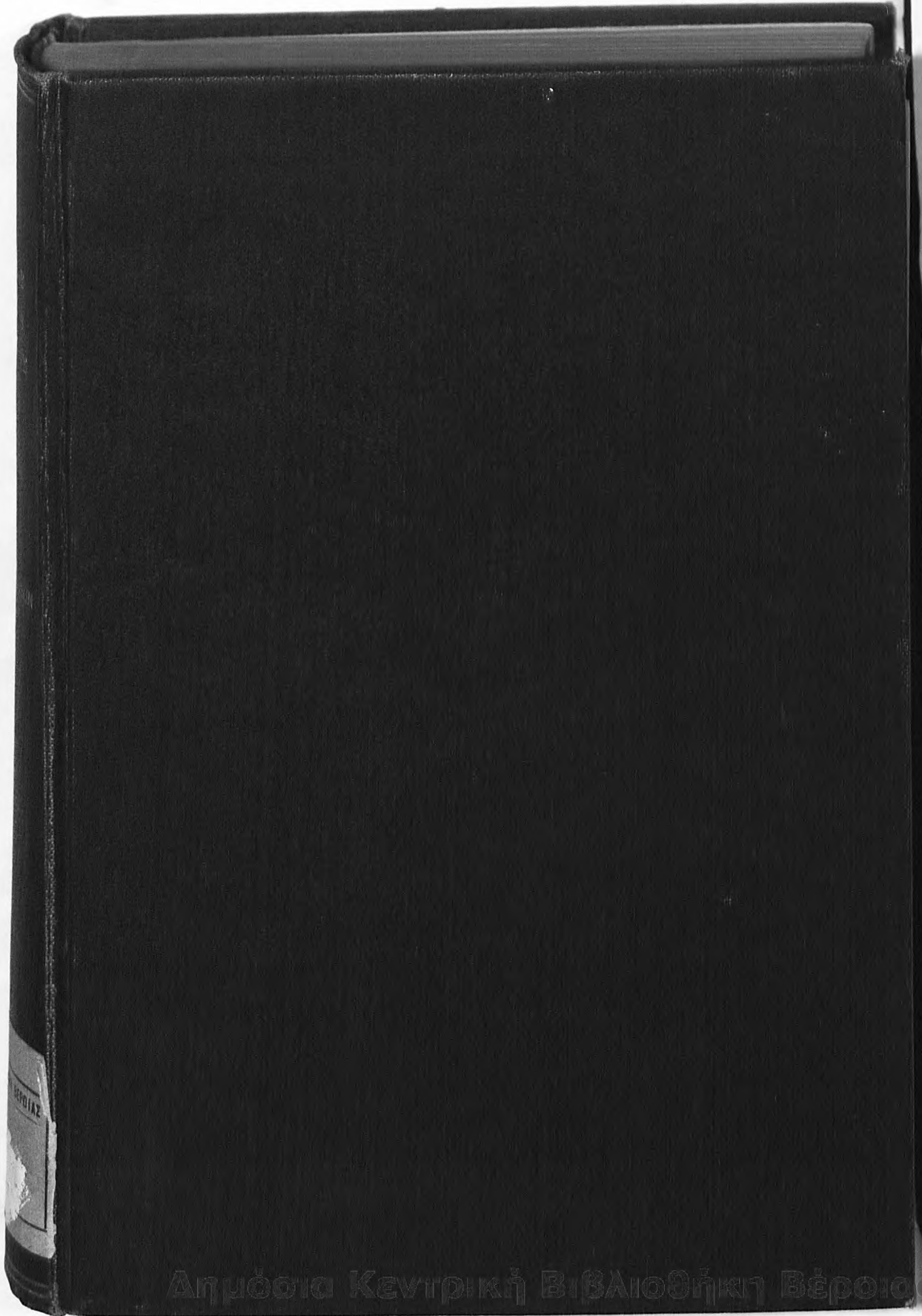

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑ
+ 900
2px.
Αριθ. ελ. 240/1959
ΑΡΧΕΤΑ Αγορασθέν

GRVIR - 00075

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΕΝ ΤΩ ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

4732
Εθν. βιβλ.

ΔΗΜΟΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΘΗΝΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1889.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφήν μου θεωρεῖ-
ται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

Γ. Μωραΐτης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Ὁ βουλόμενος νὰ κατανοήσῃ τὰ πόρρω αἴτια, δι' ἃ οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν τὸν μέγιστον αὐτῶν διδάσκαλον, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ τὴν ἐποπτείαν, ἥτοι τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ ἀττικὸς λαὸς ἐνόει τὸν κόσμον μετὰ τῶν ποικίλων φάσεων καὶ ἀπειροπληθῶν αὐτοῦ σχέσεων· διότι ἐνταῦθα μὲν κεῖνται τὰ μυστήρια τῆς στρατιωτικῆς ἰσχύος καὶ τοῦ πολιτικοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ σύναμα ἐνταῦθα ἐπωάζονται τὰ σπέρματα τῶν κοινωνικῶν τερηδόνων, σφυρηλατοῦνται τὰ σκληρὰ τῆς ἐγγιζούσης δουλοσύνης δεσμὰ καὶ ἐντεῦθεν αἱ πλείσται τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ πράξεις ἐξηγοῦνται. Ἡ ἐποπτεία ἔχει λόγον πρὸς τὴν ὅλην ἐκάστου λαοῦ ἱστορίαν, ὡς τὰ αἴτια πρὸς τὰ αἰτιατά. Ὅταν αὕτη ᾗναι ἀπατηλὴ, τότε καταπίπτει μὲν ὁ κοινωνικὸς βίος, ἀμαυροῦται δ' ἡ αἴγλη τῆς πολιτικῆς ἱστορίας καὶ σβέννυται τῆς στρατιωτικῆς λαμπηδόνος ὁ καλλίφλοξ πυρσός. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ ἀρχαία ἐποπτεία οὐσιωδῶς μετεβλήθη, τῆς δὲ μεταβολῆς πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐγένοντο αἴτιοι, οὐχ ἥττον δὲ καὶ ὁ Σωκράτης.

Τὰς διαφοροὺς τῆς ἐποπτείας φάσεις δύναται τις ἐμβριθῶς νὰ μελετήσῃ, ἂν ἀνίδῃ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους ἀρχόμενος ἐκ τῆς ὅσον οἷόν τε κατωτέρας βαθμίδος τῆς ἐλληνικῆς ἀναπτύξεως, ἥτις ἐν τοῖς ὅμη-

ρικοῖς ἔπεσιν ἀπεικονίζεται. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐν στενῇ μετὰ τῆς φύσεως συναφείᾳ διάγοντες ἐκ ταύτης διανοητικὴν τροφὴν ἤντλουν. Ἐπὶ τούτῳ συνεβάλετο καὶ ἡ πολιτικὴ τῶν τότε χρόνων κατάστασις. Διότι ἡ ὑπεράνθρωπος τῶν ἀνάκτων καὶ τῶν ἀρίστων δύνάμις τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ ταπεινοῦσα διεκώλυε τὴν γνῶσιν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων. Ἐπιτηδειότεροὶ τῆς ὁμηρικῆς βασιλείας ἀνατροπεῖς πάντως ἦσαν οἱ ἄριστοι, οἵτινες ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἐπειράθησαν, ὅπως καταρρίψωσι ταύτην, ὡς παραδίδει ἡμῖν αὐτὸς ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἀπέτυχον μὲν τότε, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀριστοκρατικῶν μέχρι τέλους ἠδυνήθησαν τοὺς δωροφάγους βασιλεῖς καταλύσασαι τὰ ἀνιδρυσωσιν ἀριστοκρατίας. Καὶ οὗτοι ὅμως μὴ πολιτευόμενοι δικαίως ἤγειρον τοὺς λαοὺς εἰς στάσεις, μέχρις ὅτου πονηροὶ εὐγενεῖς ἑαυτοὺς ἐλευθερωτὰς τοῦ λαοῦ ἀνακηρύξαντες ἐγένοντο τύραννοι, ὡς ὁ Κλεισθένης ἐν Σικυῶνι, ὁ Προκλῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὁ Πεισίστρατος ἐν Ἀθήναις, ὁ Θεαγένης ἐν Μεγάρῳ, ὁ Θρασύβουλος ἐν Μιλήτῳ, ὁ Πολυκράτης ἐν Σάμῳ καὶ ἄλλοι ἄλλαχοῦ. Ἄλλ' ὅσονδήποτε πονηροὶ καὶ ἂν ἦσαν οἱ τύραννοι ἐκεῖνοι, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ταπεινώσωσι τὸ φρόνημα λαοῦ πρὸς πολιτικὰς ἤδη ἐλευθερίας ὠριμάσαντος. Διὰ τοῦτο τῶν τυραννίδων ἐν πλείσταῖς ἐλληνικαῖς πόλεσι καταλυθεισῶν ἀνιδρύνονται δημοκρατίαι.

Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐνέργεια τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ βαίνει παραλλήλως πρὸς τὴν ἐποπτεῖαν αὐτοῦ. Ἡ Ὀδύσσεια παρέχει τὰς πρώτας τῶν ἀρίστων στάσεις κατὰ τῶν ἀνάκτων, ἀλλὰ καὶ αὕτη πρὸς τὴν Ἰλιάδα παραβαλλομένη εἶναι πῶς λυρικωτέρα. Ἄν ἡ διαφορὰ αὕτη μὴ ἦναι κατὰ παράδοξον τρόπον τυχαία, τεκμηριοῖ,

ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ποιεῖ τὸ πρῶτον βῆμα ἐπιστροφῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου πρὸς τὸν ἐσωτερικόν. Μὴ ἀφορῶντες δ' ὅμως εἰς τὴν μὴ πω μεγάλην διαφοράν, ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἔπεσιν εὐρίσκομεν τὸν ἄνθρωπον τὸ παράπαν παραδεδομένον εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὅθεν ἀντλεῖ τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω παρὰ τῷ Ἡσιόδῳ· διότι οὗτος ἔργον διδασκάλου ἀναλαβὼν ὑποδεικνύει, ὅτι αἱ παρατηρήσεις, αἱ εἰσερχόμεναι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὑπέστησαν βάσανόν τινα. Μετὰ τοὺς δύο τούτους κορυφαίους ποιητάς, ἥτοι ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς ὁ ἑλληνικὸς κόσμος εἶχε πολιτικὰς στάσεις καὶ ἀνωμαλίας, ἀναφαίνεται μεγάλη λυρικῶν ποιητῶν πληθὺς. Ἴωνες, Δωριεῖς καὶ πρὸ πάντων Αἰολεῖς ποιηταὶ ἄδουσι τὰς τε ἐλπίδας καὶ τοὺς φόβους τοῦ ἤδη ἐφῆβου γενομένου ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κατὰ ταῦτα ἡ λυρική ποίησις ἐγένετο, οὕτως εἰπεῖν, ἡ γέφυρα, δι' ἧς ἡ διάνοια τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς θέας τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου μετέβη εἰς ἐξέτασιν ἑαυτῆς. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησεν, ὅπως κατ' εὐθεΐαν ποιήσῃ τὸ μέγα τοῦτο βῆμα, ἀλλ' ἤρξατο ἐκ τῆς καρδίας. Παραλλήλως μὲν πρὸς τοὺς ποιητάς ἔβαινον καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν ἀνέτεμνον τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ἀλλ' ἐφιλοσόφουν πρὸ πάντων περὶ τοῦ σύμπαντος.

Οἱ Ἴωνες φιλόσοφοι πιστοὶ ἐμμένοντες τῷ ἥθει τοῦ φύλου αὐτῶν ἤγειραν τὸ ζήτημα, ὁπόθεν συνέστη ὁ ὅλος κόσμος. Πρὸς λύσιν αὐτοῦ ὁ μὲν Θαλῆς ὡς ἀρχὴν τοῦ κόσμου ἔλεγε τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ Ἀναξίμανδρος τὸ ἄπειρον καὶ ὁ Ἀναξίμενης τὸν ἀέρα. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι ἐδέχοντο τοὺς ἀριθμοὺς ὡς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων. Ὁ ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς τούτων, ὁ Σάμιος Πυθα-

γώρας, ἤρξατο καὶ πολέμου κατὰ τῆς τέως καθεστῶσης θρησκείας λέγων, ὅτι καταβὰς εἰς Ἄδου εἶδε τὴν μὲν ψυχὴν τοῦ Ἡσιόδου πρὸς κίονι χαλκῷ δεδεμένην καὶ τρίζουσαν, τὴν δὲ τοῦ Ὀμήρου κρεμαμένην ἀπὸ δένδρου καὶ ὄφεις περὶ αὐτὴν ἔχουσιν¹. Καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ὁ ἰδρύσας τὴν ἐλεατικὴν σχολὴν ἐκάκιζε τοὺς δύο μεγάλους ποιητάς, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ θεολογία τῶν Ἑλλήνων, ὅτι πολλὰς τοῖς θεοῖς κακὰς πράξεις ἀπέδωκαν². Ἀνακηρύττων δὲ τὸ θεῖον αἰώνιον ἀπεφαίνετο³, ὅτι ὁμοίως ἀσεβοῦσιν οἱ λέγοντες, ὅτι οἱ θεοὶ ἔθانون, πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι οὗτοι ἐγεννήθησαν. Ὁ αὐτὸς ἔξοχος φιλόσοφος λέγων ἓνα τὸν θεὸν μὴ ὁμοιάζοντα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μήτε κατὰ τὸ σῶμα, μήτε κατὰ τὸν νοῦν ἔσχωπτε τοὺς εἰκονίζοντας τοὺς θεοὺς ὡς ἀνθρωποφυεῖς καὶ ἀνθρωπομόρφους ἐπιλέγων, ὅτι καὶ τὰ ζῶα, ἂν ἐγίνωσκον ζωγραφικὴν, ἤθελον ἀπεικονίσει τοὺς θεοὺς ὁμοίους πρὸς ἑαυτά⁴. Ὁ μὲν

¹) Σουίδα ἐν λέξει Π ο θ α γ ὁ ρ α ς. ²) Σέξτ. Ἐμπειρ. πρὸς Μαθηματ. I, 289.

Ὡς πλεῖστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.
Πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὀμηρος δ' Ἡσιόδός τε
ὅσα περ ἀνθρώποισιν ὀνειδέα καὶ ψόγος ἐστίν.

³) Ἀριστοτέλ. Πητορ. II, 23. ⁴) Κλήμης Ἀλεξανδ. ἐν Στρωμ. V, 601.

Εἷς θεὸς ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίος οὔτε νόημα.

Εὐσεβ. ἐν Εὐαγγ. Προπαρ. XIII, 13, 16.

Ἄλλ' εἴ τοι χεῖρας γ' εἶχον βόες ἢ λέοντες,
ἢ γράψαι χεῖρεςσι καὶ ἔργα τελειν, ἅπερ ἄνδρες,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δὲ τε βουσίην ὁμοίας,
καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραψον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ' οἷον περ καὶ αὐτοὶ εἶχον ὅμοιον.

Ἐλεάτης Παρμενίδης ἐδέχετο, ὅτι μόνον τὸ ἐν ὑπάρχει, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ πολλὰ, ὃ δὲ μαθητὴς τούτου Ζήνων ἀρνούμενος τὰ πολλὰ καὶ τὴν κίνησιν δὲν ἀφίστατο τοῦ ἰδίου διδασκάλου. Τούναντίον ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος ἔλεγεν, ὅτι τὰ πάντα ρέουσι, δηλ. εὐρίσκονται ἐν διηνεκεῖ ῥοῇ καὶ μεταβολῇ. Ὅπως δὲ δηλώσῃ τὴν ἀπόλυτον τῶν ὄντων κίνησιν ὠνόμαζε τὸν κόσμον πῦρ. Ἐμπεδοκλῆς δ' ὁ Ἀκραγαντίνος ἀπεφαίνετο, ὅτι ὁ κόσμος συνέστη ἐκ τῶν τεσσάρων γνωστῶν στοιχείων, τῆς γῆς, τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρός. Ὁ Λεύκιππος καὶ ὁ Ἀδδηρίτης Δημόκριτος ἔλεγον, ὅτι ὁ κόσμος ἐγένετο ἐκ τῶν ἀτόμων, ὧν συντιθεμένων μὲν προκύπτει γένεσις, διαλυομένων δὲ φθορά. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας ἀναμφιλέκτως ὑψηλὴν θέσιν κατέχει ἡ τοῦ Ἀναξαγόρου θεωρία, ὅστις ἀνεκήρυξε τὸν Νοῦν κοσμήτορα τοῦ παντός. Ὁ Κλαζομένιος φιλόσοφος καὶ διδάσκαλος τοῦ Περικλέους ἤλεγχε τοὺς Ἑλλήνας, ἅτε γένεσιν καὶ φθορὰν λέγοντας, ἐν ᾧ μόνον σύμμιξις καὶ διάκρισις ὑπάρχει.

Ἐκ τῆς συνοπτικωτάτης ταύτης τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων ἱστορίας γίνεται κατάδηλον, ὅτι ἡ διάνοια τούτων μέχρι τῶν χρόνων τῶν σοφιστῶν καὶ τοῦ Σωκράτους δὲν ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς συμπέρασμα παρὰ πάντων ὠμολογημένον. Διότι ἕκαστος τῶν φιλοσοφούντων διεφώνει πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους κατ' αὐτὴν τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας τὴν βάσιν. Ἄλλ' ἐὰν ἡ φιλοσοφία ἦτο ἐπιστήμη, ἔπρεπε πᾶσαι αἱ ἐρευνᾶναι νὰ καταλήγωσιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐξαγόμενον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἀλλήλοις ἀντιρᾶσχοντα δὲν δύνανται νὰ ᾔναι ἀληθῆ, μετὰ τὰς μὲν ἐκεῖνας ἐρεῦνας καὶ διαφωνίας ὥφειλέ τις ἢ νὰ ἀρνηθῇ πάσας τὰς γνώσεις, ἐφ' ὧν αἱ φιλοσοφικαὶ

θεωρία ἐστηρίζοντο, ἢ νὰ ἐξεύρη νέαν βάσιν, νέαν ἀρχήν, ὅπως ἡ φιλοσοφία ἐπιλύσῃ τὸ πρόβλημα αὐτῆς. Ἡ ἐλληνικὴ διάνοια, ὡς πάντοτε, ἐξεῦρε τρόπον, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἀμηχανίαν καὶ δὴ κατὰ τοὺς αὐτοὺς περὶ χρόνους ἐκάτερον ἐγένετο. Τὸ μὲν πρῶτον ἔπραξαν οἱ σοφισταί, τὸ δὲ δεύτερον ὁ Σωκράτης. Αἱ μεγάλοι μὲν, ἀλλ' ἐπιβλαβεῖς ἐκεῖναι διάνοιαι παρατηρήσασαι, ὅτι οὐ μόνον πάντες δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν δόξαν περὶ τῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐν διαφόροις χρόνοις ἔχει διάφορον γνώμην περὶ αὐτῶν, ἐξηγον τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀπόλυτος ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνον δόξαι, ὧν οὐδεμία ἦτο δίκαιον νὰ προτιμηθῇ τῆς ἐτέρας. Γοργίας ὁ Λεοντίνος ἐν τῷ συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ περὶ φύσεως ἐπειρᾶτο, ὅπως ἀποδείξῃ τρία τινα· πρῶτον, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει· δεύτερον καὶ ἂν ὑπάρχῃ, ὅτι δὲν εἶναι νοητὸν καὶ τρίτον καὶ ἂν ὑπάρχῃ καὶ ἦναι νοητὸν, ὅτι δὲν εἶναι δηλωτὸν τοῖς ἄλλοις¹. Οὕτως ὁ σοφιστὴς οὐδεμίαν ἀληθῆ γνώσιν δεχόμενος καὶ πάσας τὰς ἐπιστήμας καταρρίπτων ἀντικαθίστησι τὴν ἑαυτοῦ ῥητορικὴν. Ὁ δὲ Πρωταγόρας διδάσκων, ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι ὁ ἄνθρωπος, κατέλειπε τὸν ὅλον κόσμον ἔρμαιον τῆς αὐθαρέτου τοῦ ὑποκειμένου βουλήσεως· π. χ. ἂν ὁ δανειζόμενος ἀργύριον καὶ μὴ ἀποδιδούς τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲν ὀφείλει, τοῦτο ἦτο καὶ ἀληθές, διότι οὐδεμία ἀλήθεια ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐκάστου δόξα. Οἱ δὲ μαθηταὶ τούτων προέβαινον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὑπεστήριζον, ὅτι οἱ τῆς πολιτείας θεσμοὶ εἶναι τῶν ἀσθενεστέρων ἐπίνοια, ὅπως πλεόν

¹) Ὅρα εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Γοργίαν σελ. 92 (ἐκδοαὶς δευτέρα).

ἔχωσι τῶν ἰσχυροτέρων¹. Ἐν ᾧ δ' οἱ σορισταὶ ἡρνοῦντο πᾶσαν γνῶσιν, ὁ Σωκράτης ἔθετε νέαν βάσιν πρὸς φιλοσοφίαν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος κατέρριπτε τὰ μέγαρα τῆς παραδόσεως καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων ἀνίδρυε τὸν λόγον, ἐξ οὗ ἡ μὲν φιλοσοφία περιφανῶς ὠφελήθη, ἡ δὲ πολιτεία καὶ ἄκοντος τοῦ Σωκράτους ἐβλάβη, ὡς ἐν τοῖς ἔπειτα ἔσται λόγος.

Ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς ματίας Φαιναρέτης γεννηθεὶς κατὰ τὸ 470 ἢ 471 π. Χ. ἔσχε συγχρόνους πάντας τοὺς μεγάλους ἀνδρας, ὅσοι διέπρεπον ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους. Καὶ ἦτο μὲν υἱὸς γλύπτου, ὅμως τὸ δημοκρατικὸν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος πολίτευμα δὲν ἀπεῖργεν αὐτὸν ὁλοκλήρου τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἥτις ἐξέλαμψε τότε ἐν Ἀθήναις. Τὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως τοῦ φιλοσόφου δὲν εἶναι μὲν γνωστά, ἀλλὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον, ὅτι ἐδιδάχθη τὴν γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν², ὅτι ἔμαθε τοσαύτην γεωμετρίαν, ὥστε ἠδύνατο καὶ τὰ δυσχερέστερα αὐτῆς προβλήματα νὰ λύσῃ καὶ δὲν ἦτο ἀδαῆς τῆς ἀστρονομίας³. Ἄν ὅμως τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔμαθεν ἐν τῇ νεανικῇ, ἢ ἐν τῇ προβεβηκυῖᾳ ἡλικίᾳ, τοῦτο δὲν λέγεται. Αὐτὸς ὁ Σωκράτης ὀνομάζει ἑαυτὸν μαθητὴν τοῦ Προδίκου, τῆς Ἀσπασίας⁴ καὶ τῆς Διοτίμας⁵.

¹) Πλάτ. Γοργ. 483. C. «Πρὸς αὐτοὺς οὖν καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον τοὺς τε νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσιν, ἐκφοβοῦντες τοὺς ἔρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσι, λέγουσιν ὡς αἰσγρόν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν».

²) Πλάτ. ἐν Κρίτωνι 50 D. ³) Ξενοφ. ἐν Ἀπομνημ. IV, 7. Κατὰ Διογ. γένη τὸν Λαέρτιον I, 32 «Ἐφασκέ τε δεῖν γεωμετεῖν, μέχρι ἂν τις μέτρησιν δύνηται γῆν τε παραλαβεῖν καὶ παραδοῦναι».

⁴) Πλάτ. ἐν Μενεξέν. 235 E.

⁵) Συμπόσ. 201 D. «Καὶ σὲ μὲν γε ἤδη ἑάσω· τὸν δὲ λόγον τὸν περὶ

Πλὴν τούτων καὶ πολλοὺς σοφοὺς ἄνδρας συρρέοντας τότε ἐν τῇ πόλει τοῦ Περικλέους ὁ φιλομαθὴς τοῦ Σωφρονίσκου υἱὸς ἐγνώρισεν. Ὅτι δ' ὅμως ἔσχε διδάσκαλον ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ τὸν Ἀναξαγόραν, τοῦτο οὔτε ἱκανῶς μεμαρτυρημένον εἶναι οὐδὲ πιθανὸν φαίνεται. Τὰς πλείστας τῶν γνώσεων αὐτοῦ ὁ Σωκράτης ἤντλησεν ἐκ βιβλίων ἀρχαιοτέρων ἀνδρῶν, ὡς αὐτὸς παρὰ Ξενοφῶντι ὁμολογεῖ¹. Βέβαιον δ' εἶναι, ὅτι ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἐδιδάχθη τὴν τοῦ πατρὸς τέχνην, ἣν καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἥσκησεν, ὥς γε παραδίδει ἡμῖν ὁ Πausanias, ὅστις ἀνερχόμενος τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ τὴν εἰσοδὸν εἶδε Χάριτας λεγομένας ἔργον τοῦ Σωκράτους². Ἡ σατυρική τοῦ γλύπτου κεφαλὴ συνήνωσεν ἐν ἑαυτῇ τὰ κεφάλαια πασῶν τῶν ἰδεῶν, τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄν ὄντως αἱ Χάριτες τῆς Ἀκροπόλεως ἦσαν ἔργον τοῦ γλυφάνου τοῦ διδασκάλου τοῦ Πλάτωνος, καὶ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βράχου μόνον μνημεῖα ἄξια τῶν Προπυλαίων ἀνετίθεντο, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι οὗτος, ὡς ἦτο ἄριστος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐρευνητής, οὕτω καὶ ἔξοχος καλλιτέχνης. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου

τοῦ Ἐρωτος ὃν ποτ' ἤκουσα γυναικὸς Μαντινικῆς Διοτίμας, ἡ ταῦτά τε σοφὴ ἦν καὶ ἄλλα πολλά, καὶ Ἀθηναίοις ποτὲ θουαμένοις πρὸ τοῦ λοιμοῦ δέκα ἔτη ἀναβολὴν ἐποίησε τῆς νήσου, ἡ δὲ καὶ ἐμὲ τὰ ἐρωτικά ἐδίδαξεν, ὃν οὖν ἐκείνη ἔλεγε λόγον, πειράσσομαι ὑμῖν διελθεῖν ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι». ¹ Ἐν Ἀπομν. 1, 6, 14. «Καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττωι κοινῇ σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι· καί, ἂν τι ὀρθῶμεν ἀγαθόν, ἐκλεγόμεθα καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος. ἐὰν ἀλλήλοις ὠφελίμοι γιγνώμεθα».

² Pausan. I, 22 «Κατὰ δὲ τὴν εἰσοδὸν αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς Ἀκρόπολιν Ἑρμῆν, ὃν προπύλαιον ὀνομάζουσι, καὶ Χάριτας Σωκράτη ποιῆσαι τὸν Σωφρονίσκου λέγουσιν, ᾧ σοφῶ γενέσθαι μάλιστα ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ Πυθία μάρτυς».

δεν ἤσκησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν τοῦ πατρὸς τέχνην¹. διότι ἐν ἑαυτῷ ἠθικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐντολὴν² ἀνευρίσκων, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀποστολὸν θείας ἀποκαλύψεως, ὅπερ ἐνίσχυσεν ἔτι μᾶλλον ἡ τῆς Πυθίας ῥῆσις, καθ' ἣν ἦτο πάντων σοφώτατος.

Καίπερ οὕτω περὶ ἑαυτοῦ φρονῶν δὲν ἔμεινεν ὁμοῦς ἄγαμος, ἀλλ' ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν πολυθρύλητον Ξανθίππην, μεθ' ἧς ὁ βίος δὲν ἦτο τερπνός. Ὅσονδ' ὅποτε ὑπερβολικὰ καὶ ἂν φαίνωνται τὰ περὶ αὐτῆς λεγόμενα³, ὁμοῦς πάντως δὲν ἦτο εὐγενὴς τοὺς τρόπους, ὥς γε ἐν τῷ Φαίδωνι εἰκονίζεται⁴. Ἴσως πολλάκις ἔσχε καὶ ἀφορμὰς κατὰ τοῦ ἰδίου συζύγου, διότι μετὰ ζωηροῦ ζήλου εἰς τὴν θείαν ἀποστολὴν ἐπιδοθεὶς ὠλιγώρει τῶν οἰκείων ὑποθέσεων⁵. Τιμᾷ δὲ τὸν Ἀριστοφάνη, ὅτι καίπερ ποικιλοτρόπως τὸν ἄνδρα τῆς Ξανθίππης διακωμωδῆσας, ὁμοῦς τῶν συζυγικῶν σχέσεων δὲν ἦψατο,

¹) Κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον I, 20 ὁ Κρίτων ἀνέστησε τοῦτον ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου καὶ ἐπαίδευσεν. ²) Πλάτ. Ἀπολογ. 33 C «Ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ὅπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὀτιοῦν προσέταξε πράττειν». Τὴν ἀλήθειαν τοῦ χρησμοῦ ἀμφισβητεῖ ὁ Ἀθήναιος V, 128: «Πῶς οὖν εὐλογον ἢ πιθανόν Σωκράτη τὸν ὁμολογούντα μηδὲν ἐπίστασθαι σοφώτατον πάντων ὑπὸ τοῦ πάντα ἐπισταμένου θεοῦ ἀναρρηθῆναι; Εἰ γὰρ τοῦτό ἐστι σοφία, τὸ μηδὲν εἰδέναι, τὸ πάντα εἰδέναι φαυλότῃ; ἂν εἴη». Τοῦτο εἶναι σόφισμα ἄξιον τοῦ Δειπνοσοφιστοῦ.

³) Ἀθήν. V, 249 «Ἀλλὰ μὲν οὐδὲν ὦν ὁ Πλάτων εἴρηκε περὶ Σωκράτους τῶν κωμικῶν τις εἴρηκεν οὐθ' ὅτι Ξανθίππη χαλεπὴ ἦν γυνή, ἥτις καὶ νικιτήρας αὐτοῦ κατέγει τῆς κεφαλῆς». Διογένης Λαέρτιος II, 36 «Πρὸς Ξανθίππην, πρότερον μὲν λυδοροῦσαν, ὑπέρτερον δὲ καὶ περιγέσσαν αὐτῷ, οὐκ ἔλεγον εἶπεν ὅτι Ξανθίππη βροντώσα ὕδωρ ποιήσει;». ⁴) Πλάτ. ἐν Φαίδωνι. 60 A. ⁵) Ἡ γυνὴ τοῦ Σωκράτους ἔνθεν μὲν δὲν ἦτο ἱκανή, ὅπως ἐκτιμῆσθαι θεόντως τὴν ὑψηλὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀποστολὴν, ἔνθεν δὲ παρετήρει, ὅτι οὗτος πένης ὦν ἑδαπάνᾳ ὀλόκληρον τὸν χρόνον εἰς διδασκαλίαν, ἐξ ἧς οὐδὲν εἰσέπραττεν, ἐν ᾧ οἱ σοφισταὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἐπλούτουν.

ὅπερ πολὺν γέλωτα παρὰ τοῖς θεαταῖς, ὡς εἰνός, ἤθελε διεγείρει. Ἐλέχθη, ὅτι ὁ ἠθικός οὗτος φιλόσοφος ἔσχε καὶ ἄλλην γυναικα, τὴν Μυρτώ¹. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, ὅπως καλῆσθαι τις πρὸς ἀναίρεσιν μάρτυρα τὴν ἠθικὴν τοῦ φιλοσόφου ἀξίαν, οὐδὲ τὴν σιωπὴν τῶν τε φίλων καὶ τῶν ἐχθρῶν· διότι εἶναι ἱκανὸν μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ ἀπτικὸν δίκαιον δὲν ἡνείχετο τὴν διγαμίαν.

Ὁ φιλόσοφος πειρώμενος, ὅπως ὡς οἶόν τε πρὸς τὸ θεῖον προσπελάσῃ², ἦτον ἄγαν λιτὸς καὶ δὴ ἐγεύετο σιτίων φαύλων, ἔπινε ποτὰ εὐτελέστατα, περιεβάλλετο ἱμάτιον οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸ θέρους καὶ χειμῶνος, ἦτο ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, διητᾶτο οὕτως, ὥστε οὐδεὶς δοῦλος κατὰ τὸν Σωκρατικὸν τρόπον διαιτῶμενος ἤθελε μείνει παρὰ τῇ ἰδίῳ δεσπότῃ³. Ἐπειδὴ δ' οὕτω λιτῶς ἔζη, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι ἐδίδασκεν ἄνευ μισθοῦ. Περὶ δὲ τὴν διδασκαλίαν μετὰ τοσούτου ζήλου ἡσχολεῖτο, ὥστε καὶ τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῆς πολιτείας οἰονεῖ ὡς πάρεργα ἐθεώρει καὶ δὲν ἐξῆλθε τῆς πόλεως, εἰ μὴ ἅπαξ εἰς τὰ Ἴσθμια καὶ ὁσάκις ἐστρατεύσατο⁴. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Μένων παρὰ Πλάτῳνι σκώπτων τὸν φιλόσοφον λέγει, ὅτι καλῶς ποιεῖ μὴ ἀποδημῶν· διότι ἂν τοιαῦτα ἐποίει ἐν

¹) Σουΐδας ἐν λέξει Σωκράτης. ²) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 6, 10 «Ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω τοῦ θεοῦ· καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτω τοῦ θεοῦ ἐγγυτάτω τοῦ κράτιστου». ³) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 5, 2. Ὁ δὲ Διογένης ὁ Λαέρτιος παραδίδει ἐν βιβλ. II, 27· «Καὶ ἔλεγεν, ἥδιστα ἐσθίων, ἥκιστα ὄψου προσδεῖσθαι καὶ καὶ ἥδιστα πίνων ἥκιστα τὸ μὲν παρὸν ποτὶν ἀναμίνειν· καὶ ἐλαχίστων δεόμενος, ἔγγιστα εἶναι θεῶν». Συχνάκις δ' ἔλεγε τὰ ἱαμβεῖα ἐκεῖνα, Διογένης Λαέρτης II, 27.

Ἐὰ δ' ἀργυρώματ' ἐστίν, ἥτε πορφύρα,
εἰς τοὺς τραγικοὺς χρήσιμα, οὐκ εἰς τὸν βίον.

⁴) Πλάτ. ἐν Κρίτωνι 52 B «Οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων

ἄλλη πόλει, ἤθελεν ἀπαχθῆ ὡς γόης. Ὁ δὲ Καλλικλῆς μετὰ πικρίας ἐλέγχει τοῦτον, ὅτι καίπερ ὢν ἀνὴρ εὐφυής, ὅμως φεύγει τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς, ἐν οἷς κατὰ τὸν ποιητὴν οἱ ἄνδρες γίνονται ἀριπρεπεῖς, καὶ κατέδου εἰς τινα γωνίαν ψιθυρίζων εἰς τὰ ὦτα τριῶν ἢ τεσσάρων μειρακίων ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα μηδέποτε φθελγόμενος¹.

Τὸ δὲ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον ἐγίνωσκεν, εἰπέρ τις καὶ ἄλλος, προκινδυνεύων καὶ ὑπὲρ αὐτῆς καρτερῶν. Τοῦτο ἐναργῶς κατέδειξεν ἐν τῇ τῆς Ποτιδαίας στρατείᾳ, καθ' ἣν οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἢ τέλεον δὲν ἐξήρχοντο τοῦ ιδίου οἰκήματος, ἢ τοῦτο ἐποίουν τοὺς πόδας ἐν πύλοις καὶ ἀρνακίσιν ἐνείλιγμένους ἔχοντες, μόνος δ' ὁ Σωκράτης διηγεῖτο ἐν ὑπαίθρῳ τὸ σύνθημα ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ διὰ τοῦ κρυστάλλου εὐκολώτερον πορευόμενος ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεδεμένοι. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ τῆς μάχης τὸν Ἀλκιβιάδην σφάσας κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν ἀριστείων προθύμως ἐδέξατο, ἵνα θεωρηθῇ ἀριστεύσας ὁ μαθητὴς αὐτοῦ². Γενναίως ἠγωνίσαστο καὶ παρὰ τῇ Ἀμφιπόλει καὶ παρὰ τῷ Δηλίῳ, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν ἡττηθέντες προτροπὰδην εἰς τὸ Δήλιον καὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ πρὸς τὴν Πάρνηθα ἔφευγον³. Κατὰ τὴν δεινὴν ταύτην ἥτταν ὁ Σωκράτης ὑπεχώρει περισκοπῶν τοὺς τε φίλους καὶ τοὺς πολεμίους δῆλος ὢν, ὅτι καὶ

ἀπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μὴ σοι διαφερόντως ἤρεσκε, καὶ οὗτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτε ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅ,τι μὴ ἀπαῖ εἰς Ἰσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμῶς, εἰ μὴ ποὶ στρατεύσῃς, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἐλαθεῖν εἰδέναι ».

¹) Πλάτ. Γοργ. 485 D. ²) Πλάτ. ἐν Συμposium. 220 καὶ ἐξῆς.

³) Θουκυδ. IV 96.

πάνυ πόρρωθεν θέλει ἀντιτάξει ἐρρωμένως ἄμυναν. Ὁ δὲ στρατηγὸς Λάχης, ὅστις μετέσχε τῆς φοβερᾶς ἐκείτης μάχης, λέγει, ὅτι, ἂν καὶ οἱ ἄλλοι ᾔθελον νὰ ᾔναι τοιοῦτοι, τῇ τῶν Ἀθηναίων πόλει δὲν ἤθελε συμβῇ τὸ δυστύχημα ἐκεῖνο¹. Ὅτι ὁ γενναῖος φιλόσοφος ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοιαῦτα, οἷα οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ παραδίδουσιν, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅσονδῃποτε καὶ ἂν μακρηγορῇ ὁ Ἀθηναῖος, ὅπως διαβάλλῃ τὸν ἥρωα τοῦ Δηλίου². Οὐ μόνον τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα πιστεύομεν, ἀλλὰ καὶ φρονοῦμεν ὅτι, ἂν ἦτο δυνατόν στρατὸς ἕλος νὰ καταρτισθῇ ἐκ φιλοσόφων, οὗτος ἤθελεν εἶναι δυσπολέμητος, ἀκαταγώνιστος καὶ ἀήττητος. Ῥιψάσπιδες γίνονται οὐχὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀλλ' οἱ λυρικοὶ ποιηταί· διότι ἐκείνων μὲν τὰς πράξεις διευθύνει ἔμπεδον φρόνημα, τούτων δὲ ἀσταθὲς αἶσθημα.

Ὡς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἦτο ἀπτόητος, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσι γενναῖος. Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ᾔθελον νὰ δικάσωσι τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς νικήσαντας ἐν Ἀργινοῦσσαις ἀθρόους, ἦτοι μιᾷ ψήφῳ, παρὰ νόμῳ, μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθη καὶ ἐτοίμων ὄντων τῶν ῥητόρων νὰ ἀπαγάγῃσι προετίμησε μετὰ τοῦ νόμου καὶ νὰ κινδυνεύσῃ³. Καὶ πάλιν, ὅτε ὁ Κριτίας μετὰ τοῦ Χαρικλέους νομοθέτης γενόμενος ἔγραψεν ἐν

¹) Πλάτ. ἐν Λάχῃτι 181. ²) Ἀθῆν. V. 215 D. « Πάντα δὲ ταῦτα ἐψευδολόγηται. Ἡ μὲν γὰρ ἐπ' Ἀμφίπολιν στρατεία γέγονεν ἐπὶ Ἀλκιόου ἀρχοντος Κλέωνος ἡγουμένου ἐξ ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὡς φησι Θουκυδίδης. Τούτων οὖν τῶν ἐπιλέκτων ἀνάγκη εἶναι καὶ Σωκράτην, ὃ πλὴν τρίτωνος καὶ βακτηρίας οὐδὲν ἦν. Τίς οὖν εἶπεν ἱστοριογράφος ἢ ποιητής; ἢ ποῦ Θουκυδίδης τὸν Σωκράτην παρενέχρῳσε τὸν Πλάτωνος στρατιώτην; τί γὰρ ἀσπίδι ξύνημα καὶ βακτηρία; Πότε δὲ εἰς Ποτιδαίαν ἐστρατεύσατο, ὡς ἐν τῷ Χαρμίδῃ εἶρχεν ὁ Πλάτων, φάσκων αὐτὸν καὶ τῶν ἀριστέρων τότε Ἀλκιβιάδῃ παραχωρῆσαι; ». ³) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 32 B.

τοῖς νόμοις, ὅτι οὐδενὶ ἐπιτρέπεται, ἵνα διδάσκη λόγων τέχνην, ὁ φιλόσοφος οὐ μόνον δὲν ἐπείθετο, ἀλλὰ καὶ ἤλεγχε τοὺς τριάκοντα, ὅτι ποιοῦσι τοὺς πολίτας ἐλάττους¹. Τὸν μέγιστον δ' ἐκινδύνευσεν, ὅτε κελευσθεὶς ὑπὸ τούτων, ἵνα ἀγάγῃ Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ὅπως ἀποθάνῃ, ἔγεινεν ἀπειθής. Ἴσως ἤθελε φονευθῇ, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ τῶν τριάκοντα ταχέως κατελύετο².

Ἐπειδὴ ὁ φιλόσοφος δὲν συνέγραψεν, αἱ περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις ἀντλοῦνται καὶ ἐξ ἄλλων μὲν, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν ιδίων μαθητῶν. Ἀλλ' ἡγέρθη τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Πλατωνικὸς ἢ ὁ Ξενοφώντειος Σωκράτης προσεγγίζῃ εἰς τὸν πραγματικόν. Οἱ ἀρχαιότεροι λόγιοι ὑπελάμβανον τὴν Ξενοφώντειον εἰκόνα ὡς δῆθεν πιστοτέραν. Ὁρθῶς δ' ὅμως παρατήρησεν ὁ δεινὸς θεολόγος καὶ Πλατωνικὸς Schleiermacher, ὅτι ὁ Ξενοφῶν μὴ ὢν φιλόσοφος δὲν ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ τὸν ἐν τοῖς φιλοσόφοις ἕξοχον καὶ ὅτι ὁ πραγματικὸς Σωκράτης ἔπρεπε νὰ ἦναι μεῖζόν τι τοῦ Ξενοφωντείου, ὅπως σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας καταλάβῃ. Ὁ μέγας οὗτος τῆς ἀρχαιότητος διδάσκαλος παρὰ μὲν τῷ Πλάτωνα εἰκονίζεται ὡς πάντων τῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης γνώστης, παρὰ δὲ τῷ Ξενοφῶντι ὡς πολὺπειρος καὶ εὐσεβὴς γέρων, ὡς κεκτημένος βιωτικὴν σύνεσιν καὶ μᾶλλον ὡς παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ λαοῦ ἢ ὡς ἀληθὴς φιλόσοφος. Ὅντως ὁ Ξενοφώντειος γέρων ἔχει φλογερὸν τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅπως τὸν λαὸν ἠθικῶς βελτιώσῃ, ἀλλ' ἐὰν τὸ ζήτημα τοῦτο ἔλκε μόνον κατὰ τὸν ἀφιλόσοφον τῆς δημοτικῆς ἐποπτείας τρόπον, ἐὰν τῶν τετριμμένων διδαγμάτων περὶ ἀρετῆς καὶ καθή-

¹) Ξενοφ. Ἀπομνημ. I, 2, 31 καὶ ἐξῆς. ²) Ξενοφ. Ἀπολογ. 32.

κοντος τοῖς Ἀθηναίοις μετέδιδε, μένει ἀκατάληπτος ἡ ἐπιδρασις, ἣν ἤσκησεν οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀφιλοσόφων κεφαλῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν εὐφυεστάτων καὶ σοφωτάτων ἀνδρῶν τῶν ἑαυτοῦ χρόνων. Ὁ τοιοῦτος οὔτε ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἰδεῶδες φιλοσόφου πρότυπον, οὔτε μετὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἔμελλον νὰ συνδεθῶσιν αἱ μέγισται τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν, οὔτε αἱ ἐπόμεναι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ ἠδύναντο νὰ ἐνίδωσιν ἐν αὐτῷ τὸν ἡγέτην τῶν θεωριῶν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο πάνυ διακαίως κρατεῖ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἡ γνώμη, ὅτι ὁ μὲν Πλάτων ἀπεικονίζει τὸν ἐσωτερικόν, ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν ἐξωτερικόν Σωκράτη.

Ὅντως ὁ διδάσκαλος τοῦ Πλάτωνος διέφερε τῶν ἀνδρῶν τῆς πείρας κατὰ τοῦτο, ὅτι τὰ πρὸς ἐξέτασιν ἀντικείμενα δὲν ἔκρινε καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ἀνῆγεν εἰς γενικὰς ἐννοίας. Ἐπὶ τούτῳ ἡρώτα τοὺς συνόντας περὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων πεποιθώς, ὅτι ὁ μὲν τοῦτο ἐπιστάμενος δύναται καὶ τοὺς ἄλλους νὰ διδάξῃ, ὁ δὲ μὴ γινώσκων καὶ αὐτὸς ἀμαρτάνει καὶ τοὺς ἄλλους ἄγει εἰς ἀμαρτήματα¹. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενος ἤρχετο διαλεγόμενος ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὁμολογημένων. Πᾶσαι δ' αἱ ἀποδείξεις αὐτοῦ ἐρείδονται ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως, ὅτι ὁ ἐξ ὀρθῆς ἐννοίας ὀρμώμενος δὲν δύναται νὰ ὑποπέσῃ εἰς ἀντίφασιν. Τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον ἤδη πρὸ τοῦ Σωκράτους μετεχειρίζετο Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, ὅστις καὶ ἐρευνῶν καὶ ἀποκρινόμενος διὰ τοῦτο ἐπικαλεῖται

1) Ξενοφ. Ἀπομνημ. IV, 6, 1 «Ὡς δὲ καὶ διλεκτικωτέρους ἐποίησε τοὺς συνόντας, πειράσσει καὶ τοῦτο λέγειν. Σωκράτης γὰρ τοὺς μὲν εἰδότες, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τοὺς μὴ δὲ εἰδότες, οὐδὲν ἔφη θαυμαστόν εἶναι, αὐτοὺς τε σφάλλεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους σφάλλειν. Ὡν ἕνεκα σκοπῶν σὺν τοῖς συνοῦσι, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, οὐδεπώποτε ἔλγχε. »

ὕπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ὁ διδάσκαλος τοῦ Πλάτωνος ἤσκει ταύτην ἐπιστημονικώτερον. Ἐπὶ τούτῳ εἶχε τὴν ἐπαγωγὴν καὶ τὴν διαίρεσιν¹. Κατ' ἐκείνην μὲν συνῆγε τὰ ὁμοειδῆ, κατὰ ταύτην δὲ διήρει τὰ γένη εἰς εἶδη. Ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ἡ γέφυρα, δι' ἧς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ ἐκ τῆς κοινῆς γνώσεως μετέφερεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν ὄντων κατάληψιν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ Σταγειρίτης ἀποδίδει αὐτῷ δύο τινά, τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους καὶ τὸ ὀρίζεσθαι καθ' ὅλου².

Διὰ τούτων ὁ φιλόσοφος παντὶ σθένει ἐπειρᾶτο, ὅπως κραταιώσῃ τὴν ἠθικὴν μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ μήτε τὴν ἀρετὴν ἄνευ τῆς γνώσεως, μήτε τὴν γνῶσιν ἄνευ τῆς ἀρετῆς. Ἐν τῇ ἐνώσει ταύτῃ κεῖται τὸ μεγαλεῖον τοῦ Σωκράτους. Οὗτος δὲν ἡσχολεῖτο, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν φιλοσόφων, οὔτε περὶ τὴν φύσιν, οὔτε περὶ τὴν γένεσιν τοῦ παντός, οὔτε περὶ τοὺς νόμους τῶν οὐρανίων, ἅτε ταῦτα οὐχὶ εὐρετὰ τοῖς ἀνθρώποις νομίζων³, ἀλλὰ περὶ τὴν ἠθικὴν, πεποιθὼς, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ κεῖται ἐν τῇ γνῶσει· ἐντεῦθεν ἡ παλυθρύλητος ῥῆσις, οὐδεὶς ἐκὼν κακός. Κατὰ ταῦτα ἄνευ ὀρθῆς γνώσεως οὐδεμία ὀρθὴ πρᾶξις εἶναι δυνατὴ καὶ ὅτι, ὅπου γνῶσις, ἐκεῖ ἡ ὀρθή

¹) Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 265 D. «Εἰς μίαν ἰδέαν συνορῶντα ἄγειν τὰ πολλὰ καὶ διεσπαρμένα. Ἐν' ἑκάστῳ ὀριζόμενος δῆλον ποιῆσαι περὶ αὐτῶν ἂν αἰεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ. . . . Καὶ πάλιν κατ' εἶδη δύνανται τέμνειν κατ' ἄρθρα, ἢ πέφυκε.» ²) Ἀριστοτέλ. Μεταφυσικ. Μ, 4. ³) Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 7, 6. «Ὅλως δέ, τῶν οὐρανίων, ἢ ἑκάστα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φροντιστὴν γενέσθαι ἀπέτρεπεν· οὔτε γὰρ εὐρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἤγετο τὸν ζητοῦντα, ὃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβούληθησαν. Κινδυνεύσαι δ' ἂν ἔφη καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα, οὐδὲν ἦττον ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι.» καὶ Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 19 C.

ἐνέργεια ἀφ' ἑαυτῆς ἐπέρχεται. Οὕτως εὐσεβὴς εἶναι ὁ γιγνώσκων τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς νόμιμα, δίκαιος ὁ τὰ τῶν ἀνθρώπων, σώφρων δὲ ὁ εἰδὼς τὰ μὲν καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ ταῦτα μεταχειριζόμενος, τὰ δὲ αἰσχρὰ ἀποφεύγων, βασιλεὺς δὲ καὶ ἄρχοντες κατὰ τὸν φιλόσοφον εἶναι οὐχὶ οἱ σκῆπτρα φέροντες, οὐδὲ οἱ αἰρεθέντες ὑπὸ τῶν τυγχόντων, οὐδὲ οἱ κλήρῳ λαχόντες, οὐδ' οἱ βιασάμενοι, οὐδ' οἱ ἐξαπατήσαντες, ἀλλ' οἱ ἐπιστάμενοι ἄρχειν.

Τοιαῦτα διδάσκων ὁ φιλόσοφος εἶχεν ἐπιθυμητὰς τῆς πρὸς ἑαυτὸν ὁμιλίας οὐ μόνον τοὺς ἀστούς, ἀλλὰ καὶ οὕτω πολλοὺς ξένους, ὥστε κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ξενοφῶντος παρεῖχε κόσμον τῇ πόλει¹. Ὅτι δὲ ἡ ἐπίδρασις τοῦ φιλοσόφου ἦτο μεγάλη, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἄνυτος παροτρύνων τοὺς δικαστὰς, ὅπως καταδικάσωσι τοῦτον εἰς θάνατον, λέγει, ὅτι αὐτοῦ μὴ τιμωρηθέντος πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται². Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης λέγει, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐψυχαγωγῶει καὶ ὅτι ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἐλακωνομάνουν, ἐκόμωον, ἐπεείνων, ἐρρύπων, ἐσωκράτουον³. Τινὲς δὲ τῶν τοῦ Σωκράτους ἀκροατῶν ἐπειρῶντο νὰ μιμηθῶσι τὸν διδάσκαλον οὐ μόνον κατὰ τὸν τρόπον τοῦ βίου καὶ τοῦ σκέπτεσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν φράσιν. Τὰ εἰς ἱκὸς ἐπίθετα, ὧν ποιεῖται συχνοτάτην χρῆσιν ὁ διδάσκαλος, οἱ μαθηταὶ μιμούμενοι σκώπτονται ἐν τινι τῶν ἀρχαιοτέρων δραμάτων τοῦ κωμικοῦ⁴.

¹) Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 60. ²) Πλάτ. Ἀπολογ. 29 C. ³) Ἀριστοφ. ἐν Ὀρνισι 1280. ⁴) Ἀριστοφ. ἐν Ἰπνεῦσι 1375.

Τὰ μειράκια ταυτὶ λέγω τὰν τῷ μῦθῳ
ἀστωμυλεῖται τοιγδὲ καθήμενα·
σοφός γ' ὁ Φαίλαξ δεξιῶς τ' οὐκ ἀπέθανεν.
Συνερχτικός γάρ ἐστι καὶ περαντικός,
καὶ γνωμοτυπικός καὶ σαφὴς καὶ κρουστικός,
καταληπτικός τ' ἄριστα τοῦ θορυβητικοῦ.

Πλείονα τῶν τριάκοντα ἐτῶν οὕτως ἐπιφανῶς τὸν βίον διάγων κατὰ τὸ 399 π. Χ., ἤτοι μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα, κατηγγέλθη εἰς τὸ δικαστήριον ἐν ᾧ ἤγεν ἤδη τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Κατήγορος μὲν ἦτο ὁ Μέλητος, συνήγοροι δὲ τοῦ κατηγόρου ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Λύκων. Τούτων ἐπιφανέστατος ἦτο ὁ τοῦ πλουσίου ἐργοστασιάρχου Ἀνθεμίωνος υἱὸς Ἄνυτος, ὅστις ἐξελέχθη στρατηγός, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Πύλῳ ἐμάχοντο. Εἶτα δὲ τοὺς τριάκοντα φυγῶν καὶ μετὰ τῶν ἐταίρων τοῦ Θρασυδούλου κατελθὼν μέγα ἴσχυεν¹. Ἴσως οὐχὶ ἄνευ σκοποῦ ὁ Πλάτων εἰσάγει τὸν στρατηγὸν τοῦτον διαλεγόμενον πρὸς τὸν Σωκράτη, ᾧ ἐκδηλοῖ δεινὸν κατὰ τῶν σοφιστῶν πάθος. Γενομένου λόγου, ἂν ἦναι συνετὸν νὰ πέμπωσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς υἱοὺς εἰς τοὺς σοφιστάς, ὁ Ἄνυτος εὔχεται, ἵνα μηδένα καταλάβῃ τοιαύτη μανία, ὥστε νὰ ἀγάγῃ τοὺς ἑαυτοῦ εἰς τοὺς διαφθορεῖς τῶν συγγιγνομένων². Ὁ Σωκράτης δ' ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Πρωταγόρας ἀπὸ τῆς τοιαύτης σοφίας ἐκτήσατο πολὺ πλείονα ἢ ὁ Φειδίας καὶ ἄλλοι δέκα ἀνδριαντοποιοί, προστιθείς, ὅτι, ἂν οἱ ἀκεσταὶ παλαιῶν ἱματίων καὶ ὑποδημάτων μοχθηρότερα ἀπέδιδον ταῦτα ἢ παρέλαβον, ταχέως ἤθελον ἀποθάνει ἐκ λιμοῦ. Καὶ ὅμως ὁ Πρωταγόρας ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ὄλην τὴν Ἑλλάδα ἐλάνθανε διαφθείρων. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἄνυτος ἐλέγχει πικρῶς τοὺς συγγενεῖς τῶν νέων,

¹) Πλάτ. Ἀπολ. 48 Β. Δυσ. κατὰ σιτοπ. 8 καὶ κατὰ Ἀγοράτ. 78. Ἰσοκράτ. πρὸς Καλλίμαχ. 23 « Καὶ μὴν οὐδὲ τὰδ' αὐτὸν λείπθην ὅτι Θρασύδουλος καὶ Ἄνυτος μέγιστον μὲν δυνάμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει ».

²) Πλάτ. ἐν Μένωνι 91 α' Ἡράκλεις, εὐφήμει, ᾧ Σώκρατες, μηδένα τῶν συγγενῶν μηδὲ οἰκείων μηδὲ φίλων μήτε ἀστὸν μήτε ξένον, τοιαύτη μανία λάβοι, ὥστε παρὰ τούτους ἐλθόντα λωπῆσθαι, ἐπεὶ οὐτοί γε φανερά ἐστι λώθητε καὶ διαφθορὰ τῶν συγγιγνομένων ».

ὁ φιλόσοφος ἐρωτᾷ τὸν στρατηγόν, ἂν τις τῶν σοφιστῶν ἠδίκησεν αὐτόν, οὗτος δ' ἀποκρίνεται, ὅτι οὐδέποτε συνεγένετο αὐτοῖς. Εἰς τὸν Σωκράτη ἀποροῦντα, ὅτι ἄνθρωπος ἄπειρος τῶν σοφιστῶν κρίνει περὶ αὐτῶν, λέγει, ὅτι γινώσκει τούτους εἴτε ἄπειρος ὢν αὐτῶν εἴτε μή¹. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς εἶχε τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, ἵνα διαγιγνώσκη τὴν ὀλεθρίαν ἐπὶ τῆς πολιτείας ἐπίδρασιν τῶν σοφιστῶν. Φαίνεται δ' ὅμως, ὅτι περὶ τῶν νέων δὲν ἐφρόντιζε, διότι αὐτὸς οὗτος ἦτο ἀκόλαστος καὶ αἰσχροὺς βίον διηγεν². Ἄν ὁ Μέλητος ἦναι ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους σκωπτούμενος ποιητής³, ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἢ καὶ ἄλλος νεανίας, δὲν δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὀρισθῇ. Περὶ τούτου ὁ Πλάτων ἐν τῷ Εὐθύφρονι λέγει ὡς περὶ νέου ἀφανοῦς⁴. Ὁ δὲ ῥήτωρ Λύκων ἦτο ὁ ἀφανέστατος πάντων.

Ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις ἦτο ὀρθροσκευτική, ὁ Μέλητος ἤγειρε παρὰ τῷ ἄρχοντι βασιλεῖ⁵ γραφὴν ἀσεβείας, ἥτις ἐν τῷ μητρώῳ τῆς πόλεως ἐπὶ μακρὸν χρόνον διατηρουμένη ἐγένετο γνωστὴ ἡμῖν⁶. Τῶν μαρτύρων ἐξετασθέντων καὶ τῆς ἀνακρίσεως περατωθείσης προῦκειτο νὰ δικασθῇ πρὸ ἐνὸς τμήματος τῆς

¹) Αὐτόθι 92 α' Ῥαδίως, τούτους γὰρ οἶδα οἷοί εἰναι, εἴτ' οὖν ἄπειρος αὐτῶν εἰμι εἴτε μή». ²) Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Ἀλκιβιάδ. IV. Πλάτ. Ἀπολογία. 24 D. ³) Ἐν Βατραχίοις 1302. ⁴) Εὐθύφρ. I α' νέος γὰρ τις μοι φαίνεται καὶ ἀγνώστ' ὀνομάζουσι μέντοι αὐτόν, ὡς ἐγὼ μὲν, Μέλητον, Ἔστι δὲ τῶν δῆμων Πιτθεύς, εἴτινα νῦν ἔχεις Πιτθεῖα Μέλητον αἶον τετονότρηχά καὶ οὐ πᾶν εὐγένειον». ⁵) Ὁ Hugo Landwehr (Histor. Zeitschr. 56, σελ. 502) διασχυρίζεται, ὅτι οὐδέποτε ἐλέγετο ἄρχων βασιλεὺς, ἀλλὰ μόνον βασιλεὺς. ⁶) Ξενοφ. Ἀπομν. ἐν ἀρχῇ. Διογένης. Λαέρτι. II, 40 α' Γὰρ ἐγράψατο καὶ ἀντωμολόγηται ὁ Μέλητος Μελήτου, Πιτθεύς, Σωκράτει Σωφρονίσκῳ. Ἄλλω πεκῆθον· ἀδελφεὶ Σωκράτης, οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ δικαιώματα εἰς ἡγοῦμενος· ἀδελφεὶ δὲ καὶ τού· νέους δι' αὐτοῦ». Τμήμα 9 ν. 10.

Ἡλιαίας ἀπαρτιζομένης ἐκ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν. Τὸ τμήμα τὸ δικάσαν τὸν Σωκράτη φαίνεται, ὅτι δὲν ὑπερέβαινε τοὺς πεντακοσίους δικαστάς. Ὁ φιλόσοφος προεῖδε μὲν τὸν κίνδυνον τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντιζε περὶ αὐτοῦ. Ὅτε δ' Ἑρμογένης ὁ Ἱππονίκου παρώτρυνε τοῦτον νὰ σκεφθῇ, ὅπως ἀπολογηθῇ, ὁ Σωκράτης εἶπεν, ὅτι καθ' ἕλκον τὸν βίον ἐμελέτησε τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ δὲν κατενόησε τὴν μετ' εὐφυίας γενομένην ἀπόκρισιν, ὁ φιλόσοφος ἐπεξηγεῖ λέγων, ὅτι τὸν βίον διήλθεν οὐδὲν ἄλλο ποιῶν, ἢ ἐρευνῶν τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀδίκαια, καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττων, τῶν δὲ ἀδίκων ἀπεχόμενος. Τὸν τοιοῦτον βίον ἐνόμιζε καλλίστην μελέτην ἀπολογίας¹.

Ὁ Σωκράτης πειθόμενος τῷ νόμῳ ἀπολογεῖται², ἀλλ' ἡ ἀπολογία αὐτοῦ δὲν ἦτο κεκαλλιεπημένη οὐδὲ διὰ ῥητορικῶν σχημάτων κεκόσμημένη³, διότι ἀπηξίωσεν, ὅπως τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν περικοσμήσῃ διὰ τοῦ ψιμυθίου τῶν ῥητορικῶν σχημάτων, ὅπερ ἤθελε ποιεῖ ἀπότομον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ ἦθος. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐδέξατο τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐντίμου ῥήτορος Λυσίου. Λοιπὸν ὁ φιλόσοφος ἔκρινε μὲν ἀνάξιον ἑαυτοῦ, ὅπως ἐξαπατήσῃ τοὺς δικαστάς διὰ τῆς τέχνης, ὡς ἦτο σύνθητες ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, ἀλλὰ δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Grote⁴, ὅτι δῆθεν ὁ Σωκράτης τὴν ἀθώωσιν μόλις ἠῤῥατο καὶ ὅτι ὁ λόγος αὐτοῦ μᾶλλον πρὸς τοὺς ἐπιγιγνομένους ἢ

¹) Ξενοφ. Ἀπομν. V, 8, 6. ²) Πλάτ. Ἀπολογ. 19 A «Ὅμοις δὲ τοῦτο μὲν ἔγω ὅπη τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.»

³) Αὐτόθι 17 B «Οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασι τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκὴ λυγόμενα τοὺς ἐπιτυχοῦσι τὸ ὄνομασιν.» ⁴) Τόμος VIII, σελ. 654.

πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀποτείνεται. Βεβαίως ὁ φιλόσοφος πεποιθὼς τῇ ἑαυτοῦ ἀθωότητι εἶπεν ἐν γλώσσει ἁρμοζούσῃ εἰς τὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις καὶ ἔμεινεν ἀδιάφορος εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς δίκης, ἀλλ' ἤθελεν εἶναι ἀνθρώκον, ἂν ἤϋχετο, ἵνα οἱ πολῖται αὐτοῦ περιπέσωσιν εἰς τὸ ἀμάρτημα τοῦτο. Ἄν ἡ γνώμη τοῦ Grote ἦτο ὀρθή, ὁ Σωκράτης ἤθελεν εἶναι οὐδὲν ὀλιγώτερον ἢ ἔμμεσος αὐτοκτόνος, τὴν δὲ αὐτοκτονίαν θεωρῶν ὡς ἀσεβῆ δραπέτευσιν πάσῃ δυνάμει ἀποκρούει¹. Ὡς εἶχε καθήκοντα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οὕτω καὶ πρὸς ἑαυτόν, ταῦτα δὲ ὥφειλε νὰ ὑποστηρίξῃ ἐντίμως μὲν, ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει. Τὴν ἰδίαν ἀθώωσιν ὁ Σωκράτης ἐνίσχυσε μετὰ δυνάμεως λόγου, ὡς πολλὰ χωρία μαρτυροῦσιν. Ὡσαύτως ἡμαρτημένη ἐλέγχεται ἡ γνώμη τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ, ὅτι δῆθεν ὁ φιλόσοφος, ἅτε περὶ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης πεπεισμένος, διὰ τῆς διαγωγῆς ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐφρόντισε περὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ἰδίου προσώπου καὶ ἠθέλησε τὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν νὰ ἀναγγείλῃ, καί, ἐν ᾧ ἦτο ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ἰδίου μεγαλείου, ἐκ τοῦ βίου νὰ ἐξέλθῃ καὶ τοῖς νέοις σπουδαιότατον μάθημα νὰ καταλίπῃ. Ἄν ὄντως ὁ ἠθικώτατος οὗτος φιλόσοφος τοιαῦτα περὶ τὸ τέρμα τοῦ βίου ἐμηχανεύθῃ, πάντως ἤθελε εἶναι διάφορος τοῦ Σωκράτους ἐκείνου τοῦ ψέγοντος τὰς ἐπιδειξεις τῶν σοφιστῶν. Οὐχί· ἡ ἀπολογία τοῦ ἀνδρός δὲν ἦτο ἐπίνοια ἐπιδεικτικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλὰ προῖον πεποιθήσεως καὶ ἀπέριττος εἰλικρινῶν σκέψεων ἐκδήλωσις.

Ἄλλ' ἐν ᾧ σύμπασα ἡ ἀρχαιότης ἐπίστευεν, ὅτι ἡ

¹) Ἐν Φαίδων. 62 Α.

Ἀπολογία ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος φιλόλογος ἐπιφανής, ὁ Ast¹, ἐπειράθη, ὅπως δείξῃ, ὅτι αὕτη εἶναι ἔργον μεταγενεστέρου ῥήτορος. Οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν οὗτος ἐρείδεται, εἶναι πολλοί· κατὰ πρῶτον παρατηρεῖ, ὅτι εἶναι ὅλως ἀπίθανον, ὅτι ὁ Πλάτων ἔγραψεν ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους, διότι τοῦτο ἀντίκειται πρὸς τὰς ἀρχάς, ἃς ἀνέπτυξεν ἐν τῷ Γοργία². Κατὰ ταῦτας ὁ ἀθῶος, ὃν ἡ ἀλήθεια ὑπερασπίζει, δὲν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ῥητορικὴν· διότι αὕτη δὲν θηρεύει τὴν ἀλήθειαν οὐδ' ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν πεποίθησιν, ἀλλ' εἶναι θεραπαινὶς τοῦ λαοῦ καὶ μόνον ἐν τῷ δοκεῖν ζῇ καὶ ἀπατηλῶς ἐπιζητεῖ νὰ πείσῃ. Ἀλλ' ὁ Socher, ὅστις ἐν τῷ συγγράμματι³ αὐτοῦ ἔγραψεν ἀπολογίαν τῆς Ἀπολογίας, λέγει, ὅτι ὁ Ast ἤθελεν ἔχει δίκαιον, ἂν τὸ ἔργον τοῦ Πλάτωνος ᾗτο δικαστικὴ ὑπεράσπισις (*defensio juridica*)· σκοπὸς τοῦ τοιοῦτου λόγου ἔπρεπε νὰ ᾔηται, ὅπως παρ-ορμῇσῃ τοὺς δικαστὰς πρὸς ἀθώωσιν τοῦ κατηγορουμένου. Πρὸς τοιοῦτον ὅμως σκοπὸν ὁ Πλατωνικὸς λόγος εἶναι ὅλως ἄχρηστος. Κατὰ τὸν Socher ἡ ἀπολογία εἶναι ἐγκώμιον τοῦ Σωκράτους ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν ὅλην Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους· ἡ μορφή δικανικοῦ λόγου εἶναι μόνον ὁ ἐξωτερικὸς τύπος, τὸ εἶδος, ὅπερ τῷ ἐγκωμίῳ αὐτοῦ ἔδωκεν· ὅστις τὸ περι-κάλυμμα, τὸ εἶδος, ἀπὸ τῆς οὐσίας δὲν δύναται νὰ δια-κρίνῃ, οὗτος ἐπελάθετο ἢ οὐδέποτε ἔγνω τὸν τρόπον τοῦ Πλάτωνος, ὃν ἰδιάζον εἶναι τοῦτο, ὅτι τὸ πραγματικὸν μόνον ὡς βᾶσιν ἢ ὡς ἐξωτερικὴν μορφήν μεταχειρίζε-ται, ὅπως εἰς τοῦτο τὸ ὑψηλότερον ἐπισυνάψῃ. Τοιαύ-

¹) Ἐν τῷ σημειωθέντι συγγράμματι σελ. 474. ²) 521 καὶ ἐξῆς.

³) Σελ. 70.

την γνώμην εἶχε καὶ Διονύσιος¹⁾ ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὅστις λέγει, ὅτι εἶναι ἐγκώμιον ἐν ἀπολογίας σχήματι. Ὁρθῶς δὲ λέγει ὁ Socher, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἀποδοκιμάζει πᾶσαν ῥητορικὴν, ὡς τὴν ἐπὶ τῆς ἀληθείας στηριζομένην καὶ τὴν σκοποῦσαν τὴν βελτίωσιν τῶν ψυχῶν τῶν ἀκροατῶν, εἴτε αὕτη εἶναι εὐάρεστος εἴτε δυσάρεστος αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον τὴν κολακεύουσαν τὰ πάθη καὶ τὴν ἀφροσύνην τοῦ λαοῦ²⁾. Βεβαίως τοιαύτη ἠθικὴ ῥητορικὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Καλλικλῆς ὁμολογεῖ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν κωλύει, ὡς νομίζομεν, τὸν φιλόσοφον, ὅπως δεῖξη, ὅτι ἡ τέχνη αὕτη καὶ θεραπεινὴς τῆς ἀληθείας δύναται νὰ ᾔῃ. Ἐπειδὴ δ' ὁ Σωκράτης ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τῶν κατηγορῶν αὐτοῦ, οὐ μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ ἠθικὸν καθήκον εἶχεν, ὅπως ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν. Δὲν ἐδέξατο μὲν ὁ Σωκράτης τὴν ἀπολογίαν, ἣν ἔγραψεν ὁ ῥήτωρ Λυσίας, τοῦτο ὅμως δὲν τεκμηριοῖ, ὅτι οὗτος ἀπεδοκίμαζε πᾶσαν ὑπεράσπισιν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος ἦτο μᾶλλον δεικνυκὸς ἢ ἐμφιλόσοφος, ὡς λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος³⁾.

Ὁ Ast θεωρεῖ ἀπρεπές, ὅτι ἐν τῇδε τῇ ἀπολογίᾳ ἡ

1) Ἐν τόμ. V, σελ. 665 ἐκδότ. Reiske. 2) Ἐν Γοργ. 503 A. «Εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἑτερόν που τοῦτου κολακεῖα ἂν εἴη καὶ αἰσχαρὰ δημηγορία, τὸ δ' ἑτερον καλόν, τὸ παρασκευάζειν, ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτικῶν αἱ ψυχαί, καὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδύα εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσιν. Ἀλλ' οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἶδες τὴν ῥητορικὴν», ὅπου ἴδε τὴν σημείωσίν μου. Ὅρα καὶ 521 D. 3) Βιβλ. II, 20. «Ὁ δ' αὖ φιλόσοφος, Λυσίου γράψαντος ἀπολογίαν αὐτῷ διαγνούς, ἔφη, καλὸς μὲν ὁ λόγος, ὦ Λυσία, οὐ μὲν ἀρεστὸν ἐμοί. Δηλοῦν γὰρ ἦν τὸ πλέον δεικνυκὸς, ἢ ἐμφιλόσοφος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Λυσίου, Πῶς, εἰ καλός ἐστιν ὁ λόγος, οὐκ ἂν σοὶ ἀρεστός; ἔφη, οὐ γὰρ καὶ ἱμάτια καλὰ καὶ ὑποδήματα εἴη ἂν ἐμοὶ ἀνάρμοστα;»

ὑπεράσπισις τοῦ κατηγορουμένου μετεβλήθη εἰς ἔπαινον ἑαυτοῦ. Ἄλλ' ἐρωτῶμεν· πῶς ἄλλως ἡδύνατο νὰ γείνη; Ὁ κατηγορούμενος ἔχει καθήκον, ὅπως καὶ δι' ἐπαίνου ἑαυτοῦ ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν. Οὕτως ἔπραξεν ὁ Ἐπαμεινώνδας¹, ὁ Σχιπίων² καὶ ὁ Περικλῆς³, ὅτε κατηγορήσαν τούτους, καὶ οὐδεὶς ἐλέγχει αὐτούς, εἰ καὶ οὗτοι, μάλιστα δ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἐανθίππου, δεινοὶ ὄντες ῥήτορες ἡδύναντο νὰ διεγείρῳσι τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου καὶ ἄνευ τοῦ ἰδίου ἐπαίνου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀνάγκη τοῦ ὑπερασπίσαι ἑαυτὸν ἐπισκιάζει τὸ ὀχληρὸν τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινέσαι⁴. Κατὰ τὸν Ast ἡ παρρησία, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς εἰσάγει τὸν Σωκράτη λέγοντα, δὲν εἶναι ἡ εὐγενὴς ἐκείνη, ἥτις ἀπορρέει ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς δικαιοπραγίας, οὐδὲ ἐκείνη, ἥτις ὑπὸ τῆς συκοφαντίας κεντρισθεῖσα ὡς μεγαλοφροσύνη ἐκφαίνεται, ἀλλ' εἶναι ἀλαζονικὸν ἐγκώμιον ἑαυτοῦ· διότι ὁ Σωκράτης καταβιδάζει ἑαυτὸν μόνον, ὅπως ἀνυψώσῃ. Τοῦτο δὲν εἶναι ἡ Πλατωνικὴ εἰρωνεία, ἀλλὰ ταπείνωσις ἄλλων ἔχουσα τὴν ματαιοφροσύνην, ὅπως ὁ Σωκράτης ἑαυτὸν λαμπρύνῃ. Ταῦτα, ὡς νομίζομεν, δὲν εἶναι ἀκριβῆ· διότι ὁ φιλόσοφος ἀναγκασθεὶς ἀπολογεῖται μετὰ μετριοφροσύνης, ἥτις δὲν εἶναι ἀλλοτρία τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις Σωκρατικοῦ τρόπου. Ὁ φιλόσοφος οὐ μόνον ἐνταῦθα μετὰ τινος εἰρωνείας ταπεινοῖ ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Πλατωνικοῖς διαλόγοις, ὅπερ εἶναι σπουδαῖον τεκμήριον τῆς ταυτότητος τοῦ συγγραφέως. Ἐν τῷ προομίῳ ὁ Ast⁵ προσκρούει, ἅτε τοῦ Σωκράτους λέγοντος, ὅτι εἶναι ῥήτωρ οὐχί, ὡς οἱ ἄλλοι⁶. Τοῦτο, ὡς

¹) Πλούταρχ. τόμ. X. σελ. 196. ²) Livii libr. XXXVIII. C. 51.
³) Θουκυδίδ., II, 60. ⁴) Ὁρα Δονύς. Ἀλικαρνατζ. τόμ. V, σελ. 295. ⁵) Ἐν τῷ μνημονευθέντι συγγράμματι σελ. 477. ⁶) 17, B.

νομίζομεν, οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον, διότι ὁ φιλόσοφος διακρίνει δύο εἴδη ῥητορικῆς, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν¹ εἴρηται, τὴν θεραπαινίδα τῶν παθῶν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν λέγουσαν τὴν ἀλήθειαν πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ. Λοιπὸν ὤφειλε καὶ ἐνταῦθα νὰ ποιήσῃ τὴν διάκρισιν ταύτην (ἡ δὲ διάκρισις μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ γράψας τὴν Ἀπολογίαν εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἔγραψε καὶ τὸν Γοργίαν), ἀπ' οὗ δὴ προεκλήθη ὑπὸ τῶν κατηγόρων αὐτοῦ, οἵτινες παρήνεσαν τοῖς δικασταῖς νὰ φοβῶνται, μὴ ἐξαπατηθῶσιν ὑπὸ τοῦ δεινοῦ ῥήτορος. Ὁ Σωκράτης διακρίνει τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τῶν ῥητόρων καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τῶν σοφιστῶν. Ἡ διάκρισις δὲν εἶναι ταπεινώσις, ὡς λέγει ὁ Socher.

Ὡσαύτως ὁ Ast κακίζει τοῦτο, ὅτι συχνάκις ὁ Σωκράτης παραινεῖ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅπως μὴ θορυβῶσιν². Ἀλλ' ὁ ὄντως ἐλεύθερος καὶ μεγαλόψυχος ἀνὴρ δὲν προσέχει εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν ἑαυτοῦ λόγων καὶ δὲν φροντίζει νὰ λέγῃ, ὡς ἄλλος τις ἀποδέχεται τούτους, ἀλλ' ὡς ἡ συνείδησις καὶ ἡ γνῶσις ὑπαγορεύουσι τούτους. Ὁ φιλόσοφος ποιεῖ, ὅπερ ὁ κριτικὸς ἀπαιτεῖ, καὶ διὰ τοῦτο δὴ θορυβοῦσιν οἱ δικασταί. Διὰ τὸν θόρυβον ὅμως δὲν αἰτεῖ συγγνώμην, δὲν μετριάζει τοὺς λόγους αὐτοῦ, οὐδὲ κολακεύει τοὺς ἀποδοκιμάζοντας δικαστάς, ἀλλὰ κελεύει τούτους, ὅπως μὴ θορυβῶσι καὶ τοῦτο, ὅπως γίνηται ἀκουστός. Ὁρθῶς δὲ λέγει ὁ Socher³, ὅτι ἡ Ἀπολογία εἶνε πρότυπον ἐκείνου, ὅπερ πάντες οἱ αἰσθητικοὶ ἀπαιτοῦσι, δηλ. μεγί-

¹) Σελ. 24. ²) 21 A. 30 C. ³) Ἐν τῷ μνημονευθέντι συγγράμματι σελ. 76.

στην ἀπλότητα ἐν τῇ παραστάσει τοῦ ὑψηλοῦ· ἀπλούστερον, ἡσυχαιότερον καὶ σεμνότερον τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Σωκράτους δὲν δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ.

Αὐτὴν δὲ τὴν ὑπεράσπισιν εὕρισκει ὁ Ast ἐν μέρει μὲν ἐλλιπῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἐν μέρει δὲ ῥητορικὴν ἐπίδειξιν¹. Ὁ Σωκράτης κατηγορεῖτο διὰ δύο, ὅτι διαφθείρει τοὺς νέους καὶ ὅτι δὲν πιστεύει εἰς τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως². Ἀλλ' ἡ ἀνασκευὴ τῆς πρώτης κατηγορίας κατὰ τὸν κριτικὸν εἶναι ψιλὸν σόφισμα· διότι ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι δὲν δύναται νὰ διαφείρῃ ἐκὼν ἅτε κινδυνεύων αὐτὸς νὰ λάβῃ κακὸν παρὰ τοῦ διαφθαρέντος. Ἄν δὲ διαφείρῃ ἄκων, τὰ τοιαῦτα ἀκούσια ἁμαρτήματα δὲν ὑπάρχει νόμος νὰ καταγγέλλῃ τις εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλ' ἔπρεπεν ὁ κατήγορος λαβὼν ἰδίᾳ νὰ διδάσκη καὶ νοθεύῃ³. Κατὰ τὸν εἰρημένον κριτικὸν ὁ γράψας τήνδε τὴν Ἀπολογίαν δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν κατηγορίαν, ἣν ὁ Πλάτων οὔτε νὰ ἀγνοῇ ἔπρεπε οὔτε ἐπίτηδες νὰ ἀποσιωπήσῃ, διότι ὁ Ξενοφῶν ὠρισμένως ταύτην δηλοῖ. Κατὰ τὰ Ἀπομνημονεύματα ὁ κατήγορος εἶπεν, ὅτι οἱ τοῦ Σωκράτους λόγοι ἐπαίρουσι τοὺς νέους, ὥστε νὰ περιφρονῶσι τῆς καθεστῶσης πολιτείας καὶ νὰ ποιῶσι βιαίους⁴. Ταῦτα παραδίδει μὲν ὁ Ξενοφῶν, ἀλλὰ καὶ δὲν λέγει, ὅτι ὁ Σωκράτης εἶπέ τι ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὸς ἀνασκευὴν τοῦ μέρους τούτου τῆς ἀναπτύξεως τῆς κα-

¹) Σε¹. 480. ²) Ἐν Ἀπολογ. 24 B. ³) Αὐτόθι 26 A. ⁴) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 2, 9' « Ἀλλὰ, νῆ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπεροφάν ἐποίησε τῶν καθεστώτων νέμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μωρὸν εἶναι τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθίστασθαι, κυβερνήτη δὲ μηδὲνα θέλειν κεχρησθαι κυαμευτῷ, μηδὲ τέκτονι, μηδ' αὐλητῇ, μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῶν ἐλάττωνας βλάβας ἁμαρτανύμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἁμαρτανόμενων· τοὺς δὲ τοιαύτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστῶσης πολιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους ».

τηγορίας. "Αρα ὁ γράψας τήνδε τὴν Ἀπολογίαν δὲν παρέλειψέ τι, ἔπερ εἶπε μὲν ὁ Σωκράτης, διετήρησε δὲ ὁ Ξενοφῶν. Ἡμεῖς γε οὐδεμίαν ἀπορίαν εὐρίσκομεν ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ διαφορᾷ, διότι ὁ μὲν Πλάτων πράγματεύεται γενικώτερον κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ τὸ ζήτημα τῆς διαφορᾶς, ὁ δὲ Ξενοφῶν ειδικώτερον. Αὐτὸ τοῦτο καθ' ἡμᾶς τεκμηριοῖ τὴν γνησιότητα τῆς Ἀπολογίας. Ὁ κατήγορος εἶπεν, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους ἐποιοῦν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ βιαίους, δηλ. ἀδίκους, διεφθαρμένους. Ἀλλ' ἄφ' οὗ ὁ Πλάτων ἀπέδειξε καθ' ὅλου, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν διαφθείρει, ἔπεται, ὅτι δὲν διαφθείρει καὶ ὑπὸ ταύτῃ τὴν ἔποψιν. Ὁ φιλόσοφος οὗτος ἀρέσκεται ἐν τοῖς καθ' ὅλου καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον. Ὅντως ὁ Σωκράτης ἦτο καταφρονητὴς τῆς δημοκρατίας, οἷα ἐγένετο ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ, ὡς ἐν τοῖς ἔπειτα ἔσται μακρὸς λόγος, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο πρὸ τῶν δικαστῶν, οἵτινες ἦσαν ἀντιπρόσωποι τῆς πολιτείας, νὰ κακίσῃ ἐπισήμως ταύτην. Διότι τοῦτο ἦτο ἔγκλημα καί, ἂν οὕτως ἔπραττεν ὁ ὑπόδικος, ἐσήμαινεν οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι ἤθελε νὰ αὐτοκτονήσῃ. Διὰ ταῦτα λοιπόν, ὡς νομίζομεν, ὁ Σωκράτης τῆσδε τῆς Ἀπολογίας ἀνασκευάζει μὲν τὴν πρώτην κατηγορίαν, ἀλλὰ γενικῶς.

Ἡ δευτέρα κατηγορία κατὰ τοῦ Σωκράτους ἦτο, ὅτι οὗτος δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεούς, εἰς οὓς ἐπίστευεν ἡ πόλις, ἀλλ' εἰς νέα δαιμόνια. Ὁ γράψας τὴν Ἀπολογίαν κατὰ τὸν Ast¹ ἐννοεῖ τοῦτο, ὡσεὶ ὁ Σωκράτης κατηγορεῖτο ἀθεϊσμοῦ, καὶ πειρᾶται νὰ δείξῃ, ὅτι ἐπειδὴ οὗτος ἐπίστευεν εἰς δαιμόνια καὶ δαίμονας, ἐπίστευε καὶ εἰς θεούς· διότι τὰ δαιμόνια πράγματα προ-

¹) Ἐν τῇ μνημονευθέντι συγγράμματι σελ. 481.

υποθέτουσι δαίμονας, οὗτοι δὲ εἶναι ἢ θεοὶ ἢ υἱοὶ θεῶν· λοιπὸν προϋποθέτουσι θεοὺς, διότι ὁ πιστεύων εἰς δαιμόνια καὶ δαίμονας πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ εἰς θεοὺς μετὰ τῆς αὐτῆς ἀναγκαιότητος, μεθ' ἧς ὁ δεχόμενος παῖδας ἵππων ὀφείλει νὰ δεχθῇ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν τῶν ἵππων. Ἄλλ' ἡ ἀπόδειξις αὕτη κατὰ τὸν Asi εἶναι οὐ μόνον σοφιστικὴ καὶ ἀηδής, ἀλλὰ καὶ κενὴ καὶ ἄλογος, διότι εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς κατηγορίας ἀντίκειται· διότι αὕτη εἶναι, ὅτι ὁ Σωκράτης παρεκκλίνει τῆς θρησκείας τῆς πόλεως καὶ θέλει νὰ εἰσαγάγῃ νέαν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν. Ὁ γράψας τήνδε τὴν Ἀπολογίαν δὲν ἄπτεται τούτου τοῦ ζητήματος οὐδὲ ἀνασκευάζει ταύτην τὴν κατηγορίαν. Νομίζομεν, ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι ἀκριβῆ· ἂν δὲ συμβαίνοι τι ἄτοπον, πταίει ὁ Μέλητος καὶ οὐχὶ ὁ Σωκράτης. Ἐν τῇ ἀντωμοσίᾳ τοῦ κατηγοροῦ, ἥτις διετηρήθη παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ¹ καὶ φέρεται ἐν τῇ προκειμένῃ Ἀπολογίᾳ², ἐλέγετο· «ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινὰ εἰσηγούμενος». Ὁ αὐτὸς ὅμως κατήγορος ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν, ὅτι ὁ Σωκράτης εἶναι ὅλως ἄθεος. Λοιπὸν δὲν παρανοεῖ ὁ τὴν Ἀπολογίαν γράψας, ἀλλ' ἀντιφάσκει ὁ κατήγορος. Πολλάκις³ ὁ Μέλητος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, ἂν κατηγορῇ αὐτὸν ὡς ἄθεον ἢ ὡς πιστεύοντα εἰς ἄλλους θεοὺς, ἀλλ' ὁ κατήγορος ἐνέμενεν ἐν τῇ κατηγορίᾳ, ὅτι ὁ φιλόσοφος εἰς οὐδέναν θεὸν πιστεύει. Τί λοιπὸν ἔπρεπε νὰ πράξῃ ὁ Σωκράτης; νὰ ἀνασκευάσῃ τὰ ἐν τῇ γραφῇ ἢ τὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ λόγον; Ἀφ' οὗ τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀπέσυρεν αὐτὸς

¹) II, 40. ²) 24, B. ³) 26 C. « Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν νομίζεις θεοὺς » καὶ 26 D, 26 E.

ὁ κατήγορος, ὁ ὑπόδικος ὥφειλε νὰ πράξῃ τὸ δεύτερον, ἔπερ καὶ ἔπραξεν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ γράψας τὴν προκειμένην Ἀπολογίαν δὲν ἀνασκευάζει τὴν δευτέραν κατηγορίαν κατὰ τὸν Ast, τοῦ Ξενοφῶντος ἡ ὑπεράσπισις εἶναι ἀπλῆ καὶ ἐπαρκής, διότι δεικνύει, ὅτι ὁ Σωκράτης οὐδεμίαν ἄλλην ἢ τὴν τῆς πόλεως θρησκείαν εἶχεν, ἅτε θύων τοῖς θεοῖς πολ- λάκις μὲν οἶκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πό- λεως βωμῶν, καὶ διὰ τοῦ δαιμονίου οὐδένα νεωτερισμὸν σκοπῶν, διότι ἐσέβετο τὴν κοινὴν πίστιν πρὸς τὰ παν- τοειδῆ μαντεύματα¹. Καθ' ἡμᾶς τὸ ζήτημα ὁ μὲν Ξε- νοφῶν ἔλυσε κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον, ὁ δὲ Πλάτων κατὰ τὸν ἴδιον, ἐκεῖνος μὲν λαβὼν τὴν μαρτυρίαν ἔξω- θεν (δηλ. καλῶν μάρτυρας τοὺς ιδόντας τὸν φιλόσοφον θύοντα καὶ παραπέμποντα τοὺς φίλους εἰς τὰ μαντεῖα), οὗτος δὲ κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ δι' ἐσωτερικῶν λόγων, ἥτοι διαλεκτικῶς, ἔπερ θεωροῦμεν ὡς σπουδαῖον τεκμήριον τῆς γνησιότητος τῆς Ἀπολογίας. Ἡ ἀπόδειξις τοῦ Ξενο- φῶντος εἶναι ἀπλῆ, ὡς εἶπεν ὁ Ast, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἐπαρκής οὐδὲ ἀξία τοῦ Πλάτωνος, ὅστις τὰ ζητήματα δὲν λύει διὰ μαρτύρων², ἀλλὰ δι' αὐστηρᾶς διαλεκτικῆς. Ἡ δὲ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις δὲν εἶναι οὕτως ἰσχυρά, ὡς ἐπίστευσεν ὁ Ast· διότι ὁ Σωκράτης ἐτέλει μὲν τὰ τῆς λατρείας τῆς καθεστῶσης θρησκείας, ἀλλὰ πόσοι τὸ παράπαν ἄθεοι ὄντες ἢ ἄλλα πιστεύοντες δὲν πράττουσι τὸ αὐτό; Περὶ Σωκράτους μάλιστα τοῦτο εἶναι πιθα- νώτερον, διότι οὗτος κατεφρόνει μὲν καὶ τῆς καθεστῶ-

¹) Ἐν Ἀπομν. I, 1, 2. ²) Πλάτ. ἐν Γοργ. 473 A καὶ 474 A· « Ἐγὼ γάρ ὡν λέγω ἓνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν πρὸς ὃν ἂν μοι ὁ λόγος ᾗ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐγὼ χαίρειν, καὶ ἓνα ἐπιψηφί- ζειν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι ».

σης πολιτείας, ἀλλὰ τὰ κελεύσματα ταύτης ἐσέβετο, διότι καὶ μετὰ ζήλου ἐστρατεύετο καὶ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου δυνάμενος νὰ φύγῃ δὲν ἔπραξε τοῦτο διὰ τοὺς λόγους, οὓς ἀναπτύσσει ἐν τῷ Κρίτῳ.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τῷ Ast¹ φαίνεται λίαν παράδοξος ἡ ἀδιαφορία τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν θάνατον². Ἀλλὰ ποῦ στηρίζει τὴν ἀφοσίαν ταύτην; ἐπὶ οὐδενός· λοιπὸν εἶναι ψιλὴ μεγαληγορία. Ἄν ἀπέρρεεν αὕτη ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι κακόν, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον μέγα ἢ μέγιστον ἀγαθὸν τῷ φιλοσόφῳ (ὡς ἐν τῷ Φαίδῳ εἰκονίζεται), αὕτη ἤθελεν ἔχει βάσιν καὶ ἀξίαν. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης αὐτὸς ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν γινώσκει, τί εἶναι ὁ θάνατος. Ἡδύνατο ὁ Πλάτων, ὁ συγγράψας τὸν Φαίδωνα, νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ Σωκράτει, ὅπως λέγῃ οὕτω περὶ τοῦ θανάτου καὶ νὰ ἀποδίδῃ τούτῳ τοιαύτην ὄντως κοινὴν, ψυχράν, ἀναίσθητον καὶ δὴ γελοίαν ἀδιαφορίαν; Οὕτως ἀπηνῶς ἔκρινε περὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἀπολογίας ὁ σοφὸς Ast, ἀλλ', ὡς νομίζομεν, ἀδίκως. Τί λοιπὸν ἀπῆτει οὗτος; Ἀπῆτει, ὅπως ὁ Σωκράτης πρὸ τῶν δικαστῶν, οἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν γεωργοὶ καὶ τέκτονες καὶ σκυτοτόμοι, ἀναπτύξῃ ὀλόκληρον τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς θεωρίαν; Οὔτε ἀκροαταὶ ἐπιτήδειοι πρὸς τοῦτο ὑπάρχον, οὔτε χρόνος ἐπαρκής. Ὁ Σωκράτης δὲν ἀγνοεῖ τί εἶναι θάνατος καὶ γινώσκει, ὅτι οὗτος, εἶναι ἀγαθὸν τῷ θνήσκοντι, διότι τὸ εἰωθὸς σημεῖον δὲν ἡναντιώθη αὐτῷ³, ἀλλ' ἐπιθυμῶν, ὅπως τὸ πρόβλημα αὐτοῦ λύσῃ

¹) Σελ. 488. ²) 31 D· «Ὅτι ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὅτι οὖν.» ³) Ἐν Ἀπολογ. 40 B· «Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ συμβεβηκός τοῦτο ἀγαθὸν γεγενῆσθαι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς

γενικώτερον, τίθησι τὸ δίλημμα, ὅτι οὗτος εἶναι τέλος τῆς αἰσθήσεως ἢ ἀποδημία εἰς ἄλλον τόπον. Κατὰ τοὺς πλείστους γε τῶν δικαστῶν εἶναι τὸ πρῶτον ἀληθές, κατὰ δὲ τὸν Σωκράτη τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ δύο ὁ θνήσκων εἶναι εὐδαιμονέστερος τοῦ ζῶντος, ὁ οὕτω δὲ φρονῶν δικαίως ἀδιαφορεῖ πρὸς τὸν θάνατον. Ἡ δὲ τοιαύτη περιεκτικὴ ἐξέτασις δὲν εἶναι σκεπτισμός, ἀλλὰ μετριοφροσύνη ἐν τῇ σκέψει ἡρεμίαν πνεύματος μαρτυροῦσα. Τοιαῦται εἶναι αἱ ἀποδείξεις, ἐφ' ὧν στηριζόμενος ὁ Ast ἀπεδέξατο τὴν γνώμην τοῦ Κασσίου Σεβήρου¹ εἰπόντος, ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἀνάξιος καὶ τοῦ συνηγόρου καὶ τοῦ ὑποδίκου, καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἔργον τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἀποδείξεις εἶναι ἡμικρτημέναι, τὸ συμπέρασμα δὲν δύναται νὰ ᾔηται ὀρθόν.

Ὡσαύτως ἡγέρθη τὸ ζήτημα², ἂν ἡ Ἀπολογία πρέπη νὰ θεωρηθῇ ὡς δημιουργημα τῆς φαντασίας τοῦ Πλάτωνος, ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν ᾔηται πιστὴ ἀπεικόνισις ἐκείνου, ὅπερ ὁ Σωκράτης πρὸ τῶν δικαστῶν εἶπεν. Ὁ Πλάτων ἔπραξεν ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ τοῦ διδασκάλου, ὅ,τι ὁ Θουκυδίδης ἐν ταῖς δημηγορίαις τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Διαρρήδην ὁ ἱστορικὸς ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ διαμνημονεύσῃ τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἐγγύτατα εἶχετο τῆς ὅλης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων³. Ὁμολογοῦμεν,

ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. Μέγα μοι τεκμήριον ταύτου γεγονός. Οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἦν αντιῴθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν». ¹) Senec, Excerpt. Controv. III, σελ. 397. «Eloquentissimi viri Platonis oratio, quae pro Socrate scripta est, nec patrono nec reo digna est.» ²) Όρα F. Ueberweg, Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge Platonischen Schriften σελ. 237. ³) I, 22. «Ὡς δ' ἂν ἐδόκουν ἐμὲ ἐκαστοι περὶ τῶν αἰετῶν παρόντων τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν

ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τοῖς διαλόγοις μετὰ πολλῆς τῆς ἐλευθερίας εἰσάγει τὸν Σωκράτη διαλεγόμενον περὶ πραγμάτων, ἅπερ οὗτος ἴσως οὐδὲ διενόηθη, ἀλλ' ἐν οὕτως ἐπισήμῳ πράξει, οἷα ἡ δίκη, δὲν ἡδύνατο νὰ ἔχη τοσαύτην ἐλευθερίαν, ὅσην ἐν τοῖς διαλόγοις. Ἡ διαφορὰ τῆς Ἀπολογίας πρὸς τούτους εἶναι αἰσθητὴ καὶ ἐν τῇ φρασεολογίᾳ, ἐν ᾗ ὁ εὐσεβὴς τοῦ φιλοσόφου μαθητῆς ἐπειράθη κατὰ τὸ ἐνὸν νὰ ἀπομιμηθῇ ἄνδρα μὴ παρεσκευασμένον πρὸς ἀπολογία. Ἀνωμαλῖαι τῆς γλώσσης καὶ μακρολογίαι ἀρμόζουσιν εἰς τὸν προφορικὸν καὶ οὐχὶ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον. Καὶ ὁ διαλογικὸς τύπος τῆς Ἀπολογίας τεκμηριεῖ, ὅτι ὁ Πλάτων ἐπειράθη, ὅπως δώσῃ ἡμῖν τὸν λόγον τοῦ Σωκράτους ὅσον οἶόν τε γνησιώτερον. Παρατηρήθη ἤδη ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεως, ὅτι ἡ Ἀπολογία μετέχει καὶ τῶν τριῶν γενῶν τοῦ ῥητορικοῦ λόγου. Αὕτη δὲν εἶναι μόνον δικανικὸς λόγος, ἀλλὰ καὶ πανηγυρικός, ἅτε ὢν πρὸς ἔπαινον τοῦ δικαζομένου φιλοσόφου, καὶ συμβουλευτικὸς, διότι ὁ φιλόσοφος συμβουλεύει τοὺς Ἀθηναίους. Τοιοῦτον λόγον μόνον ὁ Σωκράτης ἡδύνατο αὐτοσχεδίως νὰ εἴπῃ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ γράψῃ ὁ Πλάτων, ὅστις καὶ ὤφειλε καὶ ἠπίστατο τὸν λόγον αὐτοῦ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης καὶ τῆς τέχνης. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ μαθητὴς ἔγνω, ὅπως μὴ παρεκκλίνῃ τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τοῦ λόγου, πῶς δυνάμεθα δικαίως νὰ δεχθῶμεν, ὅτι αὐτὸς οὗτος ἡλλοίωσε τὰς ἐννοίας; Ὡστε νομίζομεν, ὅτι ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία πρὸς τὴν πραγματικὴν παραβαλλομένη μόνον κατ' ἐλάχιστον διαφέρει.

ἔχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς συμπίσεως γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. »

Αὕτη διαιρεῖται εἰς τρία, ὅπερ δὲν εὐρίσκομεν ἐν ἄλλοις ῥητορικοῖς λόγοις. Τὸ ἀττικὸν δίκαιον εἶχεν ἀγῶνας τιμητοὺς καὶ ἀτιμήτους. Ἐν μὲν τοῖς τελευταίοις οἱ νόμοι προέβλεπον τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου, ἐν τοῖς τιμητοῖς ὅμως ἐγίνετο τίμῃσις, καθ' ἣν ὁ μὲν κατήγορος τῇ κατηγορίᾳ συνῆπτε τὸ τίμημα, ἥτοι τὴν τιμωρίαν, ὁ δὲ ἀποδειχθεὶς ἔνοχος μετὰ τὴν καταδίκην ὤφειλε νὰ ὀρίσῃ αὐτό. Ἐννοεῖται δ' ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ὁ μὲν διώκων προὔτεινεν αὐστηροτέραν, ὁ δὲ φεύγων ἡπιωτέραν ποινὴν. Εἶναι δ' ἀμφίβολον, ἂν οἱ δικασταὶ ὤφειλον νὰ ἐκλέξωσί τι τῶν προταθέντων τιμημάτων ἢ εἶχον τὸ δικαίωμα, ὅπως ὀρίσωσι μέσον τι. Ἡδύνατο ὅμως τὸ δικαστήριον, ἂν τὸ τίμημα τοῦ κατηγόρου ἐθεώρει ἐλαφρόν, νὰ καταστήσῃ τοῦτο βαρύτερον, ὅπερ ἐκαλεῖτο προστίμημα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ προκείμενος ἀγὼν ἦτο τιμητός, ἠναγκάσθη ὁ φιλόσοφος νὰ εἴπῃ καὶ δεύτερον. Μετὰ τὴν παραδοχὴν τοῦ τιμήματος τῶν κατηγόρων ὁ Σωκράτης λαμβάνει τὸν λόγον καὶ τὸ τρίτον. Οὕτω τὰ τρία μέρη τῆς Ἀπολογίας ἀποτελοῦσι τριλογία.

Ἐκ τῶν τριῶν εἰρημένων μερῶν τὸ πρῶτον ἀποτελεῖ ῥητορικόν τι ὅλον δυνάμενον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης. Τὸ προσίμιον ἥτοι τὸ πρῶτον κεφάλαιον σκοπεῖ, ὅπως προπαρασκευάσῃ τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὴν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν. Ἐν τούτῳ οἱ ῥήτορες ἐπειρῶντο, ὅπως διεγείρῳσιν εὐνοίαν μὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν, μίσος δὲ κατὰ τῶν ἀντιδίκων. Τοῦτο σκοπῶν καὶ ὁ Σωκράτης ἐλέγχει τοὺς κατηγόρους ψευδομένους, ὅτι δὴθεν εἶναι δεινὸς ῥήτωρ δυνάμενος νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς δικαστάς. Ὁ φιλόσοφος κατὰ τοιοῦτου ψεύδους δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀποδείξεως, διότι ὁ λόγος αὐτοῦ θέλει μαρτυ-

ρήσει περὶ τοῦ ἐναντίου. Τοὺς κεκαλλιεπημένους καὶ κεκοσμημένους ῥητορικοὺς λόγους θεωρεῖ ὡς μειρακιῶ-
δεις καὶ ἀναρμόστους τῇ προβεβηκυῖα αὐτοῦ ἡλικίᾳ.
Ἐπειδὴ δὲ παραβαίνει τὸν συνήθη τρόπον τοῦ λέγειν,
αἰτεῖ συγγνώμην, διότι νῦν τὸ πρῶτον, καίπερ τὸ ἐβδο-
μηκοστὸν ἔτος ἄγων, ἀνέβη εἰς τὸ δικαστήριον. Παρα-
καλεῖ δὲ τοὺς δικαστὰς νὰ προσέχωσι τὸν νοῦν, ἂν λέγῃ
τὴν ἀλήθειαν. Οὕτως ὁ φιλόσοφος, καίπερ τὸν συνήθη
ῥητορικὸν τρόπον ἀποφεύγων, ὅμως διὰ τοῦ χαρακτη-
ρισμοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῶν κατηγορῶν ἐπειράθη, ὅπως ἐπι-
τύχῃ ἐκείνου, ὃ οἱ ῥήτορες ἐν ταῖς προοιμίαις θηρεύουσιν.

Μετὰ τὸ προοίμιον τοῦτο ἀρχόμενος τῆς ἀπολογίας
τοὺς κατηγοροὺς διαιρεῖ εἰς δύο τάξεις. Οἱ εἰς τὴν πρῶ-
την ἀνήκοντες κατὰ τὴν γνώμην τοῦ φιλοσόφου εἶναι
δεινότεροι, διότι τοὺς Ἀθηναίους ἐκ νέων παραλαμβάνον-
τες ἔπειθον, ὅτι ὑπάρχει Σωκράτης τις περὶ τῶν μετεώ-
ρων φροντίζων καὶ ἅπαντα τὰ ὑπὸ γῆς ἀνεζητηκῶς καὶ
τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν. Τὴν συκοφαντίαν ταύ-
την ἀνασκευάζει ὁ ὑπόδικος μάρτυρας αὐτοὺς τοὺς δι-
καστὰς ἐπικαλούμενος, ὅσοι ἤκουσαν αὐτοῦ διαλεγο-
μένου (19 B). Οἱ ταῦτα λέγοντες συνέχεον τὸν φιλό-
σοφον τοῖς σοφισταῖς καὶ ἐπὶ τούτῳ προσέθετον, ὅτι ὁ
Σωκράτης ἐπιχειρῶν νὰ παιδεύῃ ἀνθρώπους πράττεται
χρήματα. Τὸ ἐπάγγελμα ὅμως τοῦτο ἦτο Γοργίου τοῦ
Λεοντίνου, Προδίκου τοῦ Κεῖου, Ἰππίου τοῦ Ἡλείου
καὶ Εὐήνου τοῦ Παρίου.

Ἄλλ' ἂφ' οὗ ἡ τοιαύτη κατηγορία εἶναι διαβολή,
ἐγείρεται τὸ ζήτημα, πόθεν ἐγεννήθη ἡ φήμη, ἂν μὴ ὁ
ὑπόδικος ἔπραττέ τι ἄλλοιον τῶν πολλῶν. Ὁ φιλόσοφος
τὴν πρῶτην αἰτίαν ἀνευρίσκει ἐν τῇ Πυθίᾳ, ἣτις εἰς τὸν
Χαιρεφῶντα μαντευόμενον ἐχρησιμοδότησεν, ὅτι οὐδεὶς

τοῦ Σωκράτους εἶναι σοφώτερος (20 E). Ἐπειδὴ δ' οὗτος ἠπóρει, εἰς ζήτησιν τραπείας διελέγετο πρὸς τοὺς πολιτευομένους καὶ ποιητάς, ἀλλ' οὗτοι ἐδόκουν μὲν, ὅτι ἦσαν σοφοί, ἀλλὰ δὲν ἦσαν καὶ ὄντως τοιοῦτοι. Ὅντως οἱ ποιηταὶ μετὰ σοφίας μὲν ποιοῦσιν, ὅσα ποιῶσιν, ἀλλ' ἐκ φύσεως καὶ ἐνθουσιαζόντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμφδοὶ (22 C). Μετὰ τούτους διελέχθη πρὸς τοὺς χειροτέχνους, οἵτινες κατὰ τὴν ἰδίαν τέχνην ἦσαν μὲν σοφώτεροι τοῦ Σωκράτους, ὅμως δ' εἶχον καὶ τὴν ἀμάθειαν πιστεύοντες, ὅτι καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, τὰ μέγιστα, ἦσαν σοφώτατοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ παρόντες ἐπίστευον, ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο σοφὸς κατ' ἐκεῖνα, καθ' ἃ τοὺς ἄλλους ἤλεγχεν, ἐμίσουν αὐτόν, ἐν ᾧ οὗτος ἐχρησίμευεν ὡς παράδειγμα τῷ θεῷ, δεικνύοντι, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου ἢ οὐδενὸς ἀξία εἶναι (23 A). Πολλοὶ δὲ νέοι πλουσιώτατοι σχολὴν ἔχοντες ἔχαιρον ἐπὶ τῇ ἐξελέγξει τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι καὶ ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα. Οἱ ἐξελεγχόμενοι, ὡς εἰκός, ὠργίζοντο κατὰ τοῦ διδασκάλου ὡς μιαιρωτάτου καὶ τοὺς νέους διαφθείροντος. Μὴ ἔχοντες δ' ὅμως ὠρισμένην κατηγορίαν νὰ ἀποδώσωσιν ἐπέρριπτον κατ' αὐτοῦ τοὺς κοινούς κατὰ τῶν φιλοσοφούντων ψόγους. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ἡ εἰρημένη φήμη.

Οὕτω τῶν πρώτων κατηγορῶν ἐξελεγχθέντων μεταβαίνει εἰς τοὺς δευτέρους, ἐξ ὧν ἦτο ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόπολις Μέλητος, ὡς ἤθελε νὰ εἰκονίσῃ ἑαυτὸν (24 B).

Ἐπειδὴ οὗτος κατήγγειλε τὸν Σωκράτη, ὅτι διαφθείρει τοὺς νέους, ἔπεται, ὅτι γινώσκει τὸν ποιοῦντα αὐτοὺς βελτίους. Ἐρωτώμενος λοιπὸν ὑπὸ τοῦ ὑποδίκου περὶ τούτου ὁ κατήγορος σιωπᾷ μαρτυρῶν οὕτως, ὅτι περὶ τῶν νέων οὐδέποτε ἐφρόντισεν. Ἀναγκασθεὶς δ' ὅμως

λέγει, ὅτι οἱ νόμοι ποιοῦσι βελτίους τοὺς νέους. Ἄλλ' ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, πρῶτον ὀνομάζει τοὺς δικαστάς, εἷτα τοὺς ἀκροατάς, τοὺς βουλευτάς καὶ τοὺς ἐκκλησιαστάς, δηλαδὴ πάντας τοὺς Ἀθηναίους πλὴν τοῦ Σωκράτους. Τότε ὁ φιλόσοφος τοὺς νέους εὐδαιμονίζει, ὅτι πάντες μὲν οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ὠφελοῦσιν αὐτούς, μόνος δὲ ὁ Σωκράτης διαφθείρει. Μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷ, ἂν ᾖ ὠφελιμώτερον τὸ οἰκεῖν ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη ἐρώτησις προχείρως ἤθελεν ἀγάγει εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῆς συκοφαντίας, ὁ Μέλητος αὖθις σιωπᾷ. Ὁ φιλόσοφος ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ, ἂν οἱ μὲν πονηροὶ ἐργάζωνται κακὸν τι εἰς τοὺς αἰεὶ ἐγγυτάτω ὄντας, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι. Τούτου παρὰ τοῦ Μελήτου ὁμολογηθέντος αὖθις ἐρωτᾷ, ἂν διαφθείρῃ τοὺς νέους ἐκὼν ἢ ἄκων. Ὁ κατήγορος ἀποδίδει εἰς τὸν φιλόσοφον ἐκουσίαν διαφθοράν, ὅπερ ἀπίθανον, διότι οὕτως αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐκινδύνευε νὰ πάθῃ κακὸν τι ὑπὸ τῶν πονηρῶν. Ὁ Μέλητος λοιπὸν τίθεται εἰς τὸ δίλημμα ἢ ὅτι ψεύδεται ἀποδίδων τῷ Σωκράτει ἀπίθανον ἢ ὅτι ὁ φιλόσοφος διαφθείρει ἄκων. Ἄν ὑποτεθῇ τὸ δεύτερον, δὲν ἡδύνατο ὁ Μέλητος νὰ εἰσαγάγῃ τὸν Σωκράτη εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλ' ὥφειλε νὰ διδάξῃ καὶ νοουηθήσῃ αὐτόν, ὅπερ δὲν ἔπραξεν (25 C).

Μετὰ τὴν ἀνασκευὴν τῆς κατηγορίας ταύτης προβαίνει εἰς τὴν ἑτέραν, ὅτι διαφθείρει τοὺς νέους διδάσκων αὐτούς νὰ μὴ νομίζωσι θεοὺς, οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἀλλ' ἑτερα νέα δαιμόνια (26 B). Ἐπὶ τούτῳ ἐρωτᾷ τὸν κατήγορον, ἂν πιστεύῃ εἰς ἄλλους θεοὺς ἢ τὸ παράπαν ἦναι ἄθεος μὴ πιστεύων μήτε ἥλιον, μήτε σελήνην. Ὁ Μέλητος ἀποκρίνεται τὸ δεύτερον λέγων, ὅτι ὁ φιλόσοφος τὸν μὲν ἥλιον λέγει λίθον, τὴν δὲ σελήνην

γῆν, ὥσεί καταγόρει τοῦ Ἀναξαγόρου τοῦ τοιαῦτα λέγοντος. Πρὸς ἀνασκευὴν τούτου ἐλέγχει τὸν κατήγορον ἀντιφάσκοντα· διότι ἐν τῇ κατηγορίᾳ ἐνόρκως ἐβεβαίωσεν, ὅτι πιστεύει δαιμόνια καὶ ἄρα καὶ δαίμονας. Ἄλλοι δαίμονες εἶναι ἢ θεοὶ ἢ παῖδες τῶν θεῶν. Ἄν τὸ ὄνομα ἔχῃ τὴν πρώτην σημασίαν, ὁ κατήγορος περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν· ἂν δ' ἔμως δαίμονες ᾦναι οἱ τῶν θεῶν παῖδες, ὁ Σωκράτης πάντως πιστεύει εἰς τοὺς θεοὺς· διότι ἤθελεν εἶναι ἄτοπον, ἂν τις ἐπίστευε μὲν, ὅτι ὑπάρχουσι παῖδες ἱππῶν, ὄνων καὶ ἡμιόνων, δὲν ἐπίστευεν ὁμῶς, ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ τεκόντες αὐτούς.

Εἴτα ἔπεται ἡ καλουμένη παρέκβασις, ἣτις παρεῖχε τοῖς ἀρχαίοις ῥήτορσιν εὐκαιρίαν, ὅπως τὴν ῥητορικὴν αὐτῶν δεινότητα ἐλευθέρως ἀναπτύξωσι καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἀκριβέστερον ὀρίσωσι. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἀπολογίας εἶναι ἀληθοῦς κόσμος τοῦ λόγου. Πρὸ τῶν δικαστῶν μετὰ μεγαλορρημοσύνης κηρύσσει ὁ φιλόσοφος, ὅτι δὲν αἰσχύνεται ἐπιτηδεύων ἐπιτήδευμα, ἐξ οὗ κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ τούναντίον παραβάλλει ἑαυτὸν πρὸς τὸν γενναῖον τῆς Θέτιδος υἱὸν τὸν καταφρονήσαντα τοῦ θανάτου. Ὡς ἦτο αἰσχρὸν, ἂν κατέλειπε τὴν τάξιν ἐν Ποτιδαίᾳ, ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐν Δηλίῳ, οὕτως ἤθελεν εἶναι ἀσέβεια πρὸς τὸν θεόν, ἂν τὸν θάνατον ἢ ἄλλο οἰονδήποτε πρᾶγμα φοβηθεῖς ἐπαύετο φιλοσοφῶν καὶ ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐξετάζων. Ὡστε καὶ ἂν οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον εἰπεῖ εἰς τὸν Σωκράτη, ὅτι ἀφίεμέν σε ἐπὶ τούτῳ, ἵνα μὴ διατρίβῃς ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ, μηδὲ φιλοσοφῇς, ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου ἤθελε μὲν ἀσπασθῇ καὶ φιλήσῃ τοὺς δικαστάς, ἀλλ' ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παύσῃ φιλοσοφῶν καὶ παρακελευόμενος τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα τὴν ἑαυ-

τῶν ψυχὴν βελτιώσωσιν (27 E). Πέποιθε δ', ὅτι ὠφελεῖ τοὺς Ἀθηναίους, οὓς παραβάλλει πρὸς ἵππον γενναῖον μὲν, ἀλλὰ δεόμενον ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ τοιαύτην γνώμην περὶ ἑαυτοῦ ἔχει, διὰ τί ἄρα γε ιδιωτεύει καὶ δὲν ἀναβαίνει τὸ βῆμα, ὅπως τῇ πόλει συμβουλευέσῃ (31); Αἰτία τούτου εἶναι τὸ δαιμόνιον, ἥτοι φωνή τις ἐκ παιδὸς ἀρξαμένη, ἥτις ἀποτρέπει αὐτὸν νὰ μετάσχη τῶν πολιτικῶν. Ἄν δὲ ἔπραττε ταῦτα, πρὸ πολλοῦ ἤθελεν ἀποθάνει μῆτε τοὺς Ἀθηναίους, μῆτε ἑαυτὸν ὠφελήσας. Πρόχειρον παράδειγμα παρέχει αὐτῇ ἡ βραχεῖα πολιτικὴ ἱστορία τοῦ Σωκράτους, ὡς ὅτε ἐκινδύνευσε τοῦ πλήθους θέλοντος νὰ δικάσῃ παρανόμως τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς μὴ σφάσαντας τοὺς ναυαγούς ἐν Ἀργινούσσαις, καὶ ὅτε οἱ τριάκοντα ἐκέλευσαν αὐτόν, ἵνα ἀγάγῃ τὸν Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα φονεύσωσιν αὐτόν. Ἐπειδὴ δ' ὁ φιλόσοφος δὲν ὑπήκουσεν, ἴσως ἤθελε φονευθῇ, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ ἐκείνη ταχέως κατελύετο.

Πρὸς τούτοις παρατηρεῖ, ὅτι οὐδέποτε οὐδενὸς διδάσκαλος ἐγένετο, ἀλλ' ἂν τις ἤθελε νὰ ἀκούῃ τούτου λέγοντος, οὐδενὶ ἐφθόνησεν (33 A). Ἄν δὲ διέφθειρε τοὺς νέους, ὥφειλον οὗτοι πρεσβύτεροι γενόμενοι νὰ κατηγορῶσιν, ἢ, ἂν μὴ οὗτοι ἤθελον, τοῦλάχιστον οἱ οἰκεῖοι καὶ οἱ τούτων προσήκοντες. Τούναντίον οὗτοι εἶναι ἔτοιμοι, ἵνα ὑπερασπίσωσι τὸν διαφθείραντα. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι οἱ διαφθαρέντες ἔχουσι λόγον, ἵνα βοηθῶσι τῷ Σωκράτει, τίνα ἄρα λόγον ἔχουσιν οἱ ἀδιάφθαρτοι, οἱ προσήκοντες τούτων νὰ βοηθῶσι τῷ διαφθορεῖ; Ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ δείκνυται μεγαλοπρεπὴς μὴ θέλων νὰ διεγείρῃ τὸν ἔλεον τῶν δικαστῶν, προσάγων εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, ὡς ἦτο σύνηθες

τῇ αὐτοῦ ἐποχῇ (34 C). Τοῦτο πράττει οὐχὶ αὐθαδιζόμενος, ἀλλὰ φρονῶν, ὅτι οἱ εἰς ταῦτα προσφεύγοντες περιάπτουσιν αἰσχύνην τῇ πόλει δεικνύοντες τοῖς ξένοις, ὅτι καὶ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν Ἀθηναίων κατ' οὐδὲν γυναικῶν διαφέρουσιν. Ἄλλως ὁ κατηγορούμενος δὲν εἶναι δίκαιον νὰ παρακαλῇ τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ νὰ διδάσκη καὶ πείθῃ αὐτούς· διότι ὁ δικαστὴς ὠρκίσθη, ἵνα δικάσῃ κατὰ τοὺς νόμους¹. Ἐν τέλει προτρέπει τοὺς δικαστάς, ὥπως μὴ ἀξιῶσι τοιαῦτα παρὰ τοῦ Σωκράτους, διότι οὕτως ἤθελε διδάξει αὐτοὺς νὰ μὴ πιστεύωσιν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἀπολογούμενος ἤθελε κατηγορήσῃ ἑαυτοῦ ὡς μὴ νομίζοντος θεοὺς.

Ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος λόγος τοῦ φιλοσόφου ἀπήρесе τοῖς δικασταῖς, οἵτινες ἐκήρυξαν αὐτὸν ἔνοχον τῇ ἀποδιδομένῃ κατηγορίᾳ. Πόσοι τῶν δικαστῶν ἐψήφισαντο ὑπὲρ καὶ πόσοι κατὰ τοῦ Σωκράτους, δὲν εἶναι μὲν ἀναμφισβήτητον, ὅμως κοινῶς πιστεύεται, ὅτι αἱ καταδικάσαι ψῆφοι ἦσαν 281². Πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν πάντως συνεβάλετο καὶ ἡ ὑπερήφανος τοῦ κατηγορουμένου θέσις πρὸ τῶν δικαστῶν, οἵτινες συνήθως ἔβλεπον καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐξοχωτέρους πολιτικούς πρὸ αὐτῶν δακρύοντας. Ὁ Σωκράτης ὅμως δὲν ἡγα-

¹) Περὶ τούτου παρατηρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ῥητορ. I, 1· «Διαβολὴ γὰρ καὶ ἔλεος καὶ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς οὐ περὶ τοῦ πράγματός ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστὴν, ὥστ' εἰ περὶ πάσας ἢν τὰς κρίσεις καθάπερ ἐν ἐνάσις τε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων καὶ μάλιστα ταῖς εὐνομουμέναις, οὐδὲν ἂν εἶχον ὅτι λέγωσιν· ἅπαντες γὰρ οἱ μὲν οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀγορεύειν, οἱ δὲ καὶ χροῶνται καὶ κωλύουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ὁρθῶς τοῦτο νομίζοντες· οὐ γὰρ δεῖ τὸν δικαστὴν διαστρέφειν εἰς ὀργὴν προάγοντας ἢ φθόρον ἢ ἔλεον· ὅμοιον γὰρ καὶ εἰ τις ᾧ μέλλει χρῆσθαι κανόνι, τοῦτον ποιήσῃ στροβιλόν». ²) Διογεν. Λαέρτ. II, 41· «κατεδικάσθη διακοσίαις ὀγδοήκοντα μιᾷ πλείοσι ψήφοις τῶν ἀπαλουσῶν. »

νάκτησε διὰ τὴν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἐθούμασεν, ὅτι μόνον διὰ τριάκοντα ψήφους ἐκηρύχθη ἔνοχος. Κατὰ δὲ τὰ εἰρημένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὤφειλε νὰ ὀρίσῃ τὸ τίμημα, ὃ δὲ Σωκράτης ἀποβλέπων εἰς τὰς πρὸς τὴν πόλιν εὐεργεσίας νομίζει ἑαυτὸν ἄξιον σιτήσεως ἐν τῷ πρυτανείῳ. Ἐπειδὴ δ' ὅμως τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, περὶ ἀντιτιμήματος σκεπτόμενος εὕρισκε, ὅτι οὐδεμία τιμωρία ἀρμόζει αὐτῷ. Ἄν εἶχε χρήματα, ἡδύνατο νὰ προτείνῃ χρηματικὸν ἀντιτίμημα. Τιμᾶται λοιπὸν μιᾶς μνᾶς ἀργυρίου, ἀλλ' ὁ Πλάτων, ὁ Κρίτων, ὁ Κριτόβουλος καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος παροτρύνουσιν αὐτόν, ἵνα τιμῇσθαι τριάκοντα μνῶν αὐτοὶ ἐγγυηταὶ τοῦ ἀργυρίου γενόμενοι¹.

Διὰ πλειοψηφίας ὀγδοήκοντα ψήφων ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος διδάσκαλος κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὃ δὲ καταδικασθεὶς δὲν μεταμέλεται διὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ αὐτοῦ ἀπολογίαν, ἀλλ' ὁμολογεῖ, ὅτι κατεδικάσθη οὐχὶ δι' ἀπορίαν λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας, ὅπως θρηγῇ καὶ ὀδύρηται καὶ πράττῃ καὶ λέγῃ ἀνάξια ἑαυτοῦ (38 C). Ὁφελούμενος δ' ἐκ τῆς προλήψεως τῶν ἀρχαίων, καθ' ἣν οἱ μέλλοντες νὰ ἀποθάνωσι χρησμοφδοῦσι, προλέγει τοῖς καταψηφισαμένοις, ὅτι ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ αὐτῶν· διότι φονεύσαντες τὸν φιλόσοφον, ἵνα τοῦ ἐλέγχου ἀπαλλαγῶσιν, ἐν τῷ μέλλοντι θέλουσιν εὐρεῖ πολὺ πλείονας τοὺς ἐλέγχοντας καὶ τόσῳ χαλεπωτέρους, ὅσῳ νεώτεροι εἶναι. Οἱ δικασταὶ ἐτοιμάζονται νὰ ἀπέλθωσιν, ἀλλ' ὁ Σωκράτης

¹) Ὁ γράψας τὴν εἰς τὸν Ξενοφῶντα ἀποδιδομένην Ἀπολογίαν λέγει, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ὑπετιμήσατο, ὅπερ δὲν ὁμολογεῖται ὡς πιθανόν 23· « Πρῶτον μὲν γὰρ κελεύόμενος ὑποτιμᾶσθαι, οὔτε αὐτὸς ὑπετιμήσατο οὔτε τοὺς φίλους εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ ὑποτιμᾶσθαι ὁμολογοῦντος εἰς ἀδικεῖν. »

παρακαλεῖ αὐτοὺς νὰ μείνωσιν, ὅπως διαλεχθῇ πρὸς τοὺς ἀποψηφισαμένους (39 E). Τοῦτοις λέγει, ὅτι ἡ τοῦ δαιμονίου μαντικὴ δὲν ἐκώλυσεν αὐτόν, οὔτε ὅτε ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, οὔτε ὅτε ἀνέβαιnen εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε ὅτε ἔλεγεν. Ἐντεῦθεν μαντεύεται, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι κακόν, ὡς ὑπολαμβάνεται (40 C)· διότι ἐν ἐκ τῶν δύο εἶναι· ἢ οὗτος οὐδεμίαν αἰσθησιν παρέχει ἢ εἶναι μεταβολὴ καὶ μετοίκησις τῆς ψυχῆς εἰς ἄλλον τόπον¹. Ἄν μὲν τὸ πρῶτον, ἂν δηλαδὴ ὁ θάνατος ὁμοιάζῃ πρὸς ὕπνον, καθ' ὃν οὐδὲ ὄναρ ὁ κοιμώμενος βλέπει, οὐ μόνον ιδιώτης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν ἤθελεν εὐρεῖ πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας δυναμένας νὰ παραβληθῶσι πρὸς ταύτην τὴν νύκτα. Ὡστε ἂν ὁ θάνατος ἦναι τοιοῦτος, ὁ Σωκράτης νομίζει τοῦτον κέρδος. Ἄν ὅμως οὗτος ἦναι ἀποδημία εἰς ἄλλον τόπον, τί ἀγαθὸν δύναται νὰ ἦναι μείζον τούτου; διότι ἐκεῖ θέλει εὐρεῖ τοὺς ἀληθεῖς δικαστάς, τὸν Μίνωα καὶ τὸν Ῥαδάμανθυ καὶ τὸν Αἰακὸν καὶ τὸν Τριπτόλεμον καὶ τοὺς μεγάλους ποιητάς, οἷος ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Μουσαῖος καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ὅμηρος. Ἐν τέλει παροτρύνει καὶ τοὺς δικαστάς, ἵνα ᾧσιν εὐέλπιδες πρὸς τὸν θάνατον καὶ οὕτως ἀποχωρίζονται, ὁ μὲν Σωκράτης, ἵνα ἀποθάνῃ, οἱ δὲ δικασταί, ὅπως βιώσωνται.

Τοιαῦτα ἔλεγε πρὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῦ ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος διδάσκαλος, ὅτε ἔβαιnen πρὸς τὸ δεσμωτήριον καὶ ἐκ τούτου εἰς τὸν θάνατον. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν μῆνα τῆς καταδίκης ἐτελοῦντο τὰ Δήλια² καὶ

¹) Καὶ ὁ Εὐριπίδης ἔλεγεν ἐν τῇ Θεάτρῳ παρὰ Πλάτ. ἐν Γοργ. 492 E·
Τίς δ' οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ κατθανεῖν,
τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν;

²) Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 8,2 «Ἀνάγκη μὲν γάρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν

ὑπῆρχε νόμος, ἵνα μηδεμία θανατική ποινή ἐκτελεῖται, πρὶν ἐπανέλθῃ ἐκ Δήλου ἡ θεωρίς, ὁ Σωκράτης μετὰ τὴν καταδίκην ἔζησε τριάκοντα ἡμέρας, καθ' ἃς διήγεν εὐθύμως ὡς ἀληθῆς τοῦ Ἀπόλλωνος κύκνος, καὶ ἡρνήθη νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, ὡς οἱ φίλοι αὐτὸν προέτρεπον. Οὕτω μείνας ἐνταῦθα καὶ πιών τὸ κώνειον μεστὸς ἐλπίδων ἐτελεύτησεν.¹⁾ Ὅτι μὲν οἱ πλείστοι τῶν Ἀθηναίων ἐλυπήθησαν, δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ εἰκάσωμεν· ὅτι δ' ὅμως οὗτοι βραχὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλοσόφου ᾗτησαν παρὰ τῶν κατηγόρων εὐθύνας, δὲν θεωρεῖται ὑπὸ πάντων ὡς βέβαιον¹⁾. Λέγεται δ' ὅμως ὑπὸ Διογένηους τοῦ Λαερτίου²⁾, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εὐθύς μετενόησαν, ἔκλεισαν τὰς παλαίστρας καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐφυγάδευσαν, τὸν δὲ Μέλητον κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Φαίνεται δ', ὅτι οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι μισητοὶ ἐγένοντο καὶ δὴ λέγεται, ὅτι οἱ Ἡρακλεῶται τὸν Ἄνυτον εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν ἐλθόντα ἐξεδίωξαν ἢ κατὰ τὸν Θεμιστίων³⁾ ἔβαλον λίθοις καὶ μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ διατηρεῖτο ἐν τῷ προαστείῳ τὸ σῆμα, ἔνθα τὸν κατήγορον ἐφόνευσαν. Ταῦτα παραδίδονται μὲν ὑπὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων, ἀλλ' ἡ μεταμέλεια καὶ ἡ ἀντίδρασις οὐδὲν τὸ ἀπίθανον ἔχουσι, ἂν τις μάλιστα μνησθῇ, ὅτι ὁ φιλόσοφος ὡς ἀλλαχοῦ εἴρηται, καὶ ἐν

χρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιώναι δια τὸ Δίλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἴαν δημοσίᾳ ἀπονήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρίς ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. Καὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἅπασι τοῖς συγγραφεῖς φανερὸς ἐγένετο οὐδὲν ἀλλοιότερον διαδοῦς ἢ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον· καίτοι τὸν ἔμπροσθεν γε πάντων ἀνθρώπων μάλιστα ἐθαυμάζετο ἐπὶ τῷ εὐθύμως τε καὶ εὐκόλως ζῆν. Πλάτ. ἐν Φαίδων, 58 E.

1) Διόδωρ. Σικελ. XIV, 37. 2) Βιόλ. II, 43. 3) ἐν Λόγ. 2.

Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι πολλοὺς εἶχε τοὺς ὁπαδοὺς. Πρὸς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν Κρίτωνι¹ τὴν μεταμέλειαν τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ὑπαινίσσεται.

Ἄν ὄντως οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους ἐκῆδοντο τῆς ὑγιoῦς τῶν νέων ἀνατροφῆς καὶ ἐσέβοντο τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν, ἴσως ἡδύνατό τις νὰ ἐξηγήσῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν. Ἀλλὰ τότε καὶ οἱ σοφισταὶ πάνυ ἀκινδύνως μετήρχοντο τὸ φθοροποιὸν αὐτῶν ἐπιτήδευμα καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τῷ θεάτρῳ διακηρύσσων τὸ θεῖον μόνον ὡς φόβητρον τῶν ἀνθρώπων² ἐπέσπα τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν θεατῶν καὶ μέχρι τέλους τοῦ βίου ἦτο προσφιλὴς τοῖς Ἀθηναίοις. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἠθικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ λόγοι δὲν φαίνονται ἐπαρκεῖς αἰτίαι τοῦ θανάτου τοῦ φιλοσόφου, ἐξητήθησαν οἱ ἀληθεῖς τοῦ γεγονότος αἰτίαι. Ἐπιστεύθη, ὅτι οἱ σοφισταὶ οἱ καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἐξελεγχόμενοι παρώτρυναν τὸν Ἄνυτον καὶ τὸν Μέλητον καὶ οὗτοι τὸν Ἀριστοφάνη, ὅπως ποιήσῃ καὶ διδάξῃ τὰς Νεφέλας, ἐν αἷς ὁ φιλόσοφος διακωμωδεῖται, καὶ ὅτι βραδύτερον κατήγοροι τούτου ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐγένοντο³. Ἀλλ' ὄντως πολὺς ἔπαινος ὀφείλαετι τῷ Frébet⁴, ὅστις

¹) 48 C, ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου. ²) Ἀπόσπασμ. Σισύφ. 2·

Οὕτω δὲ πρῶτον, οἶσμαι πεῖσαι τινα
θνητοὺς νομίζειν δαιμόνων εἶναι γένος.

Ἀπόσπ. Ἰξ. 1 :

Τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρυσσο,
τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρωῖντος ἐνθα κερδανεῖς.

³) Διογένης ὁ Λαέρτιος παραδίδει, ὅτι αὐτὸς ὁ Μέλητος καὶ Ἄνυτος εἶχον ἄφορμὰς II, 38 «Καὶ δὴ καὶ ὅτι διηλεγγε τοὺς μεγαλοφρονούντας· ἐφ' ἐκυτοῖς, ὡς ἀνθρώπους, καθάπερ Μέλητον καὶ Ἄνυτον· ὡς καὶ ἐν τῷ Πλάτωνί· ἐστὶ Μένωνι. Οὗτος γὰρ οὐ φέρων τὸν ὑπὸ Σωκράτους χλευασμὸν, πρῶτον μὲν ἐπὶ λείψεν αὐτὸν τοῦς περὶ Ἀριστοφάνη· ἔπειτα καὶ Μέλητην συνέπεισεν ἀπενέγκασθαι κατ' αὐτοῦ γραφὴν ἀσεβείας, καὶ τῶν νέων διαφθορᾶς».

⁴) Observations sur les causes et sur quelques circonstances

ἐν τοῖς πρώτοις τοιαύτην ἡμαρτημένην γνώμην ἀνεσχεύασεν. Οὗτος ἔδειξεν, ὅτι ὁ μὲν Μέλητος ἦτο παῖς κατὰ τὴν πρώτην τῶν Νεφελῶν διδασκαλίαν, ὁ δὲ Ἄνυτος εἰκονίζεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὡς θεωρῶν τοὺς σοφιστὰς φθορὰν τῶν συγγιγνομένων, ὡς ἐν τοῖς ἔμ-προσθεν εἶδομεν¹. Ἄλλως οἱ σοφισταὶ μὴ ὄντες Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν ἡλιαστῶν. Ἀλλὰ καὶ ἂν οὕτως εἶχε, πάλιν οἱ σοφισταὶ οἱ πολ-λαχῶς τὴν ὑπαρξίν τῶν θεῶν ἀμφισβητοῦντες δὲν ἠθε-λον τολμήσει νὰ ἐγείρωσι δίκην ἀθεΐας, ἥ αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν ἔνοχοι. Ὁ Σωκράτης ἐν τῇδε τῇ Ἀπολογίᾳ λέγει, ὅτι ὁ μὲν Μέλητος ἐγένετο κατήγορος ὑπὲρ τῶν ποιη-τῶν, ὁ δὲ Ἄνυτος ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολι-τικῶν καὶ ὁ Λύκων ὑπὲρ τῶν ρητόρων². Ἀλλ' οὗτοι μὲν δι' οἰανδῆποτε αἰτίαν ἐποίησαν τὴν γραφὴν, διὰ τί ὅμως πολυάριθμοι δικάσται κατεψηφίσαντο ἀνδρὸς ἐπι-φανεστάτου; Εὐρίσκομεν ἴσως τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, ἂν ἀπιδώμεν εἰς τὴν τότε κατάστασιν τῆς πολιτείας καὶ τὰς σχέσεις τῶν τε κατηγόρων καὶ τοῦ κατηγορουμένου πρὸς αὐτήν.

Ἡ δίκη ἐγένετο ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα καὶ τὴν θριαμβευτικὴν τῶν ἐταίρων τοῦ Θρασυδούλου κάθοδον. Ὁ μὲν Ἄνυτος ὑπὲρ τῆς ἐλευ-θερίας τοῦ δήμου ἀγωνισάμενος μέγα ἰσχυεν, οἱ δὲ ἡλιασταὶ πολλὰ δεινὰ ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν παθόντες κατήλθον καὶ ἔδωκαν ἀμνηστείαν αὐτοῖς. Ἡμνήστευ-σαν μὲν οἱ φυγάδες, ἐν οἷς καὶ οἱ δικάσται³, ἐν τῷ προ-

de la condamnation de Socrate. Mem. de l' Académie des Ins-criptions, τόμ. 47, σελ. 209.

¹) Ὅρα σελ. 19. ²) Ἐν Ἀπολογ. 23 B. ³) Πλάτ. Ἀπολογ. 21 A. « Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε πού. Οὗτος ἐμός τε ἑταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὁμῶν τῷ πλήθει ἑταῖρός τε καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ὁμῶν κατήλθε. »

σώπῳ ὅμως τοῦ Σωκράτους πάντως ἐνέβλεπον τὸν σχολάρχην τῶν ἀριστοκρατικῶν. Ἦτο γνωστὸν, ὅτι οἱ φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους ἦσαν ἀριστοκρατικοί, ὡς ὁ Χαρμίδης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν. Ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ οἱ κατήγοροι εἶπον, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ Κριτίου¹. Ὁ Σωκράτης αὐτὸς ἔφεγε τὴν διὰ κλήρου δημοκρατικὴν τῶν ἀρχόντων ἐκλογὴν. Οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἡμνήστευσαν μὲν τοὺς �λιγαρχικοὺς διὰ τὰ πεπραγμένα, οὐδόλως ὅμως ἐπεθύμουν, ἵνα ἐπιτρέψωσι τὴν διατήρησιν σχολῆς ἀριστοκρατικῶν, μάλιστα ἐν χρόνοις, καθ' οὓς οὗτοι κατεμίαναν τὴν πολιτείαν διὰ δολοφονιῶν, ἀρπαγῶν, ὕβρεων καὶ προδοσιῶν. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα οἱ δημοκρατικοί, ἐν οἷς οἱ τε κατήγοροι καὶ οἱ δικάσται τοῦ Σωκράτους, ἐπειρῶντο, ὅπως ἐπαναγάγῃσι τὸν Σωλῶνειον τύπον τοῦ πολιτεύματος, τὰς ἀρχαίας ἠθικὰς παραδόσεις κραταιώσωσι καὶ τοὺς σοφιστικοὺς νεωτερισμοὺς ἀπὸ τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων ἐκρίζωσωσιν. Πρὸς πᾶσι τούτοις αὐτὸς μὲν ὁ Σωκράτης ἐπὶ τὰς Δωρικὰς πόλεις διὰ τὴν εὐνομίαν αὐτῶν, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὡς ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἦσαν θαυμασταὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ καθ' ὅλου τῶν Δωριέων. Ὁ τελευταῖος δὴ καὶ ἐπολέμησε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν ἰδίων πολιτῶν ἐν Κορωνείᾳ καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος ἐδέξατο τὰ ἐν Σκιλλοῦντι κτήματα, ἅπερ ἐκεῖνοι ἐδωρήσαντο ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ

¹) Αὐτόθι 33, Α καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 12 α 'Ἄλλ', ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητῇ γενομένῳ, Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλείστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιήσατι. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτιστάτος τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο.»

ὕπὲρ τούτων καταστάντες τριάκοντα καὶ τὴν ὅλην πόλιν ἐταπείνωσαν καὶ μέχρις ὀλέθρου ἤγαγον καὶ αὐτοὺς τοὺς δικαστὰς ἠνάγκασαν νὰ φύγωσιν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δὴλον γίνεται, ὅτι αἰτία τῆς θανατικῆς ποινῆς τοῦ Σωκράτους ἦσαν τὰ πολιτικὰ τῶν τότε χρόνων πάθη, πρὸς ἃ ὁ φιλόσοφος πάντοτε ἠναντιοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε παρρησίαν καὶ δὲν ἔκρυπτε τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ φρόνημα, ἂν μετεῖχε τῶν πολιτικῶν, πρὸ πολλοῦ ἤθελεν ἀποθάνει, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ¹. Καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες, οἷος ὁ Grote², γνωματεύουσιν, ὅτι διδάσκαλος ἐλευθέρως καὶ ἀπροκαλύπτως τὰς αἰρετικὰς αὐτοῦ γνώμας κηρύττων δὲν ἠδύνατο νὰ πράττῃ τὸ ἴδιον ἔργον οὐδὲ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Πολιτείᾳ τοῦ Πλάτωνος. Βεβαίως οὗτος δὲν κατεδίκαζεν εἰς θάνατον, ἀλλὰ πάντως ἔμελλε νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ σιωπὴν καὶ ἐν ὑποτροπῇ ἤθελεν ἀποπέμψει τῆς ἑαυτοῦ Πολιτείας. Ἐν ᾧ ἐν οἰαδῇποτε ἄλλῃ πόλει τὸν ἔργον τοῦ Σωκράτους ἔμελλε τάχιστα νὰ διακοπῇ, οὗτος ἐδίδαξεν εἴκοσι καὶ πέντε ἢ τριάκοντα ἔτη. Ὡστε ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ὑπάρχει σύγκρουσις καθηκόντων· διότι ἔνθεν μὲν ὁ φιλόσοφος ἐμένει ἐν τῇ θείᾳ αὐτοῦ ἀποστολῇ, ἔνθεν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἔφεσιν, ὅπως ἀπαλλάξωσι τὴν πολιτείαν φθοροποιῶν, ὡς ἐνόμιζον, νεωτερισμῶν.

Ἐνταῦθα γεννᾶται ζήτημα σπουδαιότατον· ὁ Σωκράτης μόνον ὠφέλησεν ἢ ὑπὸ τινα ὄψιν καὶ ἔβλαψε τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων; Δικαίως ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος, ὅτι ἦτο εὐσεβὴς μὲν περὶ τὰ θεῖα, εὐπειθὴς δὲ πρὸς τοὺς νόμους τῆς

¹) Πλάτ. Ἀπολογ. 31 D. ²) Τόμος VIII ἐν τέλει.

πόλεως καὶ ἐτίμα πάσας τὰς τοῦ ιδιωτικοῦ βίου σχέσεις. Ὁ αὐτὸς παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἀποτελεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν· διότι οὗτος μὲν ἀγωνίζεται γενναίως καὶ ἀφιλοκερδῶς ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς, ἐκεῖνοι δὲ κερδαίνουνσι τὸν ἐλληνικὸν λαὸν διαφθείροντες. Ἐν τῷ Γοργίᾳ ὁ φιλόσοφος ἀναπτύσσει ὑψηλὰς τῆς ἠθικῆς ἀρχὰς καὶ ἀξίας τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐνταῦθα¹ λέγει πρὸς τὸν Πῶλον, ὅτι δὲν θέλει οὔτε νὰ ἀδικῇ, οὔτε νὰ ἀδικῇται· ἂν δ' ὅμως ἦτο ἀναγκαῖον ἐν ἐκ τῶν δύο, προτιμᾷ νὰ ἀδικῇται ἢ νὰ ἀδικῇ. Ὁ Σωκράτης ἀναμφιλέκτως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας κατέχει ὑψηλὴν θέσιν καὶ πλεῖστα φιλοσοφικὰ σχολὰ δικαίως τοῦτον ἀναγνωρίζουσιν ὡς σχολάρχην. Ἐν τῷ κόσμῳ ὅμως τούτῳ οὐδὲν ἀγαθὸν ἄμικτον κακοῦ. Ἀλλὰ καὶ τοῦ κακοῦ τούτου δὲν εἶναι ὑπεύθυνος αὐτὸς ὁ φιλόσοφος, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ, ἥτις ἦτο φιλοσοφική. Ἄν ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων πρὸς πολλοὺς ἄλλοις καὶ διὰ τὰς νεωτερίζουσας τοῦ Σωκράτους θεωρίας ὑπέστη ἀλλοιώσιν καὶ ἀποσύνθεσιν, τοῦτο δὲν ἀπορρέει οὔτε ἐκ προσωπικῆς κερδαλεότητος καὶ φιλοδοξίας, οὔτε ἐκ μυστηριωδῶν τοῦ φιλοσόφου μηχανορραφημάτων, ἀλλ' ἐξ αἰτιῶν, ἃς καὶ αὐτὸς οὗτος ἡγνόμεν. Ἡ αἰτία κεῖται ἐν τῇ ἀλλοιώσει καὶ ἐθνικῇ τῶν Ἑλλήνων ἐποπτείας, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμετέρας εἰσαγωγῆς ἐλέγομεν. Ὁ Σωκράτης παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς σοφιστὰς ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν ἀποτελεῖ ἕτερον πόλον, ὑπὸ ἄλλην ὅμως συναντᾶται τούτοις. Τὴν λυδίαν τῆς ἀληθείας λίθον, ἥτοι τὸν κριτὴν τοῦ ἀληθοῦς, οἱ Ἕλληνες μέχρι Σωκράτους καὶ τῶν σοφιστῶν ἔθετον ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ· φέρ'

¹) Κερ. 24 C.

εἰπεῖν, ἂν μὲν τις ἤθελε νὰ μάθῃ τὰ δίκαια, ὤφειλε νὰ μελετήσῃ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου, ἂν δὲ νὰ γινώσκῃ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια, ταῦτα ἔδει νὰ ἀναζητήσῃ ἐν τοῖς ποιηταῖς καὶ τοῖς ἐρμηνευταῖς τῶν ἀρχαίων μύθων καὶ τέλος, ἂν τις ἤθελε νὰ μὴ ἀγνοῇ τὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καθήκοντα, ἡρώτα τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τὴν παράδοσιν. Οὐδόλως δ' ἐπίστευεν, ὅτι ἐν ἑαυτῷ ἔχει τὸ σύνολον πασῶν τῶν ἀληθειῶν. Ὁ Πρωταγόρας δ' ὅμως λέγων, ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι ὁ ἄνθρωπος¹ (δηλ. ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν εἴπῃ ἕκαστος ἄνθρωπος, τοῦτο εἶναι καὶ ἀληθές, διότι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει) μετέθετε τὸν κριτὴν τῆς ἀληθείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου εἰς τὸν ἄνθρωπον καθ' ἕκαστον. Παραπλήσια, ὡς εἶδομεν, ἐδίδασκε καὶ ὁ Γοργίας. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἤθελον εἶναι ἀθῶαι, ἂν περιωρίζοντο μόνον ἐν τῷ θεωρητικῷ βίῳ. Αὗται δ' ὅμως καὶ εἰς τὸν πρακτικὸν κόσμον ἐκτεινόμεναι ὑπέσειον τοὺς τῆς πολιτείας θεσμοὺς ἐκ τῆς αὐθαιρέτου γνώμης τοῦ ὑποκειμένου αὐτοὺς ἐχαρτῶσαι. Ὁ Σωκράτης τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον δὲν ἀνεδείκνυε μὲν ἔρμαιον τοῦ αὐθαιρέτου καὶ τῆς κερδαλεότητος τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλ' ἔθετε κριτὴν τὸν καθαρὸν λόγον, πάντως ὅμως μετεδίδαζε τὴν λυδίαν τῆς ἀληθείας λίθον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον. Οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος καίπερ πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἀγωνιζόμενος, ὅμως συνεβάλετο πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ἐθνικῆς ἐποπτείας. Ἐκ δὲ τῆς ἀνατροπῆς ταύτης

¹ Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 162 Α « φησὶ γάρ που πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν ». Ἐν Κρατύλ. 386 « Πρωταγόρας ἔλεγεν λέγων πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι ἄνθρωπον, ὡς ἄρχ, οἷα μὲν ἂν ἐμοὶ φαίνεται τὰ πράγματα, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί, οἷα δ' ἂν σοί, τοιαῦτα δ' ἂν σοί ».

δύναται νά ἐξηγηθῇ κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ παρακμὴ ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου.

Ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ θεῖον, ἐπὶ τῆς ἡθικῆς τῶν ιδιωτικῶν καθηκόντων καὶ ἐπὶ τοῦ δικαίου. Ἡ βᾶσις καὶ τῶν τριῶν τούτων κατέπεσε διὰ τῆς μεταβιβάσεως τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας. Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν ἦσαν μὲν ἀληθεῖς, ἀλλ' ἐπὶ τούτων ἡρεῖδοντο αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι. Οἱ θεοί, οἷς πεποιθότες οἱ Ἀθηναῖοι ἠγωνίσαντο γενναίως ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς, οἱ θεοί, δι' ὧν αὐτοὶ ἐγένοντο ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων, οἱ θεοί, λέγω, ὧν αἱ παντοειδεῖς μορφαὶ μετέβαλον τὴν ἑλὴν Ἑλλάδα εἰς Μουσεῖον ἐν τοῖς ὀλεθροποιοῖς τῆς διανοίας βαράθροις καταπεσοῦσαι συνετρίβησαν. Βεβαίως οἱ θεοὶ ἐκεῖνοι ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε ἐλέγχθη, ὅτι δικαζόμενοι ἐν τοῖς ἡμετέροις δικαστηρίοις ἤθελον πεμφθῇ πλὴν ὀλίγων ἐντίμων ἐξαιρέσεων εἰς τὸ δεσμωτήριον, πάντοτε ὅμως ἦσαν οἱ θεοὶ τῶν πατέρων, οἱ θεοὶ οἱ διασφύζοντες τὰς πλείστας τῶν πολιτικῶν καὶ ιδιωτικῶν σχέσεων. Μετὰ τὸν ὀλεθρον ἐκείνων οὐδεμία παραμυθία ὑπελείπετο τοῖς ἀδικουμένοις, οὐδὲν θάρρος ἐνεπνέετο τοῖς ὑπὲρ πατρίδος κινδυνεύουσιν, ἡ Πυθία ἐσίγησε καὶ ἔνθεν μὲν οἱ εὐρεσιλόγοι καὶ ἀρεταλόγοι τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς Στωᾶς πρὸς ἀλλήλους ἤριζον, ἔνθεν δὲ οἱ λογοθῆραι καὶ λογομανοῦντες μετὰ στόμφου ἐπεδείκνυντο.

Ὡς τῆς ὀρησκειᾶς, οὕτω καὶ τῆς πολιτείας ἡ βᾶσις ὑφῆρέθη διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ κριτηρίου. Οἱ Ἀθηναῖοι μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐπείθοντο τοῖς νόμοις τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἄνευ ἐπικαταλογισμοῦ, τὸ δὲ αὐθεντικὸν τῶν νόμων κῦρος ἀνῆκε τῷ

συνόλω τῶν πολιτῶν, ἤτοι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου. Τὸ νόμιμον κατὰ τὴν ἐποπτεῖαν ταύτην ἦτο καὶ δίκαιον. Τοιαύτη ἦτο ἡ τῶν Ἀθηναίων πολιτεία, ὅτε ἐνίκων μὲν οἱ Μαραθωνομάχοι, ἐπολιτεύοντο δὲ ὁ Μιλτιάδης καὶ ὁ Ἀριστείδης, ὁ Κίμων καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ὁλόκληρος οἰστροπλήξ γενεὰ ἐκτᾶτο τὴν ἡγεμονίαν καὶ ἀπεῖργε τοὺς βαρβάρους τῆς θαλάσσης ὡς ἀπὸ ἐλληνικοῦ κτήματος. Τότε ὁ πολίτης δὲν ἤρχετο εἰς τὰς υποθέσεις τῆς πόλεως πλήρης ἐπικαταλογισμοῦ, ἀλλὰ μεστὸς μὲν ἀκραιφνοῦς ὑπὲρ τῶν συμπεριόντων τῆς πολιτείας ἐνθουσιασμοῦ, κενὸς δὲ καὶ ἑτοιμος, ἵνα ὑπὸ ταύτης πληρωθῇ. Κατὰ τὸν Σωκράτη ὅμως ἡ δύναμις ἡ τὸ αὐθεντικὸν κύρος ἔχουσα δὲν εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀλλ' ὁ νοῦς. Πάντα τὰ ἄλλα εἶναι οὐδέν, ἐὰν μὴ ὑπὸ τούτου κυρωθῶσιν. Ἡ δὲ γνώμη, ἡ ἀρετὴ τὴν τε πολιτείαν καὶ τὰς πολιτικὰς τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου ἀρχὰς καταρρίπτουσα, οὕτως ἰσχυρῶς τῷ Σωκράτει ἐμπέφυκεν, ὥστε καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἐτόλμησεν, ἵνα εἴπῃ πρὸ τῶν δικαστῶν, ὅτι προτιμᾷ νὰ ὑπακούσῃ τῷ θεῷ κελεύοντι, ὅπως φιλοσοφῇ, ἢ τοῖς δικασταῖς¹. Οὕτω τὸ νόμιμον δὲν εἶναι καὶ δίκαιον, ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐψηφισμένον ταπεινοῦται εἰς προῖόν ἀσυνέτου πλήθους. Ἀρχοντας δ' ὠνόμαζεν ὁ φιλόσοφος οὐχὶ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἰρεθέντας, οὐδὲ τοὺς κλήρω λαχόντας, ἀλλὰ τοὺς ἀρχεῖν ἐπισταμένους². Ὁμολογουμένως ὁ φιλόσοφος εἶναι πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος, ὅτι καίπερ τοιαύτην γνώμην

¹ Πλάτ. Ἀπολογ. 29 D « εἰ μὲν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφ' οἷτε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν. » ² Ξενοφ. Ἀπομν. III, 9, 40.

περὶ νόμων καὶ ἀρχόντων ἔχων ὅμως οὔτε ἐκείνους ἐβίασεν, οὔτε τούτοις ἀπειθῆς ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ πάντας παροτρύνει εἰς ὑπακοὴν διὰ λόγων ἀξιωματικῶν¹. Ὁ Σωκράτης ἠρώτησέ ποτε τὸν Μένωνα², τί εἶναι ἀρετὴ καὶ οὗτος ἀποκρίνεται, ὅτι ἀρετὴ ἀνδρός ἐστὶ τὸ εἶναι ἱκανὸν πράττειν τὰ τῆς πόλεως. Τὸν οὕτω τὴν ἀρετὴν ὀρισάμενον διὰ τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος οὕτω κατεκεραύνωσεν ὁ φιλόσοφος, ὥστε ὁ ἐλεγχθεὶς παραβάλλει τὸν ἐλέγχαντα πρὸς τοὺς γοητεύοντας καὶ φαρμάττοντας καὶ κατεπάδοντας καὶ πρὸς νάρκην³ τὴν θαλασσίαν, ἣτις ποιεῖ τὸν πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον νὰ ναρκᾷ· διότι ἐμβάλλει τοὺς συγγιγνομένους εἰς ἀπορίας. Ὅντως ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους δεινότης ἔχει ναρκωτικὴν δύναμιν καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ Μένωνος εἶναι πλέον τι ἢ σκῶμμα, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Wirkler⁴. Κατὰ τὴν φιλοσοφικὴν τοῦ Σωκράτους μέθοδον ἕκαστος ἐμβαθύνει μὲν εἰς ἑαυτὸν καὶ ὄντως ἐνταῦθα εὐρίσκει ἀπείρους ἰδεῶν κόσμους, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ τὴν ὑφeszτῶσαν βάσιν ἀφαιρῶν σφάλλεται, ἵνα καταπέσῃ. Τὸ πάντων δὲ σπουδαιότερον εἶναι, ὅτι τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν θεωρεῖ ὁ φιλόσοφος ὡς τὴν ὑψίστην, τὴν δὲ περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσχολίαν ὡς τι ἀλλότριον καὶ τελευταῖον τοῦ ἀνθρώπου ἐνασχόλημα. Τοῦτο, ὅπερ ἐκ

¹) Ἐν Κρίτωνι 51 Α αἷ οὕτως εἰ σοφός, ὥστε λέληθέ σε, ὅτι μητρὸς τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιωτέρον ἐστὶν ἡ πατρίς καὶ σεμιότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μύθῳ καὶ παρὰ θεοὺς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβασθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεικτεῖν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἡ πεῖθειν ἢ ποιεῖν ἂν κελεύῃ, καὶ πᾶσχειν, ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ, τρωθιζόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον, οὐδὲ ἀναχωρητέον. . . . » ²) Ἐν Μένωνι 71 Ε. ³) Νάρκη εἶναι ἰχθύς τις, ὅστις εἰς τὸν ἀπτόμενον ἐπιφέρει παραλυτικὰ φαινόμενα. ⁴) Sokrates und sein Zeitalter σελ. 16.

τῆς Σωκρατικῆς θεωρίας ῥαδίως ἐξήγετο, αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ἐφήρμοσεν ἐν τῷ ἰδίῳ βίῳ ἅτε οὐδέποτε πολιτευσάμενος, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ πολυπληθεῖς αὐτοῦ μαθηταί, μάλιστα οἱ ἀγγχινούστατοι, οἷος ὁ Πλάτων, πολιτικοὶ ἀναχωρηταὶ γινόμενοι καὶ ἐν τῷ αἰθερίῳ καὶ ἀπογαίῳ τῶν ἰδεῶν βασιλείῳ ἐντρυφῶντες κατέλειπον τὴν πολιτείαν ἔρμαιον τῶν κούφων καὶ διεφθαρμένων. Τὸν τοιοῦτον δ' ἔμως ἰδιωτικὸν βίον τὸ ἀττικὸν πολίτευμα δὲν ἀνεγνώριζε καὶ ἐν πολιτικαῖς διαστάσεσιν ἢ τοῦ Σόλωνος νομοθεσία ὥριζε ποινὴν θανάτου κατὰ τῶν ἀδιαφορούντων πρὸς τὰ τῆς πολιτείας. Ὁ Σωκράτης ἔμως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς δίκης πρὸ τῶν δικαστῶν μετὰ παρρησίας διακηρύσσει, ὅτι δίκαιος ἀνὴρ δὲν πρέπει νὰ πολιτεύηται, διότι θέλει γείνει θυμὰ τῶν παθῶν τοῦ λαοῦ¹. Βεβαίως ὁ Πλατωνικὸς Καλλικλῆς ἤτολμᾶν διεφθαρμένος, ἀλλ' ἐλέγχων τὸν Σωκράτη ὡς ἰδιωτεύοντα καὶ ψιθυρίζοντα ἐν τοῖς ὥσὶ τριῶν ἢ τεσσάρων μειρακίων πράττει κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι². Πρὸς πᾶσι τούτοις ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος πρὸς τὸν Χαρμίδην πειρᾶται, ὅπως ἐμβάλη τούτῳ περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἅτε συνισταμένην ἐκ γναφῶν καὶ σκυτέων καὶ τεκτόνων καὶ χαλκῶν καὶ γεωργῶν καὶ τοιούτων³. Ἀλλ' οὕτω τῆς πολιτείας εἰς ἀσύνετα πλήθη διαλυομένης τὸ ὑπέρτατον κύρος ἀποδίδεται τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀτόμου καὶ ἐν ᾧ τέως αἱ ὕψισται τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας λειτουργεῖται ἐξετιμῶντο ἐν τῷ πράττειν τὰ πολιτικά, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους ἐλέγχονται ὡς τα-

¹ Πλάτ. Ἀπολογ. 31 E. ² Πλάτ. Γοργίας 485 D. ³ Ξενοφ. Ἀπομνημ. III, 7, 6.

πεινότεροι τῆς ἀσχολίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τύποι.

Ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος συναντᾶται μετὰ τῶν σοφιστῶν καὶ ἐν τῇ θέσει τοῦ λόγου ὑπὲρ τὴν παράδοσιν, ἥτις παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις εἶχεν ἱερὸν κύρος. Βεβαίως ὁ Σωκράτης ἦτο εὐσεβὴς πρὸς πάντα κοινωνικὸν δεσμόν· π. χ. πικρῶς ἐξελέγχει τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ υἱόν, τὸν Λαμπροκλέα, ἀγνωμόνως ἔχοντα πρὸς τὴν μητέρα¹, ἀλλ' ἡ εἰρημένη προτίμησις πάντως ἤθελε διαταράξει καὶ αὐτὰς τοῦ ιδιωτικοῦ βίου τὰς σχέσεις, ἀν μάλιστα τοιαῦται θεωρίαι ἐπιπτον ἐν κακαῖς κεφαλαῖς, ὧν μεστή ἦτο ἡ τοῦ Θησέως πόλις. Πῶς οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἐφαρμόσωσι τὰς Σωκρατικὰς θεωρίας, παρέχει ἡμῖν παράδειγμα ἐναργὲς ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταῖς Νεφέλαις. Ἐνταῦθα² ὁ Φειδιππίδης διδάχθεις ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἐρωτᾷ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀν παῖδα ὄντα ἔτυπτε, καὶ ὁ Στρεψιάδης ὁμολογεῖ, ὅτι ἔπραττε τοῦτο εὐνοῶν καὶ κηδόμενος τοῦ υἱοῦ. Τὴν ἀπόκρισιν ταύτην λαβὼν ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἐρωτᾷ αὖθις αὐτόν, ἀν ἦναι δίκαιον νὰ τύπτῃ τὸν πατέρα, ἀφ' οὗ τὸ τύπτειν εἶναι εὐνοεῖν· διότι δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς πρέπει νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένον πληγῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἑαυτοῦ, ἀφ' οὗ ἐξ ἴσου ἔφυ ἐλεύθερος. Προλαμβάνει δ' ὁ Φειδιππίδης, ἵνα μὴ ὁ πατὴρ ἀντεῖπῃ, ὅτι δὲν εἶναι ἔθος ὁ παῖς νὰ τύπτῃ τὸν πατέρα, λέγων, ὅτι οἱ γέροντες εἶναι δις παῖδες καὶ ὅτι τοσοῦτον εἶναι δικαιοτέρον, ὅσον ἦττον δίκαιον ἦτο οὗτοι νὰ ἐξαμαρτάνωσιν. Ὁ Στρεψιάδης ἐπικαλεῖται τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν οὐδαμοῦ νομίζεται, ἵνα ὁ πατὴρ

¹) Ἀπόθι, I, 2, 1. ²) Ἐν στίχ. 1408—1445.

πάσχη τοῦτο. 'Ἄλλ' ὁ νέος τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν νομοθέτης παρατηρεῖ, ὅτι οἱ τὸν νόμον θέντες ἦσαν ἄνδρες, ὡς ὁ Στρεψιάδης καὶ ὁ Φειδιππίδης, καὶ ἀπορεῖ, ἂν μὴ ᾗτο ἐπιτετραμμένον αὐτῷ, ὅπως νέον νόμον θέτῃ, ἵνα οἱ υἱοὶ ἀντιτύπτωσι τοὺς πατέρας. Τὸν νόμον δὲ τοῦτον ἐνισχύει καὶ ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν ζῶων, ἐν οἷς ὁ ἀλέκτωρ καὶ ἄλλα ζῶα τοῦ ἀνθρώπου διαφέροντα μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν γράφουσι ψηφίσματα, ἀμύνονται κατὰ τῶν τεκόντων. Τούτου ὁμοῦ οὕτως ἔχοντος ὁ Στρεψιάδης ἀπορεῖ, ὅτι ὁ υἱὸς κατὰ πάντα τοὺς ἀλεκτρυόνας μιμούμενος δὲν τρώγει κόπρον οὐδὲ κάθηται ἐπὶ ξύλου. 'Ἄλλ' ἐν τέλει ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος τοῦ Φειδιππίδου νὰ ὁμολογήσῃ πρὸ τῶν ὁμηλικῶν, ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ λαμβάνωσι πληγὰς οἱ πατέρες, ἂν μὴ πράττωσι δίκαια¹.

Βεβαίως ὁ Σωκράτης ἂν ἐτύγγανε παρὼν ἐν τῷ βδελυρῷ τούτῳ διαλόγῳ, ἥθελεν ἐξαντλήσει τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ δεινότητα, ὅπως ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον. 'Ἄλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται, περὶ τοῦ τί ἔπραττεν ἢ τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὁ φιλόσοφος, ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο ὑπὸ πολλῶν κούφων τοῦ ἀτικοῦ λαοῦ ἡ Σωκρατικὴ θεωρία νὰ ἐφαρμοσθῇ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ 'Αριστοφάνης ὁμολογεῖ, ὅτι αἱ Σωκρατικαὶ ιδέαι παρανοοῦνται ὑπὸ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, π. χ. αὐτὸς ὁ Στρεψιάδης ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου, ἂν ἐπιθυμῇ νὰ μάθῃ περὶ μέτρων ἢ ρυθμῶν ἢ ἐπῶν ἀποκρίνεται, περὶ μέτρων, ἄλλ' ὁ ἀγροῖκος ἔννοεῖ τὰ τοῦ ἀλφιταμοιβοῦ². Ἀλλως καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ ἠκολούθει τῷ συνήθει τοῦ σκέπτεσθαι τρόπῳ· ἔθυσεν, ὡς πάντες οἱ 'Αθηναῖοι,

¹) Στίχ. 1438. ²) 'Αριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 639.

ἐσέβετο τοὺς θεοὺς καὶ δὴ καὶ τὸ νόμιμον ἐταύτιζε τῷ δικαίῳ μάλιστα κατὰ τὴν δημοκρατικὴν ἔννοιαν¹. Ἀλλὰ πρέπει νὰ διαστέλλωμεν τὰς θεωρίας ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ βίου τοῦ φιλοσόφου καὶ τὰς δημώδεις ἀπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ συζητήσεων. Συνελόντι εἰπεῖν, ὁ φιλόσοφος τὸν νοῦν ὡς τὴν ὑψίστην τῆς ἀληθείας πηγὴν εἰσηγησάμενος ἤγαγε τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰς νέας κατακτήσεις ἐν τῷ ἀτέρμονι τῶν ἰδεῶν βασιλείῳ, ἀλλ' ἐπλευσε δι' ἀπεράντου ὠκεανοῦ, ἐν ᾧ καὶ ἐμπειρότατοι κολυμβηταὶ καὶ λαοὶ ὀλόκληροι καταδύονται. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος διδάσκαλος ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἥλιον, ὅστις φωτίζει μὲν καὶ θερμαίνει, ἀλλὰ καὶ ἀποσυντίθησι καὶ διαλύει τὰ σηπόμενα σώματα, ὡς ἦτο ἡ τῶν Ἀθηναίων πολιτεία ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις, καὶ ἡ ἔντονος αὐτοῦ διαλεκτικὴ εἶναι παρεμφερεστάτη πρὸς τὴν ἰσχυρὰν τοῦ βορρᾶ πνοήν, ἥτις διασκεδάννυσι μὲν τὰς νεφέλας καὶ ἀποκαλύπτει τὸν αἰγλήεντα οὐρανὸν μετὰ τῶν αἰθεροδρόμων ἀστέρων, ἀλλὰ σύναμα συνταράσσει τὸν πόντον καὶ τὸ ἀνερμάτιστον σκάφος ἡ θραύει ἐπὶ ἀπορρῶγος βράχου ἡ ἀνατρέψασα ὠθεῖ πρὸς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης καὶ δύνεται νὰ παραβληθῇ πρὸς νεφέλην μεστήν ἡλεκτρισμοῦ καὶ κεραυνῶν, ἥτις κατήρδευσε μὲν τοὺς φιλοσοφικοὺς ἀγρούς, ἀλλὰ παρήγαγε καὶ πλήμυραν τοὺς φραγμοὺς τῆς πολιτείας παρασύρασαν.

Ἀλλ' ἄρά γε ὁ ποιητὴς τῶν Νεφελῶν τὸν φιλόσοφον

1) Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 4, 12 «Φημί γάρ ἐγὼ τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι. Ἐὰρ τὸ αὐτὸ λέγεις, ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι; Ἐγώ γε ἔφη. Οὐ γὰρ αἰσθάνομαι σου ὅποιον, νόμιμον ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. Νόμους δὲ πόλει, ἔφη, γινώσκεις; Ἐγώ γε, ἔφη. Καὶ τίνας τούτους νομίζεις; Ἀ οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι, ἅτε δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχσασθαι, ἐγράψαντο.»

ἐν τῷ ἀπτικῷ θεάτρῳ διακωμῶδων ἔλαβεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐκ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Σωκράτους ἀπειλεῖται ἡ πολιτεία, ἢ οὗτος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ γελοίου ἐθυσίαζε πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον καὶ οὐδεμίαν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα εἶχεν, ὥς τινες ὑπέλαβον; Ἄν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἐρωτήματος ἦτο ἀληθές, ὁ Ἀριστοφάνης πόρρω ἀπέχων ἀληθοῦς κωμικοῦ ποιητοῦ ἤθελε ταπεινωθῇ εἰς γελωτοποιόν. Ὀλίγους ὅμως, πάνυ δὲ ὀλίγους ἄνδρας τῶν χρόνων τούτων δυνάμεθα νὰ παραβάλαμεν κατὰ τὸ φιλόπολι πρὸς τὸν ἔξοχον τοῦτον κωμικόν. Οὐ μόνον ἐν ἐκάστῃ κωμῳδίᾳ οὗτος θηρεῖ ἰδιον συμφέρον τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὁλόκληρος ἡ σειρὰ τῶν κωμῳδιῶν αὐτοῦ ἀποτελεῖ σύστημα πρὸς διάσωσιν αὐτῆς. Ἐν τοῖς Ἀχαρνεῦσι πειρᾶται, ὅπως διδάξῃ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ὁ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους πόλεμος ἀσφαλῶς ἄγει εἰς τὸν ὄλεθρον, ἐν τοῖς Ἰππεῦσι καταδεικνύει, ὅτι οἱ βχλαγωγοὶ βλάπτουσι τὴν πολιτείαν καὶ ζημιοῦσι τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, ἐν τοῖς Ὀρνισι λέγει τοῖς κούφοις τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐταίροις, ὅτι ἡ εἰς Σικελίαν ἐκστρατεία εἶναι ἀληθῆς Νεφελοκοκκυγία, ἐν τοῖς Βατράχοις δι' ἀπαραμίλλου εὐφυΐας ἀνακηρύττει τὴν Αἰσχύλειον δραματικὴν τέχνην ὑπερτέραν τῆς τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὴν ὑψίφερῃ ἐκείνου διάνοιαν αἰρετωτέραν τῆς κομφῆς τοῦ ἀπὸ σκηνῆς σοφιστοῦ. Καὶ ἂν πάσας τὰς κωμῳδίας τοῦ μεγάλου τούτου ποιητοῦ μελετήσῃ τις, θέλει εὐρεῖ, ὅτι οὗτος ἔχει ὠρισμένον σύστημα τῇ πολιτείᾳ σωτηριῶδες. Πανταχοῦ δ' οἱ Μαραθωνομάχοι εἶναι τὸ πρότυπον, πρὸς ὃ θέλει νὰ ἀφομοιώσῃ τοὺς συγχρόνους.

Ἀνὴρ ὀξυδερκέστατος, οἷος ὁ Ἀριστοφάνης, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ κατὶδῇ, ὅτι διὰ τὴν κακὴν ἀνατροφὴν οἱ Μαραθωνομάχοι ἐξημβλώθησαν εἰς σοφιστάς. Ἐπὶ

τούτω ὑποβάλλει εἰς κριτικὴν τὴν οἰκιακὴν καὶ τὴν δημοσίαν ἀνατροφὴν ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς συνθέσεως τοῦ οἴκου. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων ἦσαν μιγάδες γεννηθέντες ἐκ τῆς ἀναμίξεως ἀγροτικῶν καὶ ἀστικῶν στοιχείων¹. Ὅποιους δὲ πολίτας παρῆγεν ἡ τοιαύτη ἀνάμιξις, μαρτυρεῖ ὁ Φειδιππίδης, ὅστις, καίπερ πρόσωπον πλαστόν, ὅμως κατὰ τὸ ἦθος δὲν ἀπέχει πολὺ τῶν μιγάδων τῶν τότε χρόνων. Ὁ πατὴρ τούτου Στρεψιάδης ἦτο πλούσιος ἀγρότης, ἀλλὰ λαβὼν γυναῖκα ἐξ ἐπιφανοῦς γένους, τὴν Μεγακλέους τοῦ Μεγακλέους, περιέπεσεν εἰς χρέη, ἅπερ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποτίσῃ πέμπει τὸν υἱὸν εἰς τὸν Σωκράτη, ὅπως μαθὼν τὸν ἥττονα λόγον νικήσῃ τοὺς δανειστάς ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ὁ φιλόσοφος παρίσταται ἐπὶ κρεμάθρας αἰωρούμενος, ἀποσκοπῶν τὰ μετέωρα καὶ νομίζων θεοὺς τὸν Ἀέρα, τὸν Αἰθέρα καὶ τὰς Νεφέλας. Ὁ Φειδιππίδης διδαχθεὶς παρὰ τοῦ Σωκράτους νικᾷ τοὺς δανειστάς, ἀλλὰ τύπτει τὸν πατέρα. Τότε ὁ δυστυχὴς Στρεψιάδης καίει τὸ φροντιστήριον τοῦ Σωκράτους, ὅπερ ἴσως ἐγένετο κατὰ μίμησιν τοῦ ὁμακοεῖου τῶν Πυθαγορείων.

Ἀλλὰ διὰ τί ἄρά γε ὁ Σωκράτης συγχέεται ἔνθεν μὲν τοῖς φιλοσόφοις τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν φύσιν, ἔνθεν δὲ τοῖς σοφισταῖς; Ἀπίθανος φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ Wolf², ὅτι ἡ ἐν ταῖς Νεφέλαις εἰκὼν τοῦ Σωκράτους ἀναφέρεται εἰς τὴν νεανικὴν τοῦ φιλοσόφου ἡλικίαν, καθ' ἣν οὗτος περὶ τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν ἡσχολεῖτο· διότι τοιαύτην γνώμην αὐτὸς ὁ Σωκράτης

¹) Klein, Geschichte des Dramas τόμ. 2. σελ. 113. ²) Ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Νεφελῶν.

κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης πειρᾶται νὰ ἀναιρέσῃ¹. Τὰ ἐν τῷ Φαίδωνι λεγόμενα ἀναφέρονται πιθανῶς εἰς αὐτὸν Πλάτωνα. Πολὺ πιθανώτερον φαίνεται μοι, ὅτι ὁ κωμικὸς εἰκόνισε τὸν φιλόσοφον, ὡς παρίστατο ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λαοῦ, καθ' ἃ πράττει καὶ ἐν τοῖς Βατράχοις. Καὶ ἐνταῦθα καίπερ ὁ Ἀριστοφάνης ἔχων ἀκράδαντον πεποίθησιν, ὅτι ὁ Αἰσχύλος κατὰ πολὺ τοῦ Εὐριπίδου ὑπερέχει, ὅμως τὸν Διόνυσον κατάγει εἰς Ἄδου, ὅπως ἐκεῖθεν ἀναγάγῃ τὸν ὑποδεέστερον· διότι τότε κακῇ μοίρᾳ ὁ λαὸς διεφθαρμένην ἔχων τὴν αἴσθησιν ἐνόμιζε τοῦτον τὸν ἄριστον τῶν τραγικῶν. Σπουδαιότερον ὄντως εἶναι τὸ ζήτημα, διὰ τί ὁ κωμικὸς συγχέει τὸν Σωκράτη τοῖς σοφισταῖς. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐκ κακῆς προθέσεως διεκωμώδησε συκοφαντῶν τὸν φιλόσοφον· διότι καὶ ὁ Ἀριστοφάνης δὲν εἶναι συκοφάντης, ἀλλ' ἐχθρὸς τῶν συκοφαντῶν, καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Συμποσίῳ περιγράφει ἀμφοτέρους φιλικῶς πρὸς ἀλλήλους διακειμένους². Ἄλλοι ἐνόμισαν, ὅτι ὁ κωμικὸς ἀποδίδων τῷ φιλοσόφῳ αὐτὰ ἐκεῖνα, ἅπερ διεκωμώδει, παρῆγε τὸ κωμικὸν καὶ τὸ γελοῖον. Τοιαύτη ὑπόθεσις πάντως εἶναι εὐφυής, ἀλλὰ κατὰ ταύτην ὁ κωμικὸς θηρεύει μόνον τὸ γελοῖον, οὐχὶ δὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν θεατῶν, ὅπερ εἶναι ἀνάξιον τοῦ Ἀριστοφάνους. Ὁ ποιητὴς ἐπετύγχανε τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἂν τὰς γραμμὰς τοῦ ἀληθοῦς Σωκράτους ἔτρεπεν ἐπὶ τὸ κωμικώτερον. Ὅτι τὰ πλήθη εὐκόλως ἠδύναντο νὰ συγχέωσι τὸν φιλόσοφον τοῖς σοφισταῖς, μόλις δύναται τις νὰ ἀμφιβάλλῃ, διότι ταῦτα παρετήρουν μὲν πολλὰς ὁμοιότητας, δὲν ἡδύ-

¹) Πλάτ. Ἀπολογ. 23 D. ²) Πλάτ. ἐν Συμποσ. 233 C.

ναντο ὁμῶς νά διακρίνωσι πολλές διαφοράς, αἵτινες ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν ἦσαν μὲν μεγάλαι, ἀλλὰ εἰς ἀφιλόσοφα πλήθη δυσδιάκριτοι. Ὁ μέγας Ἀγγλος ἱστορικός, ὁ Grote, ἀποφαίνεται, ὅτι, ἂν περὶ τὸ μέσον τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἠρωτᾷτο οἰοσδήποτε Ἀθηναῖος, τίνες εἶναι οἱ ἐξοχώτεροι σοφισταὶ τῆς πόλεως ὑμῶν, οὗτος ἐν τοῖς πρώτοις ἤθελεν ὀνομάσει τὸν Σωκράτη¹. Ἄλλο βεβαίως ζήτημα εἶναι, ἂν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης ἐπλανᾷτο. Τοῦτο δὲν δυνάμεθα νά δεχθῶμεν προκειμένου περὶ Ἀριστοφάνους, ὅστις εἶχεν ἀντίληψιν ὀξυτάτην, ὡς μαρτυροῦσι πᾶσαι αἱ κωμῳδαὶ αὐτοῦ μετὰ πλείστων εἰδήσεων περὶ ἑκατοντάδων προσώπων.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν οὗτος διέστελλε τὸν φιλόσοφον τῶν σοφιστῶν, διὰ τί συγχέει τοῦτον ἐν τῇ κωμῳδίᾳ; Τοῦτο ἐξηγεῖται, ἂν μνησθῶμεν τῶν εἰρημένων, καθ' ἃ ὁ Σωκράτης κοινῇ μετὰ τῶν σοφιστῶν τὸν κριτὴν τῆς ἀληθείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου εἰς τὸν ἐσωτερικὸν μετέθετε καὶ πληρέστερον ἢ ἐκεῖνοι. Οὕτως ὁ φιλόσοφος ἀνεδείχθη ὁ ἡγέτης πάντων τῶν νεωτεριζόντων, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοφάνης ἡγεῖτο τῶν πειρωμένων, ὅπως ἐπαναγάγωσι τὸν ἀττικὸν βίον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα τῶν Μαραθωνομάχων. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην συγκρούονται δύο ἡγήτορες τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ ἐν τῇ διαφόρῃ θεωρίᾳ περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ. Ὡς ὁ συντηρητικὸς Νικίας ἀγωνίζεται πρὸς τὸν προοδευτικὸν Ἀλκιβιάδην ἐν τῇ πολιτείᾳ, οὕτως ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν νέων ὁ θαυμαστὴς τῶν Μαραθωνομάχων Ἀριστοφάνης πρὸς τὸν ἡγέτην τῶν νεωτεριζόντων καλῶν κάγαθων Σωκράτη. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι τόσον δεινότερος καὶ σπουδαιότε-

¹) Geschichte Griechenlands, ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Meissner, τόμ. 4 σελ. 582.

ρος, ὅσον ἐκ τῆς τοιαῦδε ἢ τοιαῦδε αὐτοῦ ἐκβάσεως ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία ἢ ὁ ὄλεθρος ὁλοκλήρου λαοῦ. Οὕτως ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι δύο γίγαντες πειρώμενοι νὰ διακωλύσωσι λαὸν ὁλόκληρον σπεύδοντα πρὸς ὄλεθρον. Τὰ ὅπλα τούτων εἶναι ὅλως διάφορα, ἀλλ' ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ αὐτός.

Ὁ Ἀριστοφάνης διδάξας τὴν κωμωδίαν αὐτοῦ ἐν τῷ ἀπτικῷ θεάτρῳ δὲν ἔτυχε τοῦ ἄθλου, καὶ τὸ δεύτερον διεσκευάσας καὶ διδάξας πάλιν ἀπέτυχεν¹. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει ἐμετρίασεν, ὥς φαίνεται, πολλὰς κατὰ τοῦ φιλοσόφου ἐκφράσεις. Ἡ κωμωδία ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον τὸ 423 π. Χ, ἤτοι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι μὴ ἰδόντες τοὺς καρπούς μήτε τῶν σοφιστῶν, μήτε τῆς Σωκρατικῆς σχολῆς ἠδύνατο νὰ ἀποδοκιμάσωσι τὸν ποιητὴν. Ἐν τῇ μακρῇ χρονικῇ διαστάσει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πάντως ἤθελον συμβῆ πολλαὶ συγκρούσεις τῶν τε ἀρχαϊζόντων καὶ τῶν νεωτερίζοντων, εἰ μὴ ὁ φοβερός ἐκείνος ἀγὼν ἀπησχόλει τοὺς Ἀθηναίους. Κατὰ τὴν τραγικὴν ἔκβασιν αὐτοῦ ἐκράτησαν μὲν οἱ νεωτερίζοντες, ἀλλ' αἱ μεγάλαι τῶν κρατησάντων παρεκτροπαὶ κατέστησαν αὐτοὺς ἐπαχθεῖς καὶ οὕτως ἀπέτυχεν ὁ Θρασύβουλος μετὰ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἄνυτος, ἵνα οἱ ἀρχαϊζόντες ἀναλάβωσι τὴν ἀρχήν.

Λοιπὸν ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Ἀριστοφάνους πρὸς τὸν Σωκράτη εὐρίσκομεν σύγκρουσιν δύο ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, ἅπερ φαίνονται ἡμῖν, ἅτε ὑπερβολικώτερα τοῦ δέοντος, ἡμαρτημένα. Ὁ κωμικός, ὡς τοιοῦτος, ἰδανικοῦ προτύπου δεόμενος, ἵνα πρὸς τοῦτο

¹) Georg Heinrich Bode, Geschichte der Hellenischen Dichtkunst τμή. III μέρος δεύτερον σελ. 316.

ὠθῇ τοὺς συγχρόνους, εὕρισκεν αὐτὸ ἐν τοῖς Μακραθω-
νομάχοις. Ἀλλὰ κακῇ μοίρᾳ ἡ ἱστορία κατέδειξεν, ὅτι
οἱ λαοὶ τῆς παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας ἐξεληθόντες καὶ τὸν
ἀπλοῦν καὶ ἀφελῆ βίον καταλιπόντες δὲν ἠδυνήθησαν
εἰς τοῦτον νὰ ἐπανέλθωσιν. Ἡ τοιαύτη τῶν λαῶν ἡλι-
κία, ὅσονδ' ἦποτε καὶ ἂν ἐπαινῆται καὶ γεραίρηται ὑπὸ
τῶν ποιητῶν, εἶναι τὸ ἱστορικὸν ἰδεῶδες, οὗ τὴν ἐπα-
νοδὸν μόνον οἱ ματαιοπονοῦντες ἀναζητοῦσιν. Οὕτως
ἀμαρτάνει ὁ ποιητής. Ἀλλὰ καὶ ὁ φιλόσοφος σχεδὸν
μόνον τὰ πάντα ἐλέγχων, καὶ σχεδὸν μόνον τὰ πάντα
ἀναιρῶν ὠφελεῖ μὲν τὴν ἐπιστήμην τὴν δεομένην
ἀληθειῶν, ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ καὶ λαὸν ἔχοντα ἀνάγκην
βάσεως, ἔστω καὶ ὑποσάθρου, ὅπως οὗτος στηριχθεὶς
μὴ τέλεον καταπέσῃ. Ὁ Σωκράτης ἐνόμιζεν, ὅτι πρό-
βλημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἶναι ἡ φιλοσοφία καὶ ὅτι
οἱ πολιτευόμενοι δέονται, ὅπως πρῶτον φιλοσοφήσωσιν.
'Ἀλλ' οὕτως ἡ πολιτεία, ἡ τοὺς πάντας, ἐν οἷς καὶ τοὺς
φιλοσόφους, σώζουσα καταλείπεται ἔρμαιον τοῖς φαύ-
λοις. Ἰσως καὶ τοῦτο συνεβάλετο εἰς τὸ λυπηρὸν γεγο-
νός, ὅτι ἀπὸ τοῦ Περικλέους καὶ ἐντεῦθεν ἡ πολιτεία κα-
ταπίπτει ἐκ βελτίονος εἰς φαυλότερον. Τούναντίον ὅσον
οἱ πολιτευόμενοι καταπίπτουσι, τοσοῦτον οἱ φιλοσοφοῦν-
τες ἀνυψοῦνται. Ἡ πολιτικὴ ἀπὸ τοῦ Περικλέους κα-
ταπίπτει εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὸν
Κλέωνα καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὸν Ὑπέρβολον καὶ τὸν
'Αγύρριον, ἐν ᾧ ἡ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους εὕρισκε
ἔτοιμον ὁπαδὸν τὸν Πλάτωνα καὶ ἡ τούτου τὸν Ἀρι-
στοτέλη. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ ἐξοχώτεραι διάνοιαι
κατέλιπον τὴν πολιτικὴν ἔρμαιον τοῖς ἀεὶ φαυλοτέροις.
'Επὶ πᾶσι τούτοις εἶναι ζήτημα κατὰ πόσον ἡ φιλοσοφία
δύναται νὰ γείνη κτῆμα πάντων τῶν πολιτευομένων.

Ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν τοῦ Ἀριστοφάνους σύστημα ἦτο ἡμαρτημένον, ἔχομεν ἀψευδῆ μαρτυρίαν ἐκ τῶν ὑστέρων· διότι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἡδυνήθησαν οὐδὲ νὰ προσπελάσωσιν εἰς τὰ χρυσᾶ τοῦ κωμικοῦ ὄνειρα. Τὸ δὲ σύστημα τοῦ φιλοσόφου ἦτο κρεῖττον μόνον κατὰ τοῦτο, καθ' ὅσον ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἐδείκνυε ψυχρὰν ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ παρὸν. Οὕτω τοῦ μὲν Ἀριστοφάνους τὸ ἰδεῶδες κεῖται ἐν τῷ παρελθόντι, τοῦ δὲ Σωκράτους ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ μὲν ποιητὴς ὑπὲρ τὸ δέον ἔμενε πιστὸς ἐν τῇ παραδόσει, ὁ δὲ φιλόσοφος ἄγαν ταύτης κατεφρόνει. Ἀλλ' οἱ λαοὶ εὐδαιμονοῦσι μόνον ἐν τῇ ἁρμονίᾳ τοῦ λόγου πρὸς τὴν παράδοσιν. Ἡ μὲν διαιώνισις ταύτης καθεύρει τὰ τε ἄτομα καὶ τοὺς λαοὺς ἐν ἐρεβῳδεὶ ἀμαθείᾳ καὶ στασιμότητι, ἡ δὲ περιφρόνησις ταύτης πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ λόγου παράγει κινδύνους ἀπειλοῦντας καὶ αὐτὴν τῆς πολιτείας τὴν ὑπαρξιν. Διότι ἡ περὰ τοὺς συγχρότους ἐν τῇ πείρᾳ καταφαίνεται λογικὴ δεδοκιμασμένη, ὁ δὲ λόγος οὐχὶ σπανίως ἐξηλέγχθη ὡς ἀποτυχών.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

FRIEDRICH AST, Platon's Leben und Schriften, Leipzig 1816.

JOSEPH SOCHER, Ueber Platons Schriften, München 1820.

KARL. E. HERMANN, Geschichte und System der Platonischen Philosophie, Heidelberg 1839.

ZELLER, Philosophie der Griechen, Tübingen 1859.

- GEORG GROTE, Geschichte Griechenlands ἐν τῇ μεταφράσει ὑπὸ Meissner, Leipzig 1854.
- F. UEBERWEG, Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge Platonischer Schriften, Wien 1861.
- W. WIRKLER, Sokrates und sein Zeitalter, Ellwangen. 1848.
- FR. THUROT Ἀπολογία Σωκράτους κατὰ Πλάτωνα καὶ Ξενοφῶντα, Paris 1806.
- IMMANUEL BEKKER, Platonis et quæ vel Platonis esse feruntur vel platonica solent comitari, Londini 1826, τόμ. VII.
- J. C. HELD, Platonis Apologia Socratis, Solisbaci 1844.
- GODOFREDUS STALLBAUM, Platonis Apologia et Grito editio quarta, Gothae et Erfordiae, 1856.
- CHRISTIAN CRON, Platons Verteidigungsrede des Sokrates und Kriton, neunte Auflage, Leipzig 1888.
- CHRISTIAN CRON, Kritische und exegetische Bemerkungen zu Platons Apologie, Kriton und Laches, Leipzig 1864.
- ED. GOEBEL, Exegetische und Kritische Beiträge zu Platons Apologie und Kriton Baderborn 1883.
- ALFRED LUDWIG, Platons Apologie des Sokrates und Kriton, Wien. 1872.
- MARTINUS SCHANZ, Novae commentationes Platonicae, Wirceburgi 1871.
- C. SCHMELZER, Platos ausgewählte Dialoge, vierter Band. Apologie. Krito, Berlin 1883.
- FRI. AUG. NÜSSLIN, Platons Apologie des Sokrates übersetzt und erläutert, Mannheim 1848.
- M. WOHLRAB, Platonis Dialogi, Lipziae 1887.
- RHEINISCHES MUSEUM für Philologie 1781 σελ. 144 (ὑπὸ Wecklein).
- Jahrbücher für classische Philologie 1868 σελ. 770 (Friedrich Polle), 1873 σελ. 712 (Rodolf Bobrik). 1876 σελ. 323 (ὁ αὐτός).

Ἔγγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰανουαρίου 1889.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Ι. Ὅτι μὲν¹ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι², πεπόνθατε³ 17
 ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ'⁴ οὖν καὶ
 αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου⁵ ἑμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω⁶

¹) Δὲν λέγει ὑμεῖς μὲν, ὡς ἐγὼ δέ, διότι ἀντιτίθησι μᾶλλον τὰς προτάσεις ἢ τὰ πρόσωπα.

²) Οὕτως ὀνομάζονται· ἐνταῦθα οἱ ἡλιασταί, οἵτινες ἦσαν δικασταὶ διὰ κλήρου ἐκλεγόμενοι. Ἡ ὅλη ἡλιαία συνίστατο ἐξ ἑξακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν διδούσης ἑξακόσιους ἄνδρας. Οἱ πάντες ἡλιασταὶ διηραῦντο εἰς δέκα τμήματα, ὧν ἕκαστον συνίστατο ἐκ πεντακοσίων δικαστῶν· διότι οἱ χίλιοι ἦσαν ὠρισμένοι πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἀπόντων. Ἐκαστον ὅμως τμήμα, δικαστήριον ὀνομαζόμενον, κατὰ τὰς διαφόρους δίκας περιεῖχε διάφορον ἀριθμὸν. Οὗτοι ἐδίκασον καὶ τὰς τῆς ἀσεβείας δίκας, οἷα ἡ προειμένη. Ἡ συνήθης προσφώνησις τούτων εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί. Ἐνταῦθα ὁ κατηγορούμενος ὀνομάζων αὐτοὺς Ἀθηναίους ἴσως θέλει νὰ ὑπομνήσῃ τῆς δόξης καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς πόλεως, ὡς λέγει ὁ Stallbaum. Πρὸς περιφρόνησιν δὲν ἠδύνατο οὕτω νὰ προσφωνήσῃ τοὺς δικαστάς· διότι ὑβρίζων τούτους ἐπεζητεῖ τὸν θάνατον, ἥτοι ἔμμεσον αὐτοκτονίαν, ὅπερ κακὸν καὶ ἀνάμμοστον τῷ ᾧ τοῦ φιλοσόφου.

³) Ῥήματά τινά, καίπερ μὴ ὄντα παθητικὰ κύρια, ὅμως δέχονται τὴν τούτων σύνταξιν, ὡς τὰ πάσχειν, πίπτειν, φεύγειν, ἀποθνήσκειν, τελευτᾶν καὶ τὰ τοιαῦτα, Πλάτ. Ἀπολογ. 41 Ε' «Δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν, αὐτὰς

τε καὶ οἱ υἱεῖς». Δὲν γνωρίζω πῶς διετέθητε ἀπὸ τῶν κατηγορῶν μου· ποῖαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν εἰς τὰς ψυχὰς σας οἱ λόγοι τῶν ἐμῶν κατηγορῶν. Περὶ τούτων ἰδὲ εἰσαγωγ. σελ. 19.

⁴) Ἐγὼ ὁ ἴδιος βεβαίως διὰ τὸν λόγον τούτων σχεδὸν ἐλησμένησα ἑμαυτὸν. Οἱ κατηγοροὶ εἰπόν οὕτω πιθανῶς, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης εἰρωνευόμενος λέγει, δὲ οὕτω παρήχθη, ὥστε ἐπίστευσεν, δὲ δὲν εἶναι οὗτος, ὅστις ὄντως ἦτο. Ὁμοίον λέγει ἐν Φαίδρ. 228 Α· «Ἡ Φαίδρε, εἰ ἐγὼ Φαίδρον ἀγνοῶ, καὶ ἑμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι». Τὸ οὖν ἐνταῦθα ἐνεκα τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν προηγούμενον ἀμφιβολὴν κατὰ τὴν βεβαιωτικὴν σημασίαν κατὰ τὸν Crön. ὡς παρὰ Xenox. ἐν Κύρ. Ἀναδ. 1, 3, 5 «Εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιῆσαι οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς» καὶ Ἡρόδοτ. III, 80 «Ἡ καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἀπὸ τοῦ μὲν ἐννοεῖται Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν».

⁵) Ὁ Ἡσύχιος ἐρμηνεύει· «σχεδόν, ἐγγύς». Τὸ πλεονάζον ἦτολεν εἶναι, ὀλίγου δὲν, ὡς παρ' Ἰσοκράτ. Πρὸς Φίλιπ. 92 C «Οὕτω τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀτυχούσιν (Ἀργεῖοι), ὥστ' ὀλίγου δὲν καθ' ἕκαστον τεινομένην καὶ πορθουμένην τὴν χώραν περιουσίαν». Ἐδόκει παρρηχημένον ἔχειν τοῦ ἂν πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἡ πραγματικότης βεβαίως δὲν ἀπέχετο πολὺ.

⁶) Ἡ πρότασις αὕτη δὲν συν-

πιθανῶς¹ ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἶπεν², οὐδὲν εἰρήκασι. μάλιστα δὲ αὐτῶν³ ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐφεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρή⁴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε, ὡς⁵ δει-
 Β νοῦ ὄντος λέγειν. τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνοῦναι, ὅτι αὐτίκα⁶ ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν⁷ μηδ' ὅπως-
 τιοῦν φαίνωμαι⁸ δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν⁹ ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα¹⁰ δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθῃ λέγοντα· εἰ μὲν¹¹ γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ¹² κατὰ τοῦτους εἶ-

δέεται τοῖς ἡγουμένοις, διότι τὸ οὕτω ἔχει συνδετικὴν σημασίαν.

1) Τὸ πιθανῶς ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον ἀληθές. Ἐκεῖνο μὲν θηρεῖται ἡ ῥητορικὴ, τοῦτο δὲ ἡ διαλεκτικὴ. Τὸ βραχὺ τῶν προτάσεων ἀποδεικνύει ἀπορρίμψιν ἀπαρσκειν λόγου. "Οἷα εἰσαγωγ. σελ. 33.

2) Ἡ φράσις αὕτη προσηγείται λέξεων ἔχουσαν γενικὴν σημασίαν, ὡς πᾶς, οὐδεὶς.

3) Καὶ αἱ δύο γενικαὶ κατὰ διάφορον τρόπον ἐφαρμόζονται ἐκ τοῦ ἐν. Ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἀρσενικοῦ γίνους τεθείσα ὡς κτητικὴ, ἡ δὲ δευτέρα διαιρετικὴ. Τὸ ἐν ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ ἐπομένου τοῦτο. Οἱ ῥήτορες ἐν τοῖς προσιμίοις πειρώνται νὰ διεγείρωσι παρὰ τοῖς δικασταῖς εὐνοίαν μὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν, δυσμένειαν δὲ κατὰ τῶν ἀντιδίκων. Τοῦτο ποιεῖ ἐνταῦθα καὶ ὁ Σωκράτης. "Οἷα εἰσαγωγ. σελ. 34.

4) Τὰ πλείστα τῶν χειρογράφων ἔχουσι παρατατικόν, ὅστις δὲν ἀρρύνει. Ὁ Ludwig ἐξηγεῖ αὐτὸν καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ ἔλεγον, γραμματικῶς ὅμως ἔπρεπε νὰ ᾔναι χρεῖν.

5) Προστίθεται τὸ ὡς εἰς τὴν αἰτιολογικὴν μετοχὴν πρὸς δήλωσιν, ὅτι ἡ δεινότης κτεῖται ἐν τῇ γνώμῃ, ἥτοι ἐν τοῖς λόγοις τῶν κατηγορῶν.

6) Τὸ ἐπίρρημα λέγεται μετ' ἐμφάσεως· διότι ἐν τούτῳ κτεῖται τὸ

ἀναίσχυτον· ἂν ὁ ἔλεγχος ἐγένετο μετὰ πάροδον μακροῦ χρόνου, ἡ αἰσχύνῃ ἦτο μικροτέρα.

7) Ἡ φράσις αὕτη ἐτίθη πρὸς ἐπεξηγήσιν τοῦ ἔργῳ. Τὸ μηδ' ὅπως τι οὖν ἐηλοῖ μηδὲ κατ' ἐλάχιστον, ὡς ἐν 26 Ε.

8) Ἐπειδὴ τὸ φαίνεσθαι ἐνταῦθα σημαίνει εἶναι φανερόν, συντάσσεται πρὸς μετοχὴν, ἥτις ἐννοεῖται ἀπλῶν.

9) Τὴν γενικὴν σύνταξιν μετὰ τοῦ τοῦτο, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἐν αὐτῶν.

10) Μετὰ εἰρωνείας· ἐν τῇ λατινικῇ λέγεται, nisi forte. Κατὰ τὸν Σωκράτη ὑπολείπεται μόνον μία δυνατὴ περίστασις, ἣν οἱ κατήγοροί δὲν δύνανται νὰ δεχθῶσιν. Ὁ φιλόσοφος διακρίνει δύο εἰδὴ ῥητορικῆς, ὡς λέγομεν ἐν τῇ εἰσαγωγ. σελ. 24.

11) Κεῖται ἀντὶ τοῦ μὴν καὶ ἔχει βεβαιωτικὴν σημασίαν κατὰ τὸν Gron.

12) Τὸ χωρίον τοῦτο πολλὰ πράγματα τοῖς τε ἐρμηνευταῖς καὶ κριτικοῖς παρέχει, ἐξ ὧν ὁ Muretus ἐνόμιζεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν τὸ ἀρνητικὸν μόριον, ἀλλ' ἡ τούτου γνώμη δὲν ἐπιδοκιμάζεται. Ὁ Stephanus ἐρμηνεύει· « me diversum ab illis esse fatear ». Ἐνταῦθα περιέμεναι τις τὴν φράσιν οὕτω· ὁ μολογοίην ἂν ἔγωγε ἀεὶ νῦν εἶναι λέγειν. Προστίθησεν ὅμως νὰ δηλώσῃ τὴν ἐννοίαν

ναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, ἤ τι¹ ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ² ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μὲντοι μὰ Δί', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους³ γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους⁴, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκὴ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν⁵. πιστεύω γὰρ δίκαια⁶ εἶναι ἃ λέγω καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ⁷, ὥσπερ μεिरακίῳ,

ἀρνητικῶς, δηλ. ὁμολογῶ, ὅτι δὲν εἶμαι ῥήτωρ, ὡς οἱ κατήγοροί μου ἐννοοῦσιν αὐτόν, ἥτοι βλέποντα μὲν τὴν ἀλήθειαν, κοσμοῦντα δὲ τὸν λόγον. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν· ἐγὼ τοῦλάχιστον δύναμαι νὰ ὁμολογῶ, ὅτι εἶμαι ῥήτωρ δεινός, ἀλλ' οὐχὶ ὡς μετέρχονται οὗτοι τὴν ῥητορικὴν. Ὅρα εἰσαγωγ., σελ. 24.

¹) Ἡ φράσις σημαίνει· σχεδὸν τίποτε, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. VII, 5, 45 «Τούτων δὲ τῶν παρεστηκότων ἢ τινα ἢ οὐδὲνα οἶδα» Ἡρόδοτ. III, 140 «Ἀναβέβηκε δ' ἢ τις ἢ οὐδεὶς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν».

²) Περιεμένονεν τὴν φράσιν, ἐμοῦ δ' ἀκούσεσθε. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο δέ μου, ἀλλὰ δικαίως ἐκράτησεν ἡ γνώμη τοῦ Heindorf· τρέψαντος, ὡς ἔχομεν ἐν τῷ κειμένῳ.

³) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ οὐδὲν ἀληθὲς. Ἐνταῦθα καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐπεξηγεῖ τὸ οὐ κατὰ τοῦτους εἶναι ῥήτωρ.

⁴) Οἱ ῥήτορες εὐδαιμονοῦν θηρούμεντες ἐξέλεγον καλὰ ὀνόματα καὶ καλὰς φράσεις, ἃς ὁ Πλάτων ὀνομάζει ῥήματα ἐν Κρατύλ. 339. Τοῦτο γίνεταί· δηλον καὶ ἐκ τοῦ Συμποσ. 199 B α «Ὅρα οὖν, ὦ Φαίδρε, εἴ τι καὶ τοιοῦτου λόγου δέει, περὶ Ἐρωτος· τάληθ' ἐγὼ λέγω ἀκούειν, ὀνόμασι δὲ καὶ θέσει ῥημάτων τοιαύτη ὅποια ἂν τις τύχῃ ἐπελθοῦσα». Τα τοιαῦτα ὅμως ἦσαν συνήθως κενὰ ἐννοιῶν. Τὰ ὀνόματα

καὶ ῥήμασι ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐπόμενον τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι.

⁵) Ἐννοεῖ διὰ τρόπων ἢ ῥητορικῶν σχημάτων, ὡς παρὰ Θουκυδίδ. 3, 67 «ἁμαρτανόμενων δὲ λόγοι ἐπεί κοσμηθέντες προκαλύματα γίνονται». Τοῦτο ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ εἰκὴ λεγόμενα.

⁶) Ἀνευ ἐκλογῆς λέξεων.

⁷) Ἡ φράσις αὕτη δὲν δηλοῖ τὴν δικαίαν τοῦ Σωκράτους ἀξίωσιν, ἵνα εἴπῃ ἐν ἀτέχνῳ λόγῳ, ὡς ἐνόμισεν ὁ Stallbaum, ἀλλὰ τὸ δίκαιον τῆς υποθέσεως αὐτοῦ. Ὁ κατηγορούμενος ἔχει δύο ἀφορμὰς, ἵνα μὴ μεταχειρισθῇ ῥητορικοὺς τρόπους· πρῶτον, ὅτι ἔχει πεποθησιν εἰς τὸ δίκαιον τῆς αὐτοῦ υποθέσεως καὶ δεύτερον, ὅτι τὰ τοιαῦτα δὲν ἀρμόζουσιν εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ.

⁸) Χρονικὴ δοτικὴ, εἰς δὲ τὴν ἐπομένην μετοχὴν ἐννοεῖται ἡ δοτικὴ ἐμοί. Τί δὲ μεिरακίῳ ἐτίθη κατὰ δοτικὴν καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ πλάττοντι, δηλ. οὐδὲ πρέπει ἐμοί, ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ, πλάττοντι λόγους, ὥσπερ πλάττει μεिरακίον. Τοιαῦτα παραδείγματα ἑλξεως εἶναι πολλὰ, ὡς Θουκυδ. VI, 68 «Πῶς οὐ χρὴ μετὰ τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε θυμάρχων πάντα τινὰ μεγάλην τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχειν, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρας πανόημεί τε ἀγνοούμενους καὶ οὐκ ἀπολέκτους ὥσπερ καὶ ἡμεῖς (ἀντὶ ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἔσμεν ἀπόλεκτοι), Πλούταρχ. ἐν

πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς¹ εἰσιέναι· καὶ μέντοι καὶ² πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρ-
 ριεμαι³. ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπο-
 λογουμένου, δι' ὧν περ εἰώθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ
 τῶν τραπεζῶν⁴, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηχόασι, καὶ ἄλ-
 λοθι⁵, μῆτε θαυμάζειν μῆτε θορυβεῖν⁶ τούτου ἕνεκα.
 D ἔχει γὰρ οὕτως. νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀνα-
 βέβηκα, ἔτη γεγονώς πλείω⁷ ἑβδομήκοντα· ἀτεχνῶς⁸
 οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως⁹. ὥσπερ οὖν ἂν¹⁰,

βλέψ. Δίωνος 37, 5 α' Ἐρίσουν τὸν Δίωνα βουλούμενον, ὥσπερ ἱατράν, ἐν ἀκριβεῖ διαίτῃ κατασχεῖν τὴν πόλιν». Ὁ Σωκράτης ἤγε τὸ ἑβδομηκостὸν ἔτος τῆς ηλικίας, ὡς λέγεται κατωτέρω.

1) Δηλαδὴ τοὺς δικαστάς, ἡ τὰ δικαστήριον. Ὅμοιον τι λέγει ἐν τοῖς ἐπομέσι 31 C «Δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν».

2) Ὁ δεύτερος καὶ ἔχει ἐπιδοτικήν σημασίαν.

3) Περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ παρακαλεῖν, ἐν Πολιτ. I, 341 B «πρὸς ταῦτα κακούργει καὶ συκοφάντει, εἴ τι δύνασιν οὐδέν σου παρίεμαι» καὶ ἐν Νόμ. 742 B «ἰδιώτῃ δ' ἂν ἄρα ποτὲ ἀνάγκη τις γίγνηται ἀποδμεῖν, παρέμενος μὲν τοὺς ἀρχοντας ἀποδμεῖται».

4) Δὲν ἠδύνατο νὰ εἶπῃ καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ὡς ἦτο ἡ κοινὴ γραφή· διότι οἱ τραπέζιται εἶχον τὰς τραπέζας αὐτῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ. Τὸ ἐπόμενον ἵνα δὲν ἔχει τελετικήν, ἀλλὰ τοπικὴν σημασίαν.

5) Συναπτὴν μετὰ τοῦ καὶ ἐν ἀγορᾷ. Ὅτι ἐνταῦθα ἐδίδασκον ὁ φιλόσοφος, μαρτυροῦσι πολλὰ χωρία, Σενορ. Ἀπομν. I, 1, 40 «Ἄλλῃ μὲν ἐκεῖνος· γὰρ αἶψά μιν ἦν ἐν τῷ φανεροῦ. Πρῶτ' τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἦει, καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν αἶψά τῆς ἡμέρας ἦν ὅπου πλείστοις μέλλοι

συνέσεσθαι», Δίων Χρυσόστ. LIV, 557 α' Περὶ τὴν ἀγορὰν τὰ πολλὰ διατρέφων καὶ εἰς τὰς παλαιστράς εἰσιὼν καὶ πρὸς ταῖς τραπέζαις καθέζομενος».

6) Ἐν ταῖς συναθροίσεσιν ἐγένετο πολλὸς θόρυβος, ὡς λέγει ὁ Πλάτων ἐν Πολιτ. VI, 492 B. «Ὅταν, εἶπον, συγκαθεζόμενοι ἄθροο· οἱ πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας ἢ εἰς δικαστήρια ἢ θέατρα ἢ στρατόπεδα ἢ τινα ἄλλων κοινῶν πλῆθους ἐξολογον ἐν πολλῷ θορύβῳ τὰ μὲν ψέγωσι τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων, τὰ δὲ ἐπαινῶσιν, ὑπερβαλλόντως ἐκάτερα καὶ ἐκδοῶντες καὶ κρατοῦντες, πρὸς δ' αὐτοῖς αἶψά τε πέτραι καὶ ὁ τύπος ἐν ᾧ ἂν ὥσιν ἐπηχοῦντες διπλάσιον θόρυβον παρέχωσι τοῦ φόβου καὶ ἐπαινοῦ».

7) Μετὰ τὸ ἔλαττον, πλεον, καὶ πλείω παραλείπεται τὸ ἡ, ὡς Θουκυδίδ., VI, 65 «ἡ ἐπράθη ταλάντων οὐκ ἔλασσον πέντε καὶ ἑκοσι».

8) Ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ ξένως.

9) Ὁ συνήθης τρόπος τοῦ λέγειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἡ δικανικὴ γλώσσα.

10) Ὁ ἂν ἀνήκει εἰς τὸ ἐπόμενον ξενεγινώσκετε, ὅπου ὁμοῦς ἐπαναλαμβάνεται. Συνήθως τοὺς ξένους ἐν τοῖς ἀττικαῖς δικαστηρίοις ἐξεπροσώπου οἱ πρόξενοι, ἐνίοτε ὁμοῦς καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι ἠδύνατο νὰ εἰπωσιν.

εἰ τῷ ὄντι¹ ξένος ἐτύγχανον ὦν, ξυνεγινώσχετε δήπου² ἂν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ³ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν ὅσπερ ἐτεθράμμην, καὶ δὴ⁴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέ- 18
ομαι δίκαιον⁵, ὥς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἔαν· ἴσως μὲν γὰρ χείρων⁶, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσ-
έχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη⁷ ἀρετὴ, ῥήτορος δὲ τάληθ' ἔλεγειν. X

II. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός⁸ εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου⁹ ψευδῆ κατη-
γορημένα καὶ τοὺς πρῶτους κατηγοροὺς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ^B κατηγοροὶ γεγόνاسι πρὸς ὑμᾶς¹⁰ καὶ πάλοι πολλὰ ἤδη

¹) Ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο ξένος, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐδιδάσθη, πα-
ρακαλεῖ νῦν θεωρήσασθαι τοῦτον, ὡς εἰ
ἦτο πραγματικῶς ξένος.

²) Βεβαίως, ἀναμφιβόλως.

³) Φωνὴ ἐνταῦθα εἶναι ἡ διά-
λεκτός, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 341 B
« δίκαιον γὰρ τὴν Σιμωνίδου φωνὴν
τοῦτον ἐρωτᾶν » καὶ ἐν Φαίδρῳ. 62
A « καὶ ὁ Κριτίας ». Ἰττω Ζεῦς,
ἔφη, τῇ αὐτοῦ φωνῇ εἰπῶν ».

⁴) Τὸ δεικτικόν μέρος τῆς προ-
τάσεως περιμένε τις, οὕτω καὶ νῦν.
Τὸ δὲ ἔφα· εἰ τὴν προκειμένην πε-
ρίστασιν. Τὸ νῦν, ὡς παρατηρεῖ ὁ
Οργῆ, δὲν ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς πα-
ρελθόντα ἢ μέλλοντα χρόνον, ἀλλὰ
μόνον πρὸς τὴν υποτιθέμενην
περίστασιν.

⁵) Τὸ δίκαιον εἶναι κατηγορη-
ματικόν, ὡς καὶ ἐν Πρωταγόρ. 318
B « τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστόν λέ-
γεις ». Ἡ ἐπομένη φράσις γράφεται
καὶ ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἀλλ' ἡ
ἐμφασία πᾶσι οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀντι-
νομίας, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὡς· ὡς τοῦλά-
χιστον νομίζω.

⁶) Τοῦτο λέγει χάριν μετριο-
φροσύνης· διότι ὁ λέγων πέποιθεν,
ὅτι εἶναι βελτίων.

⁷) Καθ' ἔλξιν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἡ
ἀντινομία ἐγένετο Ἀθηναίου γένους,
ἐν τῷ ἔπρεπε νῦν εἰπεῖν τοῦτον, δηλαδὴ
τὸ προσέχειν. Τὸ ἐπιθετικὸν τοῦ ἀρετῆ
εἶναι ἀγαθός, δηλ. ἔχων τὴν προσ-
ήκουσαν αὐτῷ ἰδιότητα. Μετὰ τὸ
προσέχον ἀρχεται ἡ πρῶσις.

⁸) Ὁμαλῶς ἡ φράσις ἤθελεν
ἔχει δίκαιόν· ἵστί με ἀπολογήσασθαι,
ἀλλὰ καθ' ἔλξιν ἡ σύνταξις ἐγένετο
προσωπικῇ, ὡς Ξενοφ. Οἴκον. VII,
8 « εὐδελος ἦν, ὅτι οὐκ ἀμελήσει
διδασκομένων », Πλάτ. ἐν Εὐθύφρῳ,
17 « ὡς οὐ πρόθυμός με εἰ διδάξαι,
δῆλος εἰ ».

⁹) Ἡ γενικὴ συντακτικὴ πρὸς τὸ
κατηγορημένα· διότι τὸ κατηγορεῖν
συντάσσεται γενικῇ καὶ αἰτιατικῇ.
Εἶναι λοιπὸν δίκαιον πρῶτον μὲν
νῦν ἀπολογηθῶ πρὸς τὰ πρῶτα κατη-
γορημένα ὡς ψευδῆ.

¹⁰) Συντακτικὴ μετὰ τοῦ κατη-
γορος, ὅπερ δέχεται τὸν προσδιορι-
σμὸν τοῦτον, ὡς καὶ τὸ κατηγορεῖν,
Πλάτ. ἐν Εὐθύφρῳ. 2 C « ἔρχεται
κατηγορήσων μου πρὸς τὴν πόλιν ».
Ἡ πρὸς μετὰ αἰτιατικῇς δηλοῖ τὸ
πρόσωπον, εἰς δ' ἀπευθύνεται ἡ κα-
τηγορία.

ἔτη καὶ¹ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες· οὐς ἐγὼ μᾶλλον φο-
βοῦμαι² ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον³, καίπερ ὄντας καὶ τού-
τους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὧς ἄνδρες, οἱ⁴
ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες⁵ ἔπει-
θόν τε καὶ κατηγόρουν⁶ ἐμοῦ [μᾶλλον οὐδὲν ἀληθές],
ὡς ἔστι τις Σωκράτης⁷, σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα

¹) Ὁ μὲν προηγούμενος καὶ συνδέει τὸ πάλαι λέγοντας μετὰ τοῦ πολλοί, οὗτος δὲ τὰ πολλὰ ἤδη ἔτη μετὰ τοῦ οὐδὲν ἀληθές. Πλὴν τοῦ Ἀριστοφάνους διεκωμῶδησαν καὶ ἄλλοι τὸν φιλόσοφον, ὡς ὁ Εὐ- πολίς.

²) Τοῦτο εἶναι τρόπος ἐκφρά- σεως, διότι ὁ φιλόσοφος οὐδὲν φο- βείται, διότι ὡς λέγει ἐν 30 C «οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτόν εἶναι ἀμείνωνι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι».

³) Ὁ Μέλητος ἦτο ὁ κύριος κατήγορος, οἱ δὲ ἄλλοι συνήγοροι. Ἀλλὰ τὴν μεγίστην δύναμιν εἶχεν ὁ Ἄνυτος ὡς ἑταῖρος τοῦ Θρασυ- βούλου. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 19.

⁴) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς δεικτικὴν ἀντωνυμίαν καὶ αἰτιολογικὸν σύν- δεσμον.

⁵) Τὸ ῥῆμα μεταχειρίζονται οἱ ἄρχαιοι συνηθέστατα ἐπὶ ἐκείνου, ὅστις παραλαμβάνει νέους πρὸς ἀνα- τροφήν. Ἀλκιβιάδ. I, 121 «οἷς ἐπτά δὲ γενομένων ἐτῶν τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασι- λείους παιδαγωγούς ἀνομάζουσιν». Πολιτ. VII, 511 «τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν παραλαβόντες ἐκ τῶν νῦν ἡθῶν, ἀ καὶ οἱ γονεῖς ἔχουσι, θρέ- φονται ἐν τοῖς σφετέραις τρόποις καὶ νόμοις», Ξενοφ. Ἀπομν. II, 1, 1 «Εἰπέ μοι, εἰ δεῖ σε παιδεύειν πα- ραλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχεσθαι, τὸν δὲ, ὅπως μηδ' ἀντιποιήσεται ἄρχῃς, πῶς

ἂν ἐκίτερον παιδεύσεις;» Διὰ τῆς χρήσεως τούτου τοῦ ῥήματος ὁ Πλά- των εἰκονίζει μετὰ εἰρωνείας τοὺς κατηγόρους ὡς παιδαγωγούς.

⁶) Παρατακτικὴ σύνταξις ἀντί, πείθοντες κατηγόρουν. Τὴν δὲ φράσιν, μᾶλλον οὐδὲν ἀληθές, ὁ Cron ἐξο- βελίζει. Ὁ Bekker ὅμως, ὁ Held, ὁ Stallbaum καὶ ὁ Schmelzer ἐξα- λείφουσι μόνον τὸ μᾶλλον. Δὲν ἐπι- δοκιμάζομεν τὴν διόρθωσιν τοῦ Schanz εἰς μὰ τὸν... οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἐν Γοργ. 466 E· διότι ἐν τῇ χωρίῳ ἐκείνῃ (ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώ- σίν μου) ὑπάρχει θερμότης συζή- σεως καὶ γοργότης, ἅπερ προκαλοῦσι τὴν ἀποσιώπησιν τοῦ θεοῦ· ἐν τῇ προκειμένῃ ὅμως χωρίῳ οὐδὲν τού- των ὑπάρχει. Ἡμεῖς προτείνομεν ὅπως τραπῇ εἰς ἀ λ λ' ο ὕ ν ο ὕ δ ἔ ν ἀ λ η θ έ ς· ἀλλὰ βεβαίως κανὲν ἀ- ληθές, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 84· «ἀλλ' οὐν προμηνύσης γε τοῦτο μηδέν», καὶ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 1345 «εἰ καὶ σμικρὰ, ἀλλ' ὣν ἴση γε χά- ρις ὁμοίως».

⁷) Σωκράτης τις, «ὅστις μετ' ἐμοῦ τοῦ πραγματικοῦ οὐδὲν κοινὸν ἔχει. Λέγει τοῦτο, ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ ἐπομένη εἰκὼν εἶναι ὅλως ψευδής. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τιθεμένη παρὰ κυρίῳ ὀνόματι δηλοῖ καταφρό- νησιν, ὡς παρὰ Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτήτ. 442· «Θεραΐτης τις ἦν». Τὸ δὲ σοφὸς εἰρηται εἰρωνικῶς, ὡς γίνεσθαι δῆλον ἐκ τῶν ἐπομένων, καὶ δὲν δια- φέρει τοῦ σοφιστοῦ.

φροντιστής¹ καὶ τὰ ὑπὸ γῆς² ἅπαντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἥττω³ λόγον κρείττω ποιῶν. οὗτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κοτασκεδάσαντες, οἱ δεινοί⁴ εἰσὶ μου κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητούντας οὐδὲ⁵ θεοὺς νομίζειν· ἔπειτὰ εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη

¹) Ὀνόματα παραγόμενα ἐκ ῥημάτων ἐχόντων ἐνεργητικὴν σημασίαν συντάσσονται οὐ μόνον γενικῇ, ἀλλὰ καὶ αἰτιατικῇ, ὥς Ἀλκιβιάδης. Β' σελ. 141 D «οἶμαι σε οὐκ ἀνέκουν εἶναι ἐνὶ γὰρ γλῶττι καὶ πρώτῃ γεννημένον». Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάς, III, 3, 9 «ἐπιστήμονες δὲ ἦσαν τὰ προϊήκοντα τῇ ἑαυτῶν ἑκάστος ὁπλίσσει». Αἱ φράσεις αὗται χαρακτηρίζουσιν οὐ μόνον τοὺς πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ τοὺς σοφιστάς. Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 315 C «ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων ἀστρονομικὰ ἅπαντα διερωτῶν τὸν Ἰππίαν». Πόσον ὅμως ὁ Σωκράτης διέφερε τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων καὶ τῶν σοφιστῶν, εἴπομεν παραλαβὴς τῆς εἰσαγωγῆς. Τινὲς ἐνόμισαν, ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἡσχολήθη περὶ φυσικὰ ζητήματα, ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν. Διότι τὰ ἐν τῇ Φαίδρῳ λεγόμενα ἰσχύουσι περὶ τῶν σπουδῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ οὐχὶ τοῦ Σωκράτους. Ἀνὴρ δὲ γενόμενος οὐ μόνον αὐτὸς δὲν ἡσχολεῖτο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέτρεπεν, Ξενοφ. Ἀπομνημ. IV, 7, 6' «Ὅλως δέ, τῶν οὐρανῶν, ἢ ἑκάστα ὁ θεὸς μηχανᾶται φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν· οὕτε γὰρ εὐρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὕτε γὰρ ἔσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητούντα, ἢ ἐκείνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλόθησαν α».

²) Οἱ περὶ τὰ φυσικὰ ἀσχολούμενοι φιλόσοφοι καὶ σοφισταὶ δὲν ἐξέτεινον τὰς ἐρεῖνας αὐτῶν εἰς τὰ ὑπὸ γῆς, ὡς κωμικοῦνται. Ἡ φρά-

σι αὕτη ἐπενοήθη, ὅπως δηλωθῇ, ὅτι ζητοῦνται ἀντικείμενα φύσει ἀγνωστα καὶ ὅτι οὐδὲν μένει ἀνερευνήτων, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ἅπαντα. Οἱ τοιοῦτοι σκόπτονται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ὡς μεριμνοφροντισταί. Καὶ τὸ ἀνεζητηκῶς ἔχει τι κωμικόν, διότι δηλοῖ, ὅτι τελειώσας πλέον τὰς ἐρεῖνας μεταδίδει τὰς γνώσεις αὐτοῦ ἄλλοις.

³) Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις προσωποποιεῖ τὸν Δίκαιον λόγον καὶ τὸν Ἀδικον. Τὸ ἐπάγγελμα ὅμως τοῦ ποιεῖν τὸν ἥττω λόγον κρείττω ἤσκαον οἱ σοφισταί, οὗς κατεπολέμει ὁ Σωκράτης. Ὁ Γοργίας τοῦ Πλάτωνος μαρτυρεῖ περὶ τούτου καὶ Κικέρ. ἐν Βρούτ. κεφ. 8 «docere se profitebantur, quemadmodum causa inferior (ita enim loquebantur) dicendo fieri superior posset. His opposuit sese Socrates, qui subtilitate quadam disputandi refellere eorum instituta solebat verbis». Ὁ Στρεψιάδης παρὰ τῷ κωμικῷ θέλει, ἵνα ὁ υἱὸς μαθῶν τὸν ἥττω λόγον ποιεῖν κρείττω μὴ ἀποδώσῃ τὰ ἀρειλόμενα, ἐν Νεφέλ. 416 «ἦν αὖν μάθης μοι τὸν ἄδικον τοῦτον λόγον, ἃ νῦν ὁρίστω διὰ σέ, τούτων τῶν χρεῶν οὐκ ἂν ὑποδοῖην αὐδ' ἂν ὁβολὸν οὐδενί».

⁴) Εἶναι τὸ κατηγορούμενον, ὅπερ μετὰ τοῦ ἄρθρου σημαίνει, οἱ κατ' ἐξοχὴν δεινοί.

⁵) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ καὶ οὐ, ὃ δὲ σύνδεσμος καὶ εἶναι ἐπιδεικτικός. Οἱ τοιαῦτα πράττοντες θεωροῦνται οὐ μόνον γελοιοὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς, ἀλλὰ

κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα¹ ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ' ὑμῶν καὶ μειράκια², ἀτεχνῶς ἐρήμην³ κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον⁴, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἰ τις κωμωδοποιός⁵ τυγχάνει ὦν· ὅσοι⁶ δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ⁷ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντες ἀπορώτατοι⁸ εἰσιν· οὐδὲ⁹ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξει οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν¹⁰ ἀπολογούμενον τε

καὶ ἄθεοι. Τὸ δὲ νομίζειν ἐν ταύτῃ σημασίᾳ εὐρηταί μετὰ τοῦ εἶναι καὶ ἀνευ τούτου. 26 Ο ἀπότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναι τινὰς θεοὺς ».

1) Οἱ παῖδες εἶναι οἱ μάλιστα ὑπίστοι τῶν ἄλλων.

2) Μειράκιον συνήθως λέγεται ὁ νέος ἀπὸ τοῦ 14ου — 20ου ἔτους τῆς ἡλικίας.

3) Δηλαδὴ δίκην, ὅπερ ἐρμηνεύεται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως, ἀπολογουμένου οὐδενός.

4) Εἶναι βραχυλογία, διότι παρελείφθη τὸ τοῦτ' ἐστίν, ὡς ἐν Συμπόσιῳ 220 Α ἀπὸ πάντων θυμωμωτάτων, Σωκράτῃ μεθύοντα οὐδὲς πώποτε ἑωράκει ἀνὸς ὥπιον ».

5) Ὁ Μοῖρις λέγει· « Κωμωδοποιοί, ἀττικῶς· κωμωδοποιοί ἑλληνικῶς ». Ἐννοεῖ μὲν κατ' ἐξοχὴν τὸν Ἀριστοφάνη, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι κωμικοί, οἷοι ὁ Κρατῖνος, ὁ Ἀμφίπας καὶ ὁ Εὐπολῖς διεκωμώδησαν τὸν φιλόσοφον. Πλὴν τοῦ Σωκράτους οἱ ποιηταὶ τῆς μέσης καὶ νέας ἀττικῆς κωμωδίας τοὺς μεγάλους ἀνδρας καὶ γυναῖκας, οἷα ἡ Σαπφώ, διέψαλλον.

6) Λογικῶς ἡ σύνταξις ἔπρεπε νὰ ἔχῃ οὕτως· ὅσοι δὲ, οἱ μὲν φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι, ὑμᾶς ἀνέπειθον.

7) Ἔχει τὴν φράσιν, οἱ δὲ, ἐν ᾗ δὲν προηγείται, οἱ μὲν, ὡς ἐν Πρωταγόρᾳ 320 Α. Ἡ πρότασις αὕτη κατὰ τὸν Ὁρόν κείται ὥστε παρενθετικῶς καὶ περιορίζει τὴν προηγουμένην ἔννοιαν, φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι. Ἡ δὲ μετοχὴ πεπεισμένοι αἰτιολογεῖ τὸ πείθοντες.

8) Ἀποροι λέγονται ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς δὲν δ'ναταί τις νὰ διαγωνισθῇ καὶ νικήσῃ, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ IV, 32 « κατὰ νούτου τε αἰεὶ ἔμελλον αὐτοῖς, ἢ χωρήσειαν, οἱ παλέμιοι ἔσεσθαι φίλοι καὶ ἀπορώτατοι, τοξέεσθαι καὶ ἀκοντίους καὶ λίθοις καὶ σπενδόνασι ἐκ πολλοῦ ἔχοντας ἀλλήλους ».

9) Ἐπίδοσις πρὸς ἐλάσσονα, Ἡμεῖς ἐν ταύτῃ περιπτώσει λέγομεν, δὲν δύναμαι οὐδὲ νὰ τὸν καθίσω εἰς τὴν σκαμνί (ἐννοοῦντες τὸ δικαστικόν).

10) Τὸν ἄνευ ἀντιδίκων ἀγῶνα εὐφως παραβάλλει πρὸς σκιαμαχίαν. Ὁ Stephanus λέγει, ὅτι εἶναι ἀνακολουθία· διότι ὁ Σωκράτης ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· ὥσπερ σκιαμαχοῦντα ἀπολογεῖσθαι τε καὶ ἐλέγχειν ἢ ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενον τε καὶ ἐλέγχοντα. Ἀλλ' ὁ Stallbaum παρατηρεῖ, ὅτι ἐπειδὴ αἱ λέξεις σκιαμαχεῖν καὶ ἀπολογεῖν στυγερῶς συνδέονται

καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἄξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττοὺς μου τοὺς κατηγοροὺς γεγονέναι, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω¹, καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογησασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἤκούσατε κατηγορούντων, καὶ πολὺ μᾶλλον² ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον.

Εἶεν³. ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελεσθαι τὴν διαβολήν⁴, ἣν ὑμεῖς ἐν 19 πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε⁵, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ⁶. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτω γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον⁷ καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι⁸ ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πᾶν

εἰγένετο ἢ μετάθεσις τοῦ τε, ὡς ἐν Πολιτ. V, 470 « πολέμειν μαχομένους τε εἰσσεύμεν καὶ πολέμους φύσει εἶναι » καὶ ἐν Νόμ. IX, 854 « παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε καὶ ἐπεγεύρουσα νύκτωρ », ὅπου περιεμένομεν μεθ' ἡμέραν τε παρακαλοῦσα καὶ νύκτωρ ἐπεγεύρουσα. Καὶ ἡ μὲν μετάθεσις τοῦ συνδέσμου ἔχει καλῶς, ἀλλ' ὁ Stephanus ἔχει δίκαιον κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ σιαμαχέειν εἶναι κοινόν καὶ εἰς τὸ ἀπολογεῖσθαι καὶ εἰς τὸ ἐλέγχειν.

¹) Ὁ προφορικός καὶ ἀπαύσματος λόγος ἔχει τοιαύτας ἐπαναλήψεις, ὥς ὁ Πλάτων ἐμιμήθη. "Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 33.

²) Τοῦτο ἐξηγήσεν ἐν τοῖς ἔμμοσθαι 18 C « οὗτοι οἱ κατηγοροὶ πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἦσαν κατηγορηκότες ».

³) Οἱ ἄττικοι μεταχειρίζονται τὸ εἶναι, ὅσους ἀρκούντες εἰς τὰ εἰρημένα μεταδίδοντες εἰς ἄλλα.

⁴) Διαβολὴ ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἡμαρτημένη γνώμη ἡ παραχθείσα ἐκ τῆς συκοφαντίας.

⁵) Ἐνταῦθα σημεινέει ἐλάβετε, ὡς παρ' Ἡροδότ. I, 14 « τὴν τυ-

ραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδα ».

⁶) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πολλῷ χρόνῳ. Ὁ κατηγορούμενος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγορεύσῃ ὅσον ἤθελε χρόνον, ὅστις ὠρίζετο διὰ τὴν ψύδρα. Ἐφ' ὅσον ἔρρεν ἐκ ταύτης ὕδωρ, ὁ λέγων ἠδύνατο νὰ ἀγορεύσῃ ὥσπερ ἤθελε νὰ παύσῃ, ὅτε τοῦτο ἐξηγνέτο. Ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος ἦτο διάφορος· οὕτως ἐν τῇ κατὰ Μακατάτου λόγῳ εἰς ἀμφότες ὕδατος ἐνομήσθη ἰσάνους, ἔνδεκα δὲ ἐν τῇ κατὰ Αἰσχίνου κατηγορίᾳ Περὶ παρρησίας. Ἐν ὀλίγαις δίκαις, ὡς ἐν τῇ περὶ κακώσεως, οὐδεὶς περιορισμὸς ἐτίθετο.

⁷) Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συκοφαντίας ἐννοεῖται, ἡ μὴ ἐξελεσθαι.

⁸) Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἐννοεῖ, ὅτι ἐπιθυμεῖ οὐ μόνον τὴν ἡμαρτημένην περὶ ἐαυτοῦ γνώμην νὰ ἀφαιρήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς ἀπολογίας, ὥστε αἱ δικάσται νὰ σχηματίσωσι καλὴν γνώμην περὶ τοῦ αὐτοῦ. Ὅντως ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους δὲν περιορίζεται μόνον ἐν τῇ ἀνασκευῇ τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ εἰκονίζει τὸν ὅλον τοῦ φιλοσόφου βίον.

με λανθάνει¹ οἷόν ἐστιν. ὅμως τοῦτο μὲν ἴτω² ὅπη τῷ θεῷ³ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ⁴ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

III. Ἀναλάβωμεν⁵ οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ⁶ διαβολὴ γέγονεν, ἥ δὴ καὶ πιστεύων⁷ Μέλητος με ἐγράψατο τὴν γραφὴν⁸ ταύτην. **B** εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν⁹ τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· Σωκράτης ἀδικεῖ¹⁰ καὶ περιεργάζεται¹¹ ζη-

¹) Ὁ φιλόσοφος προβλέπει τὴν καταδίκην αὐτοῦ, ἵσως ἀποδέκτων εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Ἀνύτου δύναμιν καὶ τὴν κρατήσαντα διαβολήν.

²) Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρὰ Σοφοκλ. Οἰδίποδ. τυράνν. 1458 «ἀλλ' ἡ μὲν ἡμῶν μοῖρα», ὅπη περ εἶπ', ἴτω».

³) Δὲν σημαίνει ὁρισμένον θεόν· διότι τὸ ὄνομα περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ θεῶν.

⁴) Τὸν γνωστὸν νόμον, ὅστις ἐκέλευε τοὺς κατηγορουμένους ἀπολογεῖσθαι. "Ὁ ρ α εἰ σ α γ γ ω γ. σελ. 21.

⁵) Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ διήγησις, ἥτοι ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου.

⁶) Διαβολὴ ἔμοῦ, ἥτις εἶναι γενική ἐξ ἀντικειμένου. Ὁ Εὐστάθιος (εἰς Ὁδ. σσ. σελ. 42) γράφει Μέλητος παράγων τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέλι. Οὕτως ἔγραψον καὶ οἱ ὀλίγοι ἀρχαιότεροι κριτικοὶ καὶ ἐκδύται, οἱ νεώτεροι ὅμως προτιμῶσι τὴν γραφὴν Μέλητος, ὡς εὐρηται ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν χειρογράφων.

⁷) Κινδυνεύει τις νὰ παρανοήσῃ τὴν λέξιν· δὲν σημαίνει δίδων πιστίν, ὡς ἐν σελ. 18 Ο, ἀλλὰ θαρρῶν, ὡς ἐν Ἀ' κεφαλῇ. I, 123 Ε «τί οὖν ποτὲ ἐστὶν δῖω πιστεύει τῷ μειράκιον; (καλλεῖ, γένει, πλούτῳ). Τοῦτο ὑποδηλοῖ, ὅτι, ἂν ὁ Μέλητος δὲν εἶχε πεποθήσῃ εἰς τὴν διαβολήν, δὲν ἤθελε ποιῆσαι τὴν κατηγορίαν.

⁸) Εἶναι ὅρος δικανικὸς περι-αμβάνων ἐν μὲν τῇ γενικῇ αὐτοῦ

σημασίᾳ πάσας τὰς δημοσίας δίκας, ἐν δὲ τῇ εἰδικῇ τὰς μὴ δι' εἰδικοῦ ὀνόματος καὶ ἰδιαζούσης διαδικασίας διεξαγομένης, οἷα ἡ εὐθύνη, ἡ ἀπαγωγὴ, ἡ εἰσαγγελία, ἡ ἐνδείξις κτλ. Ἡ δίκη τοῦ Σωκράτους εἶναι δημοσία καὶ οὐχὶ ἰδιωτικὴ· διότι οὗτος κατηγορεῖται, ὅτι βλάπτει τὴν πολιτείαν. Συνήθως τὸ ὄνομα γραφὴ ἔχει γενικὴν ὀρίζουσαν τὸ ἐγκλήμα. Ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς γενικῆς κεῖται ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία.

⁹) Βραχυλογικῶς συνεγωνεύθη ἡ δεικτικὴ μετὰ τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως. Ἡ βραχυλογία αἰρεται, ἐὰν εἴπωμεν· δεῖ οὖν τὴν διαβολὴν αὐτῶν ἀναγνῶναι, ὥσπερ κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν εἰσώθαι μὲν ἀναγνῶναι. Ὁ Σωκράτης εἰς τοὺς λόγους τῶν κομικῶν δίδει τύπον ἐπισήμου κατηγορίας, ὅπως ἀνασκευάζῃ αὐτοὺς. Κυρίως ἀντωμοσία ὀνομάζεται ὁ ὅρκος ὃν ὀμνύει ὁ κατηγορὸς πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι δ' ἐν συκοφαντεί τὸν κατηγορούμενον, συνεδοχικῶς δὲ σημαίνει καὶ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Διογένης ὁ Λαέρτιος παραδίδει II, 40 «ἡ δ' ἀντωμοσία τῆς δίκης τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον» ἀνέκειται γάρ ἐτι καὶ νῦν, φησὶ Φαδωρίνος, ἐν τῇ μη-τρὶ».

¹⁰) Ὁ ἐνεστώς δὲν κεῖται· ἀντὶ παρακειμένου, διότι ὁ φιλόσοφος ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον αὐτοῦ.

¹¹) Ἐργάζεται περιττὰ, ἐπιμελῶς ἀσχολεῖται περὶ ἀνωφελῆ

τῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἐπουράνια, καὶ τὸν ἥπτω λόγον κρείττω ποιῶν, καὶ ἄλλους ταῦτά¹ ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς² ἐστὶ ταῦτα γὰρ ἑωράτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ³, Σωκράτη⁴ τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον⁵, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν⁶ καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν⁷ ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πέρι ἐπαίω⁸. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων⁹ λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην¹⁰, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μῆ¹¹

πράγματα. Ἡ ἐπομένη μετοχή, ὡς νομίζομεν, αἰτιολογεῖ, μόνον τὸ περιεργάζεται· δι' αὐτὴν ἂν τις ἀσφαλῆται εἰς περιττά, δὲν ἀδικεῖ. Ἡ μετοχή ὅμως ποιῶν ἀποδίδεται οὐχὶ εἰς τὸ περιεργάζεται, ἀλλ' εἰς τὸ ἀδικεῖ. Οὕτως ἀποτελεῖται σχῆμα χιασίου.

¹) Δηλαδή τὸ ζητεῖν τὰ τε ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἐπουράνια καὶ τὸν ἥπτω λόγον κρείττω ποιεῖν.

²) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία υποδεικνύει, ὅτι ὁ Σωκράτης διδίδει τὴν ἔννοιαν ὡς ἔγγιστα. Τὰς μακρὰς κατηγορίας περιστέλλει ἐν ὀλίγαις λέξεσιν.

³) Ἄν καὶ παρῆλθον εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς κωμῳδίας, ὅμως δὲν ὀνομάζει τὰς Νεφέλας· διότι ἦσαν γνωστὰ τοῖς δικασταῖς.

⁴) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ τζῦτα.

⁵) Ὁ Σωκράτης αἰωρεῖται ἐπὶ χρομάθρας, καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Στρεψιάδου, τί ποιεῖ, ἀποκρίνεται ὁ ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον». Κωμικὸς δὲ αἰτιολογεῖ τοῦτο· «Εἰ δ' ὦν χαμαὶ τάνω κάτουθεν ἐσκόπουν, οὐκ ἂν πόθ' ἤβρον· οὐ γὰρ ἀλλ' ἢ γῆ βίᾳ ἔλκει πρὸς αὐτὴν τὴν ἱμάδα τῆς φροντίδος. Πάσχει δὲ ταῦτό τοῦτο καὶ τὰ κάρδαμα». Ὁρα στίχ. 224.

⁶) Περιπατεῖν ἐν τῷ ἀέρι, ὅπως ἐγώ, γυμνὸν εὐρισκόμενος ἐξ ἐταζῆς τὸν ἥλιον.

⁷) Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ, φλυαροῦν-

τα περὶ πραγμάτων, περὶ ὧν. Τὸ ἐγὼ ποιεῖ ἀντιθεῖσι πρὸς τὸ προηγούμενον τινὰ.

⁸) Ἡ πρώτη σημασία τοῦ ῥήματος εἶναι ἀκροάζομαι, ἀκούω προσεκτικῶς, περιπίπτει δὲ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἔννοῶ, καταλαμβάνω, Πλάτ. ἐν Νόμ. III, 701.

⁹) Οἱ ἐρμηνευταὶ εὐλακούν ἀντίθετα τὰ παρὰ Ξενοφῶν. ἐν Ἀπομν. I, 2, 11 «Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ἥπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι, διελέγετο, σκοπῶν, ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει καὶ τίσι γίνεται ἀνάγκαις, ἀλλ' ἂν καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντες ἀπεδείκνυνεν». Δὲν εἶναι ὅλος ἀντίθετα, ὡς νομίζομεν, διότι ὁ φιλόσοφος ἐν ταῦθα λέγει· δὲν ἀτιμάζει τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, ἂν τις ὅντως ὑπάρχῃ σοφὸς περὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅχι φρονῶν, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπιστήμη δὲν εἶναι ἀτιμὸς, ἀλλ' ἀνέφικτος τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν.

¹⁰) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔην ὀνόμασεν ἐπιστήμην τινὰ, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους γίνεται ὅλον, ὅτι ἐννοεῖ τὴν ἀστρονομίαν.

¹¹) Οἱ πλείστοι τῶν ἐρμηνευτῶν θέτουσιν ἄνω στιγμὴν πρὸ τοῦ μῆ, ἐξηγούντες τὴν πρότασιν ταύτην ὡς ἀνευχλὴν. Τοῦτο δὲ ἐννοοῦσιν εἰρωνικῶς. Τοιαύτη ὅμως ἀνευχὴ διακρίσσει τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου καὶ καθιστᾷ δύσκολον τὴν σύνδεσιν μετὰ

πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας¹ φύγοιμι· ἀλλὰ² γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι· μάρτυρας δ' αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, **Β** καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί³ εἰσι· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ σμικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτου⁴ γινώσσεσθε ὅτι τοιαυτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ⁵ ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

τοῦ ἐπομένου ἀλλὰ γάρ. Ἡ ἔννοια αὐτοῦ εἶναι ἡ ἑξῆς. Δὲν ἀτιμάζω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην μὲ σκοπὸν, ἵνα μὴ καταδιωχθῶ ὑπὸ τοῦ Μελήτου, ἀλλὰ δὲν γινώσκω αὐτήν, ὥς ὑμεῖς δύνασθε καὶ μαρτυρήσατε. "Ὅτι τοιαύτην σημασάν ἔχει τὸ μήπως μαρτυροῦσι πολλὰ χωρία, ὥς Ἰλιάδ. Β 250 «μηδὲ μοι οὕτως θῆνε διὰ προμάχων, μήπως φίλον ἦτορ ὀλέσσης» καὶ Ἰλιάδ. Κ, 65 «αὐθι μένειν, μήπως ἀδυστάξωμεν ἀλλήλοισιν ἐργόμενοι». Οὕτως ἡ πρότασις εἶναι τελικὴ καὶ οὐχὶ ἀπευχλή. Πρὸς τὴν τοιαύτην ἔννοian συμπεριλαμβάνει καὶ τὸ ἐγὼ, ὅπερ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἀσχολουμένους· περὶ τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, δηλ. δὲν κατηγοροῦ τοὺς ἄλλους, ὅπως ἐγὼ φανῶ ἄθως. Τὸ φεῖναι δίκην εἶναι παθητικὸν τοῦ δικάω δίκην, ὥς παθητικὸν δὲ ἐδέξατο τὸ ποιητικὸν αἷτιον, ὑπὸ Μελήτου.

¹) Μετεχειρίσθη τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὥς νομίζομεν, πρὸς ἐίρωνειαν.

²) Ὁ Rostius συμπληροῖ οὕτως· ἀλλ' οὐ φεύσομαι, ἐμοὶ γὰρ οὐδὲν τούτων μέτεστι. Ἡ ἀντίθεσις ὅμως δὲν κεῖται ἐν τῷ φεύγειν, ἀλλ' ἐν τῷ ἀτιμάζειν. Πιθανώτερον συμπληροῖ ὁ Stallbaum, ἀλλ' ἐκ τῶ οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ γὰρ ἐμοὶ τούτων οὐδὲν μέτεστι.

³) Ἡ ἀντωνυμία καίπερ ἔχουσα τὸ ἄρθρον, ὅμως εἶναι κατηγορούμενον, διότι οἱ τοιοῦτοι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἄρτι σημειωθέντας.

⁴) Ἄλλοι μὲν γράφουσι τούτου· ἄλλοι δὲ τούτων, ὥς ὁ Schanz καὶ Stallbaum, ὅστις τὴν ἀντωνυμίαν ἀναφέρει εἰς τὸ ἀλλήλοις φράζειν. Ὅντως ὑπάρχουσι παραδείγματα, ἐν οἷς ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς δὲν ἀναφέρεται εἰς πολλὰ, ἀλλ' εἰς ἓν, ὥς Ξενοφ. Ἀπομν. ΙΙΙ, 6, 6 «Οὐκοῦν τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν ἀναβαλοῦμεθα· πῶς γὰρ οἶόν τε μὴ εἶδόντα γε τὰ ἀναλώματα καὶ τὰς πονασόδους ἐπιμεληθῆναι τούτων;» δηλ. τοῦ πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν καὶ ἐν Φαίδων. 62 D «ἀλλ' ὁ ἀνόητος ἀνθρώπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότου». Ἡμεῖς ὅμως τὴν ἀντωνυμίαν δὲν ἀναφέρομεν εἰς τὸ φράζειν ἀλλήλοις, ἀλλ' εἰς τὴν ἔννοιαν τὴν ἐξαγομένην ἐκ τοῦ ὅλου χωρίου, δηλ. ἐκ τούτου τοῦ ψεύδους θέλετε ἐννοήσατε, ὅτι καὶ τὰ ἄλλα εἶναι τοιαῦτα (ψεύδη). "Ἄν δ' ἀπεδίδοτο εἰς τὸ ἀλλήλοις φράζειν, ἡ φράσις καὶ τὰ ἄλλα οὐδεμίαν σημασάν ἡδυνάτο νὰ ἔχη.

⁵) Κατὰ μὲν τὸν Stallbaum εἶναι σχῆμα υπερβατικὸν ἀντί, καὶ τὰ ἄλλα ἃ οἱ πολλοὶ περὶ ἐμοῦ λέγουσιν, κατὰ δὲ τὸν Cron ὁ προσδιορισμὸς οὕτος ἀνήκει εἰς τὸ τὰ ἄλλα κατὰ τὸν δημώδη τρόπον τοῦ λέγειν. Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν τᾶλλα τὰ περὶ ἐμοῦ ὑπὸ τοῦ πολλῶν λεγόμενα.

IV. Ἀλλὰ¹ γὰρ οὔτε τούτων οὐδὲν ἔστιν, οὐδέ² γ' εἴ τις ἀκηκόατε ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ³ ἀνθρώ- πους καὶ χρήματα πράττομαι⁴, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. ἐπεὶ⁵ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὥσπερ Γοργίας⁶ τε ὁ Λεον- τίνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλείος. τού- των γὰρ ἕκαστος, ὧ ἄνδρες, οἶός τ' ἔστιν ἰὼν εἰς⁷ ἐκά- στην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἕξεσσι τῶν ἑαυτῶν

¹) Ἡ ἀντίθεσις εἶναι φανερά· οἱ μὲν πολλοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ὅ,τι λέγουσι, δὲν εἶναι ἀληθές.

²) Διὰ τοῦ οὐδὲ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνασκευὴν τοῦ δευτέρου με- ροῦς τῆς κατ' ἑορτίας.

³) Δὲν κεῖται ἀντὶ τοῦ παιδεύειν ἐπιχειρῶν πράττομαι χρήματα, διότι ὁ Σωκράτης ἀρνείται δύο. πρῶτον, ὅτι δὲν μετέρχεται τὸν διδασκαλὸν καὶ δεύτερον, ὅτι δὲν λαμβάνει χρήματα, ὡς ἔσται λόγος ἐν τοῖς ἑξῆς.

⁴) Ἐν Νερῆλαις στίχ. 98. Ὁ Στρεψιάδης λέγει αὐτοῖς διδασκούς, ἀργύριον ἦν τις διδῶ, λέγοντα νι- καν καὶ δίκαια κᾶδικα». Τοῦτο ὅμως ἦτο διαβολή, ὡς ἐμαρτύρησεν ἡ πενία τοῦ φιλοσόφου, ἐν ᾗ ὁ Πρωταγόρας ἐγένετο πλουσιώτατος καὶ ὁ Σωκρ., ἐν Ἀπομν. I, 2, 5 λέγει «οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίησεν. Τῶν μὲν γὰρ αἰλῶν ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμιῶντας οὐκ ἐπράτ- τετο χρήματα». αὐτόθι 60 «ἐκεί- νος γὰρ πολλοὺς ἐπιθυμητάς καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαθὼν οὐδένα πώποτε μισθὸν τῆς συνουστίας ἐπρά- ξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφρόνως ἐπὶ ἥκει τῶν ἑαυτοῦ».

⁵) Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημίαι, οὐ γὰρ ὡς ἀτιμᾶζων λέγειν τὴν τοιαύτην ἐπι- στήμην. Ὁ ἐπὶ ἐνταῦθα περι- πίπτει εἰς ἐναντιωματικὴν σημασίαν διὰ τὴν παράλειψιν φράσεώς τινος, ἄλλως ἢ τοιαύτη κατηγορία ἦθελε

μ' ἀρέσει· διότι... Ἐν τῷ ἡγου- μένῳ κεφαλαίῳ ὁ Σωκράτης διέσπει- λεν ἑαυτὸν τῶν φιλοσόφων τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν φύσιν, ἐν- ταῦθα δὲ τῶν σοφιστῶν.

⁶) Ὁ Γοργίας ἦτο μαθητὴς τοῦ Τισίου, πρὸς δὲ ἡμιλλᾶτο καὶ μετ' οὗ ἐπέρεσθυσεν εἰς Ἀθήνας Ἐνταῦθα διὰ λόγων, αἰνιγνῶς ἦσαν μεστοὶ ποιητικῆς χάριτος καὶ ῥητορικῆς ἐπιτεξέως, ἱξ πληθεύουσας Ἀθηναί- ουσ. Οὗτοι δὲ οὕτως ἐτίμησαν τὸν σοφιστὴν, ὥστε τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς οὗτος ἐποίει τὰς ἑαυτοῦ ἐπιδείξεις, ἐθεώρουν ἑορτάς. Ὁ Γοργίας ἡσχο- λειτο κατ' ἐξοχὴν περὶ τὴν ῥητορικὴν (ὅρα εἰσαγωγ., εἰς Γορ. σελ. 86), ὡς ὁ Πρόδικος ὁ Κεῖος ἡσχολεῖτο περὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων καὶ τὴν διαστολὴν τῶν συνωνύμων. Ὁ δὲ Ἰππίας ὁ Ἡλείος ἦτο ἐπιφανὴς διὰ τὰς μαθηματικὰς, ἀστρονομικὰς καὶ γενεαλογικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Δὲν μνημονεύει τοῦ Πρωταγόρου, διότι οὗτος εἶχεν ἤδη ἀποθάνει.

⁷) Ὁ μὲν Hermann, ᾧ ἠκολου- θησεν ὁ Ludwig καὶ ἄλλοι, ἀθε- τοῦσι τὴν ἐρσίον, οἷός τ' ἔστιν, ὁ δὲ Hirschig εἰς τολμηρότερον προβάς ἔτρεψεν εἰς οὗτοι ἕκαστος. Ταῦ- τα δὲ πράττουσιν, ὅπως ἀπαφύγῃ τὸ ἀνυπόστατον, ὅπερ ὅμως δὲν εἶ- ναι ἀσύνθετος τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ πεῖθουσι περιέ- μενέ τις ἀπαρέμφατον, ὅπως συνταχ- θῇ τῷ οἷός τε. Ἀλλ' ἡ παρεμβλη- θείσα φράσις ἔχει πολλὴν τὴν εἰρω- νείαν.

πολιτῶν προῖκα¹ ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους
 20 πείθουσι τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας σφίσι ξυν-
 εἶναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι². ἐπεὶ³
 καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος⁴ ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ
 ἡσθόμην ἐπιδημοῦντα⁵. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ⁶,
 ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες
 οἱ ἄλλοι, Καλλία⁷ τῷ Ἰππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρό-
 μην—ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε—ὦ Καλλία, ἦν δ' ἐγώ,
 εἰ μέν σου τῷ υἱέε πῶλῳ ἢ μόσχῳ⁸ ἐγενέσθην, εἴχομεν
 ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι⁹, ὃς ἔ-
 μελλεν αὐτῷ καλῶ τε κάγαθῶ ποιήσῃν τὴν προσήκου-

¹) Ὑπηρεματικῶς, δωρεάν, ἀμισθί. ποιεῖ δὲ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον χρήματα διδόντας. Τὸ δὲ ξυνεῖναι περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ μανθάνειν. Ἐντεῦθεν οἱ ἀκροαταὶ καὶ μνησθῆναι ὀνομάζονται ξυνόντες.

²) Ἐνταῦθα περιεμένομεν προσειδέναι, ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὸ χρήματα διδόντας. Ἡ πρόθεσις δηλοῖ προθήκη, δηλ. πρὸς τὰς χρήμασιν.

³) Ὁ σύνδεσμος αἰτιολογεῖ παραλειψθεῖσαν πρότασιν· δὲν εἶναι μόνον οὗτοι· διότι ὑπάρχει καὶ ἄλλος.

⁴) Ὁ Ἀρποκρατίων παραδίδει ἡμῖν « Δύο ἀναγράφουσιν Εὐρύκλους ἐγείνων ποιητάς, ὁμιωνύμους ἀλλήλοις, καθάπερ Ἐρατοσθένης ἐν τῇ περὶ χρονογραφικῶν, ἀμφοτέρους λέγων Παρίους εἶναι. Γνωρίζεσθαι δέ φησι τὸν νεώτερον μόνον. Μνησθῆναι δὲ θάτερον αὐτῶν καὶ Πλάτων » Ὁρα Φαίδων. 60 D καὶ Φαῖδρ. 267 A.

⁵) Τὸ ἐπιδημῶ ἐνταῦθα σημαίνει ὡς ξένος ἐνδριαιτρίδῳ, ὡς Ἀριστοφ. ἐν Θεσμοφορ. 40 « ἐπιδημεῖ ὁ ἄσπας Μουσῶν ἐνδορ δωματίων Πλάτων ἐν Πρωταγόρῳ. 315 C « ἐπεδῆμει γὰρ ἄρα καὶ Πρύδικος ὁ Κεῖος ».

⁶) Πρὸς τοῦτον ὁ Σωκράτης παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Συμπόσ. I, 5

λέγει· « Ἀεὶ οὐ ἐπισκώπτεις ἡμᾶς καταφρονῶν, ὅτι οὐ μὲν Πρωταγόρα τε πολὺ ἀργύριον δίδωκας ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ Ἰσργίᾳ καὶ Πρύδικῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἡμᾶς δὲ ὄρας αὐτοῦργοὺς τινὰς τῆς φιλοσοφίας ὄντας ».

⁷) Ὁ Καλλίας ἀνῆκεν εἰς ἐπιφανέστατον οἶκον τῶν Ἀθηνῶν, συνεδέετο συγγενικῶς μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐπωνομάζετο ὁ πλοῦσις. Εἰς τὴν οἰκίαν τούτου συνηθροῦντο πάντες οἱ σοφισταί, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα μαρτυροῦσι· καὶ δὴ ὁ Πρωταγόρας τοῦ Πλάτωνος. Ἐνταῦθα πρὸς τοῖς ἑλλοῖς λέγεται 315 D « ἦν δὲ ἐν οἰκίᾳ· τινι, ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμείου ἐχρήσθη Ἰππονίκος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ πληθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας ξένους κατέλυσιν πεποιήκει ». Καταδαπανήσας δὲ τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν εἰς παντοειδῆς ἀκολασίας ἐτελεύτησε πένθης.

⁸) Τοιαύτῃ ἐρώτησις δεικνύει περιφρόνησιν πρὸς τὸν κοῦρον προστάτην τῶν σοφιστῶν.

⁹) Τὸ μὲν μισθῶ σημαίνει δίδωμι ἐπὶ μισθῷ, τὸ δὲ μισθοῦμαι λαμβάνω ἐπὶ μισθῷ, λαμβάνω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, ἐνοικιάζω καὶ ναυλόν· Ἡρόδ. I, 24.

σαν ἀρετήν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἱππικῶν¹ τις ἢ τῶν Β γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστόν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις² ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς³, ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γάρ⁴ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτήσιν· ἔστι τις, ἔφη ἐγώ, ἢ οὐ; Πάνυ γε, ἢ δ' ὅς. Τίς, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ποδαπός⁵, καὶ πόσου διδάσκει; Εὐθηρος, ἔφη, ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μῶν⁶· καὶ ἐγώ τὸν Εὐθηρον ἐμακάρισα, εἰ⁷ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς⁸ διδάσκει. ἔγωγ' οὖν καὶ αὐ-

¹) Ὁ μὲν ἱππικὸς ᾗθελεν εἶναι ἐπιστάτης τοῦ πώλου, ὁ δὲ γεωργικὸς τοῦ μόσχου.

²) Διανοεῖσαι, σκέπτεσθαι.

³) Ὁ Ἀριστοτέλης ὥριζε τὸν ἀνθρώπου Πολιτ. I, 2 οὕτως· «ἀνθρώπου φύσις πολιτικὴν ζῶν». Ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην ἔπρεπε νὰ ἔχῃ διπλὴν μόρφωσιν, τὴν ἀφροῦσαν εἰς τὸν ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν πολιτείαν.

⁴) Ἡ πρότασις αὕτη περιέχει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐρωτᾷ.

⁵) Ἐκ τίνος πατρίδος; Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως ὑπάρχει διαφωνία. Ἄλλοι μὲν ἐτυμολογοῦσι παρὰ τὸ ποῦ καὶ δάπος (ἐξ οὗ τὸ δάπεδον, ἔδαφος, τάπης καὶ τόπος), ὁ δὲ Buttmann παράγει δι' ἀναστροφῆς τῆς ἀπὸ προθέσεως καὶ παρεμβολῆς τοῦ δ, ὡς καὶ ἐν τοῖς Λατινικοῖς *prodire* καὶ *pro-dasse*. Ὡστε ποδαπός· κατὰ τὴν ἐξημένην ἐτυμολογίαν εἶναι ἀπὸ ποῦ; ἢ πόθεν; Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ ἀλλοδαπός, ἡμεδαπός, παντοδαπός, τηλεδαπός.

⁶) Ὁ Καλλιῆς ἀπεκρίθη πρὸς τὰ τρία ἐρωτήματα τοῦ Σωκράτους. Ὁ Εὐθηρος ἐποίησε καὶ ἐλεγεία, ἐξ ᾧν καὶ τὸ ἐξῆς·

Κῆν με φάγῃς ἐπὶ ρίζαν, θρῶς ἐτι καρποφορήσω,
ὅσων ἐπισπάσαι μοι, τράγε, θυομένων.

Περὶ τούτου ὡς ποιητοῦ γένηται

μνε'α ἐν Φαίδωνι. Ἐκάστη μνᾶ εἶχεν ἀξίαν ἑκατὸν ἀττικῶν δραγμῶν, Πολυδεύχ. IX. 59, 89. Τὸ πᾶν τοῦτο εἶναι εὐτελές, ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐλάμβανον ἀνὰ ἑκατόν μνᾶς.

⁷) Κατὰ τὸν Σοφίον τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι· εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. Ἐπειδὴ ὅμως ἀμφότερα τὰ ῥήματα συνδέονται διὰ τοῦ καὶ, ἔπρεπε κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων νὰ ᾔναι κατὰ τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν. Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τῶν ἐγκλίσεων δὲν εἶναι ἀσυνήθης τῇ ἑλληνικῇ γλῶσσῃ, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσι, I, 10, 5 «Βασιλεὺς δ' αὐτῆς Τισσαφέρνους, οἱ οἱ Ἕλληνες νικῶνεν τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἰχύνοντο διώκοντες». II, 1, 2 «Ἐθαυμάζον, ὅτι Κύρος οὐτε ἄλλον πέμπει σηματοῦντα ὅτι χρὴ ποιεῖν οὔτε αὐτὸς φαίνεται».

⁸) Μεταφορικῶς ἐκ τῆς μουσικῆς καὶ σημαίνει ἡρμοσμένως, ἐπιτηδῶς, ὀρθῶς. Μετεχειρίσθη ὅμως ὁ Σωκράτης· ἐκ προθέσεως λέξιν ἔχουσαν διπλὴν σημασίαν. Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ἔχει καλὴν, πράγματι δὲ κακὴν, ὅγλ. εὐτελῶς. Δὲν μεταχειρίζεται ὅμως τὴν λέξιν ταύτην, ὅπως μὴ ἀναφανδὸν σκωψῇ τὸν τε Εὐθηρον καὶ τὸν Καλλιῆν.

α τὸς ἐκαλλυνόμεν¹ τε καὶ ἡδυνόμεν² ἄν, εἰ ἡπιστάμεν ταῦτα². ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

V. Ὑπολάβοι³ ἂν οὖν τις ὑμῶν ἴσως; ἀλλ', ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα⁴; πόθεν αἱ διαβολαὶ σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν⁵ τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου⁶ ἔπειτα τσαούτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μὴ τι ἔπραττες ἄλλοιόν ἢ οἱ πολλοί⁷. λέγε οὖν ἡμῖν τί ἐστίν, ἵνα μὴ ἡμεῖς D περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν⁸. ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέ-

¹) Τὸ καλλύνεσθαι σημαίνει καλλοποιεῖν ἑμαυτὸν καὶ συνεκδοχικῶς σεμνύνεσθαι, θεωρεῖν ὡς τιμὴν μου. Ὁ λόγος εἶναι μεστός ἐκτιμῆς.

²) Δηλαδή ἀπερδιδάσκει ὁ Εὐ-ηνος. Μετὰ τοῦτο τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι, ἂν ἔλεγτο· ἀλλ' οὐδὲν αἰσθάνεται καλὰ λύνεσθαι καὶ ἀεθρύνεσθαι· οὐ γὰρ ἐπίσταμαι.

³) Ἀφ' οὗ ἐδείξε τὸ ἀβάσιμον τῆς διαβολῆς, ἐξετάζει νῦν τὴν ἀφορμὴν ταύτης.

⁴) Ἄν ἦναι ἀληθὲς ὁ ἰσχυρισμός σου, ὅτι δὲν ἐπίστασαι νὰ παιδεύῃς ἀνθρώπους, τί εἶναι τὸ ἐπάγγελμά σου; Τί εἶναι τὸ δίδον ἀφορμὴν ἐκ μένους σου;

⁵) Ἐθῆκεν οὐδὲν καὶ οὐχὶ μηδέν, διότι ἡ μετοχὴ πραγματευομένου δὲν εἶναι υποθετικὴ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐναντιωματικὴ.

⁶) Ἡ γενικὴ δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ φήμη καὶ λόγος, ὡς ἐν Νόμ. 320 D «Διὰ τί ποτε αὕτη ἡ φήμη κατεσκήδαται τοῦ Μίνω ὡς ἀπαιδεύτου τινός ὄντος». Ξενοφ. ἐν Κύρου παιδ. VIII, 5, 28. Ἡ φράσις σημαίνει, ὅτι ἐν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν τὸ περιεργάζεσθαι. Πλάτ. ἐν Συμπόσ. 219 D «οὐδὲν περιττότερον καταδεῖσθαι, κῶς ἀνίστην μετὰ Σωκράτους ἢ εἰ μετὰ πατρὸς καθιέδον». Δὲ τοῦ ἔπειτα ἐξάρεται ἡ ἀντίθεσις ἡ ὑφισταμένη μεταξύ τοῦ οὐδὲν πε-

ριττότερον πραγματευομένου καὶ τοῦ τσαούτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν.

⁷) Ἡ φράσις, εἰμὴ τι ἔπραττες ἄλλοιόν ἢ οἱ πολλοί, ὑπὸ πολλῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ Hermann, τοῦ Cobet, τοῦ Schanz καὶ ἄλλων ἐθεωρήθη, ὡς μεταγενεστέρᾳ προσθήκη, ὡς γλῶσσημα. Διότι λέγουσιν, ὅτι δὲν διαφέρει τῆς προηγουμένης φράσεως. Ὁ Bobrik καὶ ὁ Keek περιγράφονται νὰ δείξωσιν, ὅτι ἡ φράσις εἶναι ἀναγκαία· διότι τὸ μὲν περιττόν δηλοῖ ποσότητα, τὸ δὲ ἄλλοιόν ποιότητα. Ὁ Cron νομίζει, ὅτι ἔχει γενικωτέρου σημασίαν τὸ ἄλλοιόν, ἥτις ἀρμυζει ἐντυχθᾶ καὶ ἂν δὲν ἔπραττες τι περισσύτερον (ὑπερβαίνον τὸ προσήκον μέτρον), ἔπραττες κάτι διαφορετικόν. Ἀλλὰ καὶ πλεονασμός, ἂν θεωρηθῇ, πάλιν κακῶς ἐποίησαν οἱ τὴν φράσιν ἐφαλείψαντες, διότι πλεονασμοὶ τοιούτοι ὑπάρχουσι πολλοί, ὡς παρ' Ἡροδότ. I, 79 «ὡς οἱ παρὰ δόξαν ἴσχε τὰ πράγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκει», Θουκυδίδ. V, 47, Πλάτ. ἐν Ν. μ. XI, 920 B. Ἀλλὰ καὶ ὁ προκειμένος λόγος ἐπιτρέπει πλεονασμὸς καὶ τὸ προκειμένου χωρίον, ἐν ᾧ ὁ λέγων παρίσταται ὡς αὐτοσχεδιάζων.

⁸) Διὰ τῆς φαντασίας ἐπινοῶμεν, ποιῶμεν αὐτοὶ σχέδια ἀνόπαρκα, ὡς ἐν Εὐθύφρ. 16 A «ὅτι οὐκέτι ὑπ' ἀγνοίας αὐτοσχεδιάζω». Οἱ δίκασται δὲν εἶχον τὰ δεδομένα,

γείν ὁ λέγων, καὶ γὰρ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδείξαι, τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο ὃ ἐμοὶ πεποίηκε τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν¹. ἀκούετε δὴ. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εὖ μέντοι ἴστε πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ² διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν³ δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ⁴ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ· τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην⁵ εἶναι σοφός· οὗτοι δὲ τάχ' ἂν, οὓς ἄρτι ἔλεγον⁶, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἀνθρώπον⁷ σοφίαν σοφοὶ εἴην, ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω⁸. οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὅστις φησὶ⁹ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καὶ μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε¹⁰, μὴδ' ἐὰν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον¹¹, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιο-

ὑπερ δύναιτο νὰ θεωρηθῇ ὡς προετοιμασία, ὅπως ὀρίσῃσι τὸ πρᾶγμα.

¹) Τὸ μὲν ὄνομα ἀνήκει εἰς τὴν φήμην, ὅτι ὁ Σωκράτης θεωρηθὶ σοφός, ἢ δὲ διαβολὴ εἰς τὰς κατηγορίας τῶν ἐναντίων.

²) Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἀλλὰ διὰ σοφίαν τινὰ, ἢ δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ σοφίαν τινὰ. Ἐνταῦθα ὁμῶς ἔχει καὶ τὰς δύο συντάξεις, ὡς ἐν Φαίδων. 97 D «Οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον». Ἐνταῦθα δεικνύεται σαφῶς, ὅτι τὸ ἄλλο ἐγένετο ἐκ τοῦ ἄλλος. Δὲν λέγει ἀπλῶς σοφίαν, ἀλλὰ σοφίαν τινὰ χάριν λιτότητος, δηλ. δι' εἶδος τι σοφίας.

³) Παρελείφθη ἡ διὰ πρόθεσις, διότι συνάπτειται οὕτω στενῶς τοῖς ἡγουμένοις, ὥστε ἡ ἐπανάληψις δὲν ἦτο ἀναγκαία. Κατὰ τὸν συνήθη τρόπον ἠθέλεν εἶπε· ποία δὴ ἐστὶν αὕτη ἡ σοφία, δι' ἣν τὸ ὄνομα ἔσχηκα.

⁴) Ἔθηκε τὸ περ, ὅπως δείξῃ τὸ ἀκριβές. Ἡμεῖς ἐν τοιαύτῃ περιστάσει λέγομεν ἐκείνην, ἡ ὅποια ἴσα ἴσα εἶναι ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ.

⁵) Κατὰ ταύτην πλησιάζω νὰ ῥῆμαι σοφός.

⁶) Ἐννοεῖ τοὺς εἰρημένους σοφιστάς.

⁷) Παραπλήσια εἶναι τὰ παρὰ Θεουκιδίδη II, 50 «γεγόμενον γὰρ κρείσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς γνώσεως τὰ τε ἄλλα χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προσέπιπτεν ἐκάστῳ». καὶ VI, 15 «Ἀκλιδιάδης ταῖς ἐπιθυμίαις μείζουσιν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἐχρήτο.» Τοῦτ' αὐτὸ πρό ὀλίγου εἶπεν ἐπιθετικῶς ἀνθρωπίνῃ.

⁸) Οἱ σοφισταὶ ἢ ἔχουσι θεῖαν τινὰ σοφίαν ἢ δὲν ἤξεύρω, τί νὰ ὀνομάσω αὐτήν. Κατὰ τὸν Stallbaum ἡ φράσις εἶναι εἰρωνικὴ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὴν ἢ θεῖαν ἔχουσι σοφίαν ἢ οὐδεμίαν.

⁹) Δηλαδή ἐμὲ ἐπίστασθαι.

¹⁰) Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ παρακλήσεις αὕτη, λέγομεν ἐν εἰσαγωγ. σελ. 26. Ὁ καὶ ὁ ἐν τῷ μηδὲ ὑπάρχων εἶναι ἐπιδοτικός. Τὸ δὲ μέγα λέγειν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ μέγα λεγόν, ὡς τὸ μέγα φρονεῖν πρὸς τὸ μέγα λοφρονεῖν.

¹¹) Καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἑλέν.

χρεων¹ ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς², εἰ δὴ τίς ἐστι σοφία καὶ οἶα³, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι
 21 τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς⁴. Χαιρεφῶντα⁵ γὰρ ἴστε πού.
 οὗτος ἐμός τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου, καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει⁶
 ἐταῖρός τε⁷ καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ'⁸
 ὑμῶν κατήλθε⁹ καὶ ἴστε δὴ οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφο-
 δρὸς ἐφ' ὃ τι ὁρμήσειε. καὶ δὴ⁹ ποτε καὶ εἰς Δελφούς

520 λέγει· « Λόγος γὰρ ἐστὶν οὐκ ἐμός, σοφῶν δ' ἔπος. » « Οὐκ ἐμός ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα ». Πλάτ., Ἀλκιβιάδ., I, 24.

1) Τὸ ὄνομα λέγεται κυρίως περὶ ὑφειλετῶν δυναμένων νὰ πληρώσωσι τὸ χρέος αὐτῶν ἢ περὶ ἐγγυητῶν. Ἐνταῦθα μετεχειρίσθη αὐτὸ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀξιώπιστος. Ὁ Σουίδας λέγει· « ἀξιώχρεως· ἱκανός, ἐγγύς, ἀξιώπιστος. »

2) Ὁμαλῶς ἤθελεν εἰπεῖ· παρέξομαι γὰρ ὑμῖν τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς μάρτυρα τῆς ἐμῆς σοφίας, εἰ δὴ τίς ἐστιν καὶ οἶα.

3) Τὴν ποιότητα τῆς σοφίας ὁρίζει μετ' ὀλίγον διὰ τῆς φράσεως 21 D, « ἀλλ' οὗτος μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δὲ ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα οὐδὲ οἶομαι ».

4) Λέγει οὕτως καὶ οὐχὶ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν πρὸς ἑμᾶς.

5) Γνωρίζετε δηλαδὴ, ὡς νομίζω, τὸν Χαιρεφῶντα. Οὗτος διακωμωδεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Νεφέλαις στίχ. 103 θεωρούμενος ὡς πρότυπον τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους· διότι ἐπειράτο οὐ μόνον νὰ ἀντιχῆσθαι εἰς ἑαυτὸν ὁλόκληρον τὸ μεγαλεῖον τοῦ φιλοσόφου, ἀλλὰ καὶ ἀπεμμεῖτο τὴν ἐξωτερικὴν περιβολὴν αὐτοῦ. Ὁρα Εἰσαγωγή. εἰς Γοργίαν σελ. 107 Ὁ Ξενοφῶν κατατάσσει ἐπὶ τοὺς καλοὺς ἐκείνους ὁμιλητάς, περὶ ὧν λέγει ἐν Ἀπομν., I, 2, 48, « εἰ ἐκείνων συνήσαν, οὐχ ἵνα δημογραφικοὶ ἢ δικαιοκρατοὶ γένοντο, ἀλλ' ἵνα καλοὶ τε καὶ καλοὶ γένοντο, καὶ οἵκῳ καὶ οἰκέταις καὶ οἰκέοις καὶ φίλοις καὶ πόλει καὶ πόλιν, δύναιντο καλῶς χρῆσθαι. Καὶ τούτων

οὐδείς, οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύτερος ὢν, οὐτ' ἐποίησε κακὸν οὐδὲν, οὐτ' αἰτίαν ἔσχεν. »

6) Ἐνταῦθα δὲν διαφέρει τοῦ δήμος. Ὁ Σωκράτης ἐνεδύετο λιτῶς. ἀλλ' ἦτο ἀριστοκρατικός, ὡς καὶ οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁρα Εἰσαγωγή. σελ. 46.

7) Ὁ Cobet αἰτεῖ, ἵνα ἐξαλείψωμεν τὴν φράσιν, ἐταῖρός τε, ὅπως τὴν φράσιν ὁ μὲν τῷ πλήθει συνάψωμεν τῷ προηγουμένῳ ἐταίρῳ ἦν. Ὁ δὲ Kayser συνίστησιν, ὅπως ἐξαλείψωμεν ὁλόκληρον τὴν φράσιν ἐταῖρός τε καὶ. Μετὰ τὴν ἐξαλείψιν ταύτην ἡ προηγουμένη δοτικὴ συντάσσεται τῷ συνεξέφυγε. Εἰς ἄλλους μὲν ἡ φράσις φαίνεται ὡς ἐπαναλήψις, εἰς ἄλλους δὲ ὡς μὴ παρέχουσα ἐννοίαν ὁρθήν. Ἀλλ' ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ ἐπαναλήψεις ἐπιτρέπονται. Ὁρα Εἰσαγωγή. σελ. 33. Ὅτι δὲ παρέχει ὁρθὴν ἐννοίαν, μαρτυρεῖ τὸ ἐν Γοργίᾳ 510A· « ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἐταῖρον εἶναι ». Οἱ ἡλιασταὶ ἐθεωροῦντο ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ δήμου.

8) Τὸ κατέρχεσθαι καὶ κατιέναι λέγονται περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐκ τῆς ἐξουρίας ἐπανερχοῦνται εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα. Οἱ τριάκοντα εἶχον ἐκδιώξει τοὺς δημοκρατικούς, οἵτινες κατήλθον μετὰ τοῦ Θρακυδούλου. Τὴν φράσιν ταύτην πάντως μετεχειρίσθη ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν δικαστῶν πολιτικῶς.

9) Διὰ τοῦ καὶ δὴ δηλοῦται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Χαιρεφῶντος.

ἐλθὼν ἐτόλμησε¹ τοῦτο μαντεύσασθαι²· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ³, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνείλεν⁴ οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι, καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφός⁵ ὑμῖν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετύλετ' ἔχεν. ✕

VI. Σκέψασθε δὲ ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω B γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην⁶ οὕτως· τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτε αἰνίττεται⁷; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοίδα ἐμαυτῷ σοφός ὢν⁸. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι⁹; οὐ γὰρ δὴ πού

¹) Ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται φράσεις προσωρισμένες, ὅπως ἐλαττώσῃ τὸ φορτικὸν τῆς ἀποκρίσεως τοῦ μαντείου.

²) Ὁ Σωκράτης ἐπεμπε τοὺς φίλους, ὡς λέγει ὁ Ξενοφών, ἐν Ἀπομν. 1, 1, 6 «περὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν, ὅπως ἂν ἀποθῇσοιτο, μαντεύομένους ἐπεμπε, εἰ ποιητέα.»

³) Ὅταν οἱ ἀρχαῖοι ἐπανερχόντο εἰς τὰ προηγούμενα, ἢ ἐπαναλαμβάνουσι τὰς αὐτὰς λέξεις, θέτουσι τὰ γὰρ δὴ, οὖν, γὰρ δὴ κτλ.

⁴) Ἐννοεῖται ἡ αἰτιατικὴ φωνή, δηλ. ὕψωσε φωνήν, ἀπεκρίθη, ἐχρησιμοδότησεν. Κατὰ Διαγένη τὸν Λαέρτιον II, 37 ὁ λόγος τῆς Πυθίας εἶχεν οὕτως· Ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος, κατὰ δὲ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους. «Σοφός Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης· ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.» Τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἐχρησιμοῦται ἐν ἐξαμέτρῳ συνήθει, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τριμέτρῳ, ὡς παρ' Ἡρόδοτ. 1, 174. Ἐν δὲ τῇ Ἀπολογίᾳ τῇ ἀποδομένη τῷ Ξενοφῶντι ἄλλως ἔχει 14. «Χαιρεφώντος γὰρ ποτε ἐπερωτῶντος ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ, πολλῶν παρόντων, ἀνείλεν ὁ Ἀπόλλων, μηδένα εἶναι ἀνθρώπων μῆτε ἐλευθεριώτερον, μῆτε δικαιοτέρον, μῆτε σωφρονέατερον.» Λέγεται δὲ, ὅτι καὶ πρὸς

τὸν Λυκοῦργον εἰς τὸν ναὸν εἰσόντα ἡ Πυθία εἶπεν· «Φροντίζω, πότῃρα θεὸν σε εἶπω, ἢ ἄνθρωπον.»

⁵) Ὁ ἀδελφός τοῦ Χαιρεφώντος ὠνομάζετο Χαιρεκράτης, Ξενοφ. Ἀπομν. II, 3, 1.

⁶) Τὸ ἐνθυμοῦμαι ἐνταῦθα σημαίνει ἐξετάζω μετὰ προσοχῆς, συλλογίζομαι καλῶς, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἀπομν. 4, 3, 3 «ἥδη ποτὲ οἱ ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι ὡς ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρωποι δέονται κατεσκευάσαι.»

⁷) Ἡ ἀπόκρισις τῆς Πυθίας ἦτο τῷ Σωκράτει αἰνίγμα, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐπόμενα. Καθ' οὗλου τὰ μαντεύματα τῆς ταύτης ἦσαν αἰνιγματώδη καὶ εἰδέντο ἐξηγήσεως.

⁸) Τὸ συνειδέναι συντάσσεται μετοχῇ ἢ κατ' ὀνομαστικὴν, ὡς εἶναι καὶ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος, ἢ κατὰ δοτικὴν ἕνεκα τῆς ἀντωνυμίας, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Μηδ. 495 «ξύνισθ' ἄ γ' εἰς ἔμ' οὐκ' εὐόρκος ὢν» Ξενοφ. ἐν Κυρ. Ἀναβάσι. 1, 5, 11 «ἐπειπερ σύνισμεν ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι ἀσκηταὶ ὄντες τῶν καλῶν καγαθῶν ἔργων, ἔωμεν ἐπὶ τοῖς πολέμοις.» Ἡρόδοτ. IX, 60 «συνάδαμεν ὅμιν ὑπὸ τὸν παρεόντα τόνδε πολέμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοισι.»

⁹) Τὶ ἔννοε λέγων, ὅτι ἐγὼ εἶμαι σοφώτατος; Τὸ μὲν λέγει ἀναφέρεται

φεύδεται γε· οὐ γὰρ θέμις¹ αὐτῷ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν τί ποτε λέγει², ἔπειτα μόγις πάνυ³ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ⁴ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἦλθον⁵ ἐπὶ
 α τινὰ τῶν δοκούντων⁶ σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἴ περ
 που⁷, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ⁸
 ὅτι οὗτος ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα. δια-
 σκοπῶν οὖν τοῦτον — ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν,
 ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς⁹ ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦ-
 τόν τι ἔπαθον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι — καὶ διαλεγόμενος
 αὐτῷ, ἔδοξε¹⁰ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφός

εἰς τὴν ἔννοιαν, τὸ δὲ φάσκων εἰς τὰς λέξεις.

¹) Δὲν εἶναι νόμος, ἔθος εἰς τὸ θεῖον νὰ φεύδεται, ὡς ἐν Πολιτ. II, 382 E ὁ Πλάτων λέγει· « πάντῃ γὰρ ἀφευδὲς τὸ θαυμάσιον τε καὶ το θεῖον. » καὶ ὁ Πίνδαρος λέγει περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Πυθ. I, 42 « τὸν αὖ θεμικὸν φεύδεται θεογέιν. » Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐνόητον, διότι ἂν ἔλεγε φεύδῃ, τὸ μαντεύματα αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀξίαν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν. Φαίνεται δ' ὅμως, ὅτι ἐνταῦθα λέγεται ἐξ ἠθικῶν λόγων τοῦ θεοῦ. Αἱ βραχέως προτάσεις ὑποδηλοῦσιν, ὅτι ὁ Σωκράτης διελέγετο πρὸς ἑαυτόν.

²) Ὁ Fischerus νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ γροφῇ λέγοι, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχει ὁμοία σύνταξις. Διότι ὁ λόγος μεταβάλλει ἐκ τοῦ πλαγίου λόγου εἰς τὸν ὀρθόν. Διὰ τοῦτο ἐτέθη καὶ τὸ τί καὶ οὐχὶ ὅ, τι ὡς παρατηρεῖ ὁ Stallbaum.

³) Τὸ πάνυ προσδιορίζει τὸ μόγις· δηλοῖ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἀντίστασιν τοῦ φιλοσόφου, διότι δὲν ἐπεθύμει τοιαύτην ὀχληρὰν ζήτησιν.

⁴) Τῆς ἐννοίας τοῦ λόγου τῆς Πυθίας, τοῦ τί ἐννοεῖ εἴτη.

⁵) Κεῖται τὸ ἀσύνδενον, διότι εἰς νὰ ἐπεξηγήσας τοῦ τοιαύτου.

⁶) Τὸ ἀντιθέτον εἶναι, τῶν ὄντων σοφῶν. ἦλθον εἰς τινὰ τῶν νομιζομένων, ὅτι εἶναι σοφοί, στοχαζόμενοι, ὅτι ἐν τούτῳ περισσάτε-

ρον παρὰ ἐν ἄλλῳ θέλω ἐλέγξει τὸ μαντεῖον.

⁷) Ὁ Hirschlig προσέθηκε τὸ ἀλλοθι νομίζων, ὅτι τοῦτο πρέπει πανταχοῦ νὰ ἀναζητῆται, ἀλλ' ὁ Stallbaum ἔδειξεν, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραδείγματα ἄνευ τῆς προσθήκης ταύτης, ὡς ἐν Θεαιτήτ. 171 E « ἀλλ' ἐνταῦθα ἄλλον ἄλλου διαφέρειν, εἴπερ που » καὶ αὐτοῦ 172 A « ἐνταῦθ' », εἴπερ που, αὐτὸ ὁμολογήσει ».

⁸) Ὁ χρησμὸς θεωρεῖται ὡς τι πρόσκωπον, πρὸς ὃ ἀποτελεῖ τὸν λόγον.

⁹) Ὁ προσδιορισμὸς δὲν ἀνήκει εἰς τὸ σκοπῶν, ἀλλὰ δηλοῖ σχέσιν ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ. 485 B « ὁμοιωτατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφούντας ὥσπερ πρὸς τοὺς ψέλλιζομένους καὶ παίζοντας ».

¹⁰) Αἱ μετοχαὶ διασκοπῶν καὶ διαλεγόμενος φέρονται εἰς τὸ ἔδοξε μοι ἀνακολούθως. Τὸ ἀνακόλουθον τοῦτο γίνεται πρὸς τὸ σῆμα ἰνόμενον καὶ τοιαῦτα εὐρηγται πολλά παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Πλάτ. ἐν Νομ. III, 689, D « ἀνακλόεφας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον, οὗ περὶ διαλεγόμεθα, ἔδοξε μοι πάγκαλος εἶναι ». Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. VI, 1, 31 « Βουλόμενος δὲ κατὰ σκοπὸν τινὰ πέμψαι ἐπὶ Λυδίας ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτηδεῖος εἶναι Ἀράσπας », Θουκυδίδ. III, 36 « καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδ ο

ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶ-
ναι¹ δ' οὐ· κάπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἶ-
οιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ' οὐ. ἐντεῦθεν² οὖν τούτῳ τε D
ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων. πρὸς ἑμαυτὸν
δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου
ἐγὼ σοφώτερός εἰμι³. κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέ-
τερος⁴ οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν
οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν⁵ οὐκ
οἶδα, οὐδὲ⁶ οἶομαι· ὅμοια γοῦν⁷ τούτου γε σμικρῷ τινι
αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι⁸ ἂ μὴ οἶδα οὐδὲ
οἶομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ἤα τῶν ἐκείνου δο-
κούντων⁹ σοφωτέρων εἶναι καὶ μοι ταῦτά ταῦτα ἔδοξε· H
καὶ ἐνταῦθα κάκεινῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

VII. Μετὰ ταῦτ' οὖν ἤδη ἐφεξῆς ἦα, αἰσθανόμε-
νος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς, ὅτι¹⁰ ἀπηχθανόμην,

ξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτείναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους, ὅσοι ἤθῳσι... ἐπι-καλοῦντες τὴν ἀπόστασιν ».

1) Τὸ εἶναι ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ δοκεῖν. Τὸ μὲν δοκεῖν θηρεύουσιν οἱ πολιτικοὶ καὶ σοφισταί, τὸ δὲ εἶναι οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι.

2) Τὸ ἐπ' ῥῆγμα ἐκ τῆς τοπικῆς περιήλθεν εἰς χρονικὴν καὶ αἰτιολογικὴν σημασίαν, οἷον ἔχει καὶ ἐν-ταῦθα.

3) Ἔθηκεν ὀριστικὴν, ἐν ᾧ ὁ εἰδικὸς λόγος, ἐφαρτάται ἐκ παρω-χημένου χρόνου.

4) Οὕτε ὁ πολιτικός ὁ ἐξελεγ-χθεὶς ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, οὕτε αὐ-τὸς οὗτος ὁ ἐξελέγξας. Πᾶσαι αἱ ἰδέαι ὑπάρχοντες εἰς τὸ καλόν, τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ ἀληθές. Καλὸν εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ ἀγαθοῦ.

5) Συνάπτεται· τῷ ἡγουμένῳ συλλογισμῷ. κινδυνεύει μὲν γὰρ... ὡς λέγει ὁ Cron. Ὁ δὲ Cobet ἀπορρίπτει τὸν σύνδεσμον, ὅπερ λίαν τολμηρὸν.

6) Τὸ οὐδὲ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ καὶ — οὐ, ὁ δὲ καὶ εἶναι συνήθης ταῖς ὁμοιωματικαῖς προτάσεσι, δηλ. ὡς δὲν γνωρίζω, οὕτω καὶ νομίζω, ὅτι δὲν γνωρίζω.

7) Ὁ Baumlein γράφει γ' οὖν, ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Cron. Διπλοῦν γε ὑπάρχει καὶ ἐν Ἰλιάδ. B, 258.

8) Ἐπεξηγεῖ τὸ αὐτῷ τούτῳ.

9) Ἰσως ἐννοεῖ τοὺς ἐπαγγελ-λομένους τὸν διδάσκαλον τῆς πο-λιτικῆς κατὰ τὸν Cron. Ὁ Wecklein νομίζει, ὅτι τὸ χωρίον ἤθε-λεν εἶναι ἀνεκτόν, ἂν εἶχε καὶ ἐκείνου δοκούντα σοφώ-τερον εἶναι, ὅπερ ἀπίθανον.

10) Ὁ Cobet καὶ ὁ Schanz ἐξ-αλείφοντες τὸν πρὸ τοῦ λυπούμενος καὶ ἀναφέρουσι τὸν διὰ τοῦ ὅτι λό-γον μόνον εἰς τὸ αἰσθάνομενος λέγοντες, ὅτι ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήν, αἰσθάνομενος μετὰ λύπης καὶ θένους. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι δύναται νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς τὰς τρεῖς μετοχάς, ἐξ ὧν εἰς τὰς δύο τελευταίας ὡς αἰτιολογικάς.

ὁμῶς δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ¹ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἰτέον² οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν³, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καὶ νῆ
22 τὸν κύνα⁴, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι — δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς
τάληθ' ἡ λέγειν — ἢ μὴν⁵ ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ
μὲν⁶ μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἐδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν⁷
τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν⁸,
ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι ἐπιεικέστεροι⁹ εἶναι ἄν-
δρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν

Εἰς τὰ εὐδὸς σημαντικά ῥήματα τί-
θεται τὸ ὥς καὶ ὅτι ἐνίοτε, ὡς ἐν
Κρατύλ. 403 Β «ὅτι τε γὰρ, ἐπει-
δὴν ἅπας τις ἡμῶν ἀποθάνῃ, αἰ-
εὶ ἐκεῖ ἐστι, φοβούνται, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ
γυμνὴ τοῦ σώματος παρ' ἐκείνων
ἀπέρχεται καὶ τοῦτο πεφύδηται».

1) Συνήθως τὸ ἄβρον μετὰ τῆς
γενικῆς· ὅληοι τὸ εἰρημένον ἢ πε-
πραγμένον ὑπὸ τινος, ὡς Πλάτ. ἐν
Πολιτ. Ι, 329 C «τὸ τοῦ Σοφο-
κλέους γίγνεται», Ξενοφ. ἐν Οἴκον.
16, 7 «καὶ γὰρ δὴ ἀνεμνήσθην τὸ
τῶν ἀλίων, ὅτι θαλαττουργοὶ ὄντες
— ὁμῶς οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποφάνεσθαι
περὶ τῆς γῆς». Ἐνταῦθα ὅληοι τὴν
ἀναίρεσιν ἢ τὴν κύρωσιν τῆς βί-
σεως τοῦ θεοῦ.

2) Ἀξία σημειώσεως φαίνεται ἡ
μετάδοσις ἐκ τῆς διηγήσεως εἰς τὸν
ὀρθὸν τύπον τοῦ διαλόγου. «Ἐτι
παραδοξότερα εἶναι ἡ τοιαύτη με-
ταβολὴ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ
Ξενοφώντος Ι, 4, 27 «παρήνεσαν
ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, μεμνημένους
ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' οὐ-
τοὺς νενικήκατον». Οἱ Nüsslin ὁμῶς
καθαίρει τὴν τοιαύτην μετάδοσιν
νοῶν ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ ἐδόκει
καὶ ἀναλύνει τὸ ἴτεον εἰς χρῆμα
λέγει, ὡς Πλάτ. ἐν Δυσ. 213, Ε
«δοκεῖ μοι χρῆμα λέγει σκοποῦντα».

3) Καθ' ἔξιν ἀντὶ νᾶ εἶπη·
σκοποῦντι, τί λέγει ὁ χρησμός.

4) Ἡ παράδοσις τὸν ὄρκον ἀνα-
φέρει εἰς τὸν Ῥαδάμανθυ· αὐτὸς οὐκ
εἶα ὄρκους ποιεῖσθαι κατὰ θεῶν,

ἀλλ' ὀμνύναι χθῆνα καὶ κύνα καὶ
κρίον καὶ τὰ ὅμοια» Σουλᾶ, ἐν λ.
Ῥαδάμανθυος ὄρκος. Ὁ δὲ Σχο-
λιαστής τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Σφη-
ξιν 83 λέγει· «οὕτω διὰ δεισιδαι-
μονίαν ὠμῶν· ἢ τάχα μιμεῖται
τοὺς φιλοσόφους εἰς κύνα καὶ χθῆνα
ὀμνύοντας». Κατὰ δὲ τὸν Φιλό-
στρατον ἐν βίῳ Ἀπολλων. κεφ. 9
«Σωκράτης τὸν κύνα καὶ τὸν χθῆνα
καὶ τὴν πλάτανον ὠμῶν, οὐχὶ ὡς
θεοὺς, ἀλλ' ἵνα μὴ θεοὺς ὀμνύῃ».
Καὶ ἡμεῖς μετὰ τινος εἰρωνείας,
λέγομεν. μὰ τὰ κάρδαρα.

5) Ἡ διαβεβαίωσις συνάπτεται
τῷ ἡγουμένῳ ὄρκῳ.

6) Δὲν συνδέεται μετὰ τῶν ἡ-
γουμένων· διότι εἶναι ἐπεξηγήσεις
τοῦ τοιοῦτον.

7) Ἡ φράσις αὕτη προσδιορί-
ζουσα τὸ πλείστου ἰσοδυναμεῖ πρὸς
τὸ σχεδόν, Δημοσθ. Φιλιππ. ΙΙΙ, 1
«Πολλῶν λόγων γιγνομένων ὀλίγου
δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν.» Ξε-
νοφ. ἐν Ἑλλήν. ΙΙ, 4, 24 «μὴ πεί-
θεσθε τοῖς τριάκοντα, οἳ ἰδίῳν κερ-
δέων ἐνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀ-
πεκτόνασιν Ἀθηναίων ἢ πάντες Πε-
λοποννησίου.»

8) Κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ θεοῦ,
ἡτις ἦτο αἰνιγματώδης καὶ εἶχεν ἀ-
νάγκην ἐξηγήσεως.

9) Μοὶ ἐφάνησαν, ὅτι ἦσαν πε-
ρισσότερον ἀνθρωπιοι, καθὼς πρέπει,
συνετώτεροι· Τοῦτο εἶναι εὐεξήγη-
τον, διότι δὲν εἶχον μεγάλην γνώ-

πλάνην¹ ἐπιδείξαι ὥσπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι² καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικούς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητάς³, τοὺς τε τῶν τραγωιδιῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων⁴ καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῃ⁵ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέ- **B** στερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἃ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματοῦσθαι⁶ αὐτοῖς, διηρώτωγ ἂν⁷ αὐτοὺς τί λέγοιεν, ἢν' ἅμα τι καὶ⁸ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν,

μην περὶ ἐαυτῶν καὶ οὕτω μᾶλλον ἐπλησίαζον εἰς τὸν Σωκράτη.

¹) Πλάνην λέγει τὸ περιέργεσθαι τὰς διαφορὰς τάξεις πρὸς ἐξέλεγχιν τῆς ῥήσεως τοῦ θεοῦ.

²) Ὁ Σωκράτης ἐκ τῶν πολιτικῶν μεταβαίνει εἰς ἄλλας τάξεις, τὴν δὲ μετὰ τὰς προπαρασκευάζει διὰ τῆς περιόδου ταύτης. Πρέπει δὲ νὰ ἐπιδείξω εἰς σὰς τὴν περιπλάνησιν μου ὡς παθήματα πάσχοντος, ὅπως πρὸς τούτῳ γένηται φανερόν, ὅτι ἡ μαντεία δὲν δύναται νὰ ἐξελεγχθῇ. Ὁ καὶ δηλοῖ πρὸς τοὺς παθήμασιν. Οὕτω τὸ χωρίον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ μή, ὡς ἐποίησαν ὁ Stephanus καὶ ὁ Madwig, οὕτε νὰ τραπῇ εἰς καὶ ἢ ἐλέγχτος κατὰ τὸν C. Hermann, οὕτε εἰς ἐμοίγ' ἢν ἐλέγχτος κατὰ τὸν Voss, ἅπερ καὶ γλωσσικῶς ἡμαρτημένα εἶναι. Ὁ δὲ Schmeltzer ἐνόμισεν, ὅτι τὸ ἀνέλεγκτος εἶναι σύνθετον οὐχὶ ἐκ τοῦ στερητικοῦ α, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνά, ἥπερ ἀπῥανον.

³) Οἱ ποιηταὶ ἐθεωροῦντο ὡς σοφοί, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ῥῆσις τοῦ μαντείου μαρτυρεῖ.

⁴) Διθύραμβος εἶναι τὸ τολμηρότατον εἶδος τῆς λυρικῆς ποιήσεως, τὰ δὲ διθυραμβικά ἄσματα ᾄδοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Ἐκ τούτου παρήχθη ἡ τραγωδία διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ πρώτου ὑποκριτοῦ ὑπὸ τοῦ Θέσπιδος. Ἐν τοῖς χρόνοις ὅμοις τοῦ Ἀριστοφάνους οἱ διθυ-

ραμβοποιοὶ εἶχον ἐκπέσει, ὃ δὲ κωμικός λέγει περὶ αὐτῶν ἐν Νεφέλ. 333 α κυκλίων τε χορῶν ἄσματος κάμπτας ἄνδρας μετεωροφρένας οὐδὲν ὀρῶντας βόσκους ἄργους, ὅτι ταύτας μουσσοποιοῦσιν.

⁵) Τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ λέγεται κυριολεκτικῶς περὶ ἐκείνων, οἵτινες συλλαμβάνονται διὰ φανερώων καὶ λέγεται ὅμως καὶ περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐξελέγχονται διὰ φανερώων καὶ πασιδῆλων ἀποδείξεων, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, διότι οἱ ποιηταὶ ἐθεωροῦντο σοφώτατοι. Ἡ ἐν τῇ μετοχῇ πρόθεσις δηλοῖ ἐπίτασιν.

⁶) Τὸ ῥῆμα ἐνταῦθα ἔχει παθητικὴν σημασίαν, ὡς δείκνυσι τὸ παιητικὸν αἴτιον. Ὅσα μοι ἐφαίνοντο, ὅτι οὗτοι ἐπιμελέστατα ἢ ἐπιτογέστατα ἐπραγματοῦθησαν. Ἀντὶ τοῦ μάλιστα ὁ Schanz περιέμενε κάλλιστα.

⁷) Ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος τῆς ὀριστικῆς μετὰ τοῦ ἂν δηλοῦσι τὸ συνήθως ἢ τὸ κατ' ἐπανάληψιν γινόμενον, Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 1, 2 «Πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἂν τινας ἐρᾶν» Θουκυδ. VII, 71 «ἀνεθάρσασάν τε ἂν καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν ἐτρέποντο.» Σοφοκλ. ἐν Φιλοκλήτ. 290. Τὸ λέγειν ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἐννοεῖν.

⁸) Ὁ πρῶτος καὶ κύριος σκοπὸς τοῦ φιλοσόφου ἦτο ἡ τοῦ μαντείου διάψευσις, ἡ δὲ μάθησις δευτερεύων.

ὦ ἄνδρες, τάληθ' ὅμως δὲ ῥητέον. ὥς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου¹ αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν². ἔγνω³ οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐνὶ λόγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν
 α ἃ ποιεῖν, ἀλλὰ φύσει⁴ τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις⁵ καὶ οἱ χρησμοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι⁶ δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι· τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν⁷ πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ἡσθίον αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομέ-

¹) Προσδιορίζει τὸ ἅπαντες. Παρόντες δὲ δὲν ἐννοοῦνται οἱ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἀλλ' οἱ παρευρεθέντες ἐν τῇ διαλόγῳ τοῦ Σωκράτους πρὸς τοὺς ποιητάς. Τὸ δὲ αὐτοὶ ποιεῖ ἀντιθεσιν πρὸς τὸ παρόντες· διότι διὰ τὰ νῦν γενικῶς ἀεὶ δὲν ὅλοι οἱ παρευρεθέντες ἤδυναντο νῦν λέγειν καλλίτερον ἀπὸ αὐτοῦ περὶ τούτων, τὰ ὅποια οἱ ἴδιοι εἶχον ποιήσει. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔλεγε πρὸς τὸν Αἰσχύλον· εἰ καὶ τὰ δέοντα ποιεῖς, ἀλλ' οὐκ εἰδώς γε ποιεῖς.

²) Μετεχειρίσθη ὑπερσυντελικόν· διότι οἱ ποιηταὶ εἶχον ποιήσει τὰ ποιήματα αὐτῶν πρὸ τοῦ διαλόγου πρὸς τὸν Σωκράτη. Ὅταν ᾦναι ὁ λόγος περὶ ποιητῶν, γίνεται χρῆσις τοῦ ποιεῖν, ὡς ἐν Γοργ. 525 Ε' « βασιλείας καὶ δυνάστας· Ὁμηρος πεποίηκε τοὺς ἐν Ἀδου τὸν αἰ γρόνον τιμῶν, οὐμένους ». Παράβαλλ. Θουκυδ. Ι, 10.

³) Τὸ γινώσκειν συνήθως συντάσσεται μετοχῇ, ἐν ὅτε δὲ καὶ εἰδικῇ λόγῳ, ὡς ἐν ταῦθα, Θουκυδ. Ι, 102 « Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἔγνωσαν οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ ἀποπειρόμενοι ».

⁴) Τοῦτο δὲν εἶναι καλὰ, ἀλλ' ἀρετὴ τῶν θεῶν ποιητῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πίνδαρος σεμνύνεται λέγων περὶ ἑαυτοῦ « Σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φῶα » ἐν Ὀλυμπ. ΙΙ, 83 — 86. Ἐνθουσιάζοντες λέγονται οἱ ἐνθεοί, οἱ ἐμπνεύμενοι. Παρὰ τοῖς

ἀρχαίοις οἱ ποιηταὶ ἐθεωροῦντο ὡς διερμηνεῖς τῶν Μουσῶν καὶ καθ' ὅλου τοῦ θεοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος λέγει, Μῆνιν ἄειδε, θεά. Ἐπειδὴ τὸ φύσει καὶ τὸ ἐνθουσιάζοντες εἶναι αἰτιολογικά, συνδέονται διὰ τοῦ καί.

⁵) Θεόμαντις λέγεται ὁ μαντεύων διὰ θείας ἐμπνεύσεως καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ θυμόμαντις. Ἐπειδὴ οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο ἐμμέτρως, μεταχειρίζεται τὴν λέξιν χρησμοδός. Τὰ ἐν ταῦθα λεγόμενα ὁ Πλάτων ἀναπτύσσει διὰ πλειόνων ἐν Ἰωνί 533 Ε' « πάντες γὰρ οἱ τῶν ἐπῶν ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἐνθεοὶ ὄντες καὶ κατεχόμενοι πάντα ταῦτα τὰ καλὰ λέγουσι ποιήματα, καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως... ἅτε οὖν οὐ τέχνην ποιοῦντες, ἀλλὰ θεὰ μοῖραν, τοῦτο μόνον οἷός τε ἕκαστος ποιεῖν καλῶς, ἐφ' ὃ ἡ Μοῦσα αὐτὸν ὥρμησεν, ὁ μὲν διθυράμβους, ὁ δὲ ἐγκώμια, ὁ δὲ ὑπορχήματα, ὁ δὲ ἔπη, ὁ δὲ ἱάμβους... διὰ ταῦτα δὲ ὁ θεὸς ἐξαιρούμενος τούτων τὸν νοῦν τούτοις χρῆται ὑπηρέταις καὶ τοῖς χρησμοδοῖς καὶ τοῖς μάντεσι τοῖς θεοῖς ».

⁶) Δὲν ἔχουσι συνείδησιν τῶν ὑφ' ἑαυτῶν λεγομένων, διότι εἶναι ὄργανα τοῦ θεοῦ.

⁷) Τὸ φαίνεσθαι συντασσόμενον μετοχῇ σημαίνει εἶναι φανερόν, Θουκυδ. Ι, 3 « πρὸ γὰρ τῶν Ἑλλήνων οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ

νων¹ καὶ τᾶλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν². ἀπῆα οὖν καὶ ἐντεθεὶν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι, ὥπερ καὶ τῶν πολιτικῶν³.

VIII. Τελευτῶν⁴ οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνας ἦα. ἐμαυτῷ γὰρ ξυνήδην οὐδὲν ἐπισταμένῳ⁵, ὡς ἔπος εἰπεῖν, D τούτους⁶ δέ γ' ᾗδεν ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους. καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην⁷, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην⁸, καὶ μου ταύτη⁹ σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί¹⁰. διὰ¹¹ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξερ-

εργασμένη ἢ Ἑλλάς». Ὁ δὲ σύνδεσμος καὶ προήλθε κατὰ παράλειψιν τοῦ ἀναφορικοῦ, ὡς οἱ θεομάντις, οὕτω καὶ οἱ ποιηταί.

¹) Τὸ αἰσθάνεσθαι συντάσσεται ὅτε μὲν αἰτιατικῇ, ὅτε δὲ γενικῇ, ὡς Θουκυδ. V, 83 αὐτὸς ἠσθάντο τειγίζόντων» Ξενοφῶν ἐν Ἀπομν. II, 2, 1 αἰσθόμενός ποτε Δαμπρόκλεα πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα ».

²) Ἐννοεῖται τὸ σοφοί, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ προσδιορισμός α, ὡς παρὰ Ξενοφῶντ. ἐν Ἀπομν. VI, 6, 7 αὐτὸς ἐπίσταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἐστιν ».

³) Δηλαδὴ ὧμην περιγεγονέναι. Ἀπῆλθον λοιπὸν καὶ ἀπὸ τούτων ποιητῶν, στοχαζόμενος, ὅτι εἶμαι ἀνώτερος αὐτῶν κατὰ τὸ ἴδιον, κατὰ τὸ ὅποιον ἐστοχαζόμην, ὅτι εἶμαι καὶ ἀπὸ τούτων πολιτικούς.

⁴) Ἡ μετοχὴ κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐπιρρήματος τελευταίου. Χειροτέχνης λέγεται ὁ διὰ τῆς χειρὸς ἐργαζόμενος.

⁵) Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ ξυνήδην οὐδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ συνέταξε τὴν μετοχὴν κατὰ τὴν δοτικὴν ἐμαυτῷ. Τὸ δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν προσδιορίζει τὸ οὐδὲν.

⁶) Ἀντὶ ᾗδεν δέ, ὅτι τούτους γε εὐρήσοιμι, ἀλλὰ προέταξε τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν, ὅπως ποιήσῃ ἀντιθεσιν πρὸς τὸ ἐμαυτῷ.

⁷) Τὸ ψεύδομαι συντασσόμενον γενικῇ σημαίνει, ἀπατώμαι, ἀποτυγχάνω τοῦ σκοποῦ μου, ὡς Θουκυδ. IV, 108 αἰψευσεμένους μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ».

⁸) Ὁ παρατατικὸς δὲν δηλοῖ, ὅτι ὁ Σωκράτης μετὰ ταῦτα ἔμαθεν, ἀλλὰ μόνον ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ διάλογος ἐγίνετο.

⁹) Ἐκ τοῦ ἠπιστάμην δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὸ οὐσιαστικὸν ἐπίστανται ἢ ἡ.

¹⁰) Δημιουργοὶ ὀνομάζονται οἱ μετερχόμενοι ἐπαγγέλματα πρὸς δημοσίαν ἢ κοινὴν χρῆσιν, οἱ οἱ τέκτονες, χαλκεῖς καὶ τοιοῦτοι. Τὸ ἀγαθὸν ἐνταῦθα δὲν λέγεται εἰρωνικῶς· διότι οἱ δημιουργοὶ ὄντως ἦσαν ἀγαθοὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ τέχνῃ, ἀλλὰ δὲν ἐγίνωσκον καὶ ὅσα ἤξιουν, ὅτι γινώσκουσιν. Ὁ Hirschig καὶ ὁ Schanz ἐξαλείφουσι τὴν φράσιν καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί. Ἀλλ' ὁ καί, εἰς ὃν προσκρούουσιν, ἀπαντᾷ πολλὰ τοῦ ἐν ταῖς ἀναφορικαῖς προτάσεσιν, ὡς παρὰ Δημοσθέν. κατὰ Μειδ. 515 «ἐγὼ δ' ὅπερ ἂν καὶ ὑμῶν ἕκαστος ὑβρισθεὶς προεῖλετο πράξαι, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐποίησα » καὶ Πλάτ. ἐν Φαίδων. 65 C.

¹¹) Ἐπεξηγεῖ τὸ ταυτόν ἡδύνατο νὰ προσθέσῃ καὶ τὸν γάρ.

γάξεσθαι ἕκαστος ἡξίου καὶ τἄλλα τὰ μέγιστα¹ σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια² ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν³, ὥστ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερωτᾶν⁴ ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ⁵, πότερα δεξαίμην⁶ ἂν οὕτως ὥσπερ ἔχω ἔχειν, μήτε τι⁷ σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφοτέρω ἀ ἐκείνοι ἔχουσιν ἔχειν. ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ, ὅτι μοι λυσιτελοῖ ὥσπερ ἔχω ἔχειν.

IX. Ἐκ ταυτησί δὴ τῆς ἐξετάσεως⁸, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλὰ μὲν ἀπέχθαι μοι γεγόνاسι καὶ οἶαι⁹ 23 χαλεπώταται καὶ βαρύταται, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι¹⁰, σοφός¹¹ εἶναι. οἶονται γάρ με ἐκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα

¹) Ἔθηκε τὸ ἐπιθετον μετὰ τὸ οὐσιαστικόν πρὸς ἑμφορὰν μέγιστα δὲ εἶναι τὰ πολιτικά, περὶ ἃ ἡσυχολοῦντο τότε οἱ χειροτέχναι, Πλάτ. Γοργ. 484, C «γνώσει δέ, ἔαν ἐπὶ τὰ μελῶν ἔλθῃς ἑάσας ἥδη φιλοσοφίαν» καὶ ἐν Μενεξέν. 234 A «ἐπὶ τὰ μελῶν ἐπίνοαίς τρέπεσθαι καὶ ἀρχεῖν ἡμῶν ἐπιχειρεῖς».

²) Κυρίως πλημμέλεια εἶναι ἀμάρτημα ἐν τῷ ᾄδειν, συνεκδοχικῶς δὲ καὶ πᾶν ἀμάρτημα. Ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὴν ἀξίωσιν τῶν δημιουργῶν, ὅτι γινώσκουσι τὰ μέγιστα.

³) Ἀποκρύπτει σημαίνει ποιῶ ὀφανεῖ, σκοτίζω τὴν λαμπρότητα. Οἱ δημιουργοὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ τέχνῃ ἦσαν ἐπιφανεῖς καὶ οἶονεῖ λαμπροί, ἀλλ' ἡ ἀνόητος ἀξίωσις διεσκότιζε τὴν λαμπρίαν.

⁴) Ἐπειδὴ ὄντως ὁ Σωκράτης ἀνθρωπώτησεν ἑαυτὸν, περιεμένομεν ὀριστικῇν. Ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, λέγει ἐμὲ καὶ οὐχί με, ὥς παρατηρεῖ ὁ Cron.

⁵) Ἐν ὀνόματι καὶ πρὸς χάριν τοῦ χρησμοῦ. Τοῦτο μετ' ὀλίγον 23 B λέγει τῷ «ὡς βολῶν».

⁶) Τὸ δεχέσθαι ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ προτιμᾶν. Δύναται

νὰ ἐννοηθῇ ἡ ὑπόθεσις, εἴ μοι αἴρεσις γένοιτο.

⁷) Τὸ τι ἐνισχύει τὴν ἀρνησιν, ὡς ἐν τῷ οὐτι καὶ μήτι.

⁸) Ἡ ἐξέτασις ἦτο ἀφορμὴ τοῦ μίσους.

⁹) Ἡ φράσις προήλθεν ἐκ τῆς δευτέρας τοιαῦται οἶαι χαλεπώταται εἰσιν, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. IV, 8, 11 «Σωκράτης ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι οἷος ἂν εἴη ἀριστὸς τε καὶ εὐδαιμονέστατος».

¹⁰) Τὸ χωρίον εἶναι ἀνακλόουθον, διότι ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ θέσῃ τὸ βῆμα κατ' ὁρθὴν ἐγκλίσιν, ὡς εἶναι καὶ ἡ διὰ τοῦ μὲν πρότασις, πολλὰ μὲν ἀπέχθαι μοι γεγόνασι καθ' ἑλξιν ὅμως τοῦτο συνεφώνησε πρὸς τὸ γεγονέναι. Ὁμαλῶς δὲ ὤφειλε νὰ εἴπῃ, ὄνομα δὲ τοῦτο ἐλεγόμεν.

¹¹) Εἶναι ἐπεξηγήσις τοῦ τοῦτο. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἀνακλόουθα πρὸς τὸ σημαίνον ὀμνέον, διότι ἔθηκεν ὀνομαστικῇν, ὡσεὶ προηγεῖτο, ἀνήγηται. Κατὰ τὸν Held ὁ λόγος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ οὕτως· Ἐκ τὰύτης δὴ τῆς ἐξετάσεως πολλὰ μὲν ἀπέχθαι μοι γεγόνασι, ὄνομα δὲ τοῦτο

αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω· τὸ δὲ¹ κινδυνεύει, ὡς ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφός εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ² οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ'³ οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεχρησθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν⁴ εἰ εἴποι ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὡς ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις ὥσπερ Σωκράτης ἔγνωκεν ὅτι οὐδενός ἀξίός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν⁵. ταῦτ'⁶ οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ

καλοῦμαι, σοφός εἶναι. Εἰς τὰ ῥήματα λέγειν, ὀνομάζειν, προσγορεῖν προστίθεται τὸ εἶναι, ὅπερ ἡδύνατο καὶ νὰ παραλειφθῇ, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 311 Ε «Σοφιστὴν δὴ τοι ὀνομάζουσιν γε, ὡς Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι», ὅπου ἰδὲ καὶ τὴν σημείωσίν μου.

¹) Κεῖται ἐπιρρηματικῶς, ὡς τούναντιον, τὰ δ' ἄλλοι, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. Ι, 340 C «Λέγωμεν τῷ ῥήματι οὕτως, ὅτι ὁ ἱατρός ἐξήμαρτε καὶ ὁ λογιστής ἐξήμαρτε καὶ ὁ γραμματιστής· τὸ δ' οἶμαι, ἕκαστος τούτων, καθ' ὅσον τοῦτ' ἐστίν, ὃ προσγορεῖται αὐτόν, οὐδέποτε ἀπαρνήσει». Παράβαλλ. Θεαιτ. 157 Α.

²) Ἡ διὰ τοῦ καὶ προσθήκη ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ προηγουμένου, ὡς παρὰ Θουκυδίδην, VII, 68 «ὡς δὲ ἐχθροὶ καὶ ἐχθιστοί, πάντες ἴστε, εἴ γ' ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἦλλον δουλωσόμενοι». Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 173 Ε «ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ καὶ οὐδέν», «Ὁ καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ πολλὰ μᾶλλον, ὡς καὶ τὸ Λατινικὸν atque.

³) Δηλαδὴ σοφὸν εἶναι, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν ἡγουμένων· ὁ θεὸς δὲν ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Σωκράτης εἶναι σοφός. Σημειωτέον δ', ὅτι τοῦτο εἶναι διόρθωσις τοῦ Wolf, ἡ ἐπιδοκιμαζομένη ὁ Hermann, ὁ Wohlgab καὶ ἄλλοι. Τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι τὸ οὗτον λέγει· ὅπερ ὁ Stallbaum ἔτρεψεν εἰς τοῦτο λέγειν ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Cron. Οἱ οὗτω

γράφοντες ἐννοοῦσιν ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία κτλ, δηλ. καὶ φαίνεται, ὅτι τοῦτο λέγει περὶ τοῦ Σωκράτους ὅτι... Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἐπομένην ἀντίθεσιν. Τὸ λέγειν συγνάκις συντάσσεται διπλῇ αἰτιατικῇ, ὡς ἐν Κρίτ. 48 Α «πάνου ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς» Ἀριστοφ. ἐν Ἀχαρν. 593 «Καὶ ὁ Τιμολέων κατὰ παραπλήσιον τρόπον τὰς μεγάλας αὐτοῦ πράξεις ἀπέδιδε τῷ θεῷ, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Τιμολ. 36 «καὶ γὰρ γράφων τοῖς οἴκοι φίλοις καὶ δημηγοροῦν πρὸς τοὺς Συρακουσάους, πολλάκις ἔφη τῷ θεῷ χάριν ἔχειν, ὅτι βουλόμενος σῶσαι Σικελίαν ἐπεγράψατο τὴν αὐτοῦ προσηγορίαν».

⁴) Τὸ ῥῆμα, εἰς ὃ ἀνέκει ὁ σύνδεσμος οὗτος παρελείφθη· ἡδύνατο δὲ νὰ συμπληρωθῇ οὕτω· ὥσπερ ἂν παιοῖτο, εἰ εἴποι.

⁵) Ἐνταῦθα ἡ πρὸς μετὰ αἰτιατικῆς δηλοῖ σύγκρισιν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1170 «τάλλ' ἐγὼ καπνοῦ σκιά· οὐκ ἂν πρᾶξιμην ἄνδρὶ πρὸς τὴν ἡδονήν». Θουκυδ. III, 37 «οἱ φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις».

⁶) Δηλοῖ αἴτιον, ὡς καὶ ἐν Πρωταγόρ. 310 Β «ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ».

νῦν περιῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ξένων ἂν τινα οἶμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδὴ μοι μὴ δοκῇ¹, τῷ θεῷ βοηθῶν² ἐνδείκνυμαι ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας³ οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαι⁴ μοι σχολή γέγονεν ἄξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρία⁵ εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν⁶.

X. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστιν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι⁷ χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται⁸, εἴτ' ἐπιχειροῦσιν

¹) Ἐννοεῖται ἐκ τοῦ ἡγουμένου τὸ σοφὸν εἶναι.

²) Ἡ βοήθεια τοῦ Σωκράτους συνίσταται ἐν τῇ ἐνδείξει, ὅτι ὁ θεὸς λέγει τὴν ἀλήθειαν.

³) Ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου ἡ ἀσχολία ἐρμηνεύεται· « ἡ περὶ τι ἀναστροφή ».

⁴) "Ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν ἡσχολεῖτο περὶ τὰ πολιτικά, ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 12.

⁵) Μυρία πενία λέγεται ἡ ἀπειρώς μεγάλη, ἡ ἄμετρος, ὡς Πλάτ. ἐν Ἐπιστολ. VII, 351 E « Σικελίαν πένθει περιβαλὼν μυρία ». Τὴν πενίαν τοῦ φιλοσόφου ἐκωμώδησε καὶ ὁ Εὐπολις, οὗ τοὺς στίχους διητήρησεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος· εἰς Φαίδ., 14 « Μισῶ δ' ἐγὼ γε Σωκράτην τὸν πτωχὸν ἀδολέσχη, ὃς τὰλλα μὲν πεφρόντικεν, ὁπόθεν δὲ καταφαγεῖν ἔχοι, τούτου κατημέληκεν ». Ὅντως ὁ φιλόσοφος ἦτο ἐκ τῶν πενηστᾶτων πολιτῶν καὶ ὁ Ξενοφ. παραδίδει ἡμῖν, ὅτι ἡ ὅλη τοῦ Σωκράτους περιουσία συνίστατο ἐκ πέντε μῶν Ξενοφ. Οἶκον. 3. Ὁ πένης διαφέρει τοῦ πτωχοῦ, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοφάν. ἐν Πλούτ. 552 « Πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος, δὲν σὺ λέγεις, ζῆν ἐστιν μηδὲν ἔχοντα, τοῦ δὲ πένητος, ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσ-

έχοντα, περιγίγνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μένειν μηδ' ἐπιλείπειν ».

⁶) Ὁνόματα παραγόμενα ἐκ ῥημάτων συντασσομένων δοτικῇ δέχονται γενικήν, ὡς Θουκυδίδ., I, 8 « ἐπιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν οἱ τε ἡσσοὺς ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσάνων δουλείαν » ἐκ τοῦ δουλεύειν τοῖς κρεῖσσιν, Σοφοκλ. Ἀντιγ. 1185 « Παλλάδος θεᾶς, ὅπως ἰκοίμην εὐγμάτων προσήγορος » ἐκ τοῦ εὐχεσθαι Παλλάδι. ἴσως ἐπίτηδες μετεχειρίσθη τὴν λέξιν, διότι κατηγορεῖται, ὅτι δὲν πιστεύει εἰς τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως.

⁷) Κεῖται κατηγορηματικῶς εἰς τὰ ἐπακολουθοῦντες. Τὸ αὐτόματο· σύνθετον ὃν ἐκ τοῦ αὐτὸς καὶ μέμα δηλοῖ τὸν ἐνεργεῖντα ἐξ ἰδίας θελήσεως, προαρέσεως, ἄνευ παρακινήσεως ὑπὸ ἄλλων, ὡς συνέβαινε παρὰ τοῖς σοφισταῖς.

⁸) Ὁ Fischerus διώρθου εἰς μιμούμενοι, ὅπερ δὲν δέχονται οἱ σπουδαιότεροι τῶν νεωτέρων κριτικῶν. Τὸ δὲ εἶτα ἐνταῦθα δὲν σημαίνει χρονικὴν ἀκολουθίαν, ἀλλὰ διςστέλλει μόνον δύο λογικὰ σημεῖα· οἱ νέοι ἐπιθυμοῦσι δύο τινά, νὰ μιμηθῶσι τὸν Σωκράτη καὶ νὰ δοκιμάσωσιν ἄλλους. Ἄν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος I, 2, 40—46 ὁ Ἀλκιβιάδης τοῦ μὲν νᾶ

ἄλλους ἐξετάζειν· κάπειτα, οἶμαι¹, εὐρίσκουσιν πολλήν ἀφθονίαν οιομένων μὲν² εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδόντων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς³, καὶ λέγουσιν ὡς Σωκράτης τίς⁴ ἐστι μιαιώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδὴν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅτι ποιῶν⁵ καὶ ὅτι διδάσκων, ἔχουσι⁶ μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν⁷, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα⁸ ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ τῆς γῆς⁹, καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν, καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν. τὰ γὰρ ἀληθῆ¹⁰, οἶμαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατὰ δῆλοι γίγνονται προσποιοῦμενοι μὲν εἰδέναι¹¹, εἰδότες δὲ οὐδέν.

ἐξελέγξῃ τὸν Περικλέα, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, τί ἐπάσχον οἱ ἄλλοι ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου.

1) Τὸ μὲν οἶμαι κεῖται παρενθετικῶς, τὸ δὲ οἶμαι ἐκεῖ, ἔνθα ὁ λόγος ἀπαιτεῖ τοιοῦτον ῥῆμα. Ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνα τούτου ὑπάρχουσι πολλάι.

2) Γίνεται ἀντιθέσις τῆς οἴησις πρὸς τὴν γνῶσιν.

3) Ἡ φράσις αὕτη ὑποδεικνύει, ὅτι οἱ ἐλεγχόμενοι ὠφείλον καθ' ἑαυτῶν νὰ ὀργίζονται διὰ τὴν ἰδίαν οἴησιν καὶ ἄγνοιαν. Σημειωτέον, ὅτι εὐρηται καὶ ἡ γραφή οὐκ αὐτοῖς, ἣν ἄλλοι προτιμῶσιν. Ἄλλ' ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ ἔπρεπε νὰ ἦναι οὐχὶ αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς. Πρὸς δὲ ἡ γραφή αὕτη δὲν παρέχει ὀρθὴν ἔννοιαν· διότι ὁ Σωκράτης ἤθελεν ἔχει τὴν ἀξίωσιν, ὅπως οἱ ἐξελεγχόμενοι μόνον κατὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὀργίζονται, ἐν δὲ οὗτοι ἦσαν μόνον μιμηταί. *Οἱ ταῦτα οὕτως ἔχουσι, γίνεταί δῆλον ἐκ τῶν ἐπομένων 23 D.

4) Ἐνταῦθα δὲν προσδιορίζει τὸ κύριον ὄνομα, ὡς ἐν 18 B, ἀλλὰ τὸ κατηγορούμενον μιαιώτατος, δηλ.

εἰς τῶν μιαιωτάτων κατὰ τὸν Cron καὶ Schmelzer.

5) Τὸ μὲν ποιῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγηθεῖσαν φράσιν, ἔστι μιαιώτατος, τὸ δὲ διδάσκων εἰς τὸ διαφθείρει τοὺς νέους.

6) Τὸ ἔχειν συντασσόμενον ἀπαρεμφάτω σημαίνει δύνασθαι.

7) Εἶναι σχῆμα ἐκ παραλλήλου. Ὁ Ἀστ ἀπιθάνως εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἀπαρσῶσιν.

8) Ἐπειδὴ οἱ ἐλεγχόμενοι δὲν ἠδύναντο νὰ εἰπωσιν ὠρισμένα, κατέφευγον εἰς κοινούς τόπους λέγοντες κατὰ τοῦ Σωκράτους, ὅσα καθ' ἑλκων τῶν φιλοσόφων. Παραπλήσιον λέγει ὁ Ξενοφῶν περὶ τοῦ Κριτίου ἐν Ἀπομν. 1, 2, 31 «τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῶν».

9) Ἐννοητέον τὸ διδάσκων, δηλαδὴ διδάσκων τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς διαφθείρει τοὺς νέους.

10) Τίς εἶναι ἡ ἀλήθεια, δηλοῦται διὰ τοῦ ἐπομένου ὅτι.

11) Τὸ ἀντικείμενον παρελείφθη· διότι εὐκόλως ἐννοεῖται· ὁ μὲν ἐνόμιζεν, ὅτι γινώσκει τοῦτο, ὁ δὲ τὸ ἄλλο. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη

ἄτε¹ οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ ξυντεταγμένως² καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν³ ὑμῶν τὰ ὦτα καὶ πάλαι καὶ⁴ σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων⁵ καὶ Μέλητος μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν⁶ ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργ²⁴ τῶν⁷ καὶ τῶν πολιτικῶν, Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων· ὥστε, ὅπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἷός τ' εἶην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν. ταῦτ'⁸ ἔστιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τάληθῃ, καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω οὐδ' ὑποστειλάμενος⁹. καὶ τοι οἶδα σχεδὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς¹¹

νὰ γραφῇ μὲν τι εἰδέναι, ὡς ἐνόμειεν ὁ Heindorf.

1) Αἱ αἰτιολογικαὶ μετοχαὶ δέχονται τὸ μὲν ἄτε πρὸς δῆλωσιν αἰτίου ἀντικειμενικοῦ, τὸ δὲ ὡς ὑποκειμενικοῦ. Καὶ ἐνταῦθα, ὅτι οἱ ἐλεγχόμενοι εἶναι φιλότιμοι καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, δὲν εἶναι γνῶμη τοῦ λέγοντος ὑποκειμενική, ἀλλὰ τι ὅτως ἀληθές.

2) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ ξυντεταγμένως, ὅπερ ὁ Hermann ἐπιδοκιμάζει· ἀλλ' οἱ πλείστοι τῶν κριτικῶν προτιμῶσι τὸ ξυντεταγμένως. Ἡ μεταφορὰ ἐγένετο ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ. Ὁ Σωκράτης παραβάλλει τοὺς κατηγοροὺς αὐτοῦ πρὸς στρατὸν καλῶς συντεταγμένον.

3) Ἐν τῇ φράσει κεῖται εἰρωνεία. Παραπλήσιον ἐν Λύσιδ. 204 C « ἡμῶν γούν ἐκεκώφωκε τὰ ὦτα καὶ ἐμπέπληκε Λύσιδας ».

4) Ὁ Schanz ἀναγινώσκει καὶ ἀλλὰ καὶ νῦν σφοδρῶς. ἴσως ἡ ἀνάγκη δὲν εἶναι κακὴ.

5) Εἶναι οὐδετέρου γένους· ἐκ τούτων λαδὼν ἀφορμὴν, ἐπὶ τούτων

στηρίζόμενος. Περὶ τῶν κατηγορῶν τοῦ Σωκράτους ὅρα Εἰσαγωγ. σ. 19.

6) Ὁ Μέλητος ἔγραψε τραγωδίας καὶ ἄλλα ποιήματα.

7) Τοῦ Ἀνύτου ὁ πατὴρ ἦτο βυρσοδέψης, δηλ. εἶχεν ἐργαστάσιον βυρσοδεψῶν. Ὁ Gobet ἐξαλείφει τὴν φράσιν καὶ τῶν πολιτικῶν. Ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν δὲν ἐμνημονεύη, ὅτι ὁ Σωκράτης ἤλεγξε ῥήτορας, φαίνεται, ὅτι τοὺς περὶ λαβὴν τὸ ὄνομα τῶν πολιτικῶν. Ἐνταῦθα ὅμως μνημονεύει καὶ πολιτικῶν καὶ ῥητόρων. Τὴν ἀθετουμένην φράσιν θεωροῦμεν ἀναγκαίαν, διότι ὁ Ἄνυτος ἀνῆκε καὶ εἰς τοὺς δημιουργοὺς καὶ εἰς τοὺς πολιτικούς.

8) Τὰ ἐξῆς μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου εἶναι εἰδός τι ἐπιλόγου τῆς ἀνασκευῆς τῶν παλαιῶν κατηγορῶν.

9) Τὸ ὑποστέλλεσθαι κυρίως σημαίνει συμμάζονεσθαι, σῦρεσθαι ὀπίσω, ἐνταῦθα δὲ ἐκ φόβου ὑποκρῦπτεν, σιωπᾶν τι.

10) Δηλαδὴ μὴ ὑποκρῦπτεσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι.

ἀπεχθάνομαι· ὁ καὶ τεκμήριον ὅτι ἀληθῆ λέγω¹ καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἡ ἐμὴ καὶ τὰ αἵτια ταυτά² ἐστί. καὶ ἐάν τε νῦν ἐάν τε αὖθις ζητήσετε, ταῦτα οὕτως³ Β εὐρήσετε.

XI. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγοροῦν αὕτη⁴ ἔστω ἰκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς⁵. πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθόν⁶ τε καὶ φιλόπολιν, ὥς φησι⁷, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὖθις⁸ γὰρ δὴ, ὥσπερ ἐτέρων τούτων ὄντων κατηγορῶν, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀνταμωσίαν⁹. ἔχει δὲ πῶς ᾧδε¹⁰. Σωκράτης φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους δια-

¹) Ἡ ἀπέχθεια εἶναι τεκμήριον, ὅτι ὁ Σωκράτης λέγει τὴν ἀλήθειαν· διότι ἡ ἀλήθεια γεννᾷ μίσος.

²) Αἱ ἀντωνυμῖαι αὕτη καὶ ταῦτα εἶναι κατηγορούμενα.

³) Δηλαδή ὅντα ἢ ἔχοντα.

⁴) Καθ' ἑλξιν ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ κατηγορούμενον ἀπολογία, ἀντὶ τῆς εἴτης ταῦτα. Παραπλήσιον παρὰ Θουκυδίδη I, 2 «Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλάς καλουμένη», ἀντὶ τῆς εἴτης, ὅ νῦν Ἑλλάς καλεῖται.

⁵) Ὁ Σωκράτης ἀπελογεῖται πρὸς τοὺς δικαστὰς καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς κατηγοροὺς· διότι τὰ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν ἄλλων δὲν ἦσαν ὑπόθεσις δικαστικῆς.

⁶) Τὸ ἐπίθετον πολλὰκις οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται εἰρωνικῶς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 275 «κίμει τὸν δεισιδαιμόνα πάλος καθαιρεῖ τοῦτο τάχαθιν λαβεῖν». Ὁ Σουφιδας καὶ ἄλλοι γραμματικοὶ λέγουσι τὸ μὲν φιλόπολις κοινόν, τὸ δὲ φιλόπατρις ἀττικόν. Ὁ Stallbaum ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι φιλόπατρις ἐλέγετο ὁ ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα, φιλόπολις δὲ ὁ ἀγαπῶν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ δὲ ἀσιδῖμος Κρατῆς πάνυ ὀρθῶς παρετήρησεν· «Εἰς πολλὰς πολλῶν ἐπιστολὰς βλέπω ὑπογραφομένους τοὺς ἐπιστέλλοντας, ὁ πατριώτης δεῖνα. Τὸ

λαμβάνουν, ὡς φαίνεται, συνώνυμον τοῦ φιλόπατρις. Ἀλλὰ τοιαύτη σημασία ἐδόθη ἀπὸ τῶν Ἰάλλους, ὅχι ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν λέξιν (Patriote). Τοῦτο βέβαιον δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ πολιτογραφῶμεν τὴν ξένιν σημασίαν· ὅτι μᾶς ἐμποδίζει, εἶναι τὸ ὑπερήφανον καὶ κομπῶδες τῆς ὑπογραφῆς... Ἄλλο χειρότερον. Ὅστις ἀπὸ μᾶς ὑπογράφεται Πατριώτης, ὅχι μόνον διαστρέφει τὴν ὁποῖαν ἔδιδον οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν λέξιν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς δοῦλους καὶ βαρβάρους. Πολίτην ὠνόμαζον οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀθηναῖον συμπολίτην αὐτῶν, καὶ Πατριώτην, τὸν γεννημένον εἰς τὰς Ἀθήνας βαρβάρων ἢ δοῦλον· «Πατριώται οἱ δοῦλοι Ἑλλήνων, πολιταὶ δὲ οἱ ἐλεύθεροι» λέγει ὁ Φώτιος... Προλεγόμεν. εἰς Ἀπομν. Ξενοφ. σελ. 87.

⁷) Τοῦτο λέγεται μετὰ πολλῆς εἰρωνείας· ἔλεγεν, ὡς φαίνεται, ὅτι ἤγειρε τὴν δίκην ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πόλιν.

⁸) Τοῦτο λέγει ἐν σῆμασι πρὸς τὴν πρώτην κατηγορίαν, ἣν εἶπεν ὀνομάσει ἀνταμωσίαν ἐν 19 Β.

⁹) Τὴν ἑγγράφον κατηγορίαν, περὶ ἧς ἰδὲ ἐν 19 Β.

¹⁰) Ἡ φράσις αὕτη δηλοῖ, ὅτι ὁ

φθείροντα καὶ θεοὺς¹ οὓς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, α ἕτερα δὲ δαιμόνια² καινά. τὸ μὲν δὴ ἐγκλημα³ τοιοῦτον ἐστὶ· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐν ἑκάστων⁴ ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφείροντα. ἐγὼ δέ⁵, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται⁶, ῥαδίως εἰς ἀγῶνας⁷ καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν⁸ οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν. ὡς⁹ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδείξαι.

Σωκράτης δὲν ἀναφέρει αὐτὰς τὰς λέξεις τῆς κατηγορίας. Ἡ ἀντιωμοσία διατηρουμένη ἐν τῷ μιτρώμῳ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Φαδωρίνου ὑπάρχει παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ II, 40 αἱ δὲ ἀντιωμοσία τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον· ἀνίσταται γὰρ ἔτι καὶ νῦν, φησὶ Φαδωρίνος, ἐν τῷ μιτρώμῳ. Τὰδε ἐγράψατο καὶ ἀνθρωπολογήσατο Μέλητος· Μελέτου Πιτθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν· ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά εἰσηγούμενος. Ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφείρων. Τίμημα θάνατος·.

1) Ὅρα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔθηκεν ἀνάρθρως καίπερ προσδιοριζόμενον ὑπὸ τῆς ἐπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως.

2) Λέγεται ἐν σχέσει πρὸς τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους.

3) Ἐγκλημα λέγεται τὸ ἀντικείμενον τῆς κατηγορίας, ὡς παρ' Ἰσοκράτ. 16, 2. 3 «Τὰς μὲν γὰρ δικὰς ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνουσι, τὰς δὲ κατηγορίας ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ποιοῦνται».

4) Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ καθ' ἑκάστον· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη διορθώσεως.

5) Ὁ δὲ εἶναι ἀντιθετικός· ὁ μὲν Μέλητος λέγει, ὅτι ἀδικῶ, ἐγὼ ὅμως λέγω, ὅτι αὐτὸς ἀδικεῖ.

6) Τὸ χαριεντίζεσθαι εἶναι περὶ τοῦ ἰσοδύναμον πρὸς τὸ παίζειν· τὸ δὲ παίζειν ἀντίκειται πρὸς τὸ σπουδῇ. Οὕτω τὸ σχῆμα εἶναι οὕδωμορον· παίζει ἐν πράγματι σπουδαίῳ, ὡς εἶναι ἡ περὶ ζωῆς ἡ θανάτου κατηγορία. Ἡ σημασία τοῦ χαριεντίζεσθαι γίνεται δῆλη καὶ παρὰ Διονυσ. τῷ Ἀλικαρνασσ. Περὶ Λυσ. 14 «ταῦτα γὰρ εἰ μὲν Λυσίας τῷ ὄντι ἔγραψε, δικαίως ἂν ἐπιτιμήσεως ἀξιοίτο, χαριεντιζόμενος ἐν οὐ χαρίεντι καιρῷ».

7) Ἡ λέξις ἀγῶν ἔχει μὲν γενικὴν σημασίαν, συχναίς ὅμως σημαίνει τὸν ἐν δικαστηρίῳ ἀγῶνα, ἥτοι τὴν δίκην, ὡς καὶ ἐν σελ. 34 «ἐλάττω ταυτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος» καὶ Πολιτ. VI, 494 «ἰδὲ ἐπιβουλεύοντας καὶ δημοσίᾳ εἰς ἀγῶνας καθιστάντας».

8) Τὸ ὧν δὲν συνάπτεται μετὰ τοῦ οὐδὲν, ὅπερ κεῖται ἐπιρρηματικῶς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἐπομένου ἐμέλησεν. Λέγει τοῦτῳ μετ' ἐμφάσεως ἀντὶ αὐτοῦ. Εἰκάζεται, ὅτι τὸ μέλειν ἐνταῦθα καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις λέγεται μετὰ τινος εἰρωνικοῦ ὑπαινιγμοῦ πρὸς τὸ ὄνομα Μέλητος.

9) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐπιδείξαι.

XII. Καί μοι δεῦρο¹, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι² ἢ D
 περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ἔπως ὡς βέλτιστοι³ οἱ νεώτεροι
 ἔσονται; Ἐγωγε. Ἴθι δὴ νῦν εἰπέ τούτοις, τίς αὐτοὺς
 βελτίους ποιεῖ; δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον⁴ γέ σοι.
 τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα⁵ ἐξευρών, ὡς φῆς, ἐμὲ εἰσά-
 γεις⁶ τουτοισὶ καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποι-
 οῦντα ἴθι εἰπέ καὶ μῆνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστιν. ὁρᾷς, ὦ
 Μέλητε, ὅτι σιγᾶς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ
 αἰσχρόν⁷ σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὐδὲ
 ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν⁸; ἄλλ' εἰπέ, ὦ
 ἄγαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ; Οἱ νόμοι⁹. Ἄλλ' οὐ
 τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος, ὅστις E

¹) Βραχυλογικῶς ἀντί, δεῦρο ἐλθὼν εἰπέ, ὡς ἐν Πολιτ. IV, 445 C « Δεῦρο νῦν, ἦν δ' ἐγὼ, ἵνα καὶ ἴδῃς ὅσα καὶ εἴδῃ ἔχει ἡ κακία ». Ἀλλαχοῦ προστίθεται τοιοῦτον ῥῆμα, ὡς Ἀριστοφ. ἐν Ἐκκλ. 989 « δεῦρο δὴ, φίλον ἐμὸν, πρόσσελθε ».

²) Συνηθεσάτῃ φράσει παρὰ Πλάτωνι, ἐν ᾗ ἐννοεῖται τὸ ἐστὶ ἢ τὸ συμβαίνει. Τὸ ἀόριστον τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐρωτηματικῆς π.ο.τάσεως υποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀπόκρισις περιέχεται ἐν τῷ δευτέρῳ. Διὰ τοῦτο περιμένεται καταφατικὴ ἀπόκρισις, Πλάτ. ἐν Φαίδων. 79 A « φέρε δὴ, ἦ δ' ὅς, ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν ἢ τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχὴ; Οὐδὲν ἄλλο ἔφη ».

³) Ἡ σύγκρισις γίνεται πρὸς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον, δηλ. ἐκυτῶν.

⁴) Τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα δὲν τίθενται κατὰ γενικὴν, ἀλλὰ κατ' αἰτιατικὴν ἀπόλυτον, ὡς ἐν Γοργ. 501 B « ἡ τις δὲ ἢ βελτίων ἢ χείρων τῶν ἡδονῶν, οὔτε σκοπούμενοι, οὔτε μέλον αὐτοῖς ἄλλο ἢ χαρίζεσθαι μόνον » ἐν Πρωταγόρ. 314 C « Ἀδύναν ἡμῖν ταῦτα, ἐπορευόμεθα ».

⁵) Κατηγορούμενον εἰς τὸ ἐμὲ, ὅπερ συντακτικῶς καὶ μετὰ τοῦ ἐξευρών καὶ μετὰ τοῦ εἰσάγεις.

⁶) Συνίθως τὸ ῥῆμα τοῦτο λέγεται ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ δικαστηρίου, ὅστις καὶ εἰσαγαγωγεὺς ἐκαλεῖτο. Δύναται ὅμως νὰ λεχθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ, καθ' ὅσον οὗτος παρέχει ἀφορμὴν, ὡς λέγει ὁ Οἰσώπ. Τὸ ῥῆμα τοῦτο δέχεται τοὺς προσδιορισμοὺς εἰς τὸ δικαστήριον, εἰς τοὺς δικαστάς. Ἐνταῦθα ὅμως ἀντὶ τοιοῦτου προσδιορισμοῦ ἔχει δοτικὴν. Διὰ τοῦτο ὁ Οἰσώπ γράφει εἰς τοῦ τοῦ σί. Νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη διορθώσεως, διότι τὸ ῥῆμα τοῦτο εὐρῆται καὶ πρὸς δοτικὴν συντεταγμένον οὐχὶ ἐν τῇ δικανικῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον, ὡς παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκίτιδ. 1115 « σὺ δ' αὐτὸς αὐτὴν εἰσαγ', εἰ βούλει, δόμοις » καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 4, 3 « ὁρᾷς τινὰς ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῖς εἰπάγοντας ».

⁷) Ἡ σιωπὴ παρέχει ὄνειδος τῷ Μέλῃτῃ, διότι κατηγορεῖ διὰ πράγματα, ἀπερ ἄγνοεῖ.

⁸) Ἐκ τῶν ἡγουμένων συμπληροῦνται οὕτως τοῦ εἰδέναι, ὅστις βελτίους ποιεῖ τοὺς νεώτερους.

⁹) Τοῦτο λέγει ὡς ῥήτωρ. Οἱ νόμοι ὅμως δύνανται νὰ κολῶσας,

πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. Οὗτοι¹, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί. Πῶς λέγεις², ὦ Μέλητε; οἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἱοί τέ εἰσι καὶ βελτίους ποιοῦσι; Μάλιστα. Πότερον ἅπαντες, ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ;
 "Ἀπαντες³. Εὖ γε νῆ τὴν Ἡραν λέγεις, καὶ πολλὴν
 25 ἀφρονίαν τῶν ὠφελούντων⁴. Τί δὲ δῆ; οἶδε οἱ ἀκροα-
 ταί⁵ βελτίους ποιοῦσιν, ἢ οὐ; Καὶ οὗτοι. Τί δὲ οἱ βουλευ-
 ταί⁶; Καὶ οἱ βουλευταί. Ἄλλ' ἄρα⁷, ὦ Μέλητε,
 μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί⁸, διαφθείρουσι
 τοὺς νεωτέρους; ἢ κάκεινοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες;
 Κάκεινοι. Πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς
 κάγαθούς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω.

τὰ γινόμενα ἐγκλήματα, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ προλάβωσι ταῦτα, ὡς ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀνατροφή.

1) Ὁ Cobet τὸ μὲν οὗτοι τρέπει εἰς οὗτοι, τὸ δὲ οἱ δικασταὶ ἐξαλείφει. Ἄλλ' ὁ Oron παρατηρεῖ, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξαλείψωμεν τὸ δικασταί· διότι παρόντες εἶναι καὶ οἱ ἀκροαταί. Ὅταν ὅμως διατηρήσωμεν τὸ ὄνομα τοῦτο, ἡ μεταβολὴ τῆς ἀντινομίας εἶναι ὅλως περιττή. Κατὰ δὲ τὸν Stallbaum προσετέθη τὸ ὄνομα χάριν ἐναργείας καὶ βαρύτητος. Ὁ Μέλητος, ὡς φαίνεται, νοεῖ, ὅτι οἱ δικασταὶ ποιοῦσι τοὺς νεωτέρους βελτίους διὰ τῆς τιμωρίας.

2) Αἱ δύο ἐρωτήσεις δηλοῦσι τὴν ἐκπλήξιν τοῦ Σωκράτους.

3) Δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρωτήσεως, διότι ὕβριζε τοὺς δικαστὰς καὶ διότι ἡ τιμωρία, ἐξ ἧς ἡ βελτίωσις, ἐκ τοῦ συνόλου τῶν δικαστῶν ἐπεβάλλετο.

4) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ βελτίους ποιοῦντων.

5) Τοῦτο μετ' ὀλίγων ἄλλων μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ συνεδριάσεις τῶν δικαστηρίων γίνοντο δημοσίᾳ.

6) Ἡ βουλὴ τῶν πεντακισίων διηρεῖτο εἰς δέκα μερίδας, ὧν ἑκάστη περιελάμβανε 50 ἄνδρας ἀνή-

κοντας εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν. Ἐκαστῇ τούτων εἶχε τὴν προεδρίαν τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἐπὶ 35 ἡμέρας. Ἡ περίοδος αὕτη ἐλέγετο πρυτανεία καὶ πρυτάνεις οἱ τὴν μερίδα ταύτην ἀποτελοῦντες. Εἰς δὲ τὴν τελευταίαν πρυτανεύουσιν φυλὴν ἐδίδοντο τέσσαρες ἡμέραι ὑπεράριθμοι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀττικοῦ σεληνιακοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅστις συνίστατο ἐκ 354 ἡμερῶν (12X29 1/2).

7) Εἶναι ἡ μόνη υπολειπομένη πιθανότης. Τὸ μὴ συντάσσεται ὀριστικῇ, ὅταν ἡ ἀπόκρισις περιμένῃται ἀρνητικῇ, ὡς ἐν 28 D «μὴ αὐτὸν οἶε φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου;». Ἐκκλησιασταὶ ἐκαλοῦντο οἱ ἐλεύθεροι πολῖται οἱ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου μετέχοντες. Ἦσαν δὲ οὗτοι περὶ τὰς δύο ἢ τρεῖς μυριάδας, Ἡρόδοτος. V, 97 «τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο».

8) Ἡ φράσις οἱ ἐκκλησιασταὶ ἐξαλείφεται ὑπὸ τοῦ Cobet καὶ τινων ἄλλων, ἀλλ' ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Stallbaum, ὅτι δὲν πρέπει παρעוּת νὰ ἐξαλειφῶνται, ὅσα δύνανται νὰ λείπωσιν. Ἐκκλησιασταὶ ἦσαν πάντες οἱ ἐπίτιμοι πολῖται ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας.

οὕτω λέγεις; Πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω. Πολλήν γέ μου κατέγωνκας¹ δυστυχίαν. καί μοι ἀπόκριναι· ἢ καί περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους² ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δέ τις ὁ β διαφθεῖρων; ἢ τούναντίον τούτου πᾶν³ εἷς μὲν τις ὁ βελτίους οἶός τ' ὦν ποιεῖν ἢ πᾶν ὀλίγοι, οἱ ἵππικοι· οἱ δὲ πολλοί, ἐάνπερ⁴ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθεῖρουσιν⁵; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καί περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ζώων; πάντως⁶ δήπου, ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ⁷ φῆτε ἐάν τε φῆτε· πολλή γάρ ἄν τις⁸ εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν ὁ μόνος αὐτοὺς διαφθεῖρει⁹, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, α

¹) Τὸ καταγιγνώσκειν, ὡς καὶ τὸ κατηγορεῖν, συντάσσεται γενικῇ προσώπου καὶ αἰτιατικῇ πράγματος, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. I, 625 E «ἀνοιοιαν δὴ μοι δοκεῖ καταγιγνώσκειν τῶν πολλῶν», Ἰσοκράτ. 396 D «ὁρῶ δ' ὅμως ὅταν τοῦ καταγιγνώτε ἱεροσυλίαν ἢ κλοπὴν» Θεουκυδ. III, 81 «ἐπεισαν καὶ κατέγιγνωσαν πάντων θάνατον». Ἡ φράσις ἱσοδυναμεῖ πρὸς τὴν· δυστυχέστατον ὅν γ' ἐμὲ ἔγνωκας εἶναι.

²) Ἡ πρότασις αὕτη δὲν συνδέεται τοῖς ἡγουμένοις ὡς ἐπεξηγήσεις. Ἐκ τοῦ ἡγουμένου δοκεῖ ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα δοκοῦσι.

³) Αἰτιατικῇ εἰλημμένη ἐπιρρηματικῶς, ὡς ἐν Γοργ. 515 E «ἀλλὰ τότε μοι εἰπέ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τούναντίον διαφθορῆσαι ὅπ' ἐκείνου».

⁴) Τὸ πὲρ ἐξαίρει τὴν ὑπόθεσιν ὡς ὅρον τῆς διαφθορᾶς. Ὅρα, ὅτι μεταχειρίζεται τὸ ξυνεῖναι, ὅπερ λέγεται συνήθως ἐπὶ διδασκάλων καὶ μαθητῶν.

⁵) Ἐκ τῆς ἐξηρητημένης προτάσεως τῆς γενομένης διὰ τοῦ δοκεῖ, μετέβη εἰς ἀνεξάρτητον.

⁶) Πρὸ τῆς φράσεως ταύτης

πρέπει νὰ νοηθῇ παῖσις τις, καθ' ἣν ὁ Σωκράτης περιέμενε τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Μελήτου. Τὸ ἐάν τε—ἐάν τε, ὡς καὶ τὸ εἶτε—εἶτε, μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι πρὸς δηλωσιν ἀδιαφορίας τοῦ λέγοντος πρὸς τὸ διὰ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἑτέρας τῶν προτάσεων ἀηλούμενον. Ὁ δὲ Σωκράτης δεικνύει ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Μελήτου· διότι εἶναι ἀλήθεια, περὶ ἧς ἕκαστος δύναται νὰ μαρτυρήσῃ.

⁷) Ἐνταῦθα περιέμενε τις μὴ, ὅπερ εὐρηται ἐν πολλοῖς χειρογράφοις· ἀλλὰ τὸ οὐ φάναι ἱσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀρνεῖσθαι, ὡς παρὰ Λυσ. 13, 76 «ἐάν μὲν φάσκη... ἀποκτεῖναι... ἐάν δ' οὐ φάσκη».

⁸) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία συντασσομένη μετὰ ἐπιθέτων σημαίνοντων βαθμὸν ἐξαίρει ταῦτα· διότι ταῦτα εἰκονίζονται ὡς ἐφερχόμενα τοῦ γνωστοῦ καὶ συνήθους.

⁹) Ἐθῆκε καθ' ὁριστικὴν τὰ δύο ῥήματα τῆς ὑποθέσεως· διότι ὁ Σωκράτης λέγει οὕτως, ὥστε τὰ ὑπὸ τοῦ Μελήτου βεβαιωθέντα ἦσαν ἀληθῆ, ὡς καὶ ἐν σελ. 30 B «εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθεῖραι τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά».

ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι¹ ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων καὶ σαφῶς ἀποφάνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι² οὐδέν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμέ εισάγεις.

✓ XIII. Ἐτι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς³ Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς; ὦ τᾶν⁴, ἀπόκριναι· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν⁵ ἔρωτῶ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς αἰεὶ ἐγγυτάτῳ⁶ ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι; Πάνυ γε. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων **δ** βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ἀπόκριναι⁷, ὦ 'γαθέ' καὶ γὰρ ὁ νόμος⁸ κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι; Οὐ δῆτα. Φέρε δῆ, πότερον ἐμέ εισάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα⁹ τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιοῦντα ἐκόντα¹⁰ ἢ ἄκοντα; Ἐκόντα ἔγωγε. Τί δῆτα, ὦ Μέλητε; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου¹¹ ὄντος τηλικόσδε ὧν, ὥστε σὺ μὲν

¹) ἴσως λέγεται μετὰ τινος εἰρωνείας, κάμνεις ἐπιδείξιν.

²) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ, τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν.

³) Βόρρηται καὶ ἄνευ κλητικῆς, ὡς ἐν 26 E, ὅθεν εἰκάζει ὁ Cron, ὅτι πρὸ τῆς κλητικῆς πρέπει νὰ τεθῇ κόμμα.

⁴) Ἡ συνήθης παραγωγή εἶναι ἐκ τοῦ ἔτης, πιθανώτερον ὅμως γίνεται ἐκ τοῦ ὧ τῆνε = οὗτος, ὦ φίλε. Φαίνεται, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς ὁράσεως ταύτης ἐλήφθη ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου. Ὁ Πάριος παρατηρεῖ ταδε· « ὦ τᾶν τᾶν πρόσρημα μιμητικῆς λέξεως. Λέγεται δὲ καὶ ἐπ' εἰρωνείᾳ πολλάκις ». Γράφεται ὦ τᾶν, ὦ τᾶν, ὦ τᾶν καὶ ὡτᾶν κατὰ τὸν Σχολιαστήν, ὅπερ προτιμᾷ ὁ Cron.

⁵) Ἐκ τοῦ χαλέπτω (καταπιέζω, στενοχωρῶ), ὡς τὸ καλύβη ἐκ τοῦ καλύπτω, τὸ ἀστραπὴ ἐκ τοῦ ἀστράπτω καὶ τὸ ἐνιπὴ ἐκ τοῦ ἐνίπτω.

⁶) Οἱ πονηροὶ συνήθως κακο-

ποιοῦσι τοὺς ἐκάστοτε πλησιεστάτους αὐτοῖς.

⁷) Καὶ ἐνταῦθα προϋποτίθεται παῦσις μαρτυροῦσα τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους.

⁸) Ὁ νόμος διετηρήθη παρὰ Δημοσθένει σελ. 1131 « Νόμος. Τοῖν ἀντιδίκων ἐπάναγκες εἶναι ἀποκρίνεσθαι ἀλλήλοις τὸ ἐρωτώμενον, μαρτυρεῖν, δὲ μή ». Κατὰ τὸν Ludwig ὁ Σωκράτης εἰρωνεύεται τὸν Μέλητον, ὅστις, καί περ σπουδῇ ὑπὲρ τῶν νόμων ἐπιδεικνύμενος, ὅμως δὲν ἀκολουθεῖ τούτοις.

⁹) Στοχαζόμενος, ὅτι διαφείρω τοὺς νεωτέρους.

¹⁰) Τὸ ἐκόντα καὶ ἄκοντα προσδιορίζουσι τροπικῶς τὰς δύο ἡγουμένας μετοχάς.

¹¹) Τὸ τηλικούτος τίθεται καὶ ἐπὶ μεγάλῃς καὶ ἐπὶ μικρᾷς ἡλικίας, ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ. 466 A « ἄλλ' οὐ μνημονεύει; τηλικούτος ὧν, ὦ Πλάτῃ; τί τάχα δράσεις πρὸς αὐτοῦς ».

ἐγνωνκας ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακὸν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς
 μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθὸν¹ ἐγὼ δὲ
 δὴ εἰς τοσοῦτον¹ ἀμαθίας ἤκω, ὥστε καὶ² τοῦτο ἀγνοῶ,
 ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνόντων, κινδύ-
 νεύσω κακὸν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ³, ὥστε τοῦτο τὸ το-
 σοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σύ; Ταῦτα ἐγὼ σοι
 οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων
 οὐδένα⁴. ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω, ἢ εἰ διαφθείρω, ἄκων⁵,²⁶
 ὥστε σύ γε κατ' ἀμφοτέρα ψεύδει· εἰ δὲ ἄκων διαφθεί-
 ρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων⁶ ἀμαρτημάτων οὐ
 δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ⁷ λαβόντα διδά-

γενόμενος; » καὶ 489 B «Εἰπέ μοι,
 ὦ Σωκράτες, οὐκ αἰσχύνει τηλικού-
 τος ὢν, ὄνοματά θηρώνων, καὶ ἐάν
 τις ῥήματι ἀμάρτη, ἔρμαιον τοῦτο
 ποιούμενος; » Ἐνταῦθα τὸ σχῆμα
 εἶναι χιαστὸν. Τὴν γνώσιν, περὶ ἧς
 ἐνταῦθα πρόκειται, κτᾶται τις διὰ
 τῆς πείρας καὶ τούτου ἔνεκεν ὁ
 πρεσβύτερος ἔπρεπε νῦν γινώσκειν
 μᾶλλον τοῦ νεωτέρου.

1) Ὡς τὰ ἐπιρρήματα, οὕτω
 καὶ τὰ οὐδέτερα τῶν ἀντωνυμιῶν
 τοῦτο, τοσοῦτον καὶ τότε μετὰ
 τῆς προθέσεως εἰς συντεταγμένα δέ-
 χονται γενικήν, ὡς Θουκυδ. I, 19
 « ξυνέπεσον ἐς τοῦτο ἀνάγκης », Ἰ-
 σοκράτ. Περί εἰρήν. 165 O « εἰς
 τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθα-
 σιν ». Τὸ ἤκω ἔθηκε καθ' ὀριστικήν
 καὶ οὐχὶ κατ' ἀπαρέμφατον, διότι
 λέγει κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Μελήτου.

2) Ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός πρὸς
 ἰλάσσονα.

3) Ἀναγινώσκεται καὶ ὑπ' αὐτοῦ·
 διότι τὸ λαμβάνειν κακὸν ἔχει πα-
 θητικὴν σημασίαν. Ἀλλ' ἡ σημα-
 σία τοῦ ἀπ' αὐτοῦ εἶναι ευρύτερα.

4) Δηλαδή πείσεσθαι σοι. Τοι-
 αῦτη ἑλλειψίς εἶναι συνήθης μετὰ
 τὸ οἶμαι· δέ, ὡς ἐν Εὐθύφρον.
 3 E « ἀλλὰ σὺ τε κατὰ νόον ἀγνο-
 νεῖ τὴν δίκην, οἶμαι δὲ καὶ ἐμὲ
 ν ἐμῇν ».

5) Οὕτως ὁ Σωκράτης τίθησι τὸν
 Μέλητον εἰς δίλημμα. Ὁ φιλόσοφος
 ἰδίδασκεν, ὅτι οὐδεὶς ἐκὼν
 ἀμαρτάνει. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 17.

6) Τὸ τοιούτων ἀντιπροσω-
 πεύει τό, εἰ δὲ ἄκων διαφθεί-
 ρω, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀκού-
 σίων. Ἄν ἔλειπεν ὁ καὶ, οὐδεμία
 δυσκολία ὑπῆρχεν ἡ παρουσία ὅμως
 αὐτοῦ παρέχει πλεονασμὸν δυσερ-
 μήνευτον. Φαίνεται ὅμως, ὅτι τὸ
 δεύτερον προσδιορίζει ἀκριβέστερον
 τὸ πρῶτον. Ὁ Cobet φρονεῖ, ὅτι
 τὸ χωρίον πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ·
 τῶν τοιούτων ἔνεκα ἀμαρ-
 τημάτων. Ἡ προσθήκη ὅμως
 τοῦ ἔνεκα εἶναι περιττή. Αἱ δὲ γε-
 νικαὶ δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ νόμος,
 ἀλλ' ἐκ τοῦ εἰσάγειν, ὅπερ ἔχει τὴν
 σημασίαν τοῦ κατηγορεῖν. Τὰ δὲ
 ῥήματα ἐπεξεῖναι, διώκειν,
 αἰτιάζεσθαι, φεύγειν, ἀλῶ-
 ναι συντάσσονται τοιαύτῃ γενικῇ,
 ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. IX, 873 E
 « ἐπεξέτιψαν οἱ προσήκοντες τοῦ
 φόνου τῇ κτείνοντι ». Ἀριστοφ.
 ἐν Ἰππ. 367 « διώξομαι σε δει-
 λίας » Ἐφεσοφ. ἐν Κύρ. Παῖδ. I, 2,
 7, « δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος,
 οὐ ἔνεκα ἀνθρώποι μισοῦσι μὲν ἀλ-
 λήλους μάλιστα, δικάζονται δὲ ἡκι-
 στα, ἀγαριστίας ».

7) Τοῦτο ἀντιτίθεται πρὸς τὸ

σκειν καὶ νουθετεῖν· δῆλον γάρ ὅτι, ἐὰν μάθω, παύσομαι¹ ὃ γε ἄκων ποιῶ. σὺ δὲ ξυγγενέσθαι² μὲν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες³ καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἷ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως⁴ δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

B XIV. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτω τούτων οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πώποτε ἐμέλησεν· ὅμως δὲ δῆ⁵ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῆς διαφθεῖρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους; ἢ⁶ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἔτερα δὲ δαιμόνια καινά; οὐ ταῦτα⁷ λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθεῖρω; Πάνυ μὲν⁸ οὖν σφόδρα ταῦτα

δεῦρο εἰσάγειν, ὅπερ εἶναι δημασία. Ἡ λογικὴ ἀπόδειξις κατὰ τὸν Schmelzer ἔχει ὡς ἑξῆς· Οἱ πονηροὶ κακὸν τι ἐργάζονται τοὺς αἰετῶν ἐγγυτάτω ἐαυτῶν ὄντας· οὐκ ἔστιν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνοντων βλάπτεσθαι· διὸ διαφθεῖρων ἐγὼ τοὺς νεωτέρους ἄκων διαφθεῖρω καὶ προσήκει Μελήτῳ ἰδίᾳ λαβόντι ἐμὲ διδάσκειν, ἀλλὰ μὴ δεῦρο εἰσάγειν.

¹) Πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν μετοχὴν ποιῶν. Ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ συγνάκις συμβαίνουσιν ἐλλείψεις, ὡς Ἀριστοφ. ἐν Ὀρνισ. 1396 «ἀλλ' οὐκ ἐγὼγε οὐ παύσομαι», ὅπου ἐννοεῖται τὸ ἄδων. Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 262 E «παύσαι» δηλ. λέγων. Ὁ Σωκράτης ἔχει πανταχοῦ τὴν γνώμην, ὅτι ὅσας ἀμαρτάνει, τοῦτο πράττει ἄκων, ὡς ἐν Γοργ. 488 A «καὶ ἐὰν με λάθῃς νῦν μὲν σοὶ ὁμολογοῦντα, ἐν δὲ τῷ ὑστερῷ γρόνῳ μὴ ταῦτα πράττοντα, ἅπερ ὁμολόγησα, πάντα με ἡγοῦ βλάκα εἶναι καὶ μηκέτι ποτέ μοι νουθετήσης ὑστερον, ὡς μηδενὸς ἄξια ὄντα».

²) Τὴν αὐτὴν ἐννοιαν ἐδήλωσε διὰ τοῦ ἰδίου λαβόντα.

³) Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο,

διότι ὁ Σωκράτης ἦτο τοῖς πᾶσι προσιτὸς συγνάξων πανταχοῦ, ὅπου ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἢ καὶ νὰ μάθῃ.

⁴) Ἡ μὲν τιμωρία γίνεται χάριν τοῦ ἀδικηθέντος, ἡ δὲ κολασία χάριν τοῦ ἀδικήσαντος.

⁵) Εἰς τὴν ἀντίθεσιν προσέθηκε τὸν δῆ, ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ κατηγορία τοῦ Μελήτου καθ' ὅλου ἀνεσκευάσθη, νῦν δὲ μέλλει νὰ ἐξετασθῇ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον. Κατὰ τὸν Asl ὁ γράψας τὴν Ἀπολογία ἀπέφυγε τὸν ἑλεγμονὴς τῆς κατηγορίας, ὅτι οἱ τοῦ Σωκράτους λόγοι ἐπαίρουσι τοὺς νέους, ὥστε νὰ καταφρονῶσι τῆς καθεστῆσης πολιτείας καὶ νὰ ποιῶσι βιαιότητες. Ὁρα εἰσαγωγ. σελ. 27.

⁶) Ἐν ἄλλαις λέξεσι· διὰ τί ἐρωτῶ, ἀφ' οὗ ἐκ τῆς γραφῆς εἶναι φανερόν; Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐννοητέα μετὰ τὸ ὅτι ἡ φράσις ἐμὲ φῆς διαφθεῖρειν τοὺς νεωτέρους.

⁷) Ἡ ἀντωνυμία συντακτικὰ οὐχὶ μετὰ τοῦ λέγεις, ἀλλὰ μετὰ τοῦ διδάσκων.

⁸) Κεῖται ἀντὶ τοῦ μὴ ν. Ἐκαστῇ τῶν τεσσάρων λέξεων συμβάλλεται πρὸς διαβεβαίωσιν τῆς συμφωνίας τοῦ Μελήτου πρὸς τὰ εἰρημένα.

λέγω. Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν¹ νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπὲ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι² τουτοισί· ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι α μαθεῖν, πότερον³ λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναι τινας θεούς, καὶ αὐτὸς ἄρα⁴ νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ⁵ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτη⁶ ἀδικῶ, οὐ μέντοι⁷ οὐσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλ' ἐτέρους, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἐτέρους· ἡ παντάπασί με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεούς τούς τε⁸ ἄλλους ταῦτα διδάσκειν. Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς⁹.
 Ὡ θαυμάσιε¹⁰ Μέλητε, ἵνα¹¹ τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ

1) Δὲν εἶναι πάντως ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ἡ περὶ πρόθεσις, διότι εἶναι ἐξ ἀντικειμένου. Ὁ Πλάτων ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, οὐς νῦν λέγομεν, ἢ περὶ ὧν νῦν λέγομεν. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Χαρμίδ. 156 Α καὶ γὰρ τί σου ὁλόγος λόγος ἐστίν».

2) Δηλαδὴ τοῖς δικασταῖς. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ δοτικὴ ἀνδράσι, ὡς ἤθελεν ὁ Corbet, διότι παρόντες εἶναι οὐ μόνον οἱ δικασταί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκροαταί. Ἐπίτηδες δὲ προσέθηκε τοὺς δικαστάς, ὅπως ὑποδείξῃ, ὅτι οὗτοι δύνανται νὰ κελεύσωσι τὸν Μέλητον, ὅπως ἀναπτύξῃ τὴν κατηγορίαν αὐτοῦ.

3) Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρωτηματικῆς προτάσεως ἀρχεται ἐκ τοῦ, ἢ παντάπασί με φῆς, ὅπερ διὰ τὰς παρεμπεισούσας προτάσεις κατέστη ὅλως ἀνεξάρτητον.

4) Ἄν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ Σωκράτης διδάσκει τοὺς νέους νὰ πιστεύωσι θεούς, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις, ἐξ ἧς ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος πιστεύει, ὅτι ὑπάρχουσι θεοί.

5) Ὅρα, ὅτι δὲν λέγει οὐδέ, ὡς ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει, διότι προηγεῖται βεβαίως.

6) Ἡ δοτικὴ τῆς ἀντωνυμίας εἶναι ἐπιρρηματικὴς.

7) Εὐνοεῖται τὸ νομίζω εἶναι.

8) Ἐν ᾧ προηγεῖται τὸ οὔτε, ἔπεται μόνον τὸ τέ, ἀλλὰ τοιαῦται ἀνωμαλίας περὶ τὴν σύνδεσιν ὑπάρχουσι πολλά, ὡς ἐν Πρωτ. 347 Ε «οὐδὲν θέοντας ἄλλοτρίας φωνῆς οὐδὲ ποιητῶν, οὐς οὔτε ἀναρέσθαι οἶόν τ' ἐστὶ περὶ ὧν λέγουσιν, ἐπαγόμενοι τε αὐτοὺς οἱ πολλοί... ἀδυνατοῦσιν ἐξελεῖν» καὶ 361 Ε α οὔτε τάλλα οἶμαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἥμισυ ἂν ἀνθρώπων».

9) Τοῦτο λέγει ὁ Μέλητος ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν, διότι ἐν τῇ γραφῇ δὲν εἶπεν ὅλως ἄθεον τὸν Σωκράτη. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθὸς ὁ δισχυρισμὸς τοῦ Ast, ὅτι δὲν ἀνασκευάζει τὴν δευτέραν κατηγορίαν. Ὅρα Εἰσαγωγή, σελ. 29. Εἶναι παράδοξον, ὅτι καὶ ἄλλοι πλὴν τοῦ Ast δὲν ἀπείδον εἰς τὴν ἀντίφασιν τοῦ κατηγοροῦ.

10) Λέγει τὸν Μέλητον θαυμάσιον καθ' ἡμᾶς διὰ τὰ ἀντιφατικὰ, ἅπερ οὗτος λέγει.

11) Παρελείφθη τὸ γέννηται, ὡς ἐν Συμποσ. 205 Α «ἵνα τί δὲ βούλεται εὐδαίμων εἶναι ὁ βουλούμενος;» Σημαίνει δέ, μὲ ποὺν σκοπὸν; τί θέλει μὲ τοῦτον τὸν δισχυρισμὸν;

ἥλιον οὐδὲ σελήνην¹ ἄρα νομίζω θεοὺς εἶναι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν D μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν. Ἀναξαγόρου² οἷε κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε, καὶ οὕτω³ καταφρονεῖς τῶνδε⁴ καὶ οἷε αὐτοὺς ἀπείρους⁵ γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι⁶ ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ⁷ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνου-

¹) Οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ ἄλλων βαρβάρων ἐλατρεῖτο ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ δὲ πίστις πρὸς τοὺς τοὺς ἀστέρας ἦτο οὕτως ἰσχυρὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὥστε οὐδὲ αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι ἠδύναντο νὰ ἀρνηθῶσιν αὐτούς. Εἰκάζομεν δὲ, ὅτι ἡ πεποιθὴς προήλθεν ἐκ τούτου, ὅτι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἔβλεπον, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς. Διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ἐξαίρονται οἱ δύο οὗτοι θεοί. Περὶ τοῦ Σωκράτους λέγεται διαρρηθὴν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ἤρχετο τῷ Ἀπόλλωνι ἐν Συμποσ. 220 D «ὁ δὲ εἰστέκει μέχρι ἔως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχεν· ἔπειτα ὦχετ' ἀπὸ τῶν πρὸ σευ ἑσμένους τῷ ἡλίῳ».

²) Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομενίος, ὁ διδάσκαλος τοῦ Περικλέους, τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἄλλων μεγάλων ἀνδρῶν, ἔλεγεν, ὅτι ὁ μὲν ἥλιος εἶναι μύθος διάπυρος μετῶν τῆς Πελοποννήσου, ἡ δὲ σελήνη ἔχει οἰκίσσεις καὶ λόφους καὶ φάραγγας. Ἡ θεωρία τοῦ Κλαζομενίου φιλοσόφου ἀνασκευάζεται ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος ἐν Ἀπομν. IV, 7, 7 «Ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ καὶ ἥλιον ἡγνύει ὡς τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥαδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιδλεῖν» καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμβάνομεν τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρός οὐ. Ἡγνύει

δὲ καὶ ὅτι τῶν ἐκ τῆς γῆς φουμένων ἄνευ μὲν ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξομαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρός θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται. Φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι, καὶ τοῦτο ἡγνύει, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὦν οὔτε λάμπει, οὔτε πολὺν γρόνον ἀντέχει· ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα γρόνον πάντων λαμπρότατος ὦν διαμένει. Ὁ Σωκράτης δὲν ἐδίδασκε τοιαῦτα, ἀλλὰ τὸναντιὸν ἔλεγεν, ὅτι ὁ μεριμνῶν περὶ τούτων κινδυνεύει νὰ παραφρονησῇ, ὡς παρεφρόνησεν ὁ Ἀναξαγόρας, Ξενοφ. αὐτόθι. Ἐν ἄλλαις λέξεσι λέγει· ἐλησμόνησας, ὅτι ἔχεις πρὸ σοῦ τὸν Σωκράτη καὶ οὐχὶ τὸν Ἀναξαγόρα.

³) Προσδιορίζει οὐ μόνον τὸ καταφρονεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπείρους.

⁴) Ἐννοεῖ τοὺς δικαστάς, περὶ ὧν λέγει, ὅτι καταφρονοῦνται· διότι πρὸς τοὺς ἀπετάθη ὁ Μέλητος.

⁵) Ἵσως τὸ δικαστήριον δὲν συνίστατο ἐκ τῶν λογιωτέρων ἀνδρῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ γνώσεις ἦσαν κοιναὶ τοῖς πάνσιν. Γράμματα εἶναι ἡ παρὰ τοῖς νεωτέροις λεγόμενη φιλολογία, Literatur.

⁶) Δὲν λέγει μὴ εἰδέναι, διότι ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀγνοεῖν, ὡς Λουκουρ. κατὰ Λεωκράτ. 2 «Νῦν δὲ περιέστηεν εἰς τοῦτο, ὥστε τὸν ἰδίᾳ κινδυνεύοντα καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον οὐ φιλόπολιν, ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι».

⁷) Μὲ τὴν ἀναδείξαν τὴν ὁσίαν

σιν, ἃ¹ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ², δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας³ πριαμένους Σωκράτους καταγελᾶν⁴, ἐὰν προσποιῇται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως⁵ τε καὶ οὕτως

ἔχει ὁ Μέλητος δὲν εἶναι παράδοξον νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ ταῦτα παρ' ἑμοῦ μανθάνουσιν, ὅσα δύνανται νὰ ἀγοράζωσιν ἐν τῇ θεάτρῳ.

¹) Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς δεικτικήν καὶ ἐναντιωματικήν σύνδεσμον.

²) Τὸ σύμβολον οἱ θεαταὶ ἡγόραζον παρὰ τοῦ θεατροῦ νῦν ἢ θεατροπώλου συνήθως ἀντὶ δύο ὀβολῶν. Αἱ καλλίονες τῶν θέσεων ἐτιμῶντο ἀντὶ δραχμῆς.

³) Ὁρχήστρα ἐκαλεῖτο ὁ πρὸ τῆς σκηνῆς χώρος, ἐν ᾧ ὠρχοῦντο οἱ χορευταί. Ἐκ τῶν τραγικῶν ποιητῶν ὁ Εὐριπίδης, ἄτε δὴ τοῦ Ἀναξαγόρου μαθητῆς, παρενέβαλλεν ἐν ταῖς τραγωδίαις αὐτοῦ τοιαύτας φιλοσοφικὰς θεωρίας τοῦ διδασκάλου, ὡς ἐν Ὁρέστ. 975 α Μόλοιμι τὰν οὐρανοῦ μέσον χθονὸς τε τεταμέναν αἰωρήμασι πέτρων ἀλύσεισι χρυσέπεισι φερομένην δίναισι βῶλον ἐξ Ὀλύμπου, ἐν' ἐν θρήνησιον ἀναθάσσω γέροντι πατρὶ Ταντάλῳ». Καὶ ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος II, 10 λέγει· «Εὐριπίδην μαθητὴν ὄντα αὐτοῦ χρυσέαν βῶλον εἶπεν τὸν ἥλιον ἐν τῇ Φαίδοντι». Ὡς δ' ὁ Εὐριπίδης μετὰ σπουδαϊότητος ἐν ταῖς τραγωδίαις αὐτοῦ ἐνύφαινε τοιαύτας γνώμας, οὕτως οἱ κομικοὶ ἐσκωποῦν αὐτάς. Ὁ αἰμυνηστὸς διδασκαλὸς μου Boeckh (Staatsh. I, 68) ἐνόμισεν, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ βιβλιοπωλείου ὑπάρχοντος ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν δὲν ἐδιδάσκοντο δράματα, ἐνθα ἡδυνάτο τις νὰ ἀγοράσῃ τὰ βιβλία τοῦ Ἀναξαγόρου τὸ πολὺ ἀντὶ δραχμῆς. Τὴν τοιαύτην γνώμην καὶ ὁ Polle θεωρεῖ προτιμωτέραν τῆς πρώτης. Ἡν ὑποστήριζει ὁ Cron. Καθ' ἡμᾶς εἶναι λυπηρόν, ὅτι ἡγήθη ἡγήημα περὶ ἀγορᾶς βιβλίων τοῦ Ἀναξαγόρου. Διότι τίς τῶν ἀρχαίων λέγει περὶ

τοιούτου βιβλιοπωλείου; Νομίζομεν, ὅτι καὶ δὲν ἡδυνάτο νὰ ὑπάρξῃ· διότι ἐν τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν δὲν ἐδιδάσκοντο δράματα, δὲν ὑπῆρχον ἐκεῖ καὶ ἀγορασταί. Πρὸς δὲ τὸ ταῦτα δὲν ἀναφέρονται εἰς τὰ προηγούμενα βιβλία, ἀλλ' εἰς τὰ ἐπόμενα, ἀπερ δρίζονται διὰ τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως. Ἀριστὰ δὲ λέγει ὁ Birt (Das antike Buchwesen σελ. 4, 434), ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ βιβλίων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ φράσις καὶ ὅτι καὶ. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμεν ἄλλον τόπον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὀρχήστραν ὀνομαζόμενον. Λέγει δὲ ἐκ τῆς ὀρχήστρας καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς, διότι αἱ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι εἰς τὸ στόμα τοῦ χοροῦ ἐνεβάλλοντο. Τὸ δὲ ἐνίοτε εἶναι ἀναγκαῖον, διότι ἐν πᾶσι τοῖς δράμασι δὲν ὑπῆρχον τοιαῦτα θεωρεῖαι. Οἱ τὴν ἑτέραν ὁμῶς ἐρμηνείαν δεχόμενοι δὲν δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τοῦτο· διότι λέγουσιν, ὅτι πάντοτε τὰ συγγράμματα δὲν εὗρισκον τὸ σσν εὐθὺν ἄ. Ἀλλὰ τοῦναντι τὴν δραχμὴν ὁ Σωκράτης θεωρεῖ ὡς μεγάλην τιμὴν (εἰ πάνυ πολλοῦ δηλ. πρίαίτο).

⁴) Ὁ Σωκράτης ἠθέλεν εἶναι γελοῖος, διότι ἐσφετερίζετο ἄλλοτρίαν θεωρίαν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ φιλόσοφος λέγει· Ὁ Μέλητος κατηγορεῖ με, ὅτι εἶμαι ἄθεος λέγων τὸν μὲν ἥλιον λίθον, τὴν δὲ ἀελήνην γῆν· ταῦτα ὁμῶς δύνανται οἱ νέοι ἀγοράζοντες ἐν τῇ θεάτρῳ τὸ παλὸν ἀντὶ δραχμῆς νὰ καταγελᾶσιν ἐμοῦ, ὅτι σφετερίζομαι ἕνας ἰδεᾶς. Ἰσως ὁ φιλόσοφος θέλει νὰ ὑπαινιχθῇ, ὅτι καὶ ἂν οὗτος ἐδίδασκε τοιαύτην θεωρίαν, πάλιν δὲν ἦτο ἄξιος τιμωρίας· διότι τὰ τοιαῦτα εἶναι οὕτω συνήθη, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέχονται αὐτὰ καὶ ἐν τῇ θεάτρῳ.

⁵) Ἦθελεν εἶναι γελοῖος καὶ διότι ἐσφετερίζετο ἄλλότρια καὶ διότι αὐτὰ

ἄτοπα ὄντα. ἀλλ', ὥς πρὸς Διός, οὕτωςί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; Οὐ μέντοι μὰ Δί' οὐδ' ὁπωσι-
οῦν¹. Ἀπιστός² γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι,
ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὕτωςί, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστῆς καὶ ἀκόλαστος,
καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὑβρεῖ τινὶ καὶ ἀκολα-
27 σία καὶ νεότητι γράφασθαι. ἔοικε γὰρ ὥσπερ ἀνιγμα
ξυντιθέντι διαπειρωμένῳ³, ἄρα γινώσεται Σωκράτης ὁ
σοφὸς⁴ δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῷ
λέγοντος, ἢ ἐξαπατήσω αὐτόν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς
ἀκούοντας; οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν
αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι· ἀδικεῖ
Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων.
καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντας. X

4/ XV. Συνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἢ μοι φαίνεται
B ταῦτα⁵ λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκρισαι, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς
δέ, ἔπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρητησάμην⁶, μέμνησθέ

καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἄτοπα, ὡς θεω-
ροῦνται ταῦτα παρὰ Ξενοφῶντ. ἐν
Ἀπομν. IV. 7, 7.

¹ Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ὁ Μέλη-
τες δισχυρίζεται τὰ ἐναντ' αὐτοῦ ἐκεί-
νων, ἅπερ κατέθετο ἐν τῇ γραφῇ.

² Ἠγταῦθα σημαίνει ἀπίθανος.
Κατὰ τὸν Ast ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς
Ἀπομνημονεύμασι I, 1, 2 ἀπλῶς
καὶ ἐπαρκῶς ὑπερασπίζει τὸν Σω-
κράτη λέγων, ὅτι οὗτος ἔθευ ἐν
τοῖς κοινοῖς τῆς πόλεως βωμοῖς, ἐν
ᾧ ὁ Πλάτων δὲν ἀνακειῖται τὴν
κατηγορίαν, ὅτι δὲν πιστεύει εἰς
τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως. Ἐκότερος
τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους ἀπο-
λογεῖται κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἔθος, ὡς
λέγομαι ἐν τῇ εἰσαγωγ. σελ. 20.
Τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀποδείξεως θεω-
ρεῖ ὡς τεκμήριον, ὅτι ὁ λόγος δὲν
εἶναι προϊόν τοῦ Πλάτωνος.

³ Ἡ μετοχή αὕτη ἀποδίδεται
εἰς τὴν προηγουμένην ὡς εἰς ῥῆμα·

ἀνιγμα ξυντιθέντι διαπειρωμένου. Τὸ
ἀντικείμενον τῆς διαπείρας δηλοῦται
ἐν τῇ ἐπομένῃ ἐρωτηματικῇ προτάσει.

⁴ Ὁ Μέλητος εἰρωνευόμενος
ἤθελεν ὀνομάσει τὸν Σωκράτη σο-
φόν. Τὸ γινώσκειν συντάσσεται γε-
νικῇ ἀντιαιτιατικῇ, ἂν αὕτη ἦναι
μετοχή, Ἰλιάδ. Δ 357 «ὡς γινῶ
χωμένοιο».

⁵ Δηλαδή τὰ ἐναντία αὐτός
ἑαυτοῦ.

⁶ Τὰ ῥήματα αἰτεῖν, ἀπαιτεῖν,
παρατεῖσθαι συντάσσονται διπλῇ
αἰτιατικῇ, ὡς Ἡρόδοτ. 3, 1 «πέμ-
ψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα,
αἰτεε Ἀμασιν θυγατέρα» Πλάτων
ἐν Πολιτ. VIII 566 B «τὸ δὲ
τυραννικὸν αἶτημα τὸ πολυθρόνητον
ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ εἰς τοῦτο προ-
βεδηκότες ἐξευρίσκουσιν, αἰτεῖν τὸν
δῆμον φύλακά· τινος τοῦ σώματος».
Ἀριστοφ. ἐν Ἰπκ. 37 «ἐν δ' αὖ-
τούς παρατηρησάμεθα». Ἐν τῷ Με-

μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότῳ τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι.¹ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα² θορυβεῖται· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει εἶναι, ἵππικὰ δὲ πράγματα; ἢ αὐλητὰς μὲν οὐ νομίζει, αὐλητικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνασθαι, ἐγὼ³ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις⁴ τουτοισί. ἀλλὰ τό⁵ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκριναι· ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; Οὐκ ἔστιν. Ὡς ὠνήσας⁶ ὅτι μόγις⁷ ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος⁸. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἴτε παλαιά⁹. ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κα-

γὰρ ἐτυμολογικῶς ἀναγινώσκεται· «Παρατεῖσθαι οὐχ εὔρηται ἐν χρήσει ἐπὶ τοῦ σημανομένου τοῦ ἀρνεῖσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι καὶ μὴ δέχεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αἰτεῖν, ὡς παρὰ Μενάνδρῳ παραιτοῦμαι σε γνώμην ἔγειν. Ἰδοτε περιττὴν εἶναι τὴν πρόθεσιν».

¹) Ἐὰν ὁμιλῶ κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, δηλ. τὸν διαλεκτικόν.

²) Ὁ Μέλητος ἀντὶ τῆς ἀποκρίσεως ἐξέπεμπε, ὡς φαίνεται, φωνὰς δυσάρεστας διὰ τὸν διαλεκτικὸν τοῦ κατηγορουμένου τρόπον.

³) Δύναται καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης νὰ ἀποκριθῇ ἀντὶ τοῦ Μελήτου· διότι εἶναι ἀλήθεια, περὶ ἧς ἕκαστος δύναται νὰ μαρτυρήσῃ.

⁴) Δηλαδὴ πλὴν τῶν κατηγορούντων, τοῖς ἀκροαταῖς καὶ δικασταῖς, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῖς δευτέροις.

⁵) Εἶναι ἡ συντακτικὴ πτώσις τοῦ ἀποκρίναι, ὡς ἐν Γοργ. 461 Ε «σοὺ μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι». Τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον, διότι εἰς τοῦτο ἔμελλε νὰ ἀγᾶγγι διαλεκτικὴ μέθοδος.

⁶) Πόσον μ' ὑπερλήστερος! Τοῦτο λέγει μετ' εἰρωνείας, διότι καὶ ἂν οὐ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Μελήτου, ὅστις νῦν φαίνεται ἀποτεθαρρημένος, τὸ πρᾶγμα ἦτο φανερόν.

⁷) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν τέλος πάντων, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 348 C «τῷ τε Ἀλκιβιάδου ταῦτα λέγοντος καὶ τοῦ Καλλίου θεωμένου καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν τι τῶν παρόντων, μόγις προὔτραπτο εἰς τὸ διαλέγεσθαι καὶ ἐκέλευεν ἐρωτᾶν αὐτὸν ὡς ἀποκρινόμενος». Ὁ τόνος τῆς φράσεως πέσκει οὐχ ἐπὶ τοῦ μόγις, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀπεκρίναι. Κατὰ ταῦτα προκύπτει ὁρθὴ ἔννοια καὶ ἐλέγχεται περὶ τὴν ἰδιότητα, ἣν ἐποίησεν ὁ Stephanus εἰς ὠκνησας.

⁸) Ἐνταῦθα δύναται τις νὰ εἰπῇ, ὅτι οἱ δικασταὶ κατὰ τινὰ τρόπον ἐξηγάγασαν τὸν κατηγορούντα ἀποκρίνεται.

⁹) Ὡς πρὸς τὴν λογικὴν ἀπόδειξιν τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον· ἀρκεῖ, ὅτι πιστεύει εἰς δαιμόνια.

τὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ¹. εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δῆπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν μέεσθιν. οὐχ οὕτως ἔχει; ἔχει δὴ². τίθημι³ γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνεται. τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεοὺς γε ἡγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας⁴; φῆς ἢ οὐ;⁵ Πάνυ γε. Οὐκοῦν εἴπερ⁶ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὥς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινές⁷ εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ'⁸ ἂν εἴη ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον⁹ φάναι ἐμὲ θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὴ περ γε δαίμονας ἡγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινές ἢ

¹) Ὡς ἡ κατηγορία τοῦ διώκοντος ὠνομάζεται γραφή, οὕτως ἡ ὑπεράσπισις τοῦ φερόντος ἐλέγεται ἀντιγραφῇ. Παράδειγμα γραφῆς καὶ ἀντιγραφῆς διειρηθῆ παρὰ Δημοσθένει σελ. 1112. Διὰ τῆς αὐτῆς δὲ λέξεως ἐδηλοῦτο καὶ ὁ ἐπίσημος καθορισμὸς τοῦ ζητήματος, ὅστις ἐγένετο πρὸ τοῦ ὠριζομένου ἀρχόντος ἐνὸρκως ἐν τῇ ἀνακρίσει. Σημαίνει λοιπὸν καὶ μεθ' ὅρκου διεβεβαίωσας ἐν τῇ ἀνακρίσει.

²) Προδήλως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἡγουμένης ὁμολογίας καὶ ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ κατηγοροῦ.

³) Τὸ τίθημι καὶ τὸ τίλειμαι περιπέπτουσι εἰς τὴν σημασίαν τοῦ θεωρῶ, λογαριάζω, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. II, 361 B «τὸ ἀποθανεῖν εὐτυχίαν ἔκαστοῦ θέσθαι».

⁴) Παρ' Ὀμήρῳ συχνάκις θεοὶ καὶ δαίμονες συγχέονται. Πρῶτος ὁ Ἡσίοδος ὀνομάζει δαίμονας τοὺς φύλακας τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ζῶντες ἀνέχον εἰς τὸ χρυσοῦν γένος», Ἔργ. 423 «αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψεν, τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς ἐσθλοῖ, ἐπιγόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων· οἱ βὰ φύλασσαν σὺν τε δίκαις καὶ σθένεσσιν ἔργα, ἡέρα ἑσάμενοι πάντη φρονέοντες ἐπ' αἶαν, πλουτοδύται· καὶ τοῦτο γέρας βα-

σιλῆιον ἔσχον». Καὶ ὁ Θαλῆς διέστειλε θεοὺς, δαίμονας καὶ ἥρωας. Ὁ Πλάτων ἐν Συμποσ. 202 E θεωρεῖ τοὺς δαίμονας ὡς τι κείμενον μεταξύ θεῶν καὶ ἀνθρώπων «πᾶν τὸ δαιμόνιον μεταξύ ἐστὶ θεοῦ τε καὶ θνητοῦ... ἑρμηνεύον καὶ διαπορθεύον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν». Ὅτι δὲ οἱ δαίμονες ἦσαν υἱοὶ τῶν θεῶν δὲν λέγεται ἀλλ' ἀποδείκνυται διότι οἱ τῶν θεῶν υἱοὶ λέγονται θεοὶ ἢ ἥρωες. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Μελίττος δὲν ἀντιλέγει, φαίνεται, ὅτι τοῦτο ἐλέγεται.

⁵) Ὁμολογεῖς ἢ κρινταί;

⁶) Ἡ περίοδος αὕτη συνίσταται ἐκ μιᾶς ὑποθέσεως μετὰ δύο τελείων ὑποθετικῶν λόγων.

⁷) Ἐθ' ὅτι τινές, ὅπως ὑποδηλώσῃ, ὅτι εἶναι ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, ἂν ᾖ οἱ οἱ τῆς πόλεως θεοὶ ἢ ἄλλοι.

⁸) Συγχεφαλαίῳ τὴν προηγουμένην ὑποθετικὴν πρότασιν, ἥτις εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ κατηγορούμενον εἶναι ὁ ἐπόμενος ἀναφορικὸς λόγος, δηλ. ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἀνίχνισμα καὶ χαριεντισμὸς. Εἶναι δὲ ἀνίχνισμα, διότι ὁ Μελίττος καὶ φάσκει καὶ ἀντιφάσκει.

⁹) Τοῦτο μὲν προκύπτει ἐκ τοῦ νυν λόγου τοῦ κατηγοροῦ, τὸ δ' ἐπόμενον ἐκ τῆς λογικῆς ἀπαδείξεως.

ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινων ἄλλων, ὧν¹ δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μὴ; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἶη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο [ἦ] καὶ ὄνων, τοὺς ἡμιόνους², ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα³ οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν⁴ ὅτι ἐγκαλοῖς⁵ ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα· ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ⁶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς⁷ [οὐ] τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὐτοῦ⁸ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς [μήτε ἥρωας]⁹, οὐδεμία μηχανή ἐστιν. V

¹) Συνήθως οἱ ἐρμηνευταὶ ἐνοοῦσι τὴν ἐκ, δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς συντακτικὴ τοῦ λέγονται.

²) Τὸ χωρίον τοῦτο παρέχει μεγάλαν δυσκολίαν τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν ὁ Bäumlein, ὁ Hermann καὶ ὁ Ludwig ἐξαλείφουσι τὴν λέξιν ἡμιόνους. Ἡ λέξις ὅμως αὕτη φαίνεται ἀναγκαία· διότι οἱ ἡμιόνοι εἶναι ἐν τοῖς ζώοις, περὶ ὧν λέγει ὁ Σωκράτης, ὅ,τι οἱ νόθοι οἱ γεννηθέντες ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων. Ὡστε, ἂν ἐνταῦθα δεχθῶμεν λέξιν ὑποβολιμαίαν, προτιμῶμεν νὰ θεωρήσωμεν τὸ ἦ. Τότε τὸ ἡμιόνους ἦμεν εἶναι παράθεσις εἰς τὸ παῖδας.

³) Κατὰ τὸν Stallbaum τὸ ταῦτα συνάπτεται μετὰ τοῦ ἀποπειρώμενος, ὡς παρὰ Xenoph. Οἰκονομ. 49, 13 «ἀποπειρᾶ μου καὶ τοῦτο, ἔρη, μάλιστα πάντων ἐπιστάμενος». Κατὰ τὸν Oron ταῦτα εἶναι τὸ, ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς μὲν οὐ νομίζων δαιμόνια δὲ νομίζων.

⁴) Τοῦτο εἶναι ἡ ἀληθὲς τοῦ Σωκράτους γνώμη 23 D, τὸ δὲ πρῶτον εἰσέθῃ, ὅπως δευτέρῃ τὸ ἀντιφατικὸν τῆς κατηγορίας.

⁵) Ἦθηκε τὸ ῥῆμα κατ' εὐκτιχὴν διότι τὸ ἀπορῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς παρατατικόν.

⁶) Ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοκίμος πρὸς ἐλάσσονα.

⁷) Τὸ χωρίον τοῦτο κατέστη πολυβύβλητον διὰ τὰ πολλὰ πράγματα, ἅπερ παρέχει τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ ἄρνησις, ἥτις ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀρίστοις χειρογράφοις. Ἀλλ' ὁ Goebel ἐπενόησε δύο τρόπους πρὸς διάσωσιν τῆς ἄρνησεως· πρῶτον τὸ ὡς οὐ ἐξ-ρα οὐχὶ ἐκ τοῦ περὶ τοῖς ἄν. ἀλλ' ἐκ τοῦ νοῦν ἔχοντα, δηλ. δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πείσῃς οἰονδήποτε ἀνθρώπον, ὅστις ἔχει καὶ ὀλίγον νὰ γνωρίσῃ ὅτι... δεύτερον τὸ ὡς δὲν ἐξαρτᾶ ἐκ τοῦ πείθοις ἂν, ἀλλὰ θεωρεῖ ὡς αἰτιολογικὸν κείμενον παρενθετικῶς. Νομίζομεν, ὅτι καὶ αἱ δύο ἐρμηνεῖαι εἶναι βεβισμέναι. Ἄλλοι ἐπενόησαν ἄλλας ἐρμηνείας καὶ διορθώσεις, ἀλλ', ὡς νομίζομεν, πᾶσαι ἀπέτυχον. Διὰ ταῦτα τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ ἐξοδεύσωμεν τὴν ἄρνησιν.

⁸) Ὁ Hirschlig ἐξαλείφει τὸ αὐτοῦ, ὅπερ, ἂν εἴποι, δὲν ἡθέλωμεν ζητήσαι. Νομίζομεν δ' ὅμως, ὅτι ἐπανάλαβε τὴν ἀντωνυμίαν πρὸς μετρίαν κατάδειξιν τῆς ἀντιφάσεως.

⁹) Τὴν φράσιν ταύτην ἐξοδεύει ὁ Praumer ὡς ἀλλοτρίαν τῆς ἀποδείξεως. Ἀλλ' ὁ Oron περὶ-

28 XVI. 'Αλλά γάρ¹, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥς² μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφὴν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας³, ἀλλ' ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλούς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθὲς ἐστίν. καὶ τοῦτ' ἐστίν ὃ ἐμὲ αἰρήσει⁴, ἐάνπερ αἰρή, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος⁵, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος, ἃ δὴ⁶ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ⁷ ἀγαθοὺς ἀνδρας ἤρηνεν, οἶμαι δὲ καὶ αἰρήσειν⁸. οὐδὲν δὲ δεινὸν

ταὶ νὰ σώσῃ ταύτην ὡς ἀρμόζουσαν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Σωκράτους. Διότι ὁ Μέλητος θέλει νὰ εἰκονίσῃ τοῦτον ὡς ὅλως κῶρησκον ἄνθρωπον, ἐν ᾧ ἕκαστος εὐσεβὴς Ἀθηναῖος ἐπίστευεν εἰς θεοὺς καὶ εἰς ἥρωας. Κατὰ τοῦτον ἡδύνατο μάλλον νὰ λείπῃ τὸ δαίμονες, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀναγκαῖον τῷ Σωκράτει ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ Μελήτου ἀποδιδόμενης αὐτῷ πίστεως εἰς δαιμόνια. Ἀλλ' ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Goebel, ὅτι ἡ προσβολὴ δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν συλλογισμόν.

¹) Μετὰ τὸν ἔλεγχον ἀκολουθεῖ ἡ παρέκθεσις, περὶ ἧς ἰδὲ εἰσαγωγ. 38. Διὰ τοῦ ἀλλὰ γὰρ διακόπτει μὲν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ αἰτιολογεῖ.

²) Ὁ εἰδικὸς οὗτος λόγος ἐξετάζεται ἐκ τοῦ ὀνόματος ἀπολογίας.

³) Ἡ γενικὴ αὕτη συντακτικῶς ἀνήκει εἰς τὸ εἶναι, ὡς Δημοσθ. Περὶ Χερσον. 48 «Εἰ δὲ τῷ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης μεγάλῃς καὶ πόνων πολλῶν καὶ πραγματείας εἶναι, καὶ μάλα ὁρθῶς δοκεῖ».

⁴) Ὁ μὲν κατηγορῶν διώκει, ὁ δὲ κατηγορούμενος φεύγει· ἐάν ὁ διώκων νικήσῃ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, λέγεται, ὅτι αἶρει, περὶ δὲ τοῦ φεύγοντος λέγεται, ὅτι ἀλλασκεται, ὡς παρ' Ἰσαίῳ 80, 10 «ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, καὶ δίκας εἶλεν Εὐπολιν δυο, τὴν μὲν ἐπιτροπῆς, τὴν δ' ἡμικληρίου». Φαίνεται, ὅτι τὰ ῥήματα

ἐλήφθησαν ἐκ τῆς πρώτης καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων, καθ' ἣν ὁ μὲν ἀδικήσας ὄντως ἐφευγεν, ὁ δὲ ἀδικηθεὶς ὄντως ἐδίωκεν.

⁵) Τὸν Λύκωνα ὡς καταφρονῶν οὐδὲ ὀνομάζει.

⁶) Ἐθηκε τὸν δῆ, διότι λέγει περὶ γνωστοῦ. Ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς.

⁷) Ὁ Cobet νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν καί, ὅπερ δὲν εἶναι ὁρθόν. Ὁ μὲν πρῶτος καὶ ἐτέθη ὡς ἐν ταῖς παραβολαῖς προτάσεσιν, ὁ δὲ δευτέρος συνήθως συνδέει τὸ πολὺς μετὰ ἐπιθέτων δηλούντων ἔπαινον ἢ ψόγον, ὡς Ἡρόδοτος, VIII 64 «τότε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς κινόν τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλὰ τε καὶ κακὰ ἔλεγε» Ξενοφ. ἐν Ἀπομνημ. II, 9, 6 «συνειδὼς αὐτῷ πολλὰ καὶ πανηρά». Ἐνίοτε τίθενται καὶ οἱ δύο σύνδεσμοι τέ, καί, ὡς Ἡρόδοτος, IV, 167 «πολλὰ τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ». Πλάτ. ἐν Πολιτ. X, 615 D «πολλὰ τε καὶ ἀνόσια εἰργασμένοις». Πρὸ τοῦ Σωκράτους πολλοὶ μεγάλοι ἄνδρες εἶχον καταδικασθῆ, ὡς ὁ Μιλτιάδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ἄλλοι.

⁸) Εἶναι ἀμείβολον, ἂν ὁ Πλάτων ὠρισμένας περιστάσεις ὑπ' ὧς εἶχεν, ἢ ὅλως ἀρίστως εἶπεν.

μὴ ἐν ἐμοὶ στῇ¹. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· εἴτ' ² οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν³; ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντεῖποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε⁴, εἰ οἶει δεῖν κίνδυνον⁵ ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅπου τι⁶ καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ⁷, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκᾳ πράττει καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ⁸. φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων⁹ ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν οἱ τε ἄλλοι καὶ¹⁰ ὁ τῆς α

¹) Τὸ ἴσασθαι ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐνδελεχῇ πρόδον τοῦ κακοῦ, ὡς Δημοσθέν. Φιλιπ. Ι, 43 « ἀλλὰ μὴν ὅτι γε οὐ στήσεται (Φίλιππος), δῆλον, εἰ μὴ τις κωλύσει ». κατὰ Μειδ. 102 « οὐ μὴν ἐνταῦθ' ἐστήκε τὸ πρᾶγμα ». Ἐνταῦθα τὸ γωρίον ἔχει εἰρωνικὴν χροιάν· δὲν ὑπάρχει κίνδυνος μήπως εἰς ἐμὲ σταματήσῃ τὸ κακόν. Δὲν πιστεύω, ὅτι ἐγὼ θὰ εἶμαι τὸ τελευταῖον θῆμα.

²) Τὸ εἶτα ἐν ἐρωτήσεσι δηλοῖ ἀπορίαν καὶ ἀγανάκτησιν κατὰ τὸν Stallbaum.

³) Παραπλησιαί λέγει ὁ Καλλικλῆς τῷ Σωκράτει ἐν Γοργ. 486 B « Καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτο ἐστίν, ὦ Σώκρατες, εἴτις εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη φῶτα ἔθηκε χεῖρονα, μήτε αὐτόναυτῶ δυνάμενον βοηθεῖν, μηδ' ἐκώσσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐνθρώπων περιουλασθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν, ἀτεχνῶς δὲ αἰτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει; »

⁴) Τοῦτο λέγεται μετὰ περιφρονήσεως, διότι ὁ τοιαῦτα λέγων ὑπολογίζεται τὸν θάνατον.

⁵) Μεταχειρίζεται τὴν λέξιν κατὰ τὸ προηγούμενον κινδυνεύεις. Ὁ τολμηρὸς κριτικὸς Hirschig ἐξήλειψε τὴν φράσιν τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι, ὡς ἀποδοκιμάζει Stallbaum. Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ

λέγει καὶ ἐν Κρίτωνι 48 D « καὶ φαινόμεθα ἀδίκᾳ αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι οὗτ' εἰ ἀποθνήσκειν δὴ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο οὔτιον πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν ». Λέγει ταῦτα ὁ Σωκράτης, διότι κατὰ τοῦτον οὐχὶ τὸ ὑπωσθῆναι ζῆν εἶναι ἀγαθόν, ὡς ἀναπτύσσει ἐν τῷ Γοργ. 510.

⁶) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ καὶ σμικρὸν τι οὐκ ἴσως καὶ μικρὰ τις ὄφελος ὑπάρχει, δηλ. δὲν ὀφείλει πολὺ, ὡς ἐν Κρίτωνι. 46 A « εἴτι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν ». Τοῦτο ὁ φιλόσοφος λέγει μετὰ μετριοφροσύνης.

⁷) Τὸ βῆμα καίται ἀμεταβάτως· ὅταν ἐνεργῇ.

⁸) Ὡς πρὸς τὸ ἀγαθὸς ἀντιτίθεται τὸ κακός, οὕτως πρὸς τὸ καλὸς τὸ αἰσχρός.

⁹) Ἡμιθέους ὀνομάζει τοὺς ἡρώεις, ὡς καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἐν Ἔργ. 161 « ἀνδρῶν ἡρώων θεῶν γένος, οἳ καλεῖνται ἡμιθεοὶ προτέρῃ γενεῇ κατ' ἀπείρονα γαίαν ». ὁ Ὀμηρὸς ἐν Ἰλιάδ. Μ 23 « κάππεσσιν ἐκονίησι καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν ».

¹⁰) Συνήθως προηγείται τὸ μένος καὶ ἐπειτα τὸ ὄλον· ὅταν δὲ συμβαλῇ τὸ ἐναντίον, τοῦτο γίνεται χάριν ἐμφάσεως, ὡς ἐνταῦθα καὶ μάλιστα ὁ υἱὸς τῆς Θέτιδος ἦτο ὁ Ἀχιλλεύς. Βπειδὴ ὁ ἥρωας οὗτος προετίμησε τὸν ἐνδοξον θάνατον τοῦ

Θέτιδος υἱός, τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ¹ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομείναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ² Ἑκτορα ἀποκτείνειν, θεὸς οὐσα³, οὕτωςί πως⁴, ὡς ἐγῶμαι· ὦ παῖ⁵, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον καὶ Ἑκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι, φησί, μεθ' Ἑκτορα πότμος⁶ ἐτοῖμος· ὁ δὲ⁷ ταῦτ' ἀκούσας τοῦ⁸ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δεισας τὸ ζῆν κακός⁹ ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν¹⁰, αὐτίκα¹¹, φησί, τεθναίνην δίκην ἐπιθεις τῷ ἀδικοῦντι, **Β** ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνί-

δόξου βίου, ὁ Σωκράτης ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει εὐρισκόμενος προβάλλει ἑαυτῷ ὡς πρότυπον τὸν φίλον τοῦ Πατρόκλου. Παράδ. αλλ. Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου κεφ. 45. Ὁ μέγας Φρειδερίκος ἔλεγε·

La mort est un repos, mais vivre c'est agir.
Le repos est permis, mais c'est sur les lauriers.

¹) Ἡ παρὰ μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει τὸ πλησίον καὶ συνεκδοχινῶς τὸν δεύτερον ὅρον τῆς συγκρίσεως· διότι τὸ πλησίον τιθέμενον παραδίδεται, ὡς παρ' Ἡροδότ. I, 23 « ἡλίου ἐκλείψει πυλνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονεύμενα ξυνέδησαν ».

²) Ὁ Ἀχιλλεὺς εἶχε προθυμῶν νὰ φονεύσῃ τὸν Ἑκτορα, διότι οὐτος ἀπέκτεινε τὸν φίλον Πατρόκλον.

³) Ἡ παράθεσις αὐτῇ ἔχει πολλήν τὴν ἔμφρασιν· διότι δεικνύει, ὅτι ἡ Θέτις προεῖπε τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ οὐχὶ ὡς μήτηρ φοβουμένη, ἀλλ' ὡς θεὰ γινώσκουσα τὸ μέλλον.

⁴) Προσέθηκε τὴν φράσιν ταύτην, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι δίδει τὴν ἔννοιαν ὡς ἔγιστα.

⁵) Ὁ μετὰ τοῦ υἱοῦ διάλογος τῆς Θέτιδος εὐρεται ἐν Ἰλιάδ. Σ,

95 « Ὁκύμορος δὴ μοι, τέκος, ἔσσειαι, οἱ ἄγορεύεις· αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἑκτορα πότμος ἐτοῖμος ». Ὁ δ' Ἀχιλλεὺς ἀποκρίνεται· « Αὐτίκα τεθναίνην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἐμελλον ἐταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι... »

⁶) Ἡ λέξις παραγομένη ἐκ τοῦ πίπτειν σημαίνει τὴν τύχην, τὴν εἰμαρμένην.

⁷) Ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐγένετο μακρός, διεταράχθη ὀλίγον ἡ σύνταξις· ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἡ μὲν μήτηρ εἶπεν, ὁ δὲ ἀκούσας...

⁸) Ἐῴηκε τὸ ἄρθρον, διότι ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς μαντευθέντα θάνατον. Τὸ κινδύνου ἦτο ἐνταῦθα περιττόν, ἀλλὰ προσέθηκε τὴν λέξιν, ὅπως μᾶλλον ἀφομοίωσῃ ἑαυτὸν πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα· διότι ὁ Σωκράτης μόνον κινδυνεύει.

⁹) Ἐνταῦθα σημαίνει δειλός· καὶ ἦθελεν εἶναι τοιοῦτος, ἂν προετίμα τὴν ἄδοξον θάνατον.

¹⁰) Ὁ Hirschig ἀνεῖν ἀνάγκης ἔτρεψεν εἰς μὴ τιμωρῶν, ἐν φ τὸ τιμωρεῖν εἶναι τὸ ἀναγκαστικὸν αἵτιον τοῦ δεισῆς.

¹¹) Τοῦτο λέγεται μετὰ πολλῆς ἐμφράσεως. Ἡ μὲν Θέτις ἐπέσεισε τὸ ταχὺ τ.ῆ.θ. θανάτου πρὸς ἀποτροπήν, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς εὐχεται, ἵνα τάχιστα ἀποθάνῃ.

σιν¹ ἄχθος ἀρούρης. μὴ αὐτὸν οἶε² φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὐδ' ἂν τις ἑαυτὸν³ τάξη [ἦ] ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἀρχοντος ταχ⁰ῃ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μῆτε θάνατον μῆτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ⁴.

XVII. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ⁵, ὅτε μὲν⁶ με οἱ ἀρχόντες⁷ ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἴλεσθε⁸ ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ⁹ καὶ **Β**

¹) Κορινθίους νῆες λέγονται τὰ πλοῖα τὰ ἔχοντα τὰς πρύμνας καὶ πρῶτας κυρτάς, πλοῖα καμπυλόπρυμα. Ὅρα, οἷοι οἱ Πλάτων δὲν παραφράζει ἐν πᾶσι τὴν ποιητὴν, ἀλλ' ἀναμιγνύει καὶ ποιητικὰς λέξεις.

²) Κατὰ τὸν Van Heusde πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ οὕτω, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι τὸ μὴ ἐνταῦθα κεῖται ἐρωτηματικῶς, ὡς ἐν Γοργ. 512 B «μὴ σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι;»

³) Τοῦτο ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ, ἢ ὑπ' ἀρχοντος ταχ⁰ῃ. Ὁ δὲ πρῶτος διασκευτικὸς σύνθεσις φαίνεται παρεμβεβλημένος, ἢ τοῦλάχιστον τὸ δεύτερον μέρος· ἔπρεπε νὰ ᾔηναι, ἢ ὑπ' ἀρχοντος κελευσθεὶς. Βύρηται ὁμοῖα ὁμοῖα ἀνωμαλία πρὸς Δημοσθέν. 197 «εἰ γὰρ τί που καὶ κεράτης τῇ; πόλεως βασιλεὺς, ἢ τοῦ; πονηροτάτους τῶν Ἑλλήνων πείσας ἢ οὐδαμῶς ἄλλως κεράτηεν».

⁴) Ἡ πρὸ μετὰ γενικῆς ἐνταῦθα σημαίνει προτίμησιν, ὡς Ἡρόδοτ. VII, 3 «ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑαυτοῦ», Πλάτ. ἐν Φαίδρῳ, 99 A «εἰ μὴ δικαιοτέρων ὄμην καὶ κάλλιον εἶναι πρὸ τοῦ φεύγειν», ἐν Κρίτωνι κεφ. 16 «μήτε παῖδας ποιεῖ πλείονος τοιοῦ μῆτε τὸ ζῆν μῆτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου».

⁵) Τὸ εἰ συνάπτεται τοῖς ἔμενον καὶ λίσσεται. Τὰ δύο ταῦτα ῥήματα κατὰ τύπον γραμματικὴν ἐτέθησαν παρατακτικῶς, κατ' ἐν-

νοῖαν ὕμῳ· ἡ πρώτη πρότασις προσδιορίζει τὴν δευτέραν· ἠθέλω^ν πράξει παράδοξα, ἂν ᾔθελον καταλίπει τὴν τάξιν, ὅπου ἐτάχθην ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Τὸ πρῶτον δὲν εἶναι παράδοξον, ἀλλὰ τὸ δεύτερον εἶναι τιοῦτον.

⁶) Τὸ μὲν ἐτέθη οὐ μόνον ἐν τῇ ἀναφορικῇ μέρει τῆς προτάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δευτικῇ γὰρ ἐν ἀκριθείας, ὅπερ γίνεται καὶ ἀλλαγῇ, ὡς Ἰσοκράτ. ἐν Ἀρειοπαγ. 18 «παρ' οἷς μὲν γὰρ μῆτε φυλακὴ μῆτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μ/θ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, παρὰ τοῦτοις μὲν διαφθέρουσι καὶ τὰς ἐπικρίει; τῶν φύσεων, ὅπου δὲ μῆτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ἐξάδιδόν ἐστι, μῆτε φανεροῖς γινόμενοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξίτηλους γίνεσθαι τὰς κακοηθείας».

⁷) Οὐχί οἱ κατ' ἐξαρχὴν ἀρχόντες, δηλ. οἱ ἐννία ἀρχόντες, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ οἱ κατὰ χειροῦ νῖαν ἐκλεγόμενοι.

⁸) Τοῦς στρατηγούς δὲν ἐξελέξαντο οἱ δικασταί, ἀλλ' οὗτοι εἶναι ἀντιπρόσωποι τοῦ δήμου.

⁹) Ἡ Ποτιδαία ἦτο ἀποικὸς μὲν τῶν Κορινθίων, σύμμαχος δὲ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ὀλίγον πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπονόας ἔχοντες κατὰ τῶν Ποτιδαίων ἐπορεύεσαν αὐτοῦς καὶ ἠνάγκασαν νὰ παραδοῦσιν μετὰ διευτῇ ἀντίστασιν. Ἐν τινι μάχῃ παρὰ τῇ Ποτιδαίᾳ ὁ Σωκράτης ἔσπευε τὸν

ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ¹, τότε μὲν οὐδεὶς ἐ-
ταττον ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις² καὶ ἐκινδύνευον
ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ ᾤκηθην τε
καὶ ὑπέλαβον³, φιλοσοφοῦντά με δεῖν⁴ ζῆν καὶ ἐξετά-
29 ζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεῖς
ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι⁵ τὴν τάξιν.
δεινὸν μὲν τ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς⁶ τότ' ἂν με δικαίως
εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι
ἀπειθῶν⁷ τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιώς θάνατον καὶ οἰόμε-
νος σοφὸς εἶναι οὐκ ὢν. τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι⁸,
ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ
ὄντα· δοκεῖν⁹ γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἷδε μὲν
γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον¹⁰ οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ
πάντων μέγιστον ὃν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι¹¹ δ' ὡς εἰ-

¹ Ἀλκιβιάδην. Ὅρα Εἰσαγ. σελ. 13.
² Ἡ ἐν Ἀμφιπόλει μάχη ἐγένετο τὸ
422 π. Χ., καθ' ἣν τῶν μὲν Ἀθη-
ναίων ἡγήτο ὁ Κλέων, τῶν δὲ
Σπαρτιατῶν ὁ Βρασίδας.

³ Τὸ Δηλίον ἦτο ἱερόν τοῦ
Ἀπολλωνίου ἐν τῇ Βοιωτίᾳ παρὰ
τῷ Ὠρωπῷ. Ἐνταῦθα οἱ Ἀθη-
ναῖοι δεινῶς ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν
Βοιωτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς τούτων
Ἰπποκράτης ἐρρινοῦθη. Ὅρα εἰσα-
γωγ. σελ. 13. Καὶ κατὰ ταύτην τὴν
μάχην ὁ φιλόσοφος στρατιώτης
εἶδεν μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ἔσπεσε
τὸν Ξενοφῶντα, ὡς λέγεται.

⁴ Τοῦτο λέγει, ὅπως μὴ προσ-
βάλῃ τοὺς ἄλλους· διότι ἐν τῇ
μάχῃ τῇ ἐπὶ Δηλίῳ οἱ στρατιῶται
τοῦ Σωκράτους ἔφυγον προτροπᾶ-
δην, Πλατ. ἐν Λάχῃ. 181 καὶ
εἰσαγωγ. σελ. 14.

⁵ Ἰσως ὁ θεὸς δὲν ἔταξεν, ἵνα
ἐξετάζῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους,
ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀδιάφορον,
διότι ὁ φιλόσοφος ὑπέλαβε τὸ πρᾶγμα.

⁶ Τὸ ἀπαρέμφατον δύναται νὰ
ἐφαρτᾶται καὶ ἐκ τὰ τ ο ν τ ο ς καὶ
ἐκ τοῦ ᾤκηθην, ὅπερ προτιμᾷ ὁ Οἰον.

⁵ Ἡ εὐκτική δηλοῖ τὸ προβλη-
ματικῶδες. Ὁ τὴν τάξιν καταλείπων
ὑπέκειτο εἰς τὴν γραμὴν λιποταξίου
καὶ ἐτιμωρεῖτο δι' αἰτιμίας.

⁶ Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πα-
ροῦσαν περίστασιν, καθ' ἣν ψευδῶς
εἰσάγετα· εἰς τὸ δικαστήριον.

⁷ Ἡ μετοχή εἶναι αἰτιολογική.
Διὰ τῆς ἀπειθείας εἰς τὴν μαντείαν
τοῦ θεοῦ ἤθελεν ὄντως δεῖξει ἀπι-
στίαν πρὸς αὐτό.

⁸ Τὸ δοκεῖν μὲνον τοῦ ἀπαρεμ-
φάτου εἶναι ἀόριστον, τινά.

⁹ Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι· τὸ
θάνατον δεδιέναι ἐστὶ δοκεῖν εἰδέναι,
ἃ οὐκ οἶδεν. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ
οἶδεν εἶναι ὁ δοκῶν εἰδέναι.

¹⁰ Καθ' ἑλξιν ἀντὶ νὰ εἴπῃ·
οὐδ' εἰ ὁ θάνατος τυγχάνει τῷ ἀν-
θρώπῳ. Ὁ Σωκράτης πιστεύων,
ὅτι ἡ ἐνωσις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ
σώματος εἶναι νόσος, ὡς ἀναπτύσ-
σει ἐν τῷ Φαίδωνι, πέποιθεν, ὅτι ἡ
ἀπαλλαγὴ, ἢ ὁ θάνατος εἶναι μέγι-
στον ἀγαθόν. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν ἦτο
καιρὸς πρὸς ἀνάπτυξιν τοιούτων
θεωριῶν. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 31.

¹¹ Φοβούνται τὸν θάνατον, ὥστε

δότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστι. καὶ τοῦτο¹ πῶς Β οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἶσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ² τῷ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ³ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδῶς ἱκανῶς⁴ περὶ τῶν ἐν Ἀίδου οὕτω⁵ καὶ οἶομαι οὐκ εἰδέναι. τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν⁶ καὶ αἰσχρὸν ἐστὶν οἶδα. πρὸ⁷ οὖν τῶν κακῶν, ὧν⁸ οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι· ὥστε οὐδ' εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε⁹ Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες¹⁰, ὅς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν¹¹ οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναι με· λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην,¹² ἦδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, — εἴ μοι πρὸς

ἐγνώριζον, ὅτι εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν.

¹) Δηλαδὴ τὸ οἶδέναι τὸν θάνατον. Ἡ ἀντωνυμία εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως. Διὰ τοῦ αὐτοῦ οἶονεῖ παραπέμπει εἰς ὁ-α εἵπεν ἐν κεφαλ. VI.

²) Ὡς δὲ εἶπεν ὁ ἐν Δελφοῖς θεός.

³) Ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐπαναλαμβάνεται τὸ φαίην σοφώτερος εἶναι.

⁴) Ὅσον φθάνει, ὅσον ἀρχει· ἐνταῦθα δεικνύται ἢ ἐκ τοῦ ἱκνεῖσθαι παραγωγῇ.

⁵) Δηλαδὴ ὥσπερ οὐκ οἶδα, οὕτω καὶ οἶομαι οὐκ εἰδέναι.

⁶) Καὶ βλαβερόν εἶναι καὶ κακὴν ὄψιν παρέχει.

⁷) Ἡ πρὸ μετὰ γενικῆς σημαίνει προτίμησιν, ὡς καὶ ἐν 28 D. Ἀπλούστερον ἡδύνατο νὰ εἴπη, φοβήσομαι μᾶλλον τὰ κακά, ἢ οἶδα,

ὅτι κακά ἐστιν, ἢ ταῦτα, ἃ μὴ οἶδα, εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει.

⁸) Κατ' ἀφομοίωσιν ἐτράπη εἰς γενικὴν.

⁹) Κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἀπολύειν, ὡς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ.

¹⁰) Τὸ ἀπιστῶ σημαίνει οὐ μόνον δὲν πιστεύω, ἀλλὰ καὶ δὲν πείθομαι.

¹¹) Ἐπιρρηματικῶς, ἐξ ἀρχῆς ὡς παρὰ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόῃ. 92 «ἀρχὴν δὲ θηρῶν οὐ πρέπει τάμνηχαι».

¹²) Ἡ διαφυγὴ τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἀντύτου ἡτό τι προβληματικῶδες. Ὁ δὲ ἐπόμενος ἂν δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸ διαφθαρήσονται, ἀλλ' εἰς τὸ ἐπιτηδεύοντες, δηλ. ἐπιτηδεύοιεν ἂν καὶ διαφθαρήσονται. Τὸν ἂν μέλλοντι τῆς ὀριστικῆς συντάσσει ὁ Ὁμηρος.

ταῦτα εἵποιτε ¹. ὦ Σώκρατες, νῦν μὲν ² Ἀνύτῳ οὐ πει-
σόμεθα, ἀλλ' ἀφιεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ ³ μέντοι, ἐφ' ὅτε ⁴
μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ ⁵ διατρίβειν μηδὲ φιλοσο-
φεῖν· ἐάν δὲ ἄλλως ἔτι τοῦτο πράττων ⁶, ἀποθανεῖ ⁷. εἰ
D οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίετε ⁸, εἵπομ' ἂν ὑ-
μῖν ὅτι ἐγὼ ὕμᾱς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν
καὶ φιλῶ ⁹, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν ¹⁰, καὶ
ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω ¹¹ καὶ οἷός τε ὦ, οὐ μὴ παύσωμαι φι-
λοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελεύόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμε-
νος ¹² ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷάπερ εἴωθα,

¹) Διὰ τὰ ἐν τῷ μεταξύ παρεμ-
πεσόντα ἡναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ
τὴν ὑπ.θεσίαν. Ἡδῶντο δὲ νὰ εἴπῃ,
εἴ με νῦν ἀφίετε, ἀφιε-
τες δὲ εἵποιτε.

²) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπύ-
μενον, ἐάν δὲ ἄλλως ἔτι.

³) Κυρίως ἡ ἐπὶ μετὰ δοτικῆς
σημαίνει τὸ ἐπ'αὐτῷ· ἐπειδὴ δὲ οἱ
ἀρχαιότεροι ἄνθρωποι, ὡς νῦν ἔτι
πράττουσιν οἱ ἀπλοῖκοι, ἔθετον τὰ
ἀνταλλασσόμενα τὰ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλ-
λου, περιέπεσαν εἰς τὴν σημασίαν
τοῦ ὅπου ἢ τῆς συνήκης, ὡς Θου-
κυδ. I, 12 «πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ
ῥητοῖς γέραςι πατρικὰ βρασιλεῖαι».

⁴) Τὸ ἐφ' ὅτε φέρεται εἰς ἀπα-
ρέμφατον, ὡς καὶ τὸ ὥστε, ὡς
Ἡρόδοτ. VII, 151 «ἐρρύσαντο
δὲ καὶ οὗτοι ἐπὶ τοιούτοις καταλλέ-
ξαντες, ἐπ' ὅτε Ἱπποκράτει Κα-
μάριναν Συρηκοσίους παραδοῦναι».
Ἀντὶ τοῦ ἐφ' ὅτε συχνάκις τίθε-
ται τὸ ὥστε μετ' ἀπαρεμφκτου, ὡς
παρὰ Θουκυδ. III, 114 «σπονδὰς
καὶ θυμωχίαν ἀποιήσαντο... ἐπὶ
τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακινώτας
μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ
Πελοποννησίους, μήτε».

⁵) Ὁ Hirschig ἔγραψεν ἐν
ταύτῃ τῇ ἐξέτασει, ὅπερ δὲν εἶναι
ἀναγκαῖον.

⁶) Τὸ ἀλίσκεσθαι συντάσσεται
μετοχῇ, ὡς ἐν Νόμ. VI, 754 E
«ἐάν ἀλίσκηται τῶν νόμων κατα-

φρανῶν». Γοργ. 489 A «ὅπως
μὴ ἀλώσει ἐνταῦθα σὺ αἰσχυρό-
μενος».

⁷) Θέλεις καταδικασθῇ εἰς θά-
νκτον.

⁸) Ἐπειδὴ ἐπὶ πολὺ ἐμηνύθη
ὁ λόγος, παρὰ τὸ σύνθηρος καὶ τὸ
τρίτον ἐπανέληψεν ἡ ὑπόθεσις.

⁹) Ταῦτα ποιοῦσιν ἀντίθεσιν πρὸς
τὴν τελείαν ἀπειθεῖαν τοῦ Σωκρά-
τους εἰς τὴν ἀξίωσιν τῶν δικαστῶν.
Διὰ τῶν δύο τούτων ῥημάτων δη-
λοῖ τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς ἀγά-
πης, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἀ-
πομν. II, 7, 12 «καὶ αἱ μὲν ὡς
κηδερόνα ἐφίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠρελί-
μους ἡγάπα» καὶ Πλάτ. ἐν Λύσιδ.
216 B «ἀναγκάζεται δὲ ἡ σῶμα
διὰ νόσον ἰατρικὴν ἀσπάζεσθαι καὶ
φιλεῖν».

¹⁰) Ἐνταῦθα καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα
ὁ φιλόσοφος τίθῃσι τὴν προσωπικὴν
πεισιθῆσιν ὑπὲρ τὴν πολιτείαν, ὅπρ
ἄγει αὐτὴν εἰς ἀποσύνθεσιν. Ὅρα
εἰσαγωγ., σελ. 51.

¹¹) Ἰσως ὁ Σωκράτης ταῦτα
λέγων εἶχεν ἐν νῷ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀ-
χιλλεύου Ἰλιάδ. 7, 609 «εἰς ὃ
κ' ἀΰτμῃ ἐν στήθεσσι μένῃ
καὶ μοι φίλα γούνατ' ὀ-
ρώρῃ». Τὸ ἐμπνέω κείται ἐνταῦθα
ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ζῶ, ὡς ἐν Φι-
λοκτήτ. 803 «εἰσδὼν παρ' ἐλπίδα
ἀνώδυνον βλέποντα χαμπύιον ἔτι».

¹²) Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐνδει-

ὅτι, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὢν, πόλεως¹ τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης² εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν³, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ἔως πλείστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς⁴, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ⁵ καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἅπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω⁶, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι⁷ δέ, δυνειδιῶ ὅτι τὰ πλείστου ἄξια⁸ περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, 30 τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρω καὶ πρεσβυτέρω⁹, ὅτω ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένω καὶ ἀστῶ, μᾶλλον¹⁰ δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσω μου ἐγγυτέρω

κνύμενος ὑπάρχει ἐν τῷ ἐπομένῳ ἰδιῶ λόγῳ.

1) Ἡ γενικὴ πόλεως εἶναι παράθεσις εἰς τὸ Ἀθηναῖος, ὡσεὶ τοῦτο ἦτο κατὰ γενικὴν. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀνωμαλῖαι περὶ τὴν παράθεσιν ὑπάρχουσιν, πολλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Ἰλιοδ. Β 54 «Νεστορὴ παρὰ νηϊ, Πυλοιγενέος βασιλῆος» καὶ Ε 741 «ἐν δὲ Γοργείῃ κεφαλῇ ἡ δεινολο πεσώρου».

2) Εὐδοκίμος λέγεται ὁ ἔχων καλὴν φήμην, καλὴν ὑπόληψιν.

3) Ἡ δόξα τοῦ Σωκράτους ἐγένετο ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν καθάρσιν τῶν πειγῶν τῆς πόλεως, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν ἰσχυροί. Ἀλλ' ὁ Fischer ἔδειξεν, ὅτι ἐνταῦθα ἡ λέξις δὲν σημαίνει τὴν δυνάμιν τῆς πύλεως, ἀλλὰ τὴν ἰσχύιν τοῦ φρονήματος, ὡς ἐν Μενεξένῳ 243 C μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων τὴν λέξιν ἐν ῥώμῃ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας «οὐ δὲ καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετή». Τοιοῦτον καὶ τὸ παρὰ Θουκυδίδ. Ι, 138 C «ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχύιν δηλώας».

4) Τὰ χρήματα, ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ εἶναι ἐξωτερικά, ἡ δὲ φρόνησις καὶ ἡ ἀλήθεια ἐσωτερικά ἀγαθὰ.

5) Παρατακτικὴ ἢ σύνταξις, ἀντὶ τὰς εἰρη. ἀμφισβητῶν φῇ.

6) Τὰ τρία ταῦτα ῥήματα χαρακτηρίζουσι τὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους.

7) Τὸ ἀπαρέμψατον φάναι μόνον γραμματικῶς οὐχὶ δὲ κατὰ ἔννοιαν ἐφαρτάται ἐκ τοῦ δοκῇ. Τοῦτο ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κεκτῆσθαι.

8) Πλείστου ἄξια εἶναι ἡ φρόνησις, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ψυχὴ. φαυλότερα δὲ τὰ χρήματα, ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ.

9) Τὸ ποιεῖν συντάσσεται μὲν διπλῇ αἰτιατικῇ, συντάσσεται ὅμως καὶ αἰτιατικῇ καὶ δυνάμει, ὡς ἐνταῦθα καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. ΙΙ, 3, 13 «δὴλον ὅτι καὶ τοῦτο δεῖται ἂν πρότερον αὐτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν» ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. ΙΙ, 2, 24 «καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρεῖς ἄσμενος ταῦτ' ἐποίησε, εἰ ἐώρα» Πλάτ. ἐν Χαρμ. 157 C «οὐκ ἂν ἔχοιμεν, ὅτι ποιοῦμέν σοι».

10) Ἐννοεῖται τὸ τοσοῦτον.

ἐστὲ γένει¹. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὖ ἴστε², καὶ ἐγὼ οἶμαι οὐδέν πω ὑμῖν μείζον³ ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ⁴ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρῶτων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων⁵ ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον⁶ μηδὲ⁷ οὕτω σφόδρα
 B ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται, λέγων ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων⁸ ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τᾶλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διασφείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά⁹. εἰ δέ τις μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει¹⁰. πρὸς ταῦτα¹¹, φαίην ἄν,

ὡς καὶ ἐν 39 D « καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται ὅσοι νεώτεροί εἰσιν ».

¹) Γένος ἐν: αὐθᾶ εἶναι ἡ καταγωγῇ.

²) Ἡ παρενθετικὴ αὕτη πρότασις λέγεται μετ' ἐμφάσεως· γνωρίζετε το καλὰ.

³) Λέγει τοῦτο, διότι ἡ βελτίωσις τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθόν.

⁴) Πολλὰ ὀνόματα, ὡς ἐνταῦθα τὸ ὑπηρεσία, παραγόμενα ἐκ ῥημάτων διατηροῦσι τὴν τοῦτων σύνταξιν, ὡς Ἡσίοδ. Θεογον. 93 « τοίη τοι Μουσέων ἱερὴ δόσις ἀνθρώποισιν »· Ἡρόδοτ. VII, 169 « αἱ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως ἐπέμψε μνήνων δακρύματα », Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 617 « πυρὸς βρότοισι δοτῆρ' ὅρᾳς Προμηθέα ».

⁵) Προσπαθῶν νὰ πείσω.

⁶) Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐνοεῖται ἐκ τῶν ἐπομένων, ἢ τῆς ψυχῆς.

⁷) Δὲν λέγει μήτε, διότι τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ τρίτον μέρος τῆς ἀρνητικῆς προτάσεως, ἀλλὰ συνδέει τὸ πρότερον μετὰ τοῦ οὕτω σφόδρα.

⁸) Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πολλὰ ἐλέγχθησαν καὶ στίχοι ἐποιήθησαν πρὸς ἱππαίων τοῦ πλούτου ἢ πρὸς

φύγον αὐτοῦ, ὡς Θεογν. 699 « Πλήθει δ' ἀνθρώπων ἀρετὴ μὴ γίγνεται ἤδε, πλουτεῖν· τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἄρ' ἦν ὄφελος, οὐδ' εἰ σωφροσύνην μὲν ἔχοις· Ῥαδαμάνθους αὐτοῦ, πλείονα δ' εἰδείης Σισύφου Αἰολίδεω ». Καὶ ὁ Πίνδαρος εἶπεν ἐν Ἰσθμ. II, 44 « χρήματα, χρήματ' ἀνὴρ ». Ὁ δὲ Χρύσιππος παρ' Ἀθηναίων IV, 159 λέγει· « ἐπὶ τοσοῦτον τινὲς ἐκπίπτουσι πρὸς τὸ ἀργύριον, ὥστε ἰσθαρῆσθαι πρὸς τῇ τελευτῇ τινὰ μὲν καταπιόντα οὐκ ὀλίγους χρυσοῦς ἀποθάνειν, τὸν δὲ ἕτερον ραψάμενον εἰς τινα χιτῶνα καὶ ἐνδύνει αὐτὸν ἐπισκῆψαι τοῖς οἰκέοις θάψαι οὕτως, μήτε καύσαντας μήτε θεραπεύσαντας ». Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον διασφαρέντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐτραπήσαν εἰς τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ὀλιγωροῦντες τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ' ὁ ὀλισμὸς εἶναι πρόδρομος τοῦ ὀλέθρου τῶν λαῶν, ὅπερ ὁ φιλόσοφος ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ διανοίᾳ κατείδεν.

⁹) Ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι λόγοι δὲν δύνανται νὰ ἦναι βλαβεροί, ἐξαγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἡμαρτημένη.

¹⁰) Κατ' ἐμφημισμὸν ἀντὶ ψευδεταί.

¹¹) Ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰρημένα, κατὰ ταῦτα, διὰ ταῦτα.

ὦ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ¹ ἢ μὴ, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὥς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος² ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις³ τεθνάναι.

XVIII. Μὴ θορυβεῖτε⁴, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν⁵ ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν⁶. καὶ γάρ, ὥς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσασθε⁷ ἀκούοντες. μέλλω γὰρ οὖν ἅττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδὲ μὴ ποιεῖτε τοῦτο. εὐ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνῃτε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω⁸, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλῃτος οὔτε Ἀνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν⁹ εἶναι ἀμείνονι¹⁰ ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. ἀπο- D

¹) Δὲν λέγει Μελῆτις, ἀλλ' Ἀνύτῳ· διότι οὗτος κατὰ τὰ ἔργα εἰρημένως εἶπεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφήσῃσι τὸν Σωκράτη.

²) Ὁ ἂν συντάσσεται καὶ μέλ- λοντι τῆς μετοχῆς, ὡς Θουκυδ. V, 15 α γνόντες οὐν μάλλον ἂν ἐνδεξο- μένους». Σημειωτέον δ' ὅμως, ὅτι τοὺς τοιοῦτους μέλλοντας τρέπουσι τινὲς εἰς ἀορίστους. Ἐνταῦθα ὁ Πλάτων ἡδύνετο νὰ εἴπῃ· νομίζον- τες ἢ πεπεισμένοι, ὅτι οὐκ ἂν ἐγὼ ποιήσωμι ἄλλα.

³) Καὶ κατωτέρω 41 Α λέγει· «ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τε- θνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθὲς» καὶ Δημοσθέν. ἐν Φιλίππικ. III, 65 «τεθνάναι δὲ μυριάκις κρεῖττον ἢ καλακεῖα τι ποιῆσαι Φιλίππου».

⁴) Ἡ παρρησία τοῦ φιλοσόφου δὲν ἤρесе τοῖς δικασταῖς καὶ ἐντεῦ- θεν ὁ θόρυβος. Ἡ παραίνεσις αὐτῇ δὲν ταπεινοῖ τὸν Σωκράτη, ὡς λέ- γομεν ἐν τῇ εἰσαγωγ. σελ. 26.

⁵) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ οἷς ἐδεήθην.

⁶) Ἀντιτίθεται πρὸς τὸ θορυ- βεῖν, καθ' ὅσον ὁ θορυβῶν δὲν δύ- νηται νὰ ἀκούσῃ.

⁷) Ὁ Σωκράτης καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ δὲν ἀγορεύει ὡς κατη- γορούμενος, ἀλλ' ὡς διδάσκαλος τῶν δικαστῶν. Ὅρα εἰσαγωγ. εἰς Κρίτων. σελ. 4.

⁸) Τὸ λέγω ὁ Wecklein τρέ- πει εἰς ἑρῶ· διότι κατ' αὐτὸν ἡ φράσις ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα, προσκειμένον τῇ πύλει ὡς περὶ πῦρ μεγάλῳ... δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὁ πό- μῳπος. Οὕτως ὁ ἀκροατὴς δὲν γινώσκει, τί ὁ λέγων ἐννοεῖ διὰ τῆς φράσεως οἷον ἐγὼ λέγω. Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ὁ λέγων περιέγραψεν ἑαυτὸν ἐν τῷ ἡγουμένῳ κεφαλαίῳ, εἰς δὲ καὶ ἀναφέρεται ἡ φράσις, τὰ δ' ἐπόμενα εἶναι παραβολὴ τις. Ἀλ- λως τὸ λέγω ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα, ὡς 17 Β.

⁹) Τὸ θεμιτὸν ἱσχυρίζεται πρὸς τὸ ἐξεῖναι, οὐ καὶ τὴν σύνταξιν δέ- χεται.

¹⁰) Ἐννοεῖ ὑπὸ ἡθικῇ ἐποφιν· ὑπὸ ταύτην δὲ ὁ Σωκράτης εἶναι ἀμείνων τοῦ Ἀνύτου. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἔχουσιν ὑψηλὴν σημα- σίαν.

κτείνειει¹ μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν². ἀλλὰ ταῦτα οὗτος ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που³ μεγάλη κακία, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον⁴ ποιεῖν ἢ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως⁵ ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὺ⁶ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι⁷ ὥς τις ἂν οἴοιτο, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, μή τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν⁸ ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. ἐάν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ βρόδῳ ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς⁹, εἰ καὶ γελαιότερον¹⁰ εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ

1) Ὁ κατηγορὸς ἀπ' κτείνει, διότι διὰ τῆς κατηγορίας συμβάλλεται πρὸς τὸ ὄνομα.

2) Ἐκαστος πολίτης Ἀθηναῖος εἶχε πάντα τὰ δικαιώματα, ἐφ' ὅσον δὲν καταδικάζετο εἰς ἀτίμian. Ἡ ἀτίμια ἦτο πολιτικός θάνατος, ὃ δὲ εἰς ταύτην καταδικασθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ οὐδεμίαν πολιτικὴν ἢ ἱερατικὴν ὑπηρεσίαν οὐδὲ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ στρατῷ· διότι τοῦτο ἐθεωρεῖτο οὐ μόνον καθήκον, ἀλλὰ καὶ δικαίωμα τοῦ πολίτου. Εἰς ταύτην ἀτίμian καταδικάζετο ὁ δωροδοκῶν καὶ ὁ δεκάζων, ὁ σφετεριζόμενος δημόσια χρήματα, ὁ μὴ ὑπερασπίζων τὴν πατρίδα κινδυνεύουσαν, ὁ συκοφάντης κτλ. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλο εἶδος ἀτίμίας, καθ' ὃ ὁ καταδικαζόμενος ἐστερεῖτο τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, μέχρις ὅτου ἐξεπλήρου τὰ ἐπιβεβλημένα καθήκοντα. Τοῦτο ἦτο εἶδος ἐξαναγκασμοῦ. Τοιαύτη ποινὴ ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς ὀφειλοντας εἰς τὸ δημόσιον. Ἐν τοῖς χειρογράφοις εὐρήται ἂ τιμᾶσειεν, ἀλλ' ὁ Elmsley ἔγραψεν ἀτιμώσειεν, ὅπερ δικαίως προτιμᾶται.

3) Ὡς νομίζω.

4) Δηλαδή οἶομαι μέγα κακὸν εἶναι.

5) Ὁ Σωκράτης δὲν θέλει οὔτε

νὰ ἀδικῇ, οὔτε νὰ ἀδικηταί· ἂν δ' ἦτο ἀναγκαῖον ἐν ἑκ τῶν δύο, προτιμᾷ τὸ ἀδικεῖσθαι· διότι τὸ ἀδικεῖν εἶναι μέγιστον κακόν, Πλάτ. ἐν Πόρῳ. 469 C.

6) Εἶμαι μακράν, ἀπέχω, πολὺ, ὡς Θεουκλῆς. Π. 77 «τὸ πῦρ ἐλαχίστου εὐθέως διαφθεῖραι τοὺς Πλαταιέας».

7) Τὸν ἀξιοπρεπέστατον τοῦτον λόγον ἠδύνατο νὰ εἰπῇ μόνον ἀνὴρ, ὅστις τὸν θάνατον ἐθεώρει ἀγαθόν, διότι τὸ σώμα κατ' αὐτὸν εἶναι κώλυμα τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅμως ὁ Κρίσσιος Σειδῆρος εἶπεν, ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἀνάξιος τοῦ συνηγόρου καὶ τοῦ ὑποδίκου. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 32.

8) Ἐπειδὴ τὸ δίδωμι συντάσσεται δοτικῇ, συνέταξε καὶ τὸ ἐντεῦθεν παραγόμενον ὄνομα. Ὁ Σωκράτης ἐδόθη τοῖς Ἀθηναίοις, ἵνα ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς κακίας καὶ προτρέψῃ εἰς ἀρετήν.

9) Προσδιορίζει τὸ προσκείμενον, μεθ' οὗ ἐπεξηγεῖ τὸ τοιοῦτον.

10) Ὀλίγον γελιοῖον· τὰ συγκριτικὰ ἄνευ τοῦ δευτέρου ὅρου τῆς συγκρίσεως δηλοῦσι βαθμὸν μικρότερον τοῦ πρωτοτύπου.

θεοῦ¹, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ², ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρω³ καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύω πός⁴ τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προσπεθεικέναι, τοιοῦτόν⁵ τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων⁶ καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων⁷. τοιοῦτος οὖν ἄλλος 31 οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως⁸ τάχ' ἂν ἀχρόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγχειρόμενοι⁹, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥαδίως ἂν¹⁰ ἀποκτείναντε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτ' ἂν, εἰ μὴ

¹) Τὸ προσκειμένον ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ προσπεθειμένον δεχεται ποιητικὸν οἷον. Τινὲς ἀπειροῦσι τὸ ποιητικὸν τοῦτο αἶτιον, οὐχὶ ὀρθῶς.

²) Ἡ παραβολὴ καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι ἐπιτυχής, καθ' ὅσον καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἦτα γενναία καὶ εἶχε τὸ φρόνημα γενναῖον.

³) Τὸ θετικὸν εἶναι νωθὴς = νωθρός· Ἡ λέξις θεωρεῖται σύνθετος ἐκ τοῦ νη καὶ ὠθέω.

⁴) Πολλὰς δυσκολίας ἡ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου τούτου παρέχει τοῖς ἐρμηνευταῖς. Διότι ἡ λέξις σημαίνει τὸ κέντρον τὸ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ ἵππου, καὶ τὸν οἶστρον, ἥτοι τὴν μυῖαν τὴν ἐρεθίζουσαν τοὺς ἵππους. Ἡ πρώτη ἐρμηνεία ἔχει τὸ καλόν, ὅτι ἡ μὲν πόλις τῶν Ἀθηναίων εἰκονίζεται ὡς ἵππος, ὁ δὲ Σωκράτης ὡς ἵππεύς καθοδηγῶν αὐτόν. Πρὸς εἰς ὁ οἶστρος εἶναι βλαβερόν ἔντομον θέτον τὸν ἵππον εἰς ἀνησυχίαν καὶ οὐχὶ ἐγείρειν αὐτόν. Ἀλλ' ἂν ἐρμηνεύσωμεν ὡς κέντρον, τότε ἡ παραβολὴ δὲν εἶναι γελοία, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔχει τι μεγαλοπρεπές. Πρὸς τούτοις τὰ ῥήματα προσκείσθαι, προσπεθεικέναι καὶ προσκαθίζειν δὲν δύνανται νὰ νοηθῶσι περὶ τοῦ κέντρου. Τέλος ἔγκειται ἐν τῷ εἰρωνικῷ τοῦ

Σωκράτους τρόπῳ, ἵνα εἰκονίσῃ ἑαυτὸν ὡς μυῖαν δεγερτικὴν, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι πειρῶνται νὰ φανεύσωσιν.

⁵) Εἶναι ἐπεξηγητὴς τοῦ οἷον καὶ προσδιορίζεται ἀκριβέστερον διὰ τῆς ἐπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως.

⁶) Τὴν μετοχὴν ταύτην ἐπεξηγούσιν αἱ δύο ἐπόμεναι. Μετεγείρησθαι ἐξ τὸ ἐγείρω, ὅπως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ προηγουμένον ἐγείρεσθαι.

⁷) Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀρμόζει καὶ εἰς τὸν Σωκράτη καὶ εἰς τὸν μύωπα.

⁸) Ὅρα, ὅτι ἔθηκε τὸ ἴσως καὶ τάχα ἐκ παραλλήλου.

⁹) Ἡ φράσις οἱ νυστάζοντες ἐγχειρόμενοι περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀχρόμενοι. Τὸ νυστάζειν παραγόμενον ἐκ τοῦ νέω, νευστάζει σημαίνει κυριεύσθαι ὑπὸ τοῦ ὕπνου, κλῖνω τὴν κεφαλὴν, ἵνα κοιμηθῶ, *Ξένωρχ.* παρ' Ἀθην. 15, 47 ὡς ὑπὸ τὸ νυστάζειν γε καὶ τὸς ἀρχομένους ἢ τὰ γὰρ δαίμονες συνέσειά με ἀκράτος ἐκποθεῖσα φιλὴ παντελῶς. Πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ οἶστρου ἡ τῆς μυῖας συμφωνεῖ καὶ τὸ ῥῆμα κρούσαντες, περὶ ὃ Hermann ἀπὸ θάνατος ἔτρεψεν εἰς ὁρούσαντες, περὶ μεταγείρονται οἱ ποιεῖται καὶ οὐχὶ οἱ πεζογράφοι.

¹⁰) Ὅρα, ὅτι τὸν ἂν μετεχει-

τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιτέμψει¹ κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὦν τοιοῦτος, οἷος² ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόςθαι, ἐνθὲν δὲ ἂν κατανοήσαιτε· οὐ γὰρ
 B ἀνθρωπίνῳ³ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων
 ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων⁴
 τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ
 ἐκάστω προσιόντα ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτε-
 ρον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν τοι ἀπὸ
 τούτων ἀπέλαυν⁵ καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρε-
 κευεύμενην, εἶχον⁶ ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁράτε δὴ καὶ
 αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι τὰλλα πάντα ἀναισχύντως
 C οὕτω⁷ κατηγοροῦντες τοῦτό τε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο
 ἀπαναισχυντῆσαι⁸ παρεχόμενοι μάρτυρα, ὥς⁹ ἐγὼ ποτέ
 τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἥτησα. ἱκανὸν γάρ, οἶμαι,

ρίσθαι, τρίς. Ἀντὶ τοῦ εἶτα ἔπρεπε
 νὰ ἔχη τὸ κᾶ:α, ἀλλ' εὑρηται καὶ
 ἀλλαγὴ ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II,
 2, 14 « τοὺς ἀνθρώπους φυλάξῃ,
 μή σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων ἀμε-
 λούντα πάντες ἀτιμάσωσιν, εἶτα ἐν
 ἐρημίᾳ οἴλων ἀνασπῆς ».

1) Ἡ ἐπὶ Ἰσῳίς σημαίνει τὸ ὑ-
 στερων, ὡς ἐν τῷ ἐπίγονος.

2) Ἀντὶ τοῦ οἷος ἡδύνατο νὰ
 θέσῃ τὸ ὥστε, ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ.
 457 D « ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐ-
 τῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας
 ἄχθασθαι » Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλ.
 745 « σῦμμαχος γένοιό μοι τοιοῦτος,
 οἷος ἂν τροπὴν Εὐρυσθέως θέην ».

3) Οἱ ἄνθρωποι ἀσχοιοῦνται
 μᾶλλον περὶ τὰ ἴδια ἢ περὶ τὰ ἄλ-
 λτρια.

4) Τὸ ἀνέχεσθαι συνήθως συν-
 τάσσεται αἰτιατικῇ, ὡς Ἰσοκράτ.
 Πανηγυρ. 65 B « τοὺς βαρβάρους
 οὕτω διέθεμεν, ὥστε μὴ μόνον
 παύσασθαι στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποι-
 ούμενους, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν γῶ-
 ραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην ». Ἐ-
 νίοτε ὅμως συντάσσεται καὶ γενικῇ,
 ὡς ἐν ταῦτα καὶ Εὐριπίδ. ἐν Τρωάδ.

181 « μεταβαλλομένου δαίμονος
 ἀνέχου » Πλάτ. Γοργ. 491 « ἢ
 οὔτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος; ἀνέξει »
 Ξενοφ. ἐν Κυρ. Ἀναβάσ. II, 2, 1
 « Πέρσας ἔρη οὐκ ἀνασχέσθαι· ἐαυ-
 τοῦ βασιλεύοντος ».

5) Εἶχον ὑπελείας ἀπὸ ταῦτα.

6) Ἡ γραμμὴ εἶχεν δὲν ἐπι-
 δοκιμάζεται ὑπὸ τῶν κριτικῶν. Τοῦ
 ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τὸ ὑποκείμενον ἦθε-
 λεν εἶναι αὐτό. Παραπλήσιον πρὸς
 τὸ προκείμενον χωρίον εἶναι τὸ
 κατωτέρω 34 B « αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ
 διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν
 βοηθοῦντες ». Σημαίνει δὲ ἡδυνάμην
 νὰ ἔχω ἀφορμὴν πρὸς τοιαύτην
 ἐνέργειαν· ἐπειδὴ ὅμως ἐγὼ δὲν
 ἔχω τοιαύτην, ἄρα ἐνεργῶ ὡς ὁρ-
 γανον ἄλλου, ἥτοι τοῦ θεοῦ.

7) Τὸ οὕτω ἐτίθη μετὰ τὴν λέ-
 ξιν, ἣν προσδιορίζει, ὡς ἐν Φαίδρ.
 255. E.

8) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ, ταύτην
 τὴν ἀναισχύντην ἀπαναισχυντῆσαι.

9) Ὁ λόγος οὗτος δύναται νὰ
 ἐξηρατᾶται καὶ ἐκ τοῦ ἀπαναι-
 σχυντῆσαι καὶ ἐκ τοῦ παρεχό-
 μενοι μάρτυρα.

ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα¹, ἀληθῆ ὡς λέγω, τὴν πενίαν.

XIX. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα συμβουλευέω περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ², δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος³ τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου⁴ δὲ αἰτίον ἐστὶν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖον τι καὶ δαιμόνιον⁵ γίγνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν⁶ Μέλητος ἐγράφατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνὴ τις γιγνομένη, ἥ ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τούτου⁷, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε· τοῦτ' ἐστὶν ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀ-

¹) Ἡ σύνταξις προῆλθεν ἐκ συμπτώσεως δύο προτάσεων. Ὁ μάρτυς, ὃν παρέχομαι, ἡ πενία, ἡ καλὸς μάρτυς ἐστίν, ὡς ἀληθῆ λέγω.

²) Ἄλλοι γράφουσι πολυπραγμονῶν. Ἀλλαχοῦ δὲ Πλάτων ἀντιτίθει τὸ πολυπραγμονεῖν πρὸς τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν, ὡς ἐν Γοργ. 526 C « ἄνδρὸς φιλοσόφου τὰ αὐτοῦ πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῇ βίῳ ». Λέγει πολυπραγμονεῖν, γὰρ ὅσον ἀναμειγνύεται εἰς ξένας ὑποθέσεις, οἷα εἶναι ἡ βελτίωσις τῶν πολιτῶν. Ἀφ' οὗ ἔχει τοιαύτην ἔφεσιν, ἔπρεπε νὰ λέγῃ ταῦτα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ὅπου ταῦτα λεγόμενα δὲν εἶναι πολυπραγμοσύνη.

³) Ἐννοεῖ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἥτις ἐγένετο ἐν τῇ Πνυκί, κειμένη ὑψηλότερον.

⁴) Τοῦ μὴ τολμᾶν ἀναβαίνειν.

⁵) Τὸ δαιμόνιον οὔτε ὡς πνεῦμα, οὔτε ὡς πρόσωπον πρέπει νὰ θεωρηθῇ, ἀλλὰ μόνον ὡς δαιμόνια φωνή, ὡς θεὰ ἀποκαλύπτει· διότι οὐδαμοῦ τῶν συγγραμμάτων τοῦ

τε Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφώντος γίνεται λόγος περὶ διαλόγου τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸ δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντοτε λέγεται περὶ θεᾶς φωνῆς, ὡς ἐν Φαῖδρ. 242 B « τὸ δαιμόνιον τε καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μου γίνεσθαι ἐγένετο καὶ τίνα φωνὴν ἔδοξα αὐτόθεν ἀκοῦσαι ». Ἀντικείμενον τῆς θεᾶς ταύτης ἀποκαλύψεως ἦτο τὸ σκόπιμον ἢ ἄσκοπον ἐπιχειρήσιόν· τινος. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἦτο ἡ φωνὴ τῆς συνεδήσεως. Ἡ λέξις δαιμόνιον προστέθη διὰ τὸ ἀνεξήγητον τῆς φωνῆς (τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ τὸ δαίμων) καὶ ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὴν κατηγορίαν τοῦ Μέλητος. Ἐνταῦθα μετὰ τὸ γίνεσθαι ὑπῆρχεν ἡ λέξις φωνή, ἥτις ἀπορρίπτεται ὑπὸ τῶν πλείστων κριτικῶν.

⁶) Ὁ Μέλητος διεκωμώδησε τὴν φωνὴν ταύτην τῆς συνεδήσεως ὀνομάσας αὐτὴν καὶ νᾶ δαιμόνιαν. Τὸ διεκωμώδειν σημαίνει διασύρειν, σκώπτειν, χλευάζειν.

⁷) Εὐρῆται καὶ ἡ γραφὴ τοῦτο ἦν προτιμῶσιν ὁ Cron, ὁ Wohl-

θηγαῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι¹ ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολι-
τικά πράγματα², πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς
Ε ὠφελήκη οὐδὲν οὗτ' ἂν³ ἑμαυτόν. καὶ μή μοι ἄχθεσθε
λέγοντι τάληθ' οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθή-
σεται οὔτε⁴ ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως⁵
ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικοι καὶ παρά-
32 νομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν
τῷ ὄντι⁶ μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει
ὀλίγον χρόνον⁷ σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δη-
μοσιεύειν⁸.

XX. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι
τούτων, οὐ λόγους⁹, ἀλλ' ὅ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκού-
σατε δὴ μου τὰ ἐμοὶ ξυμβεβηκότα, ἵν' εἰδῆτε ὅτι οὐδ' ἂν
ἐνὶ¹⁰ ὑπεικάθοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δέσας θάνατον, μὴ

rab καὶ ἄλλοι. Ἡ αἰτιατικὴ ἐφαρ-
τᾶται ἐκ τοῦ πράττειν.

1) Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εἰκο-
στοῦ ἔτους ἡδύναντο νὰ μετέλθοι
τῶν πολιτικῶν. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ
πάλαι τονίζει τὴν σύμπτωσιν τοῦ
αἰτίου καὶ τοῦ ἀποτελέσματος· ὅσον
πρότερον ἤθελον ἐπιχειρήσει νὰ πο-
λιτευομαι, τοσοῦτον πρότερον ἤθε-
λον ἀπολεσθῇ. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι
ἀνάγκη νὰ ἐκβληθῇ τὸ πρότερον π ἄ-
λ α ι, ὡς ἐπίστευσεν ὁ Cobet.

2) Συνήθως λέγεται πράττειν τὰ
πολιτικά ἄνευ τοῦ π ρ ἄ γ μ α τ α,
ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ τὸ πλήρες, ὡς ἐν
Γοργ. 514 Α.

3) Ὅρα, ὅτι ἔθηκε τὸν ἄν ἄνευ
τοῦ ῥήματος, ὡς ἐν Φιλῆβ. 43 Α
« ὅλῳ δὴ τοῦτο γε, ὃ Σώκρατες,
ὡς οὔτε ἡδονὴ γίγνεται ἂν ἐν τῇ
τοιούτῳ ποτέ, οὔτ' ἂν τις λύπη ».

4) Πολλάκις δύο ἢ πλεονα ἀρ-
νητικὰ τίθενται εἰς τὸν λόγον, ἐξ ὧν
τὸ ἐν ἐνισχύει τὸ ἕτερον, ὡς Σοφοκλ.
ἐν Ἀντιγόῃ. 1156 « οὐκ ἐστὶ δὲ
ποῖον σπάντ' ἂν ἀνθρώπων βίον οὔτ'
αἰνέσκειμ' ἂν οὔτε μεμψίζομεν » ἐν
Εὐριπίδῃ, ἐν Ἀλκίστ. 324 « οὐ γὰρ

σε μήτηρ οὔτε νομφεύσει ποτέ οὔτ'
ἐν τόκοις σοῖσι θαρσύνει, τέκνον ».

5) Εντίμως καὶ μετὰ παρηγη-
σίας, ὡς ἀρμόζει εἰς γνήσιον πο-
λίτην.

6) Καὶ τὸ γνησίως καὶ τὸ
τῷ ὄντι ὑποδεικνύουσιν, ὅτι σιω-
πηλῶς γίνεται ἀντίθεσις πρὸς τοὺς
ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τοῦ δικαίου μό-
νον κατὰ τὸ εὐαγόμενον.

7) Ὁ καὶ ἀνέκει εἰς τὸ ὀλί-
γ ο ν χ ρ ὶ ο ν ο ν.

8) Ἡ ἀντίθεσις δεικνύει τὴν ση-
μασίαν τοῦ ῥήματος, δηλ. δημόσια
πράττειν.

9) Ὁ λόγος συγκαίως ἀντιτίθε-
ται πρὸς τὰ πράγματα, ὡς Δημο-
σθέν. Ὀλυμπ. II, 42 « ἅπας λόγος,
ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι
φαίνεται καὶ κενόν ».

10) Εἶναι ἐντονώτερον τοῦ οὐ-
δενὶ ἂν. Πλάτ. ἐν Γοργ. 512 Ε
« τὴν εἰρημένην οὐδ' ἂν εἰς ἐκφύ-
γοι ». Τὰ ῥήματα τὰ λήγοντα εἰς
ἀθῆναι, εἶναι καὶ οὖν κατὰ τὸν Im.
Hermann καὶ τὸν Stallbaum δι-
αφέρουσι τῶν πρωτοτύπων κατὰ τὴν
σημασίαν, διότι δηλοῦσιν ἔντασι

υπέιχων δὲ ἅμα¹ καὶ ἅμ' ἂν ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικά μὲν καὶ δικανικά², ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὦ Ἄ- Β θηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα³ δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ⁴ πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς⁵ τοὺς

ἐνεργείας. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Οἶον ἡ διαφορὰ τῆς σημασίας εἶναι ἀμφόβολος. Δύναται ὅμως νὰ διεγθῇ τοιαύτη τις διαφορὰ, ὡς ἐν Γοργ. 481 Α αὐτὸν τὸν νόμον ἐδιώκατες ».

¹) Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν οὐτως, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κύρ. Παθ. ΠΙ, 4, 27 ἄρα μὴ ἅμα τε εὐπείρας καὶ ἅμα οὐ φίλοι νομισαί σε ». Παραπλήσια εἶναι καὶ ἡ ψάσις, ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον. Ἦν ὅσο ἅμα ἔχουσιν πρὸς ἄλληλα, ὡς τὰ ἀναφορικά καὶ τὰ δεικτικά, ὅτλη. ἅμα δὲν ἦν ὅσον ὑπακούσει καὶ ἀμέσως ἦτο δὲν ἀπολεσθῇ. Τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἀνήκει εἰς τὴν ὑπέιχων, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὴν ἀπολοίμην. Ὡς ὅτι τὸ γινώσκον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἵεν εἶναι ἀνάγκη τῆς βοήθειας τῶν κριτικῶν, ἐξ ὧν ὁ Liebhold τὸ πρῶτον ἅμα τρέπει εἰς τὰμα, ὁ δὲ L. Schmidt τὸ δεύτερον εἰς ὅαμ. Κατὰ τὸν διορθώσαν τούτων πολλὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ.

²) Ὡς παρὰ ὁξον φαίνεται μοι, ὅτι ὁ Hermann προσέθηκε τὸ ἀνηθικὸν μόριον οὐ πρὸ τοῦ δικανικά. Νορίζομεν δέ, ὅτι ἡ τοιαύτη προσθήκη ὅν ὠφελεῖ, ἀλλὰ βλάπτει τὴν ἔννοιαν. Τὰ δικανικά σημαίνει πράγματα ἀνήκοντα τοῖς δικανικοῖς τῶν τότε χρόνων, οἵτινες συνήθως παρεκδικατικῶς ἐπεδείκνυντο. Ἐντεῦθεν τὸ δικανικὸν σημαίνει, ὅτι ἀλλὰ γὰρ τὰ δημηγορικά, ἐν Γοργ. 482 Ε αὐτὸν γὰρ τὸν ὅτι, ὦ Σώκратες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικά καὶ δημηγορικά ». Λοιπὸν ὁ φιλόσοφος ἀναγκασθὲν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ἑπαῖνον ἑαυτοῦ ὁμολογεῖ, ὅτι τὰ ὅτι αὐτοῦ λεχθέντα ἐσονται ἐπιδεικτικά καὶ ὡς τοιαῦτα ἐνοχλητικά.

³) Ἐγενόμην βουλευτής.

⁴) Ἐπὶ Κλεισθίους οἱ Ἀθηναῖοι διετέθησαν εἰς δέκα φυλάς, ὧν ἐκάστη ὀνομάσθη κατὰ τὸ ὄνομα ἐγγυρίου ἥρωος. Ἀντιοχίς, εἰς ἣν ἀνῆκεν ὁ Σωκράτης, ὀνομάσθη ἐκ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους. Ἐκ τῶν πεντακοσίων βουλευτῶν οἱ πενήκοντα ἐκάστης φυλῆς ἐπρυτανεύον ἐπὶ 35—36 ἢ 33—39 ἡμέρας κατὰ τὰ ἐμδόλιμα ἔτη. Ἐκ τῶν πενήκοντα πρυτάνων ἐξελέγετο καθ' ἐκάστην διὰ κλήρου εἰς ἐπιστάτης. ὅστις εἶχε τὰς κλεῖδας τοῦ θιαυροῦ καὶ τοῦ ἀρχέου, Ξενοφ. Ἀπομν. Ι, 4, 18 καὶ IV, 4, 2. Οἱ πρυτάνεις καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐπιστάτης εἰσήγε τὴν ἀπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ προέτεινε τὴν ἐπιψήφισιν. Τοῦτο λέγεται ἐπιψήφειν. Πλάτ. ἐν Γοργ. 473 Ε αὐτοῦ ἡ φυλὴ ἐπρυτανεύει καὶ ὅδε με ἐπιψήφειν, γέλωτα παρεῖχον καὶ οὐκ ἡπιστάμην ἐπιψήφειν ».

⁵) Κατὰ τὰ 406 π. Χ. οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐλέχθησαν τοὺς Δακεδαίμονιους ἐν Ἀργινούσαις, μετ' ὀλίγον δὲ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, διότι δὲν ἔστρωσαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ναυαγούς. Κατὰ πόδας οἱ στρατηγοὶ ἦσαν ἔνοχοι, ὑπάρχει πολλὴ ἀμφισβήτησις. Οἱ στρατηγοὶ ὅμως ἀπολογούμενοι εἶπον, ὅτι οὗτοι καταδικάσθησαν τοὺς πολέμιους κατέλιπον τὸ καθεῖκον τῆς σωτηρίας τῶν ναυαγῶν εἰς τινὰ μαίραν τοῦ στόλου μὴ ἐνηθῆσαν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν διὰ τὴν συμβῆναι καταγίγα. Λέγει δέκα στρατηγούς· διὰ τὸ στραγγύλον τοῦ ἀριθμοῦ, διότι κατὰ τὸν Ξενοφῶντα μόνον ὁκτώ μετέσχεον τῆς ναυμαχίας καὶ ἐκ τούτων μόνον ἔβ

οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ¹ τῆς ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν², παρὰ νόμους ὥς ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε³. τότε ἔγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων⁴ ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην⁵ καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδείκνυναι⁶ με καὶ ἀπάγειν⁷ τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων

κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, διότι δύο δὲν ἐπανήλθον εἰς Ἀθήνας.

¹) Βραχυλογία, ἀντὶ τὰ ἐπερ, τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἐκ τῆς ναυμαχίας, ὡς Θουκυδ. II, 34 « καὶ αἰ ἐν αὐτῷ θύπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλὴν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι ». Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάς. I, 2, 3 « τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαθῶν ».

²) Τοῦτο ἦτο παρὰ νόμους, διότι ὁ νόμος ὥριζε, τί γὰρ κρίνειν ἐκαστον. Οὕτω δὲν ἐδόθη ἱκανὸς χρόνος, ὅπως ἕκαστος ἀπολογηθῇ.

³) Οἱ Ἀθηναῖοι βραδύτερον διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν στρατηγῶν μεταμειθεύοντες κατεδίωξαν τοὺς αἰτίους.

⁴) Ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἑλλην. I, 7, 2 παραδίδει: « τῶν δὲ πρυτάνεων τινῶν οὐ φασκόντων προηλθεῖν τὴν διαψήφισιν παρὰ τοὺς νόμους αὐτοῖς Καλλίξενος ἀναβάς κατηγορεῖ αὐτῶν τὰ αὐτά » οἱ δὲ ἐδῶν καλεῖν τοὺς οὐ φασκοντας. Οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ὁμολογοῦν πάντες προηλθεῖν πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου· οὗτος δ' οὐκ ἔφη, ἀλλ' ἢ κατὰ νόμον πάντα ποιήσιν ». καὶ ἐν Ἀπομν. IV, 4, 2 « Καὶ ποτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστάτης γενόμενος οὐκ ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ παρὰ τοὺς νόμους ψηφισασθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς νόμοις ἠναντιώθη τοιαύτῃ ὁρμῇ τοῦ δήμου, ἣν οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἀνθρώπων ὑπομείναι ».

⁵) Τὴν φράσιν, καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην, ἐξοβελίζουσι ὁ Hermann καὶ ὁ Schanz, οὐχὶ πιθανῶς, ὡς νομίζομεν. Ὁ Σωκράτης ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ ἔδειξε δύο δείγματα, ὅτι δὲν ὑποχωρεῖ τῷ

δήμῳ· πρῶτον, ὅτι ὡς πρύτανις καὶ ὡς ἐπιστάτης ἠναντιώθη εἰς τὴν παρὰ νόμους ἐπιθυμίαν τοῦ δήμου καὶ δεύτερον, ὅτι ἔδωκεν ἀντιθετὴν ψήφον. Ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος τοῦ ἀρτί ἀποσπασθέντος γίνεται κατάδηλον, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ἐπιψηφίζειν δὲν ἐξηρτάτο μόνον ἐκ τοῦ ἐπιστάτου, ἤτοι τοῦ προέδρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πρυτάνεων. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἦσαν πολλοί, ἔπρεπε πάντως νὰ ψηφίζωνται. Οὕτως αἰεταὶ ἡ δυσκολία. Ἀλλ' ἄρα γε καὶ ὡς πρόεδρος δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ ἐν τῇ ὅλῃ ἐκκλησίᾳ;

⁶) Ἐνδείξεις ἦτο εἶδος κατηγορίας, κυρίως κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἤσκουν δικαιώματα ἢ κατεῖχον ἀρχὰς ἀπηγορευμένας αὐτοῖς ὑπὸ τῶν νόμων. Ἐνδείξεις ἐλέγετο καὶ ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ ἐπιστάτου τῶν προέδρων, ἂν ἤρνετο νὰ θέσῃ εἰς ἐπιψήφισιν τοῦ δήμου ζήτημά τι. Ἡ δὲ ἀπαγωγὴ ἦτο συνοπτικὴ διαδικασία, καθ' ἣν ὁ κατηγορῶν συλλαμβάνων τὸν κατηγορούμενον ἐπ' αὐτοφώρῳ παρανομοῦντα ἡδύνατο νὰ προσάγῃ εἰς τὸν ἄρχοντα. Λοιπὸν καὶ τὸ ἐνδείκνυναι καὶ τὸ ἀπάγειν δηλοῦσι τὸν φοβερόν κίνδυνον, εἰς ὃν ὁ Σωκράτης ἐξετέθη· διότι προῦκειτο διὰ συνοπτικῆς διαδικασίας νὰ παραδοῖ ἢ τοῖς ἑνδεκα, Δημοσθέν, κατὰ Τιμοκράτ. σελ. 745 « οὐδ' ὅσων ἐνδείξεις ἐστὶ τινὶ ἢ ἀπαγωγῇ, προσεγγραπτ' ἂν ἐν τοῖς νόμοις, τὸν δὲ ἐδείχοντα ἢ ἀπαχθέντα δεσάντων οἱ ἑνδεκα ἐν τῷ βύλῳ ».

⁷) Οἱ ῥήτορες δὲν ἡδύνατο νὰ

καὶ βοώντων¹, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ὧμην
 μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι²
 μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον.
 καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως.
 ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία³ ἐγένετο, οἱ τριάκοντα⁴ αὖ μετα-
 πεμφάμενοί με πέμπτον αὐτὸν⁵ εἰς τὴν θόλον προσέ-
 ταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμῖνιον⁶,
 ἔν' ἀποθάνοι· οἷα⁷ δὲ καὶ ἄλλοις ἐκείνοι πολλοὶς πολλὰ
 προσέταττον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰ-
 τιῶν⁸. τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ αὖ⁹ ἐνε-
 δεῖξάμην, ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότε-
 ρον¹⁰ ἢ εἰπεῖν, οὐδ' ὅτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ'

παραγάγῳ, ἀλλ' ἤθελον δώσει
 ἀφορμὴν πρὸς ἀπαγωγὴν.

¹) Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. I, 7, 12
 « τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα δεινὸν εἶναι,
 εἰ μὴ τις ἔσται τὸν δῆμον πράττειν
 ὃ ἂν βούληται ».

²) Νὰ ἔλθω μὲ τὸ μέρος σας.

³) Οἱ μὲν ὀλιγαρχικοὶ φροντί-
 ζουσι περὶ τοῦ συμφέροντος ἑαυτῶν,
 οἱ δὲ ἀριστοκρατικοὶ περὶ τοῦ τῆς
 πόλεως. Ἡ τῶν τριάκοντα ἀρχὴ
 κατὰ ταῦτα δὲν ἦτο ἀριστοκρατικὴ,
 ἀλλ' ὀλιγαρχικὴ.

⁴) Οἱ ἀρχαιότεροι ἔλεγον μόνον
 τριάκοντα, τὸ δὲ τύραννοι εἶναι με-
 ταγενεστήρα προσήλκην. Προσέθηκε
 τὸ αὐτοῦ, ὅπως δείχθῃ, ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων
 τῶν μερῶν ὑπῆρχε βία, καὶ ἐκ τῆς
 δημοκρατίας καὶ ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας.

⁵) Σημαίνει μετ' ἄλλων τεσ-
 σάρων, ὡς Θουκυδ. I, 46 « Κοριν-
 θίων στρατηγὸς ἦν Ξενοκλείδης ὁ
 Εὐθυκλέους, πέμπτος αὐτὸς », Ξενοφ.
 ἐν Ἑλλην. II, 2, 16 « μετὰ ταῦτα
 ἡσέθη πρεσβυτέρης εἰς Λακεδαιμόνα
 αὐτοκράτωρ, δέκατος αὐτός ». Θό-
 λος ἦτο κυλιότερης οἴκος, ἐν ᾗ
 δημοσίᾳ διαπάνη εἰσιτιμῶν οἱ πρυ-
 τάνεις καὶ ἔθουσιν τοῖς θεοῖς. Αὕτη
 ἦτο κεκοσμημένη δι' ἀργυρῶν ἀγαλ-
 ματίων, Πausan. I, 5 « Τοῦ βου-
 λευτηρίου τῶν πεντακοσίων πλησίον

Θόλος ἐστὶ καλούμενη, καὶ θόουσι
 τε ἐνταῦθα οἱ πρυτάνεις, καὶ τινα
 καὶ ἀργύρου πεποιημένα ἐστὶν ἀγάλ-
 ματα οὐ μεγάλα. »

⁶) Ὁ Λέων οὐδεμίαν ἀδικίαν
 διεπράξατο, ἀλλ' ἦτο ἀνὴρ πλού-
 σιος καὶ ἱκανός, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην.
 II, 3, 39 « ἀπονήσαντος Λέοντος
 τοῦ Σαλαμῖνίου ἀνδρὸς καὶ ὄντος
 καὶ δοκούντος ἱκανοῦ εἶναι, ἀδικούν-
 τος δὲ οὐδὲ ἐν. » καὶ Θουκυδίδι, V
 III, 73. Τότε καὶ πολλοὶ ἄλλοι
 Σαλαμῖνιοὶ ἐρονεύθησαν ὑπὸ τῶν
 τριάκοντα, Λυσ. κατὰ Ἐρατοσθένη.
 77 « ἔλθων μετὰ τῶν συναρχόντων
 εἰς Σαλαμίνα καὶ Ἐλευσίνας τρια-
 κοσίους τῶν πολιτῶν ἀπήγαγεν εἰς
 τὸ δεσμωτήριον καὶ μὲν ψῆφον αὐ-
 τῶν ἀπάντων θάνατον κατεψηφί-
 σατο ».

⁷) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τοιαῦτα
 γάρ.

⁸) Ἐνόμιζον, ὅτι οὕτω διαφεύ-
 γουσι τὸν κίνδυνον.

⁹) Δι' ἔργου εἶχε δεῖξει πάλιν
 καὶ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ.

¹⁰) Τὸ συγκριτικὸν ἐνταῦθα δη-
 λοῖ βαθμὸν μικρότερον τοῦ θετικοῦ.
 Τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὅταν σημαίνη-
 ται, ὅτι εἶναι τι ἀνώτερον τοῦ συ-
 γήθους, τοῦ πρόποντος ἢ ἐκείνου, ὅπερ
 περιέμεναι τις ἐκ τῆς σειράς τοῦ λό-

άνοσιον¹ ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει· ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχή² οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρά οὕσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ὥχοντο εἰς Σαλαμίνα καὶ ἡγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ὥχόμην³ ἀπὼν οἴκαδε, καὶ
 Εἰσὼς ἂν διὰ ταῦτ' ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων⁴ κατελύθη· καὶ τούτων ὑμῖν⁵ ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

XXI. Ἀρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπραττον⁶ τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις καί, ὥσπερ χρὴ, τοῦτο
 ἡ μὲν πλεῖστον ἐποιοῦμην; πολλοῦ γε εἴ, ὦ ἄνδρες 'Αθηναῖοι' οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων ρυθίς⁷. ἀλλ'
 33 ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε, εἰ πού τι ἐπραξά⁸,

γού. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ τοιοῦτον συγχριτικὸν περιορίζει τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα, ἣν τὸ θετικὸν ἔχει ἄνευ περιστομῆς τινος, δηλοῖ βέλτον κατώτερον αὐτοῦ. Τὴν ῥᾶσιν ταύτην μεταχειρίζονται οἱ Ἀττικοί, ὅπως μετριάσωσιν ἰσχυρὰν τινα ῥᾶσιν ἀκτινοῦσαν ἢ ἰδίαν ἔπαινον ἢ προσδόλῳ ἄλλου, ὥς ἐν Γοργ. 509 A «κατ' ἔχεται καὶ δέδεται, καὶ εἰ ἀγροικότερον εἰπεῖν ἐστὶ, σὸν ῥοῖς καὶ ἀδαμαντίνους λόφους». Ἐνταῦθα ἡ ῥᾶσις ἢ προκαλέσκα τὴν δικαιολογίαν εἶναι μέλει μὴ οὐδ' ὅτι οὖν. Τῷ Asi φαίνεται παράδοτος ἡ ἀδιαφορία τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν θάνατον. Ἀρ' οὐδὲν γινώσκει τὶ εἶναι οὗτος, ὥς λέγει ἐν τοῖς εἰρηται, δὲν ἡδύνατο νὰ ἀδιαφορῇ. Ὅτι δὲν ἔχει οὕτω, λέγομεν ἐν τῇ εἰσαγωγ. σελ. 31.

1) Ὅ, τι εἶναι ἄδικον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὸ αὐτὸ εἶναι ἀνόσιον πρὸς τοὺς θεούς.

2) Δηλαδή ἡ τῶν τριάκοντα. Λέγει τοῦτο, διότι οἱ τριάκοντα εἶχον ἐμπνεύσει φόβον τοῖς πᾶσιν.

3) Ἡ ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ ῥήματος σκοπεῖ, ὅπως ἐξαρῇ τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς πράξεως τοῦ Σω-

κράτους καὶ τῆς τῶν ἄλλων. Πρὸς δὲ ἡ σπουδῇ, μεθ' ἧς ἀπῆλθεν οἴκαδε, δεικνύει τὴν ἀκράδαντον τοῦ φιλοσόφου πεποιοῦσιν.

4) Ὅ, τὸ μῆνα; διήρκεισεν ἡ ἀρχὴ τῶν τριάκοντα καταλυθεῖσα ὑπὸ τῶν Θρακυβούλου, Ξενοφ. ἐν Ἐλλην. II, 4 23.

5) Ὁ Hermann τὴν δοτικὴν ὑμῖν ἔτρεφεν εἰς ὕμνον, ὅπως ὁ Σωκράτης ἐπικαλεῖται μάρτυρας αὐτοῦ; τοὺς δικαστὰς, δηλ. πολλοὶ ἐξ ὕμνων, ὥς ἐν 17 C καὶ 19 D. Ἀλλὰ τὴν διέβρωσιν δὲν δέχονται οἱ κριτικοί.

6) Ὁ παρατακτικὸς δηλοῖ διηγετικὴν ἐξακρυλούθησιν ἐνέργειαν. Ἐν μέρει ὁ Σωκράτης ἐπ' αὐτὰ τὰ πολιτικά, ὥς ἀρτι εἰρηται. Τὸν τοιοῦτον ἰδιωτικὸν βίον δὲν ἀνεγνώριζε τὸ Ἀττικὸν πολιτεύμα καὶ ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος ὥριζε ποινὴν θανάτου κατὰ τῶν ἀδιαφορούντων πρὸς τὰ τῆς πολιτείας.

7) Ἐννοεῖται τὸ διεγένετο.

8) Ὡς ἐν τῇ δίκη, ἐν ἡ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον οἱ στρατηγοὶ οἱ νικήσαντες ἐν Ἀργινοῦσσαις. Ἡ δὲ ἀντανουμία τοιοῦτος ἐξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων, οὐδενὶ πώποτε συγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον.

τοιούτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ⁹² ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενί, οὐς οἱ διαβάλλοντές μέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι ⁹³. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δὲ τίς μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ ⁹⁴ ⁹⁵ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων ⁹⁶ δ' οὐ, ἀλλ' ⁹⁷ ⁹⁸ ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πέννητι παρέχω ⁹⁹ ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ἐάν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ¹⁰² ἐγὼ εἴτε τις χρηστός γίγνεται

1) Οἱ τὸν Σωκράτη κατηγοῦντες ἔλεγον, ὅτι ἐγένετο διδάσκαλος δύο κακῶν μηθητῶν, τοῦ Κριτίου καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 12 « Ἀλλ', ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γενόμενω, Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλείστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποίησάντην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτήσατός τε καὶ βιαιότατος ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὐτῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατος καὶ ὀδρισιότατος καὶ βιαιότατος ».

2) Ὁ Σωκράτης τὴν ἐξέλεγχιν τῶν ἄλλων ὀνομάζει ἔργον ἑαυτοῦ· διότι ἐπίστευεν, ὅτι ἦτο ἐπιτεταγμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥπως ζῇ οὕτως, ὥς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται 28 E « τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὥς ἐγὼ ῥηθήην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. »

3) Δηλαδή μὴ λαμβάνων χρήματα οὐ διαλέγομαι.

4) Κατὰ μὲν τὸν Stallbaum ἰσχυρίζεται πρὸς δοτικὴν συνδεομένην μετὰ τῶν προηγουμένων δοτικῶν ὅηλ. καὶ παντί, ὅστις ἂν βούληται ἀκούειν, (ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ κειμένῳ εἶναι κομψότερον), κατὰ δὲ τὸν Engelhardt, Ludwig, Wohlrab καὶ Cron ἡ φράσις ἀκούειν ὧν

ἂν λέγω, πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ εἰς τὸ βούληται καὶ εἰς τὸ παρέχω ἐμαυτὸν, δηλ. καὶ παρέχω ἐμαυτὸν ἀκούειν ὧν ἂν λέγω, εἰς τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην σύνταξιν διακυβύει τὸ ἀποκρινόμενος, ὡς παρατηρεῖ ὁ Goebel. Κατὰ τοῦτον ἡ γραμματικὴ αὕτη δυσκολία ἐξωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἀκούει, ἡ ἀκολουθεῖ ὁ Schleiermacher ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ. Ὁ Goebel ἐπιθυμεῖ νὰ τρέψωμεν τὸ ἐρωτᾶν εἰς ἐρωτῶν, ὡς δὴ καὶ εὐρηται ἐν τινι χειρογράφῳ. Οὕτω καὶ αἱ δύο μεταχθὲς ἐρωτῶν καὶ ἀποκρινόμενος ἀποδίδονται εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ παρέχω. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρινόμενος εἶναι ἀνάλλυσις τοῦ διαλεγόμενος τὸ χωρίον ἰσχυρίζεται πρὸς τὸ, διαλεγόμενος παρέχω ἐμαυτὸν ἀκούειν ὧν ἂν λέγω, ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πέννητι. Ἡ ἔρμηνεα αὕτη ὁμοιουμένως μετὰ πολλῆς εὐφυΐας ἐγένετο, ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ ἀποκρινόμενος πάντοτε εἶναι μικρὸν κάλυμα. Διὰ ταῦτα νομίζομεν, ὅτι ἡ ἔρμηνεα τοῦ Stallbaum εἶναι πιθανωτέρα.

5) Ἐνταῦθα ἐγείρεται τὸ ζήτη-

εἴτε μή, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὦν μήτε ὑπεσχόμεν¹ μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μήτε ἐδίδαξα· εἰ δέ τις φησι παρ' ἐμοῦ πώποτε τι μαθεῖν ἢ ἀκούσαι ἰδίᾳ² ὅτι μή καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε ὅτι οὐκ ἄληθῆ λέγει. ✓

XXII. Ἀλλὰ διὰ τί δὴ ποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσι τινες πολὺν χρόνον διχτρίβοντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι³ ἀκούοντες χαίρουσιν⁴ ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὗσι δ' οὐ· ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδὲς⁵. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὥς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ,

μα, ἂν τὸ τούτων καὶ τὸ ὦν ἦναι ἀρσενικοῦ ἢ οὐδετέρου γένους. Ὁ Schleiermacher τὴν μὲν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν θεωρεῖ ὡς ἀρσενικοῦ γένους ἐξαρτωμένην ἐκ τοῦ τις, τὴν δὲ ἀναφορικὴν οὐδετέρου, διότι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μάθημα. Ἀλλ' ἡ σύνταξις αὕτη κατὰ τὸν Goebel παρεῖχει δυσκολίας, διότι καλύψει ἢ θέσει τοῦ ἐγὼ καὶ διότι ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία δὲν δύναται νὰ ἀποδίδῃται εἰς τα προηγούμενα (διότι ἤθελε προκύψει ἀσάφεια ἂν ἀποδίδῃται εἰς τὸ οὗς οἱ διαβάλλοντές με φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι ἢ εἰς τὸ πλοῦσι καὶ πένης ἢ εἰς τὸ οἱ διαλεγόμενοι) καὶ διότι ἡ ἐπομένη ἀναφορικὴ πρότασις ἔχουσα τὸ μὴ δηλοῖ ἔννοιαν ὅπως γενικὴν, ἥτις δεικνύει, ὅτι ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἐπομένην ἀναφορικὴν πρῶτασιν ἀποδίδεται. Καὶ ὁ Stallbaum θεωρεῖ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν ὡς ἀρσενικοῦ γένους, ἀλλ' ἐξαρτᾶ ἐκ τοῦ τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι. Ὁ Goebel ὁμῶς διὰ πολλῶν παραδειγμάτων κατέδειξε, ὅτι ἡ φράσις αὕτη μόνον ἐπὶ κακοῦ λέγεται καὶ ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται γενικὴν προσώπου, ἀλλὰ τοῦ ἐγκλήματος. Διὰ ταῦτα τὴν γενι-

κὴν τούτων ἐξαρτῶμεν ἐκ τοῦ τις κατὰ τὸν Schleiermacher (διότι ἡ θέσις τοῦ ἐγὼ δὲν παρέχει δυσκολίαν ἀνυπερέβλητον καὶ διότι ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου γίνεται ὅλον τίνες εἶναι οὗτοι, τὰ δὲ ὦν ἐκ τοῦ μηδενὶ κατὰ τὸν Goebel· συνάμεθα δὲ τὴν γενικὴν τοῦ ἐγκλήματος νὰ ἐννοήσωμεν, δηλ. τοῦ μή τινος χρηστὸν γίγνεσθαι. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ Σωκράτης δὲν θέλει νὰ λάβῃ καὶ τὸν ἑπαινον, ὅτι μαθητὴς τις γίνεται χρηστὸς, ὥς ἡ φράσις τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι ἔχει γενικωτέραν σημασίαν καὶ τότε ἡ ἡγουμένη ὑπονόησις εἶναι ὅπως περιττή.

¹) Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς μεγάλας ὑποσχέσεις, ἃς ἐδίδον οἱ σοφισταί.

²) Τὸ ἰδίᾳ ἐνταῦθα δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸ δημοσίᾳ, ὥς συνήθως, ἀλλὰ πρὸς τὸ κοινῇ, ὅπερ ἐδήλωσε διὰ τοῦ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

³) Γραμματικῶς μὲν ἐπεξηγεῖται τὴν ἀλήθειαν, κατ' ἐννοιαν δὲ περιέχει τὴν αἰτίαν τοῦ διὰ τί.

⁴) Τὸ χαίρειν συνετάχθη διπλῇ μετοχῇ, ἀκούοντες καὶ ἐξεταζόμενοι.

⁵) Εἶναι σχῆμα λιτότητος.

ᾧπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα¹ ἀνθρώπῳ καὶ ὅτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθὴ ἐστὶ καὶ εὐέλεγκτα². εἰ³ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δὴπου⁴, εἴτε D
τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν ὅτι νέοις⁵ οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτε τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας⁶ ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ⁷ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθεσαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνήσθαι⁸ καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεσιν αὐτῶν. πολλοὶ ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὁρῶ, πρῶτον μὲν Κρίτων⁹ οὕτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοδούλου E
τοῦδε πατήρ· ἔπειτα Λυσανίας¹⁰ ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου

¹) Ἐνταῦθα προσωποποιεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰμαρμένον, ὡς δεικνύει τὸ προσέταξε. Μετὰ μετριοφροσύνης λέγει περὶ τῆς θείας αὐτοῦ ἐντολῆς.

²) Κατὰ τὸν Cron ἐνταῦθα σημαίνει οὐχὶ τὰ δυνάμενα νὰ ἐλεγχθῶσιν, ἀλλὰ τὰ δυνάμενα νὰ ἀποδειχθῶσιν.

³) Τοῦτο εἶναι ὑπόθεσις καὶ εἰς τὰς δύο ἐπομένους ἀποδόσεις, αἵτινες ἡδύναντο νὰ ἔγωσιν οὕτω· χρῆν ἢ αὐτοὺς ἢ ἄλλους ὑπερ αὐτῶν τιμωρεῖσθαι. Προσετέθη τὸ δὴ πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν κατηγορούντων.

⁴) Τὸ χρέος τοῦτο εἰκονίζεται ὡς πρόσθλον ἅτε ὄν λογικῶς ἀναγκαῖον.

⁵) Ὅτε ἦσαν νέοι.

⁶) Δηλαδὴ εἰς τὸ δικαστήριον.

⁷) Ὡς μετὰ τὸ οὕτε ἐνίοτε ἐπιταί τὸ οὐδέ, οὕτω μετὰ τὸ εἴτε ἐπιταί τὸ εἰ δέ. Διὰ τοῦτου ὅμως τὸ κῶλον ἐγένετό πως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ προηγουμένου. Διὰ τοῦτου δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέψωμεν εἰς εἴ γε μὴ, ὡς ἐποίησεν ὁ Ficherus. Πα-

ραπλήσιον, ὡς λέγει ὁ Stallbaum, εἶναι τὸ κατωτέρω ἐν κεφ. 32 «καὶ εἴτε δὴ μηδεμίαν αἰσθησὶς ἐστίν — εἰδ' αὐτὸν ἀποδημήσαι».

⁸) Τὸ μεμνήσθαι ἐνταῦθα περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ μνησικακεῖν, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. II, 4, 1. Τὴν φράσιν καὶ τιμωρεῖσθαι πολλοὶ κριτικοὶ θεωροῦντες ὡς γλίσσισμα θέτουσιν ἐν ἀγκύλαις. Νομίζομεν, ὅτι ἡ προσθήκη δὲν εἶναι περιττή· διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ μνησικακεῖν, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ προσθήκη τῆς ἐκδικήσεως.

⁹) Εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, ἐξ οὗ ὀνομάσθη ὁ ὁμώνυμος διάλογος. Οὗτος ἦτο πλούσιος καὶ ἔτοιμος, ἵνα παρέχῃ συνδρομὴν τῷ Σωκράτει. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν λέγεται συνδημότης, ἀλλὰ δημότης. Ὁ Κρίτων ἦτο ἐκ τοῦ Δήμου Ἀλωπεκῆς, ὡς καὶ ὁ Σωκράτης.

¹⁰) Ὁ Λυσανίας ἦτο πατήρ τοῦ Σωκρατικοῦ Αἰσχίνου τοῦ γραψάντος πολλοὺς διαλόγους. Ἐν τινὶ ἀποσπάσματι λόγου τινὸς τοῦ Λυσίου ἐπιγραφομένου, Πρὸς Αἰσχί-

τουδε πατήρ· ἔτι Ἀντιφῶν¹ ὁ Κηρισιεύς οὐτοσί, Ἐπι-
γένους² πατήρ· ἄλλοι τοίνυν³ οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν
ταύτῃ⁴ τῇ διατρίβῃ γεγονάσι, Νικόστρατος ὁ Θεοζο-
τίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου — καὶ ὁ μὲν Θεόδωτος τετε-
λεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθεῖν⁵
— καὶ Πάραλρος⁶ ἔδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης⁷
34 ἀδελφός· ἔδε δὲ Αἰδεύμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφός
οὐτοσί Πλάτων⁸, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος⁹
ἔδε ἀδελφός. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν,
ὧν τινα ἐχρῆν ἡμάλιστα μὲν¹⁰ ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρα-
κεῖναι *ἐν τῷ λόγῳ*

ν ἡν τὸν Σωκρατικὸν χρέ-
ως, ὁ μαθητὴς οὗτος τοῦ φιλοσό-
σου εἰκονίζεται ὡς ἀπατεῶν· « Πει-
σθεῖς δ' ὑπ' αὐτοῦ τοιαῦτα λέγοντος
καὶ ἅμα οἰόμενος τουτοῦ Αἰσχίνην
Σωκρατους γεγονότα μαθητὴν καὶ
περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς πολ-
λοὺς καὶ σιμνοὺς λέγοντα λόγους
οὐκ ἂν ποτε ἐπιχειρήσαι οὐδὲ ταλ-
μῆσαι ἅπερ οἱ πονηρότατοι καὶ ἀ-
δικιώτατοι ἀνθρώπων ἐπιχειροῦσι
πράττειν ». Ὁ δὲ δῆμος Σηηττός
ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀκαμαντιδα φυλὴν.

1) Τοῦτον πρέπει νὰ διαστεί-
λωμεν Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνυ-
αίου, οὗ σφίγγονται λόγοι καὶ οὗ μνη-
μονεύει ὁ Θεουκιδίδης VIII, 68.
Ἡ Κηρισία ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἐρε-
χθηίδα φυλὴν.

2) Ὁ Σωκράτης παρὰ Ξενο-
φῶντι ἐν Ἀπομν. III, 12 ἰσὼν τὸν
Ἐπιγένην ἀμειλοῦντα τοῦ σώματος
παραίνει αὐτῷ, ἵνα ἐπιμελῆται τοῦ-
του λέγων πρὸς πολλοὺς ἄλλους·
« Καὶ λήθῃ δὲ καὶ ἀθυμία καὶ δυ-
σκολία καὶ μανία πολλὰς πολλοῖς
διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς
τὴν διάνοιαν ἐμπίπτουσιν οὕτως,
ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν ».

3) Ποιεῖ μεταβάσιν ἐκ τῶν πα-
τέρων πρὸς τοὺς ἀδελφούς.

4) Δηλαδή ἐν τῇ διατρίβῃ, περὶ
ἧς ὁ λόγος.

5) Ὁ Θεόδωτος ἐγένετο μαθη-
τὴς τοῦ Σωκράτους, ὅστις τελευ-

τήσας δὲν ἠδύνατο νὰ παρακαλέσῃ
τὸν ἀδελφὸν Νικόστρατον, ὅπως μὴ
μαρτυρήσῃ κατὰ τοῦ διαφθορέως.

6) Ὅτι οὗτος δὲν εἶναι ὁ υἱὸς
τοῦ Περικλέους, πρόδρογον ἐκ τοῦ
ὀνόματος τοῦ πατρὸς.

7) Ὁ Πλάτων δι' ὁμωνύμου
διαλόγου παρέδωκε τοῦτον εἰς τὴν
αἰωνιότητα.

8) Ἦτο λοιπὸν ὁ Πλάτων πα-
ρὼν ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους,
ἅπερ ἐπιβάλλει αὐτῷ τὸ καθήκον,
ὅπως πιστότερον ἀποδώσῃ τὸν λό-
γον τοῦ διασκέχου. Κατὰ τὴν τε-
λευταίαν ἡμέραν τοῦ Σωκράτους
ἐνεκα ἀσθενείας ἦτο ἀπών, ὅπερ
παρεῖχε μείζονα ἐλευθερίαν.

9) Οὗτος ἦτο ἐκ τῶν θερμότε-
ρων τοῦ Σωκράτους ὁπαδῶν, περὶ
οὗ λέγεται ἐν τῇ ψευδοξενωφαντεῖ
Ἀπολογία 28· « Παρὼν δὲ τις
Ἀπολλόδωρος, ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυ-
ρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δ' εὐφροῆς, εἶπεν·
Ἄλλα τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σωκράτης,
χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδί-
κως ἀποθνήσκοντα, τὸν δὲ λέγεται
καταψήσαντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν
εἰπεῖν, Σὺ δέ, ὦ φίλτατε Ἀπολλό-
δωρε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν
δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; »
Ἐκ τοῦ Φαιδῶνος γίνεται δῆλον
ὅτι οὗτος εἶχεν ἀγαθὴν καρδίαν,
ἀλλὰ περιορισμένην διάνοιαν.

10) Ἡ ἀπόδοσις ὑπάρχει ἐν τῷ
εἰ δὲ τὸ τε, ὡς ἐν Σοφιστ. 246 C

σχέσθαι Μέλητον μάρτυρα· εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ¹, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου² πᾶν τούναντίον εὐρήσετε, ὡς ἄνδρες, πάντας³ ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοίμους τῷ διαφθείροντι⁴, τῷ κακῷ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὥς φησι Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γάρ⁵ οἱ διεφθαρμένοι, Β τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες⁶. οἱ δὲ ἀδιάφθοροι, πρεσβύτεροι ἢ ἄνδρες, οἱ ταύτων προσήκοντες⁷, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἀλλ' ἢ τὸν⁸ ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ξυνίστασι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι;

XXIII. Εἴεν⁹ δὴ, ὡς ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἐστὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεῖς¹⁰

« μάλιστα μὲν, εἴ πῃ δυνατόν ἦν, ἔργῳ βελτίους εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἔχωρεῖ ».

¹) Τοῦτο κείναι παρενθετικῶς. Ὁ χρόνος, καθ' ὃν οἱ ἀντίδικοι ἠδύναντο νὰ ἀγορεύωσιν, ἦτο ὠρισμένος διὰ κλεψύδρας, ἐξ ἧς ἔρρεεν ὕδωρ μετροῦν τὸν χρόνον. Διὰ τοῦτο συγχάνει παρὰ τοῖς ῥήτορσιν εὐρίσκωμεν τὰς φράσεις ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω, ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ὕδατος μαρτυρησάτω.

²) Δηλαδὴ τοῦ ἔχειν τι τοιοῦτον.

³) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ πᾶν τούναντίον.

⁴) Αἱ δύο ἀναφορικαὶ μετοχαὶ δηλοῦσι τὴν εἰρωνεῖαν τοῦ λέγοντος. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Εὐθύφρων. 3 Α· « Μέλητος ἴσως πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἐκκαθαίρει τοὺς τῶν νέων τὰς βλάστας διαφθείροντας, ὥς φησι ».

⁵) Ἡ πρότασις, ἣν αἰτιολογεῖ, εὐκόλως ἐννοεῖται· τεκμήριον δὲ τοῦ ψεύδους τῶν κατηγορῶν τοῦτο ἐστίν. Ἡ δὲ αἰτιολογία περιλαμβάνει καὶ τὰς δύο προτάσεις τὰς διὰ τοῦ μὲν καὶ δὲ ἐκπεφρασμένας.

⁶) Ἄν ὁ διδάσκαλος ἐξελεγχθῇ

διαφθορεὺς τῶν νέων ἄτε κακὰ καὶ ἀσεβῆ διδάσας, πάντως καὶ οἱ μαθηταὶ θέλουσι θεωρηθῇ τοιοῦτοι. Διὰ τοῦτο οἱ διεφθαρμένοι δυνατόν νὰ ἔχωσιν ἀφορμὴν, ἵνα βοηθῶσι τῷ διαφθόρῳ.

⁷) Τὸ προσήκειν συντάσσεται δοτικῇ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μετοχὴ ἐλήφθη ἐν οὐσιαστικῷ σημασίᾳ, συνετάχθη γενικῇ, ὥς Πλάτ. ἐν Νόμ. IX 868 C « οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτήσαντος », Θεουκλ. I 128 « εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτὸ καὶ βασιλείᾳ προσήκοντες τινες καὶ συγγενεῖς ».

⁸) Μετὰ ἀρνητικὰς προτάσεις, ἐν αἷς ὑπάρχει τὸ ἄλλος, ἀκολουθεῖ τὸ ἀλλ' ἢ, ὥς ἐν Φαιδ. 30 σελ. 81 B « ὥστε μὴδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' ἢ τὸ σωματοειδές ». Ὅρα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 20 D.

⁹) Διὰ τοῦ εἶεν δηλοῖ, ὅτι λήγει ἡ ἀπόδειξις, μεθ' ἣν εἰσέρχεται εἰς τὸν ἐπιλογον.

¹⁰) Ἐν τοῖς δικασταῖς ἦσαν πάντως καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἄλλοτε εὐρεθέντες ἐν τῇ θέσει τοῦ κατηγορουμένου ἰκέτευαν τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων.

ἐαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτοῦ τοῦ ἀγῶνος¹ ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε² τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε³ αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅ τι μάλιστα ἐλεηθῇ, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα⁴ τούτων ποιήσω καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὥς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθα-
D δέστερον⁵ ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θείτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, — οὐκ ἀξιῶ⁶ μὲν γὰρ ἔγωγε. εἰ δ' οὖν⁷, ἐπεικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μὲν ποῦ τινες καὶ οἰκεῖοι⁸· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς⁹ οὐδ' ἀπὸ

¹) Ἑλάττω ἀγῶν ὀνομάζεται ἡ δίκη, ἐξ ἧς ἐξαρτῶνται ἐλάττωτος λόγου συμφέροντα. * Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πρόκειται περὶ ζωῆς ἢ θανάτου.

²) Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ὑπῆρχε νόμος αὐστηρότατος κατὰ τῶν ἰκετευόντων, ὥς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Δημοσθέν. κατὰ Τιμοκράτ. 746. Καὶ ὅμως τοιαῦτα ταπεινὰ ἱκεταίᾳ ἦσαν συνηθέστατα ἐν Ἀθήναις, ὥς διακωμῶδε ὁ Ἀριστοφ. ἐν Πλούτ. 483· « Ὅρῳ τιν' ἐπὶ τοῦ βήματος καθεδούμενον ἱκετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων καὶ τῆς γυναικὸς « ἐν Σφίξῃ 564 « οἱ μὲν γ' ἀποκλάνονται πέναν αὐτῶν καὶ προστιθέσιν κακὰ πρὸς τοῖς οὖσιν ». Αἱ τοιαῦτα ἱκεταίαι δὲν ἔμενον ἄνευ ἀποτελέσματος, ὥς ἀναγινώσκουμεν παρὰ Ψευδοξενοφῶντι ἐν Ἀπολογ. 4 « Οὐχὶ ὄρεται Ἀθηναίων δικαστήρια, ὥς πολ- λάκις μὲν οὐδὲν ἀδικούντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλὰκις δὲ ἀδικούντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίως εἰπόντας ἀπέλυσαν; » Τὴν κρίσιν τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τούτου ἴδε ἐν εἰσαγωγ. σελ. 40.

³) Ὁ Heller ἀξιοί, ὅπως γρα-

φῇ τὰ αὐτοῦ. Νομίζομεν, ὅτι ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι ὅτε ἀναγκαία, οὔτε προσήκουσα ἐνταῦθα· διότι ἂν ὑπῆρχε τὸ ἄρθρον, ἤθελε δηλοῦ ἐμφασιν ἢ ἀντιδιαστολήν, ἀλλ' οὐδετέρα ὑπάρχει.

⁴) Ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἦσαν πολλοὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ὁ φιλόσοφος δὲν μετεχειρίσθη αὐτοὺς πρὸς ἱκεταίαν. Τὸ ἄρα ἐνταῦθα ση- μαίνει, ὥς ἀπ' ἐαυτοῦ νοεῖται, δηλ. ὁ γινώσκων τὸν Σωκράτη δὲν περιμένει τοῦτο κατὰ τὸν Ὄρον.

⁵) Κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν· ὁ ἰκετεύσας ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς τοῦ φιλοσόφου ταπεινοῦται καὶ ἀρέσκειται νὰ τιμωρῇ τὸν υπερήφανον.

⁶) Ἡ παρένθεσις ἐτέθη, ὅπως με- τρίασθ τὴν παραβολήν.

⁷) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐννοεῖται ἡ φράσις τις ὑμῶν οὕτως ἔχει.

⁸) Δὲν εἶμαι μόνος, ἔχω καὶ οἰκεῖους.

⁹) Τὸ χωρίον ὑπάρχον ἐν Ὀδυσσ. Γ 463 ἔχει ὥς ἐξῆς· « Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. » Ἡ φράσις αὕτη εἶναι πα- ροιμική, ὥς καὶ παρ' ἡμῖν, δὲν κα-

πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοί εἰσι καὶ υἱεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς¹, εἷς μὲν μειράκιον ἤδη, δύο δὲ παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι². τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, **Β** ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ'³ εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μὴ, ἄλλος λόγος⁴· πρὸς⁵ δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν καὶ ὅλῃ τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε⁶ ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος⁷. ἀλλ' οὖν δεδογμένον⁸ γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τινὶ⁹ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ

τέθην ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐμένα μάνα μ' ἔκαμιν.

¹) Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Σωκράτους ὀνομάζονται Λαμπρόκλῆς, Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος· τὸν πρῶτον, ὅστις ἦτο πρεσβύτερος, ἐλέγχει ὁ Σωκράτης χαλεπαίνοντα πρὸς τὴν μητέρα παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἀπομν. Ι, 2. Τὸ τρεῖς δὲν εἶναι κατηγορούμενον, ἀλλὰ παράθεσις.

²) Τὸ ἀποψηφίσασθαι περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀθωοῦν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑπειτα 39 **Β** «Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθεῖν ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τούτου πράγματος.»

³) Ἐνταῦθα περιεμένομεν μετοχὴν κατὰ τὰς ἡγουμένας, δηλ. οἰόμενος· ἀλλ' ἡ ἔννοια τῆς μετοχῆς, ἥν περιεμένομεν, ὑπάρχει ἐν τῇ φράσει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι.

⁴) Ἄλλο τὸ ζήτημα, ἂν ἐγὼ φοβῶμαι τὸν θάνατον ἢ ὄχι.

⁵) Ἡ πρὸς μετὰ αἰτιατικῆς ἐνταῦθα δηλοῖ σύγκρισιν. Ἡ λέξις δόξα σημαίνει, τί δοκεῖ τῷ ὑποκειμένῳ περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου (γνώμη) καὶ τί δοκεῖ τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ περὶ τοῦ ὑποκειμένου (ὑπόληψις). Ἐνταῦθα ἔχει τὴν δευτέραν σημασίαν.

⁶) Ἐχοντα τόσον μεγάλην ἡλικίαν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 726 «Οἱ τηλικόνδε καὶ διδαξάμεσθα δὴ φρονεῖν πρὸς ἀνδρὸς τηλικούδε τὴν φύσιν;». Οἱ νεώτεροι φοβούμενοι τὸν θάνατον δύνανται νὰ καταφεύγῳσιν εἰς τοιαύτας ἱεσάς. Ὅνομα δὲ εἶναι ἡ φήμη.

⁷) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ψεῦδες, ἀλλ' ὅμοια παραδείγματα ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὡς ἐν Κρατύλ. 430 Ἀ «ἢ τὸ μὲν τι αὐτῶν ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος» καὶ ἐν Εὐθύδημ. 272 Α «ἐξελέγχειν τὸ ἀεὶ λεγόμενον, ὁμοίως, εἴαν τε ψεῦδος, εἴαν τε ἀληθές ἦ.» Τὸ οὖν ἐνταῦθα ἔχει βεβαιωτικὴν σημασίαν. Συνηθέστερον τίθεται ὁ οὖν ἐν τῇ δευτέρῃ κλίτῃ τῶν τοιοῦτων συνδετικῶν προτάσεων, ἐνταῦθα δὲ κείται ἐν τοῖς δυσὶν.

⁸) Εἶναι διαδεδομένη, ἔρριζωμένη ἢ δόξα, ἡ ὑπόληψις. Τό γε συνήθως ἀπαντᾷ πρὸ τοῦ οὖν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐπιτάσσεται, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 327 Ο «ἀλλ' οὖν αὐληταὶ γ' ἂν πάντες ἦσαν ἱκανοὶ», ὅπου τοῦ τὴν σημείωσίν μου.

⁹) Εἶναι γένους οὐδετέρου καὶ δοτικῆς τοῦ κατὰ τι. Ὅμοιον τι εἶπεν ἐν τοῖς ἑμπροσθεν ἐν 29 **Β** «ἐγὼ δὲ, ὧ ἄνδρες, τοῦτο καὶ ἐνταῦ-

35 οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες¹ διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἡτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι² ἔσονται, αἰσχροὺς ἂν εἴῃ· οἷον περ ἐγὼ πολλάκις ἐώρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μὲν τι³ εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινὸν τι οἰομένους πείσεσθαι⁴ εἰ ἀποθανοῦνται, ὥσπερ ἀθανάτων ἐσομένων⁵, ἐὰν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνην τῇ πόλει περιάπτειν⁶, ὥστ' ἂν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν ὅτι οἱ διαφέροντες⁷ Ἀθηναίων εἰς ἀρετὴν, οὓς αὐτοὶ ἐαυτῶν ἐν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι⁸ γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὅτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς⁹ ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ¹⁰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον¹¹ τὴν πόλιν ποιοῦντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

θα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. »

¹) Δὲν λέγει ὅντες, διότι πρόκειται περὶ τῶν νομιζομένων, ὅτι διαφέρουσι τῶν πολλῶν.

²) Δηλαδή παρακαλοῦντες καὶ τι κατεύοντες τοὺς δικαστάς. Τοῦτο δὲ ἦτο οὕτω σύνθετος, ὥστε καὶ ὁ Περικλῆς μετὰ δακρύων παρεκάλειν ὑπὲρ τῆς Ἀσπασίας, Πλούταρχος, ἐν βίῳ Περικλ. κεφ. 32.

³) Δηλαδή μέγα τι, ὡς ἐν Γοργ. 472 Α «ἐνόητε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθεῖ τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναι τι. »

⁴) Ἀπλούστερον ἡδύνατο νὰ εἴπῃ, ὡς πεισόμενος.

⁵) Ἐνταῦθα περιέμενε τις αἰτιατικὴν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπάρχει ἐλευθερία τις περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γενικῆς ἀπολύτου, ὡς Ξεν. ἐν Κύρ. Παιδ. VI, 1, 37 «οἱ φί-

λοι προσιόντες συμβουλεύουσιν ἐκποδῶν ἔχειν ἑμαυτὸν, μὴ τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς ἡδικηκός ἐμοῦ μέγала. »

⁶) Κυρίως σημαίνει βάλλω τι περίξ, ὀλόγυρα.

⁷) Τὸ διαφέρειν ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ὑπερέχειν.

⁸) Ἀφ' οὗ ἐθῆκε τὸ ὑποκείμενον (οἱ διαφέροντες), ἡ ἀντωνυμία ἦτο περιττή, ἀλλ' ἐθῆκε ταύτην μετ' ἐμφάσεως. Αἱ γυναῖκες τίθενται ὡς ὅρος συγκρίσεως διὰ τὴν δειλίαν αὐτῶν.

⁹) Δηλαδή οἱ δικαζόμενοι.

¹⁰) Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τοῦ θεάτρου, ὡς ἐν Νόμ. VIII. 338 C «ὅταν ἡ Θυσίας ἢ τινας Οἰδίποδας εἰσάγωσιν. » Ἐλεεινὰ δράματα εἶναι τὰ διαγέροντα ἔλεον.

¹¹) Ἡ κατὰ προθέσεις ἔχει ἐπιτακτικὴν σημασίαν.

XXIV. Χωρίς δὲ τῆς δόξης¹, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ² δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν³ καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ⁴ κάθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι⁵ οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους⁶. οὐκ οὖν χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιπορεῖν, οὐθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῦεν. μὴ οὖν ἄξιούτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε⁷ ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι μήτε δίκαια μήτε ὅσια⁸, ἄλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως⁹ D καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουί. σαφῶς

¹) Χωρὶς τὴν ἀπίσθησιν εἰς τὴν δόξαν, ὡς ἐν Νόμ. 814. Ο αὐδαμῶς εὐσχημον γίγνεται ἂν τοῦ κακοῦ χωρὶς τοῦτο ἐν πόλει ὅπου γίγνεται. Δόξα ἐνταῦθα εἶναι τὸ τί δόξει τοῖς ἄλλοις περὶ τῆς παρακλήσεως τῶν δικαστῶν. Ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐξήτασεν, ἂν αἱ παρακλήσεις τῶν κατηγορουμένων ἦναι καλόν, ἐνταῦθα δέ, ἂν ἦναι δίκαιον.

²) Ἐπαναλαμβάνεται τὸ οὐδέ, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ τεθῇ ὁ καί. Τὸ δὲ ἀποφεύγειν περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀποφύγεσθαι.

³) Ἀκριβέστερον ἡδύνατο νὰ εἴπῃ, διδάσκοντα πείθειν. δηλ. διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ οὐχὶ διὰ τῆς δεήσεως πρέπει ὁ κατηγορούμενος νὰ πείθῃ.

⁴) Ἡ ἀντινομία χρησιμεύει ὡς προπαρασκευῇ τοῦ ἐπομένου ἀπαρμωγῶν, Πλάτ. ἐν Νόμ. II, 670 α μέχρι γε τοσούτου πεπαιδευοῦσθαι σφόδρὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατόν εἶναι ».

⁵) Τοῦτο δὲν περιέχεται ἐν τῷ ὅρκῳ τῶν ἡλιαστῶν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ορον, ἀλλ' ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ μεταχειρίζεται τὸ οὐ καὶ οὐχὶ τὸ μὴ, ὅπερ συνήθως τίθεται μετὰ τὸ ὁμνύ-

ναι, ὡς ἐν Φαίδρ. 236 Ε « ὅμνυμι... μηδέποτε σοὶ ἕτερον λόγον μηδένα μηδενὸς ἐπιδείξειν ».

⁶) Ὁ παρὰ Δημοσθένει συμφόρμενος ὅρκος τῶν δικαστῶν περιεῖχε διαρρηθὲν τοῦτο, κατὰ Τιμοκράτ. 119 « ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων ». Ὁ δὲ Πολυδεύκης ἐν Ὀνομαστ. VIII, 122 λέγει· « ὁ δὲ ὅρκος ἦν τῶν δικαστῶν, περὶ μὲν ὧν νόμοι εἰσὶ, κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι· περὶ δὲ ὧν μὴ εἰσὶ, σὺν γνώμῃ δικαιοσύνη ». Ἐντεῦθεν ἐξετάζει τὸ ζήτημα καὶ ὑπὸ τὴν ὅψιν τοῦ ὁσίου.

⁷) Τὸ μήτε δὲν προσδιορίζει τὸ ἡγοῦμαι, ἀλλὰ τὸ καλὰ.

⁸) Λοιπὸν ἡ παράκλησις τῶν ὑποδίκων καὶ κακὴν ὅψιν παρέχει καὶ παράβασιν ἀνθρωπίνων καὶ θεῶν νόμων εἶναι. Τὸ τελευταῖον λέγει ἕνεκα τῆς ἐπιπορείας.

⁹) Ἐνισχύει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄλλως τε· δι' ἄλλας αἰτίας βεβαίως καὶ διότι. Σημειωτέον, ὅτι καὶ τὰ χειρόγραφα καὶ οἱ κριτικοὶ διαφωνοῦσιν. Ἐπειδὴ τοῖς φαίνονται ὀχληρὰ τὰ πολλὰ βεβαιωτικά, πειρῶνται δι' ἐξαλείψεως νὰ ἐλαττώσωσι ταῦτα καὶ ὁ μὲν Stallbaum τίθῃσιν ἐν ἀγκύλαις τὸ νῆ Δία

γάρ ἄν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην⁴ ὁμωμοκότας, Θεοὺς ἂν διδάσκειμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ ὡς Θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν², καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ Θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν³.

Ε XXV. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν⁴, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, 36 ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότῳ⁵, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἀλλὰ τέ μοι πολλὰ συμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν⁶ μοι γέγονε τὸ γεγονός τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἐκατέρων τῶν ψήφων⁷ τὸν γεγονότα ἀριθμόν. οὐ γὰρ ὥμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον⁸ ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ

πάντως, ὁ δὲ Schanz μετὰ τοῦ Wohlrab τὸ πάντως. Νομίζομεν, ὅτι τὰ πολλὰ βεβαιωτικὰ ἔχουσι πολλὴν εἰρωνείαν, ἥτις μάλιστα ἀποδοῖκεν ἐνταῦθα. Τὸ φεῦγον συντάσσεται γενικῇ, ὡς τὸ δειώκειν, ἐπεξιώνει, αἵρεῖν, δικάζειν καὶ τὰ τοιαῦτα, Ξενοφῶν. ἐν Κύρ. Παιδ. I. 2. 7 «δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος, οὗ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους· μάλιστα, δικάζονται δὲ ἥμισυ, ἀχαριστίας». Τὸ φεῦγοντα ἐδέξατο ποιητικὸν αἵτιον, διότι περιέπεσαν εἰς σημασίαν παθητικοῦ βήματος, δηλ. κατηγορούμενον ὑπὸ Μελήτου.

1) Ἐνταῦθα εἶναι σχῆμα ὁξύμορον· διότι ἡ ἔννοια τοῦ πείθειν ἀντιτίθεται πρὸς τὴν τοῦ βιάζεσθαι. Εἰς δὲ τὸ πείθοιμι ἐννοητέον τὴν φράσιν· χαρίζεσθαι μοι τὰ δίκαια. Τὸ πείθοιμι καὶ τὸ βιαζοίμην δὲν ὁμολοῦσι δύο ἔννοιαι, ἀλλὰ μίαν, δηλ. εἶναι ἕν διὰ δύοιν.

2) Δηλαδὴ νομίζει.

3) Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, μεθ' ἣν οἱ δικάσται

ἀπαγορεύουσιν, ὅπως ἐποφασίσωσιν, ἂν ὁ φιλόσοφος ἦναι ἔνοχος ἢ ἀθῶος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ νοηθῇ παύσις τις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀγὼν ἦτο τιμητός, ἔπεται ἄλλη συζήτησις, ὅπως ὁρίσθῃ ἡ ἐπιβλητέα εἰς τὸν ἔνοχον ποινή. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 34.

4) Κατὰ τὴν συνήθη σύνταξιν τοῦ συμβάλλεσθαι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, εἰς τὸ μὴ ἀγανακτεῖν, ὡς ἐν Πολιτ. I, 331 B «τὸ γὰρ μὴδὲ ἄκοντά τινα ἐξαπατήσας ἢ ψεύσασθαι... μέγα μέρος εἰς τοῦτο ἡ τῶν χρημάτων κτήσις συμβάλλεται». Εὐθύς ἐν ἀρχῇ εἰκονίζεται ἡ φιλοσοφικὴ ἡρεμία τοῦ Σωκράτους.

5) Ἐξηγῆται διὰ τοῦ ἐπομένου, ὅτι μου κατεψηφίσασθε.

6) Περιμένε τις ἐνταῦθα εἰδικὸν λόγον διὰ τοῦ ὅτι, καὶ δὴ καὶ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε. Ἀλλὰ κατέστησε τὸν λόγον ὅλος ἀνεξάρτητον ἐκ τοῦ συμβάλλεσθαι.

7) Δηλαδὴ τῶν καταδικαστικῶν καὶ τῶν ἀπολυουσῶν.

8) Τὰς φράσεις παρὰ πολὺ, παρὰ μικρόν, παρ' ὀλίγον

πολύ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν¹, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγη ἄν. Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη² Ἄνυτος³ καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, ἅν ὦπλε χιλίας δραχμὰς⁴, οὐ μεταλαβὼν⁵ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

B

XXVI. Τιμᾶται⁶ δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἴεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνος ὑμῖν⁷ ἀντιτιμήσομαι⁸, ὧ ἄνδρες Ἀθη-

μεταχειρίζονται οἱ ἄρχαοι πρὸς δηλώσιν, ὅτι τι ἀπέγει ἐξ ἄλλου κατὰ πολὺ ἢ ὀλίγον. Συνήθως αὐταί τίθενται μετὰ τὰ ῥήματα ἐργεσθαι καὶ ἤκειν, ὡς Ἰσοκράτ. ἐν Αἰγ. 338 Ε « π α ρ ᾱ μὲν ἡ λ ὅ ο ν ἀ π ο θανεῖν ». Οὐχ ἦσαν καὶ ἄλλοις ῥήμασι συντάσσονται, ὡς παρὰ Δημοσθέν. κατὰ Τιμοκράτ. 138 « Φίλιππον παρ' ὀλίγας ψήφους ἡττιμώσατε » Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἔσ ε σ θ α ι εἶναι τὸν γ-γονότα ἀριθμὸν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἐπίστευον, ὅτι ἡ διαφορὰ θὰ ᾔηται τὸσον μικρά.

1) Ἄν καὶ τὸ πρᾶγμα ᾔηται βέβαιον, ὅμως χάριν λιτότητος μεταχειρίζεται τὴν φράσιν, ὡς ἔοικεν. Διογένης ὁ Λαέρτιος II, 41 παραδίδει, ὅτι ὁ φιλόσοφος κατεδικάσθη διὰ ψήφων 284, « ὅτ' οὖν κατεδικάσθη, διακοσίαις ὀδοῦντα μὴ πλείοσι ψήφοις (δηλ. κατεδικάσθη) τῶν ἀπολουσῶν ». Ἄν λοιπὸν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 284 ἀφαιρεθῶσι τριάκοντα ψήφοι, ὑπολείπονται 254 καταδικαστικά. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ ὑπόδικος δὲν ἀπελύετο, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἰσοψηφία. Φαίνεται δὲ, ὅτι μετεχειρίσθη τὸν ἀριθμὸν 30 ἀντὶ 31 διὰ τὸ στρογγύλον. Ὅτι οἱ δίκασται ἦσαν πεντακῆσιοι, εἴπομεν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐρμηνείας.

2) Ὅρα, ὅτι τὸ μὲν ῥῆμα ἔθηκε καὶ ὁ ἐνικὸν ἀριθμὸν, τὴν δὲ μετοχὴν κατὰ πληθυντικόν. Διὰ τοῦτο ὁ

Cobet καὶ ὁ Hirschig ἔτρεψαν τὸ ῥῆμα εἰς ἀνέβησαν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη διορθώσεως, διότι παραπλήσια ὑπάρχουσι οὐχὶ ὀλίγα, ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν Νόμ. V, 729 ἀδύναται δὲ διαφερόντως ὁ ξένιος ἐκαστῶν δαίμων καὶ θεὸς τῷ ξενίῳ ξυνεπόμενοι » καὶ Ἀυσ. κατὰ Ἑρατοσθέν. 392 « ἐπιτυγχάνει Μιχάδιδος τε καὶ Μνησιθείδος ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπιδόντες ».

3) Πρὸ πάντων ὁ στρατηγὸς Ἄνυτος κατελθὼν μετὰ τοῦ Θρασυβούλου εἶχε μεγάλην δύναμιν παρὰ τῷ δήμῳ. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 19.

4) Ἄν ὁ κατηγορὸς δὲν ἔλαμβανε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, κατεδικάζετο εἰς ζήμιαν χιλίων δραχμῶν καὶ ἀπέβαλλε τὸ δικαίωμα τοῦ κατηγορεῖν ἐν δικαστηρίῳ.

5) Τὸ μεταλαμβάνειν συνέταξε πρὸς αἰτιατικὴν καὶ οὐχὶ πρὸς γενικὴν, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραπλήσια, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 329 Ε « καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν ἀρετῶν μαρῶν οἱ μὲν ἄλλοι, οἱ δὲ ἄλλοι », ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου.

6) Ὁ Μέλητος ἐν τῇ ἀντιμωσίᾳ εἶχε προτείνει ἀνομιήτην ποιήν κατὰ τοῦ Σωκράτους.

7) Εἶναι ἠθικὴ δοτικὴ.

8) Μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνοχῆς ὁ ἐνοχὸς ὥριζε τὴν ποινὴν, ἥς ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἄξιον.

νατοί; ἢ δὴλον ὅτι τῆς ἀξίας¹; τί οὖν; τί ἀξίος εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, ὅτι μαθὼν² ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας³ ὥνπερ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων⁴ ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν⁵ καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἑμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον⁶ εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα⁷ σώζεσθαι,

1) Ἡ ἐρώτησις αὕτη δίδει τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν προηγουμένην. Ἐνταῦθα παραλείπεται τὸ οὐσιαστικὸν τῆς ἐρώτησης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐλπίς αὕτη εἶναι συνθηθεσάτη, τὸ ἐπιθετικὸν περιέπεσον εἰς οὐσιαστικὸν σημασίαν.

2) Ἐπὶ ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται τὰς φράσεις, τὴν μαθὼν καὶ τὴν παθὼν, ὡς Πλάτ. ἐν Εὐθυδήμ. 283 E «Εἶπον ἄν σοι εἰς κεφαλὴν, ὅτι μαθὼν ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων καταφεύδει τοιοῦτο πρᾶγμα.» καὶ 299 A «πολύ δικαιότερον τὸν ὑμέτερον πατέρα τύπτωμι, ὅτι μαθὼν σοφοῦς υἱεῖς οὕτως ἔφυσεν.» Συνήθως αἱ φράσεις αὗται ἐρμηνεύονται διὰ τοῦ ὁρίεσθαι, διαφέροντων ὅμως ἀλλήλων· διότι τὸ μὲν τὴν μαθὼν σημαίνει αἴτιον προσερχόμενον ἐκ τοῦ ἰσίου ὑποκειμένου, τὸ δὲ τὴν παθὼν προσερχόμενον ἔξωθεν. Τὸ μὲν τὴν μαθὼν σημαίνει τί ἐπαθεν ὁ νοῦς σου καὶ ἐπραξας οὕτως; τὸ δὲ τὴν παθὼν ἀπὸ τί παρακινήθεις ἐπραξας οὕτως;

3) Ἡ μετοχή αὕτη ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐπόμενον ῥήμα, ἐνταῦθα οὐκ ἔλα. Εἰς τὸ ὥνπερ οἱ πολλοὶ ἐννοεῖται τὸ ἐπιμελοῦνται, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἡγουμένου ἀμελήσας· διότι οἱ ἀρχαῖοι συγχέουσιν ἐκ ῥημάτων ἐχόντων ἀρνητικὴν σημασίαν ἐξέγουσιν ἄλλα ἔχοντα καταφατικὴν, ὡς Ἡρόδοτ. VII, 104 «οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι.» ἐνθα ἐννοεῖται κτελεῖν, Ἰλιάδ. E 819 «οὐ μ' εἰλας μακάρεσσι θεοῖς ἀντι-

κρῦ μάχεσθαι τοῖς ἄλλοις» ἀτάρ, εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη ἔλθοι» εἰς πόλεμον, τὴν γ' οὐτάμεν ὀξέει χαλκῷ» δηλ. ἐκέλευς. Τὰ ἐπόμενα περιλαμβάνουσι τὸν ἰδιωτικὸν καὶ τὸν δημόσιον βίον.

4) Ἡ δημηγορία δὲν εἶναι ἀρχὴ καὶ ὅμως μεταχειρίζεται τὸ ἄλλος, ὡς καὶ ἀλλαγῶς ἐν Γοργ. 483 D «ζηλωτὸς εἶναι καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων;» ἐν Συμποσ. 191 B «ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῆς ἀλλης ἀργίας διὰ τὸ μὴδὲν εἶναι χωρὶς ἀλλήλων ποιεῖν.» καὶ ἐν Φαίδρῳ 110 E «καὶ λόγοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ζῶσις τε καὶ ψυχή.»

5) Ἐννοεῖ τὰς καλουμένας ἐταίριας, αἵτινες κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, εἰργάζοντο πρὸς κατάλυσιν τῆς καθεστῆσης πολιτείας. Παραπλήσια λέγει ὁ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 2, 63 «Ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς συμβίντος, οὔτε στάσεως, οὔτε προδοσίας, οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς ποτε αἴτιος ἐγένετο.»

6) Κατὰ τὸν Stallbaum ἀντιτίθεται πρὸς τὸ φαῦλος καὶ σημαίνει ἀγαθόν, δίκαιον. Νομίζομεν, ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς τοὺς πολλούς, περὶ ὧν εἶπεν, ὅτι φροντίζουσι περὶ χρηματισμοῦ καὶ τῶν τοιούτων, ὡς ἐν Κρίτων. 44 C «Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάρει Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν ὁξέως μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μάλλον ἄξιον φροντίζειν, ἡγήσονται.» Οὕτω λοιπὸν σημαίνει σπουδαῖον, συνετόν.

7) Εὐρεται καὶ ἡ γραφή ὄντα, ἣν δέχεται ὁ Cron, ἀλλ' οἱ ἄλλοι

ἐνταῦθα¹ μὲν οὐκ ἦα, οἱ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ α
 ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ² ἕκαστον
 ἰὼν³ εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι,
 ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν
 ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθεῖν,
 ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε
 τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε⁴ ἄλ-
 λων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον⁵ ἐπιμελεῖσθαι· τί
 οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν⁶ τοιοῦτος ὢν; ἀγαθὸν τι, ὃ ἂν- D
 δρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ
 τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὃ τι ἂν πρέποι
 ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη⁷, δεομένῳ
 ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ'
 ὅτι μᾶλλον⁸, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως ὡς τὸν

ἐκδύται ἀπορρίπτουσι ταύτην. Ἀπαντᾷ μὲν παρὰ Δημοσοῦν. IV, 40 ἡ φράσις «ἐκεῖ» εἰσὶν αἱ χεῖρες», ἀλλ' ἴσως καὶ τοῦτο δύναται νὰ δι-
 ορθωθῇ.

1) Τὸ ἐνταῦθα συνετάχθη μετὰ
 ῥήματος κινήσεως σημαντικοῦ, ὡς
 καὶ ἀλλαγῶ, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ.
 445 B «ἐπεὶ περ ἐνταῦθα ἐληλύθα-
 μεν», Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. I,
 10, 13 ἀεὶ περὶ δὲ καὶ ἐνταῦθ' ἐχώρου
 οἱ Ἕλληνες», Σοφοκλ. ἐν Φίλοκτ.
 377 «ὁ δ' ἐνθάδ' ἦκων, καί περ οὐ
 δύσπορος ὢν, δηχθεὶς πρὸς ἃ ἔξη-
 κουσεν ὧδ' ἠμείψατο.» Ἡ φράσις
 ἐλήφθη ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ. Καὶ
 ἡμεῖς λέγομεν μεταφορικῶς ἐπῆρα
 τὸν θρόνον.

2) Δι' ἀπὸ προηγούμενων ἐνέργειαι εἶ-
 ναι δημόσια, ἡ δὲ ἐπιμέλεια τῆς ἀ-
 ρετῆς ἰδιωτικῇ.

3) Πολλοὶ εἰκάζουσιν, ὅτι ἐνταῦθα
 εἶναι πλεονασμός καὶ ὅτι ἡ δύνατο
 νὰ παραλειφθῇ ἡ μετοχὴ ἰὼν. Νο-
 μίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ σύνταξις ἐπρε-
 πε νὰ ἔλθῃ οὕτω: ἐνταῦθα μὲν
 οὐκ ἦα... ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἐ-
 εργετεῖν ἢ α' ἀλλὰ καὶ ἔλξιν-ἐ-

τρεφε τὸ ἦα εἰς ἰὼν, ὅπως συμφω-
 νήσῃ πρὸς τὸ ἐλθόν.

4) Δὲν λέγει μήτε, διότι δὲν προ-
 τίθησι τρίτην ἀρνητικὴν πρότασιν,
 ἀλλὰ καταφατικὴν.

5) Ἔθηκε τὸ κατὰ τὸν αὐτὸν
 τρόπον ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ
 οὕτω.

6) Ἐπανέρχεται εἰς τὴν κυρίαν
 ἔννοιαν, περὶ ἧς εἶπεν ἐν ἀρχῇ τοῦ
 κεφαλαίου.

7) Τὰ δύο ὀνόματα εὐρίσκονται
 εἰς ζωηράν ἀντίθεσιν πρὸς ἄλληλα·
 διότι συνήθως οἱ πένητες δὲν δύναν-
 ται νὰ ἦναι εὐεργεταί.

8) Ἐνταῦθα συνεχωνεύθησαν δύο
 προτάσεις εἰς μίαν· ἐπρεπε νὰ εἴπῃ
 οὕτως· οὐκ ἔσθ' ὅτι μᾶλλον
 πρέπει ἢ τὸν τοιοῦτον ἄν-
 δρα σιτεῖσθαι καὶ οὐκ ἔσθ'
 ὅτι μᾶλλον πρέπει οὕτως,
 ὡς τὸ σιτεῖσθαι. Παράλληλον
 εἶναι τὸ ἐν Μίν. 318 E «οὐ γὰρ
 ἔσθ' ὅτι τοῦτο ἀσθεστερόν ἐστιν,
 οὐδ' οὕτω χρὴ μᾶλλον εὐλαβεῖσθαι,
 πλὴν εἰς θεοὺς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ
 ἐξαμαρτάνειν».

τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι¹, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἰ τις ὑμῶν ἵππῳ² ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν³. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας ἔδοκεῖν, ἐγὼ δὲ εἶναι⁴. καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται⁵, ἐγὼ δὲ δεόμαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας 37 τιμᾶσθαι, τούτου τιμᾶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως⁶.

XXVII. Ἵσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως⁷, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὥ Ἀ-

¹) Ἡ ἐν τῷ πρυτανείῳ σίτησις ἐγένετο πρὸς μεγάλην τιμὴν, ἥς ἡξιοῦντο ἄνδρες ἐν ἔθνικοις ἀγῶσι νικήσαντες ἢ ἔλκοντες τὸ γένος ἐξ εὐεργετῶν, ὡς οἱ ἐκ τοῦ Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονος.

²) Δηλαδὴ κέλιτι. Ἡ λέξις ξυνωρίς ἐγένετο ἐκ τοῦ ξυνώρυς (ξυν-ναεῖω) καὶ σημαίνει ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων, ὡς ζεύγος τὸ ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων.

³) Οἱ ἄρχαιοι ἔλεγον καὶ νικῶ Ὀλύμπια. Ὁ Πλάτων ἐν Πολιτ. V, 465 λέγει· «μακαριστὸς βίος, ὃν οἱ ὀλυμπιονίκαι ζῶσι.» Οἱ Ἕλληνες ἐτίμων καὶ ἡμεῖς τοὺς νικητὰς τῶν μεγάλων ἀγώνων, διότι διὰ τῆς νίκης αὐτῶν ἐτιμᾶτο καὶ ἡ πόλις, Θουκυδ. VI, 16, ὅπου ὁ Ἀλκιβιάδης λέγει· «Οἱ γὰρ Ἕλληνες καὶ ὑπὲρ δυνάμιν μεζῶν ἡμῶν τὴν πόλιν ἐνόμισαν τῷ ἐμῷ διαπρεπεῖ τῆς Ὀλυμπιάδας θεωρίας, πρότερον ἐλπίζοντες αὐτὴν καταπεπολημῆσθαι, διότι ἄρματα μὲν ἐπὶ καὶ ἔλα, ὅσα οὐδεὶς πῶ ἰδιώτης πρότερον, ἐνίκησα δὲ καὶ δεύτερος καὶ τέταρτος ἐγενόμην καὶ τὰ ἄλλα ἀξίως τῆς νίκης παρεσκευασάμην.»

⁴) Αἱ ἔξοχοι τῆς ἀρχαιότητος διάνοιαι μετὰ λύπης ἔδλεπον, ὅτι οἱ Ἕλληνες μεγάλας τιμὰς ἀπέδιδον τοῖς κατὰ τὸ σῶμα προέχουσιν. Οὗτω Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἔλεγεν· «Ἀλλ' εἰ μὲν ταχυτῆτι ποδῶν νίκην τις ἄροισι ἢ πανταθλεύων,

ἐνθα Διὸς τέμενος πᾶρ Πίσσοιο ἔσθης ἐν Ὀλυμπίῃ εἴτε παλαιῶν ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀλγινόμεσαν ἔχων εἴτε τὸ δεινὸν ἄεθλον ὁ παγκρατιὸν καλέουσιν, ἀστοίαις κ' εἴη κυδρότερος προσορᾶν καὶ καὶ προσδρῆν φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροισι καὶ κεν σίτ' εἴη δημοσίων κτεάτων ἐκ πολιοῦ καὶ θωρόν, ὃ οἱ κειμήλιον εἴη· εἴτε καὶ ἵπποισιν ταῦτα χ' ἅπαντα λάχοι οὐκ ἐὼν ἄξιος, ὥσπερ ἐγὼ· βρώμης γὰρ ἀμείνων ἀνδρῶν ἦδ' ἵππων ἡμετέρη σοφίη, ἀλλ' εἰκὴ μάλα τούτου νομίζεται· οὐδὲ δίκαιον προκρίνειν βώμην τῆς ἀγαθῆς σοφίης. . . »

⁵) «Ἄν μὴ ᾔτο πλοῦσις, δὲν ἡδύνατο νὰ τρέφῃ ἕνα ἢ πλείονας ἵππους.

⁶) Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ παράλειψις τοῦ ἄρθρου ἐν τῇ ἐπεξηγηματικῇ παραθεσίᾳ.

⁷) Ἐθίκε τὸ ἄρθρον διότι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπε κεφ. XXIII περὶ οἴκτου καὶ ἀντιβολήσεως Ἡ ἀντιβολήσις σημαίνει ταπεινὴν καὶ δουλικὴν παρακλήσιν, ὡς πολλὰ χωρὶς δεικνύουσι τοῦτο, Δημοσθέν. 28, 20 «ἱκετεύω, ἀντιβολῶ πρὸς παῖδων, πρὸς γυναικῶν, πρὸς τῶν ὄντων ἀγαθῶν ὑμῖν» καὶ 45, 85 «καὶ δεόμαι καὶ ἀντιβολῶ καὶ ἱκετεύω μὴ ὑπερβῇτέ με καὶ τὰς θυγατέρας δι' ἔνδειαν τοῖς ἑμαυτοῦ δούλοις καὶ τοῖς τούτου κόλαξιν ἐπίχαρτον γενόμενον».

θηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε¹ μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι² μηδένᾳ ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοισι διεiléγμεθα³. ἐπεὶ, ὡς ἐγώμαι, εἴ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις⁴, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μό-
νον κρίνειν, ἀλλὰ πολλάς, ἐπείσθητε ἄν· νῦν δ' οὐ ῥή-
διον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πε-
πεισμένος δὲ ἐγὼ μηδένᾳ ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἐμαυτὸν γε ἀδικῆσειν καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτός, ὡς⁵ ἀξίος εἶμι του κακοῦ, καὶ τιμῆσεσθαι⁶ τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ· τί δέισας⁷; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὃ φημι οὐκ εἰδέναι οὗτ' εἰ ἀγαθὸν οὗτ' εἰ κακὸν ἐστίν; ἀντὶ τούτου δὲ ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων⁸,

1) Τὸ μὲν τοιοῦτον ἀναφέρεται εἰς τὰ ἱγούμενα, τὸ δὲ τοιόνδε εἰς τὰ ἐπόμενα.

2) Καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεώς μου. Τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τῆς γενικῆς τοῦ Σωκράτους ἀρχῆς, ὅτι οὐδ' εἰς ἐκὼν κακός. Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι συντεταγμένον μετὰ τοῦ ἐκὼν φαίνεται περιττεῦσθον, ὡς πολλὰ τοῦ Θουκ. II, 89 «τόν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκὼν εἶναι ποιῆσθαι οὐδ' εἰσπλεύσασθαι ἐς αὐτόν.» IV, 98 «νῦν δὲ, ἐν ᾧ μέρει εἰσὶν, ἐκόντες εἶναι ὡς ἐκ σφετέρου οὐκ ἀπὸ τοῦ.» Πλάτ. ἐν Γοργ. 499 Ο «καίτοι οὐκ ᾔμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἐκόντος εἶναι ἐξαπατηθῆσθαι, ὡς ὄντος φίλου.»

3) Δηλ. ἐν τῇ πρώτῃ συζητήσει.

4) Ἐννοεῖ τοὺς Λακιδαιμονίους, ὧν τὴν εὐνομίαν ἐπῆγει ὁ φιλόσοφος, Θουκυδ. I, 132 «γνώμενοι τῷ τρόπῳ ᾧ περ εἰώθασιν ἐς σφᾶς αὐτοὺς, μὴ ταχέως εἶναι περὶ ἁδρός Σπαρτιάτου ἀνευ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων βουλευσά τι ἀνέχεσθον.» Πλούταρχ. Ἀπορρήγμ. Λακων. VI, σελ. 813 «ἐρωτῶντος δὲ τινος αὐτόν (δηλ. τὸν Ἀλεξανδρίδαν), διὰ τί τὰς περὶ θανάτου δίκας πλεῖ-

σιν ἡμέραις οἱ γέροντες κρίνουσι, πολλὰς, ἔφη, ἡμέραις κρίνουσιν, ὅτι περὶ θανάτου τοῖς διαμαρτάνουσιν οὐκ ἔστι μεταβουλεύσασθαι.»

5) Τὸ ὡς ἐνταῦθα εἶναι εἰδικόν· νὰ εἴπω ὁ ἴδιος, ὅτι τάχα εἶμαι ἀξίος κακοῦ τινος.

6) Τιμᾶσθαι ἐνταῦθα σημαίνει ὀρίζειν τὸ τίμημα.

7) Αἰτιολογεῖ τὸ ἀδικῆσειν καὶ τιμῆσεσθαι.

8) Κατὰ παράδοxon τρόπον ἀνεμύθησαν δύο διάφοροι συντάξεις· διότι ἔπρεπε νὰ εἴπη οὕτω· ἔλω-
μαι εἰς τὰ ὅτι οὐκ εἶδ' ὅτι κακὰ ἐστὶν καὶ ἃ εὖ οἶδα κακὰ ὄντα. Παραπλησίαι ὅμως συντάξεις εὑρίνται καὶ ἀλλὰ, ὡς ἐν Γοργ. 481 D «αἰσθάνομαι οὖν σου ἐκάστοτε, καί περ ὄντος δεινοῦ, ὅτι, ὅπως ἂν φῇ σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῇ ἔχειν, οὐ δυναμένον ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλομένου.» ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου, Θουκυδ. IV, 37 «γνοὺς δὲ ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημόστρενος, εἰ καὶ ὅσοι οὖν μᾶλλον ἰνδύσασθαι, διαφθαρσμένους αὐτοὺς ὑπὸ τῆς σφετέρως στρατιᾶς, ἔπαυσαν τὴν μάχην.»

τούτου¹ τιμητάμενος; πότερον δεσμοῦ²; καὶ τί με
 α δεῖ ζῆν ἐν δεσμωτηρίῳ³, δουλεύοντα⁴ τῇ αἰεὶ καθι-
 σταμένη ἀρχῇ, τοῖς ἑνδεκά⁵; ἄλλα χρημάτων, καὶ δε-
 θέσθαι ἕως ἂν ἐκτίσω⁶; ἄλλὰ ταῦτόν μοι ἐστίν, ὅπερ
 νῦν δὴ ἔλεγον⁷. οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὅπόθεν ἐκτί-
 σω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τού-
 του τιμήσαιτε⁸. πολλὴ μέντ' ἂν με φιλοψυχία⁹ ἔχοι,
 εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι,
 ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε
 D ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβάς¹⁰ καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ'
 ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασιν καὶ ἐπιφθονώτεραι¹¹, ὥστε ζη-
 τεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα¹² αὐτὰς

¹) Ὁ ἐνικός ἀριθμὸς τῆς ἀντι-
 νουμίας ἀναφέρεται εἰς τὴν πληθυν-
 τικὴν ὄν. Ἄλλ' ἐν τούτῳ ἐνυπάρ-
 χης ἡ ἐννοία τοῦ τι.

²) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ δεσμὰ
 ὡς νόμιμος ποινὴ δὲν ἦσαν συνήθη·
 διότι ἀντὶ τούτων προετίμων τὴν
 φυγὴν ὡς μὴ δεομένην δαπάνης.

³) Ἡ εἰρητὴ ἐν διαφόροις πό-
 λεσι διαφόρως ὀνομάζετο· ἐν Βοι-
 ωτίᾳ ἀναγκαῖον, ἐν Κύπρῳ κέ-
 ραμος, ἐν Κορίνθῳ Κῶς, ἐν Σάμῳ
 γοργύρα (λατίν. carcere γερμαν. ker-
 ker· ἡ λέξις συγγενὴς πρὸς τὸ ἔρκος)
 καὶ ἐν Ἀθήναις πρῶτον μὲν δεσμω-
 τήριον, εἶτα δὲ κατ' εὐρημισμὸν
 οἴκημα.

⁴) Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο·
 διότι ἤθελεν ἀπολῆσαι τὴν ἑαυτοῦ ἐ-
 λευθερίαν. Τὸ αἰεὶ ἐνταῦθα σημαίνει
 ἐκαστοτε.

⁵) Ἡ γνησιότης τῆς φράσεως
 ἡμφισθητήθη. Ἄλλ' ὁ Stallbaum
 ὀρθῶς νομίζει, ὅτι ἡ φράσις δύναται
 νὰ διατηρηθῇ, διότι δεικνύει τὴν ὁ-
 χληρὰν καὶ ἀπεχθὴν κατάστασιν τοῦ
 τοιοῦτου βίου. Ὁ Πολυδεύκης πα-
 ρατηρεῖ· «Οἱ ἑνδεκά, εἰς ἐφ' ἐκά-
 στης φυλῆς ἐγένετο, καὶ γραμμα-
 τεὺς αὐτοῖς συνηριθμεῖτο.» Οὗτοι
 ἐπιμελοῦντο τοῦ δεσμωτηρίου.

⁶) Τοῦτο ἐκτέλει νόμος τῶν Ἀ-
 θηναίων, Δημοσθ. κατὰ Μειδ. 529
 «ἐὰν δὲ ἀργύριον τιμηθῇ τῇ· ὕβε-
 ρως, δεθέσθαι, ἐὰν ἐλεύθερον ὕβριση,
 μέχρις ἂν ἐκτίσῃ.» καὶ κατὰ Ἱμο-
 κράτ. 63.

⁷) Ἀναφίρεται εἰς τὸ, τί με δεῖ
 ζῆν ἐν δεσμωτηρίῳ.

⁸) Ἐπὶ μὲν τῶν δικαστῶν με-
 ταχειρίζεται τὸ ἐνεργητικόν, ἐπὶ δὲ
 τοῦ διαδίκου τὸ μέσον τιμᾶσθαι.

⁹) Ἡ φιλοψυχία ἰσοδυναμεῖ
 πρὸς τὴν φιλοζωίαν ἥτοι τὴν φρον-
 τίδα, ὅπως τις διασώσῃ τὴν ζωὴν
 του.

¹⁰) Οὕτως ὀνομάζει τὰς φιλο-
 σοφικὰς μελέτας καὶ συζητήσεις,
 ὡς ἐν Γοργ. 484 Ε «ὥσπερ γε,
 αἶμαι, οἱ πολιτικοί, ἐπειδὴν αὐ εἰς
 τὰς ὑμετέρας διατριβάς ἔλθωσι καὶ
 λόγους.» Διὰ τῶν λόγων ἐπεξηγεῖ
 τὰς διατριβάς, αἵτινες ἔχουσι γενι-
 κωτέραν σημασίαν.

¹¹) Ἐπαχθέστεραι, μισητότεραι.

¹²) Τὸ ἄρα ἐνταῦθα καίται ἐι-
 ρωνικῶς. Ἀπλοῦστερον ἡδύνατο νὰ
 εἴπῃ· ὅτι ὑμῶν οὐ δύνα-
 μένων ἐνεγκεῖν οἱ ἄλλοι
 πολλὸν ἤ ττον ἂν ἐμοὶ λέγον-
 τος ἀνέχονται. Ἡ ἐξαρτη-
 σις ἐκ τοῦ ὅτι ἕνεκα τοῦ παρεμ-

οἴσουσι ῥαδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Ἀθηναῖοι. καλὸς¹ οὖν ἄν μοι ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι² τηλικῶδε ἀνθρώπῳ³ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ⁴ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλλω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὥσπερ ἐνθάδε· καὶ μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελῶσι, πείθοντες **E** τοὺς πρεσβυτέρους· ἐάν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους⁵.

XXVIII. Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξελθὼν⁶ ζῆν; τουτὶ δὴ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον πείσαι τινας⁷ ὑμῶν. ἐάν τε γὰρ λέγω ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ⁸. ἐάν τ' αὖ λέγω ὅτι καὶ **38** τυγχάνει μέγιστον ἀγαθόν⁹ ὅν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἄλ-

πεσόντος μακροῦ λόγου ἐγκατελείφθαι.

¹) Ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος εἰρωνεύεται, οὐδένα λανθάνει. Ὁ συλλογιστικὸς σύνδεσμος· ἔχει καλῶς. Ἀφ' οὗ οὕτε ἐν Ἀθήναις, οὕτε ἐν ἄλλῃ πόλει δύναται νὰ ζῇ, ὑπολείπεται τὸ περιπλανᾶσθαι ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Λοιπὸν ὁ τοιοῦτος βίος ἤθελεν εἶναι ὥρατος.

²) Τὸ μὲν ἐξέρχεσθαι δηλοῖ ἀπέρχεσθαι εἰς ἑξορίαν, τὸ δὲ φεύγειν ζῆν ἐν ἐξορίᾳ.

³) Ἐνταῦθα περιεμένομεν τηλικῶδε ὅν τι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Cron, ἀλλ' ἀπαντῶσι παραπλήσια, ὡς ἐν Εὐθυδήμ. 283 B α β ἄρον ἢ μανθάνειν τηλικῶδε ἄνδρα» καὶ ἐν Νόμ. I, 634 D.

⁴) Τοῦτο ὑπομνήσκει τὸν βίον τῶν σοφιστῶν, περὶ ὧν ὁ Πλάτων λέγει ἐν Σοφιστ. 224 B α τὸν μαθήματα ξυνονούμενον πόλιν τε ἐκ πόλεως νομίσματος ἀμειβόντα. »

⁵) Ὁ Hertlein παρατηρεῖ, ὅτι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ εἰρημένα ἐν 33 D - 34 B, ἐνθα οἱ προσήκοντες τῶν νέων παρίστανται οὐχὶ ὡς κατήγοροι, ἀλλ' ὡς ὑπερασπισταὶ τοῦ Σωκράτους (Jahrb. 1872 σελ. 808). Νομίζομεν, ὅτι ταῦτα δὲν ἀναιροῦσιν ἐκεῖνα· διότι ἐν τῇ προκειμένη ὑποθετικῇ περιστάσει ὁ Σωκράτης ἤθελεν ἔχει τὸ σίγῃ, ὅτι ἐξεδιόχλη τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ὡς διαφθορῆς τῶν νέων.

⁶) Τὰ εἰρημένα ἤθελε πάθει ὁ Σωκράτης, ἂν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἔλεγεν. Ἄν ὅμως εἰσώπα, δὲν διέτρεχε τοιοῦτον κίνδυνον. Τοῦτο προτίθεται ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσῃ.

⁷) Εἶναι σῆμα λιτότητος ἀντὶ νὰ εἴπῃ πολλούς.

⁸) Δὲν θὰ πεισθῇτε στοχαζόμενοι, ὅτι εἰρωνεύομαι.

⁹) Δὲν εἶναι μόνον καθήκον, ὑπερῆχεται ἐκ τῆς φράσεως τῷ θεῷ

λων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος¹ βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ'² ἔτι ἤττον πείσεσθαι μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥάδιον. καὶ ἐγὼ ἄμ' οὐκ εἶθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιούν κακοῦ οὐδενός. εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα³, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων ὅσα ἔμελλον ἐκ-
B τίσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην⁴. νῦν δὲ⁵ οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα⁶ ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτίσαι, τοσοῦτου βούλεσθαι μοι τιμῆσαι. ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτίσαι ὑμῖν μᾶν⁷ ἀργυρίου· τοσοῦτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε⁸, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος

ἀπειθεῖν, ἀλλὰ καὶ μέγιστον ἀγαθὸν δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον.

¹) Τὰ εἰς τοὺς βηματικά ἐπιθετα, μάλιστα σύνθετα ἐκ τοῦ α στερητ. ἔχουσι καὶ ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν σημασίαν. Ἐνταῦθα δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ὡς παθητικὸν καὶ ὡς ἐνεργητικόν, ὅπερ ὑποδεικνύει ἡ φράσις καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος. Οὐχ ἥτιον νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ προτιμῶμεν τὴν παθητικὴν σημασίαν. Διότι ἡ ἐνεργητικὴ περιέχει ἀτοπὸν τι. Ἀρά γε πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ ἔχοντες τὸ ἔργον τοῦ ἐξετάζειν τοὺς ἄλλους δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ ζῶσιν; Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν παθητικὴν σημασίαν δηλοῖ τὸν ἀλόγιστον, τὸν ἀπερίσκεπτον. Τὸ δὲ βιωτὸς σημαίνει βίου ἀξιος.

²) Ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου ἔθηκε τὸν δέ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 25 Ε καὶ Ἡρόδοτ. VII, 103 «εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιος ἴσται, σὲ δέ γε δίζημαι εἰλοσι εἶναι ἀντάξιον.»

³) Τὰ χρήματα ποιοῦσιν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐμαυτὸν· δηλ. δὲν εἶμαι συνειθισμένος νὰ κρίνω ἐμαυτὸν ἀξιὸν κακοῦ τινος, ὅμως

χρήματα. ἂν εἶχον, ἡδυνάμην νὰ πληρώσω· διότι ταῦτα δὲν ἀφαιρῶσιν εἰς τὸ πρόσωπόν μου.

⁴) Ἡ ἀποβολὴ χρημάτων κατὰ τὸν φιλόσοφον δὲν εἶναι βλάβη, δὲν εἶναι κακόν, εἰς δὲν θελεῖ νὰ καταδικάσῃ ἑαυτὸν.

⁵) Τὸ πλήρες ἦθελεν εἶναι· νῦν δ' οὐ δύναμαι τιμᾶσθαι χρημάτων· οὐ γὰρ ἔστιν.

⁶) Δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν διὰ τοῦ τυχόν. Λέγει τοῦτο, διότι οἱ δικασταὶ δὲν ἀπέδωκαν εἰς τὰς οὐσίας τῶν καταδικαζομένων, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι καταδικασθέντες δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀποτίσωσι τὸ τίμημα.

⁷) Ἐν τάλαντον εἶχεν ἀξίαν 60 μγών, μία δὲ μνᾶ 100 δραχμῶν, καὶ μία δραχμὴ ἐξ ὀβολῶν. Ἡ ζήμια αὕτη παραβαλλομένη πρὸς τὰς τοῦ Μιλτιάδου, Περικλέους καὶ Τιμοθέου εἶναι λίαν εὐτελεῖς. Ἡ ὅλη οὐσία τοῦ Σωκράτους συνίστατο ἐκ πέντε μγών, ἀλλὰ δὲν ἡδύνατο νὰ τιμῆσται ὁλοκλήρου τῆς οὐσίας, διότι εἶχεν οἰκογενίαν.

⁸) Καὶ ἐντεθεν δῆλον, ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους ἦσαν εὐγνώμονες, πεποιθότες, ὅτι δὲν διεφθάρσαν, ἀλλ' εὐηγετηρήσαν ὑπο τοῦ

καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμή-
σασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι¹. τιμῶμαι οὖν τοσούτου,
ἐγγυηταὶ δ' ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου² οὗτοι ἀξιόχρεοι. α

XXIX. Οὐ πολλοῦ γ' ³ ἔνεκα χρόνου, ὧ ἄνδρες Ἀ-
θηναῖοι, ὄνομα ἔξετε ⁴ καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων
τὴν πόλιν λειδορεῖν, ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε, ἄνδρα
σοφόν· φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμί,
οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζουσιν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλί-
γον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου⁵ ἂν ὑμῖν τοῦτο⁶ ἐγέ-
νετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν⁷, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ
τοῦ βίου, θανάτου δὲ⁸ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς π
πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους
θάνατον· λέγω δὲ καὶ τόδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους.

διδασκάλου. Τὸ προσφερόμενον πο-
σὸν ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Σωκράτους
δὲν εἶναι μικρόν· διότι προσφέρουσι
τρισχιλίας δραχμάς, αἵτινες νῦν διὰ
τὴν ὑποτίμησιν τοῦ ἀργύρου ἀντι-
στοιχοῦσι τοῦλάχιστον πρὸς 15
χιλιάδας.

1) Ἐκ τοῦ προηγουμένου κε-
λεύουσι ἐξάγειται τὸ φασίν.

2) Ἀργυρὸς μὲν λέγεται τὸ ἄ-
σημον μέταλλον, ἀργύριον δὲ τὸ
ἐπίσημον. Λέγει τοὺς ἐγγυητάς
ἀξιόχρεους, διότι ἦσαν ἄνδρες ἔχον-
τες οὐσίας, ὅπως ἀποτίσῃσι τὰ χρεῖος.

3) Ταῦτα λέγει ὁ Σωκράτης,
ἅψ' οὐ οἱ δικασταὶ τὸ τίμημα τῶν
κατηγορούντων δεξάμενοι κατεδίκασαν
τὸν φιλόσοφον εἰς θάνατον. Ὁ λό-
γος οὗτος διακρίνεται κατὰ τὸ φρό-
νημα καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸν
θάνατον. Τὸ ἔνεκα μετὰ γενικῆς
δηλοῖ τὸ κέροδος, δι' ὃ κατεδίκασαν
τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι
μικρόν, διότι γέρον ὦν μετ' ὀλίγον
ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ. Ἡ φράσις εἶναι
βραχυλογικὴ.

4) Τὸ ὄνομα ἔχειν κυρίως

τίθεται ἐπὶ καλῆς σημασίας, ἐνταῦθα
δὲ ἐπὶ κακῆς. Ἐπειδὴ τὸ αἰτίαν
ἔχειν περιπίπτει εἰς σημασίαν παθη-
τικοῦ, δέχεται καὶ τὴν τούτου σύν-
ταξιν, ὡς Θεουκυδ. VI, 46 « πολ-
λὴν τὴν αἰτίαν εἶχον ὑπὸ τῶν
στρατιωτῶν. »

5) Αὐτόματον λέγεται, ὅτι προ-
έρχεται ἅψ' ἑαυτοῦ χωρὶς νὰ ἐπέλ-
θῃ ἔξωθεν.

6) Δηλαδή τὸ ἐμὲ τε θά-
νατον.

7) Τὸ ὑποκείμενον τοῦ εἰδικοῦ
λόγου καθ' ἑλξιν ἐγένετο ἀντικείμενον
τοῦ ἀνεξαρκτήτου ῥήματος. Ἡ ἡλι-
κία μου προέβη ἐπὶ τοσούτον, ὥστε
οὐχὶ μακρὸν διάστημα τοῦ βίου
ὑπολείπεται. Πλούταρχ. ἐν βίῳ
Δημοσθέν. 846 Ε « ὅψε ποτε καὶ
πόρρω τῆς ἡλικίας ἡψάμεθα Ῥω-
μαϊκοῖς γράμμασιν ἐντυγχάνειν. »
Πλάτ. ἐν Γοργ. 484 Ε « εἰάν πόρρω
τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇς. »

8) Ὁ δὲ τὰ δύο ἀντίθετα συνά-
πτει εἰς ἓν, ὡς παρὰ Ξενοφώντων. ἐν
Κύρ. παιδ. I, 5, 2 « ὁ Κυναῖαρος,
ὁ τοῦ Ἀστυάγου παῖς, τῆς δὲ Κύ-
α

ἴσως με οἴεσθε, ὦ ἄνδρες, ἀπορία λόγων ἐάλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾧμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν¹, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορία μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης² καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἥδιστ' ἦν ἀκούειν, θρηνησύν-
 τός³ τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέ-
 E γοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι⁴. οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ᾧήθην δεῖν ἔνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθε-
 ρον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει⁵ οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ὥδε ἀπολογησάμενος τε-
 θνάναι ἢ ἐκείνως⁶ ζῆν· οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέ-
 μῳ⁷ οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι,
 39 ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς
 μάχαις πολλὰκις δῆλον γίγνεται ὅτι τὸ γε ἀποθανεῖν

ρου μητρός ἀδελφός» καὶ ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. I, 7, 9 «εἴπερ Δαρείου ἐστὶ παῖς, ἐμὸς δὲ ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι».

¹) Τοιαῦτα ἔπραξεν αὐτός ὁ Ἄνυτος, ὁ τοῦ Σωκράτους κατήγηρος, κατὰ τὸν Διοδώρον XIII, 64· «ὁ δὲ πύθμενος ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἐξάπέστειλε τοῖς πολιορκουμένοις εἰς βοήθειαν ναῦς τριάκοντα καὶ στρατηγὸν Ἄνυτον τὸν Ἀνθεμίωνα. Οὗτος μὲν οὖν ἐκπεύσας καὶ διὰ τινος χειμῶνος οὐ δυνήθεις τὸν Μαλέαν κάμψαι ἀπέπλευσεν εἰς Ἀθήνας· ἐφ' οἷς ὁ μὲν δῆμος ὀργισθεὶς, καὶ καταιτιασάμενος αὐτοῦ προδοσίαν μετέστησεν εἰς κρίσιν· ὁ δὲ Ἄνυτος ἰσχυρῶς κινδυνεύων ἐρρύσατο χρήμασι τὴν ἰδίαν ψυχὴν καὶ πρῶτος Ἀθηναίων δοκεῖ δικαστήριον δωροδοκῆσαι».

²) Ἐνταῦθα καίτοι ἡ λέξις ἐπὶ κακῆς σημάσεως, ὡς γίνεται ὅπλον καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων

³) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ οἷα. Γίνεται δὲ μετάφρασις ἐκ πράγματος εἰς πρόσωπον. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει ὁ φιλόσοφος καὶ ἐν Γοργ. 522 Δ «εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς ἐνδεία τελευτήην ἔγωγε, εὐ οἶδα ὅτι βράδως ἴδοις ἂν με φέροντα τὸν θάνατον.»

⁴) Προσδιορίζει τὸ ἀνάξια, δηλ. ἴσως ἄλλος δὲν τὰ θεωρεῖ ἀνάξια, ἐγὼ ὁμῶς τὰ θεωρῶ.

⁵) Δὲν μετανῶν, διότι ἀπελογήθην τοιοῦτοτρόπως.

⁶) Ἐννοεῖται τὸ ἀπολογησάμενος. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν συνήθως οἱ κατηγορούμενοι ἀπελογοῦντο, ἅτε ἀνελεύθεροι, παρίσταται ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Σωκράτους ὡς πόρρω κείμενος.

⁷) Ἡ δίκη καὶ ὁ πόλεμος ἔχουσι τὸ κοινόν, ὅτι ἀμφοτέρω εἶναι ἀγών.

ῥᾶον¹ ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὅπλα ἀφείς καὶ ἐφ' ἱκετείαν τραπόμενος τῶν διωκόντων²· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολ-
λαί³ εἰσιν ἐν ἐκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ⁴ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ⁵ οὐ τοῦτ' ἢ χαλεπόν, ὧ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν⁶, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν⁷· θᾶπτον γὰρ θανά-
του θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύ- B
της⁸ ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων⁹, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ¹⁰ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάπτονος, τῆς κα-
κίας. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν, θανάτου δίκην ὀφλῶν¹¹, οὔτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθη-

¹) Τὸ συγκριτικὸν τοῦτο λεί-
πει ἐν τισι τῶν χειρογράφων. Ἐν-
ταῦθα φαίνεται δυσκολία τις, ὅτι
δὲν ὑπάρχει δεύτερος ὅρος τῆς
συγκρίσεως, ἀλλ' ὡς νομίζομεν, δύ-
ναι ναὶ νὰ βοηθῇ ἢ ἐν δικαστηρίῳ.

²) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἱκετεύ-
σας τοὺς διώκοντας.

³) Περιέμενέ τις, καὶ ἄλλας
πολλὰς μηχανὰς μηχαν-
ν ὡμείνος. ἀλλὰ τὴν μετοχὴν
ἔτρεψεν εἰς ἀνεξάρτητον λόγον.

⁴) Ἐγείνην ἀνάδειαν, ὡς ἐν
Κρίτων. 53 E «ἐτόλμησας οὕτως
αἰσχροῦς ἐπιθυμεῖν ζῆν» καὶ Ξενοφ.
ἐν Ἀπομν. II, 1, 3 «τίς ἂν εὖ φρο-
νῶν τοῦ σοφιστοῦ τολμήσειεν εἶναι».
Ὁ Σωκράτης παραβαλὼν τὸν κίνδυ-
νον τοῦ δικαστηρίου πρὸς τὸν ἐν τῇ
μάχῃ κατέστησεν αἰσθητότερον τὸ
δύειδος τῶν ἱκετευόντων ἐν ταῖς
δίκαις.

⁵) Ἡ φράσις αὕτη προήλθε
κατὰ παράλειψιν φόβου σημαντικοῦ
ρήματος.

⁶) Ἐπεξηγεῖται τὸ τοῦτο.

⁷) Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων
τὸ ἐκφυγεῖν.

⁸) Εἶναι σχῆμα πρωτότερον
αἰτία τῆς βραδυτέρας εἶναι ἡ ηλικία.

⁹) Φαίνεται, ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψει
τὸ Ὀμηρικόν Ἰλιάδ. I 505 «ἢ
δ' ἄτῃ σθεναρὴ τε καὶ ἀρτίπος,

οὐ γὰρ πάσας πολλὸν ὑπεκπροθέει,
φθάνει δέ τις πᾶσαν ἐπ' αἶαν βλά-
πτουσα ἀνθρώπους.»

¹⁰) Ὅτι τὸ ὀξεῖς ἀντιτίθεται
πρὸς τὸ βραδύς, πρὸς ἄλλον. Διὰ τοῦτο
ὑπολείπεται τὸ δεινὸς ὡς ἀντί-
θετον τοῦ πρεσβύτης. Ἀπέφυγε
δὲ νὰ εἴπῃ νέους, διότι ἴσως
πάντες οἱ κατήγοροι δὲν ἠδύναντο
οὕτω νὰ ὀνομασθῶσιν. Τὸ δεινὸς
ἔχει γενικὴν σημασίαν, σημαίνει δὲ
καὶ τὸν ἰσχυρόν, ὡς δύναται τις νὰ
ἴδῃ ἐν τῇ λεξικῇ τοῦ Passow. Ὡς
τοιοῦτον τὸ ἐπίθετον δύναται νὰ
ἀντιτιθῇ πρὸς τὸ πρεσβύτης, ὅπερ
ὑποβόηλοι τὸν ἀσθενῆ. Σημειωτέον
δ' ὅτι τὰ ἐπιθέτα κεῖνται κατὰ χια-
στὸν σχῆμα.

¹¹) Ἐπειδὴ τὸ ὀφληκάνω δίκην
περίεπεσεν εἰς παθητικοῦ σημασίαν,
ἐδέξατο καὶ τὴν σύνταξιν τούτου.
Καὶ τώρα ἐγὼ μὲν ὁκ ἀπέλθω
καταδικασθεὶς ἀπὸ σᾶς εἰς θάνατον,
οἱ δὲ κατήγοροί μου καταδικασθέντες
ὑπὸ τῆς ἀληθείας εἰς μοχθηρίαν καὶ
δικίαν. Ὁ Cobet ἔτρεψεν εἰς
ὀφλῶν, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ
Schanz, διότι εἶναι ἀρίστος καὶ
οὐχὶ ἐνεστώς. Ἀλλ' οἱ γράφοντες
ὀφλῶν δὲν θεωροῦσιν ὡς ἐνεστώτα,
ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Wohlhab
(Neue Jahrbuch. 1876 σελ. 127),
τονίζουσιν ὅμως οὕτω διὰ τὴν ῥητὴν

ρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἐγὼ τε τῷ τιμήματι ἐμμένω καὶ οὗτοι. ταῦτα μὲν που ἴσως οὕτω καὶ ἔδει σχεῖν¹, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως² ἔχειν.

XXX. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμοφ-
C δῆσαι, ὃ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γὰρ εἰμι ἤδη ἐν-
ταῦθα³, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμοφδοῦσιν⁴, ὅταν
μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. φημί γάρ, ὦ ἄνδρες, οἱ ἐμέ ἀ-
πεκτόνατε⁵, τιμωρίαν ὑμῖν ἔξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν
θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δί' ἢ οἶαν ἐμέ ἀπεκτό-
νατε⁶. νῦν γὰρ τοῦτο εἰργάσασθε οἰόμενοι ἀπαλλά-

μαρτυρίαν τοῦ Φωτίου λεξ. I, 364
«ὄφλειν καὶ ῥύφειν τὰς πρώτας
συλλαβὰς τῶν τοιούτων οἱ Ἄττι-
κοὶ ὁξύνουσιν». Ἐνταῦθα εἶναι
πρόδηλον, ὅτι πρόκειται περὶ ἀορί-
στου, διότι ἂν ἦσαν ἐνεστώτες, οὐδε-
μία παρατήρησις περὶ τονισμοῦ
ἠδύνατο νὰ γείνη. Δὲν εἶναι δὲ τὸ
μόνον παράδειγμα ἀορίστου ἔχοντος
ἀνώμαλον τονισμόν, διότι ἀπαντῶσι
καὶ τὰ ἔρεσθαι ἀντὶ ἐρέσθαι καὶ
κατὰ ἀρθεῖν ἀντὶ καταδαρθεῖν.
Πρὸς δὲ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἀορίστου
ἐπιτινον πίνων καὶ θένειν θένειν.
Τούτοις πρέπει νὰ προσθέσω-
μεν καὶ τὸν ἀορίστον πίνων, ὅπερ
ἐδάρουν ὁ Ἀρίσταρχος (Lehrs
σελ. 256) αὐτὸ μὲντοί Ἀρίσταρχος
καὶ τῷ γαρακτῆρι τῆς φωνῆς
ἐπέσθη καὶ οὕτως ἐδάρουν. Ἐπεὶ
γὰρ αἱ εἰς νῦν λήγουσαι μεταχαί,
ἔχουσαι πρὸ τοῦ ν σύμφωνον κατ'
ἐπιπλοκὴν, ἦτοι ἐδαρύνοντο ἢ περι-
εσπῶντο, οὐδέποτε δὲ ὠξύνοντο, ὡς
περ ἔχει ἡ τέμνων, κάμνων, πίνων,
ἔδοκίμαζε καὶ τὴν πέτρων
βαρύνειν, οὐχὶ ὁξύνειν.»

¹) Οὕτως ἔπρεπε νὰ συμβῶσιν,
ὡς καὶ συνέβησαν.

²) Νομίζω, ὅτι ἔχουσιν ὡς
πρέπει, ὡς ἀρμόζει.

³) Ἐχει χρονικὴν σημασίαν, ὡς
δεικνύει τὸ ἐπόμενον ἀναφορικόν.

⁴) Ὅντως παρ' Ὀμήρῳ οἱ
μέλλοντες νὰ ἀποθάνωσι μαντεύον-

ται, ὡς ὁ Πάτροκλος Ἰλιάδ. Π
852 καὶ ὁ Ἑκτωρ X 358. Ὁ δὲ
Εὐστάθιος παρατηρεῖ εἰς Ἰλιάδ. σελ.
1089 α' Ἔστι δὲ δόγμα παλαιόν, ὡς
ὅτι ἀπαλασμένη σώματος ἡ ψυχὴ,
καὶ θεῶν φύσει ἐγγίζουσα ἔχει τι
μαντικῆς. Ἀρτέμιωνα δὲ φασί, τὸν
Μιλήσιον, λέγειν ἐν τῷ περὶ Ὀυέ-
ρων, ὡς, ὅτε ἀθροισθῇ ἡ ψυχὴ ἐξ
ὅλου τοῦ σώματος, πρὸς τὸ ἐκκριθῆ-
ναι μαντικωτάτῃ γίνεται. Καλὸν
ὄντως εἶναι τὸ παρὰ Φιλίππων γω-
ρίαν τοῦ Πλάτωνος 84 Ε'· Καί,
ὡς εἰσικε, τῶν κύκνων δοκῶ φα-
νότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικὴν, οἱ
ἐπειδὴν ἀσθωνται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς
ἀποθανεῖν, ἄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσ-
θεν χρόνῳ, τότε δὴ πλείστα καὶ
μάλιστα ἄδουσι, γεγηθότες, ὅτι μέλ-
λουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπέναι, οὐ
πέρ εἰσι θανάτωντες. Οἱ δὲ ἄνθρω-
ποι διὰ τὰ αὐτῶν δέος τοῦ θανάτου
καὶ τῶν κύκνων καταψεύδονται, καί
φασιν αὐτοὺς θρηνοῦντας τὸν θάνα-
τον ὑπὸ λύπης ἐξάδειν, καὶ οὐ
λογίζονται, ὅτι οὐδὲν ὄνουν ἄδον
ὅταν πεινή ἢ ῥίγοι ἢ τινα ἄλλην
λύπην λυπῆται, οὐδὲ αὐτὴ ἡ τε
ἀηδὼν καὶ ἡ γελιδὼν καὶ ὁ ἔκροφ,
ἃ δὴ φασί διὰ λύπην θρηνοῦντα
ἄδειν. . . .»

⁵) Ἐπειδὴ κατεδικάσθη εἰς θά-
νατον, θεωρεῖ ἑαυτὸν φονευθέντα.

⁶) Βραχυλογία, ἀντὶ νὰ εἴπη

ξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποδῆσεται, ὥς ἐγὼ φημι. πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ¹ ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἡσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ² ἔσονται ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσιν ³ τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ ⁴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη ⁵ καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολοῦειν ⁶, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν ὅπως ἔσται ⁷ ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάτομαι ⁸.

XXXI. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθεῖν ὑπὲρ ⁹ τοῦ γεγονότος τουτουῦ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ¹⁰ ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἷ' ¹¹ ἐλθόντα με δεῖ τεθνάναι. ἀλλὰ μοι, ὦ ἄνδρες, παραμεί-

ῆ οἶαν ἐμὲ ἐτιμωρήσασθε ἀποκτείναντες.

¹) Παραλείφθη ὁ μὲν, ὡς πολυλογου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Τὸ νῦν ἐνταῦθα σημαίνει μέχρι τοῦδε. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει τοιαύτην σημασίαν, συντάσσεται παρωχημένῳ τῆς ὀριστικῆς.

²) Δὲν προσετέθη τὸ τοσοῦτω, ὡς ἐν *Gorg.* 458 A « μείζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ἡγοῦμαι, ὅσῳ περ μείζον ἀγαθὸν ἔστιν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ μεγίστου ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. »

³) Τὸ ἐπέχειν συνετάχθη αἰτιατικῇ καὶ γενικῇ ἐὰν στοχάζησθε, ὅτι φονεύοντες ἀνθρώπους θέλετε ἐμποδίσαι τινὰ ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς κακολογῇ, ὅτι δὲν ζῆτε ὀρθῶς, δὲν σκέπτεσθε ὀρθῶς.

⁴) Ἡ τοιαύτη ἀπαλλαγὴ δὲν εἶναι μὲν δυνατὴ, διότι ἀναφαίνονται ἄλλοι ὀνειδίζοντες, δὲν εἶναι δὲ καὶ καλὴ, διότι προκύπτει ὀνείδος τῷ φονεύοντι.

⁵) Μετεχειρίσθη τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην, διότι ἡ τοιαύτη ἀπαλλαγὴ κείται μακρὰν τῶν καταψηφισαμένων δικαστῶν.

⁶) Κολοῦειν σημαίνει ἐμποδίζειν τὴν δύναμιν ἢ τὴν θέλησιν τινος, ὅπως μὴ κατορθώσῃ, ὅσα ἐπιχειρεῖ νὰ πράξῃ. Τὸ ἑαυτὸν ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἄλλους.

⁷) Δηλαδή αὐτὸς ὁ ἑαυτὸν παρασκευάζων.

⁸) Ἐκ τῆς προηγουμένης δοτικῆς ἐξάγεται ἡ γενικὴ ὑμῶν.

⁹) Ἡ ὑπὲρ δὲν κείται ἀντὶ τῆς περὶ, ὡς ἡδυνάτο τις νὰ ὑπολάβῃ· διότι ὁ φιλόσοφος νῦν ὑπερασπίζει τὸ συμβᾶν ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ διαπεπραγμένον.

¹⁰) Ἐννοεῖ τοὺς ἑνδεκα, οἵτινες ἡσχολοῦντο πιθανῶς, ὅπως παρασκευάσῃσι τὰ τῆς ἀπαγωγῆς τοῦ καταδικασθέντος.

¹¹) Εἰς τὸ δεσποτήριον.

40 νατε τοσοῦτον χρόνον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογη-
σαι¹ πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν². ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις
οὖσιν ἐπιδείξαι ἐθέλω τὸ νυνὶ μοι ξυμβεβηκὸς τί ποτε
νοεῖ³. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί — ὑμᾶς γὰρ δικα-
στὰς καλῶν⁴ ὁρθῶς ἂν καλοῖην — θαυμάσιόν⁵ τι γέ-
γονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντική ἢ τοῦ δαιμονίου⁶ ἐν
μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ ἀεὶ ἦν καὶ
πάνυ⁷ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἰ τι μέλλοιμι μὴ
ὁρθῶς πράξειν⁸. νυνὶ δὲ ξυμβεβηκέ μοι, ἅπερ ὁρᾶτε καὶ
αὐτοί, ταυτί ἃ γε δὴ οἰηθείη⁹ ἂν τις καὶ νομίζεται
B ἔσχατα κακῶν εἶναι· ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἔωθεν¹⁰ οἴκο-
θεν ἡναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέ-
βαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον¹¹, οὔτ' ἐν τῷ λόγῳ

1) Ὁ Πλάτων ἀποδεικνύει δια-
λεκτικῶς ἢ διὰ μύθων, ἢ τοι τῆς πα-
ραδόσεως. "Ὁρα εἰπαγωγ. εἰς Γοργ.
σελ. 39. Κατὰ τοῦτο μεταχειρίζεται
τὸ διαμυθολογεῖν, ὅταν δὲν ἀποδει-
κνύη διαλεκτικῶς, ὡς ἐν τούτῳ· διότι
στηρίζεται ἐπὶ τοῦ τεκμηρίου τῆς
εἰωθυίας μαντικῆς.

2) Ὅταν τὰ κωλύματα ὑπάρ-
χωσιν ἐξωτερικά, οἱ ἀρχαῖοι μετα-
χειρίζονται τὸ ἔξεστιν, ὅταν δὲ
ἐσωτερικά, τὸ ἔνεστιν.

3) Ποῖαν σημασίαν ἔχει, τὴ ση-
μαίνει. Ὁ ἐπόμενος γὰρ εἶναι ἐπε-
ξηγηματικός.

4) Ἡ μετοχὴ εἶναι ὑποθετική.
Ὁ Σωκράτης ὀνομάζων δικαστὰς
μόνον τὴν ἀποφρισαμένους προ-
βάλλει ἐμμέσως τοὺς καταληφισα-
μένους.

5) Τὸ θαυμάσιον κεῖται ἐν τούτῳ.
ὅτι τὸ δαιμόνιον καίπερ ἐν μικροῖς
ἐναντιωθὲν τῷ φιλοσόφῳ, ὅμως νῦν
δὲν ἔπραξε τὸ αὐτό, ἂν καὶ προῦ-
κειτο περὶ θανάτου.

6) Τὴν φράσιν ἢ τοῦ δαιμο-
νίου ὁ Schleiermacher θεωρήσας
ὡς γλῶσσημα ἐξήλειψεν, ὅπερ δι-
καίως ἀποδοκιμάζει ὁ Stallbaum.

διότι καὶ τὰ χειρόγραφα πάντα ἔ-
χουσι καὶ ἤθελεν εἶναι ἀσφές, ἂν ἔ-
λεγε μόνον ἢ εἰωθυῖά μοι μαντική·
διότι ἕκαστος ἡδύνατο νὰ ἀμφιβάλ-
λῃ, τίνα μαντικὴν ἔνοε.

7) Ἄντ' ἢ νὰ εἴπῃ, ἐπὶ πάνυ
σμικροῖς ἐποίησε δὲ τὴν μετάθεσιν
ταύτην, ἵνα ἐξάρχῃ τὸ πάνυ, ὡς ἐν
Εὐθυδήμ. 205 C « πάνυ παρὰ πολ-
λοῖς » ἐν Φαίδωνι. 110 C « καὶ
πολὺ εἰ ἐκ λαμπροτέρων. »

8) Τὸ αὐτὸ ἐν τῷ τέλει τοῦ
κεφαλαίου λέγει ἄγαθόν πρό-
ξενον, ὅπερ εἶναι συγγενὲς πρὸς
τὸ εὖ πράττειν κατὰ τὸν Cron.

9) Τὸ μὲν οἰηθείη ἂν δηλοῖ
προσωπικὴν γνώμην, τὸ δὲ νομίζε-
ται τὴν κοινήν· γνώμην, Σοφ. κλ.
ἐν Ἀντιγόν. 768· « οὐ τοῦ κρα-
τοῦντος ἢ πόλις νομίζεται ; »

10) Ἀπὸ πρωίας.

11) Ἄν ἔλειπεν ἢ φράσις ἐπὶ
τὸ δικαστήριον, ἴσως δὲν
ἤθελε ζητηθῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷδε
τῷ λόγῳ πολλοῦ ὑπάρχει τὸ
πλήρες τῆς φράσεως, δὲν εἶναι
ἀνέγκη τοσαύτης καταχρήσεως ἐξα-
λείψεων.

οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξὺ¹· νυνὶ δὲ οὐδαμοῦ περὶ ταύτην τὴν πράξιν² οὐτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὐτ' ἐν λόγῳ ἡναντίωταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ³· κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγενῆσθαι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς⁴ ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως⁵ οὐκ ἡναντιώθη ἄν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

XXXII. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῇδε⁶, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστίν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι⁷· ἢ γὰρ οἷον μὴδὲν εἶναι⁸ μὴδ' αἰσθησιν μηδεμίαν μηδενοῦς ἔχειν⁹ τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα¹⁰ μεταβολὴ τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετοίκησις τῇ

¹) Αἱ χρονικαὶ μετοχαὶ δέχονται τοὺς χρονικοὺς προσδιορισμούς, αὐτίκα, εὐθύς, μετὰξὺ, ἄμα κτλ. ὡς Πλάτ. ἐν Θεαγ. 128 Ε α λέγοντός σου μεταξὺ γέγονέ μοι ἡ φωνὴ ἢ τοῦ δαιμονίου, » ἐν Πολιτ. I, 338 Β α Θρασύμαχος πολυλάκεις καὶ διαλεγόμενων ἡμῶν μεταξὺ ὄρα ἀνελκόμεναί τοι τοῦ λόγου. » Ἡμεῖς λέγομεν συνήθως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λόγου,

²) Δηλαδὴ κατὰ τὴν δίκην καὶ τὰ σχέσιν πρὸς ταύτην ἔχοντα.

³) Ὁ φιλόσοφος γίνεται ἑρμηνευτὴς τοῦ μαντεύματος, ἥτοι τῆς ἐνεργείας τοῦ δαιμονίου.

⁴) Ὁ Σωκράτης δὲν ἀνέκει εἰς κείνους, οἵτινες θεωροῦσι τὸν θάνατον ὡς κακόν τι. Διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ὅσοι ὑπολαμβάνον οὐσι, ἀλλ' εἶναι λεπτὴ ἔκφρασις, ὅπως μὴ προσβάλῃ ἄλλους.

⁵) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ, πᾶντως δὴ ποῦ ἡναντιώθη ἄν

⁶) Ἐκ τοῦ ἐπομένου τρόπου

τοῦ συλλογισμοῦ, ὅτι εἶναι μεγάλη ἐλπίς, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἀγαθόν.

⁷) Ὁ Ξενοφῶν, ὅστις δὲν δύναται δεόντως νὰ ἐκτιμῇ τὸν πνευματικὸν βίον τῶν ἑνῶν λαῶν, τὴν Σωκρατικὴν ταύτην θεωρίαν ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ Κύρου θυήσκοντος ἐν Κύρ. παιδ. VIII, 7, 19. Παράβαλλ. Πλούταρχ. τόμ. VI, σελ. 408.

⁸) Δηλαδὴ τοιοῦτόν τι, ὥστε μὴδὲν εἶναι. Ἐπειδὴ παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ καὶ τῷ Θεοδώρῳ τοῦ ὑπάρχοντος, μὴδὲν τι εἶναι, ὁ Heinricus εἰκασεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ μὴδὲν ἔτι εἶναι.

⁹) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι οὐ τὸ παθητικόν εἶναι αἰσθησιν παρέχειν. Ὁ Ast ἐνόμισεν, ὅτι ὁ Πλάτων, ὁ γράψας τὸν Φαίδωνα, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ τῇ Σωκράτει, ὅπως οὕτω ψυχρῶς λέγῃ περὶ τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ὁ φιλόσοφος τὸ ζήτημα οὕτω λύει γενικώτερον. Ὅρα εἰσαγαγ. σελ. 31.

¹⁰) Ὁ φιλόσοφος τὰς θεωρίας

ψυχῇ¹ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἰ
 D τε² μηδεμία αἰσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος³, ἐπειδὴν
 τις καθεύδων μὴδ' ὄναρ μὴδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος⁵
 ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν⁶ οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξά-
 μενον δέοι⁷ ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ᾗ οὕτω κατέδραθεν,
 ὥστε μὴδ' ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡ-
 μέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ
 τῇ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἡ-
 διον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς⁸ βεβίωκεν
 E ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι⁹ ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ

αὐτοῦ ἐστήριζεν ἐπὶ μύθων ἢ ἐπὶ
 τῆς διαλεκτικῆς, ὡς πρὸ ὀλίγου
 εἴρηται.

¹) Ὅταν συμπέσωσι πολλαὶ γε-
 νικαί, τὴν μίαν τούτων οἱ ἀρχαῖοι
 τρέπουσιν εἰς δοτικὴν, Δημοσθέν.
 Ὀλυμπιακ. I, 22 «εἰ δὲ τούτων ἀπο-
 στερηθῇσεται τῶν χρημάτων», εἰς
 στενὴν κομιδὴν τὰ τῆς τροφῆς τοῖς
 ξένοις αὐτῷ καταστήσεται». Καὶ ἄλλως
 ὁμοῦ ἐνίοτε ἡ γενικὴ
 τρέπεται εἰς δοτικὴν, ὡς Θουκυδ.
 V, 70 «ἵνα μὴ διασπασθῇ αὐτοῖς
 ἡ τάξις» VI, 31 «προθυμηθέντος
 ἐνὸς ἐκάστου, ὅπως αὐτῷ τινὶ εὐπρε-
 πείῃ τε ἢ ναῦς προέξῃ». Ἄν: ἰ
 τοῦ τόπου ἡ θάνατος νὰ εἴπῃ ἐκ τοῦ
 τόπου, διότι τοιοῦτον προσδιο-
 ρισμὸν ἀπαιτεῖ τὸ μετοικεῖν. Τὸ δὲ
 ἐνθένδε ἔπρεπε νὰ ᾔνοιτο τοῦ ἐντὸς
 ὅλα, ἀλλ' ὅμοια παραδείγματα ὑπάρ-
 χουσι καὶ ἀλλοῦ, ὡς Πλάτ. ἐν
 Γοργ. 472 B «ἡ Περικλέους ὅλη
 οἰκία ἢ ἄλλη συγγένεια, ἥτιν' ἂν
 βούληται τῶν ἐνθένδε ἐκλεξασθαι.»
 ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώσιν μου.

²) Μετὰ τὸ εἶπε ἔπρεπε νὰ ἀ-
 κολουθῇ ἄλλο εἶπε, ὅπερ ὑπάρ-
 χει πολὺ κατωτέρω εἰς δ' αὐ-
 τοῖς ἀποδημίαις. Ἐπειδὴ
 ὁμοῦ δὲν ἀκολουθεῖ εἶπε, ὁ Her-
 mann ἔρεψε καὶ τὸ πρῶτον εἶπε
 εἰς εἶγε. Τοιαῦτα ὁμοῦ ποικί-
 λαι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρ-
 χουσι πολλά.

³) Ὁ Ὀμηρος ἤδη θεωρεῖ τὸν
 ἐλαφρόν ὕπνον ὁμοίωτον πρὸς τὸν
 θάνατον, Ὀδυσ. N 79 «καὶ τῷ
 νήδυμος ὕπνος ἐπὶ βλεφάρουσιν ἐπι-
 πτεν, νήγρετος ἡδίστος, θανάτω
 ἄγγιστα ἰοικός.» Ἰλιάδ. E 231
 «ἐνθ' ὕπνῳ ξύμολτο, κασιγνήτῳ
 Θανάτῳ» Παράβαλλ. καὶ Π 772,
 ὅπου ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ
 «Τελευτώντων γὰρ ἐκλείπει παντε-
 λῶς ἡ ψυχὴ, καθευδόντων δὲ συστέλ-
 λεται ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς».

⁴) Τὸ μὴδὲ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ
 καὶ μή, ὁ δὲ σύνδεσμος εἶναι ἐπι-
 δοτικός.

⁵) Τὴν τοιαύτην κατάστασιν δὲν
 θεωρεῖ ὡς ἀγαθὴν, ἀλλὰ μόνον ὡς
 κέρως.

⁶) Ὁ ἂν ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐ-
 πόμενον εὐρεῖν, ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀ-
 παρέμπατον ἀφίσταται πολὺ τοῦ
 συνδέσμου, ἐπαναλαμβάνεται.

⁷) Τοιαύτη ἐλλογὴ ἐν τῷ πρᾶ-
 γματικῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχει, ἀλλ'
 εἶναι προβληματικῶδες.

⁸) Δηλαδὴ καὶ ἢ ἢν οὐδὲ ὄναρ
 εἶδεν.

⁹) Τὸ οἶμαι ἐπαναλαμβάνεται
 ὡς πρὸ ὀλίγου τὸ δέοι. Τὸ μὴ
 εἶπε καὶ οὐχ ὅτι σημαίνουσιν
 ὅχι μόνον, ὡς Αἰσχίν. κατὰ Κτη-
 σίω. 436 «μὴ γὰρ ὅτι πόλις, ἀλλ'
 οὐδ' ἂν ἰδιώτης οὐδὲ εἰς οὕτως ἀγεν-
 νῆς γένοιτο». Πλάτ. ἐν Γοργ.
 512 B «τὸν μηχανοποιόν, ὃς οὕτε

τὸν μέγαν βασιλέα¹ εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύ-
 τας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας². εἰ οὖν τοιοῦ-
 τον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος³ ἔγωγε λέγω· καὶ γὰρ οὐ-
 δὲν πλείων⁴ ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία
 νύξ. εἰ δ' αὖ οἶον ἀποδημῆσαι ἐστὶν ὁ θάνατος ἐνθένδε
 εἰς ἄλλον τόπον, καὶ⁵ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὥς ἄρα⁶
 ἐκεῖ εἰσὶν ἅπαντες οἱ τεθνεώτες, τί μείζον ἀγαθὸν τού-
 του εἴη ἂν, ὢ ἄνδρες δικασταί; εἰ γάρ τις ἀφικόμενος⁴¹
 εἰς Ἄιδου, ἀπαλλαγείς τούτων τῶν φασκόντων δικα-
 στῶν εἶναι⁷, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ
 λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως⁸ τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ

στρατηγοῦ, μὴ ὅτι κυβερνήτου, οὔτε
 ἄλλου οὐδενός ἐλάττω ἐνίστε δύναι-
 ται σφίξειν.» ἐν Πολιτ. III, 398
 «ἄχρηστοι γὰρ καὶ γυναῖκες, ἃς δεῖ
 ἐπισκεῖσθαι, μὴ ὅτι ἀνδράσι.»

¹) Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν
 παρίσταται ἐν τῷ πνεύματι τῶν
 Ἑλλήνων ὡς τὸ ἰδεώδες τῆς ἀν-
 θρωπίνης εὐδαιμονίας, Πλάτ. ἐν
 Γοργ. 470 E «Ἄξιον δὴ, ὦ Σώ-
 κρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βα-
 σιλέα γιγνώσκειν φήσεις εὐδαίμονα
 ὄντα». Εὐαριθμητοὶ λέγονται οἱ
 εὐκόλως δυνάμενοι νὰ μετρηθῶσιν,
 ἐπομένως ὀλίγοι. Ἡ ἀντωνυμία
 αὐτὸν δὲν ἔχει ἐπαναληπτικὴν,
 ἀλλ' ὀριστικὴν σημασίαν.

²) Καὶ αὐταὶ αἱ ἡμέραι τοῦ
 μεγάλου βασιλέως, αἵτινες πάντως
 ἦσαν τερπνόταται, δὲν δύνανται νὰ
 παρ ὀληθῶσι πρὸς ὅσας οὐδὲ ὄναρ
 εἶδεν.

³) Τὸ μὲν κέρδος εἶναι τὸ κα-
 τηγορούμενον, τὸ δὲ νοούμενον
 θάνατον εἶναι τὸ ἀντικείμενον.

⁴) Εἰς πλεον ἔτρεψε τὴν φρά-
 σιν ὁ Fischelers παραλαβὼν ἐκ τοῦ
 Εὐσεβίου. Ἀλλ' ὁ Stallbaum
 παρατηρεῖ, ὅτι τὸ μὲν οὐδὲν καί-
 ται ἀντὶ τοῦ οὐ, τὸ δὲ πλείων
 σημαίνει μικρότερος.

⁵) Ὁ καὶ ἔχει συμπερασματι-
 κὴν σημασίαν.

⁶) Τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἐκ
 τῆς ἀποδοχῆς, ὅτι θάνατος εἶναι
 ἀποδημία εἰς ἄλλον τόπον.

⁷) Ἀπαλλαγείς τῶν λεγόντων,
 ὅτι εἶναι δικασταί, οἵτινες πράγματι
 δὲν εἶναι. Τὸ φασκόντων ποιεῖ ἀντί-
 θεσιν πρὸς τὸ ἀληθῶς. Πρὸ τοῦ
 ἐπιρρήματος ἀληθῶς ὑπάρχει ἐν ἡμῖν
 χειρογράφοις ὡς, ὑπερ διατηρεῖ ὁ
 Stallbaum.

⁸) Ἡ παράθεσις συνεφώνησε πρὸς
 τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀναφορικῆς προ-
 τάσεως καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ δικαστάς,
 ὡς ἐν Φαίδων. 66 E «καὶ τότε,
 ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται, οὐ ἐπιθυμοῦ-
 μέν τε καὶ φαιεν ἐρασάει εἶναι,
 φρονήσεως.» Ἐκ τῶν ὀνομαζο-
 μένων οἱ τρεῖς πρῶτοι εἶναι υἱοὶ τοῦ
 Διὸς διακριθέντες κατὰ τὴν δικαιο-
 σύνην, Δημοσθέν. Περὶ Στεφάν. 269
 «εἰ γὰρ Αἰακός, ἢ Ῥαδάμανθυς,
 ἢ Μίνως ἦν ὁ κατηγορῶν, ἀλλὰ
 μὴ σπερμολόγος, περίτρυμμα ἀγο-
 ρᾶς, ὁλεθρὸς γραμματεὺς.» Ὁ μὲν
 Ῥαδάμανθυς εἰδικάζε τοὺς ἐκ τῆς
 Ἀσίας, ὁ δὲ Αἰακὸς τοὺς ἐκ τῆς
 Εὐρώπης· καὶ ὁ Μίνως ἦτο πρό-
 εδρος, Πλάτ. ἐν Γοργ. 523 E,
 ὅπου ἰδεῖ τὴν σημείωσίν μου. Καὶ
 ὁ Ὅμηρος περὶ τοῦ Μίνως εἴ-
 πεν ἐν Ὀδυσσ. Α 569 «χρῆσεν
 σκηπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέ-
 κυσσιν».

Διακὸς καὶ Τριπτόλεμος¹ καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεὶ² ξυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ⁴ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὁμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθὴ· ἐπεὶ ἔμοιγε⁵ καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὅποτε⁶ ἐντύχοιμι Παλαμῆδε⁷ καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον⁸ τέθνηκεν, ἀντιπαραβάλλοντι⁹ τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς¹⁰ εἴη. καὶ δὴ τὸ μέγιστον¹¹, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐ-

¹) Ὁ Τριπτόλεμος ἦτο υἱὸς τοῦ Κελεοῦ, βασιλέως τῆς Ἐλευσίως, καὶ τῆς Μετανέρας. "Ὅτε δὲ ἡ Δημήτηρ ἐπλανήσατο ζητοῦσα τὴν Περσιφόνην, ἐξενίσθη ὑπὸ τοῦ Κελεοῦ καὶ διὰ τὴν χάριν ταύτην ἔδωκεν εἰς τὸν Τριπτόλεμον ἄμεινον ἔχουσαν ἐξευμένους δράκοντας. Ἐπὶ ταύτης φερόμενος περιήρχετο τὴν γῆν διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους τὴν τέχνην τοῦ σπείρειν σίτον," Ὁρ. Πausan. I, 14. Εἶναι παράδοξον, ὅτι τὸν Τριπτόλεμον παρὰ τοῖς τρισὶ δικάσταῖς τίθουσιν. Τοῦτο ἡδύατο ἴσως νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἐκ τῆς Ἐλευθερίας, μετ' ἧς ὁ Πλάτων πραγματεύεται τοὺς ἀρχαίους μύθους, ἀλλ' ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις κατὰ τὸν Cron εὗρέθη καὶ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ εἰκονίζεται ὁ Τριπτόλεμος ἐν τοῖς δικάσταῖς τοῦ Ἄδου.

²) Ἦτο προμηθεὺς αἰδός, ἱδρυτὴς πολλῶν θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ τελετῶν. Ἐλέγετο υἱὸς τῆς Μούσης Καλλιόπης καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ κατ' ἄλλους τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Οἰάγρου. "Ὅτε οὗτος εὗρεσκετο ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, κατεσπαράχθη ὑπὸ τῶν Βακχῶν. Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν λάραν τοῦ αἰδοῦ ἤγαγον εἰς τὴν Λέσβον. Τὰ νῦν σφιζόμενα ὀρεῖχα δὲν εἶναι γνήσια.

³) Οὗτος ἐμυθολογεῖτο ὡς μαθητὴς τοῦ Ὀρφέως εἰσαγαγὼν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰς τελετὰς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων.

⁴) Τὸ τίμημα θεωρεῖται ὡς ὄρος.

⁵) Δηλαδή εἰς ἐμὲ κατ' ἐξαγὼν.

⁶) Ἐπειταίολογικὴν σημασίαν.

⁷) Ὁ Παλαμῆδης ἦτο υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, βασιλέως τῆς Εὐβοίας. Ὁ ἥρωας οὗτος διὰ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ διακρινόμενος ἤρριξε πρὸς τὸν Ὀδυσσεύα. Κατὰ τὰς μεθαιμικὰς παραστάσεις τοῦ μύθου ὁ Ἰθακήσιος ἥρωας ἔπεισε τοὺς Ἀχαιοὺς, ὅτι ἦτο προσδότης, καὶ ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ὁ δὲ Αἴας ἦτο ὁ ἀνδριότατος τῶν Ἀχαιῶν μετὰ τὸν Ἀχιλλεὺς ἐν τῷ Τρωϊκῷ πεδίῳ. Ἐπειδὴ δὲ τὴν πανοπλίαν ἔλαβεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Αἴας ἐμάνη καὶ ἠτόκνησεν. Περὶ τούτου πραγματευόμεθα διὰ μακρῶν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰς τὸν Αἴαντα.

⁸) Καὶ ὁ Παλαμῆδης καὶ ὁ Αἴας ἠδίκηθησαν ἐν τῇ κρίσει, ὡς καὶ ὁ Σωκράτης.

⁹) Ἡ δοτικὴ αὐτῇ συμφωνεῖ πρὸς τὸ προηγούμενον ἔμοιγε. Εἶναι δὲ ἀσύνδετον ἐπεξηγοῦν τὰ προηγούμενα.

¹⁰) Τοῦτο λέγει μετὰ λιτότητος.

¹¹) Ἀλλαχοῦ τίθεται τὸ ἔσχατον, τὸ μέγιστον, τὸ χρῆ-

ρευνῶντα ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα¹ διάγειν, τίς δὲ αὐτῶν σοφός ἐστι καὶ τίς οἶεται μὲν, ἔστι δ' οὐ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἄν τις, ὃ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα² τὴν πολλὴν στρατιάν ἢ Ὀδυσσεά ἢ Σίσυφον³, ἢ ἄλλους⁴ μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας; οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον⁵ ἂν εἴη εὐδαιμονίας, πάντως οὐ δήπου

σιμώτατον, τὸ κεφάλαιον.
"Ὅπου τὰ τοιαῦτα ὑπάρχουσι, προστίθεται παράθεσις, ὡς ἐνταῦθα τὸ ἐξετάζοντα διάγειν.

1) Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι αἱ ἐν "Ἄδου ἡσχολοῦντο περὶ ἅ καὶ ἐν τῷ βίῳ.

2) 'Εννοεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα' ἐ-
θηκε δὲ τὸ ἄρθρον εἰς τὴν πολλὴν
στρατιάν, διότι αὕτη ἦτο γνωστὴ
καὶ πολυθρόνητος, ὡς παρὰ Θου-
κυδ. I, 18 «δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ'
αὐτὴν αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγαλῷ
στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσά-
μενος ἦλθε.» Ὁ Cron δέχεται
ἄγοντα, διότι καίτοι ἀντὶ τοῦ
ὅς ἦγε, ὡς ἐν Τιμ. 25 B «τῶν
Ἑλλήνων ἡγουμένη. . . κρατήσασα
τῶν ἐπιδόντων τρόπαια ἔστησε».

3) Ὁ Αἰολίδης Σίσυφος ἦτο
γνωστός διὰ τὴν πανουργίαν καὶ
πλεονεξίαν αὐτοῦ. Προδούς δὲ εἰς
τὸν Ἀσωπὸν τὴν ἑρπαγὴν τῆς
ὕδατος αὐτοῦ Αἰγίνης κατεδι-
κάσθη ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐν κελύφῃ μέγαν
λίθον ἐπὶ ὑψ. λοῦ βράχου. Περί
τούτου ὁ Ὅμηρος *Ιλιάδ.* Z. 153
λέγει· «Ἐνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν,
ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν, Σίσυφος
Αἰολίδης» καὶ λ. 593. Δὲν εἶναι
ἴσως παράδοξον, ὅτι τὸν Ὀδυσσεά
ἔθηκε παρὰ τῷ Σισύφῳ διότι καὶ ὁ
Ὀδυσσεὺς κατὰ τινὰς μύθους ἐθε-
ωρεῖτο Σισυφειδής. "Ὁρα Σοφοκλ.
Φιλοκτήτ. 417 καὶ εἰσαγωγὴν μου.
εἰς Αἴαντ. 52. Οἱ τοὺς μύθους ποιή-
σαντες ἠθέλησαν νὰ ἐνώσωσι διὰ
συγγενείας τοὺς πονηροτάτους τῶν

ἀνθρώπων. Φαίνεται, ὅτι ὁ Σωκρά-
της θεωρεῖ τοὺς ὡς δοκοῦντας
εἶναι σοφοὺς, ἀλλὰ μὴ ὄντας. Πρὸς
τούτοις, ὡς νομίζομεν, παραβάλλει
τοὺς κατηγοροὺς καὶ τοὺς δικα-
στάς πρὸς τοὺς, ὡς δῆλον γίνεται
ἐκ τῶν ἐπομένων.

4) Ὁ Stephanus παραινεῖ νὰ
διορθώσωμεν τὸ χωρίον εἰς ἢ ἄλ-
λους μυρίους, οὐδ' ἄν τις
εἴποι. Ἄλλ' ἡ διόρθωσις εἶναι
περιττὴ· διότι τοιοῦτον εἶδος βρα-
χυλογίας εὗρηται πολλάκις παρὰ
τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ.
483 E «Ἐπεὶ ποῖω δικαίῳ γρώ-
μενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα
ἐστράτευσιν ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ
Σκύθας; ἢ ἄλλα μυρία ἂν τις ἔγοι
τοιαῦτα λέγειν» ἐν Φαίδρῳ. 94 B
«Λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καὶ
ματὸς ἐνόντος καὶ δῖφους ἐπὶ τοῦ-
ναντίον ἔλκειν, ἐπὶ τὸ μὴ πίνειν»
καὶ πείνης ἐνούσης ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθί-
ειν καὶ ἄλλα μυρία που ὁρώμεν ἐ-
ναντιουμένην τὴν ψυχὴν τοῖς κατὰ
τὸ σῶμα.» Πλάτ. ἐν Νόμ. XII,
944 A «Ἐτι δὲ ὅσοι κατὰ κρη-
μῶν βυθθέντες ἀπώλεσαν ὄπλα, ἢ
κατὰ θάλατταν, ἢ χειμῶνων ἐν
τόποις ὑποδεξαμένοις αὐτοὺς ἐξαί-
φνης πῖλλης ρύσεως ὕδατος, ἢ μυρί'
ἂν ἔχουσιν τοιαῦτα παραμυθούμενος
ἐπαδεῖν.»

5) Ἡθελεν εἶναι λίαν μεγάλη,
ἀκαταλήπτως μεγάλη εὐδαιμονία.
Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἀμήχανος εὐδαιμονία,
ὡς ἐν Πολιτ. VII, 567 E «ἢ
μακάριον λέγεις τυράννου χρεῖμα».

τούτου¹ γε ἔνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τὰ τε γάρ² ἄλλα εὐδαιμονέστεροί³ εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη⁴ τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστιν.

XXXIII. Ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς⁵ χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τῇ⁶ τοῦτο **D** διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι⁷, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου⁸ γέγονεν, ἀλλὰ μοι δηλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ⁹ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι¹⁰. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον, καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγόροις οὐ πάνυ χαλεπαίνω. καίτοι οὐ ταύτῃ τῇ

¹) Τοῦτο λέγει μετ' ἐμφάσεως εἰρωνευόμενος τοὺς δικαστὰς ἐκείνους, οἵτινες κατεδίκασαν τὸν εὐλοποφον οὐδὲν ἄλλο πράττοντα ἢ διαλεγόμενον καὶ συνόντα καὶ ἐξετάζοντα.

²) Ἀφ' οὗ ἔθηκε τὸ τοῦτο γε ἔνεκα, ἡ αἰτιολογία αὐτῇ ἦτο περιττή. Ἀλλὰ θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν φρονέουσιν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελον, δὲν δύνανται.

³) Τοῦτο λέγεται ἐν τῇ Νεκυίᾳ Ὀδυσσ. λ, 488.

⁴) Ἐνταῦθα περιέμεναι τις αἰτιατικὴν τοῦ κατὰ τι, ἀνθ' ἧς ἐτέθη ἀνεξάρτητος λόγος.

⁵) Ὡς ἐγὼ εἰμι εὐέλπιδες. Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν μεγαλοπρεπῆ τοῦ φιλοσόφου ἀταξίαν.

⁶) Ὁ Hirschig νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ, ἐν τῇ τοῦτο ὑπὲρ δὲν εἶναι ἀνγκαῖον κατὰ τὸν Stallbaum· διότι τὸ εἰς τις καὶ ἐν τι εἶναι σύνηθες τοῖς Ἀττικοῖς. Τὸ μὲν ἐν τι τοῦτο εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ διανοεῖσθαι, τὸ δὲ ἀληθές εἶναι τὸ κατηγορούμενον.

Καὶ νὰ νομίζητε, ὅτι τοῦτο κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἀληθές.

⁷) Τὸ χωρὶς τοῦτο περιέχει ὑψηλὴν ἐννοίαν, ἣν ἀναπτύσσει ἐν τῇ Πολιτ. C, 613 «Οὕτως ἄρα ὑποληπτέον περὶ τοῦ δικαίου ἀνδρός, ἐν τ' ἐάν πενία γίγνηται ἐάν τε ἐν νόσοις ἢ τινι ἄλλῳ τῶν δοκούστων κακῶν, ὡς τούτῳ ταῦτα εἰς ἀγαθὸν τι τελευτήσῃ ζῶντι ἢ καὶ ἀποθανόντι ».

⁸) Κατὰ τύχην καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τῶν θεῶν.

⁹) Ὁ καὶ ἐνταῦθα ἔχει συμπερασματικὴν σημασίαν. Ὁ δευτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως τοῦ βέλτιον παρελείφθη, ἀλλ' ἐννοεῖται, δηλ. τοῦ μὴ τεθνάναι μηδὲ ἀπηλλάχθαι.

¹⁰) Ἐν τῷ Φαίδων. 66 D τὸ ζήτημα τοῦτο ἀναπτύσσει ὑψηλότερον, διότι δεικνύει, ὅτι τὸ σῶμα διακωλύει τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τῷ φιλοσοφῷ εἶναι προτιμότερος· ὥστε μὴ δύνανθαι ὑπ' αὐτοῦ καθαρὰν τἀληθές, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῶν δέδεικται,

διανοία¹ κατεφθίζοντό μου καὶ κατηγόρουν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι². το-
 σόνδε³ μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου ἐπειδὴν ἡ-
 βήσωσι, τιμωρήσασθε⁴, ὦ ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυ-
 ποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ
 χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ⁵ ἄρε-
 τῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μὴδὲν ὄντες⁶, ὀνειδίζετε
 αὐτοῖς, ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ⁷,
 καὶ οἶονται τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα⁴²
 ποιῇτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν⁸ αὐτός
 τε καὶ οἱ υἱεῖς⁹. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα¹⁰ ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν
 ἀποθανομένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὑπότεροι δὲ ἡμῶν

ὅτι, εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι
 εἶσεσθαι, ἀπαλλαχθέν αὐτοῦ καὶ
 αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ
 πράγματα ».

1) Διάνοια σημαίνει σκοπὸν,
 πρόθεσιν. Ἐγὼ μὲν δὲν ὀργίζομαι
 κατὰ τῶν καταδικασάντων με, οὐδὲ
 κατὰ τῶν κατηγόρων μου, διότι
 οὐτοί με ἀπέστειλαν εἰς Ἀθῆναι, ὅν
 προτιμῶ τοῦ ἐνταῦθα βίου. Οὐδὲ
 ὅμως δὲν ἐνῆργησαν με σκοπὸν νὰ
 με ὠφελήσωσιν, ἀλλὰ νὰ με βλά-
 ψωσιν.

2) Ὁ φιλόσοφος θεωρεῖ ἀξίους
 μομφῆς τοὺς τε κατηγόρους καὶ τοὺς
 καταδικάσαντας δικαστὰς μόνον,
 καθ' ὅσον εἶχον κακὴν πρόθεσιν.

3) Ἄν καὶ οὗτοι δὲν ἔχωσι κα-
 λὴν διάθεσιν πρὸς ἐμέ, ὅμως τόσον
 ὀλίγον παρακαλῶ.

4) Ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου
 μεταδίδει εἰς τὸ δεύτερον.

5) Ὁ σύνδεσμος οὗτος δὲν εἶ-
 ναι διαζευκτικός, ὡς ὁ προηγούμενος,
 ἀλλὰ συγκριτικός.

6) Πρὸ τοῦ ὀνειδίζετε ὁ Σωκ-
 ράτης ἀνω στιγμὴν συνδέων τὴν
 φράσιν καὶ ἐὰν δοκῶσι... μετὰ
 τῶν ἡγουμένων. Οὕτως ἐνταῦθα

γεννᾶται ἀσύνδετον. Νομίζομεν
 ὅμως, ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ
 θέσωμεν κόμμα συνδέοντες τὸ ὄνει-
 διζετε μετὰ τῶν ἡγουμένων διὰ
 τοῦ καί.

7) Ἐκ τοῦ ἐπιμελοῦνται ἐννο-
 εῖται τὸ ἐπιμελεῖσθαι. Τὸ δὲ τί ἔχει
 τὴν σημασίαν τοῦ μέγαρι, ὡς ἐν
 Γοργ. 472 Α «ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ
 καταψευδομαρτυρηθεῖ τις ὑπὸ πολ-
 λῶν καὶ δοκούντων εἶναι τι.» καὶ
 ἐν ταῖς ἔμπροσθεν 35 Α «δοκούν-
 τας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργα-
 ζομένους.»

8) Τὸ πάσχειν ὡς αὐτοπαθὲς
 παθητικὸν δὲν δέχεται ποιητικὸν
 αἴτιον· ἐπειδὴ ὅμως ἀντιπροσωπεύει
 καὶ πάντα τὰ χόρια παθητικά, δέχε-
 ται τοιοῦτον.

9) Τοῦτο εἶναι ἐπέκτασις τῆς
 προηγούμενης προτάσεως, ὡς ἐν Οἰ-
 διποδ. ἐπὶ Κολων. 461 ἀετᾶσις μὲν
 Οἰδῖπους κατοικτίσαι, αὐτὸς τε παῖ-
 δες θ' αἶδε ».

10) Φαίνεται, ὅτι τοῦτο λέγει
 ἀπιδῶν εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ ἐνδεκα ἐτε-
 λείωσαν τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, περὶ
 ἧς εἶπεν ἐν 40 Α.

ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα¹, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἡ²
τῷ θεῷ.

¹) Συνήθως οἱ ἀρχαῖοι δὲν θέτουσι τὸ πρᾶγμα, ὡς οἱ νεώτεροι, ἀλλ' ἀρκοῦνται εἰς τὸ οὐδέτερον γένος.

²) Εὐρῆται καὶ ἡ γραφή πλὴν εἰ, ἣν δὲν νομίζομεν προτιμητέαν. Ἄλλοι γράφουσι πλὴν δή. Ὁ Κικέρων ἐν Tuscul. I, 41 μετα-

φράζει· *utrum autem sit melius, dii immortales sciunt : hominem quidem scire arbitrator neminem*».

Ὁ Σωκράτης ἔχει πεποίθησιν, ὅτι ἔρχεται ἐπὶ ἄμεινον, ὡς εἶπεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐν τέλει δηλοῖ ἀμφιβολίαν, διότι πρόκειται ἡ περὶ μεταφυσικοῦ ζητήματος.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελίς	στίχος	ἀντὶ	ἀνἀγνώθῃ
5	1	ἑλληνικός	ἑλληνικός.
11	34	ἐξ ἧς	ἐξ ἧς.
38	11	ἱππων, ὄνων καὶ ἡμιόνων	ἱππων καὶ ὄνων, δηλ. ἡμίονοι.
44	21	ὀφείλαται	ὀφείλεται.
61	22	ἀπέτυχεν	ἐπέτυχεν.
64	32	1781	1881.
76	38	τᾶλλα	τᾶλλα.
79	44	γίνεται	γίνεται.
81	36	ἦτο	ἦτο.
83	5	τετέλεσθη	τετελεύτησεν.
120	5	ὧ ἄδρες	ὧ ἀνδρες.
128	8	Ἄρ'	Ἄρ'.
129	38	ὁμολουμένως	ὁμολογουμένως.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Κ Ρ Ι Τ Ω Ν

ΤΩΝ

ΕΚΔΟΘΕΙΣ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝ ΤΩ
ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ « ΚΑΛΛΟΥΣ »

ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ

1884

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

*Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου
θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.*

Γ. Μουζων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΚΡΙΤΩΝΑ

Μετά τὴν λήξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καθ' ὃν αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις πολλαχοῦ καὶ πολλαχῶς συγκρουσθεῖσαι ἐθραύσθησαν, καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν Ὀριαμβευτικὴν τῶν ἐταίρων τοῦ Θρασυβούλου κάθοδον ὁ τετανόθριξ Μέλητος ἐγράψατο γραφὴν, ὅτι ὁ Σωκράτης ἀδικεῖ τοὺς νέους διαφθείρων καὶ πιστεῦων οὐχὶ θεοὺς, οὓς ἡ πόλις πιστεύει, ἀλλὰ νέα δαιμόνια. Ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις πολλοὶ μὲν ἔχαιρον ἐπὶ τοῖς ἐλέγχοις καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ φιλοσόφου, ἀλλὰ πλείονες ὑπὸ τούτου ἐλεγχόμενοι ἢ ἐξαπατῶμενοι ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν, οἵτινες δὴ τότε ὥς ὄφεις ἢ σκορπίοι ἤρχότες τὸ κέντρον ὑφεῖρον ἀνὰ τὴν πόλιν τοῦ Θησέως, δυσμενῶς διέκειντο πρὸς τὸν σοφώτατον τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ. Οὐδὲν δὲ τὸ ἄηθες, ὅτι βαρύνταται καὶ χαλεπώταται ἀπέχθεται ἐγένοντο κατ' αὐτοῦ ¹. διότι, ὥς ὁ τραγικὸς λέγει, οἱ βάλλοντες κατὰ τῶν μεγάλων ψυχῶν δὲν ἀποτυγχάνουσιν, ὥς δὲν ἀμαρτάνουσιν οἱ κατὰ τῶν μεγάλων σωμάτων σκοπεύοντες ². Οὕτως εἶχον οἱ ἡλιασταί, ὅτε ἐδίκαζον τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους γραφὴν,

¹) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 22 Ε. ²) Σοφοκλ. ἐν Λίαντ. 454.

ὄν ὡς σχολάρχην τῶν ἀριστοκρατικῶν ἐθεώρουν. Οἱ δημοκρατικοὶ κατελθόντες ἡμνήστευσαν μὲν τοὺς ὀλιγαρχικοὺς διὰ τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὰς μισαιφονίας τοῦ Κριτίου καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ πειρώμενοι, ὅπως ἐπαναγάγωσι μὲν τὸν Σολῶνειον τύπον τοῦ πολιτεύματος, κρατύνωσι δὲ τὰς ἠθικὰς παραδόσεις καὶ τοὺς σοφιστικοὺς νεωτερισμοὺς ἀποσοθήσωσιν, ὑπελάμβανον, ὅτι τοῦ φιλοσόφου καταψηφίζόμενοι ἐκόλαζον τὸν ἡγήτορα τῶν τε ἀριστοκρατικῶν καὶ νεωτεριστῶν¹. Τὴν πρόληψιν ταύτην ἐπερρώσατο καὶ αὐτὴ ἡ μεγαλοπρεπὴς καὶ ὑψηλόφρων ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἐκ τοῦ ταπεινοῦ ἐδωλίου τοῦ ὑποδίκου εἰς τὸ ὑψηλὸν βῆμα τοῦ κατηγοροῦ μεταπηδήσας καὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἀλουργίδα περιβαλόμενος ἐφαίνετο μᾶλλον, ὅτι μέγας διδάσκαλος ἐλέγχει ἀμελεῖς μαθητὰς καὶ μᾶλλον, ὅτι θεόπεμπτος ἀπόστολος πειρᾶται νὰ σώσῃ ἀσύνητον καὶ διεφθαρμένον λαὸν ἢ ὅτι κατηγορούμενος ἀπολογεῖται πρὸ δικαστῶν, οὓς ἡ πόλις ἔταξεν ὡς τιμωροὺς πάσης παρανομίας. Παρὰ τὸ ἔθος δὲ τῶν τότε δικαζομένων οὔτε τοὺς οἰκείους, οὔτε τοὺς φίλους προσήγαγεν εἰς ἰκεσίαν, ἀλλὰ τοὺς δικαστὰς τῶν τοιούτων ἐλεεινῶν δραμάτων ἀπαλλάξας ἀφῆκεν ἐλευθέρους, ὅπως κατὰ τὴν ἰδίαν συνείδησιν ψηφίσωνται.

Οὕτως οἱ ἡλιασταὶ διατεθρυμμένα τὰ ὦτα ὑπὸ τῶν τοιούτων κολάκων ἔχοντες, τὴν φιλοσοφικὴν παρρησίαν ὑπέλαβον ὡς ἀριστοκρατικὴν καταφρόνησιν· διότι οἱ λαοί, ὅταν περιπέσωσιν εἰς συμφοράς,

¹) Ὅρα εἰσαγωγ. εἰς Ἄπολογ. σελ. 37.

γίνονται μικρόλυποι καὶ ἀκρόχολοι δύσκολον καὶ τραχεῖαν τὴν ἀκοήν παρέχοντες πρὸς πᾶν ἔντονον ῥῆμα καὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ ἐπιτιμῶν ἐξονειδίζει καὶ ὅτι ὁ παρρησιαζόμενος καταφρονεῖ¹. Ὡς δὲ ὁ φλεγμαίνων ὀφθαλμὸς ἡδιστα ἐν τοῖς σκιεριοῖς καὶ ἀλαμπέσι χρώμασιν ἐνδιατρίβων ἀποστρέφεται τὰ ἔχοντα αὐγὴν καὶ φῶς, οὕτω καὶ οἱ νοσοῦντες λαοὶ δὲν ἀνέχονται τὰς φωτεινὰς παρρησίας, τοὺς σελαγίζοντας ἐλέγχους καὶ τὰς διαυγαζούσας συμβουλὰς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγαπῶσι τοὺς πρὸς χάριν ὁμιλοῦντας ἢ τοὺς μετὰ πικρίας εὐεργετοῦντας καὶ μᾶλλον τοὺς μετὰ φαιδρότητος φενακίζοντας ἢ τοὺς μετὰ σεμνότητος ὠφελοῦντας. Ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ ἡ σῶτειρα ἀλήθεια δάκνει καὶ παροξύνει τοὺς νοσοῦντας, ὥς λυπεῖ τὸ φάρμακον τὰ τετρωμένα καὶ ἡλκωμένα τοῦ σώματος μέρη. Διὰ ταῦτα οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι οἱ δικασταὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον ἐκεῖνον, ὅστις γενναίως ἡγωνίσαστο πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τὴν προτεραίαν τῆς δίκης τοῦ Σωκράτους εἶχε στέφει τὴν πρύμναν τῆς θεωρίδος τῆς κατ' ἔτος εἰς Δῆλον πεμπομένης καὶ νόμος ὑπῆρχε, καθ' ὃν οὐδεμία θανατικὴ ποινὴ ἐτελεῖτο μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ πλοίου, ὁ εἰς θάνατον καταδικασθεὶς πολλὰς ἡμέρας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διέμεινεν².

Ἐνταῦθα εὐρίσκομεν τὸν φιλόσοφον δεδεμένον ὡς τὸν δεσμώτην Προμηθεά ἐπὶ τοῦ Καυχάσου. Καὶ ὁ φιλόσοφος ἡδύνατο νὰ εἴπῃ τοὺς Αἰσχυλείους ἐκείνους λόγους, οὓς ὁ Τιτάν ἔλεγε πρὸς τὰς Ὠκεανίδας

¹) Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Φωκίων. κεφάλ. II. ²) Πλάτ. ἐν Φαίδων, 58 B.

περὶ τῶν ἀνθρώπων ¹. Ἀλλ' ἡ ὁμοιότης κεῖται μόνον ἐν τῷ μεγαλείῳ τῶν δεσμωτῶν καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος εὐεργεσίᾳ· διότι ὁ Τιτὰν τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας οὔτε ὀργίζεται, οὔτε ὑβρίζει τοὺς τιμωροὺς, οὔτε ἐν τέλει κάμπτεται, ὡς ὁ σοφώτατος τῶν Τιτάνων, ὅπως λυθῇ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλὰ δαμάσας καὶ τὰ βιαιότατα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, ὡς ὁ Ὀρφεὺς διὰ τῆς λύρας τοῦ Φοίβου ἐπιθάσσει καὶ τὰ ἀγριώτατα τῶν θηρίων, ἐμμένει πιστὸς μὲν ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἀκαμπτος δὲ πρὸς τὰς τῶν φίλων παρακλήσεις. Δὲν δακρύει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ οὐδὲ κατ' αὐτὴν τὴν τραγικὴν τοῦ θανάτου ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν θανατηφόρον κύλικα πλήρη κωνείου ἐν χερσὶ κατέχων ἐφαίνετο, ὅτι μᾶλλον ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ὅτι κατέρχεται εἰς τὸν Ἄδην καὶ ὅτι μᾶλλον τῷ φιλοσοφικῷ ἄρματι ἐποχοῦμενος καὶ διὰ τῶν αἰθερίων ἰδεῶν· διφρηλατῶν ἐκπέμπει ἀκτῖνας ἀπλέτου φωτὸς ἢ ὅτι κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς σβέννυται ἐν τῷ σκότει. Naί·χαίρει καὶ μεστὸς ἀγαθῶν ἐλπίδων ἄδει, ὡς οἱ ἱεροὶ τοῦ Ἀπόλλωνος κύκνοι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑαυτῶν θανάτου, ἄδει, λέγω, οὐχὶ τῆς δημώδους, ἀλλὰ τῆς ὑψίστης μουσικῆς φιλοσοφικᾶ ἄσμα-
τα ² καὶ διὰ τῆς διαλεκτικῆς αὐτοῦ δεινότητος ὡς

¹) Λισχύλ. ἐν Προμηθ. 443.

Ἀκούσαθ' ὡς σφᾶς νηπίους ὄντας τὸ πρὶν
ἔννοους ἔθηκα καὶ φρενῶν ἐπηθρόλους.
Λέξω δέ, μέμψιν οὐτὶν' ἀνθρώποις ἔχων,
ἀλλ' ὧν δέδωκ' εὐνοίαν ἐξηγούμενος·
οἳ πρώτα μὲν βλέποντες ἔδλεπον μάτην,
κλύοντες οὐκ ἤκουον, ἀλλ' ὄνειμάτων,
ἀλίγκιοι μορφαῖσι τὸν μακρὸν βίον
ἔφερον εἰκῇ πάντα. 61 Α.

²) Πλάτ. ἐν Φαίδων. 61 Α.

διὰ τοῦ ῥοπάλου τοῦ Ἡρακλέους θραύει τὰς σιδη-
ρὰς τοῦ Ἀδου πύλας, ὅπως δείξῃ, ὅτι οἱ ὑπήκοοι
τοῦ Πλούτωνος καὶ τῆς Περσεφόνης δὲν εἶναι κε-
φαλαὶ ἄνευ δυνάμεως καὶ νοήσεως, δὲν εἶναι ἁ με-
ν ἡ νὰ κ ἄ ρ η ν α, ὡς ἐπίστευεν ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ
πνεύματα συγγενῇ πρὸς τε τὰς ιδέας καὶ τὸ θεῖον,
δυναμένα νὰ νοήσωσιν ἀληθέστερον ἢ ἐν τῇ ἐνώσει
αὐτῶν μετὰ τοῦ σώματος.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οὕτως ὑψηλὴν γνώμην περὶ τοῦ ἀν-
θρωπίνου πνεύματος εἶχεν ὁ Σωκράτης, δὲν ἐθεώρει
τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ὡς τὴν ἔχουσιν τὸ αὐ-
θεντικὸν κῦρος, ἀλλὰ τὸν νοῦν¹. Ἡ ἐκκλησία κατ'
αὐτὸν ἦτο ἀξία καταφρονήσεως ἅ τε συνισταμένη
ἐκ γναφῶν καὶ σκυτέων καὶ τεκτόνων καὶ χαλκῶν
καὶ γεωργῶν καὶ τῶν τοιούτων². Ἀρχοντας δὲ ὠ-
νόμαζεν οὐχὶ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἰρεθέντας,
οὐδὲ τοὺς κλήρω λαχόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμέ-
νους νὰ ἄρχωσιν³. Οὕτω τὸ ν ὁ μ ι μ ο ν δὲν ἦτο καὶ
δίκαιον. Τοῦτο ἐκήρυξε κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς
δίκης εἰπὼν πρὸ τῶν δικαστῶν, ὅτι προτιμᾷ νὰ ὑπα-
κούσῃ τῷ θεῷ τῷ κελεύοντι νὰ φιλοσοφῇ ἢ τοῖς δι-
κασταῖς⁴. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ ψηφίσματα καὶ αἱ ἀπο-
φάσεις τοῦ δήμου ἦσαν ὑποδεέστερα τῶν κρίσεων
τοῦ πνεύματος, δὲν ἦτο ἄρά γε πρὸς τὴν εἰρημένην
ἀρχὴν συνεπέστερον, ἂν ὁ φιλόσοφος εὐρὼν καιρὸν
ἐξήρχετο τοῦ δεσποτηρίου; Ἄν ὁ δεσμώτης ἦτο
πολιτευτής, πιθανῶς ἤθελε καταφρονήσει τῶν νόμων,
ὅπως σωθῇ, ὡς τοῦτο ἔπραξεν ὁ ἄλλως χρηστὸς
ρήτωρ Δημοσθένης, ὅστις, καί περ ἀχθεὶς εἰς τὸ δε-

¹) Ὅρα εἰσαγωγὴν μου εἰς Ἀπολογ. σελ. 41. ²) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. III, 76. ³) Αὐτόθι III, 9, 40. ⁴) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 29 D.

σμωτήριον μόνον πρὸς ἀπότισιν πεντήκοντα ταλάντων, ὅμως τὸν εἰργμὸν μὴ ὑπομείνας ἀπέδρα. Φεύγων δὲ τὸ ἄστυ καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἶπεν· «ὦ δέσποινα Πολιάς, τί δὴ τρισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χαίρεις θηρίοις, γλαυκὶ καὶ δράκοντι καὶ δῆμῳ;» ¹ Ἄλλ' ἡ ῥητορικὴ καὶ ἐν τῷ εὐγενεστάτῳ αὐτῆς τύπῳ, οἷος ἐξεδηλώθη ἐν τῷ Δημοσθένει, δὲν ἐρεῖδεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἡθικῶν βάσεων, ἐφ' ὧν καὶ ἡ φιλοσοφία. Ἴσως ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἦτο θηρίον χαλεπώτατον, ὡς εἶπεν ὁ Δημοσθένης, ἀλλ' ἡδύνατο νὰ ἐξέλθῃ τῆς τοιαύτης πόλεως, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης ². Ὁ μένων ὅμως ἄτε δεχόμενος καὶ ὁμολογῶν, ὅσα οἱ νόμοι κελεύουσι, δύναται μὲν νὰ πείσῃ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα πρὸς μεταβολὴν τῶν κειμένων νόμων, ἀδικεῖ ὅμως, ἐὰν βιάσῃται ταύτην ³. Διὰ ταῦτα ὁ φιλόσοφος κατὰ θεωρίαν μὲν εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ νόμιμον δὲν εἶναι καὶ δίκαιον, καὶ κατεφρόνει τῶν ἐκκλησιαστῶν, ἀλλ' ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ ἐπραττεν ἄνευ ἐνδοιασμοῦ, ὅσα οἱ νόμοι τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ἐκέλευον, ὡς ἔδειξεν ἐν τῇ στρατείᾳ τῆς τε Ἀμφιπόλεως καὶ τοῦ Δηλίου ⁴. Ὡς φιλόσοφος μὲν ἐπειράτο, ὅπως ποιήσῃ τοὺς πολίτας χρηστοτέρους καὶ τοὺς πολιτευτὰς ἡθικωτέρους, ὡς πολίτης δὲ ἡκολούθει τῇ διατάξει τοῦ Σόλωνος λέγοντος, ἀρχὸν ἄκουε καὶ δίκαια κἄδικα. Τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀρχήν, ἥτις σώζει τὰς πολιτείας ἀπὸ βεβαίου ὀλέθρου, εἶχε κοινὴν μετὰ τοῦ σοφοῦ τραγικοῦ ⁵.

¹) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Δημοσθέν. κεφ. 26. ²) Ἐν Κρίτωνι, 54 D. ³) Ἀδύθι E4 C. ⁴) Ὅρα εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. 43. ⁵) Σοφ. ἐν Ἀντιγ. 670.

Ἄλλ' ὅν πόλις στήσσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν

Οὕτως ὁ Σωκράτης ἐν μὲν τῷ θεωρητικῷ βίῳ ἦτο πρωτότυπος ἐρευνητής, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ τῆς μάχης θαρραλέος πολεμιστής, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐχὶ ἑτερόζηλος κριτής, ἐν ταῖς ἀπειλαῖς τῶν τυράννων καὶ τοῦ δήμου γενναῖος τῶν ἀθῶων καὶ τοῦ δικαίου ὑπερασπιστής καὶ ὡς πολίτης πιστὸς ὑπηρέτης καὶ εὐπειθής τῆς πόλεως θεράπων. Τοιοῦτος ἀνὴρ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπειθήσῃ τοῖς νόμοις τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὡς κατ' ἐξοχὴν ὁ προκείμενος διάλογος μαρτυρεῖ.

Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς Κρίτων ἐν τῷ προοιμίῳ, ὅπερ συνίσταται ἐκ τῶν δύο πρώτων κεφαλαίων, μεστὸς ἀγάπης πρὸς τὸν ἡλικιώτην καὶ δημότην καὶ πεποιθώς, ὅτι πληροῖ καθήκον πρὸς τὸν μέλλοντα νὰ ἀποθάνῃ φίλον, εἰσέρχεται εἰς τὸ δεσμωτήριον νύκτωρ, ὅπως τὴν μετ' ὀλίγον ἀφίξιν τῆς θεωρίδος ἀγγείλας πείσῃ τὸν δεσμώτην πρὸς ἀπόδρασιν. Τὸ πυκνὸν τῆς νυκτὸς σκότος, ἡ βαθεῖα τοῦ δεσμωτηρίου σιγῇ, καὶ ἔνθεν μὲν ὁ γλυκὺς τοῦ ἀθῶου ὕπνος, ἔνθεν δὲ ἡ ἔμφροντις τοῦ ἀσχάλλοντος ἀγρυπνίας, τὸ ἱλαρὸν τῆς λευχέμονος θεᾶς ἐνύπνιον καὶ ἡ φοβερά τοῦ μέλλοντος προσδοκία, ἡ προβεβηκυῖα τῶν δρώντων προσώπων ἡλικία καὶ τέλος ἡ ἀδιάσειστος φιλοσοφικὴ διάνοια διαγωνιζομένη πρὸς τὴν παρανομοῦσαν καρδίαν ἀποτελοῦσι σκηνὴν δυσκόλως δυναμένην νὰ εὔρεθῇ ἐν προλόγῳ δράματος ὁμοίας ὑποθέσεως. Ἡ ἀγγελία τῆς ἀφίξεως τῆς θεω-

καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τάναντία.

Ἄναρχίας δὲ μεῖζον οὐκ ἔστιν κακόν.

Αὕτη πόλεις τ' ὄλλουσιν ἢ δ' ἀναστάτους

ἄλλους τίθουσιν.

ρίδος εἰς τὸ Σούνιον δὲν ταρασσεῖ τὴν ἡρεμίαν τοῦ φιλοσόφου, ἀλλ' ἀταράχως δεχόμενος τὴν βούλησιν τοῦ θεοῦ ἀφηγεῖται τὸ ἐνύπνιον, καθ' ὃ τὴν τρίτην ἡμέραν ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἐν τῷ προοίμιῳ ὁ Πλάτων πραγματεύεται περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου τοῦ διαλόγου καὶ περὶ τοῦ ἡθους καὶ πάθους τῶν ὁρώντων προσώπων.

Μετὰ τὸ δραματικὸν τοῦτο προοίμιον ἄρχεται ἐκ τοῦ τρίτου κεφαλαίου (44 B) ἡ ὑπόθεσις, ἐν ἣ ὁ Κρίτων παρακαλεῖ τὸν Σωκράτη πρὸς σωτηρίαν, ὅπως μὴ καὶ ἀρίστου φίλου στερηθῇ καὶ εἰς τὴν ὑπόνοιαν ἐπονειδίστου φιλαργυρίας ἐκτεθῇ ἅτε μὴ δυναμένων τῶν πολλῶν νὰ πεισθῶσιν, ὅτι ὁ δεσμώτης ἡρνήθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δεσμωτηρίου. Εἶναι δ' ἀνάγκη, προστίθῃσι παραινετικῶς ὁ Κρίτων, νὰ προσέχῃ τις εἰς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, διότι αὕτη ἡ παροῦσα συμφορὰ μαρτυρεῖ, ὅτι οὗτοι δύνανται τὰ μέγιστα τῶν κακῶν νὰ διαπράξωσιν. Ἄλλ' ὁ φιλόσοφος δὲν ἀναγνωρίζει, ὅτι οἱ πολλοὶ ἔχουσι τοσαύτην δύναμιν· διότι μέγιστον ἀγαθὸν δὲν εἶναι ἡ ζωὴ, ἀλλ' ἡ φρόνησις, ἣν οὔτε νὰ δώσωσιν, οὔτε νὰ ἀφαιρέσωσι δύνανται. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ἐδέξατο τὴν πρότασιν, ὁ Κρίτων εἰχάζει, ὅτι ὁ δεσμώτης φοβεῖται, μὴ οἱ φίλοι αὐτοῦ δαπανήσωσι πολὺ ἀργύριον (44 E). Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς Κρίτων παρατηρεῖ, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι, ὡς ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης, εἶναι πρόθυμοι καὶ νὰ δαπανήσωσι καὶ νὰ κινδυνεύσωσιν, ἄλλως δὲ δὲν ἀπαιτεῖται καὶ μεγάλη δαπάνη, διότι οἱ συκοφάνται εἶναι ἄνθρωποι εὐτελεῖς. Ἄν δὲ στέρξῃ νὰ φύγῃ, πανταχοῦ μὲν ἔσται ἀγαπητός, μάλιστα δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅπου ὑπάρχουσι ξένοι τοῦ Κρίτων-

νοσ. Ἄν ὁμως δὲν σωθῇ, δὲν πράττει δίκαιον ἅ-
τε ἑαυτὸν προδίδων καὶ τοὺς υἱοὺς, πρὸς οὓς ἔχει
πατρικὰ καθήκοντα (45 C). Μετά τινος δὲ ῥητορικῆς
δεινότητος πειράται, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ἄρνησις
εἶναι ῥαθυμία καὶ ἀνανδρία, ὄνειδος καὶ εἰς ἑαυτὸν
καὶ εἰς τοὺς φίλους προστρίβουσα. Διὰ ταῦτα κατα-
λήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν τῇ ἐπομένῃ νυκτὶ
πάντως πρέπει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δεσμωτηρίου.

Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Κρίτωνος ἀνασκευάζει
ὁ φιλόσοφος (46 B) εὐθὺς ἐν ἀρχῇ παρατηρῶν, ὅτι
ἐμμένει ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις, οὓς καθ' ὅλον τὸν
βίον ἐκήρυξε μὴ φοβούμενος τὰ μορμολύκεια τῆς
δυνάμεως τῶν πολλῶν. Κατὰ τοὺς λόγους τούτους
εἰς ἄλλας μὲν γνώμας πρέπει νὰ προσέχωμεν, εἰς
ἄλλας δὲ οὐχί, τιμῶντες μὲν τὰς χρηστάς, ἀτιμά-
ζοντες δὲ τὰς πονηράς, π. χ. ὁ γυμναζόμενος ὀφεί-
λει νὰ προσέχῃ τὸν νοῦν μόνον εἰς τὸν ἔπαινον καὶ
τὸν φόγον τοῦ ἱατροῦ ἢ τοῦ παιδοτρίβου καὶ οὐχί
εἰς τὴν γνώμην συμπάντων τῶν ἄλλων. Ἄν δὲ συμ-
βῇ τὸ ἐναντίον, διόλλυται τὸ σῶμα τοῦ ἀγωνιζο-
μένου. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἥτις εἶναι τιμιωτέρα τοῦ
σώματος, φθείρεται, ἂν τις ἀκολουθῇ οὐχί τῇ γνώμῃ
τοῦ γινώσκοντος τὰ δίκαια, τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ
καὶ τὰ ἐναντία τούτων, ἀλλὰ τῇ τῶν πολλῶν (47 C).
Λοιπὸν οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Κρίτων ἐθῆκεν ὡς βάσιν τὴν
γνώμην τῶν πολλῶν. Βεβαίως οὗτοι δύνανται νὰ
φονεύσωσιν, ἀλλὰ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν δὲν εἶναι τὸ
ζῆν καθ' ἑαυτό, ἀλλ' ὁ ἠθικὸς βίος.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ τῶν πολλῶν γνώμη δὲν δύναται
νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήμα-
τος, πρέπει αὕτη νὰ ζητηθῇ ἀλλαχοῦ. Εἶναι δίκαιον

ἢ οὐχὶ νὰ πειραθῇ ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ δεσμοτηρίου, ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπιτρέπουσι τοῦτο (48 C); Ἄν μὲν λοιπὸν ἀποδειχθῇ ἡ ἐξοδος δικαία, πρέπει νὰ γείνη ἡ ἀπόπειρα, ἂν δὲ ἄδικος, ὁ φιλόσοφος ὀφείλῃ νὰ μείνῃ ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ μὴ ὑπολογιζόμενος, ἂν μένων θέλῃ ἀποθάνει. Ἀλλ' ὑπὸ τε τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Κρίτωνος πολλάκις ὠμολογήθη, ὅτι ἐκὼν κατ' οὐδένα τρόπον πρέπει τις νὰ ἀδικῇ. Ἐντεῦθεν ἐπεταί, ὅτι καὶ ἀδικούμενός τις δὲν πρέπει νὰ ἀδικῇ καὶ κακῶς πάσχων δὲν πρέπει νὰ ἀντικακουργῇ, διότι οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἀδικῇ. Ἄν λοιπὸν ὁμολογήσῃ τις νὰ ποιήσῃ τι, ὅπερ εἶναι δίκαιον, δεόν νὰ ποιήσῃ τοῦτο καὶ νὰ μὴ ἐξαπατήσῃ ἐκείνον, ᾧ συνεβλήθη, διότι τοῦτο εἶναι ἄδικον (49 E). Ὁ Σωκράτης ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἀποδράς θέλει ἀδικήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους, δηλ. τοὺς μεγάλους αὐτοῦ εὐεργέτας, οἵτινες κελεύουσιν, ὅτι αἱ δικασθεῖσαι δίκαι πρέπει νὰ ἔχωσι κῦρος. Δύναται μὲν νὰ γείνη ἡ ἀντίρρησης, ὅτι ἡ πόλις ἠδίκησε τὸν Σωκράτη. Ὁ τιμωρηθεὶς ὅμως δὲν ἐγένετο κριτὴς τῶν ἀποφάσεων τῆς πόλεως, ἀλλ' ὠμολόγησεν ἀπόλυτον πρὸς τοὺς νόμους εὐπειθειαν. Διότι τοῖς νόμοις ὀφείλων τὴν τε γέννησιν καὶ τὴν ἀνατροφὴν, ἐγένετο ἐχγόνος καὶ δοῦλος τούτων. Ἀρα δὲν ἔχει ἴσα δικαιώματα πρὸς τούτους καὶ εἶναι ἄδικον, ὅταν πάσχῃ τι κακόν, νὰ ἀνταποδίδῃ τὸ ἴσον (50 E). Ἀφ' οὗ ὠμολογήθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἀνταδικῇ καὶ ἀντικακουργῇ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα καὶ κακουργοῦντα, πολὺ μᾶλλον οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ ἀποδίδῃ τὸ ἴσον πρὸς τὴν πατρίδα ἔχουσαν ἴσα τοῦλάχιστον δι-

καιώματα τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς δεσπόταις. Καὶ ὅμως ἡ πατρὶς καὶ μητρὸς καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων εἶναι τιμιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ διὰ τοῦτο ἕκαστος ὀφείλει νὰ ποιήσῃ καὶ νὰ πάθῃ, ὅ τι δῆποτε καὶ ἂν κελεύσῃ ἡ πολιτεία.

Ὁ Σωκράτης ἀποδιδράσκων οὐ μόνον θέλει ἀδικήσει εἰς τοὺς μεγίστους αὐτοῦ εὐεργέτας, ἀλλὰ καὶ παραβῇ τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν. Διότι ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν καὶ εἶδε τὰ τῆς πόλεως καὶ τοὺς νόμους, ἠδύνατο νὰ ἀπέλθῃ, ὅπου ἐβούλετο (51 D). Μείνας δὲ ἐν τῇ πόλει σιωπηλῶς ὡμολόγησεν, ὅτι θέλει ποιεῖ, ὅσα οἱ νόμοι κελεύουσιν. Ὡστε ταῦτα μὴ ποιῶν τριχῶς ἀδικεῖ· πρῶτον, ὅτι ἀπειθεῖ εἰς γονεῖς, δεύτερον, ὅτι εἰς τροφεῖς καὶ τελευταῖον, ὅτι παραβαίνει τὰς ἰδίας ὁμολογίας. Ταύτας δ' ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἀθηναίους ὡμολόγησεν ὁ Σωκράτης, ὡς τεκμηριοῖ ἡ ἐνδελεχὴς αὐτοῦ διαμονὴ ἐν τῇ πόλει (52 A)· διότι δὲν ἀπεδήμησεν ἀλλαχόσε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ διαρκῶς ἐν Ἀθήναις μένων ἐποιήσατο παιδας, ἃ τε ἀρεσκούσης αὐτῷ τῆς πόλεως. Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, ἐν ᾗ ἦτο ἐπιτετραμμένον αὐτῷ νὰ φύγῃ ἐκείνης τῆς πόλεως, ὅμως προετίμησε τὸν θάνατον. Ταῦτα δ' ὡμολόγησεν ὁ φιλόσοφος οὔτε ἀναγκασθεὶς, οὔτε ἀπατηθεὶς, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι ἐν ἐβδομήκοντα ἔτεσι, καθ' ἃ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐξέλθῃ, ὀλιγώτερον ἀπεδήμησεν ἐκ τῆς πόλεως ἢ οἱ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροί. Οὕτως ὁ Σωκράτης ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίξας τὸ ὅλον ζήτημα διεῖλε τοῦτο εἰς δύο, εἰς γενικόν, δηλ. εἰς καθήκοντα, ἅπερ ἔχουσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ εἰς εἰδικόν, ἥτοι εἰς

τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁμολογηθεῖσων ἀρχῶν ἐπὶ τῆς προκειμένης περιστάσεως.

Οὐ μόνον δ' ἄδικος κατὰ τὸν φιλόσοφον εἶναι ἢ ἀπόδρασις, ἀλλὰ καὶ βλαβερὰ. Καὶ ὅτι μὲν οἱ φίλοι διὰ τὴν ἀπόδρασιν θέλουσι κινδυνεύσει, πρόδηλον, ὅτι δ' αὐτὸς δὲν θέλει ὠφελῆθῃ, γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς (53 B). Ποῦ νὰ καταφύγῃ; Εἰς τὰς εὐνομούμενας πόλεις, τὰς Θήβας καὶ τὰ Μέγαρα; Ἀλλ' ἐν τούτοις ἔσται ὑποπτος ἅτε διαφθορεὺς τῶν νόμων τῆς πατρίδος αὐτοῦ γενόμενος. Ἴσως ἀποφυγὼν τὰς τοιαύτας πόλεις δύναται νὰ ζήσῃ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅπου ὑπάρχει ἀταξία καὶ ἀκολασία (53 D). Βεβαίως οἱ Θεσσαλοὶ ἡδέως θέλουσιν ἀκούσει τοῦ φιλοσόφου διηγουμένου περὶ τοῦ κωμικοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἀπέδρα. Ἄν ὅμως λυπήσῃ τινά, θέλει ἀκούσει πολλὰ ἀνάξια ἑαυτοῦ. Ὡστε οἱ ἔλεγχοι τοῦ Σωκράτους καὶ οἱ φιλοσοφικοὶ λόγοι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης θέλουσι λήξῃ, καὶ μόνον θωπεύων τοὺς Θεσσαλοὺς δίκην δούλου θέλει τρώγῃ ἐν τοῖς δείπνοις αὐτῶν. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὁ φιλόσοφος ἀποδράς θέλει ἀπολέσει τὸν ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν βίον καὶ διὰ πολλῆς ταπεινώσεως καὶ οἰονεὶ δουλείας θέλει σώσει μόνον τὸν ἀπολαυστικὸν ἐπὶ ὀλίγα ἔτη. Οὐ μόνον δ' ἑαυτὸν θέλει βλάψῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς υἱούς, ἂν ἀγάγῃ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, διότι ξένοι γενόμενοι θέλουσι στερηθῇ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Ἄν ὅμως οὗτοι μείνωσιν ἐν Ἀθήναις, οὐδὲν ἐκ τῆς ἀποδράσεως ὠφελῆθήσονται· διότι οἱ φίλοι, ἂν τε εἰς Θεσσαλίαν, ἂν τε εἰς Ἀδοῦ ἀποδημήσῃ, θέλουσι φροντίσει περὶ αὐτῶν. Ἐν τέλει οἱ προσωποποιηθέντες νόμοι παρακελεύονται, ὅπως ὁ Σωκράτης μῆτε τὸ ζῆν μῆτε ἄλλο μηδὲν θεωρήσῃ ὑπέρ-

τερον τοῦ δικαίου. Καὶ ἡδικήθη μὲν νῦν, ὅμως οὐχὶ ὑπὸ τῶν νόμων, ἀλλ' ὑπ' ἀνθρώπων (54 C). Ἄν ὅμως ἀνταδικήσῃ καὶ ἀντισκουρήσῃ, καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει τιμωρηθῇ.

Ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ, ὅστις συνίσταται ἐκ τοῦ τελευταίου κεφαλαίου, ὁ Σωκράτης συγκεφαλαιῶν τὴν κυρίαν τοῦ διαλόγου ἔννοιαν λέγει, ὅτι τὸ δίκαιον πρέπει νὰ κρατῇ παντὸς ἄλλου λόγου καὶ οἰονεὶ νὰ υπερηχῇ, ὡς ὁ ἦχος τῶν αὐλῶν τῶν Κορυθάντων ἐν τοῖς ὡσὶ βομβῶν κωλύει ἄλλους ἤχους νὰ γείνωσιν ἀκουστοί. Ἐπιτρέπει ὅμως τῷ Κρίτῳ νὰ προσθέσῃ ἰσχυροτέρους λόγους, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἔχει, ὁ φιλόσοφος παραινεῖ, ὅπως πράξῃσιν κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ ὑφήγησιν.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀνάλυσις τοῦ διαλόγου, ἀλλ' ἡ διαίρεσις αὐτοῦ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφοροὺς τρόπους γίνεται. Ὁ Goebel διαιρεῖ τὸν διάλογον εἰς τρία, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἢ τὸ προοίμιον περιλαμβάνον τὰ τρία πρῶτα κεφάλαια, εἰς τὴν ὑπόθεσιν (κεφ. IV—XV), ἐν ᾗ ἐξετάζεται τὸ ζήτημα, ἂν πρέπει ὁ Σωκράτης νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἢ μὴ, καὶ εἰς τὸν ἐπίλογον συνιστάμενον ἐκ τῶν δύο τελευταίων κεφαλαίων. Καὶ ὁ Schmidt εἰς τρία μὲν διεῖλε τὸν διάλογον, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον· κατὰ τοῦτον τὰ πέντε πρῶτα κεφάλαια ἀποτελοῦσι τὸ προοίμιον, ὡς τὰ μὲν δύο πρῶτα τὸ ἱστορικόν, τὰ δὲ τρία ἐπόμενα τὸ πραγματικόν. Οὕτω τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπόθεσιν τοῦ διαλόγου περιορίζει ἐν τοῖς ἐξῆς ἐννέα κεφαλαίοις (VI—XV) καὶ τὸν ἐπίλογον ἐν τοῖς δυοῖν τελευταίοις. Αἱ διαιρέσεις αὗται καὶ ἐν τῷ ὅλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσι δύνανται νὰ παράσχωσιν ἀμφισβητήσεις. Κατὰ τὸν Goebel τὸ τρίτον κεφάλαιον

ὅτι, καὶ ἐκείνη
ἡ ἀρχὴ ἐστὶν
ἐκείνη ἐν ᾗ
καὶ οὗτοι οἱ
καὶ οὗτοι οἱ
καὶ οὗτοι οἱ

διαίρεσις
διαίρεσις
1) προοίμιον
2) ὑπόθεσις
3) ἐπίλογος
(4-15)
(1-15)

δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ὑπόθεσιν, διότι ἔχει προπαρασκευαστικὸν χαρακτήρα καὶ διότι οἱ ἐνταῦθα προτεινόμενοι λόγοι εἶναι καθαρῶς προσωπικοί, οἵτινες ἐν τοῖς ἐπομένοις δὲν λαμβάνονται ἐν ὄψει, ἐν ᾧ οἱ ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ κεφαλαίῳ ἀνασκευάζονται. Ὅτι ὁμῶς ὁ Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ εἰσηλθεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ φράσις τοῦ συγγραφέως ἀλλ', ὧ δ α ι μ ό ν ι ε Σ ώ κ ρ α τ ε ς, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι. Ἄν τὸ τρίτον κεφάλαιον ἔχῃ προπαρασκευαστικὸν χαρακτήρα, τοῦτο συμβαίνει, οὐχὶ διότι τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν πρόλογον, ἀλλὰ διότι εἶναι ἀρχὴ τῆς ὑποθέσεως. Οἱ προτεινόμενοι λόγοι εἶναι μὲν προσωπικοί, ἀλλὰ σχεδὸν πάντες οἱ λόγοι τοῦ Κρίτωνος τοιοῦτοι εἶναι. Διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης τὸ ζήτημα ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίξας οἰονεῖ παρέργως ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ κεφαλαίῳ ἀνασκεύασε τοὺς προσωπικοὺς τοῦ Κρίτωνος λόγους. Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ προτείνεται ὡς ἐπιχείρημα ἡ τῶν πολλῶν γνώμη, ἀλλ' αὕτη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἀνασκευάζεται, ὅπερ ὑποδεικνύει, ὅτι ἤρξατο ἤδη ἡ ὑπόθεσις. Ἐτι μᾶλλον ἀπίθανος φαίνεται ἡ διαίρεσις τοῦ Schmidt, ὅστις, ὡς εἴρηται, τὸ προοίμιον μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου κεφαλαίου ἐξέτεινεν. Διότι οὕτω μέγα προοίμιον ἐν οὕτῳ μικρῷ διαλόγῳ ἠθελεν εἶναι οὕτως ἀηθές, ὡσεὶ μικρότατον ζῶον εἶχε μεγίστους πόδας. Ἄλλως ἢ ἐν τῷ 15ῳ κεφαλαίῳ ἀνασκευὴ προϋποτίθησι τὰ ἐν τῷ 4ῳ καὶ 5ῳ εἰρημένα. Δὲν εἶναι δυνατόν ἢ μὲν πρότασις νὰ ἀνήκῃ τῷ προοιμίῳ, ἢ δὲ ἀντίρρησις τῇ ὑποθέσει.

Τὸν δὲ ἐπίλογον σχεδὸν πάντες οἱ περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀσχοληθέντες, ὡς ὁ Cron, ὁ Schmidt, ὁ Goebel καὶ

ἄλλοι, ἐκτείνουσιν εἰς τὰ δύο τελευταῖα κεφάλαια. Ἄλλ' ὁ Meiser περιορίζει τοῦτον μόνον ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ, ὅπερ θεωροῦμεν ὀρθότερον· καὶ δὲν λέγει μὲν τοὺς λόγους τοῦ περιορισμοῦ, ὅμως δὲν εἶναι δύσκολον νὰ διῶμεν τούτους. Πρῶτον φαίνεται παράδοξον, ὅτι ἐν μέρος τοῦ ἐπιλόγου τίθεται ἐν τῷ στόματι τῶν προσωποποιηθέντων νόμων καὶ τὸ ἕτερον ἐν τῷ στόματι τοῦ Σωκράτους. Εἴτα ἐν τῷ 16^ῳ κεφαλαίῳ οἱ νόμοι προσθέτουσιν ἐπιχειρήματα λέγοντες, ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν ἡδικήθη ὑπὸ τούτων, ἀλλ' ὑπ' ἀνθρώπων καὶ ὅτι παρὰ τὰς ἐαυτοῦ ὁμολογίας θέλει διεγείρει τὴν ὀργὴν αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ καὶ τὴν δυσμένειαν τῶν ἐν Ἀδου νόμων. Λοιπὸν οἱ προστιθέμενοι οὗτοι λόγοι δὲν ἀνήκουσι τῷ ἐπιλόγῳ, ἀλλὰ τῇ ὑποθέσει. ¹ Βεβαίως τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἔχει καὶ συγκεφαλαιωτικόν τι, ἀλλ' ἡδύνατο μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ἢ ἐν μέρος τοῦτου ὡς ἐπίλογος τοῦ λόγου τῶν νόμων τοῦ παρεμβληθέντος ἐν τῷ διαλόγῳ. Οὕτως ὁ ἐπίλογος, ὡς νομίζομεν, πρέπει νὰ περιορισθῇ μόνον ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ. Κατὰ πάντα δὲ τὰ εἰρημένα τὸν ὅλον διάλογον διαιροῦμεν εἰς τρία, εἰς τὸν πρόλογον περιέχοντα τὰ δύο πρῶτα κεφάλαια, εἰς τὴν ὑπόθεσιν συνισταμένην ἐκ τῶν μεταξὺ δεκατεσσάρων κεφαλαίων καὶ εἰς τὸν ἐπίλογον περιλαμβάνοντα τὸ τελευταῖον. Τὴν εἰς τρία μέρη διαίρεσιν τοῦ διαλόγου ἡδύνατό τις νὰ προτιμήσῃ, διότι αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ ² λέγει, ὅτι ὁ λόγος πρέπει νὰ διαιρῇται εἰς τρία, ὡς τὸ ζῶον εἰς τοὺς πόδας, τὰ μέσα καὶ τὴν κεφαλὴν. Ὁ Meiser ³ διαιρεῖ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ

¹) Ἀνάλογον ζήτημα πραγματευόμεθα ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰς τὸν Γυργίαν σελ. 78. ²) 464 C. Ὅρα καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν εἰσαγωγὴν σελ. 80. ³) Ἐν τῷ περιοδικῷ Neue Jahrbücher τοῦ 1874 σελ. 42.

διαλόγου εἰς δύο, εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Κρίτωνος (κεφ. 3—5) καὶ εἰς τὴν ἀνασκευὴν τοῦ Σωκράτους (6—16). Ὅντως τὰ δύο ταῦτα τμήματα φαίνονται ἀπ' ἀλλήλων χωρισμένα, ὅσον ἢ τοῦ συγγραφέως τέχνη ἐπέτρεπε τὸν χωρισμόν, ἀλλ', ἂν τις ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὸν ἀριθμὸν τρία, ὃν αὐτὸς ὁ Πλάτων συνίστησιν, ἡδύνατο νὰ θεωρήσῃ τὰ τμήματα ταῦτα ὡς ὑποδιαιρέσεις. Καὶ τὸ τμήμα τὸ ἀνήκον τῷ Σωκράτει τέμνεται εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ γενικὸν (6—10), ἐν ᾧ ὁ φιλόσοφος πραγματεύεται περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεργείας παντὸς ἀνθρώπου, καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τούτων ἐπὶ τῆς προκειμένης περιστάσεως (κεφ. 11—16). Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἐξετάζονται τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν,

Διαιρεῖται μὲν οὕτως ὁ διάλογος, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κυρία τις ἰδέα τὰ μέρη ταῦτα συνέχουσα. Τίς λοιπόν εἶναι αὕτη; Ὁ Socher¹ νομίζει, ὅτι ὁ Κρίτων εἶναι ἀπολογία τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους· διότι ἡδύνατο νὰ ἀποδοθῇ τούτοις, ὅτι ἐκ φόβου καὶ φιλαργυρίας ἡμέλησαν τῆς σωτηρίας τοῦ διδασκάλου. Ἡ τιαυτὴ ἀπολογία, ἂν μὴ πλανώμεθα, τιμᾷ εὐχὴ τὴν διάνοιαν τῶν παρὰ τῷ Σωκράτει φιλοσοφησάντων, ἀλλὰ μόνον τὴν καρδίαν, ὡς ἐν τοῖς ἔπειτα ἔσται δῆλον. Κατὰ τὴν Susemihl¹ ὁ Κρίτων εἶναι συμπληρωτικὴ προσθήκη τῆς Ἀπολογίας. Ἐν ταύτῃ μὲν ἐξαίρεται ἡ κατ' ἀρχὴν ἀντίθεσις τοῦ Σωκράτους πρὸς τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἀθηναίων, ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι ἡ θετικὴ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ὀρθοτάτη, διότι ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ τὸ

¹ Ἐν τῷ μνημονευθέντι συγγράμματι σελ. 66.

ὑπέρτατον κύρος τίθεται οὐχὶ ἐν τῷ δήμῳ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι καὶ ὄντως ὁ προκείμενος διάλογος συμπληροῖ τὸν ἱστορικὸν Σωκράτη¹. Ἀλλ' ἡ κυρία ἐννοια πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ οὐχὶ ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ χαρακτήρος, ἀλλ' ἐν τῇ λύσει ζητήματος. Ὁ δὲ Goebel νομίζει², ὅτι ὁ Πλάτων λύει τὸ ζήτημα, τίς εἶναι ὁ ἀγαθὸς φιλόπολις. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ὡς νομίζομεν, λύεται εὐρύτερον ζήτημα· διότι ἐξετάζεται τὸ καθήκον παντὸς πολίτου, ἂν τε ἦναι, ἂν τε μὴ φιλόπολις.

Κυρία ἰδέα τοῦ διαλόγου καθ' ἡμᾶς εἶναι ἡ ἀπόλυτος εὐπειθεῖα πρὸς τοὺς νόμους· διότι ἡ τούτων παράβασις ἐλέγχεται ὡς ἀδικία κατὰ τε τῆς πατρίδος καὶ τῶν νόμων. Ἐν μὲν τῷ Γοργία³ ὁ Σωκράτης ἀναπτύσσει τὴν ἀρχήν, ὅτι προτιμᾷ νὰ ἀδικῇται ἢ νὰ ἀδικῇ, ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ διαλόγῳ, ὅτι οὐδ' αὖ μῶς δεῖ ἀδικεῖν⁴ καὶ ὅταν τις ἀδικῇται. Καὶ ταῦτα μὲν δὲν εἶναι ἄγνωστα τῷ Κρίτῳ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, τίς ἀδικεῖται διὰ τῆς ἀποδράσεως τοῦ Σωκράτους, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ⁵. Ἡ ὁμολογία αὕτη τοῦ Κρίτωνος καθ' ἡμᾶς δὲν σκοπεῖ μόνον, ὅπως ὁ φιλόσοφος προσωποποίησιν τοὺς νόμους, ἀλλὰ καί, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι εἰσέρχεται εἰς ζήτημα μηκέτι λελυμένον. Δὲν εἶναι τι ἀδιάφορον ἢ ἀπόδρασις ἀπὸ τοῦ δεσποτηρίου, ἀλλ' ἀδικία οὐχὶ πρὸς ἓνα, ἀλλὰ πρὸς πολλοὺς (τὸ κοινὸν τῆς πόλεως), εἶναι ὁλεθρὸς τῶν νόμων, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ πόλις. Λοιπὸν τὸ δίκαιον, ὅπερ ὀρίζει τὰς σχέσεις

¹) Die genetische Entwicklung der Plat. Phil. Περί τούτου ἐπραγματούθημεν διὰ μακρῶν ἐν τῇ εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. 44 καὶ ἐξῆς. ²) Ἐν τῇ εἰσαγωγ. εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Κρίτωνος σελ. XVI. ³) 469¹) (C.) 49 A. ⁴) 50 A. «Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς τὸ ἔρωτάς· ὡ γὰρ ἐννοῶ».

καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, τὸ αὐτὸ κυβερνᾷ καὶ τὰ καθήκοντα τῶν πολιτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν. Ὡς ὁ υἱὸς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κρίνῃ τὰς ἀποφάσεις τοῦ πατρὸς καὶ ὁ δοῦλος τὰς τοῦ δεσπότου, οὕτω καὶ ὁ πολίτης τὰς τῆς πολιτείας. Διὰ τοῦτο οὐχὶ περιορισμένη, ἀλλ' ἀπόλυτος εὐπείθεια πρὸς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος ὀφείλεται καὶ διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους καὶ διότι οἱ νόμοι εἶναι ἔργον θεῶν, ὡς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ ἀποκαλύπτεται. Τοῦτο ἴσως ἐννοεῖ ὁ Πλάτων λέγων, ὅτι οἱ ἐν Ἀδου νόμοι εἶναι ἀδελφοὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ.¹

Ὁ προκείμενος λοιπὸν διάλογος τοιαύτην ὑπόθεσιν ἔχων συμπληροῖ τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους τὸν χαρακτῆρα, διότι ἡδύνατο παρεξηγούμενος νὰ θεωρηθῇ ἀγαθὸς μὲν φιλόσοφος, ἀλλὰ κακὸς πολίτης καὶ τῶν κειμένων νόμων καταφρονητής. Ἀλλ' ἄρα γε ὄντως ἐγένετο τοιαύτη ἀπόπειρα παρὰ τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου; Τίς ὁ ταύτην ποιήσας; Καὶ κατὰ πόσον τὰ ἐν τῷ διαλόγῳ προσεγγίζουσι τοῖς ἀληθῶς εἰρημένοις; Πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα πρέπει νὰ δοθῇ ἀποκρίσις, καθ' ὅσον ἐκ τεκμηρίων ἢ ἐκ τῆς παραδόσεως δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν. Ἄν τις ἀναμνησθῇ, ὅτι ὁ Σωκράτης εἶχεν ἀπειροπλήθεῖς μαθητάς, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κωμικοῦ ἐσωκράτουν,² ὅτι ἦτο ἀγαπητὸς οὐ μόνον τοῖς ἀστοῖς, ἀλλὰ καὶ

¹) Ἐν Κρίτων. 51C. Καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Ἀριστογέι. 774 λέγει περὶ νόμων. «Καὶ τοῦτ' ἔστι νόμος, ὃ πάντας προσήκει πείθεσθαι διὰ πολλὰ καὶ μάλιστα, ὅτι πᾶς ἐστὶ νόμος εὐρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δ' ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθήκη κοινή». ²) Ἐν Ὀρνισ. 4280.

τοῖς ξένοις, ¹ ὥς διαρρήδην λέγει ὁ Ξενοφῶν, καὶ ὅτι οἱ μαθηταὶ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διαμονῆς τοῦ φιλοσόφου διῆγον παρ' αὐτῷ κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι διὰ τὴν συμφορὰν ², ἂν, λέγω, πάντα ταῦτα ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὥντως ἤθελεν εἶναι ἄπορον, ἂν μὴ οὗτοι ἐπειρῶντο νὰ ἐξαγάγῃσιν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τὸν διδάσκαλον, ὃν εὐεργέτην τῆς πόλεως θεωροῦντες εἶδον ἀδίκως καταδικασθέντα εἰς θάνατον. Τί ἤθελε κωλύσει τούτους; Ἡ συνείδησις, ὅτι πράττουσιν ἀδικίαν, ἢ ἔλλειψις χρημάτων ἢ ὁ παρά τῶν ἀρχόντων φόβος; Βεβαίως ὑπῆρχον μαθηταί, οἷος ὁ Πλάτων, ἐννοοῦντες τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς ἀποδράσεως, ἀλλ' οἱ πλείστοι τούτων τὸ ἀποκρούειν τὴν ἀδικίαν, ἔστω καὶ δι' ἀδικίας, ὑπελάμβανον ὡς καθήκον διότι τὴν τιμωρίαν τοῦ Σωκράτους ἐθεώρουν οὐ μόνον ἀδικον, ἀλλὰ καὶ παρά τοὺς νόμους γενομένην. ³ Ὅντως τινὲς τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου ἐλέγοντο πένητες, ἀλλ' οἱ πλείστοι τούτων ἦσαν εὐπορώτατοι καὶ ἐτοιμοὶ νὰ δαπανήσωσιν, ὡς ἐδειξαν ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους ⁴. Τέλος καὶ παρά τῶν ἀρχόντων οὐχὶ πολὺς φόβος ὑπῆρχε διότι οὗτοι ἐπεθύμουν μὲν, ὅπως μὴ ὁ νεωτεριστὴς οὗτος διαταράσῃ τὰ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας, ὡς δὴ αὐτὸς οὗτος ὁ Σωκράτης λέγει, ⁵ ἀλλ' οὔτε συμφέρον, οὔτε προσωπικὸν πάθος εἶχον, ὅπως

¹) Ἐν Ἀπομν. 1,2,61. "Ὅρα καὶ εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. σελ. 49." Πλάτ. ἐν Φαίδων. 59A. ²) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. 1,2,62. "Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου" καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκίπτων ἂν τις τοῦθ' εὖροι. Κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλάντιστομῶν ἢ τριχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία, ὧν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλείστον ἀπέιχεν". ⁴) Ἐν Ἀπολογ. 38 B. ⁵) Ἐν Ἀπολογ. 29C.

τοῦτον φονεύσωσιν. Διὰ ταῦτα ἴσως δὲν εἶναι ἀπίθανος καὶ ἡ εἰκασία, ὅτι ὁ Κρίτων οὐχὶ ἀκουσίως τῶν ἀρχόντων ἐπειράθη νὰ ἐξαγάγῃ τὸν φιλόσοφον ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου· διότι τὸ τοιοῦτον δὲν ἦτο ἄηθες ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν Ἀθηναίων, ὡς δὴ λέγεται περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Δημοσθένους¹. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ὁ Ξενοφῶν² καὶ ὁ Πλούταρχος³ μαρτυροῦσιν, ὅτι φυγῆς ὑπὸ τῶν φίλων μεμηχανημένης ὁ Σωκράτης προὔτιμησε νὰ ἀποθάνῃ ἢ νὰ σωθῇ πρηνόμως.

Τὸ δεύτερον ἐρώτημα εἶναι, τίς ἐπειράθη νὰ ἐξαγάγῃ τὸν δεσμώτην. Διογένης ὁ Λαέρτιος παραδίδωσιν, ὅτι ὁ Αἰσχίνης συνεβούλευσεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τῷ Σωκράτει περὶ τῆς φυγῆς καὶ ὅτι Πλάτων ἐκ δυσμενείας πρὸς τοῦτον ἀπέδωκε τὴν συμβουλὴν τῷ Κρίτῳ⁴. Ἡ εἰδησις αὕτη, ὡς νομίζομεν, ἀνήκει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους συκοφάντας, εἴτινες ποικιλοτρόπως ἐπειράθη-

1) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Δημοσθέν. 26. «Εἰσῆλθε μὲν εἰς τὸ δικαστήριον, ὀφίων δὲ πεντήκοντα ταλάντων δίκην καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸ δεσμοτήριον, αἰσχύνῃ τῆς αἰτίας φασὶ καὶ δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος οὐ δυναμένου φέρειν τὴν εἰργμὴν ἀποθῆναι τοὺς μὲν λαθόντας, τῶν δὲ λαθόντων ἐξουσίαν ὁόντων». 2) Ξενοφ. ἐν Ἀπολογ. 23 «τῶν ἐταίρων ἐκκλέψαι αὐτὸν βουλομένων οὐχ ὑφείπετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκῶψαι ἐδόκει ἐρόμενος, εἰ ποὺ εἰδεῖν τι χωρίον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα οὐ προσδατὴν θανάτῳ». 3) Π, 4426 «Σωκράτης μετὰ τὴν καταδίκην, φυγῆς αὐτῷ μεμηχανημένης ὑπὸ φίλων, οὐκ ἐχρήσατο, τοὺς νόμους βιβαιτῶν, ἀλλ' ἀθίκως ἀποθνήσκειν ἐλέγετο μᾶλλον ἢ σωθῆναι πρηνόμως». Παράβ. καὶ Juvenall. XIII, 185 4) Β. 6). Π, 60. «Τοῦτον (τὸν Αἰσχίνην) ἔφη Ἰδομενεὺς, ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ συμβουλευσά περὶ τῆς φυγῆς Σωκράτει, καὶ ὁ Κρίτων. Πλάτων δ', ὅς ᾤοντο Ἀριστίππου μᾶλλον φίλος, Κρίτωνι περιθεῖναι τοὺς λόγους» καὶ III, 36 «Τοὺς τε λόγους, οὐδὲ Κρίτωνι περιθέειν, ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ περὶ τῆς φυγῆς συμβουλεύοντι φησὶν Ἰδομενεὺς εἶναι Αἰσχίνου· τὴν δ' ἐκείνῳ περιθεῖναι διὰ τὴν πρὸς τοῦτον δυσμενείαν».

σαν νὰ διαβάλωσι τὸ ἥθος τοῦ Πλάτωνος. Διότι πρῶτον ἡ συγγραφεὺς τὴν συμβουλὴν δὲν θεωρεῖ ὡς λίαν ἔντιμον, ἔπως τὴν τιμὴν ἐκ τοῦ ἐχθροῦ ἀφελῶν ἀποδώσῃ τῷ φίλῳ, δευτέρῳ ἢ ἀπόδρασις ἀπῆται δαπάνας, ὧν ὁ Αἰσχίνης ἐστερεῖτο, καὶ τελευταῖον ἢ ἀπόπειρα μᾶλλον τῷ ἦθει τοῦ Κρίτωνος ἢ τῷ τοῦ Αἰσχίνου ἀρμόζει. Ἐάν τις μετὰ προσοχῆς μελετήσῃ τὸν προκειμένον διάλογον, θέλει ἰδεῖ, ὅτι ὁ Πλάτων τὴν πρότασιν τοῦ Κρίτωνος θεωρῶν ὡς μὴ ἀρμόζουσαν φιλοσόφῳ φαίνεται καταλείπων τοῦτον ἔρμαιον τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους δεινότητος. Ἐν μὲν τῷ δικαστηρίῳ ὁ Πλάτων προσφέρει πολλὰς μνᾶς πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ οὐδὲ δι' ἐλαχίστου ὑπαινιγμοῦ γίνεται δῆλον, ὅτι παρέχει ἀργύριον ἢ συμβάλλεται πρὸς ἀπόδρασιν τοῦ δεσμώτου. Τούναντίον ἐντείνει τὴν μεγαλοφυΐαν αὐτοῦ, ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ διὰ παραβάσεως τῶν νόμων ἀπόδρασις εἶναι ἀδικία πρὸς εὐεργέτας ὑπὸ τε ἀνθρώπων καὶ θεῶν τιμωρομένη. Ἐάν λοιπὸν τοιζύτῃ γνώμῃν περὶ τῆς συμβουλῆς ἔχῃ, πῶς ἦτο δυνατόν ἀφελῶν ἐξ ἐκείνου, πρὸς ὃν διέχειτο δυσμενῶς, νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἀγαθὸν φίλον Κρίτωνα; Ἡ πρότασις ἐξαγνίζεται μόνον ἐκ τῆς ἀρετῆς τούτου τοῦ γέροντος, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἠθικὴν σημασίαν τῆς συμβουλῆς. Πρὸς τοῦτοις ἢ ἀπόδρασις ἐδεῖτο δαπάνης, ἣς ὁ Κρίτων δὲν ἐστερεῖτο, ἐν ᾧ ὁ Αἰσχίνης ἦτο πενέστατος.¹ Βεβαίως ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν ἀπῆται ὀξύτητα διανοίας, ἀλλὰ πάντως εὐαισθησίαν καὶ καρδίαν, ἣν δὲν εἶχεν ὁ Αἰσχίνης. Τούναντίον κατὰ τὸν ῥήτορα

1) Διογένης. Λαίρτ. II, 31 «Αἰσχίνου δὲ εἰπόντος, πένης εἰμι καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχω, δίδωμι δὲ σοι ἑμυτὴν Ἄρ' οὖν εἶπεν, αὐκ αἶσθε θάνῃ τὰ μέγιστά μοι διδοῦς;»

Λυσίαν, ὅστις εἶναι ἀξιόπιστος, οὗτος καίπερ μαθητῆς τοῦ Σωκράτους γενόμενος, ὅμως ἐπεχείρησε πράττειν, ὅσα πονηρότατοι καὶ ἀδικώτατοι ἄνθρωποι ¹⁾. Τοιοῦτος ὢν ὁ Αἰσχίνης οὔτε νὰ δαπανήσῃ εἶχε, οὔτε εἰς τοὺς κινδύνους τῆς ἀποδράσεως ἐξετίθετο. Λοιπὸν πρὸς τοιοῦτον ἔργον οὔτε οἱ εὐφυέστατοι τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, οἷος ὁ Πλάτων, οὔτε φαῦλοι, οἷος ὁ Αἰσχίνης, ἦσαν ἐπιτήδειοι.

Πρὸ πάντων δὲ ὁ Κρίτων φύσει ἦτο τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ προπαρασκευάσῃ καὶ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόδρασιν, ἂν ἔσπεργεν ὁ Σωκράτης. Οὗτος ἡλικιώτης καὶ δημότης ² τοῦ φιλοσόφου ὢν λέγεται, ὅτι ἡγείρεν ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου, ³ ἐν ᾧ εἶχε ποιήσῃ τὰς Χάριτας μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πausανίου σωζομένης. Οὕτω δὲ φιλικῶς διέκειτο πρὸς τὸν Σωκράτη, ὥστε παρῆχε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ⁴ καὶ τὰ μειεῖον ⁵ αὐτοῦ ἐλέγετο. Μετὰ δὲ τοῦ υἱοῦ Κριτοβούλου, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου προσφέρει τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου ὡς τίμημα ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους ⁶. Ἡ στενὴ τούτου σχέσις πρὸς τὸν δημότην καταφαίνεται ἐν τῷ Φαίδωνι, ἐνθα ἀκολουθεῖ τούτῳ εἰς τὸ οἶκημα τοῦ λουτροῦ ⁷ καὶ κλείει τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ θνήσκοντος ⁸. Ὁ Κρίτων ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλούσιος περὶ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων ἀσχολούμενος, ⁹ ἀλλὰ δὲν εἶχε φιλοσοφικὴν ἀξίαν, ὡς ἐν τοῖς ἔπειτα ἔσται λόγος. Ὡς τοιοῦτος ὁ Κρίτων ἦτο ἐπιτηδειότερος παντὸς ἄλλου, ὅπως παρασκευάσῃ τὰ τῆς ἀποδράσεως.

1) Ἀθην. XIII, 614. 2) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 33 E 3) Διογένης. Λαέρτ. II, 20. 4) Αὐτόθι: II 421. 5) Θεμίστ. IV. 440. 6) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 38 B. 7) 416 A. 8) 418 B. 9) Ἐν Εὐθυδήμ. 306 E.

Κατὰ πόσον προσεγγίζουσι τὰ ἐν τῷ διαλόγῳ τοῖς εἰρημένοις ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, δὲν δύναται τις ἀκριβῶς νὰ ὀρίσῃ. Κατὰ τὸν Schleiermacher ὁ Κρίτων δὲν εἶναι ἔργον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος κατασκευασθέν, ἀλλ' ἀληθὴς διάλογος, ὃν ὁ συγγραφεὺς παρὰ τοῦ διαλεξαμένου πρὸς τὸν Σωκράτη παρέλαβε, καθ' ὅσον οὗτος ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ τοὺς λόγους, καὶ μόλις προσέθετο πλέον ἢ τὴν γνωστὴν αὐτῷ γλῶσσαν τοῦ διδασκάλου διακοσμήσας ἀποκατέστησε, καλλωπίζων μὲν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, συμπληρῶν δὲ ἴσως τὰ ἀναγκαῖα¹. Ἀλλ' ὁ Socher εἰρωνευόμενος τὸν ἔξοχον ἄνδρα διὰ τὴν τοιαύτην γνώμην λέγει, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νὰ ᾔναι θαυμασίως ποιητικὸς λαός, ἂν ἐν πραγματικῷ σπουδαίῳ διαλόγῳ τοιαύτας προσωποποιῖας ᾔχον καὶ ἀφηρημένα, οἷοι οἱ νόμοι τῆς πόλεως, ἐπέτρεπον νὰ διαλέγωνται δίκην χορευτῶν τοῦ θεάτρου. Ἀλλ' εἰς ἡμᾶς τοὺς μεσημβρινοὺς λαοὺς τοιαῦται προσωποποιῖαι ἐν τοῖς πραγματικοῖς διαλόγοις δὲν εἶναι τι ἄηθες, ὡς νομίζει ὁ Socher. Διὰ τοῦτο τὰ εἰρημένα ὑπὸ τοῦ Schleiermacher δὲν ἀπέχουσι πολὺ τῆς ἀληθείας, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις πειρώμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν. Ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις ἐμβάλλονται εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους πλεῖστα, ἅπερ οὐδέποτε οὗτος εἶπεν, ὡς αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι παρετήρησαν². Ἀλλ' ἐν τοῖς ἄλλοις τὰ συμβάντα χρησιμεύουσι συνήθως ὡς ἀφετήρια τοῦ διαλόγου, ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἡ πράξις, δηλ. ἂν πρέπη ἢ μὴ ὁ Σωκράτης νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δεσμωτηρίου, ἀποτελεῖ τὸν κύριον σκοπόν.

1) I, 2, σελ. 233. 2) Διογένης. Λαέρτ. I, 36 «φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούοντα τὸν Λύσειν ἀναγινώσκοντος Πλάτωνος, Ἡράκλειε, εἰπεῖν, ὡς πολλὰ μοι κατεψεύδεθ' ὁ νεανίσκος. Οὐκ ὀλίγα γὰρ ὧν οὐκ εἶρηκε Σωκράτης, γέγραπεν ἄνθρωπος.»

Ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς παρούσης συζητήσεως ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἡ θεωρητικὴ λύσις ζητήματός τινος, ἀλλ' ἡ ἀπόφασις πρὸς ἀπόδρασιν. Ἐπειδὴ δ' οὕτως ἔχει, δὲν ἡδύνατο νὰ ἔγῃ πλήρη ἐλευθερίαν ὁ Πλάτων, ὅστις, ὡς φαίνεται, καὶ δὲν ἠθέλε νὰ λάβῃ τοιαύτην· διότι ἐπεθύμει μὲν, ὅπως σωθῇ ὁ διδάσκαλος, ὅμως τὴν ἀπόδρασιν δὲν ἐθεώρει ἠθικὴν. Λέγοντες ταῦτα ἐννοοῦμεν, ὅτι ὁ Πλάτων οὔτε πολὺ διεκόσμησεν, οὔτε ἐνίσχυσε τοὺς λόγους τοῦ Κρίτωνος, ὅστις περιορίζεται μόνον ἐν τῇ γνώμῃ τῶν πολλῶν καὶ ὅλως ἐν προσωπικοῖς λόγοις συμφέροντος τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἄν ὄντως ὁ συγγραφεὺς ἤ'ελε νὰ ἐπιρρώσῃ τὰ ἐπιχειρήματα τούτου, ἡδύνατο νὰ εἶπῃ πολλὰ τὴν ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἀπόδρασιν αἰτιολογοῦντα, π. χ. ἡδύνατο νὰ ἐξετάσῃ τὴν ποιότητα τῶν κατηγορῶν, τὴν σύνθεσιν τοῦ δικαστηρίου τῆς Ἡλιαίας, νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῶν δικαστῶν ἦτο μὲν ἴσως νόμιμος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δικαία, νὰ εἰκονίσῃ διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀρχὴν λυποῦντα λυπεῖ¹ καὶ, συνελόντι εἰπεῖν, νὰ προσθέσῃ πάνθ' ὅσα ἡ Πλατωνικὴ μεγαλοφυΐα ἡδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ. Ἀλλ' ἄριστα ἐποίησεν, ὅτι τοιαῦτα δὲν ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀγαθοῦ Κρίτωνος, ἅπερ τὸ ἥθος τούτου ἠθέλον βλάψει. Τουναντίον ὁ Πλάτων ἐν τῇ ἀνασκευῇ τοῦ Σωκράτους διὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ ἰσχυρῶν λογικῶν ἀποδείξεων

1. Ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι II, 2, 2 τίθησιν εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους τοῦ: ἐξῆς λόγους: «Πῶς δέ ποτε ἐσθ' ἔψω, εἰ ἄρα, ὥσπερ τὸ ἀνδραποδίζεσθαι τοῦ: μὲν φίλους ἀδικῶν εἶναι δοκεῖ, τοὺς δὲ πολεμίους δίκαιον, οὕτω καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀδικόν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους δίκαιον.» Ἀριστοτέλ. ἐν Ρητορ. II, 238 «ὕβριν γὰρ ἔφη εἶναι τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύεσθαι ὁμοίως εὖ παθόντα ὥσπερ καὶ κακῶς.»

καταδεικνύει, ὅποσον φιλόπολις καὶ φιλόνομος ἦτο ὁ εἰς θάνατον καταδικασθεὶς φιλόσοφος. Καὶ αὐτὸς δ' οὗτος εἶχε συμφέρον νὰ ἀπολογηθῇ, ὅτι οἱ μὴ τῶν πολιτικῶν μετέχοντες, ὡς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων, εἶναι μᾶλλον φιλοπόλιδες ἢ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διημερεύοντες, οἱ τὸ βῆμα τετριφότες καὶ τὰς ἀλόγους τοῦ ὄχλου ἀξιώσεις θεραπεύοντες. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ ἱστορικὴ βᾶσις ὑπάρχει πολὺ εὐρυτέρα ἢ ἐν πολλοῖς ἄλλοις. Ἴσως δ' ὁ συγγραφεὺς παρέλειψε καὶ τινα λεχθέντα, ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος μνημονεύμενον, ὅτι ἔσχωψε τοὺς ἐταίρους θέλοντας νὰ ἐκκλέψωσιν αὐτὸν ἐρωτήτας τούτους, ἂν γινώσκωσι χωρίον ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ δὲν εἶναι προσβατὸν θανάτῳ, ἂν μὴ ὑποτεθῇ, ὅτι τοιοῦτόν τι ἐλέχθη ἐν ἄλλῃ ἀποπείρᾳ· διότι ἐκ τοῦδε τοῦ διαλόγου δηλόν, ὅτι καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐγένοντο.¹

Ἀλλὰ καὶ τὰ τρία ἐξετασθέντα ζητήματα οὐδεμίαν σημασίαν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν, ἂν ἦτο πιθανὴ ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου Πλατωνικοῦ ΛΣ', ὅστις τὸν προκείμενον διάλογον θεωρεῖ ὡς ψευδεπίγραφον. Τί λοιπὸν; Οἱ μαθηταὶ ἢ μαθηταί τινες τοῦ Σωκράτους ἐπειράθησαν νὰ πείσωσι τοῦτον πρὸς ἕξοδον ἐκ τοῦ δέσμωτηρίου ἢ οὐχί; Τοῦτο καὶ πιθανώτατον καὶ μεμνηρυγμένον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐδείχθη. Ἄν λοιπὸν τοῦτο ἦναι ἀληθές, ὁ Πλάτων, ὅστις ἐξ εὐτελεστᾶτων ἐπισκέψεων τοῦ διδασκάλου ὠρμήθη πρὸς συγγραφὴν διαλόγων, ἤθελεν ἄρα ὀκνήρει νὰ ποιήσῃ τὸ αὐτὸ ἐξ ἱστορικοῦ γεγονότος, ἐν ᾧ διὰ τῆς πράξεως κυροῦται ὁλόκληρος ἡ ἠθικὴ τοῦ Σωκράτους θεωρία; Ναί· ἤθελεν ὀκνήσει νὰ

1) Ἐν Κρίτωνι 44 Β.

συμπληρώσῃ τὸ ἦθος ἐκείνου, ὅστις ἐκάκιζε μὲν τὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀκοσμίας, οὐδόλως ὁμως ἐνόει, ὅτι διὰ τοῦτο δύναται τις καὶ νὰ παραβαίῃ τοὺς νόμους τῆς πόλεως; Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Πλάτων εἶχε καθήκον νὰ συγγράψῃ τοιοῦτον διάλογον, τί οὗτος ἐγένετο; Ἀπώλετο ἐξ ἐπισκιάσεως μεταγενεστέρου ἔργου, δηλ. τοῦ προκειμένου διαλόγου; Παράδοξος ὄντως ὑπεροχή, ἥτις τὸν Πλάτωνα ἐπισκιάσασα, οὔτε ἐξ ἄλλων ἔργων ἐγένετο γνωστή, οὔτε συνειδήσιν ἑαυτῆς εἶχεν, ὅπως ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος ἐπιδειχθῇ.

Τίνες δ' ἄρα οἱ τῆς νοθείας λόγοι; ὍΑσι παρατηρεῖ¹, ὅτι τῷ Πλάτῳ εἶναι ἴδιον, ὅπερ ὡς καθολικὴν ἀρχὴν πρῆπει νὰ δεχθῶμεν, εἰς τὸν πραγματικὸν (τὸν ἀληθῆ Σωκράτη) τὸν ἰδανικὸν νὰ προσάπτῃ καὶ τὸν ἱστορικὸν μόνον ὡς ἐξωτερικὴν ὕλην ἢ ὡς θέμελον μεναχειρίζεται, ὅπως ἐπὶ τούτου τὸ οὐράνιον τῶν Μουσῶν τέμενος ἐποικοδομήσῃ. Μόνον μέγας, ἀξιομνημόνευτος λόγος ἔπρεπε νὰ ἦναι, ἂν ἐμελλε τὰ ἀναγραφῇ ἄνευ μεταπλάσεως κατὰ τὸν Πλατωνικὸν τρόπον. Καὶ ὁ διάλογος τοῦ Σωκρίτους πρὸς τὸν Κρίτωνα ἔχει τοιαύτην σημασίαν; Οὐδόλως· τὸ ἀποτέλεσμα πολλῶ μᾶλλον εἶναι τοιοῦτον, ὥστε δὲν ἦτο ἄξιον τοῦ κόπου νὰ ἀναγραφῇ, διότι ὅτι ὁ Σωκράτης εἰς τὴν παράκλησιν τῶν φίλων αὐτοῦ, ὅπως ὑπεκφύγῃ ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου, οὐδεμίαν ἀκρόασιν ἠδύνατο νὰ δώσῃ, καὶ ὅτι τὸ πρᾶξαι κατὰ τῶν θεσμῶν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ὡς ἄδικον ἔπρεπε τὰ θεωρήσῃ, ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἄρα ἦτο περιττὸν ἐν ἰδιαιτέρῳ διαλόγῳ νὰ πραγματευθῇ ὁ Πλάτων, ἀφ' οὗ μάλιστα τούτου ἐν τῷ Φαίδῳ 99 Α ἀφορμῆς δοθείσης ἐμνημόνευσεν. Ὡσαύτως ἐν τῷ Φαίδῳ ἡ ἀρχικὴ

1) Platon's Leben und Schriften σελ. 493.

ὑπόθεσις εἶναι γεγονός, δηλαδή ἡ διάλεξις τοῦ Σωκράτους πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν τοῦ βίου καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ διαλόγου εἶναι οὕτω σπουδαία, ὥστε ἡ ὕλη τῆς ἐν τῷ Κρίτῳ συζητήσεως οὐδόλως δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς ἐκείνην· καὶ ὅντως ὁ Πλάτων ταύτην τὴν Σωκρατικὴν διάλεξιν κατ' ἀληθῆ Πλατωνικὸν τρόπον μετεποίησεν.

Ὅτι ἡ ἀξιῶσις αὐτῇ τοῦ Asi εἶναι ὑπερβολικὴ, παρετήρησεν ἡδὴ ὁ Socher ἐρωτῶν,¹ τίνα ἰδεάν ὁ Πλάτων εἰς τὸ Σωκρατικὸν τοῦτο συμβάν ἠδύνατο νὰ ἐπισυναψῇ. Βεβαίως οὐδεμίαν ἄλλην ἢ ἠθικὴν. Ἡ ἀπόλυτος ὑποταγὴ εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, καίπερ τῆς φιλαυτίας εὐπρεπεῖς προφάσεις κατὰ τούτων παρεχούσης, δὲν εἶναι ἠθικὴ ἰδέα; Ὁ αὐτὸς μετὰ τινος εἰρωνείας προστίθῃσι, ὅτι μεταγενέστερος κριτικὸς δύναται νὰ ᾔναι οὕτως ἥρωικός, ὥστε τὴν ἀρνησιν τοῦ ὑπεκφυγεῖν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς φυγῆς νὰ θεωρῇ ὡς τι κοινόν, περὶ οὗ οὐδόλως εἶναι ἄξιον τοῦ κόπου νὰ λέγῃ τις. Ὁ Σωκράτης, ὡς παρατηρεῖ ὁ Socher, ἦτο ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι ἐνδοξότατος καὶ πανταχοῦ ἐγίνωσκον, ὅτι ὁ τρόπος τοῦ ὑπεκφεύγειν παροδικὴν ἔξαψιν τοῦ λαοῦ οὐδαμοῦ ἦτο συνηθέστερος ἢ ἐν Ἀθήναις καὶ ὅτι πανταχοῦ ὁ Σωκράτης ἠδύνατο νὰ εὑρῇ ἄσυχον. Λοιπὸν ἤθελόν ἐρωτῆσαι· δὲν ἐπραξάν τι πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀνδρὸς οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ;

Πρὸς τούτοις καθ' ἡμᾶς ἠδύνατο νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλος λόγος κατὰ τῆς γνώμης τοῦ Asi, ἂν ὁ ἐπικριτὴς τούτου προσεῖχε τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον, πρὸς ὃ ὁ φιλόσοφος διαλέγεται. Ἐν τῷ Φαίδῳ ἐπαχοδομήθη οὐράνιον τῶν Μουσῶν τέμενος, ἀλλ' ἐκεῖ ἐνί-

1) Ueber Platon's Schriften σελ. 65.

στανται κατὰ τῆς Σωκρατικῆς θεωρίας ὁ Συμμίας καὶ ὁ Κέβης, οἵτινες εἶχον τὴν διάνοιαν λεπτιτάτην. Διὰ τί καὶ οὗτοι δὲν εἰσέδυσαν μετὰ τοῦ Κρίτωνος εἰς τὸ δεσμωτήριον, εἶναι ἄλλο ζήτημα· ἴσως τοῦτο δὲν ἦτο συνετόν, ἐπιτετραμμένον καὶ ἀκίνδυνον. Ἄλλ' ὅπως-δήποτε μόνος ὁ δημότης τοῦ Σωκράτους εἰσῆλθεν. Διὰ τοιούτου λοιπὸν προσώπου ἦτο δυνατόν τῳ Πλάτῳ νὰ ἐποικοδομήσῃ ἰδανικὸν Σωκράτη, ὡς ὁ Ἀστὶ ἀξιοῖ· Καὶ ἐν τῳ Φαίδῳνι ὁ Κρίτων παρίσταται, ὅμως οὐδεμίαν λέξιν λέγει περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐκτελεῖ ὅλως πρακτικὰ καθήκοντα, π. γ. ἀκολουθεῖ τῳ φιλοσόφῳ εἰς τὸ λουτρὸν καὶ κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα τοῦ θνήσκοντος. Ἀφ' οὗ δ' ὁ Σωκράτης διὰ μακρῶν ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος μονονουχὶ δείξας τὰς κλίμακας τῆς ἀθανασίας, ἃς μέλλει νὰ ἀνέλθῃ, ὁ Κρίτων, ὡσεὶ μηδὲν τῶν λεχθέντων εἶχεν ἐννοήσῃ, ἐρωτᾷ, κατὰ τίνα τρόπον νὰ θάψῃ τὸν φιλόσοφον. Οὗτος μετὰ τινος φιλόφρονος εἰρωνείας γελάσας καὶ ἡσυχῇ πρὸς τοὺς φίλους ἀποβλέψας ἀπεκρίθη, ὅπως ἂν θέλητε, ἐὰν λάβητέ με καὶ δὲν ἐκφύγω ὑμᾶς¹. Ἡ ἀπόκρισις αὕτη δεικνύει, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὸν ἀγαθὸν Κρίτωνα, ὡς καὶ ὁ προκείμενος διάλογος προσεπιμαρτυρεῖ. Ἄν λοιπὸν πρὸς τοιοῦτο πρόσωπον διαλεγόμενος ὁ Σωκράτης ἀνυψοῦτο εἰς ὑψηλὰ ζητήματα, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ Ἀστὶ, ἤθελε παραχθῇ κωμικόν τι, εἰς ὃ συνήθως νεώτεροι φιλόσοφοι ὑποπίπτουσι· διότι μὴ δυνάμενοι νὰ σταθμίσωσι τὴν διανοητικὴν ποιότητα ἐκείνων, πρὸς οὓς διαλέγονται, ἀναπτύσσουσι μὲν μεγάλα ζητήματα, ἀλλὰ διεγείρουσι τοσαύτας παρανοήσεις, ὅσας εἰκονίζει ὁ Ἀριστοφάνης ἐν

(1) Ἐν Φαίδῳνι 115 C.

τῷ διαλόγῳ τοῦ Στρεψιάδου καὶ τοῦ πλαστοῦ Σωκράτους. Ὁ ἀληθὴς ὅμως τὴν ἀντίληψιν ἔχων ὁξυτάτην ἐγίνωσκε τὰ πρόσωπα, πρὸς ἃ ὁ λόγος ἐγίνετο.

Καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδῳ ἐπαναλαμβάνων φράσεις, ἃς εἶπεν ἐν τῷ Κρίτῳ¹, ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ μικρὸς οὗτος διάλογος εἶναι ἴδιον ἔργον. Διότι ἐλέγχων τοὺς φιλοσόφους τοὺς ἐξηγοῦντας τὰ πάντα ἐκ φυσικῶν αἰτίων λέγει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν ὁμοιότατον, ὡς εἴ τις ἔλεγεν, ὅτι ὁ Σωκράτης κάθηται ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, διότι τὸ σῶμα αὐτοῦ σύγκειται ἐξ ὀστέων καὶ νεύρων, ὧν καμπομένων κάθεται. Ταῦτα ὁμῶς εἶναι ὀργανικὰ αἰτία, ἐν ᾗ ἡ ἀληθὴς αἰτία εἶναι, ὅτι τοῖς μὲν Ἀθηναίοις ἔδοξε νὰ καταψηφίσωσιν αὐτοῦ, τῷ δὲ Σωκράτει νὰ παραμείνῃ καὶ τιμωρηθῇ. «Ἐπεὶ νῆ τὸν χύνα, ὡς ἐγῶμαι, πάλαι ἂν ταῦτα τὰ νεῦρά τε καὶ τὰ ὀστά ἤ περὶ Μέγαρα ἢ Βοιωτοὺς ἦν, ὑπὸ δόξης φερόμενα τοῦ βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ᾤμην καὶ κάλλιον εἶναι πρὸ τοῦ φύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν ὑπέχειν τῇ πόλει δίκην, ἦντιν' ἂν τάττῃ»². Κατὰ τὸν Socher μᾶλλον ὠρισμένως συγγραφεὺς τις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὑπόθεσιν συγγράμματος ὑφ' ἑαυτοῦ γεγραμμένου. Πρὸ πάντων ἡ ἠθικὴ, δηλ. τὸ ἦθος τοῦ Σωκράτους καὶ Κρίτωνος, ἀριδύλως μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ διάλογος εἶναι γνήσιον Πλατωνικὸν ἔργον. Ἀλλ' ὁ Asl παρατηρεῖ, ὅτι, ἂν καὶ ἡ ὑπόθεσις εἶναι ὁμηώδης, ὁμῶς στερεῖται τῆς εὐκολίας καὶ τῆς σαφηνείας τοῦ Εὐθύφρονος καὶ τῆς Ἀπολογίας· ἐν πολλοῖς χωρίοις ἐπικρατεῖ ἀταξία καὶ ἑλλειψις ἐνόητος· πολλὰ εἶναι μόνον καταπρονοῦσα ἐπανάληψις τῶν ἤδη εἰρημένων. Διὰ ταῦτα ὁ διάλογος οὗτος τοῖς χριτικοῖς καὶ ἐρμηνευταῖς παρί-

1) Ἐν 53 B. 2) Ἐν Φαίδῳ 99 A.

χει πολὺ πλείονας δυσκολίας ἢ οἷονδῆποτε ἄλλο ἐκ τῶν μικροτέρων καὶ τῷ Πλάτῳ ἀποδιδομένων ἔργων. Πρὸς ταῦτα ἡδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ· βεβαίως καὶ ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὑπάρχουσι κριτικαὶ καὶ ἐρμηνευτικαὶ δυσκολίαι, ἀλλ' ἤθελεν εἶναι παράδοξον, ἂν ἔλειπον, ἀφ' οὗ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος δὲν στεροῦνται τοιούτων. Ὅμως εἶναι ὑπερβολή, ἂν τὰς δυσκολίας ταύτας μεγεθύνωμεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ θεωρήσωμεν ὡς νόθον τὸν διάλογον. Ὅτι δ' ἡ κρίσις τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὑποκειμενική, μαρτυρεῖ τοῦτο, ὅτι ὁ Schaarsch mid', ὅστις δὲν φαίνεται διατεθειμένος νὰ δεχθῇ τὸν διάλογον ὡς γνήσιον, ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ διαλόγου εἶναι καθαρὰ καὶ εὐγενὴς καὶ σύμμετρος πρὸς τὴν Πλατωνικὴν. Ὁρθῶς δ' ὁ Socher λέγει, ὅτι τὴν ιδέαν τῆς ἀπολύτου δικαιοσύνης οὔτε ἀπλούστερον, οὔτε ἰσχυρότερον, οὔτε μετὰ μείζονος εὐαισθησίας δύναται τις νὰ ἀναπτύξῃ, ἢ ὅσον ὁ Πλάτων ἐν τῷ Κρίτῳ ἐποίησεν.

- F. AST, Platon's Leben und Schriften, Leipzig 1810.
 J. SOCHER, Ueber Platon's Schriften, München 1820.
 F. SUSEMIHL, Die Genetische Entwicklung d. Plat. Philosophie, Leipzig 1855.
 HER. SCHMIDT, Beiträge zur Erklärung Plat. Dialog. Wittenberg 1874.
 L. ULLRICH, Anmerkungen zu den Plat. Gesprächen, Menon, Kriton und dem zweiten Alkibiades, Berolini 1821.
 IMM. BEKKER, Platonis dialogi græce et latine, Berolini 1816.
 J. HELD, Platonis Crito, Solisbaci 1838.
 FR. NÜSSLIN, Der Platon. Kriton Mannheim 1850.
 G. STALLBAUM, Platonis Apologia et Crito, Gothæ et Erfordiæ 1858.
 D. ZIMMERMANN, Platon's Laches und Kriton, zum Sprachl. Verständniss, Erlangen 1858.
 CRON, Kritische und exegetische Bemerkungen zu Platons Apologie, Kriton und Laches, Leipzig 1864.
 » Platons Vertheidigungsrede des Sokrates und Criton, Leipzig 1878.
 KECK, Neue Jahrbücher für Phil. und Pæd. 1861, σελ. 411.
 MEISER, ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 1874 σελ. 39. Zu Platons Kriton.
 M. SCHANZ, Platonis opera, quæ feruntur omnia, Lipsiæ 1875.
 ED. GOEBEL, Platons Apologie des Sokrates und Kriton, Paderborn 1883.
 » Exegetische und Kritische Beiträge zu Platons Apologie und Criton, Paderborn 1883.
 C. SCHMELZER, Ausgewählte Dialoge, Berlin 1883.

Ἐγγραφοὶ ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἀπριλίου 1884.

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΑ

1. Arist. Platon's Leben und Schriften, Leipzig 1810
2. Schlegel, Leben Platon's Schriften, München 1820
3. Schlegel, Die philosophische Entwicklung d. Platon, Philosophie, Leipzig 1825
4. Her. Schlegel, Beiträge zur Erklärung Plat. Platon, Weidenberg 1827
5. L. Schlegel, Anmerkungen zu den Plat. Gesetzen, Platon, Kritik und dem zweiten Aristoteles, Berlin 1827
6. J. Her. Schlegel, Platon's Dialoge, Leipzig 1827
7. J. Her. Schlegel, Platon's Criton, Solothurn 1827
8. J. Her. Schlegel, Der Platon Kritik, München 1827
9. G. Schlegel, Platon's Apologie d. Criton, Göttingen 1827
10. D. Ammonius, Platon's Leben und Kritik, zum Sprachl. Verständnis, Erlangen 1827
11. J. Her. Schlegel, Platon's Leben und Kritik, zum Sprachl. Verständnis, Erlangen 1827
12. Platon's Apologie, Kritik und Leben, Leipzig 1827
13. Platon's Vertheidigung des Sokrates und Criton, Leipzig 1827
14. K. Schlegel, Neue Jahrbücher für Phil. und Päd. 1827, vol. 111
15. Platon's Leben und Kritik, Leipzig 1827, vol. 30, 31, 32
16. J. Her. Schlegel, Platon's Apologie des Sokrates und Criton, Leipzig 1827
17. J. Her. Schlegel, Platon's Apologie des Sokrates und Criton, Leipzig 1827
18. J. Her. Schlegel, Platon's Apologie des Sokrates und Criton, Leipzig 1827
19. J. Her. Schlegel, Platon's Apologie des Sokrates und Criton, Leipzig 1827
20. J. Her. Schlegel, Platon's Apologie des Sokrates und Criton, Leipzig 1827

K P I T Ω N .

[Η ΠΕΡΙ ΠΡΑΚΤΕΟΥ, ΗΘΙΚΟΣ΄Ι.]

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ.

I. Τί τηνικάδε² ἀφίξαι, ὦ Κρίτων ; ἢ οὐ πρῶ³ ἔτι ἐστίν ; 43

1) Οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι ἔχουσι δύο ἐπιγραφάς, τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα εἶναι δύο, καὶ ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ ἰθύνων πάντων τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων δι' αἰτίας, ἃς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰς τὸν Γοργίαν σελ. 35 εἴπομεν, ὁ προκείμενος μόνον ἐκ τοῦ ἐτέρου ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ, ἦτοι Κρίτων. Ἡ δευτέρα ἐπιγραφή δὲν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ὑπὸ μεταγενεστέρων. Ὁ ὀρισμὸς περὶ πρακτεοῦ εἶναι εὐρύτατος, διότι ὑπόθεσις εἶναι μόνον τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις. Ὅρα εἰσαγωγὴ σελ. 19. Ἐπιγράφεται δ' ἡθικός ὁ διάλογος πρὸς διακρίσιν ἄλλων, οἵτινες λέγονται λογικοί, μαιευτικοί, ἐριστικοὶ κτλ. Διογένης Λαέρτ. III, 58.

2) Ὁ π ρ ὀ λ ο γ ο ς ἔχει ὑπόθεσιν τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, τὸ ἦθος καὶ τὴν διάθεσιν τῶν ὁρώντων προσώπων. Καὶ τὰ τέσ-

σαρα ταῦτα ἐνταῦθα ἔχουσι πολὺ τὸ δραματικόν. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 9. Ὁ Κρίτων παρακάθεται τῇ κλίνῃ τοῦ δεσμώτου βαθέως λυπούμενος καὶ σιωπηλῶς θαυμάζων ἐπὶ τῇ ἡδέως κοιμωμένῳ φιλοσόφῳ, ὅστις ἀφυπνισθεὶς ἐρωτᾷ, ὡς συνήθως οἱ ἀνεγείρομενοι. Διὰ τί τοιαύτην ὥραν ἦλθες, ὦ Κρίτων ; ἢ ἀκόμη δὲν εἶναι πρωΐ ; Τὸ τηνικάδε εἶναι ἐντονώτερος τύπος τοῦ τηνίκα καὶ τίθεται ἐπὶ χρόνου καθ' ὅλου καὶ ἐπὶ τῶν ὥρων τῆς ἡμέρας ἰδίᾳ, μάλιστα τῆς πρωΐνης καὶ σημαίνει τόσον πρωΐ, ὡς ἐνταῦθα καὶ ἐν Πρωταγόρ. 310 B.

3) Ἐν πᾶσι τοῖς χειρογράφοις εὐρήται πρωΐ, ἀλλ' οἱ ἐκδότης στριζόμενοι ἐπὶ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, οἵτινες θεωροῦσι τὸ πρῶ ὡς ἄττικόν, ἀποκατέστησαν τοῦτο. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης κατέχεται ἔτι ὑπὸ τινος νύσταγμοῦ, φοβεῖται μὴ πλανᾶται περὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς ὥρας.

KP. Πάνυ μὲν¹ οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα² μάλιστα ;

KP. "Ορθρος³ βαθύς.

ΣΩ. Θχυμάζω⁴, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου⁵ φύλαξ ὑπακούσαι.

1) Ὁ μὲν κεῖται ἀντὶ τοῦ μὴν καὶ ἡ ὅλη φράσις δηλοῖ ἰσχυρὰν βεβαίωσιν.

2) Παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἀττικοῖς ἀναφέρεται εἰς ὠρισμένην ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτός, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν "Ορν. 1498, παρὰ δὲ τοῖς ἔπειτα λέγεται ἀντὶ τοῦ πότε, ὡς Δημοσθένης. Περὶ στεφάν. 329 «Ἐντίσιν οὖν σὺ νεανίας, καὶ πηνίκα λαμπρός;». Διὰ τοῦτο καὶ Θωμάς ὁ Μάγιστρος κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἀττικοὺς λέγει· «Πηνίκα μὴ εἴπης ἐπὶ χρόνου. Ἔστι γὰρ ὥρας ὁηλωτικόν· οἷον ἐὰν εἴπῃς ἔωθεν ἢ περὶ μεσημβρίαν». Ἐπειδὴ τὸ πρῶτ' περιλαμβάνει πολὺν χρόνον ὁ φιλόσοφος ἐπιθυμεῖ διὰ τοῦ μάλιστα νὰ μάθῃ ὅσον οἶόν τε ἀκριβέστατα τὴν ὥραν.

3) "Ορθρος λέγεται ὁ χρόνος τῆς πρωΐας, καθ' ὃν συνήθως οἱ ἄνθρωποι ἐγείρονται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις ἔχει εὐρεῖαν σημασίαν, προσετέθη ὁ προσδιορισμὸς βαθύς. Σημαίνει λοιπὸν ὥραν τῆς πρωΐας, καθ' ἣν ἔχει τις ἀνάγκην λύχνου, ὡς λέγει ὁ Φρύγιχος· «"Ορθρος τὸ πρὸ ἀρχομένης ἡμέρας, ἐν ᾧ ἔτι λύχνος δύναται τις χρῆσθαι». Ὁντως ἐν Πρωταγόρ. 310 B ὁ Ἰπποκράτης ἐπορεύθη «ἔτι βαθύς ὀρθρος» πρὸς τὸν Σωκράτη, ἐνθα

δὲν δύναται νὰ ἴδῃ ἕνεκα τοῦ σκότους καὶ ἀφ' οὗ διελέχθησαν ἐπὶ τινι χρόνῳ, ὁ φιλόσοφος λέγει τῷ νέῳ ἐν 311 A «ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ περιόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἕως ἂν φῶς γένῃται».

4) Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ἔμαθε τὴν ὥραν, δικαίως ἀπορεῖ, ὅτι ὁ φύλαξ ἠθέλησε νὰ ἀνοίξῃ· διότι τὸ δεσμωτήριον ἦτο κεκλεισμένον τὸ πρῶτ', ὡς λέγει ὁ Πλάτων ἐν Φαίδων. 59 D, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου ἀπὸ πρωΐας συναθροίζομενοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ (ὅπερ ἔκειτο ἐγγὺς τοῦ δεσμωτηρίου) περιέμενον, μέχρις ὅτου ἀνοίχθῃ.

5) Τὸ δεσμωτήριον κατ' εὐφημισμὸν ὠνομάζετο οἴκημα, Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Σόλων. 15 «Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερείας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιланθρώποις ἐπικαλύπτοντας ἀστείως ὑποκορίζεσθαι... τοὺς δὲ φόρους συντάξεις, φυλακὰς δὲ τὰς φρουράς τῶν πόλεων, οἴκημα δὲ τὸ δεσμωτήριον καλοῦντας». Οἱ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἦσαν δεδεμένοι ἐν τῇ πεδοκίχῃ, ἥτις ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ῥητόρων ἐλέγετο ξύλον, Δημοσθένης. κατὰ Τιμοκράτην. 740. Συνήθως λέγεται ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ, σπανίως δὲ δεσμοφύλαξ.

ΚΡ. Συνήθης ἦδη μοι ἐστίν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλὰκις¹ δεῦρο φοιτᾶν, καί τι² καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἤκεις ἢ πάλαι;

ΚΡ. Ἐπεικῶς³ πάλαι.

ΣΩ. Εἴτα⁴ πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρα- καθῆσαι;

παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, ὡς παρὰ τῷ Λουκιανῷ. Ὁ μὲν Κρίτων ἔκρουσεν, ὁ δὲ φύλαξ ὑπήκουσεν ἀνοίξαι τὴν θύραν. Ὅρα Πρωτ. 314 C. *

1) Οἱ φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους κατὰ τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς οὗτος ἔμεινεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἐφοίτων ἐνταῦθα, ἐν Φαίδ. 59 D.

2) Τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδοτῶν προσετίμων τὴν γραφὴν καί τοι καί, ἣν δικαίως οἱ νεώτεροι ἀπέκρουσαν καὶ κατὰ τὸ κῶρος τῶν χειρογράφων καὶ διότι ὁ Κρίτων δὲν προτίθεται νὰ ἐπιδειχθῇ διὰ τὰς πρὸς τὸν φύλακα εὐεργεσίας (ὅπερ ἤθελε δεικνύει τότοι), ἀλλὰ μόνον νὰ δεῖξῃ τὴν αἰτίαν, ὅτι τοιαύτην ὥραν οὗτος εἰσήγαγεν, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Stollbaum. Τὸ τί ὁ Κρίτων λέγει μετὰ τινος λιτότητος. Ἐκ τῶν δύο συνδέσμων ὁ μὲν πρῶτος εἶναι συμπλεκτικός, ὁ δὲ δεύτερος ἐπιδοτικός. "Ἐν τισι χειρογράφοις εὐρηται εὐεργετῆται καὶ ἐν ἄλλοις εὐεργετήται. Τὴν πρώτην γραφὴν ὑποστηρίζει ὁ Buttmann λέγων, ὅτι ὁ Κρίτων ἐκάστοτε τῷ φύλακι εἶδε μικρόν τι δῶρον. Κατὰ τὸν Ullrich ἐν τοιαύτῃ περιστάσει

ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, διὰ τὸ πολλὰκις δεῦρο φοιτᾶν καὶ τὸ εὐεργετῆσθαι ὑπ' ἐμοῦ. Ἡ πρότασις ὅμως αὕτη δὲν εἶναι τὸ αἴτιον τοῦ ξυνήθους, ἀλλὰ δεύτερον αἴτιον, δι' ὃ ὁ φύλαξ εἰσήγαγε τὸν Κρίωνα. Τὸν παρακείμενον σχεδὸν πάντες οἱ κριτικοὶ δέχονται, ἐξ ὧν ὁ Stollbaum παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Κρίτων λέγει τὰς αἰτίας, δι' ἃς ὑπὸ τοῦ θυρωροῦ εἰσήχθη καὶ ὀρθῶς μεταχειρίζεται παρακείμενον, ὅπως δεῖξῃ, ὅτι ἔλαβε παρ' αὐτοῦ εὐεργεσίας καὶ ὅτι καὶ νῦν εἶναι εὐγνώμων διὰ ταύτας. Νομίζομεν, ὅτι ἐν ἄλλῃ περιστάσει δὲν εἶχεν ἀφορμὴν νὰ δώσῃ δῶρον τῷ φύλακι (διότι εἰσῆρχετο κατὰ τὴν ὁρισμένην ὥραν, ἐν Φαίδων. 59 I), ἀλλ' ἐν τῇ παρούσῃ, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ κατὰ τὴν νύκτα εἰσοδος εἰς τὸ δεσμωτήριον. Καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἡδύνατο ὁ συγγραφεὺς νὰ μεταχειρισθῇ παρακείμενον.

3) Σημαίνει σχεδὸν καὶ πάνυ, ὅπερ δεόν νὰ προτιμήσωμεν, ὅπως ἐξηγηθῇ ὁ ἐπόμενος θαυμασμός τοῦ Σωκράτους.

4) Ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον ἐπεικῶς πάλαι, δηλ.

ΚΡ. Οὐ¹ μὰ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες· οὐδ' ἂν αὐτὸς ᾔθελον ἐν τοσαύτῃ τε² ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ³ σοὺ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος ὡς⁴ ἡδέως καθεύδεις· καὶ ἐπιτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἡδίστα διαίῃς⁵. καὶ πολλοί κ'·

ἀφ' οὗ ἤλθες πρὸ πολλῆς ὥρας, διὰ τί δέν με ἐξύπνισας; Ὁ Hirschlig, ὅστις πολλὰ ἐν τῷ Πλάτωνι ἀθετεῖ, νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν τὸ πῶς· διότι τὸ εἶτα κατὰ τοῦτον ἐν ἐρωτήσῃ μετὰ θαυμασμοῦ ἢ ἀγανακτήσεως δέν συνάπτεται μετὰ τοῦ πῶς. Τὴν παρατήρησιν ὅμως ταύτην ἐλέγχουσιν ἄλλα χωρία, ἅπερ παρέχει ὁ Stallbaum, Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλ. 888 «κᾶτα πῶς φέρων γε δέλτον οὐκ ἐμοὶ δίδως λαθεῖν;» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνισ. 964 «κᾶπειτα πῶς τοῦτ' οὐκ ἐχρησμολόγησις σύ;». Προσέτι τοῦ πῶς ἐξαλειφόμενου ἢ ἐπιτιμῆς γίνεται βαρυτέρα.

1) Κατὰ τὸν Croni τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα δέν εἶναι ἄμεσος ἀποκρίσις πρὸς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκράτους· διότι αὕτη ἄρχεται ἐκ τῆς φράσεως, καὶ ἐπιτηδές κτλ. Ἀλλ' ὁ Meiser παρατηρεῖ, ὅτι ἐκ τῶν ἡγουμένων συμπληροῦνται, οὐκ ἐπιγείρασε. Καὶ αἱ γενόμεναι ἐξηγήσεις δεικνύουσι τὴν σχέσιν τῆς ἀποκρίσεως πρὸς τὴν ἐρώτησιν. Ὁ μὲν Jacobs ἐξηγεῖ· Πῶς ἡδυνάμην νὰ ταράξω τὸν ὕπνον σου, ἀφ' οὗ ἐγὼ τὴν ἐμαυτοῦ λυπηρὰν ἀγρυπνίαν καὶ λύπην βαρέως φέρω; Ὁ δὲ Guhl· «Ὅντως, ὦ Σώκρατες, οὐ μόνον

διὰ τῆς ἀγρυπνίσεώς μου δέν ἐγείνα αἷτιος τοσαύτης λύπης καὶ τοσαύτης ἀγρυπνίας, ἣν ἐγὼ αἰσθάνομαι, ἀλλὰ παρατηρῶν τὸν ἡσυχόν σου ὕπνον θαυμάζω. Λοιπὸν εἰς ταύτην τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Κρίτωνος προστίθεται ἡ ἀκριβέστερα διὰ τῆς φράσεως, καὶ ἐπιτηδές σε κτλ.

2) Περιέμενέ τις, ἐν τοσαύτῃ ἀγρυπνίᾳ τε καὶ λύπῃ, ἀλλ' ὁ σύνδεσμος ἐτέθη μετὰ τὸ τοσαύτῃ πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἡ ἀντωνυμία δέον νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ πρὸ τοῦ λύπῃ, ὡς Πλάτ. ἐν Φαίδων. 94 D «τά τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν» καὶ Ἡρόδοτ. VII, 106.

3) Οὐ μόνον οὐκ ἤγειρά σε, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμαζον (καὶ ἐξακολουθῶ νὰ θαυμάζω). Ἡ ἐπομένη γενική ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ θαυμάζω, ὡς Ἰσοκράτ. Νικοκλ. 27 A «θαυμάζω τῶν ταύτην τὴν γνώμην ἐχόντων, ὅπως οὐ καὶ τὴν ἀνδρίαν κακῶς λέγουσιν». Κατὰ τὸν Gabel ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ αἰσθανόμενος.

4) Κατὰ τὸν Stallbaum εἶναι ἐντονώτερον τοῦ, ὅτι οὕτως ἡδέως.

5) Ἐπειδὴ ὁ τελικὸς λόγος ἐξαρτᾶται ἐκ παρωχημένου χρόνου, ὁ Hirschlig ἔτρεψεν εἰς εὐκτικὴν. Ἀλλ' ὁρθῶς ποιοῦντες οἱ ἐκδόται

μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν παντί¹ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν παρεστῶσῃ ξυφορᾷ, ὡς² ῥαδίως αὐτὴν καὶ πρῶς φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἄν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς³ εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτου⁴ ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη⁵ τελευτᾶν.

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σωκράτες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις συμφοραῖς ἀλίσκονται⁶, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται⁷ ἢ ἥλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ.

διατηροῦσι τὴν ὑποτακτικὴν διότι ἢ πράξις νοεῖται ὡς διαρκούσα. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν αἰτιατικὴν, ὡς εἰκάζει ὁ Nüsslin, νύκτα, ἀλλὰ τὸν χρόνον κατὰ τὸν Held ἢ τὸν βίον κατὰ τὸν Stallbaum, δηλ. ἵνα ὅσον τὸ δυνατόν μετὰ μεγαλειτέρας εὐχαριστήσεως διαγῆς τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον.

1) Τὸν Σωκράτη ἐθαύμαζον, ὅτι πάντοτε ἐξη εὐθύμως καὶ εὐκώλως, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. IV, 8, 2.

2) Τὸ αἴτιον τῆς εὐδαιμονίας ἐν μὲν τῇ πρώτῃ προτάσει ἐδήλωσε διὰ γενικῆς, ἐνταῦθα δὲ διὰ τοῦ ὡς. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου ὁ φιλόσοφος ἐφάνη τοιαύτος, ὡς ἀφηγεῖται ὁ Φαίδων ἐν 58 E «Εὐδαιμῶν γὰρ μοι ἀνὴρ ἐφάνετο, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα, ὥστε μοι ἐκείνον παρίστασθαι μὴδ' εἰς Ἀδου ἰόντα ἄνευ θείας μοίρας ἵεναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν».

3) Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῆς μουσικῆς. Πλημμελὲς σημαίνει τὸ ἄνευ μέλους, τὸ ἄρρυθμον, τὸ ἄ-

τοπον. Ἀντίθετον τούτου εἶναι τὸ ἐμμελές. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος ὁ βίος τοῦ ἀγαθοῦ ὁμοιάζει πρὸς μουσικὴν, ἐν Γοργ. 482. Τὸ ὑπακείμενον τοῦ ἀγανακτεῖν δὲν εἶναι τὸ ἐμέ, ὡς λέγει ὁ Stallbaum, ἀλλ' εἶναι ἄριστον, δηλ. τινά.

4) Ἐχοντα ἥλικίαν, ὅσῃ ἐγὼ ἔχω. Ὁ Σωκράτης ἔγη το ἔβδομηχοστὸν ἔτος, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν 52 E.

5) Ἀρ' οὐ πλέον ἐξησα ἔβδομηκοντα ἔτη. Ἐπειδὴ οἱ γέροντες εἶναι ἐγγὺς τοῦ θανάτου, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀγανακτῶσι δι' αὐτόν διότι ἡ ζημία εἶναι μικρά. Κατὰ τὸν Εὐριπίδην ὅμως συμβαίνει τὸ ἐναντίον, ἐν Ἀλκίστ. 680. «Μάτην ἄρ' οἱ γέροντες εὐχονται θανεῖν γῆρας ψέγοντες καὶ μακρὸν χρόνον βίου. Ἦν δ' ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θῆσκειν, τὸ γῆρας δ' οὐκέτ' ἔστ' αὐτοῖς βαρύν».

6) Αἱ συμφοραὶ εἰκονίζονται ὡς παγίδες, τὸ δὲ ῥῆμα συνετάχθη κατὰ τὸ ἔχσθαι, ὡς ἐν Πολιτ. III, 395 D «ἐν συμφοραῖς τε καὶ πένθεσι καὶ θρήνοις ἐχομέ-

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρῶ¹ ἀρίζαι;

ΚΡ. Ἀγγελίαν², ὦ Σωκράτες, φέρων χαλεπὴν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πασι καὶ χαλεπὴν³ καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς⁴ βαρύντα⁵ ἂν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην⁶; ἥ⁶ τὸ πλοῖον ἀφίκεται ἐκ Δήλου,

νην», ἐν Νόμ. Χ, 887 Ε «ἐν ξυμφοραῖς παντοδαπαῖς ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις».

7) Τὸ μέσον σημαίνει, ὅτι τι πρὸς ἡμῖν τὸ ἐνεργητικόν, ἀπολύει, ἐλευθερώνει. Ἐξελέχτο δὲ τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς δῆλωσιν τῆς ἐπιλύσεως καὶ χαλαρώσεως τῶν σωματικῶν δυνάμεων κατὰ τὸ γῆρας. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἐννοιαν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν, οὐδὲν αὐτοὺς κωλύει ἡ ἡλικία μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν, ὡς λέγει ὁ Held, δέχεται τὴν σύνταξιν τοῦ κωλύει, ὅπερ περιέχον ἄρνησιν συντάσσεται μετὰ τοῦ μὴ οὐ, ὡς τὰ παραπλησίαν σημασίαν ἔχοντα, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. III, 454 Β «οὐκ ἀπεσπρόμεν τὸ μὴ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἔλθεῖν ἀπ' ἐκείνου». Τὸ ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος λεγόμενον συμβαίνει ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους εἰρημένον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπρεπε νὰ γίνηται.

1) Ὁ Σωκράτης ἀπορεῖ, ὅτι ὁ Κρίτων ἦλθε λίαν πρῶ¹, διότι οἱ φίλοι καὶ μαθηταὶ δὲν ἤρχοντο τοιαύτην ὥραν. Ὁρα Φαίδ. 59 Ι.

2) Εἰς τὸ δεσμοτήριον ὁ Κρίτων δὲν εἰσῆλθεν, ὅπως ἀναγγεῖλη τὰ κατὰ τὸ πλοῖον, ἀλλ' ὅ-

πως προτείνῃ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ φιλοσόφου. Δὲν τολμᾷ ὅμως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ νὰ προτείνῃ τοῦτο.

3) Ἡ ἐπανάληψις αὐτῇ ἐφάνη ὀχληρὰ τῷ Hirschig, ὅστις ἔγραψε φέρων χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν καὶ τήνδε τὴν φράσιν ἐξήλειψεν, ὅπερ δικαίως ἀποδοκιμάζει ὁ Stallbaum. Τὴν ἐπανάληψιν ἐξηγεῖ τὸ πάθος τοῦ Κρίτωνος.

4) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν, ἐν τοῖς βαρέως φέρουσιν ἐγὼ βαρύντα ἂν ἐνέγκαιμι. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ, ἣν μόνον ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Πλάτων μεταχειρίζονται, τὸ ἄρθρον ἔχει ἀντωνυμικὴν σημασίαν, ὡς παρὰ Θουκυδ. I, 6 «ἐν τοῖς πρῶτοις δὲ Ἀθηναῖοι τὸν σίδηρον κατέβητο».

5) Ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα φέρεις καὶ εἶναι σύμπτυξις δύο προτάσεων, δηλ. τίς ἐστίν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν φέρεις;

6) Διὰ τῆς δευτέρας ταύτης ἐρωτήσεως τῆς ἐκφερομένης διὰ τοῦ ἡ προλαμβάνεται ἡ ἀπόκρισις τοῦ ἐρωτωμένου. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει προσλαμβάνει καὶ τὴν φράσιν ὅ ἡ ἡ οὐ δὴ ὅτι, ὡς ἐν Ἀπολογ. 26 Β «πῶς με φῆς δια-

οὐ! δει ἀφικομένου τεθνάναι με;

ΚΡ. Οὐ τοι δὴ ἀφίκεται, ἀλλὰ δοκεῖ μὲν² μοι ἤξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἡκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου³ καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγέλων⁴

φθεῖρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὐς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καὶ νῆα; Περὶ τοῦ πλοίου τούτου πραγματεύεται ἀκριβῶς ὁ Πλάτων ἐν Φαίδων. 58, Α. «Τοῦτό ἐστι τὸ πλοῖον, ὡς φασιν Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ Θησεύς ποτε εἰς Κρήτην τοὺς δις ἐπὶ ἐκείνους ὄρχετο ἄγων καὶ ἔσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. Τῷ οὖν Ἀπόλλωνι εὖξαντο, ὡς λέγεται, τότε, εἰ σωθεῖεν, ἐκάστου ἑτοὺς θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Ἀῆλον ἣν δὴ αἰεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ'ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. Ἐπειδὴν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτινύνειν, πρὶν ἂν εἰς Ἀῆλόν τε ἀφίκηται τὸ πλοῖον καὶ πάλιν δεῦρο. Τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχῃσιν ἀνεμοὶ ἀπολαβόντες αὐτούς. Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς θεωρίας, ἐπειδὴν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος στέψῃ τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου». Ἐπειδὴ δὲ ἡ στέψις ἐγένετο τὴν προτεραίαν τῆς δίκης, ὁ Σωκράτης ἔμεινε τριάκοντα ἔτι ἡμέρας ἕνεκα τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ἀνέμων.

1) Κατὰ τὸν Hirschlig πρέπει

νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν ἄκαιρον ταύτην ἐξήγησιν, διότι ὁ Κρίτων καὶ ὁ Σωκράτης ἦσαν ὁμήλικες καὶ τὸ πρᾶγμα ἦτο ἱκανῶς γνωστόν, ὥστε ἤθελεν εἶναι ἄτοπον νὰ ἐξηγηθῇ ἀκριβέστερον. Ἄν τις ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ τῷ μέτρῳ τούτῳ, πολλὰ ἔπρεπε νὰ ἀποκόψῃ ἐκ τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Ἄλλως ἐνταῦθα ἡ ἐξήγησις δὲν εἶναι ἐκτενής, ἀλλ' ἀναγκαῖα πρὸς ἔρισμόν τοῦ πλοίου.

2) Ὅταν προηγήται ἄρνησις καὶ ἀντιτίθηται ὁ ἄλλος, ἐνίοτε προστίθεται ὁ μὲν σημαίνων γε, τοῦλάχιστον, ὡς Πλάτ. ἐν Σοφιστ. 240 Β «οὐδαμῶς ἀληθινόν γε, ἀλλ' εἰκὸς μὲν» Θεαιτ. 201 Β «οὐδαμῶς ἐγὼ γε οἶμαι, ἀλλὰ πεῖσαι μὲν» καὶ ἐν Πρωταγόρ. 344 Α.

3) Ἡ θεωρία εἶχε μείνει ἐν τῷ λιμένι τοῦ Σουνίου, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς τὸν Ἀῆλον καὶ τὰς Κυκλάδας, Πausan. I, 1, 1, «Τῆς ἡπείρου τῆς Ἑλληνικῆς, κατὰ νήσους τὰς Κυκλάδας καὶ πέλαγος τὸ Αἰγαῖον, ἄκρα Σούνιον πρόκειται γῆς τῆς Ἀττικῆς» καὶ λιμὴν τε παραπλεύσαντι τὴν ἄκραν ἐστὶ, καὶ ναὺς Ἀθηναῖς Σουναίας ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἀκρας».

4) Ὁ Hirschlig καὶ ὁ Gron οὐ βελίξουσι τὴν λέξιν τῶν ἀγγέλων, διότι νομίζουσιν, ὅτι εἶναι ἀμφίβολον, ἂν οἱ ἡκοντές τι-

ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὐρίον ἔσται, ὃ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾷν.

44 / Π. ΣΩ. 'Αλλ', ὃ Κρίτων, τύχη ἀγαθὴ! εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω. οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει;

ΣΩ. 'Εγὼ σοι ἐρῶ. τῇ γὰρ που³ ὑστεραῖα δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ³ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῦτον.

ΚΡ. Φασίγέ⁴ται δὴ οἱ τούτων κύριοι.

νες ἀπὸ Σου νίου ἡδύνατο νὰ ὀνομασθῶσιν ἄγγελοι καὶ ἡ φράσις δὴ λον ἐκ τῶν ἀγγέλων δὲν εἶναι ὀρθή· διότι ἡ ἐκ ἐν τῇ προκειμένη σημασίᾳ δὲν δύναται νὰ συνταχθῇ μετὰ προσώπων. Τούναντίον ὁ Stallbaum καὶ ὁ Keck ὑποστηρίζουσι τὴν παράδοσιν, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος λέγει, ὅτι ἡ μὲν διόρθωσις εἶναι καθαρωτέρα, κανονικωτέρα, 'Ολλανδικωτέρα, ἀλλ' ἡ παράδοσις εἶναι καλλίων, χαιριστέρα καὶ ἑλληνικωτέρα. Σημειωτέον, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἀγγελίων, ἥτις τῷ Grotius μᾶλλον ἀρέσκει.

4) 'Ακούσας ὁ φιλόσοφος, ὅτι μέλλει νὰ ἀποθάνῃ, οὐ μόνον δὲν ἐλυπήθη, ὡς ὁ Κρίτων, οὐδὲ ἐφοβήθη, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ προβῇ εἰς τὸν θάνατον ὡς εἰς τι ἀγαθόν. Τοῦτο οὐδόλως εἶναι παράδοξον, διότι ὁ Σωκράτης τὴν ἐνῶσιν τῆς ψυχῆς μετὰ σώματος θεώρει ὡς τινα νόσον. Τοῦτου ἔνεκεν θῆσκαν λέγει ἐν Φαίδων. 118 Α «ὦ Κρίτων, ἔφη τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα.

'Αλλὰ ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε» δηλ. ἀποχωριζομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος νομίζει, ὅτι θεραπεύεται καὶ ὅτι ὀφείλει ἀλεκτρυόνα τῷ Ἀσκληπιῷ, ὡς οἱ θεραπευόμενοι ἐκ τῶν νόσων.

2) 'Ὡς νομίζω, ἂν μὴ ἀπατώμαι. 'Ὁ μεταχειριζόμενος τὸ ἐπιρρημα τοῦτο ὑποδεικνύει, ὅτι περιμένει τὴν ἀπόκρισιν ἐκείνου, μεθ' οὗ διαλέγεται. 'Ἐπειδὴ ἡ κατ' ὄναρ φανείσα γυνὴ εἶπεν, ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν θέλει ἔλθεῖ, τὸ πλοῦτον δὲν ἡδύνατο νὰ φράσῃ, ἂν τὸ ἐνυπνιον ἦτο ἀληθές.

3) Εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως, διότι τὸ ὑστεραῖος κατὰ σημασίαν ἰσοδυναμεῖ πρὸς συγκριτικόν.

4) 'Ὁ γὰρ δηλοῖ ἐλάττωσιν (τούλάχιστον). 'Ἐπειδὴ ὅμως λέγουσιν οἱ τούτων κύριοι, ἡ ἐλάττωσις χρησιμεύει μόνον πρὸς λιτότητα. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς. Κυρίους δὲ τούτων λέγει τοὺς ἑνδεκα, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ Φαίδωνος 59 Ε «λύουσι γάρ, ἔφη, οἱ ἑνδεκα Σωκράτη καὶ πα-

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης¹ ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας. τεκμαίρομαι² δὲ ἐκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἐώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης³ τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις⁴ ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγεῖραί με.

ραγγέλλουσιν ὅπως ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτήσῃ» καὶ 85 B. Οὐτοι ἦσαν ἄρχοντες κληρωτοὶ γινόμενοι ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, Πολυδεύκ. 8, 102 «Οἱ ἑνδεκα, εἰς ἑφ' ἐκάστης φυλῆς ἐγίνετο, καὶ γραμματεὺς αὐτοῖς συνηριθμεῖτο». Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο ἀπερχομένη καὶ ὁ Ullrich εἰκάζει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄρχοντες ἐλάμβανον μισθόν, διότι οὐδεὶς ἐδέχετο τοιαύτην ἀρχήν, Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. VI, 5, 5 «Μετά δὲ ταύτην ἐχομένη μὲν ἀναγκαιοτάτη δὲ σχεδὸν καὶ χαλεπωτάτη τῶν ἀρχῶν ἐστίν ἡ περὶ τὰς πράξεις τῶν καταδικασθέντων καὶ τῶν προτιθεμένων κατὰ τὰς ἐγγραφὰς καὶ περὶ τὰς φυλακὰς τῶν σωμάτων. Χαλεπὴ μὲν οὖν ἐστὶ διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν ἀπέχθειαν· ὥστε ὅπου μὴ μεγάλα ἐστὶ κερδαίνειν, οὐτ' ἄρχειν ὑπομένουσιν αὐτήν, οὐδ' ὑπομείναντες ἐθέλουσι πράττειν κατὰ τοὺς νόμους».

1) Δὲν λέγει σήμερον, διότι ἔτι ὑπῆρχε σκότος, ἄρθρος βαθύς, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἴρηται. Λοιπὸν δὲν θά ἔλθῃ σήμερον, ἀλλ' αὔριον.

2) Τὸ τεκμαίρεσθαι ἔχει ποιητικὴν συντάξιν· συντάσσεται μετὰ τῆς ἐκ τῆ ἀπὸ καὶ γενικῆς, ὡς ἐνταῦθα καὶ Θουκυδίδ. IV, 12, 3 «τεκμαίρομενοι ἀπὸ τῆς Σκιά-

νης» μετὰ δοτικῆς, ὡς παρ' Ἡρόδοτ. I, 57 «τεκμαίρομενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῖσι Πελασγῶν», μετὰ τῆς πρὸς καὶ αἰτιατικῆς, Δημοσθέν. XXVII, 22.

3) Ἡ γενικὴ αὕτη δὲν εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως τοῦ πρότερον, ἀλλὰ δηλοῖ τὸν χρόνον. Κατὰ τὸν Zimmermann ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήνδε· ὃ ἐώρακα ταύτης τῆς νυκτός καὶ τοῦτο ὀλίγω πρότερον (ἢ ἐγγήγορα). Ὁ δὲ προσδιορισμὸς ὀλίγον πρότερον ἐτέθη πρὸς δῆλωσιν, ὅτι τὸ ἐνυπνιον εἶναι ἀληθές, ὡς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι, δηλ. ὅτι τὰ μετὰ τὰς μέσας νύκτας ἐνύπνια δὲν εἶναι ἀπατηλά, Ὀδυσσ. Δ, 840 «φίλον δὲ οἱ ἦτορ ἰάνθη, ὡς οἱ ἐναργές ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῶ», Μόσχος ἐν Εἰδουλ. 2, 2 «νυκτὸς ὅτε τρίτατον λάχος ἴσταται, ἐγγύθι δ' ἤως... εὐτε καὶ ἀτρεκέων ποιμαίνεται ἔθνος ὄνειρων» Horat. Satir. I, 40, 33, «Quirinus post medium noctem visus, quum somnia vera».

4) Παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὅταν τὸ κινδυνεύειν συντάσσῃται ἀπαρεμφάτω, σημαίνει ὅτι καὶ τὸ δοκεῖν κατὰ τὸν Stallbaum, ὡς ἐν Ἀπολογ. 20 D «τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός». Ἄν ὁ Κρίτων, ὅτε ἤλθεν εἰς τὸ δεσποτήριον, ἀφύπνιζε τὸν φιλόσο-

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνούπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει¹ τις μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὖει-
δής², λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώ-
B κρατες, ἡματι³ κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίθωλον⁴ ἵκοιο.

φον, ἤθελε διαταράξει τὸ ἐνού-
πνιον· Ὡστε τὸ μὴ ἐγειραὶ ἦτο
κατάλληλος περίστασις, ὅπως ἴδῃ
ὁ Σωκράτης τὸ ἐνούπνιον. Ἡ ἀό-
ριστος ἀντωνυμία κατὰ τὸν Cron
ἐτέθη χάριν λιτότητος. Καὶ
τοῦτο ἔχει πολὺ τὸ δραματικόν·
ἐν ᾧ ὁ Κρίτων θαύμαζε τὸν Σω-
κράτη ὡς ἡδέως καθεύδοντα, οὐ-
τος ἐβλεπεν ἐνούπνιον, ὅτι καλεῖ-
ται εἰς τὸν ἄλλον βίον.

1) Τὸ δοκεῖν ὡς ἀντίθετον
τοῦ εἶναι λέγεται ἐπὶ ἐνούπνιων,
Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ 402 «ἔδοξ'
ἰδεῖν τρεῖς νυκτὶ προσφερεῖς κό-
ρας». Ἀριστοτάν. ἐν Σφηξί 31
«ἔδοξέ μοι περὶ πρῶτον ὕπνον ἐν
τῇ Πυκνὴ ἐκκλησιάζειν».

2) Κατὰ τὸν Stallbaum ἐπειδὴ
τά κατ' ὄναρ ἐμφανιζόμενα πρόσω-
πα ἐνομιζόντο ὡς θεῖα, ἐπλάτ-
τόντο ὡς καλλίονα, μείζονα καὶ
σεβαστότερα. Διὰ τοῦτο ἡ τὸν
Σωκράτη καλέσασα γυνὴ εἶναι
καλὴ καὶ εὖειδής. Ὁ αὐτὸς ἀνὴρ
παρατηρεῖ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τοῖς
εἰδώλοις ἀπέδιδον λευκὰ ἱμάτια,
Plin. Epist. VII, 27 καὶ ὅτι τὸ
λευκὰ σημαίνει λαμπρά. Νομίζο-
μεν, ὅτι τὸ λευκὸν χρώμα δηλοῖ
εὐτυχίαν καὶ χαρὰν, διότι οἱ ἀρ-
χαῖοι τοιαύτην σημασίαν ἀπέδι-
δον εἰς τὸ χρώμα τοῦτο. Διὰ
τοῦτο ὁ Ὅμηρος περὶ τῆς κατοί-
κίας τῶν θεῶν λέγει ἐν Ὀδυσσ.

Ζ, 45 «οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται
οὔτε ποτ' ἄνθρωπῳ δεύεται, οὔτε
χιῶν ἐπιπίλνεται, ἀλλὰ μάλ' αἴ-
θρη πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ
δ' ἐπεὶ δέδρομεν ἀγλή»
Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 709 «νῦν, ὦ
Ζεῦ, πάρα λευκὸν εὐάμερον πε-
λάσαι φάος θαῖν ὠκυάλων νεῶν»
Πλούταρχ. ἐν βίῳ Περικλ. 27
«Διὸ καὶ φασὶ τοὺς ἐν εὐπαθείαις
τισὶ γενομένους λευκὴν ἡμέραν
ἐκείνην ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου
προσαγορεύειν». Διὰ τοῦ λευκοῦ
λοιπὸν χρώματος, ὡς εἰκάζομεν,
ὕπαινίσσεται τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ
ἄλλου βίου, ἣτις κατὰ τὰ ἐν τῷ
Φαίδωνι εἰρημένα ἀναμένει τὸν
φιλόσοφον. Γυνὴ ἐνταῦθα εἶναι
Θέτις ἡ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως,
ὡς ὀρθῶς εἰκάζει ὁ Nusslin. Νο-
μίζομεν δ', ὅτι ὁ Πλάτων παρα-
βάλλει τὸν Σωκράτη πρὸς τὸν
ὁμηρικὸν Ἀχιλλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ
Ἀπολογία 28 C, ἐνθα λέγει, ὅτι
ὀλιγωρεῖ τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ
θανάτου, ὡς ὁ υἱὸς τῆς Θέτιδος.
ἔχει δὲ κοινὸν μετὰ τοῦ ἥρωος
ἐκείνου, ὅτι ἐμμένει ἐν τῇ τάξει,
ἐν ᾗ τὸ θεῖον ἔταξεν αὐτόν, μὴ
ὑπολογιζόμενος τὸν θάνατον πρὸ
τοῦ αἰσχροῦ.

3) Ὁ ὁμηρικὸς Ἀχιλλεὺς ἀπει-
λῶν τοὺς Ἀχαιοὺς, ὅτι θέλει ἀ-
πέλθει τῆς Τροίας, λέγει εἰς τοὺς
πρέσβεις αὐτῶν ἐν Ἰλιάδ. I, 363

ΚΡ. Ὡς ἄτοπον¹ τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργές² μὲν οὖν, ὡς γέ μοι³ δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

III. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ' ἴ, ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν⁴ ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀπο-

«εἰ δέ κεν εὐπλοίην δώῃ κλυτὸς Ἑννοσίγαιος, ἥματι κε τριτάτῃ Φθίην ἐρίθωνον ἰκοίμην». Διὰ τῆς Φθίας, ἣτις εἶναι ἡ πατρίς τοῦ Ἀγίλλεως, ὑπανίσσεται τὸν ἄλλον βίον, ὅστις τῷ Σωκράτει εἶναι προσφιλής, ὡς ἡ πατρίς. Οὕτω παραβάλλει ὁ φιλόσοφος τὸν θάνατον πρὸς πλοῦν, ὡς καὶ ἐν Φαίδων. 85, D καὶ 99 D. Καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπάρχει ἡ αὐτὴ παραβολή, ὡς Cicero. Cato κεφ. 19.

4) Ἐρίθωλαξ καὶ ἐρίθωλος λέγεται ἡ ἔχουσα μεγάλους βώλους (σώλους παρὰ τοῖς νεωτέροις) ἥτοι παχεῖα, εὐφορος. Τὸ ἐπίθετον ἀρμύζει καὶ εἰς τὸν μέλλοντα βίον, ὅστις εἶναι εὐδαιμονέστερος τοῦδε.

1) Οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ἐρμηνεύουσιν, ὡς θαυμαστὸν καὶ παράδοξον.

2) Ἐναργές εἶναι τὸ φανερόν, τὸ σαφές, εὐεξήγητον. Τὸ οὖν ἐνταῦθα ἔχει βεβαιωτικὴν σημασίαν, ὥντως, ὅπερ ὑποδεικνύει τὴν παραγωγὴν τοῦ συνδέσμου ἐκ τῆς μετοχῆς ὄν, Ἡρόδοτ. III, 80 «καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἀπιστοὶ μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὅν οὖν=ὄντως».

3) Ἡ γραφή ὡς ἐμοὶ δοκεῖ δικαίως ἀπερίφθῃ ὑπὸ τοῦ Hermann, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ

Gron, ἡ ἔμφασις πίπτει μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ῥήματος ἢ ἐπὶ τῆς ἀντωνυμίας.

4) Ἡ μετὰθασις τοῦ Κρίτωνος εἰς τὴν πρότασιν αὐτοῦ φαίνεται ἀπότομος, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοιαύτη. Ἀφ' οὗ τὸ ἐνύπνιον εἶναι σαφές, ὅτι θά ἀποθάνῃς, πείσθητι εἰς ἐμέ, ἵνα σωθῇς. Δαιμόνιος λέγεται ὁ ὑπερβαίνων τὸ κατὰ φύσιν γινόμενον, τὸ σὺνηθες. Καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει σὺνηθες ἦτο ὁ ὢν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ εὐρίσκων εὐκαιρίαν νὰ φεύγῃ, ὅπερ ὁ Σωκράτης δὲν ἤθελε νὰ πράξῃ. Ἡ προσαγορεύσις αὕτη γίνεται μετὰ τινος φιλόφρονος μομφῆς.

5) Ἀκόμῃ καὶ τώρα, τώρα τοῦλάχιστον, ὅτε εἶναι ἡ τελευταία περίστασις πρὸς σωτηρίαν. Ἡ φράσις ὑποδηλοῖ, ὅτι καὶ ἄλλοτε μάλιστα ἐπειράθη ὁ Κρίτων νὰ σώσῃ τὸν φιλόσοφον. Ὁ Schneizer εἰκάζει, ὅτι ὁ διάλογος ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρίτωνος· διότι ἄλλως ἤθελεν εἶναι ἄτοπον, ὅτι εἰσάγει τὸν Κρίτωνα ἐργαζόμενον κατὰ τῶν νόμων τῆς πολιτείας. Καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις δὲν ὀνομάζει οὐδένα πολίτην Ἀθηναίων προσφέροντα χρήματα, ὅπως δοῶσι ταῦτα εἰς τοὺς ἐξαχχόντας καὶ σώσαντας τὸν φιλόσοφον, ἀλλὰ μόνον τοὺς Θηβαίους Συμμίαν καὶ

θάνης, οὐ μίαι¹ συμφορά ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ² ἐστερη-
σθαι τοιούτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μὴ³ ποτε εὐρήσω,
ἐτί⁴ δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἱ ἐμέ⁵ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν,
ὡς⁶ οἷός τ' ὦν σε σώζειν, εἰ ἤθελον ἀναχίσκειν χρήματα, ἀ-

Κέβητα. Ἄν ἦναι ἀληθὲς ἡ εἰ-
δησις, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι μετενόη-
σαν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκρά-
τους, νομίζομεν, ὅτι καὶ ζῶντος
τοῦ Κρίτωνος ἡδύνατο νὰ γράψῃ
ταῦτα ὁ Πλάτων.

1) Ἡ ἀντιδιαστολή παρελεί-
φθη χάριν βραχυλογίας. Κατὰ τὸν
Stallbaum ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· οὐ
μία συμφορά ἐστὶν ἐμοί,
ἀλλὰ πλείους χωρὶς μὲν
τοῦ ἐστερηθῆσαι κλπ. Δὲν
εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέψωμεν τὸ ἐ-
στὶν εἰς ἐσται, ὡς ἔπραξεν
ὁ Hirschig· διότι κατὰ τὸν Cron
τὸ ἐστὶν εἶναι ζωηρότερον καὶ φυ-
σικιώτερον.

2) Ἀφ' οὗ ὁ Sallier ἔτρεψε τὸ
σοῦ τῶν χειρογράφων εἰς τοῦ,
οἱ πλείστοι τῶν ἐκδοτῶν ἐδέξαντο
τὴν διόρθωσιν. Ὁ δὲ Stallbaum
θαυμάζει, ὅτι ὁ Hermann διατη-
ρεῖ τὴν προσωπικὴν ἀντιωνυμίαν
καὶ οὕτω τὸ χωρὶς συντάσσει
ἀπαρεμφάτω. Πρὸς κύρωσιν δὲ
τῆς διορθώσεως φέρει παραπλή-
σις χωρία, ὡς ἐν Συμπ. 173 C
«χωρὶς τοῦ οἴεσθαι ὠφελεῖσθαι
ὑπερφυῶς ὡς χαίρω». Αὐτόθι 184
B «οὐδὲν γὰρ δοκεῖ τούτων οὔτε
βέβαιον οὔτε μόνιμον εἶναι χωρὶς
τοῦ μὴδὲ πυφικέναι ἀπ' αὐτῶν
γενναίαν φιλίαν». Ἄλλ' ἡδύνατό
τις νὰ δισχυρισθῇ, ὅτι τὸ ἄρθρον
παρελείφθη, ὡς πρᾶττει ὁ Ulrich.

Ὁ δὲ Madwig ἔνεκα τῆς ἀσυνή-
θους συντάξεως διὰ τοῦ μὲν —
προτείνει, ὅπως τὸ χωρίον μετα-
βληθῇ, εἰς σοῦ ἐστερησομαι.

3) Τὸ οὐ μεθ' ὀριστικῆς ἡ ὑπο-
τακτικῆς δηλοῖ ἔντονον ἄρνησιν,
ὡς καὶ παρὰ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ.
ἐπὶ Κολων. 179 «οὐ τοι μὴ ποτέ
σ' ἐκ τῶνδε ἐδράνων, ὧ γέρον,
ἄκοντά τις ἄξει».

4) Ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Σω-
κράτους ὁ Κρίτων θέλει πάθει
δύο συμφοράς, πρῶτον θέλει στε-
ρηθῇ ἀρίστου φίλου καὶ δεύτερον
θέλει τύχει ἀδίκου δυσφημίας παρὰ
τῶν ἀγνοούντων ἀμφοτέρους.

5) Δηλαδὴ ὅτι ἐγὼ μὲν εἶμι
ἀφειδῆς χρημάτων, σὺ δὲ ἰδιό-
τροπος.

6) Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Buttmann τὸ
ὡς ἀπέδωκεν εἰς τὸ ἀμελεῖσθαι,
καθ' ὃ λέγει ὁ Stallbaum· διότι
τὸ δοκεῖν δὲν συντάσσεται τῷ ὡς
καὶ ἀπαρεμφάτω. Τοῦτο συντα-
κτέον τῇ μετοχῇ ὦν πρὸς δήλω-
σιν ὑποκειμενικοῦ αἰτίου, δηλ. εἴ-
ναι γνώμη τῶν πολλῶν, ἣν δὲν
δέχεται ὁ Κρίτων, ὡς Ἰσοκράτ.
ἐν Πανηγυρ. 52 B «ἤλθον... οἱ
Ἡρακλέους παῖδες... τὰς μὲν
ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς
οὐκ ἂν δυναμένους βοηθεῖν, τὴν
δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες
εἶναι».

μελῆσαι, καίτοι τίς ἂν αἰσχύων¹ εἴη ταύτης δόξα ἢ² δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοί³, ὥς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε⁴ ἡμῶν προθυμουμένων.

ΣΩ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν⁵ δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι⁶, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῇ. |

ΚΡ. Ἀλλ' ὁρᾷς⁷ δὴ ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς D

1) Εὐφωῶς οἱ ἀρχαῖοι τὴν φιλαργυρίαν εἶπον μικρόψυχον πάθημα· διότι ὁ ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου κατεχόμενος οὐδὲν γενναῖον ἐν τῷ βίῳ δύναται νὰ διαπράξῃ. Ὁ Περικλῆς παρὰ τοῦ πολιτικοῦ ἀπαιτεῖ τέσσαρας ἀρετάς· γινώσκει τὰ δέοντα, ἐρμηνεύει ταῦτα, εἶναι φιλόπολιν καὶ χρημάτων κρείσσονα. Ἀλλὰ αἱ ἀρεταὶ αὗται μηδενίζονται, ἂν μὴ ὑπάρχῃ ἡ τελευταία «προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἐνὸς ἂν πωλοῖτο» Θουκυδίδ. II, 60. Ὁρα καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 295.

2) Ἐπεξηγεῖ τὸ ταύτης, ὥς καὶ ἐν Θεαιτ. 127 A «οὐκ ἔσθ' ὅτι τούτου μεῖζον ἂν ἔρμαιον ἡγήσαίμην ἢ εἰ οὗτος ἀρέσκειτο».

3) Ὁ Κρίτων τὴν μέλλουσαν δυσφημίαν στηρίζει ἐπὶ τῆς γνώμης τῶν πολλῶν, εἰς οὓς ὁ φιλόσοφος ἀντιτάσσει τοὺς ἐπιεικεστάτους.

4) Ἐννοεῖ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου. Μετεχειρίσθη τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῆς ἀντωνυμίας, διότι ἐννοεῖ καὶ τοὺς ἄλλους φίλους τοῦ φιλοσόφου.

5) Ὁ ἀριστοκρατικὸς φιλόσοφος καταφρονεῖ πάντοτε τῆς γνώμης τῶν πολλῶν, ὥς ἐν Πρωταγόρ. 317 A «ἐπεὶ οἱ γε πολλοὶ ὥς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν αἰσθάνονται, ἀλλ' ἅπ' ἂν οὗτοι διαγγέλλωσι, ταῦτα ὑμνοῦσι». Ὁμολογεῖ ὅμως, ὅτι ὁ λαὸς ἐν ταῖς ἐλευθερίαις πόλεσιν εἶναι μέγας παιδαγωγός, ὅστις παιδεύει καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας· διότι πολλοὶ ἄνθρωποι συγκαθεζόμενοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐν τοῖς θεάτροις, ἐν τοῖς στρατοπέδοις καὶ ἐν ἄλλοις συλλόγοις ψέγουσι καὶ ἐπαινοῦσι· «ἢ ποῖαν ἂν αὐτῶν παιδίαν ἰδιωτικὴν ἀνθῆξιν, ἣν οὐ κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου ψόγου ἢ ἐπαινοῦ οἰχθήσεσθαι φερομένην κατὰ ῥοῦν, ἣ ἂν οὗτος φέρῃ; καὶ φήσιν τε τὰ αὐτὰ τούτοις καλὰ καὶ αἰσχροὶ εἶναι...» ἐν Πολ.

6) Ἐπιεικεῖς εἶναι οἱ εὐδόκιμοι, οἱ μὴ ἔχοντες τὴν ἄνοιαν τῶν πολλῶν.

7) Ὁ Κρίτων ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν ἄδικον καταδίκην τοῦ φιλοσόφου νομίζει, ὅτι εἶναι καιρὸς,

τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δῆλα! τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἱοί τ' εἰσιν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα² σχεδόν, ἔαν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὥφελον³, ὦ Κρίτων, οἱοί τε εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι, ἵνα οἱοί τε ᾖσαν αὐτὸ καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα, καὶ⁴ καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δὲ οὐδέτερον ὡς ἴσμεν.

ὅπως ἐλέγχῃ τοῦτον, ὅτι κατα-
φρονεῖ τῶν πολλῶν, οἵτινες ἔχου-
σιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὴν
ζωὴν καὶ τὸν θάνατον.

1) Ὁ Cornarius εἶπας καὶ ὁ
Stephanus ἐδέξατο ἀντὶ δῆλα
ὁ ἡλὸς, ὅπερ, ἂν ὑπῆρχε, δὲν
ἤθελεν εἶναι ἀδόκιμον, ἀλλ' οὐδεὶς
λόγος ἀναγκάζει πρὸς διόρθωσιν.
'Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήν-
δε· τὰ παρόντα ὁ ἡλὸς ἢ
ὁ ἡλὸς ἐστὶν ἐκ τῶν πα-
ρόντων.

2) Καίπερ ὁ Κρίτων στενός
φίλος τοῦ Σωκράτους ὢν, ὅμως
δὲν ἡδυνήθη νὰ ὠφελήθῃ ἐκ τῆς
διδασκαλίας τοῦ φιλοσόφου. Οὐ-
τος ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 30 D ἔλεγε
«οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτόν εἶναι ἀ-
μείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χεῖρονος βλά-
πτεσθαι. Ἀποκτείνειε μεντὰν ἴ-
σως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν·
ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶε-
ται καὶ ἄλλος τις που μέγала
κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶμαι, ἀλλὰ πολὺ
μᾶλλον ποιεῖν ἢ αὐτός νυνὶ ποιεῖ,
ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτι-
νῶναι» Παράβ. καὶ 40 B. Διὰ
παραπλήσιον ἀμάρτημα ἐλέγγε-
ται ἐν Φαίδωνι 115 C. Ὁρα εἰ-
συχ. σελ. 30.

3) Ὁ διὰ τῆς φράσεως ταύτης
εὐχόμενος δὲν προσδοκᾷ πλη-
ρωτὴν τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ὡς καὶ
πρὸ Εὐριπίδ. ἐν Μηδ. 1 «Εὖθ'
ὥφελ' Ἀργεὺς μὴ διαπτάσθαι
σκάρος».

4) Κατὰ τὸν Cron τὸ αὐ εἶναι
μεταγενεστέρα προσθήκη· διότι τὰ
χειρόγραφα, ὅσα ἔχουσι τοῦτο,
παρалаίπουσι τὸ ἦσαν. Ἀλλ' οἱ
πλείστοι τῶν ἐκδοτῶν ὀρθῶς ποι-
οῦντες διατηροῦσι τὴν λέξιν, διότι
εἶναι ἀναγκαῖα. Μέγιστα ἀγαθὰ
κατὰ τὴν Σωκρατικὴν θεωρίαν
εἶναι ἡ σοφία, ἥτοι ἡ ἐπιστήμη.
Διὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος καὶ περὶ
τοῦ Ἀρχελάου καὶ περὶ τοῦ με-
γάλου βασιλέως δὲν δύναται νὰ
ἀποφανθῇ, ἂν ᾗναι εὐδαίμονες·
διότι δὲν γινώσκει, πῶς ἔχουσι
παιδείας καὶ δικαιοσύνης, ἐν Γοργ.
470 D.

5) Ἡ ὑπόθεσις τῆσδε τῆς ἀπο-
δόσεως νοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων,
δηλ. εἰ οἱοί τε ᾖσαν ἀμφοτέρω ἐξ-
εργάζεσθαι. Τῷ Ὀλλανδῷ Cobet
ἡ φράσις καὶ καλῶς ἂν εἴ-
χεν ἐφάνη περιττή, δι' ἣν καὶ
τὸν ἀμελέστατον συγγραφεῖα ἡδύ-
νατό τις νὰ ἐλέγχῃ. Ἡ παράλει-
ψις τῆς φράσεως ἤθελε ζημιώσει

οἰοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον¹ οὔτε ἄφρονα δύναται ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ τι ἂν τύχῳσιν².

IV. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω³. τὰδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι· ἄρα γε μὴ ἔμοῦ προμνηθεῖ καὶ τῶν ἄλλων

τὴν ἐνάργειαν καὶ δικαίως ὑπό τε τοῦ Stallbaum καὶ τοῦ I. G. R. ἁποδοκιμάζεται ἡ ἀθέτησις. Δὲν γινώσκουμεν, πῶς λέγουσιν οἱ Ὀλλανδοὶ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες θεωροῦμεν ἀναγκαίαν τὴν προσθήκην τοιαύτης φράσεως, ὅταν περὶ τοιοῦτου τινὸς ἦναι ὁ λόγος.

6) Γίνεται ἀντίθεσις τῆς φανταστικῆς εὐχῆς πρὸς τὸ πραγματικῶς ὑπάρχον.

1) Ἐπειδὴ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι ἡ φρόνησις (σοφία), τὸ δὲ μέγιστον κακὸν ἡ ἀφροσύνη, οἱ πολλοὶ ἄτε ἀμαθεῖς οὐδέτερον δύνανται νὰ κατορθώσωσι, δηλ. οὔτε τὸν ἄφρονα νὰ καταστήσωσι φρόνιμον, οὔτε τὸν φρόνιμον ἄφρονα. Ἡ λέξις φρόνιμος παρὰ Πλάτωνι ἔχει εὐρυτάτην σημασίαν (σημαίνει τὸν σοφόν), παρ' ἡμῶν δὲ τοῖς νεωτέροις στενήν. Παραπλησίαν σημασίαν τὸ ἐπίθετον ἔχει παρ' Ἀριστοτέλει ἐν Ἠθικ. Νικομαχ. 6, 5, 1 «Περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβοιμεν θεωρήσαντες, τίνες δὴ λέγομεν τοὺς φρόνιμους. Δοκεῖ δὲ φρόνιμου εἶναι τὸ δύνασθαι καλῶς βουλευσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος, οἷον ποῖα πρὸς ὑγίαιαν καὶ ἰσχύν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν

ὄλον. Σημεῖον δ', ὅτι καὶ τοὺς περὶ τι φρόνιμους λέγομεν, ὅταν πρὸς τέλος τι σπουδαῖον εὖ λογίσωνται, ὃ μὴ ἔστι τέχνη ὥστε καὶ ὅλως ἂν εἴη φρόνιμος ὁ βουλευτικός».

2) Ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ ποιῶντες, ὡς καὶ ἐν Συμποσ. 181 B «ἔθεν δὴ ξυμβαίνει αὐτοῖς, ὅτι ἂν τύχῳσι, τοῦτο πράττειν». Περὶ τῶν πολλῶν ὁ Πλάτων λέγει καὶ ἐν Πρωταγόρ. 353 B «Τί δέ, ὦ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς ἀκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἳ ὅ τι ἂν τύχῳσι, τοῦτο λέγουσιν;». Λοιπὸν ἡ δύναμις τῶν πολλῶν εἶναι μικρά, ὡς καὶ ἡ φρόνησις αὐτῶν. Τοῦτο λέγει ἐν Γοργ. 468 E (ἐνθα ἰδὲ καὶ τὴν σημείωσίν μου τῆς β' ἐκδόσεως) «Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, λέγων ὅτι ἔστιν ἀνθρώπων ποιοῦντα ἐν πόλει ἃ δοκεῖ αὐτοῖς μὴ μέγα δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν ἃ βούλεται».

3) Κατὰ τὸν Schmuelzer ὁ Κρίτων γινώσκει τὴν θεωρίαν τοῦ φίλου αὐτοῦ περὶ τῆς ὑποθέσεως, ἧς ἤψατο, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀνασκευάσῃ τοῦτον· τοῦτου ἕνεκεν διχκόπτει τὴν ἐξακολούησιν ὁμολογῶν, ὅτι ὁ Σωκράτης ἔχει δίκαιον καὶ μεταβαίνει εἰς νῆαν ἀπόδειξιν.

4) Διὰ τῶν μορίων τούτων ἐ-

ἐπιτηδείων, μὴ¹, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς², οἱ συκοφάνται³
 ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν⁴ ὥς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψαισι, καὶ
 ἀνγκασθῶμεν ἢ καὶ⁵ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συ-
 χνὰ⁶ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι⁷ πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ
 45 τι τοιοῦτον φοβεῖ, ἔασον⁸ αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γὰρ που⁹ δι-

ρωτῶμεν μετὰ τινος ὑποφίας περὶ
 πράγματος, ὅπερ δὲν θέλομεν νὰ
 γείνη. Ὁ γὰρ διατηρεῖ τὴν ἐλατ-
 τωτικὴν αὐτοῦ σημασίαν.

1) Ἐπειδὴ τὸ προμηθεῖ εἶ-
 ναι φόβου δηλωτικόν, ἐδέξατο τὸ
 μῆ. Ὅτι δὲ ταιαύτην σημασίαν
 ἔχει τὸ ῥῆμα, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ
 Πλάτων μετ' ὀλίγον λέγων «εἰ
 γὰρ τοιοῦτον φοβεῖ».

2) Ὅρα, ὅτι ὁ Κρίτων δὲν με-
 ταχειρίζεται τὴν κυρίαν λέξιν,
 ἀλλ' ἡπιοτέρην. Ὁ Σωκράτης ὅμως
 γινώσκει, περὶ τίνος πρόκειται, λέ-
 γων ἐν 50 Α «εἰ μέλλουσιν ἡμῖν
 ἐνθένδε εἶτε ἀποδιδράσκειν εἴθ'
 ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο».

3) Περὶ τοῦ ὀνόματος παρατη-
 ρεῖ ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Σόλωνος
 κεφ. XXIV «Οὐκ ἂν οὖν τις ἡγή-
 σαιτο παντελῶς ἀπιθάνους τοὺς
 λέγοντας, ὅτι καὶ σύκων ἐξαγωγὴ
 τὸ παλαιὸν ἀπείρητο καὶ τὸ φι-
 νεῖν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξά-
 γοντας κληθῆναι συκοφάντεϊν».
 Ἄριστα περιγράφει τὸν συκοφάν-
 την ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ
 Ἄριστογείτ. 786 «Οὐχὶ τῶν πο-
 λιτικῶν ἀγαθῶν ἐπ' οὐδενὶ τὴν
 ψυχὴν διατρίβει, οὐ τέχνης, οὐ
 γεωργίας, οὐκ ἄλλης ἐργασίας οὐ-
 δεμιᾶς ἐπιμελεῖται· οὐ φιλανθρω-
 πίας, οὐχ ὁμιλίας οὐδεμιᾶς οὐ-

δενὶ κοινωνεῖ· ἀλλὰ πορεύεται διὰ
 τῆς ἀγορᾶς, ὥσπερ ὄφις, ἢ σκορ-
 πίος, ἡρκῶς τὸ κέντρον, ἄττων
 δεῦρο κάκεισε, σκοπῶν, τίνοι συμ-
 φορὰν, ἢ βλασφημίαν, ἢ κακὸν τι
 προστριψάμενος, καὶ καταστήσας
 εἰς φόβον, ἀργύριον πράττειται».

4) Τὸ παθητικὸν εἶναι ἔχειν
 πράγματα, ἐνοχλήσεις, σκοτούρας.
 Ἐθῆκε τὸ ῥῆμα κατ' ἐνεστώτα,
 διότι οἱ συκοφάνται ἤθελον παρέ-
 χεῖ συνεχῶς πράγματα. Τὰ ἄλλα
 ῥήματα ἐτέθησαν κατ' ἀόριστον,
 διότι δηλοῦσι τὴν ἔναρξιν τῆς πρά-
 ξεως ἄνευ τῆς προσσημασίας τῆς
 διαρκείας, ὡς λέγει ὁ Γρον.

5) Ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικὸς, δηλ.
 τὸ κακὸν δύναται νὰ προβῇ μέ-
 χρις ἀποβολῆς ὁλοκλήρου τῆς πε-
 ριουσίας.

6) Δύναται μὲν τὸ ἐπίθετον νὰ
 ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ πολλά, ἀλλὰ σχη-
 ματισθὲν διὰ μεταθέσεως καὶ συγ-
 κοπῆς ἐκ τοῦ συνεχῆς σημαίνει
 κυρίως ἀκατάπαυστα.

7) Κατ' εὐφημισμὸν δὲν ὀνομα-
 ζεῖ τὰς φοβερωτέρας τιμωρίας, τὸ
 δεσποτικόν, τὴν φυγὴν καὶ τὸν
 θάνατον. Ὅρα 53 Β.

8) Ἀπόβαλε τοῦτον τὴν φόβον.

9) Ἐνταῦθα ἔχει βεβαιωτικὴν
 σημασίαν. Τὴν ἀπρόσωπον σύντα-
 ξιν ἔτρεφεν εἰς προσωπικὴν καθ'

καίοι ἔσμεν σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καὶ ἐὰν δέῃ ἐτι τοῦτου μείζω. ἀλλ' ἐμοὶ πείθου! καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖ.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μήτε² τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ³ τάρ-
γυριόν ἐστιν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς⁴ σῶσαι σε καὶ ἐξα-
γαγεῖν ἐνθὲνδε. ἔπειτα οὐχ ὄρξας τούτους⁵ τοὺς συκοφάντας
ὡς εὐτελεῖς⁶, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτούς⁷ πολλοῦ ἀργυ-

ἐξήγησις καὶ μετὰ ἐξήγησιν
ἐλθιν ἀντί, δίκαιόν ἐστιν
ἡμᾶς σώσαντάς σε κιν-
δυνεύειν, ὡς καὶ ἐν Ἀπολογ.
18 Α. «Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός
εἰμι ἀπολογησασθαι».

1) Ἀφ' οὗ ὁ ἀγαθὸς Κρίτων ἐ-
δήλωσεν, ὅτι εἶναι πρόθυμος, ὅ-
πως ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν, κα-
ταλήγει εἰς θερμὴν παράκλησιν
καὶ ἔντονον προτροπὴν. Ἀλλὰ διὰ
τοιούτων προτροπῶν μόνον κοινοὶ
ἄνθρωποι μεταπειθόνται, οὐχὶ δὲ
φιλόσοφος ἀκολουθοῦν ταῖς θεωρί-
αις αὐτοῦ, οἷος ὁ Σωκράτης.

2) Ἐνταῦθα ὁ Κρίτων πειρᾶ-
ται, ὅπως ἐκβάλῃ τοὺς φόβους
τοῦ Σωκράτους. Καὶ πρῶτον μὲν
ἀνασκευάζει τὰ ταῦτα, εἴτα δὲ
τὰ ἄλλα πολλά. Ἡ ἀνασκευὴ
ἔπεται διὰ τοῦ, μήτε ταῦτα
φοβοῦ. . . . μήτε ὃ ἔλεγε
ἐν τῇ δίκαστῇ ῥίψουσιν ἐς
σοί γενέσθω. Ἐπειδὴ ὅ-
μως ἡ πρώτη ἀνασκευὴ εἶχεν ἀ-
νάγκην μακρᾶς ἐξηγήσεως, ἡναγ-
κάσθη πρὸ τοῦ δευτέρου μήτε νὰ
προτάξῃ συγκεφαλαιώσιν διὰ τῆς
φράσεως, ὡς τε, ὅπερ λέγω,
μήτε ταῦτα φοβοῦ μένος
ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι.

3) Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἶναι
ἀντίθετον τοῦ προηγουμένου. Πα-
ρατηρήσας ὁ Κρίτων, ὅτι ἡ ἀπό-
φασις αὐτοῦ, ὅπως ὑποστῇ καὶ
τοὺς φοβερωτάτους τῶν κινδύνων,
δὲν πείθει τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ
τοῦναντίον διεγείρει φόβον, ἐν-
ταῦθα πειρᾶται νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς
κινδύνους, οὓς πρὸ ὀλίγου ἐμε-
γέθυνεν. Ἀριστα ὁ Πλάτων εἰ-
κονίζει τὸν Κρίωνα μόνον ἐξω-
τερικὰ κωλύματα ἀνευρίσκοντα,
οὐχὶ δὲ καὶ ἠθικά.

4) Τούτους δὲν ὀνομάζει, διότι
ἡ πράξις αὐτῶν οὐ μόνον ὑπὸ τῶν
νόμων ἐτιμωρεῖτο, ἀλλὰ καὶ ὄνει-
δος ἔφερεν.

5) Ἡ ἀντιανυμία ἐτέθη πρὸς
περιφρόνησιν, ὡς καὶ ἐν 48 G
«τούτων τῶν πολλῶν».

6) Εὐτελής εἶναι ὁ δι' ὀλίγων
χρημάτων δυνάμενος ν' ἀγορασθῇ.
Φαίνεται, ὅτι τὴν πεποίθησιν ταύ-
την ἐκτήσατο ὁ Κρίτων, ἀφ' οὗτου
κατὰ συμβουλὴν τοῦ Σωκράτους
ἔλαβε τὸν πένητα μὲν, ἱκανὸν δὲ
εἶπεῖν καὶ πρᾶξι. Ἀρχέδημον ὡς
φόβητρον κατὰ τῶν συκοφαντῶν,
ὡς οἱ κτήνη κεκτημένοι τρέφουσι

ρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγώμαι,²
 B ἱκανά· ἔπειτα³ καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος⁴ οὐκ οἶε δεῖν ἀνα-
 λίσκειν τὰ μὰ, ξένοι οὗτοι⁵ ἐνθάδε ἑτοιμοὶ ἀναλίσκειν εἰς

κύνας κατὰ τῶν λύκων, Ξενοφ. ἐν
 Ἀπομν. II, 9.

7) 'O Stallbaum ἐξηγῶν ad
 eos corrumpendos θεωρεῖ ὡς τε-
 λικὸν αἴτιον. Κατὰ τὸν Zimmer-
 mann ὁμως δηλοῖ διεύθυνσιν ἐπὶ
 ἐχθρικῆς σημασίας.

1) Κατὰ τὸν Meiser ἡ ἀντιθε-
 σις γίνεται πρὸς τοὺς συκοφάντας
 κατὰ τήνδε τὴν ἔννοιαν· διὰ τοὺς
 συκοφάντας δὲν ἔχει τις ἀνάγκην
 πολλῶν χρημάτων, εἰς σὲ δὲ τὸν
 ἴδιον (πρὸς ἀπαλλαγὴν καὶ δια-
 τήρησιν) ὑπάρχουσι τὰ χρήματά
 μου. Νομίζομεν, ὅτι τοιαύτην ἔν-
 νοιαν δὲν ἔχει τὸ χωρίον, ἀλλ' ἡ
 ἀντίθεσις γίνεται οὕτως· οἱ μὲν
 συκοφάνται δύνανται νὰ ἀγορα-
 σθῶσι δι' ὀλίγων χρημάτων, σὺ δὲ
 ἔχεις (διότι τὰ ἐμὰ εἶναι εἰς τὴν
 διάθεσίν σου) πολλὰ εἴτε ἱκανά.

2) Ἐπειδὴ οἱ συκοφάνται εἶναι
 εὐτελεῖς, τοῦτο λέγει μετὰ λι-
 πότητος.

3) Ἀντὶ τοῦ περιμενομένου μὲν
 ἔθηκε τὸ ἔπειτα.

4) Τοῦτο εἰκάζει ὁ Κρίτων ἐκ
 τῆς φράσεως τοῦ Σωκράτους, καὶ
 τὰ ὅτι αὐτὸς μὲν οὐκ ἔχει. Ἐν
 ᾧ ὁ ὑποθετικὸς λόγος ἔχει τὸ εἰ,
 δὲν ἀκολουθεῖ τὸ μή, ὡς συνήθως,
 ἀλλὰ τὸ οὐ· διότι κατὰ τὸν Hehl
 καὶ ἄλλους ἐρμηνευτὰς τὸ οὐκ
 οἶε ἵσχυται ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν, ἀ-
 παρνεῖ, ὡς Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι.
 1131 «εἰ τοὺς θανάτους οὐκ ἔχς

(=ἀπαγορεύεις) θάπτειν παρώνη.

5) Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης ὁ
 Jacobs εἵκασεν, ὅτι πλὴν τοῦ
 Σωκράτους καὶ Κρίτωνος ἦσαν καὶ
 ἄλλοι παρόντες ἐν τῷ χώρῳ τοῦ
 δεσποτηρίου, ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ δια-
 λόγος, καὶ δὴ μεταφράζει, re-
 gredi mihi ecce hic adsunt. Ἡ ἐρ-
 μηνεία αὕτη ἀντίκειται πρὸς τὴν
 ἔννοιαν τοῦ ὅλου διαλόγου. Τὴν
 ἀντωνυμίαν οὗτοι εὐρίσκομεν ἐν
 μὲν τῇ ἐκδόσει τοῦ Schanz ὡς-
 λισμένην, ἐν δὲ τῇ τοῦ Gabel
 τετραμμένην εἰς τ. ι. Νομίζομεν,
 ὅτι καὶ ἡ ἀπάλειψις τῆς ἀντωνυ-
 μίας καὶ ἡ μεταβολὴ ταύτης
 φθείρουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ Κρίτω-
 νος, ὅστις ἐκ παντὸς τρόπου πει-
 ρᾶται νὰ δεῖξη, ὅτι τὰ πάντα εἶ-
 ναι πρόχειρα καὶ ἑτοιμα. Λοιπὸν
 ὁ Κρίτων ἐνταῦθα οἰοῖται δεῖχνύει
 τοὺς ξένους. Ἄν ἀρνήσαι νὰ ἐξο-
 δεύσω τὰ ἐμὰ χρήματα, ἰδοὺ ξέ-
 νοι ἐδῶ ἑτοιμοὶ νὰ ἐξοδεύσωσιν.
 Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι καὶ αὐ-
 τὸς ὁ σώφρων (Γρον) ἐνόμισεν ἐξο-
 βελιτέον τὸ ἐν θάδε, ὅπερ ὑπο-
 στηρίζει ὁ Keck λέγων, ὅτι, ἂν
 ἔλειπε τὸ ἐνθάδε, ἔπρεπε νὰ εἴπῃ
 οἶθε, Ἀλλ' ὁ Γρον εὗρε χωρίον,
 ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ οὗτος ἐν τῇ ση-
 μασίᾳ τοῦ ὅδε, παρὰ Ξενοφ. ἐν
 Κύρ. Ἀναβάτ. VII, 2, 29 «σὺν
 τοῖσιν, ἔφη ὁ Ξενοφών, πάρεμι
 καὶ ἐγώ καὶ οὗτος Φρυνίσκος, εἰς
 τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης

δὲ καὶ κεχόμεικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίαις¹ ὁ
Θηβαῖος· ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι² πολλοὶ πάνυ/
ὥστε, ὅπερ λέγω, μήτε (ταῦτα φοβούμενος) ἀποκάμης³ σαυ-

οὔτος, εἰς τῶν λογαγῶν». Καθ' ^{ἐκείνην} ἡμᾶς τὸ ἐνθάδε ἡδύνατο νὰ παρα-
λειφθῇ ἐν ἄλλῃ περιστάσει, ἀλλ' ^{ἐνταῦθα} ὁ μέγας ζῆλος τοῦ Κρί-
τιωνος, ὅπως τὰ πάντα εἰκονίσῃ
ὡς πρόχειρα, κατέστησεν ἀναγ-
καῖον, δηλ. οἱ ξένοι οὗτοι δὲν
εὐρίσκονται μακράν, ἀλλ' ἐδῶ, ἐν
'Αθήναις. Ὅταν ἡ ἀντωνυμία
ἐπέχῃ θέσιν δεικτικῶ ἐπιρρήμα-
τος, τὸ ἄρθρον παραλείπεται, ὡς
Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάβ. 712 «εἰσορῶ
γὰρ τοῦδε δεσπότητος δέμας Ἀγα-
μέμνωνος».

1) Ὁ Σιμμίαις καὶ ὁ Κέβης ἐγέν-
οντο μαθηταὶ τοῦ Πυθαγορείου
Φιλολάου καὶ τοῦ Σωκράτους,
ὅστις μετὰ πολλῆς παιδιᾶς λέγει
πρὸς τὴν Θεοδότην, ὅτι οἱ δύο οὗ-
τοι Θηβαῖοι εἶναι προσδεδεμένοι
εἰς αὐτὸν διὰ πολλῶν φίλων καὶ
ἐπωδῶν καὶ ἰούγων, Ξενοφ. ἐν
'Απομν. III, 11, 17. Ἀμφότεροι
φλογερὸν ζῆλον πρὸς ἀνέυρεσιν
τῆς ἀληθείας ἔχοντες μετέχουσι
τῶν συζητήσεων περὶ τῆς ἀθα-
νασίας τῆς ψυχῆς ἐν τῷ Φαίδωνι
καὶ μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸν δι-
δάσκαλον ἀντιτάσσουσι σπουδαίας
ἀντιρρήσεις. Ὁ μὲν Σιμμίαις εἶχε
γράψει πολλοὺς διαλόγους, ἐν οἷς
καὶ Περὶ ψυχῆς, ὁ δὲ Κέβης
τρεῖς, ἀλλ' οὐχί τὸν εἰς αὐτὸν
ἀποδιδόμενον Πίνακα, ὅστις ὑπὸ
τῶν κριτικῶν θεωρεῖται ψευδεπί-
γραφος.

2) Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θα-
νάτου τοῦ Σωκράτους πλὴν πολ-
λῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν εἰρημέ-
νων Θηβαίων ἦσαν παρόντες ὁ
ἐκ Μεγάρων Εὐκλείδης καὶ ὁ
Τερψίων καὶ ὁ Φαιδωνίδης, ὅστις
θεωρεῖται ὑπὸ τινων Θηβαῖος,
Πλάτ. ἐν Φαίδων. 59 C.

3) Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ὀλίγην
διάθεσιν ἔδειξε πρὸς σωτηρίαν, ὁ
JACOBS ἔτρεψε τὸ ῥῆμα εἰς ἀπο-
κνησ, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz.
Ἰσως ἡ ἔννοια δὲν εἶναι ἀνάρμο-
στος, ἀλλὰ τοιαύτην διόρθωσιν
ἀποκρούει ἡ ἔγκλισις⁴ διότι, ἐ-
πειδὴ τὸ ἀποκνῆς εἶναι ἐνεστώ-
τος, ἔπρεπε νὰ ᾔναι κατὰ προσ-
τακτικὴν. Ὁ Lübbe ὑποστηρίζει
τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων
παρατηρεῖ, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη
πρὸς τὴν ζωὴν εἶναι ἔμφυτος
παντί, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κρί-
τιωνος ἔπρεπε καὶ ὁ Σωκράτης
νὰ τὴν αἰσθάνθῃ. Τὴν ἐρμηνείαν
ταύτην ἀποκρούει ὁ Nüsslin λέ-
γων, ὅτι ὁ Κρίτων συνδιαιτώμε-
νος τῷ Σωκράτει ἐπὶ τεσσαρά-
κοντα ἔτη ἡδύνατο νὰ ἔχῃ σαφῇ
γνώσιν περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ φι-
λοσόφου πρὸς τὸν βίον. Καθ' ἡμᾶς
ἡ ἀντίρρηση αὕτη οὐδεμίαν ἰσχὺν
ἔχει, διότι ὁ Κρίτων ἠκολούθει
μὲν τῷ Σωκράτει μετὰ ἐνθουσια-
σμοῦ, ἀλλ' ἐλάχιστα ἐνόει, ὡς γί-
νεται ὀφλόν καὶ ἐν τῷδε τῷ δια-
λόγῳ καὶ ἐν τῷ Φαίδωνι. Διὰ

τὸν σώσαι, μήτε ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ¹ δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθὼν ὅτι χρῶσάυτῳ². πολ-
λαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε³ ὅποι ἂν ἀφίκη ἀγαπήσουσι σε·
C ἐὰν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξέναι, οἳ σε
περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε
σε μηδένᾳ λυπεῖν⁴ τῶν κατὰ Θετταλίαν.

V. Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχει-

ταῦτα νομίζομεν, ὅτι τὸ ἀπο-
κἀμῆς ἀριστα ἀρμόζει τῇ δια-
νοίᾳ τοῦ Κρίτωνος, ὅστις δὲν δύ-
νεται νὰ φαντασθῇ, ὅτι ὁ Σωκρά-
της δὲν θέλει τὸν βίον, ἀλλὰ νο-
μίζει, ὅτι λογιζόμενος τὰς πολλὰς
δυσκολίας ἀποκἀμνει νὰ σωθῇ.
Ἄλλο τὸ ζήτημα, ὅτι ὁ φιλόσο-
φος τὸν ἐπιβαλλόμενον θάνατον
θεωρεῖ εὐεργεσίαν. Τοῦτο οὐχὶ ὁ
ἀμφύλως τὸν νοῦν Κρίτων, ἀλλ'
οὐδ' αὐτὸς ὁ εὐφύης Κέβης δύ-
νεται νὰ ἐννοήσῃ ἐν Φαίδων.
82 Α.

1) Ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 37 C ἔλε-
γεν ὁ Σωκράτης, ὅτι δὲν προτεί-
νει τὴν φυγὴν ὡς τιμωρίαν, διότι
ἀφ' οὗ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ὑπέμειναν
τοὺς λόγους καὶ τὰς διατριβὰς,
ἀλλοι δὲν θὰ ὑπομείνωσι ταῦτα,
ἀλλὰ θέλουσιν ἐκδιώξαι. Ἐπάγει
δὲ εἰρωνικῶς: «καλὸς οὖν ἂν μοι
ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι τηλικῶδε ἀν-
θρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλιν πό-
λεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνο-
μένῳ ζῆν».

2) Τὴν φράσιν ταύτην μετα-
χειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι πρὸς δήλω-
σιν μεγάλης ἀμηχανίας, καθ' ἣν
δὲν γινώσκει τις τί νὰ πράξῃ, ὡς
ἐν Γοργ. 486 Α «νῦν γὰρ εἴ τις

σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν
τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον
ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν
ἀδικούντα οἰσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις
ὅ τι χρῆσαι σάυτῳ, ἀλλ' ἰλλιγ-
γιώφης» καὶ Αἰσχίν. κατὰ Κτη-
σιφώντ. 76 «ἀπορῶν δ' ὅ τι χρῆ-
σαιτο αὐτῷ . . . μίαν ἐλπίδα λοι-
πὴν κατεῖδε».

3) Ἐνταῦθα περιεμένομεν ἀλ-
λαχοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐπίρρημα καθ' ἑλ-
ξιν συνεφώνησε πρὸς τὸ ὅποι, ὡς
ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1226
«βῆναι κεῖθεν ὅθεν περ ἤκει».

4) Τὸ λυπεῖν ἐνταῦθα σημαίνει
βλάπτειν, ἐνοχλεῖν· ὥστε κανεὶς
νὰ μὴ σε ἐνοχλήῃ. Ὁ τοῦτο
ποιῶν λέγεται λυπηρός, Ξενοφ.
ἐν Κύρ. ἀναβάς. 2, 5, 13 «Οἶδα
μὲν γὰρ ὑμῖν Μουσὺς λυπηροὺς
ὄντας . . . καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ
τοιαῦτα εἶναι ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι
ἐνοχλοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐ-
δαιμονίᾳ». Οἱ ξένοι ἦσαν ἀναγ-
καῖοι τῷ Σωκράτει, διότι οὗτος
δὲν ἤθελεν εἶναι ὑπὸ τὴν προστα-
σίαν τοῦ προξένου τῶν Ἀθη-
ναίων. Δὲν εἶπε Θετταλῶν, διότι
οἱ βλέποντες ἠδύναντο νὰ μὴ ᾔναι
ἐγγώριοι, ἀλλὰ ξένοι μένοντες ἐν
Θεσσαλίᾳ.

ρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξόν¹ σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις² περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς³ τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδι-
δόναι, οὓς σοι ἐξόν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχῆσαι⁴ καταλιπὼν, καὶ τὸ σὺν μέρος⁵, ὃ τι ἂν τύχῃσι, τοῦτο πρά-
ξουσι⁶. τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων οἷάπερ εἴωθε γί-
γνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς· ἢ γὰρ⁸ οὐ
χρὴ ποιεῖσθαι παῖδας, ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα
καὶ παιδεύοντα· σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥαθυμότατα⁹ αἰρεῖσθαι·

1) Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει ἡ-
θικὴν καθῆκον, ὅπως μὴ ἀμελήσῃ
μηδενὸς ἡθικοῦ μέσου πρὸς ἰδίαν
σωτηρίαν· ἄλλως ἐμμέσως αὐτο-
κτονεῖ. Καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐν
Φαίδων. 62 Α ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ αὐ-
τοκτονία δὲν εἶναι ὅσιον. Ἄλλ' ὁ
φιλόσοφος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπε-
λογήθη, ὅπως σωθῇ, ἢ δραπέτευ-
σις ὅμως, δὲν εἶναι ἡθικὸν μέσον
πρὸς σωτηρίαν.

2) Ὁ Σωκράτης ἀπέχει ἀπὸ
ἀνθηθικοῦ πράξεως, ἣν ὁ Κρίτων
ἠδύνατο νὰ ὀνομάσῃ ἀμέλειαν,
ἀλλὰ ῥητορικῶς λέγει σπουδῇ.

3) Τρεῖς υἱοὺς εἶχεν ὁ Σωκρά-
της, τὸν Σωφρονίσκον, τὸν Μενέ-
ξενον καὶ τὸν Λαμπροκλέα.

4) Ἐτίθη τὸ ῥῆμα πρὸς δήλω-
σιν τῆς ταχύτητος τῆς πράξεως.

5) Καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ.
Εἰς τὸ τύχῃσι ἐννοεῖται ἡ με-
τοχὴ πράττοντες.

6) Ὁ Gabel ἐξηγεῖ διὰ τοῦ
κακῶς περὶ σονται, ὡς καὶ
ἐν Ἀπολογ. 40 C «εἰ μὴ τι ἐμελ-
λον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξαι». Νομί-

ζομεν, ὅτι αὕτη μὲν ἡ πρότασις
δηλοῖ ἐνέργειαν, ἡ δ' ἐπομένη πά-
θος. Δὲν ὑπάρχει μόνον κίνδυνος
τοῦ πάσχειν τοὺς ὀρφανούς, ἀλλὰ
καὶ τοῦ πράττειν κακά, ἅπερ θέ-
λουσι πράξει οἱ υἱοὶ τοῦ Σωκρά-
τους μὴ τυγχόντες ἀνατροφῆς.

7) Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς
ἐννοίας δηλοῖ τὴν συμπάθειαν τοῦ
λέγοντος. Τὴν τύχην τῶν ὀρφα-
νῶν ζωηρῶς ἀπεικόνισεν ἡ ὁμη-
ρικὴ Ἀνδρομάχη ἐν Ἰλιάδ. X 490
καὶ ἡ Τέκμησσα τοῦ Σοφοκλέους
ἐν Αἴαντι. 510.

8) Παρέλειψε τὴν πρότασιν, ἣν
αἰτιολογεῖ ὁ σύνδεσμος. Ἐκ τῶν
λεγομένων ἐξίχεται, ὅτι ὁ Κρί-
των τὴν προδοσίαν τῶν τέκνων
ἤθελεν ὀνομάζει ἄδικον, αἰσχρὰν
ἢ τοιοῦτόν τι.

9) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ξυν-
διαταλαιπωρεῖν· σὺ ὅμως προτι-
μᾷς τὰ ἐλαφρότερα, τὰ ἀναπαυ-
τικώτερα. Τοῦτο ἐν τῷ Φαίδων.
68 D θεωρεῖται ὡς δειλία «Οὐ-
κοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπο-
μένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖοι τὴν

46 οἷτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ' σαυτὸν, οἷόν τε ὄν καὶ
 δυνατὸν⁹, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος³ ἦν ταῦτ' οὖν, ὦ
 Σωκράτες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ¹ καὶ αἰσχρῷ ἢ σοὶ τε καὶ
 ἡμῖν, ἀλλὰ βουλευέσθω⁵, μᾶλλον δὲ⁶ οὐδὲ βουλευέσθαι ἔτι ὦρα,
 ἀλλὰ βεβουλευέσθαι. μία δὲ βουλή⁷. τῆς γὰρ ἐπιούσης⁸ νυ-
 κτὸς πάντα ταῦτα⁹ δεῖ πεπραχθαι. εἰ δ' ἔτι¹⁰ περιμενοῦμεν,
 καὶ ἐν τῇ νυκτὶ περὶ τῶν ἀποφασισμῶν

ἐκ τῆς ἐπομένης προτάσεως, δηλ.
 τὴν σωτηρίαν. Δὲν δυνάμεθα νὰ
 λάβωμεν ὡς ὑποκείμενον τὸ τε-
 λεutaῖον τουτέστι διότι τούτου ἐπε-
 ξήγησις εἶναι τὸ δοκεῖν διαπε-
 φευγέαι. Τὸ δοκεῖν ἡδύνατο νὰ
 λείπῃ, ἀφ' οὗ προέταξε τὸ δόξῃ,
 ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ
 Κρίτωνος ἡ γνώμη τῶν πολλῶν
 εἶναι ὁ δόγητος τῶν πράξεων ἐκεί-
 στου καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς δόξης
 κατέχεται, ἐπιτρέπεται ἡ ἐπα-
 νάληψις αὕτη, ὡς ὑπάρχει καὶ ἐν
 44 C «Καίτοι τίς ἂν αἰσχίαν εἴη
 ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα
 περὶ πλείονος ποιεῖσθαι;».

1) Ἀνακολούθως συνέδεσεν ἀ-
 νεξάρτητον πρότασιν μετὰ ἀνα-
 φορικῆς. Ἡ πρότασις αὕτη κεί-
 ται οἷονεὶ παρενθετικῶς πρὸς ἐπι-
 τίμησιν τοῦ Σωκράτους.

2) Λί δύο φράσεις περίπου εἶ-
 ναι ἰσοδύναμοι, ἀλλ' ἐτέθησαν
 πρὸς ἑξαρσιν τῆς ἐννοίας. Ἡ σω-
 τηρία τοῦ Σωκράτους ἦτο δυνατόν
 μόνον κατὰ τὴν δόξαν τῶν πολ-
 λῶν. Ὁ ὅλος λόγος τοῦ Κρίτωνος
 ἐκινεῖται μὲν ῥητορικῇν τινα δει-
 νότητά, ἀλλ' ἐλέγχει, ὅτι οὗτος
 ὀλίγον ὠφελήθη ἐκ τῆς στενῆς
 μετὰ τοῦ φιλοσόφου φιλίας.

3) Ἄν καὶ μικρὰν ὠφέλειαν
 εἴχομεν. Ὁ φιλόσοφος πολλῶν

ἡθικῶν ὠφελειῶν τοῖς φίλοις καὶ
 μνηταῖς ἐγένετο πρόξενος. Τοῦτο
 καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης μετὰ τινας
 μετριοφροσύνης λέγει ἐν Ἀπο-
 λογ. 28 B «εἰ οἷε δεῖν κίνδυνον
 ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνά-
 ναι ἄνδρα, οὗτοι τι καὶ σμικρὸν
 ὄφελος ἔστιν».

4) Πρόσεχε μήπως ταῦτα πρὸς
 τῷ βλαβερῷ φέρωσι καὶ αἰσχύ-
 νην. Ταῦτα κατὰ τὴν δόξαν τῶν
 πολλῶν διότι ὁ Σωκράτης διδά-
 σκει ἐν τῷ Γοργίᾳ, ὅτι οὐχὶ τὸ
 ἀδικεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖν εἶναι
 αἰσχρόν.

5) Τὸ ῥῆμα ὁ Ἀριστοτέλης
 ὀρίζει ἐν Ἠθικ. Νικομαχ. 3, 3,
 7 «βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν ἐφ'
 ἡμῖν πρακτῶν».

6) Διὰ τῆς φράσεως ταύτης
 ἐπανορθοῖ τὴν προηγουμένην.
 Μᾶλλον δὲ οὐδὲ νὰ ἀποφασίσῃς
 εἶναι πλέον καιρὸς, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς
 ἀποφασισμένον.

7) Ἡ ἀπόφασις εἶναι ἡ ἐπο-
 μένη.

8) Ἐπειδὴ ἦτο ἤδη πρωΐα,
 δὲν ἦτο δυνατόν, ἵνα ὁ Σωκράτης
 φύγῃ κατὰ ταύτην τὴν νύκτα. Διὰ
 τοῦτο προσδιορίζεται ἡ ἐπομένη.

9) Ἐννοεῖ τὴν ἐξοδὸν ἐκ τοῦ
 δεσμωτηρίου καὶ τὴν φυγὴν.

10) Τινὲς τῶν ἐχδοτῶν, ὡς ὁ

ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σωκρά-
τες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει¹.

VI. ΣΩ. ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία² σου πολλοῦ ἀξίζει, B

εἰ μετὰ τινος ὀρθότητος³ εἴη· εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων, τοσοῦτῳ
χαλεπωτέον. σκοπεῖσθαι οὖν χρή ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον
εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀσὶ τοιαύτος, οἷός τις⁴ αἰδιότατος
τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὅς ἂν μοι λογι-
ζομένῳ βέλτιστος φαίνεται. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἐμ-
ῷ προσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν⁵, ἐπεὶ δὴ μοι ἤδε ἡ

Stallbaum καὶ ὁ Cron, προτιμῶσι
τὴν γραφὴν εἰ δέ τι, ἣν ὁ
Meiser δὲν θεωρεῖ ὡς τὴν τῶν
ἀρίστων χειρογράφων. Ἡ γραφὴ
αὕτη δὲν εἶναι κακὴ, ἀλλ' ἔννοϊαν
μᾶλλον ἀρμόζουσιν παρέχει ἢ ἐν
τῷ κειμένῳ, ἣν προτιμᾷ καὶ ὁ
Schanz μετ' ἄλλων.

1) Ἡ φράσις συχνάκις ἐπανα-
λαμβάνομένη ἐν τῷ τέλει τοῦ λό-
γου ὁμοιάζει πρὸς ἐπιφθόν καὶ δη-
λοῖ τὴν ἔντονον παρακείμευσιν τοῦ
Κρίτωνος, ὡς συνήθως ἐν τοιαύτῃ
περιστάσει συμβαίνει.

2) Προθυμία εἶναι ὁ ζήλος, ὃν
δεικνύει ὁ Κρίτων πρὸς φυγὴν τοῦ
Σωκράτους. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐρ-
μηνευτῶν ἔννοοῦσιν τό ἐστιν, ἂν
καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐγένετο διὰ τοῦ εἰ
καὶ εὐκτιχῆς. Κανονικώτερον ὅμως
εἶναι τὸ ἂν εἴη, ὅπερ ἔννοεῖ ὁ
Schmelzer.

3) Ἄν ὁ ζήλος σου ἐστηρίζετο
ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου· ἂν ὅμως δὲν
στηρίζεται ἐπ' αὐτοῦ, ὅσον εἶναι
μεγαλειότερος, τοσοῦτον ἀλγεινό-
τερος, ὀχληρότερος.

4) Ἀντὶ τοῦ ὥστε κεῖται τὸ

οἷος, ὡς καὶ ἐν Γοργ. 457 D «ἀ-
κούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοι-
αῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἀ-
χθεσθαι». Τοῦτο εἶναι ἡ πρώτη
ἀπόκρισις εἰς τὴν προτροπὴν τοῦ
Κρίτωνος, παντὶ τρόπῳ πείθου
μοι. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐρμηνευ-
τῶν, ὡς ὁ Stallbaum, ὁ Cron καὶ
ὁ Held, νομίζουσιν, ὅτι εἶναι γέ-
νους οὐδετέρου, δηλ. τὰ ἐμά. Ἐμά
κατὰ τούτους εἶναι τὸ σῶμα καὶ
ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν δυνάμεων καὶ
ἐνεργειῶν αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ λό-
γος. Ἀλλ' οὐχὶ ἀφωρῶς ὁ Schmelzer
παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀντωνυμία εἶ-
ναι ἀρσενικοῦ γένους, δηλ. οἱ ἐμοί,
ἐν οἷς ὁ Σωκράτης ἀριθμεῖ καὶ
τὸν Κρίτωνα, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπο-
μένη φράσις, οὐ ὁ μὴ σοὶ ξυγ-
χωρήσω. Οὕτω μετὰ τινος
παιδιᾶς λέγει, ἐμὸς μὲν εἶσαι, ὦ
Κρίτων, ἀλλ' ἐμὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος.

5) Ἐπεὶ δὴ τὸ ἐκβάλλειν ἀντι-
τίθεται πρὸς τὸ πρσθεύειν καὶ τι-
μᾶν, σημαίνει καταφρονεῖν, ἀτιμά-
ζειν. Ὁ Σωκράτης δικαίως ἐσεμνύ-
νετο, ὅτι πάντοτε ἔλεγε τὰ αὐτὰ
περὶ τῶν αὐτῶν, ἐν Γοργ. 490 E.

τύχη¹ γέγονεν, ἀλλὰ σχεδὸν τι ὅμοιοι² φαίνονται μοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβευω³ καὶ τιμῶ, οὐσπερ καὶ πρότερον. ὧν ἐάν μὴ βελτίω⁴ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι ὅτι οὐ μὴ⁵ σοι συγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω⁶ τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δυνάμεις (ὥσπερ παῖδας) ἡμᾶς μορμολύττηται⁷, δεσμούς⁸ καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα⁹ καὶ χρημάτων ἀφαίρεσεις. πῶς οὖν ἂν μετρίωτατα¹⁰ σκοποῖμεθα αὐτά; εἰ πρώτον

1) Ἐννοεῖ τὴν καταδίκην εἰς θάνατον.

2) Κατ' ἐννοίαν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ οἱ αὐτοί.

3) Τὸ πρεσβεύειν ὡς μεταβατικὸν δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ τιμᾶν, ὡς καὶ ἐν Συμπ. 186 B «ἵνα καὶ πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην», Πολυδ. ὀνομαστ. II, 12 «πρεσβεύειν τὸ τιμᾶν παρὰ Πλάτωνι».

4) Γνώριζε καλῶς, ὅτι δὲν ὑπάρχει φόδος μὴπως ὑποχωρήσω σοι, δηλ. κατ' οὐδέν. τρόπον θέλω ὑποχωρήσει.

5) Κατὰ τὸν Buttmann ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως: οὐδ' ἂν ἡ τῶν πολλῶν δυνάμεις μορμολύττηται ἡμᾶς ὥσπερ παῖδας, ἐπιπέμπουσα πλείω, δεσμούς κτλ. Τὴν σύνταξιν ταύτην δικαίως δὲν δέχονται οἱ ἐρμηνευταί, οἵτινες τὸ πλείω συνάπτουσι μετὰ τοῦ μορμολύττηται, ὅπερ κατὰ τὸν Cron συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν, ὡς τὸ βλάπτειν τινά τι. Τὸ ἐννοοῦμενον οὐσιαστικὸν εἶναι μορμολύκεια.

6) Ὁ Σχολιαστὴς εἰς Γорг. 473 D παρατηρεῖ «Μορμολύττη, φοβεῖς παρῆχται δὲ τὸ ῥῆμα ἀπὸ τῶν προσωπείων τῶν ἐν ταῖς

τραγωδαῖς ὑποκριτῶν, ἃ ἐκάλουν μορμολύκεια, Δωριεῖς δὲ Γόργια. Τοῦτοις δὲ καὶ αἱ γυναῖκες τὰ παῖδιά φοβοῦσιν». Δι' ἄλλων λέξεων ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀπειλαί, δι' ὧν οἱ πολλοὶ συνήθως ἐκφοβοῦσιν, ὡς οἱ θάνατοι καὶ τὰ τοιαῦτα, τῷ συνετῷ παρίστανται ὡς μορμολύκεια, δι' ὧν μόνον τὰ παῖδια ἐμβάλλουσιν εἰς φόβους.

7) Κατὰ τὸν Cron αἱ αἰτιατικαὶ αὐταὶ ἐπεξηγοῦσι κατ' ἐννοίαν οὐχὶ τὸ πλείω, ἀλλὰ τὸ νῦν παρόντων· διότι οἱ δεσμοί, οἱ θάνατοι καὶ αἱ χρημάτων ἀφαίρεσεις εἶναι αἱ συνήθεις ποιναί, ὧν τὴν μεγίστην ὁ Σωκράτης μέλλει νὰ ὑποστῇ. Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς ἐτέθη πρὸς δῆλωσιν τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ποινῶν τούτων. Παρὰ τοῖς ποιηταῖς ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς σημαίνει τὸν βίαιον ἢ τὸν πρόωρον θάνατον.

8) Φεβερίζουσα νὰ πέμψῃ δεσμούς καὶ θανάτους.

9) Μετρίως σκοπεῖσθαι σημαίνει ἐξετάζειν τι, ὡς εἰς τὸ πρᾶγμα ἀνήκει, ὡς τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖ, δηλ. καλῶς, ὀρθῶς, ὡς λέγει ὁ Stallbaum.

μέν' τοῦτον τὸν λόγον ἀναλᾶβοιμεν³, ὅν σὺ λέγεις περὶ τῶν
δοξῶν, πότερον, καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν
δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ· ἢ⁴ ποῖν μὲν
ἐμέ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατὰ δόξαν
ἐγένετο, ὅτι ἄλλως⁵ ἐνεκὰ λόγου ἐλέγετο, ἣν δὲ παιδία καὶ
φλυαρία ὡς ἀληθῶς; ἐπιθυμῶ δ' ἐγὼ εἰς ἐπισκευᾶσθαι, ὦ Κρί-
των, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἰ τί μοι ἀλλοιότερος φανέται, ἐπειδὴ
ὥδε ἔχω⁶, ἢ ὁ αὐτός⁷, καὶ ἐκείνην χαίρειν ἢ πεισόμεθα

1) Μετὰ τὸ πρῶτον μὲν
δὲν ἔπεται τὸ δεῦτερον δέ,
ἀλλ' ἐν 48 Α γίνεται ἀνακεφα-
λαίωσις τοῦδε τοῦ πρώτου καὶ
κατ' ἄλλον τρόπον γίνεται ἡ μετά-
θesis εἰς τὸ δεύτερον ὥστε πρῶ-
τον μὲν ταύτη οὐκ ὁρθῶς εἰση-
γεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολ-
λῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν
περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ
ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντιῶν. Ἀλλὰ
μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοι τέ
εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτιν-
νύναι».

2) Δὲν λαμβάνει ἐκ νέου νᾶ
ἐξετάσῃ ὁ Σωκράτης θεωρίαν, ἣν
ἐξήτασεν ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ,
ἀλλὰ ἀρχὴν ἐξετασθεῖσαν πολλά-
κις ἐν ἄλλοις χρόνοις, ὡς τοῦτο
δεικνύει ἡ φράσις: «πότερον κα-
λῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ».
Ἀνατρέχει δὲ εἰς τὴν ἀρχήν,
ὅτι ἄλλαις μὲν τῶν δοξῶν πρέ-
πει νᾶ προσέχη τις καὶ ἄλλαις νᾶ
μὴ προσέχη· διότι ὁ Κρίτων
μετεχειρίσθη ὡς ἐπιχειρήμα, ὥπως
πέισῃ τὸν φιλόσοφον, τὴν δόξαν
τῶν πολλῶν.

3) Διὰ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης

δίδονται εἰρωνικὴ ἀπόκρισις εἰς τὴν
πρώτην ἐρωτήσιν. Εἰς τὴν τοιαύ-
την σημασίαν ἀρμόζει καὶ τὸ ἄρα.
Παραπλήσιον χωρίον εἶναι τὸ ἐν
50 Ε.

4) Ὁ Schmelzer νομίζει, ὅτι
τὸ ἄλλως ἀναφέρεται εἰς τὴν προη-
γουμένην φράσιν, πρὶν μὲν—κα-
λῶς ἐλέγετο, δηλ. ἢ πρότερον μὲν
ὁ ἰσχυρισμὸς ἦτο ὁρθός, νῦν δὲ
προδήλως ἀπεδείχθη διάφορος.
Συνήθως ὅμως οἱ ἐρμηνευταὶ ἐξη-
γοῦσι μ ἄ π η ν, ὡς ἐν Φαίδρῳ.
76 Ε «εἰ δὲ μὴ ἔστι ταῦτα, ἄλ-
λως ἂν ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος
εἴη». Κατὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην
κεῖται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ
ἐνεκα λόγου=ἐνεκα διμιλίας. Ται-
αύτην σημασίαν ἔχει ἡ φράσις
καὶ ἐν Ἀλκίτῃ. 196 C «Νικίας
οἴεται τι λέγειν καὶ οὐ λόγου ἐνε-
κα ταῦτα λέγει».

5) Ἐπειδὴ ἐφθάσα εἰς τὴν κίν-
δυνον τοῦ βίου, ἐπειδὴ μέλλω νᾶ
ἀποθάνω.

6) Ἡ θά φανῇ ὁ ἴδιος, ὅπως
ἐφαίνετο πρὶν πλησιάζω εἰς τὸν
θάνατον.

7) Ἐάν μὲν ὁ λόγος φανῇ διά-

Ε ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μὴ, τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ
καλῶς σοι λέγεσθαι; σὺ³ γάρ, ὅσα γε τανθρώπεια⁴, ἐκτὸς εἰ
τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σε παρακροῦσι⁵
ἢ παροῦσα ξυμφορά⁶ | σκόπει δὴ⁷ οὐχ ἰκανῶς⁸ δοκεῖ σοι λέγε-
σθαι, ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν⁹,
ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ; οὐδὲ πάντων¹⁰, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν
δ' οὐ; τί φῆς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται;

1) Κατά τινα τρόπον, δηλ. ἴσως
γράφεις εἶναι διάφορος, τὸ πρᾶγ-
μα ὅμως εἶναι τὸ αὐτό.

3) Αἰτιολογεῖ, διὰ τί ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Κρίτωνος. Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ὑπαίνισσεται, ὅτι ἴσως δὲν κρίνει ἀσφαλῶς διὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, πράγματι δὲ παρακελεύεται τοῦτον, ὅπως ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα ἀπαθῶς, ὡς λέγει ὁ Crön.

4) Καὶ ὅσον τοῦλάχιστον εἶναι ἐπιστετραμμένον εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ κρίνωσιν. Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ προείπωσι περὶ τῆς διαρκείας τοῦ βίου, ἔθηκε τὴν πρότασιν ταύτην, ὅπως περιορίσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς προηγουμένης. Ἀνάλογος εἶναι ἡ ἐν 11 D φράσις «ὅσα γε τὰ νῦν ἐμὲ δοκοῦντα».

5) Ἡ μεταφορά ἐλήφθη ἐκ τῶν ἀγώνων. Καθ' Ἡσύχιον σημαίνει ἐξαπατῶν, πλανῶν. Ἐν τῇ προκειμένη περιστάσει συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἡ παρούσα τῷ Σωκράτει συμφορά ἐξαπατᾷ οὐγὶ τὸν μέλλοντα νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ τὸν οἶλον.

6) Ἐπειδὴ προσέχρυσεν ὁ Πιρ-
chig, ἔτρεψεν εἰς οὐ χί κ α λ ῶ ς,
ὅπερ ἐδέξατο ὁ Schanz. Οἱ ἄλλοι
ὅμως ἐκδόται προτιμῶσι τὴν γρα-
φὴν τῶν χειρογράφων, ἐξ ὧν ὁ
Stallbaum ἐξηγεῖ οὕτως. Δέν σοι
φαίνεται, ὅτι οὕτω λέγεται,
ὥστε εὐκόλως περὶ τῆς ἀληθείας
ταύτης τῆς ἐννοίας νὰ πεισθῇς καὶ
ἄλλος νὰ νομίσῃς ἰκανόν· Παρα-
πλήσιον εἶναι τὸ ἐν 48 Ε ὅρα
ὅε δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν,
ἐάν σοι ἰκανῶς λέγηται.

7) "Ἐχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, ὅπερ πρὸ ὀλίγου μετεχειρίσθη, ὡς καὶ ἐν Γαλλ. 462 D «Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾷς τὸ χαρίζεσθαι, σμικρὸν τί μοι χαρίζεσθαι».

3) Την πράσιν, οὐδὲ πάλιν-

σῶμα - οὕτω καὶ πᾶσι τοῖς οἰκιστοῖς ἀποδοτέον
αἱ ἀνδραγαθίαι αὐτῶν οὐδὲν ἀξίον τῶν ἡρώων τῶν μακρόν
μαζα παρὰ τὰ ἄλλα καὶ τὰ ἑκείνων τῶν οὐρανῶν
ΚΡΙΤΟΝ 263

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μὴ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν
ἄφρόνων;

ΚΡ. Πῶς δ' οὐ;

VII. ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς αὐτὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμνα-
ζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πρᾶττων πότερον πάντος ἀνδρός
ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου
ἐκείνου, ὅς ἂν τυγχάνῃ ἱατροῦς ἢ παιδοτρίβης ὧν;

ΚΡ. Ἐνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζε-

ται τῶν ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ'
οὐ; ὅπως ἐξήλειπεν ὁ Schanz, ὁ
δὲ Cron ἐνέκλεισεν ἐν ἀγκύλαις,
διότι αὕτη ἐλλείπει ἐν τοῖς ἀρί-
στοις τῶν χειρογράφων καὶ προ-
καταλαμβάνει τὴν ἐπομένην ἀνά-
πτυξιν. Οἱ ἄλλοι ὁμως κριτικοὶ
δὲν μετέχουσιν τῆς γνώμης ταύτης.

1) Κατὰ τὸν Cron τὴν αὐτὴν δη-
λοῖ, ὅτι εἶναι νέον ζήτημα, περὶ
οὗ ἤδη πρότερον ἐγένετο λόγος.
Τὰ τοιαῦτα ἀναφέρονται εἰς τὰ
ἐπόμενα.

2) Ἔθηκε τὴν ἀντωνυμίαν, ὡ-
σεὶ προηγέτο γυμνάζεσθαι καὶ
οὐχὶ γυμναζόμενος, ὡς καὶ παρ'
Ἡροδότ. VI, 105 «ἀποπέμπουσιν
εἰς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην
Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ
ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελε-
τόντα». Διὰ τῆς φράσεως τοῦτο
πρᾶττων δηλοῖ ἄνθρωπον ἀ-
σχολούμενον περὶ τὴν γυμναστι-
κὴν καὶ τὴν πράξιν αὐτοῦ ἐν τῷ
γυμνάζεσθαι ζητοῦντα, δηλ. προ-
τιθέμενον νὰ μετέλθῃ τὴν γυμνα-

στικὴν ὡς ἐπάγγελμα.

3) Ὁ ἱατρός καὶ ὁ παιδοτρι-
βης φροντίζουν περὶ τῆς εὐεξίας
τοῦ σώματος, Πλάτ. ἐν Γοργ. 504

Α «οἱ περὶ τὸ σῶμα παιδοτρίβαι

τε καὶ ἱατροί, κοσμοῦσί που τὸ

σῶμα καὶ συντάττουσιν». Ὁ πρῶ-

τός οὐ μόνον ὥριζε, πῦτον εἶδος

ἀσκήσεως ἠρμόζεν εἰς ἕκαστον γυ-

μναζόμενον, Ἀριστοτέλ. Πολιτικ.

IV, 1, 1, ἀλλὰ καὶ παρήγγελλε

τούτῳ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς καὶ

τῆς πόσεως ἥτοι τὴν διαίταν τῶν

ἀγωνιζομένων. Σεμνύνεται μὲν ὁ

παιδοτρίβης ἐν Γοργ. 452 Β «τὸ

δ' ἔργον μου ἐστὶ καλοῦς τε καὶ

ἰσχυροῦς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους

τὰ σώματα», ἀλλ' ὥφειλε νὰ ὑ-

πακούσῃ εἰς τὰς παραγγελίας τοῦ

ἱατροῦ. Ἐνίοτε ὁμως τὰ δύο ἐ-

πιτηδεύματα συνηνοῦντο ἐν τῷ

αὐτῷ προσώπῳ, ὡς τῷ Σηλυμ-

βριανῷ Ἡροδίκῳ, Πλάτ. ἐν Πρω-

ταγόρ. 316 Ε, ὅπου ἰδὲ τὴν ἐκ-

δοσὶν μου.

4) Τὴν δόξαν διαιρεῖ εἰς δύο

σθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Ἀπλὰ δὴ.

ΣΩ. Ταύτη' ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον¹ καὶ ἐδαστέον γε² καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ³ καὶ ἐπαίοντι, μᾶλλον ἢ ἡξέμπασι τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἰεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν⁴ καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λό-

υποδιαίρεσις, εἰς φύγον καὶ εἰς ἐπαινον. Τὸ ἀσπάζεσθαι καίτοι ἐνταῦθα ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ εὐχαρίστως ἀποδέχεσθαι, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Φιλοποίμ. 4 «τὸν πόλεμον ὡς ποικιλωτάτην ὑπόθεσιν τῆς ἀρετῆς ἀσπάζεσθαι».

1) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ μᾶλλον ταύτη, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον εἶηκε παρὰ τῷ δευτέρῳ ὅρῳ τῆς συγκρίσεως. Ταύτη — ἢ = οὕτως — ὡς.

2) Ὁ Schmeltzer τὴν φράσιν καὶ γυμναστέον — καὶ ποιέον θεωρεῖ ὡς παρένθεσιν ἐπεξηγοῦσαν τὸ πρακτέον.

3) Κατὰ τὸν Stallbaum τὸ γε ἐν τῇ ἀπαριθμῇ πολλῶν προστίθεται εἰς ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, ὅπερ μετ' ἐμφάσεως καὶ τινος σπουδαϊότητος ἐκφέρεται, ὡς ἐν Ἀπολογ. 34 D «ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσι καὶ υἱεῖς γε». Κατὰ τὸν Gronόμως τίθεται, ὅταν ὁ λέγων προβαλῇ εἰς νέων ἀντικειμένων εἶδος, ὡς ἐν Θεαιτ. 156 B «ὄψεις τε καὶ ἀκοαὶ καὶ ὁσφρήσεις καὶ ψύξεις τε καὶ καύσεις καὶ ἡδοναὶ γε δὴ καὶ λύπαι καὶ ἐπιθυμίαι».

4) Ἐπιστάτης εἶναι ὁ φροντί-

ζων περὶ ἀσκήσεως καὶ τροφῆς τῶν γυμναζομένων, Ἀπολογ. 20 Α καὶ μὲν σου τῷ υἱεῖ πῶλῳ ἢ μόσχῳ ἐγενέσθην, εἵχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὅς ἐμελλεν αὐτῷ καλῶ τε κήχθῳ ποιήσιν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν. . . νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀνθρώπων ἐσόν, τίνα αὐτοῖς ἐν νοῦ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν;». Ἐπαίων δὲ εἶναι ὁ γνώστης, ὁ εἰδημῶν Πλάτ. ἐν Νόμ. 701 «ὅθεν δὴ τὰ θεάτρα ἐξ ἀζώνων φωνήεντα ἐγένοντο, ὡς ἐπαίοντα ἐν μούσαις τό τε καλὸν καὶ μῆ».

5) Ὁ τολμηρὸς Hirschig ἔγραψεν, αὐτοῦ τοὺς φύγους καὶ τοὺς ἐπαίνους, ὁ δὲ Stallbaum εἰκάζει, αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς φύγους καὶ τοὺς ἐπαίνους. Νομίζομεν, ὅτι ὁ Πλάτων, ἀπορυγὼν τὴν λέξιν φύγους, ἥτις δὲν ἤρμοζε συναπτομένη μετὰ τοῦ ἀτιμάσας, ἔθηκε τὴν δόξαν ἀντὶ τῶν φύγων, ἥτοι τὸ γένος ἀντὶ τοῦ εἶδους. Ἄλλως ὁ Πλάτων χαίρει ἐπὶ ταῖς τοιαύταις τῆς φράσεως παιδιαῖς, αἵτινες ἀπαντῶσι συχνάκις ἐν τῇ

γους¹ καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείτεται;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Τί δ' ἐστὶ τὸ κακὸν τοῦτο; καὶ ποὶ τείνει, καὶ εἰς ποῖον μέρος² τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;

ΚΡ. Ἀγλόν³ ὅτι εἰς τὸ σῶμα⁴ τοῦτο γὰρ διόλλυσιν.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις, οὐκοῦν καὶ, τὰλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα⁵ δίδωμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων⁶ καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν⁷ καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή⁸ ἡμῶν ἐστίν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δοξῇ δεῖ⁹ ἡμᾶς ἐπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν¹⁰, ἢ τῇ τοῦ ενός, εἴ τις ἐστὶν ἐπαίων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχυρῆσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον

ἢ ξυμπαντας τοὺς ἄλλους; ὡς εἰ ἡ ἀκροασις¹¹ ποιεῖ, διαφθεροῦμεν ἐκείνους¹² καὶ λιωθήμεθα¹³ τῷ μὲν δικαίῳ βελτίον ἐγίγνετο¹⁴, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπολλυτο¹⁵. ἢ οὐδὲν¹⁶ ἐστὶ τοῦτο; ὅπως μὲν οὖν

συνῆθει ὁμιλίᾳ. Ἄν δέ τις ἡναγ- κάζετο πρὸς διόρθωσιν, πάντως ἔπρεπε νὰ προτιμήσῃ τὴν ἐξάλει- ψιν τῆς φράσεως καὶ τοὺς ἐ- παϊόνους, ὡς ποιεῖ ὁ Hermann.

1) Οὐχὶ ὁρθῶς ὁ Hermann ἐ- θεώρησεν ὑποπτον τὴν φράσιν, τοὺς τῶν πολλῶν λόγους, ἦν κατὰ τὸν ἱστορῆσαι τὴν ἀρι- στα τῶν χειρογράφων. Λόγοι ἐν- ταῦθα εἶναι οἱ ἐπιεικοὶ καὶ οἱ ψό- γοι τῶν πολλῶν, ἀλλ', ὡς νομί- ζομεν, μετὰ περιφρονήσεως ὠνό- μασε λόγους, ὑπερ κυροῖ τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων.

2) Χάριν βραχυλογίας δύναται νὰ παραλειφθῇ ἡ ἐξέτασις πάν- των τῶν εἰδῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ γένος. Τῆς διαλεκτι- κῆς μεθόδου ἔργον εἶναι ἡ ἐπα- γωγὴ καὶ ἡ διαίρεσις. Καὶ ἐκείνη μὲν τὰ πολλὰ τῆς πείρας

ἀνάγει εἰς ἓν, ἡ δὲ διαίρεσις τὸ ὁργανικὸν τοῦτο ὅλον διαίρει εἰς εἶδη. Ὅρα Εἰσαγωγ. εἰς Τοργ. σελ. 29.

3) Ἐκ τῶν αἰσθητῶν ὁ διαι- κτικὸς προβαίνει εἰς τὰ νοητά. Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας τάξεις ὑπά- γονται πάσαι αἱ ἔννοιαι.

4) Ἐπειδὴ εἶπε περὶ τῶν δι- καίων καὶ ἀδίκων, περιεμμένονεν καλῶν καὶ αἰσχυρῶν, ἀλλ' ἐποίησε τὸ σχῆμα χιαστῶν.

5) Τὴν αἰτιατικὴν ἔθηκε, διότι τὸ προηγούμενον ῥῆμα συντάσ- σεται πρὸς δοτικὴν.

6) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς δεικτικὴν ἀντιωνυμίαν καὶ αἰτιολογικὸν σύν- δεσμον, τοῦτω γάρ.

7) Ἐννοεῖ τὴν ψυχὴν, ἣν ἡ ἀδικία φθείρει, ὡς ἡ βλαβερά τροφὴ διόλλυσι τὸ σῶμα.

8) Μετεχειρίσθη παρατακτικῶς,

KP. Οἶμαι' ἐγωγε, ὦ Σώκρατες.

VIII. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον

γινόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν

πειθόμενοι² μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἀρα βιωτὸν³ ἡμῖν

ἐστὶ διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἐστὶ δὲ που τοῦτο τὸ σῶμα· ἢ οὐχί;

KP. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶ μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου⁴ σώματος;

KP. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου ἀρα⁵ ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμέ-

ἐγίγνετο, ἀπώλλυτο, διότι ὁ λέγων κατὰ βραχυλογίαν ἀναφέρει τὸν λόγον εἰς προηγουμένην ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος. Ἄνευ τῆς βραχυλογίας κατὰ τὸν Stallbaum ὁ Πλάτων ἠθέλην εἰπεῖ· ὁ τῶ μὲν δίκαιος βέλτιον γίγνεσθαι, τῶ δὲ ἀδίκος ἀπώλλυσθαι· ἐλέγετο ἐκαστοτεῦφ' ἡμῶν περὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμενων. Οὐχὶ πολὺ διάφορος εἶναι ὁ παρατακτικὸς ἐν Φαίδων. 68 B.

9) Ὁ δισχυρισμὸς τοῦ Σωκράτους ἔχει κύρος, ἂν τις δέχεται τὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς, ἢ φρενὶς ἢ ἀδικία. Τοῦτου ἕνεκεν ἐρωτᾷ περὶ τῆς ὑπάρξεως ταύτης. Ὅτι περὶ τούτου γίνεται ἡ ἐρώτησις, δῆλον ἐκ τοῦ 48 A «ὅ τί ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἡ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστίν;».

11) Ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω, ὅτι εἰναι τι. Ὁ Κρίτων οὐδένα δισταγμὸν ἐγείρει περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι.

2) Ὁ Fischer ἐνόμιζεν, ὅτι ἐνταῦθα εἶναι ὑπερβατὴν ἀντί, μὴ πειθόμενοι. Νῦν ὁμῶς πάντες οἱ ἐρμηνευταὶ συμφωνοῦσιν, ὅτι παρελείφθη ἡ ἀντίθεσις, ἀλλὰ τῇ τῶν μὴ ἐπαϊόντων δόξῃ, ὡς παρὰ Ξενοφῶν. ἐν Συμπ. IV, 16 «φαίνονται δὲ καὶ οἱ μὴ τοὺς καλοὺς στρατηγούς αἰρούμενοι» δηλ. ἀλλὰ τοὺς ἀσχυροὺς καὶ Θουκυδίδ. I, 141 «Μάχη μὲν γὰρ μὴ πρὸς ἅπαντας Ἑλλήνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀντιστρεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι», δηλ. ἀλλὰ πρὸς μείζων τῆς ἐαυτῶν.

3) Δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν; ὡς ἐν Ἀπολογ. 38 A «ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπων».

4) Μέχρι τινὸς ἡ ψυχὴ δύναται νὰ συμβιώσῃ μετὰ σώματος πάσχοντος, ἀλλ' ἡ φθορὰ ἐνταῦθα ὑποτίθεται μεγάλη, ὡς δεικνύει ἡ πρόθεσις ἐν τῷ διαφθεῖρειν.

5) Ὁ συλλογισμὸς γίνεται ἐκ τῶν ἐλασσόνων πρὸς τὰ μείζων.

νου, ὅ¹ τὸ δίκαιον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ ὡς ἡμετέρον² φερέμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκείνου, (ὅ τί ποτ' ἐστὶν ἡμετέρον³ ἐστὶ τῶν ἡμετέρων), περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστίν; 48

KP. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλὰ τιμωριώτερον³;

KP. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα⁴, ὡς βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω⁵ φροντιστέον, τί⁶ ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐπαίων περὶ τῶν

μετὰ τινος εἰρωνείας. Ἀρ' οὐ ὁ βίος μετὰ διεφθαρμένου τοῦ σώματος δὲν εἶναι δυνατός, πολὺ περισσότερον μετὰ διεφθαρμένης τῆς ψυχῆς. Ὅμοιος συλλογισμὸς γίνεται ἐν Ἀπολογ. 37 D «ὅτι ἡμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου οὐχ οἰοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασιν καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι, ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ἑαδίως».

1) Τὴν δοτικὴν ὁ Stephanus ἔτρεψεν εἰς αἰτιατικὴν, ἀλλ' οἱ πλείστοι τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν διατηροῦσι τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων. Διότι τὸ λωβᾶσθαι συνήθως συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πρὸς δοτικὴν, Φρόνιγ. ἐν τοῖς Ἀνεκδότ. τοῦ Bekker τόμ. I, σελ. 50 «Λωβᾶσθαι τόνδε καὶ τῷδε, αἰτιατικῇ καὶ δοτικῇ», Ἀριστοφάν. ἐν Ἰππ. 1413 «ἔν' ἰδῶσιν αὐτόν, οἷς ἐλωβᾶσθ', οἱ ξένοι». Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπόμενον ῥῆμα συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν, ἔπρεπε νὰ ἐπαυλάβῃ τὴν ἀντωνυμίαν κατὰ ταύτην τὴν πτώσιν. Ἀλλ' ἀνά-

λογα δὲν ἐλλείπουσιν, ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ. 496 B «Ἐὰν εὖρωμεν ἅττω, ὧν ἅμα τε ἀπαλλάττεται ἄνθρωπος καὶ ἅμα ἔχει».

2) Ὁ Τιμαῖος τὸ φερέμεθα ἐμμενέει εὐτελὲς ὁρθῶς, διότι ἀντιτίθεται πρὸς τὸ τιμωριώτερον.

3) Πολλαχού ὁ Πλάτων ἐπιδεικνύει τὸ πολῦτιμον τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 313 A «ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ, τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ σὰ ἢ εὐ ἢ κακῶς πράττειν, χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου».

4) Ἐνταῦθα φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα περὶ τῆς δόξης τῶν πολλῶν.

5) Δηλαδή ὡς σὺ φροντίζεις.

6) Κατὰ τὸν Stallbaum ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑπάρχει ἡ γραφὴ τί ἐροῦσιν, ὅπερ κοινῶς ἐφίρετο ὅτι ἐροῦσιν. Τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐγένετο κατὰ τὸ ἐπόμενον ὅτι ὁ ἐπαίων. Ἀλλ' ἡ ἐναλλαγὴ τῆς εὐθείας καὶ πλαγίας ἐρωτήσεως ἀπαντᾷ πολλαχού, ὡς ἐν Γοργ. 448 E «ἀλλ' οὐδεὶς ἐρωτᾷ, ποία τις εἴη ἡ Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς, καὶ ὅντινα

δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια¹. ὥστε πρῶτον μὲν² ταύτη οὐκ ὁρθῶς εἰσηγεί, εἰσηγούμενος³ τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντιῶν⁴. ἀλλὰ μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις⁵, οἱοί τ' εἰσὶν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτινύναι;

Β ΚΡ. Δῆλα⁶ δὴ καὶ ταῦτα φαίη γὰρ ἂν, ὦ Σωκράτες.

ΣΩ. Ἀληθὴ λέγεις⁷. ἀλλ', ὦ Θαυμάσιε, οὐτός⁸ τε ὁ λόγος,

δέοι καλεῖν τὸν Γοργίαν». Τὸ λέγειν συντάσσεται πρὸς διπλὴν αἰτιατικὴν, ὡς παρ' Ἡροδότ. 8, 61 «τότε δὲ δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κτείνον τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλὰ τε καὶ κακὰ ἔλεγε». Δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν τόσο πολὺ, ἂν θὰ ἐπαινέσωσιν ἢ θὰ κατηγορήσωσιν ἡμᾶς οἱ πολλοί.

1) Ἡ ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ τοῦτο θέλει γείνει διὰ τοῦ στόματος τοῦ εἰδήμονος ἢ θέλει εἶναι τὸ ἐξαγόμενον ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, ὡς λέγει ὁ Γρου.

2) Συγκεκριμένως τὰ ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδείξει, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν δευτέραν "Ορα 46 C. Τὸ ταύτη ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ εἰσηγούμενος.

3) Οἱ ἀρχαῖοι συχνάκις τὸ ῥῆμα ἐπανάλαμβάνουσι καὶ διὰ μεταγωγῆς, ὡς ἐν Ἀπολογ. 32 E «εἰ ἐπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἄνδρες ἀγαθοῦ ἐδόθηθον τοῖς δικαίοις».

4) Δηλαδή τῶν ἀδίκων, αἰσχωρῶν καὶ κακῶν.

5) Τοῦτο ὄντως εἶπεν ὁ Κρίτων ἐν 44 D.

6) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑπάρχει διφωνία, οἱ δὲ κριτικοὶ ἀμ-

φιβάλλουσιν, ἂν τὴν φράσιν ταύτην πρέπη νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Σωκράτη ἢ εἰς τὸν Κρίωνα. Τὸ μὲν πρῶτον ὑποστηρίζει ὁ Bultmann, τὸ δὲ δευτέρον ὁ Cornarius καὶ ὁ Stephanus, ὅπερ ἐκράτησε παρὰ τοῖς νεωτέροις. Κατὰ τὸν Meiser τὸ χωρίον δὲν ἐννοεῖται ὁρθῶς ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν, διότι δὲν σημαίνει εἶναι φανερόν, ὅτι δύναται νὰ γείνη αὐτὴ ἀντίρρησης, ἀλλὰ παρατηρεῖ τις καὶ ἐνταῦθα, ἐν τῇ προκειμένη περιστάσει, ἐν τῇ καταδίκῃ τοῦ Σωκράτους. Κατὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἡ φράσις σημαίνει, ὅτι ἔλεγεν ὁ Κρίτων ἐν 44 D «Αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἱοί τέ εἰσιν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σκεδόν, ἂν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ». Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ ἐρμηνεία οὐχὶ ἀρῶς ἐγένετο.

7) Τὴν φράσιν ταύτην ὁ Muller καὶ Schanz ἀποδίδουσι τὸ Κρίτωνι, ὅπερ οὔτε οἱ ἄλλοι κριτικοὶ δέχονται, οὔτε πιθανὸν φαίνεται.

8) Οὗτος ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς δόξης τῶν πολλῶν. "Ορα, ὅτι μετὰ

ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὁμοίος εἶναι τῷ¹ καὶ πρότερον·
καὶ τόνδε αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν
περὶ πλείστου² ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

KP. Ἀλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ³ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταῦτόν ἐστι,
μένει ἢ οὐ μένει;

KP. Μένει.

IX. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων⁴ τοῦτο σκεπτόν,

τὸ τέ ἐπεται τὸ καὶ αὖ, ὡς ἐν
Χαρμίδ. 157 E «ἦ τε γὰρ πα-
τρώα ὑμῖν οἰκία — ἐγκεχωμια-
σμένη — καὶ αὖ ἢ πρὸς μητρός
ὡσαύτως».

1) Φέρεται καὶ ἡ γραφή τ ὦ
π ρ ο τ ῆ ρ ω, ἥτις δὲν προτιμάται
ὑπὸ τῶν κριτικῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ
δοτικὴ τοῦ ἄρθρου δὲν ὑπάρχει
παρὰ τῷ Πρισκιανῷ γράφοντι
«ὁμοίος ἐστὶ λόγος καὶ πρότερον
ἀντὶ τοῦ οἷος καὶ πρότερον, Πλά-
των Κρίτων», ὁ μὲν Cron ἐθεώ-
ρησεν ὑποπτον, ὁ δὲ Schanz ὅλως
ἐξήλειψεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον
ἔχουσι τὰ χειρόγραφα, δὲν πρέπει
νὰ παραλειφθῇ. Κατὰ τὸν G. Hei
ἡ φράσις συμπληροῦται διὰ τοῦ,
εἰ ρ η μ ῆ ν ω λ ὅ γ ω. Λέγει
τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὴν φράσιν
46 D «ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγε ἐπισκέ-
φασθαι, εἰ τί μοι ἀλλοιότερος φα-
νέται». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ φι-
λόσοφος θέλει νὰ εἴπῃ· ὡς ὁ περὶ
τῆς δόξης τῶν πολλῶν λόγος
μετὰ τὴν καταδίκην δὲν ἡλلوίω-
θη, ἀλλὰ μένει· ὁ αὐτός, οὕτω
καὶ ὁ περὶ τῆς ἀξίας τοῦ βίου.
Ἐπὶ τοῦτω δὲ καλεῖ τὸν Κρίτωνα,
ὅπως συζητήσωσιν.

2) Οὐχὶ ὁ βίος καθ' ἑαυτὸν,
ἀλλ' ὁ ἠθικός βίος ἔχει ἀξίαν.
Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κρίτων προτρέπει
τὸν Σωκράτη εἰς βίον μετὰ ἀδι-
κίας, ὁ φιλόσοφος δὲν δύναται νὰ
συγκατανεύσῃ, ὅστις ἐν Γοργ. 522
E λέγει· «αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀπο-
θνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις
μὴ παντάπασιν ἀλόγιστός τε καὶ
ἄνανδρός ἐστι, τὸ δὲ ἀδικεῖν φο-
βεῖται· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων
γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Ἄδου ἀ-
φικέσθαι πάντων ἔσχατον κακῶν
ἐστίν». Οὐχὶ πολὺ διάφορον εἶ-
ναι τὸ ὑπὸ τοῦ Αἴαντος λεγόμε-
νον ἐν Αἴαντ. 479. «Ἀλλ' ἢ κα-
λῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκεῖν τὸν
εὐγενῆ χρεῖ». 7000

3) Ἐνταῦθα αἶρει παρανόησιν,
ἥτις ἡδύνατο νὰ συμβῇ, διότι τὸ
εὖ ζῆν σημαίνει καὶ ἡδέως ζῆν,
ὡς ἐν Πολιτ. I, 329 A «οἱ μὲν
οὖν πλείστοι (τῶν πρεσβυτέρων) τὰς
ἐν τῇ νεότητι ἡδονὰς ποιοῦντες
ἀγανακτοῦσιν ὡς μεγάλων τινῶν
ἀπεστερημένοι, καὶ τότε μὲν εὖ
ζῶντες, νῦν δὲ οὐδὲ ζῶντες».

4) Ὁ Stallbaum παραινεῖ, ὅ-
πως μὴ τις ἀκολουθήσας τῷ Hir-
schig διορθώσῃ εἰς ὁμολογημέ-

πότερον δίκαιον¹ ἐμὲ ἐνθὲνδε πειρασθαι² ἐξιέναι μὴ ἀφίεν-
 των³ Ἀθηναίων, ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δί-
 καιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μὴ, ἐώμεν. / ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς⁴
 σκέψεις περὶ τῆς ἀνκλώσεως⁵ χρημάτων καὶ δόξης⁶ καὶ παί-
 δων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὡς Κρίτων, σκέμματα⁷
 τῶν ῥηδίων ἀποκτινύνοντων⁸ (καὶ ἀναβιωσκομένων⁹) γ' ἂν, εἰ
 νων. Ὁ μὲν ἐνεστὼς ὄητο, ἐξ
 ὧσαν συμφωνοῦμεν, ὁ δὲ παρα-
 κείμενος ἐκ τῶν συμφωνημένων,
 ἐκ τῶν συνθεσιμμένων.

1) Ἐνταῦθα ἀναδιβάλλει ὁ φι-
 λόσοφος τὸ ζήτημα ἐπὶ ὕψους, ἐξ
 οὗ συνήθως ἐξετάζει τὰ τοῦ βίου
 προβλήματα.

2) Δὲν λέγει ἀπλῶς ἐξιέναι,
 διότι πρόκειται περὶ ἀποπείρας,
 ἥτις ἡδύνατο καὶ νὰ ἀποτύχῃ.

3) Ἐν ὧ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν με
 ἀφίνοισι, δὲν με ἀπαλλάττουσι
 τῆς ποινῆς, ὡς ἐν Ἀπολογ. 29 D
 «εἰ οὐν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τού-
 τοις ἀφίοιτε».

4) Καθ' ἑλξιν τὸ ὄνομα εἰς τὴν
 ἀναφορικὴν πρότασιν εἰσελθὼν διε-
 τήρησε τὸ ἄρθρον, ὅπερ συνήθως
 παραλείπεται, ὅταν προηγῇται ἡ
 ἀναφορικὴ πρότασις π. γ. οὐς ἡ
 πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων.
 Ἔθηκεν αἰτιατικὴν ἀντὶ ὀνομα-
 στικῆς, ἥτις ἐμελλε νὰ χρησι-
 μεύσῃ ὡς ὑποκείμενον τοῦ ἐπο-
 μένου ἢ, ὥσπερ ἐμελλε νὰ ἐξακο-
 λουθήσῃ διὰ τῆς φράσεως, οὐ δὲ
 νὸς ἀξίας εἶναι νομίζω.

5) Ὁ Κρίτων εἶπεν, ὅτι αὐτὸς
 καὶ οἱ φίλοι θέλουσι δαπανήσῃ πρὸς
 σωτηρίαν τοῦ Σωκράτους 44 Εἰ

6) Ἐρροβεῖτο ὁ Κρίτων μὴ δόξῃ

τοῖς πολλοῖς, ὅτι ἐκ φιλοφρονημα-
 τίας δὲν ἔσωσε τὸν φιλόσοφον 44
 B. Καὶ περὶ τῶν παίδων εἶπεν,
 ὅτι ὁ Σωκράτης ἔχει καθήκον νὰ
 ἐκτρέψῃ καὶ ἐκπαιδεύσῃ, 45 D.

7) Καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἐπο-
 μένῃ περιόδῳ ἐννοεῖται τὸ ὄρα.
 Περὶ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ὁ
 φιλόσοφος ἔχει πεποιθήσιν καὶ ἡ-
 δύνατο νὰ εἴπῃ ταῦτα σκέμματα
 ἔστιν, ἀλλ' εἶναι ἴδιον τῆς ἀπτι-
 κῆς λεπτότητος τοῦ μετριάξῃν
 τὰς ἐκφράσεις. Τὴν ἐπομένην ἀν-
 τωνομίαν ἔθηκε κατ' οὐδέτερον
 γένος, καίπερ ἀναφερομένην εἰς
 τὰς σκέψεις, διότι συντάχῃ κατὰ
 τὸ πλησιέστερον σκέμματα.

8) Τῶν εὐκόλως καταδικαζόν-
 των εἰς θάνατον.

9) Σημαίνει ἀνακαλεῖν εἰς τὸν
 βίον καὶ συνήθως τὸ ῥῆμα τίθεται
 ἀμεταβάτως, ἐνταῦθα δὲ μεταβα-
 τικῶς, ὡς καὶ ἐν Φαίδων, 89 C
 «ἐὰν πέρ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευ-
 τήσῃ καὶ μὴ δυνώμεθα αὐτὴν ἀνα-
 βιώσασθαι». Ὁ Wytttenbach τὸ
 ἂν ἔτρεψεν εἰς αὐ, ὅπερ οὐδεὶς
 ἐδέξατο· διότι τὸ ἂν, ὅπερ προσ-
 διορίζει μόνον τὸ ἀναβιωσκομέ-
 νων, εἶναι ἀναγκαστὸν, ὡς δεικνύει
 ἡ ἀνάλυσις· καὶ τοῦτω, οἱ
 ἀναβιώσκουσιν το γ' ἂν, εἰ

οἱ αἱ τε ἦσαν, οὐδενὶ ξύν' νῶϊ τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖται, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτεῖται ἢ ὅπερ νῦν δὴ ἐλεγόμεν, πότερον δίκαια πράττομεν καὶ χρηματὰ τελούντες, τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσιν καὶ χροῖταις, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντες τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσωμεν ταῦτα πάντα ποιοῦντες; καὶ φαίνωμεθα ἀδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δὲρ ὑπολογίζεσθαι οὐτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε

οἱ αἱ τε ἦσαν Κατὰ τὸν Jacobs τοῦτο εἶναι προφητεία τοῦ φιλοσόφου περὶ τῆς ταχειας τῶν Ἀθηναίων μεταμελείας, περὶ ἧς Διογένης ὁ Λαέρτιος II, 43 λέγει· «Ἀθηναῖοι δ' εὐθὺς μετέγνωνσαν, ὥστε κλεῖσαι καὶ παλαιστρας καὶ γυμνάσια. Καὶ τοὺς μὲν ἐφυγάδευσαν. Μελέητου δὲ θάνατον κατέγνωσαν. Σωκράτη δὲ χαλκῆς εἰκόνας ἐτιμήσαντο, ἣν ἔθεσαν ἐν τῷ πομπείῳ, Λυσίππου ταύτην ἐργασάμενον. Ἀνυτὸν τε ἐπιδήμῳσαντα αὐθημερόν ἐξεκέρυξαν Ἡρακλεῶται». Ἡ ἀκριβεία τῆς εἰδήσεως ταύτης, ὅτε ὑπὸ μεταγενεστέρου συγγραφέως παραδεδομένης, ἀμφισβητεῖται. Ἰσως ἡ εἰδήσις περιέχει ὑπερβολάς, ἀλλ' οὐδὲν τὸ ἀπίθανον εὐρίσκομεν. Διότι τὰ πλήθῃ τὰ εὐκόλως φανεύοντα εὐκόλως καὶ μεταμειλονται καὶ δὴ οἱ Ἀθηναῖοι πολλάκις ἔπαθον τοῦτο. Ἄλλως καὶ ὁ ὑπαίνιγμος οὗτος ἐνισχύει πῶς τὴν εἰδήσιν τοῦ Λαερτίου.

1) Ὅρα, ὅτι ἡ πρόθεσις κεῖται μεταξὺ τοῦ ἐπιθέτου καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ, ὅπερ σπανιώτερον συμβαίνει. Ἡ φράσις προσδιορίζει τὸ

ἀποκτινύντων.

2) Ἡ ἀντανουμία ἐτέθη πρὸς δῆλωσιν περιφρονήσεως, ὡς ἐν 45 Α «ἐπειτα οὐχ ὄρες τούτους τοὺς συκοφάντας».

3) Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλούς.

4) Κρατεῖ, πείθει, ὡς ἐν Φιλήβ. 35 D «οὐδαμῇ ὁ λόγος αἰρεῖται».

5) Ἐκ τοῦ τελούντες κατὰ ζεύγμα πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἔχοντες ἢ εἰδότες. Ἐν Κρατύλ. 39 Β λέγεται «χρήματα ἐκείνοις τελούντα καὶ χάριτας κατατιθέμενα».

6) Ὁ Κρίτων καὶ ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνος μὲν ὡς παρασκευάζων τὰ τῆς φυγῆς καὶ συμβουλευῶν πρὸς ταύτην, οὗτος δὲ ὡς δεχόμενος καὶ ἀκολουθῶν. Τὴν πρώτην μετοχὴν μετεχειρίσθη ἐν πληθυντικῷ ἀριθμῷ, διότι πλὴν τοῦ Κρίτωνος ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι φίλοι συνεργοῦντες. Καὶ κατὰ ταύτην λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην τελούντες ἔθηκε καὶ τὴν παθητικὴν μετοχὴν ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ, ἢ καὶ μόνον ὁ Σωκράτης ἐννοεῖται.

7) Δηλαδή ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.

ἄλλο ὅτι οὐκ ἔστιν ἀδίκαιον πρὸς τοῦ ἀδικεῖν. *ἡ ἀδικία ἐστὶν ἀδίκαιον*

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὅρα δὲ τί δρῶμεν. *τί δρῶμεν*

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ γαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντιλέ-

γειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή,

παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λό-

γόν, ὡς χρὴ ἐνθύνδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι (ὡς ἐγώ

περὶ πολλοῦ ποιούμεαι πείσαι) σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ

1) Ἡ πρὸς μετὰ γενικῆς τη-

μαίνει προτίμησιν, ὡς ἐν Ἀπο-
λογ. 28 D «μηδὲν ὑπολογιζόμενον
μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν
πρὸς τοῦ αἰσχροῦ».

2) Περὶ τοῦ χωρίου τούτου οἱ

πλεῖστοι τῶν ἐρμηνευτῶν σιωπῶ-

σιν, οἱ δὲ τὴν σιωπὴν λύοντες

ἀποδίδουσιν αὐτῷ ἔννοιαν, ἣν δὲν

δεχόμεθα. Ὁ Gœbel νομίζει, ὅτι

ἡ φράσις ἀναφέρεται, ὡς ἡ ἀπό-

κρισις τοῦ Σωκράτους δεικνύει, εἰς

τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐξετάσεως

τοῦ ζητήματος καὶ ὅτι ἐν εὐθείᾳ

ἐρωτήσῃ ἤθελεν εἶναι, πῶς οὖν

ἀνσκοποῖμεθα τοῦτο;

Κατὰ τὸν Cron λέγει τοῦτο ὁ

Κρίτων ὡς ὑποχωρῶν ἀκουσίως

κατὰ τὸ ἥμισυ. Νομίζομεν, ὅτι

τοιαύτην ἔννοιαν δὲν ὑποδηλοῖ ἡ

ἀντίθεσις, ἀλλὰ τήνδε· ταῦτα φαί-

νονται μὲν καλοὶ λόγοι, ὅμως

παρατῆρει τί πρέπει νὰ πρά-

ξώμεν, δηλ. εἶναι καίριος οὐχὶ

καλῶν λόγων, ἀλλὰ πράξεων. Πρὸς

τὸν τοιοῦτον λόγον τοῦ Κρίτωνος

ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται μετὰ ἡ-

ρεμίας· δὲν ἔρχομεν τίποτε ἄλλο

νὰ πράξωμεν παρὰ νὰ σκευθῶμεν.

Οὕτως ἐννοεῖ τὸν λόγον καὶ ὁ Σω-

κράτης, δηλ. ὡς παρίνεστιν πρὸς

ἐνέργειαν καὶ διὰ τοῦτο λέγει·

παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλὰ

κις μοι λέγων τὸν αὐτὸν

λόγον, ὡς χρὴ ἐνθύνδε ἀκόντων

Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι.

3) Τὸ χωρίον τοῦτο πολυβύ-

λητον ἐγένετο διὰ τὰς πολλὰς ἐρ-

μηνείας καὶ διερθεώσεως· διότι πα-

ρέχει τέσσαρες σπουδαῖες δυσκο-

λίας, πρῶτον· ποῖον εἶναι τὸ ὑπο-

κείμενον τοῦ πείσαι; τὸν Σωκράτη

ἢ τὸν Κρίτωνα; δεύτερον· τί ση-

μαίνει ἡ φράσις ταῦτα πράτ-

τειν; τρίτον· τί αἰτιολογεῖται

διὰ τῆς προτάσεως, ὡς ἐγώ...

ἄκοντος; καὶ τέταρτον· ποῖον εἶ-

ναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἄκοντος;

Ὡς ὑποκείμενον δέχονται τὸ σὲ

πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες, ὡς ὁ Wolf,

ὁ Schleiermacher καὶ ὁ Stall-

baum· τὴν σύνταξιν ὅμως ταύ-

την καταπολεμοῦσιν ὁ Sommer,

ὁ Buttmann καὶ ὁ Gœbel λέγον-

τες, ὅτι ἀντίκειται εἰς τὴν ἀλή-

θειαν· διότι ὁ Σωκράτης ἀναπι-

θόλως ἐμμένων ἐν τῇ ἀντιθέτῳ

γνώμῃ δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εἰς

τὸν Κρίτωνα· διότι ἀποδίδω με-

γάλην ἀξίαν, ἂν σύ με πείσης νὰ

πράττει ταῦτα· ἐν τοιαύτῃ περι-
 στάσει ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ
 εἶπῃ περὶ πολλοῦ ἂν ποιοίμην·
 ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ εἰρωνεία ἐνταῦθα
 δὲν ἔχει τὸν τόπον αὐτῆς. Προ-
 θέτουσι δέ, ὅτι τότε ἔπρεπε νὰ
 εἶπῃ οὐχὶ πείσσαι, ἀλλὰ πεί-
 θειν καὶ ταῦτ' ἐμὲ πρᾶτ-
 τειν. Ἡμεῖς δεσπόμεθα, ὅτι
 τὸ ὑποκείμενον τοῦ πείσαι εἶναι
 ὁ Κρίτων· διότι αἱ ἐγειρόμεναι
 ἀντιρρήσεις, ὡς νομίζομεν, δὲν
 εἶναι ἰσχυραί. Ἡ ἐκ τῆς συντά-
 ξεως ταύτης παρεχομένη ἔννοια
 οὐ μόνον δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν
 ἀλήθειαν, ἀλλ' εἶναι καὶ ὅπως
 Σωκρατική. Πανταχοῦ καὶ πάν-
 τοτε ὁ φιλόσοφος παρακαλεῖται
 τὸν διαλεγόμενον, ἵνα πείσῃ αὐ-
 τόν. "Ὁ ἦναι εἰρωνεία, εἶναι ὅση
 καὶ ἐν τῇ μάλιστα προηγουμένη
 φράσει καὶ σοὶ πείσσαι. Καὶ ὁ ἄδριςτος πείσαι δὲν παρέ-
 χει δυσκολίαν, διότι δὲν πρόκει-
 ται περὶ τοῦ ἐκάστοτε γινομένου.
 Ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὑποκειμένου τοῦ
 πράττειν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ προη-
 γουμένου ζητήματος. "Ὁ ἐννοή-
 σωμεν, ὅτι ὁ Σωκράτης θέλει πεί-
 σαι, τότε ὑποκείμενον τοῦ πράτ-
 τειν εἶναι τὸν Κρίωνα καὶ ση-
 μαίνει παύεσθαι λέγοντα
 πολλὰ καὶ τὸν αὐτὸν λύ-
 γον, ὅπερ ἀπίθονον. "Ὁ δὲ δε-
 χόμενος τὸν Κρίωνα ὡς πείθον-
 τα, ὅπερ καὶ ἐπιδοκιμάζομεν, ἡ
 εἰρημνὴ φράσις σημαίνει, ἐν-
 θὲν δὲ ἀκούων. Ἀθῆ-
 ναιων ἐμὲ ἀπείναι. Δὲν

ἔθηκε δὲ τὸ ὑποκείμενον τοῦ
 ἀπαρεμφάτου ὡς ἐννοούμενον ἐκ
 τοῦ λόγου. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι
 ἴδυντο νὰ νοηθῇ ὡς ὑποκείμενον
 τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τὸ ἡμᾶς,
 δηλ. τὸν μὲν Κρίωνα ὡς ἐξ-
 ἄγοντα, τὸν δὲ Σωκράτη ὡς ἐξ-
 αγόμενον. Τὸ τρίτον ζήτημα εἶ-
 ναι, τί αἰτιολογεῖ ἡ διὰ τοῦ
 ὡς — περίοδος, τὴν πρώτην τὴν
 λήγουσαν εἰς τὸ πείσαι ἢ
 τὴν δευτέραν τὴν λήγουσαν εἰς
 τὸ ἀκούων. Ἀθηναίων; Ὁ μὲν
 Sommer λέγει, ὅτι αἰτιολογεῖ τὴν
 πρώτην, διότι τὰ ἐπόμενα κεῖν-
 ται παρενθετικῶς. Τούναντίον ὁ
 Buttmann δυσχερίζεται, ὅτι ἡ
 αἰτιολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν δευ-
 τέραν περίοδον καὶ ὁ Gabel, ὅτι,
 ἂν μὴ αἰτιολογῇ ὅλον τι ἐκ τῶν
 δύο ἐννοιῶν συντεθειμένον, συμ-
 φωνεῖ τῷ ἔργῳ εἰρημνῇ ἀνδρὶ.
 Νομίζομεν, ὅτι ὁ Sommer ἔχει
 δίκαιον· διότι περὶ τοῦ πείθειν
 πρόκειται. Ἡ τετάρτη καὶ τε-
 λευταία δυσκολία εἶναι, ποῖον
 ὑποκείμενον ἔχει ἡ μετοχὴ ἄκον-
 τος. Καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξαρ-
 τᾶται ἐκ τοῦ πρώτου· ἂν ὁ Σω-
 κράτης ἦναι ὁ πείθων, ὡς ὑποκει-
 μενον ἐννοεῖται τὸ σοῦ (δηλ. οὐχὶ
 ἄκων νὰ παύσης νὰ λέγῃς τὸν αὐ-
 τὸν λόγον)· ἂν δὲ ὁ Κρίτων, ὅπερ
 ἐδεξάμεθα, ὑποκείμενον εἶναι τὸ
 ἐμοῦ. Βεβαίως ὑπάρχει ἡ δυσκο-
 λία, ὅτι ἐπὶ γενικῆς ἀπολύτου τὸ
 ὑποκείμενον δὲν ἐτέθη, ἀλλὰ δὲν
 ἐλλείπουσιν ἀνάλογα χωρὶς, Θου-
 κυδίδ. V, 33 «Λακεδαιμόνιοι ἐ-

49 λέγεται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴη'. *ἡ ἀντιμεταρροπὴ τοῦ ἐρωτῆματος.*

KP. Ἀλλὰ πειράσομαι.

X. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμέν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὐ; (ἢ οὐδαμῶς² τὸ γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθόν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη; (ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο³) ἢ πᾶσι ἡμῖν ἐκείναι αἱ πρόσθεν ὡμολογίαι ἐν ταῖςδε ταῖς ὀλίγαις

στράτευσιν ἐς Παρρασίους, ἐπικλησαμένων σφᾶς». Διὰ τί ὅμως ἐτέθη κατὰ γενικὴν ἀπόλυτον, ἐν ᾗ ἔπρεπε νὰ τεθῇ κατ' αἰτιατικὴν; Καθ' ἡμᾶς ἡδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τῆς προηγουμένης εἰκασίας ἡμῶν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ πράττειν εἶναι τὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν τισι χειρογράφοις εὐρήσκει καὶ ἡ γραφὴ μὴ ἄκοντα. Ἄν μὴ τις τὴν ἐρμηνείαν ταύτην θεωρῇ ἐπαρκῆ, ὑπάρχουσι πολλαὶ διορθώσεις. Ὁ μὲν Döderlein προτείνει, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος τοῦ δικαίου, ὅπερ ἀτυχέστατον, ὁ δὲ Hermann τὸ πεῖσαι ἔτρεψεν εἰς πείσας, ὁ δὲ Gœbel εἰς παῦσαι, ὁ δὲ Stallbaum προτείνει πείσαντά σε καὶ ὁ Meiser συνίστησι νὰ μεταθέσωμεν τὰς λέξεις τοῦ χωρίου οὕτως: ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πεῖσαι σε, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος ταῦτα πράττειν.

1) Ἐννοεῖται ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως τὸ, ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον.

2) Τὸ πρῶτον μέρος τῆς διαζευκτικῆς προτάσεως ἐπαναλαμ-

βάνει ἐνταῦθα, ὅπως δείξῃ, ὅτι ὁ Κρίτων δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὸ δεύτερον διότι τὸ πρῶτον ἐκυρώθη ἤδη διὰ προγενεστέρους ὡμολογίας. Ὁ Σωκράτης ἐν Γοργ. 469 C λέγει, ὅτι δὲν θέλει οὔτε νὰ ἀδικῇ, οὔτε νὰ ἀδικῇται· ἂν ὅμως ἦτο ἀναγκαῖον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, ἤθελε προτιμῆσαι τὸ δεύτερον.

3) Κατὰ πρότασιν τοῦ Hirschlig πλεῖστοι ἐκδίδονται, ὡς ὁ Stallbaum, ὁ Cron καὶ ὁ Gœbel, θεωροῦσιν ὡς προσθήκην μεταγενεστέρως χειρῶς. Ἡμῖν ἀρέσκει πολὺ ἡ μετάθεσις τοῦ ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ Meiser ἐπινοηθεῖσα, ἢ, ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο, πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὡμολογίαι. Ὅντως ἡ φράσις ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὰ εἰρημμένα ἐν 40 D «ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατὰδῆλος ἄρα ἐγένετο ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγετο» καὶ 40 B.

4) Ἐννοεῖται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰσαγωγῆς τῆς οἰκῆς μέχρι ταύτης. Τὸ ἐπόμενον ἐκκεχυμέναι εἰσὶ ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ἐκβάλλειν ἐν 40 B «τοὺς δὲ λόγους οὓς ἐν τῷ ἔμ-

ἡμέρας ἐκκεχυμέναι εἰσί, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα¹ τη-
 λικοῖδε γέροντες, ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαφερόμενοι³
 ἐκαθόμεν ἡμᾶς αὐτοὺς παιδῶν οὐδὲν διαφερόντες; ἢ πάντος
 μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φασὶν
 οἱ πολλοὶ εἶτε μὴ, καί², (εἴτε δὲ ἡμᾶς ἐτι τῶνδε χλευσ-
 τερα πάσχειν εἴτε καὶ προότερα,) ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ
 ἀδικούντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχροὺν⁴ τυγχάνει ὃν παντὶ τρόπῳ;
 φεμὲν ἢ οὐ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δὲ ἀδικεῖν.

προσθεν ἔλεγον οὐ δύναμαι νῦν
 ἐκβαλεῖν.

1) Τὸ πρᾶγμα πρὸ πολλοῦ ἐγί-
 νετο, ἀλλὰ νῦν ἐγένετο ὡς ἀνα-
 γνώριστις. Λέγεται δὲ μετὰ τινος
 εἰρωνείας τὸ ἄρα.

2) Παρὰ πλείστοις ἐκδόταις ἐ-
 κρίθησεν ἡ γνώμη τοῦ Jacobs,
 ὅστις ἐθεώρησεν ὑποπτον τὴν λέ-
 ξιν γέροντες. Τοῦναντίον ὁ
 Keck ὑποστηρίζει ταύτην καὶ ὁ
 Meiser παρατηρεῖ, ὅτι τὸ γέρον-
 τες ἄνδρες δὲν εἶναι παράθεσις εἰς
 τὸ τηλικαῖοιδε, ἀλλὰ τὸ τη-
 λικοῖδε γέροντες ἰσοδυνα-
 μεῖ πρὸς τοὺτοι γέροντες ἄνδρες.
 "Οτι ἡ λέξις πρέπει νὰ διατηρηθῇ,
 μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἐν 53 1) γέρων
 ἀνὴρ καὶ ἡ λέξις δὲν εἶναι ἄ-
 χρηστος διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς
 τοὺς παῖδας.

3) Ἐκ τῶν δύο μετοχῶν αὕτη
 μὲν εἶναι ἐναντιωματικὴ, ἡ δὲ
 διαφερόντες κατηγορηματικὴ
 τοῦ ἐλάβομεν.

4) Ἐδύνατο νὰ εἴπη καὶ πάν-
 των μᾶλλον, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο.

5) Διὰ τοῦ εἶτε — εἶτε ὁ λέ-
 γων δεικνύει πλήρη ἀδιαφορίαν
 πρὸς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν. Τὸ
 φασὶν ἐνταῦθα σημαίνει ὁμολο-
 γοῦσιν.

6) Κατὰ μὲν τὸν Cron ὁ σύν-
 δεσμος συνδέει τὰς ἡγουμένας ἐν
 ὑποθέσει διαζευκτικὰς προτάσεις
 μετὰ τῶν ἐπομένων, κατὰ τὸν
 Gabel ὅμως τὸ οὕτως ἔχει,
 μετὰ τοῦ ὅμως . . . τυγχάν-
 νει ὃν διότι ἡ ἄχρι τοῦδε δι-
 ζευξις ἀποδίδεται εἰς τὸ προηγού-
 μενον, ἡ δὲ διὰ τοῦ εἴτε δὲ
 εἰς τὸ ἐπόμενον. Ἐπειδὴ ἡ σύν-
 ταξις αὕτη δὲν εἶναι ἀτυχής, ἐ-
 δεξάμεθα τὸ κόμμα, ὅπερ ὁ Gabel
 τίθησι μετὰ τὸν σύνδεσμον.

7) Ὁ ἀνήθικος Καλλιχλῆς δι-
 σχυρίζεται, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι
 αἰσχρὸν μόνον κατὰ τὸν θετὸν νό-
 μον, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν φυσι-
 κόν, ὡς ἐννοεῖ τοῦτον, ἐν Γοργ.
 483 C «Διὰ ταῦτα δὴ νόμῳ μὲν
 τοῦτο ἀδικον καὶ αἰσχρὸν λέγε-
 ται, τὸ πλεον ζητεῖν ἔχειν τῶν
 πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦ-

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὥς οἱ πολλοὶ οἶον-
ται¹, ἐπεὶ δὲ γε οὐδ' αὖτως δεῖ ἀδικεῖν.)

ΚΡ. Οὐ φαίνεται².

ΣΩ. Τί δέ δῃ; κακουργεῖν³ δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δῇ που, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ; ἀντικαουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὥς οἱ πολ-
λοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γὰρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐ-
δὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθὴ λέγεις.

ΣΩ. Οὐτε ἄρα ἀνταδικεῖν⁴ δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα.

σιν ἢ δέ γε, αἶμαι, φύσις αὐτὴ
ὑποκρίνει αὐτό, ὅτι δίκαιόν ἐστι
τὸν ἀμείνων τοῦ χειρόνος πλέον
ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ
ἀδυνατωτέρου».

1) Ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος
εἶχε τὴν ἡθικωτάτην ἀρχὴν οὐ-
δ' αὖ μὴ ἀδικεῖν, ἐν ᾧ ἡ κρα-
τοῦσα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γνῶμη
ἦτο ἢ ἐν τῷ Μένωνι 71 Ε λέγο-
μένη: «αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετὴ
ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράτ-
τειν καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φί-
λους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθρούς
κακῶς καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μη-
δὲν τοιοῦτον παθεῖν», Ξενοφ. ἐν
Ἀπομν. II, 3, 14 «καὶ μὴν πλεί-
στου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιός
εἶναι, ὅς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πο-
λεμίου κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φί-
λους εὐεργετῶν». Ὁ μὲν Ἀρχί-
λοχος ἔλεγεν «ἐν δ' ἐπίσταμαι
μέγιστον κακῶς τι δρῶντα δεινοῖς

ἀνταμείβεσθαι κακοῖς», ὁ δὲ Σό-
λων «εἶναι δὲ γλυκὺν ὥδε φίλοις,
ἐχθροῖσι δὲ πικρὸν· τοῖσι μὲν αἰ-
δοῦν, τοῖσι δὲ δεινὸν ἰδεῖν» καὶ
ὁ Σοφοκλῆς ἐν Αἴαντι. 79 «οὐκ
οὖν γέλως ἡδιστος εἰς ἐχθρούς γε-
λῶν».

2) Εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν πρέ-
πει τις ἀδικούμενος νὰ ἀνταδικῇ.

3) Ἰσοδύναμον πρὸς τὸ κακῶς
ποιεῖν καὶ ἀντίθετον τοῦ ἀγα-
θοῦ ἐργάζεσθαι 53 Α. Τὸ
κακουργεῖν ἔχει εὐρυτέραν σημα-
σίαν τοῦ ἀδικεῖν. Λέγει μὲν μετ'
ὀλίγον ὁ Σωκράτης, ὅτι τὸ κακῶς
ποιεῖν δὲν διαφέρει τοῦ ἀδικεῖν,
ἀλλὰ προστίθῃσιν ἀνθρώπους, δηλ.
οὐχὶ ἵππους, χῳραν κτλ. Κατὰ
τὸν Γαβριὴλ ἐν τῷ ἀδικεῖν κεῖται
πάντοτε ἡ σαφὴς βλάβη καὶ ἡ βλά-
τος, εἴτε θεοῦ εἴτε ἀνθρωπίνου
νόμου.

4) Ἐπεὶ δὲ ὑποκείμενον τοῦ

ΣΩ. Ἄλλ' ὥδε σκόπει· εἰ μέλλουσιν ἡμῖν¹ ἐνθ' ἔγδε εἶτε ἀποδιδράσκειν², εἴθ' ὅπως δὲ³ ὀνομάσαι τούτο, ἐλθόντες⁴ οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινόν⁵ τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· εἰπέ⁶ μοι, ὦ Σωκράτες, τί ἐν νῶ⁷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι⁸ ἢ τοῦτω τῷ ἔργῳ, ὃ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τοὺς τε⁹ νόμους ἡμᾶς ἀπολέ- ποιεῖς ἐξ ἡμετέρων
καὶ τὸ κοινόν **π**

δὲν θέλει νὰ ἐννοήσῃ· διότι ὀκνεῖ νὰ ἐξαγάγῃ τὰς δυσαρέστους συνεπείας. Ὅντως οἱ Πλατωνικοὶ σοφισταὶ ὑποκρίνονται ἐνίοτε, ὅτι δὲν ἐννοοῦσιν, ἀλλ' ἀράγε ἡ ὑπόκρισις αὕτη ἀρμόζει τῷ ἀγαθῷ Κρίτῳ; Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα δὲν λέγει ἀφηρημέναν ἐννοίαν καὶ ὁ διαλεγόμενος ἡδύνατο νὰ ἐννοήσῃ, ἀλλ' εἰς τοῦτον μένει ἀκατάληπτον, τίνες ἀδικοῦνται διὰ τῆς φυγῆς καὶ ποῖον εἶναι τὸ δίκαιον, ἐν ᾧ δὲν ἐμμένουσιν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Κρίτων δὲν ἐνόησε, παρέσχε ἀφορμὴν τῷ Σωκράτει, ὅπως αἰσθητοποιήσῃ τὴν ἐννοίαν. Οἱ ἀδικούμενοι εἶναι οἱ πολῖται, τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, καὶ τὰ ὁμολογήματα, ἐν οἷς δὲν ἐμμένουσιν, εἶναι οἱ νόμοι. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 19.

1) Ἡ δοτικὴ ἡδύνατο νὰ ἀνήκῃ καὶ εἰς τὸ ἐλθόντες καὶ εἰς τὸ ἐπιστάντες (διότι καὶ τὰ δύο ῥήματα δέχονται τὴν πτώσιν ταύτην)· ἐπειδὴ ὅμως αὐταὶ δὲν εἶναι παράλληλοι, κατὰ τὸν G. heil ἀνήκει μόνον εἰς τὴν τελευταίαν.

2) Τὴν πρᾶξιν ταυτην ὁ Κρίτων δι' ἄλλων εὐφήμων ῥημάτων ἐδήλου ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Κυρίως τὸ ῥῆμα λέγεται ἐπὶ δούλων 52 D.

3) Ὁ Κικέρων τὴν καλλίστην ταύτην προσωποποιᾷ ἐμιμήθη ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ κατὰ Κατιλίνα 7, 18.

4) Σύμψασα ἡ πόλις, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 319 B «μὴ τοῖνυν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτως ἔχει» καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. V, 7, 17.

5) Ἐν ᾧ εἶπε ἡμῖν, μετέβη ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμόν. Κατὰ τὸν Cron ἐξηγεῖται, διότι ὁ Σωκράτης κατ' ἐξοχὴν θεωρεῖται ὑπεύθυνος. Ὁ Nusslin παρατηρεῖ, ὅτι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως λέγει ἐξ ὀνόματος ἑαυτοῦ καὶ τῶν νόμων τῆς πόλεως, ὡς ἐν τῷ ἐλληνικῷ θεάτρῳ ὁ ἡγῆτωρ τοῦ χοροῦ ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν χορευτῶν.

6) Ἡ φράσις εἶναι ἐλλειπτική, ἐν ἣ συνήθως ἐννοεῖται τὸ ποιεῖν, συμβαίνειν, γίνεσθαι, ὡς ἐν Ἀπολογ. 24 D «ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται». Καὶ ἐνταῦθα, ἄλλο τι κάμνεις ἢ διανοεῖσαι; Ἡ φράσις ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀπόκρισις περιέχεται ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς ἐρωτήσεως.

7) Περιεμένομεν ἡμᾶς τε τοὺς νόμους, ἀλλὰ χάριν ἐμφάσεως προέταξε τοὺς νόμους. Ὁ Hirschig

σαι και ξυμπασαν την πόλιν τό σύν μέρος¹; ἡ δοκεῖ σοι οἶόν τε ἔτι ἐκείνην την πόλιν εἶναι² καί μὴ ἀνατετραφῆναι, ἐν ἣ αἱ γενόμεναι³ δίκαι μηδέν ισχύουσιν, ἀλλ' ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνονται καὶ δικαθθείρονται; τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχου⁴, (ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ⁵), εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου⁷, ὅς τας δίκας τας δικασθείσας προστάττει κυρίως⁸ εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς ὅτι⁹ ἡδίκηται ἢ πόλις καὶ οὐκ ὁρθῶς την δίκην ἐκρίνεν¹⁰; ἢ ταῦτα ἢ τί¹¹ ἐροῦμεν;

σπουδαίως βλέπτει την ἔννοιαν τοῦ χωρίου ἐξαλείφω την φράσιν τοῦ ὅς τε νόμους καὶ μετὰ τὸ ἡμῶς τιθεῖς τὸν τέ.

1) Ἰσχυομένη περὶ τὸ καθ' ὅσον δύνασαι, ὡς ἐν 45 D.

2) Τὸ εἶναι κεῖται ἐμφαντικῶς, ἢ δ' ἐμφασις ἐξαίρεται διὰ τῆς ἐπομένης ἀρνητικῆς φράσεως. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει ἐν Πρωταγόρῃ. 321 E «οὐ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, εἰ περ μέλλει πόλις εἶναι».

3) Δηλαδή αἱ δίκαι αἱ δικασθεῖσαι. Καθ' ὅλου περὶ νόμων ὁ Πλάτων λέγει ἐν Νόμ. IV, 715 «ἐν ἣ μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ἦ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἐταίμῃ οὖσαν· ἐν ἣ δὲ ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, αἱ δὲ ἀρχοντες δούλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πλὴν ὅσα θεοὶ πόλεσιν ἔδωσαν ἀγαθὰ γινόμενα καθορῶ».

4) Οἱ νόμοι οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πόλεως δύνανται νὰ ἀκυρωθῶσιν.

5) Τὸ ἔχειν συντασσόμενον πρὸς ἀπαρχαίον ἐξηγεῖται διὰ τοῦ δύνασθαι.

6) Λέγει μετὰ τινος εἰρωνείας, ὡς γίνεται ὀφλόν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀπολογίας.

7) Κατὰ τὸν Γρον τοῦτο ὑπομνησθεῖς τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες προκειμένου περὶ καταλύσεως νόμου ἐξέλεγον συνηγόρους πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ.

8) Νὰ ἔχωσι κύρος. Ὁ Σωκράτης διὰ τῆς ἀποδράσεως τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀκυροῦ τὸν νόμον τοῦτον.

9) Τὸ ὅτι τίθεται ἐνίοτε καὶ πρὸ ὁρθοῦ λόγου, ὡς παρὰ Θουκυδίδ. V, 92 «γρή δεῖξαι, ὅτι Ὡν μὲν ἀρίεσται πρὸς τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κατάσθωσαν» καὶ I, 139. Κυρίως παρελείρηται τὸ ῥῆμα, εἰς ὃ ἀνήκει τὸ ὅτι, δηλ. ἐροῦμεν, ὅτι διανοούμεθα· ἡδίκηται γὰρ ἡμῶς ἢ πόλις. Ἀντὶ τοῦ ἡδίκηται ὁ Heimbach προσέτιμα τὸ ἀδικεῖ, ὅπερ ἀποκρούει ὁ Stallbaum, διότι δὲν πρόκειται περὶ τῆς καθ' ὅλου ἀδικίας τῆς πόλεως, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς ἀδικίας τῆς γενομένης ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους.

10) Ὁ Heimbach θεωρεῖ ὡς ἀριττον, ὅπερ δεῖχεται καὶ ὁ Gron.

11) Δηλαδή ἢ τί ἄλλο ἐροῦμεν;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δί, ὦ Σώκρατες.χ

XII. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἰπωσιν οἱ νόμοι· ὦ Σώκρατες, ἡ
καὶ ταῦτα¹ ὡμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἡ ἐμμένειν ταῖς δι-
καις² αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζῃ; εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λε-
γόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν ὅτι, ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ
λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἰθώς χρῆσθαι τῷ
ἐρωτᾶν³ τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γάρ, τί⁴ ἐγκαλῶν ἡμῖν
καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μὲν⁵ σε
ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάβαν⁶ τὴν μητέρα σου

ὡς ἐν Γοργ. 482 B «Τί γάρ δὴ
φῶμεν» καὶ Ξενοφ. ἐν Οἰκονομ.
III, 3 «Τί οὖν τούτων ἔστιν αἴ-
τιον ἢ ὅτι».

1) Κατὰ τὸν Keek ἡ ἀντωνυ-
μία αὕτη δὲν δύναται ἀλλαγῶς νὰ
ἀναφέρηται ἢ εἰς τὸ ἡ δίκαια
ἢ ἡμᾶς ἢ πόλις, ὅπερ ἄτοπον.
Τούτου ἕνεκεν προτείνει, ὅπως δι-
ορθωθῇ εἰς τὰ ὑπὸ ἐξηγῶν· εἶχε
συμφωνηθῇ τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἡμᾶς
καὶ διὰ σέ. 'Ἐνισχύει δὲ τὴν εἰ-
κασίαν αὐτοῦ λέγων, ὅτι τὸ συμ-
πέρασμα τῆς συζητήσεως ταύτης
εἶναι τὸ ἐν 50 E «Καὶ εἰ τοῦθ'
οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἶε εἶναι
σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν;». 'Ἀλ-
λ' οὐδεὶς τῶν κριτικῶν ἐδέξατο
τὴν διόρθωσιν καὶ ὁ Γρον πάσῃ
δυνάμει ἀποκρούει, δικαίως· διότι
πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Keek παρεχο-
μένην ἔννοιαν δὲν δύναται νὰ ἀντι-
τίθεται τὸ ἡ ἐμμένειν ταῖς
δίκαις. Κατὰ τὸν Schmeltzer
τὸ ταῦτα σημαίνει, λέγειν,
ὅτι ἡ δίκαια ἢ ἡμᾶς ἢ πό-
λις. Οἱ νόμοι λέγουσιν, ὅτι δὲν
εἶχε] συμφωνηθῇ μεταξύ αὐτῶν

καὶ τοῦ Σωκράτους, ἵνα ὑπάρχω-
σιν ἐξαιρέσεις τῆς εὐπειθείας πρὸς
τοὺς νόμους, ὡς ὅταν ἀδικῇ ἡ πό-
λις, ἀλλ' οἶονεὶ ὡμολογήθη ἀπό-
λυτος ὑπακοὴ εἰς αὐτούς.

2) Εἶναι ἀνάλογον κατὰ τὸν
Zimmermann τοῦ ἐμμένειν τοῖς
ὅρκοις, ταῖς σπονδαῖς.

3) Περίφρασις ἀντὶ τοῦ διαλέ-
γεσθαι.

4) Τὸ ἐγκαλεῖν συντάσσεται
πρὸς αἰτιατικὴν τοῦ πράγματος
καὶ δοτικὴν τοῦ προσώπου, ὡς ἐν
Φαίδων. 86 E «δοκεῖ μέντοι μοι
χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως ἔτι
πρότερον Κέβητος ἀκοῦσαι, τί αὐ-
τὸς ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ». 'Ἐχει
ὅμως ποικιλίαν συντάξεως τὸ ῥῆμα.

5) Περιεμμένον εἶτα δέ, ὅπερ
δὲν ὑπάρχει. 'Ἐπρεπε δὲ νὰ τεθῇ
ἐκεῖ, ἐνθα ὑπάρχει ἡ φράσις,
ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν καὶ
κατὰ τὸν Stallbaum ἡδύνατο νὰ
γραφῇ αὐτως· ἔπειτα οὐ καλῶς
προσέταττον οἱ ἐπὶ τῇ τροφῇ τε
καὶ παιδείᾳ τεταγμένοι νόμοι —
παιδεύειν; ἢ καὶ τούτοις μέμφει;

6) 'Ἡ κοινὴ γραφή ἦτο ἐλαβε,

ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε; φράσον οὖν, τοῦτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις! τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφει τι ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν; οὐ μέμφομαι, φαῖνεν ἄν. ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου πρόφην' τε καὶ παιδείαν, ἐν ἣ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἦ οὐ³ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ⁴ παιδεύειν; καλῶς, φαῖνεν ἄν. εἰεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἄν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἐκγονος καὶ δούλος⁵, αὐτός τε

ἀλλ' ἐν πολλοῖς χειρογράφοις εὐρηται ἐλάμβανε, ὅπερ προτιμᾶται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

1) Εἶναι ἐπέξηγησις τοῦ τούτοις ἡμῶν.

2) Οἱ νόμοι ἐκέλευον, ἵνα ὁ πατήρ ἀνατρέφῃ καὶ παιδεύῃ τὰ τέκνα. "Ἄν δ' ὁ πατήρ δὲν ἐδίδαξε τὸν υἱὸν τέχνην, οὗτος δὲν ὑπερρεοῦτο νὰ τρέφῃ αὐτόν" κατὰ τὸν νόμον τοῦ Σόλωνος, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Σόλ. XXII «καὶ νόμον ἔγραψεν, οἷῳ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδασκόμενον τέχνην ἐπ' ἀνάγκης μὴ εἶναι». Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐννοεῖται τὸ μέμφει.

3) Ἐπαναλαμβάνουσι σαφέστερον καὶ ἐντονώτερον τὰ ἐν τῇ ἡγουμένῃ ἐρωτῆσει.

4) Τὸ παιδεύειν συνήθως συντάσσεται πρὸς διπλὴν αἰτιατικὴν, ἐνταῦθα δ' ἐδέξατο τὴν ἐμπρόθετον δοτικὴν, ὅπερ σπάνιον. Ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ μουσικὴ ἀπετέλουν τὴν καθ' ὅλου παιδευσιν τῶν ἀρχαίων καὶ ἐκείνη μὲν ἐσκόπευε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος, αὕτη δὲ τὴν τῆς ψυχῆς Πλάτ. ἐν Πολιτ. II,

376 E. Σημειώσω, ὅτι εἰς τὴν μουσικὴν περιλάμβανον τὰ γράμματα καὶ τὴν γνώσιν τῶν ποιητῶν, ἐν Πρωταγόρ. 325 E «Οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται καὶ ἐπειδὰν αὐτὰ γράμματα μάθωσι καὶ μέλλωσι συνήσειν τὰ γεγραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνήν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βιβλίων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμαθάνειν ἀναγκάζουσιν». Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμοίως διακρίνει εἰς τέσσαρα τὰ παιδεύματα ἐν Πολιτικ. VIII, 2 «Ἔστι δὲ τέτταρα σχεδόν, ἃ παιδεύειν εἰώθασι, γράμματα καὶ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν, καὶ τέταρτον ἔνιοι γραφικὴν».

5) Οἱ ἀρχαῖοι θέλοντες νὰ δηλώσωσι τὴν τυρλὴν ὑπακοὴν πρὸς τοὺς νόμους ἔλεγον, ὅτι οἱ πολλοὶ εἶναι δούλοι τῶν νόμων. Αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντας ὁ Πλάτων ὑπὲρ τὰς τῶν νόμων ὀνομάζει ἐν Νόμ. IV, 715 «τοὺς δ' ἀρχοντας λεγομένους νῦν ὑπὲρ τὰς τοῖς νόμοις ἐκάλεσα». Πρὸ πάντων τῶν

καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι¹; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ Ἰσου οἶε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν², καὶ ἅττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρώμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ³ ταῦτα ἀντιποιεῖν ἵξει δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἀρχ⁴ σοι, τὸν πατέρα οὐκ ἐξ Ἰσου ἡν⁵ τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, (εἰ σοι ὦν ἐτυγχάνεν⁶), ὥστε,

Ἑλλήνων οἱ Σπαρτιῶται διεκρίνοντο κατὰ τὴν εὐπίθειαν πρὸς τοὺς νόμους, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Κλεομένη. IX «Διὸ καὶ προσεκήρυττον οἱ ἔφοροι τοῖς πολίταις εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, κείρεσθαι τὸν μύστικα καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ᾖσιν αὐτοῖς». Καὶ ὁ Δημάρατος λέγει τῷ Ξέρξῃ περὶ τῶν Λακεδαιμονίων παρ' Προδότη. ἐν VII, 104 «ἐλεύθεροι γὰρ ἔόντες οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι» ἔπεστι γὰρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ».

1) Εἶναι ἐπεξηγηματικὴ ἐπέκτασις, ὡς ἐν Ἀπολογ. 42 Α «δικαία πεπονθώς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς», Σωφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 452 «ἐπάξιός μὲν Οἰδίου καὶ κατοικίτῃσαι, αὐτός τε παῖδες ὁ' αἰδ'».

2) Ἔχεις ἴσα δικαιώματα με ἡμῶς; Ὁ πολίτης δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὰ δικαιώματα, ὅσα ἔχουσιν οἱ νόμοι, ὡς δὲν ἔχουσιν οἱ υἱοὶ ἴσα δικαιώματα τῷ πατρί.

3) Ἡ ἀρχαία κοινὴ γραφὴ ἦτο καὶ σύ, ἣν ὑποστηρίζει ὁ Stalbaum. Ἀλλὰ τὰ ἀριστα χειρόγραφα ἔχουσι καὶ σοί, ὅπερ δέχονται ὁ Bekker καὶ ὁ Crum.

4) Τὸ ἄρα κεῖται εἰρωνικῶς, ὡς καὶ ἐν 46 D· διότι πρέπει νὰ ἐξαχθῇ τὸ ἀντίθετον συμπέρασμα. Ἄν δὲν ἔχῃ ἴσα δικαιώματα τῷ πατρί καὶ τῷ δεσπότη, πολὺ ὀλιγώτερον δὲν ἔχει ἴσα τοῖς νόμοις. Ἐκ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης γίνεται δῆλον, ὅτι αἱ δύο προτάσεις ἐτέθησαν παρατατικῶς, ἐν ᾧ λογικῶς ἡ πρώτη ἔπρεπε νὰ προσδιορίσῃ τὴν δευτέραν, ὡς καὶ ἐν Ἀπολογ. 28 E. Τὸν ἄρα ἐπαναλαμβάνει ἐν τῇ δευτέρᾳ πρότασει, ὅπως ἐξάρῃ τὴν ἀντίθεσιν, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 325 B «τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοῖς υἱεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἢ ζημία, ἐὰν μὴ ἐπίστανται, ἐφ' ᾧ δὲ ἢ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ . . . ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν».

5) Παββάδοχος φαίνεται ἡ παρατήρησις τοῦ Crum, ὅτι ὁ παρατατικὸς ἐτέθη, ὡς ἐν 47 D τὸ ἐγίγνετο = γίγνεσθαι ἐλέγετο. Ὁρθῶς δὲ λέγει ὁ Meiser, ὅτι ὁ χρόνος οὗτος κεῖται ἐν τῇ συνήθει αὐτοῦ σημασίᾳ, δηλ. πρότερον, ὅτε ἦτο ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ.

6) Προσετέθη ἡ ὑπόθεσις αὕτη, διότι ὁ Σωκράτης ἦτο ἐλεύθερος.

51 ἄπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν¹, οὔτε² κακῶς ἀκούοντα³ ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν⁴ οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα⁵ ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται⁶ σοι, ὥστε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ⁷ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα (καθ' ὅσον δύνασαι) ἐπιχειρήσεις ἀντἀπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὅ⁸ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; ἢ οὕτως⁹ εἰ σοφός, ὥστε λέληθές σε ὅτι μητρό¹⁰ς τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τι-

1) Τὸ ὥστε μετὰ ἀπαρεμφάτου δεικνύει, ποῦ κεῖται ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων.

2) Ἀπὸ τῆς λέξεως ταύτης μέχρι τοῦ πολλὰ εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν. Ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἄρνησις ἢ ὑπάρχουσα ἐν τῷ, οὐκ ἐξ ἴσου ἢ ν, ὥστε προηγέτο οὐκ ἦν δίκαιον. Τὸ ἀκούειν εἶναι τὸ παθητικὸν τοῦ λέγειν ἐν τῇ ἐπομένῃ φράσει, ἥτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λοιδοροῦμενον ἀντιλοιδορεῖν.

3) Μόνον ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους κωμωδοῦμενος Φειδιππίδης ἀξιοῖ, ὅτι ὁ υἱὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀντιτύπτῃ τὸν πατέρα, κυρῶν τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζώων, ἐν οἷς τοιοῦτον συμβαίνει, Ἀριστοφ. ἐν Νεφέλ. 1408 καὶ ἐξῆς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς Ἀπολογ. σελ. 45.

4) Ὁ Hirschig ἔγραψεν ἐξ ἴσου ἔσται κατὰ τὴν προηγούμενην πρότασιν· διότι λέγει ὅτι τὸ ἐξέσται τινι πρὸς τινὰ ὥστε εἶναι τέρας συντάξεως.

5) Πρὸς αὐξῆσιν τῆς ἀντιθέσεως προσέθηκε τὸν σύνδεσμον.

6) Εἰρωνικὴ παρὰθεσις εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ φήσεις, ὡς ἐν Ἀπολογ. 34 Α «πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοίμους τῷ διαφθεύοντι, τῷ κακῷ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν» καὶ ἐν Εὐθύφρ. 3 Α «Μέλτος ἴσως πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἐκκαθαίρει τοὺς τῶν νέων τὰς βλάστας διαφθεύοντας, ὡς φησί».

7) Οἱ ἐρμηνευταὶ παρατηροῦσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ τοιουτοτρόπως καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ τόσον. Ἐνταῦθα ἡ εἰρωνεία εἶναι πικροτέρα.

8) Κατὰ τὸν Stallbaum τὸ ἄρθρον λείπει ἐν τοῖς ὀνόμασι πατῆρ, μήτηρ, παῖς, ἀδελφός, γῆ, πόλις, ἄγρος ὡς ἐν Λυκούργ. κατὰ Λεωκράτ. κεφ. I «ὁ καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει συμφέρει, ὑμᾶς δὲ ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους». Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ εἶναι ἄξιον νὰ ἐγγραφῇ ἐν τῇ μεμβράνῃ τῆς καρδίας παντὸς πολίτου, τεκμηριῶ, ὅτι ὁ γέρων

μειώτερόν ἐστιν ἢ πατρίς¹ καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἢ
 ἐν μείζονι μοίρᾳ² καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς
 νοῦν ἔχουσι, καὶ σεβασθαι³ δεῖ καὶ μάλλον ὑπεῖκεν καὶ θω-
 πεύειν⁴ πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν⁵ ἢ
 ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν⁶, εἴαν τι προστάτῃ παθεῖν,
 ἡσυχίαν ἄγοντα⁷, εἴαν τε⁸ τύπτεσθαι εἴαν τε δεῖσθαι, εἴαν τε⁹

φιλόσοφος καίπερ τῶν πολιτικῶν
 ἀπέχων, καίπερ μετά τινος ψυ-
 χρότητος περὶ τῶν πραγμάτων
 τῆς πολιτείας πραγματευόμενος,
 ὅμως εἶχε τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν
 πατρίδα φλογεράν. Καθ' ὅλου οἱ
 ἄρχαῖοι Ἕλληνες ἐν τῇ ἀκμῇ αὐ-
 τῶν εἶχον μείζονα ἀγάπην πρὸς
 τὴν πατρίδα ἢ οἱ νεώτεροι λαοί.
 Πρὸς τοῦτο συνεβάλλοντο πολλά,
 ὡς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα,
 ὅπερ πάντας τοὺς πολίτας ὥριζεν
 ὡς κοινωνοὺς τῶν δημοσίων πραγ-
 μάτων, ἢ ποικιλία τοῦ ἐδάφους
 καὶ ἡ σμικρότης τῆς πολιτείας·
 διότι ἕκαστος πολίτης ἠδύνατο νὰ
 ἴδῃ τὴν πόλιν, ἐν ᾧ νῦν οἱ τῶν
 μεγάλων ἐθνῶν πολῖται μόνον ἐν-
 νοοῦσι τὴν πατρίδα αὐτῶν.

1) Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τὸ ἄρ-
 θρον, ἀλλ' ὁ Stallbaum ἐξήλειψε
 τοῦτο λέγων, ὅτι δὲν εἶναι ἀναγ-
 καῖον· ἀλλ' ὁ Cron ὑποστηρίζει τὸ
 ἄρθρον, διότι καὶ μετ' ὀλίγον τί-
 θεται 51 (1) «ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πό-
 λιν καὶ ἡ πατρίς» καὶ διότι δηλοῖ
 τὴν ὠρισμένην πατρίδα ἑκάστου.

2) Εἶναι ἐν μεγαλειτέρᾳ τιμῇ,
 ὡς παρ' Ἡροδότ. II, 172 «τὰ μὲν
 δὴ πρῶτα κατῶνοντο τὸν Ἀμα-
 σιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρᾳ
 μεγάλην ἦγον».

3) Τὸ ὑποκείμενον εἶναι μὲν
 διάφορον τῆς προηγουμένης προ-
 τάσεως, ἀλλ' εὐκόλως δύναται νὰ
 νοηθῇ, δηλ. ἡμᾶς ἢ τοὺς πολίτας.

4) Σημαίνει περιποιεῖσθαι, διὰ
 περιποιητικῶν λόγων κολακεύειν,
 ὡς Πλάτ. ἐν Θεάγ. 173 Α «ἐπι-
 στάμενοι τὸν δεσπότην λόγῳ τε
 θωπεῦσαι καὶ ἔργῳ χαρίσασθαι,
 σμικροὶ δὲ καὶ οὐκ ἀγαθοὶ τὰς
 ψυχάς».

5) Μεταβάλλειν τὴν γνώμην,
 μεταπειθεῖν, ὡς καὶ ἐν Ἰλιάδ. Α
 100 «τότε κέν μιν ἱλασάμενοι
 πεπόθοιμεν».

6) Ὡς τὸ ποιεῖν δύναται νὰ
 ἀντικαταστήσῃ πάντα τὰ ἐνερ-
 γητικὰ ῥήματα, αὐτῷ τὸ πάσχειν
 πάντα τὰ παθητικά.

7) Νὰ πάσχῃ τὰ ὑπὸ τῆς πα-
 τρίδος προστασώμενα χωρὶς νὰ
 γογγύζῃ.

8) Ἐννοεῖται τὸ προστάτῃ,
 ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρέμφατον.
 Τὸ εἴαν τε — εἴαν τε δηλοῖ, ὡς καὶ
 τὸ εἴτε — εἴτε, ἀδιαφορίαν τοῦ
 λέγοντος εἰς τὸ περὶ οὗ πρό-
 κείται.

9) Τὰ μὲν δύο προηγουμένα τὰ
 διὰ τοῦ εἴαν τε ἐκπεφρασμένα
 ἦσαν παραδείγματα τοῦ πάσχειν.
 Τοῦτο ὅμως τὸ εἴαν τε ἀποδίδεται

εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον¹ ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει², καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον³ οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ⁴ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ὃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς⁵, ἢ πείθῃ⁶ αὐτήν ἢ τὸ δίκαιον πεφυκε⁷, βιάζεσθαι δ' οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἦττον τὴν πατρίδα; τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ;

KP. Ἐμοιγε δοκεῖ.

XIII. ΣΩ. Σκόπει τοίνυν⁸, ὦ Σώκρατες, φαίην ἂν ἴσως οἱ

εἰς τὸ ἐπόμενον ποιητέον ταῦτα.

1) Πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ὅτι, ὅπως διὰ τούτου ἐξαρτήσωμεν ἐκ τοῦ λεληθέντος.

2) Ἡ παρενθετική αὕτη πρότασις ὑπομνησκει τὴν κυρίαν ἔννοιαν, ἅρ' ἐξ ἴσου οὔτε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν.

3) Καὶ νὰ μὴ ἀποφεύγωμεν τὸ ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐπιτασσόμενον, ὡς ἐν τῷ πολέμῳ τὴν στρατείαν. Κατὰ τὸν Cron τὰ τρία ταῦτα δηλοῦσι παραβάσεις τοῦ καθήκοντος τοῦ πολίτου, αἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς τρεῖς γραφάς, ἀστρατείας, δειλίας καὶ λειποταξίου εἶχον ὡς τιμωρίαν τὴν ἀτιμίαν.

4) Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐπανερχεται εἰς τὸ ζήτημα, περὶ οὗ πρόκειται.

5) Τὸ ὄνομα ἔχει τὸ ἄθροον διὰ τὸν λόγον, ἂν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν.

6) Δὲν εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ἂ-

ναδράμωμεν εἰς τὸ πολὺ μακρὰν κείμενον δεῖ, διότι τοῦτο δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ ἡγουμένου ῥηματικοῦ εἰς τέον, ὡς καὶ ἐν Γοργ. 492 D «τάς μὲν ἐπιθυμίας φῆς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις οἷον δεῖ εἶναι, ἐῶντα δὲ αὐτάς ὡς μεγίστας πληρῶσιν αὐταῖς ἀμόθεν γέ ποθεν ἐτοιμάζειν».

7) Ἐπειδὴ τὸ πείθειν περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ διδάσκειν, δέχεται τὴν σύνταξιν ταύτην πῶς πέφυκε τὸ δίκαιον, ὅποιον φύσει εἶναι τὸ δίκαιον. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Meiser τοῦτο δὲν θεωρεῖ ὡς πλαγίαν ἐρώτησιν, ἀλλ' ὡς ἀνάλογον πρὸς τὸ προηγούμενον καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, δηλ. οὐχὶ νὰ πείθῃ ποῖον εἶναι τὸ δίκαιον, ἀλλὰ νὰ πείθῃ αὐτήν, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον. Τὴν γνώμην ταύτην δέχεται καὶ ὁ Gabel.

8) Ὁ μὴ ἐκτελῶν τὰ ὑπὸ τῆς πατρίδος κελεύόμενα τριγῇ ἀδικοῖ, ὅτι δὲν πείθεται τοῖς γεννηταῖς, τοῖς τροφεῦσι καὶ τρίτον,

νόμοι, εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δοῦν ἄ. νῦν ἐπιχειρεῖς ἡμεῖς γάρ (σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἱοί τ' ἦμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις³), ὁμῶς, προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιτημένοι⁴ Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, (ἐπειδὴν δοκιμασθῇ⁵ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα⁶ καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους) ὥ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεταί⁷ λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν⁸ ἐστὶν οὐδ' ἀπαγορεύει, εἰάν τέ τις βού-

ῶτι παραβαίνει τὰ συμπεφωνημένα. Αὕτη εἶναι ἡ κυρία ἔννοια τοῦδε τοῦ κεφαλαίου.

1) Ἐννοεῖται πάλιν τὸ ἀπαρέμ-
φατον δοῦν.

2) Λέγει ταῦτα, καθ' ὅσον οἱ παῖδες γεννῶνται κατὰ τοὺς νόμους, ἐκτρέφονται καὶ παιδεύονται.

3) Πολίτης λέγεται ὁ ἔχων τὰ πολιτικά δικαιώματα. Δύναται τις νὰ οἰκῇ ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔχῃ ταῦτα· ὁ τοιοῦτος εἶναι μόνον ἄστος.

4) Ἡ δοτική δηλοῖ τὸν τρόπον, καθ' ὃν οἱ νόμοι δεικνύουσιν, ὅτι εἶναι ἐπιτετραμμένον ἐκάστω νὰ ἀπέλθῃ, ὅπου θέλῃ.

5) Ἐδοκιμάζοντο μὲν καὶ οἱ παῖδες, ὅτε εἰσέρχοντο εἰς τοὺς ἐφήβους (Ἀριστοφ. ἐν Σφηξί 578), ἀλλ' ἐνταῦθα ἔννοεῖ τὴν δοκιμασίαν τῶν ἐφήβων εἰς ἄνδρας, Ἰσοκράτ. ἐν Παναθηναϊκ. 28 «καὶ τοῖς εἰς ἄνδρας δεδοκιμασμένοις οὐκέτι φημι τὰς μελέτας ταύτας ἀρμόττειν». Κατὰ τὴν δο-

κιμασίαν ταύτην ἐξητάζετο τὸ γένος, δηλ. ἂν ἦτο τις ἐκ γνησίων Ἀθηναίων. Μετὰ τοῦτο ἐκηρύσσεται τις ἐνῆλις καὶ ἐνεγράφετο ἐν τῷ ληξιαρχικῷ γραμματεῖῳ. Αἰσχίν. κατὰ Τιμάρχ. 26 «Ἐπειδὴν δὲ ἐγγραφῇ τις εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, καὶ τοὺς νόμους εἰδῇ τοὺς τῆς πόλεως, καὶ ἤδη δύνηται διαλογίζεσθαι τὰ καλὰ καὶ τὰ μὴ, οὐκ ἔτι ἐτέρῳ διαλέγεται (ὁ νομοθέτης)».

6) Ἐννοεῖ τὴν πολιτικὴν κατὰστασιν.

7) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ προαγορεύομεν. Ἡ ἐπομένη αἰτιατικὴ ἡδύνατο νὰ ἦναι δοτικὴ κατὰ τὸ βουλομένῳ, ἀλλὰ τοιαύτη μεταβολὴ συντάξεως ἀπαντᾷ πολυλαχοῦ, ὡς παρὰ Θουκυδ. IV, 20 «Λακεδαιμονίους ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι» καὶ I, 93 «τοῖς Ἀθηναίοις παρῆναι καταδάντας πρὸς ἅπαντας ἀντίστασθαι».

8) Παρέχει ἐμπόδια. Τὸ ἐπόμενον βῆμα παρέχει ἔννοιαν, καθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς πολιτείας ἔξοδος ὁλως κωλύεται.

ληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν¹ ἰέναι, (εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν² ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, εἰς τὴν μετοικεῖν³ ἄλλοσέ ποι ἐλθών, ἰέναι ἐκεῖσε (ὅποι ἂν βούληται), ἔχοντα τὰ αὐτοῦ.) ὅς δ' ἂν ὑμῶν παρ-
 Ε μείνῃ, ὁρῶν ὅν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν⁴ καὶ τὰλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἡδὴ φαμέν τοῦτον ὁμολογη-
 κέναι ἐργῶ⁵ ἡμῖν ἢ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν ποιήσῃν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῇ φαμέν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς⁶ οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι (ὁμολογη-
 52 σας ἡμῖν πείθεσθαι⁷) οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς⁸, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν, προτιθέντων⁹ ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως¹⁰

1) Φαίνεται, ὅτι ἐννοεῖ ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων, οἷα ἡ Ἀμφίπολις.

2) Ὁ Schanz προτιμᾷ τὴν διόρθωσιν τοῦ Madwig εἰς ἀρέσκομεν.

3) Ἄν ἀπῆρχετο ὡς μετοίκος εἰς ἄλλην πόλιν, ἀπεξενούτο τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ δὲν συνέβαινε, ἂν ἀπῆρχετο εἰς ἀποικίαν. Ἐννοεῖ δέ, ὅτι δύναται νὰ μετοικήσῃ εἰς Ἑλληνας ἢ βαρβάρους, ὡς γίνε-
 ται ὁῦλον ἐν 52 Ε «Σὺ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν».

4) Δικάζουσι μὲν οἱ δικασταί, ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους. Ἡδυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὡς ὑποκείμενον τὸ, ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις, εἰ μὴ ἐκώλυεν ἡ ἐπομένη φράσις, καὶ τὰλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν.

5) Ὁ πολίτης μένων ἐν τῇ πόλει σιωπηλῶς μὲν, ἐργῶ δὲ

ὁμολογεῖ, ὅτι ἀποδέχεται τοὺς τῆς πόλεως νόμους.

6) Πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουσι γεννήταις, ἀλλ' ὁρθῶς ἐκράτησεν ἡ τοῦ Hermann γνώμη γράψαν-
 τας γεννηταῖς = γεννήτορσι, γονεῦσιν, ἐν ᾧ γεννήτης σημαίνει τὸν ἀνήκοντα εἰς τὸ αὐτὸ γένος, εἰς τὴν αὐτὴν φρατρίαν, περὶ οὗ ἐνταῦθα δὲν πρόκειται.

7) Τὴν ὑπὸ τοῦ Buttmann γενομένην διόρθωσιν εἰς πείσεισθαι μόνον ὁ Schanz ἐδέξατο· διότι οἱ ἄλλοι ἐκδύται ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ὁ ἐνεστὼς ἐνταῦθα ἦτο ἀναγκαῖος· διότι δηλοῖ τὴν διαρκῆ εὐπείθειαν τοῦ πολίτου πρὸς τοὺς νόμους.

8) Δηλαδὴ ὅτι οὐ καλῶς ποι-
 οῦμεν.

9) Τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς συμ-
 πλήρωσιν τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ἀπαι-
 τεῖ τὴν αἰτιατικὴν αἵρεσιν, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. IX, 858 Α «Γε-
 λοῖαν, ᾧ ξένε, προτιθέμεθα τὴν αἵρεσιν». Ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς καύτης ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμέ-

ἐπιταπτόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων¹ δυοῖν
θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ².

γ'-XIV. Ταύταις δὴ φάμεν καὶ δέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰ-
τίαις ἐνέξεσθαι³, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς, καὶ⁴ οὐχ ἡκιστα

Ἀθηναίων δέ, ἀλλ' ἐν τοῖς⁵ μάλιστα· εἰ οὖν ἐγὼ εἶποιμι· διὰ⁶ τὴν ὁμολογίαν

τί δὴ; ἴσως ἂν βλου δικαίως καθάπτοιεντο⁷ λέγοντες, ὅτι ἐν
τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὁμολογηκώς τυγχάνω

ταύτην⁸ τὴν ὁμολογίαν. φαίεν γὰρ ἂν ὅτι, ὦ Σώκρατες, με-
γάλα ἡμῖν τούτων⁹ τεκμήριόν ἐστιν, ὅτι σοὶ καὶ ἡμεῖς ἡρέ-
σκομεν καὶ ἡ πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων

ἀπάντων διαφερόντως¹⁰ ἐν αὐτῇ ἐπεδήμει¹¹, εἰ μὴ σοὶ δια-

νων τὸ ἢ πείθεσθαι ἢ πεί-
θειν. Λοιπὸν σημαίνει, ἀφίνομεν
τὴν ἐκλογὴν ἢ νὰ πείθεται, ἢ νὰ
πεῖθῃ.

10) Ἐπειδὴ οἱ νόμοι, ὡς εἴρη-
ται, εἶναι δεσπόται τῶν πολιτῶν
ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο.

1) Ἀλλ' ἐπιτραπόντων νὰ ἐκ-
λέξῃ ἐν ἐκ τῶν δύο.

2) Ἐξαρτᾶται διὰ τοῦ ὅτι,
ὡς καὶ τὸ προηγούμενον, οὔτε
πείθεται οὔτε πείθει. Κατ' ἐν-
νοίαν δὲν διαφέρει τοῦ οὔτε πεί-
θεται οὔτε πείθει.

3) Ὁ μέσος μέλλων ἔχει πα-
θητικὴν σημασίαν. Καθ' Ἡσύχιον·
«ἐνέχεσθαι· ἐγκαλεῖσθαι, κρατεῖ-
σθαι, συνέχεσθαι», ὡς παρ' Ἡρο-
δότ. VI, 58 «εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐν τῷ
ἄγῃ ἐνέχεσθαι». Ἐν ἄλλαις λέ-
ξεσι σημαίνει ἐν ὁχλῳ ἐσεσθαι.

4) Ἐννοεῖται πάλιν τὸ ἐνέξε-
σθαι.

5) Δηλαδὴ ἐνεγομένοισι ἢ ὁμο-
λογηκόσιν, ὡς ἐν 43 C.

6) Παρ' Ὀμήρῳ τὸ βῆμα ἔχει

μέσσην σημασίαν, ἥτις ὀρίζεται
διὰ τῆς προστιθεμένης δοτικῆς,
μαλακοῖς, μελιχίοις ἢ
ἀντιβίοις, χαλεποῖς ἐπέ-
εσσιν. Οἱ μεθ' Ὀμηρον ὁμοῦς
μεταχειρίζονται ἐν τῇ κακῇ ση-
μασίᾳ, ὡς ὁ Θουκυδίδ. VI, 16 «ἐ-
πειδὴ μου Νικίας καθήψατο». Καὶ
ὁ Ἡσύχιος ἐρμηνεύει, λοιδορεῖ-
σθαι, ὀνειδίζειν.

7) Τὴν ὁμολογίαν εἶπεν ἐν τοῖς
ἐμπροσθεν, ἃ ἂν ἡμεῖς κε-
λεύωμεν ποιήσῃν ταῦτα.

8) Περιεμένομεν ἐνίκον ἀριθ-
μόν, ἀλλ' ὅμοια χωρὶς ὑπάρχουσι
πολλά, ὡς παρὰ Ξενοφῶντ. ἐν
Ἀπομν. III, 6, 6.

9) Περισσότερον ἢ ὅλοι οἱ ἄλ-
λοι Ἀθηναῖοι, ὡς ἐν Φαίδων. 65
Α «ὁ φιλόσοφος ἀποβῶν ὅ τι μά-
λιστα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ
σώματος κοινωνίας διαφερόντως
τῶν ἄλλων ἀνθρώπων».

10) Ἐμενες ἐν τῷ δήμῳ σου,
ἐν τῇ πατρίδι σου· εἶναι τὸ ἀνεί-
θετον τοῦ ἀποδημεῖν.

φερόντως¹ ἤρεσκε, καὶ οὐτ'² ἐπὶ θεωρίαν³ πώποτε ἐκ τῆς πό-
λεως ἐξῆλθες, ⁴ὅτι μὴ ἅπαζ εἰς Ἴσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδα-
μύσε, εἰ μὴ ποι στρατευσόμενος⁵, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν⁶
ἐποιήσω πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε

1) Μετ' ἐμφράσεως ἐπαναλαμ-
βάνεται τὸ ἐπίρρημα.

2) Αἱ προτάσεις ἐνταῦθα αἱ διὰ
τοῦ οὔτε ἀρχόμεναι ἐπαναλαμβά-
νουσι μὲν τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς περιόδου
ἄρνησιν, ἀλλὰ δὲν ἐξακολουθοῦσιν
ὡς ἀποδόσεις ὑποθετικοῦ λόγου.

3) Θεωρία ὀνομάζεται μὲν καὶ
ἡ προσθεία ἢ πεμπομένη ὑπὸ τῆς
πόλεως εἰς τινὰ τελετὴν ἢ πα-
νήγυριν, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἔτος
ἐπεμπον εἰς Δῆλον, (ἐν Φαίδων.
58, B), ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Πλάτων
δὲν ἐννοεῖ ἐπίσημον, ἀλλ' ἰδιωτι-
κὴν θεωρίαν, δηλ. τὴν χάριν θέας,
ὡς συνήθως συνέρρεον εἰς τοὺς
τέσσαρας μεγάλους ἀγῶνας, τὰ
Ὀλύμπια, τὰ Νέμεα τὰ Πύθια
καὶ τὰ Ἴσθμια.

4) Δηλοῖ ὅτι καὶ τὸ ἐπόμενον
εἰ μὴ, δηλ. ἐξαιρέσιν. Τὴν φρά-
σιν ὅτι μὴ ἅπαζ εἰς Ἴσθμόν
ὁ μὲν Cron ἐθικεν ἐν ἀγκύλαις,
ὁ δὲ Schanz ὅπως ἐξήλειψε διότι
λείπει ἐν ταῖς ἀρίστοις τῶν χει-
ρογράφων καὶ διότι ἡ ἐξαιρέσις
αὕτη οὐδαμοῦ ἄλλοι ὑπὸ τοῦ
Πλάτωνος μνημονεύεται. Ἀλλ' ὁ
Ἀθήναιος V, 216 ἀνέγνω τὴν
φράσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ διαλόγῳ·
«Ἐν δὲ τῷ Κρίτωνι ὁ τῇ Μνημο-
σύνη φίλος Πλάτων οὐδὲ ποιή-
σασθαι ποτε ἀποδημίαν τὸν Σω-
κράτη ἔξω τῆς εἰς Ἴσθμόν πο-

ρείας εἶρηκε». Διογένης δὲ ὁ Αα-
έρτιος ἐν II, 23 λέγει· «Ἴων δὲ ὁ
Χῖος καὶ νέον ὄντα εἰς Σάμον σὺν
Ἀρχελάῳ ἀποδημῆσαι. Καὶ Πυ-
θῶδὲ ἐλθεῖν, Ἀριστοτέλης φησίν.
Ἀλλὰ καὶ εἰς Ἴσθμόν, ὡς Φαθω-
ρίνος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἀπομνη-
μονευμάτων». Ἐπὶ τούτου, ὅτι ὁ
Λαέρτιος δὲν μνημονεύει τοῦ Πλά-
τωνος, ἀλλὰ τοῦ Φαθωρίνου, ὁ
Buttmann τίθησι πολὺ βάρος. Ἀλλ'
ὁ Φαθωρίνος ἢ ἔλαβε τὴν εἰδήσιν
ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου ἢ ἐξ ἄλλου
συγγραφέως, ὅπερ κυροῖ τὸ ὑπὸ
τοῦ Πλάτωνος λεγόμενον. Ὅρα
εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. σελ. 43.

5) Ὁ Σωκράτης ἐστρατεύσατο
εἰς τὴν Ποτίδαιαν, ἐνθα ἐν δεινῷ
χειμῶνι ἐξήρχετο τὸ σύνθηδες ἱμά-
των ἔχων καὶ ἐπορεύετο διὰ τοῦ
κρυστάλλου ἀνυπόδητος εὐκολώ-
τερον ἢ οἱ ἄλλοι στρατιῶται ὑπο-
δεδεμένοι, Πλάτ. ἐν Συμποσ. 220.
Ὡσαύτως ἐστρατεύσατο εἰς Ἀμ-
φίπολιν καὶ εἰς Δήλιον, ὅπου ἤτ-
τηθέντων τῶν Ἀθηναίων ἐδειξεν
ἡρωικὸν θάρρος, ἐν Λάχρτ. 181.
Ὅρα καὶ εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ.
σελ. 13.

6) Κατὰ τὸν Cron ἡδύνατο νὰ
προσθέσῃ οὐδεμίαν, ὡς ἐν 53 E
«οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλλη-
νίδων πόλεων», ἀλλ' ἀπέφυγε τὴν
λέξιν χάριν εὐφωνίας.

ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι¹, ἀλλὰ ἡμεῖς
 σοὶ ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφοδρὰ ἡμᾶς
 ἡροῦ, καὶ ὠμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύεσθαι²· ἅτα τε ἄλλα³
 καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω⁴, ὡς ἀρεσκούσης σοὶ τῆς πό-
 λεως. ἐτιμῶν τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν⁵ σοὶ φυγῆς τιμῆσαι
 σθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχει-
 ρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου⁶ ὡς
 οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ⁷ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλ' ἡροῦ ὡς ἐφη-
 σθα, πρὸ τῆς φυγῆς⁸ θάνατον· νῦν δὲ οὐτ' ἐκείνους τοὺς λό-

1) Ἐξήλειψε τὸ εἰδέναι ὁ
 Hirschig, διότι, ὡς λέγει, δὲν εἶ-
 ναι ἐλληνικὸν τὸ, ἐπιθυμία
 σε ἔλαβέ τινας εἰδέναι.
 Κεῖται ὅμως ἀντὶ τοῦ εἰδέναι ἄλ-
 λην πάλιν καὶ ἄλλους νόμους.

2) Τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι
 πολιτεύεσθαι καὶ οὐχὶ πο-
 λιτεύσεσθαι, ὅπερ ὁ Stierha-
 nns, ὁ Bühlmann καὶ ἄλλοι ἐδέ-
 ξαντο. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἀρμόζει μά-
 λιστα ὁ ἐνεστώς· διότι σημαίνει,
 ὅτι μένων ἐν τῇ πόλει καὶ ποιῶν
 παῖδας ἐπολιτεύετο κατὰ τοὺς νό-
 μους τῆς πόλεως καὶ τοῦτο ἦτο
 σιωπηλὴ ὁμολογία. Δὲν ἐννοεῖ ὁ-
 μολογίαν γενομένην ἐν ἀρχῇ τῆς
 εἰσόδου τοῦ Σωκράτους εἰς τὴν
 πολιτείαν.

3) Ἔθηκε τὴν φράσιν ταύτην,
 ὡσεὶ προηγεῖτο καὶ ἐπολι-
 τεύου. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Stall-
 hausen προτιμᾷ τὸ ὠμολόγεις
 νὰ τρέψωμεν εἰς ὁμολογήσας.

4) Βραχυλογία, ὡς καὶ ἐν Ἀπο-
 λογ. 36 Α' «ἄλλα τέ μοι πολλὰ
 ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν
 μοι γέγονε», ἀντὶ νὰ εἴπῃ, καὶ δὴ

καὶ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἀνέλπιστόν μοι
 γέγονεν.

5) Διὰ τοῦ ἔτι οἱ νόμοι προσ-
 θέτουσι νέον ἐπιχείρημα.

6) Ἦτο ἐπιτετραμμένον, δὲν
 ὑπῆρχεν ἐξωτερικὸν κώλυμα. Ὁ
 μὲν Μέλητος εἶπεν ὁρίσει τὴν τι-
 μωρίαν θάνατον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, ὁ
 δὲ Σωκράτης ψήφω τῶν δικαστῶν
 καταδικασθεὶς ὡς ἐνόχους εἶχε τὸ
 δικαίωμα νὰ ὀρίσῃ ταύτην. Ἄγ
 ὁ φιλόσοφος ἐτιμᾶτο φυγῆς, πολὺ
 πιθανόν, ὅτι οἱ δικασταὶ ἤθελον
 δεχθῇ ταύτην, ὡς αὐτὸς εἰκάζει
 ἐν Ἀπολογ. 37 C' «Ἀλλὰ δὴ φυ-
 γῆς τιμῆσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι
 τούτου τιμῆσαιτε».

7) Τὸ καλλωπίζεσθαι κυρίως
 σημαίνει κοσμεῖσθαι, μεταφορι-
 κῶς δὲ σεμνύνεσθαι, καμαρβάνειν,
 ὡς ἐν Πρωταγόρ. 333 D «τὸ μὲν
 οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ἡμῖν ὁ
 Πρωταγόρας—ἔπειτα μὲν τοι ξυν-
 εχώρησεν ἀποκρίνεσθαι».

8) Δηλοῖ τὸ ἀναγκαστικὸν αἴ-
 τιον τοῦ ἀγανακτῶν.

9) Ὁ Σωκράτης δὲν ἤθελε νὰ
 ἐξέλθῃ εἰς ἄλλας πόλεις, διότι καὶ

γους¹ αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει², ἐπιχειρῶν
 D διαφθεῖραι, πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος φαυλότατος πρά-
 ξειεν, ἀποδιδράσκειν³ ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας⁴ τε καὶ
 τὰς ὁμολογίας, καθ' ὅς ἡμῖν ξυνεθου πολιτεύεσθαι⁵ πρῶτον
 μὲν⁶ οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθὴ λέγομεν φά-
 σκοντές σε ὁμολογηκέναι πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργω⁷,
 ἀλλ' οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ. τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρί-
 των; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν;

ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν, ἂν⁸ φαίεν, ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς
 E αὐτοὺς⁹ καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπ' ἀνάγκης ὁμο-

ἐκεῖθεν ἤθελεν ἐκδιωχθῆ, ἀφ' οὗ οἱ
 πολῖται αὐτοῦ δὲν ὑπέμενον τοὺς
 λόγους τοῦ φιλοσόφου. Ἡδύνατο
 μὲν σιγῶν ἀλλαχοῦ νὰ μένη,
 ἀλλὰ τοῦτο θεώρει ὡς ἀπίθειαν
 πρὸς τὸ θεῖον, Ἀπολογ. 37, D.

1) "Ἄν νῦν ἔφρευγε, ἐψεύδετο
 τότε, ὅτε ἔλεγεν, ὅτι προτιμᾷ τὸν
 θάνατον τῆς φυγῆς. Διὰ τοῦτο
 ἔπρεπε νὰ αἰσχύνηται.

2) Ὡς φροντίδος σημαντικὸν
 συντάσσεται πρὸς γενικὴν. Τοι-
 αύτην σημασίαν ἔχει καὶ ἐν Ἰδιᾷδ.
 Α, 160 «τῶν οὐ τι μετατρέπη
 οὐδ' ἀλεγιζέας».

3) Εἰς τὴν πράξιν ὁ φιλόσοφος
 ἀποδίδει τὴν προσήκουσαν λείξιν,
 ἐν ᾧ ὁ Κρίτων ἐδήλου ταύτην δι'
 ἡπιωτέρου ῥήματος, τοῦ ἐξέρχε-
 σθαι ἐν 44 E.

4) Παραβαίνειν τὰ συντεθει-
 μένα, τὰς συμφωνίας.

5) Δὲν σημαίνει ἐνταῦθα μετέ-
 χειν τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως,
 ὡς ἔπραττον οἱ πολιτευταί, ἀλλ'
 ἀπλῶς διάγειν ὡς πολίτης, ἔχειν
 †

τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα
 τοῦ πολίτου.

6) Τῷ πρῶτον μὲν ἐπεται
 τὸ ἄλλο τι οὐ ν.

7) Οἱ ἐρμηνευταὶ συντάσσουσι
 τὴν δοτικὴν πρὸς τὸ ὁμολογηκέ-
 ναι, ὡς καὶ ἐν 51 E. Κατὰ τὴν
 σύνταξιν ταύτην ἢ φράσεις, ἀλλ'
 οὐ λόγῳ ἡδύνατο νὰ λείπη.
 "Ἄν συνετάττομεν πρὸς τὸ πο-
 λιτεῦσθαι, ὅπερ κεῖται πλη-
 σίστερον, ἴσως δὲν ἤθελεν ἐξα-
 χθῆ κακὴ ἔννοια, δηλ. νὰ πολι-
 τεύησαι κατὰ τοὺς νόμους δι' ἔργου
 καὶ οὐχὶ διὰ λόγων μόνον. Τοι-
 αύτη ὅμως ἔννοια, ἔπρεπεν, ὡς
 νομίζομεν, περισσότερον νὰ ἀνα-
 πτυχθῇ.

8) Ἡ θέσις τοῦ ἂν φαίνεται ἀ-
 συνήθης, ἀλλ' ὑπάρχουσι παράλ-
 ληλα χωρία, ὡς ἐν Φαίδων. 87 B
 «τί οὖν, ἂν φαίη ὁ λόγος, ἔτι ἀ-
 πιστεῖς;» καὶ ἐν Νόμ. VII, 800
 C «ἄρ' οὐκ ἂν φαίηνμεν — ἄλλοις
 ἂν φθέγγοιτο;».

9) Ἦρκει, ἂν ἔλεγε μόνον τὰς

λογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς
 βουλευσασθαι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἐβδομήκοντα¹, ἐν οἷς ἔξῃ σοι
 ἀπιέναι, εἰ μὴ ἡρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντο σοι
 αἱ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα προηροῦ οὔτε
 Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι², οὔτε ἄλλην οὐ-
 δεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλ' 53
 ἐλάττω³ ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ

π ρ ὁ ς ἡ μ ᾱ ς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶ-
 ναι φανερόν, πρὸς τί ἐτέθη τὸ αὐ-
 τοῦ ς, ὁ Gœbel εἰκάζει, ὅτι ἡ-
 δύνατο νὰ γραφῇ τ ᾱ ς π ρ ὁ ς
 ἡ μ ᾱ ς σ α υ τ ο ῦ (τ ε) ὁ μ ο λ ο -
 γ ί α ς, ὡς ἐν 54 C «τάς σαυτοῦ
 ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας». Πρὸς
 τὴν τοιαύτην διόρθωσιν ἄριστα,
 ὡς λέγει, ἀρμύζει καὶ ἡ ἐπομένη
 φράσις, οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν
 ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευ-
 σασθαι.

1) Μετὰ τὴν γέννησιν ὁ Σω-
 κράτης δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ
 τῆς πόλεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν δο-
 κιμασίαν εἰς ἄνδρας, ὡς εἶπεν ἐν
 51 I). Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιστά-
 σει ἡ ὑπερβολὴ εἶναι συνήθης.

2) Καὶ ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μα-
 θηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν
 τεῖαν τῶν Σπαρτιατῶν καὶ καθ'
 ὅλου τὴν τῶν Δωριέων διὰ τὴν
 εὐνομίαν καὶ τὴν εὐπείθειαν πρὸς
 τοὺς νόμους, Πλάτ. ἐν Πολιτ. VIII,
 544 C. Ἐν Κρήτῃ ὑπῆρχε κάλ-
 λιστος νόμος, καθ' ὃν δὲν ἦτο ἐπιτε-
 τραμμένον τοῖς νέοις νὰ ἐξετάζωσι,
 τίνες τῶν νόμων κεῖνται καλῶς καὶ
 τίνες οὐχί, ἀλλ' ὥφειλον πάντες
 μιᾷ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος νὰ
 συμφωνῶσι, ὅτι πάντες κεῖνται

καλῶς, διότι ἔθνηκαν τούτους οἱ
 θεοί, Πλάτ. ἐν Νόμ. I, 634. Καὶ
 ὁ Ξενοφῶν λέγει ἐν Ἀπομν. IV,
 4, 15 «Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακε-
 δαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, κα-
 ταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἂν διά-
 φορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν
 Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πεί-
 θεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνερ-
 γάσατο αὐτῇ».

3) Δηλαδὴ ἐλάττους ἀποδημίας
 ἐποίησας. Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ
 ἐν Φαίδρῳ, ἀλλ' ὁ φιλόσοφος ἐ-
 ξηγεῖ τὴν αἰτίαν, 230 C «Σὺ δέ
 γε, ὦ θαυμάσιε, ἀτοπώτατός τις
 φαίνεται. Ἀτεχνῶς γὰρ ξεναγου-
 μένῳ τινὶ καὶ οὐκ ἐπιχωρίῳ ἔοι-
 κας' οὕτως ἐκ τοῦ ἄστεος οὐτ'
 εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀποδημεῖς, οὐπ'
 ἔξω τεύχους ἔμοι γε δοκεῖς τὸ
 παράπαν ἐξίνεαι». Ὁ δὲ φιλόσο-
 φος ἀποκρίνεται «Συγγίγνωσκέ
 μοι, ὦ ἄριστε, φιλομαθὴς γάρ εἰμι·
 τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα
 οὐδὲν μ' ἐθόλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν
 τῷ ἄστει ἄνθρωποι». Τοῦτο δὲν
 δηλοῦ, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐστερεῖτο
 τῆς αἰσθήσεως πρὸς τὸ κάλλος τῆς
 φύσεως, ἀλλ' ἡ αἰτία κεῖται ἐν τῷ
 εἶδει τῆς φιλοσοφίας, περὶ ἣ οὐ-
 τος ἡσχολεῖτο. Ὁ φιλόσοφος οὐ-

οἱ ἄλλοι ἀνάνηροι¹ | οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι² δῆλον³ ὅτι· τίς γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων⁴; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις⁵ τοῖς ὠμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πειθῇ⁶, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών.

τος ἦτο ἐρευνητὴς οὐχὶ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου.

1) Ὁρθῶς ἐξηγεῖ τὴν λέξιν ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ὁμήρου εἰς Ἰλιάδ. Β 599 «ἀνάνηροι οἱ κατὰ μέτρος τοῦ σώματος βεβλαμμένοι».

2) Ὁ Hermann ἔγραψεν οἱ νόμοι ἡμεῖς ἴσως κατὰ τὴν προηγουμένην φράσιν ἐν 50 Α «διανοεῖ τοὺς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι».

3) Κατὰ τὸν Gabel ἡ φράσις κεῖται ἐπιρρηματικῶς καὶ ἀναφέρεται μόνον εἰς τοὺς νόμους, ἀλλ' ὀρθότερον κατὰ τὸν Stallbaum εἶναι ὄνομα, διότι ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ὁ ἡλ ο ν ὅ τι οὕτω διαφερόντως σοι ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι. Ὁ Cron παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ὁ ἡλ ο ν ὅ τι ἐτέθη εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως χάριν ἐμφάσεως, ὡς ἀλλὰ γὰρ τὸ οἱ ὅ τι· διότι ὁ λέγων θέλει νὰ καταστήσῃ αἰσθητὴν τὴν ἐνέργειαν τοῦ δημοσίου, ἐξ οὗ σπουδαῖα συνέπειαι ἐξάγονται.

4) Οἱ νόμοι κατὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς πολιτείας, ὁ δὲ τὴν ἐνέργειαν τούτων ἐκμηδενίζων φρονεῖ τὴν πολιτείαν, διότι χωρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος. Ὁ Schanz ἀκολουθῶν τῷ

Hirschlig ἔκλεισεν ἐν ἀγκύλαις ὁλόκληρον τὴν φράσιν, ὁ ἡλ ο ν ὅ τι· τίς γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; Ἀλλὰ τύχη ἀγαθὴ οἱ κριτικοὶ οὗτοι δὲν εὗρον πολλοὺς μιμητάς.

5) Ἐν τινι χειρογράφῳ ὁ Bekker ἀνέγνω ἐμμενεῖς, ὅπερ εἰσῆγαγεν εἰς τὸ κείμενον. Ἀλλ' ὁ ἐνεστὼς ποιεῖ τὴν ἐρωτησιν ζωηροτέραν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Cron.

6) Ἀντὶ τοῦ Σωκράτους ἀποκρίνονται αὐτοὶ οἱ νόμοι. Ἡ ἀπόδοσις ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἐρωτήσεως, δηλ. ἐμμενεῖς.

7) Ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὁ φιλόσοφος ἐκάκιζε τοὺς διαπρέποντας πολίτευτάς, οἵτινες κινδυνεύοντες ἐν τῷ δικαστικῷ ἀγῶνι ἀνεβίβαζον τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἵνα τύχωσιν ἐλέους. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους οἱ τοιοῦτοι περιάπτουσιν αἰσχύνην τῇ πόλει, διότι δεικνύουσιν εἰς τοὺς ξένους, ὅτι οἱ πρόεγοντες τῶν Ἀθηναίων κατ' ἀρετὴν δὲν διαφέρουσι γυναικῶν, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 35 Α. Ἄν λοιπὸν ὁ φιλόσοφος ἔφρευεν, ἥθελε δεῖξει, ὅτι οἱ λόγοι ἐκείνοι οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ κομπορρημοσύνη. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης προπαρασκευάζει τὰ ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ,

τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδεύουσ τοὺς

αὐτοὶ φεῦγειν καὶ στεροθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν⁶

† εὐνομοῦνται γὰρ⁸ ἀμφοτέραι — πολέμιος ἦξεις, ὦ Σώκρα-

$$\parallel \text{Piv} \text{ case } = \text{Piv} \text{ constant} = 1.17 \cdot 10^7 \cdot 1.2$$

1) 'Εν τῇ στίζει ἡκολοθησα-

παράλειπουν τὸ ἐπόμενον ἔρωτη-

2) Δηλαδή τὰ ὁμολογημένα, οἰκόνδε καὶ πόλεμόνδε καὶ οὐνί

γιας τε και ξυνθηκας τας προς
 8) Η παρενθετική πρότασις
 παρέχει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Σω-

ἐχούσιν ἐξ αὐτῶν, ἡ ρευθῇ εἰς ταύτας τὰς πόλεις.
 δὲ καὶ νύκτωρ ἦτο ἐξ αὐτῶν. Αἰτία εἶναι ἡ εὐνοία, ὥς ἐνδεῖ

Τούναντιόν ὁ Cron ὑποστήριζει φότεραι αἱ πόλεις ἦσαν ὀλιγα-
 ρόν ἐνεσιώτα· διότι τὸ ἀνύσταμα ρικά καὶ δύνειντο πολικῶς πορὶ

τον, ἐν ᾧ ἡ παράβασις ἤθελε γεί-
νει ἄπαρ. Συνέβηται μὲν ὁλοκλήρως

Θηβῶν ἦτο ἰσόνομος, ἥτις
δικαστέον ἀπὸ πάντων.

ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, παρὰ Θε-
οῦ. ἵνα Κίε. Ἀναβίε. 1. 7. 4

μὲν καὶ παραυτίκα, οἱ δὲ καὶ δου-
λειων, ἔπειτα τὰ τούτων, ὥσει

4) Δηλαδή ὡς καὶ σύ. καὶ εὐρηγται πολλαχοῦ, ὡς ἐν Νόμ.

1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 25

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

216 *Piranga a. garrula*. Timalas R

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

πόλεων, υποβλέπονται¹ σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων, και βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν², ὥστε δοκεῖν ὅρ-
 ε ὅως τὴν δίκην δικάσαι ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεὺς ἐστὶ, ἀπόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων³ ἀνθρώπων δια-
 φθορεὺς εἶναι. Πρότερον οὖν φέρεται τὰς τε εὐνομούμενας πό-
 λεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους⁴; καὶ τοῦτο ποιοῦντι

ἄρα⁵ ἀξιὸν σοι ζῆν ἐσται; ἡ πλησιάζεις τοῦτοις καὶ ἀναι-
 σχυντήσεσι διαλεγόμενος — τίνας⁶ λόγους, ὦ Σωκράτες; ἡ
 οὕσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ⁷ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἀξίον
 τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἶει
 ἀσχημον⁸ φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα⁹; οἷε-

1) Ὅα βλέπωσι σε μετὰ ὑπο-
 ψίας, ὅα σε θεωροῦσιν ὑποπτον,
 καὶ ὅα σε θεωροῦσι πολέμιον τῆς
 πολιτείας.

2) Ἡ δόξα ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ
 ἐπομένου, ὥστε δοκεῖν. Οἱ
 δικασταὶ δὲν ἐδίκασαν ὁρθῶς τὴν
 δίκην, ἀλλ', ἂν φύγη ὁ φιλόσο-
 φος, θά φαίνεται ἢ θά νομίζωσιν
 οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ὁρθῶς ἐδίκασαν.

3) Οἱ ἀνόητοι ἄνθρωποι τίθεν-
 ται ἐν τῇ αὐτῇ θέσει μετὰ τῶν
 παίδων, ὡς ἐν Γοργ. 464 D «ὥστ'
 εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι
 ὀφιοποιόν τε καὶ ἱατρὸν ἢ ἐν ἀν-
 δράσιν οὕτως ἀνοήτοις ὥσπερ οἱ
 παῖδες».

4) Κόσμοι εἶναι οἱ χρηστοί,
 ὡς ἐκεῖνοι, περὶ ὧν εἶπεν, ὅτι
 κ ἡ δ ο ν τ α ἰ τ ῶ ν α ὕ τ ῶ ν π ὁ -
 λ ε ω ν.

5) Ὁ Gabel γράφει ἄρα, εἰς
 ὃ ἀποδίδει εἰρωνικὴν σημασίαν.
 Οὐδεμίαν ἀξίαν ἤθελεν ἔχει ὁ
 τοιοῦτος βίος, διότι δὲν ἤθελεν εἶ-
 ναι οὔτε ἐπιστημονικός, οὔτε ἡ-
 θικός.

6) Πρότερον ἀνεγινώσκετο, καὶ
 ἀ ν α ἰ σ χ υ ν τ ῆ σ ε ἰ ς δ ἰ α λ ε -
 γ ὁ μ ε ν ὁ ς τ ῖ ν α ς λ ὁ γ ὁ υ ς,
 ὦ Σ ὠ κ ρ ά τ η ς, ἢ ο ὕ σ π ε ρ
 ἐ ν θ ά δ ε. Ἀλλ' ὁ Jacobs καὶ ὁ
 Stallbaum ἔτρεψαν τὴν ἀόρι-
 στον ἀντωνυμίαν εἰς ἐρωτηματι-
 κήν, ὡς εὐρέθη ἐν καλοῖς χειρο-
 γράφοις. Οὕτως ἡ συνέχεια τῆς
 ἐρωτήσεως αἰρνης μεταβάλλεται.

7) Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος
 καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς
 δίκης ἐν Ἀπολογ. 30 A «Οὐδὲν
 γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρ-
 χομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέ-
 ρους καὶ πρεσβυτέρους μῆτε στω-
 μάτων ἐπιμελεῖσθαι μῆτε χρη-
 μάτων πρότερον μηδὲ οὕτω ἀπό-
 δρα ὡς τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς ἀρί-
 στη ἐσται λέγων οὐκ ἐκ χρημά-
 των ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρε-
 τῆς χρήματα καὶ τὰλλα ἀρχοῦν
 τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα».

8) Ἀσχημον εἶναι τὸ ἔχον κα-
 κὸν σχῆμα, τὸ ἔχον κακὴν ὄψιν,
 τὸ ἀπρεπές. Κατὰ τὸν Cron οὐχὶ
 δικαίως ἀμφισβητεῖται ἡ σύντα-

σθαί γε, χρή, ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν τόπων ἀπαρεῖται,
ἥξεις δὲ εἰς Θετταλίαν³ παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτῶνος.
ἐκεῖ γὰρ δὴ⁴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία, καὶ ἰσως ἐν
ἡδένως⁵ σου ἀκούοιεν ὡς γελοῖως ἐκ τοῦ δεσποτηρίου ἀπεδί-
στis τοῦ ἀν' μετ' ἀπαρεμμάτων.

Ἄλλ' ὁ αὐστηρὸς κριτικὸς Hir-
schig διώρρωσεν εἰς ἀναφαν-
εῖσθαι πρὸς δήλωσιν, ὅτι ὁ
Σωκράτης πρὸς προσδοκίαν θά
φανερῶθῃ τοιοῦτος.

9) Περιγραφή πρὸς δήλωσιν τῆς
πρῆξεως καὶ τοῦ προσώπου, ὡς
ἐν Ἰππ. τῷ μείζον. 286 E «φραῦ-
λον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐμὸν πρᾶγμα
καὶ ἰδιωτικόν».

1) Ἡ φράσις συμπληροῦται ἐκ
τῆς ἡγουμένης προτάσεως. Συ-
γνάμεις μεταχειρίζεται ταύτην ὁ
Πλάτων, ὅταν ὁ ἐρωτῶν ἀποκρί-
νηται, ὡς ἐν Φαίδων. 68 A «ἀγα-
νκτῆσαι τε ἀποθηνήσκων καὶ οὐκ
ἄσμενος εἰσιν αὐτόσε; οἰεσθαι γε
χρή» καὶ ἐν Πρωταγόρ. 325 C.

2) Ἀποίρω σημαίνει φεύγω ἀπό
τινος τόπου καὶ πορεύομαι εἰς ἄλ-
λον εἴτε διὰ ξηρᾶς, εἴτε διὰ θα-
λάσσης. Φαίνεται ἀμετάβατον
τὸ ῥῆμα, διότι συνήθως παρα-
λείπεται τὸ ἀντικείμενον, ναῦν,
πόδα.

3) Τοῦτο λέγει κατὰ τὴν πρό-
τασιν τοῦ Κρίτωνος, ὅστις ἐν 45
C εἶπεν «ἐάν δὲ βούλῃ εἰς Θετ-
ταλίαν ἵέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξέ-
νοι, οἳ σε περὶ πολλοῦ ποιήσαν-
ται». Ὅντως οἱ Θεσσαλοὶ ἦσαν
φιλόξενοι.

4) Ἀφ' οὗ ἐν εὐνομούμεναις
πόλεσι καὶ παρὰ κοσμίους ἀνδράσι

δὲν θά ἦναι δυνατόν νὰ ἐνδιατρίψῃ,
ἐξ ἀνάγκης θέλει ζητήσῃ πόλεις
καὶ ἀνθρώπους, παρ' οἷς ὑπάρ-
χουσι τὰ ἀντίθετα, ὡς τὴν Θεσ-
σαλίαν. Λέγω ἐκείνη τὴν χώραν,
διότι ἐκεῖ δὲ ὑπάρχει μεγίστη
ἀταξία καὶ ἀκολασία. Ὅντως παρὰ
τῷ Ἀθηναίῳ XII, 527 εἰς ῥακο-
μεν τοιοῦτον βίον «Περὶ δὲ Θετ-
ταλῶν λέγων ἐν τῇ τετάρτῃ φησί,
ὅτι ζῶσιν οἱ μὲν σὺν ταῖς ὄρχη-
στρίσι καὶ ταῖς αὐλητρίσι δι-
ατρίβοντες, οἱ δ' ἐν κύβοις καὶ πό-
τοις καὶ ταῖς τοιζύταις ἀκολα-
σίαις διημερεύοντες, καὶ μᾶλλον
σπουδάζουσιν ὅπως ὅψων παντο-
δαπῶν τὰς τραπέζας παραθήσαν-
ται πλήρεις ἢ τὸν αὐτῶν βίον
ὅπως παρασχέσονται κεκοσμημέ-
νον. Φαρσάλιοι δὲ πάντων (φησὶν)
ἀνθρώπων εἰσὶν ἀργότατοι καὶ
πολυτελέστατοι. Ὡμολόγηται δ'
οἱ Θετταλοὶ, ὡς καὶ Κριτίας,
πάντων Ἑλλήνων πολυτελέστατοι
γενενησθαι περὶ τε τὴν δαίτην
καὶ τὴν ἐσθῆτα». Καὶ ὁ Ξενοφῶν
λέγει ἐν Ἀπομν. I, 2, 24 «Κρι-
τίας μὲν φυγὼν εἰς Θετταλίαν,
ἐκεῖ συνῆν ἀνθρώποις ἀνομία μάλ-
λον ἢ δικαιοσύνη χρωμένους».
Ὅρα καὶ Δημοσθέν, ἐν Ὀλυνθ.
I, 22.

5) Οἱ οὕτως ἀκολάστως διαι-
τώμενοι ἀρέσκονται εἰς κωμικὰς
ἀφηγήσεις.

δρασκας σκευήν τέ τινα, περιθήμενος. ἢ? διωθέραν λαβών ἢ ἄλλα οὐα δὴ εἰωθασιν ἐνσκευάζεσθαι, οἱ ἀποδιδοράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σκευὸς μεταλλάξας, ὅτι δὲ γέρον ἄνθρωπος μικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκόσθ', ἐτόλμησε, οὐτω γλίσχρως ἐπιθυμῶν τῶν νόμων τοὺς μεγίστους παρκαθῶς, οὐδεὶς ὡς ἐρεῖ, ἰσως, ἀνμὴ τινα λυπῆς, εἰ δὲ μή;

1) Σκευὴ εἶναι ἡ ἐνδυμασία, ἡ φορεσθῶν, ὡς λέγουσιν οἱ νεώτεροι, Πρόδοτ. I, 24 «περιδύσειν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι ἀείσαι» καὶ Θουκυδίδ. I, 430 «ἀλλὰ σκευὰς τε Μηδικὰς ἐνδύμενος ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξῆεν».

2) Διὰ τοῦ ἡ — ἡ ἐξηγεῖ τὰ διάφορα εἶδη τῆς σκευῆς. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον διωθέραν οἰονόηποτε ἐξεργασμένον δέρμα, ὡς ἐκεῖνα, ἐφ' ὧν ἔγραφον ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις (Ἡ λέξις διετηρήθη μέχρις ἡμῶν ἐν τῷ διφτερῇ). Διωθέραν συνήθως περιεβάλλοντο ἐνδεδεῖς ἄνθρωποι καὶ δὴ ἀγρόται, Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 73, ὅπου ὁ Σχολιαστὴς ἐξηγεῖ ὡς ποιμνικὸν περιβεβλημένον. Οἱ τοῦτο περιβεβλημένοι ἐλέγοντο διφθερίαι. Εὐρυως ὁ Σωκράτης κομψοῦται τὴν θέσιν, εἰς ἣν θέλει ὁ Κρίτων νὰ ταπεινώσῃ αὐτόν.

3) Ἀφ' οὗ τὸ σκευὴ σημαίνει ἐνδυμασίαν, τὸ ἐνσκευάζεσθαι σημαίνει ἐνδύεσθαι κατ' ἐσχῆν ἐπὶ μεταμυριάσεως ἐν τῷ θεάτρῳ, ὡς ἐν τοῖς Ἀγχαρνεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους ὁ Δικαιόπολις λέγει ἐν στίχ. 435 «ὦ Ζεῦ διόπτῃ καὶ

κατόπτα παντὶ ἡ ἐνσκευάζεσθαι μ' οἷον ἀλιώτατον».

4) Δὲν ἐννοεῖ ἱματισμὸν διὰ τῆς λέξεως ταύτης, ἀλλ' ἀλλοίωσιν τῆς μορφῆς αὐτοῦ τοῦ σώματος, ὡς τοῦ πώγωνος, τῶν τριγῶν τῆς κεφαλῆς, τοῦ χρώματος καὶ τῆς στάσεως τοῦ ὅλου σώματος.

5) Ὅτι μικρὸς χρόνος ὑπέλειπετο εἰς τὸν βίον, ἐξάγει ἐκ τῶν φυσικῶν νόμων.

6) Τὸ τολμᾶν ἐνταῦθα σημαίνει ὑπομένειν καὶ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς Ἀπολογ. 38 D «ἀλλ' ἀπορίξ μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας».

Ἀντὶ τοῦ γλίσχρως εὐρηται καὶ ἡ γραφή ἀίσχρως, ἣν προτιμᾷ ὁ Schanz, ὁ Gabel καὶ ἄλλοι. Ὁ φιλόσοφος πολλαχῶς ἀποδοκιμάζει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ζῆν κατ' οἰονόηποτε τρόπον, ὡς ἐν Γοργ. 522 D «εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς ἐνδείκῃ τελευτήων ἔγωγε, εὐ οἶδα ὅτι βραδίως ἴδοις ἂν με φέροντα τὸν θάνατον. Αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπασιν ἄλγιστός τε καὶ ἀνανδρὸς ἐστίν».

7) Δηλαδή ἐστ. α. Ἐκφορᾶται μετὰ τινος λιτότητος, ὡς νομίζομεν, διότι ὁ λόγος εἶναι περὶ

ἀκούσει, ὁ Σωκράτης, πολλὰ καὶ ἀνάξια αὐτοῦ, ὑπερχόμενος, δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεῶν. καὶ ποῖον δὴ εὐωχόμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὥσπερ ἐπὶ δειπνον ἀποδεδημῶς εἰς Θετταλίαν; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε Θεσσαλῶν περὶ Θεβαίων καὶ Μεγαρέων εἶπε μετὰ μείζονος βελιώσεως ἐν 53 B.

8) Ἀλλ' ὁ Σωκράτης δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ λυπήσῃ τινὰ διότι ἔπρεπε νὰ παύσῃται ἐλέγχων τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ ἀμαθείᾳ, ὅπερ ἐβλαβεῖ ὡς ἀσέβειαν πρὸς τὸ θεῖον.

9) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἄλλως, δηλ. εἰν δὲ τινα λυπῆς. Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκίστ. 707 «εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς ἔρεῖς, ἀκούσει πολλὰ καὶ ψευδῆ κακά». Τὸ ἀκοῦειν ἐνταῦθα κεῖται ἐν παθητικῇ σημασίᾳ, δηλ. ὑπὸ τοῦ λυπηθέντος.

4) Πλησιάζων ὅλους τοὺς ἀνθρώπους με κολακείας, με περιποιητικὰς λόγους, ὅπως γείνηται ἀρεστός, ὡς παρὰ Δημοσθέν. κατὰ Ἀριστοκράτ. 623 «συμβέθηκε γὰρ ἐκ τούτου αὐτοῖς μὲν ἀντιπάλαι εἶναι τοῦτοις, ὅμως δ' ὑπέρχεσθαι καὶ θεραπεύειν». Ὁ Σωκράτης δραπέτης ὢν τοῦ δεσμοῦ τοῦ δέν θά ἔγῃ τὸ θάρος νὰ λυπῆσῃ τινὰ, ἀλλὰ πάντας θὰ περιποιητῇ, ὡς οἱ εἰς ἀτίμους πράξεις περιπεσόντες.

2) Τῷ ἐξῆχῳ μεταφραστῇ τοῦ Πλάτωνος Schleiermacher ἐφάνη περιττὴ ἡ μετοχὴ δουλεύων καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐξαλείψῃ ταύτην. Ἀλλ' ὁ Stallbaum παρατη-

ρεῖ, ὅτι τὸ δουλεύων εἶναι βαρύτερον τοῦ ὑπερχόμενος. Νομίζομεν, ὅτι ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς ἐπεξηγήσεις, δηλ. ἡ ταιαύτη περιποίησις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἡ δουλεία.

3) Διὰ τῆς φράσεως ταύτης θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἡ περιγραφείσα ταπεινώσις θέλει γείνηται ἔνευ ὑψηλοτέρου τινὸς σκοποῦ. Ἄν ταιούτος ὑπῆρχεν, ἡδύνατο ἴσως ἡ ταπεινώσις νὰ ᾖναι συγκεχωρημένη. Ἀλλὰ σκοπὸς δὲν εἶναι ἄλλος τις ἢ εὐωχία, διότι πνευματικὸς βίος ἐν Θεσσαλίᾳ δὲν ὑπῆρχεν.

4) Ὁ Buttman καὶ ὁ Schanz θέλουσι νὰ ἐξαλείψωμεν τὴν φράσιν ἐν Θετταλίᾳ, ἀλλ' ὁ Keek καὶ ὁ Gabel δικαίως παρατηροῦσιν, ὅτι ἐπανελάβε τὴν λέξιν μετὰ πικροῦ σκώμματος.

5) Οἱ Θεσσαλοὶ ἦσαν γνωστοὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὡς εὐτράπεζοι καὶ πολυφάγοι, Ἀθην. IV, 137 «εὐτράπεζοι δ' εἰσιν ὄντως οἱ Θετταλοὶ, καθὰ καὶ Ἐριφός φησιν ἐν Πελταστῇ οὕτως: τὰδ' οὐ Κόρινθος οὐδὲ Λαίος, ὦ Σύρε, οὐδ' εὐτράπεζων Θετταλῶν ξένων τροφαί» καὶ X, 418 «Ὅτι δὲ καὶ πάντες Θετταλοὶ ὡς πολυφάγοι διεβάλλοντο Κράτης φησὶν ἐν Ἀχμῆν».

καὶ τῆς ἄλλης, ἀρετῆς ποῦ ἦν ἐσονται; ἀλλὰ ὁ τῶν
 παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃ καὶ παιδεύ-
 σῃ; τί δαί; εἰς Θεσσαλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψῃς τε καὶ
 παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπολαύσω-
 σιν; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρέφμενοι (σοῦ ζῶντος) βέλ-
 τιον θρέφονται καὶ παιδεύονται, μὴ ζυνόντος σοῦ αὐτοῖς;
 οἱ γὰρ ἐπιτήδεις οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον δ' ἐάν

1) Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγένετο
 ὁλον, ὅτι διὰ τῆς ἀποδράσεως
 ὅλως καταστρέφεται ὁ πνευματι-
 κὸς καὶ ἠθικὸς τοῦ Σωκράτους βίος
 καὶ μόνον διὰ μεγάλης ταπεινώ-
 σεως σώζεται ὁ ἀπολαυστικὸς.
 Ὑπάρχουσιν ὅμως ἄνθρωποι, αἵ-
 τινες καὶ τοῦτο ἀνέχονται χάριν
 τῆς παιδείσεως τῶν παίδων. Τὸ
 ἐπιγέρημα τοῦτο, ὅπερ ὅντως
 προῦδαλεν ὁ Κρίτων ἐν 45 D,
 ἀνασκευάζει ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος.

2) Τὸ δαί τίθεται ἐπὶ ἐκπλή-
 ξεως.

3) Προέταξε τὸ ὄνομα τοῦτο,
 ὡς νομίζομεν, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι
 ἡ Θεσσαλία δὲν εἶναι γῶρα, ἐν ἣ
 ἡδυνάτο τις νὰ παιδεύσῃ τοὺς
 υἱοὺς αὐτοῦ.

4) Τοῦτο εἶναι δευτερον κακόν.
 Ἐν Ἀθήναις θὰ ζῶσιν ἐν τῇ πα-
 τρίδι αὐτῶν, ἐν ᾧ ἐν Θεσσαλίᾳ
 θὰ ἦναι ξένοι, δηλ. θὰ στερήσῃς
 τοὺς υἱοὺς τῆς πατρίδος.

5) Ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός, δηλ.
 πλὴν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν (π. γ.
 τῆς ἀντιλίας, ἣτις μέλλει νὰ προ-
 αῖρῃ αὐτοῖς διὰ τὴν ἀπόδρασιν
 τοῦ πατρὸς) θὰ ἀπολαύσῃ καὶ
 τοῦτο. Τὸ ἀπολαύειν κυρίως λέ-
 γεται ἐπὶ ἀγαθῶν, ἐνταῦθα δὲ εἰ-

ρωνικῶς ἐπὶ κακοῦ, ὡς ἐν Πολιτ.
 X, 910 B «καὶ πάσα οὕτως ἡ
 πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν τρό-
 πων τινὰ δικαίως» Συνεπάρχῃ τὸ
 ῥῆμα πρὸς γενικὴν καὶ αἰτιατι-
 κήν, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι. IV, 3,
 10 «τί γὰρ ἄλλα ζῶν αἰγῶν τε
 καὶ ὄων καὶ ἵππων καὶ βοῶν καὶ
 θῶν καὶ τῶν ἄλλων ζῶων το-
 σαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει, ὅσα ἄν-
 θρωπος;». Σημειωτέον δ', ὅτι τὴν
 γενικὴν τῆς προσωπικῆς ἀντιωνυ-
 μίας ὁ μὲν Guebel ἔθηκεν ἐν ἀγ-
 κύλαις, ὁ δὲ Schanz ὅλως ἐξή-
 λειψεν.

6) Δηλαδὴ ποιήσεις, ἦτοι οὐκ
 ἄξεις εἰς Θεσσαλίαν. Τὸ αὐτοῦ
 ἰσαδυναμεί πρὸς τὸ αὐτό, ἐν Ἀ-
 θήναις.

7) Οἱ μέσοι μέλλοντες λαμβά-
 νονται καὶ ἐν παθητικῇ σημασίᾳ,
 ὡς ἐν 52 A.

8) Ἡ πρότασις εἶναι ἀντιθε-
 τική, ἀλλὰ ζωηρότερον ἔθηκεν
 ἀσυνδέτως. Ὅντως ὁ Κρίτων ἠρώ-
 τησε τὸν Σωκράτη περὶ τῶν παί-
 δων ἐν Φαίδων. 115 B «τί δὲ
 τοῦτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιστέλλεις ἢ περὶ
 τῶν παίδων ἢ περὶ ἄλλου του,
 ὅτι ἂν σοὶ παιδύοντες ἡμεῖς ἐν
 χάριτι μάλιστα ποιῶμεν;».

αὐτὰς αἰεὶ λαίψαι καὶ αἰεὶ εἶναι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν
 αἱ δ' αἰεὶ εἰσαπαιδευθῶν (αἰεὶ εἶναι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν)
 καὶ μετὰ τὸν (δηλ. ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν) εἶναι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν
 ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν εἶναι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν
 ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν εἶναι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν

οὔτε ἐκεῖσε ἀφικόμενῳ ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν ἡδίκη-
 μένδ' ἄπει, εἴαν ἀπίης, οὐχ ὕφ' ἡμῶν τῶν νόμων ἀλλ' ὑπ' ἀν-
 θρώπων. εἴαν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχροῶς³ ἀντιδικήσας τε
 καὶ ἀντικκουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνοήκας
 τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβάς⁴ καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους⁵ οὓς
 ἡκίστα ἔδει⁶ σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς,
 ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ⁷ οἱ ἡμέτεροι ἀ-
 δελφοί⁸ οἱ ἐν Ἀίδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδεξονται, εἰδό-
 ντες ὅτι καὶ⁹ ἡμῶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ

θεοὺς δίκαιον. Οἱ ἐρμηνεύονται λέ-
 γουσιν, ὅτι τὰ συγκριτικὰ ἐνταῦθα
 κεῖνται ἀντὶ θετικῶν. Νομίζομεν
 ὅμως, ὅτι ὁ δεῦτερος ὅρος τῆς
 συγκρίσεως δύναται νὰ νοηθῇ τοῦ
 μεῖναι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ θά-
 νεῖν, ὡς ἐννοεῖται καὶ ἐν Ἰλιάδ.
 Ω 52 κού μὴν οἱ τόγχε κάλλιον οὐ-
 δέ τ' ἄμεινον».

11) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔδειξαν
 οἱ νόμοι, ὅτι ἡ ἀπόδρασις τοῦ
 Σωκράτους ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου
 δὲν εἶναι ἄγαθόν τοῖς παισὶ. Νο-
 μίζομεν, ὅτι διὰ τῆς φράσεως ταύ-
 της ὑπελέγχει καὶ τὸν Κρίτωνα,
 πειρώμενον νὰ πείσῃ τὸν φιλόσο-
 φον εἰς ἄδικα καὶ ἀνύσια.

4) Κατὰ τὸν Cron ἐξηγεῖται,
 διότι τῷ Σωκράτει φυσικὰ εἶναι
 τετελεσμένον πρᾶγμα, ὅτι δὲν
 θέλει ἀκολουθήσει τῷ Κρίτῳ.
 Νομίζομεν, ὅτι δὲν σκοπεῖ διὰ
 τῆς φράσεως ταύτης τοιοῦτάν τι
 νὰ ὑποδηλώσῃ διότι σημαίνει
 κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις,
 εἰς ἃς εὐρίσκεται, δηλ. καταδικα-
 σθεὶς εἰς θάνατον. Τοῦτο τὸ νῦν
 μεταβάλλεται, ἂν καταδικασθεὶς
 ἐξέλθῃ τοῦ δεσμοτηρίου. Λέγο-

μεν τοῦτο, διότι ὁ Σωκράτης δὲν
 ἠδύνετο τὴν ἰδίαν πεποιθήσιν νὰ
 ὑποβάλῃ εἰς τοὺς νόμους, οἵτινες,
 ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς δήλον γίνεται,
 μετ' ἀμυβητικῆς ἐκφράζονται.

2) Ὁ Σωκράτης καταδικασθεὶς
 εἰς θάνατον ἡδίκηθη οὐχὶ ὑπὸ
 τῶν νόμων, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνων, οἵ-
 τινες ἐφῆρμοςαν αὐτούς.

3) Ὡς περιεγράψαμεν ἐν τοῖς
 ἔμπροσθεν.

4) Αἱ μετοχαὶ παρὰ τὰς καὶ
 ἐργασάμενος προσδιορίζουσι τὰς
 δύο ἡγουμένας.

5) Μετ' ἐμφάσεως προστεθῇ
 ἡ ἀντωνυμία καὶ δὲν πρέπει νὰ
 ἐξαλειφθῇ, ὡς ἐποίησεν ὁ Hirschfeld.

6) Λέγει τοῦτο, διότι ὁ Σω-
 κράτης καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς
 τοὺς φίλους καὶ πρὸς τὴν πατρίδα
 καὶ πρὸς τοὺς νόμους εἶχε καθή-
 καντα.

7) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ καὶ ὁ ἀν-
 νόμητα.

8) Ἀφ' οὗ ἐπροσωποποίησε τοὺς
 ἐπὶ τῆς γῆς νόμους, διατηρήσας
 τὴν προσωποποιίαν ὠνόμασεν ἀ-
 δελφοὺς τοὺς ἐν Ἀίδου.

9) Κατὰ τὸν Cron ὁ καὶ κεῖ-

και ποιειτ' μη δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν¹. ἀλλὰ ἔσθι², ὅσα γε τὰ νῦν³ ἐμοὶ δοκοῦντα, εἴ τι⁴ λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάλιστα ἐν τῇ ἐρείς. ὅπως μέντοι εἴ τι οἶσι πλέον ποιήσιν⁵, λέγε.

ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἐξ⁶ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτην, ἐπειδὴ⁷ ταύτη ὁ θεός⁸ ὕφηγεῖται.

1) Τοῦτο συμβαίνει διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν λέγει ὁ Θεόφραστος I, 3, 19 «ἤχου δ' ἐνόητος ἐν ὧσιν ἡ χυλὼν ἐν γεύσει καὶ ὁσμῇ ἐν ὁσφρῇσι καφρότεροι πάντες γίνονται μᾶλλον».

2) Δὲν συνδέεται διὰ τοῦ ὅτι μετὰ τοῦ ἐπομένου ἐρείς, ὡς ἐν Ἀπολογ. 20 D «εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ».

3) Ὁ Σωκράτης πάντοτε τὴν αὐτὴν εἶχε γνώμην περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐθῆκε τὴν κολαστικὴν ταύτην, παρένθεσιν, ὅπως ἄρῃ τὸ τραγὸν τῆς ἐκφράσεως. Παραπλησία παρένθεσις εἶναι ἡ ἐν 46 E «ὅσα γε ἀνθρώπεια».

4) Οὕτως ἔχει ἡ κοινὴ γραφή, ἀλλ' ὁ Crön μετὰ τοῦ dehaupz καὶ ἄλλων ἐξαλείφουσι τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν κατὰ τὰ ἄριστα, ὡς λέγουσι, χειρόγραφα. Τὸ παρὰ ταῦτα σημεῖναι ἐκτὸς τούτων (δηλ. ὅσα εἶπεν), ὡς ἐν Φαιδων. 80 B.

5) Ἐάν νομίζης, ὅτι θὰ κατορθώσῃς τι περισσότερον, ὡς ἐν Ἀπολογ. 19 A «καὶ πλέον τί με ποιῆται ἀπολογούμενον». Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ἀνεσκεύασε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Κρίτωνος, δὲν κοινῶς αὐτὸν νὰ προσθήσῃ ἄλλα ἰσχυρότερα, ἂν ἔχη, ὅπως πείσῃ τὸν φιλόσοφον.

6) Τὸ εἶ τίθεται ἐπὶ ἀποτροπῆς, ὡς ἐν Εὐθυδήμ. 302 C.

7) Ἐπειδὴ προηγείται τὸ αἶτιον, ἤρμοζε μᾶλλον νὰ τεθῇ τὸ γάρ, ταύτῃ γάρ. Τὸ δὲ ταύτη ἐπαναλαμβάνεται μετ' ἐμφάσεως.

8) Δὲν σημαίνει ὠρισμένον θεόν, ἀλλὰ τὸ θεῖον. Κατὰ τὴν πεποιθησιν τοῦ φιλοσόφου τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ θείου. Τὸ θεῖον ἐδήλωσε καὶ δι' ἐνυπνίου, τὴν θέλησιν αὐτοῦ, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἴρηται, διότι οἱ θεοὶ σημαίνουνσι τοὺς ἀνθρώπους περὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 1, 19.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελ.	στίχ.	ἀντὶ	ἀνάγνωθι
3	10	πιστεύων οὐχὶ θεοὺς οὐς ἡ πόλις πιστεύει, ἀλλὰ νῆα δαίμονια	πιστεύων οὐχὶ εἰς θεοὺς, εἰς οὓς ἡ πόλις πιστεύει, ἀλλ' εἰς νῆα δαίμονια
14	9	ἐν τούτοις	ἐν ταύταις
51	7	δοῖς	ἑρᾷς
62	38	1	8
66	27	ἑρωτᾷ	ἑρωτᾷ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΦΑΙΔΩΝ

ΕΚΔΟΘΕΙΣ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

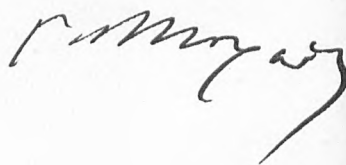
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΕΝ ΤΩ ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1911

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου
θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΑΙΔΩΝΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Ἐν ταῖς μεγαλοτόξοις τοῦ οὐρανοῦ ἀψῖσιν, ἐν τοῖς σελασφόροις τῶν λεωφόρων τοῦ ἀπείρου λαμπτήρσιν, ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι τοῦ ὑπερτάτου ὄντος φωσφορίοις καὶ ἐν τοῖς ἀπείροις τοῦ αἰθέρος στιβάσι σιωπηλὸς καὶ οἶονεὶ ἀγέρωχος δολιχοδρομεῖ ὁ ἡμέτερος πλανήτης. Οὗτος δὲν διαπρέπει οὔτε ὡς αὐταυγὴς καὶ φωτοδόλος οὔτε κατὰ τὸ ὑπερφυσικὸν αὐτοῦ μέγεθος, ἀλλὰ διότι ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἐφ' ἄρματος ὀχεῖται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὅπερ, καίπερ καθειργμένον ἐν μικρῷ ὀστείνῳ νάρθηκι, εἶναι ὅμως ὑπέρτερον πασῶν ὁμοῦ τῶν ἀλόγων σφαιρῶν, ὅσαι τῶν φυσικῶν νόμων χορηγούντων οἶονεὶ ὀρχοῦνται τὸν κύκλιον.

Ναί· τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἄχομφον τῆς βαναυσουργοῦ τύχης τεχνούργημα, οὐδ' ἀλόγων στοιχείων συναρμολόγημα, ἀλλὰ φωτοδόλος τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς ἀκτίς, ἀκριβὲς τοῦ ὑπερτάτου λόγου εἰδῶλον, γνήσιον τοῦ κοσμοποιοῦ πατρὸς γέννημα, τοῦ ὕλικου κόσμου τελειωτῆς καὶ ἐπιστάτης καὶ τῶν Πλατωνικῶν ιδεῶν, ὅσαι ἐκ τῆς οὐρανίας ἀκροπόλεως δραπετίδες γενόμεναι πλανῶνται ἀνὰ τὸν αἰσθητὸν κόσμον, τῶν δραπετίδων, λέγω, ιδεῶν ὁ ὁμογενὴς φίλος καὶ προσηγὴς ξενοδόχος. Τοιοῦτον ὂν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπολεσθῇ διὰ τοῦ καλομένου θανάτου, ὅστις εἶναι τῶν δειλῶν ἡ Μορμώ, ἀφ' οὗ

ἐκ τοῦ ὁρατοῦ κόσμου οὐδὲ τὸ φαυλότατον ἀπώλετο μόριον. Γέννησις τοῦ κόσμου δύναται νὰ νοηθῇ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ φθορὰ αὐτοῦ.

Διὰ ταῦτα οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι πάντες μὲν οἱ λαοὶ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ μέτρον τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, κατ' ἐξοχὴν δ' οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ἐν ταῖς διαφύροις τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἡλικίαις διάφορος εἶναι καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀντίληψις. Ἐφ' Ὀμήρου, ὅτε οἱ Ἑλληες τὴν παιδικὴν αὐτῶν ἡλικίαν διάγοντες εἶχον ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἐφ' Ὀμήρου, λέγω, ἡ ψυχὴ εἶναι μὲν ἀθάνατος, ἀλλὰ τὸ ἐγὼ δὲν ἀποτελεῖ, αὕτη, ἀλλὰ τὸ σῶμα, ὡς γίνεται δῆλον ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς Ἰλιάδος¹. Καὶ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ τὸ μὲν εἶδωλον τοῦ Ἡρακλέους ὑπῆρχεν ἐν Ἀδου, αὐτὸς δ' ὅμως ἐτέρπετο ἐν τοῖς ἀθανάτοις².

Ἡ Ὀμηρικὴ ψυχὴ δὲν εἶναι πνεῦμα ἔχον διανοητικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ μόνον εἶδωλον τοῦ τεθνεώτος ὁμοιάζον κατὰ τὸ μέγεθος, τοὺς ὀφθαλμούς, τὴν φωνὴν καὶ τὰ ἱμά-

¹) Ἐν Ἰλιάδ. Α, 4, ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου·

*πολλὰς δ' ἰφθίμους ἱρυχὰς Ἀΐδι προΐαψεν
ἡρώων αὐτὸς δὲ ἑλώρια τεύχε κύνεσσιν*

Ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ προδήλως καταφαίνεται, ὅτι τὸ αὐτοῦ δὲν εἶναι ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ τὸ σῶμα.

²) Ἐν Ὀδυσσ. λ, 601.

*Τὸν δὲ μέτ' εἰσενόησα βίην Ἡρακλείην,
εἶδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
τέρπεται ἐν θαλίῃς καὶ ἔχει καλλίσφονρον Ὅβην.*

Παράβαλλ. Halbkart, psychologia homerica, seu homerica circa animam vel cognitione vel opinione commentatio, Züllig. 1796, καὶ Friedreich, Die Realien in der Iliade und Odyssee, Erlangen. 1856 ἐν σελίδ. 138.

τια¹. Ἐν Ἄδου αἱ ψυχαὶ οὐδεμίαν συνειδήσιν ἔχουσαι εἶναι παρεμπερεῖς πρὸς σκιάς πλὴν τῆς τοῦ Τειρεσίου, ὅστις διὰ τὴν εὐνοίαν τῆς Περσεφόνης διετήρησε τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις². Αὗται δὲν δύνανται νὰ νοήσωσιν, ἂν μὴ πῶσιν αἶμα, ὅπερ ὄντως παρέχει ὁ Ὀδυσσεύς, ὅτε κατῆλθεν εἰς Ἄδου, θέλων νὰ διαλεχθῇ πρὸς τοὺς τεθνεώτας³. Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι τι αὐτοτελές, ἀλλὰ δεῖται τοῦ σώματος πρὸς νόησιν καὶ ἐπὶ τούτῳ παρέχεται τὸ αἶμα. Αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις κεῖνται ἐν ταῖς φρεσίν, αἵτινες ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ σώματος⁴. Καὶ αὕτη ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἄυλος, ἀλλ' ὕλική καὶ ἂν μὲν τις θάνῃ ἐκ φυσικοῦ θανάτου, αὕτη ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στόματος, ἂν δ' ἐκ τραύματος, διέρχεται διὰ τῆς διανοιχθείσης ὀπῆς. Ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γίνεται, ὅτι αἱ τῶν τεθνεώτων ψυχαὶ διῆγον ἐν Ἄδου οἰκτρῶς. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος ὑπελαμβάνετο μισητὸς καὶ ὁ ἐνταῦθα βίος πολὺ ὑπέρτερος τῆς ἐν Ἄδου διατριβῆς⁵. Ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦλάχιστον, μακαριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅτι ἄρ-

¹) Ἐν Ἰλιάδ. Ψ, 65

²) Ἐν Ὀδυσσ. κ, 492

*ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο,
μάντιος λαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσιν·
τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον πόρρ' Περσεφόνεια
οἶψ' πεπνυσθαι τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσοουσιν.*

³) Ὀδυσσ. λ, 152·

*... ὅφρ' ἐπὶ μήτηρ
ῆλυθε καὶ πῖεν αἶμα κελαϊνεφές· αὐτίκα δ' ἔγνων,
καὶ μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.*

⁴) Ὁρα Friedreich ἐν σελίδ. 139. ⁵) Eichstadt, De humanitate Graecorum in rebus funebribus, Jen 1825. Ἐν σελ. 3 παρατηρεῖ «Antiquissimis temperibus, quo tristior et formidabilior erat imago locorum inferorum, quam Graeci mentibus conceperant, eo major et justior mortis metus».

χει τῶν νεκρῶν, ἀποκρίνεται, ὅτι προτιμᾷ νὰ θητεύῃ παρὰ πένητι ἐν τῷ βίῳ ἢ νὰ ἄρχῃ συμπάντων τῶν νεκρῶν ἐν Ἄδου¹.

Μετὰ τὸν Ὅμηρον περὶ τὴν ψυχολογίαν ἡσυχολήθησαν οἱ φιλόσοφοι, ἀλλ' οὗτοι κατ' ἐξοχὴν ἐξήτασαν οὐχὶ τὴν κατὰστασιν τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτῆς. Οἱ Ἴωνες φιλόσοφοι ἀπεῖδον εἰς τὴν κινητικὴν αὐτῆς δύναμιν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὸν Θάλητα ἡ Μαγνητὶς λίθος ἔχει ἐν ἑαυτῇ ψυχὴν, διότι κινεῖ τὸν σίδηρον². Φαίνεται δ', ὅτι καὶ ὁ Ἀναξίμενης τὴν κινητικὴν δύναμιν ἐθεώρει ὡς τὴν σπουδαιοτάτην τῆς ψυχῆς ιδιότητα· διότι ἔλεγεν, ὅτι αὕτη εἶναι ἀήρ³, ὅτι οὗτος τὸν ὅλον κόσμον περιβάλλει καὶ ὅτι τὰ πάντα γεννῶνται διὰ τῆς πυκνώσεως καὶ ἀραιώσεως αὐτοῦ⁴. Οἱ φιλόσοφοι ὅμως οὗτοι δὲν ἐνόμιζον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι αὐτοτελές τι καὶ τῆς ὕλης ἀνεξάρτητον, ἀλλ' ἐθεώρουν ὡς λεπτοτάτην καὶ καθαρωτάτην ταύτης μορφήν⁵. Ἄρα ἥτο ἄλογος δύναμις. Τῷ ἀέρι νόησιν ἐνέβαλε Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης⁶, καθ' ὃν, ἐπειδὴ ὁ ἀήρ διεισδύει εἰς πάντα, ἐπι-

¹) Ἐν Ὀδυσσ. λ, 489. ²) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. Α, 2, 405α 19 «Ἐοικε δὲ καὶ Θαλῆς, ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσι, κινητικόν τι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, εἴπερ τὸν λίθον ἔφη ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ». ³) Πλούταρχ. Τὰ ἀρέσκα. τοῖς φιλοσόφ. 1, 3 6 «οἷον ἡ ψυχὴ ἡ ἡμετέρα ἀήρ οὐσα συγχρατεῖ ἡμᾶς καὶ ὅλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀήρ περιέχει». ⁴) Πλούταρχ. παρ' Εὐσεβ. ἐν Εὐαγγελ. προπαρ. 3, 8, 3 Ἀναξίμενην δὲ φασὶ τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἶπεῖν... γεννᾶσθαι δὲ πάντα κατὰ τινα πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραιώσιν· τὴν γε μὴν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν». Ἡ μεγάλῃ αὐτῇ ἀλήθεια κυροῦνται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων τῶν φυσιοδιδάκων. ⁵) Ernst Trommershausen, Darstellung und Beurtheilung der Ansicht Platons über das Wesen der Seele und ihr Verhältniss zum Leibe, Bonn, 873 ἐν σελίδ. 2. ⁶) Ὅρα τὴν ἐμὴν γραμματολογίαν II, 462. Σιμπλίκ. εἰς Ἀριστοτέλ. Φυσικ. 33α «καὶ μοι δοκεῖ τὴν νόησιν ἔχον εἶναι ὁ ἀήρ καλεούμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τούτου πάντα καὶ κυδερνᾶσθαι καὶ πάντων

στατεῖ τούτων καὶ διακοσμεῖ αὐτά. Ὡς πρώτη δ' ἀρχὴ παντὸς γινώσκει τὰ πάντα καὶ ὡς λεπτομερέστατον πάντων εἶναι τὸ κινητικώτατον καὶ ἡ ἀρχὴ πάσης κινήσεως¹. Προβαίνει δ' ὁ φιλόσοφος ἔτι πορρωτέρω, διότι παρατηρεῖ, ὅτι τὰ διάφορα τοῦ ἀέρος εἶδη εἶναι καὶ διάφορα τῆς νοήσεως εἶδη². Ἡ ψυχὴ ὅμως κατ' αὐτὸν δὲν εἶναι πνευματικόν τι ὄν, ἀλλ' ἄλλο θερμότερος καὶ ξηρότερος³. Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται ὁρῶν, ὅτι ὁ Διογένης ἐδέχετο κοσμοποιόν τινα νόησιν, ἣ ἀνήκει καὶ ἡ ψυχὴ.

Ἀκριβεστέραν γνῶσιν περὶ ψυχῆς εἶχεν ὁ Ἡράκλειτος, καθ' ὃν τὸ ζῶν καὶ κινούμενον ἐν τῇ φύσει εἶναι τὸ πῦρ (πάντα ῥεῖ), δι' οὗ τὸ πᾶν μένει ἐν ἀδιαπαύστῳ κινήσει. Ἀλλ' ὁ φιλόσοφος λέγων πῦρ ἐνόει οὐ μόνον τὸ ὁρατόν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλου τὸ θερμόν, ἀνθ' οὗ ἔλεγε καὶ τὴν ἀναθυμίασιν ἥτοι τὴν ψυχὴν, ὡς παραδίδει ὁ Ἀριστοτέλης⁴. Κατὰ τοῦτον ἡ ψυχὴ, ἥτις ἔχει τὴν γνῶσιν καὶ τὴν αἴσθησιν⁵, εἶναι ἀσωματώτατον καὶ αἰεὶ ῥέον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ δύο ὅλως διαφόρων μερῶν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Τούτων τὸ μὲν σῶμα δὲν μετέχει τοῦ αἰωνίως ζῶντος πυρός, ἀλλ' εἶναι ἀκίνη-

κρατέειν... ὅμως δὲ τὰ πάντα τῷ αὐτῷ καὶ ζῇ καὶ ὁρᾷ καὶ ἀκούει καὶ τὴν ἄλλην νόησιν ἔχει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντα».

¹) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. Α, 2, 405α. 21 «Διογένης δ' ὡς περ καὶ ἑτεροί τινες, ἀέρα, τοῦτον οἰθεῖς πάντων λεπτομερέστατον εἶναι καὶ ἀρχήν» καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν τε καὶ κινεῖν τὴν ψυχὴν, ἣ μὲν πρῶτόν ἐστι καὶ ἐκ τούτου τὰ λοιπά, γινώσκειν, ἣ δὲ λεπτομερέστατον, κινητικόν εἶναι». ²) Ἐν ἀποσπασμ. 6 (ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Panzerbieter) «πολλοὶ τρόποι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς νοήσεως εἰσίν». ³) Αὐτόθι «καὶ πάντων ζῶων δὲ ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ ἐστίν, ἄλλο θερμότερος μὲν τοῦ ἔξω, ἐν ᾧ ἐσμεν». ⁴) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. 1, 2 «καὶ Ἡράκλειτος δὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι φησι τὴν ψυχὴν, εἴπερ τὴν ἀναθυμίασιν ἐξ ἧς πολλὰ συνίστησι καὶ γὰρ ἀσωματώτατον δὴ καὶ ῥέον αἰεὶ· τὸ δὲ κινούμενον κινουμένην γινώσκεισθαι». ⁵) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. αὐτόθι.

τον καὶ νεκρόν, ὅταν τούτου ἐξέλθῃ ἡ ψυχὴ. Αὕτη εἶναι τὸ θεῖον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὅπερ μετὰ θάνατον εἰς καθαρώτερον βίον ἐπανέρχεται. Κατὰ τὸν Ἡράκλειτον ἡ ψυχὴ συνίσταται ἐκ πυρός· ὅσα δὲ καθαρώτερον τὸ πῦρ, τοσοῦτω τελειότερα ἡ ψυχὴ καὶ δὴ ἡ ξηροτάτη εἶναι ἡ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Πᾶσα τῆς ψυχῆς ἐνέργεια, ὡς πᾶσα γένεσις, ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἐκ τῆς κινήσεως, ἡ δ' αἰσθήσις γεννᾶται ἐκ συμπτώσεως δύο κινήσεων, ὡς γίνεται ὁῦλον ἐκ τῆς φράσεως αὐτοῦ τὸ δὲ κινούμενον κινουμένῳ γινώσκεισθαι¹. Κατὰ ταῦτα διαστέλλει μὲν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐκείνην δὲν θεωρεῖ ὡς ἄϋλον. Ἐκ τῆς κινήσεως ὁ Ἀλκμαίων εἵκαζεν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος· διότι ὁμοιάζει τοῖς θεοῖς, ἅπερ κινουῦνται².

Ὡσαύτως οἱ Ἑλεᾶται ἐνόμιζον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ὕλική καὶ δὴ ὁ Παρμενίδης τὰ διάφορα φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου ἐξήγει ἐκ τῆς μίξεως τῆς ἐν τῷ σώματι ὕλης καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ψυχροῦ ἢ τοῦ θερμοῦ. Κατὰ δὲ τὸν Ἑμπεδοκλέα αἱ αἰσθήσεις γεννῶνται ἐκ τούτου, ὅτι μόρια ἀποτεμνόμενα ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ὁμογενῶν στοιχείων τῶν αἰσθητηρίων³.

¹) Αὐτόθι. Παράβαλλ. Trommershausen ἐν σελίδι 5. Περὶ τούτου ἀνάγνωθ. γραμμ. I, 164. ²) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. Α, 2 404 30 «Παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ Ἀλκμαίων ἔοικεν ὑπολαβεῖν περὶ ψυχῆς· φησὶ γὰρ αὐτὴν ἀθάνατον εἶναι διὰ τὸ εἰκέναι τοῖς ἀθανάτοις, τοῦτο δ' ὑπάρχειν αὐτῇ ὡς αἰετινὴ κινουμένη, κινεῖσθαι γὰρ καὶ τὰ θεῖα πάντα συνεχῶς αἰετῶς, σελήνην ἥλιον, τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον».

³) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. Α, 2, 404 6. 8.

*Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν δώπαμεν, ἔδαι δ' ἔδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον· αἰᾶρ πυρὶ πῦρ αἰδηλον.
στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος σέ τε νεῖκεϊ λυγρόν.*

Ἐπίστευε δ' ὁ φιλόσοφος, ὅτι πάντα ἔχουσι φρόνησιν καὶ δικνοητικὴν δύναμιν¹. Καθ' ὅσον ὅμως ἡ μίξις εἶναι ὁμογενεστέρα, τοσοῦτον ἡ αἰσθησις καὶ ἡ νόησις ὀξυτέρα. Ἡ νόησις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ σώματος, δηλ. ἐκ τῆς μίξεως τῆς ἐν τῷ σώματι ὕλης, καὶ ἀλλοιοῦται διὰ τῆς ἀλλοιωσέως τῶν τοῦ σώματος στοιχείων². Οὕτως ὁ Ἐμπεδοκλῆς δὲν ἀνευρίσκει ψυχὴν διάφορον καὶ κεχωρισμένην ἀπὸ τοῦ σώματος. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, καὶ οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Ἑλεάται ἐπειράθησαν μὲν, ὅπως λύσωσι τὰ ζητήματα, ὁπόθεν ἡ ζωὴ καὶ ἡ γνῶσις, ἀλλὰ δὲν ἀπειθόν εἰς αὐλὸν ψυχὴν³. Ἐπειδὴ ὅμως παρὰ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ ἐπέδρασεν ἡ Πυθαγόρειος φιλοσοφία, ἐδέχετο οὗτος τὴν μετεμψύχωσιν. Κατὰ ταύτην οἱ δαίμονες οἱ εἰς φόνον ἢ εἰς ἐπιπορκίαν περιπεσόντες μεταβαίνουνσιν οὐ μόνον εἰς σώματα ἀνθρώπων καὶ ζώων, ἀλλὰ καὶ εἰς φυτά⁴. Εἰρήσθω δ' ὅμως, ὅτι ἡ μετεμψύχωσις ἀντιφάσκει πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ φιλοσόφου τούτου· διότι ἀφ' οὗ αἱ ψυχικαὶ ιδιότητες ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς μίξεως τῆς τοῦ σώματος ὕλης, ὡς ἄρτι εἴρηται, ἡ ψυχὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ σώματος οὐδὲ πέρα τῆς ὑπάρξεως τούτου νὰ διαρκῇ. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς παρέλαβε δοξασίαν ἀνάρμοστον τῷ ἑαυτοῦ συστήματι.

Ἄλλ' ἡ ἀντίφασις ὑπάρχει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ θεωρίᾳ τῶν Πυθαγορείων, οἵτινες ἐπίστευον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία. Ἀφ' οὗ ὅμως θεωρεῖται τοιαύτη, ἐξαρτᾶται ἐκ

¹) Περὶ τούτου λέγει· «πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νάματος αἴσαν».

²) Stein, Empedoclis Agr. fragmenta. Bonn 1842. 5, 330, ἔνθα ὑπάρχει ἡ φράσις· «πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισιν». ³) "Opa Anton Bölke, Über Platons Beweise für die Unsterblichkeit der Seele. Berlin 1868 ἐν σελίδ. 6. Παράβαλ. Karl Hermann, Geschichte und System der Plat. Philosoph. I, 146. ⁴) Τὴν ἐμὴν γραμμ. I, 166.

τοῦ σώματος καὶ ἄρα δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τούτου. Προδῆλως οἱ Πυθαγόρειοι ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὸ δόγμα αὐτῶν ἐπίστευον, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀναπτᾶσα τοῦ σώματος εἶναι ἀθανῆς καὶ ἀγήρως¹. Κατὰ τὴν θεωρίαν τούτων ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ θείου ἐτέθη ἐν τῷ σώματι ὡς ἐν φυλακῇ² καί, ἂν μὲν ἐξέλθῃ καθαρὰ, διάγει ἄνευ σώματος ἐν ὑψηλοτέρῳ κόσμῳ· ἂν δ' ἀκάθαρτος, ἡ πέμπεται πρὸς τιμωρίαν εἰς τὸν Τάρταρον ἢ μεταβαίνει εἰς ἄλλα ζῶα³. Παρὰ τῷ Φιλολάῳ εὐρίσκουμεν καὶ ἄλλα τῶν Πυθαγορείων δόγματα περὶ ψυχῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν ἐγείρονται σπουδαῖαι ἀντιρρήσεις⁴. Ὅπως δὴποτε ἡ περὶ μετεμψυχώσεως θεωρία αὐτῶν παρέχει μὲν ἀτελεῖ ἀθανασίαν, ὅμως εἶναι σπουδαία πρόοδος· διότι ἐνταῦθα ἡ ψυχὴ δὲν συγχέεται τῷ σώματι, ἀλλ' ἀποχωρίζεται καὶ διαστέλλεται αὕτη πρὸς ἐκεῖνο⁵.

Διαστολὴν τινὰ ἐποίει καὶ ὁ Δημόκριτος, ἀλλ' οἶαν ἐπέτρεπον τὰ ὅρια τοῦ ὕλισμου, οὗ εἶναι ὁ σπουδαιότατος ἀντιπρόσωπος. Κατὰ τοῦτον ἀρχαὶ τοῦ κόσμου εἶναι τὰ ἄτομα καὶ τὸ κενόν⁶. Αἱ ἄτομοι οὐσίαι εἶναι ἄπειροι κατὰ τὸ πλῆθος, αἵτινες συνιστάμεναι μὲν ποιοῦσι γένεσιν, διαλυόμεναι δὲ φθοράν. Ἡ ψυχὴ κατὰ τὸν φιλόσοφον τοῦτον

¹) Μάξιμ. Τύρ. XVI, 2 «Πυθαγόρας δὲ ὁ Σάμιος πρῶτος ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι αὐτῷ τὸ μὲν σῶμα τεθνήσκειται, ἡ δὲ ψυχὴ ἀναπτᾶσα οἰχέσεται ἀθανῆς καὶ ἀγήρως». ²) Πλάτ. ἐν Φοῖδων 62 B «Ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἐν τινι φρουρᾷ ἑσμέν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύσειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν». Παράδολλ. Κλήμ. Ἀλεξ. ἐν Στρομ. II, 518. ³) Διογέ. Λαέρτ. VII. 14 «Πρωτόν τε φασὶ τοῦτον ἀποφῆναι τὴν ψυχὴν κύκλον ἀνάγκης ἀμείδουσιν ἄλλοτε ἄλλοις ἐνδεῖσθαι ζῴοις». ⁴) Böekh, Philolaos ἐν σελίδι 164. Zeller, Philos. der Griechen 1856. I, 364. ⁵) Trommershausen ἐν σελίδι 3. ⁶) Ἴδὲ τῆς ἐμῆς γραμματολογίας II, 463. Παράδολλ. L. Liard. D. Democrito Philosopho, Paris 1873.

συνίσταται ἐκ λεπτῶν, λείων, στρογγύλων καὶ πυροειδῶν ἀτόμων. Ταῦτα εὐκολώτατα εἰς τὸ σύμπαν διεσπόμενα καί, ἐν ᾧ κινεῖσιν ἑαυτά, ἔχουσι τὴν δύναμιν καὶ τὰ ἄλλα νὰ κινήσωσι ¹. Τὰ πυροειδῆ ταῦτα ἄτομα εἶναι διεσπαρμένα καθ' ὅλον τὸ σῶμα καὶ διὰ τῆς διηνεκοῦς κινήσεως τῶν ψυχικῶν ἀτόμων τὰ διάφορα τοῦ σώματος μέρη ζωογονοῦνται. Νόησις κατ' αὐτὸν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κίνησις τῶν ψυχικῶν ἀτόμων καὶ δὴ ἐκ τῶν ταχυτάτων. Ἡ ψυχὴ δύναται ὀρθῶς νὰ διανοηται, ἂν ἡ θερμότης αὐτῆς ᾖ καὶ ἡ προσήκουσα τοῦναντίον ἀλόγως διανοεῖται, ἂν διὰ τῆς κινήσεως αὐτῆς ὑπερμέτρως θερμαίνεται ἢ ψυχραίνεται. Οὕτω τὸ σῶμα εἶναι τὸ ἀγγεῖον, ἢ, ὅπως μεταχειρισθῶμεν τὴν λέξιν τοῦ Δημοκρίτου, τὸ σκῆνος τῆς ψυχῆς. Κατὰ τὸν θάνατον τὰ ἄτομα, ἐξ ὧν εἶναι συντεθειμένη ἡ ψυχὴ, ἀποχωρίζονται ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανέλθωσι ταῦτα εἰς τὸ σῶμα ἢ ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐν τῇ ἑαυτῶν συνθέσει νὰ διατηρηθῶσιν. Ἐν τῷ ὕλισμῳ τοῦ Δημοκρίτου δὲν ἦτο δυνατόν, ἵνα γένηται λόγος περὶ αὐλοῦ ψυχῆς. Διαφέρει μὲν αὕτη τοῦ σώματος, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν ποιότητα τῶν ἀτόμων.

Σπουδαίαν ὄντως πρόοδον ἐν τῇ διαστολῇ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα ποιεῖ ὁ Ἀναξαγόρας, ὅστις τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως εὗρισκεν ἐν τῷ νῷ. Ὁ νοῦς τοῦ φιλοσόφου τοῦτου οὐ μόνον κατέχει ἀπεριόριστον γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν

¹) Ἀριστοτέλ. Περὶ ψυχ. Α. 2. 403 β. 29 «τούτων δὲ τὰ σφαιροειδῆ ψυχὴν, διὰ τὸ μάλιστα διὰ παντός δύνασθαι διαδύνασθαι τοὺς τοιούτους ῥυθμούς καὶ κινεῖν τὰ λοιπὰ κινούμενα καὶ αὐτά, ὑπολαμβάνοντες τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ περιέχον τοῖς ζῴοις τὴν κίνησιν».

δύναμιν, ὅπως τὴν ὕλην κινήσῃ. Ἐπειδὴ δ' οὗτος εἶναι ἀμιγῆς καὶ ἀπλοῦς, δὲν μεταβάλλεται¹, διότι μεταβολὴ εἶναι ἀλλαγὴ τῶν μερῶν. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται, ὅτι ὁ νοῦς εἶναι ἀφθαρτος καὶ αἰώνιος. Οὕτως ὁ διδάσκαλος τοῦ Περικλέους θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ Πλάτωνος. Ἄλλ' ὡς πᾶσα ἀνακάλυψις δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἐν ἀρχῇ τελεία, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Ἀναξαγόρου. Διότι οὗτος παρεισῆγε τὸν Νοῦν, ὁσάκις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὰ τοῦ κόσμου διὰ φυσικῶν νόμων, ὡς δὴ ὁ Εὐριπίδης κατεβίβαζε τὸν ἀπό μηχανῆς θεόν, ὁσάκις ὁ τραγικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸν περιπλεγμένον μῦθον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Νοῦς ὑπείσέρ-ται μόνον ὡς παραπλήρωμα, ὁ φιλόσοφος ἐλέγχεται ὑπὸ τε τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους². Σπουδαίον-τέρα δ' ἔλλειψις εἶναι, ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας δὲν ἀντιλαμβάνεται τοῦ Νοῦ ὡς καθαροῦ πνεύματος, διότι λέγει, ὅτι εἶναι λεπτότατον πάντων χρημάτων³.

Ἐν πᾶσι τοῖς ἡγουμένοις γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ πρὸ τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφῆσαντες περὶ ψυχῆς ἀνεύρισκον, ὅτι αὕτη εἶναι αἰτία τῆς κινήσεως καὶ ἀπλῆ, ἔχει γνω-

¹) Συμπλὴν ἐν ὑπομν. εἰς Ἀριστοτέλ. φυσικ. 33 ὅ «Τὰ μὲν ἄλλα παντός μοῖραν μετέχει, νόος δὲ ἔστι ἀπειρον καὶ αὐτοκρατὴς καὶ μέμικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτός ἐφ' ἑαυτοῦ ἐστι. Εἰ μὴ γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ ἦν, ἀλλὰ τερῶ ἐμείμικτο ἄλλῳ, μετεῖχε ἂν πάντων χρημάτων, εἰ ἐμείμικτό τερῶ· ἐν παντί γὰρ παντός μοῖρα ἔνεστι, ὥσπερ ἐν τοῖσι πρόσθεν μοι λέλεκται· καὶ ἐκόλυε ἂν αὐτὸν τὰ συμμειγμένα ὥστε μηδενὸς χρήματος κρατεῖν ὁμοίως, ὡς καὶ μόνον ἰόντα ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον, καὶ γνώμην γε περὶ παντός πᾶσαν ἔχει καὶ ἰσχύει μέγιστον. Ὅσα τε ψυχὴν ἔχει καὶ τὰ μείζω καὶ τὰ ἐλάσσον, πάντων νόος κρατεῖ...» Παράβ. αὐτ. Γραμματολ. II, 468. ²) Ἀριστοτέλ. Μετὰ τὰ φυσικ. B. 4 ³) Αὐτόθι: Πλάτ. ἐν Φαίδων. 97 B. ⁴) Ἐν ἀποσπ. 8.

στικὴν δύναμιν καὶ ὅτι διαρκεῖ μετὰ θάνατον. Περὶ δὲ τῆς θεωρίας τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εἰπωμέν τι ἀκριβές· διότι αὕτη συγχέεται μετὰ τῆς τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ τούτου ἔσται λόγος μετ' ὀλίγον. Φαίνεται δ', ὅτι ὁ Πλάτων τοῦτον συνεπλήρωσε καὶ εὐστόχως ὁ Zeller¹ εἶπεν, ὅτι οὗτος τὰς μεμονωμένας τοῦ πνεύματος ἀκτῖνας ἐν τῇ ἐστίᾳ συνήγαγεν. Οὗτος οὐ μόνον ἐν τῷ Φαίδωνι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις διαλόγοις πραγματεύεται περὶ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ὑποθέσεως. Ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος ἐν τῷ Τιμαίῳ λέγει, ὅτι ὁδε ὁ κόσμος εἶναι ἔμψυχον ζῶον, ἐννοοῦν, καὶ ἡ τελειοτάτη εἰκὼν τοῦ αἰωνίου καὶ ἀοράτου θεοῦ². Καὶ ὁ κόσμος λοιπὸν συνίσταται ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ἐπειδὴ ἐν τούτῳ ἐνοικεῖ ἡ τελειοτάτη ψυχὴ, εἶναι τὸ τελειότατον ὂν³. Οὐ μόνον ὁ ὅλος κόσμος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀστέρες ἰδίᾳ εἶναι ἔμψυχα ὄντα καὶ θεοὶ ὁρατοὶ καὶ γεννητοὶ⁴. Εἶχε δὲ τοιαύτην γνώμην, διότι ἐπίστευεν, ὅτι πᾶν σῶμα, ὅπερ κινεῖται ἔξωθεν, εἶναι ἄψυχον, ὁ δὲ κινεῖται ἐνδοθεν ἐξ ἑαυτοῦ, εἶναι ἔμ-

¹) Phil. der Griechen II, 1 σελ. 351 καὶ 352 ²) Ἐν 30 C «Οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα θεὸς λέγειν τόνδε τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἐννοῦν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν». ³) Αὐτόθι 37 α' Ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνενόησε τῶν αἰδίων θεῶν γεγονῆς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ. ἡγάσθη τε καὶ εὐφρανθεῖς ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. Καθὰ περ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῶον αἰδίων, καὶ τούδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτελεῖν. Ἡ μὲν οὖν τοῦ ζώου φύσις ἐτύγχανεν οὕσα αἰώνιος. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τῷ γεννητῷ παντελῶς προσάπτειν οὐκ ἦν δυνατόν· εἰκό δ' ἐπίνοεῖ κινητὸν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ δι-
κοσμῶν ἅμα οὐρανὸν ποιεῖ μέναντος αἰῶνος ἐν ἐνὶ κατ' ἀριθμὸν ἰούσαν αἰώνιο· εἰκόνα». Αὐτόθι ἐν τέλει· «Θνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα ζῆα λαθῶν καὶ συμπληρωθεῖς ὁδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατὸν καὶ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ αἰσθητός, μέγιστος καὶ ἀριστος κάλλιστός τε καὶ τελειώτατος γέγονεν, εἰς οὐρανὸς ὁδε, μονογενὴς ὢν». ⁴) Ἐν Τιμ. 40. Παράδωλλ. 41-38 καὶ 39.

ψυχον¹⁾. Λοιπὸν ἡ αὐτοκίνησις εἶναι ὁ ὅρισμός τῆς ψυχῆς²⁾, ἣτις λέγεται ἀρχὴ πάσης ζωῆς³⁾. Ἡ αὐτοκίνησις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ζωή. Ὅ,τι ὑφίσταται παῦλαν κινήσεως, ὑφίσταται καὶ παῦλαν ζωῆς⁴⁾. Ἡ ψυχὴ ὅμως εἶναι αὐτοκίνητον καὶ ὡς τοιοῦτον ἀθάνατον⁵⁾.

Κατ' ἐξοχὴν δ' ὅμως ἐν τῷ Φαίδωνι ὁ Πλάτων ἐξετάζει τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, Βεβαίως ὑπάρχει διαφωνία παρὰ τοῖς Πλατωνικοῖς, τίς εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ διαλόγου ἰδέα⁶⁾. Διότι τινὲς μὲν δέχονται τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἄλλοι δὲ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου ὡς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν καὶ ἄλλοι πειρῶνται, ὅπως ἐνώσωσι τὸ ἱστορικὸν μετὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ. Κατὰ τὸν Bischoff ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ διαλόγου εἶναι, ὅπως δείξῃ, ὅτι ὁ θάνατος τῷ φιλοσόφῳ δὲν εἶναι τι φοβερόν, ἀλλὰ τὸ εὐκταίωτατον συμβάν, ὅτι ὁ θάνατος τῷ φιλοσόφῳ δὲν εἶναι κατὰ λυσις τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τῆς ζωῆς ἡ μεγίστη τελείωσις⁷⁾. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης σχεδὸν ἐν πᾶσι τοῖς διαλόγοις παρίσταται καὶ αἱ περιστάσεις τούτου δὲν λαμβάνονται ὡς κύριαι ὑποθέσεις αὐτῶν, ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι τὸ

¹⁾ Ἐν Φαίδρ. 245 F. ²⁾ Αὐτόθ. 245 D «Ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ' ἐαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτον αὐτὸν τις λέγων οὐκ αἰσχυνέται». ³⁾ Ἐν Νόμ. 895 E. ⁴⁾ Ἐν Φαίδρ. 245 C «Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος. Τὸ γὰρ ἀκίνητον ἀθάνατον· τὸ δ' ἄλλο κινεῖται καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς. Μόνον δὲ αὐτὸ κινεῖται, ἅτε οὐκ ἀπολείπον ἐαυτοῦ. οὐ ποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα κινεῖται, τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως. Ἀρχὴ δὲ ἀγέννητον. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γινόμενον γίνεσθαι, αὐτὴν δὲ μὴδ' ἐξ ἑνός. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἀρχῆ γίγναιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγναιτο. Ἐπειδὴ δὲ ἀγέννητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὴ ἀνάγκη εἶναι». ⁵⁾ Ἐν Φαίδρ. 245 C. ⁶⁾ Ὁρα Adam Komma, Erörterung der künstler. Form des Platon. Phaedon etc ἐν σελίδι 6. Παράβαλλ. καὶ Bonitz, Platonische Studien ἐν σελίδι 274. ⁷⁾ Platon's Phaedon ἐν σελίδι 262.

περί ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζήτημα εἶναι ἡ κυρία τοῦ διαλόγου ὑπόθεσις. Ἄριστα δ' ἐποίησεν ὁ Πλάτων, ὅτι τὸ ὑψηλὸν τοῦτο θέμα συνέδεσε τῷ θανάτῳ τοῦ Σωκράτους, ὅστις διὰ τῆς ἀταραξίας¹ αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἐν τῇ πράξει, ὅ,τι ὁ μαθητὴς θεωρητικῶς ἀπέδειξεν.

Ὁ Φαίδων τοῦ Πλάτωνος εἶναι προῖν οὐ μόνον τῆς περιόδου ἐκείνης, ἐν ἣ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἤρθη εἰς τὰ αἰθεριώτατα τοῦ μεταφυσικοῦ κόσμου ὕψη, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας ἐκείνης, ἣτις ἡγεμονίς ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ἰδεῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται. Τὰ ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς λεγόμενα δὲν εἶναι εὐσεβὲς δόγμα, οὔτε θεωρία τοῦ ἄλλου φιλοσοφικοῦ συστήματος ἀποκχωρισμένη, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀκολούθημα φιλοσοφίας τιθεμένης τὸ ἀληθὲς οὐχὶ ἐν τῇ ὕλῃ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδέαις. Ἀλλ' ἄρ' αἱ ὑψηλαὶ αὗται θεωρίαι εἶναι τὰ κύκνεια τοῦ θνήσκοντος φιλοσόφου ἄσματα ἢ φιλοσοφήματα τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ; Ἐπειδὴ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον οὐχὶ μικρὰν

¹) Ἐν σελίδι 6 τῆς εἰσαγωγῆς ἡμῶν εἰς τὸν Κρίτωνα παρατηροῦμεν: «Δὲν θαρροῖ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ οὐδὲ κατ' αὐτὴν τὴν τραγικὴν τοῦ θανάτου ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν θανατηφόρον κύλικα πλήρη κωνείου ἐν χερσὶ κατέχων ἐφάνετο, ὅτι μᾶλλον ἀναδιδίνει εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ὅτι κατέρχεται εἰς τὸν Ἄδην καὶ ὅτι μᾶλλον τῷ φιλοσοφικῷ ἄρματι ἐποχοῦμενος καὶ διὰ τῶν αἰθερίων ἰδεῶν διφρηλατῶν ἐκπέμπει ἀκτίνας ἀπλέτου φωτός ἢ ὅτι κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς σδέννυται ἐν τῷ σκότει. Ναί· χαίρει καὶ μεστὸς ἀγαθῶν ἐλπίδων ἔδει, ὡς οἱ ἱεροὶ τοῦ Ἀπόλλωνος κύκνοι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑαυτῶν θανάτου, ἔδει, λέγω, οὐχὶ τῆς δημώδους, ἀλλὰ τῆς ὑψίστης μουσικῆς φιλοσοφικὰ ἄσματα καὶ διὰ τῆς διαλεκτικῆς αὐτοῦ δεινότητος ὡς διὰ τοῦ βροτάλου τοῦ Ἡρακλέους θραύει τὰς σιδηρὰς τοῦ Ἄδου πύλας, ὅπως δείξῃ, ὅτι οἱ ὑπῆκοοι τοῦ Πλούτωνος καὶ τῆς Περσεφόνης δὲν εἶναι κεφαλαὶ ἀνευ δυνάμεως καὶ νοήσεως, δὲν εἶναι ἀμενηνὰ κάρηνα ὡς ἐπίστευεν ὁ Ὀμηρος, ἀλλὰ πνεύματα συγγενῇ πρὸς τε τὰς ἰδέας καὶ τὸ θεῖον, δυνάμενα νὰ νοήσωσιν ἀληθέστερον ἢ ἐν τῇ ἐνώσει αὐτῶν μετὰ τοῦ σώματος».

ἐλευθερίαν περὶ τὸ ἀναμιγνύειν ἀληθοῦ μετὰ πλαστών, ἐπειδὴ οἱ ὄροι τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῶν πλασμάτων τῆς φαντασίας δὲν ἦσαν εὐκρινῶς διαγεγραμμένοι, καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων οἱ ἀρχαῖοι ἐπέθετον τὸν τύπον μεγίστης πιθανότητος, συχνάκοις ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις προβάλλεται τὸ δύσκολον ζήτημα, ἂν τὰ ἐν αὐτοῖς ἀνήκωσι τῷ Σωκράτει ἢ τῷ Πλάτῳ¹. Ὁ πρὸς τὸν τελευταῖον φιλόσοφον δυσμενῶς διακείμενος Ἀθῆναιος λέγει, ὅτι ὁ Φαίδων τὸν φερώνυμον διάλογον ἀναγνούς εἶπεν, ὅτι οὐδὲν τούτων οὔτε εἶπεν, οὔτε ἤκουσεν, ὥς ὁ Γοργίας περὶ τοῦ ὁμωνύμου διαλόγου². Ἀλλὰ τοιαῦτα εἰδήσεις δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἱστορικὸν κύρος. Κακῇ μοίρᾳ δὲν ὑπάρχει μαρτυρία, ὅτι ὁ Σωκράτης περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς φίλους καὶ μαθητὰς αὐτοῦ διελέχθη. Ὁ Ξενοφῶν δὲν μνημονεύει μὲν τοιοῦτου διαλόγου, ἀλλ' ἢ σιωπῇ δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ ὄντως δὲν ἐγένετο, διότι τότε ὁ στρατηγὸς ἀπεδήμει εἰς τὴν Ἀσίαν³. Κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον ὁ Σωκράτης θνήσκων πολλὰ καὶ καλὰ διελέχθη, ἀλλὰ τὴν μαρτυρίαν ταύτην δὲν εἶναι πάντως ἀναγκαῖον, ὅπως θεωρήσωμεν καὶ ὡς ἱστορικὴν. διότι ἴσως ὁ συγγραφεὺς λέγει τοῦτο κατὰ τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνος, εἰς ὃν καὶ παραπέμπει⁴. Ἀλλὰ καίπερ συγχρόνων μαρτυριῶν στερούμενοι, ὅμως δυνάμεθα μετὰ πολλῆς τῆς πιθανότητος νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διάλογος κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ φιλοσόφου ἐγένετο.

¹) Ὅρα Εἰσαγωγ. εἰς τὴν Ἀπολογ. ἐν σελ. 32. ²) Ἀθην. XI, 505.

³) Παράβαλλ. Alb Bischoff, Platons Phaedon ἐν σελίδ. 237. ⁴) Διογένης. Λαερ. II, 22 «Καὶ θεοίς, μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἔπιε τὸ κώνειον, πολλὰ καλὰ κάγαθὰ διαλεχθείς, ἃ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδωνι φησιν».

Ἡ αὐστηρά τοῦ Σωκράτους διαλεκτική παρώξυνε μὲν τοὺς ἐξελεγχομένους καὶ ἀνεδείκνυε τούτους πικροὺς τοῦ φιλοσόφου ἔχθρους, ἀλλὰ δι' αὐτὴν ταύτην πολλοὶ ἔχαιρον¹, ἡγάπων τὸν ἐλέγχοντα καὶ ἐσωκράτουν κατὰ τὸν Ἀριστοφάνη². Εἰ μὴ πάντες, τοῦλάχιστον οἱ ἐγγύτεροι δὲν ἤθελον ἄρᾳ γε σπεύσει, ὅπως ἴδωσιν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὸν διδάσκαλον καὶ φίλον μέλλοντα νὰ ἀποθάνῃ καὶ ταῦτα, ὡς ἐνόμιζον, ἀδίκως; Οὗτοι παρῆσαν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἐξ ὧν ὁ Πλάτων, ὁ Κρίτων, ὁ Κριτόβουλος καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος ἀνεδέξαντο, ὅπως ἀποτίσωσι ζημίαν τριάκοντα μνῶν, εἰ τοσούτων ἐτιμᾶτο ὁ διδάσκαλος³. Τοῦτο οὐ μόνον πιθανὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ παραδίδοται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Κρίτων ὄρθρου βαθείος εἰσέρχεται εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἵνα πείσῃ τὸν φιλόσοφον, ὅπως φύγῃ⁴, καὶ ὁ Φαίδων ἐν τῷ φερωνύμῳ διαλόγῳ λέγει, ὅτι οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ φίλοι πάντοτε ἐφοίτων εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ διημέρευον μετὰ τοῦ Σωκράτους⁵. Ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο πάντοτε ἐποίουν, τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι δὲν ἤθελον παραστῇ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν; Ἴσως τινὲς τούτων ἦσαν ἀπόντες δι' οἰανδήποτε αἰτίαν, ὡς ὁ Ἀρίστιππος⁶, ὁ Κλεόμβροτος καὶ ὁ Πλάτων. Οἱ δύο πρῶτοι διέτριβον ἐν Αἰγίνῃ καὶ ὁ Πλάτων ἡσθένει⁷. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης παρατηρήσεως ἴσως μανθάνομεν,

¹) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. Σωκρατ. 23 C. ²) "Ορα τὴν Εἰσαγωγὴν μου εἰς Ἀπολογ. σελ. 18 Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνισ. 1282. ³) Πλάτ. ἐν Ἀπολ. 28 B. ⁴) Πλάτ. ἐν Κρίτ. 43 A. ⁵) Ἐν Φαίδων. 59 A. ⁶) Διογένης ὁ Λαέρτιος νομίζει, ὅτι ὁ Πλάτων ἐκ δυσμενείας τοῦτο ἔγραψεν I, 24 «Εἶγε δὲ φιλέχθρως ὁ Πλάτων καὶ πρὸς Ἀρίστιππον. Ἐν γοῦν τῷ περὶ ψυχῆς διαβάλλων αὐτὸν φησιν, ὅτι οὐ παρεγένετο Σωκράτει τελευτῶντι, ἀλλ' ἐν Αἰγίνῃ ἦν καὶ σύνεγγυς». ⁷) Ἐν Φαίδ. 59 C.

ὅτι ἐν τῷ Φαίδωνι δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἀκριβῆ ἱστορικὴν ἀφήγησιν, ὅμως σύναμα τοῦτο εἶναι τοῦ Πλάτωνος αἰτήσεις συγγνώμης, ὅτι ἔνεκεν ἀσθενείας δὲν παρεγένετο κατὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου. Δυσκόλως ὅμως ὁ μαθητὴς οὗτος ἠδύνατο νὰ αἰτήσῃ συγγνώμην, εἰ οὐδεὶς τῶν ἄλλων μαθητῶν ἦτο παρών. Πρὸς πᾶσι τούτοις ἡ ἀπουσία τῶν φίλων καὶ μαθητῶν ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ ἦθελεν εἶναι οὕτω παράδοξος καὶ ἀνευλαβής, ὥστε ἔμελλε νὰ τύχῃ ἰδιαιτέρας μνείας παρά τε τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων. Διὰ ταῦτα πάντα ἡ παρουσία τῶν εἰρημένων εἶναι ἀνεπίδεκτος πάσης ἀμφιβολίας.

Τοῦτου τεθέντος ἐγείρεται τὸ ζήτημα, περὶ τί ἄρ' ἀγὰρ γε οὗτοι πρὸς τὸν διδάσκαλον διελέγοντο; λέγομεν τοῦτο, διότι οὔτε ὁ Σωκράτης, ὅστις καθ' ὅλον τὸν βίον ἐφοίτα πανταχοῦ, ὅπως διδάξῃ, οὔτε οἱ μαθηταί, οἵτινες αἰείποτε ἠκολούθουν τῷ διδασκάλῳ, ὅπως μαυθάνωσιν, ἠδύνατο νὰ σιωπῶσιν. Εἰ λοιπὸν κατὰ τὰ εἰθισμένα διελέγοντο, τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζήτημα, ὡς οἷόν τε μάλιστα ἤρμοζεν εἰς τὴν τελευταίαν τῆς ζωῆς ὥραν. Ἡ ὑπόθεσις δ' αὕτη, ὡς φαίνεται, ἦτο προσφιλὴς τῷ Σωκράτει, διότι καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἐν ᾧ ἤττον ἤρμοζε, κεφαλαιωδῶς περὶ ταύτης ἐπραγματεύθη¹. Ἄν πάντα ταῦτα δεχθῶμεν ὡς πιθανά, ὑπολείπεται μόνον τὸ ζήτημα, εἰ ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης εἶπεν αὐτὰ ταῦτα καὶ ἀνέπτυξε τὰ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοσοφικῆς ἀκριθείας, μεθ' ἧς εὕρισκομεν ταῦτα ἐν τῷ Φαίδωνι. Ὅτι ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης ἦτο παρεμπερέστερος πρὸς τὸν Πλατωνικὸν ἢ πρὸς τὸν Ξενοφώντειον, ὅτι

¹) Πλάτ., ἐν Ἀπολογ. 40 C.

οὗτος, ὃ αἱ πλείεσται φιλοσοφικαὶ σχολαὶ ἀπέδιδον τὰς πρώτας αὐτῶν ἀρχάς, ἦτο φιλόσοφος ἐν τῇ ὑψηλῇ τῆς λέξεως σημασίᾳ, ἐδείξαμεν ἀλλαχοῦ¹. Ὡς τοιοῦτος ὁ Σωκράτης ἠδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ τὸ περὶ ψυχῆς ζήτημα φιλοσοφικῶς μὲν, ἀλλ' ἴσως κατὰ πολὺ διάφορον τρόπον. Κατὰ διάφορον τρόπον; Βεβαίως ὑπῆρξαν μαθηταὶ πρὸς τοὺς ἰδίους διδασκάλους διαφωνήσαντες καὶ πρὸς τὰ διδάγματα ἐκείνων διαφόρους θεωρίας ἀποφηνάμενοι, ἀλλ' ἄρα γε οὕτως εἶχεν ὁ Πλάτων πρὸς τὸν Σωκράτη; Εἰ οὕτως εἶχε, δὲν ἤθελεν ἀναδείξει ἰσχύοντα τῶν διαλόγων αὐτοῦ. Εἶναι δὲ δύσκολον νὰ νοηθῇ, ὅτι ὁ εὐλαβὴς μαθητῆς ὑπὲρ πᾶν συγγνωστὸν μέτρον ἡλλοίωσε τοὺς τελειοταίους τοῦ διδασκάλου λόγους. Λέγοντες ὅμως ταῦτα δεχόμεθα, ὅτι ὁ καλλιτέχνης φιλόσοφος διὰ τοῦ χρωστικῆς αὐτοῦ διεκόσμησε τὴν εἰκόνα τοῦ διδασκάλου, διὰ τῆς ἰσχύος τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐκραταίωσεν ἐναχοῦ τὰς ἀποδείξεις, προσέθηκέ τινα ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῶν Πυθαγορείων καὶ ἐκ τῆς ἰδίας ιδεολογίας² καί, συνελόντι εἰπεῖν, ἐπειράθη, ὅπως παραδώσῃ τὸν θνήσκοντα διδάσκαλον ἐν πάσῃ ιδεώδει μεγαλοπρεπείᾳ³.

Ναί· θέλων ὁ Πλάτων νὰ περιβάλῃ τὸν διδάσκαλον ιδεώδη μορφήν δὲν ἔγραψε τὸν διάλογον αὐτοῦ δραματι-

¹) Ἐν εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. σελ. 15. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πραγματευόμεθα διὰ μακρῶν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἡμῶν εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφώντος. ²) Καὶ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα καταφαίνονται ἐν τῷ λόγῳ, διότι καὶ ἡ πρώτη ἀπόδειξις εἶναι Πυθαγόρειος καὶ ἡ δευτέρα ἀνήκει τῇ ιδεολογίᾳ τοῦ Πλάτωνος. ³) Παράβαλλ. Adam Komma ἐν σελίδι 7 τῆς διατριβῆς: *Erörterung der Künstlerischen Form des Platonischen Dialoges Phaedon und Prüfung der Gültigkeit der ebendasselbst entwickelten Beweise für die Unsterblichkeit der Seele*, Budweis 1880.

κόν, οἷος ὁ Γοργίας, ἀλλ' ἐπικόν, οἷος ὁ Πρωταγόρας. Κατὰ ταῦτα οὔτε τὰ δρῶντα τοῦ διαλόγου πρόσωπα, οὔτε ὁ πίνων τὸ κώνειον φιλόσοφος ἔρχεται πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ ἀναγνώστου, ἀλλ' ὁ Φαίδων ἀφηγεῖται τοὺς τε λόγους καὶ τὰς πράξεις ἐν Φλιοῦντι. Ἄν ἡ ἀπόστασις τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου περιάπτῃ τοῖς προσώποις αἰγλήν, τοῦτο διεπράξατο ὁ Πλάτων διὰ τοῦ ἀφηγηματικοῦ τρόπου, ὅστις τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ χυτῆριον τῆς διανοίας μεταβιβάσας ἐξήγαγε ταύτην τοσοῦτω λαμπροτέρα, ὅσον εἶναι ὁ κόσμος τῆς φαντασίας παραβαλλόμενος πρὸς τὸν πραγματικόν. Ὡσαύτως διὰ τῆς διηγήσεως ἡδυνήθη νὰ ἀπεικονίσῃ οὐ μόνον τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ τὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας καὶ αὐτὴν τὴν αἴσθησιν, ἣν οἱ λέγοντες ἐπὶ τῶν ἀκροατῶν παρήγαγον. Οὐ μόνον διὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ὁ διάλογος ἔχει ὑπόθεσιν τὸν τραγικόν τοῦ Σωκράτους θάνατον, δὲν ἔπρεπεν οὗτος νὰ τελεσθῇ πρὸ τῶν ὁμμάτων οἷονεῖ θεατῶν.

Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ τὰς φοβερωτάτας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου σκηνάς, οἷος ὁ θάνατος καὶ αἱ στρεβλώσεις, δὲν φέρουσι πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν θεατῶν, ἀλλὰ διὰ θεραπόντων καὶ κηρύκων ἀγγέλλουσι, δηλ. ἐν αὐτῷ τῷ θεάτρῳ τὸν ἐπικόν τοῦ δράματικοῦ τρόπου προτιμῶσιν¹. Εἰς τὸν αὐτὸν ἴσως σκοπὸν συμβάλλεται καὶ ἡ μετάθεσις τῆς σκηνῆς εἰς Φλιοῦντα, ὅπερ σύναμα ὑποδεικνύει, ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ἠκολούθουν τῇ τύχῃ τοῦ θνήσκοντος φιλοσόφου.

¹) Περὶ τούτου πραγματευόμεθα ἐν τῇ Εἰσαγωγ. εἰς Οἰδίποδ. τύρανν. σελ. 36.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Πλάτων διὰ τὰς εἰρημένους αἰτίας ἐξελέξατο τὸν ἀφηγηματικὸν τρόπον, ἐδεῖτο ἐπιτηδεῖν πρὸς τοῦτο ἀφηγητοῦ, ἥτοι ἀνδρὸς ἔχοντος θερμὴν μὲν τὴν ἀγάπην καὶ ἀφροσύειν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου, φιλοσοφικὴν δὲ τὴν διάνοιαν, ὅπως ἀκριβῶς μεταδώσῃ τοῖς ἀκροαταῖς τῶν λόγων τοῦ Σωκράτους. Ἀμφότερα ταῦτα ἐκέκτητο ὁ ἀγαθὸς Φαίδων, ὅστις ἀνήκων ἐπιφανεῖ τῆς Ἥλιδος οἴκῳ μετέσχε τοῦ πολέμου τῆς πατρίδος αὐτοῦ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους τοῦ γενομένου μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἀλλ' ὁ εὐπατρίδης πολεμιστὴς μετὰ πολλῶν ἄλλων αἰχμάλωτος γενόμενος καὶ κατὰ τὰ τότε σκληρὰ τοῦ πολέμου νόμιμα ὡς δοῦλος πωληθεὶς ἤχθη εἰς Ἀθήνας. Τύχῃ δ' ὁμοῦς ἀγαθῇ ἐνταῦθα γνωρίσας τοῦτον ὁ Σωκράτης ἔπεισέ τινα τῶν πλουσίων ἐταίρων, ὅπως ἀγοράσας ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῷ ἀτυχῆσαντι¹. Ἐπειδὴ δ' οὗτος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 400 π. Χ., δὲν ἡδυνήθη πλέον τοῦ ἔτους ν' ἀκολουθήσῃ τῷ εὐεργέτῃ καὶ διδασκάλῳ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ χρόνῳ αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Σωκράτη ἦσαν στεναί, ὡς γίνεται δῆλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαλόγου τοῦ Πλάτωνος. Προθύμως δ' ἀνεδέξατο τὴν ἀφήγησιν, διότι ἡ ἀνάμνησις τοῦ Σωκράτους ἦτο ἡδίστη. Ὁ ἀφηγητὴς ὁμολογεῖ, ὅτι κατὰ τὸν διάλογον ὑπῆρχεν αὐτῷ κῆσις ἡδονῆς ἅμα καὶ λύπης ἐνθυμουμένῳ, ὅτι μετ' ὀλίγον ὁ διδάσκαλος ἔμελλε νὰ τελευ-

¹) Διογένης. Λαέρτ. Βιβλ. II, 9, Γέλλιος ἐν τῷ Noct. Attic. II, 18 καὶ Preller, Phaedons Lebensschicksale und Schriften ἐν τῷ N. Rein. Mus. 1846 σελ. 391-99. Ὁ μὲν Διογένης λέγει, ὅτι ἡγοράσθη ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος ἢ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ δὲ Γέλλιος ὑπὸ Κέβητος τοῦ Θηβαίου καὶ ὁ Σούδας ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἥδη φονευθῇ.

τήση¹. Ὅτε δ' εἶδε τοῦτον πίνοντα τὸ κώνειον, κρουνη-
δὸν ἐδάκρυε καὶ συγκαλυψάμενος ἀπέκλαιεν ἑαυτὸν, ὅτι
τοιούτου ἀνδρὸς ἐστερήθη². Πρὸ πάντων τὴν στενὴν ἀμ-
φοτέρων σχέσιν δηλοῖ ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν ὁ
μὲν Φαίδων κάθηται παρὰ τοῖς ποσὶ τοῦ διδατκάλου μετὰ
σεβασμοῦ, ὁ δὲ Σωκράτης παίξει ἐν ταῖς θριξὶ τοῦ μα-
θητοῦ³. Παύεται δ' ἀφηγούμενος ὁ Φαίδων διὰ τῆς φρά-
σεως, ὅτι ἐτελεύτα ἀνὴρ ἄριστος, φρονιμώτατος καὶ δι-
καιότατος. Ἡ στοργὴ αὕτη τοῦ Ἡλείου ἐκρατύνετο μὲν
καὶ ἐκ τῆς εἰρημένης εὐεργεσίας, ἀλλ' ἦτο καὶ ἡ ἡλικία,
ἥς τὸ ἐπικρατέστερον αἶσθημα εἶναι ἡ ἀγάπη. Οὗτος δὲ
κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους μόλις ἤγε τὸ 18^{ον} ἔτος
τῆς ἡλικίας⁴. Ὡς δ' εἶχε τὸ αἶσθημα ἀκμαῖον, οὕτω καὶ
τὸν νοῦν φιλοσοφικόν, ὡς μαρτυροῦσιν οὐχὶ ὀλίγοι διά-
λογοι αὐτοῦ, οὓς ὁ Γέλλιος ἐπαινεῖ⁵. Ὁ αὐτὸς ἐγένετο
ιδρυτὴς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἥς οἱ ὀπαδοὶ τὸ πρῶτον
ἐλέγοντο Ἡλειακοί, βραδύτερον δὲ μετωνομάσθησαν Ἐ-
ρετριανοί ἀπὸ Μενεδήμου τοῦ Ἐρετρίεως⁶. Πρὸς πᾶσι
τούτοις οὐδεὶς ἄλλος τῶν παραγενομένων καὶ ἀκροασα-
μένων τοῦ Σωκράτους ἠδύνατο νὰ γίνῃ πιστὸς ἀφηγητῆς,
διότι οἱ πλεῖστοι τούτων Ἀθηναῖοι ὄντες ἴσως ἦσαν ἐτε-
ρόζηλοι ἀφηγηταί, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Φαίδωνος διήγησις, ἄλλο-
δαποῦ ὄντος, εἶχεν οὐχὶ σμικρὸν τὸ κῦρος. Ἡδύνατό τις
ἐνταῦθα νὰ προσθήσῃ, ὅτι ὁ Κρίτων καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος

¹) Πλάτ., ἐν Φαίδων, 57 D. ²) Αὐτόθι 117 D. ³) Αὐτόθι. ⁴) Hermann Schmidt, Beiträge zur Erklärung Platonischen Dialoge σελ. 6.

⁵) Noct. Attic. II, 18 «Atque is postea philosophus illustris fuit sermonesque ejus de Socrate admodum elegantes leguntur».

⁶) Διογένης Λαέρτι. II, 9. Παράβαλλ. Adam Komma Erörterung der Künstlerischen Form des Platonischen Dialoges Phaedon etc. 1880.

εἶχον μὲν θερμὴν πρὸς τὸν Σωκράτη ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ ἐμπαθέστεροι ὄντες ἢ μετρίαν διανοητικὴν ὀξύτητα ἔχοντες δὲν ἦσαν ἱκανοί, ὅπως ἀκριβῶς καὶ πιστῶς ἀπεικονίσωσι τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ φιλοσόφου ἡμέραν λεχθέντα. Κατὰ μείζονα λόγον ὁ Σιμμία καὶ ὁ Κέβης ἅτε τοῦ διαλόγου μετασχόντες δὲν ἤθελον εἶναι οἱ ἄριστοι ἀφηγηταί, ὥς ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς Εὐκλείδης δὲν ἤρμοξε νὰ ἀναγγέλλῃ ἀλλοτρίας θεωρίας.

Ἀλλὰ διὰ τί ἄρα γε ἡ ἀφήγησις γίνεται ἐν Φλιοῦντι κατὰ παράκλησιν τοῦ Ἐχεκράτους; Εἶναι τοῦτο τυχαῖον; Δὲν φαίνεται τοιοῦτον, ἂν τις μνησθῇ τῆς σχέσεως τῶν Πυθαγορείων πρὸς ταύτην τὴν πόλιν. Οἱ Φλιάσιοι ἔλεγον, ὅτι Ἴππασος ὁ παππεπίπαππος τοῦ Πυθαγόρου κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Δωριέων εἰς τὴν Πελοπόννησον διακελευόμενος τοὺς δημότας, ὅπως ἀγωνισθῶσι πρὸς τοὺς εἰσβολεῖς, καὶ μὴ δυνηθεῖς νὰ πείσῃ τούτους ἔφυγε μετὰ τῶν θελόντων εἰς Σάμον¹, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Πυθαγόρας. Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην ὁ φιλόσοφος εἴλκε τὸ γένος ἐκ Φλιασίων καὶ ἐν Φλιοῦντι διαλεγόμενος μετὰ Λέοντος τοῦ τυράννου πρῶτος ὠνόμασε τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ φιλοσοφίαν καὶ ἑαυτὸν φιλόσοφον². Διὰ ταῦτα ὁ Φλιεὺς ἐθεωρεῖτο ὡς τόπος συναγωγῆς τῶν Πυθαγορείων καὶ πολλοὶ Φλιάσιοι ἦσαν τοιοῦτοι, τοῦλάχιστον Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀριθμεῖ τέσσαρας, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἐχεκράτη.

¹) Πausan. Βιβλ. II, κεφ. 13 «Ἴππασος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διεκελεύοντο ἀμύνεσθαι, μηδὲ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀμαχεῖ τοῖς Δωριεῦσιν ἀφίστασθαι. Προεμένου δὲ τοῦ δήμου τὴν ἐναντίαν ταύτην γνώμην, οὕτως Ἴππασος σὺν τοῖς θέλουσιν εἰς Σάμον φεύγει. Ἴππασου δὲ τούτου τέταρτος ἦν ἀπόγονος Πυθαγόρας ὁ λεγόμενος γενέσθαι σοφός». ²) Διογένης Λαέρτιος, ἐν τῷ Προοίμ. κεφ. 8 καὶ Βιβλ. VIII, κεφ. 6, καὶ Κικέρ. ἐν Tusc. V, 3.

Οὗτοι ἐγένοντο ἀκροαταὶ Φιλολάου καὶ Εὐρύτου τῶν Ταραντίνων¹. Πολλοὶ δὲ νομίζουσιν, ὅτι ὁ Ἐχεκράτης εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὃν ὁ Πλάτων ἐγνώρισεν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι². Ὅπως δὲ ποτε ὁ Φλιάσιος ἦτο Πυθαγόρειος, ὅπερ γίνεται δῆλον καὶ ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ, διότι συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Πυθαγορείου Σιμμίου λέγοντος, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία³. Ἀλλ' ὁ Πυθαγόρας ἐν τοῖς πρώτοις εἶπεν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος⁴. Ἐπειδὴ τοῖς Πυθαγορείοις τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζήτημα ἦτο προσφιλέες, ἐξηγεῖται, διὰ τί ὁ Πλάτων τὸν Φλιοῦντα ὡς τόπον καὶ τὸν Ἐχεκράτη ὡς ἀκροατὴν τοῦ διαλόγου ἐξελέξατο. Πάντως ὁ δὲ διάλογος ἔμελλε νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν Φλιασίων, διότι οἱ πρὸς τὸν Σωκράτη διαλεγόμενοι, ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης, ἦσαν Πυθαγόρειοι. Πλὴν τοῦ Ἐχεκράτους ὑποτίθενται καὶ ἄλλοι Φλιάσιοι τῆς διηγήσεως ἀκροώμενοι, ὡς ἔκ τινων φράσεων τοῦ Πλάτωνος δῆλον γίνεται.

Διὰ ταύτην λοιπὸν τὴν αἰτίαν οἱ Φλιάσιοι ἐκρίθησαν ἄξιοι, ὅπως γένωνται ἀκροαταὶ τῆς ὑψηλῆς ἀφηγήσεως τοῦ Φαίδωνος, ὅστις παρακαλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἐχεκράτους, ἵνα, ἂν ἦτο παρὼν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, εἴπῃ τοὺς πρὸ τοῦ θανάτου λόγους καὶ τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς· διότι οἱ Φλιάσιοι ἐγίνωσκον μὲν, ὅτι ὁ φιλόσο-

¹) Διογένης. Λαέρτ. VIII, 46 «Τελευταῖοι γὰρ ἐγένοντο τῶν Πυθαγορείων, οὓς καὶ Ἀριστοφάνης εἶδε, Ξενοφίλος τε ὁ Χαλκιδεύς, ἀπὸ Θωράκης, καὶ Φάντων ὁ Φλιάσιος καὶ Ἐχεκράτης, καὶ Διοκλῆς, καὶ Πολύμναστος, Φλιάσιοι καὶ αὐτοί. Ἦσαν δὲ ἀκροαταὶ Φιλολάου καὶ Εὐρύτου τῶν Ταραντίνων». ²) Ὁρα Πλάτ. ἐν Ἐπιστολ. IX, 358 B. ³) Πλάτ. ἐν Φαίδων. 88 D. ⁴) Διόδωρ. XVIII, 1 «Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ τινες ἕτεροι τῶν παλαιῶν φυσικῶν ἀπεφάναντο τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχειν ἀθάνατους, ἀκολουθῶν δὲ τῷ δόγματι ταύτῃ καὶ προγινώσκειν αὐτὰς τὰ μέλλοντα καθ' ὃν καιρὸν ἐν τῇ τελευτῇ τὸν ἀπὸ τοῦ σώματος χωρισμὸν ποιοῦνται».

φος κατεδικάσθη, ἵνα πῆν κώνειον, ἀλλ' ἐθαύμαζον, ὅτι πολὺ βραδύτερον τῆς δίκης ἐξετελέσθη ἡ ποινή. Τὴν ἀπορίαν αἶρει ὁ Φαίδων λέγων, ὅτι τὴν προτεραιάν τῆς δίκης ἔτυχεν ἑστεμμένη ἢ πρύμνη τοῦ πλοίου, ὃ οἱ Ἀθηναῖοι πέμπουσιν εἰς Δῆλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ σώσαντος τὸν Θησέα μετὰ τῶν ἐπτά νέων καὶ νεανίδων καὶ ὅτι κατὰ τὸν νόμον ἦτο ἀπηγορευμένον τοῖς Ἀθηναίοις μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ πλοίου νὰ φονεύσῃ δημοσίᾳ. Παρατήρησε δ', ὅτι ἕνεκα ἐναντίων ἀνέμων τὸ πλοῖον ἐνίοτε ἐπανέρχεται μετὰ πολὺν χρόνον, ὅπερ καὶ τότε συνέβη.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ προοιμίου ὁ καλλιτέχνης φιλόσοφος διὰ τοῦ χρωστῆρος αὐτοῦ εἰκονίζει τὴν διάθεσιν τῶν ἀκροατῶν βουλομένων, ἵνα παρ' αὐτόπτου καὶ αὐτηχόου μάθωσι τὰ κατὰ τὸν Σωκράτη. Δὲν πραγματεύεται δ' ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς δίκης καὶ καταδίκης αὐτοῦ, διότι περὶ τούτων ἐποίησατο μακρὸν λόγον ἔν τε τῇ Ἀπολογίᾳ καὶ τῷ Κρίτῳ, ὅπερ μαρτυρεῖ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἔργων τούτων τοῦ Πλάτωνος· εἰ μὴ οὗτος ἐμνημόνευε τούτων ἐκεῖ, πάντως ἤθελε προτάξῃ ὀλίγα τοῦλάχιστον ἐνταῦθα. Ἀλλὰ τίς ἄρά γε ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος μακρηγορεῖ; Ὁ Σωκράτης ὑπὸ τοῦ μαντείου τούτου τοῦ θεοῦ σοφώτατος τῶν ἀνθρώπων ἀνακηρυχθεὶς, τὴν Δελφικὴν ῥῆσιν γνῶθι σεαυτὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὡς ἀρχὴν τοῦ βίου ποιησάμενος καὶ περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἣν ὑψίστην μουσικὴν ἐθεώρει, ἀσχολούμενος στενῶς μετὰ τούτου τοῦ θεοῦ συνεδέετο, ᾧ ἐποίησε καὶ ἄσμα¹. Ναί· εἶναι τὸ κύκνειον, διότι καὶ ὁ φιλόσοφος

¹) Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς

ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ δῶρον τῆς μαντικῆς, ὥσπερ οἱ κύκνοι, οἵτινες προειδότες τὰ ἐν Ἄδου ἀγαθὰ τέρπονται κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου διαφερόντως. Καὶ ὁ ἠμέδουλος τῶν κύκνων καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ οὐχὶ ὑποδεεστέραν τὴν μαντικὴν παρὰ τοῦ αὐτοῦ δεσπότης λαβὼν εὐθύμως τοῦ βίου ἀπαλλάσσεται (85 B). Κατὰ ταῦτα ἴσως ὁ Πλάτων ὑπαινίσσεται, ὅτι ὁ θάνατος τῷ φιλοσόφῳ τούτῳ δὲν ἦτο δυστύχημα, ἀλλ' εὐτυχία, ἑορτή, ἐν ᾗ ὁ φιλοσοφικὸς κύκνος ἄδει τὸ τελευταῖον μὲν, ἀλλὰ μάλιστα χαροποιὸν καὶ παρήγορον ἄσμα.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς βραδύτητος ὁ Φαίδων εἰκονίζει, πῶς διετέθησαν οἱ τοῦ Σωκράτους ἐταῖροι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου (88 C). αὐτὸς οὗτος ὁ ἀφηγητῆς ἔπαθε τότε θαυμασία, διότι ὁ θνήσκων φιλόσοφος ἐφάνετο, ὅτι ἀπέρχεται εἰς Ἄδου οὐχὶ ἄνευ θείας μοίρας καὶ ὅτι ἐκεῖ ἔμελλε νὰ εὐδαιμονήσῃ. Οἱ παριστάμενοι κατείχοντο ὑπὸ κράσεως ἡδονῆς καὶ λύπης, ἐπεὶ μὲν γελῶντες, ἐπεὶ δὲ ὀκνῶντες, κατ' ἐξοχὴν δ' ἐδάκρυεν ὁ ἀγαθὸς Ἀπολλόδωρος καὶ ἐταράχθη ὁ Φαίδων. Οὗτος κατ' αἰτησιν τοῦ Ἐχεκράτους ἀριθμεῖ πάντας τοὺς παραγενομένους κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου. Τὸ κρᾶμα τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης δὲν εἶναι τι τυχαῖον, ἀλλ' αἰσθημα, ὑφ' οὗ καταλαμβάνεται πᾶς ἀναγνώστης τοῦ διαλόγου. Εἶναι λυπηρὸν μὲν, ὅτι τελευτᾷ ὁ φιλόσοφος, ἀλλὰ χαροποιόν, ὅτι κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπέρχεται εἰς τελειότερον βίον. Ἡ ἀπαρίθμησις τῶν παραγενομένων δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱστορικῶς ἀκριβής¹, ὅμως ἔχει καὶ

σκολῆς ἀνευρέθη ὁ ἀνδριάς τοῦ φιλοσόφου. Παράλλ. τὸν δεῦτερον τύπον τῆς ἐμῆς γραμμ. ἐν σελ. 494. ¹) Ὁ Πλάτων δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ψευδῶς οὔτε περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι δὲν παρεγένετο κατὰ τὸν θάνατον ὡς ἀσθενής, οὔτε περὶ τοῦ

τινα τεχνικὸν σκοπὸν· διότι ὁρῶμεν ἐν τῇ εἰκόνι ἄνδρας ποικίλων χρωμάτων, δηλ. διαφόρων φιλοσοφικῶν αἱρέσεων, καὶ δὴ Σωκρατικοὶ ἦσαν ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φαίδων, κυνικὸς ὁ Ἀντισθένης, Μεγαρικὸς ὁ Εὐκλείδης καὶ Πυθαγόρειοι ὁ Σιμμία καὶ ὁ Κέβης. Οὕτω συναγείρονται ἄνδρες, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν ὡς κοινὸν κέντρον, καὶ ἀπέχουσιν ἐκεῖνοι, ὧν ὁ βίος ἔχει τι ἀσύμβολον πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ ἦθος τοῦ Πλατωνικοῦ Σωκράτους. Ἐνταῦθα ἡ λήγει τὸ προοίμιον, οὗ ἡ ὑπόθεσις εἶναι τριπλῇ· ἡ ἐξήγησις τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἐβράδυνεν ἡ ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἡ ἀπεικόνισις τῆς αἰσθήσεως, ἥτις παρήχθη ἐν τοῖς ἐταῖροις τοῦ Σωκράτους, καὶ τρίτον ἡ μνεία τῶν παρόντων καὶ ἀπόντων φίλων. Τὸ προοίμιον τοῦτο δικαίως παραβάλλεται πρὸς τὰ προύλαια μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος. Βεβαίως μετὰ τὸ προοίμιον δὲν προβαίνομεν εἰς τὴν κυρίαν τοῦ διαλόγου ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἐντεῦθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον εἰσελθόντες βλέπομεν τὸν δεσμώτην φιλόσοφον.

Ἐκ τοῦ τρίτου κεφαλαίου (59 D) ἄρχεται ἡ τοῦ Φαίδωνος διήγησις, καθ' ἣν οἱ ἐταῖροι τοῦ Σωκράτους ἀπὸ πρωίας εἰς τὸ δικαστήριον συναγειρόμενοι διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους, μέχρις ὅτου ἐπετρέπετο ἡ εἰσοδος εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου διημέρευον μετὰ τοῦ Σωκράτους. Κατὰ τὴν τελευταίαν δ' ἡμέραν συνελθόντες καὶ περιμείναντες ὀλίγον, μέχρις ὅτου οἱ ἑνδεκα λύσωσι τὸν δεσμώτην, εἰσέρχονται εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἔνθα εὕρισκousι τὸν φιλόσοφον λελυμένον καὶ τὴν γυναῖκα μετὰ τοῦ παιδίου παρ'

Ἀριστίππου καὶ Κλεομδρότου, ὅτι διετρίβον ἐν Αἰγίνῃ. Περὶ τοῦ τελευταίου παρεδόθη ὁ μῦθος, ὅτι ἀναγνούς τὸν διάλογον ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, Κικέρ. ἐν Tuscul. I, 34. ¹⁾ Τινὲς ἐκτείνουσι τὸ προοίμιον μέχρι τοῦ 61 D.

αὐτῷ καθημένην. Ἐπειδὴ δ' ἡ Ξανθίππη διὰ τῶν φωνῶν αὐτῆς ἐποίησε θόρυβον βοῶσα καὶ κοπτομένη, ἐξήχθη τοῦ δεσμοτηρίου ὑπὸ τῶν θεραπόντων τοῦ Κρίτωνος. Τούτου γενομένου ὁ ἐκ τῶν δεσμῶν λυθεὶς ἀνακαθίζεται ἐπὶ τῆς κλίνης, συγκάμπτει τὸ σκέλος, ἐκτρίβει διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἡδὺ εἶναι συνδεδεμένον τῷ λυπηρῷ καί, ἂν τις θέλῃ νὰ λάβῃ τὸ ἕτερον, σχεδὸν ἀναγκάζεται, ὅπως λάβῃ καὶ τὸ ἕτερον, ὥστε τὰ δύο ἐκ μιᾶς κορυφῆς συνήπτοντο. Νομίζει δ' ὁ Σωκράτης, ὅτι ὁ Αἰσωπος, εἰ παρετῆρει τοῦτο, ἤθελε συνθέσει μῦθον, καθ' ὃν ὁ θεὸς βουλόμενος, ἵνα διαλλάξῃ αὐτὰ πολεμοῦντα πρὸς ἀλλήλα συνῆψε τὰς τούτων κορυφάς.

Ὁ Σωκράτης λοιπὸν ἔπεμψεν οἴκαδε τὴν γυναῖκα, ἵνα κατὰ τὴν ἀξίωσιν τῶν Πυθαγορείων ἐν εὐφημία τελευτᾷ (117 D) καὶ ἵνα μὴ αἱ γυναῖκες πλημμελῶσιν, ὡς βραδύτερον λέγει αὐτὸς ὁ Σωκράτης. Τοῦτο οὐδόλως ὑποδηλοῦ, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἡμέλει τῶν οἰκογενειακῶν καθηκόντων. Ὁ Bischoff¹ ὅμως νομίζει, ὅτι οὗτος τὴν πνευματικὴν συγγένειαν ἐθεώρει ὑπερτέραν τῆς σωματικῆς. Τεχνηέντως δ' ὁ Πλάτων εἰσάγει τὸν Σωκράτη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν ἐκ τοῦ κοινοῦ καὶ συνήθους συμβεβηκότος. Ὁ δ' Ast παρετήρησεν εἰπών, ὅτι ἡ λύσις ἐκ τῶν δεσμῶν εἶναι τὸ προτύπωμα τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἡ ἡδονή, ἣν ὁ ἀπαλλαγείς τῶν δεσμῶν αἰσθάνεται, εἶναι προαίσθημα τῆς μακαριότητος τοῦ θανάτου. Ἴσως ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐκ τῆς ἡδονῆς εἰς τὴν λύπην εἶναι καὶ ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν πρώτην ἀπόδειξιν περὶ τῆς γενέσεως τῶν ἐναντίων ἐκ τῶν ἐναντίων.

Ὁ περὶ Αἰσώπου λόγος (60 D) ἀνέμνησε τὸν Κέβητα,

¹) Ἐν σελίδ. 19 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς.

ὅτι καὶ ἄλλοι καὶ δὴ πρὸ ὀλίγου ὁ Εὐήνος ἠρώτησε, διὰ τί εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐλθὼν ὁ Σωκράτης ἐνέτεινεν εἰς στίχους τοὺς μύθους τοῦ λογοποιοῦ καὶ ἐποίησε τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα προσίμιον, ἐν ᾧ πρότερον οὐδέποτε ἡσχολήθη περὶ τὴν στιχουργίαν. Πρὸς τοῦτο ὁ φιλόσοφος ἀποκρίνεται, ὅτι ἐποίησε ταῦτα, οὐχ ἵνα γένηται ἀντίτεχνος τοῦ Εὐήνου, ἀλλ' ὅπως δοκιμάσῃ, τί ἄρά γε σημαίνει τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ συχνάκις φοιτῶν ἔλεγε τῷ Σωκράτει, ἵνα ποιῇ μουσικὴν καὶ ἐργάζεται. Καὶ κατὰ μὲν τὸν πρόσθεν χρόνον οὗτος ὑπελάμβανεν, ὅτι τὸ ἐνύπνιον ἐπεκέλευεν, ὡς τοὺς τρέχοντας οἱ διακελευόμενοι, ἵνα ἐξακολουθῇ ἀσχολούμενος περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις εἶναι μεγίστη μουσικὴ μετὰ δὲ τὴν δίκην φοβούμενος, μὴ τὸ ἐνύπνιον δηλοῖ τὴν δημῳδὴν μουσικὴν, ἐποίησε τὸ εἰς τὸν θεὸν προσίμιον, οὗ ἦτο ἡ θυσία, ἀλλ' ἐννοήσας, ὅτι ὁ ποιητὴς δέον νὰ ποιῇ μύθους καὶ, ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο μυθολογικός, ἔτρεψεν εἰς στίχους τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, ὅσους διετῆρει ἐν τῇ μνήμῃ. Ταύτην τὴν ἀπόκρισιν παρακαλεῖ τὸν Κέβητα νὰ εἴπῃ τῷ Εὐήνῳ καὶ νὰ προτρέψῃ, ὅπως ἀκολουθήσῃ τῷ ὀνήσκοντι φιλοσόφῳ τάχιστα, ἂν σωφρονῇ. Ἄλλ' ὁ Σιμμίας νομίσας, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐννοεῖ αὐτοκτονίαν, θαυμάζει διὰ τὴν προτροπὴν ἐπιλέγων, ὅτι, ἐξ ὧν γινώσκει περὶ Εὐήνου, πιστεύει, ὅτι οὗτος ἐκουσίως δὲν θέλει πεισθῇ. Ὁ Σωκράτης ὅμως ἀντιλέγει, ὅτι καὶ ὁ Εὐήνος καὶ ἕκαστος ἀξίως τῆς φιλοσοφίας μετέχων θέλει πράξει τοῦτο. Παρατηρεῖ δ' ὅμως, ὅτι δὲν ἐννοεῖ βίαιον θάνατον, διότι τοῦτο δὲν εἶναι ὁμιτόν.

Τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ὁ Rettig¹ συγχέει μετὰ τοῦ δαιμο-

¹) Ueber Platons Phaedon ἐν σελίδ. 8. Παράβαλλ. καὶ Bischoff ἐν σελ. 22 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς.

νίου, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι τοῦτο πάντοτε ἀπέτρεπε, προέτρεπε δ' οὐδέποτε. Ἡ διαφορὰ ὅμως δὲν εἶναι μεγάλη· ἀμφοτέρω μαρτυροῦσι τὴν πίστιν τοῦ Σωκράτους, ὅτι τὸ θεῖον ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως καὶ ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦ σοφοῦ εἶναι τὴν ἰδίαν ὁρμὴν νὰ ἀκολουθῇ καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸ ἄριστον, ὅπερ πράττει, δὲν ἀπορρέει ἐξ ἰδίας ὁρμῆς, ἀλλ' ἐξ ὑπερέτερας προτροπῆς. Ὅτι δ' ὁ φιλόσοφος περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου γίνεται ποιητής, μαρτυρεῖ τὴν πνευματικὴν τοῦ φιλοσόφου ἀνανέωσιν, τὴν διανοητικὴν ἐπίδοσιν, τὴν νεανικὴν ἀκμὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, δηλ. ὡς ἀπόδειξις, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἀπώλεια τοῦ βίου, ἀλλ' ἡ ὑψίστη τούτου τελείωσις. Ἐνταῦθα λήγει τὸ δεύτερον προσοίμιον, ἧτοι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ διαλόγου.

Ἀλλ' ὁ Κέβης δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, πῶς ὁ φιλόσοφος ὀφείλει νὰ θέλῃ ὅπως ἀκολουθήσῃ τῷ ἀποθνήσκοντι, ἐν ᾧ δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένη ἡ αὐτοκτονία. Ἀποκρίνεται ὅμως ὁ Σωκράτης, ὅτι τοῦτο οἱ Θηβαῖοι φιλόσοφοι ὀφείλον νὰ γινώσκωσιν ἐκ τῶν ἀκροάσεων τοῦ Φιλόλαου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τοῦτο ὁ Κέβης ἤκουσε παρὰ τοῦ Πυθαγορείου καὶ ἄλλων, ἀλλ' ὁμολογεῖ, ὅτι οἱ λόγοι τούτων δὲν ἦσαν σαφεῖς. Πρέπει νὰ ἔχῃ θάρρος, εἶπεν ὁ Σωκράτης, διότι δυνατόν νὰ ἀκούσῃ σήμερον σαφές τι· προβλέπει ὅμως, ὅτι μέλλει νὰ φανῇ παράδοξον τῷ Κέβητι πρῶτον, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος τῆς ζωῆς καὶ δεύτερον, ὅτι ἐκεῖνοι, οἳ εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποθάνωσι, δὲν πρέπει αὐτοὶ νὰ πράξωσι τοῦτο, ἀλλὰ νὰ περιμένωσιν ἄλλον εὐεργέτην. Διὰ ταῦτα γελάσας ὁ Κέβης εἶπεν ἐν τῇ Βοιωτικῇ διαλέκτῳ, ἔστω μάρτυς ὁ Ζεὺς, ὅτι

θεωρῶ τοῦτο παράδοξον. Ἴσως φαίνεται τοιοῦτον, ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, ἀλλ' ἔχει λόγον τινά· δὲν ἐπιμένει μὲν ὁ φιλόσοφος ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῶν ἀπορρήτων τῶν Πυθαγορείων, καθ' ἃ οἱ ἄνθρωποι εὕρισκόμεθα ἐν φρουρᾷ καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποδιδράσκωμεν ἐκ ταύτης, διότι δὲν εἶναι εὐκόλον, ἵνα νοηθῇ ἡ θεωρία, ἀλλὰ παρατηρεῖ, ὅτι οἱ θεοὶ προνοοῦσι περὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι οὗτοι εἶναι ἐν τῶν κτημάτων αὐτῶν. Δεξαμένου δὲ τοῦτο τοῦ Κέβητος, ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι ἄλογον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φονεύσῃ τις ἑαυτόν, πρὶν ὁ θεὸς ἐπιβάλῃ αὐτῷ τὴν ἀνάγκην ταύτην, ὥσπερ σήμερον ἐπέβαλε τοῦτο τῷ λέγοντι. Ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπάρχουσιν αἱ φράσεις διασκοπεῖν καὶ μυθολογεῖν (61 Γ), ὁ δὲ Susemihl ἀνευρίσκει ἐν τούτοις ὑπαινιγμὸν εἰς τὸ διπλοῦν εἶδος τῶν ἀποδείξεων τοῦ Πλάτωνος, τοῦ διαλεκτικοῦ καὶ τοῦ μυθικοῦ¹. Ἡ φράσις ἐναργῶς προαγγέλλει, ὅτι ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ κυρία τοῦ διαλόγου ὑπόθεσις. Τὰ περὶ αὐτοκτονίας λεγόμενα δὲν στηρίζει ὁ συγγραφεὺς διαλεκτικῶς, ἀλλὰ μυθικῶς, ἥτοι ἐπὶ τῆς παραδόσεως. Ἐνταῦθα ἀποδεικνύεται πως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κεῖται ἐν συνεχείᾳ μετὰ τινος ὑψηλοτέρας τοῦ κόσμου διατάξεως καὶ ὅτι ἐνεκα τῆς συνεχείας ταύτης δὲν πρέπει νὰ διαρρηγνύωνται τὰ δεσμά, ἀλλὰ ταῦτα νὰ συνδέωνται. Ὁ Susemihl νομίζει, ὅτι ἐν τῷ ζητήματι περὶ αὐτοκτονίας τίθεται τὸ ἐρώτημα, διὰ τί καθ' ὅλου ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὁ Πλάτων ἀποκρίνεται, ὅτι εἶναι νόμος τοῦ κόσμου, ὅπερ κεῖται καὶ ἐν τῇ φράσει ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι κτήματα θεῶν.

¹) Ὅρα παρὰ Bischoff ἐν σελίδ. 28.

Ἄφ' οὗ ὁ θεὸς ἐπιμελεῖται ἡμῶν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κέβητος, καὶ ἡμεῖς εἵμεθα κτήματα ἐκείνου, μόνον ἀνόητος δύναται νὰ νομίζῃ, ὅτι πρέπει νὰ φεύγῃ καὶ τὸν ἀγαθὸν δεσπότην, ὁ δὲ φρόνιμος ἔχει καθῆκον, ἵνα μένῃ παρὰ τῷ βελτίονι ἑαυτοῦ (61 D). Τούτων λεχθέντων ὁ Σιμμία παρατηρεῖ, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Κέβητος ἀναφέρονται εἰς τὸν Σωκράτη, διότι εὐκόλως ὑπομένει, ἐν ᾧ καταλείπει φίλους καὶ δεσπότης ἀγαθοὺς, ἥτοι τοὺς θεοὺς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ. Οὕτως ὁ Σωκράτης ἀναγκάζεται, ὅπως δηλώσῃ τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἀπέρχεται εἰς θεοὺς πολὺ ἀγαθοὺς καὶ μετὰ τινος δισταγμοῦ λέγει, ὅτι ἐν "Αἰδοῦ μέλλει νὰ εὕρῃ ἄνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ζώντων. Πρὶν ὅμως ἀναπτύξῃ τοὺς λόγους τῶν ἐλπίδων τούτων, ἀκροᾶται τοῦ Κρίτωνος, δι' οὗ ὁ μέλλων νὰ δώσῃ τὸ φάρμακον παραινέει τῷ Σωκράτει, ἵνα ὡς ἐλάχιστα διαλέγηται· διότι ἄλλως εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως πῆν δις καὶ τρίς κώνειον, ἀλλ' ὁ φιλόσοφος δείκνυσι πλήρη ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν τοιαύτην παρατήρησιν. Ὁ φιλόσοφος δὲν ὀργίζεται κατὰ τοῦ Κέβητος πειρωμένου, ὅπως ἀνεύρη ἀντίφασιν ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλὰ χαίρει ἐπὶ τῇ πραγματείᾳ τούτου, ὅπερ μαρτυρεῖ ἐναργῶς, ὅτι οὗτος ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιθυμεῖ, ἵνα διεγείρῃ τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας. Τὴν ἐλπίδα τοῦ Σωκράτους περὶ τοῦ μέλλοντος βίου κυροῖ τὸ μικρὸν ἐπεισόδιον τοῦ Κρίτωνος· διότι οὕτω πεπεισμένος εἶναι οὗτος, ὥστε οὐδόλως φοβεῖται, μὴ πῆν πολλάκις κώνειον, ὅσάκις ἤθελε κριθῇ ἀναγκαῖον. Τὰ τοιαῦτα ἐπεισόδια τίθενται συνήθως μετὰ τὸ τέλος ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ δυσκόλων ἐρευνῶν ὡς σταθμοὶ ἀναπαύσεως, ὅπως τὸ πνεῦμα συνελθὼν ἀντλήσῃ νέας δυνάμεις, ὅπως προβῇ εἰς τὰ πρόσω.

Μετὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης πειρώμενος, ὅπως ἄρῃ τὴν φαινομένην ἀντίφασιν, λέγει, ὅτι οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι οὐδὲν ἄλλο ζητοῦσιν ἐν τῷ βίῳ ἢ τὸν θάνατον· τούτου δ' ὄντος ἀληθοῦς, ἤθελεν εἶναι ἄτοπον, εἰ οὗτοι ἡγανάκτουν δι' ἐκεῖνο, ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐζήτουν. Γελάσας δ' ἐπὶ τούτοις ὁ Σιμμίας εἶπεν, ὅτι οἱ πολλοὶ ἀκούσαντες αὐτὸ τοῦτο θέλουσι νομίσαι, ὅτι εἶναι καλῶς εἰρημένον περὶ τῶν φιλοσόφων καὶ δύνανται νὰ ὁμολογήσωσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι ὄντως οἱ φιλόσοφοι ἐπιθυμοῦσι τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης χαίρειν εἰπὼν τοῖς πολλοῖς δίδωσι τὸν ὅρισμόν τοῦ θανάτου, δηλ. ὅτι εἶναι χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Οὕτω δὲ τὸν θάνατον ὀρισάμενος παρατηρεῖ, ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν φροντίζει περὶ σιτίων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων καὶ ἱματίων πολυτελῶν καὶ ὑποδημάτων καὶ ἄλλων καλλωπισμῶν, ἀλλ' ἀπέχει τοῦ σώματος τετραμμένος εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ μὴ φροντίζων τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ζῇ, ἀλλὰ πλησιάζει εἰς τὸν θάνατον. Πρὸς τούτοις ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἔτι μᾶλλον πᾶσαι αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις δὲν εἶναι ἀκριβεῖς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ὑπὸ τούτων ἐξαπατᾶται. Τούτου ἕνεκεν πλησιάζει εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας πλεῖστον ἐκεῖνος, ὅστις ὅσον οἷόν τε περισσότερον θηρεύει ταύτην ἀπαλλαγείς ὀφθαλμῶν καὶ ὠτων καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὀλοκλήρου τοῦ σώματος, ὅπερ ταρασσει καὶ δὲν ἐπιτρέπει τῇ ψυχῇ τὴν κτῆσιν τῆς ἀληθείας. Ὡστε ἐφ' ὅσον ἔχομεν τὸ σῶμα καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι συμπεφυρμένη μετὰ τοιούτου κακοῦ, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ τῆς ἀληθείας κτῆσις, διότι τὸ σῶμα παρέχει ἡμῖν μυρίας ἀσχολίας καὶ πληροῖ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων, καί, ὅπερ εἶναι ἔσχατον πάντων,

ἂν ὑπάρχη σχολή τις καὶ τραπῶμεν, ἵνα ἐξετάσωμέν τι, παραπίπτον εἰς τὰς ζητήσεις παρέχει θόρυβον καὶ ταραχήν. Διὰ τοῦτο τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν ἢ οὐδαμοῦ δυναμέθα νὰ ἀποκτήσωμεν ἢ μετὰ θάνατον· τότε καθαροὶ γινόμενοι καὶ τῆς ἀφροσύνης τοῦ σώματος ἀπαλλαγέντες θέλομεν γνωρίσει τὴν ἀλήθειαν, διότι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον τῷ μὴ καθαρῷ νὰ ἀπτηται τοῦ καθαροῦ. Λοιπὸν εἶναι χάθαρσις τὸ χωρίζειν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τὸ ἐθίζειν αὐτήν, ὅπως συναγεীরηται ἐκ πάντων τῶν μελῶν τοῦ σώματος καὶ οἰκῇ ἐν τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι βίῳ μόνη, ἐκλυομένη τοῦ σώματος ὥσπερ ἐκ δεσμών. Μόνοι δ' οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι προθυμοῦνται, ὅπως ποιῶσι ταύτην τὴν λύσιν καὶ ἤθελεν εἶναι γελοῖον, εἰ ἡγανάκτουν διὰ τὸν θάνατον, ἐν ᾧ κατὰ τὸν βίον παρεσκευάζοντο, ὅπως ζῶσιν ὅσον οἷόν τε ἐγγύτατα τοῦ θανάτου. Οὕτω δὲν εἶναι παράλογον, ὅτι οὗτοι ἄσμενοι πορεύονται ἐκεῖσε, ὅπου ἐλθόντες θέλουσιν ἀπολαύσει τῶν πόθων αὐτῶν, δηλ. τῆς φρονήσεως, ὡς πολλοὶ ἐκουσίως ἠθέλησαν, ἵνα καταδῶσιν εἰς Ἄιδου, ὅπως ἰδῶσι τοὺς ἰδίους συγγενεῖς.

Ἄν δέ τις μέλλων νὰ ἀποθάνῃ ἀγανακτῇ, οὗτος δὲν εἶναι φιλόσοφος, ἀλλὰ φιλοσώματος καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος (60 B). Τούναντίον τοῖς ὀλιγωροῦσι τοῦ σώματος ἀνήκει καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἀρεταί. Οἱ δὲ μὴ φιλοσοφήσαντες νομίζουνσι τὸν θάνατον ὡς τὸ μέγιστον τῶν κακῶν καὶ ὑπομένουσι τοῦτον, ὅταν ὑπομένωσι, μόνον ἕνεκα φόβου μειζόνων κακῶν, οἷα ἡ δούλωσις, καὶ γίνονται σώφρονες, ὅπως μὴ στερηθῶσιν ἄλλων ἡδονῶν. Ἡ τοιαύτη ὁμως ἀνταλλαγή ἡδονῶν πρὸς ἡδονάς καὶ λυπῶν πρὸς λύπας καὶ φόβου

πρὸς φόβον δὲν εἶναι ὀρθή· διότι ἡ ἀνδρεία, ἡ σωφροσύνη καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί, ἔταν χωρισθῶσι τῆς φρονήσεως, δὲν εἶναι ἀρετή, ἀλλὰ σκιαγραφία τις οὐδὲν ἀληθὲς ἔχουσα· διότι ἡ ἀλήθεια τῆς ἀρετῆς κεῖται ἐν τῇ καθάρσει ἀπὸ τῶν τοιούτων παθῶν καὶ ἔχουσι δίκαιον οἱ τὰς τελετὰς καταστήσαντες, οἵτινες εἶπον, ὅτι ὁ μὴ κεκαθαρμένος κείσεται μετὰ θάνατον ἐν τῷ βορβόρῳ. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ὀρθῶς φιλοσοφήσαντες, ἐξ ὧν καὶ ὁ Σωκράτης. Διὰ ταῦτα δὲν ἀγανακτεῖ ἀπολείπων τοὺς ἐταίρους καὶ δεσπότας ἀγαθοὺς, διότι νομίζει, ὅτι καὶ ἐκεῖ θέλει εὐρεῖ οὐχ ἥττον ἀγαθοὺς (69 E).

Τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν θεωροῦσι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ διαλόγου ὡς περιλαμβάνον τὴν πρώτην περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπόδειξιν, ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτῶν δὲν εἶναι ἰσχυροί. Ὁ Rettig λέγει, ὅτι τοῦτο ἀποδεικνύει ὁ ὀρισμὸς τοῦ θανάτου, ὅστις τίθεται ἐν ἀρχῇ τοῦ τμήματος· ἀλλ' οὗτος ἦτο ἀναγκαῖος καὶ εἰ ὁ Σωκράτης ἤθελε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν θάνατον. Ἐνταῦθα δέον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ θανάτου ὀρισμὸς εἶναι προϋπόθεσις· διότι πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ πρῶτον, ὅτι ὑπάρχει ψυχὴ δυναμένη νὰ χωρισθῇ. Εἰ ὅμως εἶναι μόνον ἀρμονία τις, τίς χωρισμὸς δύναται νὰ γίνη; Ἡ σπουδὴ τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸν θάνατον εἶναι μόνον ἔμμεσος ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας καὶ ἐπίρρωσις τῶν ἀποδείξεων. Ἀλλ' ἐγένετο ἡ παρατήρησις, ὅτι ἐὰν μὴ ταῦτα περιέχωσιν ἀπόδειξιν, διασπᾶται ἡ ἐνότης τοῦ διαλόγου, ὅστις δέον νὰ ἔχῃ μίαν πρωτεύουσαν ἰδέαν, ἥτοι τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι καὶ ἡ πίστις τοῦ θνήσκοντος Σωκράτους, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀλλοτρία τοῦ

κυρίου ζητήματος· διότι καθ' ἡμᾶς ἡ μεγίστη ἀξία τοῦ τοῦ διαλόγου κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι περιέχει τὴν θεωρίαν ἅμα καὶ τὴν πρᾶξιν. Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις ἔπονται, ἀλλ' ἐνταῦθα εἰκονίζεται ὁ μέλλων νὰ ἀποθάνῃ εὐθυμος ἅτε τυχὼν τοῦ σκοποῦ, ὃν κατὰ πάντα τὸν βίον ἐθηρευε. Τὴν σπουδὴν δὲ ταύτην καὶ τὴν χαρὰν ἀποδεικνύει οὐχὶ ὡς τυχαῖον τοῦ Σωκράτους συμβεβηκός, ἀλλ' ὡς ιδιότητα παντὸς ἀληθοῦς φιλοσόφου. Ὁ θεσπέσιος Πλάτων ἐκ παντὸς τρόπου ἐπειράθη, ὅπως περιγράψῃ τὴν φαιδρότητα τοῦ θνήσκοντος, ἥτις εἶναι τὸ περιφανέστατον τῆς εἰλικρινείας τοῦ ἀποδεικνύοντος τεκμήριον. Εἰ ὑπῆρχον μόνον αἱ ἀποδείξεις ἄνευ τῆς προκειμένης δοκιμῆς, ἣν ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων παρесеύασεν, ἤθελον διεγερθῇ ὑπόνοιαι, ὅσαι συνήθως διεγείρονται τῷ ἀναλογιζομένῳ τὴν ἀπόστασιν τὴν χωρίζουσιν τὴν θεωρίαν ἀπὸ τῆς πράξεως. Ἴσως διὰ τούτων ὁ Πλάτων ὑπαινίσσεται, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς θνήσκει μεστὸς ἐλπίδων καὶ πλήρης χαρᾶς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀπιστοῦντα, ὅστις ἀπελπισ καὶ μελαγχολικὸς σβέννυται.

Μετὰ τὸν λόγον τοῦ Σωκράτους ὁ Κέβης παρατηρεῖ, ὅτι τὰ ἄλλα μὲν καλῶς ἐλέχθησαν, ἀλλὰ τὰ περὶ ψυχῆς παρέχουσι μεγάλην τοῖς ἀνθρώποις ἀπιστίαν, μήπως αὕτη τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσα ἀπολλύηται καὶ ὡς πνεῦμα ἢ καπνὸς διασκεδασθεῖσα οὐδαμοῦ ὑπάρχῃ (70Α). Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἀποδείξεως, ὅτι ὑπάρχει ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι αὕτη ἔχει καί τινα δύνάμιν καὶ φρόνησιν, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πρωτεύουσα τοῦ διαλόγου ιδέα. Ὁ Σωκράτης ἀναλαμβάνει, ὅπως ἀποδείξῃ τοῦτο ἀρχό-

μενος ἔκ τινος παλαιοῦ τῶν Ὀρφικῶν ἢ τῶν Πυθαγορείων λόγου, καθ' ὃν αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων μεταβαίνουσιν εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἐκεῖθεν πάλιν ἐπανακάμπτουσιν ἐνταῦθα καὶ γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. Ἄν δ' ἰκανῶς ἀποδειχθῇ, ὅτι οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν γίνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων, τοῦτο ἔσται τεκμήριον, ὅτι αἱ ψυχαὶ εἶναι ἀθάνατοι. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου λέγει, ὅτι πάντα, ὅσα ἔχουσι γένεσιν, δὲν γίνονται ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων (70E), π. χ. ἐκ τοῦ ἰσχυροτέρου γίνεται τὸ ἀσθενέστερον καὶ ἐκ τοῦ βραδυτέρου τὸ ταχύτερον. Πολλὰς δὲ τοιαύτας συζυγίας διελθὼν παραβάλλει τὴν τοῦ ἐγρηγορέναι καὶ καθεύδειν, πρὸς τὴν τοῦ ζῆν καὶ τεθνάναι. Ὡς δ' ἐκ τοῦ καθεύδειν γίνεται τὸ ἐγρηγορέναι καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν, οὕτως ἐκ τοῦ θανάτου ἢ ζωῇ καὶ ἐκ τῆς ζωῆς ὁ θάνατος. Εἰ δὲ μὴ ἐγίγνετο οὗτος ὁ κύκλος καὶ ἡ γένεσις ἦτο εὐθεῖα ἐκ τοῦ ἐτέρου μόνον εἰς τὸ καταντικρύ, ἐν τέλει πάντα ἦθελον λάβει τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ ἔμελλον παύσει γιγνόμενα, δηλ. εἰ ὑπῆρχε μόνον ὕπνος, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνέγερσις, τελευταῖον πάντα ἦθελον ἀποδείξει, ὅτι ὁ περὶ Ἐνδυμίωνος μῦθος δὲν ἔχει σημασίαν τινά· διότι πάντα ἔμελλον πάθει τὸ αὐτό, ἤτοι τὸν ὕπνον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ πάντα μὲν ἔθνησκον, ὅσα μετέχουσι τῆς ζωῆς, καὶ ἔμενον ἐν τῷ θανάτῳ, ἐν τέλει πάντα ἦθελον καταναλωθῇ εἰς τὸν θάνατον¹⁾.

Ἡ πρώτη αὕτη ἀπόδειξις πολλαχῶς καὶ ποικιλοτρό-

¹⁾ Ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις σοφοὶ ἄνδρες οἵτινες ὑποστηρίζουσι παραπλησίαν θεωρίαν, ὡς ὁ Fechner, Büchlein vom Leben nach dem Tode ἐν σελίδ. 1. Παράβαλλ. καὶ P. Zimmermann ἐν σελίδ. 25 της μνημονευθείσης διατριβῆς.

πως ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐλέγχεται· διότι αὕτη χορηγεῖ ἀθανασίαν οὐ μόνον τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τοῖς φυτοῖς καὶ τοῖς ζώοις. Εἶτα δεικνύει μὲν ἀμοιβαίαν μετέβασιν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐκ τῆς ζωῆς εἰς τὸν θάνατον, ὅμως δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀναβίωσιν τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἥτοι τὴν προσωπικὴν ἀθανασίαν. Πρὸς τοῦτοις οἱ τὴν ἀπόδειξιν ἀνασχευάζοντες παρετήρησαν ¹, ὅτι ἡ συζυγία τοῦ ἐγρηγορέναι καὶ τοῦ καθεύδειν διαφέρει τῆς συζυγίας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, διότι ἐκείνη δηλοῖ μόνον μεταβολὴν ἀπὸ καταστάσεως εἰς κατάστασιν ὄντος τινός, ὅπερ αὐτὸ μένει ἀναλλοίωτον, ἐν ᾧ ἐν τῇ δευτέρᾳ συζυγίᾳ ὑπάρχει ἐτεροίωσις καὶ γίνεται μόνωσις τῆς διττῆς φύσεως, διότι ἡ ψυχὴ ἀποχωρίζεται τοῦ σώματος, ὅπερ σύνθετον ὄν διαλύεται. Καὶ ἐγρηγόρσις μὲν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἰσχύος ἀνάληψις καὶ ἀνάρρωσις, ἀναβίωσις δὲ σύζευξις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος. "Ὅπως δ' ἄλλας ἀντιλογίας παραλείψωμεν ἐνταῦθα, παρατηροῦμεν μόνον, ὅτι καταπολεμεῖται καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀποδείξεως, δηλ. ἂν ὁ θανὼν δὲν ἀνεβίου, πάντα ἤθελον καταναλωθῇ εἰς τὸν θάνατον· διότι, ὡς ἀποφαίνονται, δύναται νὰ νοηθῇ αἰωνία καὶ ἀνεξάντλητος ζωῆς πηγὴ². Τινὲς δὲ τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας οὕτως ἰσχυρὰς ὑπέλαβον, ὥστε τὴν τιμὴν τοῦ φιλοσόφου θέλοντες νὰ σώσωσιν εἶπον, ὅτι ἐν τῷ τμήματι τούτῳ δὲν ἠθέλησεν ἔτι νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ὅπερ δὲν

¹) "Ὁρα Δημήτρ. Ἀλ. Χαντζαρή, Ἱστορ. τῆς φιλοσοφ. κτλ. σελ. 344.

²) "Ὁρα Zimmermann ἐν σελ. 27 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς. Ἐνταῦθα γίνεται καὶ ἡ παρατήρησις, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἔλαθεν ὑπ' ὅψει, ὅτι ἀντίκειται πρὸς τὴν θεωρίαν ὁ ἀδιαλείπτως αὐξάνων πληθυσμός.

εἶναι ὁρθόν. Διότι ἐνταῦθα κεῖται ἡ πρώτη ἀπόδειξις, ἥτις δὲν εἶναι τελεία καὶ ὡς τοιαύτην καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἀνεγνώριζε, διότι ἄλλως ἦτο περιττὸν νὰ προσθέσῃ ἄλλας ἀποδείξεις. Βεβαίως ἡ πρώτη ἀπόδειξις εἶναι εὐρυτέρα τοῦ δέοντος, ἀλλὰ πάντοτε καταλείπει τὸ κέρδος, ὅτι ἡ ψυχὴ, ὡς καὶ ἄλλα ὄντα, εἶναι ἀθάνατος.

Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀποδείξεως ἴσως δὲν ἀποδεικνύει τὴν τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἀναβίωσιν, διότι ἡ κατανάλωσις δύναται νὰ προληφθῇ καὶ διὰ τινος καθολικοῦ πνεύματος καὶ συγχύσεως τῶν διαφόρων ψυχῶν. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος, ὡς νομίζομεν, δὲν προϋποτίθῃσι τοιαύτην σύγχυσιν. Ἀφ' οὗ ἐν τῷ βίῳ ἡ ψυχὴ ἐκάστου εἶναι διακεχωρισμένη τῆς τοῦ ἄλλου, τίς ἡ ἀπόδειξις, ὅτι μετὰ θάνατον θέλει ἐπέλθῃ σύγχυσις; Βεβαίως ἡ φαντασία δύναται νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἀνεξάντλητον πηγὴν ζωῆς, ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εὔρῃ τις ἀνάλογον, ὃ δὲ πνευματικὸς κόσμος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν φυσικόν. Ἡ δὲ συζυγία τοῦ ἐγρηγορέναι καὶ καθεύδειν, ἂν μὴ ἀπατῶμεθα δὲν διαφέρει τοῦ ζῆν καὶ τεθνάναι· διότι ἐν ἑκατέρᾳ ὑπάρχει μόνον μεταβολὴ καταστάσεως· ὡς ἐν τῇ πρώτῃ, οὕτω καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡ οὐσία μένει ἡ αὐτὴ καὶ ἀλλοιοῦται ἡ κατάστασις, δηλ. ἡ ψυχὴ πρῶτον οἰκεῖ ἐν τῷ σώματι καὶ εἶτα ἀπηλλαγμένη τούτου. Ἐὰν ἀνθρωπὸς τις ἀποβαλὼν τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διαμένῃ ἐν ὑπαίθρῳ, ἢ τὸν αὐτοῦ ἱματισμὸν ἀπολέσας μένῃ γυμνός, μετέβαλεν οὐσίαν ἢ κατάστασιν; Ἀλλ' ὑποτεθείσθω, ὅτι αἱ δύο αὗται συζυγαί διαφέρουσιν ἀλλήλων· εἶναι ἄρα γε ἀνασκευὴ τῆς ἀποδείξεως τοῦ Πλάτωνος; Βεβαίως οὐχί· διότι ἐν τῇ Πλατωνικῇ ἀποδείξει δὲν προϋποτίθεται ταυτότης ἢ πλήρης ὁμοιότης, ἀλλὰ λέγεται

μόνον ὅτι τὰ ἀντίθετα γεννῶνται ἐκ τῶν ἐναντίων, ἅπερ δυνατόν νά ἦναι καὶ πολὺ διάφορα. Ὑπάρχει νόμος γενικὸς διερχόμενος δι' ἀνομοίων. Ἄλλ' ὁ Zimmermann παρατηρεῖ (ἐν σελίδ. 20), ὅτι ἡ ὅλη θεωρία στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς, τὸ περὶ ψυχῆς ὅμως εἰρημένον δύναται νά ῥηθῇ καὶ περὶ τοῦ σώματος· διότι τοῦτο διαλύεται εἰς ἄτομα, ἐξ ὧν πάλιν νέα σώματα σχηματίζονται. Σχηματίζονται μὲν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐν τῇ αὐτῇ μορφῇ, ὡς ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ.

Ὁ Πλάτων πειρᾶται, ὅπως ἀποδείξῃ ἐν τῷδε τῷ τμήματι, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἀπόλυτος φθορά, ἀλλὰ μόνον μεταβολὴ καταστάσεως· διότι ἐξ ἀπολύτου ἀνυπαρξίας δὲν δύναται νά ὑπάρξῃ γένεσις. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδείξει δὲν ἐξετάζεται ἡ τῆς ψυχῆς φύσις, ἀλλὰ μόνον ὁ ἀποχωρισμὸς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Ὁ K. Fr. Hermann, παρατηρεῖ, ὅτι ἡ πρώτη αὕτη ἀποδείξις ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῆς Ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Βεβαίως ὁ Πλάτων πραγματευόμενος ἐνταῦθα περὶ τῆς γενέσεως δὲν ἠδύνατο νά μὴ ἔχῃ ἐν νῷ τὸν Ἡράκλειτον, ἀλλ' ἀποδεικνύει οὐχὶ κατὰ τοῦτον τὸν φιλόσοφον, πρὸς ὃν διαφωνεῖ. Εἰς τὴν ὁδὸν ταύτης τῆς συζητήσεως ἤγαγεν οὐχὶ ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ προέταξε δὲ τὴν πρώτην ταύτην ἀπόδειξιν, διότι πρὸ παντὸς ὤφειλε νά ἐξετάσῃ, τί εἶναι ζωὴ καὶ θάνατος οὐ μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ζώοις καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, εἴτα δὲ νά ἐρευνήσῃ τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς.

Μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ Σωκράτους ὁ Κέβης ὑπομνήσκει, ὅτι τὴν προὔπαρξιν τῆς ψυχῆς μαρτυρεῖ καὶ τὸ συγνάκις ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου λεγόμενον, ὅτι ἡ μάθησις

οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀνάμνησις (72 E). Τοῦ Σιμμίου ἐπιθυμοῦντος νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτης τῆς ἀποδείξεως ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ, ὅτι, ἐάν τις ἰδὼν τι ἢ ἀκούσας ἢ δι' ἄλλης αἰσθήσεως ἀντιληφθεὶς πράγματός τινος ἐνθυμῆται μὴ μόνον ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ ἄλλο, λέγομεν, ὅτι οὗτος ἀνεμνήσθη, π. χ. οἱ ἔρασταί, ὅταν ἴδωσι λύραν ἢ ἱμάτιον ἢ ἄλλο τι, ὅπερ συνήθως μετεχειρίζοντο πρόσωπα ἀγαπητὰ αὐτοῖς, ἐνθυμοῦνται καὶ τὴν μορφήν τοῦ προσώπου, εἰς ὃ ἀνῆκεν ἡ λύρα. Πρὸς τοῦτοις πολλάκις τις ἰδὼν τὸν Σιμμίαν ἀνεμνήσθη τοῦ Κέβητος καὶ ἵππον ἰδὼν γεγραμμένον καὶ λύραν γεγραμμένην ἐνθυμεῖται ἄνθρωπον. Κατὰ ταῦτα ἀνάμνησις ὑπάρχει οὐ μόνον ἀφ' ὁμοίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνομοίων. Ἀλλ' ὅταν ἀναμνησκηταί τις ἐξ ὁμοίων, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐννοῇ πρὸς τούτοις, ἂν ᾖ ἢ ὑπέρτερον ἢ ὑποδεέστερον ἐκεῖνου, οὗ ἀνεμνήσθη. Οὕτω τὰ αἰσθητὰ ὄντα, ὅπερ εἶναι ἀπεικασματα ἢ εἰδῶλα τῶν ἰδεῶν, ἀναπολοῦσιν εἰς τὴν μνήμην τὰς ἀντιστοιχοῦς ιδέας, εἰ καὶ τούτοις ὑπάρχει διαφορά, π. χ. ἴσα ξύλα ἢ ἴσους λίθους ἰδόντες ἀναμνησκόμεθα τοῦ ἴσου, ἥτοι τῆς ἰσότητος (δηλ. τῆς ιδέας), καίπερ οὗσης μεταξύ τούτων διαφορᾶς, δηλ. τὰ ἴσα ξύλα ἐνίοτε φαίνονται ἄνισα, οὐδέποτε ὅμως ἡ ἰσότης φαίνεται ἀνισότης. Λοιπὸν τὰ κατὰ μέρος ταῦτα ὁμοιάζουσι μὲν πρὸς τὰς ιδέας (π. χ. τὰ ἴσα ξύλα πρὸς τὴν ἰσότητα), ἀλλ' εἶναι ὑποδεέστερα ἐκείνων. Ἐπειδὴ ὅμως ιδέαι ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχουσιν¹, ἀναγκαίως ἐμάθομεν ταύτας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ὄρν καὶ ἀκούειν καὶ

¹) Οἱ Πλατωνικοὶ διαφωνοῦσιν ἐν τῷ ζητήματι, τί εἶναι αἱ ιδέαι. Πρῶτος ὁ Ἀλκίνοος εἶπεν, ὅτι εἶναι νοήσεις τοῦ θεοῦ. Τὴν γνώμην ταύτην ἄλλοι μὲν δέχονται, ἄλλοι δ' ἀποκρούουσιν. Ὅρα Φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος ἐν σελίδι 256.

τᾶλλα αἰσθάνεσθαι, ἤτοι πρὸ τῆς γεννήσεως ἡμῶν. Ἄλλ' ἐνταῦθα δύνανται νὰ ὑπάρξωσι δύο ὑποθέσεις (76 A): ἢ ἐγεννήθημεν μετὰ τῆς γνώσεως τῶν ιδεῶν (δηλ. ὅτι αἱ ιδέαι εἶναι ἔμφυτοι, ὡς τὸ ἄδειν ἐν τοῖς πτηνοῖς), ἢ μεμνήμεθα ἐν τῷδε τῷ βίῳ τῆς ἐν τῷ προηγούμενῳ κτηθείσης ἐπιστήμης. Εἰ ἡ πρώτη ὑπόθεσις ἦτο ὁρθή, ἔπρεπε πάντες νὰ ἔχωμεν εὐθὺς σαφῇ τῶν ιδεῶν γνῶσιν. Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε εὐθὺς οὔτε πάντες ἔχομεν ταύτην σαφῇ, ἄρα αἱ ἐν τῇ ψυχῇ ὑπάρχουσαι ιδέαι εἶναι προῖον ἀναμνήσεως ἐκ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν δὲν ἐλαμβάνομεν γνῶσιν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ὑπῆρχον πρότερον χωρὶς οὔσαι τῶν σωμάτων καὶ φρόνησιν ἔχουσαι.

Ὑπὸ πολλῶν ἡ ἀπόδειξις αὕτη αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος τῆς ἡγουμένης θεωρουμένη ἀριθμεῖται ὡς δευτέρα. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα δὲν ἀποδεικνύουσιν ὁλόκληρον τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μόνον ἐν μέρος αὐτῆς, ἄλλοι τὴν ἀπόδειξιν ταύτην συνάπτουσι μετὰ τῆς ἡγουμένης· διότι κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Σιμπίου τὰ εἰρημένα ἀποδεικνύουσι μὲν τὴν προὔπαρξιν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τί κωλύει (77B) νὰ ὑπάρχῃ μὲν ἡ ψυχὴ πρὶν εἰσελθῇ εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὅταν ὅμως ἀπαλλαγῇ τούτου, νὰ τελευτᾷ καὶ διαφθέρηται; Καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ ἀπόδειξις εἶναι μὲν ἀτελής, ἀλλὰ δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἐκ τῆς ἡγουμένης, καθ' ἣν τὸ ζῶν ἐκ τοῦ τεθνεῶτος γίγνεται. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη δύναται νὰ ἔχῃ εὐρυτέραν σημασίαν, καθ' ὅσον ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ τοῦ σώματος. Ἀφ' οὗ δ' ὑπῆρχε πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ σῶμα, πρέπει νὰ ἦναί τις πολὺ ἰσχυρογνώμων, ὅπως ἰσχυρισθῇ ὅτι

κατὰ τὴν ἔξοδον θέλει ἀπολεσθῇ. Ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις αὕτη φαίνεται οἷον εἰ θυρίς, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος διορᾷ τὸν ὑπερ-
αισθητὸν κόσμον.

Ἄλλ' ἐ Σωκράτης μὴ θεωρῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα πει-
ρᾶται, ὅπως ἄρῃ τὸν φόβον, μήπως ὁ ἄνεμος, ὡς μετὰ
παιδιᾶς λέγει, ἐκβαίνουσιν τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ σώματος
διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσιν, μάλιστα ὅταν τύχῃ τις ἀπο-
θνήσκων οὐχὶ ἐν νηνεμίᾳ, ἀλλ' ἐν σφοδρῇ ἀνέμῳ. Ἐπὶ
τούτοις γελάσας ὁ Κέβης παρακαλεῖ τὸν Σωκράτη, ὅπως
ἀναπεισῇ· διότι ἴσως ὑπάρχει τις φοβούμενος τὰ τοιαῦτα
ὥσπερ τὰ μορμολύκεια (77E). Ὁ φιλόσοφος ὁρμᾶται ἐκ τῆς
ἀρχῆς, ὅτι τὰ μὲν σύνθετα διαιροῦνται, τὰ δὲ ἀσύνθετα
ἤτοι τὰ ἀπλᾶ, τὰ ἔχοντα κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως, δὲν δύνανται νὰ διαλυθῶσιν (78C). Ἀσύνθετον εἶ-
ναι, ὁ μένει αἰεὶ τὸ αὐτό, σύνθετον δὲ ὅ,τι αἰεὶ ἀλλοιοῦ-
ται, π. χ. ἀσύνθετον εἶναι αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλόν,
ὅπερ οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐνδέχεται, σύνθετα δὲ εἶναι τὰ
ἐπὶ μέρους, οἷον οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ἵπποι, τὰ ἱμάτια
κτλ. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὑποπίπτουσιν εἰς τὸν λογισμὸν
τῆς διανοίας, τὰ δὲ δεύτερα εἰς τὰς αἰσθήσεις, ἐκεῖνα μὲν
εἶναι αἰεδῆ, ταῦτα δὲ ὁρατά. Εἰς μὲν τὰ αἰεδῆ ἀνήκει ἡ
ψυχὴ, εἰς δὲ τὰ ὁρατά τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο ἡ ψυχὴ ὅταν
μὲν μεταχειρίζεται τὸ σῶμα πρὸς ἐξέτασιν ὄντος τινός,
τότε ἐλκομένη ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ
ταῦτα ἔχοντα πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἰλιγγιᾷ ὡς
μεθύουσα, διότι ἐφάπτεται τοιούτων. Ταῦτα πάσχει ἡ
ψυχὴ, διότι ἀπέρχεται εἰς ἄλλότριον κόσμον, ὡς ὁ ἄν-
θρωπος, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅταν ὅμως
καθ' ἑαυτὴν ἐξετάζῃ τὰ ὄντα, ἅτε πορευομένη εἰς τὸ
καθαρὸν καὶ ἀθάνατον, παύεται τῆς πλάνης, διότι εἶναι

συγγενής πρὸς τὸ ἐξεταζόμενον. Πρὸς τούτοις ἡ μὲν ψυχὴ δεσπόζει, τὸ δὲ σῶμα δουλεύει. Διὰ τοῦτο ἐκείνη μὲν ὁμοιάζει τῷ θεῷ, τοῦτο δὲ τῷ θνητῷ (80 A). Λοιπὸν ἡ ψυχὴ ὡς ὁμοιάζουσα πρὸς τε τὰς ιδέας καὶ τὸ θεῖον εἶναι ἀσύνθετος καὶ ὡς τοιαύτη δὲν δύναται νὰ διαλυθῇ. Ὅποταν δ' ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὁρατὸν αὐτοῦ, δηλ. τὸ σῶμα, διαλύεται, ἡ δὲ ψυχὴ ὡς ἀειδὴς ἀπέρχεται εἰς τόπον καθαρόν.

Ἀλλὰ τοῦτο γίγνεται, ἂν ἡ ψυχὴ καθαρὰ ἀπαλλασσῇται τοῦ σώματος, μηδὲν αὐτοῦ συνεφέλκουσα, ἀλλὰ συνηθροισμένη εἰς ἐαυτὴν ἥτοι ὁρθῶς φιλοσοφοῦσα. Ἄν ὅμως μεμιασμένη καὶ ἀκάθαρτος ἀπαλλάττῃται τοῦ σώματος, διότι ἐθεράπευε τοῦτο καὶ ἐγοητεύετο ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, ὥστε ἐνόμιζεν, ὅτι ἀληθὲς εἶναι μόνον τὸ σωματοειδές, οὐ δύναται τις νὰ ἄψῃται καὶ ὁ δύναται τις νὰ ἴδῃ καὶ νὰ πῇ καὶ νὰ φάγῃ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τὰ ἀφροδίσια, τὸ δὲ ἀειδὲς καὶ μὴ ὁρώμενον ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν συνήθως ἐμίσει καὶ ἔτρεψε καὶ ἔφρουγε, ἂν, λέγω οὕτως ἀπαλλασσῇται ἡ ψυχὴ, γίνεται βαρεῖα καὶ ἔλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον· διότι φοβεῖται τὸ ἀειδὲς καὶ κυλινδεῖται περὶ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους. Πλανῶνται δ' αἱ ψυχαί, μέχρις ὅτου ὑπὸ ἐπιθυμίας τοῦ σωματοειδοῦς ἐνδυσθῶσι πάλιν εἰς τὸ σῶμα (80 E). Ἐνδύονται δ', ὡς εἰκός, εἰς τοιαῦτα ἥθη, περὶ ἃ ἐσπούδασαν κατὰ τὸν βίον καὶ οἱ μὲν παραδοθέντες εἰς γαστριμαργίας καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεταβαίνουσιν εἰς τὰ γένη τῶν ὄνων, οἱ δὲ προτιμήσαντες τὰς ἀδικίας καὶ τὰς τυραννίδας καὶ τὰς ἀρπαγὰς εἰς τὰ τῶν λύκων καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων, οἱ δὲ ἀσχοληθέντες περὶ τὴν δημοτικὴν καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν ἄνευ φιλοσοφίας καὶ

νοῦ εἰς τὰ τῶν μελισσῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμηκῶν ἢ εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἀνθρώπινον γένος.

Εἰς δὲ τὸ θεῖον φθάνουσι μόνον οἱ ὀρθῶς φιλοσοφούντες, οἵτινες οὔτε οἰκοφθορίαν, οὔτε πενίαν φοβοῦνται, διότι γινώσκουσι, ὅτι ἡ φιλοσοφία τὴν ψυχὴν δεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην ἡρέμα παραμυθεῖται καὶ ἐπιχειρεῖ, ὅπως λύσῃ πείθουσα αὐτήν, ἵνα συλλέγηται καὶ ἀθροίζεται καὶ μὴ πιστεύῃ εἰς μηδὲν ἄλλο ἢ εἰς ἑαυτὴν (83 B). Ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου ἀπέχεται τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων· διότι ἐκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ καὶ ποιεῖ, ὥστε νομίζει, ὅτι τὰ σωματοειδῆ εἶναι ἀληθῆ. Οὕτω γίνεται ὁμότροπος καὶ ὁμότροφος τοῦ σώματος καὶ τοιαύτη, ὥστε δὲν δύναται νὰ φθάσῃ καθαρά εἰς Ἄϊδου, ἀλλὰ πλήρης τοῦ σώματος ἐξερχομένη πίπτει ταχέως πάλιν εἰς ἄλλο σῶμα. Δὲν νομίζει δ' ἡ τοῦ φιλοσόφου ψυχὴ, ὅτι πρέπει νὰ παραδίδηται εἰς ἡδονὰς καὶ εἰς λύπας καὶ οὕτω νὰ μεταπίπτῃ ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα, ἀλλὰ πιστεύει, ὅτι θεωμένη τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ θεῖον καὶ ὑπ' ἐκείνου τρεφομένη ζῇ καί, ὁπόταν τελευτήσῃ, ἔρχεται εἰς τὸ συγγενές. Ἐκ τοιαύτης δὲ τροφῆς δὲν ὑπάρχει φόβος, μὴ διασπασθῇ καὶ διαφυσθῇ ὑπὸ τῶν ἀνέμων.

Ἡ μὲν πρώτη ἀπόδειξις ὀνομάζεται φυσική, ἡ δὲ δεύτερα ψυχολογική καὶ ἡ τρίτη ὀντολογική, ὅπερ ὄνομα ἀποδίδεται ὑπὸ τινων καὶ εἰς τὴν τετάρτην. Ἐν τῇ ἀποδείξει ταύτῃ ὑπάρχει ἐνότης τοῦ νοῦντος πνεύματος καὶ τῶν νοουμένων ὄντων¹. Παρατηρήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ὅτι οὐ μόνον τὸ ἀπλοῦν, οἷα ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ σύν-

¹) Zeller, Griech. Phil II, 531.

θετον εἶναι ἄφθοαρτον καὶ ἀνώλεθρον· διότι οὔτε τι ἐξ ὄντος εἰς τὸ μηδὲν ἀπόλλυται, οὔτε τι ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸ εἶναι μεταβαίνει. Τοῦτο εἶναι μὲν ἀληθές, ἀλλὰ τὸ σῶμα διαλύεται, πάλιν δὲ συντιθέμενον δὲν θέλει ἔχει κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἰσχυρά, ἂν δεχθῶμεν ἰδέας. Ἄν ὅμως αὐταὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ φιλαὶ ἀφαιρέσεις, καὶ τὸ ἀπλοῦν τῆς ψυχῆς αἴρεται. Τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου ἐπειράθη, ὅπως ἐπιρρώσῃ ὁ M. Mendelssohn τὸ ἐξῆς δίλημμα θέμενος· ἂν ἡ ψυχὴ ᾖ συντεθειμένη ἐκ μερῶν, ταῦτα πρέπει νὰ ᾖ ζῶντα ἢ νεκρά· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον εἶναι ἄτοπον, διότι ἠθέλομεν ἔχει πληθὺν ψυχῶν, τὸ δὲ δεύτερον δὲν δύναται νὰ νοηθῇ, διότι νεκρά ὄντα ἐν τῇ συνθέσει δὲν δύνανται νὰ δώσωσι ζῶν καὶ νοῦν ὄν¹.

Εἰς τὴν τρίτην φιλοσοφικὴν ἀπόδειξιν ὁ Πλάτων προσέθηκε κάλλιστον μῦθον (80E-84E), ὅστις εἶναι ἡδιστος μὲν τοῖς ἀναγνώσταις, δυσερμῆνευτος δὲ τοῖς ἐξηγηταῖς. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὸν ἀδάμαντα; Πολλάκις νομίζει τις, ὅτι ἀκριβῶς τοῦτον παρετήρησε καὶ τό τε κάλλος καὶ τὴν λάμψιν αὐτοῦ ἐθαύμασεν, ἀλλ' αἶφνης στρέψας τοῦτον βλέπει σελαγιζόντα κατὰ μυστρία νέα χρώματα. Πολλὰ μὲν ἐγράφησαν περὶ τοῦδε τοῦ μύθου, ἀλλὰ πάντα τὰ γραφέντα δὲν φαίνονται ἱκανὰ πρὸς διαφώτισιν αὐτοῦ. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα προδήλως οὔτε φιλοσοφικὴ ἀπόδειξις εἶναι, οὔτε συνέπεια τῶν ἡγουμένων φιλοσοφικῶν ἀποδείξεων δύναται νὰ θεωρηθῇ, οὔτε ἠθικὴ θεωρία τὴν διαλεκτικὴν ἀπόδειξιν ἐπιρρωννύουσα². Διότι ἐν τῷδε τῷ τμήματι ἡ ἀθανασία τῆς ψυ-

¹) "Opa Zimmermann ἐν σελ. 43. ²) Παράβλ. Bischoff ἐν σελίδ. 47 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς.

χῆς προϋποτίθεται ὥς τι βέβαιον καὶ μόνον ἢ μοῖρα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ εἰκονίζεται μετὰ ποιητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ ὕλη ὅμως, ἐξ ἧς πλάσσεται ὁ μῦθος, δὲν εἶναι φιλὰ τῆς φαντασίας ἰνδάλματα, ἀλλὰ λεπταὶ φιλοσοφικαὶ παρατηρήσεις μετὰ τολμηρᾶς φαντασίας διεσκευασμέναι πρὸς ἀπεικόνισιν τοῦ μέλλοντος βίου. Ἡ φιλοσοφία μετὰ τῆς ποιήσεως καὶ ἡ ἀλήθεια μετὰ τοῦ πλάσματος λίαν τεχνηέντως ἐνυφαίνονται. Πρὶν εἰσελθῇ αὖθις ὁ Πλάτων εἰς τὸ μεστὸν πόνων ἔδαφος τῆς διαλεκτικῆς, ἀναβαίνει ἐφ' ὕψηλῆς σκοπιᾶς, ὅθεν θεᾶται χώραν πλήρη κάλλους. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο κοσμεῖ τὸν διάλογον, παρέχει ἀναψυχὴν τῷ ἀναγνώστῃ καὶ δεικνύει, ὅτι τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζήτημα δὲν εἶναι φιλὸν θεωρήμα μηδόλως ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐπιδρῶν, ἀλλὰ ὅτι τοῦτο εἶναι πλήρες ἐλπίδων, ἃς μόνῃ ἡ φιλοσοφία ὑπισχνεῖται. Λοιπὸν εἶναι τὸ θριαμβευτικὸν ἄσμα τοῦ πίπτοντος μὲν, ἀλλὰ νικῶντος ἥρωος, εἶναι τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ πτηνοῦ τοῦ ἀνήκοντος τῷ θεῷ τοῦ φωτός, εἶναι ὁ ὕμνος εἰς τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἀπαλλάττουσαν τὸν ἀνθρωπον ἐκ τῆς ἀπάτης τοῦ θεωρεῖν τὰ αἰσθητὰ ὡς ἀληθῆ καὶ λύουσαν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης τέρπεται ἐν τηλικαύτῃ παιδρότῃ, ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης ἀποροῦντες προωθοῦσιν ἀλλήλους καὶ κελεύουσιν, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸν φιλόσοφον, ἀλλ' ὀκνοῦσι νὰ πράξωσι τοῦτο φοβούμενοι, μὴ ἦναι ἀηδὲς τοῦτο διὰ τὸν θάνατον, ὃν θεωροῦσι συμφοράν (84 D). Τοῦτο ἀκούσας ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι δὲν εἶναι φαυλότερος τῶν κύκνων, οἵτινες, ὅταν ἐννοήσωσιν, ὅτι μέλλουσι νὰ ἀποθάνωσιν, ἄδουσιν ἐκ χαρᾶς· διότι ἅτε μαντικοὶ ὄντες προγινώσκουσι τὰ ἐν Ἄδου ἀγαθὰ. Καὶ ὁ Σωκράτης ὁμό-

δουλος τῶν κύκνων ὧν καὶ τὴν μαντικὴν παρὰ τοῦ δεσπότητος λαβὼν οὐχὶ δυσθυμότερον ἐκείνων ἀπαλλάσσεται τοῦ βίου. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου θάρρος λαβὼν ὁ Σιμμίας λέγει, ὅτι τὸ γινώσκειν τὸ ἀκριβὲς ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἶναι ἢ ἀδύνατον ἢ δυσκολώτατον, ἀλλὰ πρέπει ὁ μὴ μαλθακὸς ἢ νὰ μάθῃ, ἢ νὰ εὕρῃ, ἢ, ἂν ταῦτα δὲν ᾔῃαι δυνατά, νὰ λάβῃ τὴν ἀρίστην τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδείξεων καὶ ἐπὶ ταύτης ὡς ἐπὶ σχεδίας νὰ διαπλεύσῃ τὸν βίον, ἂν μὴ ᾔῃαι δυνατὸν ἀσφαλέστερον ἐπὶ βεβαιότερου ὀχήματος ἢ τοῦ λόγου νὰ διαπορευθῇ (85 D). Μετὰ τὸ προοίμιον τοῦτο ὁ Σιμμίας ἐνίσταται λέγων, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία τις, ὡς ἡ τῆς λύρας. Ταύτης ἡ μὲν ἀρμονία εἶναι ἀόρατον καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαλον καὶ θεῖόν τι, αὐτὴ δὲ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ εἶναι σώματα καὶ γεώδη καὶ τοῦ θνητοῦ συγγενῇ. Διὰ τοῦτο ὅταν τις κατάρξῃ λύραν ἢ διατέμῃ καὶ διαρρήξῃ τὰς χορδὰς, δὲν δύναται νὰ δισχυρισθῇ, ὅτι ἡ ἀρμονία ἐκείνη διαμένει. Καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι κρᾶσις καὶ ἀρμονία ἐντεταμένου τοῦ σώματος καὶ συνεχομένου διὰ τῆς εὐκрасίας τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ τῶν τοιούτων. Λοιπὸν ὅταν τὸ σῶμα χαλασθῇ ἀμέτρως ἢ ἐπιταθῇ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, ἡ μὲν ψυχὴ εὐθὺς ἀπόλλυται, τὰ δὲ λείψανα τοῦ σώματος παραμένουσι, μέχρις ὅτου κατακαυθῶσιν ἢ κατασαπῶσιν. Ἡ ψυχὴ ὄντως εἶναι θειότης, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρμονίαι τοιαῦται εἶναι.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Σωκράτης, μειδιάσας καὶ παρακαλέσας ἄλλον εὐπορώτερον, ἵνα ἀποκριθῇ, ὑπισχνεῖται, ὅτι μέλλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀπόκρισιν, ἀφ' οὗ πρότερον ἀκούσῃ τοῦ Κέβητος, ὅστις ὁμολογεῖ μὲν, ὡς πάνυ ἱκανῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ ψυχὴ προὔπηρχε πρὶν αὕτη εἰσελθῇ

εἰς τὸ σῶμα, ὅμως λέγει, ὅτι δὲν ἀπεδείχθη καὶ ὅτι αὕτη μετὰ θάνατον ὑπάρξει που. Ὁ δὲ Κέβης δέχεται μὲν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἰσχυρότερον καὶ πολυχρονιώτερον τοῦ σώματος, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι καὶ αὕτη ἐν τέλει ἐξαντληθεῖσα θνήσκει, δηλ. ὡς ὁ ὑφάντης πολλὰ ἱμάτια ὑφηνάμενος καὶ ταῦτα κατατρίψας ἐν τέλει καὶ οὗτος θνήσκει, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ πολλὰ σώματα κατατρίψασα, ἀλλ' αἶε τὸ κατατριβόμενον ἀνυφαίνουσα ἐν τέλει θνήσκει καὶ αὕτη (87 C). Ἐὰν δ' οὕτως ἔχῃ, εἶναι ἀνόητον νὰ θαρρῇ τις εἰς τὸν θάνατον, ἂν μὴ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι παντάπασιν ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον· διότι ἄλλως ὁ μέλλων νὰ ἀποθάνῃ πρέπει νὰ φοβῇται ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, μήπως ἐν ταύτῃ τῇ διαζεύξει τοῦ σώματος παντάπασιν ἀπολεσθῇ (88 B).

ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων τούτων τῶν Θηβαίων οἱ παρестῶτες, καίπερ ὑπὸ τοῦ ἔμπροσθεν λόγου σφόδρα πεπεισμένοι, ὅμως εἰς ἀπιστίαν μετεβλήθησαν. Ὁ ἀκροατὴς τοῦ Φαίδωνος Ἐχεκράτης ἀποδίδει δίκαιον τοῖς ἀπιστήσασιν καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ ἡ ἐνστασις, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία. Ὁ Σωκράτης ὅμως κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Φαίδωνος ἡδέως καὶ εὐμενῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐδίδεατο τὰς ἀντιρρήσεις τῶν νεανίσκων, καὶ ὁξέως ἐννοήσας τὸ πάθος τῶν ἀκροατῶν ὥσπερ ἡττημένους ἀνεκαλέσατο ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τοῦ λόγου. Παίζων δ' ἐν ταῖς θριξὶ τοῦ Φαίδωνος, ὅστις ἐκάθητο παρὰ τῇ κλίνῃ τοῦ διδασκάλου, παρακαλεῖ τὸν νέον, ἵνα ἀμφότεροι ἀποκείρωσι τὰς κόμας, ἂν ὁ λόγος τελευτήσῃ καὶ δὲν ἀναβιώσῃ (89 B). Μετὰ τὴν παιδιὰν ταύτην προτρέπει τοὺς ἐταίρους, ὅπως μὴ γένωνται μισόλογοι, ὡς γίνονται οἱ μισάνθρωποι. Γεννᾶται δ' ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἢ τε μισολογία καὶ

ή μισανθρωπία. "Αν τις άνευ τέχνης πιστεύσῃ εἰς τινὰ καὶ νομίσῃ, ὅτι εἶναι ἀληθὴς καὶ πιστός, καὶ ἔπειτα εὖρῃ τοῦτον πονηρὸν καὶ ἄπιστον καὶ ὅταν πάθῃ τοῦτο πολλὰ-κὶς μάλιστα διὰ τοὺς οἰκειοτάτους καὶ ἑταιροτάτους, ἐν τέλει μισεῖ πάντας καὶ γίνεται μισάνθρωπος. Ὁ τοιοῦτος ὅμως ἀγνοεῖ τὴν τέχνην τοῦ μεταχειρίζεσθαι ἀνθρώπους καὶ δὲν γινώσκει, ὅτι οἱ σφόδρα χρηστοὶ καὶ οἱ σφόδρα κακοὶ εἶναι ὀλίγοι, οἱ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ πλεῖστοι, ὡς οἱ σφόδρα μεγάλοι κατὰ τὸ σῶμα καὶ οἱ σφόδρα μικροὶ καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, τὰ μὲν ἄκρα εἶναι σπάνια, τὰ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἄφθονα καὶ πολλὰ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει, ἂν πιστεύσῃ τις άνευ τέχνης εἰς τοὺς λόγους, δηλ. ἐν τέλει γίνεται μισόλογος. Παροτρύνας δ' ὁ Σωκράτης τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, ὅπως συνομολογήσωσι μὲν, ἂν λέγῃ τι ἀληθές, ἀντιτείνωσι δ', ἂν μὴ συμβαίῃ τοῦτο, καὶ συγκεφαλαιώσας τὰς τῶν Θηβαίων ἀντιρρήσεις προβαίνει εἰς τὴν ἀνασκευὴν αὐτῶν (92Λ).

Καὶ πρῶτον ἡ τοῦ Σιμμίου ἔνστασις εἶναι μὲν καλή, ἀλλ' αἱ ἀποδείξεις αἱ διὰ τοῦ πιθανοῦ γιγνόμεναι ἐξαπατῶσι καὶ δὴ ἡ παροῦσα ἐξελέγχεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἡμαρτημένη 92 Ο). Ὁ Σιμμίας ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἀνάμνησις καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ προϋπῆρχε πρὶν εἰσελθῇ εἰς τὸ ἀνθρώπινον εἶδος. Τούτου ὁμολογημένου ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ παραβολὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἀρμονίαν δὲν εἶναι ἀκριβής· διότι ἐκείνη μὲν προϋπάρχει τοῦ σώματος, ἡ δ' ἀρμονία ἔπεται τῇ συνθέσει τῆς λύρας καὶ τῶν χορδῶν καὶ τῶν φθόγγων (93 Α). Δεύτερον ἡ μὲν ἀρμονία εἶναι δεκτικὴ διαφόρων βαθμῶν, ἡ δὲ ψυχὴ οὐχί, δηλ. ἡ ἀρμονία ὡς σύνθεσις ἐξαρτᾶται ἐξ ἐκείνων, ἐξ ὧν σύγκειται μὴ δυναμένη νὰ κινηθῇ ἢ νὰ φθέγγῃται ἢ ἄλλο

τι νὰ ἐναντιωθῇ τοῖς μέρεσι. Διὰ τοῦτο ἂν ἡ λύρα ἐπὶ μᾶλλον ἀρμωσθῇ καὶ ἐπὶ πλεόν, γίνεται ἀνάλογος ἡ ἀρμονία. Τοῦναντίον ἡ ψυχὴ εἶναι αἰεὶ ἡ αὐτή, οὐδὲ ἐπιδέχεται τὸ πλεόν ἢ ἥττον, ἥτοι ψυχὴ τις δὲν εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον ἐτέρας. Ἄν ἡ ψυχὴ ἦτο ἀρμονία, ἔπρεπε πᾶσαι αἱ ψυχαὶ νὰ ἦναι ὁμοίως ἀγαθαί, ὅπερ ἄτοπον. Οὕτως οἱ νομίζοντες, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία τις, δὲν δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἐν ταύτῃ ἀρετὴν καὶ κακίαν, ὧν ἐκείνη μὲν εἶναι ἀρμονία ἠθικὴ, αὕτη δὲ ἀναρμωστία. Ἄλλ' ἂν ἡ ψυχὴ ἦτο ἀρμονία, ἔπρεπεν ἐν τῇ ἀρμονίᾳ ταύτῃ νὰ ὑπάρχῃ ἄλλη ἀρμονία, καὶ ἐν τῇ ἀρμονίᾳ (τῇ ψυχῇ δηλαδὴ) νὰ ὑπάρχῃ ἀναρμωστία, ὅπερ ἤθελεν εἶναι ἄτοπον (94 A). Τρίτον, ἂν ἡ ψυχὴ ἦτο ἀρμονία, ἦτο πρέπον νὰ ἔπηται τοῖς μέρεσιν, ἐξ ὧν σύγκειται. Τοῦναντίον ἡ ψυχὴ ἐναντιοῦται εἰς τὸ σῶμα· π. χ. ὑπάρχοντος καύματος καὶ δέψους ἡ ψυχὴ ἔλκει τὸ σῶμα εἰς τὸ ἐναντίον, δηλ. εἰς τὸ μὴ πίνειν, καὶ πείνης ὑπαρχούσης εἰς τὸ μὴ ἐσθίειν καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ ψυχὴ ἡγεμονεύει καὶ δεσπόζει τοῦ σώματος (95 D)¹. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἐπιτελεῖ τὸ ἐαυτῆς καθῆκον ἐναντιουμένη εἰς τὸ σῶμα, πῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀρμονία τῶν ἐν τῷ σώματι ἡρμωσμένων ;²

¹) Ὁ Πλάτων κυροῖ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ καὶ δι' ὁμηρικῶν χωρίων Ὀδυσσ. υ, 18, ἐνθα ὁ Ὀδυσσεύς ἰδὼν τὰς θεραπαινίδας μετὰ τῶν μνηστέρων μιγνυμένας ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ τούτους. Τότε ἡ καρδία αὐτοῦ ὡς κύων ὑλάσκει, ἀλλ' ὁ ἥρωϊς περιώρισε τὸ πάθος·

Σιῆθος δὲ πλῆξας κραδίην ἠνίπαπε μύθο

Τέταθι δὴ, κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποί' ἔτιης,

ἥματι τῷ ὅτε μοι μένος ἦσθιε Κύκλωψ

ἰφθίμους ἑταίρους·

²) Παράφρασις. Adam Komma, Erörterung der Künstler. Form des Platonischen Dialogs Phaedon etc. ἐν σελίδ. 24.

Οὕτως ἀνασκευασθείσης τῆς ἐνστάσεως τοῦ Σιμπίου προβαίνει εἰς τὴν ἀνασκευὴν τῆς τοῦ Κέβητος, καθ' ὃν ἡ προὔπαρξις τῆς ψυχῆς δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀθανασίαν αὐτῆς. Ὁ Σωκράτης πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἐνστάσεως προστίθῃσι καί τι ἐξ ἑαυτοῦ λέγων, ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς ψυχῆς εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀρχὴ ὀλέθρου ὥσπερ νόσος (95 D). Μετὰ τὴν προσθήκην φέρει τὴν τελευταίαν ἀπόδειξιν. Ἐπὶ τούτῳ ἄρχεται διὰ μακρῶν ἀφηγούμενος τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφικῆς διανοίας αὐτοῦ. Τοῦτο λέγεται μὲν περὶ τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ δέον νὰ νοῆται περὶ αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος. Τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ φιλόσοφος ἡσχολήθη περὶ τὴν ἐπιστήμην ἐκείνην, ἣν ὀνομάζουσι Περὶ φύσεως ἱστορίαν, διότι ἐφαίνετο αὐτῷ ὑπερήφανον τὸ γινώσκειν τὰς αἰτίας, διὰ τί ἕκαστον γίγνεται καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί ἔστι. Ἀλλὰ πολὺ λάκισ ἐξετάσας τὰ τοιαῦτα ἐπέισθη, ὅτι ἡ φυσικὴ φιλοσοφία τῶν Ἰώνων ἐξετάζει μὲν πληθὺν δευτερευουσῶν αἰτιῶν, ἀλλὰ δὲν ὑψοῦται εἰς τὴν πρώτην αἰτίαν. Ἐν ᾧ δ' οὕτως ὁ Σωκράτης διέκειτο, ἤκουσεν, ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας ἔλεγε τὸν νοῦν τὸν κοσμοῦντα καὶ τὸν αἴτιον πάντων (97 C). Ἐπὶ τούτῳ ἐχάρη νομίσας, ὅτι εὔρε διδάσκαλον τῆς αἰτίας τῶν ὄντων. Λαβὼν λοιπὸν τὰς βίβλους τοῦ Ἀναξαγόρου ἀνεγίνωσκεν, ἀλλὰ προῖων παρετήρησεν, ὅτι δὲν μετεχειρίζετο ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος τὸν νοῦν, ἀλλὰ τὰς αἰτίας ἀπέδιδεν εἰς ἀέρας καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα καὶ ἄλλα πολλὰ. Οὕτως ἔπαθεν ὁμοιότατον πρὸς τὸν λέγοντα, ὅτι ὁ Σωκράτης πάντα τὰ πραττόμενα πράττει διὰ τοῦ νοός· ἔπειτα δ' ἐπιχειρήσας νὰ λέγῃ τὰς αἰτίας ἐκάστων, ἅπερ πράττει, πρῶτον λέγει, ὅτι κάθηται ἐνταῦθα, διότι τὸ σῶμα αὐτοῦ σύγκειται ἐξ ὀστέων

καὶ νεύρων, δι' ὧν κάθηται· ὡσαύτως ἐπιχειρήσας νὰ ἐξηγήσῃ τὸ διαλέγεσθαι ἀποδίδει τὴν αἰτίαν εἰς φωνὰς καὶ ἀέρας καὶ ἀκοὰς καὶ ἄλλα μυρία, ἐν ᾧ ἡ ἀληθοῦς αἰτία εἶναι, ὅτι κάθηται ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, διότι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν αὐτόν, οὗτος δ' ἐνόμισε δικαιοτέρον νὰ παραμένῃ καὶ νὰ ὑποστῇ τὴν τιμωρίαν (90 E).

Τούτου ἕνεκεν ἠναγκάσθη ὁ Σωκράτης, ὅπως χαράξῃ ἰδίαν ὁδὸν ἀπιδῶν οὐχὶ εἰς τὰ ὄντα αὐτά, ἀλλὰ εἰς τὰς ιδέας. Οὕτως ἕκαστον ὃν λαμβάνει τὸ ὄνομα, διότι τοῦτο μετέχει τῆς ιδέας, π. χ. ἂν τι ὑπάρχῃ καλὸν πλὴν τῆς ιδέας τοῦ καλοῦ (100 C). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕνεκα μεγέθους τὰ μεγάλα εἶναι μεγάλα καὶ τὰ μεγαλειότερα εἶναι μεγαλειότερα καὶ ἕνεκα μικρότητος τὰ μικρότερα εἶναι μικρότερα. Πᾶσα δ' ἄλλη αἰτιολογία φέρει εἰς σύγχυσιν, π. χ. ἂν τις λέγῃ τι καλὸν ἕνεκα τοῦ εὐανθοῦς χρώματος ἢ ἕνεκα τοῦ σχήματος. Ἐν τῷ αὐτῷ ὄντι φαίνεται ἐνίοτε, ὅτι ὑπάρχουσι δύο ἀντίθετοι ἔννοιαι, οἷον ἄνθρωπόν τινα δυνάμεθα ἐν παραβολῇ πρὸς ἄλλον νὰ ὀνομάσωμεν μικρόν, καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλον μέγαν. Αὐτὸ ὅμως τὸ μέγεθος δὲν θέλει νὰ ᾔῃαι ἅμα μέγα καὶ μικρόν, ἀλλὰ συμβαίνει ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ φεύγει καὶ ὑποχωρεῖ, ὅταν πλησιάσῃ εἰς τὸ ἐναντίον, δηλ. τὸ μικρόν, ἢ ἐκείνου προσελθόντος ἀπόλλυται· διότι δὲν θέλει νὰ ᾔῃαι ἄλλο ἢ ὅ,τι ἦτο, ὑπομένον καὶ δεξιόμενον τὴν σμικρότητα (102 E). Ἀλλὰ τούτων λεγομένων ὑπολαβὼν τις (τίς δ' ἦτο, δὲν ἐνθυμεῖται ὁ Φαίδων, ὅπως εἶπη τοῖς ἀκροαταῖς αὐτοῦ) εἶπεν, ὅτι ταῦτα ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδείξει εἰρημένα, ὅτι ἐκ τοῦ ἐλάττονος γίγνεται τὸ μεῖζον καὶ ἐκ τοῦ μεῖζονος τὸ ἔλαττον καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, τὸ ἐναντίον ἐκ τοῦ ἐναντίου. Ἀλλ' ὁ

Σωκράτης αἶρει τὴν ἀντίφασιν, διότι ἐκεῖ μὲν ἐλέγετο, ὅτι τὸ ἐναντίον πρᾶγμα γίγνεται ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐνταῦθα δέ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἐναντίον (δηλ. ἡ ἰδέα) δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐναντίον ἑαυτῷ, οὔτε ἐν ἡμῖν, οὔτε ἐν τῇ φύσει (103 B). Τὰ πράγματα ἢ τὰ κατὰ μέρος ὡς μετέχοντα τῶν ἰδεῶν λαμβάνουσι τὴν ἐπωνυμίαν τούτων, π. χ. ἡ χιὼν καίπερ οὔσα διάφορος τῆς ψυχρότητος καὶ τὸ πῦρ διάφορον τῆς θερμότητος ὅμως καὶ ἐκείνη καλεῖται ψυχρὸν καὶ τοῦτο θερμόν. Ἡ χιὼν, ὡς λέγει ὁ Neuhaus, κρύπτει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἰδέαν τῆς ψυχρότητος καὶ τὸ πῦρ τὴν τῆς θερμότητος, ἀμφοτέραι δ' αἱ οὐσίαι δὲν εἶναι νοηταὶ ἄνευ τούτων τῶν ἰδεῶν¹. Ὡσαύτως ἡ τριάς δὲν εἶναι μὲν αὐτὸ τὸ περιττόν, ὅμως, ἐπειδὴ μετέχει τούτου, ὀνομάζεται περιττόν. Ὡς δὲ τὸ πῦρ εἶναι ἀχώριστον τῆς θερμότητος, οὕτως ἡ ψυχὴ εἶναι ἀχώριστος τῆς ζωῆς· ὅ,τι δῆποτε δὲ καὶ ἂν καταλάβῃ ἡ ψυχὴ, πάντοτε φέρει ζωὴν αὐτῷ. Λοιπὸν κατὰ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν τῶν ἰδεῶν ἡ ψυχὴ οὔσα ἡ αἰτία τῆς ζωῆς ἀποκλείει τὸ ἐναντίον ἑαυτῇ, δηλ. τὸν θάνατον. Τοῦ θανάτου δὲ ἐπερχομένου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον τὸ μὲν θνητὸν αὐτοῦ θνήσκει τὸ δ' ἀθάνατον σῶον καὶ ἀδιάφθορον ἀπέρχεται ὑπεκχωρήσαν εἰς τὸν θάνατον (106 E).

Ῥίπτοντες νῦν ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐνστάσεων τῶν δύο Θεβαίων παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ Σιμμίλου ἦτοι ἡ παραβολὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἁρμονίαν ἀπορρέει ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῶν Πυθαγορείων ἢ κατ' ἄλλους τῶν

¹) Ἐν τῇ διατριβῇ τῇ ἐπιγραφομένῃ *Der in Platons Phädon aus der Idee des Lebens geführte Beweis für die Unsterblichkeit der Seele*, Hamburg 1885 ἐν σελίδ. 14.

Ὅρφικῶν. Ἡ θεωρία αὕτη γίνεται μὲν ἀρεστὴ πολλοῖς, ἀλλ' εἶναι ἄτοπος, ὥς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης παρετήρησε. Κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον φιλόσοφον ἡ κίνησις ὑπὸ πάντων ἀπονέμεται τῇ ψυχῇ, καὶ ὁμοῦς αὕτη δὲν ἀνήκει τῇ ἁρμονίᾳ. Ἡ ἁρμονία, ὥς λέγει ὁ Σταγειρίτης, εἶναι κατηγορούμενον τῆς ὑγείας, ἢ ὅλως τῶν σωματικῶν ἀρετῶν καὶ οὐχὶ τῆς ψυχῆς. Πρὸς δὲ εἶναι ἄτοπον, ὥς λέγει, τὸ ὁνομάζειν ψυχὴν τὸν λόγον ἥτοι τὴν ἀναλογίαν τῆς μίξεως, διότι ἡ μῆξις εἶναι διάφορος ἐν τοῖς διαφόροις μέλεσι, π. χ. ἄλλην ἔχει ἡ σὰρξ καὶ ἄλλην τὸ ὄστον. Ἄρα ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν πολλὰς ψυχὰς καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἀφοῦ πάντα τὰ μέλη εἶναι ἐκ στοιχείων μεμιγμένων καὶ ἡ ψυχὴ ὠρίσθη ὥς ἁρμονία τῆς μίξεως¹. Ἐν τῷ τελευταίῳ μέρει τῆς ἀνασκευῆς, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ἄρχει τοῦ σώματος, ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ τὸ σῶμα ἐνίοτε ἄρχει τῆς ψυχῆς. Τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ὁμολογεῖ, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸν προορισμόν, ἵνα ἄρχῃ τοῦ σώματος. Πρὸς κύρωσιν δὲ τοῦ ἀρχικοῦ τῆς ψυχῆς ὁ Σωκράτης ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὀμήρου, ὅπως δείξῃ, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δόγμα εἰλημμένον ἐξ ἰδεολογικῆς τινος φιλοσοφίας, ἀλλὰ γνώμη τῆς καθ' ὅλου συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἐναργέστατα παρὰ τῷ Ὀμήρῳ ἀπεικονίζεται. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ ἀνασκευὴ τῆς ἀντιρρήσεως τοῦ Σιμμίου περιέχει τρεῖς ἀποδείξεις ἢ μᾶλλον ἀντιλήψεις, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη παράγεται ἐκ τῆς γενέσεως τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἡ τρίτη ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς.

Οἱ τοῦ Σωκράτους λόγοι ἀποδεικνύουσι μόνον, ὅτι ἡ

¹] Ἀριστοτέλ., Περ. Ψυχ. Α. 4 408 α.

ψυχὴ δύναται νὰ ᾔηται ἀθάνατος, ἀλλ' ὁ Κέβης δεῖται ἀποδείξεως, ὅτι ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ ᾔηται ἀθάνατος. Πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ὁ φιλόσοφος ἐξετάζει τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀλλὰ παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο οὔτε ἡ φυσικὴ φιλοσοφία, ἤτοι ἡ Ἰωνικὴ, οὔτε ἡ μαθηματικὴ, ἤτοι ἡ Πυθαγόρειος, δύναται νὰ λύσῃ. Ἀμφότεραι προϋποθέτουσιν, ὅτι εἶναι αἰνίγμα καὶ δὴ ἡ μὲν φυσικὴ φιλοσοφία ἐξηγεῖ τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἐκ διαφόρων ὑλῶν καὶ δυνάμεων, ἀλλὰ δὲν ἐξηγεῖ διὰ τί αἱ δυνάμεις καὶ αἱ ὕλαι εἶναι διάφοροι καὶ ἡ μαθηματικὴ λαμβάνει ἐκ τῆς πείρας, ὅτι ἐξ ἑνὸς καὶ ἑνὸς γίγνεται δύο καὶ ἐντεῦθεν προβαίνει εἰς ἄλλους συλλογισμούς, ἀλλὰ δὲν ἐξηγεῖ, πῶς συμβαίνει, ὅτι ἐκ τοῦ ἑνὸς γίγνεται πλῆθος. Ὁ Σωκράτης δὲν μνημονεύει τῶν Ἐλεατῶν ἐν τῇ κριτικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας, διότι οὗτοι ὅλως ἡρνοῦντο τὴν γένεσιν. Ὅντως ὁ Ἀναξαγόρας ἀνακηρύχας τὸν νοῦν αἰτίαν πάντων εὗρέ τι, ὅπερ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξηγήσεως, διότι εἶναι ἀπλοῦν, οὐχὶ γεγεννημένον, ἀληθοῦς ἀρχή. Ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου τούτου φιλοσόφου τὰ ὄντα δὲν ἐξηγοῦντο διὰ τοῦ νοός, ἀλλὰ πάλιν δι' αὐτῶν τῶν ὄντων καὶ δὲν ἡδύνατο νὰ γίνῃ ἄλλως, διότι μεταξὺ τοῦ νοός καὶ τῶν ὄντων ἔλειπε τὸ μεσάζον, δι' οὗ ἡ γένεσις ἡδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ. Τοῦτο παρέχουσιν αἱ ιδέαι τοῦ Πλάτωνος. Ἐνταῦθα δ' ὁ φιλόσοφος προτάσσει τὴν θεωρίαν αὐτοῦ περὶ τῶν ιδεῶν, οὐχὶ ἵνα τὸ κῦρος τῆς ιδεολογίας αὐτοῦ κυρώσῃ, ἀλλ' ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ αἰτία τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς οὐδαμοῦ ἀλλαγχοῦ δύναται νὰ εὑρεθῇ ἢ ἐν ταῖς ιδέαις, διότι ἡ φυσικὴ καὶ ἡ μαθηματικὴ δίδει αἰνίγματα ἀντὶ αἰνιγμάτων καὶ ὁ νοὺς τοῦ Ἀναξαγόρου δὲν δύναται ἀμέσως ἐξ ἑαυτοῦ νὰ παραγάγῃ τὰ ὄντα καὶ

οὕτω γίνεται ἀνάγκη τὰ ὄντα πάλιν διὰ τῶν ὄντων νὰ παραχθῶσι¹. Κατὰ πάντα ταῦτα ὁ θέλων νὰ ἀνέυρῃ τὰ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ γινώσκη τὴν οὐσίαν, δηλ. τὴν ιδέαν τῆς ψυχῆς. Τὸ κύριον γνῶρισμα ταύτης εἶναι νὰ ζῇ καὶ νὰ φέρῃ ζωὴν. Ἡ φθορά ἣ ὁ θάνατος ἀντίκειται εἰς τὴν ιδέαν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Μετὰ δὲ αὖτις ἐκ τῆς τετάρτης (κατ' ἄλλους πέμπτης) ἀποδείξεως πρὸς τὸν τελευταῖον μῦθον τοῦ διαλόγου ποιεῖ ἠθικὴ τις παραίνεσις (170 C). Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, δεῖται ἐπιμελείας, διότι ἂν ὁ θάνατος ἦτο τελεία ἀπαλλαγὴ, ἤθελεν εἶναι εὖρημα τοῖς κακοῖς, διότι οὗτοι ἀποθανόντες ἀπηλλύσσοντο σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τῆς ἑαυτῶν κακίας. Τῆς ψυχῆς ὁμως οὔσης ἀθανάτου οὐδεμία ἄλλη ἀπαλλαγὴ τῶν κακῶν καὶ σωτηρία ὑπάρχει ἢ νὰ γίνῃ βελτίστη καὶ φρονιμωτάτη. Λέγεται δ', ὅτι ἡ ψυχὴ ἐκάστου ἄγεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου δαίμονος εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἄδου, ἀφ' οὗ δ' ἐνταῦθα αἱ ψυχαὶ τύχωσιν, ὅσων δεῖ, πάλιν ὑπ' ἄλλου δαίμονος κομίζονται ἐνθάδε. Οὐχὶ δὲ μία ἀτραπός, ὡς λέγει ὁ Τήλεφος τοῦ Αἰσχύλου (108 Α), ἀλλὰ πολλοὶ διάδρομοι ὑπάρχουσι καὶ ἡ μὲν κοσμία καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἔπεται τῷ ἡγεμόνι, ἡ δ' ἐπιθυμοῦσα τοῦ σώματος ἀντιτείνουσα μόλις ἄγεται ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Ὅταν δ' ἐκεῖ ἀφίχθῃ ἡ τοῦ ἀδίκου ψυχὴ, δὲν εὐρίσκει οὔτε ἡγεμόνα, οὔτε συνέμπορον, ἀλλὰ περιπλανᾶται ἐν μεγάλῃ ἀπορίᾳ, μέχρις ὅτου ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν πρέπουσαν οἴκησιν· ἡ δὲ τοῦ δικαίου συνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα οἰκεῖ ἐν τῷ προ-

¹) Παράβαλλ. Bischoff ἐν σελιδ. 168 τῆς μνημονευθείσης πραγματείας.

σῆκοντι τόπω (108 C). Θέλων δὲ νὰ περιγράψῃ τὰς οἰκήσεις ταύτας ἄρχεται ἐκ τῆς παραβολῆς τῆς ἐνταῦθα πρὸς τὴν ἐκεῖ κοιτοικίαν. Ἡ γῆ ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ οὔσα περιφερὴς δὲν πίπτει, διότι εἶναι ἰκκνὴ ἢ τοῦ οὐρανοῦ ὁμοιότης καὶ τῆς γῆς, ὅπως διατηρῇ τὴν ἰσορροπίαν· διότι ἰσορροπὸν τι ὄν ἐν μέσῳ ὁμοίου τινὸς τεθὲν πρὸς οὐδὲν μέρος κλίνει, ἀλλὰ μένει ἀκλινὲς (109 A)¹. Εἶναι δ' ἡ γῆ παμμεγέθους καὶ οἱ οἰκοῦντες ἀπὸ Φάσιδος μέχρι Ἑρακλείων στηλῶν οἰκοῦσιν ἐν σμικρῷ μορίῳ ὁμοιάζοντες πρὸς μύρμηκας περὶ τέλμα ἢ βατράχους περὶ τὴν θάλασσαν οἰκοῦντας· οἰκοῦσι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις πολλοί. Ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ κοῖλα περὶ τὴν γῆν, ἐν οἷς συνέρρευσε τὸ ὕδωρ, ἡ ὁμίχλη καὶ ὁ ἀήρ. Ἡμεῖς οἰκοῦντες ἐν τινὶ κοίλῳ τῆς γῆς νομίζομεν, ὅτι οἰκοῦμεν ἄνω αὐτῆς, καὶ ὀνομάζομεν τὸν ἀέρα οὐρανόν. Ἄν τις ὅμως πτηνὸν γενόμενος ἤθελε διέλθῃ τὸν ἀέρα, ὥσπερ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης ἀνακύπτοντες βλέπουσι τὰ ἐνταῦθα, οὗτος ἔμελλε νὰ ἰδῇ, ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀληθὴς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθὲς φῶς καὶ ἡ ἀληθὴς γῆ, διότι ἡ ἐνταῦθα γῆ καὶ οἱ λίθοι καὶ ὅλος ὁ τόπος εἶναι διεφθαρμένα καὶ καταβεβρωμένα, ὡς τὰ ἐν θαλάσῃ ὑπὸ τῆς ἄλμης (110 A).

Ἄν δὲ τις ἐπεσκοπεῖτο τὴν γῆν ἄνωθεν, αὕτη ἤθελεν ὁμοιάζει πρὸς ὠδεδεκάσχυτον σφαῖραν ἔχουσαν λαμπρότερα καὶ καθαρώτερα τῶν ἐνταῦθα χρώματα, διότι τὸ μὲν εἶναι ἀλουργές, τὸ δὲ χρυσοειδές, τὸ δὲ λευκότερον χιόνος. Πρὸς δὲ τὰ δένδρα, τὰ ἄνθη, οἱ καρποί, τὰ ὄρη καὶ οἱ λίθοι εἶναι εὐγενέστεροι τῶν ἐνταῦθα, οἷα τὰ ἐνθάδε μόρια,

¹) Ἡ θεωρία αὕτη ἀποδίδεται τῷ Ἀναξιμάνδρῳ ἢ τῷ Παρμενίδῃ καὶ Δημοκρίτῳ.

τὰ σάρδια, αἱ ἰάσπιδες καὶ οἱ σμάραγδοι. Ἡ γῆ αὐτὴ περι-
κοσμεῖται ὑπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καθ' ὅλου εἶναι
εὐδαιμόνων θεατῶν¹ (111A). Ζῶα ἐκεῖ ὑπάρχουσι πολλὰ
καὶ ἄνθρωποι οἰκοῦντες περὶ τὸν ἄέρα, ὥς ἡμεῖς περὶ τὴν
θάλασσαν καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅ,τι διὰ τὴν χρεῖαν ἡμῶν εἶναι τὸ
ὕδωρ καὶ ἡ θάλασσα, τοῦτο δι' ἐκείνους εἶναι ὁ ἄηρ καὶ
ὅ,τι δι' ἡμᾶς εἶναι ὁ ἄηρ, δι' ἐκείνους εἶναι ὁ αἰθὴρ (111A).
Τοιαύτη εἶναι ἡ τῆς ὅλης γῆς φύσις, ἔχει δ' αὕτη πολ-
λοὺς τόπους ἐγκοίλους καὶ ἐν μέγα χάσμα, ὅπερ ὁ Ὀμη-
ρος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ποιηταὶ ὠνόμασαν Τάρταρον εἰς ὃν
εἰσρέουσι πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἐκρέουσι,
διότι τὸ χάσμα τοῦτο δὲν ἔχει πυθμένα διαμπερές δι' ὅλης
τῆς γῆς τετρημένον (112A). Ἐκ τοῦ Ταρτάρου ἐκρέουσι
τέσσαρας ποταμοί, ὁ Ὀκεανός, ὁ Ἀχέρων, ὅστις δι' ἐρή-
μων καὶ ὑπὸ τὴν γῆν ῥέων φθάνει εἰς τὴν Ἀχερουσιάδα,
ὁ Πυριφλεγέθων καὶ ὁ Κωκυτός (113C).

Ὅταν δὲ οἱ τελευτήσαντες φθάσωσιν εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ
ὁ δαίμων ἕκαστον κομίζει, δικάζονται καὶ οἱ μὲν μετρίως
βιώσαντες διὰ τοῦ Ἀχέροντος ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Ἀχε-
ρουσίαν, ὅπου τῶν ἀδικημάτων δίκην διδόντες ἀπολύονται
καὶ λαμβάνουσιν τιμὰς τῶν εὐεργεσιῶν. Ὅσοι δ' ἂν φα-
νῶσιν, ὅτι ἔχουσιν ἀνιάτως, ὥς οἱ ἱερόσυλοι, ρίπτονται εἰς

¹) Ὁ Πλατωνικός οὗτος παράδεισος εἶναι εὐγενέστερος ἐκείνου, ὃν καθιέ-
ρωσαν τινες θρησκείαι· διότι τέρπει τὴν εὐγενεστάτην τῶν αἰσθήσεων καὶ οὐχί
τὴν κοιλίαν. Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἀντιφάσκουσι πρὸς τὴν
Πλατωνικὴν ἐποπτεῖαν. Ὁ φιλόσοφος αὗτος ἐταπείνωσε τὴν ὕλην ὑπὲρ τὸ δέον,
ἐν ᾧ αὕτη εἶναι ἀδελφὴ τοῦ πνεύματος καὶ τέκνων τοῦ αὐτοῦ πατρὸς. Κατὰ τὴν
ἐποπτεῖαν ταύτην ἔπρεπεν ὁ Πλάτων νὰ περικοσμήσῃ τὸν παράδεισον αὐτοῦ
δι' ἰδεῶν, αἵτινες ὑποπίπτουσιν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ οὐχί δι' ἀντικειμένων, ἅπερ
ὑποπίπτουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις.

τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὐδέποτε ἐξέρχονται (113 E). Οἱ δὲ μεγάλα μὲν, ἰάσιμα δὲ ἁμαρτήματα διαπραξάμενοι ῥίπτονται εἰς τὸν Τάρταρον, ἀλλ' ἐνιαυτὸν ἐκεῖ μέιναντες ἐκβάλλονται ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ οἱ μὲν ἀνδροφόνου κατὰ τὸν Κωκυτὸν, οἱ δὲ πατραλοῖται καὶ μητραλοῖται κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα. Ὅταν δ' ἀφίχθῳσιν εἰς τὴν Ἀχερουσίαν, ἰκετεύουσι τοὺς φρονεθέντας, ἵνα ἐκβῶσιν εἰς τὴν λίμνην, καί, ἐὰν μὲν πείσωσι τοὺς ἀδίκηθέντας, ἐκβαίνουσι καὶ ἀπαλλάσσονται ἐκ τῶν κακῶν, εἰ δὲ μή, πάλιν φέρονται εἰς τὸν Τάρταρον, μέχρις οὗ πεισθῶσιν οἱ τὴν ἀδικίαν παθόντες. Οἱ δὲ ὁσίως βιώσαντες οἰκίζονται ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τούτων δ' οἱ καθοράμενοι διὰ τῆς φιλοσοφίας ζῶσιν ἄνευ τῶν σωμάτων κατὰ τὸν ἔπειτα χρόνον. Διὰ ταῦτα λέγει ὁ Σωκράτης, ὅτι πρέπει νὰ μετέχωμεν ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης ἐν τῷ βίῳ, διότι τὸ ἄλλο ἐῖναι καλὸν καὶ ἡ ἐλπίς μεγάλη (114 C). Ἐπειδὴ δὲ νῦν ἐκεῖ καλεῖ ἡ εἰμαρμένη, ἐπιθυμεῖ νὰ λουσθῇ, ὅπως μὴ παράσχη πράγματα ταῖς γυναιξίν, ἵνα λούωσιν αὐτὸν νεκρόν¹.

Ὁλόκληρος ἡ καλὴ αὕτη περιγραφή εἶναι μῦθος καὶ

¹) Ἡμεῖς ἔχομεν διάφορον γνώμην πρὸς τὰς τοιαύτας ἐποποιείας. Ἰσως θεία ποινικὴ διαδικασία φαίνεται ὑπάρχουσα, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἡθικοῦ βίου. Ἀλλὰ τὸ πράττειν τὸ ἀγαθὸν ἐξ ἐλπίδος ἀμοιβῆς καὶ τὸ ἀπέχεσθαι τοῦ κακοῦ ἐκ φόβου τιμωρίας εἶναι τι παιδαριώδες καὶ ἴσως ἀσεβές. Ὁ ἀγαθὸς δὲον νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ λογικὸν καὶ πρὸς τὸν δοτῆρα τούτου. Τὸ λογικὸν καίπερ ἐντεθειμένον ἐν μικροσκοπικῇ ὄλῃ, ὅμως εἶναι ὑπέρτερον ὁλοκλήρου τοῦ ὕλικου σύμπαντος, εἶναι μηχανήμα τελειότατον καὶ θεῖον. Τούτου θεέντος δὲν εἶναι ἄρα γε ἀσεβές, εἴ τις ἔλεγεν, ὅτι δὲν πράττει τὸ κακὸν μόνον ἐκ φόβου πρὸς τὴν θεῖαν δικαιοσύνην καὶ πράττει τὸ ἀγαθὸν μόνον ἐξ ἐλπίδος ἀμοιβῆς; Τότε ὁ τὸ λογικὸν δημιουργήσας κοσμοτέλης θεὸς δὲν εἰκονίζεται ὡς κακὸς τις μηχανοποιός, οὗ τὰ δημιουργήματα μόνον διὰ φόβου κολάζονται καὶ δ' ἐλπίδων ἐνθαρρύνονται; Εἴτα ὁ ταῦτα λέγων δὲν εἰκονίζει ἑαυτὸν ὡς ἀγροίκον καὶ ἀσυνείδητον διαχειριστὴν τοῦ θεοῦ μηχανήματος;

ὥς τοιοῦτος δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἀκριβῆς, αὐτὸς δ' ὁ Πλάτων ἀποτρέπει τὸν νοῦν ἔχοντα, ἵνα διισχυρισθῇ, ὅτι οὕτως ἔχουσιν, ὥς αὐτὸς ταῦτα περιέγραψεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, ἢ ταῦτα ἢ παραπλήσια ὑπάρχουσι περὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰς οἰκήσεις (114 D). Λοιπὸν κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ φιλοσόφου ὁ τόπος, ὅστις χρησιμεύει ὡς οἰκήσις τῶν ὄντων, εἶναι ἡ γῆ καὶ τούτου ἕνεκα καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν μακάρων δὲν ἀποκλείεται τὸ ἐνσώματον, ἀλλ' ἡ ὑπ' ἡμῶν γνωστὴ γῆ ἔχει λόγον πρὸς τὴν Πλατωνικὴν, ἐν λόγον ἔχει ἡ σκιαγραφία πρὸς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Πλάτων δέχεται εἰδὸς τι καθαρμοῦ ἐν τῷ ἄλλῳ βίῳ καὶ δὴ τὴν μεταμέλειαν ὡς τρόπον πρὸς ἐλάττωσιν τῆς τιμωρίας. Ἄν τις παραβάλλῃ τὸν πρῶτον μῦθον πρὸς τόνδε, φαίνεται ὁ Πλάτων ἀντιφάσκων, διότι ἐκεῖ μὲν μακάριοι λέγονται μόνον οἱ φιλόσοφοι ἐνταῦθα δ' οὐχὶ μόνοι εἶναι. Ἄλλ' ἐκεῖ πραγματευόμενος περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ φιλοσόφου ἠναγκάζετο εἰς τοιαύτην προτίμησιν, ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἀφηγεῖται γενικώτερον μῦθον. Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ὁ μῦθος περιέχει νέαν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, δηλ. τὸν λόγον τῆς πίστεως, ὅπερ δὲν εἶναι ἔρθόν, διότι οὐδαμοῦ λέγεται, ὅτι ἐκ τῆς ἀναγκαίας παραδοχῆς τῆς ἀνταποδόσεως ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς συνάγεται· τοῦναντίον αὕτη πανταχοῦ προὑποτίθεται¹⁾. Βεβαίως ὁ μῦθος ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀπόδειξις, ἀλλ' ὁ Πλάτων δὲν ἐποίησε ταύτην. Ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τιμωρία τῶν κακῶν καὶ ἀμοιβὴ τῶν ἀγαθῶν, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἀθανασία. Ὁ μῦθος λοιπὸν περιέχει συνέπειαν ἐξαγο-

¹⁾ Ὅρα Bischoff ἐν σελίδ. 224 τῆς μνημονευθείσης πραγματείας.

μένην ἐκ τῶν ἡγουμένων ἀποδείξεων, δηλ., ἐπειδὴ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς εἶναι βεβαία, πρέπει νὰ δεχθῇ τις καὶ διαφορὰν τοῦ βίου μετὰ θάνατον κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀρετῆς ἐκάστου. Οὕτω διὰ τοῦ μύθου τούτου ὁ Πλάτων προτίθεται νὰ δείξῃ τὴν πρακτικὴν σημασίαν τῆς θεωρίας τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ἠθικῆς προθέσεως ὁρμώμενος διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τῆς φαντασίας καὶ διὰ τέχνης τοῦ λαοῦ ἀξιαγάστου ἐξεικονίζει τὸν μέλλοντα βίον.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μύθου ἄρχεται ἡ δραματικὴ σκηνὴ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους. Πρὸ τούτου ὁ Κρίτων ἐρωτᾷ τὸν θνήσκοντα, κατὰ τίνα τρόπον νὰ θάψῃ. Οὗτος γελάσας λέγει, ὅτι δὲν δύναται νὰ πείσῃ τὸν Κρίτωνα ὅτι Σωκράτης εἶναι ὁ διαλεγόμενος, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι εἶναι ἐκεῖνος, ὃν μετ' ὀλίγον θέλει ἰδεῖ νεκρὸν (115D). Μετὰ τοῦτο λουσάμενος, τὰ παιδιὰ καὶ τὰς οἰκείας γυναῖκας δεξάμενος καὶ παραγγείλας αὐτάς, ὅσα ἐβούλετο, καὶ ἐν τέλει κελεύσας, ὅπως ἀπέλθωσι, λαμβάνει τὴν κύλικα τὴν περιέχουσαν τὸ δηλητήριο καὶ μὴ μεταβαλὼν μήτε τὸ χρῶμα μήτε τὸ πρόσωπον εὐκόλως ἐξέπιε τοῦτο (117C). Οἱ δὲ φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους ἰδόντες τοῦτον πίνοντα τὸ κώνειον ἐδάκρυον, πρὸ πάντων δ' ὁ Ἀπολλόδωρος, ὅστις πρότερον μὲν δὲν ἐπαύετο δακρύων, τότε δὲ ἀναβρυχυσάμενος, κλαίων καὶ ἀγανακτῶν πάντων ἔκαμψε τὴν καρδίαν. Μόνος ὁ Σωκράτης ἐθαύμαζεν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις λέγων, ὅτι τούτου ἕνεκα ἀπέπεμψε τὰς γυναῖκας, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελῶσι. Κατὰ τὴν ἀξίωσιν τῶν Πυθαγορείων εἶπεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος πρέπει νὰ τελευτᾷ ἐν εὐθυμίᾳ καὶ παρώτρυνε τοὺς φίλους, ἵν' ἄγωσιν ἡσυχίαν καὶ νὰ καρτερῶσι. Τελευταῖον εἶπε τῷ Κρίτῳ, ὅτι ὀφείλουσιν τῷ Ἀσκληπιῷ ἀλεκτρυόνα, παρεκάλεσε νὰ ἀποδώ-

σωσι τοῦτον καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ ἄφθιτον κλέος καὶ ἀνεμέσητον δόξαν καταλιπὼν φιλόσοφος. Ἡ τελευταία πρὸς τὸν Κρίτωνα παράκλησις ὑποδηλοῖ μετ' ἀξιοθαυμάστου βραχύτητος καὶ ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης, ὅτι οὗτος τὸν θάνατον θεωρεῖ ὡς ἀνάρρωσιν· διότι οἱ νόσου τινὸς ἀπαλλασσόμενοι προσέφερον τῷ Ἀσκληπιῷ ταύτην τὴν θυσίαν.

Ὁ διάλογος οὗτος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς εὑρε πολλοὺς ἀναγνώστας, ἐπαινέτας καὶ θαυμαστάς. Τοῦτο δὲ συνέβη οὐχὶ διότι ὁ Φαίδων ἔχει τὸ καλλιτεχνικώτατον εἶδος (κατὰ τοῦτο διαπρέπει πρῶτον τὸ Συμπόσιον καὶ ὁ Πρωταγόρας, εἴτα δ' ὁ Γοργίας¹⁾), ἀλλὰ διότι ἡ ὑπόθεσις διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον πάντων. Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἥτις εἶναι ὁ διακαέστατος πόθος πάντων τῶν κίωνων, δὲν ἐκτίθεται ὡς ἀκράδαντος πεποίθησις ἢ ὡς δόγμα, ἀλλ' αὐστηρῶς ἀποδεικνύεται. Ἀλλ' ἐν τοῖς τελευταίαις χρόνοις ὁ Πλατωνικὸς οὗτος διάλογος ἔτυχε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἄγαν αὐστηρῶν ἐπικριτῶν. Ὁ Moses Mondelsohn, ὅστις ἄλλως οὐχὶ πολέμιος, ἀλλὰ θερμὸς τοῦ Πλάτωνος θαυμαστῆς ἦτο²⁾, λέγει περὶ τῶν Πλατωνικῶν ἀποδείξεων, ὅτι «εἶναι οὕτως ἐπιπόλαιοι καὶ ληρώδεις, ὥστε

¹⁾ Bonitz, Platon sche Studien ἐν σελ. 273. ²⁾ Ἀλλ' ὁ Mendelsohn δὲν ἦτο ἱκανὸς ἵνα εἰσδύσῃ εἰς τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, διότι λέγει· «Ἐὰν ἡ κίνησις τῶν πλανητῶν, ἡ ποιότης τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ φύσις τῶν στοιχείων καὶ τῶν λοιπῶν δὲν ἐπιδρῶσι τοῦλάχισον ἐμμέσως ἐπὶ τῆς ἡμετέρας εὐδαιμονίας, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι προσωρισμένος, ἵνα ταῦτα ἐξετάξῃ» (Schiften II, ἐν σελίδ. 72) Πόσον ἀπέχει ἡ τοιαύτη γνώμη τῆς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος, ὅστις ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῶν ἰδεῶν καὶ ἐν τῇ γνώσει τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν εὑρίσκειν.

μόλις σπουδαίας ἀνασκευῆς εἶναι ἄξια». Οὗτος ἐπιθυμεῖ οὐχὶ τοσοῦτο νὰ ἐπικρίνῃ τὸν Πλάτωνα, ὅσον νὰ διορθώσῃ τὰς ἀποδείξεις αὐτοῦ π.χ. λέγει, ὅτι πᾶσα γένεσις κατ' ὀλίγον καὶ βαθμηδὸν ἀναπτύσσεται, δηλ. οὐδέποτε ἄλμα εὐρίσκεται, ἀλλὰ μόνον ἀπείρως μικρὰ μετὰβασις γίνεσθαι. 'Αλλ' ἐκ τοῦ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ὑπάρχει ὑπερφυῆς ἄλμα, ὅπερ οὐδέποτε ἡ φύσις δύναται νὰ ποιήσῃ καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ τῆς ψυχῆς ὄλεθρος εἶναι ἀκατανόητος. 'Εκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον, ὅτι ἀμφοτέρω ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς (δηλ. ἐκ τῆς γενέσεως) ὁρμῶνται καὶ διὰ διαφόρων ὁδῶν φθάνουσιν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ὥς ὁ Πλάτων, οὕτω καὶ ὁ Mentelssohn δὲν ἀποδεικνύει τὴν προσωπικὴν ἀθανασίαν¹.

'Αλλ' ὅπωςδὴποτε οὗτος μὲν ἦτο διορθωτὴς τοῦ Πλατωνικοῦ Φαίδωνος, ἄλλοι ὅμως αὐστηροὶ ἐπικριταὶ τοῦ διαλόγου τούτου ἠγέρθησαν, ὡς Tiedemann, ὁ Tennemann, ὁ Kunhard, ὁ Wiggers, ὁ Pettavel καὶ ἄλλοι. 'Ο Tiedemann μνημονεύων τοῦ ἐνυπνίου τοῦ Σωκράτους ἐπιφωνεῖ: *quam difficile est viros etiam aspicientes infantiae nationisque praejudicia exuere!* (Πόσον δύσκολον εἶναι νὰ ἀφέλῃ τις καὶ σοφοὺς ἄνδρας προλήψεις τῆς νηπιακῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἔθνους) καὶ πικρῶς ἐλέγχει τὴν γνώμην τῶν Πυθαγορείων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κτῆμα καὶ ἐν φρουρᾷ θεῶν λέγων, ὅτι τοιαύτη παράστασις μόνον παρὰ τοῖς 'Ιουδαίοις καὶ ἄλλοις 'Ασιατικοῖς λαοῖς ἡδυνατο νὰ παραχθῇ, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ἐκείνου ὅστις τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾷ καὶ περὶ τοιαύτης

¹) "Ορα Bischoff ἐν σελίδ. 307 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς.

δουλείας οὐδὲν θέλει νὰ γινώσκῃ¹⁾. Τοῦτο ἐπενοήθη ὑπὸ τῶν ιερῶν καὶ νομοθετῶν ἐκεῖ, ἔνθα πρὸς κόλασιν τῶν βαρβαρικῶν ψυχῶν οὐδὲν προσφορώτερον ἡδύνατο νὰ γίνη. Δέον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν τοιοῦτοι, οἷους λέγει ὁ Tiedemann, ἀλλ' οἱ Πυθαγόρειοι ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν εἶχον πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἄλλους τῆς Ἀσίας λαούς. Πρὸ πάντων παροξύνουσι τοῦτον αἱ γινῶμαι, ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι καθαρσις καὶ ὅτι ὁ φιλόσοφος πρέπει νὰ σπουδάσῃ νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, ἅπερ θεωρεῖ ἄξια τοῦ Πλωτίνου καὶ τῶν νεωτέρων Πλατωνικῶν. Ἡ ἐπίκρισις αὕτη δὲν εἶναι ἄστοχος· διότι πᾶσα θεωρία σκοποῦσα τὴν τοῦ βίου κατάλυσιν εἶναι κατακριτέα.

Οἱ κριτικοὶ τὴν πρώτην περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπόδειξιν πειρῶνται, ὅπως καταστήσωσι γελοίαν. Πρὸς τὴν παρατήρησιν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τὰ ἐναντία γίνονται ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁ Hottinger ἀντιπαρατηρεῖ, ὅτι κατὰ τὸν Πλάτωνα πάντες οἱ πένητες θέλουσι γίνεαι πλούσιοι, οἱ τυφλοὶ θέλουσιν ἔχει ὀφθαλμούς καὶ τέλος οἱ μωροὶ θέλουσι γίνεαι φρόνιμοι. Ἀλλ' ὁ Πλάτων δὲν εἶπεν, ὅτι ἕκαστον ὃν πρέπει νὰ γίνη τὸ ἐναντίον, ἀλλ' ἐὰν γίνη, ἐκ τοῦ ἐναντίου θέλει γίνεαι. Λοιπὸν ὁ πέννης, ἂν γίνη πλούσιος, ἐκ τοῦ ἐναντίου θέλει γίνεαι. Κατὰ τὸν Tiedemann ἡ πεῖρα δὲν διδάσκει, ὅτι τὰ ἐναντία γίνονται ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ μόνον, ὅτι τὰ ἐναντία ἔπονται τοῖς

¹⁾ Argumenta dialogorum Platonis 1786. Ἐν τῷ Κρατύλῳ 400 C ὁ Πλάτων λέγει κατὰ τινος τὸ σῶμα σῆμα, ἥτοι τάφον τῆς ψυχῆς· «καὶ γὰρ σῆμά τινός φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι». Παράβαλλ. Paul Zimmermann. Die Unsterblichkeit in Platons Phaedo, Leipzig 1869.

ἐναντίοις (*contraria post contraria*) καὶ ὅτι, ὡς τὸ λευκὸν δὲν γίνεται μέλαν, οὕτω καὶ ἡ ζωὴ δὲν γίνεται ἐκ τοῦ θανάτου¹. Τοῦτο ὅμως δὲν διισχυρίσθη ὁ φιλόσοφος, δηλ. ὅτι τὸ λευκὸν ὡς τοιοῦτον γίνεται μέλαν. Οὗτος εἶπεν, ὅτι πᾶν, ὅπερ γίνεται τι, μόνον ἐκ τοῦ ἐναντίου γίνεται, π.χ. τὸ μεῖζον ἐκ τοῦ μικροτέρου καὶ τὸ κοιμᾶσθαι ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι. Νομίζομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, δὲν ὑπάρχει λίαν μεγάλη ἢ διαφορά, ἂν ἡ δευτέρα ἀντίθεσις ἦναι ἀποτέλεσμα ἢ μόνον ἀκολουθίημα τῆς πρώτης, διότι ἡ δευτέρα ἀντίθεσις δὲν ἀκολουθεῖ κατὰ τύχην, ἀλλ' ἀναγκαίως, π.χ. ὅταν παύσῃ τὸ κοιμᾶσθαι, ἀναγκαίως ἔρχεται τὸ ἐγρηγορέναι καὶ ὅταν τὸ ἐγρηγορέναι, ἐπέρχεται τὸ κοιμᾶσθαι· ἄρα μετὰ τὴν ζωὴν ἀναγκαίως ἐπέρχεται ὁ θάνατος καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἀναγκαίως ἡ ζωὴ. Ὁ δὲ Wiggers² ἐπόμενος τῷ Καντίῳ ψέγει τὸν Πλάτωνα, ὅτι ἐν τῇδε τῇ ἀποδείξει ἡ ἐκ τῶν αἰσθητῶν κτηθεῖσα πείρα εἰς ὑπεραισθητὰ μεταφέρεται. Ἄν ὅμως ἡ τοιαύτη πείρα ἦναι ὅλως ἄχρηστος ἐν μεταφυσικοῖς ζητήμασι, πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις ἐκ τῶν προτέρων ἐκμηδενίζονται, ἀλλ' ἐκμηδενιζόμεναι συμπαρασύρουσι καὶ τὰς ἀνασκευάς. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἂν ἦναι ὀρθή, καὶ οἱ ἀποδεικνύοντες εἶναι ματαιολόγοι καὶ οἱ ἀνασκευάζοντες ματαιόκομοι.

¹) Ἐνθυμούμεθα ὅτι καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ Ὁμιλίᾳ εἰς Ἑξάμ. (Παρά Migne τόμ. XXIX, σελ. 37, ἀποκρούει τὴν ἀπόδειξιν ταύτην· «Οὔτε γὰρ ἡ ζωὴ θάνατον γεννᾷ, οὔτε τὸ σκότος φῶτός ἐστιν ἀρχή, οὔτε ἡ νόσος ὑγείας δημιουργός, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς μεταβολαῖς τῶν διαθέσεων ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς τὰ ἐναντία αἱ μεταστάσεις· ἐν δὲ ταῖς γενέσεσιν οὐκ ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἕκαστον τῶν γινομένων προέρχεται».

²) *Examen argumentorum Platonis pro immortalitate animi humani*, Rostoch. 1803.

Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀνασκευάζων τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν ὁ Locke ἀποφαίνεται, *nihil est in intellectu quod non fuerit in sensu*. Τὴν πρότασιν ὅμως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Zimmermann¹, ἠδύνατο ὁ Πλάτων νὰ ἀντιστρέψῃ οὕτωςί. *Nihil est in sensu quod non fuerit in intellectu*. Λέγοντες τοῦτο δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι ἡ ἀπόδειξις εἶναι ἱκανή, ἀλλὰ μόνον ὅτι δὲν εἶναι ἀξία περιφρονήσεως καὶ γελοία, ὡς τινες τῶν κριτικῶν ὑπέλαβον.

Ἡ πρώτη ἀπόδειξις ἔχει πρὸ πάντων τὴν ἔλλειψιν, ὅτι δὲν ποιεῖ φανερόν, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ἡ ψυχὴ θέλει ἔχει συνείδησιν. Τοῦτο κατορθοῦται διὰ τοῦ δευτέρου τμήματος τῆς ἀποδείξεως, ἥτοι τῆς δευτέρας ἀποδείξεως, καθ' ἣν ἡ γνῶσις εἶναι ἀνάμνησις, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῇ Πλατωνικῇ ἰδεολογίᾳ· διότι ἂν ἡ ψυχὴ πρὸ τῆς συνάψεως αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος εἶχε συνείδησιν, δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ αὐτὸ θέλει συμβῆ καὶ μετὰ θάνατον, ἥτοι μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Τούτου ἕνεκεν οἱ τὴν δευτέραν ταύτην ἀπόδειξιν θέλοντες νὰ ἀνασκευάσωσι τὴν ἰδεολογίαν πρὸ πάντων καταπολεμοῦσιν. Οὕτως ὁ Tiedemann λέγει, *universalia oriri e sensibus*, τὰ γενικά γεννῶνται ἐκ τῶν αἰσθήσεων, ὁ δὲ Bucher² παρατήρησεν, ὅτι, ἂν ἡ Πλατωνικὴ αὕτη θεωρία ἦτο ἀκριβής, αἱ ἰδέαι ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε νὰ ἦναι καθαρῶταται, διότι ὁ χρόνος, καθ' ὃν αἱ ψυχαὶ κατεῖχον ταύτας, δὲν ἀπέχει πολὺ, καὶ ὅτι αἱ ἰδέαι ἐκ τῆς πείρας γεννῶνται καὶ ἐκ ταύτης ἀναπτύσσονται.

¹) Ἐν σελίδ. 37 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς. ²) Ueber Platons speculative Beweise für die Unsterblichkeit der menschlichen Seele, Göttingen 1861.

Ἄλλ' ὁ Πλάτων δὲν ἡρνήθη, ὅτι ἡ πεῖρα δὲν πρέπει νὰ συνεργήσῃ τούναντίον πανταχοῦ διδάσκει, ὅτι μόνον ἐν τοῖς οὖσιν, ἤτοι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, αἱ ιδέαι γινώσκονται, ἀλλὰ δυσχυρίζεται, ὅτι αὐταὶ δὲν ἡδύναντο νὰ γνωσθῶσιν, εἰ μὴ συνείδησίς τις αὐτῶν ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ τινα τρόπον ὑπῆρχε. Τὰ ὄντα αὐτὰ καὶ μόνα δὲν δύνανται νὰ δώσωσι τὴν γνῶσιν τῶν ιδεῶν καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις τὸ συναίτιον μετὰ τοῦ αἰτίου, ὡς παρατηρεῖ ὁ Bischoff¹. Αἱ ιδέαι δὲν δύνανται μόνον ἐκ τῶν ὄντων νὰ γνωσθῶσι, διότι εἶναι διάφοροι καὶ βελτιόνες τούτων. Ὁ δὲ Kunhardt² λέγει, ὅτι ἡ ιδέα τοῦ κάλλους εἶναι διάφορος παρὰ τοῖς Σίναϊς τῆς παρ' Ἑλλήσι καὶ ὅτι ἡ γνῶσις τῶν ιδεῶν κατὰ τὴν κατάστασιν τῶν λαῶν βαθμηδὺν ἀναπτύσσεται. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἡρνήθη ὁ Πλάτων. Τὴν καθαρὰν ιδέαν, ὡς ἔχει καθ' ἑαυτήν, ἐν τελείᾳ καθαρότητι οὐδεὶς ἄνθρωπος γινώσκει, ἀλλ' ἕκαστος μόνον κατὰ προσέγγισιν. Ὁ πολλὰ καλὰ εἰδὼς καὶ ἐν τῇ παρατηρήσει τοῦ καλοῦ ἡσκημένος δύναται νὰ ἔχῃ ὑψηλοτέραν ιδέαν περὶ τοῦ κάλλους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτὴ ἡ ιδέα, ἔνεκα τῆς διαφόρου καταστάσεως τοῦ ἐξετάζοντος ἀνθρώπου ἢ τοῦ λαοῦ, δὲν εἶναι διάφορος, ἀλλὰ μόνον ἡ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου γνῶσις τῆς ιδέας εἶναι τελειότερα ἢ ἀτελεστέρα κατὰ τὴν διανοητικὴν αὐτοῦ κατάστασιν.

Ἡ τρίτη ἀπόδειξις ἡ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ καὶ τοῦ ἀύλου τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων φιλοσό-

¹) Ἐν σελίδ. 317 τῆς μνημονευθείσης διατριβῆς. ²) Platos Phaedon, nach seinem ganzen Zusammenhang entwickelt und mit besonderer Rücksicht auf die Unterblichkeitslehre erläutert und beurtheilt, Lübeck 1817.

φων ὠνομάσθη μεταφυσικὴ καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ συνει-
 δήσει ἔχει μεγάλην δύναμιν πειθοῦς. Ἄν ὁ θάνατος ἦναι
 διάλυσις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ ἂν τὸ σῶμα
 φθείρηται, διότι διαλύεται, ἡ ψυχὴ, ὡς ἀπλῇ, δὲν δύνα-
 ται νὰ διαλυθῇ¹. Τὸ σύμβολον τοῦ θανάτου, ὅπερ εἶναι
divide et impera (διαίρει καὶ βασιλεύει) δὲν ἔχει κῦρος
 ἐν τῇ ψυχῇ, διότι αὕτη δὲν διαιρεῖται. Ἀλλὰ καὶ κατὰ
 τῆς ἀποδείξεως ταύτης ἐγένοντο ἀντιρρήσεις, π. χ. ὁ
 Tennemann² ροβεῖται, μὴ ἡ ψυχὴ, ἂν καὶ κατ' ὀλίγον
 καὶ εἰς μέρη μὴ διαλύηται, ὅμως ἐφάπαξ δύνηται νὰ ἀπο-
 λεσθῇ. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν ὄν τι νὰ ἀπολεσθῇ ἐκ
 τοῦ κόσμου; Τοῦτο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὕλῃ δὲν συμβαίνει.
 Τὰ ἄτομα μετατίθενται, μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλην κατὰ-
 στασιν, ἀλλ' αἰέποτε ὑπάρχουσιν. Ἐλέχθη, ὅτι καὶ ἡ
 ψυχὴ μεταβάλλεται, ἀλλ' αὕτη καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ μετα-
 βολῇ δὲν γίνεται ἄλλη· ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὅ τι ἡ
 τοῦ παιδός, εἰ καὶ ἀπείρως ἐκείνης διάφορος³. Τὸ ὑποκεί-
 μενον μένει τὸ αὐτό, ἡ ψυχὴ, ὅταν διανοῇται ἄλλο τι,
 μένει ἡ αὐτή, ἐν ᾧ ἡ ὕλη, ὅταν ἀλλοιωῖται, καὶ ὄντως
 γίνεται ἄλλο τι⁴.

Καὶ ἡ ἀντίρρηση τοῦ Σιμπίου, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρ-
 μονία, εὔρεν ὁπαδοὺς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις. Ὑποτε-
 θείσθω κατὰ τὸν Bucher, ὅτι ἡ τοῦ Πλάτωνος ἀνασκευὴ
 ἐπέτυχεν, ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ὅμως συναγεται μόνον, ὅτι ἡ

¹) Ὑπάρχουσι δύο εἴδη διαλύσεων, πρῶτον διαλύεται τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς
 ψυχῆς καὶ εἶτα τὰ μέρη αὐτοῦ ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ διάλυσις ἐκείνη εἶναι θάνατος
 τοῦ ἀνθρώπου, αὕτη δὲ θάνατος τοῦ σώματος. ²) *Lehren und Meinun-
 gen der Sokratiker über Unsterblichkeit*, 1791.

³) Ἐν ἄλλαις λέξεσι μεταβάλλεται ἡ ποιότης, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ οὐσία.

⁴) Ὅρα Bischoff ἐν σελίδ. 323 τῆς μνημονευθείσης πραγματείας.

ψυχὴ δὲν εἶναι ἀρμονία, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύεται ἐντεῦθεν καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀθανασία. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀνασκευάζει μὲν τὴν παραβολὴν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἀρμονίαν, καίπερ τὴν προσωπικὴν ἀθανασίαν ἐν τῷ συστήματι αὐτοῦ μὴ δεχόμενος¹. Τοῦτο εἶναι ἀνασκευή, οὐχὶ ἀπόδειξις. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται μικρὸν τὸ κέρδος, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀναδεικνύεται ἀνεξάρτητος τοῦ σώματος καὶ ἀποδεικνύεται ἡ μεγίστη τῆς ἀθανασίας ἀπόδειξις. Ναί· δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος, διότι καὶ οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεώτεροι ὕλισται ἐπὶ τῆς παραβολῆς ταύτης ἐρειδόμενοι πειρῶνται, ὅπως καταρρίψωσι τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς θεωρίαν. Ἀλλ' ἡ παραβολὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἀρμονίαν ἀνασκευάζεται οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀρμονία εἶναι ἀναλογία τῶν μιχθέντων, ἡ σύνθεσις, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι τοιοῦτό τι. Πρὸς δὲ ἡ κίνησις δὲν ἀνήκει τῇ ἀρμονίᾳ, ἐν ᾧ πάντες τῇ ψυχῇ ἀποδίδουσι κίνησιν. Ἡ κίνησις κατὰ τὸν Σταγειρίτην εἶναι κατηγορούμενον τῆς υγιείας καὶ οὐχὶ τῆς ψυχῆς. Πρὸ δὲ ἐν τῷ σώματι ὑπάρχουσι μὲν πολλαὶ συνθέσεις, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολλαὶ ψυχαί².

Ὁ Tennemann προσβάλλει τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀνασκευῆς τοῦ Πλάτωνος λέγων κατὰ τῆς εἰκόνος τῆς ἀρμονίας, ὅτι, ὡς ἐκάστη ἀρμονία εἶναι ἀρμονία, ἀλλ' ἡ μία

¹) Περὶ τούτου εἶπομεν ἐν σελίδ. 56 τῶν ἔμπροσθεν. ²) Ἀριστοτέλης Περὶ ψυχῆς Α 408α "Ὁμοίως δὲ ἄτοπον καὶ τὸ τὸν λόγον τῆς μίξεως εἶναι τὴν ψυχὴν· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον ἡ μίξις τῶν στοιχείων καθ' ἣν σὰρξ καὶ καθ' ἣν ὄσπου. Συμβῆσεται οὖν πολλὰς τε ψυχὰς ἔχειν καὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα, εἴπερ πάντα μὲν ἐκ τῶν στοιχείων μεμιγμένην, ὁ δὲ τῆς μίξεως λόγος ἀρμονία καὶ ψυχή,,.

εἶναι ἀρμονικωτέρα τῆς ἐτέρας, οὕτω καὶ ἐκάστη μὲν ψυχὴ εἶναι ψυχὴ, ἀλλὰ ἡ τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς ἀρμονίας τυχεῦσα εἶναι ἡ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀρίστη. Ὁ δὲ Bucher παρατηρεῖ, ὅτι ἡ διαστολὴ τῆς μουσικῆς ἀρμονίας ἀπὸ τῆς ψυχικῆς δὲν εἶναι ὀρθή, διότι καὶ ἡ μουσικὴ ἀρμονία, ἂν μὴ ᾖ τελεία, δὲν εἶναι ἀρμονία, δηλ. ἡ ἀπόλυτος ἀρμονία ἡ οὐδεμία. Δεύτερον καὶ δεκτοῦ γενομένου, ὅτι ὑπάρχουσι βαθμοὶ ἐν τῇ ἀρμονίᾳ, καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάλογόν τι πρὸς τὴν ἀρμονίαν, διότι οἱ διάφοροι βαθμοὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ψυχῶν ὡς διαφοραὶ τῆς ψυχικῆς ἀρμονίας πρέπει νὰ θεωρηθῶσι. Κατὰ τοῦτο ὁ Πλάτων περιέπεσεν εἰς τὸ ἀμάρτημα, διότι τὴν λέξιν ἀρμονίαν δὲν μεταχειρίζεται ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ· πρῶτον ἐννοεῖ ἀρμονίαν ἔχουσαν βαθμοὺς καὶ εἶτα ἀπόλυτον. Ἦθελεν εἶναι ὄντως παράδοξον, ἂν ὀξύτατος διαλεκτικὸς περιέπιπτεν εἰς τοιοῦτον ἀμάρτημα, ὡς παρατηρεῖ ὁ Bischoff¹. Ἀλλὰ βαθμοὶ ἐν τῇ ἀρμονίᾳ ὑπάρχουσι π. χ. ἐκ δύο μουσικῶν ὀργάνων λέγομεν, ὅτι τὸ ἐν ἔχει ὑψηλοτέραν ἀρμονίαν, ἐν ᾧ δὲν ἀρνούμεθα τῷ ἄλλῳ ἀρμονίαν τινά. Ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία δύνανται νὰ λείψωσιν, ἅπερ ὡς εἶδός τι ἀρμονίας καὶ δυσαρμονίας δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν, ὅμως διὰ τοῦτο οὐδεμίᾳ ψυχῇ πλεόν ἢ ἔλαττον δύναται νὰ προσήκη. Λοιπὸν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς εἶναι τι διάφορον τῆς ἀρμονίας, διότι τὰ ἔργα καὶ αἱ ιδιότητες τῆς ψυχῆς δύνανται πάντως νὰ παραβληθῶσι πρὸς ἀρμονίαν καὶ δυσαρμονίαν, αὕτη ὅμως ἡ ψυχὴ δι' ἐκείνων οὔτε μᾶλλον οὔτε ἧττον

¹) Ἐν σελίδ. 327 τῆς μνημονευθείσης πραγματείας. Παράβαλλ. Adam Komma ἐν σελίδ. 24 σημ. 1 καὶ Zimmermann ἐν σελίδ. 52.

ψυχὴ γίνεταί. Ἡ κρείττων ἢ σοφωτέρα ψυχὴ δὲν εἶναι πλέον ψυχὴ τῆς ἄλλης, ἐν ἄλλαις λέξεσιν οὐδεμία ψυχὴ δύναται νὰ ᾔηται ἀρμονικωτέρα ἢ ἡ ἄλλη. Κατὰ δὲ τοῦ τρίτου μέρους τῆς ἀνασκευῆς τοῦ Πλάτωνος ὁ Bucher λέγει, ὅτι ὁ φιλόσοφος τῇ ψυχῇ διδίδει ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ἡ πεῖρα διδάσκει, ὅτι ψυχὴ καὶ σῶμα ἄλληλα κελεύουσι καὶ ἀμοιβαίως περιορίζονται. Ἔστω καὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἂν χιλιάκις τὸ σῶμα ἄρχῃ τῆς ψυχῆς, ἀπαξ δ' αὕτη τοῦ σώματος, τοῦτο ἀρκεῖ, ὅπως ἡ τῆς ἀρμονίας εἰκὼν ἀρθῇ, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ἔπρεπε τὸ παράπαν ἐκ τοῦ σώματος νὰ ἐξαρτᾶται.

Καὶ κατὰ τῆς τελευταίας ἀποδείξεως τοῦ Πλάτωνος δὲν ἐλλείπουσιν ἐπικριταί, ἐξ ὧν ὁ μὲν Tennemann παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀπόδειξις αὕτη δηλοῖ μόνον, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ὑπάρχει, δὲν ἀνήκει αὐτῇ τὸ κατηγορούμενον τῆς ἀνυπαρξίας, ἥτοι ἡ ψυχὴ ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει. Ὁ δὲ Bucher ὑπομινύσκει ὅτι ἡ ἀπόδειξις αὕτη πίπτει μετὰ τῆς ἰδεολογίας τοῦ Πλάτωνος, καὶ παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἂν εἶχε κύρος, ἤθελεν εἶναι λίαν εὐρεῖα, ἅτε οὕτως ἀποδεικνυομένης τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς τῶν φυτῶν καὶ ζώων. Κατὰ πρῶτον παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἀπόδειξις αὕτη ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἰδεῶν, αἵτινες ὑπάρχουσιν αἰωνίως καὶ δὲν δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ὑπάρχουσιν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν. Βεβαίως ἡ ἀπόδειξις ταράσσεται ἐκ τῆς κατὰ πτώσεως τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἡ ἰδεολογία τοῦ Πλάτωνος ἔχει πολλὰ ἰσχυρὰ στηρίγματα. Ὅντως ἡ ἀπόδειξις τοῦ φιλοσόφου ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν καὶ τινες τῶν νεωτέρων λέγουσιν, ὅτι τὰ εἶδη εἶναι αἰώνια, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἄτομα.

¹⁾ Παρὰ Bischoff ἐν σελίδ. 331.

Πρὸς τί πρέπει νὰ διαμένῃ τὸ ἄτομον, ἀφ' οὗ τὸ εἶδος εἶναι αἰώνιον; Εἶναι ἱκανόν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶναι τοιοῦτο. Τὸ ἡμαρτημένον τῆς θεωρίας ταύτης κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος θεωρεῖται ἀπλῶς ὡς ἕνεκα τοῦ ὅλου ὑπάρχων καὶ οὐχὶ ὡς σκοπὸς ἑαυτοῦ. Ἐκαστον ὁμῶς τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν δὲν εἶναι σκοπὸς ἑαυτοῦ. Ὡς πρὸς τὸ ὅλον εἶναι ἀδιάφορον, ἂν καθ' ἑκάστην χίλια φυτὰ μαραίνωνται καὶ ξηραίνωνται, διότι ἄλλα χίλια ἐκβλαστάνουσι, τὸ αὐτὸ δὲ δυνάμεθα εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ζώων. Ὡσαύτως καὶ διὰ τὸ ὅλον ἀνθρώπινον γένος εἶναι ἀδιάφορον, ἂν ἀνθρωπὸς τις θνήσκῃ. Ὡς πρὸς τὸ ὅλον οὐδεὶς ἴσως εἶναι ἀναγκαῖος, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι σκοπὸς καὶ ἑαυτοῦ καὶ ἐνταῦθα κεῖται ἡ διαφορὰ αὐτοῦ πρὸς τε τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τούτου. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἂν ἀποχωρισθῇ ἀπὸ πάσης κοινωνίας ἀνθρώπων, ὁμῶς πάντοτε θέλει ἔχει τὸ καθῆκον νὰ ᾔναι ἠθικός. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ ἄτομον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἑαυτοῦ καὶ οὐχὶ ἄλλου σκοπός, ἔχει αἰωνίαν ὑπαρξιν. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα ἔχουσι μὲν ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ πάντα τὰ ὅμοια δὲν ἔχουσι τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς ἀποδείξεσιν ὑπόκειται ἡ θεωρία, ὅτι τὸ σύμπαν, οὔτε αὐξάνει, οὔτε ἐλαττοῦται. Τὸ μὲν τοῦ κόσμου τούτου εἶναι αἰσθητόν, τὸ δὲ ὑπὲρ αἰσθησιν ἡ μῆξις τῶν δύο τούτων κόσμων εἶναι γένεσις, ἡ δὲ διάλυσις θάνατος. Πολλοὶ τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦδε τοῦ διαλόγου συνενοῦσι τὴν πρώτην μετὰ τῆς δευτέρας ἀποδείξεως, οὐχὶ ὅπως μεταβάλλωσι τὸν ἀριθμόν, ἀλλ' ὅπως δειχθῇ¹, ὅτι πᾶσαι αἱ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπο-

¹) Bonitz, Platonische Studien ἐν σελ. 286

δείξεις ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ιδεολογίας. Κατὰ τὸν Zeller αἱ ἐν τῷ Φαίδωνι ἀποδείξεις εἶναι ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῶν οὐσίᾳ μόνον μία ἐν διαφόροις σταδίοις ἀνεπτυγμένη¹. Ὅντως πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσαι τι ὅλον, σπουδαιότατον δ' ἀμάρτημα τῶν ἐπικριτῶν τοῦ διαλόγου εἶναι, ὅτι παρ' ἐκάστης ἀποδείξεως ἀπαιτοῦσι πλήρη ἀποδεικτικὴν δύναμιν.

Οὕτως ὁ φιλόσοφος ἡδυνήθη μετ' ἀσυνήθους διανοητικῆς ἐντάσεως νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀθάνατον τῆς ψυχῆς, καθ' ὅσον ἐπιτρέπεται τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀτελείᾳ. Τὸ ζήτημα ὡς μεταφυσικόν δὲν δύναται ὀριστικῶς νὰ λυθῇ, ἀλλ' ἂν ἡ τελειοτάτη διάνοια δύναται νὰ εἴπῃ τι περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, πάντως ἡ τιμὴ αὕτη ἀνήκει τῷ θείῳ Πλάτῳ. Βεβαίως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἶναι εὐκόλον ἵνα ἀποκλείσῃ τις πᾶσαν συζήτησιν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης λέγων, ὅτι ἐκ τῶν αἰσθητῶν δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν κατ' ἀναλογίαν περὶ τῶν ὑπὲρ αἰσθησιν ἢ ὅτι μόνον τὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτοντα εἶναι ἀληθῆ. Καθ' ἡμᾶς ἂν μὲν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἦν αἱ ἀπατηλόν, ἴσως αἱ αἰσθήσεις ὑπερέχουσιν ἐκείνου, ἂν ὅμως, ὡς πιστεύομεν, πληροῖ τὸν σκοπόν, δι' ὃν ἐδημιουργήθη, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι αἱ κρίσεις τοῦ νοῦς προσεγγίζουσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ αἱ ἀντιλήψεις τῶν αἰσθητηρίων, ἂν μὴ πλέον. Λέγομεν τοῦτο, διότι αἱ αἰσθήσεις ὥσπερ θεραπαινίδες ἐτάχθησαν ὑπὸ τὸ κέλευσμα τοῦ νοῦς. Εἰ δ' οὕτως ἔχει, ἤθελεν εἶναι ὄντως παράδοξον, ἂν αἱ ὑπηρετικαὶ δυνάμεις ἦσαν σοφώτεραι τῆς δεσποίνης καὶ ἡγεμονίδος, τῆς δικνοίας. Ὅντως δ' ἤθελεν εἶναι ἄτοπον, ἂν πᾶσαι αἱ δυνάμεις

¹) Ἐν τόμ. II⁸, 1, 697.

ταῦδε τοῦ κόσμου ἐλειτούργουν ἀληθῶς, μόνος δ' ὁ νοῦς ἀπατηλῶς.

Κατὰ τῶν ἀποδείξεων τοῦ Πλάτωνος, ὡς εἶδομεν, ἡγέρθησαν πολλοὶ ἀντιδοξοῦντες, οἵτινες καὶ ἔσκωψαν καὶ ἐλοιδόρησαν τὸν περιφανῆ τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφον, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ὁμοιάζουσι πρὸς παῖδας ρίπτοντας λίθους κατὰ δένδρου καρποβριθοῦς. Ὦντως πολλοὶ δύνανται νὰ διαμυρσδητήσωσι τὴν ἀποδεικτικὴν τῆς Πλατωνικῆς θεωρίας δύναμιν, ἀλλ' οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἀρνηθῇ τοὺς ἠθικοὺς καρπούς, οὓς παράγει ἡ θεωρία αὕτη. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ ὅλη Πλατωνικὴ φιλοσοφία εἶναι ἠθικὴ, μάλιστα δ' ὁ διάλογος ὁδε. Φιλοσοφία, ἥτις τὸ ἀληθὲς ἀναγνωρίζει οὐχὶ ἐν τῇ ὕλῃ, ἀλλ' ἐν ταῖς ιδέαις, ἥτις ὁμολογεῖ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἀνεξαρτήτως τῆς ὕλης προϋπάρχουσαν καὶ ταύτης ἄρχουσαν, φιλοσοφία, λέγω, τοιαύτη πάντως εἶναι ἠθικὴ. Κατὰ τὸν Πλάτωνα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ γνῶσις ἄνευ τῆς ἠθικῆς, διότι τὸ καθαρὸν μόνον διὰ τοῦ καθαροῦ νοεῖται. Ὅσον δ' ἠθικώτερον εἶναι φιλοσοφικόν τι σύστημα, τόσον περισσότερον πλησιάζει εἰς τὴν ἀληθειαν, ὡς ἡ περὶ Θεοῦ ιδέα εἶναι τοσοῦτον ἀληθεστέρα, ὅσον εἶναι ὑψηλότερα καὶ περιεκτικωτέρα. Ἐκ τοῦ εἰρημένου γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ ἠθικὴ συνδέεται μετὰ τοῦ πυρῆνος τῆς ὅλης Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ἥς αἱ πλεῖσται τῶν ἀκτίνων συγκεντροῦνται ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ.

Πρωτεύουσα ιδέα τοῦ ὅλου διαλόγου εἶναι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, εἰς ἣν πᾶσαι αἱ ἄλλαι ὑποτάσσονται. Ἀθανασίαν δὲ ὁ φιλόσοφος ἐννοεῖ τὴν προσωπικὴν, ὡς διαρρήδην ὁ φιλόσοφος λέγει. Τῇ ιδέᾳ ταύτῃ ἔδωκε δραματικὴν μορφήν, ἥτις ἀποβαίνει ἐπικὴ, καθ' ὅσον δὲν παριστάμεθα ὡς θεαταὶ τοῦ δράματος, ἀλλὰ γινόμεθα ἀκροαταὶ τῆς

ἀρηγήσεως τοῦ Φαίδωνος. Ὡς δρᾶμα ἐξεταζόμενος ὁ διάλογος διακρίνεται εἰς τρία μέρη, τὴν ἀρχήν, τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος· ἐπειδὴ δὲ τὸ μέσον κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὅλου τέμνεται εἰς τρία τμήματα, ἔχομεν πέντε μέρη, ὅπερ ὑπενθυμίζει τὰς πέντε πράξεις τοῦ νεωτέρου δράματος. Ἡ εἰσαγωγή καὶ τὸ πρῶτον μέρος μέχρι τῆς ἀμφιβολίας τοῦ Κέβητος περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ τὴν πρώτην πρᾶξιν, ἡ πρώτη ἀπόδειξις μέχρι τέλους τοῦ πρώτου μύθου τὴν δευτέραν, αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Σιμμίου καὶ τοῦ Κέβητος τὴν τρίτην, ἡ τετάρτη ἀπόδειξις τὴν τετάρτην πρᾶξιν καὶ ὁ τελευταῖος μῦθος μετὰ τοῦ τέλους τὴν πέμπτην. Πάντες οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι ὁμοιάζουσι πρὸς δρᾶματα, μάλιστα δ' ὁ Φαίδων, διότι ἐν τούτῳ συμβαίνει καὶ τραγικὴ πρᾶξις, δηλ. πίπτει ὁ τοῦ δράματος ἥρως. Πίπτει μὲν, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ νικῶσι. Δέον ὁμῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ τις διαφορὰ τοῦ διαλόγου πρὸς τὴν τραγωδίαν, διότι ἐνταῦθα οὔτε φόβος, οὔτε ἔλεος γεννᾶται, ἀλλ' ὅλως ἐναντία πάθη, ἥτοι ἐλπίς, θαυμασμός καὶ χαρά.

Ὡς ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις¹, οὕτω καὶ ἐν τῷ Φαίδωνι ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ ἰθύντωρ. Ἐνταῦθα τὸ πρόσωπον τούτου τοῦ φιλοσόφου μᾶλλον ἤρμοξε, διότι οὗτος ἦτο ἐγγὺς τοῦ θανάτου. Πολλοὺ δὲ θαυμασμοῦ ἄξιος εἶναι διὰ τὴν πρὸς τὸν θάνατον ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου διατρίβει μετὰ τῶν φίλων, ὡς καὶ πρότερον, καὶ φροντίζει, ὅπως ἀποσοβῇ πᾶν τὸ ἐνόχλησιν παρέχον, ἀποπέμπει τὴν γυναῖκα μετὰ τῶν παιδῶν καὶ δὲν πείθεται ταῖς συμ-

¹) Ὅρα Εἰσαγωγή. εἰς Γοργ. ἐν σελ. 35.

βουλαῖς τοῦ μέλλοντος νά δώσῃ τὸ κώνειον, ὅπως ἀπέχῃ μακρῶν λόγων, ἵνα μὴ ἡ ἐσωτερικὴ διεγέρσις διακωλύσῃ τὴν ταχεῖαν τοῦ δηλητηρίου ἐνέργειαν. Ὅτε δ' ἔλαβεν ἐν χερσὶ τὴν θανατηφόρον κύλικα, οὔτε ἐφοβήθη, οὔτε ἤλλαίωσε τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ πάνυ εὐχερῶς ἐξέπιε τὸ κώνειον¹ (117 B). Ἡ ἡρεμία αὕτη ἦτο προῖον τῆς ἀκραδάντου πεποιθήσεως πρὸς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἀνεδείκνυε τὸν Σωκράτη ἐπιτήδειον, ἵνα διευθύνῃ τοιοῦτον διάλογον. Πρὸς τούτοις ἐνταῦθα ἱκανῶς εἰκονίζεται ἡ εὐσέβεια τοῦ Σωκράτους, ὅστις περὶ μὲν τὰς ἀρχάς (60 C) τοῦ διαλόγου ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιθυμεῖ νά μάθῃ, τί ἄρά γε ἐννοοῦσιν οἱ θεοὶ οἱ τὸ ἐνύπνιον πέμψαντες, περὶ δὲ τὸ τέλος ἐρωτᾷ τὸν κομίσαντα τὴν θανατηφόρον κύλικα, ἂν ἦναι ἐπιτετραμμένον, ἵνα ἀποσπείσῃ τοῖς θεοῖς. Ἐπειδὴ ὅμως ἔμαθεν, ὅτι τὸ τριβόμενον κώνειον δὲν ἦτο πολὺ, εὐχεταὶ ἄνευ σπονδῆς τούτοις, ἵνα εἰς Ἄδου μετοικήσας γείνῃ εὐτυχής. Ὁ τελευταῖος τοῦ φιλοσόφου λόγος ἦτο ἡ ἐντολὴ πρὸς τὸν Κρίτωνα, ὅπως ἀποδώσῃ ἀλεκτρυόνα τῷ Ἀσκληπιῷ. Ὁ ἐν τῷ Φαίδωνι Σωκράτης ὁμοιάζει μὲν πρὸς τὸν πραγματικόν, ἀλλ' εἰκάζεται, ὅτι ὁ εὐσεβὴς μαθητὴς ἔδωκε τῇ εἰκόνι τοῦ θνήσκοντος διδασκάλου μᾶλλον ἰδεώδη χροιάν. Ἐχει μὲν τὴν συνήθη αὐτῷ εἰρωνείαν, ἀλλὰ πῶς μετριωτέραν, ὥς δὴ ἤρμαζε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου.

Εἰς τὸ δεσμωτήριον ἦλθεν ἡ σύζυγος Ξανθίππη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν υἱῶν Λαμπροκλέους καὶ τῶν δύο νεωτέρων, τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τοῦ Μενεξένου², μετ' ὧν ὅλγον ὅμως πέμπονται οἵκαδε καὶ ἐπανέρχονται τὸ ἐσπέ-

¹) Παράβαλλ. εἰσαγωγὴν μου εἰς Κρίτωνα ἐν σελίδ. 6. ²) 60 A.

ρας, ὅπως λάβωσι τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν¹. Οὕτω κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν διέτριψαν μετὰ τοῦ Σωκράτους μόνον μαθηταὶ καὶ ἐταῖροι αὐτοῦ, ἐξ ὧν σχεδὸν μόνον ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης διαλέγονται περὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

Οἱ δύο οὗτοι νεανίσκοι² ἦσαν Θηβαῖοι, τοῦ ἐξόχου Πυθαγορείου Φιλολάου ἀκροασάμενοι, ὅστις ἐκ Κρότωνος ἢ ἐκ Τάραντος εἶχεν ἔλθει εἰς Θήβας. Οὗτοι τοῦ Σωκράτους μαθηταὶ γενόμενοι οὕτως ἠγάπησαν αὐτόν, ὥστε ἦσαν πρόθυμοι, ἵνα ὁλόκληρον τὴν οὐσίαν προσενέγκωσιν, ὅπως ἀπαλλάξωσι τὸν διδάσκαλον τῶν δεσμῶν³. Ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀμφότεροι οἱ Θηβαῖοι λέγονται ὁμιλεῖσθαι τοῦ Σωκράτους, οὐχὶ ὅπως γένωνται δημηγορικοὶ ἢ δικανικοί, ἀλλ' ὅπως τὸν οἶκον, τοὺς οἰκέτας, τοὺς οἰκέλους, τοὺς φίλους, τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας καλῶς μεταχειρίζονται⁴. Μετὰ πολλῆς δὲ παιδιᾶς ὁ Σωκράτης λέγει πρὸς τὸν Θεοδότην, ὅτι ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης εἶναι προσδεδεμένοι εἰς αὐτόν διὰ πολλῶν φίλων καὶ ἐπιδῶν καὶ ὑγγων⁵. Οἱ Θηβαῖοι οὗτοι νεανίσκοι ἦσαν ἐπιτήδαιοι, ὅπως μετὰσχωσι σπουδαίως τοῦ διαλόγου, διότι εἶχον φλογεράν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀνέυρεσιν τῆς ἀληθείας, μάλιστα δὲ τὴν ἀναγομένην εἰς τὰ ὕψιστα τοῦ βίου αἰνίγματα. Ὁμολογεῖ μὲν ὁ Σιμμίας, ὅτι ἡ σαφὴς περὶ τοιούτων γνῶσις εἶναι τι ἀδύνατον ἢ παγχάλεπον, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι ὀφείλει ἕκαστος νὰ ἀσχολῇται μέχρις ὅτου ἀπείπῃ· διότι πρέπει νὰ λάβῃ τὴν ἀρίστην τῶν ἀνθρωπίνων γνωμῶν καὶ ἐπὶ ταύτης ὀχοῦμενος ὡς ἐπὶ σχεδίας

¹) 116 B. ²) 89 A. ³) Πλάτ. ἐν Κρότων. 45 B. ⁴) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. 1, 2, 48, ⁵) Αὐτόθι III, 11, 17.

νά διαπλεύση τὸν βίον¹. Ἠγάπων τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας καὶ δὲν ἐδέχοντο οἰονδήποτε λόγον, ἀλλ' ἐβασάνιζον αὐτὸν μετὰ κρίσεως. Ἐν τῷ Φαίδρῳ λέγεται, ὅτι οὐδεὶς ἐποίησε πλείονας λόγους ἢ ὁ Σιμμίας λέγων ἢ ἄλλους ἀναγκάζων νὰ λέγωσι². Περὶ τοῦ Κέβητος αὐτὸς ὁ Σιμμίας παρατηρεῖ, ὅτι εἶναι καρτερώτατος νὰ ἀπιστῇ τοῖς λεγομένοις³. Κατὰ δὲ τὸν Σωκράτη οὗτος ἀναζητεῖ ἀντιρρήσεις καὶ δὲν πείθεται εὐθέως εἰς ὅτι ἂν τις εἴπῃ⁴. Ἐπειδὴ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Θηβαῖοι ὁμιλεῖται τοῦ Σωκράτους, φύσει ἠδύναντο νὰ ἐγείρῳσιν ἀντιρρήσεις καὶ μετὰ σεβασμοῦ ταύτας ὑποστηρίζωσι. Πλὴν τῆς ψυχικῆς ταύτης διαθέσεως τῶν Θηβαίων ὑπῆρχε καὶ τις ἱστορικὸς λόγος, δι' ὃν οὗτοι ἦσαν ἐπιτήδειοι, ἵνα πρὸς τὸν Σωκράτη διαλεχθῶσι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης· ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης ἦσαν γινώσται τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας, ἣ δὲ σχολὴ τούτων ἐν τοῖς μάλιστα ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ἄν ἐσώζετο ὁ Περὶ ψυχῆς⁵ διάλογος τοῦ Σιμμίου, ἡ παραβολὴ ἤθελε διαφωτίσει ἐν πολλοῖς τὸν Φαίδωνα. Ἐν ὅλῳ ὁ Θηβαῖος οὗτος ἔγραψε τρεῖς καὶ εἴκοσι διαλόγους, ὁ δὲ Κέβης τρεῖς, ἀμφίβολον δὲ ἂν ἔγραψε καὶ τὸν Πίνακα τὸν μέχρις ἡμῶν περισυνέντα. Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ πολλοὶ ἀμφιβάλλουσι περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Κρίτων δὲν ἦτο νέος, ὥς οἱ εἰρημένοι Θηβαῖοι, ἀλλὰ προβεδικῶς ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους λέγεται ἡλικιωτῆς καὶ δημότης⁶. Οὗτος

¹) Ἐν Φαίδων. 85C. ²) Ἐν Φαίδρ. 242A. ³) Ὅρα Φαίδων. 77A.

⁴) Αὐτόθι 63A. ⁵) Διογέν. Λαέρτ. II, 124. ⁶) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 33 D.

πλούσιος καὶ ἀγαθὸς ὢν ἐγένετο πολλάκις θυμὰ καταπτύστων συκοφαντῶν, οἵτινες ἤγον τὸν χρηστὸν πολίτην εἰς τὸ δικαστήριον, διότι ἐγίνωσκον, ὅτι οὗτος ἤθελε προτιμήσει νὰ δώσῃ ἀργύριον ἢ νὰ ἔχῃ πράγματα. Ὁ Σωκράτης ἔπεισε τοῦτον, ἵνα τρέφῃ ἄνδρα δυνάμενον νὰ ἀπερύκη τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ ἀδικῶσιν, ὡς οἱ κύνες ἀπερύκουσι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προβάτων. Ὅντως ὁ συκοφαντούμενος, προσλαβὼν τὸν φιλόχρηστον καὶ εὐφυῆ Ἀρχέδημον, οὐ μόνον αὐτὸς ἀπηλλάσσεται τῶν συκοφαντῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους ἔσωζεν¹. Ἦτο δ' ὁ Κρίτων οὐ μόνον ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ γενναῖος καὶ δὴ παραδίδεται, ὅτι ἐρρόντιζεν, ὅπως ὁ Σωκράτης μηδέποτε στερεῇται τῶν πρὸς χρεῖαν². Μετὰ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀπολλοδώρου καὶ τοῦ υἱοῦ Κριτοβούλου συνεβούλευσε τῷ Σωκράτει, ἵνα ἐν τῷ δικαστηρίῳ προτείνῃ τίμημα τριάκοντα μνῶν ἀργυρίου ἀντὶ μιᾶς ἐπειπῶν, ὅτι αὐτοὶ γίνονται ἐγγυηταί³. Πρὸ πάντων ἡ ἀγάπη τοῦ Κρίτωνος πρὸς τὸν δημότην καταφαίνεται, ὅτε ἐπὶ κινδύνῳ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ζωῆς ἐπειράθη, ὅπως ἐλευθερώσῃ τοῦτον ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου. Ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαλόγῳ εἰκονίζεται ἡ στενὴ ἀμφοτέρων σχέσις. Καὶ ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ μόνος ὁ Κρίτων ἀκολουθεῖ τῷ Σωκράτει εἰς τὸ οἶκημα τοῦ λουτροῦ⁴, παρακαλεῖ τοῦτον, ἵνα μὴ πῇ τὸ κώνειον, διότι οὕτω ἔδυσεν ὁ ἥλιος, αἰτεῖ ἐντολὴν περὶ τῶν τέκνων, ἐρωτᾷ κατὰ τίνα τρόπον θέλει νὰ θάψωσιν αὐτὸν καὶ ἐν τέλει ἔκλεισε τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ θνή-

¹) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 9. ²) Διογένης. Λαέρτ. II, 121 «Οὗτος μάλιστα φιλοστοργύτατα διετέθη πρὸς τὸν Σωκράτη καὶ οὕτως ἐπεμελείτο αὐτοῦ, ὥστε μηδέποτε λείπειν τι τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν».

³) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 38 B καὶ ἐν Φαίδων. 115D. ⁴) 116 A.

σκοντος φιλοσόφου ¹. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὁ ἀνὴρ εἶχε μὲν ἥθος χρηστὸν καὶ ἐτίμα τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἐστερεῖτο φιλοσοφικῆς διανοίας ². Λέγεται, ὅτι οὗτος ἀναστήσας τὸν Σωκράτη ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου ἔτρεψεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ³. Κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον ἔγραψεν ἑπτακαίδεκα διαλόγους ⁴, ἀλλὰ δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι δὲν εἶχον μεγάλην φιλοσοφικὴν ἀξίαν.

Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος ὁ Φαληρεὺς δὲν μετέχει μὲν τοῦ διαλόγου, ἀλλὰ πολλαχοῦ μνημονεύεται. Δὲν ἐπαύετο ὁ εὐσεβὴς μαθητὴς θακρῶν καὶ ἀγανακτῶν καὶ ἔκαμψε πάντας τοὺς παρόντας πλὴν τοῦ Σωκράτους ⁵. Ναί· ἔκλαιε τὸν θνήσκοντα φιλόσοφον, διότι ἦτο ἐκ τῶν θερμοτάτων ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἐνθουσιώδης, ἄμετρος ἐν τῇ χαρᾷ καὶ τῇ λύπῃ, ἐν τῷ ἐπαίνῳ καὶ τῷ ψόγῳ. Ἀλλ' ὁ μὲν ψόγος αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν ἦτο ἐστραμμένος καθ' ἑαυτοῦ, ὁ δὲ ἔπαινος περιωρίζετο ἐν τῷ Σωκράτει ⁶, εἰς ὃν μετὰ ἐνθουσιασμοῦ ἦτο προσδεδεμένος. Ἐνεκα τοῦ τοιοῦτου ἥθους ἐπωνομάζετο μανικός. Ἡ ἀγάπη τούτου πρὸς τὸν διδασκαλὸν δὲν ἦτο μόνον ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἀργυρίου δὲν ἐφείδετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ⁷. Ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἀπολλόδωρος οὗτος εἶναι ὁ ἀφηγητὴς τῶν παρ' Ἀγάθωνι εἰρημένων λόγων. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἦτο ἐνθουσιώδης ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου, δὲν εἶχε καὶ τὸν νοῦν ἱκανόν, ὅπως τὰ λεγόμενα ἐννοήσῃ.

¹) 118. ²) Ἐν Εὐθύδημ. 304E καὶ 306 E. ³) Διογεν. Λαέρτ. II, 20.

⁴) Αὐτόθι II, 121 ⁵) Ἐν Φαίδων. 117D. ⁶) Συμπόσ. 173 C «καὶ δοκεῖς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλοῦς ἡγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους· ἀπὸ σαυτοῦ ἀρξάμενος. Καὶ ὁπόθεν ποτὲ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβες, τὸ μανικός καλεῖσθαι οὐκ οἶδα ἔγωγε· ἐν μὲν γὰρ τοῖς λόγοις αἰεὶ τοιοῦτος εἶ, σαυτῷ τε τὰ τοῖς ἄλλοις ἀγριαίνεις πλὴν Σωκράτους». ⁷) Ἀπολογ. 38B.

Πρὸς τούτοις παρήσαν κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Σωκράτους ἡμέραν Ἀθηναῖοι καὶ ξένοι. Ὁ μὲν Κριτόβουλος ἦτο υἱὸς τοῦ Κρίτωνος, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος, περὶ δὲ τοῦ Ἐπιγένους γινώσκομεν μόνον, ὅτι ἦτο υἱὸς Ἀντιφώντος τοῦ Κηφισιέως¹. Ὁ Αἰσχίνης ἦτο υἱὸς τοῦ Σφητίου Λυσανίου² καὶ λέγεται, ὅτι ἔγραψεν ἑπτὰ διαλόγους. Ἐκ τοῦ Κρατύλου τοῦ Πλάτωνος εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ Ἑρμογένης ἦτο φίλτατος τοῦ Σωκράτους καὶ πένης, ὡς οὗτος, καίπερ ὢν υἱὸς μὲν τοῦ Ἴππονίκου, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Καλλίου. Ὁ δὲ Μενέξενος εἶναι γνωστὸς καὶ ἐκ τοῦ περὶ τῶν Πλατωνικοῦ διαλόγου, οὗ ἡ γνησιότης ἡμφισβητήθη, καὶ ἐκ τοῦ Λύσιδος. Οὗτος εἰς ἐπιφανῆ οἶκον ἀνήκων ἦτο συγγενὴς Κτησίππου τοῦ Παιανιέως³. Ὁ δὲ Ἀντισθένης ἐλέγετο μὲν Ἀθηναῖος, ἀλλὰ δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς ἰθαγενής. Θέλων δ' οὗτος νὰ ἐκφυλίσῃ τοὺς Ἀθηναίους σεμνυνομένους ἐπ' αὐτοχθονισμῷ, ἔλεγεν, ὅτι δὲν εἶναι εὐγενέστεροι τῶν κοχλιῶν καὶ ἀπτεράδων⁴. Το κατ' ἀρχὰς ὁ Ἀντισθένης ἡκρόασατο Γοργίου τοῦ ῥήτορος, ὕστερον δὲ τοῦ Σωκράτους ἀνερχόμενος καθ' ἐκάστην ἐκ τοῦ Πειραιῶς, ὅπου κατῴκει. Οὗτος παρὰ τοῦ Σωκράτους τὸ καρτερικὸν λαβὼν καὶ τὸ ἀπαθὲς ζηλώσας κατήρξε πρῶτος τοῦ κυνισμοῦ. Πλὴν τῶν Ἀθηναίων τούτων παρῆν καὶ ὁ Τερψίων ἐκ Μεγάρων, ὅστις εἶναι γνωστὸς ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ Θεαιτήτου. Ἐκ Μεγάρων ἦλθε καὶ ὁ Εὐκλείδης, πρὸς ὃν ἐπορεύθη ὁ Πλάτων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους καὶ ὅστις ἰδρυτὴς μὲν τῆς

¹) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 33 E. ²) Αὐτόθι. Παράβαλλ. τὴν ἐμὴν γραμματολογ. II, 487. ³) Πλάτ. ἐν Λύσιδ. 206. ⁴) Διογένης. Λαέρτ. VI, 1.

Μεγαρικῆς σχολῆς ἐγένετο, ἔγραψε δὲ διαλόγους ἑξ¹. Περὶ δὲ τοῦ Φαιδωνίδου οὐδὲν γινώσκεται. Ἐν τέλει δέον νὰ μνησθῶμεν τοῦ ὑπηρέτου τῶν ἑνδεκα², ὅστις ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους. Οὗτος δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μετὰ τοῦ παρασκευάσαντος καὶ ἐγχειρίσαντος τὸ κώνειον³.

Ὁ δὲ χρόνος, καθ' ὃν συνεγράφη ὁ προκείμενος διάλογος, δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀσφαλῶς, διότι αἱ χρονολογικαὶ ἐνδείξεις, αἵτινες συνήθως εὐρίσκονται κατεσπαρμένοι ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις, εἶναι πάνυ ὀλίγαι καὶ αὗται ἀσθενεῖς καὶ ἀμφίβολοι. Ἐπειδὴ δὲ καθ' ὅλην ἢ Ἀπολογία, ὁ Κρίτων καὶ ὁ Φαῖδων συνάπτονται μετ' ἀλλήλων, τοῦτο συνεβάλετο εἰς τὴν εἰκασίαν, ὅτι τὰ τρία ταῦτα ἔργα συνεγράφησαν εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους. Τοιαύτην γνώμην ἔχουσιν ὁ Ast καὶ ὁ Socher, οἵτινες νομίζουσιν, ὅτι ἡ διήγησις περὶ τῶν τελευταίων πράξεων καὶ λόγων τοῦ Σωκράτους εἶναι οὕτως ἀκριβής, οὕτω ζωηρά, οὕτω θαυμάσια, ὥστε πολὺ ὁμοιάζει πρὸς ἀγγελίαν περὶ πράξεως πρὸ ὀλίγου τελεσθείσης⁴. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ C. Hermann⁵, ὅτι καὶ ἐν τῷ Συμποσίῳ, ὅπερ ὁμολογουμένως ἐγράφη ἐν προβελήκῳ τοῦ Πλάτωνος ἡλικίας, ὁ Σωκράτης διὰ ζωηρῶν χρωμάτων περιγράφεται. Δὲν ἦτο ἄρα γε δυνατόν ἐν τῇ ζωηρᾷ τοῦ Πλάτωνος φαντασίᾳ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ εἰκὼν τοῦ διδασκάλου τοιαύτη, οἷα ὑπάρχει ἐν τῷ Φαίδωνι; Ἴσως ἡ ιδεώδης ἡρεμία, καθ' ἣν ὁ διάλογος οὗτος

¹) Αὐτόθι. II, 106. ²) 116B. ³) 63D. καὶ 117 A. ⁴) *Ora* Bischoff ἐν σελ. 284 τῆς μνημονευθείσης πραγματείας. ⁵) *Geschichte und System der Platonischen Philosophie* ἐν σελ. 469.

διαφέρει τῆς Ἀπολογίας καὶ τοῦ Κρίτωνος, ὑπαινίσσεται, ὅτι χρόνος τις ἔπρεπε νὰ παρεμπέσῃ, ὅπως ὁ Πλάτων τὸν διδάσκαλον εἰς τὴν σφαῖραν ἐκείνην ἀνυψώσῃ. Πρὸς πᾶσι τούτοις δεόν νὰ ἔχωμεν ἐν νῷ, ὅτι ὁ Πλάτων οὔτε ἱστορικός, οὔτε βιογράφος εἶναι, ἀλλὰ φιλόσοφος. Ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ Πλάτωνος δὲν ἦτο νὰ περιγράψῃ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ θεωρίαν νὰ ἀναπτύξῃ. Ὁ δὲ D. Wytttenbach¹ νομίζει, ὅτι ὁ Φαίδων ἐγράφη ἐν τῇ νεανικῇ τοῦ Πλάτωνος ἡλικίᾳ, διότι ὁ φιλόσοφος πρεσβύτερος γενόμενος δὲν ἐπίστευεν, ὅτι ἡ γῆ ὑπάρχει ἐν τῷ μέσῳ οὐδὲ ὅτι μένει ἀκίνητος, διότι ἐν τῷ Τιμαίῳ ὥρισεν, ὅτι στρέφεται περὶ τὸν πόλον, δηλ. κατὰ τοῦτον ὁ Πλάτων ἐδίδαξεν ἐν τῷ Φαίδωνι², ὅτι ἡ γῆ δὲν κινεῖται. Ἀλλ' ὁ ἐμὸς διδάσκαλος Boeckh ἐκ τῶν αὐτῶν χωρίων τοῦ Πλάτωνος ἔδειξεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος δὲν εἶπεν, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται οὔτε περὶ τὸν πόλον, οὔτε περὶ τὸν ἄξονα³.

Ὅλως ἀντίθετον γνώμην ἔχουσιν ὁ Munk⁴ καὶ ὁ Ueberweg⁵, καθ' οὓς ὁ Φαίδων εἶναι τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Πλάτωνος. Κατὰ τὴν καλὴν ταύτην θεωρίαν ὁ θνήσκων Σωκράτης ἤθελεν εἶναι αὐτὸς ὁ Πλάτων καὶ τὸ κύκνειον ῥσμα τὸ τεθειμένον ἐν τῷ στόματι τοῦ Σωκράτους ἤθελεν εἶναι ἴδιον. Ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ Munk παρατηρεῖ, ὅτι μέχρι αὐτοῦ τὸν Πλάτωνα ἐθεώ-

¹) Σελ. 298. ²) 109A. ³) Untersuchung über das Kosmische System des Platon σελ. 84. ⁴) Die natürliche Ordnung der platonischen Schriften. Berlin 1857. ⁵) Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge platonischen Schriften, Wien 1867. Παράδελλ. Biscoff ἐν σελίδ. 288.

ρησαν μάλλον ὡς φιλόσοφον, ἐν ᾧ οὗτος κατ' ἐξοχὴν ὡς καλλιτέχνην βούλεται, ὅπως θεωρήσῃ. Κατὰ τοῦτον ὁ Πλάτων ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐπιθυμεῖ, ἵνα δώσῃ εἰκόνα τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους, ἐν ᾗ σύναμα ἡ ὅλη ἀνάπτυξις τοῦ ἰδίου συστήματος περιέχεται. Ὅντως ἡ λύσις τοῦ πολυθρυλήτου τούτου ζητήματος ἤθελεν εἶναι ὅλως φυσική, διότι ἐκάστοτε τὴν χρονολογίαν τοῦ διαλόγου ἐμέλλομεν νὰ ὀρίζωμεν κατὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἐν τῷ διαλόγῳ Σωκράτους. Ἀλλὰ κακῇ μοίρᾳ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ καὶ δὴ αὕτη ἡ ἀρχή, ἐξ ἧς ὁ εἰρημένος φιλόλογος ὀρμᾶται, δὲν εἶναι ἀσφαλής. Βεβαίως ὁ Πλάτων εἶναι καλλιτέχνης καὶ ἔχει ἔμφυτον ὀρμὴν πρὸς ζωηράν ἀπεικόνισιν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πιθανόν, ὅτι ἡ τέχνη καὶ οὐχὶ ἡ ἐπιστήμη εἶναι ὁ κύριος τοῦ φιλοσόφου σκοπός. Ὁ Πλάτων δὲν εἶναι φιλόσοφος τεχνίτης, ἀλλὰ τεχνικὸς φιλόσοφος¹. Εἰ λοιπὸν οὗτος μὴ ἐσκόπει νὰ περιγράψῃ τὸν βίον τοῦ Σωκράτους καλλιτεχνικῶς, ἀλλὰ μετεχειρίσθῃ τὸ πρόσωπον τοῦ διδασκάλου ὡς ὄργανον², ἵνα ἀναπτύξῃ τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα, διὰ τί ἄρᾳ γε ἔπρεπε νὰ γράψῃ τελευταῖον τὸν Φαῖδωνα; Πρὶν οἰκοδομήσῃ ὀλόκληρον σύστημα ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς, δὲν ὤφειλε νὰ σκεφθῇ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς; Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν καὶ οὐχὶ τὸν ὀριγὸν τοῦ τοιοῦτου φιλοσοφικοῦ συστήματος.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ὁ Φαῖδων δὲν δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ τελευταῖον τῆς Πλατωνικῆς μεγαλοφυΐας

¹) Ὁρα Bisehoff, Plato's Phaedon κτλ. σελ. 302. ²) Ἰδὲ εἰσαγωγ. εἰς Γοργ. ἐν σελ. 35.

προϊόν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνήκει τῇ πρώτῃ περιόδῳ τῶν διαλόγων. Διότι ἐν τῷδε γινώσκει τὰς περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ιδέας τῶν Πυθαγορείων, δηλ. ὅτι τὸ σῶμα εἶναι δεσμωτήριον τῆς ψυχῆς¹, λέγει περὶ καθαρμοῦ τῆς ψυχῆς², περὶ μετεμψυχώσεως³ καὶ περὶ τῆς ψυχῆς ὡς περὶ ἁρμονίας⁴. Ἰσως ἡδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ὁ Πλάτων πρὸ τῶν ἀποδημιῶν αὐτοῦ δὲν ἦτο ἀδύνατον νὰ γινώσκη τὰ τῶν Πυθαγορείων διδάγματα, ἀλλὰ κοινῶς ὁμολογεῖται, ὅτι τοιαύτην ἀκριβῆ γνῶσιν, οἷα ἐν τῷ Φαίδῳ ἐκδηλοῦται, ἐκτήσατο μετὰ τὴν διατριβὴν αὐτοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι καὶ μετὰ τὴν κτῆσιν τῶν βιβλίων τοῦ Φιλολάου. Δεύτερον ἡ ἰδεολογία τοῦ Πλάτωνος ἐνταῦθα ἐκτίθεται ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ τῇ τελειότητι αὐτῆς, ὅπερ ὑποδεικνύει τὴν προβεβηκυῖαν τοῦ φιλοσόφου ἡλικίαν· διότι ἐν τοῖς πρώτοις ἔργοις, ἐν οἷς τὸ Σωκρατικὸν πνεῦμα ἐκράτει, ἔχνη τῆς ἰδεολογίας δὲν ἀπαντῶσι. Βεβαίως ἡ ἰδεολογία κατ' ὀλίγον ἀνεβλάστανεν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' αὕτη ἐγένετο ὥριμος μετὰ τὰς συνεντεύξεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἑλεάτας, τοὺς Μεγαρίκους καὶ τοὺς Πυθαγορείους φιλοσόφους. Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὁ Πλάτων καὶ ἐν ἄλλοις διαλόγοις πραγματεύεται, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ Ἀπολογίᾳ⁵ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς θεωρεῖ ὡς δυνατὴν, ἐν δὲ τῷ Κρίτῳ λέγει περὶ "Αἰδοῦ κατὰ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων", ἐν τῷ Μένωνι⁷ γίνεται λόγος περὶ γνώσεως ὡς περὶ ἀναμνήσεως καὶ περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι μᾶλλον προαίσθησις ἢ

¹) 62 B. ²) 114 C. ³) 72 A. ⁴) 86 C. ⁵) 40 C. ⁶) 54 B. ⁷) 81 A.

ἐπιστημονική κύρωσις. Τὰ δὲ περὶ τοῦ δικαστηρίου τῶν νεκρῶν ἐν τῷ Γοργία¹ λεγόμενα δὲν ἀπέχουσι τῶν δημῶδων ἰδεῶν. Ἐν τῷ Πολιτικῷ² λέγεται μὲν, ὅτι αἱ ψυχαὶ κατὰ χρονικά διαστήματα ἀναγεννῶνται, ἀλλ' ἐν τινι μύθῳ. Αἱ ἀρχαὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἐξετάσεως τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀναφαίνονται ἐν τῷ Φαίδρῳ, ἐν ᾧ αὕτη θεωρεῖται ὡς ἀρχὴ κινήσεως καὶ δεικνύται, ὅτι εἶναι αἰωνία, ὡς ἡ κίνησις³. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐξηγήσεων γίνεται μᾶλλον δῆλον, ὅτι πρὸ τοῦδε τοῦ βίου ἡ ψυχὴ ὑπῆρχεν, ἥ ὅτι μετὰ τοῦτον θέλει ἔτι ὑπάρξει. Εἰ λοιπὸν ὁ Πλάτων εἶχε γράψει τὸν Φαίδωνα πρὸ τούτων τῶν διαλόγων, δὲν ἠδύνατο οὔτε ἀμφιβόλως, οὔτε αἰνιγματωδῶς νὰ ἐκφράζηται, οὔτε τῇ δημῳδῇ πίστει νὰ ἀκολουθῇ, ἀλλ' ἤθελε θεωρήσει τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς βεβαίως λελυμένον. Περὶ τούτου ἄλλωςπραγματεύεται ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ τῷ Τιμαίῳ, ἐνθα τὰς ἀποδείξεις τοῦ Φαίδωνος προϋποτίθησι, μάλιστα δ' ἐν τῇ Πολιτείᾳ διὰ τῆς φράσεως ἄλλοι λόγοι παραπέμπει εἰς τὸν προκειμένον διάλογον⁴.

Πότε λοιπὸν συνεγράφη ὁ Φαίδων; Οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων δέχονται τὴν γνώμην τοῦ ἐπιφανοῦς Πλατωνικοῦ Schleiermacher, ὅστις τὸν διάλογον τίθησι μετὰ τὸν Φαῖδρον καὶ τὸ Συμπόσιον καὶ πρὸ τοῦ Φιλήβου, τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Τιμαίου. Ἐν τῷ Συμποσίῳ ὑπάρχει ὑπαινιγμός τις, καθ' ὃν ὁ διάλογος οὗτος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδοθῇ πρὸ τοῦ 385 π. Χ., δηλ. ἐν τούτῳ γίνεται λόγος

¹) 523 Α. ²) 269. ³) "Ὅρα τῆς ἐμῆς γραμματολογ. II, 1179. ⁴) Πλάτ. Πολιτ. X, 611 Βα "Ὅτι μὲν τοίνυν ἀθάνατον ψυχὴν, καὶ ὁ ἄρτι λόγος καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκάσειαν ἂν»,

περὶ τοῦ διοικισμοῦ τῶν Ἀρχάδων ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων¹⁾, ὅστις ἐτελέσθη κατὰ τὸν Ξενοφῶντα²⁾ μετὰ τὴν Ἀνταλκίδειον εἰρήνην, ἥτοι κατὰ τὸ 386 ἢ 385 π. Χ. Λοιπὸν μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξεδόθη τὸ Συμπόσιον καὶ ἔτι βραδύτερον ὁ προκείμενος διάλογος. Ἄλλ' ὁ Munk τὸ Συμπόσιον πρὸς τὸν Φαίδωνα παραβάλλων εὐρίσκει οὕτως ἄπειρον διαφορὰν, ὥστε νομίζει, ὅτι οἱ δύο οὗτοι διάλογοι θέον νὰ χωρισθῶσι διὰ μακρᾶς σειρᾶς ἐτῶν· διότι ἐκεῖ μὲν κρατεῖ εὐθυμον καὶ ἱλαρὸν πάθος, ἐνταῦθα δὲ σπουδαῖον. Ἡ διαφορὰ ὅμως αὕτη εἶναι φαινομένη· ὁ Πλατωνικὸς Σωκράτης δύναται τοῦ βίου νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τούτου νὰ καταφρονῇ, διότι τὴν ἀλήθειαν ἀναζητεῖ ἀλλαχοῦ καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς τούτοις. Ἡ ἐποπτεία αὐτοῦ εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς τοῦ Ἐπικουρείου καὶ Στωϊκοῦ καὶ τούτου ἔνεκεν αἱ τοιαῦται ἀντιθέσεις δὲν εἶναι δι' αὐτὸν ἀντιφάσεις. Οὗτος δύναται νὰ ἀπολαύῃ τοῦ βίου ἐν πάσῃ εὐθυμίᾳ καὶ ὅμως νὰ μὴ θεωρῇ τὴν ἡδονὴν ταύτην ὑπερτέραν τῆς πραγματικῆς, ἥ νὰ μὴ γίνηται ἐπιλήσμων τοῦ ἰδίου προβλήματος, ἥτοι τῆς σπουδῆς πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας, καὶ δύναται νὰ ἀπέχη παντὸς ἐπιγείου καὶ ὅμως νὰ μὴ ἐμβλέπῃ ἐν τῇ ἀποχῇ ὡς τοιαύτη τὸ ὕψιστον καὶ τὸ ἀληθές. Τούναντίον ὁ Φαῖδρος, τὸ Συμπόσιον καὶ ὁ Φαίδων ἔχουσι κοινὴν τὴν ζωρότητα τῆς δραματικῆς παραστάσεως, φανερωτάτην τὴν ὁμοιότητα τοῦ εἶδους καὶ τῆς οὐσίας, τῆς μορφῆς καὶ τῆς ὕλης καὶ κοινὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἥτοι τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰς ιδέας. Ὁ μὲν Bischoff³⁾ λέ-

¹⁾ Ἐν Συμπ. 193 Α. «Νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν, διωκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθά περ Ἀρχάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων». ²⁾ Ἐν Ἑλλην. V, 2, 7.

³⁾ Αὐτόθι σελ. 286.

γει, ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι διάλογοι ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους, ὃν λόγον ἔχουσι τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ὁ δὲ αἰμίμηστος Schleiermacher² παρατηρεῖ, ὅτι ἐν μὲν τῷ Συμπόσιῳ ὁ Πλάτων σπουδάζει, ἵνα τὸ ἀθάνατον μετὰ τοῦ θνητοῦ συνενώσῃ, ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι, ἵνα τὸ ἀθάνατον ἐκ τοῦ θνητοῦ ἀνελκύσῃ.

¹) Ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, εἰς Φαίδων. σελ. 7. (Ἔκδ. τρίτη).

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Karl Hermann, Geschichte und System der Platonischen Philosophie, Heidelberg 1834.
- Tennemann, Lehren und Meinungen der Sokratiker über Unsterblichkeit.
- Wiggers, Examen argumentorum Platonis pro immortalitate animi humani, Rostoch 1803.
- Kunhardt, Platons Phædon, nach seinem ganzem Zusammenhang entwickelt und mit besonderer Rücksicht auf die Unsterblichkeitslehre erläutert und beurtheilt, Lübeck 1817.
- Bucher, Ueber Platons speculative Beweise für die Unsterblichkeit der menschlichen Seele, Göttingen 1861.
- Fr. Ueberweg, Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge Platonischer Schriften etc. Wien 1861.
- E Munk, Die natürliche Ordnung der Platonischen Schriften, Berlin 1857.
- Albert Bischoff, Platons Phædon eine Reihe von Betrachtungen und Beurtheilung des Gesprächs, Erlangen 1866.
- F. Kampe, Der Mendelssohnische Phædon in seinem Verhältniss zum Platonischen.
- P. Joh. Rapt. Egger, Platons Phædon ästhetisch gewürdigt, Sarnen 1898.
- Paul Zimmermann, Die Unsterblichkeit der Seele in Platons Phædo, Leipzig 1869.
- Bonitz, Platonische Studien, Berlin 1875.
- Ernst Trommerhausen, Darstellung und Beurthei-

- lung der Ansicht Platons über das Wesen der Seele und ihr Verhältniss zum Leibe, Bonn 1873.
- Adam Komma, Erörterung der Künstlerischen Form des Platonischen Dialoges Phædon und Prüfung der Giltigkeit der ebendasselbst entwickelten Beweise für die unsterblichkeit der Seele, 1880.
- Anton Bölke, Ueber Platons Beweise für die Unsterblichkeit der Seele, Berlin 1868.
- K. Neuhaus, Der in Platos Phædon auf der Idee des Lebens geführte Beweis für die unsterblichkeit der Seele, Hamburg 1885.
- Ὁλυμπιόδωρου φιλοσόφου Σχόλια εἰς τὸν Πλάτωνος Φαίδωνα ὑπὸ Christoph Finck, Heilbrommae 1847.
- K. F. Hermann, Gesammelte Abhandlungen und Beiträge zur classischen Litteratur und Alterthums-Kunde, Göttingen 1849.
- M. Vermehren, Platonische Studien, Leipzig 1870.
- I. Nic. Madwig, Adversaria Critica, Hauniæ 1871.
- Philologus 1863 ἐν σελίδ. 512, ἐνθα ὑπάρχει κριτικὴ διατριβὴ ὑπὸ Fr. Ueberweg.
- Jahrbücher für classische Philologie 1887 ἐν σελίδ. 567, ἐνθα ὑπάρχει κριτικὴ διατριβὴ ὑπὸ Christ Cron.
- Hermann Schmidt, Kritischer Commentar zu Plato's Phædon, 1850.
- Τοῦ αὐτοῦ Beiträge zur Erklärung Platonischer Dialoge, Wittenberg 1874.
- J. Baumann, Kritische und exegetische Bemerkungen zu Platos Phædo, Augsburg 1889.
- I. Schleiermacher Platons Werkø (Dritte Auflage), Berlin 1861.
- I. Nüsslin, Der Platonische Phædon übersetzt und erklärt, Mannheim 1855.

- I. Fischerus, Platonis Phædo, Lipsiæ 1783.
 L. F. Heindorfius, Platonis Phædo, Berolini 1810.
 Imm. Bekker, Platonis dialogi graeci et latini, Berolini 1817.
 D. Wytttenbachius, Platonis Phædo, explanatus et emendatus prolegomenis et annotatione, Lipsiæ 1825.
 G. Grosse, Platons Phædon mit Kritischen und erklärenden Anmerkungen, Halle 1828.
 G. Stallbaum, Platonis opera omnia. Phaedo, recensuit prolegomenis et commentariis instruit Martinus Wohlrab, Lipsiæ 1875.
 M. Wohlrab, Platons Phædon, Leipzig 1879.
 M. Schanz Platonis opera, quæ supersunt omnia vol. I, Lipsiæ 1875.
 M. Novæ commentationes platonicae, Wirceburgi 1876.
 C. Schmelzer, Platos ausgewählte Dialoge, Dritter Band, Berlin 1883.
 P. J. B. Egger, Platons Phædon ästhetisch gewürdigt, 1898.
 Τοῦ αὐτοῦ, Platons Plædon eine Tragödie 1900.
 L. Hase, Sachliche Erläuterung des in Plato's Phaedo p. 101B - 107A, 1848.
 K. H. Lachmann, Ueber die Unsterblichkeit der menschlichen Seele nach der Vorstellung der philosophen Platons und der Apostols Paulns, 1848.
 G. Pölzi Die Beweise der unsterblichkeit der Seele in Platons Phaeton, 1897.
 E. W. Simson Der Begriff der Seele bei Plato, 1889.
 Constantin Ritter, Plato sein Leben, seine Schriften, seine Lehre, München 1910.
 'Επεθεώρησα τὴν πρώτην ἔκδοσιν κατὰ 'Ιανουάριον τοῦ 1911.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΦΑΙΔΩΝ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ
ΦΑΙΔΩΝ
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ
ΣΩΚΡΑΤΗΣ
ΚΕΒΗΣ
ΣΙΜΜΙΑΣ
ΚΡΙΤΩΝ
Ο ΤΩΝ ΕΝΔΕΚΑ ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΦΑΙΔΩΝ,

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ. ΗΘΙΚΟΣ

Κεφ. I. ΕΧ. Αὐτός², ὃ Φαίδων, παρεγένον Σωκράτει p.57

¹) Ὁ Θράσυλλος διείλε πάντας τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος εἰς τετραλογίας, ὧν ἡ πρώτη περιεῖχε τὸν Εὐθύφωνα, τὴν Ἀπολογία, τὸν Κρίωνα καὶ τὸν Φαίδωνα. Ἡ διαίρεσις αὕτη, ἣς ἐκράτης μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, κατελείφθη, διότι αἱ ἰδέαι κατετάχθησαν οὕτως ἀντιπлатωνικῶς, ὥστε οἱ διελόντες μᾶλλον ἐβλαψαν ἢ ὠφέλησαν τὰς Πлатωνικὰς σπουδὰς. "Ορα Εἰσαγωγ., εἰς Γοργ., ἐν σελ. 28 καὶ Διογέ. Λαέρτ. III, 56. Ὡς πλείστοι διάλογοι τοῦ Πλάτωνος, οὕτω καὶ ὁ Φαίδων ἔχει καὶ δευτέραν ἐπιγραφὴν, Περὶ ψυχῆς, ἡ θι κός, ἀλλὰ θεωρεῖται βέβαιον, ὅτι εἶναι προσθήκη τῶν μεταγενεσιτέρων, οἵτινες ἤθελον νὰ καταιάξωσι τοὺς Πлатωνικοὺς διαλόγους εἰς διαφοροὺς τάξεις, Διογέ. Λαέρτ. III, 57. "Πρώτην μὲν οὖν τετραλογίαν τίθησι τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν ἔχουσαν" παραδείξει γὰρ βούλεται, ὁποῖος ἂν εἴη ὁ τοῦ φιλοσόφου βίος, διπλαῖς δὲ χρῆται ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκάστου τῶν βιβλίων τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, τῇ δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος — Τέταρτος Φαίδων, ἡ περὶ ψυχῆς, ἡθικός, "Ορα καὶ Ε-

πιστολ. Πλάτων, XIII. Τὴν ἐπιγραφὴν ὁμοῦς γινώσκει ὁ Κικέρων ἐν Tusc. I, 11 "Evolve diligenter ejus (sc Platonis) eumf librum, qui est de animo; amplius quod disideres, nihil erit,,

²) Φαίνεται ὅτι πρὸ ταύτης τῆς φράσεως ὁ Ἐχεκράτης εἶχεν ἤδη διαλεχθῇ πρὸς τὸν Φαίδωνα ὀλίγα τινὰ περὶ Σωκράτους· διότι ὁ διάλογος φύσει δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀρχηται οὕτως Ἐν ἀρχῇ τῆς ἐρωτήσεως ἡ δύνατο νὰ προταχθῇ τὸ πότερον, ἀλλὰ συνήθως παραλείπεται. Ὁ Ἐρμογένης ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἀντιωνυμίαν αὐτός ὁ Ἐχεκράτης μεταχειρίζεται ἐν διαφόρῳ σημασίᾳ καὶ ἐν διαφόρῳ ὁ Φαίδων, Περὶ μεθόδου δεινότητος κεφ. I "ὁ μὲν γὰρ ἤρετο ὡς θαυμάζων καὶ μακαρίζων τὸν παραγενόμενον, ὁ δὲ ἀπεκρίνατο σεμνυνόμενος καὶ μεγαλοφρονῶν,,. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι δὲν πρόκειται οὔτε περὶ θαυμασμοῦ καὶ μακαρισμοῦ, οὔτε περὶ μεγαλαυχήσεως, ἀλλὰ μόνον περὶ ἀκριβείας· διότι ὁ Ἐχεκράτης ἐπιθυμεῖ, ἵνα μάθῃ ὡς οἶόν τε ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ φρά-

ἐκεῖνη τῇ ἡμέρᾳ¹, ἣ τὸ φάρμακον² ἔπιεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ³ ἢ ἄλλον του ἤκουσας;

ΦΑΙΔ. Αὐτός⁴, ὦ Ἐχέκρατες.

ΕΧ. Τί⁵ οὖν δὴ ἔστιν ἅτα εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ θανάτου; καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γὰρ ἂν ἐγὼ ἀκούσαιμι⁶. καὶ γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν⁷ Φλιασίων οὐδεὶς πά-

οις "ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἶός τε ἦν περὶ τούτων,,. Ἐπειδὴ δ' οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον μείζονα σπουδαιότητα ἢ ὅσιν ἀποδίδουσιν οἱ νεώτεροι εἰς τὴν αὐτοψίαν καὶ εἰς τὸ αὐτήκοον, ὁ Πλάτων φροντίζει ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου, ὅπως δηλώσῃ τῷ ἀναγνώστῃ, ὅτι ἡ ἀφήγησις γίνεται παρ' αὐτηκόου. Τοῦτον ἔνεκεν προτάσσει καὶ τὴν ἀντιφωνίαν αὐτός, ἥτις ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον ἄλλου του, ὡς ἐν 58 D "καὶ γὰρ τὸ μνηστῆσθαι Σωκράτους καὶ αὐτὸν λέγοντα καὶ ἄλλον ἀκούοντα ἔμοιγε αἰεὶ πάντων ἥδιστον,,.

1) Ὁ ὀρισμὸς τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἐγένετο τι, δηλοῦται καὶ διὰ δοτικῆς ἀπροθέτου, ὡς ἐνταῦθα καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 783 "ἡμέρᾳ γὰρ τῇδ' ἀπὴλλαγμαὶ φόβον,, καὶ διὰ δοτικῆς ἐμπροθέτου, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἐκάβ. 44 "ἡ πεπρωμένη δ' ἄγει θανεῖν ἀδελφὴν τῷδ' ἐμὴν ἐν ἡματι,,.

2) Κεῖται τὸ γένος ἀντὶ τοῦ εἶδους, ὅπερ εἶναι τὸ κώγειον, Διογένης. Λαέρτ. II, 35. Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ ἔλαβεν ὅλως τὴν εἰδικὴν ταύτην σημασίαν δηλοῦν μόνον τὸ δηλητήριον φάρμακον, ὡς τὸ ἄλογον δηλοῖ μόνον τὸν ἵππον.

3) Ἐν ταῖς διαφοροῖς πόλεσι δια-

φόρως ἡ φυλακὴ ἀνομάζετο καὶ ἐν μὲν τῇ Βοιωτίᾳ ἀναγκαῖον, ἐν δὲ τῇ Κύπρῳ κέραμος, ἐν δὲ τῇ Σάμῳ καὶ δὴ καθ' ὅλον παρὰ τοῖς Ἴωσι γοργύρα (λατίν. carcer) καὶ ἐν Ἀθήναις πρῶτον μὲν δεσμοτερίον. εἶτα δὲ πρὸς εὐφημιζόν οἶκον. Ὅντως τιμᾷ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι οὗτοι δὲν ἐξετέλουν τὴν ποιήν δημοσίᾳ, ὡς τοῦτο γίνεται παρὰ τοῖς τῶν νεωτέρων πρὸς παραδειγματισμὸν δῆθεν, ἀλλ' ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, 116 E.

4) Ἐν τοῖς διαλόγοις ἐπαναλαμβάνει ὁ ἀποκρινόμενος μόνον τὴν ἀναγκαιοτάτην λέξιν χάριν βραχυλογίας. Οὕτως ἐνταῦθα δύναται νὰ νοηθῇ ὁλόκληρος ἡ προηγουμένη πρότασις μετὰ μικρᾶς μόνον μεταβολῆς.

5) Ἡ φράσις αὕτη διαφέρει τῆς εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν, διότι ὁ ταύτην λέγων αἰτεῖ ἀκριβῆ καὶ πλήρη ἀποκρίσιν. Διὰ τῆς παρούσης δηλοῦται ποίου εἶδους ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ ἀνὴρ. Παραπλήσιον εἶναι τὸ κατωτέρω 78 C "τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶ πραχθέντα,,.

6) Λεῖπει ἡ ὑπόθεσις, εἰ λέγοις.

7) Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον μᾶλλον πολί-

νυ¹ τι επιχωριάζει² τὰ νῦν Ἀθήνῃζε, οὔτε τις ξένος ἀφί-

της ἢ συμπολίτης, ὥς ἡλικιώτης, δη-
μότης ἢ συνηλικιώτης, συνημότης.
Ἐπειδὴ δ' Ἐγεκράτης ἦτο Φλιάσιος,
ἀφ' ἑαυτοῦ ἐννοεῖται, ὅτι λέγει περὶ
Φλιασίων καὶ ἡ προσθήκη ἤθελεν εἶ-
ναι ἰσως περιττή. *Ο Schaefer ἐξή-
λειψε τὸ Φλιασίον, ἀλλὰ τὴν ἐξά-
λειψιν δὲν δέχονται οἱ πονδαῖοι κριτι-
κοί, ὥς δ' Schanz, διότι οἱ ἀρχαῖοι
χάριν μεζονος σαφηνείας ἔχουσι τοι-
αύτας προσθήκας, ὥς ἐν Ἀπολογ.
32 B. "καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ"
Ἀντιοχίς προτιανέουσα, καὶ ἐν Μέ-
νων. 70 B. "οἱ τοῦ σοῦ ἑταῖρον Ἀ-
ριστίππου πολῖται Λαριοαῖοι, "Εν
τινι τῶν χειρογράφων ὑπάρχει καὶ τὸ
ἄρθρον, τῶν Φλιασίων. ὅπερ δὲν
ἤθελεν ἔχει ἀτόπως, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πλη-
θυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἔθνικῶν ὀνο-
μάτων τὸ ἄρθρον δύναται νὰ προσ-
τεθῇ ἢ νὰ παραλειφθῇ. Ὁ Φλιῶς,
ἀπὸ Φλιάντος τοῦ νιοῦ τοῦ Διονύ-
σου, ἦτο μικρὰ ἀνεξάρτητος πόλις
κειμένη μεταξὺ Σικυνῶνος καὶ Ἀρ-
γολίδος καὶ ἔχουσα μικρὰν περιοχὴν,
ἣς ἐλέγετο Φλιασία. Τὸ ἐπίθετον
εἶναι Φλιάσιος καὶ Φλιούντιος.

1) Τὸ πᾶν τι καίπερ ἐπόμενον
προσδιορίζει τὸ οὐδείς ὅπως κα-
νεῖς.

2) Κυρίως σημαίνει πορεύεται εἰς
Ἀθήνας καὶ ἐκεῖ διατρίβει. Ἐπερ-
πεν ὅμως νὰ εἴπῃ ἐν Ἀθήναις,
ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι συχνάκις ἐκ τῆς κι-
νήσεως καὶ τῆς οἰκίσεως ἀποτελοῦσι
μῖαν μόνην πρότασιν, ὥς ἐν Θεαιτ.
200 A. "Οὐκοῦν μακρὰν περιελθόν-
τες πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην πάρεσμεν

ἀπορίαν, καὶ ἐν Παρμενίδ. 126 B
"τὸ πρότερον ἐπεδήμῃσιν ἀπὸ τοῦ
Κλαζομενῶν, "Τινὲς ἐκ τῆς φράσεως
τὰ νῦν ὑπέλαβον, ὅτι ἔνεκα πολέ-
μου οἱ Φλιάσιοι δὲν ἀπῆρχοντο εἰς
Ἀθήνας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤρχοντο
εἰς Φλιούντια διότι ὁ πόλεμος κωλύει
τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐπιμιξίας. Ἐκ
τῆς εἰκασίας ταύτης δομώμενοι ἄλ-
λοι μὲν ἐννοοῦσι τὸν πόλεμον τῶν
Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Ἡλείους,
ἄλλοι δὲ τὸν Κορινθιακόν ἀλλ' ἐκεῖ-
νος μὲν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχε
λήξει πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκρά-
τους. οὗτος δ' ἐγένετο πέντε ἔτη μετ'
αὐτόν. Ἡμεῖς νομίζομεν. ὅτι οὐδένα
πόλεμον ἐννοεῖ δὲ Πλάτων, ἀλλὰ μό-
νον ὦραν τοῦ ἔτους καθ' ἣν συνή-
θως δὲν ὑπῆρχεν ἐπιμιξία. Διὰ
δὲ τῆς φράσεως χρόνου συχνοῦ
δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν μακρὸν
χρονικὸν διάστημα· διότι ὁ φιλοσό-
φος προσέθηκε ταύτην, ὅπως δεῖξη
τὴν μεγάλην στενοχωρίαν τῶν Φλια-
σίων, ἵνα μάθωσι τὰ κατὰ τὸν θά-
νατον τοῦ φιλοσόφου. Φαίνεται δ',
ὅτι συχνὸς χρόνος εἶναι μόνον ἡμέ-
ραι, ὥς μαρτυρεῖ καὶ ἡ φράσις,
"πάσαι γενομένης αὐτῆς πολλῶν
ἡμερῶν φανταίνεται ἀποθανόν, "Λοι-
πὸν ἐν διαστήματι ἡμερῶν ὁ Φλιῶς,
δηλ. μικρὰ πόλις, κατὰ ὧρας τινὰς
τοῦ ἔτους ἡδύνατο νὰ μὴ ἔχῃ πολλὰς
ἐπιμιξίας μετὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλ-
λως δὲν πρόκειται περὶ οἰωνοῦ ποτε
ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον περὶ λογίων,
οἷος ὁ Φαίδων· διότι ἄλλως ἡλθί-
εις ἐξ Ἀθηνῶν ἀγγελίας, ὅτι ὁ Σω-
κράτης ἔπει φάρμακον.

κται χρόνου συχνού¹ ἐκεῖθεν, ὅσους ἂν ἡμῖν² σαφές τι ἀγγεῖ-
 λαι οἷός τ' ἦν³ περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι⁴ φάρμακον πῶν
 58 ἀποθάνοι τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἶχεν⁵ φράζειν.

ΦΑΙΔ. Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης⁶ ἄρα ἐπύθεοθε, ὃν
 τροπόν ἐγένετο;

ΕΧ. Ναί, ταῦτα μὲν⁷ ἡμῖν ἡγγειλέ τις, καὶ ἐθανυμά-

¹) Ἡ ἀπρόθετος γενικὴ δηλοῖ τὸ
 ἀπὸ τίνος χρόνου, ὡς Ἀριστοφάν.
 ἐν Λυσιστρατί. 280 "ἔξ ἐτῶν ἄλου-
 τος", καὶ Πλάτ. ἐν Συμποσ. 172 C
 "οὐκ οἶσθ', ὅτι πολλῶν ἐτῶν Ἀγά-
 θων ἐνθάδε οὐκ ἐπιδεδήμηκεν",
 Ἐνταῦθα ἐννοεῖται τὸ δεῦρο.

²) Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης γίνε-
 ται ὁ λόγος, ὅτι πλήν τοῦ Ἐχεκράτους
 καὶ ἄλλοι ἠκροῶντο τοῦ Φαίδωνος
 διηγουμένου.

³) Εὔρεται καὶ ἡ γραφή, ὅστις
 ἂν ἦ, ἦν θερμῶς ὑποστηρίζει ὁ F.
 A. Wolf ὡς γραμματικῶς ὀρθοτέ-
 ραν. Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἐννοεῖται ἡ
 ἐπιδοθεῖς, εἰ ἀφ' ἑκτοῦ, ἢ εἰ ἡρώ-
 τητο ὅστις ἤθελεν εἶναι εἰς θέσιν νὰ
 ἀναγγεῖλη τι ἀκριβές, ἂν ἤθελεν ἐρω-
 τηθῇ. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν τῇ
 Ἀπολογ. 38 D "Ἰσως με οἴεσθε
 ἀπορία λόγων ἐαλωκέναι τοιούτων,
 οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ὥμην δεῖν
 ἀπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν",

⁴) Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι πλήν
 γέ τινος ἀγγεῖλαντος ὅτι. Πρὸ
 ὀλίγου εἶπε τὸ φάρμακον, ἐνταῦθα
 δὲ μόνον φάρμακον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ
 καὶ ἐνταῦθα, ὡς νομίζομεν, ἔχει ὀρ-
 θῶς, διότι ὁ μὲν Ἐχεκράτης ἐθεώρει
 γνωστὸν τὸ φάρμακον, δι' οὗ οἱ Ἀθη-
 ναῖοι ἐθανάτου, ὁ δὲ ἀγγεῖλας ἦτο

οὕτως ἀδαής καὶ ἀδιάφορος, ὥστε
 πᾶν ἀορίστως εἶπεν.

⁵) Τὸ ὑποκείμενον ἐννοεῖται ἐκ τῆς
 ἐννοουμένης μετοχῆς ὁ ἀγγεῖλας·
 περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὁ ἀγγεῖλας τίποτε
 δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ Ἡ φράσις αὕτη
 μετὰ τῶν προηγουμένων ὑποδηλοῖ
 τὴν μεγάλην περιεργίαν τῶν Φλια-
 σίων, ὅπως μάθωσι τὰ περὶ θανάτου
 τοῦ Σωκράτους, καὶ ζωνηρὰν προθυ-
 μίαν, ὅπως ἀκροασθῶσι τοῦ Φαί-
 δωνος.

⁶) Συνήθως τίθεται αἰτιατικὴ καὶ
 οὐχὶ γενικὴ, ὡς 58 C "Τί δὲ δὴ τὰ
 περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων;".
 Κατὰ τὸν Grosse εἰς τὴν τροπὴν τῆς
 πτώσεως ἐπέδρασε τὸ ἐπύθεοθε,
 ὡς καὶ παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ.
 V, 3, 26 "ἐπεὶ πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ
 φρουρίου", ἐν Κύρ. Ἀναβάς. II, 5,
 37 "ὅπως μάθοι τὰ περὶ Προξέ-
 νου;". Ὡστε, ἂν ἡ πρότασις αὕτη
 ἐγίνετο ὑποκείμενον τῆς ἐπομένης ἀ-
 ναφορικῆς προτάσεως ἤθελε τραπῇ
 εἰς αἰτιατικὴν, δηλ. ἐπύθεοθε, ὃν
 τροπόν τὰ περὶ τὴν δίκην
 ἐγένετο.

⁷) Μετὰ τὸν μὲν δὲν ἀκολουθεῖ ὁ
 δέ, καὶ ἔχει βεβαιωτικὴν σημασίαν,
 ὡς πολλάκις παρὰ Πλάτωνι ὡς 64 B
 καὶ 71 B. Ὁ Πλάτων τὰ τῆς δίκης

ζομέν γε, ὅτι πάλαι γενομένης αὐτῆς πολλῶ ὑπερὸν¹ φαίνεται² ἀποθανόν. τί οὖν ἦν τοῦτο, ὦ Φαίδων;

ΦΑΙΔ. Τύχη τις αὐτῷ, ὦ Ἐχέκρατες, συνέβη³. ἔνυχεν γὰρ τῇ προτεραία τῆς δίκης ἢ πρύμνα ἐστεμμένη⁴ τοῦ πλοίου, ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν⁵.

ΕΧ. Τοῦτο δὲ δὴ τί ἐστιν;

ΦΑΙΔ. Τοῦτό ἐστι τὸ πλοῖον⁶, ὧς φασιν Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ Θησεύς⁷ ποτε εἰς Κρήτην τοὺς⁸ δις ἐπὶ ἐκείνους

τοῦ Σωκράτους ἐποτίθησι γνωστά, ὅπως μὴ ἐπανυλάβῃ τὰ τῆς Ἀπολογίας. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ Ἀπολογία εἶναι ἔργον Πλατωνικόν.

¹) Ἀπὸ τῆς δίκης μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους παρήλθον τριάκοντα ἡμέραι, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν IV, 8, 2 (¹) Ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιώσθαι διὰ τὸ Δῆλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδὲν εἶναι δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ,,.

²) Εἶναι φανερόν, ὅτι ἀπέθανεν. Περιεμένομεν παρατατικόν, ἀλλὰ μετεχειρίσθη ἐνεστώτα πρὸς δήλωσιν, ὅτι καὶ νῦν ἐξακολουθεῖ νὰ ἦναι φανερόν. Τὸ αἰνίγμα θέλει λύσει ὁ Φαίδων.

³) Τὸ ῥῆμα δηλοῖ σύμπτωσιν περιπτώσεων, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν σελ. 572. Τὸ συνέβη οὐκ ἀντὶ τοῦ γέγονεν ἀκουστέον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐκ συνδρομῆς τινος αἰτιῶν ἀπέβη, ἄλλον πρὸς ἄλλο γεγονόςος· ὁ μὲν γὰρ ἱερεὺς ἔσπευγε τὸ πλοῖον ἄλλου χάριν, ἀλλ' οὐ Σωκράτους· οἱ δὲ δι' ἕτερον κατεψηφίσαντο αὐτοῦ,,.

⁴) Ἡ πρύμνα τοῦ πλοίου ἐοικετο διὰ κλάδον δάφνης. ἥτις ἦτο ἱερὸν φυτόν τοῦ Ἀπόλλωνος.

⁵) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ πέμπειν ἐκείνους. Τὸ ῥῆμα τοῦτο οἱ ἄτικοὶ συνήθως μεταχειρίζονται ἐπὶ ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων. Μετὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔν τισι χειρογράφοις προστίθεται ἡ φράσις κατ' ἔτος, ὅπερ ὁ Wolf ἐποστηρίζει διότι νομίζει, ὅτι ἐνταῦθα μᾶλλον ἀρμύζει ἡ προσθήκη ἢ ἐν τοῖς ἐπομένοις, κατ' ἐνιαυτὸν πέμπουσιν διότι ἐνταῦθα προηγείται ἡ φράσις ἐκαστοῦ ἐτος, ἥτις καθίσταται περιττὴν τὴν ἐπομένην. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι κριτικοὶ δὲν δέχονται τὴν προσθήκην.

⁶) Τὸ πλοῖον διεφύλαττον οἱ Ἀθηναῖοι μέχρι τῶν χρόνων Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ὑφαιρουντες τὰ παλαιὰ ξύλα καὶ ἐμβάλλοντες ἄλλα ἰσχυρά. Διὰ τοῦτο οἱ φιλόσοφοι ἡγείραν ζήτημα, ἂν ἦναι τὸ αὐτὸ ἢ ἄλλο πλοῖον, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θησ. XXIII.

⁷) Τὸν υἱὸν τοῦ Μίνως Ἀνδρόγεων ἀπέκτεινεν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὁ Ταῦρος, ἐν οἷς Κρήτες εἶχον ἀγάγει

Β ὥχρετο ἄγων καὶ ἔωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. Τῷ οὖν Ἀπόλλωνι εὐξαντο¹, ὥς λέγεται, τότε, εἰ σωθεῖεν, ἐκάστου ἕιους² θεωρίαν³ ἀπάξιν εἰς Ἀῆλον· ἦν δὴ αἰὲ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. Ἐπειδὰν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ⁴

εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὃ δὲ βασιλεὺς τῶν Κορητῶν τοὺς Ἀθηναίους οὐχὶ ἀναιτίως ὑπολαβὼν καὶ πλεύσας ἐκεῖσε ἐκάκωσε τὴν χώραν, μέχρ' οἷον ἐποιήσαντο συνθήκας, ἵνα ἀνὰ ἑννέα ἔτη πέμπουσιν ἐπὶ νέους καὶ τοσαύτας νέας. Κατὰ τὸν μῦθον τούτους ἐφόνενεν ὁ Μινώταυρος ἡ οἷτοι πλανώμενοι ἐν τῷ λαβυρίνθῳ καὶ μὴ δυνατόμενοι νὰ εὗρωσιν ἔξοδον ἐκεῖ ἀπέθνησκον. Ἀλλὰ κατὰ τὴν τρίτην ἀποστολὴν πεμψθεὶς ὁ Θησεὺς καὶ ἐραστὴς τῆς Ἀριάδνης γενόμενος ἔμαθεν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ δι-εξέλθῃ τοὺς ἐλγυμοὺς τοῦ λαβυρίνθου καὶ ἀπέκτεινε τὸν Μινώταυρον "Ὅρα Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θησ. XV, Πανσαν. I, 27 καὶ Διόδωρ. Σικελ. IV, 61.

²) Τὸ ἄρθρον τίθεται συνθήκας μετὰ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν, δηλ. ἐκείνους τοὺς δις ἐπὶ, ἀλλ' ἐνταῦθα ἔθηκε τὴν ἀντωνυμίαν εἰς τὸ τέλος πρὸς ἔμφασιν. Δὲν λέγει δέκα καὶ τέσσαρας, ὅπως δηλώσῃ ζεύγη νέων καὶ νεανίδων).

¹) Ἡ εὐχὴ ἐγένετο ἐν Δελφίνῳ, ὅπερ ἦτο γὰρ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ δικαστήριον, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θησείως κεφ. XVIII. "Γενομένου δὲ τοῦ κλήρου παραλαβὼν τοὺς λαχόντας ὁ Θησεὺς ἐκ τοῦ πρυτανείου

καὶ παρελθὼν εἰς Δελφίνιον ἔθηκεν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Ἀπόλλωνι τὴν ἱκετηρίαν,...

³) Ἡ ἑορτὴ ἐκαλεῖτο Ἀήλια, ὅπερ ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἐβδομὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς Θαργηλιώνος. Ἐν ταύτῃ λέγεται, ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ἀπόλλων. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Πλατωνικοὶ ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν τοῦ συγγραφέως ὃν ἔθεώρουν υἱὸν τοῦ Φοῖβου. "Ὁρ. γραμμ. II, 494. Κατὰ τὴν ἑορτὴν οἱ Ἀήλιοι παρέχοντο χρείας μαγείρων καὶ τραπεζοποιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ Κρίτων ὁ κομφορδιοποιὸς λέγει 'εὖσπον ἀγοράν, παντοδαπὸν πλουτοῦν' ὄχλον, αὐτοὺς παρσάτους τοῦ θεοῦ τοὺς Ἀηλίους, "Αθην. IV, 173.

⁴) Θεωρία σημαίνει τὴν προσβίαν τὴν πεμπομένην, ἵνα ἐξ ὀνόματος τῆς πόλεως προσενέγκῃ θυσίας τῷ θεῷ. Ἡ γὰρ ἡ τοῦτους κομίζουσα ἐλέγετο θ ε ω ρ ίς. Σημαίνει δ' ἡ πρόθεσις ἐν τῷ ἀπάγειν, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἀ π ο δ ι δ ὶ ν α ι, δηλ. ἀποδοῖν ὑπεσχημένων, ὀφειλομένων, ὡς παρ' Ἡροδοτ. V, 82. "Οἱ δὲ ἐπὶ τοιοῦτε δώσειν ἔρασαν ἐπ' ᾧ ἀπάξουσιν ἕως ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ πολιᾷδι ἰσά καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ,...

⁵) Δηλαδὴ ἀπὸ τῆς πομπῆς τῆς θεωρίας μέχρι τῆς ἐπανόδου αὐτῆς.

καθαρεύειν¹ τὴν πόλιν καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτινύναι, πρὶν ἂν εἰς Αἴηλόν τε ἀφίκηται τὸ πλοῖον καὶ πάλιν δευρο². τοῦτο δ' ἐνίστε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχῳσιν ἄνθρωποι³ ἀπολαβόντες αὐτούς. ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς θεωρίας, ἐπει-
δὴν ὁ ἱερὺς τοῦ Ἀπόλλωνος⁴ στέψη τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου· τοῦτο δ' ἔτυχεν. ὥσπερ λέγω, τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης γεγονός. διὰ ταῦτα καὶ⁵ πολὺς χρόνος ἐγένετο τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ τοῦ θανάτου.

¹) Τὸ καθαρεύειν συντάσσεται πρὸς γενικὴν, ὡς Πλάτ. ἐν Ἐπιστολ. VIII 357 «φρόνως καθαρεύοντα καὶ δεσμοῦ καὶ φυγῆς». Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἡ γενικὴ φρόνως ἢ γενικώτερον μιάματος καὶ ἡ πόλις νὰ διάγῃ ἐν καθαρότητι.

²) Δευρο σημαίνει ἐδῶ, ὅμως δὲν ἐννοεῖ τὸν Φλυοῦντα, ἀλλὰ τὰς Ἀθήνας. Ἐπερεπε λοιπὸν ἰὰ εἶπη Ἀθήνας. Ἐπειδὴ ὅμως εἶπεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι οἱ πέμποντες τὴν θεωρίαν, ἐννοεῖται εὐκόλως. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐν 59B λέγων ἐπιχωρεῖ οὐς ἐννοεῖ τοὺς Ἀθηναίους.

³) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑπάρχει καὶ ἄρθρον, οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀρίστοις λείπει· δικαίως· διότι δὲν πρόκειται περὶ ὀρισμένων ἀνέμων, ἀλλὰ μόνον περὶ ἐναντίων. Τὸ ἀπολαμβάνειν σημαίνει ἀποκόπτειν ἰνὰ, κωλύειν, ἐμποδίζειν, διὰ κατὰ τύχην ἐμποδίζουσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι, ὡς παρ' Ἡροδοτ. II 115 «ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἤλθον ἐς χώρην τὴν ἐμὴν» καὶ VII 108 καὶ Πλάτ. ἐν Μενεξέν. 243C «ἀπειλημένων ἐν Μυτιλήνῃ τῶν γεῶν». Ὁ Πλάτων εἶπεν αὐ-

τούς, ὥσπερ προηγίτο τοὺς πλέοντας, ἐν ᾧ κείται πλοῖον. Κατὰ παραπλήσιον τρόπον ἐν 61C διὰ τῆς φράσεως τοῦ τοῦ τοῦ πράγματος πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν φιλοσοφίαν, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ προηγούμενου φιλοσοφός.

⁴) Διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗ τὴν εὐνοίαν εἶχεν ὁ Σωκράτης, ἐκωλύθη ἐπὶ τινι χρόνῳ ἡ θανάτωσις τοῦ φιλοσόφου. Τὸ μαντεῖον τοῦ τοῦ θεοῦ ἐκήρυξε τὸν Σωκράτη τὸν σοφώτατον πάντων, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 21 A καὶ ὁ φιλόσοφος ἐποίησεν ὕμνον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἐν Φαίδων. 61 A καὶ ὀνομάζει ἑαυτὸν ἱερὸν τοῦ τοῦ θεοῦ 85 B «ἐγὼ δὲ καὶ αὐτός που οἶμαι ὁμῶδ' οὐλός γε εἶναι τῶν κύκνων καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δεσπότου». Κατὰ τὸν Schmelzer ὁ θεὸς τὴν ταχέαν ἐπέτελλεν τῆς θανατικῆς ποινῆς κατέστησεν ἀδύνατον καὶ τοῖς Ἀθηναίοις προθεσμίαν πρὸς μετανοίαν ἔδωκεν.

⁵) Ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρεται ὁ πλοῖος, ὅπερ ὁ Wytttenbach καὶ ὁ Heindorf διατηροῦσι δὲν εἶναι ὁ-

Π. ΕΧ. Τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν¹ τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ λεχθέντα² καὶπραχθέντα, καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων³ τῷ ἀνδρὶ; ἢ οὐκ εἶων οἱ ἄρχοντες⁴ παρῆναι, ἀλλ' ἔρημος ἐτελεύτα φίλων;

Δ ΦΑΙΔ. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρησάν τινες καὶ πολλοὶ γε⁵.

ΕΧ. Ταῦτα δὴ πάντα⁶ προθυμήθητι ὡς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μὴ σοι ἀσχολία τυγχάνει οὐσα.

ΦΑΙΔ. Ἀλλὰ σχολάζω⁷ γε καὶ πειράσσομαι ἡμῖν διηγῆσθαι καὶ γὰρ τὸ μεμνησθαι Σωκράτους καὶ αὐτὸν⁸ λέγοντα καὶ ἄλλου ἀκούοντα ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον.

ΕΧ. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους⁹ γε

μὴ τὸ ἄρθρον ἀναγκαῖον, διότι ἐν τοῖς ἐμπροσθιν 58 Α ὁ χρόνος ἀορίστως ἐδηλώθη. Ὡσαύτως δὲν ἀπαιτεῖται τὸ ἄρθρον καὶ ἔνεκα τῆς ἐπομένης φράσεως ὁ μετὰ ξὺ τῆς δίκης, διότι τοιοῦτοι προσδιορισμοὶ ἐκφέρονται ἐνάρθρως μετὰ τὰς λέξεις πολλὰς, ὁ λόγος, αἵτινες ἀνευ ἄρθρου προηγοῦνται.

1) Τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ἀνεφέροντο εἰς τὸν χρόνον τὸν πρὸ τοῦ θανάτου, νῦν δ' ὁ Ἐχεκράτης ἐρωτᾷ περὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

2) Προέταξεν ἐκεῖνο ὅπερ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ ὁ Ἐχεκράτης.

3) Μοῖρις ὁ Ἀττικιστὴς παρατηρεῖ «ἐπιτηδείους οὐ μόνον τοὺς ἐκ γένους προσήκοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐταίρους».

4) Ἐννοεῖ τοὺς Ἐνδεκά, οἵτινες ἦσαν οἱ προϊστάμενοι τοῦ δεσποτηρίου καὶ ἐπιμελῆται τῶν κακούργων. Ἐκ τούτων οἱ μὲν δέκα ἐξελέγοντο ὑπὸ τῶν δέκα φυλῶν τῶν Ἀθηναίων, ὁ δὲ ἐνδέκατος προσετίθετο ὡς γραμματεὺς. Οὗτοι ἐξετέ-

λουν τὰς θανατικὰς ποινὰς διὰ τῶν ὑπηρέτων.

5) Ἡ φράσις αὕτη ἐπιδιορθοῖ τὴν ἡγουμένην, ὡς ἐν Γοργ. 455: «ὡς ἐγώ τινα, σχεδὸν καὶ συχνοὺς αἰσθάνομαι».

6) Δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ μόνον περὶ τῶν παρόντων φίλων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λεχθέντων καὶπραχθέντων, περὶ ὧν ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου ἠρώτησεν.

7) Ἀλλ' ἔχω βέβαια εὐκαιρίαν καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ διηγηθῶ εἰς οὐδὲν Προετίμησε τὴν παρατακτικὴν σύνταξιν ἀντὶ νὰ εἴπῃ: ἀλλὰ σχολάζων γε πειράσσομαι. Τινὰ τῶν χειρογράφων ἔχουσι σχολάζω τε, ὅπερ δικαίως ἀπορρίπτουσιν ὁ Fischer, ὁ Wohlrab καὶ ἄλλοι.

8) Ὁμαλῶς ἤθελεν εἰπεῖ καὶ αὐτῷ λέγοντι καὶ ἄλλου ἀκούοντι, ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ἔμοιγε, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία εἶναι συνήθης τοῖς ἀρχαίοις.

9) Ἐκ τῆς φράσεως γίνεται κατάδηλον, ὅτι ὑποτίθεται πολλοὶ οἱ τοῦ

τοιούτους¹ εἰέρους ἔχεις. ἀλλὰ πειρῶ ὥς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διεξελεῖν πάντα.

ΦΑΙΔ. Καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια ἔπαθον παραγενό-
μενος. οὔτε γὰρ ὥς θανάτῳ παρόντα με² ἀνδρὸς ἐπιτηδείου
ἔλεος εἰσῆι' εὐδαίμων³ γὰρ μοι ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὃ Ἐχέκρα-
τες, καὶ τοῦ τρόπου⁴ καὶ τῶν λόγων, ὥς⁵ ἄδεῶς καὶ γενναίως
ἐτελεύτα, ὥστε μοι ἐκείνον παρίστασθαι μῆδ' εἰς Ἀίδου
λόγια ἄνευ θείας μοίρας⁶ λέναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον 59

Φαίδωνος ἀκροώμενοι. Εἰκάζεται, ὅτι ἀκροαταὶ ἦσαν οἱ Πυθαγόρειοι, ὧν μνημονεύει Διογένης ὁ Λαέρτιος, μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν.

¹) Δηλαδή σοὶ δμοίωνς, ὥς ἐν Λάχρῃ. 200 Α "Εἰ καὶ ἐγὼ ἔτερος τοιοῦτος ἀναφανήσομαι, πρὸς τοῦτο βλέπεις,, καὶ ἐν Πρωταγόρ. 326 Α "οὔτ' αὖ κινδυνιστὰς, ἔτεροιοιῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μῆδὲν κακουργῶσιν,,.

²) Ἀξίον σημειώσεως, ὅτι τὸ εἰσιέναι ἐνταῦθα μὲν ἐδέξατο αἰτιατικὴν, μετ' ὀλίγον δὲ δοτικὴν, "πάνν μοι ἔλσειν εἰσῆι',, ὅπερ δὲν εἶναι παρὰδοξον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

³) Τὸ προηγούμενον οὕτως ἔχει τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ ἐν τῷ, οὕτως αὖ ἡ δονή. Ἐπειδὴ δὲ παρενεβλήθη ἥδε ἡ μακρὰ αἰτιολογία, ἡναγκάσθη ὁ συγγραφεὺς νὰ ποιῇ ἐπανάληψιν πρὸ τοῦ δευτέρου οὕτως διὰ τῆς φράσεως διὰ δὴ τὰ ὑττα.

⁴) Ἡ γενικὴ ἄνευ τοῦ ἔνεκα συχνοτάτα δηλοῖ τὸ αἷτιον, ὥς ἐν Κρίτων 43 Β "καὶ πολλάκις μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνια τοῦ τρόπου,, ὥς ῥαδίως αὖ-

τὴν καὶ πρῶτος φέρεις,, καὶ ἐν Συμποσ. 194 C "δοκοῦσά μοι πάντες οἱ πρόσθεν εἰρηκότες,, τοὺς ἀνθρώπους εὐδαιμονίζουσιν τῶν ἀγαθῶν, ὧν ὁ θεὸς αὐτοῖς αἷτιος,,.

⁵) Ὁρίζει ἀκριβέστερον τὸ εὐδαίμων. Οἰανδὴποτε γνώμην καὶ ἂν ἔχη τις περὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ὅλου διολόγον, τὰ περὶ γενναιότητος λεγόμενα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκριβῆ· διότι οὐ μόνον συμφωνοῦσι πρὸς τὸ ἥθος τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐν Ἀπομν. IV, 8, 1 "ἀντὶ δὲ τοῦτου τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην ἐπιδειξάμενος εὐκλείαν προσεκλήρατο, τὴν τε δίκην πάντων ἀνθρώπων ἀληθέστατα καὶ ἐλευθερώτατα καὶ δικαιοτάτα εἰπών, καὶ τὴν κατὰ γνώμην τοῦ θανάτου πρᾶσινα καὶ ἀνδραδέστατα ἐνεγκών,,. Ὁ σοφὸς γέρον τὴν θανατηφόρον κύλικα κρατῶν ἐν χερσὶν ἐφαίνετο, ὅτι μᾶλλον ἀνέρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ ὅτι καταβαίνει εἰς τὸν Ἀιδον, "Ora Cicer. Tusc I, 29, 71.

⁶) Παραπλήσια λέγει ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἀπολογ. 32 "ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφίλους μοίρας τετυχηκέναι τοῦ

εὖ πράξειν¹, εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος². διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν πάννυ μοι ἔλεεινὸν εἰσῆι, ὥς εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι³ παρόντι πένθει· οὐτε αὖ ἡδονή⁴ ὥς ἐν φιλοσοφίᾳ ἡμῶν ὄντων, ὥσπερ εἰσώθειμεν· καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοί τινες⁵ ἦσαν· ἀλλ' ἀτεχνῶς⁶ ἄτοπόν τί μοι πάθος παρῆν καὶ τις ἀήθης κρᾶσις⁷

μὲν γὰρ βίον τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε, τῶν δὲ θανάτων τοῦ ῥήστου ἔτυχεν...

¹) Δηλαδή εὐδαιμονήσκειν.

²) Ἐκ τοῦ προηγουμένου ἀπαρεμφάτου ἐννοεῖται τὸ εὖ ἐπραξε. Ὁ λόκληρος δ' ἡ ὑπόθεσις κεῖται ἀντί τοῦ μάλιστα, ὅπερ ἐξαίρει τὸ ἐκείνῳ· διότι ὁ λέγων δὲν γινώσκει, ἂν ἄλλος τις ἐγένετο εὐδαίμων, ἀλλὰ περὶ τοῦ Σωκράτους εἶναι βέβαιον. Τοιαῦτα παραδείγματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπάρχουσι πλεῖστα, ὥς ἐν Ἀπολογ. 21 B "ἤλθον ἐπὶ τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι ὥς ἐνταῦθα, εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μανιεῖον... Θουκυδίδ. IV, 55 "ἐς τὰ πολεμικά, εἴπερ ποτέ, μάλιστα δὲ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο..."

³) Πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τῆς φράσεως εἰσεῖναι ἔλεεινόν. Τὸ παρόντι ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὥς οὐδετέρου γένους κατὰ τὸ πένθος, ἀλλὰ συνήθως θεωρεῖται ὡς ἀρεστικοῦ ἐννοουμένου τοῦ τιτί, δηλ. εἴ τις παρεῖναι πένθει. Ἡ δοτικὴ παρόντι κατὰ μὲν τὸν Wohlraab ἀνήκει συντακτικῶς εἰς τὸ εἰσῆι κατὰ δὲ τὸν Wolt εἰς τὸ εἰκός, ἡμεῖς δὲ νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ συνάψωμεν μετὰ τοῦ ρουμένου εἰσεῖναι· καθὼς ἡδύνατο νὰ φανῇ φνυκόν, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς παρενρι-

σκόμενον εἰς πένθος.

⁴) Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ εἰσῆι. Τὸ εἶναι ἔντινι σημαίνει διατιθεῖν περὶ τι, ὥς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. III, 1, 1 "Ὁ μὲν δὲ Κίρος ἐν τοῖτοις ἦν", καὶ IV, 3, 23 "Οἱ μὲν δὲ ἐν τοῖτοις τοῖς λόγοις ἦσαν..."

⁵) Σχεδὸν τοιοῦτοι, δηλ. φιλοσοφικοί, δι' οὓς ἡδόμεθα.

⁶) Τὸ μὲν ἀτεχνῶς παραγόμενον ἐκ τοῦ ἀτεχνος κατὰ τοὺς ἀρχαίους σημαίνει τὸ χωρὶς τέχνης καὶ ἀμαθῶς, τὸ δὲ ἀτεχνῶς παραγόμενον ἐκ τοῦ ἀτεχνῆς σημαίνει τελέως, καθ' ὅλου, παντελῶς "Ἀτοπον δ' εἶναι τὸ σπάνιον, τὸ ἀσύνθηδες, ὥς ἐν Φιλῆβ. 49A "Τοῦτο τοίνυν εἴ τι διαίρετόν, ὃ Πρώταρχε, δίχα, εἰ μέλλομεν τὸν παιδικὸν ἰδόντες φθόγον ἀτοπον ἡδονῆς καὶ λύπης ὄψεσθαι μῆξιν..."

⁷) Ἡ κρᾶσις διαφέρει τῆς μίξεως κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν ἐκείνῃ μὲν τὰ συντιθέμενα ἀποτελοῦσι διάφορόν τι τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν συνέστησαν, ἐν ταύτῃ δὲ μένουσιν, ὥς ἦσαν πρὸ τῆς μίξεως. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ διετηρήθη ἡ διαφορὰ ἐν τοῖς παραγώγοις· κρᾶσι μὲν λέγεται τὸ κρᾶμα οἴνου καὶ ὕδατος, σμιγὰς δὲ ἡ ἀνάμιξις οἴτου μετὰ κριθῆς.

ἀπό τε τῆς ἡδονῆς συγκεκραμένη ὁμοῦ καὶ ἀπὸ¹ τῆς λύπης ἐνθυμουμένῳ, ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἔμελλε τελευτᾶν. Καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδὸν τι οὕτω διεκείμεθα, ὅτε μὲν γελῶντες², ἐνίοτε δὲ δακρύοντες, εἰς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως³, Ἀπολλόδωρος οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον⁴ αὐτοῦ. Β

ΕΧ Πῶς γὰρ οὐ;

ΦΑΙΔ. Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως⁵ εἶχεν, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐταραγμένην καὶ οἱ ἄλλοι.

ΕΧ Ἐτυχον δέ, ὦ Φαίδων, τίνες παραγενόμενοι;

ΦΑΙΔ. Οὗτός τε δὴ ὁ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρίων παρῶν καὶ ὁ Κριτόβουλος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ [Κρίτων], καὶ⁶ ἔτι Ἑρμογένης καὶ Ἐπιγένης καὶ Αἰσχίνης καὶ Ἀντισθένης. Ἦν⁷

¹) Ἐν τοῖς μὲν χειρογράφοις ἐπαλαβάνεται ἢ προθεοῖς, ἔν τοις δ' οὐ. Κατὰ τὸν Wolf ἡ προσθήκη τῆς προθέσεως ἐγένετο ἐξ ἐπιθυμίας πρὸς σαφήνειαν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ πρόθεσις ὅτε μὲν τίθεται, ὅτε δὲ παραλείπεται, ὥς παρὰ Πλάτ. ἐν Πολιτ. V, 449 A ἡ περὶ τε πόλεων διοικήσεις καὶ περὶ ἰδιωτῶν ψυχῆς τρόπον κατασκευήν,, Ξενοφῶν ἐν Ἑλλην. I, I, 3 ἡ ἐμάχοντο ἀπὸ τε τῶν νεῶν καὶ τῆς γῆς,, Ἰσοκράτ. ἐν Πανηγυρ. § I ἡ ἡκὼ συμβουλευσῶν περὶ τε τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦς,,.

²) Αἱ μετοχαὶ γελῶντες καὶ δακρύοντες ἐπεξηγοῦσι τὸ οὕτως, Ὁ γέλως καὶ τὰ δάκρυα εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης. Τὴν αὐτὴν κρᾶσιν αἰσθάνεται ἕκαστος ἀναγνώστης.

³) Κατ' ἐξοχὴν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι μόνον ἐδάκρυεν ὁ Ἀπολλόδωρος,

οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι ἐγέλα, ὥς γίνεται δηλὸν ἐκ τοῦ 117 D ἡ Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος, κλαίων καὶ ἀγανακτῶν οὐδένα ὄντινα οὐ κατέκλασε τῶν παρόντων πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους,,.

⁴) Οὗτος ἦτο μὲν θερμοὺς τοῦ Σωκράτους ἐταῖρος, ἀλλ' ἐνήθης ἄλλως, Ξενοφ. Ἀπολογ. Σωκράτ. § 28. Περὶ πάντων τῶν ἐνταῦθα μνημονομένων προσώπων γίνεται λόγος ἐν σελ. 79 τῆς Εἰσαγωγ.

⁵) Δηλαδή κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

⁶) Ἐν τοῖς χειρογράφοις δὲν φέρεται τὸ ὄνομα Κρίτων καὶ ὁ Πρόκλος δὲν ἀνέγνω τοῦτο. Οἱ κριτικοὶ ἀθετοῦσι καὶ οἱ νεώτεροι ἐξοβελίζουσιν αὐτό.

⁷) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ παρῶν. Πολύκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται τὸ ἀπλοῦν ῥῆμα, ἐν ᾧ προηγεῖται σύνθετον διῶν ἡ πρόθεσις δύναται εὐκόλως νὰ νοηθῇ, ὥς 71 E ἡ οὐκ

δὲ καὶ Κτήσιππος ὁ Παιανιεύς καὶ Μενέξενος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρίων ¹. Πλάτων ² δέ, οἶμαι, ἡσθένει

C ΕΧ. Ξένοι δέ τινες παρήσαν;

ΦΑΙΔ. Ναί, Σιμμίας γε ὁ Θηβαῖος καὶ Κέρβης καὶ

ἀνταποδώσομεν τὴν ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτῃ χωλὴ εἶναι ἢ γούσις; ἢ ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν τινὰ γένεσιν; ἢ ἀντὶ τὰ εἶπη ἀνταποδοῦναι. Παράβαλλ. καὶ 8A D καὶ ἐν Πρωταγόρ. 315 E.

¹) Ἐπιχώριος σημαίνει ὁ,τι καὶ ὁ ἐγχώριος, εἰ καὶ τινες τῶν ἀρχαίων ἐπειρώντο, ὅπως ἀνέυρωσι διαφορὰν, Bekker, Anecd. 187, 25 "ἐγχώριος ὁ Ἐπιδημιῶν" ἐπιχώριος ὁ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ γεγεννημένος, "Ἡμεῖς τοὺς ἐγχωρίους λέγομεν ἐν τοπίῳ, ὅπερ εὖ ῥηταὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν γενικῇ σημασίᾳ, Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 262 D "καὶ ἔγωγε αἰτιῶμαι τοὺς ἐντοπίους θεοὺς",

²) Ἀντὶ τὰ εἶπη τὸ ἀποτελεσμα λέγει τὸ αἷτιον, δηλ. ἐπειδὴ ἡσθένει, οὐ παρῆν. Οἱ ἐξηγηταὶ εἰκάζουσιν, ὅτι ὁ Πλάτων ἡσθένει διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου, καθ' ἣν ὁ διδάσκαλος κατεδικάζετο εἰς θάνατον. Ὁ Πλάτων ἠκροάσαστο τοῦ Σωκράτους εἰκοσιν εἴη καὶ εἶχεν ἀπειρον σεβασμὸν πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ διάλογοι αὐτοῦ, ἀλλ' ἀσθένεια ἐκ τῆς αἰτίας διήρκεσε τριάκοντα ἡμέρας; Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς ἡμέραις δὲν εἶδε τὸν διδάσκαλον; Ἡ ἀσθένεια ἦτο οὕτω νόσος βαρεῖα, ὥστε καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν δὲν ἠδυνήθη

τὰ ἴδια ἐκείνον, ὃν διαφερόντως ἐτίμα; Εἰ οὕτως εἶχε, δὲν ἡθέλεε γνωρίζει τοῦτο ἀκριβῶς ὁ Φαίδων, πρὸς ὃν ὁ Πλάτων διάκειται φιλικῶς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ προκείμενος διάλογος, ἀλλ' ἡθέλεε μεταχειρισθῆ τὸ οἶμα; Ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἐπικειμένης θανατικῆς ἐκτελέσεως ἐδένειτο ἀσθενῆς ἥτοι ἀδύνατος νὰ παραισῇ. Τοιαῦτα λοιπὸν ἀπορίαι ἐγείρονται ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἦτο παρὼν διότι ἡθέλεν εἶναι ἀκατάληκτος διαστροφῇ τῆς ἀληθείας. Ὁπωσδήποτε ἡ ἀπουσία παρέχει τῷ Πλάτωνα τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα μεταχειρισθῇ τὴν ἱστορικὴν ὕλην μετὰ μείζονος ἐλευθερίας. Τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 38 B εἶναι τὰ μόνα, ἐν οἷς ὁ Πλάτων μνημονεύει ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἡ μνηεῖα ἦτο ἀναγκαιότης. Τινὲς τῶν ἀρχαίων ἐνόμισαν ὅτι ὁ Πλάτων ἐξ ἀντιζηλίας δὲν ἐμνημόνευσε τοῦ Ξενοφώντος. Ὁ Ἀθήναιος λέγει ἐν XI, 504 "κἀν τῷ περὶ πνυχῆς δὲ ὁ Πλάτων καταλεγόμενος ἕκαστον τῶν παρευρόντων οὐδὲ κατὰ μικρὸν τοῦ Ξενοφώντος μὲνηται". Παράβαλλ. Αἰογ. I. 33 καὶ Γέλλιον ἐν Noct. Attic. 14, 3. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ὀρθὸν διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἐν τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ὁ Σωκράτης ἐθνησκεν, ὁ Ξενοφὼν ἦτο ἀπὼν ἐν τῇ Ἀσίᾳ.

Φαιδωνίδης¹ καὶ Μεγαρόθεν Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων
ΕΧ. Τί δέ; Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρεγένοντο;²
ΦΑΙΔ. Οὐ δῆτα· ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἔλέγοντο εἶναι³.

¹) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ Φαιδών-
δης, ἣν τινες τῶν ἐκδοτῶν παρα-
λαμβάνουσι. Τὸ ὄνομα Φαιδώνδης
καὶ δωρ Φαιδώνδας κατὰ τὸν ἡμέ-
τερον Κοραῖν (ἐν Ἀπομν. Σενοφ.
I, 2, 48) ἐγένετο δι' ἐπεκτάσεως ἐκ
τοῦ Φαίδων, ὡς Φρυνώνδας παρὰ
τὸ Φρύνων, Χαρμώνδας παρὰ τὸ Χά-
ρων, Χαιρώνδας παρὰ τὸ Χαίρων
καὶ Αἰώνδας παρὰ τὸ Αἶων. Ἐπειδὴ
δὲ ἡ πατρις τοῦτου δὲν μνημονεύε-
ται καὶ ἐπειδὴ ἡ κατάληξις δὲς εἴ-
ναι Βοιωτικὴ, ὡς Ἐπαμεινώνδης
Πελοπίδης καὶ Λαωνίδης, θεωρεῖται
ὡς πιθανόν, ὅτι καὶ οὗτος, ὡς καὶ
οἱ δύο προηγούμενοι, εἶναι Θηβαῖος.
Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει οἱ ἀρχαῖοι
λέγονσι Κέβης καὶ Φαιδωνί-
δης, Θηβαῖοι καὶ αὐτοί.

²) Οὐχὶ ἀπιθάνως παρατηρεῖ δ
Cobet, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ, οὐ
παρεγένοντο. Ἰσως δικαίως
ἐφάνη παράδοξον τῷ Ἐγκεράτει,
ὅτι ὁ Ἀρίστιππος καὶ ὁ Κλεόμβρο-
τος δὲν παρενβρέθησαν κατὰ τὸν θά-
νατον τοῦ Σωκράτους.

³) Ἀσεβὲς οὐχὶ ἀτόπως ἐφάνη
τοῖς ἀρχαίοις, ὅτι ὁ Ἀρίστιππος καὶ
ὁ Κλεόμβροτος καίπερ μὴ διατρίβον-
τες πόρει τῶν Ἀθηνῶν, ὅμως δὲν
ἤλθον, ὅπως ἴδωσι τὸν Σωκράτη
θνήσκοντα ἢ τοιαύτῃ ὀλιγορῖα πα-
ρέσχεν ἀφορμὴν, ἵνα εἰπωσί τινες,
ὅτι ὁ Πλάτων διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς
τὸν Ἀρίστιππον, Διογένη. Λαέρτ. I,

34 "Ἐῖχε δὲ φιλέχθρους ὁ Πλάτων
καὶ πρὸς Ἀρίστιππον. Ἐν γοῶν τῷ
περὶ ψυχῆς διαβάλλων αὐτὸν φησιν,
οὐ παρεγένετο Σωκράτει τελευ-
τῶντι, ἀλλ' ἐν Αἰγίνῃ ἦν καὶ σύνεγ-
γυνε... Καὶ ἐν τινι συγγράμματι ἀπο-
δομένῳ εἰς Δημήτριον τὸν Φαλη-
ρεῖα λέγεται ἐν § 306 "Ὁ Πλάτων
Ἀρίστιππον καὶ Κλεόμβροτον λοιδο-
ρῆσαι θελήσας ἐν Αἰγίνῃ ὀψοφαγοῦν-
τας, δεδεμένους Σωκράτους Ἀθήνη-
σιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ μὴ δια-
πλεύσαντας ὡς τὸν ἐταῖρον καὶ διδά-
σκαλον, καίτοι οὐκ ὅλως ἀπέχοντας
διακοσίους σταδίους τῶν Ἀθηνῶν,
ταῦτα πάντα διαρρήδην μὲν οὐκ
εἶπε· λοιδορία γὰρ ἦν ἂν ὁ λόγος,
εὐπρεπῶς δὲ πως τόνδε τὸν τρό-
πον... καὶ πολὺ δεινότερος δοκεῖ ὁ
λόγος, τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἐμφαι-
νοντος τὸ δεινόν, οὐχὶ τοῦ λέγοντος,
λοιπὸν ἂν ἐξ ἐχθρῶς ἔγραψε ταῦτα
ὁ Πλάτων, ἐνρεῦσθη, ὅπερ ἀπιθανώ-
τατον. Καὶ ὁ Ἀθηναῖος λέγει περὶ
τοῦ Ἀριστίππου ὁμολόγησε δ' αὐ-
τοῦ τῷ δόγματι καὶ ὁ βίος, δὲν ἐβίω-
σεν ἐν πάσῃ τρυφῇ καὶ πολυτελείᾳ
μύρων καὶ ἐσθίτων καὶ γυναικῶν,,
καὶ διαρρήδην, "Διέτριβε δ' ὁ Ἀ-
ρίστιππος τὰ πολλὰ ἐν Αἰγίνῃ τρυ-
φῶν,, XII, 544. Βεβαίως τῷ Πλά-
τῳ οὐτε τὰ δόγματα, οὐτε ὁ βίος
τοῦ Ἀριστίππου ἠδύναντο νὰ ἦναι
ἀρεστά, ὅμως ἐνταῦθα δὲν συκοφαν-
τεῖ, ἀλλὰ μόνον ἐλέγχει τὸν φιλή-
δονον Κυρηναῖον.

ΕΧ. Ἄλλος δέ τις παρῆν;

ΦΑΙΔ. Σχεδόν τι οἶμαι τούτους¹ παραγενέσθαι.

ΕΧ. Τί οὖν δὴ; τίνες, φῆς², ἦσαν οἱ λόγοι;

ΠΙ. ΦΑΙΔ. Ἐγὼ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διη-
 D γήσασθαι. ἀεὶ γάρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας εἰώθειμεν φοι-
 τᾶν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη συλλεγόμενοι
 ἔωθεν εἰς τὸ δικαστήριον³, ἐν ᾧ καὶ ἡ δίκη ἐγένετο πλη-
 σίον⁴ γὰρ ἦν τοῦ δεσμωτηρίου περιεμένοντες οὖν ἐκάσιτοτε,
 ἕως ἀνοιχθεῖν τὸ δεσμωτήριον, διατρίβοντες⁵ μετ' ἀλλήλων
 ἀνέφρογτο γὰρ οὐδ' ἂν πρό⁶ ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθεῖν, εἰσήμεν παρὰ
 τὸν Σωκράτη καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν⁷ μετ' αὐτοῦ. Καὶ δὴ
 καὶ τότε πρωϊαίτερον⁸ συνελέγημεν. τῇ γὰρ προτεραία ἡμέρᾳ
 Ε ἐπειδὴ ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἐσπέρας⁹, ἐπνυθόμεθα,
 οἱ τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου ἀφικνέμενοι εἴη παρηγγείλαμεν¹⁰ οὖν
 ἀλλήλοις ἥκειν ὡς πρωϊαῖατα εἰς τὸ εἰωθός¹¹ καὶ ἥκομεν, καὶ
 ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ θυρωρός, ὅσπερ εἰώθει ὑπακούειν¹¹, εἶπεν

¹) Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκρά-
 τους παρῆσαν πλὴν τοῦ Φαίδωνος
 ἑννέα ἐπιχώριοι καὶ ἄλλοι τινές, ἴσως
 ἀφανέστεροι τῶν μνημονευμένων,
 καὶ πέντε ξένοι. Τούτοις πρέπει νὰ
 προσθέσωμεν καὶ τινὰς τῶν θερα-
 πόντων τοῦ Κρίτωνος 60 A.

²) Ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγού-
 μενα 59A "καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦ-
 τοί τινες ἦσαν",

³) Τὸ δικαστήριον ἐχρησίμευεν ὡς
 τόπος συναθροίσεως καὶ συνδιαλέ-
 ξεων. *Η διήγησις αὕτη διακρίνεται
 κατὰ τὴν σαφήνειαν.

⁴) Τὰ πλεῖστα δικαστήρια τῶν ἡλια-
 σιῶν ἔκειντο παρὰ τὴν ἀγορὰν.

⁵) Διαλεγόμενοι πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς,
 συνομιλοῦντες μεταξὺ μας.

⁶) εἶναι ἀπικτός τύπος τοῦ πρωῒ.
 Πρὸ ταύτης τῆς λέξεως ὁ Fischer

προσέθηκε τὸ π ἄ ν, ὅπερ ὡς μὴ
 φερόμενον ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀ-
 πορρίπτεται.

⁷) Καὶ ταῖς περισσότεραις φοραῖς
 διηροχόμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν μετ' αὐ-
 τοῦ. Δὲν λέγει, ὅτι καὶ διελέγοντο
 μετὰ τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ τοῦτο
 νοεῖται οἰκοθεν.

⁸) Ἐννοεῖ τοῦ συνήθους, ὡς γίνε-
 ται ὅλην ἐκ τῶν ἐπομένων.

⁹) Περιέπεσον εἰς οὐσιαστικὴν ση-
 μασίαν κατὰ παράλειψιν τοῦ ὥρα.

¹⁰) Συνεφωνήσαμεν λοιπὸν μεταξὺ
 μας νὰ ἔλθωμεν ὅσον τὸ δυνατόν
 πρῶτ' εἰς τὸν συνήθη τόπον.

¹¹) Ὑπακούειν λέγεται ἐπὶ τῶν θυ-
 ρωρῶν, οἵτινες καθήμενοι παρὰ τὴν
 θύραν προσέχουσιν εἰς τοὺς κρουόν-
 τας. Πλάτ., ἐν Προταγόρ. 314 C.

"Δοκεῖ οὖν μοι ὁ θυρωρός, εὐνοῦ-

περιμένειν¹ καὶ μὴ πρότερον παρίεναι, ἕως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ².
 λύουσι γάρ, ἔφη, οἱ ἔνδεκα Σωκράτη καὶ παρυγγέλλουσιν,
 ὅπως³ ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτήσῃ. Οὐ πολλὸν δ' οὖν χρό-
 νον ἐπισχῶν⁴ ἦκεν καὶ ἐκέλευσεν ἡμῶς εἰσέναι. εἰσελθόν-
 τες⁵ οὖν κατελαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν 60

χός τις κατήκουεν ἡμῶν .. ἐπειδὴ
 γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας
 καὶ ἰδὼν ἡμᾶς. "Εα, ἔφη, σοφισταί
 τινες, .. Ἐντεῦθεν περιπίπτει εἰς
 τὴν σημασίαν τοῦ ἀνοίγειν τὴν θύ-
 ραν, δέχεσθαι, ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν
 Κρίτων. 48 Α. "Θαυμάζω, ὅπως
 ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσποτιοῦ φύ-
 λαξ ὑπακοῦσαι, ,

¹) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ ἐπιμένειν, ἥ τις ὑπὸ τοῦ Stallbaum
 δὲν προτινᾶται διότι ἐν τῷ αὐτῷ πε-
 ριστάσει εὐχρηστον εἶναι τὸ περι-
 μένειν, ὡς Πλάτ. ἐν Συμποσ. 172 Α "οὐ περιμένεις; Κἀγὼ ἐπι-
 στήσας περιμένειν, , Σεροφ. ἐν Κύρ. Παιδ. IV, 2, 9 "Ἐπεὶ δ' ἐδείκνυ-
 σαν, ἐξῆγε (ὁ Κύρος) τὸ σιγάτημα
 εἶτι φάους ὄντος, καὶ τοὺς Ὑρκα-
 νίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα
 ἴωεν. Ἀλλ' ὁ Κ. F. Hermann
 προτιμᾷ τὸ ἐπιμένειν, ὅπερ ση-
 μαίνει νὰ μὴ καταλίπῃ τις τὴν θέ-
 σιν, ἣν κατέχει, ὡς ἐν Ὑμν. εἰς Δι-
 μῆτρο. 160 "εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπιμει-
 νον. ἵνα πρὸς δώματα πατρὸς ἔλθω-
 μεν, , καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. IX
 "μήπω γ' ἄλλ' ἐπιμεινάντων,
 ἵνα αὐτοῖσι κοινώσω τι, , Ὅπως
 τῷ αὐτῷ ἔννοια ἀπαιτεῖται ἐνταῦθα,
 ὡς δεικνύει ἡ ἐπομένη φράσις καὶ
 μὴ πρότερον παρίεναι ἄλλ'
 ἐπειδὴ τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι

περιμένειν δὲν μετεβάλομεν τὸ
 κείμενον.

²) Ἐπειδὴ προηγείται παρυγγέμε-
 νος, περιεμένομεν εὐκτικὴν, ἀλλ' ὑ-
 πάρχουσι παράλληλα χωρία, ὡς Σε-
 ροφ. ἐν Κύρ. Παιδ. IV, 5, 36 "τοὺς
 ἵππους ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας
 τοὺς ἀγαγόντας, ἕως ἂν τις σημήνῃ
 αὐτοῖς, , αὐτόθι II, 2, 8 "εἶπον
 μηδὲνα τῶν ὀπισθεν κινεῖσθαι, πρὶν
 ἂν ὁ πρόσθεν κινήται, ,

³) Μετὰ τὸ ὅπως οἱ ἐκδοταί ἔχου-
 σι καὶ τὸ ἂν, ὅπερ ἀπορρίπτει ὁ
 Schneider διότι ὁ θάνατος τοῦ
 φιλοσόφου δὲν εἶναι δυνητικός ἀλλ'
 ἀναγκαῖος ἐν ἀπολύτῳ λόγῳ δὲν
 ἠθέλει εἶναι, ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ
 τελευτήσεται ἂν, ἀλλὰ δεῖ
 τελευτῆσαι ἢ τελευτήσας.

⁴) Ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἀργο-
 πορήσας. Οὐχὶ σπανίως παρὰ τοῖς
 ἀρχαίοις παρατατικός καὶ ἀόριστος
 κεῖνται παρ' ἀλλήλοις, ὡς κατωτέρω
 61 Α "Ἐπειδὴ ἡ τε δίκη ἐγένετο
 καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἐορτὴ διεκώλυέ με
 ἀποθνήσκειν, ἔδοξε χορῆν, , καὶ ἐν
 Κρίτων. 50 D "Αἱ ἡμῶν ἐλάμβαν-
 ον τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ
 ἐφύτευσέ σε, ,

⁵) Ὁ Wolf ὑποστηρίζει τὴν γρα-
 φὴν εἰσιόντες διότι ἂν ἦτο εἰσο-
 ελθόντες, ἔπρεπε νὰ ἀκολουθῇ ὁ
 ἀόριστος κατελάβομεν, ὡς καὶ

δὲ Ξανθίππην¹, γινώσκεις² γάρ, ἔχουσάν τε τὸ παιδίον³ αὐτοῦ καὶ παρακατημένην. ὥς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνευφημησέ⁴ τε καὶ τοιαῦτ' ἄλλα εἶπεν, οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυναῖκες, ὅτι ὦ Σώκρατες, ὕστατον⁵ δὴ σε προσεροῦσι νῦν οἱ ἐπιτήδαιοι καὶ σὺ τούτους. Καὶ ὁ Σωκράτης βλέψας εἰς τὸν Κρί-

ἐν Λύσιδ. 206 Ε "Εἰσελθόντες δὲ κατελάβομεν αὐτόθι τεθυκότας τε τοὺς παῖδας καὶ τὰ περὶ τὰ ἱερεῖα σχεδὸν τι ἡδὴ πεποιημένα».

¹) Μίαν μόνην γυναῖκα τοῦ Σωκράτους γινώσκει ὁ Πλάτων. ὁ δὲ Διογένης Λαέρτιος μνημονεύει καὶ δευτέρας, II, 26 "Φηοὶ δ' Ἀριστοτέλης δύο γυναῖκας αὐτὸν ἀγαγεῖσθαι· πρώτηραν μὲν Ξανθίππην, ἐξ ἧς αὐτῷ γενέσθαι Λαμπροκλέα. Δευτέραν δέ, Μυρτώ, τὴν Ἀριστείδου τοῦ δικαίου θυγατέρα, ἣν καὶ ἄπρικοι λαβεῖν ἐξ ἧς γενέσθαι Σωφρονίσκον καὶ Μενέξενον. Οἱ δὲ πρότερον γῆμαι τὴν Μυρτὴν φασιν· ἔνιοι δὲ καὶ ἀμφοτέρας ἔχειν ὁμοῦ». Τὴν διγαμίαν ὁμοῦς ἀπηγόρευε τὸ ἀττικὸν δίκαιον καὶ ἀπέκρονον τὰ ἐλληνικὰ ἥθη. "Οὐα Ἡρόδοτε V, 40 καὶ Εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. Σωκράτ. ἐν σελ. 12.

²) Ἐξυπακούεται τὸ ἀντικείμενον αὐτῇ. Πολὺ πιθανόν, ὅτι ὁ Ἐσχράτης ἐγίνωσκε τὴν Ξανθίππην καὶ προσωπικῶς, ἀλλὰ τὸ ἦθος αὐτῆς διὰ τὸν Σωκράτην ἦτο λίαν γνωστόν. Ἡ Ξανθίππη ἦτο τραχεῖα γυνή, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ταύτην ἠγάγετο, Διογένης Λαέρτ. II, 36 "Πρὸς Ξανθίππην, πρότερον μὲν λοιδοροῦσαν, ὕστερον δὲ καὶ περιχέασαν αὐτῷ, Οὐκ ἔλεγον, εἶπεν, ὅτι Ξανθίππη βροντῶσα, καὶ ὕδωρ ποιή-

σαι; Πρὸς Ἀλκιβιάδην εἰπόντα, οὐκ ἀνεκτὴ ἡ Ξανθίππη λοιδοροῦσα, Ἄλλ' ἔγωγ", ἔφη, συνεθίσταμαι, καταπαρεῖ καὶ τροχηλέας ἀκούων συνεχές. Καὶ σὺ μὲν, εἶπε, χηνῶν βοώντων ἀνέχῃ. Τοῦ δὲ εἰπόντος, Ἄλλὰ μοι ᾧ καὶ νεοττοὺς τίκτουσι. Κάμοι, φησί, Ξανθίππη παιδία γεννᾷ».

³) Ἐκ τοῦ ἀρθρου ἡδυνάτο τις τὰ ἀπατηθῆναι νομίσας, ὅτι ὁ Σωκράτης εἶχε ζῶν ἐν μόνον τέκνον, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν. Διότι εἶχε τρεῖς υἱούς, τὸν Λαμπροκλέα, τὸν Σωφρονίσκον καὶ τὸν Μενέξενον· ἐπειδὴ δ' ὁ πρῶτος ἦτο ἡδὴ ἔφηρος, ὁ Πλάτων ἐννοεῖ ἕνα ἐκ τῶν δύο τελευταίων.

⁴) Ὁ μὲν Σουΐδας ἐξηγεῖ ἐν ῥή-νῃ σ ε, ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἀν' ὧ μ ω ξ ε, Σοφοκλ. ἐν Τραχιν, 780 "ἅπας δ' ἀνευφημήσας οἰμωγῇ λεώς», ὅπου ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ἐ σ τ ἔ ν α ξ ε καὶ Αἰλιαν. ἐν Ποικίλ. ἱστορ. 12, 1 "Ἡ Ἀσπασία... ἀνευφημήσασα δὲ θεοὺς ἐλληνικοὺς καὶ ἐλευθερίους τοὺς αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα ἐβόα».

⁵) Χάριν ἐμφάσεως προέταξε τὸ ὕ σ τ α τ ο ν, ἄνευ δὲ ταύτης ἠθέληεν εἰπεῖν, ν ὦ ν δ ἡ ὕ σ τ α τ ὸ ν σ ε π ρ ο σ ε ρ ο ὦ σ ι. Διὰ τελευταίαν δὲ φερὰν θά σ ε ἀποχαιρετίσῃσι τῶρα οἱ φίλοι.

τωνα· ὦ Κρίτων, ἔφη, ἀπαγέτω¹ τις αὐτὴν οἴκαδε· καὶ ἐκείνην μὲν ἀπῆγόν τινες² τῶν τοῦ Κρίτωνος βοῶσάν τε καὶ κοπιομένην· ὁ δὲ Σωκράτης ἀνακαθιζόμενος³ εἰς τὴν κλίνην⁴ συνέκαμνέ⁵ τε τὸ σκέλος καὶ ἐξέτριψε τῇ χειρὶ, καὶ τρίβων ἄμα⁶· ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰσὶν οἱ εἶναι τοῦτο, ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ· ὡς θανασιῶς πέφυκε⁶ πρὸς τὸ

¹) Ὁ Bekker ἐκ τινος χειρογράφου εἰσήγαγε τὴν γραφὴν ἀπαγέτω, ἣν ἐδέξατο καὶ ὁ Grosse. Κατὰ τὸν Forchhammer ἐν τῷ συγγράμματι *Sokrates und die Athener* σελ. 50 ἡ ψυχρὰ αὕτη ἀποπομπὴ προὔποτιθητοιν ἔλλειψιν ἀγάπης. Ἀλλ' ὁρθῶς ὁ Wolf παραιτηρεῖ, ὅτι ὁ Πλάτων ἀποφεύγει ἀφορμὴν συγκινητικῆς οἰκνῆς· οὗτος θέλει νὰ εἰκονίσῃ ἡμῖν τὸν Σωκράτη ὡς φιλόσοφον κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ θανάτου ὥραν. Πρὸ τῆς παρόδου τῶν μαθητῶν ὁ φιλόσοφος παρὰ τῇ γυναικὶ καθηήμενος ἔδωκε συμβουλὰς αὐτῇ περὶ τῶν οἰκιακῶν ὑποθέσεων καὶ πάλιν μετὰ τὸ τέλος τοῦ διαλόγου διελέχθη μετ' αὐτῆς 116 B. Εἰ ἡ Σανθίπη ἔμενεν ἐν τῷ διαλόγῳ, οὐ μόνον δὲν ἦθελεν ἐννοήσῃ τι, ἀλλὰ καὶ ἦθελε διαταράξῃ τὸν διάλογον. ὡς αὐτὸς ὁ Σωκράτης λέγει ἐν 117 D· Ἐγὼ μέντοι οὐχ ἥκιστα τοῦτου ἕνεκα τὰς γυναῖκας ἀπέπεμνα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῦσιν· καὶ γὰρ ἀκήκοα, ὅτι ἐν εὐφημίᾳ χρόνῳ τελευτᾷ.

²) Ὁ Κρίτων, ἅτε πλούσιος ὢν, εἶχε παρ' ἑαυτῷ ἀκολούθους, ὡς ἐν Μένων. 82 A· ἄλλὰ μοι προσκάλεσον τῶν πολλῶν ἀκολούθων τουτωνί

τῶν σαντοῦ ἔνα, ὅντινα βούλει...

³) Μετὰ τῆς γυναικὸς ἐκάθητο ὁ Σωκράτης, ὅτε εἰσῆλθον οἱ φίλοι· τούτων δ' εἰσελθόντων ἀνέστη, ὅπως ὑποδεχθῇ αὐτούς. Ἀφ' οὗ δ' οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Κρίτωνος ἀπήγαγον τὴν Σανθίπην, ὁ Σωκράτης ἐκάθισεν πάλιν. Τὸ περὶ ἀνασιῶς τοῦτου παρέλειπεν ὁ Πλάτων ὡς νοούμενον.

⁴) Ἐκαμπύλωσεν, ἐκέρτασεν πρὸς τὰ ἔνδον. Ὡς δεσμός ἐχρησάμενεν ἡ ποδοκάκη, ἥτις βραδύτερον ἐλέγετο ξύλον, *Λυσ. X 16*· ἡ ποδοκάκη ταυτό ἐστιν, ὃ νῦν καλεῖται ἐν τῷ ξύλῳ δεδέσθαι.

⁵) Συνήθως τὸ ἄμα προτάσσεται τῆς μετοχῆς, ὡς *61 C*· καὶ ἄμα λέγων ταῦτα καθῆκε τὰ σκέλη, καὶ *103 C*. Περὶ τοῦ ἄτοπον *Θωμάς* ὁ Μάγιστρος παρατηρεῖ· ἄτοπον· οὐ μόνον τὸ ἄλογον, ἀλλὰ καὶ τὸ θανασιῶν καὶ παράδοξον. Πλάτων ἐν *Φαίδωνι*, ... Καὶ ὀλίγον καὶ ἀνεπαίσθητος ὁ Πλάτων μεταβαίνει ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ φιλοσοφικὸν μέρος τοῦ διαλόγου.

⁶) Ποίαν παράδοξον οἰοῦν φύσει ἔχει τὸ ἡδὺ πρὸς ἐκείνο, ὅπερ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἐναντίον. Περὶ τοῦτου πραγματεύεται ἐκτενῶς ὁ Πλάτων ἐν *Πολιτ. IX 583* καὶ *584*.

δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν, τῷ¹ ἅμα μὲν αὐτῷ μὴ ἐθέλειν παραγίγνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς συνημμένῳ δὺ² ὄντε. Καί μοι δοκεῖ, ἔφη, εἰ ἐνενόησεν³ αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν συνθεῖναι, ὥς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἡδύνατο, συνηῆπεν εἰς ταὐτὸν αὐτοῖς τὰς κορυφάς, καὶ διὰ ταῦτα, ὧ⁴ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται, ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον. Ὡσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν⁵. ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεινόν, ἦκειν δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ.

IV. Ὁ οὖν Κέβης ὑπολαβὼν⁴ νῆ τὸν Αἴα, ὃ Σώκρατες,

¹) Τὸ ἄρθρον συναπτεόν μετὰ τοῦ ἐθέλειν καὶ ἀναγκάζεσθαι καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς αἰτιολογικὴν πρότασιν· διότι συγχρόνως δὲν θέλουναι γὰρ παρενχρίσκονται. Ὅρα, ὅτι τὸ ἐθέλειν μεταχειρίζεται ἐπὶ ἀνύχων, ὅπερ λέγεται πρὸς σωποποιῖα, ὥς ἐν 102 D ἔμοι γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτε ἐθέλειν ἅμα μέγα καὶ σμικρόν εἶναι. Ὡσαύτως τὸ βούλει σθαί, ὥς ἐν 74 D ὅτι βούλεται μὲν τοῦτο, ὃ νῦν ἐγὼ ὄρω, εἶναι ὅσον ἄλλο τι τῶν ὄντων, πρὸς δὲ καὶ τὸ ὀρέγεσθαι ἐν 75 A καὶ τὸ τολμαῖν ἐν 102 E. Ἡ ἐκ τῶν δεσμῶν ἐπαλλαγὴ καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα ἡδονὴ εἶναι ὑπαιγνιμὸς εἰς τὴν ὅλην θεωρίαν, ἣν ἔχει ὁ Σωκράτης περὶ ζωῆς καὶ θανάτου.

²) Ἄν εἶχε βάλει εἰς τὸν νοῦν, ἂν εἶχε παρατηρήσει, ὅπερ ὅμως δὲν συνέβη Ἡ ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως εἶναι τὸ ἂν συνετεταί. Ὁ Αἴσωπος ἦτο δοῦλος τοῦ Σαμίου Ἰά-

δμονος ζῶντος κατὰ τὰ 570 π. X. Παρὰ τούτου λαβὼν τὴν ἐλευθερίαν ἀπῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κροίσου. Περσευθεὶς δὲ εἰς Δελφοὺς ἐκρηγμύσθη ὥς ὕβριστής. Κατὰ τὸν Bentley οὗτος οὔτε ποιητής, οὔτε συγγραφεὺς ἦτο, ἀλλὰ μόνον συνθέτης καὶ διηγητής μύθων. Ὅρα Ἡρόδοτος. II, 134 καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Σφηξί 1488 καὶ ἐν Εὐρήνῃ 129. Τὴν πρώτην συλλογὴν τῶν μύθων ἐποίησε Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς κατὰ τὸ 400 π. X. Παράβαλλ. Ἑλλήν. γραμμ. I, 240.

³) Ἐκ τοῦ ἡγουμένου ὅρηματος ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφατον ἐπακολουθεῖν. Ἡ ἐπομένη πρότασις κεῖται ἀσυνθέτως· διότι εἶναι ἐπεξηγησις.

⁴) Συχνὴ χρῆσις τοῦ ὑπολαβεῖν βάνειν γίνεται ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ, ὅτι ὁ ἀκούων δὲν ἀφίνει τὸν λόγον γὰρ πέσῃ, ἀλλ' ἀποκρίνεται ἢ ἄλλως συνεχίζει τοῦτον.

ἔφη, εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας¹ με περὶ γάρ τοι τῶν ποιημάτων, ὧν² πεποίηκας ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους³ D καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω προοίμιον⁴, καὶ ἄλλοι τινές με ἥδη ἤρουντο, ἀτὰρ⁵ καὶ Εὐηρος πρόωγν, ὃ τι ποτὲ διανοή-

¹) Καλὰ βέβαια ἔπραξας καὶ μ' ἀνέμνησας.

²) Ἡ γενικὴ ἐγένετο καθ' ἑλξιν ἀντί, ἢ πεποίηκας. Εἰς τὸ ἐντείνας λείπει ὁ προσδιορισμὸς εἰς μέτρον, εἰς ἔπος, ὡς ἐν Πρωταγόρῃ 326 A "οἱ κιθαρισταί... ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκονσι μελοποιῶν εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες", καὶ Διογένη. Λαέρτ. II, 42 "ἐποίησε δὲ καὶ μῦθον Αἰσώπειον οὐ πᾶν ἐπιτετευγμένως, οὐ ἡ ἀρχή· Αἰσώπος ποίησε Κορίνθιον ἄστυ νέμονται, μὴ κρίνειν ἀρετὴν λαοδίκῳ σοφίῃ".

³) Τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου ὀνομάζει λόγους, διότι ἦσαν ἐν πεζῇ λόγῳ. Διὰ τοῦτο ὁ Αἰσώπος λέγεται λογοποιός.

⁴) Προοίμιον κυρίως σημαίνει, ὡς καὶ ἡ σύνθεσις τῆς λέξεως δηλοῖ (πρό-οϊμη = διήγησις) ποίημα, ἄσμα ἠδόμενον πρὸ τινος ἀφηγηματικοῦ ποιήματος "Οὕτως οἱ ῥαψῳδοὶ πρὸ τῆς ἔσεως τῶν ῥητορικῶν ἐπῶν προέτασσον ὕμνους εἰς τοὺς θεοὺς καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀμαθέστεροι ἐνόμιζον, ὅτι καὶ οἱ ὕμνοι εἶναι ἔργα τοῦ Ὁμήρου. Ὁ Θουκυδίδης τὸν ῥητορικὸν ὕμνον εἰς Ἀπόλλωνα λέγει προοίμιον Ἀπόλλωνος III, 104. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὕμνος ἦτο πρὸς τιμὴν τοῦ εἰρημένου θεοῦ, δύναιται νὰ ὀνομασθῇ καὶ παιὰν καὶ οὕτως ὀνομάζεται ὑπὸ Διογένηος

τοῦ Λαερτίου ἐν II, 42 "Ἀλλὰ καὶ παιὰνα κατὰ τινὰς ἐποίησεν, οὗ ἡ ἀρχή. Αἴηλι' Ἀπολλων, χαῖρε. καὶ Ἀρτεμι, παῖδε κλεινώ. Διονυσίου δωρος δέ φησι, μὴ εἶναι αὐτοῦ τὸν παιὰνα". Διὰ τὴν εἰς τοῦτον τὸν θεὸν ἐποίησεν ὕμνον ὁ Σωκράτης, ἐξηγεῖ μετ' ὀλίγον 61 B λέγων "πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν ἡ παροῦσα θυσία". Τὸ προοίμιον δὲν πρέπει νὰ θεωρησώμεν ὡς ἀντικείμενα τοῦ ἐντείνας, ὡς καὶ τὴν προηγουμένην αἰτιατικὴν διότι τὸν ὕμνον δὲν ἔγραψεν εἰς στίχους ἐκ πεζοῦ λόγου, ἀλλ' ὅλως ἐποίησε. Διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἡγουμένων δέον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν μετοχὴν ποιήσας.

⁵) Ὁ σύνθεσμος εἶναι εὐχρηστος παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Πλάτῳ ἀπαντᾷ πολλάκις. Εὐηρος ὁ Πάριος ἦτο σοφιστὴς ἄμα καὶ ποιητὴς διδάσκων ἀντὶ εὐτελῶν διδάκτρων πέντε μνῶν τοὺς παῖδας τοῦ Καλλίου, Πλάτῳ ἐν Ἀπολογ. 20 B, ὅπου ἰδὲ καὶ τὴν σημείωσίν μου. Καθ' ὅμοιον τρόπον μετ' εἰρωνείας γίνεται μνεία τοῦτου ἐν Φαίδρῳ 267 A "Τὸν κάλλιστον Πάριον Εὐήρον εἰς μέσον οὐκ ἄγομεν, ὅς ὑποδήλωσιν πρῶτος εὖρε καὶ παρεπαύοντες; οἱ δ' αὐτὸν καὶ παραγράφους φασὶν ἐν μέτρῳ λέγειν μνήμης χάριν, σοφὸς γὰρ ἄνθρωπος. Καὶ ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης καίπερ

θείς ¹, ἐπειδὴ δεῦρο ² ἤλθες, ἐποίησας αὐτὰ πρότερον οὐδὲν πόποιε ποιήσας. Εἰ οὖν τί σοι μέλει τοῦ ἔχειν ³ ἐμὲ Εὐήνωρ ἀποκρίνασθαι, ὅταν με αὐθις ἐρωτῇ, εἴ οἶδα γάρ, ὅτι ἐρήσεται, εἶπέ, τί γρῆ λέγειν. Λέγε τοίνυν, ἔφη, αὐτῷ ⁴, ὦ Κέβης, τάληθῇ, ὅτι οὐκ ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος ⁵ εἶναι ἐποίησα ταῦτα, ἥδεν γάρ, ὥς οὐ ῥέ-
 Ε διον εἶη, ἀλλ' ἐνυπνίων τινῶν ἀποπειρώμενος ⁶, τί λέγει, καὶ ἀφροσιούμενος ⁷, εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην ⁸ τὴν μουσικὴν μοι

θνησκῶν δὲν κατέλιπε τὴν συνήθη αὐτῷ εἰρωνεῖαν, ἀλλ' εἰρωνεύεται τὸν Πάριον σοφιστήν.

¹) Τί θέσας εἰς τὸν νοῦν, τί σκοπῶν.

²) Ἀηλαδὴ εἰς τὸ δεσμοτήριον.

³) *Εὰν λοιπὸν κατὰ τι φροντίζης τοῦ γὰ δύναμαι ἐγὼ γὰ ἀποκριθῶ εἰς τὸν Εὐήνων.

⁴) *Οἶρα, ὅτι αἱ ἀντωνυμίαι αὐτῷ καὶ ἐκείνῳ ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὥς κατωτέρω 106B "ἀπολομένον δὲ αὐτοῦ ἀντ' ἐκείνου ἄριον γεγενῆαι", καὶ 111 B.

⁵) Ἀντίτεχνος λέγεται ὁ ἀντίζηλος ἐν τινι τέχνῃ. *Ὁ Σωκράτης δὲν ἔμελλε γὰ ἦναι ἀντίτεχνος πρὸς τὸν Εὐήνων καὶ πρὸς τὰ ποιήματα αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν Εὐήνων ὥς ποιητὴν Τοιοῦτον καὶ τὸ παρὰ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόη. 95 "ἀλλ' ἔα με καὶ τὴν ἐξ ἔμου δυσβολίαν",.

⁶) Δοκιμάζων διειρὰ τινα, τί σημαίνουν ταῦτα, δηλ. τὰ ἐνύπνια. *Ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ IX, 571 διακρίνει δύο εἶδη ἐνυπνίων τὸ πρῶτον συμβαίνει, ὅταν τὸ μὲν λογιστικὸν καὶ ἄρχον τῆς ψυχῆς κοιμᾶται, τὸ δὲ θηριώδες καὶ ἄγριον πληθύνει οἰτίων ἢ μέθης οκιστῇ καὶ

ζητῇ γὰ πληρώσῃ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Τότε τὰ πάντα τολμᾷ ὥς ἀηλλαγμένον πάσης αἰσχύνης καὶ φρονήσεως. *Ὅταν ὁμως κοιμηθῇ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ ἔν παρῆχῃ θόρυβον εἰς τὸ λογιστικὸν δι' ἐνδειαν ἢ διὰ πλησμονήν, ἀλλ' ἀφίνει αὐτὸ καθαρόν, τότε καὶ τῆς ἀληθείας μάλιστα ἀπτεται καὶ ἥκιστα παράνομοι ὄψεις γίνονται ὁραταί. Εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο εἶδος τῶν ἐνυπνίων ὁ Σωκράτης ἐπίστευε, διότι ἐθεώρει ταῦτα θεόπεμπτα, Πλάτ. *Απολογ. Σωκράτ. 33 C "προστίεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ ματιῶν καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ὃ πέρ τις ποιεῖ καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ διοὺν προστίειε πράττειν",. Παράβαλλ. καὶ Κρίτ. 44 A. Κατὰ τὸν Bischoff ὁ Πλάτων διὰ τοῦ ἐνυπνίου ὑπαινίσσεται τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς ὥς αὕτη ἐν τῷ ὕπνῳ δὲν παύεται ἐπάρχουσα, ἀλλ' ἀκούει τὴν θέαν φωνήν, αὕτω καὶ ἐν τῷ θανάτῳ θέλει εἶναι μετὰ τῶν θεῶν.

⁷) *Αφροσιόσθαι σημαίνει πράττειν τι ἐκ θρησκευτικοῦ καθήκοντος ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. *Ὁ Σχο-

ἐπιτάττοι ποιεῖν. Ἦν γὰρ δὴ ἅττα τοιάδε· πολλάκις μοι φοιτῶν τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ ἄλλοι' ἐν ἄλλῃ¹ ὄφει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ δὲ λέγον· ὦ Σώκρατες, ἔφη, μουσικὴν ποιεῖ καὶ ἐργάζου². Καὶ ἐγὼ ἔν γε τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι παρακελεύε- 61 σθαί τε καὶ ἐπικελεύειν³. ὥσπερ οἱ τοῖς θεοῖσι διακελενομένοι⁴, καὶ ἐμοὶ οὕτω τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ἐπικελεύειν⁵, μουσικὴν ποιεῖν, ὡς φιλοσοφίας μὲν οὐσης μεγίστης μουσικῆς⁶, ἐμοῦ δὲ τοῦτο⁷ πρῶττοντος. Νῦν δ'⁸ ἐπειδὴ

ἱαστῆς εἰς Φαῖδρον 242 () λέγει·
 “Εστὶ γὰρ ἀφροσύνης δοσιότητος παραλειπόμενης ἀποπλήρωσις „.

²) Λέγει ταύτην τὴν μουσικὴν, διότι καὶ τὴν φιλοσοφίαν θεωρεῖ ὡς τοιαύτην, ὡς γίνεται δηλον μετ' ὀλίγον.

¹) Ἐδύνατο γὰρ εἶπαι ὁ Πλάτων, ἐν ἄλλῃ μὲν ὄψει, διότι ποιεῖ ἀντίθεσιν εἰς τὸ τὰ αὐτὰ ἐν ἄλλῃ μὲν μορφῇ παρουσιαζόμενον. ὁμοῦς τὰ ἴδια λέγον.

²) Ἀσκει ταύτην τὴν τέχνην.

³) Τὸ μὲν παρακελεύεσθαι λέγεται πρὸ τῆς ἐνάργεως τῆς ἐνεργείας, τὸ δ' ἐπικελεύειν ἐπὶ τοῦ ἐνεργούντος, ὃν ἐνθαρρύνει τις πρὸς ἐπαύξεισιν τῆς ἐνεργείας, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. III, 43 “Παρέταττε δὲ αὐτοὺς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἄρματος παρελαύνων, καὶ τοιάδε παρακελεύετο, καὶ αὐτοὶ III, 3, 41 “Ὑμεῖς γὰρ ὅπισθεν ὄντες, τοὺς τ' ἀγαθοὺς ἂν ἐφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς εἴ τι κρείττους ποιοῖτε „.

⁴) Ἡ φράσις ἦτο παροιμιώδης,

Cic. ad fam. XV, 15, 3 “curentem, ut ajunt, incitarrem „.

⁵) Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ προηγουμένου ὀήματος ὑπελάμβανον.

⁶) Οἱ Πυθαγόρειοι πρῶτοι ὠνόμασαν τὴν φιλοσοφίαν μουσικὴν, Στράβ. X 717 B “Μουσικὴν ἐκάλεσαν ὁ Πλάτων καὶ εἰτι πρότερον οἱ Πυθαγόρειοι τὴν φιλοσοφίαν „. Καθ' ὅλου οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον μουσικὴν πᾶσαν ἀνάπτυξιν τὸς ψυχῆς. Οὕτως ἡ ὑπὸ τοῦ Προδίκου διαστολὴ τῶν συνωνύμων λέγεται μουσικὴ ἐν Πρωταγόρ. 340 A καὶ ἐν Νόμ. III 689D “ἡ καλλίστη καὶ ἡ μεγίστη τῶν ξυμφωνιῶν δικαιοσύνη ἀνέλεγοιτο σοφία „ καὶ ἐν Λάχρ. 188 C “ὅταν μὲν γὰρ ἀκούω ἀνδρὸς περὶ ἀρετῆς διαλεγόμενον ἢ περὶ τίνος σοφίας ὡς ἀληθῶς ὄντος ἀνδρὸς καὶ ἀξίου τῶν λόγων ὧν λέγει, χαίρω ὑπερφυνῶς, θεώμενος ἅμα τὸν τε λέγοντα καὶ τὰ λεγόμενα ὅτι πρόποντα ἀλλήλοις καὶ ἀρμότιοντά ἐστι· καὶ κομιδῇ μοι δοκεῖ μουσικός ὁ τοιοῦτος εἶναι, ἀρμονίαν καλλίστην ἡρμωμένος οὐ λύραν οὐδὲ παιδιᾶς ὄρ-

ἥ τε δίκη ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἔορτῇ¹ διεκώλυέ με ἀπο-
θνήσκειν, ἔδοξε χοῖναι, εἰ ἄρα πολλάκις μοι προσιάττοι τὸ
ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη² μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειθῆ-
σαι αὐτῷ, ἀλλὰ ποιεῖν ἄσφαλέστερον γὰρ εἶναι³ μὴ ἀπιέναι,
πρὶν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα ποιήματα καὶ πειθόμενον τῷ
B ἐνυπνίῳ. Οὕτω δὲ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν
ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεὸν⁴ ἐννοήσας, οὗ τὸν ποιη-
τὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους⁵, ἀλλ' οὐ
λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦ⁶ μυθολογικός, διὰ ταῦτα δὴ, οὐς
προχείρους εἶχον καὶ ἡπιστάμην⁷ μύθους τοὺς Αἰσωποῦ, τού-
τους ἐποίησα, οἷς πρῶτοις ἐνέειχον.

γανα, ἀλλὰ τῷ ὄντι ζῆν ἡρμοσμένος
[οὗ] αὐτὸς αὐτοῦ τὸν βίον σύμφω-
νον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα ἀτε-
χῶς δωρισί, ἀλλ' οὐκ ἰασιτί, οἴο-
μαι δὲ οὐδὲ φρυνισιτί οὐδὲ λυδισιτί,
ἀλλ' ἡ περ μόνῃ Ἑλληνικῇ ἔστιν
ἁρμονία...

¹) Τὸ οὐδέτερον γένος τῆς ἀνω-
νυμίας ἀναφέρεται εἰς τὴν φιλοσο-
φίαν, ὡς κατωτέρω 88 A “οὕτω γὰρ
αὐτὸ φύσει ἰσχυρόν εἶναι,, ἐνθα τὸ
αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχὴν.
“Οὐα καὶ 109 A.

²) Ἀντιτίθεται εἰς τὴν προηγου-
μένην φράσιν, ἐν γὰρ τῷ πρὸ οὐθεν
χρόνῳ.

³) Ἐννοεῖ τὰ Αἰγλία.

⁴) Τοῦτο λέγει ἐν ἀντιθέσει πρὸς
τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις εἶναι μεγίστη
μουσικὴ.

⁵) Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαγτάται ἐκ
τοῦ ἔδοξε· διότι ἐφάνη μοι, οὗ εἶναι
ἀσφαλέστερον νὰ μὴ ἀπέλθω εἰς τὸν
“Αἶδην.

⁶) Εἶναι βραχυλογία ἀντὶ νὰ εἴπῃ,
μετὰ δὲ τὸ εἰς τὸν θεὸν
προσείμιον.

⁵) Ὁ μῦθος ἀντιτίθεται πρὸς τὸν
λόγον, καθ' ὅσον ἐκείνος μὲν εἶναι τι
πλάσμα τῆς φαντασίας, οἷοι οἱ μῦθοι
τοῦ Αἰσωποῦ, οὗτος δ' ἀληθὲς καὶ
πραγματικόν. Ὡνόμασε μὲν ὁ Πλά-
των ἐν 60 D τοὺς μύθους τοῦ Αἰ-
σωποῦ λόγους, ἀλλὰ κατὰ γενι-
κὴν ἔκφρασιν, ὡς λέγει ὁ Wohl-
rath. Ὁ Ἀφρόνιος ὁρίζει τὸν μῦ-
θον ὡς ἐξῆς: “Μῦθος ἐστὶ λόγος
πενδῆς εἰκονίζων ἀλήθειαν,,.

⁶) Δὲν ἔθηκεν εὐκτικὴν, εἰ καὶ
ἐξαγτάται ἐκ τοῦ ἐννοήσας, ὡς
καὶ τὸ δέοι. Ὁ Σωκράτης ὁμολο-
γεῖ, οὗ στερεῖται μυθολογικῆς δυ-
νάμεως, ἦν ὅμως ὁ Πλάτων ἔχει ἐν
μεγάλῳ βαθμῷ.

⁷) Τὸ ἐπίστασθαι ἐνταῦθα σημαί-
νει ἐνθυμεῖσθαι, ὡς καὶ ἐν Πρωτα-
γόρ. 339 B “τοῦτο ἐπίστασαι τὸ
ἄσος, ἡ πᾶν σοὶ διεξέλθω,, καὶ ἐν
Γοργ. 484 B “λέγει οὕτω πως· τὸ
γὰρ ἄσος οὐκ ἐπίσταμαι,,.

⁸) Ἐν τῇ αὐτῇ σημάδι πρὸ ὁλί-
γου 60 D μετεχειρίσθη τὸ ἐντε-
ρεν.

V. Ταῦτα οὖν ὦ Κέβης, Εὐήνω φράζε, καὶ ἔρρωσθαι, καί, ἂν σωφρονῇ, ἐμὲ διώκειν ὡς τάχιστα¹. Ἄπειμι δέ, ὡς ἔοικε², τήμερον· κελεύουσι γὰρ Ἀθηναῖοι, καὶ ὁ Σιμμίας· οἷον³ παρακελεύει, ἔφη, τοῦτο, ὦ Σώκρατες, Εὐήνω; πολλὰ⁴

¹) Οἱ ἀρχαιότεροι κριτικοί, ὡς ὁ Fischer καὶ ὁ Heindorf, ἀπέρριπτον τὴν φράσιν, ἀλλ' οἱ νεώτεροι δέχονται ταύτην, διότι εὐρέθη ἐν πλείστοις χειρογράφοις. Ἡ φράσις δέον νὰ προστεθῇ, διότι καὶ ὁ γράψας τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Σωκράτους XIV σελ. 35 ἀνέγνω "Εὐήνων τὸν ποιητὴν παρακελεῖ δι' ἡμῶν, εἰ εὐγνώσκοι, ἵνα θάττον παρ' αὐτόν, ἐπειδὴ φιλόσοφος ἔστι διὰ τὴν ποιήσιν". Καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι ἀναγινώσκεται ἐν Θεαιτ. 176B "διὸ καὶ περιπαθὴν χρὴ ἐνθύνδως φεύγειν οὐ τάχιστα" φωνή δὲ ὁμοίωσις θεῶν κατὰ τὸ δυνατόν. "Ενταῦθα ἐγείρεται τὸ ζήτημα, ἂν ἐντολὴ αὐτοκτονίας, ἣ μελέτη τῆς θανάτου, ὡς ἀναπτύσσει ἐν τοῖς ἔπειτα ὁ φιλόσοφος π. χ., ἐν 67 D λέγει: "Λύειν δέ γε αὐτήν, ὡς φάμεν, προθυμοῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ φιλοσοφοῦντες ὀρθῶς, καὶ τὸ μέλημα αὐτὸ τοῦτο ἔστιν τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος". Ο' Ast νομίζει, οὐ ἐν τῇ φράσει διώκειν ὡς τάχιστα δὲν ὑπάρχει οὐδ' ὁ ἐλάχιστος ὑπαινιγμὸς εἰς ἐκούσιον θάνατον, ἥτοι εἰς αὐτοκτονίαν. Βεβαίως ὁ Σωκράτης δὲν ἐννοεῖ τοιοῦτον θάνατον, ὡς σαφέστερον ὀρῇ διὰ τῆς φράσεως "οὐ μὲντοι ἴσως βιάσεται αὐτόν", ὁ Κέβης ὅμως τοιοῦτό τι ἐνόησεν, ὡς αὐτὸς οὗτος λέγει ἐν

61 D "Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀπειθῆσκοντι τὸν φιλόσοφον ἔπεισθαι;". Λοιπὸν ὁ Σωκράτης ἐννοεῖ τὴν μελέτην τοῦ θανάτου καὶ εἰς τὴν τοιαύτην σημασίαν ἀρμόζει καὶ τὸ ἂν σωφρονῇ καὶ τὸ ὡς τάχιστα, δηλ. παροτρύνει τὸν Εὐήνων, ἵνα φιλοσοφῶν κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ σώματος συναγείρηται, ἀθροίζεται 67 C, μέχρις ὅτου ὀρμιάσει πρὸς αὐτόν τὸν θάνατον, ὡς ἔπραξεν ὁ Σωκράτης. Πρὸς τοιαύτην ἐννοίαν δὲν ἀντίκειται καὶ ἡ ἐπομένη φράσις, "Ἄπειμι δέ, ὡς ἔοικε, τήμερον".

²) Μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι τὴν φράσιν, ὡς ἔοικε, καὶ ἐπὶ περιστάσεων, ἐν αἷς δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὡς ἐνταῦθα.

³) Σύμπτυξις δύο προτάσεων ἀντί, οἷον ἔστι τοῦτο, ὁ παρακελεύει. Κεῖται δ' ἡ φράσις ἐπὶ θανατοῦ, ὡς ἐν Εὐθύφρον 15 E "Οἶα ποιεῖς, ὦ ἑταῖρε, καὶ κατωτέρω 117 D "οἶα, ἔφη, ποιεῖτε, ὦ θανυμάσιοι".

⁴) Τὸ ἐπίθετον κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐπιρροήματος πολλάκις ὡς ἐν Λάχτ. 197 D "ὁ δὲ Λάμων τῷ Προδίκῳ πολλὰ πλησιάζει", ἐν Κρατύλ. 396 D "ἔωθεν γὰρ πολλὰ αὐτῷ συνῆν καὶ παρεῖχον τὰ ὦτα". Παράβαλλ. καὶ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1622.

γὰρ ἦδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρί· σχεδὸν οὖν, ἐξ ὧν¹ ἐγὼ ῥοθι-
μαι, οὐδ' ὅπωςιοῦν² σοι ἐκὼν εἶναι πείσεται. Τί δαί; ἦ δ' ὅς·
οὐ φιλόσοφος Εὐνηρος; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἐθε-
λήσει τοίνυν καὶ Εὐνηρος καὶ πᾶς, ὅτε ἀξίως τούτου τοῦ
πράγματος³ μέτεστιν. οὐ μέντοι ἴσως βιάσεται αὐτόν⁴. οὐ γὰρ
D φράσι θεμιτὸν εἶναι. Καὶ ἅμα⁵ λέγων ταῦτα καθῆκε τὰ σκέλη
ἐπὶ τὴν γῆν⁶, καὶ καθεζόμενος οὕτως⁷ ἦδη τὰ λοιπὰ διελέγετο.

¹) Βραχυλογία ἀντὶ τὰ εἶπεν ὥς
γε τεκμαίρεσθαι ἐκ τοῦ-
των, ἃ ἐγὼ ῥοθιμαι, ὥς ἐν
Θεωτ. 171 B “Ὁ δέ γ’ αὖθις ὁμολογεῖ
καὶ ταύτην ἀληθῆ τὴν δόξαν, ἐξ ὧν
γέγραφεν,,

²) Μετὰ τὴν λέξιν ὁ πωσι-
οῦν ὑπῆρχε τὸ ἄν, ὅπερ ὁ Bekker
κατὰ τινα χειρόγραφον ἐξήλειπεν,
ἀλλ’ ὑπάρχονσι πολλὰ παραδείγματα
μέλλοντος τῆς ὀριστικῆς μετὰ τοῦ
ἄν, ὥς παρ’ Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομάχ.
465 “οὐδέ ποτ’ ἂν δίδνμα λέκετ’ ἐ-
παντίσω βροτῶν,, , Ξενοφ. ἐν Κύρ.
Παιδ. II, 1, 3 “οὐκ ἂν ὁ ἀριθμὸς σε
ἀκούσαντα εὐφρανεῖ,, ἐν Ἀναβάσ.
II, 5, 10 “ἄλλο τι ἂν ἢ πρὸς βασι-
λέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον πολεμήσο-
μεν,, καὶ πολλὰ ἄλλα. Τὴν φράσιν
ἐκὼν εἶναι καὶ ἐκὼσα εἶναι
μεταχειρίζονται οἱ Ἀττικοὶ ἐπὶ ἀπο-
φαιτικῶν προτάσεων τὸ δὲ εἶναι
παρέλκει ὥς ἐν Εὐθύφρ. 15 C
“Ἐξ ἀρχῆς ἄρα ἡμῖν πάλιν σκε-
πτόεν, τί ἐστὶ τὸ οἶον· ὥς ἐγώ, πρὶν
ἂν μάθω, ἐκὼν εἶναι οὐκ ἀποδει-
κνύω,, ὅπου ὁ Σχολιαστὴς παρα-
τηρεῖ “Ἀττικὸν τοῦτο, καὶ παρέλ-
κει τὸ εἶναι Γίνεται δὲ ἐπὶ ἀν ἀρητι-
κὸν ἐπιφέρειται ποιοῦν ἀπόφασιν, ἐπὶ
καταφατικῶν δὲ οὐκ ἐξόν τοῦτο ποι-
εῖν,, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. II, 2,

15 “οὐδὲ μὴν φίλοις γε οὐδὲ ξένοις
ἐκὼν εἶναι γέλωτα παρέχεις,,

³) Κατὰ τὸν Grosse ἐννοεῖται
τῆς τοῦ θανάτου μελέτης,
ὅπερ κεῖται ἐν τῇ φράσει ἐμὲ δειώ-
κειν, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι
ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὴν φιλοσοφίαν,
ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ προηγουμένου
φιλόσοφος.

⁴) Ἰσοδυναμικὴ πρὸς τὸ ἀποκτε-
νεῖ αὐτόν.

⁵) Τὸ ἅμα συντάσσεται μετοχῇ
πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἡ διὰ τῆς μετο-
χῆς δηλουμένη ἐνέργεια εἶναι ὅλως
σύγχρονος πρὸς τὴν τοῦ ῥήματος,
ὥς ἐν Χαρμίδ. 162 B “Καὶ ἅμα
ταῦτα λέγων ὑπερέλατε καὶ εἰς τὸν
Κριτίαν ἀπέβλεπε,, , Ξενοφ. ἐν Κυρ.
Παιδ. V, 5, 10 “Καὶ ἅμα ταῦτα λέ-
γων πολὺν ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ
τῶν δακρύων,,

⁶) Ὁ Πλάτων εὐφυνῶς εἰκονίζει
τὸν Σωκράτη λαμβάνοντα σεμνοτέ-
ραν θέσιν, ὅπως πραγματευθῇ περὶ
οπουδαίας ὑποθέσεως, ὥς παρατηρεῖ
ὁ Ὀλυμπιόδωρος 6, 26 “Συντονώ-
τερον σχῆμα ἀνέλαβε καὶ σεμνότερον,
ὥς περὶ προβλήματος σεμνότερον
μέλλων διαλέγεσθαι,,

⁷) Συνήθως ὁ συγγραφεὺς τίθησι
τὸ οὕτω μετὰ μετοχὴν, ὥς ἐν Πρω-
ταγόρ. 310 D. Ἐπειδὴ δὲ τάχιστα
με ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνῆκεν,

"Ηρξeto οὖν αὐτὸν ὁ Κέβης πῶς τοῦτο λέγεις¹, ὦ Σώκρατες, τὸ μὴ θειμὶτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀποθνήσκοντι τὸν φιλόσοφον ἔπεσθαι²; Τί δέ, ὦ Κέβης; Οὐκ ἀκηκόατε σὺ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων Φιλολάῳ³ συγγεγονότες; Οὐδέν γε σαφῶς⁴, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς⁵ περὶ αὐτῶν λέγω· ἃ μὲν οὖν τυγχάνω ἀκη-οῶς, φθόνος οὐδεὶς λέγειν. Καὶ γὰρ ἴσως καὶ⁶ μάλιστα

εὐθύς ἀναστὰς οὕτω δεῦρο ἔπορευό-
μην, Παράβαλλ. Μενέξ 244 C
καὶ Κρατύλ. 125.

¹) Πῶς ἐννοεῖς τοῦτο;

²) Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐδήλωσε πρὸ ὀλίγου διὰ τοῦ διώκαειν. Ὁ Κέβης δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, πῶς εἰς τὸν φιλόσοφον δὲν εἶναι μὲν συγκεχωρημένον νὰ αὐτοκτονή, ὅμως πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὸν ἀποθνήσκοντα. Τοῦτο ἐφάνη αὐτῷ ὡς ἀντίφασις.

³) Ἄν καὶ ἐγίνατε ἀκροαταὶ τοῦ Φιλολάου. Τὸ συγγίνεσθαι καὶ συν-εῖναι μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τῆς συναναστροφῆς τῶν διδασκάλων μετὰ τῶν μαθητῶν. Ὁ Πυθαγόρειος Φιλόλαος ἦτο Κροτωνιάτης ἢ Ταραντῖνος καὶ λέγεται, ὅτι ἐφρονεῦνθη ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν, διότι ἐπειράθη, ὅπως γένηται τύραννος, Διογένης. Λαέρτ. VIII, 84. Ὁ Πλάτων παρὰ τούτου ἢ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἠγόρασε τὰ βιβλία, ἐν οἷς ὑπῆρχον τὰ ἀπόρητα τῶν Πυθαγορείων. Τὸ σύγγραμμα κατὰ τὸν Böckh συνίστατο ἐκ τριῶν βιβλίων, περὶ τοῦ κόσμου, περὶ τῆς φύσεως καὶ περὶ τῆς ψυχῆς, ὅθεν ἐλήφθησαν τὰ ἐνταῦθα περὶ αὐτοκτονίας λεγόμενα.

⁴) Οἱ Πυθαγόρειοι ἐδίδασκον δι' αἰνιγμάτων καὶ εἰσιώπων διὰ τῆς σιω-

πῆς δεικνύοντες τὸ ἀπόρητον τοῦ θεοῦ, ὃν πρέπει νὰ μιμῆται ὁ φιλόσοφος. Τὸ αἰνιγματῶδες τούτων μαρτυροῦσι τρεῖς ῥήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν αὐτοκτονίαν. 1) Ἀπὸ ὅτι εἰς τὸ ἐρὸν οὐδεὶς ἐπιστρέφεται· ἱερὸν κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον σημαίνει τὸν ἐκεῖσε βίον. 2) Ἐν ὁδῷ μὴ σκίσει ξόλα, ὅπου κατὰ τὸν αὐτὸν ἐρμηνευτὴν σημαίνει, μὴ σκίσει καὶ τέμνῃ τὸν βίον καὶ 3) Μὴ ἀποτιθέσθαι, ἀλλὰ συνεπιτιθέσθαι τὰ βάρη, δηλ. κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον, συμπτύττειν τὴν ζωὴν, οὐκ ἀντιπράττειν.

⁵) Ὁ Σωκράτης πάντως ὀλίγα βιβλία ἀνεγίνωσκεν, ἀλλὰ καί, ἂν ἤθελε, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ τὸ τοῦ Φιλολάου διότι τοῦτο ἠγόρασεν ὁ Πλάτων ἀντὶ πολλοῦ ἀργυρίου, ὅτε ἀπεδήμησεν εἰς Σικελίαν. Τὰ ἐνταῦθα ὅμως λεγόμενα εἶναι ἀκριβῆ. Ἄν τυχὸν ὁ Σωκράτης εἶπεν ἀνακρίβειάν τινα, πάντως διώρθωσε ταύτην ὁ Πλάτων.

⁶) Τὸ καὶ πρὸ τῶν ὑπερθετικῶν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λατινικὸν vel, δηλ. ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ ὑπερθετικοῦ, ὡς ἐν Νόμ. VI, 773 "ἐξ ὧν ἂ μὴ βουλόμεθα ξυμβαίνειν ἡμῖν, καὶ μάλιστα ξυμβαίνει ταῖς πλείοταῖς πόλεσι".

Ε πρόειπε μέλλοντα ἐκεῖσε ἀποδημεῖν διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ¹, ποῖαν τινὰ αὐτὴν οἰόμεθα εἶναι· τί γὰρ ἂν τις καὶ ποιῶι ἄλλο ἐν τῷ μέχρῳ ἡλίου δυσμῶν² χρόνῳ;

VI. Κατὰ τί οὖν δὴ ποτε οὗ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν ἀποκτινύναι, ὦ Σώκρατες; ἤδη γὰρ ἔγωγε, ὅπερ νῦν δὴ³ οὐ ἤρουν, καὶ Φιλολόου ἤκουσα, ὅτε παρ' ἡμῶν⁴ διηγιᾶτο, Ε ἤδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὥς οὐ δέοι τοῦτο ποιεῖν⁵· συμφές δὲ

¹) Περιεμέτομεν ἀποδημίας τῆς ἐκεῖσε, ὥς πρὸ ὀλίγου εἶπεν, ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, ἀλλὰ παραπλήσια παραδείγματα ὑπάρχουσι πολλά, ὥς παρὰ Θουκυδίδ. III, 71 "καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφυγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν," καὶ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1019 "ὁδοῦ κατάρχων τῆς ἐκεῖ, πομπὴν δέ με χωρεῖν,"

²) Παρὰ τῷ Ὀλυμπιόδωρῳ 9,20 ἀναγινώσκειται "Νόμος γὰρ ἦν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις τὸ μηδένα φονεῦειν ἐν ἡμέρᾳ... Τοῦτο φαίνεται, ὅτι ἐπλάσθη ἐκ τοῦ 116 Ε "Ἄλλ' οἶμαι, ἔφη, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι ἡλίου εἶναι ἐπὶ τοῖς ὕρκοις καὶ οὐπω δεδυκέναι... Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι τοῦτο ἀποδεικνύει ὅλος τὸ ἐναντίον· διότι οἱ θανάτῳ τιμωρηθέντες ἡδύναντο νὰ ἀποθάνωσι ἐν οἰαδήποτε ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, πρὸ τῆς δύσεως ὅμως τοῦ ἡλίου· ἂν δὲ ἐπεισάσσοτο τῷ Σωκράτει νὰ ἀποθάνῃ μόνον τὴν νύκτα, οἱ μαθηταὶ ἤθελον ἰκτενεύσει νὰ πῇ τὸ κώνειον περὶ τὴν πρωΐαν,"

³) Τὸ νῦν δὴ λίαν συγχάκις ἀπαντᾷ παρὰ Πλάτωνι καὶ σημαίνει, πρὸ ὀλίγου χρόνου, ἀρτίως. Ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ τὸ νῦν συντάσσεται

πρὸς παρωχημένον τῆς ὀριστικῆς· οὐχὶ δὲ σπανίως συντάσσεται καὶ πρὸς μέλλοντα, ὥς ἐν Σοφοιστ. 221 D "Καὶ νῦν δὴ τοῦτον ἰδιώτην θήσομεν, ὦ Θεαίτητε, ἣ παντάπασιν ὡς ἀληθῶς σοφιστὴν," καὶ ἐν Νόμ. III, 683 E.

⁴) Ἐν Θήβαις "Ὁ Ὀλυμπιόδωρος λέγει καὶ τινα αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Φιλόλαος τὴν Ἰταλίαν καταλιπὼν ἦλθεν εἰς Θήβας· Πῶς δὲ ἄρα καταλέλοιπε τὸ ὁμακόιον, ὅπερ ἦν ἐν Ἰταλίᾳ Πυθαγορικὸν διδασκαλεῖον; Ἰστέον δὲ ὅτι ἔθος ἦν παρ' αὐτοῖς, ὥστε ἐν κοινῷ βίῳ ζῆν, τὴν οὐσίαν πᾶσαν κοινὴν ποιουμένοις. Εἴ τις οὖν ἀνεπιτήδειος εὐρέθη πρὸς φιλοσοφίαν, ἐξῆγον αὐτὸν μετὰ τῆς οὐσίας καὶ κενοτάφιον ἐποιοῦν καὶ ὥς περὶ ἀποχομένου ἀποδύροντο. Γύλων δὲ τις εἰσελθὼν καὶ πεπονθὼς τοῦτο, ὑφῆψε πῦρ τῷ διδασκαλείῳ καὶ πάντες ἐκαύθησαν πλήν δύο, Φιλόλαον καὶ Ἰσάρχον, ἧλθεν οὖν ὁ Φιλόλαος εἰς Θήβας ὀφείλων χοᾶς τῷ οἰκείῳ διδασκάλῳ τε θνεῶτι καὶ ἐκεῖ τεθαμμένῳ ποιήσασθαι τῷ Ἀνσίδι." Οἱ Πυθαγόρειοι ἐλέγοντο ὁμάκοοι.

⁵) Δηλαδή ἑαυτὸν ἀποκτινύναι.

περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πάποτε οὐδὲν ἀκήκοα. Ἄλλὰ προθυμεῖ 62
σθαι χορή, ἔφη· τάχα γὰρ ἂν καὶ ἀκούσαις, ἴσως¹ μέντοι, θαν-

ἵ) Ἡ περίοδος αὕτη πολλὰς δυσκολίας παρέχει τοῖς ἐρμηνευταῖς. Κατὰ τὸν Stallbaum διὰ τῆς ἀντωνυμίας τοῦ τοῦ ἐννοεῖται τὸ ποτὶ licere se interficere, ὅπερ γίνεται μὲν δεκτὸν ὑπὸ τοῦ Schanz καὶ τοῦ Cron, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πιθανόν· κατὰ δὲ τὸν Heindorf ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπομένην φράσιν, ἔστιν ὅτι καὶ οἱ βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν καὶ κατὰ τὸν H Bonitz ἀπλῶς εἰς τὸ τεθνάναι, ὅπερ δεχόμεθα. Οἱ περὶ τὸν Stallbaum τομίζοντες, οἱ ἐν τῇ περιόδῳ πρόκειται περὶ αὐτοκτονίας, ὁρμῶνται ἐκ τῆς προηγουμένης φράσεως 61 D "τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι", Ἄλλ' ὁ Σωκράτης δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, ὅτι πᾶσιν εἶναι βέλτιον νὰ αὐτοκτονήσωσιν. Ἐνταῦθα λοιπὸν ζητεῖται, τί ἐννοεῖ ὁ Πλάτων βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν; ἢ τὸ ἐναντίον, βέλτιον ζῆν ἢ τεθνάναι; ὅπερ δέχεται ὁ Ueberweg (Philologus 1863 ἐν σελιδ. 572) καὶ μεταφράζει ὁ Cousin "et qu'il faille admettre d'une manière absolue que la vie est toujours préférable à la mort, sans aucune distinction de circonstances et de personnes", (Ὁρα Nüsslin ἐν σελ. 130) Ἄλλ' ὅτι ὁ βίος εἶναι προτιμότερος τοῦ θανάτου, ἀντίκειται καὶ πρὸς τὰς ἰδέας τῶν Πυθαγορείων καὶ πρὸς τὰς Σωκρατικὰς καὶ πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ ὅλου ἐπομένου χωρίου. Ὁ Πλάτων ἐννοεῖ, ὅτι τὸ τε-

θνάναι εἶναι προτιμότερον τοῦ ζῆν. Ἄν ὁ Σωκράτης ἐνόει, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι προτιμότερα τοῦ θανάτου, τοῦτο ἤθελεν εἶναι ὅλως φυσικόν καὶ δὲν ἤθελεν ὀνομάσει τοῦτο θανασιόν. Ὁ ἐμὸς φίλος Cron παρατηρεῖ, ὅτι δὲν ἠρμόζει ἐν τῷδε τῷ σταδίῳ τοῦ διαλόγου νὰ εἴπῃ ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ ὀλίγον ἔπρεπε νὰ ἀποκαλύψῃ (ἐν σελιδ. 573). Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης ὀνομάζει αὐτὸ θανασιόν. Τὴν γνώμην ταύτην εἶχε καὶ ὁ Σιμπλίκιος ἐν τῷ Ὑπομνήματι. εἰς Ἐπίκτ. σελ. 63 "Ὁ δὲ γε Πλάτων καὶ ὁ Πλάτωνος Σωκράτης, καὶ ἀγαθὸν αὐτὸν (τὸν θάνατον) εἶναι καὶ κρείττονα τῆς μετὰ τοῦ σώματος ζωῆς ἀποφαίνονται· οὐ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐ, ἀλλ' ἀπλῶς πᾶσι. Λέγει οὖν ἐν τῷ Φαίδωνι Σωκράτης, ἴσως μὲν θανασιόν σοι φαίνεται, εἰ τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἀπλοῦν ἐστὶ καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅτε βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν", Ἡ θεωρία αὕτη εἰς τινὰς φαίνεται παραδόξος, ἀλλὰ δέον νὰ ἔχωμεν ἐν νῷ, ὅτι πρόκειται περὶ Πυθαγορείων, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ σῶμα ὡς φυλακὴν Ὁ Εὐξείδης ἔλεγε παρ' Ἀθην IV, 157 "ἐνδεδέσθαι τῷ σώματι καὶ τῷ ἡρθε βίῳ τὰς ἀπάντων ψυχὰς τιμωρίας χάριν. καὶ δεικνῆσθαι τὸν θεόν ὡς, εἰ μὴ μενοῦσιν ἐπὶ τούτοις, ἕως ἂν ἐκὼν αὐτοὺς λύσῃ. πλέοσι καὶ μείζοσι ἐμπεσοῦνται τότε λύμασι. Λιὸ πάντας εἰλαβόμενους τὴν τῶν κα-

μασιόν σοι φανεῖται, εἰ τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπλοῦν¹ ἔστιν καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ καὶ τᾶλλα², ἔστιν ὅτε καὶ οἷς βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν³. Οἷς δὲ βέλτιον τεθνάναι, θαυμασιόν ἴσως σοι φαίνεται⁴, εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ δοιοῦν⁵ αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλὰ ἄλλον δεῖ περιμένειν εὐεργέτην. Καὶ ὁ Κέβης ἡρέμα ἐπιγελάσας⁶ ἔτιω⁷ Ζεὺς, ἔφη, τῇ αὐτοῦ φωνῇ⁸ εἰπών. Καὶ γὰρ

ρίων ἀνάτασιν φοβεῖσθαι τοῦ ζῆν ἐκόντας ἐκβῆναι μόνον τε τὸν ἐν τῷ γήρῳ θάνατον ὑποσιώσας προῖστασθαι πεπεισμένους τὴν ἀπόλυσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς τῶν κυρίων γίνεσθαι γνώμης, „¹ Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ βίος ἐγένετο πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀνθρώπων, ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος τούτου, ὥς ἡ ἐλευθερία εἶναι προτιμότερα τοῦ δεσποτηρίου

¹) Ἀπλοῦν εἶναι τὸ ἔχον ἀπόλυτον κῆρος, τὸ μὴ ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῶν προσώπων, ὥς ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως, οὐδὲ ποτε τυγχάνει ἔστιν ὅτε καὶ οἷς. Κατὰ τὸν Bonitz ἡ σύνταξις τοῦ τυγχάνειν δὲν εἶναι ἐλληνική, ἀλλ' ὁ Βαυαρικὴ (ἐν σελίδ. 6) παρατηρεῖ, ὅτι τὸ τυγχάνειν συντάσσεται καὶ πρὸς ἐπίρρημα, ὥς παρ' Αἰσχύλ. ἐν Χοηφόρ. 212 „εὐχον τὰ λοιπά... τυγχάνειν καλῶς, „ καὶ πρὸς δοτικὴν παρὰ Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 46 „ὁ γὰρ μέγιστος αὐτοῖς τυγχάνει δορυξένων, „

²) Δὲν εἶναι αἰτιατική τοῦ κατὰ τι, ὥς τινες ὑπέλαβον, ἀλλ' ὀνομαστική δηλ. τὸ τεθνάναι, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα „Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ „Θαυμασιόν σοι φαίνεται, φησὶν, ὅτι τῶν ἄλλων ἐπαμφοτερίζόντων καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δυνα-

μένων εἶναι, οἷον πλούτου, ξίφους, ὁ θάνατος μόνος ἀγαθὸν ἔστι, „

³) Κατὰ τὸν Grosse οἰωπάται ἡ ἀντίθεσις. ἀλλὰ πᾶσι βέλτιόν ἐστι τὸ τεθνάναι.

⁴) Τῷ Κέβητι δύο θέλουσι φανῆ παραδόξα, πρῶτον, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος τῆς ζωῆς καὶ δεύτερον, ὅτι ἐκεῖνοι, οἷς εἶναι προτιμότερον τὰ ἀποθάνωσι δὲν πρέπει αὐτοῖς νὰ πράξωσι τοῦτο, ἀλλὰ νὰ περιμένωσιν ἄλλον εὐεργέτην. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι οἱ φιλόσοφοι, οἵτινες μετὰ θάνατον ἔσονται εὐδαιμονέστεροι, ὥς ἔστι λόγος μετ' ὀλίγων.

⁵) Δὲν λέγει δίκαιον, ἀλλ' ὅσιον διότι ἡ πρόσβολή εἶναι κατὰ τοῦ θεοῦ.

⁶) Γελάσας ἐπὶ τοῖς εἰρημνέοις.

⁷) Κατὰ τὴν Βοιωτικὴν διάλεκτον ἀντὶ ἴστω. Ὁ μὲν Σωκράτης εἶπεν θαυμασιόν ἴσως σοι φανεῖται, ὁ δὲ Κέβης οὕτως ἐθαύμασεν, ὥστε αὐτομάτως περιπίπτει εἰς τὴν μητρικὴν αὐτοῦ διάλεκτον, ὅπερ ποιεῖ τὸν διάλογον δραματικόν. Ταῦτα παρετήρησεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος εἰπών „Ἴτω ἐπιχωριάζοντός ἐστιν ἀντὶ τοῦ ἴστω τῇ Βοιωτῇ διαλέκτῳ. Καὶ εἰκότως ἐχωρήει γλώττῃ ἐχρήσατο ἐνδεικνύ-

ἵν' δόξειεν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὕτω ¹ γ' εἶναι ἄλογον· οὐ μὲν-
τοι ² ἀλλ' ἴσως γ' ἔχει τινα ³ λόγον· Ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις ⁴
λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος ὥς ἐν τινι φρουρῷ ⁵ ἔσμεν οἱ ἄν-

μενος τὸ φρυσκόν καὶ ἐγγύριον
θαῦμα, ὃ εἶχε πρὸς τὸν Σωκράτη,,.
Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἀναμυγνύει
Βοιωτικὸν καὶ Ἀττικὸν τύπον, δι-
ότι Βοιωτικῶς ἔπρεπε γὰρ εἶπαι
Λεύς, ὥς παρ' Ἀριστοφάν., ἐν
'Αχαρν 911 "Θεῖβαθεν ἔτιο Λεύς,,.
'Ο Κέβης λοιπὸν ἐπικυροῖ τὸν λό-
γον τοῦ Σωκράτους· ὃς ἦναι μάρ-
τυς ὁ θεός, ὅτι θαυμάζω, καθ' ὃ
λέγομεν ἡμεῖς.

⁸⁾ Φωνὴ εἶναι ἡ διάλεκτος, ὥς ἐν
'Απολογ 17 Ε "εἰ τῷ ὄντι ξένος
ἐτύγχανον ὢν, ξυνεγγινώσκετε δήπου
ἄν μοι, εἰ μὲν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε
καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἔτε-
θράμην,,. "Ὁρα καὶ ἐν Πρωτα-
γόρ. 341 Β.

¹⁾ Ἐκ πρώτης ὥρεως, ἄνευ ἀκρι-
βεστάρας ἐξετάσεως· ἀλλαγῶν λέγε-
ται ὥς οὕτω οἱ ἀκοῦσαι.

²⁾ Ἐννοεῖται ἡ φράσις, ἐστὶν ἄ-
λογον.

³⁾ Τὸ σχῆμα τοῦτο λέγεται λι-
τότης.

⁴⁾ Τινές, ὥς ὁ Forster, ἐνόμι-
σαν ὅτι ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὰ Ἐλευσίνια
ἢ τὰ Ὀρφικὰ μυστήρια, ὅπερ δὲν
εἶναι ὀρθόν· διότι τῷ Πλάτῳ περὶ
τῶν μυστηρίων δὲν ἦτο ἐπίτετρο-
μένον οὕτως ἀναφανδὸν γὰρ γράφει.
Πρὸς δὲ ἥθελεν εἶναι ὅλως ἀσφαές,
ἃν ὁ Πλάτων αἴρνης καὶ ἄνευ προ-
παρασκευῆς τινος ἔλεγε περὶ μυστη-
ρίων, περὶ ὧν δὲν πρόκειται Λιὰ
ταῦτα ὀρθῶς λέγει ὁ Wyttenbach,

ὅτι ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τοὺς ἑσωτερι-
κοὺς λόγους τῶν Πυθαγορείων. Βε-
βαίως πάντ' αὐτοῖς τινές τῶν ἀρ-
χαίων πολλοῖς φιλοσόφοις ἀποδίδου-
σιν ἀπόρρητα, ἀλλ' οἱ Πυθαγόρειοι
ἐνεκα τῆς μουσικῆς αὐτῶν διδασκα-
λίας εἶχον τοιαῦτα, ὥς καὶ διαρρηθῆναι
λέγεται, Ἰάμβλιχ. ἐν βίῳ Πυθαγόρ.
§ 31 526 Α. "Ἰστορεῖ δὲ καὶ Ἀ-
ριστοτέλης ἐν τοῖς περὶ τῆς Πυθα-
γορικῆς φιλοσοφίας διαίρεσιν τινα
τοιάνδε ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐν τοῖς
πάντ' ἀπορρήτοις διαφυλάττε-
σθαι· τοῦ λογικοῦ ἔξωτον τὸ μὲν ἐστὶ
θεός, τὸ δὲ ἀνθρώπος, τὸ δὲ οἶον
Πυθαγόρας» καὶ Ὁργιγένης πρὸς
Κέλσ. Ι, 526 Α «καὶ τῶν φιλοσό-
φων παρ' οἷς τινές μὲν ἦσαν ἐξ ὡ-
τεριοῦ λόγου. ἔτεροι δὲ ἐσωτε-
ριοῦ καὶ τινες μὲν ἀκούοντες
Πυθαγόρα ὥς αὐτὸς ἔφα, ἄλλοι δὲ ἐν
ἀπορρήτῳ διδασκόμενοι τὰ μὴ
ἄξια φθάνειν εἰς ἀκοὰς βεβήλους καὶ
μηδέπω κεκαθαρμένους». Τὰ ἀπόρ-
ρητα τῶν Πυθαγορείων ἐγένοντο γνω-
στὰ πρὸ πάντων διὰ τοῦ Φιλολάου.
Οἱ Πυθαγόρειοι πολλὰ παρὰ τῶν
'Ορφικῶν παρέλαβον, Πρόκλ. εἰς
Τίμ. Πλάτ. σελ. 291 "ἃ γὰρ Ὀρ-
φεὺς δι' ἀπορρητῶν λόγων μυστικῶς
παρὰδεδωκε, πάντα Πυθαγόρας ἐξέ-
μαθεν ὀργασθεῖς ἐν Λειβήθροις τοῖς
Θορκιακοῖς,,.

⁵⁾ Ἐνταῦθα σημαίνει τὸ δεσμο-
τήριον, τὴν φυλακὴν. Παράβαλλ.
Πλάτ. ἐν Κρατ. 400 Β.

θρωποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν¹ οὐδ' ἀποδι-
δράσκειν, μέγας τέ τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥάδιος διδεῖν· οὐ
μέντοι ἀλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εἴ λέγεσθαι, τὸ
θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους² καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀν-
θρώπους ἐν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι³. "Ἡ σοὶ οὐ δοκεῖ
οὕτως; "Εμοίγε, ἔφη ὁ Κέβης. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, καὶ σὺ ἂν
τῶν σαντοῦ κτημάτων εἴ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἀποκτιννύοι μὴ σιγή-
ναντός σου, ὅτι βούλει⁴ αὐτὸ τεθνάναι, χαλεπαίνους ἂν αὐτῷ
καί, εἴ τινα ἔχοις τιμωρίαν, τιμωροῖο ἂν; Πάνυ γ', ἔφη. "Ἰσως
τοῖνυν ταύτῃ⁵ οὐκ ἄλογον μὴ πρότερον αὐτὸν ἀποκτιννύναι
δεῖν, πρὶν⁶ ἀνάγκην τινὰ θεὸς ἐπιπέμῃ, ὥσπερ καὶ τὴν νῦν
ἡμῖν παροῦσαν⁷.

¹) Τὸ ὑποκείμενον τοῦ λύειν καὶ ἀποδιδράσκειν εἶναι τὸ τινά.

²) Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἀτικιστὰς τὸ ἐπιμελομένους εἶναι ἀτικωτέρου τοῦ ἐπιμελουμένου καὶ ὁ Bekker τὴν ἀτικωτέραν γραφὴν εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ εἰσήγαγεν. Ἀλλὰ πολλοὶ ἀπέχουσι τῆς διορθώσεως· διότι πολλὰ χωρία ἔπρεπε νὰ διορθωθῶσιν.

³) Τοῦτο ἦτο δόγμα τῶν Πυθαγορείων. Πλάτ. ἐν Νόμ. X. 902 B «ξήμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοὶ τε ἅμα καὶ δαίμονες, ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ δαιμόνων».

⁴) Ἐνεκα τῶν εὐκτικῶν ἀποκτιννύοι, χαλεπαίνουσιν, ἔχοις καὶ τιμωροῖο, ἔπρεπεν ἀκριβέστερον νὰ ἦναι εὐκτική βούλοι, ἀλλ' ἀνάλογα παραδείγματα ὑπάρχουσιν ὡς ἐν Γοργ. 464 D. Τὸ σὺνηθες ὑπάρχει ἐν Πολιτ. III, 412 D «Κήδοιτο δὲ γ' ἂν τις μάλιστα τούτου, ὃ τινὲς γὰν οἱ φιλῶν.

Ἀνάγκη. Καὶ μὴν τοῦτο γ' ἂν μάλιστα φιλοῖ, ᾧ συμφέρειν ἡγοῖτο τὰ αὐτὰ καὶ ἑαυτῷ». Κτήματα ἐνιαυθα εἶναι οἱ δοῦλοι.

⁵) Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν.

⁶) Οὐδὲν τῶν χειρογράφων μετὰ τὸ πρὶν ἔχει ἂν, ὅπερ κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Heindorf εἰσῆχθη εἰς τὸ κείμενον κατὰ τὸν κανόνα. Οἱ νεώτεροι ὁμῶς ἀπορρίπτουσι τοῦτο, διότι ἀπαντῶσι παραδείγματα, ἄνευ τοῦ ἂν, ὡς ἐν Νόμ. IX, 872 E «οὐδὲ ἐκπλυντο ἐθέλειν γίνεσθαι τὸ μιανθὲν πρὶν φόνον φόνῳ ὁμοίῳ ὁμοιον ἢ δρᾶσασα ψυχὴ τίση καὶ πάσης τῆς συγγενείας... κοιμῶση», Παράβαλλ. Τίμ. 57 B καὶ Θεαίτ. 169 B.

⁷) Ἐννοεῖται ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως τὸ ἐπ' ἐπεψεν· ὑπονοεῖ δὲ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους εἰς θάνατον.

VII. Ἄλλ' εἰκός, ἔφη ὁ Κέβης, τοῦτό γε φαίνεται. Ὁ μέντοι νῦν δὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς φιλοσόφους ῥαδίως¹ ἂν ἐθέλαιν ἀποθνήσκειν, ἔοικεν τοῦτο ὦ Σώκρατες, αἰόπων², εἵπερ ὁ νῦν ὁ δὴ ἐλέγομεν εὐλόγως ἔχει, τὸ θεὸν τε εἶναι τὸν ἐπιμελούμενον ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐκείνου κτήματα εἶναι. Τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας³ ἀπιόντας, ἐν ᾗ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἵπερ ἄριστοί εἰσιν τῶν ὄντων ἐπιστάται, θεοί, οὐκ ἔχει λόγον. Οὐ γάρ που αὐτός⁴ γε αὐτοῦ οἶται ἄμεινον ἐπιμελήσεσθαι ἐλεύθερος γενόμενος· ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα⁵, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότου⁶, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο, ὅτι οὐ δεῖ ἀπὸ γε

¹) Τὸ ἀντίθετον εἶναι ἀγαπᾶσθαι ἀποθνήσκοντος 62 E.

²) Ἄν λέγει, ὅτι τοῦτο εἶναι αἰόπων, ἀλλ' ὅτι ὁμοιάζει μὲ αἰόπων πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν, ὥς ἐν Ἀπολογ. 31 B.

³) Ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας, ὥς ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως.

⁴) Ὁ φρονιμώτατος Ἀξίον σημειώσεως, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ μεταβαίνει εἰς τὸν ἐνικόν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπάρχονσι πλεῖστα παραδείγματα, ὥς ἐν Γοργ. 550. Ὑποκρίσεις ὅτι ὁ Κέβης δὲν ἐφαίνεται καθ' ὅλου ἀνόητος ὁ φεύγων ἀπὸ οἰουμένης δεσποτίας καὶ ἀπὸ τοῦ χειρίστου καὶ σκληροτάτου, ἀλλὰ μόνον ὁ φεύγων ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀπ' ἐκείνου, ὅστις προνοεῖ περὶ τῶν δούλων κάλλιον, ἢ αὐτοὶ οὗτοι δύνανται νὰ προνοήσωσι. Τὸναντίον ὁ Ἀστ παρατηρεῖ, ὅτι ταῦτα δὲν λέγονται καθ' ὅλου, ἀλλ' ἀναφέρονται εἰς τὰ προηγουμένα, ἐν οἷς δεσποτίας ἐννοεῖται ὁ θεός, δηλ. ἀπὸ τοιοῦτου δεσπότου,

τεύξεσθαι φρονήσει. ἀλλ' ἢ ἐκεῖ, καὶ 80 A.

⁵) Ὁ Schütz παρανόησας τὸ χωρίον ἐνόμισεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἔγραψε, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ ἀμείνονος αὐτοῦ δεσπότου ἢ πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπὸ γε τοῦ τοιοῦτου φεύγειν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα παρὰ μὲν εἶναι (Lectiones Platonicae Oporusc. σελ. 104) διότι τῷ Κέβητι δὲν ἐφαίνεται καθ' ὅλου ἀνόητος ὁ φεύγων ἀπὸ οἰουμένης δεσποτίας καὶ ἀπὸ τοῦ χειρίστου καὶ σκληροτάτου, ἀλλὰ μόνον ὁ φεύγων ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀπ' ἐκείνου, ὅστις προνοεῖ περὶ τῶν δούλων κάλλιον, ἢ αὐτοὶ οὗτοι δύνανται νὰ προνοήσωσι. Τὸναντίον ὁ Ἀστ παρατηρεῖ, ὅτι ταῦτα δὲν λέγονται καθ' ὅλου, ἀλλ' ἀναφέρονται εἰς τὰ προηγουμένα, ἐν οἷς δεσποτίας ἐννοεῖται ὁ θεός, δηλ. ἀπὸ τοιοῦτου δεσπότου,

Ε τοῦ ἀγαθοῦ¹ φεύγειν, ἀλλ' ὅ τι μάλιστα παραμένειν, διὸ ἀλογίστως ἂν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἂν αἰεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὐτοῦ βελτίονι². Καίτοι οὕτως, ὦ Σώκρατες, τοῦναντίον εἶναι εἰκὸς ἢ ὁ νῦν δὴ ἐλέγετο· τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους ἀναγκαστὴν ἀποδηήσκοντας πρόπει, τοὺς δ' ἄφρονας χαίρειν. Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης ἡσθηναί· τέ μοι ἔδοξε τῇ 63 τοῦ Κέβητος πραγματεία³, καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς· αἰέ τοι⁴, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ⁵, καὶ οὐ πάννυ ἐνθέως ἐθέλει πείθεσθαι, ὅ τι ἂν τις εἴπῃ. Καὶ ὁ Σιμμίας· ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, νῦν⁶ γέ μοι δοκεῖ τι καὶ αὐτῷ λέγειν Κέβης· τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἄνδρες σοφοὶ ὥς ἀληθῶς⁷ δεσπό-

οῖον περιεγράψαμεν. Προσείθη δὲ χάριν σαφηνείας ἢ φράσις, ὅτι οὐ δὲ ἰ ἀ π ὅ γ ε τ ο ῦ ἀ γ α θ ο ῦ φ ε ύ γ ε ι ν. Ὁρθῶς ὅμως λέγει ὁ Herm. Schmidt, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ἐννοίαν ἦτο ἀναγκαῖον νὰ προσειθῇ ἢ ἀντιωνυμία τ ο ι ο ὑ τ ο υ. Τὸ χωρίον ἄνευ διορθώσεως καὶ ἄνευ δυσκολιῶν παρέχει ἐννοίαν ἀρίστην. Ὁ ἀνόητος δύναται νὰ νομίζῃ, ὅτι πρόπει ἀπὸ τοῦ κυρίου τόν (ἄρκει, ὅτι εἶναι δεσπότης) νὰ φύγῃ καὶ δὲν δύναται νὰ σκεφθῇ, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦλάχιστον δεσποῦτον δὲν πρόπει νὰ φύγῃ. Κατὰ ταῦτα ὁ Κέβης θεωρεῖ ἀνόητον, ὅτι ὁ δοῦλος νομίζει, ὅτι πάντως πρέπει νὰ φύγῃ, εἴτε κακὸς εἴτε ἀγαθὸς εἶναι ὁ δεσπότης.

¹) Πλείστοι ἐρμηνευταί, ὥς ὁ Schleiermacher, ὁ K. Schmidt καὶ ἄλλοι, δέχονται ὥς οὐσιαστικόν, δηλ. ἀγαθοῦ δεσποῦτον, ὥς ἐπόμενον ἤδη.

²) Ἐν τῇ Ἀπολογία 29 B λέγει περὶ τοῦτου γενικώτερον "τὸ δὲ ἀ-

δικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακόν καὶ αἰσχρόν ἐστιν οἶδα".

³) Τὸ πραγματεία καὶ πραγματεύεσθαι λέγονται ἐπὶ φιλοσοφικῆς ἐρευνῆς 99 D καὶ 100 B.

⁴) Τὸ τοι τίθεται μετὰ λέξεις, εἰς ἃς ὁ λέγων θέλει νὰ δώσῃ ἔμφασιν.

⁵) Ἀνιχνεύει, ἰχνηλατεῖ, ἀναζητεῖ ἀμφιβολίας. Τοῦτο λέγεται μετὰ τι-νος πύγρον, ὥς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐπομένου λόγου τοῦ Σιμμίου. Περὶ τοῦ Κέβητος λέγεται ἐν 77 A "καίτοι κατεργάτατος ἀνθρώπων ἐστὶν πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις".

⁶) Ὁμως τώρα τοῦλάχιστον καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον φαίνεται, ὅτι λέγει σπουδαῖόν τι. Τὸ τί ἐνταῦθα σημαίνει σπουδαῖον, ἐξαίρετόν τι, ὥς καὶ μετ' ὀλίγον 63 D "ἄλλ' εὐελπίς εἰμι εἶναι τι τοῖς τετελευτηκόσι", καὶ Ἀπολογ. 35 A "δοκοῦντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους".

⁷) Προσδιορίζει τὸ σοφοί, ὥς ἐν 80 D "εἰς" Αἰδου ὥς ἀληθῶς.

τας ἀμείνους αὐτῶν¹ φεύγοιον καὶ ῥαδίως ἀπαλλάττοιτο αὐτῶν; καὶ μοι δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ τένειν² τὸν λόγον, ὅτι οὕτω ῥαδίως φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπολείπων καὶ ἄρχοντας ἀγαθοὺς, ὥς αὐτοὺς ὁμολογεῖς, θεοὺς. Δίκαια, ἔφη, λέγετε. Οἶμαι γὰρ Β ὑμᾶς λέγειν, ὅτι χρή με πρὸς ταῦτα³ ἀπολογήσασθαι ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας.

VIII. Φέρε δὴ, ἧ δ' ὅς, πειραθῶ πιθανώτερον πρὸς ὑμᾶς ἀπολογήσασθαι ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ⁴ ᾧμην ἥξειν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, ἔπειτα καὶ παρ' ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐνθάδε, ἡδίκουν ἂν οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· νῦν δὲ εὖ ἴστε, δι παρ' ἀνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθοὺς⁵, καὶ τοῦτο⁶ μὲν οὐκ ἂν πάνυ δυσχυρσαίμην· ὅτι μέντοι παρὰ θεοὺς⁷ δεσπό-

¹) Ἐπειδὴ ἀναφέρεται εἰς τοὺς σοφούς ἄνδρας τινὲς τῶν κριτικῶν τρέπουσιν εἰς αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Κ. F. Hermann ἀποκρούει τὴν μεταβολὴν τοῦ πνεύματος, διότι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραπλήσια, ὥς ἐν 108 C "ὧν ἐξελεθόντων ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ πρέπουσαν οἰκῶν", καὶ 70 E "μηδαμῶθεν ἄλλοθεν αὐτοὶ γίγνεσθαι ἢ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐναντίου".

²) Φαίνεται, ὅτι ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τοῦ τόξου Ὁ Σιμμίας λέγει, ὅτι ἡ γενικὴ κατὰ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν παρατηρήσις τοῦ Κέβητος προσβάλλει τὸν Σωκράτη. Οὕτως ὁ φιλόσοφος τίθεται ἐν τῇ θέσει τοῦ κατηγορουμένου.

³) Τινὰ μὲν τῶν χειρογράφων ἔχουσι πρὸς ταῦτα, ἄλλα δὲ πρὸς αὐτά. Τὴν φράσιν ταύτην θέλει νὰ ἐξαλείψῃ ὁ Wolf, ἢ νὰ

διορθώσῃ εἰς αὐθις ἢ πρὸς ὑμᾶς. Ὅπως ὁποῦντε πρέπει νὰ ὑπάρχῃ φράσις ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς παραβολῆς ἐν δικαστηρίῳ.

⁴) Τὸ ἀρνητικὸν μόριον ἐτιθέη μὲν πρὸ τοῦ ᾧμην, ἀλλὰ προσδιορίζει τὸ ἥξειν· ἔαν μὲν ἐστοχαζόμεν, ὅτι δὲν θὰ ἔλθω πρῶτον μὲν εἰς θεοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι εἶναι σοφοὶ καὶ ἀγαθοί.

⁵) Ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 41 A ὀνομάζει καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, πρὸς οὓς θέλει ἐλθεῖ, τὸν Ὀρφέα τὸν Μουσαῖον, τὸν Ἡολόδον, τὸν Ὀμηρον, τὸν Παλαμῆδην, Ἀλάντα τὸν Τελαμώνιον καὶ τοὺς τοιοῦτους.

⁶) Ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην φράσιν. παρ' ἁνδρας ἀφίξεσθαι ἀγαθοὺς. Τὸ μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ εἰς τὸ μέντοι.

⁷) Ἐπειδὴ προηγείται τὸ παρ' ἁνδρας τε, ἐνταῦθα περιεμμένον

τας πάνν αγαθούς ἤξειν¹, εὖ ἴστε, ὅτι, εἵπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων², δυσχυραιομένην ἂν καὶ τοῦτο. Ὡστε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως³ ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὐελπίς εἰμι εἶναι τι⁴ τοῖς τετελευτηκόσι καί, ὥσπερ γε καὶ πάλαι⁵ λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς⁶. Τί οὖν, ἔφη ὁ Συμμίας, ὦ Σώκρατες; αὐτὸς⁷ ἔχων τὴν διάνοιαν ταύτην ἐν νῶ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ

καὶ παρὰ θεοὺς ἕνεκα ὅμως τῆς παρεμπροσθέντος προτάσεως καὶ τοῦτο μὲν - δυσχυραιομένην. διεκόπη ἡ πρώτη σειρά τοῦ λόγου καὶ ἤρξατο νέα

¹) Κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἐλπίζω ἀφ' ἡμετέρας ἐβλήθη καὶ ἐνταῦθα ἀπαρέμμετον. Ὁ Beek πρός ἄρσιν τῆς δυσκολίας νοεῖ τὸ ἥμην. ὅπερ δὲν φαίνεται ἀναγκαῖον διότι εἶναι ἀνακόλουθον οὐχὶ πολὺ σπανίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐνδοκόμενον, ὥς Πλάτ. ἐν Νόμ. X 892D "εἶλον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι κατ' ἐμμαντόν., Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. I, 6, 8 "Ἀγέεις σύ, - ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι, ὥς περ οὐδὲ γεωργοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ στρατηγοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος εἶναι., Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπάρχει τὸ ὥς κατωτέρω ἐν 108 E.

²) Δηλαδή ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα δύναμαι νὰ βεβαιώσω. Τὴν μὲν ὁμίλιαν μετ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁ Σωκράτης θεωρεῖ ὡς ὑπόθεσιν, τὴν ἀφίξιν ὅμως εἰς θεοὺς θεωρεῖ ὡς βεβαίαν, διότι ἡ ὑπαρξὶς τοῦ θεοῦ θεωρεῖται ὡς σπουδαῖος ὅρος τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

³) Ὡς εἰ μὴ εἶχον τὴν ἐλπίδα ταύτην.

⁴) Τὸ ἀντίθετον λέγεται ἐν 91 B "εἰ δὲ μηδὲν ἔστι τελευτήσαντι.,

⁵) Παρ' Ὀμήρῳ ἡδὴ ἀπαντὰ περιγραφῇ τις τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Ἥλυσίου πεδίου ἐν Ὀδυσσ. δ, 563 "Ἀλλὰ δ' ἐς Ἥλυσιον πεδίου καὶ πείρατα γαίης ἀθάνατοι πέμπουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθης, τῆπερ ῥήτοισι βιοτὴ πέλει ἀνθρώποιον" οὐ νικητός, οὗτ' ἄρ' χειμῶν πολλὸς οὐτε ποτ' ὄμβρος ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγὴ πνέοντος ἀήτας Ὡκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.,

⁶) Πολὺ καλλίτερον διὰ τοὺς ἀγαθούς παρὰ διὰ τοὺς κακοὺς. Διὰ τῆς μετρίας ταύτης φράσεως ὁ Σωκράτης δηλοῖ τὴν τιμωρίαν τῶν κακῶν περὶ ἧς ἐν Γοργ. 523 A λέγει "Ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνον, καὶ αἰεὶ καὶ νῦν ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσέως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, ἐς μακάρων νήσους ἀπιόντι οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δ' ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεως τε καὶ δίκης δεσμοκτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἵνα.,

⁷) Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἡμῖν μετὰδοίης Σκέπτεσθαι νὰ ἀποχωρισθῇς ἀπὸ ἡμᾶς κρατῶν μόνος σου ταύτην τὴν δόξαν (τὴν γνώμην) ἢ δύνασαι νὰ ἀνακρινώσης καὶ εἰς ἡμᾶς;

κἄν ἡμῖν μεταδοίης; κοινὸν¹ γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγαθὸν τοῦτο, καὶ ἅμα σοι ἀπολογία² ἐστίν, ἐάν, ἅπερ λέγεις, ἡμῶς πείσῃς. Ἄλλὰ πειράσομαι, ἔφη. Πρῶτον δὲ Κρίτωνα τόνδε σκεψώμεθα³, τί ἐστὶν ὃ βούλεσθαι μοι δοκεῖ πά-
λαι εἰπεῖν. Τί, ὦ Σώκратες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλο⁴ γε ἢ πά-
λαι μοι λέγει ὁ μέλλων⁵ σοι δώσειν τὸ φάρμακον, ὅτι χρὴ
σοι φράζειν ὡς ἐλάχιστα διαλέγεσθαι; φησὶ γὰρ θερμαίνεσθαι⁶

1) Ἐν Φαίδρῳ 279 C λέγεται
"κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων," διότι
εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον φαίνεται, ὅτι
τοῦτο εἶναι κοινὸν δὲ ἀγαθὸν καὶ
δι' ἡμῶς.

2) Ἐν ταῖς ἀρχαιότεραις ἐκδό-
σεσι φέρεται τὸ ὄνομα μετὰ ἄρθρου,
ἅπερ εὐθνηται μὲν ἔν τισι χειρογρά-
φοις ἄλλα δὲν φαίνεται πολὺ ἀναγ-
καῖον.

3) Ἐξετάσωμεν, ἐρωτήσωμεν. Ὁ
Κρίτων δὲν εἶχε μὲν τὴν διανοητι-
κὴν ἰκανότητα πρὸς κατάληπριν φι-
λοσοφικῶν θεωριῶν, ἀλλὰ δὲν ἐστε-
ρεῖτο πρακτικοῦ νοός. Ὡς τοιοῦτος
δὲν προσηλωθῇ εἰς τὴν θεωρίαν,
ἀλλ' ἐποίησεν αὐτῷ ζωηρὰν αἰσθη-
σιν ὁ λόγος τοῦ μέλλοντος νὰ δώσῃ
τὸ φάρμακον.

4) Ἡ φράσις εἶναι ἐλλειπτικὴ δυ-
ναμένη νὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ
ἐστί, γίνεταί συμπάλνει.

5) Οὗτος ἐλέγετο δήμιος, δημό-
σιος, δημόσιος βασιανιστὴς καὶ ὡς*
μὴ καθαρὸς κατῴκει ἐκτὸς τῆς πό-
λεως πρὸς τὴν ὁρὸν μακρῇ. Χά-
ριν εὐφημισμοῦ ὁ Πλάτων δὲν μετα-
χειρίζεται τὸ κύριον τοῦτο ὄνομα,
ἀλλὰ δηλοῖ τοῦτο περιγραφικῶς. Ὁ
Petitus καὶ ὁ Grosse νομίζουσιν
ὅτι ὁ ὑπηρετὴς ὑπομνησκει τοῦτο
ἐκ φιλαργυρίας, ὅπως μὴ ἀγοράσῃ

ἄλλο κώνειον. Εἰς τὴν εἰκασίαν ταύ-
την παρέσχεν ἀφορμὴν χωρὶον τι
τοῦ Πλουτάρχου, ἐν ᾧ ὅντως ὁ δή-
μιος ὁ τὸν Φωκίωνα φρονέσας ἦτο
φιλάργυρος, Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Φω-
κίων. 36 "Πεπωκότων δὲ ἤδη πάν-
των τὸ φάρμακον ἀπέλιπε, καὶ ὁ
δήμιος οὐκ ἔφη τρεῖς ἔτερον, εἰ
μὴ λάβοι δώδεκα δραχμάς, ὅσον τὴν
ὀκτὴν ὠνεῖται. Χρόνον δὲ γενομέ-
νου καὶ διατριβῆς ὁ Φωκίων κατέ-
σας τινὰ τῶν φίλων καὶ εἰπὼν, εἰ
μὴδὲ ἀποθανεῖν Ἀθῆνῃσι δωρεάν
ἐστὶν ἐκέλευσε τῷ ἀνθρώπῳ δοῖναι
τὸ κερμάτιον," Ἐνταῦθα ὁμοῦς φαί-
νεται, ὅτι τὴν παρατήρησιν ἐποίησεν
ἐκ συμπαθείας, ὡς δύναται τις νὰ
εἰκόσῃ ἐκ τῆς φράσεως "εἰ δὲ μὴ,
ἐνίοις ἀναγκάζεσθαι καὶ δις καὶ τρεῖς
πίνειν τοὺς τι τοιοῦτον ποιούντας,"

6) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιδωρον "Ἰνα
μὴ ἐκ τῆς κινήσεως θερμοανθῆς καὶ
πέφῃς τὸ κώνειον," Εἰς τὸ μᾶλλον
ἐννοεῖται ὁ δευτερος ὅρος τῆς συγ-
κρίσεως, δηλ. τοῦ δέοντος, ὡς καὶ
ἐν Πρωταγόρῃ 346 A "ὥστε ἐν
μᾶλλον ψέγειν γε αὐτοὺς καὶ ἐχθρας
ἐκαυσίους πρὸς ἑαυτοὺς ἀνάγκαις προσ-
τίθεσθαι," Ὁδὲ ὀλίγα χειρόγραφα
ἔχουσι τὴν μετοχὴν μετὰ τοῦ ἄρθρου,
ἅπερ δέχεται ὁ Bekker καὶ Stall-
baum, ἐν ᾧ ὁ Wolf θεωρεῖ τοῦτο

μᾶλλον τοὺς διαλεγόμενους, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον προσφέρειν τῷ φαρμάκῳ· εἰ δὲ μή¹, ἐνίοτε ἀναγκάζεσθαι καὶ δις καὶ² E τοῖς πίνειν τοὺς τι τοιοῦτον ποιοῦντας. Καὶ ὁ Σωκράτης· ἔα, ἔφη, χαίρειν³ αὐτόν· ἀλλὰ μόνον τὸ ἑαυτοῦ παρασκευαζέτω ὥς καὶ δις δώσων, ἐὰν δὲ δέῃ, καὶ τοῖς. Ἄλλὰ σχεδὸν μὲν τι ἦδεν⁴ ἔφη ὁ Κρίτων, ἀλλὰ μοι πράγματα παρέχει⁵. Ἐὰ αὐτόν, ἔφη.

Ἄλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι ἤδη τὸν λόγον ἀποδοῦναι, ὥς μοι φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι⁶ ἐν φιλο-
64 σοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον θαρρεῖν⁷ μέλλων ἀποθανεῖσθαι καὶ εὐελπὶς εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἶσεσθαι ἀγαθὰ, ἔπειδ' ἀνὰ τελευ-

οὔχι ἀναγκαῖον. Συνήθως ὅμως τὸ ἄρθρον τίθεται, ὥς καὶ μετ' ὀλίγον τοὺς τι τοιοῦτον ποιοῦντας.

¹) Ἐνταῦθα περιεμένομενην φράσιν μόνον εἰ δὲ, ἄνευ τῆς ἀρνήσεως, δηλ. εἰ δὲ τοιοῦτον προσφέρῃ. Παραπλήσια δὲν ἐλλείπουσι, π. χ. Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 586 ἔἴ τι μὴ δοκῶ πράσσειν μάταιον· εἰ δὲ μή, πεπαύσεται,, Πλάτ. ἐν Κρίτων. 53 E ἄν μή τινα λυπῆς· εἰ δὲ μή ἀκούσει,, Παράβαλλ. καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. IV, 3, 6 καὶ VII, 1, 8. Ἐνίοτε ὑπάρχει καὶ τὸ ἀντίστροφον, δηλ. τίθεται τὸ εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ εἰ δὲ μή, ὥς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 722 ἔἴ δ' οὖν (εἰ δὲ μή τίς ἐστιν ἐπιστήμης πλέως), καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν,, Ὅρα καὶ Πλάτων. ἐν Πρωταγόρ. 348 A.

²) Κεῖται ἀντὶ τοῦ μέχρη, ὥς καὶ παρὰ Θουκυδίδ. I, 82 διελθόντων ἐτῶν καὶ δύο καὶ τριῶν,,.

³) Ἡ φράσις δηλοῖ ἀδιαφορίαν

πρὸς τι, πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, ὥς ἐν Κρίτων. 45 A ἔασον αὐτὸ χαίρειν,, Ἡρόδοτ. IX, 45 A ἔνν δὲ οἱ δέδοκται, τὰ μὲν σφάγια ἔαν χαίρειν, ἅμα ἡμέρῃ δὲ διαφασκαύσῃ συμβολὴν ποιέεσθαι,, Ἡμεῖς ἐν τῇ αὐτῇ περιστάσει λέγομεν ἄφες τον νὰ κουρεύεται.

⁴) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον· Φησὶ δὲ ὁ Κρίτων εἰδέναι, ὅτι τοῦτο μέλλει λέγειν ὁ Σωκράτης· διότι πείραν αὐτοῦ εἶχεν ἐν ὁμονύμῳ διαλόγῳ, ὥς καταφορητικῶς ἔχοντος περὶ τὸν θάνατον,,.

⁵) Προξενεῖ μοι ἐνοχλήσεις. Τὸ ἔπεισόδιον τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν πλήρη ἀδιαφορίαν τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν θάνατον.

⁶) Σημαίνει, ὅτι καὶ ἡ φράσις ὁ γνησίως φιλόσοφος ἐν 66 B.

⁷) Κατὰ ποῖον τρόπον φαίνεται μοι ὀρθῶς, ὅτι ἀληθῆς φιλόσοφος ἔχει θάρρος, διὰ μέλλῃ νὰ ἀποθάνῃ.

τήση. Πῶς ἂν¹ οὖν δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχοι, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἐγὼ πειράσομαι φράσαι.

ΙΧ. Κινδυνεύουσι² γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὁρθῶς ἀπτόμενοι φιλοσοφίας λεληθέναι³ τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ⁴ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι⁵. Εἰ οὖν τοῦτο ἀληθές, ἄτοπον δήπου ἂν εἴη προθυμεῖσθαι μὲν ἐν παντὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο, ἥκοντος δὲ δὴ αὐτοῦ ἀγανακτεῖν, ὃ⁶ πάλαί προεθυμοῦντό τε καὶ ἐπετήδενον. Καὶ ὁ Σιμμίας γελάσας· νῆ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ πάνν γέ με νῦν Β

¹) Τὸ ἂν συνήθως τίθεται πρὸ τοῦ οὖν, σπανιώτερον δὲ μετὰ τοῦτο, ὡς ἐν Σοφιστ. 233 Α "Πῶς οὖν ἂν ποτέ τις πρὸς γε τὸν ἐπιστάμενον αὐτὸς ἀνεπιστήμων ὢν δύναιτ' ἂν ὑγιές τι λέγων ἀντιπεῖν";, Ξενοφ. ἐν Κυρ. παιδ. II, 1, 17 "Τί οὖν ἂν ἐν τοῖς τοῖς ἑτέροις ἐτέρου ἡμῶν διαφέρει πλὴν τόλμη";.

²) Ὁ Wyttenbach καὶ ὁ Grosse νομίζουσιν, ὅτι ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ πρώτη ἀπόδειξις περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὅπερ δὲν εἶναι ὁρθόν, διότι αὕτη ἄρχεται ἐκ τοῦ 15ου κεφαλαίου.

³) Τὸ λανθάνειν συνήθως συντάσσεται πρὸς μετοχήν, ἐνταῦθα δὲ πρὸς τὸ ὅτι, ὡς καὶ κατωτέρω "οὐ λέληθασιν ὅτι ἄξιόι εἰσιν τοῦτο πάσχειν", καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομ. III, 5, 24 "οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι οὐκ οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι ταῦτα λέγεις", Σημαίνει, μένουσιν ἀπαράτηρητοι ἀπὸ τῶν ἄλλων.

⁴) Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς μὴ φιλοσόφους.

⁵) Καὶ νᾶ ἦναι ἀποθαμμένος. Τὴν

διάκρισιν ταύτην ἐποίει ὁ Ἐπίχαρμος παρὰ Σέξτ. τῷ ἑμπεῖρ. πρὸς μαθηματ. I, 273 "ἀποθανεῖν ἢ τεθνάναι οὐ μοι διαφέρει... Παρὰ δὲ τῷ Σιμπλικίῳ εἰς Ἀριστοτέλ. φυσικ. VI. σελ. 129 ἀναγινώσκουμεν καὶ τὸ ἑξῆς σόφισμα "διὰ τοῦτον δέ, γησιν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν λύσιν ἡμῶν ἐνεδείξατο τοῦ ὑπὸ σοφιστῶν ἐρωτωμένου λόγου, ἐν ποίῳ χρόνῳ Δίων ἀπέθανεν; ἢ γὰρ ὅτε ἔζη, ἢ ὅτε τέθνηκεν; ἀλλ' οὕτε ἐν ᾧ ἔζη, ἐν ἐκείνῳ γὰρ ἔζη· οὕτε ἐν ᾧ τέθνηκεν, ἐν παντί γὰρ τοῦτο τεθνήκει. Εἰ οὖν μήτε ἐν ᾧ χρόνῳ ἔζη· μήτε ἐν ᾧ τέθνηκεν. ἀπέθανεν ὁ Δίων, οὐκ ἀπέθανεν. "Σημαίνει δὲ τὸ μὲν ἀπέθανε τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ ζῆν μεταβολήν, τὸ δὲ ὅτε τέθνηκε, τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τεθνηκῶς ἐστιν..."

⁶) Τὸ ἀγανακτεῖν συνήθως συντάσσεται πρὸς δοτικήν, ὡς πρὸ ὀλλίου 63 Β "οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θαλάτῳ", οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς αἰτιατικήν, ὡς ἐν Εὐθύφρων. 4 D "ταῦτα δὲ οὖν καὶ ἀγανακτεῖ ὅτι πατήρ,,

γελασέοντα¹ ἐποίησας γελάσαι. Οἶμαι γὰρ ἂν δὴ τοὺς πολλοὺς αὐτὸ τοῦτο ἀκούσαντας δοκεῖν εὖ πάντῃ εἰρησθαι εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας καὶ ξυμφάναι ἂν τοὺς μὲν παρ' ἡμῶν² ἀνθρώπους καὶ πάντῃ, οὐ τῷ ὄντι οἱ φιλοσοφοῦντες θανατῶσι καὶ σφᾶς γε οὐ λελήθασιν, οὐ αἱξιοὶ εἰσιν τοῦτο πάσχειν. Καὶ ἀληθῆ γ' ἂν λέγοιεν, ὦ Σιμμία, πλήν γε τοῦ σφᾶς μὴ λελήθεται. Λέληθεν³ γὰρ αὐτούς, ἧ τε θανατῶσι καὶ ἧ αἱξιοί⁴ εἰσιν θανάτου καὶ *C* οἷον θανάτου⁵ οἱ ὥς ἀληθῶς φιλόσοφοι. Εἴπωμεν γάρ, ἔφη,

¹) Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει "Γελαστικῶς ἔχοντα, γελάσαι θέλοντα".

²) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον ὁ Σιμμίας ἐννοεῖ τοὺς Θηβαίους· "εἰκότως Θηβαῖος γὰρ ἦν ὁ Σιμμίας, παρ' οἷς καὶ ἡ Βοιωτία ὥς καὶ Θηβαίων παῖδες ἀγλοῦσι, διαλέγεσθαι γὰρ οὐ μεμαθήκασι... Τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἀκολουθοῦσι πλείστοι ὥς ὁ Wyttenbach, ὁ Heindorf ὁ Stallbaum καὶ ἄλλοι, ὁ δὲ Schleiermacher καὶ ὁ Schmidt διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐννοοῦσι τοὺς Ἀθηναίους, ὅπερ εἶναι ὀρθότερον διότι ὁ Σιμμίας πρῶτον λέγει περὶ τῶν ἀφιλοσόφων ἀνθρώπων πάσης πόλεως, εἰτα δὲ τῶν Ἀθηναίων, οἷτινες κατεδίδασαν τὸν Σωκράτη εἰς θάνατον. Δὲν ἡδύνατο δὲ νὰ ἐννοῇ τοὺς Θηβαίους ὥς δῆθεν ἀμβλείς τὸν νοῦν, διότι δὲν ἤθελεν ἀρμόζει εἰς τὸ στόμα τοῦ Θηβαίου, καὶ διότι οἱ Θηβαῖοι δὲν μετέσχον τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Σωκράτους. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ μελέτης θανάτου, ἦν τὰ πλείηθι δὲν ἡδύνατο νὰ γνωρίζωσιν, ἀλλὰ περὶ βιαίου θανάτου, εἰς ὃν οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίδασαν τὸν φιλόσοφον, ὥς δείκνυσιν ἡ φράσις, καὶ ὁ σφᾶς γε οὐ λελήθ-

θασιν, οὐτι αἱξιοὶ εἰσιν τοῦτο πάσχειν. Ὁ Σιμμίας ἀκούσας παρὰ τοῦ Σωκράτους, ὅτι οἱ φιλόσοφοι ἐπιτηδεύουσι τὸν θάνατον, λέγει, ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτὸ τοῦτο ἀκούσαντες δύνανται νὰ νομίσωσιν, ὅτι πολὺ ὀρθῶς ἐλέχθη τοῦτο διὰ τοὺς φιλοσόφους καὶ δύνανται νὰ ὁμολογήσωσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οὐ πράγματι οἱ φιλόσοφοι ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον καὶ δὲν ἐμεινεν ἀπαρατήρητον εἰς αὐτούς, ὅτι εἶναι αἱξιοὶ νὰ πάθωσι τοῦτο, ὅπερ ἔπαθεν ὁ Σωκράτης. Λοιπὸν ὁ Σιμμίας πρῶτον λέγει περὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων πάσης πόλεως, οἷτινες ἐθεώρουν τοὺς φιλοσόφους ὥς ἀθέους καὶ διαφθορεῖς τῆς νεότητος καὶ ὥς τοιοῦτους αἱξίους θανάτου, καὶ εἰτα περὶ τῶν Ἀθηναίων, οἷτινες ὁντως ἐφήρμωσαν τὴν γνώμην τῶν πολλῶν κατὰ τοῦ Σωκράτους.

³) Οἱ πολλοὶ γνωρίζουσι μόνον τὸν βίαιον θάνατον, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν μελέτην τοῦ θανάτου. Διότι δὲν γνωρίζουσι πῶς ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον καὶ πῶς εἶναι αἱξιοὶ θανάτου καὶ ποῖον θάνατον.

⁴) Οἱ φιλόσοφοι δὲν εἶναι αἱξιοὶ τοῦ θανάτου ὥς τιμωρίας,

πρὸς ἡμᾶς¹ αὐτοὺς χαίρειν εἰπόντες ἐκείνοις· ἡγοῦμεθα² ἡ τὸν θάνατον εἶναι; Πάνυ γε, ἔφη ὑπολαβὼν ὁ Σιμμίας. Ἄρα μὴ ἄλλο τι ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν;³ καὶ εἶναι τοῦτο τὸ τεθνάναι, χωρὶς⁴ μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὴν αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ σῶμα γεγονέναι χωρὶς δὲ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγῆσαν αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἶναι; Ἄρα μὴ ἄλλο τι ἢ⁵ θάνατος ἢ τοῦτο; Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο, ἔφη. Σκέψαι δὴ, ὦγαθέ, ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ξυνδοκῇ ἅπερ ἐμοί⁶ ἐκ γὰρ τούτων⁶ μᾶλλον οἶμαι ἡμᾶς εἴσεσθαι, περὶ ὧν σκοποῦμεν. Φαίνεται σοι φιλοσόφου⁷ ἀνδρὸς εἶναι ἐσπουδακέναι περὶ τὰς ἡδονὰς καλουμένας τὰς τοιάσδε, οἷον σίτων καὶ ποτῶν; Ἡμισυαῖοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας. Τί δέ; τὰς τῶν ἀφροδι-

⁵) Ἡ φράσις καὶ οἶον θανάτου ἐμφηται παρ' Ἰαμβλίχου καὶ Ὀλυμπιόδωρου καὶ ἔν τισι χειρογράφοις. Πρῶτος δ' ὁ Heindorf εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον τὴν φράσιν, ἣν ὁ Wolf θεωρεῖ ὡς ἄστονον γλῶσσημα. Πλείστοι ὅμως τῶν κριτικῶν δεχονται ὡς Πλατωνικὴν. Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον ἡ φράσις σημαίνει "τὸ δὲ οἷον θανάτου ἐπιδεικτικὸν τοῦ εἶδους, ὅτι ζωῆς καθαροῦς", δηλ. ὁ Σωκράτης θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦσιν, ὅτι ὁ βίος τοῦ φιλοσόφου εἶναι μελέτη θανάτου.

¹) Ἐννοεῖ νὰ ἀπερθύνωσι τὸν λόγον πρὸς ἑαυτοὺς καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς πολλούς.

²) Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ κυρία ὑπόθεσις τοῦ διαλόγου.

³) Ὁ θάνατος ὁρίζεται ἐν Γοργ. 524 Β οὕτως: "ὁ θάνατος τυγχάνει ὧν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτων διάλυσιν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀπ' ἀλλήλων".

⁴) Τὸ χωρὶς γεγονέναι εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ προηγουμένου τοῦτο.

⁶) Ὁ Heindorf ἠῤῥχειτο νὰ ἐξελειφθῇ τὸ ἢ καὶ νὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ ἐννοουμένου εἶναι. Τὴν εὐχὴν ἐξεπλήρωσεν ὁ Bekker καὶ τὴν διόρθωσιν ἐδέξατο ὁ Grosse φέρον πολλὰ παραδείγματα καθ' ἃ τίθεται ὀριστική, ὡς ἐν Παρμενίδῃ, 163 C "Τὸ δὲ μὴ ἔστιν ὅταν λέγωμεν ἄρα μὴ τι ἄλλο σημαίνει ἢ οὐσίας ἀπουσίαν τοῦτο ὅ ἂν φῶμεν μὴ εἶναι;... Σοφοκλ., ἐν Ἀντιγόν. 628 "ὦ παῖ, τελείαν ψῆφον ἄρα μὴ κλύων τῆς μελλονύμφου, πατρὶ λυοσαίνων πάρεῖ;... Ἀλλ' οἱ νεώτεροι διατηροῦσι τὴν ὑποτακτικὴν.

⁶) Ἡ ἀντιωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα, δηλ. εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ὀλιγορσίαν τοῦ σώματος.

⁷) Ὁ Ἀρίστιππος, ὁ Ἐπίκουρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πᾶν ἔθετον ἐν ταῖς ἡδοναῖς, ἀλλ' οὗτοι δὲν εἶναι ἀληθεῖς φιλόσοφοι.

οίων·¹ Οὐδαμῶς. Τί δέ; τὰς ἄλλας τὰς περὶ τὸ σῶμα θερα-
πείας δοκεῖ σοι ἐντίμους ἡγεῖσθαι ὁ τοιοῦτος;² οἷον ἱματίων
διαφερόντων³ κτήσεις καὶ ὑποδημάτων⁴ καὶ τοὺς ἄλλους καλ-
ῶ λωπισμοὺς⁵ τοὺς περὶ τὸ σῶμα πότερον τιμᾶν δοκεῖ σοι ἢ
ἀτιμάζειν, καθ' ὅσον μὴ πολλὴ ἀνάγκη μετέχειν αὐτῶν; Ἀτι-
μάζειν ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὃ γε ὡς ἀληθῶς φιλόσοφος. Οὐκοῦν
ὅλως δοκεῖ σοι, ἔφη, ἢ τοῦ τοιούτου πραγματεία⁶ οὐ περὶ
τὸ σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναται ἀφροσάναί αὐτοῦ,
πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τειράσθαι; Ἐμοιγε. Ἄρ' οὖν πρῶτον μὲν

¹) Ἐπρεπε νὰ εἶπῃ περὶ τὰς
τιῶν ἀφροδισιῶν, ἀλλὰ δὲν
ἐπανέλαβε τὴν πρόθεσιν ὡς καὶ ἐν
Πολιτ. IV, 428 C.

²) Ἀληδὴ ὁ φιλόσοφος.

³) ἱμάτια διαφέροντα λέγονται τὰ
μεγαλοπρεπῆ, τὰ πολυτελῆ, ἐν ᾧ οἱ
φιλόσοφοι ἔφερον εὐτελεῖ, ἅπερ ἐλέ-
γοντο τριβῶνες καὶ τριβῶνια.
Ἀντιφῶν ὁ Σοφιστής ἤλεγχε τὸν
Σωκράτη παρὰ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν.
I, 6, 2 οὕτως· ἡ ζῆς γοῦν οὕτως,
ὡς οὐδ' ἂν εἰς δουλὸς ὑπὸ δεσπότη
δαιτώμενος μείνεις, οἷα τε οἱ καὶ
ποιτὰ πίνεις τὰ φανότατα καὶ ἱμά-
τιον ἡμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ
τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος,
ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς,»

⁴) Περὶ τὰ ὑποδήματα ὑπῆρχεν
οὐχὶ μικρὰ πολυτέλεια παρὰ τοῖς
Ἀθηναίοις. Πολυδένκ. VII, 22. Ὁ
Ἀλκιβιάδης εἶχεν ἰδιαίτερον εἶδος
ὑποδημάτων, ἅπερ ἀπ' αὐτοῦ ὠνο-
μάσθησαν ἀλκιβιάδες, Ἀθήν.
XII, 534. Ὁ Σωκράτης ὅμως ἦτο
ἀνυπόδητος, Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ.
103. Πρὸς τοῦτον διαφορὸν βίον
διῆγεν ὁ Ἀριστοτέλης, περὶ οὗ ὁ

Αἰλιανὸς ἐν Ποικίλ. Ἱστορ. 2, 19 λέ-
γει· «οὐκ ἠρέσαιο αὐτοῦ τῷ βίῳ ὁ
Πλάτων οὐδὲ τῇ κατασκευῇ τῇ περὶ
τὸ σῶμα. Καὶ γὰρ ἐσθῆτι ἐχρηῖτο
περιέργῃ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὑποδέ-
σει· καὶ κουρὰν δὲ ἐκείρειο καὶ ταύ-
την ἀήθη Πλάτων. Καὶ δακτυλίους
δὲ πολλοὺς φορῶν ἐκαλλύνετο ἐπὶ
τούτῳ—πάντα δὲ ταῦτα ὡς ἔστιν
ἀλλότρια φιλοσόφου δῆλον,»

⁵) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδορον· «τρι-
ῶν οὐσῶν ἐνεργειῶν, ἢ φρονικῶν καὶ
ἀναγκαίων, ὡς τὸ τρέφεσθαι καὶ
καθεύδειν· ἢ φρονικῶν μὲν οὐκ ἀναγ-
καίων δέ, ὡς τὸ ἀφροδισιάζειν· ἢ
οὔτε φρονικῶν οὔτε ἀναγκαίων, ὡς
καλλωπιμός. καὶ ὅσα τὰ τῆς ποικί-
λης ἐσθῆτος· αὐταὶ γὰρ οὔτε φνοι-
καί, οὔτε ἀναγκαῖαι, ὡς δηλοῦσι τὰ
ἄλλα ζῶα, ταῖται μὴ χρώμενα,»

⁶) Ὁ Σωκράτης ἐκ τῶν μερικῶν
παρατηρήσεων ἀνυπόδητος εἰς τὸ γε-
νικὸν συμπεράσασθαι, ὅτι ὁ ἀληθὴς
φιλόσοφος ὀλιγοῦρε τοῦ σώματος
καὶ φροντίζει περὶ τῆς ψυχῆς, ἥτοι
ἀποχωρεῖ αὐτὴν ἀπὸ ἐκείνου, ὅ-
περ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ θανάτῳ.

ἐν τοῖς τοιοῦτοις δῆλός ἐστιν ὁ φιλόσοφος ἀπολύων ὅτι μάλι-65
στα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας διαφερόντως
τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Φαίνεται. Καὶ δοκεῖ γε δήπου, ὅ
Σιμμία, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις¹, ὃ μὴδὲν ἡδὺ τῶν τοιούτων
μὴδὲ² μετέχει αὐτῶν, οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τεί-
νειν³ τοῦ τεθνάναι ὁ μὴδὲν φροντίζων τῶν ἡδονῶν, αἱ διὰ τοῦ
σώματός εἶναι. Πάνυ μὲν οὖν ἀληθὴ λέγεις.

Χ. Τί δὲ δὴ περὶ αὐτὴν τὴν τῆς φρονήσεως⁴ κτῆσιν;
Πότερον ἐμπόδιον τὸ σῶμα ἢ οὐ, εἴαν τις αὐτὸ ἐν τῇ ζητήσῃ

¹) Συνήθως λέγονται οἱ πολλοὶ
ἀνευ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀπαν-
τῶσιν οὐχὶ ὀλίγα παραδείγματα, ἐν
οἷς ὑπάρχει ἡ προσθήκη τοῦ οὐσια-
στικοῦ, ὡς ἐν Φιλήβ. 47 Β "Πάντα,
ὦ Σώκρατες, τὰ ξυμβαίνοντα πρὸς
τῶν πολλῶν ἀνθρώπων εἰς δύοσαν
διεπέρασες, ἐν Εὐθύφρων. 4 Ε
"Οὐδὲν γὰρ ἂν μου ὄφελος εἴη, ὦ
Σώκρατες, οὐδέ τι ἂν διαφέρει
Εὐθύφρων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων,
εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀκριβῶς
εἰδείην".

²) Ἐξυπακούεται ἡ ἀναφορική
ἀντωνυμία κατὰ διάφορον πτῶσιν,
δηλ. καὶ ὅς μὴ, ὅπερ ἀπαντᾷ
οὐχὶ σπανίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.
ὡς ἐν 81 Β "οὐ τις ἂν ἄραιτο καὶ
ἴδοι, καὶ ἐν Θεάγ. 126 Β "οἷς εἰσὶ
τε ἵπποι καὶ [οἱ] χρώνται ἐκάστοτε
καὶ οἰκείοις καὶ ἄλλοις πολλοῖς".
Ἀντὶ τοῦ μετέχει φέρεται καὶ ἡ
γραφή μετέχειν κατὰ τὴν γρα-
φὴν αὐτὴν ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως·
μὴδὲ ὃ μετέχειν αὐτῶν
ἡδὺ ἐστίν.

³) Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι νομίζουσιν
ὅτι δι' ἐκεῖνον, ὅστις δὲν εὐχαριστεῖ-
ται εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ ὅστις δὲν
μετέχει αὐτῶν, δὲν ἔχει ἀξίαν ὁ

βίος, ἀλλ' οὗτο πορεύεται πλη-
στον τοῦ θανάτου, σχεδὸν εἶναι ἀπο-
θαρμμένος. Καὶ ὅντως τοιοῦτον λέγε-
ται ἐν τῇ Ἀντιγόν. 1165 "τὰς γὰρ
ἡδονὰς ὅταν προδῶσιν ἄνδρες, οὐ
τίθημι' ἐγὼ ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἐμψυ-
χον ἡγοῦμαι νεκρὸν", καὶ Πλάτ. ἐν
Φιλήβ. 21 C "ζῆν οὐκ ἀνθρώπου
βίον, ἀλλὰ τινος πλεύνοντος ἢ τῶν ὅσα
θαλάττια μετ' ὀστρεῖνων ἐμψυχὰ ἐστι
σωμάτων".

⁴) Ἡ φρόνησις ἐνταῦθα δὲν ἔχει
τὴν συνήθη σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει
τὸ ἐφάπτεσθαι τῶν ὄντων, τὸ θεᾶ-
σθαι τὰ ὄντα καθ' ἑαυτὰ ἀνευ τῆς
πλάνης τῆς παραγομένης ἐκ τῶν
αἰσθητηρίων. Τὸ πάθημα τοῦτο τῆς
ψυχῆς λέγεται φρόνησις 79 C. Κατὰ
τὸν Πλάτωνα ἡ φρόνησις εἶναι κτητὴ
μόνον μετὰ θάνατον, ὡς κατωτέρω
ἐξηγεῖ 66 D "τῷ ὄντι ἡμῖν δέδει-
κται, ὅτι, εἰ μέλλομεν ποτε καθαρῶς
τι εἶσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ (δηλ.
τοῦ σώματος) καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ
θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε,
ὡς ἔοικεν ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦ-
μεν τε καὶ φαρμεν ἐρασταί εἶναι φρο-
νήσεως, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν —
ζῶσι δὲ οὐ,·

Β κοιτωνὸν συμπεριλαμβάνη; οἷον τὸ τοιόνδε λέγω¹. ἄρα ἔχει² ἀλήθειάν τινα ὅπως³ τε καὶ ἀκοὴ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὰ γε τοιαῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ⁴ ἡμῶν ἀεὶ θρυλοῦσιν, οἷον οὐτ' ἀκούομεν ἀκριβὲς οὐδὲν οὔτε ὁρῶμεν; καίτοι εἰ αὐταὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκριβεῖς εἰσιν μηδὲ σαφεῖς, σχολῇ⁵ αἶ γε ἄλλαι· πᾶσαι γάρ που τούτων⁶ φανλότεραί εἰσιν. Ἡ σοὶ οὐ δοκοῦσιν⁷; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πότε οὖν, ἢ δ' ὅς, ἢ ψυχὴ τῆς ἀληθείας ἅπτεται; Ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκοπεῖν, δηλόν, οἷον τότε ἐξαπατᾶται ὑπ' αὐτοῦ. Ἀληθῆ λέγεις. C⁵ Ἀρ οὖν οὐκ ἐν τῷ λογίζεσθαι⁸, εἴπερ που ἄλλοθι, κατὰ δὴλον αὐτῇ γίγνεται τι τῶν ὄντων;⁹ Naί. Λογίζεται δέ γε που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τούτων μηδὲν παυαλυσῇ¹⁰ μήτε ἀκοὴ

¹) Ἐννοῶ δὲ τὸ ἐξῆς.

²) Τὸ ἔχειν ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ παρέχειν.

³) Τίθησιν ἐν ἀμφιβολίᾳ τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰσερχομένας εἰς τὴν ψυχὴν ἐννοίας.

⁴) Οἱ πλείστοι τούτων ἦσαν φιλόσοφοι γραφικαί τὰς φιλοσοφικὰς αὐτῶν θεωρίας ἐν στίχοις· κυρίως ποιητὴς ἦτο ὁ Ἐπίχαρμος, περὶ οὗ ὁ Ὀλυμπιοδωρος λέγει· "ποιητὰς λέγει Παρμενίδην, Ἐμπεδοκλέα, Ἐπίχαρμον. Οὗτοι γὰρ οὐδὲν ἀκριβὲς λέγουσιν εἰδέναι τὴν αἴσθησιν, καθάπερ Ἐπίχαρμός φησι· νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κωφὰ καὶ τυφλά... Παρμενίδ., ἐν στίχ. 54 "μηδὲ σ' ἔθος πολὺτερον δόδον κατὰ τήνδε βιάσθω νομῶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἡχέεσαν ἀκοὴν καὶ γλῶσσαν κρῖναι δὲ λόγῳ πολὺδερρον ἔλεγχον ἐξ ἐμέθεν ἐξηθέντα... Ἐμπεδοκλ. ἐν στίχ. 57 "γνώων πῶσιν ἐρυκε, νόει δ' ἢ δῆλον ἕκαστον,, καὶ ὁ Ἡράκλειτος παρὰ Σέξτ. τῷ

ἐμπειρ. πρὸς μαθημ. VII, 126 "κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποιον ὁφθαλμοὶ καὶ ὅσα βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων,, καὶ ὁ Ἀναξαγόρας παρὰ τῷ αὐτῷ VII, 90 "ὑπὸ ἀφανρότητος αὐτῶν (τῶν αἰσθήσεων) οὐ δυνατοὶ εἶμεν κρῖναι τὰληθές,,

⁵) Ἀποκόλως, πολὺ ὀλιγότερον αἶ ἄλλαι.

⁶) Τῆς ὥψεως καὶ τῆς ἀκοῆς.

⁷) Ἡ δὲν σοὶ φαίνεται, οἷον εἶναι φανλότερα.

⁸) Τὸ λογίζεσθαι ἐνταῦθα, ὥς καὶ τὸ διανοεῖσθαι ἐν 65E δηλοῖ τὴν καθαρὰν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἄνευ μετοχῆς τῶν αἰσθήσεων.

⁹) Δηλαδή τῶν ὄντως ὄντων, ἥτοι τῶν ἰδεῶν. Ἐπειδὴ αἱ αἰσθήσεις εἶναι ἀπατηλαί, τὰ διὰ τούτων δένειναι ὄντα ἀλλὰ φαινόμενα, δοκοῦντα.

¹⁰) Τοῦτο ἐξηγεῖ αὐτοῦς ὁ Πλάτων μετ' ὀλίγον 66A "ξύμπατος τοῦ σώματος ὥς ταράττοντος καὶ οὐκ ἑώντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθειαν καὶ φρονήσιν,,

μήτε ὄψις μήτε ἀλγηδὼν μηδὲ τις ἡδονή, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνεται ξῶσα χαίρειν τὸ σῶμα, καί, καθ' ὅσον δύναται, μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μηδ' ἀπτομένη δρέγεται τοῦ ὄντος. Ἔστι ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ¹ ἐνταῦθα ἡ τοῦ φιλοσόφου ψυχὴ μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ², ζητεῖ δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνεσθαι; Φαίνεται. Τί δὲ δὴ τὰ τοιάδε³, ὦ Σιμμία; φασκέν τι εἶναι δίκαιον αὐτὸ⁴ ἢ οὐδέν; Φασκέν τοι νῆ Αἴα. Καὶ καλὸν γέ τι καὶ ἀγαθόν;⁵ Πῶς δ' οἶ;⁶ Ἦδη οὖν πῶποτε τι τῶν τοιούτων τοῖς θφθαλμοῖς εἶδες; Οὐδαμῶς, ἢ δ' ὅς. Ἀλλ' ἄλλη τινὶ αἰσθόησει τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐφήψω αὐτῶν; Λέγω δὲ περὶ πάντων, οἷον μεγέθους πέρι ὑγείας ἰσχύος καὶ τῶν ἄλλων ἐνὶ λόγῳ ἀπάντων τῆς οὐσίας⁶, ὃ τυγχάνει ἕκαστον ὄν· ἄρα διὰ τοῦ σώματος αὐτῶν τὸ ἀληθές-στατον θεωρεῖται, ἢ ὧδε ἔχει· ὅς ἂν μάλιστα ἡμῶν καὶ ἀκριβέ-
χρησιμότερα ἢ ἀπὸ

¹⁾ Ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου καταφρονεῖ τοῦ σώματος ἐν ταῖς ἡδοναῖς, οὕτω καὶ ἐν τῇ λογικῇ ἐρευνῇ. Τὸ σῶμα οὕτε ὥς μέσον ἡδονῆς, οὕτε ὥς ὄργανον ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης τιμᾶται ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου.

²⁾ Ἐν πᾶσι τοῖτοις ὑπόκειται ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι τὸ μόνον ἔργον, ὃ μόνος προσορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅσα Εἰσαγ. εἰς Γοργ. σελ. 29. Οὕτως ὁ βίος περιφρονεῖται. Ἀλλ' ἄρα γε ἡ ἐνωσις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος οὐδένα σκοπὸν ἔχει;

³⁾ Ἐννοεῖται τὸ λέγεις, ὡς ἐν Γοργ. 474 D. "Τί δαί τόδε; τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνάς καὶ ἐπιτηδεύματα εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἕκαστοιτε καλά,,.

⁴⁾ Ἐννοεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου, ἣν μόνον ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἶναι

καταληπτὴ. Συνήθως αἱ ἰδέαι διαγοῦνται εἰς τὸ ἀληθές, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν· ἐνταῦθα ὅμως τὸ γένος ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἶδους· διότι τὸ ἀληθές πλην τοῦ δικαίου περιλαμβάνει καὶ ἄλλα.

⁵⁾ Τὸ καλὸν ὡς συγκεκριμένον ἔχει λόγον πρὸς τὸ ἀγαθόν, ὃν λόγον ἔχει ἡ μορφή πρὸς τὴν οὐσίαν. Τὸ καλὸν περιέχει μὲν τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε.

⁶⁾ Ἡ οὐταξις ἔχει οὕτως· καὶ περὶ τῆς οὐσίας τῶν ἄλλων ἐνὶ λόγῳ ἀπάντων, ὃ τυγχάνει ἕκαστον ὄν. Εἰς τὸ ἐνὶ λόγῳ ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφαιον εἰπεῖν. Ἐπειδὴ τὴν λέξιν οὐσία μετεχειρίσθη ἐν οὐχὶ συνήθει σημασίᾳ προσέθηκεν ἐπεξηγήσιν, ὡς καὶ ἐν Μένωνι 72 B "μελίττης περὶ οὐσίας, ὅτι ποτ' ἐστίν,, καὶ κατωτέρω 92 D "ἡ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὄντος,,.

οιατα παρασκευάσεται αὐτὸ ἕκαστον¹ διανοηθῆναι, περὶ οὗ σκοπεῖ, οὗτος ἂν ἐγγύτατα² ἴοι τοῦ γινῶναι ἕκαστον; Πάνυ μὲν οὖν. Ἄρ' οὖν ἐκεῖνος ἂν τοῦτο ποιήσῃ καθαρώτατα, ὅστις ὅ τι μάλιστα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον μήτε τὴν ὄψιν παραιοθέμενος³ ἐν τῷ διανοεῖσθαι μήτε τινὰ ἄλλην αἰσθησὶν ἐφέλικων μηδεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' αὐτῇ καθ' αὐτὴν
 66 ἐλικρινεῖ⁴ τῇ διανοίᾳ χρώμενος αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐλικρινὲς ἕκαστον ἐπιχειροῦ θηροεύειν⁵ τῶν ὄντων ἀπαλλαγείς ὅ τι μάλιστα ὀφθαλμῶν τε καὶ ὠτῶν καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν⁶ ξύμπαντος τοῦ σώματος ὡς ταράττοντος καὶ οὐκ ἐὼντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθειάν τε καὶ φρόνησιν, ὅταν κοινωνῇ; Ἄρ' οὐχ οὐτός ἐστιν, ὃ Σιμμία, εἶπερ τις καὶ ἄλλος, ὃ τευξόμενος τοῦ ὄντος;⁷ Ὑπερφανῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἀληθῆ λέγεις, ὃ Σώκρατες.

B XI. Οὐκοῦν ἀνάγκη, ἔφη, ἐκ πάντων τούτων παρίστασθαι δόξαν⁷ τοιάνδε τινὰ τοῖς γνησίως φιλοσόφοις, ὥστε καὶ πρὸς ἀλλήλους⁸ τοιαῦτα ἅπαντα λέγειν, ὅτι κινδυνεύει τοι ὥσπερ

¹) Δηλαδή τῶν νοητῶν εἰδῶν.

²) Οὗτος πλησιέστατα δύναται τὰ φθόσθαι εἰς τὴν γινῶναι ἕκαστον. Δὲν λέγει γινώσκει ἕκαστον, διότι τοῦτο γίνεσθαι μετὰ θάνατον. Ὁρα 66 E.

³) Μὴ λαμβάνων ὡς βοηθὸν τὴν ὄρασιν.

⁴) Ἡ λέξις θεωρεῖται σύνθετος ἐκ τοῦ εἰλῆ (θερμότης τοῦ ἡλίου) καὶ κρῖνω. Κατὰ τὴν σύνθεσιν σημαίνει τὸ ὑπὸ τὸν ἥλιον παρατηρηθὲν καὶ καθαρὸν ἀνευρεθέν.

⁵) Τὴν μεταφορὰν ἐκ τῆς θήρας εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας ἀγαπᾷ ὁ Πλάτων, ὡς κατωτέρω 66 E "ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν", καὶ ἐν Πολιτ. IV, 432B "ἡμῶν δὲ ἡμᾶς δεῖ ὡς περ κυνηγέας τινὰς

θάμνον κύκλῳ παρίστασθαι, προσέχοντος τὸν νοῦν μὴ πῃ διαφύγῃ ἢ δικαιούσῃ καὶ ἀφανισθεῖσα ἀδηλος γένηται".

⁶) Ἡ φράσις ὡς ἔπος εἰπεῖν τίθεται πρὸ λέξεων ἐχοντῶν ὁπωσδήποτε γενικὴν σημασίαν, ὡς πᾶς, οὐδείς, ἐν Ἀπολ. 22B. "Ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν ὁλόγον αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον εἴλεον, περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεισαν", καὶ Ἀλκιβιάδ. I, 122 B "τῆς δὲ οἷας γενέσεως, ὃ Ἀλκιβιάδης, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας, ἣ ἄλλον ὁπουοῦν Ἀθηναίων ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδενὶ μέλει...".

⁷) Ἐνταῦθα σημαίνει γνώμην, οὐχὶ ἐπόλησιν, ὡς ἀλλοτρίως.

⁸) Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῖ,

ἀτραπός¹ τις ἐκφέρειν ἡμῶς μετὰ τοῦ λόγου ἐν τῇ σκέψει²,

ὅτι πάντες οἱ φιλόσοφοι ὥς ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις εὐρισκόμενοι φθά-
νουν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, δηλ.
ὅτι ἡ ψυχὴ συνηνωμένη μετὰ τοῦ
σώματος δὲν δύναται νὰ φιλοσοφήσῃ
ἀσφαλῶς.

1) Ἀτραπὸς λέγεται ἡ στενὴ ὁδός,
ἡ στενωπός· ὁ δὲ Ὀλυμπιόδωρος διὰ
τῆς λέξεως ἐννοεῖ τὸ καθαρτικῶς
ζῆν· “φησὶν ὅτι ταύτην τὴν ἀτρα-
πὸν ἰτέον, τοῦτ’ ἔστι καθαρτικῶς
ζῆν, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν, οὐ τὴν
λεωφόρον ἀτραπὸς γὰρ ἡ ὁδός,
τοῦτ’ ἔστιν ἡ κἀθαρός ἡ ἐπὶ τὴν
θεωρίαν ἄγουσα... Τῷ Ὀλυμπιο-
δώρῳ ἠκολούθησεν ὁ Heindorf
καὶ ὁ Stallbaum. Κατὰ τὸν Wohl-
rab ἀτραπὸς ἐνταῦθα σημαίνει
τὸν θάνατον, ὥς καὶ αὐτὸν μαρ-
τυρεῖ τὸ χωρίον 66 B “ταίε, ὥς ἔοι-
κεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμέν τε
καὶ φαιμεν ἔρασταί εἶναι φρονήσεως,
ἐπειδὴν τελευτήσωμεν, ὥς ὁ λόγος
σημαίνει, ζῶσιν δὲ οὐ... Ἡμεῖς νο-
μίζομεν, ὅτι ἡ ἀτραπὸς, ὥς καὶ ὁδός,
σημαίνει τὸν τρόπον τῆς ἐξετάσεως·
δὲν εἶπε δὲ ὁδόν, ὅπως δειξέη, ὅτι
ἀναγκαιῶς φέρεται τις διὰ ἀτραποῦ
μὴ δυνάμενος νὰ τραπῇ ἄλλην διεύ-
θυνσιν, ὥς δεικνύει καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ
ἀνάγκη· Ἐκφέρειν κυρίως ση-
μαίνει ἄγειν ἔκ τινος κεκλειομένου
χώρου εἰς ἀνοικτόν, εἰτα δὲ ἔκ κω-
λυμάτων εἰς τὸν ζητούμενον σκοπόν,
ὥς Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 7 “εὐ δέ
σ’ ἐκφέρει κυνὸς Λακαίνης ὥς τις
εὐρίνος βάσις...”

2) Ἡ φράσις μετὰ τοῦ λόγου
ἐν τῇ σκέψει παρέσχε πολλὰ

πράγματα τοῖς ἐρμηνευταῖς, ἐξ ὧν ὁ
Herm. Schmidt ἐγραψεν ἰδίαν δια-
τριβὴν (Duorum Phaedonis Platonici
locorum explicatio Viteb. 1846), ἀλλ’ ὁμολογεῖται, ὅτι οὐδεὶς
μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη ἱκανῶς νὰ ἐρμη-
νεύσῃ τὸ χωρίον. Ὁ Heindorf ὁ
Stallbaum καὶ ὁ Ast ἐρμηνεύουσιν,
ὥσει ἀνεγινώσκето, ἐν τῇ σκέψει
τῇ μετὰ τοῦ λόγου, ὁ Ficini συνά-
πτει μετὰ τοῦ ἀτραπός, ὁ Wytten-
bach μετὰ τοῦ ἐκφέρειν, ὁ Kies-
sling μετὰ τοῦ ἡμῶς καὶ ὁ H.
Schmidt νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ γρα-
φῇ, μετὰ τοῦ τοῦ τοῦ λόγου.
Ὁ Wohlrab καταφεύγει εἰς τὴν ὑ-
πόθεσιν τοῦ Schleiermacher, καθ’
ὃν ἡ φράσις ὑπό τινος ἀντιγραφῆς δ-
τέθη μετὰ τοῦ ἐκφέρειν ἡμῶς,
ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ τεθῇ μετὰ τοῦ ἔχω-
μεν. Οὕτως ἡ ὅλη φράσις, ἔως
ἀν τὸ σῶμα ἔχωμεν μετὰ
τοῦ λόγου ἐν τῇ σκέψει ση-
μαίνει, ὅτι καὶ ἡ ἐπομένη, καὶ ὑπάρ-
χει μόνον ποιικιλία ἐκφράσεως. Καί
εἰς μὲν τὴν πρώτην πρότασιν ἀντι-
στοιχεῖ ἡ προηγουμένη, μή τις τὴν
ὄψιν παρὰ τι ἐμμενος ἐν τῷ
διανοεῖσθαι μή τις τινὰ ἄλ-
λην αἰσθῆσιν ἐφέλκων μη-
δεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ,
εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἡ ἐπομένη 66 E
“εἰ γὰρ μὴ οἶόν τε μετὰ τοῦ σώμα-
τος μηδὲν καθαρῶς γινώσκει... Ἡ-
μεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ μὲν μετὰ
τοῦ λόγου συναπτέον τῷ ἡμῶς,
τὸ δὲ ἐν τῇ σκέψει τῷ ἐκφέ-
ρειν, δηλ. πλησιάζει βέβαια ἡ ἐξέ-
τασις ὥς στενὴ ὁδός νὰ ὀδηγῇ ἡμῶς

ὅτι, ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ συμπεφυρμένη ἢ ἡμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοιοῦτου¹ κακοῦ, οὐ μὴ ποτε κτησώμεθα² ἱκανῶς οὗ ἐπιθυμοῦμεν φαρμὲν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές. Μυρίας μὲν γὰρ ἡμῶν ἀσχολίας³ παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δέ, ἂν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν· ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων⁴ παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας⁵ ἐμπύμπλησιν ἡμᾶς πολλῆς, ὥστε τὸ λεγόμενον⁶ ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπ' αὐτοῦ

μετὰ τῆς λογικῆς ἀποδείξεως εἰς τὸ συμπέρασμα. Ὁ προσδιορισμὸς μετὰ τοῦ λόγου ἦτο ἀναγκαῖος ἐνταῦθα, ὅπως δειχθῇ, ὅτι τὸ συμπέρασμα δὲν λέγεται ἄνευ λόγου, ἀλλὰ μετὰ δύσκολον ἔρευναν, ὡς ὑποδεικνύει καὶ τὸ ἐκφέρειν.

¹) Δηλαδή τοῦ σώματος οἷον περιέγραψεν.

²) Ἐν δυοῖ χειρογράφοις φέρεται ἡ γραφή κατησώμεθα. ἦν δέ· χεται ὁ Bekker. Ἀλλ' ἡ συνήθης γραφή, ἥτις ἐγένετο δεκτικὴ ὑπὸ Wyltenbuch Heindorf καὶ ἄλλων, εἶναι κατησώμεθα Ἡδ' ὑποτακτικὴ ὑποστηρίζεται διὰ παραλλήλων χωρίων ὡς κατωτέρω 105 D. Ὁκοῦν ψυχὴ τὸ ἐναντίον ὅς αὐτὴ ἐπιφέρει ἀεὶ οὐ μὴποτε δέξεται, καὶ ἐν Φιλήβ. 15 D καὶ τοῦτο οὕτε μὴ παύοιται ποτε, οὕτε ἤρξατο νῦν,.

³) Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἐρμηνεύει· Ὡς συμβαίοντα ἐμπόδια τῇ ψυχῇ ἀπὸ τοῦ σώματος, . Ἐν τοῖς ἐπομένοις ὁ Σωκράτης ἐρμηνεύει, ὅτι τὸ σῶμα οὐ μόνον δὲν χρησιμεύει ὡς ὄργανον πρὸς ἀνέγερσιν ἀληθείας, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ διακυλίνει αὐτήν.

⁴) Τὸ εἶδωλον ἀντιτίθεται πρὸς

τὴν ἀλήθειαν ὡς ἐν Θεαιτ. 150 E Ὡς Πενδὴ καὶ εἶδωλα περὶ πλείονος ποιηοάμενοι τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ἐν Συμπος. 212 A Ὡς οὐκ ἐπιθυμεῖ, ἔφη, ὅτι ἐνταῦθα αὐτῷ μοναχοῦ γενήσεται, ὁρῶντι ὅς ὁρατὸν τὸ καλόν, τίκειν οὐκ εἶδωλα ἀρετῆς, αἵτε οὐκ εἰδώλου ἐφαπτομένω, ἀλλ' ἀληθῆ, αἵτε τοῦ ἀληθοῦς ἐφαπτομένω, . . . Εἶδωλα λοιπὸν εἶναι τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας, ἅπερ δὲν ἔχουσι πραγματικὴν ὑπόστασιν. Τὰ εἶδωλα συνδέονται μετὰ τῶν προσηγουμένων, ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν εἶναι αἰτία, ταῦτα δὲ ἀποτελέσματα. Ὅπως οἱ ἔρωτες, αἱ ἐπιθυμίαι καὶ οἱ φόβοι ἐξάπτουσι τὴν φαντασίαν καὶ παράγουσιν εἶδωλα.

⁵) Τὰ ὀνόματα φλυαρία, λῆρος, φληγάφος καὶ μωρία τίθενται μετὰ λέξεις, ὧν τὴν ἔννοιαν ὁ λέγων θέλει νὰ ταπεινώσῃ, ὡς ἐν Γοργ. 490 C Ὡς περὶ αἰτία λέξεις καὶ ποιὰ καὶ ἰατροὺς καὶ φλυαρίας, καὶ 519 A Ὡς νευγὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τυχῶν καὶ φόρων καὶ τοιούτων φλυαριῶν ἐμπλήκασιν τὴν πόλιν, .

⁶) Κατὰ τὸ λεγόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν· ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν

οὐδὲ φρονῆσαι¹ ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτε οὐδέν. Καὶ γὰρ πολέμους καὶ σιάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τοῦτον ἐπιθυμίαι. Διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων² κτήσιν¹⁾ πάντες οἱ πόλεμοι γίνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα δουλεύοντες τῇ τοῦτον θεραπείᾳ³· καὶ ἐκ τούτου⁴ ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ πάντα ταῦτα⁵. Τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι, εἴαν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὐτὰ παταχοῦ παραπίπτειν⁶ θόρυβον παρέχει καὶ ταράχην καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τᾶληθές, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται⁷, ὅτι, εἰ μέλλομεν ποιεε καθαρώς τι εἶσοσθαι, ἀπαλλακτέον⁸ αὐτοῦ καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ¹⁰

φράσιν οὐδὲ φρονῆσαι ἐγγίγνεται. Τὸ δὲ ὡς ἀληθῶς κεῖται ἐκ παραλήλου πρὸς τὸ τῷ ὄντι ὡς ἐν Αἴχῃ. 183 D "τοῦτον τὸν Σιησίλειον—ἐγὼ κάλλιον ἐθεασάμην ἐν τῇ ἀληθείᾳ ὡς ἀληθῶς ἐπιδεικνύμενον οὐχ ἐκόντα,·"

1) Δι' αὐτὸ οὐδὲ γὰρ συλλογισθώμεν τίποτε δυνάμεθα.

2) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡγέρθη ἡ ἀπορία, πῶς ὅλοι οἱ πόλεμοι γίνονται ἕνεκα χρημάτων· διότι πολλοὶ ἐγένοντο δι' ἄλλας αἰτίας. Ὁ μὲν Ἀρποκρατίων ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ συνηθεστέρου (ἐπὶ τὸ πλεῖστον), ὃ δὲ Λογγίνος ὅτι πάντα τὰ ἐκτὸς χρήματα ἔλεγεν ὁ Πλάτων.

3) Ὁ Ἐπίκτητος ἐν Ἀποσπασμ. 94 λέγει· "τὸ σῶμα, τὸ πάντων ἀγέδεστον καὶ ὑπαρωτάτοισι τέρσομεν καὶ θεραπεύομεν,· Ἄν δουλεύει τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ, ὡς ἤρμοζε γὰρ δουλεύει τῷ κρείττειν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἢ ψυχῇ τῷ σώματι.

4) Δηλαδή τοῦ σώματος, ὡς καὶ

μετ' ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκ τοῦτον τοῦ σώματος δὲν ἔχομεν καιρὸν γὰρ φιλοσοφῶμεν.

5) Διὰ τὰς παντοειδεις θεραπείας, αἵ τὸ σῶμα ἀπαιτεῖ.

6) Τὸ παραπίπτειν κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ἐν ἀκαταλήλῳ χρόνῳ εἰσέρχομένων.

7) Εἶναι φανερόν, εἶναι ἀποδεδειγμένον.

8) Ἐκ τοῦ ἀπαλλάττεσθαι καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀπαλλάττειν, ὡς καὶ τὸ ἀνδριστεῖν ἐν 90 E. Τοῦτο ἐν τοῖς ἔπειτα λέγει κάθαρος. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ψυχὴ διὰ τῆς κοινότητος μετὰ τοῦ σώματος οὕτως ἐλωβήθη, ὥστε ὁμοιάζει πρὸς τὸν θαλάσσιον Γλαῦκον, ἐν Πολιτ. X, 611 B "τεθεάμεθα μέντοι διακείμενον αὐτὸ ὥστε οἱ τὸν θαλάττιον Γλαῦκον ὁρῶντες οὐκ ἂν εἴ ὁράδιος αὐτοῦ ἴδοιεν τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὑπὸ τοῦ τὰ τε παλαιὰ τοῦ σώματος μέρη τὰ μὲν ἐκκεκλάσθαι, τὰ δὲ συντετριφθαι καὶ πάντως λελωβή-

θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται ¹, οὐ ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φάμεν ἔρασται εἶναι ², φρονήσεως, ἐπειδὴν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος ³ σημαίνει, ζῶσιν δὲ οὐ. Εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γινῶναι, δυοῖν θάτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἔστιν κτήσασθαι τὸ εἶδέναι ἢ τελευτήσασιν· τότε ⁴ γὰρ αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἡ ψυχὴ ἔσται χωρὶς τοῦ ⁶⁷ σώματος, πρότερον δ' οὐ. Καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἶδέναι, ἐὰν ὅ τι μάλιστα ⁵ μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅ τι μὴ πᾶσα ἀνάγκη ⁶, μηδὲ ἀναπιμπλόμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς ⁷. Καὶ οὕτω μὲν καθαροὶ ἀπαλλακτόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἰκότως ⁸, μετὰ τοιούτων ⁹ τε ἐσόμεθα καὶ γνωσόμεθα δι' ἡμῶν

σθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἄλλα δὲ προσεφυκέναι, ὁσπερὰ τε καὶ φυκία καὶ πέτρας, ὥστε παντὶ μᾶλλον θηρίῳ ἔοικέναι ἢ οἷος ἦν φύσει. Οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἡμεῖς θεώμεθα διακειμένην ὑπὸ μυρίων κακῶν,.,

¹) Δηλαδή τοῦτο.

²) Περιγράφει δὲ τὴν λέξιν φιλοσοφίας.

³) Λόγος ἐνταῦθα εἶναι τὰ εἰρημμένα, ἢ προηγουμένη ἀνάπτυξις, ὡς ἐν 460 C: "τὸν δὲ ὁρητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι,., καὶ ἐν Παρμενίδ. 147 B: "κινδυνεύει φάσθαι ἐκ τοῦ λόγου,.,

⁴) Μετὰ τὴν τελευτὴν πρὸς ἔμφασιν προτάσσει τὸ ἐπίρρημα, ὡς καὶ τὸ πρότερον.

⁵) Τόσον ἐγγύτερον ἐρχόμεθα εἰς τὴν γνώσιν, ὅσον ὀλιγώτερον ἐνούμεθα μετὰ τοῦ σώματος.

⁶) Ἡ μετὰ τοῦ σώματος κοινωνία ἐν τῷ βίῳ δὲν δύναται νὰ παύσῃ καθ' ὁλοκληρίαν, διότι ὑπάρχουσι

αἱ φυσικαὶ ἀνάγκαι, ὧν ἡ ὀλιγορτία φέρει τὸν θάνατον.

⁷) Τῷ Πλάτῳ ἀνθρώπος εἶναι ἡ ψυχὴ, ἥς τὰ δεσμὰ τὸ σῶμα.

⁸) Συνηθέστερον ἀπαντᾷ ἡ φράσις ὡς εἰκός ἢ ὡς εἰκότως ἐστὶ, ὅμως σπανιώτερον εὐρηταί καὶ τὸ ἔναρθρον, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. 1, 2, 11: "Ἐξέρχονται δὴ ἐπὶ τὴν θήραν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὡς τὸ εἰκότως, τῶν παίδων, τίλλα δὲ ὁμοιον,., "Οὐα καὶ ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. III, 1, 21.

⁹) Ὁ Grosse ἐρμηνεύει μετὰ καθαρόν καὶ λελυμένων ἐν γένει τοῦτο ὑπαινίσσεται εἰς τὴν φράσιν, 63 B: "νῦν δὲ εὖ ἴστε, ὅτι παρ' ἀνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς,., Παρατηρεῖ ὁ Wohlenst. ὅτι τὴν ἰδέαν ταύτην περιωρίσεν ὁ Πλάτων διὰ τῆς φράσεως καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πᾶν διανοητικὴν. Οὗτος νοεῖ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀπαλλαγείσα τῶν δεσμῶν

αὐτῶν¹ πᾶν τὸ εἰλικρινές· τοῦτο δ' ἐστὶν ἰσως² τὸ ἀληθές. Μὴ καθαρῶ γὰρ καθαρὸν ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ἤ³. B Τοιαῦτα οἶμαι, ὦ Σιμμία, ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἀλλήλους λέγειν τε καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς δορθῶς φιλομαθεῖς. Ἡ οὐ δοκεῖ σοι οὕτως; Παντός⁴ γε μᾶλλον, ὦ Σώκράτης.

XII. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ ἐταῖρε, πολλὴ ἐλπίς ἀφικομένῳ⁵, οἷ ἐγὼ πορεύομαι, ἐκεῖ ἰκανῶς, ἔπειτα που ἄλλοθι, κτήσασθαι τοῦτο, οὐ ἔνεκα ἢ πολλῇ πραγματεία⁶ ἡμῖν ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ γέγονεν, ὥστε ἢ γε C

τοῦ σώματος θά ἦναι εἰς κοινωνίαν μετὰ τῶν ὄντως ὄντων, ἥτοι τῶν ἰδεῶν. Ὅντως ἡ ψυχὴ εἶναι συγγενὴς τῶν ἀσωμάτων, ὥς λέγει ὁ Πλάτων ἐν 80 B¹· τῷ μὲν θεῷ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαιλύτῳ καὶ ἀεὶ ὡσαύτως κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον εἶναι ψυχὴν. Πρὸς τὴν ἐρημνείαν ταύτην συμφωνεῖ καὶ ἡ ἐπομένη φράσις· μὴ καθαρῶ γὰρ καθαρὸν ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ἤ.

¹) Διὰ τῆς ψυχῆς, οὐχὶ διὰ τῶν αἰσθητηρίων.

²) Οἱ ἀτυχοὶ μεταχειρίζονται τὴν εὐκτακίην μετὰ τοῦ ἄν, τὸ δοκεῖν, τὸ κινδυνεῖν καὶ τὸ ἴσως, ἐν τῷ οἱ λέγοντες δὲν ἔχουσιν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν.

³) Διότι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τὸ μὴ καθαρὸν νὰ πλησιάσῃ τὸ καθαρόν. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἀναπτύσσει ἐν Πολιτ. VI, 490 A. Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ Πλάτωνος εἶναι ὑψηλὴ ἔχουσα κῆρος οὐ μόνον μετὰ θάνατον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βίῳ. Ὅσον καθαρώτερος, ἥτοι ἡθικώτερος εἶναι τις, τοσοῦτο περισσότερον δύναται

νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

⁴) Περισσότερον βέβαια ἀπὸ πᾶν.

⁵) Ὁ Ὀλυμπιόδωρος νομίζει, ὅτι ὁ Πλάτων προβαίνει εἰς τὰ μερικά, δηλ. διὰ τῆς δοτικῆς ἐννοεῖ τὸν Σωκράτη· Ἄνωτέρω μὲν ἐπὶ τοῦ καθόλου τὸν λόγον προήγαγε, νῦν δὲ ὥς ἐπὶ παραδείγματος αὐτὸν προάγει καὶ μερικώτερον τὸν λόγον ποιεῖ, ἐφ' ἑαυτοῦ λέγων, Σωκράτης ἄρα ἐδελήσκει ἀποθνήσκειν μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος τεύξεσθαι, οὐ πάλα ἐπεθύμει. Τούτῳ ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ νεώτεροι μεταφρασταί, ὥς ὁ Ast καὶ ὁ Schleiermacher, ἐν τῷ οἱ ἀρχαιότεροι, ὁ Ficini καὶ ὁ Serrian, νοοῦσι τὴν ἔννοιαν γενικωτέραν, δηλ. ἀφικόμενον τι νί, ὅπερ εἶναι δορθότερον· διότι ὁ Σωκράτης καὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἔλεγε γενικῶς καὶ νῦν καὶ μετ' ὀλίγον

⁶) Ἡ μεγάλη φροντίς, ἡ ἐπιμέλεια. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἐν τῷ παρόντι βίῳ. ἀλλὰ σχεδὸν πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἐν τῷ παρελθόντι, ἥτις ἀπὸ τοῦ Fischer καὶ ἐξῆς ἐπεκράτησε σχεδὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἐκδόταις καὶ μεταφρασταῖς. Φαίνεται, ὅτι ἡ γραφὴ τῶν

ἀποδημία ἣ νῦν μοι προσεταγμένη μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος γίνεται καὶ ἄλλω ἀνδρὶ, ὅς ἡγεῖται οἱ παρεσκεύασθαι¹ τὴν διάνοιαν ὥσπερ κεκαθαυμένην. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Κάθαροι² δὲ εἶναι ἄρα οὐ τοῦτο ξυμβαίνει, ὅπερ πάλοι ἐν τῷ λόγῳ³ λέγεται, τὸ χωρίζειν ὅ τι μάλιστα ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν καὶ ἐθίσαι⁴ αὐτὴν καθ' αὐτὴν πανταχόθεν ἐκ τοῦ σώ-

πλειόνων χειρογράφων εἶναι ὁρθοτέρα· διότι ἂν ἦτο παρόντι ἔπρεπε γὰρ ἔσθαι γίγνεται καὶ οὐχὶ γέγονεν Ἐλέγθη, ὅτι τὸ μὲν παρόντι λέγεται ὡς ἐκ μέρους ἤδη τεθνεώτος, τὸ δὲ παρόντι ὡς ἐκ μέρους ἐν ζώντιος τοῦ Σωκράτους. Τοῦτο ὅμως δὲν φαίνεται πολὺ πιθανόν, διότι κωλύει τὸ ἡμῖν, τοῖς ἐταίροις τοῦ Σωκράτους, οἷς δὲν ἐπίκειται θάνατος. Πολὺ πιθανώτερον ἡδυνάτο τις γὰρ εἶπαι, ὅτι διὰ μὲν τοῦ ἐν τῷ παρόντι δηλοῦται ὁ ὅλος παρὼν βίος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν μέλλοντα, διὰ δὲ τοῦ ἐν τῷ παρελθόντι τὸ παρελθὸν μέρος τοῦ παρόντος βίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρόν. Λοιπὸν ὁ Σωκράτης ἐννοεῖ τὸ παρελθὸν μέρος τοῦ βίου ὡς καὶ ἐν 60 E “πολλὰς μοι φησὶν τὸ αὐτὸ ἐνὶ ἑνὶ ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ ἄλλοι ἐν ἄλλῃ ὅψει φαινόμενον...”.
¹⁾ Ὁ Σωκράτης ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὠρίμασε πρὸς θάνατον.
²⁾ Ἐὰν μὲν προηγήται τὸ ὑποκείμενον τοῦ ὀρήματος ξυμβαίνει, ὡς ἐνταῦθα, τίθεται συνήθως κατ' ὀνομαστικὴν, ἐν Παρμενίδ. 134 A “ἐκάστη... τῶν παρ' ἡμῖν ἐπιστήμη τῶν παρ' ἡμῖν ὄντων ἐκάστου ἂν ἐπιστήμη συμβαίνει εἶναι...”, ἐν Φιλήβ.

55 A “Πολλὴ τις, ὡς ἔοικεν, ὁ Σώκρατες, ἀλογία ξυμβαίνει γίνεσθαι, ἐάν τις τὴν ἡδονὴν ὡς ἀγαθὸν ἡμῖν τιθῇται...”, ἂν δ' ἐπὶ τῷ ὀρήματι, τίθεται κατ' αἰτιατικὴν. ὡς ἐν Προτῳ 333 C “Συμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὴν ἐρωτικὴν καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι...”, καὶ ἐν Πολυβ. 9, 23 “διὰ τὸ προσφάτως αὐτὰ γεγενῆσθαι, τελῶς ἐναργῆ συμβαίνει τὴν γνώσιν αὐτῶν ὑπάρχειν...”.
³⁾ Τὸ ὅποιον βέβαια πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ ἀποδείξει λέγεται.
⁴⁾ Ὁ Σωκράτης ἐνόμιζε παρεδίδοτο εἰς βαθυτάτους συλλογισμούς, ὅτε ἡ ἐνέργεια τῶν αἰσθήσεων ἔπανε. Τοῦτο ὁ μέγας φιλόσοφος Hegel παραβάλλει πρὸς τὸν μαγνητισμὸν (Geschicht d. philosoph. II, 51). Ἐν Ποιειδαίᾳ ἔπαθε τοιοῦτόν τι ὁ Σωκράτης, ὡς παραδίδει ὁ Πλάτ. ἐν Συμποσ 220 C “Συννοήσας γὰρ αὐτοὶ ἐωθὲν οὐ εἰστήκει αὐτῷ, οὐκ ἀνίει, ἀλλὰ εἰστήκει ζητῶν. Καὶ ἤδη ἦν μεσημβρία καὶ ἄνθρωποι ἡσθάνοντο, καὶ θαυμάζοντες ἄλλος ἄλλῳ ἔλεγεν, ὅτι Σωκράτης ἐξ ἐωθινοῦ φρονιτίζων τι εἰστήκε. Τελειώσαντες δὲ τινες τῶν Ἰώνων, ἐπειδὴ ἐσπέρα ἦν, δειπνή-

ματος¹ συναγείρεσθαι τε καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ οἰκεῖν κατὰ τὸ δυνατόν² καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ ἐν τῷ ἔπειτα μόνῃν καθ' αὐτὴν ἐκλυομένην ὥσπερ ἐκ δεσμών³ ἐκ τοῦ σώματος; Πάννυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦτό γε θάνατος ὀνομάζεται, λύσις καὶ χωρισμός ψυχῆς ἀπὸ σώματος; Παντάπασι γε, ἦ δ' ὅς. Λύειν δέ γε αὐτήν, ὥς φαμεν, προθυμοῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ φιλοσοφοῦντες ὀρθῶς, καὶ τὸ μελέτημα αὐτὸ τοῦτο ἔστιν τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμός ψυχῆς ἀπὸ σώματος. Ἡ οὐ; Φαίνεται. Οὐκοῦν, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον, γελοῖον ἂν εἶη ἄνδρα παρασκευάζονθ' ἑαυτὸν ἐν τῷ βίῳ ὅτι ἐγγυαίτω ὄντα τοῦ τεθνάναι οὐτῶ⁴ ζῆν, ἥπειθ' ἦκοντος αὐτῷ τούτου⁵ ἔθανακτεῖν; Οὐ γελοῖον; Πῶς δ' οὐ; Τῷ ὄντι ἄρα, ἔφη, ὦ Σιμμία, οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀποθνήσκουσιν μελετῶσι, καὶ τὸ τεθνάναι ἥκιστα αὐτοῖς ἀνθρώπων φοβερόν. Ἐκ τῶνδε δὲ σκοπεῖ. Εἰ γὰρ⁶ διαβέβληνται μὲν πανταχῇ τῷ σώματι, αὐτὴν

σαιτες, καὶ γὰρ θέρος τότε γ' ἦν, χαμῆνεια ἐξενεγκάμενοι ἅμα μὲν ἐν τῷ ψύχει καθηῦδον, ἅμα δὲ ἐφύλαττον αὐτὸν εἰ καὶ τὴν νύκτα ἐοτήξοι. Ὁ δὲ εἰσιῇκει μέχρ' ἕως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχευ' ἔπειτα ὥχετ' ἀπὸ πύλων προσενεζάμενος τῷ ἡλίῳ, ὅρα αὐτόθι καὶ 174 D.

¹) Ἐννοεῖ τὰ διάφορα τοῦ σώματος μέλη, ἅπερ εἶναι ἔδρα τῆς αἰσθητικῆς.

²) Προσδιορίζει μόνον τὸ ἐν τῷ νῦν παρόντι, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον, ὡς ἡδύνατο τις νὰ περιμένῃ ἐκ τῆς συνδέσεως, διότι ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ τοιαύτη ἐπιφύλαξις δὲν εἶναι ῥητή.

³) Ἐν τοῖς χειρογράφοις λέγει καὶ ἡ πρόθεσις ἐκ, ἥτις ἐνίοτε ἐν παραβολαῖς δὲν τίθεται, ἀλλ' ἐξυπακούεται, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. VIII,

545 E "καὶ φῶμεν αὐτὰς (τὰς Μούσας) τραγικῶς, ὡς πρὸς παῖδας ἡμᾶς (ἐνν. πρὸς) παιζούσας καὶ ἐρεσχηλούσας, ὅρα καὶ ἐν Νόμ. X, 905 B. Ὅμως πολλάκις ἡ πρόθεσις ἐπαναλαμβάνεται, ὡς ἐν 82 E "ὥσπερ διὰ εἰργμοῦ διὰ τούτου σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα, καὶ ἐν 115 B "ὥσπερ κατ' ἴχνη κατὰ τὰ νῦν τε εἰρημένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ζῆν."

⁴) Ἀναφέρεται εἰς τὸ, ὅτι ἐγγυαίτω ὄντα τοῦ τεθνάναι. Τοῦτο καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι γελοῖον, ἀλλ' εἶναι γελοῖον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐπόμενον. Τοῦτο ὁ Σωκράτης ὑπέσχετο νὰ ἀποδείξῃ ἐν 64 E.

⁵) Ἀγλαδὴ τοῦ τεθνάναι.

⁶) Ὁ γὰρ εἶναι ἐπεξηγηματικός, διότι προηγείται ἡ δεκτικὴ ἀντωνυμία τῶνδε. Τὸ διαβάλλεσθαι συν-

δὲ καθ' αὐτὴν ἐπιθυμοῦσι τὴν ψυχὴν ἔχειν, τούτου δὲ γιγνομένου εἰ¹ φοβοῦντο καὶ ἀγανακτοῦεν, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη, 68 εἰ μὴ² ἄσμενοι ἐκεῖσε ἴοιεν, οἱ ἀφικομένοις ἐλπίς ἐστίν οὗ διὰ βίου ἡρῶν τυχεῖν· ἡρῶν δὲ φρονήσεως³· ὧς τε διεβέβληντο, τούτου ἀπηλλάχθαι⁴ συνόντος αὐτοῖς; ἢ ἀνθρωπίνων μὲν παιδικῶν⁵ καὶ γυναικῶν καὶ υἱέων ἀποθανόντων πολλοὶ δὴ⁶ ἐκόντες ἡθέλῃσαν εἰς Αἰδοῦ ἐλθεῖν⁷ ὑπὸ ταύτης ἀγόμενοι τῆς ἐλπίδος τῆς τοῦ ὄψεσθαί τε ἐκεῖ, ὧν ἐπεθύμουν, καὶ συνδεσθαι· φρονήσεως δὲ⁸ ἄρα τις τῷ ὄντι ἐρῶν καὶ λαβῶν σφό-

ετάχθη πρὸς δοτικὴν, διότι κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ εἰς ἔχθραν καθίστασθαι, ὡς παρὰ Θουκυδίδ. 8, 81 "ὑπερβάλλον ἐμεγάλυνε (ὁ Ἀλκιβιάδης) τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρνηι, ἵνα — οἷτε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρνηι ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκλείπειν,,," Ὁρα καὶ Εὐρυπίδ. ἐν Ἐκάβ. 846 καὶ ἐν Ἡρακλεῖδ. 422.

¹) Ἐπαναλαμβάνεται ὁ σύνδεσμος ἕνεκα τῆς ἀλλαγῆς τῆς ἐγκλίσεως.

²) Ἐν ᾧ προηγείται ἡ ὑπόθεσις εἰ φοβοῦντο καὶ ἀγανακτοῦεν, ἔπεται ἐνταῦθα ἄλλη ὑπόθεσις, ὡς ἐν Ἀπολογ. 20 C.

³) Ἡ πρότασις αὕτη κεῖται παρενθετικῶς καὶ δὲν κωλύει τὴν ἐξακολουθῆσιν τῆς ἐρωτήσεως.

⁴) Τὸ ἀπαρέμφατον συνδέεται μετὰ τοῦ προηγουμένου τυχεῖν διὰ τοῦ τε· ὑπάρχει ἐλπίς γὰρ τύχῳ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου καθ' ὅλον τὸν βίον ἐπεθύμουν, καὶ γὰρ ἦναι ἀπηλλαγμένοι τούτου συναναστρεφόμενου μετ' αὐτῶν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἦλθον εἰς ἔχθραν.

⁵) Τὰ ἀνθρώπινα ἀντιτίθενται πρὸς τὰ θεῖα παιδικά, ἥτοι τὴν φρόνησιν, τὴν φιλοσοφίαν. Καὶ ἐν Γοργίᾳ 482 A λέγεται "καὶ μὴ θάυμαζε, οὐ ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά, παῦσον ταῦτα λέγουσαν,,."

⁶) Μετὰ τὸ ἐπιθετον πρὸς οὐ χνότατα ἀπαντᾷ τὸ δὴ, ὡς παρ' Ἀριστοφάν. ἐν Σφηξ. 980 "Καίτοι τὸ κατάβα τοῦτο πολλοὺς δὴ πάνυ ἐξηπάτηκεν,, καὶ ἐν Ἰλπ. 411 "πολλὰ δὴ πᾶσι πολλοῖς ἡνεοχόμην ἐκ παιδίου,,."

⁷) Ὁ Ὀρφεὺς κατήλθεν εἰς Αἰδοῦ χάριν τῆς Εὐρυδίκης. Καὶ ἡ Πηνελόπη εὐχεται, ἵνα ἀποθάνῃ, ὅπως ἴδῃ τὸν Ὀδυσσεύα, ἐν Ὀδυσσ. ν 80. Παράβαλλ. Πλάτ. ἐν Συμποσ. 179 D.

⁸) Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐρωτήσεως ἐπέθη μόνον, ὅπως καταστή τὸ δεύτερον παραδοξότερον. Μέχρι τοῦδε ἀπέδειξε μὲν ὁ Πλάτων, ὅτι ὁ μέλλον βίος εἶναι κρείττων τοῦ παρόντος, ἀλλὰ τοὺς δύο βίους χωρίζει ὁ θάνατος, ὅστις θεωρεῖται φοβερός. Δὲν εἶναι ὁμως τοιοῦτος, ἀφ' οὗ ὑπέ-

δρα τὴν αὐτὴν ταύτην¹ ἐλπίδα, μηδαμοῦ ἄλλοθι ἐντεύξεσθαι αὐτῇ ἀξίως λόγου ἢ ἐν Αἰδοῦ, ἀγανακτήσει τε ἀποπνήσκων B καὶ οὐκ ἄσμενος εἶσιν αὐτόσε; Οἴεσθαι² γε χροῖ, εἰάν τῳ ὄντι γε ἦ, ὦ εἰαῖρε, φιλόσοφος· σφόδρα γὰρ αὐτῷ ταῦτα³ δόξει, μηδαμοῦ ἄλλοθι καθαρώς ἐντεύξεσθαι φρονήσει, ἀλλ'⁴ ἢ ἐκεῖ. Εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅπερ ἄρτι⁵ ἔλεγον, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη, εἰ φοβοῖτο τὸν θάνατον ὁ τοιοῦτος; Πολλὴ μέντοι νῆ Δία, ἢ δ' ὅς.

XIII. Οὐκοῦν ἱκανόν σοι τεκμήριον, ἔφη, τοῦτο⁶ ἀνδρός, ὃν ἂν ἴδῃς ἀγανακτοῦντα μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἄρ' ἦν⁷ φιλόσοφος, ἀλλὰ τις φιλοσώματος; Ὁ αὐτὸς⁸ δέ που οὗτος C

μειναν τοῦτον ἄνθρωποι ἀφιλόσοφοι δι' εὐτελεστέρας ἐπιθυμίας, ἐν ᾧ οἱ φιλόσοφοι ἐπιθυμοῦσι τοῦ θανάτου διὰ θειότερους πόθους καὶ εἶναι ἀνδρειότεροι τῶν πολλῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἶναι οἱ μόνοι ἀληθεῖς ἀνδρεῖοι.

¹) Τὴν αὐτὴν ἐλπίδα, ἣν ἔσχον, ὅσοι ἠθέλῃσαν νὰ ἀποθάνωσιν, ὅπως ἴδωσι τὴν γυναῖκα ἢ τοὺς υἱούς.

²) Μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην ὁ Πλάτων, ὅταν αὐτὸς ὁ ἔρωτων ἀποκρίνηται, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 325 C. Τοῦτο τοῦλάχιστον ἔχομεν καθήκον νὰ τὸ πιστεύσωμεν, ὅτι ἄσμενος θέλει πορευθῇ εἰς τὸν Αἶδην.

³) Καὶ ἐνταῦθα ὁ πληθυντικὸς τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας προαγγέλλει τὸ ἐπόμενον ἀπαρέμφατον, ὡς καὶ ἐν 62 D.

⁴) Μετὰ προηγουμένην ἄρνησιν τίθενται καὶ οἱ δύο σύνδεσμοι ἀλλ' ἢ, ὡς παρὰ Θουκυδίδ. 7, 50 "ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ὁ Νικίας εἶναι ὁμοίως ἡγανιστοῦτο, ἀλλ' ἢ μὴ φανερώς γε ἀξιῶν γηφρίζεσθαι", Ξενοφ. ἐν Οἰκονομ. II, 13 "Ὅντε γὰρ αὐτὸς ὄργανα χρῆ-

ματα ἐκεκλήμην, ὥστε μανθάνειν, οὔτε ἄλλος πώποτε μοι παρέσχε τὰ θαντοῦ διοικεῖν ἀλλ' ἢ σὺ νυνὶ ἐθέλεις παρέχειν",.

⁵) Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγε πρὸ ὀλίγον, εἶναι τὸ ἐπόμενον.

⁶) Ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Οἰκονομ. IV, 19 "Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο ἡγοῦμαι μέγα τεκμήριον ἄρχοντος ἀρετῆς εἶναι, ὃ ἂν ἐκόντες ἐπώνται καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς παραμένειν ἐθέλωσιν",.

⁷) Τὸ ἄρ' α μετὰ τοῦ παρατατικοῦ δηλοῖ, ὅτι πρότερον ἐλάνθανέ τις καὶ ὅτι νῦν ἀναγνωρίζεται, δηλ. δὲν ἦτο τότε φιλόσοφος, ὅτε ἐθεωρεῖτο τοιοῦτος, Ξενοφ. ἐν Οἰκονομ. I, 20 "Καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἀπαιτηταὶ τινες δέσποιναι προσποιούμεναι ἡδοναί εἶναι, κυβεῖαί τε καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώποις ὁμίλῃαι, αἱ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξαπατηθεῖσι καταφανεῖς γίγνονται, ὅτι λῦπαι ἄρα ἦσαν ἡδοναῖς περιπελεμμέναι",.

⁸) Δηλαδή ὁ νομιζόμενος φιλόσοφος, ἀλλ' ἀγανακτῶν, ὅταν μέλλῃ

τυγχάνει ὢν καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος ἦτοι τὰ ἕτερα¹ τούτων ἢ ἀμφοτέρω. Πάνυ, ἔφη, ἔχει οὕτως, ὡς λέγεις. Ἄρ' οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία, οὐ καὶ ἡ ὀνομαζομένη² ἀνδρεία τοῖς οὕτω διακειμένοις³ μάλιστα προσήκει; Πάντως δήπου, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ⁴ ὀνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπιτοῆσθαι⁵, ἀλλ' ὀλιγώ-
 ρως ἔχειν καὶ κοσμίως, ἄρ' οὐ τούτοις μόνοις προσήκει, τοῖς
 D μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσιν τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν;
 Ἄνάγκη, ἔφη. Εἰ γὰρ ἐθέλεις, ἡ δ' ὅς, ἐννοῆσαι τὴν γε τῶν ἄλλων⁶ ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοι εἶναι ἄτοπος.

νὰ ἀποθάνῃ. Ἡ πρότασις αὕτη ἐπεξηγεῖ τὸ φιλοσοφῶν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡγέρθη ἡ ἀπορία, διὰ τί ὁ Πλάτων δὲν ὀνομάζει τὸν τοιοῦτον φιλήδονον, ὡς ἀναγινώσκουμεν παρ' Ὀλυμπιοδώρῳ. Ἐπὶ Διὰ τί παρέλιπε τὸ φιλήδονον. Ὁ γὰρ φιλοσώματος εἶναι ἂν καὶ φιλήδονος ἢ ὅτι ὁ φιλοσώματος οὗτός ἐστι. Τῶν νεωτέρων ἄλλοι μὲν ἀνευρίσκουσι τὸ φιλήδονον ἐν τῷ φιλοχρημάτῳ, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ φιλοσωμάτῳ. Νομίζομεν, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ φιλήδονον διότι ὁ Πλάτων ἀντιτίθει τὸν φιλόσοφον (δηλ. τὸν θεραπεύοντα τὴν ψυχὴν) πρὸς τὸν φιλοσώματον, ὅστις ἀποβλέπει πρὸς ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, ὅσα τὰ χρήματα καὶ αἱ τιμαί. Πῶς πρέπει νὰ νοηθῶμεν τὸ χωρίον ἐρμηνεύει αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν 82 C. Ὁ δὲ ὁρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἀπασῶν καὶ καρτεροῦσι καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς ἑαυτοὺς οὐ τι οἰκοφθορίαν τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὥπερ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι, οὐδὲ αὖ

ἀτιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρίας δεδιότες, ὥπερ οἱ φίλαρχοί τε καὶ φιλότιμοι, ἐπειτα ἀπέχονται αὐτῶν.

¹) Μειτεχειρίσθη τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἵσως διότι τὸ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος ἔχουσι πολλὰ εἶδη.

²) Διακρίνονται δύο εἶδη ἀρετῶν, αἱ τῶν φιλοσόφων καὶ αἱ τοῦ πλήθους. Ἡ ὀνομαζομένη ἀνδρεία εἶναι ἡ τῶν ἄλλων, ἡ τῶν πολλῶν, δηλ. σημαίνει, ὅτι καὶ ἡ ἐπομένη φράσις, ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι σωφροσύνην. Ἡ ἀνδρεία τῶν πολλῶν ἔχει μόνον τὸ ὄνομα, δὲν εἶναι δὲ καὶ ὄντως τοιαύτη.

³) Τοῦτο ἐπεξηγεῖ διὰ τῆς φράσεως, τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσιν τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν.

⁴) Οἱ πολλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς φιλοσόφους.

⁵) Τὸ πτοεῖσθαι λέγεται ἐπὶ τῆς ταραχῆς τῆς παραγομένης ὑπὸ σφοδρῶν παθῶν.

⁶) Ἄλλοι εἶναι οἱ μὴ φίλοι σοφίας.

Πῶς δὴ, ὦ Σώκρατες; Οἴοθα, ἢ δ' ὅς, ὅτι τὸν θάνατον ἡγοῦνται πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγίστων¹ κακῶν. Καὶ μάλ', ἔφη. Οὐκοῦν φόβῳ μεζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν² οἱ ἀνδρεῖοι τὸν θάνατον, ὅταν ὑπομένωσιν; Ἔστι ταῦτα. Τῷ δεδιέναι ἤρα καὶ δέει ἀνδρεῖοι³ εἶσι πάντες πλὴν οἱ φιλόσοφοι. Καίτοι ἄλογόν γε δέει τινα καὶ δειλὴν ἀνδρεῖον εἶναι. Πάνν μὲν οὖν. Τί δὲ οἱ κόσμοι⁴ αὐτῶν; Οὐ ταῦτ' οὖτο⁵ πεπόνθασιν; ἀκολασίᾳ τινὶ σώφρονές εἰσιν; καίτοι φασὲν γε ἀδύνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως αὐτοῖς συμβαίνει τούτῳ ὅμοιον⁶ τὸ πάθος τὸ περὶ ταύτην τὴν εὐήθη σωφροσύνην· φοβούμενοι γὰρ ἐτέρων ἡδονῶν στερηθῆναι καὶ ἐπιθυμοῦντες ἐκείνων⁷, ἄλλων ἀπέχονται ὑπ' ἄλλων κρατούμενοι. Καίτοι καλοῦσι⁸ γε ἀκολασίαν τὸ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι· ἀλλ' ὅμως συμβαίνει αὐτοῖς κρατῶν⁹ μένοις ὑφ' ἡδονῶν κρατεῖν ἄλλων ἡδονῶν. Τοῦτο δ' ὁμοίον

¹) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι τῶν μεγίστων, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐπομένης φράσεως, φ ό β ω μ ε ζ ό ν ω ν κακώ ν, θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀπορριπτέα, ἀνθ' ἧς δέχονται τὴν γραφὴν με γ ά λ ω ν. Ἀλλ' ὁ Schmidt ὑποστηρίζει τὴν γραφὴν με γ ί σ ι ω ν· διότι τὸ πλῆθος θεωρεῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν δουλείαν τὰ μέγιστα τῶν κακῶν, ἐκ τούτων δὲ πάλιν τὴν δουλείαν ὡς τὸ μεῖζον, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 29 A "οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς θάνατον οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὃν τῶν ἀγαθῶν δεδῆσθαι δ' ὡς εὖ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστίν, καὶ 40 A "ταυτὶ ἄ γε δὴ οἰηθεὶς ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι".

²) Οἱ ἀνδρεῖοι μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ Πλάτων ἀνδρεῖους ὀνομάζει τοὺς μετ' ἐπιστήμης θαρραλέους, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀποδίδει μόνον θάρρος.

³) Δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀνδρεῖοι, ἀλλ' ἀνδρεῖοι ἐκ δειλίας, ὡς φοβούμενοι μεῖζονα κακά.

⁴) Σημαίνει τὸ αὐτό, ὅτι καὶ οἱ σώφρονες.

⁵) Δηλαδὴ πεπόνθασιν, ὅτι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. Ὡς οἱ ἀνδρεῖοι ἐκ δειλίας εἶναι ἀνδρεῖοι, οὕτω καὶ οἱ σώφρονες ἐξ ἀκολασίας εἶναι τοιοῦτοι.

⁶) Ἐν πολλοῖς χειρογράφοις μετὰ τὴν λέξιν ὅμοιον ὑπάρχει τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι, ὅπερ πολλοὶ τῶν ἐκδοτῶν παραλείπουσι, διότι τὸ συμβαίνει εὖρηται καὶ ἄνευ ἀπαρεμφάτου. Πλάτ. ἐν Γοργ. 479 C "συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἢ ἀδικία".

⁷) Ἐννοεῖ ἐκείνας τὰς ἡδονάς, ὧν φοβοῦνται μὴ στερηθῶσιν.

⁸) Ὑποκείμενον δὲν εἶναι οἱ κόσμοι, ἀλλ' εἶναι ἀόριστον.

ἐστιν ὧ¹ νῦν δὴ ἐλέγεται, τῷ τρόπῳ τινὰ δι' ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονησθαι. *Εοικε γάρ. *Ω μακάριε Σιμμία, μὴ γὰρ οὐχ αὕτη ἢ ἡ ὁρθὴ πρὸς ἀρετὴν ἀλλαγὴ², ἡδονὰς πρὸς ἡδονὰς καὶ λύπας πρὸς λύπας καὶ φόβον πρὸς φόβον καταλλάττεσθαι καὶ μεῖζω πρὸς ἐλάττω, ὥσπερ νομίσματα, ἀλλ' ἢ ἐκεῖνο μόνον τὸ Β νόμισμα ὁρθόν³, ἀντὶ οὗ δεῖ ἅπαντα ταῦτα καταλλάττεσθαι, φρόνησις, καὶ τούτου⁴ μὲν πάντα καὶ μετὰ τούτου ὠνούμενά⁵ τε καὶ πιπρασκόμενα τῷ ὄντι ἢ καὶ ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ξυλλήβδην ἀληθῆς ἀρετῇ μετὰ φρονήσεως, καὶ

¹) Ἐγένετο ἔλξις ἀντὶ, τοῦ τῷ, ὃ νῦν δὴ ἐλέγεται.

²) Κοινῶς δὲν φέρεται ἡ ἱεξις ἀλλαγῆς, ἣν ἔχουσιν χειρόγραφά τινα καὶ ὁ Ἰάμβλιχος. Ὁ Wyttenbach εἵκασεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἡ ὁρθὴ ἢ ἀρετῇ, ὅπερ ἠθέληεν εἶναι πάντως σαφέστερον. Οἱ παραλείποντες τὴν ἀλλαγὴν νοοῦσι τὴν ὁδόν, ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ εἴπῃ μᾶλλον εὐθέτα ὁ δὲ οὗτος. Φαίνεται δὲ πιθανώτερον ὅτι δέον νὰ δεχθῶμεν τὴν ἀλλαγὴν, ὥς δεικνύει καὶ τὸ ἐπόμενον καταλλάττεσθαι. Κατὰ τὸν Grosse ὁ προσδιορισμὸς πρὸς ἀρετὴν ἀνήκει εἰς τὸ ἀλλαγῇ, ὥς συντάσσεται καὶ τὸ ἐπόμενον ὅημα. Τοιαύτη ὁμως σύνταξις δὲν παρέχει ἔννοιαν ὁρθῆς διότι δὲν πρόκειται περὶ ἀλλαγῆς ἡδονῶν καὶ λυπῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ περὶ ἀλλαγῆς ἡδονῶν καὶ λυπῶν πρὸς ἀλλήλας, δηλ. περὶ προτιμῆσεως μεῖζονος ἡδονῆς ἀντὶ μικροτέρας καὶ προτιμῆσεως μικροτέρας λύπης ἀντὶ μεῖζονος. Διὰ τοῦτο ὁ προσδιορισμὸς πρὸς ἀρετὴν ἀνήκει εἰς τὸ ἐπίθετον ὁρθῇ, δηλ. φοβοῦμαι, μήπως αὕτη ἢ ἀλλαγὴ δὲν ἦναι ὁρθὴ πρὸς

ἀπόκτησιν ἀρετῆς. Οὕτως συντάσσεται ὁ Stallbaum.

³) Γνήσιον. ἀκρίβηλον. Τὰ ὀήματα τὰ δηλοῦνται ἀνταλλαγῇ συντάσσονται πρὸς ἀπλὴν γενικὴν, ἐνίστε δὲ προστίθεται καὶ ἡ ἀντί, ὥς ἐνσταθῆ, καὶ Ἰσοκράτ. ἐν Ἀρχιδάμ. 138 B "κάλλιον ἐστὶν ἀντὶ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀντικαταλλάσσεσθαι",.

⁴) Ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην φρονήσιν. Κατὰ τὸν Schneider καὶ τὸν Wohlrab ἡ φράσις καὶ τούτου μὲν πάντα ἀποτελεῖ ἰδίαν πρότασιν, καὶ εἰς ταύτην ἀνήκουσι τὰ πάντα. Ἡ γενικὴ ὁμως συναπτεῖα μετὰ τῶν ἐπομένων μετοχῶν ὠνούμενα καὶ πιπρασκόμενα. Τὸ πάντα ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων ἀνδρεία κτλ. Διὰ τοῦτο τοῦ νομίσματος, ἥτοι τῆς φρονήσεως, καὶ μετὰ ταύτης ὅλα ἀγοραζόμενα καὶ πωλούμενα εἶναι πραγματικά, τὸ χωρὶον θεωρεῖται ὥς δυσκολώτατον ὑπὸ τῶν ἐρημνιῶν.

⁵) Τὸ ὠνούμενα ἐνσταθῆ ἔχει παθητικὴν σημασίαν, ὥς τὸ πρῶτον χωρὶ μὲν ἐν Πολιτικ. 301 F, ἐπιφθεγγόμενα ἐν Σοφιστ. 257 C

προσγιγνομένων¹ καὶ ἀπογιγνομένων καὶ ἡδονῶν καὶ φόβων καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων χωριζόμενα² δὲ φρονήσεως καὶ ἀλλατιόμενα ἀντὶ ἀλλήλων, μὴ σκιαγραφία³ τις ἢ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ καὶ τῷ ὄντι ἀνδραποδώδης τε καὶ οὐδὲν ὑγιὲς οὐδ' ἀληθὲς ἔχῃ, τὸ δ' ἀληθὲς⁴ τῷ ὄντι ἢ κάθαρσις τις τῶν τοιούτων πάντων, καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ αὐτὴ ἡ φρόνησις καθαρμός⁵ τις ἢ. Καὶ κινδυνεύουσι C καὶ οἱ τὰς τελετὰς⁶ ἡμῖν οὗτοι καταστήσαντες οὐ φαῦλοι εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι⁷ αἰνίτεσθαι, ὅτι, ὅς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος⁸ εἰς Αἶδον ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται, ὁ δὲ κε-

μυόμενος ἐν Πολιτεία X, 604 E.

¹) Σημαίνουσιν ὅτι καὶ αἱ προηγούμενα μετοχαί, ὡς οὐ μέγα καὶ πιπρασόμενα.

²) Περιμένε τις γενικὰς ἀπολύτους, χωριζόμενων καὶ ἀλλατιόμενων, ὡς ἔνεκα κακοφωνίας ἀπέφυγεν. Αἱ μετοχαί εἶναι μὲν γένους οὐδετέρου, ἀλλ' ἀναφέρονται εἰς τὰς ἡδονάς.

³) Ἐκ σκιάς εἰκῶν, ἀπατηλὴ εἰκῶν, *adumbrata imago*, ὡς λέγει ὁ Κικέρων ἐν *Tusc.* 3, 2, 3.

⁴) Ἀντιτίθεται πρὸς τὴν σκιαγραφίαν.

⁵) Ὁ καθαρμός ἦτο ὁ πρῶτος βαθμὸς τῶν συνήθων τελετῶν.

⁶) Τελεταί εἶναι τὰ μυστήρια, διὰ δὲ τῆς ἐπομένης ἀντωνυμίας δηλοῖ τοὺς γνωστούς ὡς Πλάτ. ἐν *Γοργ.* 472 A "Ἀριστοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἔστιν ἐν Πυθοῖ τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα, . . . Τὸ καθιστάναι μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ ἰδρύσεως τελετῶν καὶ ἀγώνων, ὡς παρ' Εὐριπίδ. ἐν *Βάκχ.* 21 "κάκει χορεύσας

καὶ καταστήσας ἐμὰς τελετὰς, καὶ Ἰσοκράτ. ἐν ἀρχῇ τοῦ *Πανηγυρ.* "Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς παρηγύρεις συναγαγόντων καὶ τοὺς γυμνικὸν ἀγῶνα καταστήσαντων, . . . Τὸ φαῦλος ἐνταῦθα σημαίνει ἐλαφρὸς, ἀουλλόγιτος.

⁷) Ὁ Πλάτων τὰ φιλοσοφικά αὐτοῦ θεωρήματα κυροῖ καὶ δι' ἀρχαίων μύθων καὶ συνηθειῶν. Ὅρα *Εἰσαγωγ.* εἰς *Γοργ.* σελ. 38. Τὸ αἰνίτεσθαι μεταχειρίζεται ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῆς σκοτεινῆς γλώσσης τῶν μυστηρίων καὶ ἐπὶ τοῦ μαντείου ἐν Ἀπολογ. 21 B.

⁸) Ἀμυσταγώγητος καὶ ἀκατήγητος. Κατὰ τὸν *Grosse* τὸ μὲν ἀμύητος ἀναφέρεται εἰς τὰ μικρά, τὸ δὲ ἀτέλεστος εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια. Τοιαύτη τις ἔννοια ὑπάρχει ἐν τῷ ὁμηρ. ὕμνῳ εἰς *Δῆμητρον*, 480 "Ὀλβιος, ὅς τὰδ' ὅπως ἐπιχθονίων ἀνθρώπων ὅς δ' ἀτελής ἱερῶν, ὅς τ' ἄμμορος, οὐποδ' ὁμοίως αἶσαν ἔχει φθίμενός περ ὑπὸ ζόφῳ εὐρώεντι, . . . Φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων ἐλαβε ταῦτα παρὰ τῶν Ὀρφικῶν, ὡς

καθαυόμενος τε καὶ τετελεσμένος ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκήσει. Εἰοὶ γὰρ δὴ, ὥς φασιν οἱ περὶ τὰς τελετὰς ¹, ναρθηκο-
 D φόροι ² μὲν πολλοί, βάκχοι ³ δέ τε παῦροι· οὗτοι δ' εἰοὶ κατὰ
 τὴν ἐμὴν δόξαν οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκότες ὀρθῶς. Ὡν ⁴
 δὴ καὶ ἐγὼ κατὰ γε τὸ δυνατόν οὐδὲν ἀπέλιπον ⁵ ἐν τῷ βίῳ,
 ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προϋθυμήθην γενέσθαι. Εἰ δ' ὀρθῶς προϋ-

λέγει ὁ Ὀλυμπιόδωρος "Διόπερ καὶ
 παρῳδαῖ ἔπος Ὀρφικὸν τὸ λέγον·
 οὐ τοῖσι δ' ἡμῶν ἀτέλειος, ὥσπερ
 ἐν βορβόρῳ κείσεται ἐν "Αἰδου,,
 Παραπλήσια ἔλεγεν ὁ Μουσαῖος καὶ
 ὁ νῖός αὐτοῦ, Πλάτ., ἐν Πολιτ. II,
 363 C "Μουσαῖος δὲ τούτων νεανι-
 κώτερα τὰγαθὰ καὶ ὁ νῖός αὐτοῦ
 παρὰ θεῶν διδόασι τοῖς δικαίοις· εἰς
 "Αἰδου γὰρ ἀγαγόντες τῷ λόγῳ καὶ
 κατακλινάντες, καὶ συμπόσιον τῶν
 δοίων κατασκευάσαντες ἑσπεφανω-
 μένους ποιοῦσι τὸν ἅπαντα χρόνον
 ἤδη διάγειν μεθύνοντας, ἡγησάμενοι
 κάλλιστον ἀρετῆς μισθὸν μὲθ' ἡν
 αἰώνων, τοὺς δὲ ἀνοσίους αὖ καὶ
 ἀδίκους εἰς πηλὸν τινα κατορύττου-
 σιν ἐν "Αἰδου καὶ κοσκίνῳ ὕδωρ
 ἀναγκάζουσι φέρειν,, "Ορα καὶ 364 E.
 Ὁ Διογένης ὁμῶς κατεφρόνει τοῦ-
 των, Διογένης Λαέρτ. VI, 39 "Ἀξι-
 ούντων Ἀθηναίων μνηθῆναι αὐτὸν
 καὶ λεγόντων ὡς ἐν "Αἰδου προσ-
 δοίας οἱ μεμνημένοι τυγχάνουσι,
 Γελοῖτον, ἔφη, εἰ Ἀγησίλαος μὲν καὶ
 Ἐπαμεινώνδας ἐν τῷ βορβόρῳ διά-
 ξουσιν, εὐτελεῖς δὲ τινες μεμνημένοι
 ἐν ταῖς μακάρων νήσοις ἔσονται,,

¹) Ἀηλαδὴ οἱ τετελεσμένοι.

²) Εἶναι Ὀρφικὸς στίχος περιπε-
 ρὼν εἰς παροιμίαν, Νάρθηξ εἶναι

φυτὸν ἐλαφρόν, καλαμοειδές, ὅπερ οἱ
 βακχευταὶ ἔφερον κατὰ τὰς τελετὰς
 αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ναρθηκο-
 φόροι ἐκαλοῦντο.

³) Βάκχος ἐλέγετο οὐ μόνον ὁ
 Διόνυσος, ἀλλὰ καὶ ὁ τελῶν τὰ ὄργια
 τούτου τοῦ θεοῦ. "Ορα Σχολ. εἰς
 Ἀριστοφάν., Ἰππ. 406. Δὲν εἶναι ὁ-
 λοὶ ἐνθουσιασμένοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
 ὅσοι φέρουσιν ἐξωτερικὰ σημεῖα.
 Παραπλήσιον λέγεται παρὰ τῷ Εὐδαγγ.
 Μάρκ. 20, 16 "πολλοὶ γὰρ εἰσὶ κλη-
 τοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί,, "Εν ἁλ-
 λαις λέξεσιν ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ,
 ὅτι πολλοὶ μὲν φαίνονται φιλόσοφοι,
 ὀλίγοι δὲ πράγματι ὑπάρχουσι τοιοῦ-
 τοι.

⁴) Ἡ γενικὴ συντακτεὰ μετὰ τοῦ
 γενέσθαι, ὅπερ δέχεται τὴν πτώσιν
 ταύτην, ὡς καὶ τὸ εἶναι, Ἀριστοφάν.
 ἐν Πλούτ. 869 "ἡ τῶν πονηρῶν
 ἦοθα καὶ τοιχωρύχων,, "Ενίοτε ὁμῶς
 προστίθεται τὸ εἰς ἡ τῖς, εἰς ὃ
 ἀνήκει ἡ γενικὴ, ὡς Πλάτ., ἐν Γοργ.
 525 D "ὧν ἐγὼ φημι ἓνα καὶ Ἀρ-
 χέλαον ἔσθαι,, καὶ Ἀριστοφάν. ἐν
 Πλούτ. 826 "δῆλον ὅτι τῶν χρη-
 σιῶν τις, ὡς ἔοικας εἶ,,

⁵) Ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐπόμενον,
 παντὶ τρόπῳ προϋθυμή-
 θην.

θυμήθην καὶ τι ἡνώσασμεν¹, ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφές εἰσόμεθα, ἂν θεὸς ἐθέλῃ², ὀλίγον ὕστερον, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ. Ταῦτ' οὖν ἐγώ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης ἀπολογοῦμαι³, ὥς εἰκότως ὑμᾶς τε ἀπολείπων καὶ τοὺς ἐνθάδε δεσπότας οὐ χαλεπῶς φέρω οὐδ' ἀγανακτῶ ἡγούμενος κἀκεῖ οὐδὲν ἥτιον ἢ ἐνθάδε δεσπόταις τε ἀγαθοῖς ἐντεύξεσθαι καὶ ἑταίροις τοῖς δὲ πολλοῖς⁴ ἀπιστίαν παρέχει⁵. Εἴ τι οὖν ἡμῖν πιθανώτερός ἐστι ἐν τῇ ἀπολογία ἢ τοῖς Ἀθηναίων δικασταῖς, εἴ ἂν ἔχοι⁶.

XIV. Εἰπόντος δὲ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν δὲ Κέβης ἔφη· ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ἔμοιγε δοκεῖ καλῶς⁷ λέγεσθαι, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, μή⁸, ἐπειδὴν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, οὐδαμοῦ

¹) Ἐγένετο ἀλλαγὴ τοῦ ἀριθμοῦ, ὅπερ ἐνίοτε ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Ξενοφ. ἐν Οἰκονομ. 21, 9 ἐν Κύρ Παιδ. 4, 5, 39 καὶ ἀλλαχοῦ. Σημειωτέον δ', ὅτι εὐρεῖται καὶ ἡ γραφὴ ἡ ν ο σ α μ η ν, ἣν ἐδέξαντο οὗτοι Heindorf, οὗτοι Schanz καὶ ἄλλοι. Ἡμεῖς δὲν παρελάβομεν τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, διότι φέρεται ἐν ἐνὶ μόνῳ χειρογράφῳ, διότι τὸ ἀνύεσθαι ἢ ἀνύεσθαι, ὡς παρατηρεῖ οὗτοι K. Hermann, μόνον διὰ διορθώσεων εἰσῆχθη, καὶ διότι, ἂν τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τρέφωμεν εἰς ἐνικὸν χάριν συμφωνίας, ὅμως ἡ ἀσυμφωνία πάλιν διατηρεῖται ἐν τῷ εἰσόμεθα.

²) Προσδιορίζει τὴν ἐπομένην φράσιν, ὀλίγον ὕστερον.

³) Ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου, δηλ. ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ὑποσχέσεως, ἣν ἔδωκεν ἐν 63 D καὶ 63 E. Ἄλλ' ὅμως δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι ἤδη τὸν λόγον ἀποδοῦναι., Τὸ εἰκότως συντακτι-

κῶς ἀνήκει εἰς τὸ χαλεπῶς φέρω οὐδ' ἀγανακτῶ ἀπολογοῦμαι, ὅτι δικαίως δὲν δυσαρεστοῦμαι.

⁴) Ἐν τῷ τρίτῳ προσώπῳ τῶν ὁρημάτων ἐνίοτε παραλείπεται τὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' ἐννοεῖται τὸ τοῦτο ἢ τὸ πρᾶγμα, ὡς ἐν Θεαιτ. 171 A. Ἐπειτά γε τοῦτ' ἔχει (τὸ πρᾶγμα) κομψότατον., ἐν Πρωταγόρ. 312 A. Εἰ μὲν τι τοῖς ἔμπροσθεν ἔοικεν, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος.

⁵) Ἡ προηγουμένη ὑπόθεσις λογικῶς εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆςδε τῆς ἀποδόσεως.

⁶) Ἐπειδὴ ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν, π ο λ ὺ ν φ ὁ β ο ν πα ρ ε χ ε ι, ἔπεται τὸ μή, ὡς καὶ ἐν 88 C. Ἐἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν... μὴ οὐδενὸς ἄξιον εἶμεν κριταῖ ἢ καὶ τὰ πρᾶγματα ἅπιστα ἦ., Ὁ Κέβης πολὺν ὀρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους εἶναι μὲν καλοὶ, πρέπει ὅμως πρῶτον νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι μετὰ θάνατον διαμένει ἡ ψυχὴ, διότι

ἔτι ἢ, ἀλλ' ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ διαφθείρεται τε καὶ ἀπολλύεται, ἢ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκῃ· εὐθὺς¹ ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος καὶ ἐκβαίνουσα ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνός² διασκεδασθεῖσα οἴχεται διαπτομένη καὶ οὐδὲν³ ἔτι οὐδαμοῦ ἢ· ἐπεὶ εἶπερ εἴη που αὐτὴ καθ' αὐτὴν συνηθροισμένη⁴ καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν, ὧν σὺ νῦν δὴ διήλθες, πολλὴ ἂν ἐλπίς εἴη καὶ καλή, ὡς Σώκρατες, ὡς ἀληθῆς ἐστιν ἃ σὺ λέγεις. Β' Ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης παραμυθίας⁵ δεῖται καὶ πί-

ἂν μὴ τοῦτο ὑπάρχῃ, ἡ βάσις τῶν εἰρημένων καταπίπτει καὶ δὴ κακῶς ποιοῦσιν οἱ φιλόσοφοι ἐπιθυμοῦντες τοῦ θανάτου.

1) Τοῖς ἐρμηνευταῖς παρέχει δυσκολίαν, ὅτι ἡ πρότασις στερεῖται συνδέσμων. Τινὲς εἰκάζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ ὁ καὶ ἂν ὄντως ὁ σύνδεσμος οὗτος ὑπῆρχε, πάντως ἀπήλλασσεν ἡμᾶς οὐχὶ μικρὰς δυσκολίας. Ὁ Heindorf συνδέει τὴν φράσιν εὐθὺς ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος μετὰ τῶν ἡγουμένων. Οὕτως ἄρχεται νέα πρότασις ἐκ τοῦ καὶ ἐκβαίνουσα, ἀλλὰ κατὰ τὸν Stallbaum δὲν δύναται νὰ γίνῃ τοιοῦτος χωρισμός διότι αἱ λέξεις εὐθὺς καὶ τοῦ σώματος πρέπει νὰ ρωθῶνται καὶ εἰς τὸ ἐκβαίνουσα. Κατὰ τὸν Fischer λείπει ὁ σύνδεσμος, διότι ἡ πρότασις αὕτη ἐξηγεῖ τὸν τρόπον τῆς ἀπωλείας τῆς ψυχῆς, ὅπερ δὲν φαίνεται ἀπίθανον.

2) Ἐκ τοῦ Ὁμήρου ἐλήφθη ἡ παραβολὴ ἐν Ἰλιάδ. Ψ' 100 "ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς ἥντις καπνὸς ὄχρεο τετριγνία". Ταύτην καὶ ἀλλαχοῦ 84 B μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων "ὅπως μὴ διασπασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλ-

λαγῇ τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἀνέμων διαφρασηθεῖσα καὶ διαπτομένη οἴχεται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ἢ, καὶ Σέξτι. ὁ ἔμπειρ. πρὸς μαθηματ. 8, 321 "Καὶ καθ' αὐτὰς δὲ διαμέρονται (αἱ ψυχαί)· καὶ οὐχ ὥς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκουρος, ἀπολυθεῖσαι τῶν σωμάτων, καπνοῦ δίκην σκιδνάνται...".

3) Ἐπειδὴ ἡ πρότασις ἐξαριᾶται ἐκ ῥήματος σημαίνοντος φόβον, περιεμένομεν μὴ δὲ ν, μὴ δαμοῦ, ἀλλὰ παραπλήσιον ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἐπομένοις 76 B "φοβοῦμαι, μὴ αὐτοῖς τῆνικαδὲ οὐκέτι ἢ ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀξίως οἷός τε τοῦτο ποιῆσαι". Ὅσοι δὲν δέχονται τὸν εἰρημένον τρόπον τῆς ἐξηγήσεως τοῦ αὐσυνδέτου, ὥς ὁ Hirschig καὶ ὁ Schanz. θέτουν ἐν ἀγκύλαις τὴν φράσιν οὐχεται διαπτομένη καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ἢ.

4) Τὸ συνηθροισμένη λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προηγούμενον διασκεδασθεῖσα.

5) Παραμυθία ἐνιαυθα δὲν σημαίνει παρηγορίαν, ἀλλὰ πειθῶ διὰ μαρτυριῶν, ἀποδείξιν, ὥς τὸ παραμυθεῖσθαι ἐν 83A "οὕτω παραλαβοῦσα ἡ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυ-

στεως, ὥς ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δύναμιν¹ ἔχει καὶ φρόνησιν. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Σωκράτης, ὦ Κέβης. Ἀλλὰ τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει διαμυθολογῶμεν², εἴτε εἰκὸς οὕτως ἔχειν εἴτε μή; Ἐγώ γε οὖν, ἔφη ὁ Κέβης, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι, ἥτινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐτῶν. Οὐκ οὖν γ' ἂν οἶμαι, ἢ δ' ὅς ὁ Σωκράτης, εἰπεῖν τινὰ τῶν ἀκούσαντα, οὐδ' εἰ κωμωδιοποιός³ εἴη, ὥς ἀδολεσχῶ⁴ καὶ οὐ περὶ προσηκόντων τοὺς λόγους ποιῶμαι. Εἰ οὖν δοκεῖ, χρὴ διασκοπεῖσθαι.

C

χὴν ἡρέμα παραμυθεῖται καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ. „ Ἐχει ἀνάγκην οὐχὶ μικρὰς πειθοῦς καὶ βεβαιώσεως.

¹) Ἡ μὲν δύναμις δηλοῖ τὴν ζωτικὴν ἐνεργεῖαν κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον, ἡ δὲ φρόνησις τὴν δύναμιν τοῦ νοεῖν. Ἡ προσθήκη αὕτη πρὸς ὁρισμὸν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὥς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ὀρίζονται ταύτην, εἶναι οὐσιώδους, διότι ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς ὑπαρξὶς ἀπαντᾷ ἥδη παρ' Ὀμήρῳ, ἀλλὰ παρὰ τοῦτω ἡ δύναμις τοῦ νοεῖν, ἥτοι αἱ φρένες, συνδέονται μετὰ τοῦ σώματος. Ὅρα εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 5. Λιὰ τοῦτο ἐν Ἀίδου τὰ εἶδωλα, ὅπως νοήσωσι, πίνουσιν αἷμα. Ὅρα Ὀδυσσ. Α, 96. Ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἄνευ ἐνεργείας καὶ νοήσεως οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει, διότι τοιαύτην ἀθανασίαν ἔχει καὶ τὸ σῶμα.

²) Μετὰ τινος μειριοφροσύνης λέγει τὴν φιλοσοφικὴν ἐρευναν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διαμυθολογήσιν. Ὅρα καὶ 61 E. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ: „ Τί οὖν μῦθος τὰ λεγόμενα ὑπὸ Σωκράτους; ἢ τὴν ἐξ ἐπομένον πλίστιν μυθολογίαν ἐκάλε-

σεν ὁ Σωκράτης, οἷός ἐστιν ὁ προκειμένος λόγος; κατασκευάζει γὰρ τὴν μὲν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας ὀρμώμενος, ἀλλ' ἐκ τινος ἐπομένου, τοῦ μεταβάλλειν τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν εἰς ἄλληλα. Ταύτην οὖν μυθολογίαν εἶπεν. „

³) Ταῦτα εἶναι ὑπαινιγμὸς εἰς τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους, νομίζοντος, ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ ἡ φιλοσοφία καθ' ὅλου δὲν ἀσχολεῖται εἰς πρακτικὰ ἀντικείμενα. Τονδαντὶον κατὰ τὸν Σωκράτη ἡ φιλοσοφία ἐξετάζει τὰ μέγιστα ζητήματα τοῦ βίου. Οὐ μόνον ὁ Ἀριστοφάνης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι κωμικοὶ ἔσκωψαν τὸν Σωκράτη. Ὁ Εὐπολὺς ἔλεγε: „ μισῶ δ' ἐγὼ καὶ Σωκράτην τὸν πτωχὸν ἀδολεσχήν, ὃς τὰλλα μὲν πεφρόντικεν, ὁπόθεν δὲ καταφαγεῖν ἔχοι, τοῦτου κατημέληκεν. „ καὶ ὁ Ἀμεινίας παρὰ Διογένη. τῷ Λαερτί. II, 28 „ Σώκρατες, ἀνδρῶν βέλτιστ' ὄλγιων, πολλῶν δὲ ματαιόταθ', ἡκεῖς καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς, καρτερικός τ' εἶ. Πόθεν ἂν σοὶ χλαῖνα γένοιτο; Τουτί τὸ κακὸν τῶν σκυτοτόμων καὶ ἐπήρειαν γεγέννηται. „

⁴) Ἡ ἀδολεσχία ἀπεδίδετο πᾶσι

XV. Σκεψώμεθα δὲ αὐτὸ ¹ τῇδὲ πη, εἴτ' ἄρα ἐν "Αἰδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων εἶτε καὶ οὐ. Παλαιῶς ² μὲν οὖν ἔστι τις λόγος, οὗ μεμνήμεθα ³, ὥς εἰσὶν ἐν-

τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν κωμικῶν. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Πλάτων τῇ ἐπομένῃ ἐρευνῇ ἀποδίδει οὐχὶ μικρὰν σπουδαίοντα καὶ ὅτι τὸ διαμυθολογεῖν δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ κατὰ γράμμα.

¹ Κατὰ τὸν Heindorf, τὸν Stallbaum καὶ τὸν Ast τὸ μὲν αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα εἶτε—εἶτε, τὸ δὲ τῇδὲ πη εἰς τὴν πρότασιν, ἣτις ἄρχεται ἐκ τῆς φράσεως, παλαιὸς μὲν οὖν. Κατὰ τὸν Schmidt ὁμοῦς καὶ τὸν K. Hermann πιθανώτερον, ὅτι τὸ μὲν αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα, τὸ δὲ τῇδὲ πη εἰς τὰ ἀμέσως ἐπόμενα. Ὡς ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ἐκ ταύτης τῆς ὁψεως, ἂν ὁ μῦθος περὶ τῆς διατριβῆς τῶν ψυχῶν ἐν "Αἰδου ἴσται ἀληθὴς ἢ μή. Τὸ συμπέρασμα τῆς ὅλης ἐρεῦνης κεῖται ἐν 107 A "Παντὸς μᾶλλον ἄρα ψυχὴ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον, καὶ τῷ ὄντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν "Αἰδου."

² Ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι πρῶτοι οἱ Αἰγύπτιοι εἶπον περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ μετεμψυχώσεως II, 123 "Πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἶπον οἱ εἰπόντες ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος εἰς ἄλλα ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται, ἐπεὶ δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πτερινά, αὖτις ἐς ἀνθρώπου γινόμενον ἐσδύνει" τὴν περιήλυνον δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρι-

χιλίοις ἔτεσι. Τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἕλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἔκγονῳ ἐόντι τῶν ἐγὼ εἰδώς τὰ σφύματα σὺ γράφω. Λέγων πρὸς τοὺς φαίνεται, ὅτι ἐγγονεῖ τοὺς Ὀρφικοὺς καὶ τοὺς Πυθαγορείους, νεωτέρους δὲ Ἑμπεδοκλῆα τὸν Ἀκραγαντῖνον, ὅστις ἔλεγε κατὰ Διογένη. Λαέρτ. VIII, 77 "Ἦδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κοῦρὸς τε, κόρη τε, θάμνος τ', οἰωνός τε, καὶ ἐξ ἄλως ἔμπυρος ἔχθρς," καὶ Πλάτ. ἐν Μένων. 81 B "Λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν, ὅσοι θεοὶ εἰσιν. . . φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοιῇ μὲν τελευτᾷ, ὃ δὲ ἀποθνήσκειν καλοῦσι, τοιῇ δὲ πάλιν γίνεσθαι, ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε." Ἡ περὶ μετεμψυχώσεως δόξα ἴσως προήλθεν ἐκ τῆς παραδόξου σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ὁμοιότητος, ἣν ἀνθρώποι διαφόρων αἰώνων ἔχουσι μετ' ἀλλήλων, καὶ ἐκ τῆς ὁμοιότητος γενῶν τινῶν ζώων πρὸς τὸν ἀνθρώπον, 81 E. Ταῦτα γράφων εὗρισκω καὶ ἕνα περίεργον σύμπτωσιν, καθ' ἣν ὁ τῶν Αἰγυπτίων λόγος, ὅτι δὴθεν αἱ ψυχαὶ μετὰ τρισχίλια ἔτη ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, εἶναι ἀκριβέστερος διότι ὄντως ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου 1200 π.Χ. ὡς ἔγγιστα μέχρι τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως παρεμπίπτουσι τρισχίλια ἔτη. Ἐν τῷ τελευταίῳ

θένδε ἀφικόμεναι¹ ἐκεῖ, καὶ πάλιν γε δεῦρο ἀφικνοῦνται καὶ γίγνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. Καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πάλιν D γίγνεσθαι² ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας, ἄλλο τι ἢ εἶεν ἂν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐκεῖ; οὐ γὰρ ἂν πού πάλιν ἐγίγνοντο μὴ οὐσαι³, καὶ τοῦτο ἱκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ'⁴ εἶναι, εἰ τῷ

τούτῳ πολέμῳ οἶονεῖ διὰ μετεμψυχώσεως δύναται νὰ εὕρῃ καὶ τὸν Ὀδυσσεύα (τὸν Κολοκοτρώνην), καὶ τὸν Ἀχιλλεῖα (τὸν Ἀνδροῦτσον) καὶ τοὺς ἄλλους ἥρωας Παράδοξος σύμπτωσις!.

1) Δὲν σημαίνει, τὸν ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἐμνημονεύσαμεν, ὡς μεταφράζει ὁ Ficini, quem modo commemoramus, καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ σημαίνει, τὸν ὅποιον ἐνθυμούμεθα.

2) Ὁ Ast συνάπτει τὸ εἰς ἰ μετὰ τοῦ ἀφικόμεναι, δηλ. εἰσὶν ἀφικόμεναι = ἀφικνοῦνται, παρατηρῶν, ὅτι τὸ ἐκεῖ κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐκεῖσε. Πιθανώτερον ἄλλοι, ὡς ὁ Schleiermacher, ὁ K Schmidt ὁ Wohlrab καὶ ἄλλοι, συντάσσουσιν οὕτως· ἐν θένδε ἀφικόμεναι ἐκεῖ εἰσιν. Προέταξε τὴν φράσιν, καθ' ἣν ἡ μετάβασις γίνεται ἐκ τοῦδε τοῦ βίου εἰς τὸν ἄλλον, διότι ὑποτίθεται, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐπλάσθησαν τὸ πρῶτον διὰ τὸν κόσμον τοῦτον καὶ οὐχὶ διὰ τὸν Αἰδην.

3) Τὸ ἀπαρέμφατον ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦτο.

4) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, εἰ μὴ ἡσαν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ πρώτη ἀπόδειξις περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, καθ' ἣς ἡγέρθησαν ἀντιγέρσεις. Ὁ Kunikhardt παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀρχή, καθ' ἣν πάντα εἶναι ἐκ τῶν

ἐναντίων, δὲν ἐφαρμόζεται πανταχοῦ π.χ. οὐδέποτε ἐκ τοῦ ἀδίκου γίνεται τὸ δίκαιον. Ἀλλ' ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ H Schmidt, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ τοῦ εἶναι, ἀλλὰ περὶ τοῦ γίγνεσθαι· διότι ὁ Πλάτων δὲν δισχυρίζεται τόδε· εἴαν τι ἦναι δίκαιον, πρέπει ἐκ τοῦ ἀδίκου νὰ γεννηθῇ καὶ εἴαν τι ἦναι ἀδίκον, ἐκ τοῦ δικαίου, ἥτοι ἐκάστη δικαία πράξις ἐκ τινος ἀδίκου καὶ ἐκάστη ἀδικος πάλιν ἐκ τινος δικαίας πρέπει νὰ γεννηθῇ, ὅπερ πάντως δὲν ἤθελεν εἶναι ἀληθές. Ἀλλὰ τόδε ἂν τι γίνηται δίκαιον, τοῦτο γίνεται μόνον ἐκ τούτου, ὅπερ πρότερον ἦτο ἀδίκον, καὶ ἂν τι γίνηται ἀδίκον, μόνον ἐκ τούτου, ὅπερ πρότερον ἦτο δίκαιον δύναται νὰ γίνῃ. Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα πραγματεύεται περὶ γενέσεως καὶ οὐχὶ περὶ οὐσίας, δηλ. περὶ κατηγορουμένων καὶ οὐχὶ περὶ ὄντων, π.χ. τὸ μέγεθος καθ' ἑαυτό, ἢ ἰδέα τοῦ μεγάλου δὲν δύναται νὰ γίνῃ τὸ ἐναντίον ἐναντῇ. Τοῦτο μαρτυροῦν αἱ φράσεις κατ' ἀνθρώπων καὶ ὁσ' αὐμ' ἔχει γενέσιν κατὰ τὸν Bischoff. Δεύτερον ὁ Kunikhardt παρατηρεῖ ὅτι παρὰ τῷ Πλάτωνι οἰωπηλῶς προϋποτίθεται ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποδιχθῇ, δηλ. ὅτι αἱ ψυχαὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν ἐκ τοῦ σώματος ὑπάρχουσιν· διότι δύνα-

ὅντι φανερόν γίγνεται, ὅτι οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν γίνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων. Εἰ δὲ μὴ ἔστι τοῦτο ¹, ἄλλου ἂν του δέοι λόγου. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Μὴ τοίνυν κατ' ἀνθρώπων, ἢ δ' ὅς, σκόπει μόνον τοῦτο, εἰ βούλει ὄρεσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων ² πάντων καὶ φυτῶν, καὶ ξυλ-

ταί τις τὰ ἀντίετιμ' ὅτι οὐδαμοῦ εἶναι καὶ οὐδὲν εἶναι αἱ ψυχαὶ καὶ κατὰ ταῦτα δὲν δύναται τὰ ἀναβιώσασθαι. Κατὰ τὸν H. Schmidt ὁμοῦς ὁ Πλάτων οὐδόλως διαχωρίζεται, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναβίωσαν καὶ διὰ τοῦτο πρέπει τὰ ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἀντιθέσεως ἐπειράθη, ὥπως ἀποδείξῃ τὴν ἀναβίωσιν τῶν ψυχῶν καὶ ἐντεῦθεν τὰ συμπεράνη τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν μετὰ θάνατον. Ὁ θάνατος εἶναι ψυχῇ μεταβολὴ καὶ ὥς τοιαύτη δὲν δύναται τὴν ὑπαρξιν τὰ φέρει εἰς ἀνυπαρξίαν, ὅπερ οὐδαμοῦ συμβαίνει. Κατὰ τὴν Πλατωνικὴν ταύτην θεωρίαν ἡ ψυχὴ ὁμοιάζει πρὸς τοὺς Διοσκούρους, ὧν ἑκάτερος μίαν ἡμέραν ἦτο ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ μίαν ἐν Ἀΐδου. Τρίτον ὁ Kuenhardt ἀντικρούει τὴν ἀποδείξιν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι, ἂν ὁ θανὼν δὲν ἀναβίῃ, τὰ πάντα ἤθελον καταναλωθῇ εἰς τὸν θάνατον (72D) καὶ οὐδὲν ζῶν ἤθελεν ὑπάρχει, διότι κατὰ τοῦτον δύναται τὰ προὔποιεθ' αἰώνια καὶ ἀνεξάντητος πηγὴ τῆς ζωῆς, ἣτις δίκην πυρὸς μηδεμιᾶς τροφῆς δεομένοσ' οὐδέποτε ἐλαττοῦται, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναγεννήσεως ἐν ἐαυτῇ φέρει. Τοιοῦτόν τι δύναται μὲν τὰ ὑποτεθῆ, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας· διότι ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχει ἀνάλογον. Ὁ Πλάτων ὑποτίθεται, ὅτι

ἐν ἀρχῇ ὠρισμένος ἀριθμὸς ψυχῶν ἐδημιουργήθη, ὅστις οὔτε τὰ αὐξήσῃ οὔτε τὰ ἐλαττωθῇ δύναται, Πλάτ. ἐν Πολιτ. X, 611 A "Τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτως ἐχέτω. Εἰ δ' ἔχει, ἐννοεῖς, ὅτι αἱ ἂν εἴεν αἱ αὐταὶ (ψυχαί). Οὔτε γὰρ ἂν που ἐλάττους γένοιτο μηδεμιᾶς ἀπολλυμένης, οὔτε αὐτὸς πλείους· εἰ γὰρ οἷον τῶν ἀθανάτων πλέον γίγνεται καὶ πάντα ἂν εἴη τελευτῶντα ἀθάνατα;». Ἡ θεωρία αὕτη ἔχει τὸ ἀνάλογον ἐν τῷ ὑλικῷ κόσμῳ, ὅστις οὔτε αὐξάνει, οὔτε ἐλαττοῦται. Δὲν προτιθέμεθα τὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν μετεμψύχωσιν, ἀλλὰ λέγομεν μόνον ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι ἀόρητος, ὥς οἱ ἀνασκευάζοντες αὐτὸν νομίζουσιν. Ὁρα εἰσαγωγ. ἐν σελ. 40.

¹) Δηλαδή τοῦ τὰς ψυχῶν ἡμῶν ἐκεῖ εἶναι.

²) Ἄν ὁμοῦς δὲν γίγῃ φανερόν, ὅτι οἱ ζῶντες γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων, δυνατόν τὰ γίγῃ ἀνάγκη ἄλλης τινὸς ἀποδείξεως.

³) Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα δὲν διαχωρίζεται, ὅτι καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ εἶναι ἀθάνατα, ἀλλὰ θέλει τὰ δεῖξῃ ὅτι ὁ νόμος τῆς ἐκ τῶν ἐναντίων γενέσεως εἶναι γενικός. Ὁ Ὀλύμπιόδωρος λέγει: "Τινὲς ἐκ τούτου τοῦ ἡροειδίου ἀπατηθέντες φήθησαν τὸν Πλάτωνα πᾶσαν ψυχὴν ἀθανάτιζεν. Ἀμείνον δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀμμόνιος

ετέρου πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον;¹ Μείζονος μὲν πράγματος καὶ Β ἐλάττονος μεταξὺ² αὐξήσις καὶ φθίσις, καὶ καλοῦμεν οὕτω τὸ μὲν αὐξάνεσθαι, τὸ δὲ φθίνειν; Ναί, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ διακρίνεσθαι καὶ συγκρίνεσθαι καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι καὶ πάντα οὕτω, κἂν³ εἰ μὴ χρώμεθα τοῖς ὀνόμασιν ἐνιαχοῦ, ἀλλ' ἔργῳ γοῦν πανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον, γίγνεσθαι τε αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων γενέσιν⁴ τε εἶναι ἐξ ἑκατέρου εἰς ἄλληλα; Πάνυ μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς.

XVI Τί οὖν; ἔφη, τῷ ζῆν ἐοίκεν ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐργηγορέναι τὸ καθεύδειν;⁵ Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί; Τὸ τε-
C θνάναι, ἔφη. Οὐκοῦν ἐξ ἀλλήλων τε γίγνεται ταῦτα, εἴπερ ἐναντία ἐστίν, καὶ αἱ γενέσεις εἰσὶν αὐτοῖν⁷ μεταξὺ δύο δυοῖν ὄν-

ται συζγάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

¹) Ἡ γενέσις εἶναι ἀμοιβαία. Ὡς οἱ ἐν τῇ κυκλικῇ κινήσει τῶν ὄντων ἔχομεν δύο ἀντίθετα καὶ δύο γενέσεις. Ἀφ' οὗ ἔδειξεν ὁ Πλάτων τὸν νόμον τῆς γενέσεως ἐκ τῶν ἐναντιῶν. Ὡς περιμένε τις, ἵνα προβῇ εὐθὺς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ζωὴ γεννᾶται ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἀντίστροφον. Δὲν πράττει ὁ μὲν τοῦτο, διότι ἤθελεν εἶναι ἄλμα, τὰ δὲ ἄλματα ἡ φύσις δὲν ἀνέχεται. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ μεταξὺ τίθηται τὴν αὐξήσιν καὶ τὴν φθίνιν. Ἐκ τοῦ μικροῦ γίγνεται μέγα καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου τὸ μικρόν.

²) Ἐτέθη μετὰ τὴν συντακτικὴν πιῶσιν, ὥς τὸ μεγέθυς περὶ ἀντὶ γὰρ εἴπη μεταξὺ μείζονος πράγματος καὶ ἐλάττονος.

³) Ὁ ἄνθρωπος ἀνέκει τῷ ἐπομένῳ ἀπαρεμφάτω ἔχειν, ὥς ἐν Ἀντισθ. 209 E ἡμᾶς δέ, κἂν εἰ βουλομένοιο δρασάμενοι τῶν ἄλων, ἐφ' ἃν ἐμ-

βαλεῖν, καὶ ἐν Φιλήβ. 58 D ἡ καθάπερ τοῦ λευκοῦ πέραν τότε ἔλεγον, κἂν εἰ σμικρόν, καθαρὸν δὲ εἴη. Ἐκ τοῦ ἡγουμένου ὅλματος καὶ οὐ μὲν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν λευκὸν ὅλμα, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρεμφάτον ἀναγκαῖον ἄν εἶναι, ὥς λέγει ὁ Wohlrub.

⁴) Ἐξηγεῖ ἀκριβέστερον τὴν προηγουμένην πρότασιν. Σημαίνει δ' ἡ φράσις ὅτι καὶ ἐν τῇ δε 71 E ἔκ τῶν τεθνεώτων ἂν εἴη γενέσεις εἰς τοὺς ζῶντας,.

⁵) Ἐκ προθέσεως μετεχειρίσθη τοῦτο τὸ παράδειγμα ὁ φιλόσοφος· διότι ἡ ζωὴ ἔχει λόγον πρὸς τὸν θάνατον, ὃν λόγον ἔχει τὸ ἀγρυπνεῖν πρὸς τὸ κοιμάσθαι.

⁶) Ἀντὶ γὰρ εἴπη, καὶ αἱ γενέσεις αὐτοῖν εἰσι δύο μεταξὺ δυοῖν ὄντων. Ὁμοιον ὑπερβατὸν ὑπάρχει ἐν Φιλήβ. 60 C ἡ χωρὶς ἑκάτερον ἑκατέρου θέντες,.

τοιν; Πῶς γὰρ οὐ; Τὴν μὲν τοίνυν ἑτέραν συζυγίαν¹. ὦν νῦν δὴ ἔλεγον, ἐγὼ σοι, ἔφη, ἐρῶ², ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέσεις· σὺ δέ μοι τὴν ἑτέραν. Λέγω δὲ τὸ μὲν καθεύδειν, τὸ δὲ ἐργηγορέναι καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐργηγορέναι γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐργηγορέναι τὸ καθεύδειν, καὶ τὰς γενέσεις D αὐτοῖν τὴν μὲν καταδαρθάνειν εἶναι, τὴν δὲ ἀνεγείρεσθαι. Ἰκάνως σοι, ἔφη, ἢ οὐ; Πάνυ μὲν οὖν. Λέγε δὴ μοι καὶ σὺ³, ἔφη, οὐτις περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. Οὐκ ἐναντίον μὲν φῆς τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἶναι; Ἐγώ γε. Γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναί. Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τί τὸ γιγνόμενον; Τὸ τεθνηκός, ἔφη. Τί δέ, ἢ δ' ὅς, ἐκ τοῦ τεθνεώτος; Ἀναγκαῖον, ἔφη, ὁμολογεῖν οὐ τὸ ζῶν⁴. Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὦ Κέβης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ ζῶντες γίγνονται; Φαίνεται, ἔφη. Εἰσὶν ἄρα, ἔφη, αἱ ψυ- E χαὶ ἡμῶν ἐν Ἀΐδου. Ἔοικεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖν⁵ γενεσέοιν τοῖν περὶ ταῦτα ἢ γ' ἑτέρα σαφὲς οὔσα τυγχάνει; Τὸ γὰρ ἀποθνήσκειν σαφὲς δήπου⁶, ἢ οὐ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πῶς οὖν, ἢ δ' ὅς, ποιήσομεν; Οὐκ ἀνταποδώσομεν⁷ τὴν ἐναντίαν γένεσιν.

¹) Λέγει συζυγίαν τὴν σύζευξιν τῶν δύο ἀντιθέτων, καὶ τὸ καθεύδειν καὶ τὸ ἐργηγορέναι.

²) Ἐκ τοῦ ἐρῶ ἐξυπακούεται τὸ ἐρεῖς.

³) Ὡς εἶπον ἐγώ. Δὲν λέγει ὁ Σωκράτης, ὅπως αὐτὸς ὁ Κέβης καὶ ἀναλογία ὁμολογήσῃ ἐκεῖνο, περὶ οὗ πρόκειται.

⁴) Ἀπαρέμματα καὶ μετοχὰς μεταχειρίζεται ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ.

⁵) Οἱ αἰτικοὶ πεζογράφοι θέτουσι συχνάκις τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον ἀντὶ τοῦ θηλυκοῦ, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. X, 898 H "τούτοιον τοῖν κινήσονται".

⁶) Τὸ δὴ π ο ν τίθεται ἐπὶ τῶν ἀληθῶν ἐξ ἀντικειμένου.

⁷) Ἀνταποδιδόναι ἐνταῦθα σημαίνει τιθέναι τι, ὅπερ ἄλλῃ τινὶ ἀντιτίθεται ἢ ἀνταποκρίνεται, ὡς ἐν Φιλήβ. 40 D "οὐκ ἀνταποδοτέον ταῖς λύπαις τε καὶ ἡδοναῖς τὴν τοῦτων ἀντίστορον ἔξιν ἐν ἐκείνοις". Τοῦτο ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως. Ἰσχυρὰ ὄντως ἀπόδειξις εἶναι τοῦτο ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Σωκράτους καὶ κατὰ τῆς ἀντιρρήσεως τοῦ Kunhardt διότι ἂν ὑποιεθῇ, ὅτι ὑπάρχει μόνον θνήσκειν ἄνευ τοῦ ἀναβιώσεσθαι, κατὰ τοῦτο ἡ φύσις γίνεται χωλὴ, ἐν ᾗ ἐν τοῖς ἀναλόγοις εἶναι ἀρτία, π. χ. εἰς τὸ κοιμᾶσθαι ἀντίστοιχον εἶναι τὸ ἐργηγορέναι.

ἀλλὰ ταύτῃ χολῇ ἔσται ἡ φύσις; ¹ Ἡ ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν τινὰ γένεσιν; Πάντως που, ἔφη. Τίνα ταύτην; Τὸ ἀναβιώσκεισθαι ². Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, εἶπερ ἔστι τὸ ἀναβιώσκεισθαι, ἐκ τῶν τεθνεώτων ἂν εἴη γένεσις εἰς τοὺς ζῶντας αὕτη, τὸ ἀναβιώσκεισθαι; Πάνυ γε. Ὁμολογεῖται ἄρα ἡμῶν καὶ ταύτῃ τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων γεγενῆσθαι οὐδὲν ἥτιον ἢ τοὺς τεθνεώτας ἐκ τῶν ζώντων· τοῦτον δὲ ὄντως ἱκανόν που ἐδόκει ³ τεκμήριον εἶναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι που, ὅθεν δὴ ⁴ πάλιν γίγνεσθαι. Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν.

XVII. Ἰδὲ ⁵ τοίνυν οὕτως, ἔφη, ὦ Κέβης, ὅτι οὐδ' ἀδίκως ⁶ ὁμολογήκαμεν, ὥς ἔμοι δοκεῖ. Εἰ γὰρ μὴ ἀεὶ ἀνταποδίδοι ⁷ τὰ ἕτερα τοῖς ἐτέροις γιγνόμενα, ὥσπερ εἰ κύκλῳ περιόντα, ἀλλ' εὐθεὶά τις εἴη ἡ γένεσις ἐκ τοῦ ἐτέρου μόνον εἰς τὸ καταντικρὺ καὶ μὴ ἀνακάμπτοι ⁸ πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον μηδὲ καμπῆν

¹) Τὰ δύο ἀντίθετα παραβάλλει πρὸς δύο πόδας, ἔφ' ὧν ἴσταιται ἡ φύσις, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Κίμων. 16 "παρακαλῶν μήτε τὴν Ἑλλάδα χολῇ, μήτε τὴν πόλιν ἐτερόζυγα περιμδεῖν γεγενημένην".

²) Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ γένεσις αὕτη.

³) Μετεχειρίσθη παρατατικόν, διότι ἀναφέρεται εἰς ὅσα ἐρρήθησαν πρότερον ἐν 70 C καὶ D.

⁴) Ὁ Heindorf εἰκάζει, ὅτι τὸ δὴ πρέπει νὰ τρέφωμεν εἰς δεῖ, ἢ τὸ γίγνεσθαι εἰς γίγνονταί, ὅπως μὴ τὸ ἀναφορικὸν ὅθεν φέρεται εἰς ἀπαρέμφατον. Οὕτως ὁμως πρέπει νὰ διορθώσωμεν καὶ πλεῖστα ἄλλα χωρία. ἐν οἷς ὑπάρχει ὁμοία σύνταξις, ὥς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Αναβάθ. II, 21 "Οὔτοι δὲ ἔ-

λεγον, ὅτι πολλοὺς φάει Ἀγριαῖος εἶναι Πέροας ἐναντιοὺς βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος, Σοφοκλ. Ἡλέτιοι 413 "ἐκ τε τοῦδ' ἄνω βλαστειν βρύοντα θαλλόν, ἢ κατὰσκιον πᾶσαν γενέσθαι τὴν Μυκηναίων χθόνα, "Ὅρα καὶ κατωτέρω 109 B.

⁵) Κατὰ τὸν Grosse ἐντεῦθεν ἀρχεται νέα ἀπόδειξις κατ' αὐτόν (τρίτη), ὁρθῶς ὁμως παρατηρεῖ ὁ Schneider, ὅτι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα δὲν εἶναι νέα ἀποδείξεις, ἀλλ' ἐνίσχυσις τῆς προηγουμένης.

⁶) Οὐχὶ ἀνευ αἰτίας, ὥς τὸ δικαίως λέγειν σημαίνει ὁρθῶς λέγειν 73 C.

⁷) Αἱ φράσεις ἀνακάμπτοι καὶ καμπὴν ποιεῖτο ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ σιαδίου, οὐ ἐν τῷ τέλει ὑλήρ-

ποιῶτω, οἷοθ' οἷ πάντα τελευτῶντα ¹ τὸ αὐτὸ σχῆμα ἂν σχοίη καὶ τὸ αὐτὸ πάθος ἂν πάθῃ καὶ παύσαιοτο γιγνόμενα; Πῶς λέγεις; ² ἔφη, Οὐδὲν χαλεπὸν, ἢ δ' ὅς, ἐννοῆσαι ³ ὃ λέγω· ἀλλ' οἷον εἰ τὸ καταδαρθάνειν μὲν εἴη, τὸ δ' ἀνεγείρεσθαι μὴ ἀνταποδιδούη γιγνόμενον ἐκ τοῦ καθεύδοντος ⁴, οἷοθ' οἷ τελευτῶντα πάντα ἂν λῆρον ⁵ τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειεν καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαινέτο ⁶ διὰ τὸ καὶ τᾶλλα πάντα ταυτὸν ἐκείνῳ πεπονθέναι,

χεν ἡ καμπὴ ἢ ὁ καμπήρ, ἐνθα ἔσιρπον οἱ σταδιοδρομοῦντες. Περιέχει δ' ἡ φράσις ἀνακαμπτοὶ πάλιν πλεονασμόν, ὡς ἐν 105 Α'· πάλιν δὲ ἀναμνησκόν.

¹) Κατὰ δύο τρόπους δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ μετοχή, ἢ ἐπιρρηματικῶς τελευταῖον, ἢ λήγοντα, παυόμενα.

²) Ὅταν ὁ Πλάτων θέλῃ νὰ ἀναπτύξῃ θεωρίαν τινὰ ἐκτενέστερον, ὑποτίθῃσιν, ὅτι πρόσωπόν τι ἐκ τῶν διαλεγομένων δὲν ἐννοεῖ τὰ λεγόμενα.

³) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ ἐννοήσασιν δηλ. ὃ λέγω, οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοήσασιν, ἥτοι ὃ λέγω, δὲν παρέχει δυσκολίαν εἰς ἐκείνους, οἵτινες δύνανται νὰ ἐννοήσασιν. Ἡ γραφὴ ὅμως ἐννοῆσαι εἶναι ἀπλουσιότερα καὶ προτιμᾶται ἐπὶ τῶν πλείστων ἐκδοτῶν.

⁴) Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν.

⁵) Ὅτι ἐν τέλει ὅλα τὸν μῦθον τοῦ Ἐνδυμῖonos δύναται νὰ ἀποδείξωσι φλυαρίαν, δηλ. μηδεμίαν ἀξίαν ἔχοντα ὡς παρὰ Λίῳ τῷ Χρυσοστόμῳ 32, 384 D· "αὐτὸν γὰρ οἶμαι τὸν Ἰόῖονα λῆρον ἀποφαίνετε, τὸν ἐν τῷ τροχῷ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐνδεδεμέ-

ρον καὶ κολαζόμενον διὰ τῆς αὐτῆς ἰνᾶ ἀσέβειαν,· Ἐντεῦθεν καὶ ἡ φράσις λῆρος πρὸς τι, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. III. 593 E· "λῆρος πρὸς χρόον τε καὶ ἀργυρόν· ἔστιν ἐκάστοτε τὰ λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ κατὰ πόλιν,· Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. VII, 7, 24· "Ἡρακλείδῃ λῆρος πάντα ἐδόκει εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου,· Ὁ Ἐνδυμῖων οὕτως ἡγαπῆθη ὑπὸ τοῦ Διὸς, ὥστε ἔλαβε παρὰ τοῦ θεοῦ αἰώνιον ὕπνον. Κατὰ τινα μεταγενέστερον μῦθον ὁ Ἐνδυμῖων διέτριβεν ἐπὶ τοῦ θρόνου Λάτμου τῆς Καρίας, ὅπου ἀγαπήσασα αὐτὸν ἡ Σελήνη ἀφῆκε νὰ κοιμηταὶ αἰωνίως ἐν τινι σπηλαίῳ· Ὁ Ὀλυμπιόδωρος νομίζει, ὅτι οὗτος δῆθεν ἦτο ἀστρονόμος,· "Ελέγετο δὲ οὗτος ἀεὶ καθεύδειν διότι ἀστρονόμων ἐπ' ἐρημίας διέτριβε, διὸ καὶ φίλος τῇ Σελήνῃ, ὃ δὴ καὶ περὶ Πτολεμαίου φασί,·

⁶) Ἀλλαγὴ ὑποκειμένου· ἐν ᾧ τὸ προηγούμενον ἔρημα ὑποκειμένου ἔχει τὸ πάντα, τοῦτο ἔχει τὸν Ἐνδυμίωνα ὡς καὶ ἐν Εὐθυδήμ. 275 B. καὶ δὲν ἤθελε θεωρηθῇ ὡς τίποτε ὡς ἐν Γοργ. 456 C· "οὐδαμοῦ ἂν φανῇ τὸν Ιατρὸν, ἀλλ' αἰρεθῆναι

καθεύδειν¹· καὶ ἐν συγκρίνῳ² μὲν πάντα, διακρίνῳ δὲ μή, ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου³ γεγονὸς εἴη, ὁμοῦ πάντα χρήματα. Ὡσαύτως⁴ δέ, ὃ φίλε Κέβης, εἰ ἀποθνήσκοι μὲν πάντα, ὅσα τοῦ ζῆν μεταλάβοι, ἐπειδὴ δὲ ἀποθάνοι, μένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰ τεθνεῶτα καὶ μὴ πάλιν ἀναβιώσκειτο, ἄρ' οὐ πολλὴ ἀνάγκη τελευτῶντα πάντα τεθνάναι καὶ μηδὲν ζῆν; Εἰ γὰρ ἐκ μὲν τῶν ἄλλων⁵ τὰ ζῶντα γίγνῃτο, τὰ δὲ ζῶντα θνήσκοι, τίς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι; Οὐδὲ μία⁶ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὁ Κέβης, ὁ Σώκρατες, ἀλλὰ μοι δοκεῖς παντάπασι ἀληθῆ λέγειν. Ἔστιν γάρ, ἔφη, ὃ Κέβης, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, παντὸς μᾶλλον οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτὰ ταῦτα οὐκ ἐξαπατώμενοι ὁμολογοῦμεν, ἀλλ' ἔστι τῷ ὄντι καὶ τὸ⁷ ἀναβιώσκεισθαι καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι καὶ τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι, [καὶ⁸ ταῖς μὲν γε Ἐλγῶναις ἄμεινον εἶναι, ταῖς δὲ κακαῖς κάκιον].

ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν., καὶ Δημοσθέν. Περὶ τοῦ στεφάν. 356 U “ἐν οἷς οὐδαμοῦ οὐ φανήσῃ γεγονώς. οὐ πρῶτος, οὐ δεύτερος, οὐ τρίτος, οὐ τέταρτος, οὐ πέμπτος, οὐχ ἕκτος, οὐχ ὁποσιοῦν., Τὴν σημασίαν ταύτην διετήρησε τὸ ῥῆμα καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ. Ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἤθελον περιπέσει εἰς αἰώνιον ἔπνον, δ' Ἐνδυμίων δὲν ἤθελε διαφέρει τῶν ἄλλων, ὅπως φαίνεται.

1) Ἐπεξηγεῖ τὸ ταῦτόν.

2) Τὸ συγκρίνεσθαι ἐνταῦθα ἔχει ἀντίθετον σημασίαν τοῦ διακρίνεσθαι, δηλ. ἐνοῦσθαι, συμμύγνυσθαι.

3) Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος ἐδίδασκεν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Οὗτος εἶπε τὴν πολυθρόνητον ῥῆσιν. “Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ, εἰτα τοῦς ἐλθὼν

αὐτὰ διεκόσμησε., Διογένης. Λαέρτ. II, 6. Πλάτ. ἐν Γοργ. 465 D “Τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἂν πολὺ ἦν,

4) Ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον οἶον, δηλ. ὡς τὰ πάντα ἤθελον κοιμᾶσθαι, οὕτω τὰ πάντα ἤθελον ἀποθάνει

5) Δηλαδὴ οὐχὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων.

6) Εἶναι ἐντονώτερον τοῦ οὐδ' ἐμεία ἐννοεῖται δὲ τὸ μηχανή.

7) Τὸ ἄρθρον ἀνήκει οὐ μόνον εἰς τὸ ἀναβιώσκεισθαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γίγνεσθαι καὶ εἶναι.

8) Ἡ ἐπομένη φράσις δὲν δύναται νὰ ᾖται γνησία· διότι οὕτε τοῖς ἡγουμένοις οὕτε τοῖς ἐπομένοις συνάπτεται. Τὸ ἐνταῦθα λεγόμενον δὲν ἀπεδείχθη ἐν τοῖς ἐμπροσθεν καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τεθῇ ὡς πόρισμα

XVIII. Καὶ μὴν¹, ἔφη ὁ Κέβης ὑπολαβών, καὶ κατ' ἐκείνον γε τὸν λόγον, ὦ Σώκρατες, εἰ ἀληθὴς ἐστίν, ὃν οὐκ εἰ-
 ωθας θαμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἡ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις²
 τυγχάνει οὕσα, καὶ κατὰ τοῦτον³ ἀνάγκη πονῆν ἡμᾶς ἐν προ-
 τέρω τινὶ χρόνῳ⁴ μεμαθηκέναι ἢ νῦν ἀναμνησκόμεθα.
 Τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἦν πονῆν ἡμῖν ἡ ψυχὴ. πρὶν ἐν τῷδε
 τῷ ἀνθρωπίνῳ εἶδει⁵ γενέσθαι ὥστε καὶ ταύτῃ ἀθάνατον ἢ 73

τῆς πρώτης ἀποδείξεως. Τοῦτου ἔ-
 νεκεν φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀνάμνησις
 ἐκ τοῦ 63 C "εὐελπίς εἰμι εἶναι τι
 τοῖς τελευτηκόσι καὶ, ὥσπερ γε
 καὶ πάλαι λέγεται, πολλὸν ἄμεινον τοῖς
 ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς... Τὸ χωρίον
 ὁμῶς θεωρεῖ γνήσιον ὁ Vermehren,
 διότι ἐν τῇ δημοτικῇ παραστάσει ἡ
 ἀθανασία τῆς ψυχῆς στενῶς συνδέ-
 εται μετὰ τῆς ἀμοιβῆς καὶ τιμωρίας,
 παραπέμπων εἰς τοὺς Νομ. 959 B
 "τόν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαστον ὄντως
 ἀθάνατον [εἶναι], ψυχὴν ἐπονομα-
 ζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπίεσθαι
 δώσοντα λόγον, καὶ θάπερ ὁ νό-
 μος ὁ πάτριος λέγει, τῷ μὲν
 ἀγαθῷ θαρραλέον, τῷ δὲ κακῷ μάλα
 φοβερόν,...

1) Ἀφ' οὗ ὁ Πλάτων ἀπέδειξε
 τὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς διη-
 νεκοῦς γενέσεως τοῦ θανάτου ἐκ τῆς
 ζωῆς, καὶ τῆς ζωῆς ἐκ τοῦ θανάτου,
 ἥτοι τὴν ὑπαρξίν πρὸ τοῦ θανάτου
 καὶ μετ' αὐτόν, τὰ δύο μέρη τοῦ
 πορίσματος χωρίζει καὶ ἀποδεικνύει,
 ὅτι ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀληθές
 καὶ δὴ πρῶτον ὅτι ἡ ψυχὴ ἤδη ἔ-
 πρεπε νᾶ ὑπάρχει πρὸ τῆς γενέσεως
 τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ἀπόδειξιν λαμ-
 βάνει ἐκ τούτου, ὅτι τὸ μαρθάνειν
 οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀνάμνησις ἐκεί-
 νου, ὅτις ἐγίνωσκεν ἤδη πρὸ τῆς

γεννήσεως. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη εἶναι
 σπουδαία, διότι διὰ ταύτης ἀποδει-
 κνύεται ὅτι ἡ ψυχὴ εἶχε νόησιν πρὶν
 εἰσελθῆ εἰς τὸ σῶμα. "Ορα εἰσαγωγ.,
 ἐν σελίδ. 43.

2) Τοῦτο ἀναπτύσσει ὁ Πλάτων ἐν
 Μένωνι 81 C "ἅτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀ-
 θανάτος τε οὕσα καὶ πολλάκις γε-
 γονυῖα, καὶ ἑωρακυῖα καὶ τὰ ἐνθάδε
 καὶ τὰ ἐν "Αἴδου καὶ πάντα χρήματα,
 οὐκ ἔστιν ὅ τι οὐ μεμάρηκεν, ὥστε
 οὐδὲν θανάσιον περὶ ἀρετῆς καὶ
 περὶ ἄλλων ὁδῶν τε εἶναι αὐτὴν ἀνα-
 μνησθῆναι ἢ γε καὶ πρότερον ἡπί-
 στατο. "Ατε γὰρ τῆς φύσεως ἀπάσης
 συγγενοῦς οὐσης, καὶ μεμαθηκυίας
 τῆς ψυχῆς ἅπαντα, οὐδὲν κωλύει ἐν
 μόνον ἀναμνησθῆναι, ὃ δὴ μάθησιν
 καλοῦσιν ἄνθρωποι, τᾶλλα πάντα
 αὐτόν ἀνευρεῖν, εἴαν τις ἀνδρείος ἦ
 καὶ μὴ ἀποκάμνη ζητῶν· τὸ γὰρ
 ζητεῖν ἅμα καὶ τὸ μαρθάνειν ἀνά-
 μνησις ὅλον ἐστίν... Παράβαλλ. καὶ
 Φαῖδρ. 249 C.

3) Ἐπαναλαμβάνει τὴν προηγου-
 μένην φράσιν καὶ κατ' ἐκείνον
 γε τὸν λόγον.

4) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν
 πρότερόν ποτε, ἣν ἀλλαχοῦ
 μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων.

5) Πρὸς δὴλωσιν τῆς αὐτῆς ἐν-
 νοίας ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὰς

φυγὴν τι ἔοικεν εἶναι. Ἄλλ' ὃ Κέβης, ἔφη ὁ Σιμυίας ὑπολαβὼν, ποῖαι τούτων αἱ ἀποδείξεις; Ὑπόμνησόν με· οὐ γὰρ σφόδρα ἐν τῷ παρόντι μέμνημαι. Ἐνὶ μὲν λόγῳ¹, ἔφη ὁ Κέβης, καλλίστῳ, οὐ ἐρωτώμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἐάν τις καλῶς ἐρωτᾷ, αὐτοὶ λέγουσιν πάντα, ἣ ἔχει· καίτοι εἰ μὴ ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἐπιστήμη ἐνοῦσα καὶ δοθὼς λόγος, οὐκ ἂν οἱοί τ' ἦσαν τοῦτο ποιήσιν². ἔπειτα³ ἐάν τις ἐπὶ τὰ διαγράμματα⁴ ἄγῃ ἢ ἄλλο
 Β τι τῶν τοιούτων, ἐνταῦθα σαφέστατα κατηγορεῖ⁵, οὐ τοῦτο οὕτως

φράσεις, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπου ἐῖδει, πρὶν εἰς τὸ δεῖν τὸ εἶδος ἐλθεῖν, πρὶν εἰς ἀνθρώπου εἶδος τε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι.

¹) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐννοεῖται ἡ φράσις, ὑπομνήσασε.

²) Ὁ μέλλων τοῦ ἀπαρεμμάτου μετὰ δυνητικὰ ὅρημα ἀπαντᾷ λίαν σπανίως.

³) Εἰς τὸ ἔπειτα πρῶτος ὁ Heintzsch προσέκρινε· διότι ὁ Πλάτων ἐνταῦθα δὲν προσθέτει νέαν ἀπόδειξιν, ἀλλὰ διὰ παραδείγματος τὸ πρῶτον ἐξηγεῖ. Διὰ τοῦτο νομίζει, οὐ δέον νὰ δισφραθῇ εἰς ἐπεῖτοι, τὴν δὲ ἐκασίαν ἐπιδοκιμάζουσιν ὁ Stallbaum καὶ ὁ Karl Hermann δοῦναι παρατηρεῖ. οὐ ὁ Κέβης διαφρήδην λέγει, οὐ μίαν μόνην καλλίστην ἀπόδειξιν θὰ φέρῃ. Κατὰ δὲ τὸν Vermehren τὸ ἔπειτα μᾶλλον ἀρμόζει νὰ τρέψωμεν εἰς ἀντίκτα. Ὁ Funkhanel ὑποστηρίζει μὲν τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων, ὅμως παρατηρεῖ, οὐ ἂν ταῦτα εἶχον ἐπεῖτοι, ἀναμφιβόλως ἡ γραφὴ αὕτη ἦθελεν ἐπιδοκιμασθῇ. Οὗτος ἐξηγεῖ τὸ ἔπειτα διὰ τοῦ ὥστε, κατὰ τοῦτο, *quum res ita se habeat*

ἀλλὰ δὲν φέρει παραδείγματα, ἐν οἷς τὸ ἔπειτα ἔχει τοιαύτην σημασίαν. Διὰ τοῦτο ὁρθῶς ποιῶν ὁ H Schmidt διατηρεῖ τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων, δηλ. τὸ ἔπειτα, ὅπερ ἀποδίδει εἰς τὸ προηγούμενον μὲν, ὡς ἐν Πρωταγόρῃ. 310 C. “καὶ ἐμὲν ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ ἵεναι, ἔπειτα μοι λίαν πόρρω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι, καὶ ἐν 342 D “εἰ γὰρ ἐθέλει τις Λακεδαιμονίων τῷ φανλοτάτῳ συγγενέσθαι, καὶ μὲν πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις εὐρήσει αὐτὸν φανλόντινα φαινόμενον, ἔπειτα, ὅπου ἂν τύχῃ τῶν λεγομένων, ἐνέβαλε ὅρημα ἄξιον λόγου βραχὺ καὶ συνεστραμμένον, ἐν Πολιτ. I. 336 B “Καὶ ὁ Θρασύμαχος πολλάκις μὲν καὶ διαλεγόμενων ἡμῶν μεταξὺ ὄρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου, ἔπειτα ὑπὸ τῶν παρακαθημένων διεκωλύετο βουλομένων διακοῦσαι τὸν λόγον, Οἷτως ὁ Πλάτων πρῶτον μὲν λέγει γενικῶς, εἶτα δ' εἰδικῶς λαμβάνων τὸ παράδειγμα ἐκ τῶν μαθηματικῶν.

⁴) Διαγράμματα εἶναι τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, *descriptiones*, ὡς μεταφράζει ὁ Κικέρων ἐν Tuscul. I, 17, 38.

⁵) Ἐνταῦθα τὸ κατηγορεῖν σημαί-

ἔχει. *Εἰ δὲ μὴ ταύτη γε, ἔφη, πείθῃ ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, σκέψαι, ἂν τῇδέ πῃ σοι σκοποῦμένῳ συνδόξῃ. Ἀπιστοῖς γὰρ δὴ, πῶς ἡ καλουμένη μάθησις ἀνάμνησις ἐστιν; Ἀπιστῶ μὲν ἔγωγε, ἣ δ' ὅς ὁ Σιμμίας, οὐ, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἔφη, δέομαι μαθεῖν¹, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι καὶ σχεδὸν γε, ἐξ ὧν Κέβης ἐπεχείρησε λέγειν, ἥδη μέμνημαι καὶ πείθομαι οὐδὲν μετιᾶν ἥτιον ἀκούοιμι νῦν, πῇ οὐ ἐπεχείρησας λέγειν. Τῇ δ' ἔγωγε², ἣ δ' ὅς. Ὁμολογοῦμεν γὰρ³ δῖ' ἵπον, εἴ τίς τι ὁ ἀναμνησθήσεται, δεῖν αὐτὸν τοῦτο πρότερόν ποτε ἐπίστασθαι⁴.*

ναι ἔλκειν, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ 1, 1, 3 "ἐμφαίνεται τὸ νεῦρόν αὐτοῖς, ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοσίαν. Ἀντάται μὲν τὸ ὅημα νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπροσώπων, ὡς τὸ ἐδὴ λωσέ, προσημαίνει, δέξεται, ἀλλὰ συνήθως λαμβάνεται ὡς προσωπικὸν ἔχον ὑποκειμενον τὸ, ὁ ἄγων ἐπὶ τὰ διαγράμματα.

¹) Πάντα τὰ χειρόγραφα ἄνευ ἐξαιρέσεως ἔχουσι μαθεῖν, ἀλλὰ πρῶτως ὁ Serran εὖρε δυσκολίαν, διότι καὶ δὲν ἤθελον ἀρμόζει εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, ἂν ὁ Σιμμίας ἔλεγε, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μάθῃ τὸ μάθημα περὶ τῆς ἀναμνήσεως, ἥτοι τὴν οὐσίαν αὐτῆς, καὶ διότι τὸ ἄρθρον πρὸ τοῦ ἀναμνησθῆναι ἠθέληεν εἶναι ἀναγκαῖον. Διὰ τὴν δυσκολίαν ταύτην μεταφράσται καὶ κριτικοὶ τρέπονται εἰς διορθώσεις. Ὁ Serran, ὁ Schleiermacher καὶ ὁ Ast ὅλως ἐξαλείφουσι τὸ μαθεῖν (ὁ τελευταῖος τρέπει καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰς αὐτοῦ τοῦτον) ὁ δὲ Wyttenbach δὲν μεταβάλλει τὸ μαθεῖν, ἀλλὰ τίθειον ἢ (διαζευκτ.) πρὸ τῆς περὶ, ὁ Forster τρέπει τὸ μαθεῖν εἰς μάλλον, ὁ

Heindorf, ὁ Bekker, ὁ Schanz καὶ ἄλλοι μεταβάλλουσι τοῦτο εἰς παθεῖν. Ἡ διορθώσις τοῦ Heindorf δὲν εἶναι ἀτυχής, διότι ἡ ἀντιρροπὴ τοῦ Schleiermacher, ὅτι τὸ ἀναμνησθῆναι δὲν δύναται νὰ εἰκονισθῇ ὡς πάθος, δὲν εἶναι ὀρθή, ὡς γίνεται ὅλον μετ' ὀλίγον 73 D "Ὁδοῦν, ἣ δ' ὅς, τὸ τοιοῦτον ἀνάμνησις τίς ἐστι; μάλιστα μέντοι, ὅταν τις τοῦτο πάθῃ περὶ ἐκεῖνα ἃ ὑπὸ χρόνου καὶ τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν ἥδη ἐπελέλητο;... Ὁ H. Schmidt ὁμοῦς ἄνευ διορθώσεως ἐρμηνεύει τὸ χωρίον. "Ἐχω ἀνάγκην ἴσα ἴσα τοῦτο νὰ μάθω, περὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ λόγος, δηλ. νὰ ἀναμνησθῶ. Ὁ Σιμμίας εὐφυνῶς ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὴν ὁμωνυμίαν.

²) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται τὸ ἐπεχείρησα λέγειν, Κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐπεχείρησα νὰ λέγω.

³) Ὁ γὰρ ἐνταῦθα εἶναι ἐπεξηγηματικός.

⁴) Ὑπὸ τοῦ Grosse ἐρμηνεύεται, ἐν τῇ διανοίᾳ λαβεῖν τὸ εἶδος τοῦτον,

Πάνν γ' ἔφη. Ἄρ' οὖν καὶ τόδε¹ ὁμολογοῦμεν, ὅταν ἐπιστήμη παραγίγηται τρόπῳ τοιούτῳ, ἀνάμνησιν εἶναι; Λέγω δέ τινα τρόπον τόνδε². ἔάν τις τι ἔτερον³ ἢ ἰδὼν ἢ ἀκούσας ἢ τινα ἄλλην αἰσθησιν λαβὼν μὴ μόνον ἐκείνο⁴ γνῶ, ἀλλὰ καὶ ἔτερον ἐννοήσῃ, οὗ μὴ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἀλλ' ἄλλη, ἄρα οὐχὶ τοῦτο⁵ δικαίως ἐλέγομεν ὅτι ἀνεμνήσθη, οὗ τὴν ἔννοιαν ἔλαβεν; Πῶς λέγεις; Ὅλον τὰ τοιάδε· ἄλλη που ἐπιστήμη ἀνθρώπου καὶ λύ-
 D ρας⁶. Πῶς γάρ οὖν; Οὐκοῦν οἶσθα, ὅτι οἱ ἐρασταί, ὅταν ἴδωσιν λύραν ἢ ἱμάτιον ἢ ἄλλο τι, οἷς τὰ παιδικὰ⁷ αὐτῶν εἶωθε χρῆ-
 σθαι, πάσχοι⁸ τοῦτο· ἔγνωσάν⁹ τε τὴν λύραν καὶ ἐν τῇ δια-

¹) Τοῦτο εἶναι ζήτημα διάφορον τοῦ πρώτου, διότι ἡ ἀνάμνησις γίνεται ἐκ τῶν ἀνομοίων, οἷα ἡ λύρα καὶ ὁ ἀνθρώπος.

²) Ὁ Stallbaum ἀκολουθήσας τῷ Ast ἔγραψε, λέγω δέ τινα τρόπον; τόνδε, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζει ὁ H. Schmidt.

³) Οὕτως ἐφέρετο ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσι μέχρις ὅτου ὑπὸ τοῦ Stallbaum, Ast καὶ ἄλλων κατὰ τινα χειρόγραφα μετεβλήθη εἰς ἑάν τις τι πρότερον ἰδὼν. Πιθανώτερον ὅμως εἶναι τὸ ἔτερον, ὅπερ λέγεται ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπόμενον ἔτερον, ὡς τὰ λατινικὰ alterum alterum. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν 74 C "ὥς ἂν ἄλλο ἰδὼν ἀπὸ ταύτης τῆς ὄψεως ἄλλο ἐννοήσῃς...

⁴) Ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον ἔτερον τι.

⁵) Ἡ ἀντωνυμία συντάσσεται μετὰ τοῦ ἀνεμνήσθη καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπόμενον οὗ τὴν ἔννοιαν ἔλαβεν.

⁶) Καὶ ἐνταῦθα ἐξυπακούεται τὸ ἄλλη ἐπιστήμη. Ὁ Μάξιμος Τύριος ἐν XVI, 7 σελ. 185 λέγει "ἡδη τις καὶ λύραν ἰδὼν ἐμνήσθη τῶν χρησαμένων τῇ λύρᾳ κοῦφον γάρ τι χρῆμα ἀνάμνησις καὶ εὐκολον...

⁷) Παιδικὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης ἢ τοῦ ἔρωτος. Τὸ πληθυντικὸν πάντοτε λαμβάνεται ἐπὶ ἐνὸς προσώπου, ὡς Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 239 A "οὔτε δὴ κρείττω οὔτε ἰσοῦμενον ἐκὼν ἐραστὴς παιδικὰ ἀνέξεται, ἥτις δὲ καὶ ὑποδεέστερον αἰεὶ ἀπεργάζεται, καὶ ἐν Συμπ. 184 D "ὅταν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωσιν ἐραστὴς τε καὶ παιδικὰ, νόμον ἔχων ἐκάτερος...

⁸) Συνήθως συμβαίνει τοῖς ἐρασταῖς. Ἐκ προσθέσεως δ' ὅμως ὁ συγγραφεὺς ἐξελέξατο τὸ πάθος τῶν ἐραστῶν. Τοῦτο ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως.

⁹) Ἐπειδὴ δηλοῖ τὸ συνήθως γι-

νοία ἔλαβον τὸ εἶδος¹ τοῦ παιδός, οὗ ἦν ἡ λύρα; Τοῦτο δέ
 ἔστιν ἀνάμνησις· ὥσπερ καὶ Σιμμίαν τις ἰδὼν πολλάκις Κέβη-
 τος ἀνεμνήσθη, καὶ ἄλλα που μυρία τοιαῦτ' ἂν εἴη. Μυρία
 μέντοι νῆ Δία, ἔφη ὁ Σιμμία. Οὐκοῦν, ἡ δ' ὅς, τὸ τοιοῦτον
 ἀνάμνησίς τις ἔστι; Μάλιστα μέντοι, διὰ τις τοῦτο πάθη περὶ
 ἐκεῖνα, ἃ ὑπὸ χρόνου² καὶ τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν ἤδη ἐπελέληστο;
 Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δέ; ἡ δ' ὅς· ἔστιν ἵππον γεγραμμένον
 ἰδόντα καὶ λύραν γεγραμμένην ἀνθρώπου ἀναμνησθῆναι, καὶ
 Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον Κέβητος ἀναμνησθῆναι; Πάνυ γε
 Οὐκοῦν καὶ Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον αὐτοῦ³ Σιμμίον ἀνα-
 μνησθῆναι; Ἔστι μέντοι, ἔφη.

74

XIX. Ἄρ' οὖν οὐ κατὰ πάντα ταῦτα συμβαίνει τὴν ἀνά-
 μνησιν εἶναι μὲν ἀφ' ὁμοίων⁴, εἶναι δὲ καὶ ἀπ' ἀνομοίων;
 Συμβαίνει. Ἄλλ' ὅταν γε ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἀναμνησθήσκη-
 ταί τις τι, ἄρ' οὐκ ἀναγκαῖον τόδε προσπάσχειν⁵, ἐννοεῖν,
 εἴτε τι ἑλλείπει τοῦτο⁶ κατὰ τὴν ὁμοιότητα εἴτε μὴ ἐκείνου,
 οὗ ἀνεμνήσθη; Ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δὴ⁷, ἡ δ' ὅς, εἰ

γνώμενον, ἤρμωζεν ὁ Πλάτων τὰ με-
 ταχειρισθῆ ἐνεσιῶτα, ἀλλ' ὁ ἐμπει-
 ρικός ἀόριστος εἶναι συνήθης ἐν
 τοιαύτῃ περιστάσει, ὡς κατωτέρω
 113 D "ἐπειδὴν ἀφίκωνται οἱ τετε-
 λευηκότες εἰς τὸν τόπον, οἱ δ' αἰμῶν
 ἕκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδι-
 κάσαντο οἱ τε καλῶς καὶ ὁσίων βιώ-
 σαντες καὶ οἱ μὴ, Παράβαλλ. καὶ
 ἐν Πολιτ. V 462 C

¹) Τὴν μορφήν, τὴν εἰκόνα τοῦ
 παιδός. Προσφυνῶς ὁ φιλόσοφος ἐξε-
 λέξατο τὸ παράδειγμα ἐκ τῶν ἐρω-
 τικῶν σχέσεων, ἐν αἷς ἡ ἀνάμνησις
 εἶναι ταχύτερα καὶ προσφιλεστέρα.

²) Ἐνταῦθα σημαίνει μακρὸν διά-
 στημα χρόνου, ὡς ἐν Κρατ. 414 C
 καὶ ἐν Πρωταγορ. 345 B.

³) Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν εἰκόνα

αὐτοῦ

⁴) Π. χ., ὅταν τις ἴδῃ εἰκόνα, δύ-
 νηται τὰ ἐνθυμηθῆ τὸ ἀντικείμενον,
 οὗ ἡ εἰκὼν. Γίνεται δὲ ἀνάμνησις
 καὶ ἐξ ἀνομοίων, διότι δύναται τις
 ἰδὼν ἵππον τὰ ἀναμνησθῆ ἀνθρώ-
 πον, ἂν τὰ δύο ταῦτα πρότερον ὁ-
 μοῦ εἶδεν.

⁵) Ἐχειν πρόσθετον πάθος· τὸ
 πρῶτον εἶναι ἡ ἀνάμνησις καὶ τὸ
 πρόσθετον ἡ ἐννόησις.

⁶) Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτωσιν· εἴτε
 τοῦτο ἑλλείπει τι ἐκείνου εἴτε μὴ (ἑλ-
 λείπει) δηλ. ἂν τοῦτο κατὰ τι ἦναι
 κατώτερον ἐκείνου κατὰ τὴν ὁμοιό-
 τητα ἢ ἂν δὲν ἦναι.

⁷) Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος εἰσέρ-
 χεται εἰς τὴν ἰδεολογίαν, δι' ἣν πρὸ
 πάντων ἐκτιθήσεται κλέος ἀφθιτον ἐν

ταῦτα οὕτως ἔχει. Φαμέν πού τι εἶναι ἴσον¹, οὐ ξύλον λέγω ξύλον² οὐδὲ λίθον λίθον οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα πάντα ἕτερόν τι, αὐτὸ τὸ ἴσον³. φῶμέν τι εἶναι B ἢ μηδέν; Φῶμεν μέντοι⁴ καὶ Α', ἔφη ὁ Σιμμίας, θαυμαστικῶς γε. Ἡ καὶ ἐπιστάμεθα⁵ αὐτὸ ὃ ἔστιν ἴσον; Πάνυ γε,

τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας. Τὰ εἰρη, δηλ. αἱ ἰδέαι εἶναι ἀσώματοι καὶ ἀμετάβλητοι, αἵτινες αἰωνίως ἐν ὑπερασθητῷ χώρῳ ἐπάρχουσιν καὶ καθ' ὅς τὸ θεῖον τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἐδημιούργησεν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶναι τὰ ἀρχέτυπα τῶν ὄντων. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς μετεῖχε τῆς αἰετοῦ θεωρίας τούτων τῶν ἰδεῶν. Μετὰ τὴν γέννησιν ὅμως καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῆς εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτῶν, καὶ αἱ θεωρίαι, ὅς περὶ αὐτῶν εἶχε, διὰ τοῦ χωρισμοῦ γίνονται ἀσθενέστεραι. διασκοτίζονται καὶ οἰοεὶ κατακοιμίζονται. Ἀντὶ ὅμως τῶν ἀρχέτυπων ἐκείνων ἔρχονται πρὸ τῆς ψυχῆς ὡς εἰκόνες αὐτῶν τὰ εἰδῶλα τοῦ κόσμου. Ταῦτα δὲ τὰ εἰδῶλα ἢ ἀπεικονίσματα, ὡς αἰσθητά, εἶναι καταληπτά τῷ ἀνθρώπῳ. Ὅσονδῆποτε ταῦτα καὶ ἂν ἀπέχῃσι τῶν ἰδεῶν, ὅμως ἔνεκα τῆς ὁμοιότητος τὰ εἰδῶλα ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην τὰ ἀρχέτυπα. Οἱ τύποι, ἐν οἷς τοῦτο γίνεται, εἶναι αἱ ἔννοιαι ἣτοι αἱ γενικαὶ παραστάσεις, ὅς κινῶμεθα δι' ἀφαιρέσεως ἐκ τῶν αἰσθητῶν φαινομένων. Λοιπὸν αἱ μὲν ἰδέαι εἶναι ἅμεσοι τύποι τῆς διανοίας τοῦ θεῖου, αἱ δὲ ἔννοιαι ἅμεσοι τύποι τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Αἱ ἔννοιαι εἶναι οἱ τύποι ἐν οἷς ὁ ἀνθρώπος τὰς

ἰδέας γινώσκει.

¹) Ὁ Πλάτων θέλων τὰ καταστήσει φανερόν, οἱ αἱ ἰδέαι διὰ τῶν ὁμοίων αὐταῖς ἐμφανίσεων διεγείρονται εἰς ἀνάμνησιν, ἐκλέγει τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος οὐ μόνον ἔνεκα τῆς τυχαίας περιστάσεως ὅτι πρότερον περὶ ὁμοιότητος ὁ λόγος ἦτο, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος ἔχει μὲν τὸ κοινὸν γνώρισμα πασῶν τῶν ἰδεῶν, ἔχει ὅμως καὶ τι διακριτικόν, δηλ. ἐν ᾧ τὰ φαινόμενα μεταβάλλονται καὶ οἷς μὲν ταύτην, οἷς δὲ ἐκείνην τὴν μορφήν λαμβάνουσιν, αἱ ἰδέαι μένουσιν αἰωνίως ἴσαι.

²) Δὲν ἔννοῶ ὅτι τὸ ξύλον εἶναι ἴσον μὲν τὸ ξύλον. Τὰ ξύλα καὶ τοὺς λίθους μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων πρὸς δῆλωσιν οὐδὲν ποτε ἀντικειμένου, ὡς ἐν Γοργ. 467 E.

³) Δὲν ἔννοῶ τὰ εἰδῶλα τῶν ἰδεῶν, ἣτοι τὰς ἐμφανίσεις τοῦ φαινομένου κόσμου, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος. Ὅρα καὶ 65 D.

⁴) Τὸ μέντοι ἐπιστάμεθα ἐπὶ καταφατικῆς ἀποκρίσεως. Ἐκ τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως ἐξυπακούεται ἡ φράσις, τί εἶναι.

⁵) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι, Ἡ καὶ ἐπιστάμεθα αὐτὸ ὃ ἔστιν ἴσον; ἀλλὰ πλεῖστα χειρόγραφα παραλείπουσι τὸ ἴσον. Ὁ Heiberg θεωρεῖ τὸ τοῦτο ὡς περιττὴν

ἢ δ' ὅς. Πόθεν λαβόντες αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην; "Αρ' οὐκ¹ ἐξ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἢ ξύλα ἢ λίθους ἢ ἄλλ' ἅττα ἰδόντες ἴσα, ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἐνενοήσαμεν ἕτερον ὃν τούτων; "Η οὐχ' ἕτερόν σοι φαίνεται; Σκόπει δὲ καὶ τῇδε. "Αρ' οὐ λίθοι μὲν ἴσοι καὶ ξύλα ἐνίοτε ταῦτ' ὄντα τῷ² μὲν ἴσα φαίνεται, τῷ δ' οὐ; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; Αὐτὰ τὰ ἴσα³ ἔστιν ὅτε

προσθήκην ἐξήλειψε καὶ τούτῳ ἠκολούθησαν ὁ Bekker καὶ ὁ Stallbaum. Τοῦναντίον ὁ Ast νομίζει ἀναγκαῖον τὸ ἴσον καὶ ἐρμηνεύει αὐτὴν τὴν φῶσιν τῆς ἰσότητος *ipsam aequalitatis naturam*. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζων ὁ H. Schmidt πειράται, ὅπως ἄρῃ οὕτω καὶ τὴν ἐπομένην ἀντίφασιν. 'Ενταῦθα ὁ Πλάτων ἀποδίδει πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις τὴν γνώσιν τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἐν 76 B λέγεται, ὅτι ταύτης οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων στεροῦνται. Κατὰ τὸν εἰρημένον κριτικὸν ἡ ἀντίφασις αἰρεται οὕτως· ἡ πρώτη γνώσις πρέπει νὰ νοῆται ὡς ἄνευ συνειδήσεως ὑπάρχουσα, ἡ ἄλλη ὅμως γνώσις εἶναι ἐπιστημονικὴ συνειδήσις. "Η ἐνταῦθα γνώσις εἶναι ἡ πρώτη, ἡ δὲ ἐν 76 B ἡ δευτέρα. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ πρὸ τῆς γεννήσεως γνώσις εἶναι ἄνευ συνειδήσεως καὶ εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν γέννησιν τοιαύτη καὶ πρέπει εἶ' ἐπιστημονικῆς ὁδοῦ πάλιν νὰ ἀνυρωθῇ εἰς γνώσιν συνειδυῖαν.

¹) 'Αμαρτάνει ὁ Götz νομίζων, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη δηλοῖ ἀρνητικὸν δισχυρισμόν, διότι ἡ ἀπόκρισις ὑποτίθεται καταφατική. Ὁρθῶς δ' ὁ H. Schmidt ἐρμηνεύει· ἂν καὶ τὸ ἴσον ἢ ἰσότης τῶν ἴσων ὄντων εἶναι

διάφορον, ὅμως τὴν γνώσιν ἐκεῖνον ἐκ τούτων ἠνιήσαμεν. Τὴν αὕτην ἐννοίαν ἔχει καὶ μετ' ὀλίγον 74 C ἡ φράσις "ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν ἴσων ἑτέρων ὄντων ἐκεῖνον τοῦ ἴσου ὅμως αὐτοῦ (τοῦ ἴσου) τὴν ἐπιστήμην ἐνενοήκας τε καὶ εἰληφας; ...

²) Σχεδὸν πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τοιτὲ μὲν ἴσα φαίνεται, τοιτὲ δ' οὐ; ἀλλ' ὁ Heindorf ἐρειδόμενος ἐπὶ τινος χειρογράφου καὶ ἐπὶ τοῦ Σχολιαστοῦ μετέβαλεν εἰς, τῷ μὲν ἴσα φαίνεται, τῷ δ' οὐ; ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Wohlrab καὶ ὁ Schanz. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀτυχές, διότι ἂν ἦτο τοιτὲ μὲν — τοιτὲ δέ, τὸ ἐνίοτε ἤθελεν εἶναι περιττόν. Συμβαίνει ἐνίοτε, ἵνα τὰ αὐτὰ αἰσθητὰ ὄντα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄλλῳ μὲν φαίνονται ἴσα, ἄλλῳ δὲ ἄνισα.

³) 'Ενταῦθα ἐπάρχει πολλὴ ἀπορία, διὰ τὴν ὁ Πλάτων μετεχειρίσθη πληθυντικὸν ἀριθμόν, ἐν ᾧ, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ τῆς ἰδέας, ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ἐνικόν, 'Ο' Ολυμπιόδωρος ἐξηγεῖ οὕτως· "Ποιτὲ μὲν ἴσον ποτὲ δὲ αὐτὰ ἴσα λέγει, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀποβλέπων νόας, ὧν ἐν ἑκάστῳ τὸ αὐτὸ ἴσον, ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν. Κατὰ τὸν Ast

Ὁ ἄνισά σοι ἐφάνη; Ἡ ἢ ἰσότης ἀνισότης; Οὐδεπώποτε¹ γε, ὦ Σώκρατες. Οὐ ταῦτόν ἄρα ἐστίν, ἢ δ' ὅς, ταῦτά τε² τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον. Οὐδαμῶς μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν ἴσων³ ἐτέρων ὄντων ἐκείνου τοῦ ἴσου ὅμως αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ἐννεονόηκας τε καὶ εἰληφας; Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν⁴ ἢ ὁμοίου ὄντος τούτοις

¹ *Nugatur ut assolet, Olym-
piodorus*. Οὗτος δὲν εὗρίσκει τι
παράδοξον, διότι κατ' αὐτὸν ἐν τῇ
οὐδετέρῳ πληθυντικῇ μάλιστα τῶν
ἀντωνυμιῶν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὅ-
ψιν ὁ ἀριθμὸς Ἄλλ' ὁ *H. Schmidt*
παρατηρεῖ, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκει-
ται περὶ ἀπλῆς ἀντωνυμίας, ἀλλὰ
περὶ ἐπιθέτου προσδιοριζομένου ἀ-
κριβεστέρον ὑπὸ ἀντωνυμίας. Πρὸς
ἀποδείξιν, ὅτι τὸ πληθυντικὸν κεῖται
ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ, ὁ *Heindorf* παρα-
πέμπει εἰς τὸ χωρίον τοῦ Παρμενίδ.
129 B. Ἐἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ ὁμοιά-
τις ἀνέφαιναν ἀνόμοια γιγνόμενα ἢ
τὰ ἀνόμοια ὅμοια, τέρας ἦν, οἶμαι,
ἦν· εἰ δὲ τὰ τούτων μετέχοντα ἀμφο-
τέρων ἀμφοτέρω ἀποφαίνει πεπον-
θότα, οὐδὲν ἔμοι γε αἰσποῖν δοκεῖ. Φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων μετεχειρίσθη
τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι με-
ταβαίνων ἐκ τῶν πραγμάτων εἰς
τὰς ἰδέας ἐχρήσατο τούτῳ διὰ τὸ
ὁμοιόμορφον. Λοιπὸν ἢ φράσις αὐτὰ
τὰ ἴσα ἀναφέρεται εἰς τὰς ἰδέας,
ὡς μετ' ὀλίγον ἢ φράσις αὐτὸ τὸ
ἴσον. Διὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἀνάγκη
να τρέψωμεν τὸ ἐπόμενον ἢ εἰς ἢ,
ὡς ποιοῦσιν ὁ *Deuschle* καὶ ὁ *Su-
semihl*.

¹) Τὰ ἴσα πράγματα ἐνίοτε φαί-
νονται ἄνισα, ἢ ἰδέα ὅμως τῆς ἰσό-
τητος οὐδέποτε.

²) Διὰ τῆς φράσεως ταῦτα τὰ
ἴσα ἐννοεῖ τὰ πράγματα, τοὺς λί-
θους, τὰ ξύλα. Ὁ Σωκράτης ἐξάγει
τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ὑπάρχει
ταυτότης τῶν ἴσων πραγμάτων καὶ
τῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος.

³) Ἐκ τῶν ἴσων πραγμάτων, εἰ
καὶ εἶναι διάφορα τῆς ἰδέας τῆς ἰσό-
τητος. ὅμως τὴν γνώωιν ταύτης ἔ-
λαβες.

⁴) Ὁλόκληρον τὸ χωρίον ἐκ τῆσδε
τῆς λέξεως μέχρι τῆς φράσεως Πά-
ν ν μ ἐ ν ο ὖ ν ὁ *H. Schmidt*
καὶ ὁ *Susemihl* θεωροῦσι νόθον,
ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζουσιν οἱ ἄλλοι
κριτικοί. Ὅρθως ὁ *Sküllbaurm* λέ-
γει, ὅτι οὐδεὶς θέλει δυνηθῇ νὰ δεῖξη,
πόθεν εἰσέβρυσαν αἱ φράσεις αὗται,
αἵτινες καθ' ἑαυτὰς ἐξεταζόμεναι
φέρουσι τὸ χροῶμα τοῦ Πλατωνικοῦ
λόγου καθαρὸν. Ἐπειτα τούτων ἐξα-
λειφθεῖσων οὐδόλως ἐξηγείται, τί
σκοπεῖ ἢ προηγουμένη ἐκείνη ἐξέτα-
σις τοῦ διπλοῦ εἶδους τῆς ἀναμνή-
σεως ἐν κεφαλ. XVIII. Τὰ ἐκεῖ λε-
γόμενα ὡς λέγει ὁ *Bischoff*, εἶναι
προπαρασκευαστικά καὶ δὲν ἤθελον
ὑπάρχειν, εἰ μὴ ἐμελλον νὰ χρησιμοποι-
σωσιν ἐνταῦθα. Νομίζομεν, ὅτι ὁ
Πλάτων εἶχεν ἀνάγκην νὰ δεῖξη,
ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀνομοίων δύναται
νὰ γεννηθῇ ἀνάμνησις, ὅπως ἐξη-
γήσῃ, τίνι τρόπῳ τὰ ἴσα πράγματα,

ἢ ἀνομοίου; Πάνυ γε. Διαφέρει δέ γε, ἢ δ' ὅς, οὐδέν· ἔως¹ γὰρ ἂν ἄλλο ἰδὼν ἀπὸ ταύτης τῆς ὕψεως ἄλλο ἐννοήσης, εἴτε ὁμοιον εἴτε² ἀνόμοιον, ἀναγκαῖον, ἔφη, αὐτὸ³ ἀνάμνησις γεγο- D νέναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; Ἡ δ' ὅς· ἢ πάσχομεν τι τοιοῦτον περὶ τὰ ἐν τοῖς ξύλοις καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγμεν ἐν τοῖς ἴσοις;⁴ ἄρα φαίνεται ἡμῖν οὕτως ἴσα εἶναι, ὥσπερ αὐτὸ ὃ ἔστιν ἴσον, ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνου⁵ τῷ μὴ τοιοῦτον εἶναι, οἷον τὸ ἴσον, ἢ οὐ-

καίπερ ἀνόμοια τῶν ἰδεῶν, διεγεί-
ρουσαι τὴν ἀνάμνησιν τούτων τῶν
ἰδεῶν.

¹) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ἔως γὰρ ἂν, ὁ δὲ Heindorf ἐπεθύμει νὰ γραφῇ, ὅταν γοῦν. Ὁ Deuschle ὁμῶς, ὁ Bischoff καὶ πλεῖστοι ἄλλοι διατηροῦσιν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *du m m o d o*, εἰ μόνον, ἔαν μόνον. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει ἐν Κρατύλ. 389 E “Ἄλλ’ ὁμῶς ἔως ἂν τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀποδιδῷ, ἔάν τε ἐν ἄλλῳ αἰδήρῳ, ὁμῶς ὁρθῶς ἔχει τὸ ὄργανον, ἔάν τε ἐνθάδε ἔάν τε ἐν βαρβάρῳις τις ποιῇ... Ἀντιῶθι 390 A καὶ 393 D. Τὸ γὰρ δὲν εἶναι περιττόν, διότι ἐπεξηγεῖ τὴν ἡγουμένην πρότασιν, εἰ καὶ ἡ ἐπεξηγήσις ἡδύνατο νὰ γίνη καὶ διὰ τοῦ ἀσυνδέτου.

²) Τὸ εἴτε — εἴτε τίθεται, ὅταν δύνῃται τις νὰ λάβῃ τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο ἀδιαφόρως.

³) Δηλαδή τὸ ἄλλο ἰδόντα — ἄλλο ἐννοῆσαι.

⁴) Κατὰ τὸν Heindorf ἡ πρόθεσις πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ, ἀλλ’ ἡ ἐξάλειψις δὲν φαίνεται ἀναγκαία, διότι ὁ Πλάτων ἀγαπᾷ τὸ πλήρες τῆς ἐκφράσεως.

⁵) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι, ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνου τῷ μὴ τοιοῦ-

τον εἶναι, οἷον τὸ ἴσον, ἢ οὐδέν, ἣν ἀποδοκιμάζει ὁ Heindorf· διότι ἡ σύνταξις εἶναι ἀσυνήθης καὶ διότι ἡ φράσις περιέχει ταυτολογίαν. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ χειρῶν γραφὰ παραλείπονται τὸ μὴ, διορθοῦσι οὕτωσιν ἢ ἐνδεῖ τι ἐκεῖνα τοῦ τοιοῦτον εἶναι. Ἀλλὰ νομίζει, ὅτι τὸ ἐνδεῖν σημαίνει *egere aliquid re*, στερεοῖσθαι πράγματός τι-
νος, ὅπερ δὲν εἶναι ὁρθόν· διότι σημαίνει ἐλ λ ε ῖ π ε ι ν, ἐνδεεστέ-
ρως ἔχειν, εἶναι ἐνδεεστε-
ρον, κατώτερον, ὥς ἐξηγεῖ ὁ Πλάτων ἑαυτὸν μετ’ ὀλίγον ἐν τῇ φράσει, ἐνδεῖ δὲ καὶ ὁ ὀδύναται τοιοῦτον εἶναι καὶ ἐν Κρατ. 432 D “ἢ οὐκ αἰσθάνει, ὅσον ἐνδέουσι αἱ εἰκόνας τὰ αὐτὰ ἔχειν ἐκείνοις ὧν εἰκόνας εἰσὶν, , ὅπου ἀντὶ τῆς γενικῆς κεῖται τὸ ἀπαράμ-
φρατον. Ἐπειδὴ δ’ ἡ φράσις ἐνδεῖ τι-
νος (= εἶναι κατώτερος), ἔχει γενικὴν σημασίαν, προσετέθη ὁ προσδιορι-
σμός τῷ μὴ τοιοῦτον εἶναι, ὅπερ συμφωνεῖ πρὸς τὸν Πλατωνι-
κὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἢ εἶναι κατώτερα ἐκείνου (τῆς ἰσοότητος), διότι δὲν εἶναι ταυτὰ, ὅποῃον εἶναι αὐτὸ τὸ ἴσον. Κατὰ τὸν Wohltab, ὅστις γράφει, ἐκεῖνῳ τῷ τοιοῦ-

δέν ;¹ Καὶ πολὺ γε, ἔφη, ἐνδεῖ. Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν, διὰ τίς τις ἰδὼν ἐννοήσῃ², ὅτι βούλεται³ μὲν τοῦτο, ὃ νῦν ἐγὼ ὀρώ, εἶναι οἷον ἄλλο τι τῶν ὄντων, ἐνδεῖ δὲ καὶ οὐ δύναται τοιοῦτον εἶναι οἷον⁴ ἐκείνο, ἀλλ' ἐστὶν φανυλότερον, ἀναγκαῖόν⁵ πού τὸν τοῦτο ἐννοοῦντα⁶ τυχεῖν προειδότα ἐκείνο, ᾧ φησιν αὐτὸ προσεοικέναι⁷ μὲν, ἐνδεεστερώς δὲ ἔχειν ;⁸ Ἀνάγκη. Τί οὖν ; Τοιοῦτον πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς⁹, ἢ οὐ, περὶ τε τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον ; Παντάπασί γε. Ἀναγκαῖον ἄρα ἡμᾶς προειδέναί τὸ ἴσον¹⁰ πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ὅτε τὸ πρῶτον ἰδόντες τὰ ἴσα ἐνενόησαμεν, οὐ ὁρέγεται μὲν πάντα ταῦτα εἶναι οἷον τὸ ἴσον, ἔχει δὲ ἐνδεεστερώς¹¹. Ἔστι ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, μὴ ἄλλοθεν αὐτὸ ἐννενοηκέναι μηδὲ δυνατὸν εἶναι ἐννοῆσαι¹², ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ ἰδεῖν ἢ ἄψασθαι ἢ ἐκ τινος ἄλλης

τον εἶναι, ἢ φράσις, τοιοῦτον εἶναι οἷον τὸ ἴσον ἰσοδυναμεῖ πρὸς οὐσιαστικόν.

¹) Ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐξυπακούεται τὸ ἐνδεῖ. Ὁμολογουμένως τὰ ἴσα εἶναι κατώτερα τῆς ἰσότητος, ὥς ἐδείχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

²) Ὅταν τις, εἰς ἰδίῃ τι, παρατηρήσῃ, ὅτι τοῦτο, τὸ ὅποιον τῶρα ἐγὼ βλέπω, θέλει μὲν εἶναι τρόπον τινὰ ἄλλο τι τῶν ὄντων (δηλ. εἰς πλησιάσῃ ὅσον οἷον τε εἰς τὴν ιδέαν), ὅμως εἶναι κατώτερον.

³) Τὸ βούλεσθαι καὶ εἶθ' ἐλεῖν λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνύχων, ὥς ἐν 60 B.

⁴) Πρὸ τοῦ οἷον ὑπάρχει ἡ λέξις ἴσον, ἣτις ἐξηλείφθη διότι ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης λέγει γενικῶς.

⁵) Ἐξυπακούεται τὸ ἀπαιρέμα-
τον εἶναι ἐξαριτώμενον ἐκ τοῦ ὁμο-
λογοῦμεν.

⁶) Ἐπαναλαμβάνει, ὅτι ἐδήλωσε διὰ τῆς παρενθετικής προτάσεως.

⁷) Πρὸς τὸ ὅποιον λέγει, ὅτι ὁμοιάζει αὐτό.

⁸) Τὸ πλεονες ἠθέλην εἶναι, οὐ δὲ ἐνδεεστερώς ἔχειν φησί.

⁹) Ὡς ὁ ἐννοήσας.

¹⁰) Δηλοῖ τὴν ιδέαν, τὴν ἰσότητα.

¹¹) Καὶ ἐνταῦθα μεταχειρίζεται τὸ ὁρέγεσθαι ἐπὶ ἀνύχων, ὥς πρὸ ὀλίγου τὸ βούλεσθαι.

¹²) Ὁμολογοῦμεν καὶ τὸ ἐξῆς, ὅτι ἀπὸ κανὲν ἄλλο δὲν ἐμάθομεν αὐτὸ οὐδὲ εἴμεθα εἰς κατὰστασιν εἰς μά-
θωμεν. Τὸ ἀλλ' ἢ τίθεται μετὰ ἀρ-
νητικὰς προτάσεις ἢ ἐν ἐρωτήσεσιν
ἐχούσαις ἀρνητικὴν σημασίαν καὶ
σημαίνει ἐκ τούτου, ὥς παρὰ Θουκυ-
δίδ. 7, 50 "ὥς αὐτοῖς οὐδὲ ὁ Νι-
κίας εἰ ὁμοίως ἡγαντιοῦτο, ἀλλ' ἢ
μὴ φανερώς γε ἀξίων ψηφίζεσθαι,
Ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὸ
ἴσον, δηλ. τὴν ιδέαν, ἣθέλε τις νο-

τῶν αἰσθήσεων· ταῦτόν¹ δὲ πάντα ταῦτα λέγω. Ταῦτόν γάρ B
 ἐστίν, ὃ Σώκρατες, πρὸς γε ὃ βούλεται δηλωῶσαι ὁ λόγος. Ἀλλὰ
 μὲν δὴ ἔκ γε τῶν αἰσθήσεων δεῖ ἐννοῆσαι, ὅτι πάντα τὰ ἐν
 ταῖς αἰσθήσεσιν² ἐκείνου τε ὁρέγεται τοῦ δ' ἔστιν³ ἴσον, καὶ
 αὐτοῦ ἐνδεέστερά ἐστιν. Ἡ πῶς λέγομεν; Οὕτως. Πρὸ τοῦ
 ἄρα ἄρξασθαι ἡμᾶς ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ ἄλλα αἰσθάνεσθαι
 τυχεῖν ἔδει που εἰληφότηας ἐπιστήμην αὐτοῦ τοῦ ἴσου, ὅ τι ἔστιν,
 εἰ ἐμέλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα ἐκεῖσε⁴ ἀνοίσειν,
 ὅτι προθυμεῖται μὲν πάντα τοιαῦτα εἶναι ὅσον ἐκεῖνο, ἔστιν δὲ
 αὐτοῦ φανυλότερα. Ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, ὃ Σώκρα-
 τες. Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς⁵ ἐρωτῶμέν τε καὶ ἠκούομεν καὶ
 τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἶχομεν; Πάνυ γε. Ἐδει δέ γε, φάμεν,^C
 πρὸ τούτων⁶ τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην εἰληφέναι; Ναί. Πρὶν
 γενέσθαι ἄρα, ὥς ἔοικεν, ἀνάγκη ἡμῖν αὐτὴν εἰληφέναι⁷.
 Ἔοικεν.

μίσει, ὅτι ὁ Πλάτων ἀντιφάσκει·
 διότι ἐν σελ. 65 C καὶ 66 λέγει, ὅτι
 ὁ φιλόσοφος σκέπτεται κάλλιστα, ἂν
 φράξῃ τὰ αἰσθητήρια· “Λογίζεται δέ
 γέ που τότε κάλλιστα, διὰν αὐτὴν
 τούτων μηδὲν παραληψὴ μήτε ἀκοή
 μήτε ὄψις μήτε ἀληθῶν μηδέ τις
 ἡδονή, ἀλλ’ ὅ τι μάλιστα αὐτὴ καθ’
 αὐτὴν γίγνηται ἔωσα χαίρειν τὸ σῶ-
 μα,, δὲν ἔχει ὅμως οὕτω· διότι τὰ
 εἰδῶλα εἶναι μὲν φανυλότερα τῶν
 προτύπων, ἀλλὰ ταῦτα διεγείρουσι
 τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἰδεῶν.

¹) Πάντα ταῦτα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον
 ἀπολύτως, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ ἐν-
 ταῦθα ζήτημα, πρὸς γε ὃ βού-
 λεται ὁ δὴ λῶσαι ὁ λόγος. Πα-
 ραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Μένων. 75 D
 “τελευτήν καλεῖς τι; τοῖονδε λέγω
 ὅσον πέρας καὶ ἔοχατον· πάντα ταῦτα
 ταῦτόν τι λέγω· ἴσως δ’ ἂν ἡμῶν
 Πρόδικος διαφέροιτο,,.

²) Ἐκ τοῦ ἐπομένου δηλὸν γίνε-
 ται, ὅτι τὸ πληρὲς εἶναι τὰ ἐν ταῖς
 αἰσθήσεσιν ἴσα.

³) Ἡδύνατο νὰ εἴλῃ καὶ τοῦ
 ὄντως ἴσον. Παραπλήσιον κεῖ-
 ται ἐν 75 D “ὅς ἐπιπροσφαιζόμεθα
 τοῦτο δ’ ἔστι,, δηλ. τὸ ὄντως ὄν.

⁴) Αναφέρεται εἰς τὸ προηγούμε-
 νον αὐτὸ τὸ ἴσον. Τὸ ἀνοίσειν εἶναι
 βραχυλογία ἀντί, ἀναφέροντες ἐνθου-
 μεῖσθαι.

⁵) Τὸ εὐθὺς συντάσσεται πρὸς με-
 τοχὴν καὶ σημαίνει ἀκριβῶς τὸ σύγ-
 χρονον πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν δη-
 λουμένην διὰ τοῦ ῥήματος, εἰς δ’ ἀ-
 ναφέρεται, ὥς παρὰ Θουκυδίδ. IV,
 43 “ἐφ’ ὁποῖον κέρει εὐθὺς ἀποβεβη-
 κότεν ἐπέκειντο,,.

⁶) Δηλαδὴ πρὸ τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκού-
 ειν καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων.

⁷) Ἡ ὅλη ἀπόδειξις ἔχει οὕτω·
 Τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος μανθάνομεν

XX. Οὐκοῦν εἰ μὲν λαβόντες αὐτὴν πρὸ τοῦ γενέσθαι ἔχοντες¹ ἐγενόμεθα, ἠπιστάμεθα καὶ πρὶν γενέσθαι καὶ εὐθὺς γενόμενοι οὐ μόνον τὸ ἴσον καὶ τὸ μείζον καὶ τὸ ἔλαττον², ἀλλὰ καὶ ξύμπαντα τὰ τοιαῦτα; Οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἴσου νῦν ὁ λόγος ἡμῶν μᾶλλον τι ἢ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου³ καὶ ὁσίου καί, ὅπερ λέγω, περὶ πάντων οἷς ἐπισφραγίζόμεθα⁴ τοῦτο, ὃ ἔστι, καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν ἐρωτῶντες καὶ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἀποκρινόμενοι⁵. "Ὡστε ἀναγκαῖον⁶ ἡμῶν τούτων πάντων τὰς ἐπιστήμας πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰληφέναι. "Ἔστι ταῦτα. Καὶ εἰ μὲν⁷ γε λαβόντες ἐκά-

ἐκ τῶν ἴσων πραγμάτων. "Οτι ὁμως ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος εἶναι διάφορος τῶν ἴσων πραγμάτων, γίνεται δηλὸν ἐκ τούτου, ὅτι τὰ ἴσα πράγματα διὲ μὲν ἴσα, διὲ δὲ ἄνισα φαίνονται, ἐν ᾧ ἡ ἰσότης οὐδέποτε ἀνισότης δύναται νὰ ἦται. Κατὰ ταῦτα ἡ αἰσθησις τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι ἡ μόνη πηγὴ τῆς γνώσεως τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλη, ἣτις ὑπῆρξε πρὸ τῆς ἐνάρεξως τῶν αἰσθήσεων, ἥτοι πρὸ τῆς γενέσεως ἡμῶν

¹) Τὸ ἀντικείμενον, αὐτήν, ἐξυπακούεται.

²) Λέγει τὸ μείζον καὶ τὸ ἔλαττον ἀντὶ τὰ εἶπη τὸ ἄνισον.

³) Ἡ συνήθης διαίρεσις εἶναι τὸ καλόν, τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ ἀληθές.

⁴) Ἐπισφραγίζομαι σημαίνει ἐντυπῶ σημεῖον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασιν ὡς σημεῖα ἐντυπῶνται, δι' ὧν ἀναγνωρίζονται καὶ ἀπ' ἀλλήλων διακρίνονται, λέγεται ἀντὶ τοῦ ὄνομα διδόναι τινί.

⁵) Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ διαλεγομένο.

⁶) Ἐξυπακούεται τὸ εἶναι.

⁷) Ἡ ἀπόδοσις τοῦ μὲν κεῖται ἐν τῇ φράσει, εἰ δὲ γε λαβόντες. Τὸ ἐπιτελέσμεθα δύναται νὰ ἦται ἢ παρακείμενος ἢ ὑπερσυντέλικος παραληφθείσης τῆς αὐξήσεως. Ὡς ὑπερσυντέλικον ἐδέχοντο ἤδη ὁ *Picini* καὶ ὁ *Serrano* διότι μετέφραζον ' *ac si, acceptis scientiis non semper oblivisceremur, oportet...* Τούτοις συμφωνοῦσι καὶ οἱ πλ. ἴστοι τῶν νεωτέρων ἐρμηνευτῶν. Ὁ δὲ *Heindorf* καὶ ὁ *Ast* ὅπως ἀγάγωσιν εἰς μείζονα συμφωνίαν τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὴν ἀπόδοσιν, ἐξηγῶν τὸ ἐπόμενον ἅ εἰ εἰς ἅν Οὕτως ἡ ἔννοια ἤθελεν εἶναι ἂν τὴν γνώσιν ἐκείνων τῶν ἰδεῶν, ἀφ' οὗ ταύτας ἐλάβομεν, μὴ πάντοτε πάλιν ἐληγομένομεν, ἔπρεπε ταύτας νὰ ἔχωμεν κατὰ τὴν γέννησιν καὶ καθ' ὅλον τὸν βίον. Ἀλλ' ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ *H. Schmidt* ὅτι δὲν δύναται νὰ ἦται τὸ ῥῆμα ὑπερσυντέλικον, διότι οὕτως ὁ Πλάτων ἤθελεν ἐνταῦθα ἤδη ἐκφρασθῇ διαρρηθὴν, ὅτι τὰς πρὸ τῆς γεννήσεως ληφθείσας ἰδέας δὲν

οποτε μὴ ἐπιλελήσμεθα, εἰδότας αἰεὶ γίγνεσθαι¹ καὶ διὰ βίου εἰδέναι· τὸ γὰρ εἰδέναι τοῦτ' ἐστὶν λαβόντα τον ἐπιστήμην ἔχειν καὶ μὴ ἀπολωλέκεναι. "Ἡ οὖν τοῦτο λήθην λέγομεν, ὧ Σιμμία, ἐπιστήμης ἀποβολήν;² Πάντως δήπου, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Εἰ δέ γε, οἶμαι, λαβόντες πρὶν γενέσθαι γιγνόμενοι ἐ-
 ἀπωλέσαμεν, ὅστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρώμενοι περὶ αὐτὰ³ ἐκείνας ἀναλαμβάνομεν⁴ τὰς ἐπιστήμας, ὥς ποτε καὶ πρὶν εἶχο-
 μεν, ἄρ' οὐχ ὁ καλοῦμεν μανθάνειν οἰκείαν ἐπιστήμην ἀνα-
 λαμβάνειν ἂν εἴη; Τοῦτο δὲ πον ἀνιμνήσκουσαι λέγοντες ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν; Πάνυ γε. Δυνατὸν γὰρ δὴ τοῦτό γε ἐφάνη,
 αἰσθόμενόν τι ἢ ἰδόντα ἢ ἀκούσαντα ἢ τινα ἄλλην αἰσθῆσιν 76

διατηροῦμεν, ἀλλ' ἐπιλανθανόμεθα, καὶ οἱ ὁ ἄνθρωπος δὲν γεννᾶται μετὰ τῆς γνώσεως τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ὅτι πρέπει διὰ τῆς ἀναμνήσεως ταύ-
 τας νὰ πορίζῃ. Τὴν κρίσιν ὁμῶς ταύ-
 τῃ ἐπαφίσειν εἰς τὸν Σιμμίαν ἐν
 76 A " Πότερον οὖν αἰρῇ, ὦ Σιμ-
 μία; ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι ἢ
 ἀναμνήσκουσαι ὅστερον, ὡν πρό-
 τερον ἐπιστήμην εἰληφότες ἦμεν;,,
 'Επειδὴ λοιπὸν εἰς ἄλλον καταλείπει
 τὴν κρίσιν, δὲν ἡδύνατο ἐνταῦθα τὴν
 μίαν τῶν δύο τούτων περιστάσεων
 νὰ θεωρήσῃ ὡς μόνην δυνατὴν. Τὸ
 ἐκάστοτε προσδιορίζει τὸ ἐπιλε-
 λήσμεθα καὶ σημαίνει εἰς ἐκάστην
 γέννησιν, ὡς δεικνύει τὸ χωρίον τῆς
 ἀντιθέσεως, λαβόντες πρὶν γε-
 νέσθαι γιγνόμενοι ἀπω-
 λέσαμεν.

¹) Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται ἐκ
 τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι.

²) Τον ὁρισμὸν τῆς λήθης δίδει ὁ
 'Ερμίας ἐν Φαῖδρ. 72 οὐτωσίην· "Ἡ
 δὲ λήθη ἀποβολή τίς ἐστι καὶ στέ-
 γησις τῆς εἰδήσεως, καὶ ὁ Πλάτ.

ἐν Φιλήβ 33 E " ἔστι γὰρ λήθη
 μνήμης ἔξοδος, καὶ ἐν Συμποσ.
 208 A " λήθη γὰρ ἐπιστήμης ἔξο-
 δος,.,

³) " Ο Heindorf ἐτρεψεν εἰς
 ταῦτα καὶ ἐννοεῖ τὰ ἐν ταῦθα,
 δηλ. ὅσα ἐν τῷ δεξιῷ βίῳ ὑποβάλλονται
 εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις. Ἀλλὰ
 τὸ αὐτὸ κεῖται καὶ ἀλλαχοῦ 60 B
 " Εἰ ἐγενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦ-
 θον ἂν συνθεῖναι, ὥς ὁ θεὸς βου-
 λόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, καὶ 76 C.

⁴) Τὸ ἀναλαμβάνειν διαφέρει τοῦ
 ἀναμνήσκουσαι, διότι ἐκεῖνο μὲν
 ἔχει γενικὴν σημασίαν, τοῦτο δὲ ει-
 δικήν ἀναμνήσκουσαι εἶναι τὸ ἀ-
 ναλαμβάνειν ἐν τῇ μνήμῃ. Παραπλή-
 σιον λέγει ἐν Μένων. 85 D " Σω,
 Οὐκοῦν οὐδενὸς διδάξαντος, ἀλλ' ἐ-
 ρωτήσαντος ἐπιστήσεται, ἀναλαβὼν
 αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην;
 Μέν. Ναί, Σω. Τὸ δὲ ἀναλαμβάνειν
 αὐτὸν ἐν αὐτῇ ἐπιστήμῃ οὐκ ἀναμι-
 νήσκουσαι εἶσιν; Μέν. Πάνυ γε,.,

λαβόντα ἕτερόν τι ἀπὸ τούτου ἐννοῆσαι ¹, ὃ ἐπελέληστο, ὥ τοῦτο ² ἐπλησίαζεν ἀνόμοιον ὄν, ἢ ὥ ὅμοιον. Ὡστε, ὅπερ λέγω, δυοῖν θάτερον, ἦτοι ἐπιστάμενοί γε αὐτὰ γεγόναμεν καὶ ἐπιστάμεθα διὰ βίου πάντες ³, ἢ ὕστερον ⁴, οὓς φαμεν μανθάνειν, οὐδὲν ἄλλ' ⁵ ἢ ἀναμνησκόονται οὗτοι, καὶ ἡ μάθησις ἀνάμνησις ἂν εἴη. Καὶ μάλα δὴ οὕτως ἔχει, ὦ Σώκρατες.

B XXI. Πότερον οὖν αἰροῖ ⁶, ὦ Σιμμία; Ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι ἢ ἀναμνησκέσθαι ὕστερον, ὧν πρότερον ἐπιστήμην εἰληφότες ἦμεν; Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ἐλέσθαι. Τί δέ; Τόδε ἔχεις ἐλέσθαι, καὶ πῇ σοὶ δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; Ἀνὴρ ἐπιστάμενος περὶ ὧν ἐπίσταται ἔχει ἂν δοῦ-

¹) Περὶ τούτου ἐπραγματεύθη ἐν 74 C. Νὰ βάλωμεν εἰς τὸν νοῦν, νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅπερ εἴχομεν λησμορήσει

²) Εἰς τὸ ὅποιον τοῦτο τὸ ἕτερον, εἰ καὶ εἶναι ἀνόμοιον, ὅμως ἦτο πλησίον, π. χ. ἡ λύρα πρὸς τὸν παῖδα.

³) Ὁ Forster προτείνει νὰ γραφῇ παντὶ ὅς, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· τὸ μὲν πάντες ἐνταῦθα εἶναι ἀναγκαῖον, διότι ἐπὶ τούτου στηρίζεται ἡ ἀποδείξις, ὡς μαρτυρεῖ μετ' ὀλίγον ἡ φράσις 76 B, "Ἡ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων, ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν,, τὸ δὲ παντὶ ὅς παρέλκει, διότι ἡ φράσις διὰ βίου σημαίνει, ὡς καὶ νῦν, καθ' ὅλον τὸν βίον. Παρ' Ἡουχίου ἀναγινώσκεται "Διὰ βίου διὰ παντός, αἰέ,,

⁴) Τινὲς τῶν μεταφραστῶν, ὁ Stolberg, ὁ Gölz καὶ ὁ Drescher τὴν λέξιν ταύτην οὐδόλως μεταφράζουσιν, ἄλλοι δὲ συνάπτουσι μετὰ τῆς ἐπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως, π. χ. ὁ Schleiermacher,

Ast καὶ ὁ Ficini. ὅστις μεταφράζει, quos deinde dicimus discere. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ H Schmidt, ὅτι πρέπει νὰ συνάψωμεν μετὰ τῆς φράσεως οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἀναμνησκόονται, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον, ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι ἢ ἀναμνησκέσθαι ὕστερον. Τὸ ὕστερον ἐτέθη ἐν ἀρχῇ, ὅπως ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπιστάμενοι.

⁵) Ἐξυπακούεται τὸ ποιοῦσιν, ὡς πολλαχοῦ, π. χ. ἐν Μένων. 80 A "Ὡ Σώκρατες, ἡκούον μὲν ἔργα πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι, οὐ οὐδὲν ἄλλο (ποιεῖς) ἢ αὐτὸς τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν,,. Αὐτόθι 84 D "Σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ὅτι καὶ ἀνευρήσει ζητιῶν μετ' ἐμοῦ, οὐδὲν ἄλλ' (δηλ. ποιοῦντος) ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ οὐ διδάσκοντος,,. Ὅρα καὶ Θεαίτ. 167 D καὶ 195 E.

⁶) Λοιπὸν ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἐκλέγεις, προτιμᾷς;

ναι λόγον¹ ἢ οὐ; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἡ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες² ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων, ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν; Βουλομένη³ μεντᾶν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φοβοῦμαι, μὴ αὐρίον τηνικάδε⁴ οὐκέτι ἢ ἀνθρώπων οὐδείς ἀξίως οἷός τε τοῦτο ποιῆσαι. Οὐκ⁵ ἄρα δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαι γε, ἔφη, ὦ Σιμμία, πάντες αὐτά,⁶ Οὐδαμῶς. Ἀναμνησκονται ἄρα, ἃ ποτε ἔμαθον;⁷ Ἀνάγκη. Πότε λαβοῦσαι

1) Ἡ ἱκανότης τοῦ νὰ δύναται τις νὰ δίδῃ λόγον περὶ παντός, ὅπερ τις ἐπίσταται, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὡς κριτήριον τῆς ἐπιστήμης· διότι αὕτη κεῖται ἐν τῇ ἐσωτερικῇ οὐσίᾳ, ἐν τῇ ἰδέᾳ τῶν ἀντικειμένων. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἐπιστάμενος, ἂν ἰσχυρίζηται τι περὶ τινος ἀντικειμένου, θέλει αἰτιολογήσῃ λογικῶς, ἐν ᾧ ὁ μὴ ἐπιστάμενος, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ἐμφάνειαν σχηματίζει δόξαν τινά, δὲν εἶναι ἱκανὸς πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ πάντοτε ἐκ τῆς ὑποκειμενικότητος τῆς παραστάσεως αὐτοῦ ἐξαρτᾶται. Τὸ μὲν πρῶτον ἐποίει ὁ Σωκράτης, τὸ δεύτερον οἱ σοφισταί. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σιμμίας μετ' ὀλίγον λέγει, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλοσόφου τούτου οὐδείς ἀξίως θέλει ποιήσει τοῦτο. Παραπλήσια λέγει περὶ τούτου ὁ Ἀλκιβιάδης ἐν Πρωταγόρ. 336 C "Σωκράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναι οἱ μακρολογίας καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρῃ, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι οἷός τ' εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δεῖξασθαι θαυμάζοιμι" ἂν εἰ τῶ ἀνθρώπων παραχωρεῖ, καὶ ἐν Πολιτ. VII, 534 B

Ἡ καὶ διαλεκτικὸν καλεῖς τὸν λό

γον ἐκάστον λαμβάνοντα τῆς οὐσίας; καὶ τὸν μὴ ἔχοντα, καθ' ὅσον ἂν μὴ ἔχῃ λόγον αὐτῷ τε καὶ ἄλλῳ διδόναι, κατὰ τοσοῦτον νοῦν περὶ τούτου οὐ φήσεις ἔχειν; „Οὐα καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. IV, 6, 1.

2) Ἐπὶ τῆς λέξεως ταύτης πίπτει ὁ τόπος τῆς ὁλης προτάσεως.

3) Λέον νὰ ἐξυπακούσωμεν τὴν φράσιν, πάντας ἔχειν διδόναι λόγον.

4) Αὐρίον ταύτην τὴν ὥραν ὡς ἐν Πρωταγόρ. 310 B "τοῦ ἔνεκα τηνικάδε ἀφίκου;" „Τοῦτο λέγεται πρὸς μέγιστον ἔπαινον τοῦ φιλοσόφου.

5) Ὁ Σωκράτης δὲν ἀποκρίνεται πρὸς τὸν ἔπαινον τοῦ Σιμμίου, ἀλλ' ἐξάγει μόνον συμπέρασμα, ὅτι ὅλοι δὲν γινώσκουσιν αὐτά.

6) Ἀηλαδή, περὶ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλόν.

7) Ὁρθῶς ὁ Serran μετέφρασε διὰ τοῦ novenunt, δηλ. ἐγγνώρισαν· διότι τὸ μαρθάνειν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἀναμνησθεσθαι δὲν ἀρμόζει τῇ ψυχῇ πρὸ τοῦ βίου τούτου, ὅτε τὸ πρῶτον ἐγγνώριζε καὶ δὲν ἀνεμνήσκετο. Λοιπὸν ἐντοῦθα ὑπάρχει τὸ ζήτημα, ἂν οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἐπιστάμενοι, ἢ ὕστερον ἀναμνησκονται. Ὁ Σωκράτης δέχεται τὸ δεύτερον, διότι ἂν ἡ ἐπι-

αἱ ψυχαὶ ἡμῶν τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν; Οὐ γὰρ δὴ ἀφ' οὗ γε ἄνθρωποι γεγόναμεν. Οὐ δῆτα. Πρώτερον ἄρα, Ναι. Ἦσαν ἄρα, ὦ Σιμμία, αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπων εἶδει, χωρὶς σωμάτων καὶ φρόνησιν εἶχον¹. Εἰ μὴ ἄρα γιγνόμενοι² λαμβάνομεν, ὦ Σώκρατες, ταύτας τὰς ἐπιστήμας. Οὗτος γὰρ λείπεται ἔτι ὁ χρόνος. Εἶπεν, ὦ ἐταῖρε· ἀπόλλυμεν δὲ αὐτὰς ἐν ποίῳ ἄλλῳ χρόνῳ;³ Οὐ γὰρ δὴ ἔχοντες γε αὐτὰς γιγνόμεθα, ὥς ἄρτι ὡμολογήσαμεν. Ἦ ἐν τούτῳ ἀπόλλυμεν, ἐν ᾧ περ καὶ λαμβάνομεν; Ἦ ἔχεις ἄλλον τινα εἰπεῖν χρόνον; Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἔλαθον⁴ ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπών.

XXII. Ἀρ' οὖν οὕτως ἔχει, ἔφη, ἡμῖν⁵, ὦ Σιμμία; εἰ

στήμη ἔμενε κατὰ τὴν γέννησιν, ἔπρεπεν ἕκαστος ἄνθρωπος εὐθὺς νὰ ἔχῃ σαφῇ γνώσιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀντιαιτιούντων ἐνοικῶν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ τοῦτο δὲν συμβαίνει ὑπολείπεται νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ γνώσις τῶν ἰδεῶν κατὰ τὴν γέννησιν σκοτίζεται καὶ κατ' ἄλλῳ διὰ τῆς αἰσθήσεως τῶν εἰδώλων, καί περ ἀνομοίων, ὅμως ἐγείρεται.

¹) Τοῦτο εἶναι, ὅπερ ἤθελεν ὁ Σωκράτης νὰ ἀποδείξῃ. Αἱ ψυχαὶ δὲν εἶχον σῶμα πρὸ τῆς γεννήσεως, διότι τὸ σῶμα ἔχει αἰσθήσεις, αἵτινες μόνον τῶν εἰδώλων ἀντιλαμβάνονται καὶ οὐχὶ τῶν ἰδεῶν. Εἶχον δὲ καὶ φρόνησιν αἱ ψυχαί, διότι, εἰ μὴ εἶχον, δὲν ἠδύναντο νὰ γνωρίσωσι τὰς ἰδέας.

²) Κατ' αὐτὴν τὴν γέννησιν, ἐν τῷ γεννᾶσθαι. Ἡ ἀπόδοσις νοεῖται ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως εἶχον φρόνησιν. Μετὰ τὴν εἰρημένην ἀπόδειξιν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἐν τῷ γεννᾶσθαι λαμβάνομεν γνώσιν τῶν ἰδεῶν. Τὴν ἀ-

σθενὴ ταύτην ἔνστασιν ποιεῖ ἐνταῦθα ὁ Σιμμίας, ἣν διὰ βραχέων ἀνασκευάζει ὁ Σωκράτης.

³) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις, ἡ ἐν τῷ τὸ ὄ γίγνεσθαι. Δὲν ἔθηκε ταύτην ἔνεκα τῆς παρεμπεσοῦσας αἰτιολογικῆς προτάσεως, ἀλλὰ μετὰ ταύτην ἀνεπλήρωσε διὰ τῆς φράσεως ἡ ἐν τούτῳ ἀπόλλυμεν... Δὲν δυνάμεθα, λέγει ὁ Σωκράτης, κατὰ τὴν γέννησιν νὰ λάβωμεν ταύτας τὰς γνώσεις, διότι κατ' αὐτὴν ταύτας ἀποβαλλόμεν.

⁴) Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω δὲν εἶπον τίποτε. Ἡ ἀπόδειξις τοῦ Σωκράτους ἦτο οὕτως ἰσχυρά, ὥστε ὁ Σιμμίας ὁμολογεῖ τὴν ἀνοησίαν αὐτοῦ. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Πρωταγόρῃ 321 B "ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα, καὶ ἐν Σοφιστῇ 216 A "Ἀρ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, οὐ ξένον, ἀλλὰ τινα θεὸν ἄγων κατὰ τὸν Ὀμηρον λόγον ἐλέηθας;".

⁵) Εἶναι ἡθικὴ δοικὴ, ὥς ἐν

μὲν ἔστιν, ἃ θρυλοῦμεν ἀεὶ, καλὸν ¹ τε καὶ ἀγαθὸν καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη οὐσία ², καὶ ἐπὶ ταύτην τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πάντα ἀναφέρομεν ὑπάρχουσαν πρότερον ἀνευρίσκοντες ³ ἡμετέραν Ἐοῦσαν καὶ ταῦτα ἐκείνη ἀπεικάζομεν ⁴, ἀναγκαῖον, οὕτως ⁵ ὥσπερ καὶ ταῦτα ἔστιν, οὕτως καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἶναι καὶ πρὶν γεγονέναι ⁶ ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἔστι ταῦτα, ἄλλως ⁷ ἂν ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη; Ἄρ' ⁸ οὕτως ἔχει, καὶ ἴση ἀνάγκη ταῦτά τε εἶναι καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, πρὶν καὶ ἡμᾶς γεγονέναι, καὶ εἰ μὴ ταῦτα, οὐδὲ τάδε; ⁹ Ὑπερφνωδῶς ¹⁰, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας, δοκεῖ μοι ἡ αὐτὴ ἀνάγκη εἶναι, καὶ εἰς καλὸν ¹¹ γε καταφεύγει ὁ λόγος εἰς τὸ ὁμοίως εἶναι τὴν τε 77

101 D "οκέφαίσοι, εἴ σοι ἀλλήλοις συμφρονεῖ ἢ διαφρονεῖ; ...

1) Ἐννοεῖ αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν, ἥτοι τὰς ἰδέας. Εἰ καὶ ἔχουσιν τοιαύτην σημασίαν τὰ ἐπίθετα, ὅμως στερεοῦνται τοῦ ἄρθρου, ὡς καὶ ἐν Ἰππ. τῷ μελ. 293 E "τὸ τοιόνδε σκοπεῖ, εἴ σοι δοκεῖ καλὸν δηλ. κάλλος) εἶναι, ...

2) Οὐσίαν ὁ Πλάτων λέγει τὰς ἰδέας, διότι τὰ καθ' ἕκαστον δὲν εἶναι πραγματικά, ἀλλ' εἰδωλα.

3) Ἀνευρίσκοντες, ὅτι αὐτὴ ἡ οὐσία εἶναι ἡμετέρα· διότι ἡ οὐσία, ἥτοι αἱ ἰδέαι, εἶναι κτήμα τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ βίου τοῦ προηγηθέντος τῆς γεννήσεως.

4) Τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων παραβάλλομεν πρὸς τὰς ἰδέας.

5) Τὸ οὕτως ἡδύνατο νὰ παραλειφθῇ, διότι ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον, ἀλλ' ἔθηκε τοῦτο, ὡς νομίζομεν, πρὸς ἑξαροῖν τῆς ὁμοιότητος. Ταῦτα εἶναι τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ καθ' ὅλου αἱ ἰδέαι, αἵτινες ὑπῆρχον πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ψυχῆς εἰς τὸ σῶμα.

6) Οὕτω λέγει τὴν ἔννοιαν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος.

7) Σημαίνει μάτην, ὡς καὶ ἐν Κριτ. των. 46 D "ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγγο, ... ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου καὶ Αἰλιαν. ἐν Ποικίλ. Ιστορ. II, 13 "παρὴν οὐκ ἄλλως οὐδὲ ἐκ τύχης, ...

8) Ἐνίοτε τίθεται τὸ ἄρ' α, ἐν ᾧ περιεχόμενον τὸ ἄρ' ο ὅ, ὡς ἐν 64 E "Ἄρ' οὖν πρῶτον μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις δηλὸς ἔστιν ὁ φιλόσοφος, ...

9) Ἐννοεῖ τὴν ψυχὴν, ὡς γίνεται δηλὸν καὶ ἐκ τῆς ἐπομένης ἀποκρίσεως τοῦ Σιμμίου.

10) Ὑπερφνωδῶς λέγεται τὰ ὑπερβαλόντες τοὺς φυσικοὺς νόμους, τὸ ἔκτακτον, τὸ ὑπερβολικόν.

11) Ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης ἡρώσεως, εἰς τὸ ὁμοίως εἶναι... Τὸ καταφεύγει δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ καταλήγει. Ὑποτίθεται δ' ὁ λέγων τὴν ἐξέτασιν τοῦ λόγου ὡς καταδίωξιν αὐτοῦ.

ψυχὴν ἡμῶν, πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, καὶ τὴν οὐσίαν ¹, ἣν σὺ νῦν λέγεις. Οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὲς ² ὥς τοῦτο, τὸ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι ὡς οἶόν τε μάλιστα, καλόν ³ τε καὶ ἀγαθόν καὶ ἄλλα πάντα, ἃ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες· καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ⁴ ἱκανῶς ἀποδέδεικται. Τί δὲ δὴ Κέβητι; Ἐφη ὁ Σωκράτης· δεῖ γὰρ καὶ Κέβητα πείθειν. Ἰκανῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἔγωγε οἶμαι· καίτοι καρτερώτατος ⁵ ἀνθρώπων ἐστὶν πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. Ἄλλ' οἶμαι οὐκ ἐνδεῶς ⁶ τοῦτο πεπεισθαι αὐτόν, ὅτι, πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ. ⁷

XXIII. Εἰ μέντοι ⁷, καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνωμεν, εἴ ἔσται, οὐδὲ ⁸ αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀποδεδείχθαι, ἀλλ'

¹) Αἱ ἰδέαι εἶναι τρόπον τινὰ ἡ προῖξ, ἣν ἡ ψυχὴ ἡγαγεν ἐκ τοῦ προτέρου βίου. Κατὰ τὸν Trommerhausen (ἐν σελίδ. 22 τῆς μνημον. διατριβῆς) ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα, διότι ἡ μὲν ψυχὴ εἶναι τι παράγωγον, ἡ δὲ ἰδέα πρωτότυπον. Ἐκείνη μὲν εἶναι τι γεγενημένον, αὐτὴ δὲ αἰώνιον· ἡ δὲ ἰδέα εἶναι τι ἀληθές. ἡ δὲ ψυχὴ μόνον μετέχει τοῦ ἀληθοῦς, ἐν Φαίδων. 102. Τὰς Πλατωνικὰς ἰδέας ὁ Ἀριστοτέλης δὲν δέχεται, ἀλλὰ θεωρεῖ ὡς κενολογίαν καὶ μεταφορὰς ποιητικὰς. Τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ. Α, 9, 991a Παράβαλλ. τὴν ἐμὴν γραμμ. ἐν II, 560.

²) Τὸ ἐπίθετον δηλοῖ τὸ σαφές. Περὶ τοῦ ἐνύμνου τῆς λέξεως ὑπάρχει διαφωνία· διότι ἄλλοι μὲν παράγουσιν ἐκ τοῦ ἀργός (= λευκός) ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ ἐν ἔργῳ (ἐν τῇ ἀληθείᾳ). Ἡμῖν φαίνεται πιθανωτέρα ἡ πρώτη παραγωγή.

³) Δὲν συνδέεται, διότι εἶναι ἐπεξηγητοὶς τοῦ πάντα τὰ τοιαῦτα.

⁴) Ἐνταῦθα ἔχομεν δύο ἔγχεα ἀνεξάρτητα, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ἦναι ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Παραπλήσια παραδείγματα δὲν ἠλλείπουσιν, ὡς ἐν 108 D τοῦδε τοῦ διαλόγου "ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμός, ὦ Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγον οὐκ ἔφαρκε, καὶ ἐν Μενέξεν. 236 B "ὅτε μοι δοκεῖ συνετίθει τὸν ἐπιτάφιον λόγον,,".

⁵) Οἱ συζητοῦντες παραβάλλονται πρὸς πολεμιστάς.

⁶) Προαγγέλλει τὸν ἐπόμενον ἐδικὸν λόγον.

⁷) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τοῦτο, τὰ μὲν ἡμῖσι τοῦ ζητήματος ἀπεδείχθη, δηλ. τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ προῦπῃρχε πρὸ τῆς γενέσεως ἡμῶν, ὑπολείπεται ὅμως νὰ ἀποδείχθῃ, ἂν αὕτη μέλλῃ νὰ ὑπάρχῃ καὶ μετὰ θάνατον.

⁸) Ὁ ἐν τῷ οὐδὲ ὑπάρχων καὶ εἶναι ἐπιδοκίμος, δηλ. οὐ μόνον ὁ Κέβητος, ἀλλ' οὐδὲ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅστις

ἔτι ἐνέστηκεν¹, ὁ νῦν δὲ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν², ὅπως μὴ³ ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται⁴ ἡ ψυχὴ καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι⁵ τοῦτο τέλος ἦ. Τί γὰρ κωλύει γίνεσθαι μὲν αὐτὴν καὶ ξυνίστασθαι⁶ ἄλλοθεν⁷ ποθεν καὶ εἶναι, πρὶν

δέχομαι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀποδείξεως, νομίζω, ὅτι εἶναι ἀποδείκνυται.

¹) Τὸ ἐνίστασθαι σημαίνει ἐναντιοῦσθαι, ὡς παρὰ Δημοσθέν. Πρὸς Καλλικλ. ἐν σελίδ. 9274 "εἰσπίπτον (τὸ ὕδωρ) ἐνίστε εἰς τὴν ὁδόν, ἢ μὲν ἂν εὐδῇ, φέρεται κάτω κατὰ τὴν ὁδόν· ἢ δ' ἂν ἐνστή τι, τήν τε καὶ ταῦτ' εἰς τὰ χωρία ὑπεραίρειν ἀναγκαῖον ἤδη... Ὑποκείμενον τοῦ ὀρήματος εἶναι ἡ ἐπομένη ἀναφορικὴ πρότασις.

²) Δηλ. ἐκεῖνο, ὅπερ λέγουσιν οἱ πολλοί. "Οὕτως ἡ γνώμη αὕτη εἶναι λυθαία καὶ ἀξία τοῦ ὄχλου.

³) Αἱ προηγούμεναι λέξεις ἀποτελοῦσι φόβον σημαντικὸν ὄημα, εἰς ὃ φέρεται τὸ ὅπως μὴ. Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας φέρεται τὸ ἅμα, ὅπερ προστίθεται εἰς τὰς χρονικὰς μεταχάς, ὡς παρ' Ἡροδότ. 9, 57 "ἅμα καταλαβόντες,

⁴) Τινὲς γράφουσι διασκεδαννύται, ὅπερ θεωροῦσιν ὡς ὑποτακτικὴν ἀντὶ διασκεδαννύται, ὡς ἡ ἐνκλικὴ πηγνύτο (118 A) ἐγένετο ἐκ τοῦ πηγνύοιτο. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι τὸ μὴ φέρεται καὶ πρὸς ὀριστικὴν, ὡς μετ' ὀλίγον 77 D "μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσιν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσῶ καὶ διασκεδάννυσιν.,

⁵) Κεῖται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος, τῆς ὑπάρξεως· μήπως ἡ διασκεδάσις τῆς

ψυχῆς εἶναι τέλος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἔνστασις αὕτη δὲν εἶναι πολὺν ἀπουδαία. Διότι ἀφ' οὗ ἐδείχθη, ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἄνευ τοῦ σώματος, ἡ προτεινομένη ἔνστασις εἶναι ἀσθενής.

⁶) Ὁ Schmelzer νομίζει ὅτι ἡ φράσις καὶ ἡ ἐνίστασθαι κεῖται ἐν παρενθέσει· διότι τὸν προσδιορισμὸν ἄλλοθεν ποθεν συντάσσει τῷ γίνεσθαι. Τὴν τοιαύτην σύνταξιν εὐνοεῖ ἡ ἐπομένη φράσις γίγνομεν ἢ μηδαμὸθεν ἄλλοθεν, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἡμῖν γε πιθανή· διότι καὶ τὸ ξυνίστασθαι δύναται νὰ συνταχθῇ τῷ ἐπιρρήματι, ὡς συντάσσεται τῷ ἐμπροσθέντι προσδιορισμῷ, Πλάτ. ἐν Τιμ. 54 C "πολλὰ σμικρὰ ἐκ τῶν αὐτῶν ξυστήσεται., Πλούταρχ. ἐν βίῳ Νουμ. 17 "Ἡ πόλις ἐκ δυοῖν γενῶν συνέστηκε., Ἀλλ' ἡ τοιαύτη σύνταξις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐρμηνείας, ἣν συνήθως οἱ ἐρμηνευταὶ δίδουσι, δηλ. οὐχὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου, ἐξ οὗ ἐγεννήθη τὸ σῶμα. Ἡμεῖς ὅμως ἐξηγοῦμεν ἐξ ἄλλων στοιχείων ἢ οἷον συνέστη τὸ σῶμα, ὡς ἐπίστευεν ὁ Δημόκριτος. "Οὐα εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 11. Νομίζομεν δ' ὅτι ἡ ἐκ στοιχείων σύστασις τῆς ψυχῆς εἶναι ἀναγκαία ἐνταῦθα, διότι προκαλεῖ ταύτην τὸ σκεδάννυσθαι. Μόλις εἶναι πιστευτόν, ὅτι ὁ Πλάτων ἀπειδεν εἰς ἄλλην σφαῖραν πλὴν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

καὶ εἰς ἀνθρώπειον σῶμα ἀφικέσθαι, ἐπειδὴν δὲ ἀφίκηται ¹
καὶ ἀπαλλάττηται τούτου, τότε καὶ ² αὐτὴν τελευτᾶν καὶ δια-
(¹ φθείρεσθαι; ³. Εὖ λέγεις, ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Κέβης. Φαίνεται
γὰρ ὥσπερ ἡμῖν ἀποδεδείχθαι οὗ ⁴ δεῖ, ὅτι, πρὶν γενέσθαι
ἡμᾶς. ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ· δεῖ δὲ προσαποδεῖξαι ⁵, ὅτι, καὶ ἐπει-
δὴν ἀποθάνωμεν, οὐδὲν ἦτιον ἔσται ἢ πρὶν γενέσθαι, εἰ μέλλει
τέλος ⁶ ἢ ἀπόδειξις ἔχειν. ⁷ Αποδέδεικται μὲν, ἔφη, ὦ Σιμμία
τε καὶ Κέβης, ὁ Σωκράτης, καὶ νῦν ⁷, εἰ θέλετε συνθεῖναι τοῦ-
τόν τε ⁸ τὸν λόγον εἰς ταυτόν καὶ ὃν πρὸ τούτου ὡμολογήσα-
μεν, τὸ γίγνεσθαι ⁹ πᾶν τὸ ζῶν ἐκ τοῦ τεθνεώτος. Εἰ γὰρ ἔστι
D μὲν ἡ ψυχὴ καὶ πρότερον ¹⁰, ἀνάγκη δὲ αὐτῇ εἰς τὸ ζῆν ἰούσῃ
τε καὶ γιγνομένη ¹¹ μηδαμóθεν ἄλλοθεν ἢ ἐκ θανάτου καὶ τοῦ
τεθνάναι ¹² γίγνεσθαι, πῶς οὐκ ἀνάγκη αὐτὴν, καὶ ἐπειδὴν ἀπο-
θάνῃ, εἶναι, ἐπειδὴ γε δεῖ αὐτὴς αὐτὴν γίγνεσθαι, ¹³. Αποδέ-
δεικται μὲν οὖν, ὅπερ λέγεται ¹⁴, καὶ νῦν. 6Τ2615

¹) Ἰσως διὰ τὴν εἰρημένην δυσοκο-
λίαν ὁ Bekker ἔτρεψεν εἰς ἀμóθεν,
ἀλλ' ἡ διόρθωσις δὲν ἔδρεν διαδοῦς.

⁴) Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων
ὁ προσδιορισμὸς εἰς ἀνθρώπειον
σῶμα.

⁵) Παρελείφθη ἡ ὁμοιοματικὴ
πρότασις ὡς καὶ τὸ σῶμα.

⁶) Διαφθερίεσθαι ἐνταῦθα εἶ-
ναι τὸ διασκεδάννυσθαι καὶ
ἀποσυντίθεσθαι.

⁷) Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ
ἡμῖν.

⁸) Αἰολοὶ ἢ πρόθεσις προσθήκη.

⁹) Ἐὰν μέλλῃ ἢ ἀπόδειξις γὰρ ἦναι
τελεία. Τὴν ἀπόδειξιν τοῦ Σωκρά-
τους θεωρεῖ ἀτελεῖ καὶ αὐτὸς ὁ φι-
λόσοφος νομίζει τοιαύτην, διότι πα-
ραπέμπει εἰς τὴν πρώτην.

¹⁰) Ο προσδιορισμὸς ἀνήκει τῷ
ἀποδέδεικται.

⁸) Συνδέει τὴν ἐπομένη ἀναφορικῇ
προτάσει· Τὸ ταὐτόν κεῖται ἀντί
τοῦ ταὐτό, ὡς παρ' Ἀριστοφάν.
ἐν Πλούτ. 253.

⁹) Εἶναι ἐπεξηγήσις τοῦ ὃν λό-
γον. Ἡ πρώτη ἀπόδειξις δὲν περι-
ορίζεται μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ,
ἀλλὰ περιλαμβάνει πᾶν ζῶν.

¹⁰) Αἰολ. πρὶν εἰσελθῇ εἰς τὸ σῶμα
τοῦ ἀνθρώπου.

¹¹) Ἡ μετοχὴ αὕτη ἐπεξηγεῖ τὴν
προηγούμενην, δηλ. τὸ εἶναι εἰς
τὴν ζώην εἶναι γίγνεσθαι.

¹²) Τὰ δύο ταῦτα εἶναι συνώνυμα,
ὡς ἐν 64 Α "ἀποθνήσκειν τε καὶ
τεθνάναι".

¹³) Γίγνεσθαι ἐνταῦθα σημαίνει εἰ-
εῖναι εἰς τὸ ζῆν, ὡς πρὸ ὀλίγου εἶ-
πεν ὁ φιλόσοφος.

¹⁴) Ὁ ἐνεστὼς κεῖται ἀντί παρρη-
χημένου.

XXIV. Ὅμως δέ μοι δοκεῖς σύ τε καὶ Σιμμίας ἡδέως ἂν καὶ τοῦτον διαπραγματεύεσθαι¹ τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον² καὶ δεδιέναι τὸ τῶν παίδων³, μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσιν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσιν⁴, ἄλλως τε καὶ⁵ ὅταν τύχῃ τις μὴ ἐν ρηνεμίᾳ, ἀλλ' ἐν μεγάλῳ Εἰνὶ πνεύματι⁶ ἀποθνήσκων. Καὶ ὁ Κέβης ἐπιγέλσας⁷ ὡς δεδιότων⁸, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πειρῶ ἀναπεῖθιν, μᾶλλον δὲ μὴ ὡς ἡμῶν δεδιότων, ἀλλ' ὡς ἔστι τις καὶ ἐν ἡμῖν¹⁰ παῖς,

¹) Διαπραγματεύεσθαι σημαίνει ἐρευνᾶν, ἐξετάζειν. ὡς ἐν 95 E "περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν διαπραγματεύεσθαι".

²) Ἡ ὅσον ἡμεῖς διεπραγματευσάμεθα.

³) Ἐκεῖνο, ὅπερ φοβοῦνται οἱ παῖδες. Οὕτως ὁ Σωκράτης εἰκονίζει τὴν διασκέδασιν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὡς παιδαριώδη. Ἡ παιδαριώδης αὕτη παράστασις τῆς ψυχῆς ὑπάρχει παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ἰλιάδ. Ψ, 100 "ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς ἥ ὕψις καπνὸς ὥχειο τετριγυῖα". Ὁ ἐπόμενος λόγος ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ δεδιέναι.

⁴) Ἡ πρόθεσις καὶ ἐν τοῖς δυοῖν ῥήμασι δηλοῖ τὸ διὰ μέσον. Ὅρα, ὅτι τὸ μὴ φέρεται πρὸς ὀριστικήν, ὡς ἐν 84 E "ἀλλὰ φοβεῖσθε, μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ", καὶ ἐν Λύσιδ. 218 D "φοβοῦμαι μὴ λόγοις πνεύσειν ἐντετυγχάμεν".

⁵) Διὰ τῆς φράσεως ἄλλως τε καὶ δηλοῖ τὸ κατ' ἐξοχὴν γινόμενον. δηλ. μάλιστα. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης λέγει μετὰ πολλῆς εἰρωνείας.

⁶) Πνεῦμα σημαίνει βιαίαν κίνησιν τοῦ ἀέρος, ὡς καὶ ὁ ἄνεμος, Θεόφραστ. ἐν ἀποσπάσμ. β, 1, 18 "καὶ ἐρωδιὸς ὄρθριον φθεγγόμενος ὕδωρ ἢ πνεῦμα σημαίνει καὶ ἐὰν ἐπὶ θάλατταν πετόμενος βοᾷ, μᾶλλον ὕδατος σημείον ἢ πνεύματος, καὶ ὅλως βοῶν ἀνεμῶδες".

⁷) Ἀηλοδὴ γέλσας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις.

⁸) Ἀντὶ γενικῆς ἀπολύτου ἐνταῦθα περιεμένομεν αἰτιατικήν ἀνέχουσαν εἰς τὸ ἀναπεῖθιν. ἀλλ' ὑπάρχονσι καὶ ἄλλα παραπλήσια, ὡς ἐν Χαρμίδ, 165 B "οὐ δ' ὡς φράσκοντος ἐμοῦ εἰδέναι περὶ ὧν ἐρωτῶ, προσφέρῃ πρὸς με, καὶ ἐὰν δὴ βούλωμαι, ὁμολογήσοιάντος σου". Παράβαλλ. Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 2, 13.

⁹) Ἐν τῷ περιεμένομεν γενικήν ἀπόλυτον (παιδὸς τινος φοβούμενον), ὁ συγγραφεὺς κατέστησε τὸν λόγον ἀνεξάρτητον.

¹⁰) Δὲν ἐννοεῖ μόνον ἑαυτὸν καὶ τὸν Σιμμίαν, ἀλλὰ πάντας τοὺς παρόντας. Ἐπειδὴ οὐδεὶς παῖς ὑπῆρχεν ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν διαλεγομένων, τινὲς ἀπείδον εἰς τὸν Ἀπολλόδορον, ὅστις ὁμοίᾳζε πρὸς παῖδα.

οἷς τὰ τοιαῦτα φοβεῖται. Τοῦτον οὖν πειρώμεθα πείθειν μὴ δεδιέναι τὸν θάνατον ὥσπερ τὰ μορμολύκεια¹. Ἀλλὰ χορή ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπείδεν² αὐτῷ ἐκάστης ἡμέρας, ἕως ἂν ἐξεπέσῃτε³. Πόθεν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τῶν τοιούτων
 78 ἀγαθὸν ἐπωδὸν⁴ ληψόμεθα, ἐπειδὴ σύ, ἔφη⁵, ἡμᾶς ἀπολείπεις; Πολλή⁶ μὲν ἢ Ἑλλάς, ἔφη, ὦ Κέβης, ἐν ᾗ ἔνεισί που ἀγαθοὶ ἄνδρες, πολλὰ δὲ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων⁷ γένη,

¹) Μορμολύκεια εἶναι τὰ προσώπεια, δι' ὧν οἱ ἀρχαῖοι ἐφόβιζον τοὺς παῖδας, τὰ φόβητρα. Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὴν λέξιν, διότι πρόκειται περὶ παιδός.

²) Ἐπωδὴ εἶναι τὸ ἔσχατον, ὅπερ ῥιζοῦσιν οἱ γόητες πρὸς θεραπείαν, Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι, 582 "οὐ πρὸς ἱατροῦ σοφοῦ θορνεῖν ἐπωδάς πρὸς τοιῶντι πῆματι... Μεταφορικῶς δὲ λέγονται καὶ οἱ λόγοι, δι' ὧν πείθει τις νοσοῦσαν ψυχὴν, ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων, 1194 "ἀλλὰ νοουθετούμενοι φίλων ἐπωδαῖς ἐξεπίδονται φύσιν... Ἡ ἐπωδὴ εἶναι γνωστὴ καὶ τῷ ποιητῇ τῆς Ὀδυσσεΐας ἐν τ. 457 "Ἐπαιοδῇ δ' αἶμα κελαινὸν ἔσχεθον... Ὁ Πλάτων παραβάλλει τοὺς φιλοσοφικοὺς λόγους πρὸς τὰς ἐπωδάς, ἐν Χαρμοῖδ. 157 E "θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν, ἔφη, ἐπωδαῖς τισι· τὰς δὲ ἐπωδάς ταύτας τοὺς λόγους εἶναι τοὺς καλοῦς· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίγνεσθαι, ἧς ἐγγενομένης καὶ παρούσης ὁρίδιον ἤδη εἶναι τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι πορίζειν..."

³) Μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος τὸν φόβον παραβάλλει πρὸς νόσον τῆς ψυχῆς, ἣτις δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ

δι' ἐπωδῶν.

⁴) Κατὰ τὰ εἰρημένα ἐπωδός εἶναι ὁ φιλόσοφος.

⁵) "Ὅρα, οὐ ἐπαναλαμβάνει τὸ ἔφη, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὅμοιαι ἐπαναλήψεις, ὡς ἐν 118 A "καὶ ἐκκαλυψάμενος... εἶπεν, ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγγετο· ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτριόνα... Τὸ ἀπολείπειν σημαίνει ἀφίνειν νινὰ ἀβόηθην.

⁶) Ὁ Schmelzer ἐξηγεῖ, πολύνριθμος εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς λαός· ἀλλὰ τὴν σημασίαν ταύτην δύναται νὰ ἔχη τὸ ἐπόμενον π ο λ λ ῆ. Ἐνταῦθα σημαίνει τὴν εὐρύχωρον, ὡς παρὰ Θεοκρίτῳ ἐν Εἰδυλλ. XXII, 155 "Πολλά τοι Σπάρτα, πολλὰ δ' ἐπὶ Πύλῳτος Ἀλῆς... Τοιαύτην σημασίαν ἔχει τὸ ἐπίθετον παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ἰλιάδ. Ψ, 520 "οὐδέ τι πολλὴ χῶρη μεσηγύς, καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ VII, 13 "πολλὴ δ' ἡ Σικελία..."

⁷) Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐν τῇ ἐπιστημῇ δὲν ἀνεγνώριζεν ἐθνικὰς διαφοράς. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόδρομος τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ. Τοῦτον βραδύτερον ἐκίηρξεν ὁ Διογένης, παρὰ Διογ. τῷ Λαερτ. VI, 63 "Ἐρωτηθεὶς, πόθεν εἶ; Κοσμο-

οὓς¹ πάντας χορὴ διερευνᾶσθαι ζητοῦντας τοιοῦτον² ἐπωδὸν μήτε χρημάτων φειδομένους μήτε πόνων· ὥς οὐκ ἔστιν, εἰς δ' τι ἂν ἀναγκαιότερον ἀναλίσκοιτε χρήματα. Ζητεῖν³ δὲ χορὴ καὶ αὐτοὺς μετ' ἀλλήλων· ἴσως γὰρ ἂν οὐδὲ ῥαδίως εὗροιτε μᾶλλον ἡμῶν⁴ δυναμένους τοῦτο ποιεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα⁵ μὲν δῆ, ἔφη, Β υπάρξει, ὁ Κέβης· ὅθεν δὲ ἀπελίπομεν, ἐπανέλθωμεν, εἴ σοι ἡδομένῳ ἔστιν. Ἀλλὰ μὴν ἡδομένῳ γε· πῶς γὰρ οὐ μέλλει;⁶ Καλῶς, ἔφη, λέγεις.

XXV. Οὐκοῦν τοιόνδε τι⁷, ἧ δ' ὅς ὁ Σωκράτης, δεῖ-
ῆμᾱς ἐρεῖσθαι ἑαυτούς⁸, τῷ ποίῳ⁹ τινὶ ἄρα προσήκει τοῦτο τὸ
πάθος πάσχειν τοῦ διασκεδάννυσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ ποίου¹⁰ τινὸς

πολίτης ἔφη, καὶ ὁ μέγας Ἀλέξαν-
δρος. Κοσμοπολιτικὸν χαρακτῆρα εἶ-
χεν ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία καὶ δὴ καὶ
ὁ Χριστιανισμός. Παράβαλλ. τὴν
ἐμὴν γραμμ. II, 648. Ὁ Πλάτων
ἠδύνατο νὰ λέγῃ, οὐ καὶ παρὰ τοῖς
βαρβάροις ὑπάρχει σοφία, διότι ἀπε-
δήμησεν εἰς τοὺς Ἀθηνῶντας καὶ εἰς
ἄλλους λαούς, ὡς λέγεται.

¹) Ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὸ ἐγγὺς
ὄνομα, ἀλλ' εἰς τὸ ἀγαθὸν ἂν-
δρῆς.

²) Δηλ. τοιοῦτον, οἷος δύναται νὰ
ἀπαλλάξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ φόβου.

³) Ἐνταῦθα δὲν σημαίνει ὅτι τὸ
προηγούμενον ζήτησιν· διότι
ἰσοδυναμεῖ τῷ, τὴν ζήτησιν τοῦ
πράγματος ποιεῖσθαι.

⁴) Τοῦτο δὲν εἶναι κολακικός ἔ-
παινος πρὸς τοὺς διαλεγόμενους·
διότι ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης ἦσαν
γινώσται τῆς Πυθαγορείου φιλοσο-
φίας, ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ προκει-
μένου διαλόγου γίνεται φανερὰ ἡ
διαλεκτικὴ αὐτῶν δύναμις. Ἰδὲ ἐι-
σαγωγ. ἐν σελίδ. 80.

⁵) Ἐγγοεῖ τὴν ἀναζήτησιν ἐπωδοῦ

καὶ τὴν μετ' ἀλλήλων ζήτησιν.

⁶) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακού-
εται ἡ φράσις μοι ἡδομένῳ
εἶναι.

⁷) Πρὶν νὰ εἰσελθῇ ὁ Πλάτων εἰς
τὴν τρίτην ἀπόδειξιν, ἐξετάζει τὴν
μέθοδον, ἧ μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ.

⁸) Ἐθῆκε τὴν αὐτοπαθῆ ἀντωνυ-
μίαν τοῦ τρίτον προσώπου ἀντὶ τοῦ
πρώτου, δηλ. ἡμᾶς αὐτούς. Τοῦτο
εὗρηται καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν 101 C
"οὐ δὲ δεδιώς ἂν τὸ λεγόμενον τὴν
ἑαυτοῦ σκιάν,," Δημοσθ. ἐν Ὀλυνθ.
9, 13 "τῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐκεί-
νων αὐτοῖς ἀντιληπτέον ἐστίν, εἴπερ
ὑπὲρ σωτηρίας αὐτῶν φροντίζετε,,"

⁹) Μετεχειρίσθη τὸ ἄρθρον παρὰ
ταῖς ἐρωτηματικαῖς ἀντωνυμίαις, δι-
ότι προεδήλωσε ταύτας διὰ τοῦ
τοιόνδε, ὡς παρ' Εὐριπίδ. ἐν
Φοίνισσ 718 "ἢ δ' ἐμποδὼν μά-
λιστα, ταῦθ' ἤκω φράσεων. Ἐτ. Τὰ
ποῖα ταῦτα;," καὶ Ἀριστοφάν. ἐν
Εἰλην. 696.

¹⁰) Συνήθως τὸ δεῖδω συντάσσε-
ται πρὸς γενικὴν μετὰ τῆς περι, ἀλλ'
εὗρηται καὶ τὸ φοβεῖσθαι οὕτω συν-

δεδιέναι, μὴ πάθῃ αὐτό, καὶ τῷ ποίῳ τινὶ οὐ;¹. Καὶ μετὰ τοῦτο αὐτὸ ἐπισκέψασθαι, πότερον² ἢ ψυχὴ ἐστίν, καὶ ἐκ τούτων θαρροῦν ἢ δεδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς; Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ἀρ³ οὖν τῷ μὲν συντεθέντι³ τε καὶ συνθέντ⁴ ὄντι φύσει⁵ προσήκει τοῦτο πάσχειν, διαιρεθῆναι ταύτῃ⁶, ἥπερ συνετέθη· εἰ δέ τι τυγχάνει ὃν ἀξύνθειον, τοῦτω μόνῳ προσήκει μὴ πάσχειν ταῦτα, εἴπερ τῷ ἄλλῳ;⁷. Δοκεῖ μοι, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὃ Κέβης. Οὐκοῦν ἅπερ αἰ κατὰ ταῦτα καὶ⁸ ὡσαύτως ἔχει, ταῦτα⁹ μάλιστα εἰκὸς εἶναι τὰ ἀξύνθεται, τὰ δὲ ἄλλοι¹⁰ ἄλλως¹⁰ καὶ μηδέποτε κατὰ ταῦτά, ταῦτα δὲ¹¹ εἶναι τὰ σύνθεται;

τεταγμένον, Πλάτ. ἐν Πολιτ. III, 387 C “ἡμεῖς δ’ ὑπὲρ τῶν φυλάκων φοβούμεθα μὴ ἐκ τῆς τιοαύτης φρίκης θερμοίτεροι καὶ μαλακώτεροι τοῦ δέοντος γένωνται ἡμῖν”.

¹) Ἐν τοῖς χειρογράφοις λείπει ἡ ἄρρητος. Ἐπειδὴ δ’ ἡ φράσις ἔμενεν ἀνεξήγητος, ὁ Cornarius ἐξηλείψε το καὶ τῷ ποίῳ τινί. Ἀλλὰ δικαίως ἐκράτησεν ἡ γνώμη τοῦ Heindorf. ὅστις προσέθηκε τὴν ἄρρητον.

²) Ποῖον ἐκ τῶν δύο; εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅπερ διασκεδάννυνται, ἢ ἐξ ἐκείνων. ἅπερ δὲν διασκεδάννυνται; Ὁ K. Hermann ἐνόμισεν, ὅτι τὸ πότερον πρέπει νὰ μεταβληθῇ εἰς ποτέρων, ὅπερ ἀποκρούει ὁ H. Schmidt.

³) Τὸ μὲν συντεθέναι δηλοῖ, ὅτι τὰ διάφορα συνθετικὰ μέρη παρὰ γοισιν ἄλλο σῶμα, τὸ δὲ μίγνυσθαι, ὅτι τὸ ὅλον δὲν μεταβάλλεται, Θεόφραστ. ἀπόσπασμ. 30 “τὸ δὲ μεγαλύτεον (ἐλαιον) ἐκ ῥήτινης κεκαυμένης συνιθεσθαι καὶ ἐλαίου· μίγνυσθαι δὲ κασίαν, κινάμωμον, ομύρ-

ναν...”

⁴) Διαφέρει τοῦ προηγούμενου, διότι δηλοῖ, ὅτι ἡ σύνθεσις διαμένει.

⁵) Προσδιορίζει τὸ ἐπόμενον ὅτι τὸ σύνθετον ἔχει φυσικὴν ιδιότητα νὰ διαιρεθῇ.

⁶) Νὰ διαιρεθῇ τοιοῦτοτρόπως, ὡς συνετέθη.

⁷) Ἀφ’ οὗ προετάρχη ἡ φράσις τοῦτω μόνῳ, ἔπρεπε νὰ ἐπὶ μόνον εἴπερ τῷ, δηλ. ἄνευ τοῦ ἄλλῳ.

⁸) Ἐν τοῖς ἐπομένοις ὁ καὶ παρελείφθη 80 B “αἰ ὡσαύτως κατὰ ταῦτα ἔχοντι. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἦναι τὰ αὐτὰ συστατικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἦναι θεθειμένα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

⁹) Ἡ ἀντωνυμία εἶναι τὸ κατηγορούμενον, ὡς ἐν 109 E “ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθὴς οὐρανός...”

¹⁰) Ἐκ τοῦ ἡγουμένου ἔχει ἐξυπακούεται ἡ μετοχὴ ἔχοντα.

¹¹) Ἐπαρέλαβε τὸν σύνδεσμον, ὃν ἔθηκεν ἐν τῇ ἡγουμένῃ προτάσει, ὡς ἐν 80 D “Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα... αὕτη δὲ δὴ ἡμῖν...” Ὁρα καὶ 113 E,

Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως¹. Ἰωμεν² δὴ, ἔφη, ἐπὶ ταῦτα, ἐφ' ἅπερ ἔν τῳ ἔμπροσθεν λόγῳ³. Αὐτὴ ἡ οὐσία⁴, ἧς λόγον⁵ διδομεν τοῦ εἶναι καὶ ἔρωτωντες καὶ ἀποκρινόμενοι⁶, πότερον ὡσαύτως D ἂν εἴη κατὰ ταῦτα ἢ ἄλλοι⁷ ἄλλως; Αὐτὸ τὸ ἴσον⁷, αὐτὸ τὸ

¹) Ἐξυπακούεται τὸ ἔχειν ἐκ τῶν ἡγουμένων.

²) Κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐπανιέναι, ὡς ἐν Θεαιτήτ., 177 C "ἐπὶ δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἰωμεν... "Ορα καὶ Παρμενίδ., 137 A.

³) Περί τούτων ἐγένετο λόγος ἐν 66 D.

⁴) Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ἐξετάζει τὰς ἰδέας, πρὸς ἃς ὁμοιάζει ἡ ψυχὴ. Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον "Κατασκευάζει ὅτι ἡ ψυχὴ μᾶλλον ἔοικε τοῖς ἀδιαλύτοις διὰ τριῶν ἐπιχειρημάτων, ἐκ τοῦ ἀοράτου καὶ ἐκ τοῦ διανοητικοῦ αὐτῆς καὶ ἐκ τοῦ δεοπόξιν τοῦ σώματος. Καὶ ἔοικε ταῦτα ἐκ τῆς ψυχικῆς ὑποστάσεως εἰληφθαι, ἀπὸ γνώσεως, ἀπὸ ζωῆς... Ὁ συγγραφεὺς παρατηρεῖ, ὅτι διαλυτὸν εἶναι τὸ σύνθετον, ἀδιάλυτον δὲ τὸ ἀπλοῦν. Τὸ μὲν ἀπλοῦν μένει πάντοτε ὁμοιον ἢ εἶναι ἀμετάβλητον, τὸ σύνθετον τοῦναντίον εἶναι μεταβλητόν. Ἀμετάβλητοι εἶναι αἱ ἰδέαι μεταβλητὰ δὲ τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα. Αἱ μὲν ἰδέαι εἶναι ἀόρατοι καὶ μόνον τῷ νῷ καταληπταί, τὰ δὲ καθ' ἑκάστον εἶναι ὁρατὰ καὶ ταῖς αἰσθήσεσι καταληπτά. Λοιπὸν πάντα τὰ ὄντα εἶναι ἢ ὁρατὰ ἢ ἀόρατα. Ἐκ τῶν δύο μερῶν, ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος συνίσταται, τὸ μὲν σῶμα εἶναι ὁρατόν, ἡ δὲ ψυχὴ ἀόρατος. Ἄρα αὕτη πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὸ θεῖον ὁμοιάζουσα εἶναι ἀφθαρτος.

Ἄν ὑπάρχωσιν ἰδέαι, ἡ ἀπόδειξις τοῦ Πλάτωνος εἶναι ὀρθή· ἂν ὅμως ἦναι ἀπλᾶι ἀφαιρέσεις, καταπίπτει πᾶν ὅ τι οὗτος διδάσκει περὶ τῆς συγγενείας πρὸς τὸ ἀπλοῦν καὶ τὸ ἀφθαρτον. ὡς παρατηρεῖ ὁ P. Zimmermann ἐν σελίδ. 42 τῆς μετμ. διαιριβῆς. Παράβαλ. εισαγωγ. ἐν σελίδ. 68

⁵) Κατὰ τὸν Heindorf λόγος ἐνταῦθα εἶναι ὁ ὀρισμός· εἰς τὴν ὁποῖαν δίδομεν τὸν ὀρισμὸν τῆς ὑπάρξεως. Ἀλλ' οὐκ ἀτόπως παρετήρησεν ὁ K. Hermann, ὅτι ἤθελεν εἶναι μεγάλη ταυτολογία ἂν ἡ οὐσία ὠρρίζετο διὰ τοῦ εἶναι. Κατὰ τὸν ἐρμηνευτὴν τοῦτον ἐν τῷ χωρίῳ ἐγένετο ἔλξις ἀντιτοῦ ἦν εἶναι λόγον διδομεν, δηλ. τὴν αἰτιατικὴν τῆς ἀντιωνυμίας ὁ συγγραφεὺς ἔτρεψεν εἰς γενικὴν, ὡς ἐν Ὑμν. εἰς Αἵμηντ. 280 "οὐδὲ παιδὸς μνήσοιο ἀνελεσθαι... Οὕτω τὸ λόγον διδομεν εἶναι ἔχει τὴν γνωστὴν σημασίαν καὶ δύναται νὰ ἐξηγηθῇ· αὕτη ἡ οὐσία, ἧς ὡς ἐξήγησιν δίδομεν τὴν ὑπαρξιν, δηλ. ὡς ὑπαρξιν ἐξηγοῦμεν. Ὁ Madwig εἰκασεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἧς λόγον διδομεν τὸ εἶναι, ἀλλ' ἡ εἰκασία δὲν εὗρεν ὁπαδούς.

⁶) Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῖ, ὡς νομίζομεν τὴν διαλεκτικὴν.

⁷) Ἐννοεῖ τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος, τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ κτλ.

καλόν, αὐτὸ ἕκαστον¹, ὃ ἔστιν, τὸ ὄν², μὴ ποιε μεταβολήν καὶ ἡντινοῦν³ ἐνδέχεται; Ἡ ἀεὶ αὐτῶν ἕκαστον, ὃ ἔστι μονοειδὲς⁴ ὃν αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὁσαύτως κατὰ ταῦτα ἔχει καὶ οὐδέποτε οὐδαμῇ⁵ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται; Ὡσαύτως⁶, ἔφη, ἀνάγκη, ὃ Κέβης, κατὰ ταῦτα ἔχειν, ὦ Σώκρατες. Τί δὲ τῶν πολλῶν⁷ [καλῶν]⁸, οἷον ἀνθρώπων ἢ ἵππων ἢ ἑμιᾶτιων ἢ ἄλλων ὠντινωνοῦν τοιούτων ἢ ἴσων ἢ καλῶν ἢ πάντων τῶν ἐκείνοις⁹ ὁμωνύμων; Ἄρα κατὰ ταῦτα ἔχει¹⁰, ἢ πᾶν

¹) Μετεχειρίσθη τὴν φράσιν ταύτην, ὅπως μὴ εἴπῃ ἄλλα παραδείγματα ἰδεῶν.

²) Αἱ μὲν ιδεαὶ εἶναι τι πραγματικόν, ὃ δὲ λεγόμενος πραγματικὸς κόσμος εἶναι τι φαινόμενον. Διὰ τοῦ ἐπομένου μὴ ἐξαίρεται μόνον ἡ ἐρώτησις, ὡς ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 1500) Ὑποτίθεται ὅτι αὐτῶν κοινὸς ἡγεῖται κύριος οὐκ ἔστιν αὐτῶν, ἐμφανὲς δὲ τοῦ ξένου; Μὴ τις Διὸς κεραυνός, ἥτις ὑμβροῖα χάλας ἐπιφράσσα;

³) Ἐθῆκε τὴν ἀντωνυμίαν μετὰ τὸ ὄνομα πρὸς μείζονα ἔμφασιν.

⁴) Μονοειδὲς λέγεται ὃ ἔχων μόνον ἓν εἶδος, ὃ μὴ πάσῃ μεταβολῇ, ὃ ἀπλόος.

⁵) Κυρίως εἶναι δοτική τοῦ θηλυκοῦ, ὅν τὸ ἀρσενικόν οὐδαμῶς. Αἱ πολλαὶ ἀρνήσεις δηλοῦσιν, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις εἶναι ὅλως ἀδύνατος, ὡς ἐν Σοφιστ. 162 F Ὑποτίθεται ὅτι μὴδὲν μὴδὲν μὴδὲν δύναμιν ἔχειν κοινωνίας εἰς τὸ μὴδὲν, καὶ ἐν Πολιτ. 187 A Ὑποτίθεται ὅτι μὴτε εἶνα μὴτε πληθὺς μὴδὲν μὴδέποτε εἶνα ὄντα μὴδ' ὄντων.

⁶) Καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἐπὶ τὴν ἐπίκλησιν κατὰ τὴν ἐρώτησιν.

⁷) Ἐξυπακούεται τὸ ὅτι καὶ ἡ

νεῖς, ἡ γῆ, οὔτι, ἐν οἷς συχνάκις παραλείπεται ἡ πρόθεσις περὶ, ὡς ἐν Πολιτ. 459 B Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ὅτι καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἐν Γοργ. 509 D Ὑποτίθεται ὅτι καὶ τῶν ἀδίκων, πότερον εἶνα μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἰκανόν τοῦτο ἔστιν. Τὸ πᾶν δὲ ἐν ταῦτα ἀντιτίθεται πρὸς τὰς ιδεάς, ἡ μὲν ιδέα τοῦ καλοῦ εἶναι μία, τὰ δὲ καλὰ πράγματα πολλὰ.

⁸) Ἐν πᾶσι τοῖς χειρογράφοις φέρεται ἡ λέξις καλῶν, ἢ ὃ J. O. Classen λέγει ἐξαλειπτέαν Δικαίως ἡ εἰκασία αὕτη ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδόταις διότι πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς ιδέας, ὡς παρατηρεῖ ὁ Wollrab, ἀντιτίθεται ἡ πληθὺς τῶν αἰσθητῶν ὄντων καὶ μετὰ τὴν μνημόνευσιν τοιούτων παραδειγμάτων ἀκολουθοῦσιν αἱ ἰδιότητες. Ἡθελε δ' εἶναι ὅλως ἄτοπον, ὅτι ἐν ταῦτα ἔλεγε περὶ καλῶν καὶ μετ' ὀλίγον περὶ ἴσων ἢ καλῶν, περὶ ὧν εἶπεν ἥδη.

⁹) Λέγει μὲν καὶ οὐδέτερον γένος, ἀλλ' ἐννοεῖ τὰς ιδεάς, περὶ ὧν εἶπε πρὸ ὀλίγον. Ὑποτίθεται ὅτι ὁμοῦν, διότι τὰ αἰσθητὰ ὄντα ἔχουσι τὸ ὄνομα τῶν ιδεῶν, π. χ. τὰ ἴσα αἰσθητὰ ἔχουσι τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἰσότητος.

¹⁰) Ὑποκείμενον εἶναι τὰ αἰσθητὰ

τοῦναντίον ἐκείνοις¹ οὔτε αὐτὰ αὐτοῖς οὔτε ἀλλήλοις οὐδέποιε, ὥς ἔπος εἰπεῖν², οὐδαμῶς κατὰ ταῦτά [ἔστιν]³; . Οὕτως γρ αὖ, ἔφη, ταῦτα, ὁ Κέβης· οὐδέποτε⁴ ὡσαύτως ἔχει. Οὐκοῦν τούτων⁵ μὲν κἂν ἄψαιο, κἂν ἴδοις, κἂν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἰσθοιο⁶, τῶν δὲ κατὰ ταῦτά ἐχόντων⁷ οὐκ ἔστιν, ὅτω ποι' ἂν ἄλλω ἐπιλάβοιο ἢ τῷ τῆς διανοίας λογισμῷ, ἀλλ' ἔστιν αἰδιῶ⁸ τὰ τοιαῦτα καὶ οὐχ ὁρατά; Παντάπασι, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις.

XXVI. Θῶμεν οὖν βούλει⁹, ἔφη, δύο εἶδη τῶν ὄντων,

ὄντα, περὶ ὧν ἄρτι ἔλεγεν. Ἡ δὲ τοῦ ἡ ἀρχομένη ἐρώτησις ὁρίζει ἀκριβέστερον τὴν ἡγουμένην· ὥς ἐν Ἀπολογ., 27 Α "Ἐὰν γινώσκῃται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἔμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαντιῶ λέγοντος· ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας;...

¹) Αἱ ἰδέαι, ὥς εἴρηται, οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν πάσχουσιν.

²) Ἡ φράσις αὕτη τίθεται πρὸ λέξεων ἔχουσῶν γενικὴν σημασίαν, οἷα εἶναι ἐνταῦθα ἢ ὁ ὅτι δαμῶς.

³) Οὐχὶ ἀτόπως ἐξοβελίζεται τὸ ἔστιν ὑπὸ τῶν νεωτέρων διότι ἐξυπακούεται τὸ ἔχει ἐκ τῶν ἡγουμένων.

⁴) Ἐπεξηγεῖ τὴν προηγουμένην πρότασιν.

⁵) Ἐννοεῖ τὰ αἰσθητὰ ὄντα. ὅπερ ἀντιτίθεται πρὸς τὰς ἰδέας. Τὴν διαστολὴν ταύτην ποιεῖ καὶ ἐν Τιμ. 28 Α "τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιλήπτον αἰεὶ κατὰ ταῦτά ὄν, τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστὸν γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὅντως δὲ οὐδέποτε ὄν,...

⁶) Τὸ αἰσθάνεσθαι ἔχει γενικὴν σημασίαν καὶ δύναται τις νὰ μεταχειρισθῇ ἐπὶ πάντων τῶν αἰσθητηρίων.

⁷) Πρὸς γενικὴν συντάσσεται τὸ

ἐπιλαμβάνεται, ὥς καὶ ἐν Κύρ. παιδ. 7, 1, 31 "ὅτιον δὲ ἐπιλάβοιο τὰ δρέπανα, πάντα βίβι διεκόπιετο, καὶ ὅπλα καὶ σώματα, καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Λυσ. 596 "τῆς δὲ γυναικὸς μικρὸς ὁ καιρὸς. κἂν τούτου μὴ ἵπλάβηται, οὐδεὶς ἐθέλει γῆμαι ταύτην...

⁸) Τὸ ἐπιθετον δηλοῖ μὲν τὸν δύομορφον, ὥς παρὰ Πλουτάρχ. ἐν Γάλλ. 9 "ἐγνώκει γὰρ ὁ Γάϊος ὥς ἔοικε, τὴν τεκοῦσαν αὐτοῦ ἐπιμειράκιον ὦν οὐκ αἰδιῶ τὴν ὄψιν αὖσαν, ἐκ δ' ἀκεστρίας ἐπιμυσθίου Καλλίστῳ, Καίσαρος ἀπελευθέρῳ, γεγεννημένην, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀόρατον, ὥς παρὰ Αἰών. Κασσ. 37, 17 "οὐδ' ἀγαλμα οὐδὲν αὐτοῖς ποτε ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἔσχον· ἄρρητον δὲ δὴ καὶ αἰδιῶ αὐτὸν νομίζοντες εἶναι περισσώτατα ἀνθρώπων θρησκεύουσι,...

⁹) Ἐπὶ πρῶτον καὶ δευτέρου προσώπου τίθεται ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ βούλει καὶ βούλεσθε ἢ θέλεις καὶ θέλετε. Ἡ τοιαύτη σύνταξις εὑρεται καὶ ἄνευ ἐρωτήσεως, ὥς παρὰ Πλάτ. ἐν Πολιτ. II, 372 Ε "Εἰ δ' αὖ βούλεσθε καὶ φλεγμαίνουσιν πόλιν θεωρήσωμεν, οὐδὲν ἀπο-

τὸ μὲν ὁρατὸν, τὸ δὲ ἀειδές; Θῶμεν, ἔφη. Καὶ τὸ μὲν ἀειδές ἀεὶ κατὰ ταῦτά ἔχον¹, τὸ δὲ ὁρατὸν μηδέποτε κατὰ ταῦτά; Καὶ τοῦτο, ἔφη, θῶμεν. Φέρε δὴ, ἡ δ' ὅς, ἄλλο τι² ἡμῶν Β αὐτῶν³ τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχὴ; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη. Ποτέρῳ ὧν ὁμοιότερον τῷ εἶδει⁴ φαῖμεν ἂν εἶναι καὶ ξυγγενέστερον τὸ σῶμα; Παντί, ἔφη τοῦτό γε δήλον, ὅτι τῷ ὁρατῷ⁵. Τί δὲ ἡ ψυχὴ; Ὁρατὸν ἢ ἀειδές; Οὐχ ὅπ' ἀνθρώπων⁶ γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ μὴ τῇ ἰδῶν ἀνθρώπων φύσει⁷ λέγομεν ἢ ἄλλη τι⁸ οἷε; Τῇ τῶν ἀνθρώπων. Τί ὧν περὶ ψυχῆς λέγομεν; Ὁρατὸν ἢ ἀόρατον

κωλύει. „Ὁρα, ὅτι ἐνταῦθα ἔθηκε τὸ β οὐ λ ε ι μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν, ἐν ᾧ συνήθως προτάσσεται. Ὁ μὲν Ficini τὸ ἀειδές ἐξηγεῖ ἀόρατον. ὁ δὲ Heindorf, quod speciem formamque non habet, δηλ. τὸ ἀμορφον, τὸ μὴ ἔχον μορφήν. Ὅτι ἡ πρώτη ἐξηγήσις εἶναι ὀρθή, πρόδηλον καὶ ἐξ ἄλλων καὶ μετ' ὀλίγον (B) ὁ ρ α τ ὁ ν ἢ ἀ ε ι δ ἔς;

¹) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται τὸ θ ὦ μ ε ν.

²) Μετὰ τὴν φράσιν ταύτην συνήθως τίθεται τὸ ἡ, ὡς παρ' Ἡροδότ. I, 109 „ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἔμοι κινδύνων ὁ μέγιστος;,, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 24 D „Ἄλλο τι ἢ περὶ πλείστον ποιῇ ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται;,, ἐνίοτε ὅμως παραλείπεται, ὡς ἐνταῦθα, καὶ ἐν Χαρμοίδ. 167 B „ἄλλο τι οὐν πάντα ταῦτα ἂν εἴη... μία τις ἐπιστήμη;,, καὶ ἐν Ἰπάρχ. 226 E „ἄλλο τι οὐν οἷ γε φιλοκερδεῖς φιλοῦσι τὸ κέρδος;,, Σημειωτέον δ', ὅτι ἐνταῦθα τὸ ἡ ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρεται, ὅπερ ἐκδόται τινὲς

διατηροῦσιν.

³) Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τὸ μ ε ν—τὸ δ ε. „Ὁρα, ὅτι μετεχειρίσθη τὴν ἀποπαθῆ ἀντωνυμίαν ἀντὶ τῆς προσωπικῆς, ὡς ἐν Κρίτων. 52 D „Ἄλλο τι οὐν ἂν φαῖεν, ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς;,, ὅπου ἰδὲ τὴν σημειωσίν μου.

⁴) Ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι περὶ τῶν εἰδῶν εἴρηται ἐν τοῖς ἡγουμένοις.

⁵) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται ἡ φράσις, ὁμοιότερον καὶ ξυγγενέστερον φαῖμεν ἂν εἶναι.

⁶) Εἶναι τὸ ποιητικὸν αἴτιον εἰς τὸ ὁ ρ α τ ὁ ν. Ὁ γε ὑποδηλοῖ, ὅτι ὑπὸ ἄλλων ὄντων ὁραταί.

⁷) Ἡ δοτικὴ δηλοῖ τὸ ὡς πρὸς τι, τὴν ἀναφοράν. Τὸ λ έ γ ε ι ν τὰ ὁ ρ α τὰ διαφέρει τοῦ λ έ γ ε ι ν π ε ρ ι τ ὶ ν ὁ ρ α τ ὶ ν διότι ἐκεῖνο σημαίνει τίθεσθαι, νομίζειν, ὡς ἐν Θεαιτήτ. 198 A „ἀριθμητικὴν γὰρ λέγεις τέχνην;,, καὶ ἐν Σοφιστ. 222 D „τῆς πιθανουργικῆς διττὰ λέγομεν γένη;,,

εἶναι;¹⁾ Οὐχ ὁρατόν. ἸΑειδές²⁾ ἄρα; Ναί. Ὅμοιότερον ἄρα ψυχῇ σώματός ἐστιν τῷ ἀειδεῖ, τὸ δὲ τῷ ὁρατῷ. Πᾶσα ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

XXVII. Οὐκοῦν καὶ τόδε πάλαι³⁾ ἐλέγομεν, ὅτι ἡ ψυχῇ, ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται⁴⁾ εἰς τὸ σκοπεῖν τι ἢ διὰ τοῦ ὁρᾶν ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν⁵⁾ ἢ δι' ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως — τοῦτο⁶⁾ γάρ ἐστιν τὸ διὰ τοῦ σώματος, τὸ δι' αἰσθήσεων σκοπεῖν τι —, τότε μὲν ἔλκεται⁷⁾ ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταῦτα ἔχοντα, καὶ αὐτὴ⁸⁾ πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἰλιγγιᾶ⁹⁾ ὥσπερ μεθύουσα ἅτε τοιούτων¹⁰⁾ ἐφαπτομένη; Πάνυ γε. Ὅταν δέ¹¹⁾ γε αὐτὴ καθ' αὐτὴν σκοπῇ¹²⁾, ἐκεῖσε οἴχεται¹³⁾ D

¹⁾ Ἐξαριᾶται ἐκ τοῦ νοουμένου λεκτικοῦ ῥήματος.

²⁾ Σημαίνει τὸ ἄμορφον, τὸ μὴ ἔχον μορφήν, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν.

³⁾ Τοῦτο ἐγένετο ἐν β5 B.

⁴⁾ Ἡ πρόθεσις δηλοῖ προσθήκην. Λέγει τοῦτο, διότι ἡ ψυχὴ δύναται νῦν ἐξετάζειν τι ἄνεν τῆς συνεργασίας τοῦ σώματος καὶ δὴ κρεῖττον, ὡς εἶπεν ἐν β5 C ὡς λογίζεται δὲ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τούτων μηδὲν παραλυπῇ μήτε ἀκοῇ μήτε ὄψις μήτε ἀλγηδὼν μηδὲ τις ἡδονή, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνηται ἔωσα χαίρειν τὸ σῶμα, .

⁵⁾ Μνημονεύει τῆς ἐργασίας μόνον δύο αἰσθητηρίων, διότι τὰ ἄλλα θεωρεῖ φανλότερα β5 B.

⁶⁾ Ἡ ἀντιωνυμία προεξαγγέλλει τὸ ἐπόμενον ἀπαρέμφατον σκοπεῖν.

⁷⁾ Τὸ ῥῆμα ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ ψυχὴ χωρεῖ παρὰ τὴν θέλειαν αὐτῆς. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι εἰσέρχεται εἰς ὅντα ἄλλοτρίας φύσεως ἔνταῦθα ὑπομνησόμεν, ὅτι ὑπάρ-

χοι καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες πλανῶνται καὶ ταράσσονται, ὅταν εἰσέρχονται εἰς τὸ βασιλεῖον τῶν ἰδεῶν. Τοῦτο γίνεται μὲν, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἀπεκτηνώθησαν.

⁸⁾ Κεῖται ἐν σχέσει πρὸς τὰ αἰσθητὰ ὄντα. Ἄπερ πλανῶνται καὶ ταράσσονται.

⁹⁾ Ἐχει ζάλην, ζαλίζεται. Τὰ ῥήματα ἁρμόζουσιν εἰς τὸ πάθημα ἀνθρώπου εἰσερχομένου εἰς ἄλλοτριον τόπον· οὗτος πρῶτον πλανᾶται, μετ' ὀλίγον ταράσσεται καὶ τελευταῖον ζαλίζεται.

¹⁰⁾ Δηλαδή τῶν πλανωμένων καὶ ταραττομένων.

¹¹⁾ Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὅταν μὲν τῷ σώματι.

¹²⁾ Δηλαδή ὅταν δὲν μεταχειρίζεται πρὸς ἐξέτασιν τὸ σῶμα

¹³⁾ Ὅρα, ὅτι πρὸ ὀλίγον μὲν μεταχειρίσθη τὸ ἔλκεται, ἐνταῦθα δὲ τὸ οἴχεται πρὸς δόλῳσιν τῆς ταχείας κινήσεως· διότι ἡ ψυχὴ μεταβαίνει εἰς τὰ συγγενή.

εἰς τὸ καθαρὸν τε καὶ αἰεὶ ὄν καὶ ἀθάνατον καὶ ὡσαύτως ἔχον καὶ ὡς συγγενῆς οὖσα αὐτοῦ αἰεὶ μετ' ἐκείνου τε γίγνεται, διανπερ αὐτὴ καθ' αὐτὴν γένηται καὶ ἐξῆ¹ αὐτῇ, καὶ πέπνυται τε τοῦ πλάγνου² καὶ³ περὶ ἐκεῖνα αἰεὶ κατὰ ταῦτα ὡσαύτως⁴ ἔχει ἅτε τοιοῦτων ἐφαπτομένη; Καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ πάθημα⁵ φρονηοῖς κέκληται; Παντάσαςιν, ἔφη, καλῶς⁶ καὶ ἀληθῆ λέγεις.
 Ε ὦ Σώκρατες. Ποτέρωρ οὖν αὐ σοὶ δοκεῖ τῷ εἶδει καὶ ἐκ τῶν

¹) Καὶ ὅταν ἦναι ἐπιτετραμμένον αὐτῇ. Λέγει τοῦτο, διότι αἱ ἀσχολίαι πρὸς διατήρησιν τοῦ σώματος καὶ αἱ νόσοι διακωλύουσι τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς, ὥς ἐν 66 D εἶπεν ὁ φιλόσοφος. "Καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας περὶ διὰ πάντα ταῦτα. Τὸ δ' ἔσχατον πάντων ὅτι, ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὐ πανταχοῦ παραπίπτειν θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τὰληθές".

²) Οἱ μὲν Ἀτικοὶ ἔλεγον πλάγνος, οἱ δ' Ἕλληνες πλάγη, ὡς παρατηρεῖ ὁ Μοῖρις.

³) Ἐπειδὴ τὸ χωρίον ὁντως παρέχει δυσκολίαν περὶ τὴν ἐρμηνείαν, ὁ Ast τὴν περὶ τρέπει εἰς ὥσπερ, δηλ. καί, ὥσπερ ἐκεῖνα, αἰεὶ κατὰ ταῦτα ἔχει, ἅτε τοιοῦτων ἐφαπτομένη. Ἀλλ ὁ H. Schmidt παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τῇ καθαρᾷ καὶ τελείᾳ τῆς ψυχῆς καταστάσει οὐδόλως ταυτίζει αὐτὴν ταῖς ἰδέαις. Ὁ ἐρμηνευτὴς ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι τὸ χωρίον κατὰ τι μετεβλήθη, ἀλλὰ ποιεῖ μόνον μικρὰν μεταβολὴν τοῦ συνδέσμου γράφων οὕτως καὶ

πέπνυται τε τοῦ πλάγνου περὶ ἐκεῖνα, καὶ αἰεὶ κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ἔχει. Κατὰ τὸν διαπρεπέστατον τοῦτον ἐρμηνευτὴν ἐκεῖνα δὲν εἶναι αἱ ἰδέαι, ὡς συνήθως ἐξηγοῦνται, ἀλλὰ τὰ αἰσθητὰ φαινόμενα. Τοῦτο ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ διότι πρὸ ὀλίγου, ὅτε προέκειτο περὶ τοῦ αἰδοῦς εἶπε μετ' ἐκεῖνον. Λοιπὸν κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην ἡ σύνταξις ἔχει πλάγνου περὶ ἐκεῖνα, ὡς πλανᾶσθαι περὶ τι. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη διόρθωσις φαίνεται ἡμῖν πιθανωτέρα τῆς πρώτης.

⁴) Ἐνταῦθα ἡδύνατο γὰρ τεθῆ καὶ ὁ σύνδεσμος καί.

⁵) Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἡδὴ παρατήρησεν, ὅτι τὴν τοιαύτην μετοχὴν τῆς ψυχῆς πάθημα ὠνόμασε. "Πῶς πάθημα τὴν φρόνησιν ἔφη; ἢ δι μέθεξις ἐστὶν τῆς αὐτοφρονησεως" καὶ γὰρ τὸ μετέχειν πεπονθέναι λέγει πολλάκις ὁ Πλάτων."

⁶) Τὸ καλῶς ἐνταῦθα σημαίνει ὀρθῶς. Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀντὶ ἀληθῆ φέρεται ἀληθῶς, ὅπερ δὲν προτιμᾶται. Διότι ἀλλαχοῦ ἐπάρχουσι παραπλήσια, ὡς ἐν Πρωτ. 352 D "καλῶς γε — σὺ

ἐμπροσθεν¹ καὶ ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ψυχὴ ὁμοιότερον εἶναι καὶ ξυγγενέστερον; Πᾶς² ἂν μοι δοκεῖ, ἢ δ' ὅς, συγχωρήσαι, ὦ Σώκρατες, ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου, καὶ ὁ δυσμαθέσιαιος, οὐ ὅλῳ καὶ παντὶ³ ὁμοιότερόν ἐστι ψυχὴ τῷ ἅλῳ ὡσαύτως ἔχοντι μᾶλλον⁴ ἢ τῷ μῆ. Τί δὲ τὸ σῶμα; Τῷ ἐτέρῳ.

XXVIII. Ὅρα δὴ καὶ⁵ τῇδε, οὐ, ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ ὧσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἢ φύσις⁶ 80 προστάττει, τῇ δὲ ἄρχειν καὶ δεοπόζειν· καὶ κατὰ ταῦτα αὐ⁷

λέγων καὶ ἀληθῆ, ἐν Ἰων. 538 E “οκέειν ὡς ἑαδίως τε καὶ ἀληθῆ ἔγῳ σοι ἀποκρινοῦμαι”.

¹) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι π ρ ὁ σ - ὁ ε ν, ἀλλ' ὁ Bekker ἀνέγνω ἔ μ - π ρ ο σ θ ε ν, ὅπερ ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδόταις.

²) Ἐνταῦθα σημαίνει ἕκαστος ν. Ο ἐπόμενος ἂν ἀνήκει τῷ ἀπαρεμ- φάτῳ σ υ γ χ ω ρ ῆ σ α ι. Τὸ σ υ γ χ ω - ρ εῖν δύναται μὲν νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ ὁ μ ο λ ο γ εῖν, σ υ μ φ ω ν εῖν. ἀλλ' ἡ σύνταξις ἐγένετο κατὰ τὴν κυρίαν τοῦ ζήματος σημασίαν, ὡς δεικνύει ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς καὶ ἡ μ ε ῖ θ ο δ ο ς, ἥτις εἶναι ὁδός τις.

³) Ἐν τῷ ὅλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρε- σιν, ὡς ἐν Πολιτ. VII. 527 C “οὐ τῷ ὅλῳ καὶ παντὶ διοίσει, καὶ ἐν Ἀλκιβιάδ. I, 109 B “διαφέρει ὅλον τε καὶ πᾶν”.

⁴) Κατὰ τὸν Stallbaum τὸ μ ᾶ λ - λ ο ν δὲν πλεονάζει, ἀλλ' ἀναρτῶ τὴν ἔννοιαν τοῦ συγκριτικοῦ, ὡς ἐν Ἰππ. μειζον. 285 A “Ἔστι δὲ γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὀφελιμώτερον τὴν ὑπὸ σοῦ παιδεύειν ξενικὴν οὔσαν παιδεύειν μᾶλλον ἢ τὴν ἐπιχω- ρίαν”, ἐν Νομ. VI, 781 A “γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων λαθραιότερον

μᾶλλον καὶ ἐπικλοπώτερον ἔφην τὸ θῆλυ διὰ τὸ ἀσθενές”, Ἡρόδοτ. I, 31 “ὡς ἄμεινον εἶη ἀνθρώπων τε- θνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν... Ἡ παρα- τήρησις ὁμῶς αὕτη δὲν δύναται πανταχοῦ νὰ κυρωθῇ, διότι τὸ μ ᾶ λ - λ ο ν ἐνιαχοῦ προτάσσεται τοῦ συγ- κριτικοῦ, ὡς Ἰσοκράτ. ἐν Ἀρχιδάμ. 138 B “πολὺν μᾶλλον κρεῖττον με- γάλου καιροῦ τιμὴν ἀνταλλάξασθαι, ἢ μικροῦ χρόνον μεγάλας αἰσχύναις ἡμᾶς αὐτοὺς περιβαλεῖν”.

⁵) Διὰ τοῦ καὶ προστίθεται νέαν ἀπόδειξιν. Τὸ τῇδε ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐπόμενον εἰδικὸν λόγον, ὅτι ἡ φύσις προστάττει.

⁶) Ἐγένετο ἡ παρατήρησις, ὅτι ἐνίστι το σῶμα ἄρχει τῆς ψυχῆς. Τοῦτο ὄντως συμβαίνει, ὡς παρὰ τοῖς κοίλιοδούλοις. Ἀλλὰ τίς δύνα- ται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ σῶμα προ- ωρίσθη, ὅπως ἄρχῃ; Παράβαλλ. εἰ- σαγωγ. ἐν σελίδ. 73. Ὁ Σαλλούστιος ἐν Ἰουγούρθ. I, 13 λέγει “dux at- que imperator vitae mortalium animus est”.

⁷) Μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ πρὸς δῆ- λωσιν, ὅτι ἐξ ἄλλου λόγου εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα φθάνομεν.

πότερόν σοι δοκεῖ ὅμοιον τῷ θείῳ εἶναι καὶ πότερον τῷ θνητῷ;
 "Ἡ οὐ δοκεῖ σοι τὸ μὲν θείον οἷον ¹ ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν
 πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαι ² τε καὶ δουλεύειν; "Εμοιγε.
 Ποτέρῳ οὖν ἡ ψυχὴ ἔοικεν; Δῆλα ³ δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἡ
 μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ ⁴, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῷ. Σκόπει δὴ, ἔφη
 ὦ Κέβης, εἰ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τάδε ἡμῖν συμβαίνει ⁵,
 Β τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ ⁶ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδια-
 λύτῳ ⁷ καὶ ἀεὶ ὡσαύτως κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἑαυτῷ ⁸ ὁμοιότατον
 εἶναι ψυχὴν ⁹, τῷ δὲ ἀνθρώπινῳ καὶ θνητῷ καὶ πολυειδεῖ καὶ
 ἀνοήτῳ καὶ διαλυτῷ καὶ μηδέποτε κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἑαυτῷ
 ὁμοιότατον αὐτὸ εἶναι σῶμα. "Εχομέν τι ¹⁰ παρὰ ταῦτα ἄλλο λέ-
 γειν, ὦ φίλε Κέβης, ἢ ¹¹ οὐχ οὕτως ἔχει; Οὐκ ἔχομεν.

¹⁾ Ἡ φράσις προήλθεν ἐκ παρα-
 λείψεως, δηλ. δοκεῖ τοιοῦτον
 εἶναι οἷον ἄρχειν. Παραπλή-
 σιον εἶναι τὸ παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ.
 παιδ. II, 2, 15 "Δοκεῖ γάρ μοι τὸ
 μὲν πολλὴ τῶν στρατιωτῶν εἶναι οἷον
 ἔπεσθαι... Τὰ δύο ἀπαρέμφата ἐξα-
 τῶνται ἐκ τοῦ περὶ κ εν α ι.

²⁾ Ἡ συνέχεια τοῦ λόγου ὑποδει-
 κνύει ὅτι πρέπει νὰ ὑπονοήσωμεν
 τὸ οἷον.

³⁾ Ἡρώς νὰ θέσῃ τὸ κατηγο-
 ρούμενον καθ' ἑνικὸν ἀριθμὸν.

⁴⁾ Ὁ Εὐριπίδης ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ
 τὴν ψυχὴν θεὸν ἐν *Tusc.* I 26, 65
 "animus, ut ego dico, divinus
 est, ut Euripides dicere audet,
 deus..."

⁵⁾ Συγχάκεις ὁ Πλάτων μεταχειρί-
 ζεται τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐπὶ ἐξαγωγῆς
 λογικοῦ συμπεράσματος.

⁶⁾ Ὅρα ὅτι τὸ ἐπίθετον δὲν ἔχει
 παθητικὴν σημασίαν, ἀλλ' ἐνεργητι-
 κήν, ὡς παρετήρησεν ἡδὴ ὁ Ὀλυμ-
 πιδωρος: "Οὐ νοητὸν λέγει ἐν-

ταῦθα ὁ Πλάτων τὸν νοῦν, οὐ μὴν
 τὸ νοούμενον, δηλὸς ἐστὶν ἀντιτάξας
 αὐτῷ τὸ ἀνόητον" ἀνόητον γὰρ λέ-
 γεται οὐ τὸ μὴ νοούμενον, ἀλλὰ τὸ
 μὴ νοῦν" οὕτω δὲ καὶ Ἀριστοτέλης
 τὸ αἰσθητὸν αἰσθητικὸν ἐκάλεσεν..

⁷⁾ Κατὰ τὸν αὐτὸν ἐρμηνευτήν
 "Ἀδιάλυτον ἐστὶν, ὡς μὴ ἐκ μερῶν
 συγκείμενον. Τὸ γὰρ διαλυτόμενον εἰς
 οἰκεία μέρη διαλύεται..

⁸⁾ Δὲν συντάσσεται πρὸς τὸ ἐπό-
 μενον ἐπίθετον, ἀλλὰ πρὸς τὰ προη-
 γούμενα ὡσαύτως καὶ κατὰ
 τὰ ὑτά.

⁹⁾ Ἐν τοῖς χειρογράφοις εὐρεταὶ
 ἡ ὀνομαστικὴ ψυχὴ, ἣν δέχεται ὁ
 Stallbaum "Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἐτε-
 ροπροσωπία, ἀπαιτεῖται αἰτιατική, ἣν
 κρᾶτιστοι κριτικοί, ὡς ὁ Wohltrah
 καὶ ὁ Heindorf προτιμῶσιν

¹⁰⁾ Συναπτεῖται τῷ ἐπομένῳ ἄλλο,
 ἄλλο τι. "Παρὰ μετὰ αἰτιατικῆς
 δηλοῖ ἐξάρεσιν καὶ τίθεται συνήθως
 μετὰ τὴν εἰρημένην φράσιν, ὡς ἐν
 Πολιτ. VI, 506 B "πότερον ἐπιστή-

XXIX. Τί οὖν; τούτων οὕτως ἐχόντων ἄρ' οὐχὶ σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προσήκει, ψυχῇ δὲ αὖ τὸ παράπαν ἀδιαλύτῳ¹ εἶναι ἢ ἐγγύς τι τούτου;² Πῶς γὰρ οὐ; Ἐννοεῖς οὖν, ὅτι, ἐπειδὴν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὄρατόν αὐτοῦ, τὸ σῶμα, καὶ ἐν ὄρατῳ³ κείμενον, ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν⁴ καὶ διαπνεῖσθαι οὐκ εὐθὺς τούτων⁵ οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπεικῶς⁶ συγχρόν ἐπιμένει χρόνον, ἔαν μὲν τις καὶ⁷ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα τελευ-

μην τὸ ἀγαθὸν φῆς εἶναι ἢ ἡδονήν; ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα; „ καὶ ἐν Χ, 603C “ μὴ τι ἄλλο ἢ παρὰ ταῦτα; „.

1) Εἶναι μὲν δοτικὴ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας. ἀλλὰ λαμβάνεται ἐπιρρηματικῶς πῶς; διὰ τίνας ὁδοῦ; ὡς ἐν Θεαιτ. 184C “ ἀνάγκη ἐπιλαβεῖσθαι τῆς ἀποκρίσεως, ἣν ἀποκρίνεται, ἢ οὐκ ὀρθή „.

1) Τὸ κατηγορούμενον ἔπρεπε γὰρ τεθῆ καὶ αἰτιατικῇν, ἀλλὰ συνειφώνητος πρὸς τὴν προσηγουμένην δοτικῇν, ὡς πλειστάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν Γοργ. 479E “ ἐγὼ δὲ τοῦναντίον οἴομενος, εἰτ' Ἀρχέλαος εἰτ' ἄλλος ἀνθρώπων ὅστισιν μὴ δίδωσι δίκην, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων „.

2) Κατὰ τὸν H. Schmidt προστίθεται ὁ προσδιορισμὸς οὗτος, διότι ἡ ψυχὴ εἰδείχθη ὅτι εἶναι ὁμοία τῷ θεῷ ἀθανάτῳ καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ θεῖον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σιμίας μετ' ὀλίγον ἐνίσταται λέγων, ὅτι καὶ ἡ ἁρμονία εἶναι τι συγγενὲς πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀθάνατον καὶ ὁμοῦς δὲν εἶναι ἀθάνατον. Πρὸς δὲ ὁ Κέβης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ φύσις τῆς ψυχῆς εἶναι μὲν θειότερα

τῆς τοῦ σώματος καὶ διὰ τοῦτο διαρκεστέρα. ἐκ τούτου ὁμοῦς δὲν συνάγεται ὅτι διαρκεῖ αἰωνίως καὶ ὅτι εἶναι ἀθάνατος.

3) Ἐννοεῖ τὸν τύμβον, ἐν ᾧ τίθεται ὁ νεκρός.

4) Τὸ ῥῆμα λέγεται ἐπὶ σαθρῶν σωμάτων, ἐν οἷς τὰ διαλυόμενα διαπίπτουσιν. Ὅρα, ὅτι τὰ τρία ῥήματα οἰονεῖ ἀποτελοῦσι κλίμακα, διότι πρῶτον διαλύονται, εἰτα διαπίπτουσι καὶ τελευταῖον διὰ τοῦ ἀέρος διασπείρονται. Τὸ δ ι α π ν ε τ ο θ α ι ἔχουσι πάντα τὰ χειρόγραφα, ἀλλ' ἐν ἀγκύλαις περιέκλεισεν ὁ Hermann. Φαίνεται ὁμοῦς, ὅτι ὁ Πλάτων ἐκ τῆς ψυχῆς (περὶ ἧς ἐλέχθη, ὅτι δύναται γὰρ διασκορπισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου), μετήνεγκε τὸ ῥῆμα εἰς τὸ σῶμα.

5) Δηλαδή τοῦ διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι.

6) Τὸ ἐπίρρημα δηλοῖ λ ί α ν κατὰ τὸν Εὐδοκίαν ἐν Ἰλιάδ. Α, 547 ἐν σελίδ. 148 “ Τὸ μέντοι ἐπεικῶς ἐπίρρημα ἐστίν ὅτε καὶ ἄλλο τι δηλοῖ ἀντὶ τοῦ λίαν γὰρ λαμβάνεται ἐν τῷ ἐπεικῶς ἁποπῶν καὶ τοῖς τοιούτοις „.

7) Ἐπρεπε γὰρ εἶπαι ε ἄ ν κ α ι, ἀλλ' ἡ φυσικὴ σειρὰ διεχωρίσθη, ὡς

τήση, καὶ ἐν τοιαύτῃ¹ ὥρᾳ καὶ πάνυ μάλα² συμπεσόν³ γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθέν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες⁴, D δὲ λίγον⁵ ὅλον⁶ μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον· ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἂν σαπῇ⁷, ὅσα τε καὶ νεῖρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὁμως⁸ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀθάνατά ἐστιν. Ἡ οὐ; Ναί. Ἡ

καὶ ἐν Πρωτ. 323 B ἡ ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἀδίκος ἐστιν, . . . Τὸ δὲ χαριέντως ἔχειν δηλοῖ ἔχειν ἀκαμαίας τὰς δυνάμεις, ἐφ' ὧν ἐπανθῇ χάρις. Πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην φαίνεται ἀντικειμένη ἡ πείρα, καθ' ἣν οὐχὶ τὰ κατεσκληρότα σώματα τῶν γερόντων ἀλλὰ τὰ χυλώδη τῶν νέων ταχυτέρον διαλύονται. Τοῦτο ὁμως λέγει καὶ ὁ Πλάτων, δηλ. διατηροῦνται τὰ σώματα τῶν νέων ἐπὶ τινὰ χρόνον, διότι τὰ τῶν γερόντων ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ ταριχευθέντα διαμένονσι μακρότερον χρόνον, ὥς ὑποδηλοῖ ὁ ἐπόμενος σύνδεσμος.

1) Δηλαδή χαριέσση. Ὁρα εἶναι ἡ ἀκμὴ τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν ὑπάρχει κάλλος, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 1, 22 ἡ ἐσθῆτα δὲ ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ἡ ὥρα διαλάμπῃ, . . . καὶ Αὐτόθι IV, 1, 22 ἡ Πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἄντινος ἐρᾶν, φανερός δ' ἦν οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν εὐπεφυκότων ἐφιέμενος, . . .

2) Ἐξυπακούεται ἐκ τῶν ἡγουμένων ἢ φράσις συχρὸν ἐπιμένει χρόνον.

3) Οὕτω λέγεται τὸ λιγρόν, τὸ ξηρόν σῶμα, ὥς παρὰ Ἡροδότ. III, 52 ἡ τετάρτη δ' ἡμέρη ἰδὼν μιν ὁ Περίανδρος ἀλοοῖσθαι τε καὶ ἀοιτῆσαι συμπεπιτωκότα οἴκτιρε, . . . Ὁ σύνδεσμος ἐτέθη πρὸς δήλωσιν, διὰ

τὴν ἐμνημόνευσεν τῶν ἀκαμάτων καὶ νεανικῶν σωμάτων· διότι τὰ μεμαρσμένα διατηροῦνται περισσότερον. Ταῦτα τάσσει ἐν τῇ αὐτῇ τάξει τοῖς ταριχευθεῖσιν.

4) Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ταριχεύσεως τῶν Αἰγυπτίων πραγματεύεται ὁ Ἡρόδοτος II, 86 καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης I, 91 καὶ Cicero Tusc. I, 45.

5) Σημαίνει οὐχ ὅσον. Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι ὁ λίγον δεῖν, ὡς εὔρηται παρὰ Ἰσοκράτ. πρὸς Φίλιππ. 92 C ὁ Οὐτὼ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀνιχοῦσιν (Ἀργεῖοι), ὥστ' ὀλίγον δεῖν καθ' ἕκαστον τεμνομένην καὶ πορθομένην τὴν χώραν περιορῶσιν, . . . Ἡ παράλειψις τοῦ δεῖν ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχού, ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 17 A ἡ Ἐγὼ δ' οὐ καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἡμαντοῦ ἐπελαθόμην, . . .

6) Προδήλως ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐξυπακουόμενον σῶμα καὶ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν. Ἀμήχανος χρόνος εἶναι ὁ ἀνέκφραστος, ὁ ἀναρίθμητος. Προστίθεται δὲ τὸ ὅσον, ὡς παρὰ τοῖς Λατίνοις τὸ *quantum*.

7) Ἐξυπακούεται τὸ ὑποκείμενον τὸ ἄλλο σῶμα.

8) Ἀντὶ τοῦ ὅμως ὁ Vermeheeren ἔγραψεν ὁλως. Ἡ διόρθωσις μετὰ τινος εὐφυνίας ἐγένετο, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀναγκαία.

δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ αἰδέες, τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἔτερον οἰχόμενον γενναῖον¹ καὶ καθαρὸν καὶ αἰεδῆ, εἰς "Αἰδου ὡς ἀληθῶς², παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οἷ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ³, αὐτικά καὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἱέον, αὕτη δὲ⁴ δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πεφνκυῖα⁵ ἀπαλλακτομένη τοῦ σώματος εὐθὺς διαπεφύσεται⁶ καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι;⁷. Πολλοὺ γε δεῖ⁸, ὃ φίλε Κέβης τε καὶ Σιμμία, ἀλλὰ πολλῶν μᾶλλον⁹ ὥδ' ἔχει· ἐὰν¹⁰ μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττεται μηδὲν τοῦ σώματος ξυμφέλκουσα¹¹ ἅτε οὐδὲν κοινωνοῦσα¹² αὐτῷ ἐν τῷ

¹) Γενναῖον λέγεται πᾶν τὸ ὑπερέχον. Δύναται γὰρ ἐξηγηθῆ διὰ τοῦ θ ε ῖ ο ν.

²) Διὰ τῆς φράσεως ὡς ἀ λ η θ ῶς ὑπαινίσσεται, ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὸν "Αἰδην, ὡς εἰκονίζεται ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ πιστεύεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τὸν τόπον. ἐν ᾧ ὑπάρχουσι τὰ θ ν τ ι ω ς ὄ ν τ ι α. Πρὸς τοῦτο συμβάλλεται καὶ τὸ ὄνομα "Αἰδης, ὅπερ ὁ Πλάτων οἶονεῖ θεωρεῖ συγγενὲς πρὸς τὸ ἀ ε ἰ δ ῆ ς

³) "Εθνηκεν ὑποτακτικὴν, διότι προσδοκᾷ τοῦτο.

⁴) "Επαναλαμβάνει τὸν σύνδεσμον ὡς καὶ ἐν 68 C. "Η ἐπομένη δοτικὴ εἶναι ἡθικὴ.

⁵) "Ὡς εἰκόνισεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, δηλ. ἀπλῇ καὶ ἀδιάλυτος.

⁶) "Ετέθη ὁ παρακείμενος πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἡ ἐκτέλεις εἶναι πλήρης καὶ τελεία, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κυρ. ἀναβάς. IV, 2, 26 "οὐδὲν ἐστὶ κερδαλέωτερον τοῦ νικᾶν· ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας,

⁷) Μετὰ τὴν λήξιν τῆς τρίτης ἀποδείξεως ὁ Σωκράτης ἐν τῇ ἐπομένη περιόδῳ εἰσέρχεται εἰς κάλλι-

στον μῦθον, ὅστις εἶναι ὕμνος εἰς τὴν φιλοσοφίαν, εἶναι τὸ θριαμβευτικὸν ἔσμα τοῦ πίπτοντος μὲν, ἀλλὰ νικῶντος ἥρωος. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ 48.

⁸) Εἶναι πολὺ μακράν, ἀπέχει πολὺ, ὡς ἐν Θεαιτή. 179 D "Πολυὺ καὶ δεῖ φανῆναι εἶναι, ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐπιδίδωσι πάμπαν, „

⁹) Συχνότερον ἀπαντᾷ τὸ π ο λ ὺ μ ᾱ λ λ ο ν, ἀλλὰ καὶ ἡ προκειμένη φράσις εὗρηται παρὰ Ξενοφ. ἐν Κυρ. παιδ. V, 5, 45 "Εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι ἐθελήσειαν οἱ νῦν προσγεγενημένοι σύμμαχοι παραμείναι, πολλῶν ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυναίμεθα, „ Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 1153 "πολλῶν γε μᾶλλον, καὶ παρῶσι χίλιοι, „

¹⁰) "Η περίοδος αὕτη δὲν συνδέεται τῇ ἡγουμένῃ, διότι εἶναι ἐπεξηγήσις.

¹¹) "Επεξηγεῖ τὸ κ α θ α ρ ᾱ. "Ἐν ταῖς παρατηρήσεσι ταύταις ἡ ἀλήθεια μετὰ τοῦ πλάσματος λίαν τεχνηέντως ἐνυφαίνονται. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 47.

¹²) Προσδιορίζει τὴν προηγούμενην μετοχὴν.

βίῳ ἐκοῦσα εἶναι ¹, ἀλλὰ φεύγουσα ² αὐτὸ καὶ συνηθροισμένη
81 αὐτὴ εἰς αὐτὴν ἄτε μελειῶσα ἀεὶ τοῦτο ³,—τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο
ἐστὶν ἢ ὀρθῶς φιλοσοφοῦσα καὶ τῷ ὄντι τεθνάναι μελειῶσα
ζαδῶς ⁴ ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη μελέτη θανάτου ; ⁵. Παντάπασι γε.
Οὐκοῦν ⁶ οὕτω μὲν ἔχουσα εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ ἀειδὲς ⁷
ἀπέρχεται τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον, οἱ ἀφικο-
μένη ὑπάρχει ⁸ αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι πλάνης καὶ ἀνοίας ⁹ καὶ
φρόβων καὶ ἀγρίων ¹⁰ ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν τῶν ἀν-
θρωπίνων ἀπηλλαγμένη, ὥσπερ δὲ ¹¹ λέγεται κατὰ τῶν μεμνη-

¹) Τὸ ἀπαρέμφατον πλεονάζει, μετὰ τὴν μετοχὴν, ὥς ἐν Γοργ. 499 C “Καίτοι οὐκ ὥμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἐκόντιος εἶναι ἐξαπατηθῆσθαι,” καὶ ἐν Πολιτ. VII, 519 C καὶ ἐν Φαίδρ. 242 A “Ὅθεν δὴ ἐκοῦσα εἶναι οὐκ ἀπολείπεται ἡ ψυχὴ...”

²) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ οὐδὲν κοινὸν νοῦσα “Ὅντως οἱ φιλόσοφοι ἀποφeyγoνoι τὴν μετὰ τοῦ σώματος κοινωνίαν.

³) Ἀναφέρεται εἰς τὸ οὐδὲν κοινὸν εἶναι τῷ σώματι ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ φεύγειν αὐτό.

⁴) Τὸ ἐπίρρημα δὲν ἀνήκει τῇ ἐργῇς κειμένη μετοχῇ ἀλλὰ τῷ τεθνάναι. Ὁ φιλόσοφος θνήσκει εὐκόλως, διότι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι συνδεδεμένη τῷ σώματι, ὥς παρὰ τοῖς φιλοσοφώματις.

⁵) Τοῦτο ἐγίνωσκεν ὁ Κικέρων ἐν *Tusc.* 1, 30, 74 “*Tota philosophorum vita, ut ait idem (Socrates), commentatio mortis est.*” Καὶ ὁμοῦς ὁ ὀρίτωρ δὲν ἔθανε γενναίως, ἀλλ' ἔφηνε τὸν θάνατον. “Ὁρα γραμμ. II, 1005.

⁶) Ἐνταῦθα ἐπανέρχεται εἰς τὴν

πρότασιν τὴν ἀρξαμένην διὰ τοῦ ἐὰν μὲν καθ' ἃ, ἀφ' οὗ διεκόπη διὰ τῆς παρενθεικῆς, ἥτις ἄρχεται ἐκ τῆς φράσεως τοῦ τοῦ δέ.

⁷) Ἐπεξηγεῖ τὸ ὅμοιον αὐτῇ.

⁸) Κατὰ τὸν Grosse τὸ ὑπάρχειν ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἐξεῖναι, εἶναι ἐπιτετραμμένον, ὥς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. II, 1, 23 “Υπῆρχε δὲ πᾶσι τοῦτοις τοῖς ἄρχουσι πρῶτον μὲν θεραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων,” καὶ ἐν Πολιτ. Ἀθην. II, 14 “εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκράτορες ἦσαν Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἐβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδὲν, ἕως τῆς θαλάσσης.”

⁹) Εὐθρῆται καὶ ἡ γραφὴ ἀγνοίας, ἥτις δὲν προτιμᾶται.

¹⁰) Ἀγριοὶ ἐρώτες γενικῶς μὲν λέγονται οἱ ὑπερβάλλοντες καὶ ματιώδεις, εἰδικῶς δὲ οἱ κατὰ τοὺς παιδεραστὰς, Σχολ. Ἀριστοφάν. εἰς *Νεφέλ.* 349.

¹¹) Ἐπιθετὴ ὁ δὲ δὲν ἀρμόζει ἐνταῦθα, προτεινόμεν, ὅπως γραφῇ δὲ ἡ. Ἡ κατὰ μετὰ γενικῆς δηλοῖ κατηγόρημα, δὲν διαφέρει δὲ τῆς περὶ μετὰ γενικῆς.

μένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ τῶν θεῶν διά-
γουςα; ¹. Οὕτω φῶμεν, ὦ Κέβης, ἢ ἄλλως;

XXX. Οὕτω νῆ Δία, ἔφη ὁ Κέβης. ² Ἐὰν δέ ³ γε, οἶμαι, Β
μεμιασμένη ⁴ καὶ ἀκάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάττεται ἄτε
τῷ σώματι ἀεὶ ξυνοῦσα καὶ τοῦτο θεραπεύουσα ⁵ καὶ ἐρῶσα ⁶
καὶ γεγοητευμένη ⁷ ὑπ' αὐτοῦ ὑπὸ τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδο-
νῶν, ὥστε μηδὲν ἄλλο ⁸ δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' ἢ τὸ σωμα-
τοειδές, οὗ τις ⁹ ἂν ἄψαιτο καὶ ἴδοι καὶ πίοι καὶ φάγοι καὶ πρὸς
τὰ ἀφροδίσια χρήσαστο, τὸ δὲ τοῖς ὅμμασι σκοτιῶδες ¹⁰ καὶ ἀει-
δές, ροητὸν δὲ καὶ φιλοσοφία ¹¹ αἰρετόν, τοῦτο δὲ ¹² εἰδισμένη

¹) Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀνακόλουθον, διότι ἔπρεπε νὰ τεθῇ δοτικὴ, ἢν καὶ προτείνει ὁ Heindorf. Φαίνεται ὅμως, ὅτι τὸ ἀνακόλουθον ἐγένετο, διότι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ συγγραφέως ἡ φράσις ὑπάρχει αὐτῇ εἶναι παρέστη ὡς ἰσοδύναμος τῷ ῥήματι ἔσται ἢ δύναται. Παραπλήσιον ὑπάρχει παρὰ Θουκυδίδῃ VII 42 "καὶ τοῖς μὲν Συρακοσίοις καὶ ξυμμάχοις κατὰ πληξίς ἐν τῷ αὐτίκα οὐκ ὀλίγη ἐγένετο, εἰ πέρας μηδὲν ἔσται σφίσι τοῦ ἀπαλλαγῆναι τοῦ κινδύνου, ὁ δὲ ὦντες οὕτε διὰ τὴν Δεκέλειαν τειχιζομένην οὐδὲν ἥσσαν στρατὸν ἔσον ἐπεληλυθότα...".

²) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐὰν μὲν καὶ θάρα.

³) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον "Ἐπὶ τῶν φιλοσωμάτων ψυχῶν χωρίζεται μὲν τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, οὐ μὴν ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, ἀλλὰ σχετικῶς εἰ συνήπται αὐτῇ κατὰ τὴν ἡμί-σχετον οἰκίαν" ἐξ ὧν καὶ σκιοειδῆ φαντάσματα περὶ τοὺς τάφους ἐνι-λεῖται ὡς καὶ ὁ ποιητὴς λέγει περὶ τοῦ Παιρόκλου (Ἰλιάδ. II, 857).

"δὲν πότιμον γούωσα, λιποῦσ' ἀνδρο-
τῆτα καὶ ἥβην."

⁴) Ἡ ψυχὴ παρίσταται ὡς θερα-
παινα τοῦ σώματος.

⁵) Τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ ἐξυ-
πακούεται.

⁶) Εὐρῆται καὶ ἡ γραφὴ γοη-
τευομένη, ἣτις δὲν προτιμᾶται
ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

⁷) Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ἐκ
συμπύξεως δύο ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι
ἀντιθετικὴ, ἡ δὲ παραθετικὴ, ὡς ἐν
97 D "οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσή-
κειν ἀνθρώπῳ... ἀλλ' ἢ τὸ ἄρι-
στον", καὶ 68 B "μηδ' αὖ μὲν ἄλλοι
καθαρῶς ἐντενύεσθαι φρονήσει, ἀλλ'
ἢ ἐκεῖ...".

⁸) Ὅρα, ὅτι τὸ ἀντικείμενον ἐτέθη
ἅπαξ κατὰ τὸ πλησιέστερον ῥῆμα,
ἐν ᾧ τὰ ἐπόμενα συντάσσονται πρὸς
διάφορον πῶσιν.

⁹) Σκοτεινὴς καὶ σκοτώδης δη-
λοῖ τὸν σκοτινόν, τὸν ζοφερόν. Ἐν-
ταῦθα ἡδύνατο νὰ θέσῃ τὸν σύνδε-
σμον μὲν, δηλ. σκοτιῶδες μὲν καὶ
ἀειδές, ροητὸν δὲ.

¹⁰) Βεβαίως ἡ Πλατωνικὴ φιλοσοφία

Ἐμμεῖν¹ τε καὶ τρέμειν καὶ φεύγειν, οὕτω δὴ ἔχουσαν οἷε ψυχὴν αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἰλικρινῇ² ἀπαλλάξεσθαι; Οὐδ' ὁπωσιούνη, ἔφη. Ἀλλὰ διειλημμένην³ γε, οἶμαι, ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς, ὃ αὐτῇ⁴ ἡ ὁμιλία τε καὶ συνουσία τοῦ σώματος διὰ τὸ αἰεὶ ξυνεῖναι⁵ καὶ διὰ τὴν πολλὴν μελέτην ἐνεποίησε ξύμψυτον⁶. Πάνυ γε. Ἐμβρυῖδες⁷ δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἶσθαι χρὴ εἶναι καὶ βαρὺν καὶ γεῶδες καὶ ὁρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεται τε καὶ ἔλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον φόβῳ τοῦ αἰδοῦς τε καὶ Ἀιδου, ὥσπερ λέγεται⁸, περὶ

φίλα προτιμῇ τὰς ιδέας τῶν αἰσθητῶν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλαι φιλοσοφίαι, ὡς δὴ ἡ Ἀριστοτελική. ἄλλα αἰρούμεναι.

¹¹) Ἐπαναλαμβάνει τὸν προηγουμένον σύνδεσμον, ὡς ἐν 78 C.

¹²) Τὰ τρία ἀπαρέμματα ἀποτελοῦσι κλιμακωτὸν σχῆμα. Οἱ ὑλισταὶ καὶ καθ' ὅλου οἱ ἐν ταῖς ἡδοναῖς τὴν εὐδαιμονίαν τιθέμενοι φοβοῦνται καὶ μισοῦσι τὸν ὑπεραισθητὸν κόσμον, διότι ἐνταῦθα θέλουσι εὖρεῖ δίκην τῶν πεπραγμένων. Παραπλήσια λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθ ἐν β', 24 "Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν" ἢ γὰρ τὸν ἑνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει... 13.

²) Περὶ τὸν πνευματισμὸν τῆς λέξεως διαφωνοῦσιν οἱ γραμματικοί, διότι ἄλλοι μὲν φιλοῦσιν, ἄλλοι δὲ δασύνουσιν αὐτήν. Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ εἴλη (ἡλιακὸν φῶς), καὶ κ ρ ἰ ν ε ι ν. Κατὰ τὴν σύνθεσιν δηλοῖ τὸν παρατηρηθέντα ὑπὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς καὶ εὖρεθέντα καθαρὸν.

³) Πιασμένην ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς οἰοῦν ὑπὸ δικτύου. Ἐξυπακούεται τὸ ἀπαρέμφατον ἀπαλλά-

ξεσθαι.

⁴) Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν αὐτὴν ἢ, ὃ προτιμῶσιν οἱ ἐκδόται. Ἡ δοτικὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν φράσιν ἐνεποίησε ξύμψυτον. Ἄλλοι δέχονται τὴν ὀνομαστικὴν αὐτὴν ἀναφέροντες εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἀλλ' ἡ ἀναγνώσις αὐτῆ φαίνεται ἀπίθανος

⁵) Ἐξυπακούεται ἡ δοτικὴ αὐτῇ.

⁶) Δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ διειλημμένην, δηλ. ἐποίησε τὸ σῶμα οὕτω συνδεδεμένον, ὥστε ἥτο σμψυεὶς τῇ ψυχῇ. Ἡ κατάστασις αὐτῆ προήλθεν ἐκ τῆς ὁμιλίας, διότι ἐκάτερον εἶναι φέρεται κεχωρισμένον.

⁷) Ἡ λέξις κεῖται ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ, πληρὴς, γεμῆτον, ἐξ οὗ τὸ βάρος.

⁸) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις "Ἐλῆσι καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς νεωτέροις καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς ὑπάρχει ἡ πίστις πρὸς τὰ φάσματα τῶν ψυχῶν, ἅπερ περιπλανῶνται ἀνὰ τοὺς τόφους. Ὁ Πλάτων τοὺς μύθους καὶ τὰς παραδόσεις προσφυνῶς προσαρμόζει ταῖς θεωρίαις αὐτοῦ. "Ορα εἰσαγωγ. εἰς τὸν Πλάτ. ἐν τῇ ἐκδόσ. τοῦ Γοργ. ἐν σελίδ. 38.

τὰ μνήματά ¹ τε καὶ τοὺς τάφους κυλινδουμένη ², περὶ ἃ δὴ D
καὶ ὤφθη ³ ἅττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, οἷα παρέχονται
αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἶδωλα ⁴ αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι ⁵,
ἀλλὰ τοῦ δρατοῦ μετέχουσαι, διὸ καὶ ὀρῶνται. Εἰκόδες γε, ὧ
Σώκρατες. Εἰκόδες μέντοι, ὧ Κέβης· καὶ οὐ τί γε τὰς τῶν
ἀγαθῶν ταύτας εἶναι ⁶, ἀλλὰ τὰς τῶν φανύλων, αἱ περὶ τὰ
τοιαῦτα ⁷ ἀναγκάζονται πλανᾶσθαι δίκην τίνουσαι τῆς προτέ-
ρας τροφῆς ⁸ κακῆς οὕσης. Καὶ μέχρι γε τούτον πλανῶνται, E
ἕως ἂν τῇ τοῦ ξυνεπακολουθοῦντος τοῦ σωματοειδούς ἐπιθυ-
μία πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα ⁹.

¹) Τὰ μνήματα ἔχουσι γενικωτέ-
ραν σημασίαν τῶν τάφων, διότι δη-
λοῦσι τὰ διατηροῦντα τὴν μνήμην
τῶν τεθνεώτων, ὡς γίνεται δηλὸν
παρὰ Πλάτων. ἐν Πολιτ. 414 A
"καὶ τιμὰς δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τε-
λευτήσαντι, τάφων τε καὶ τῶν ἄλλων
μνημείων μέγιστα γέρα λαγχάνοντα,
Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγέν. ἐν Ταύρ. 702
"τύμβον δὲ χῶσον ἀπὶ τίθες μνη-
μεῖά μοι, ...

²) Τὸ ὄρημα σημαίνει κυλίεσθαι,
περιφέρεισθαι. Λέγεται δὲ μετὰ τινος
περιφρονήσεως, ὡς παρὰ Πλουτάρχ.
ἐν Ἀποφθέγμ. 184 F "ἐν πότοις
ἐκυλινδεῖτο καὶ γυναιξίν, καὶ Λου-
κίαν. ἐν Νιγρίν. 37 "τῶν ἀμφὶ τὴν
νεκυνίαν τε καὶ διαθήκας κυλινδου-
μένων, ...

³) Δὲν λέγει ὑπὸ τίνων ὤφθησαν,
διότι τὴν εἰδηοὶν λαμβάνει ἐκ τῆς
φερομένης φήμης. Τινὲς ἀντὶ φαν-
τάσματα ἀναγινώσκουσι φάσματα,
ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις δὲν προτιμᾶται.

⁴) Ἡ λέξις ἐκ τοῦ εἶδος παρα-
γομένη δηλοῖ τὸ ὁμοίωμα, ὡς λέγει
ὁ Ὅμηρος περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ Πα-
τρόκλου ἐν Ἰλιάδ. Ψ, 65 "ἤλθε

δ' ἐπὶ ψυχῇ Πατροκλῆος δειλοῖο,
πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα
κάλ' εἰκυῖα καὶ φωνήν, καὶ τοῖα
περὶ χροῶ εἴματα ἔστο, ...

⁵) Ἰσοδυναμεῖ τῇ ἀναφορικῇ προ-
τάσει, αἱ ἂν μὴ καθαρῶς ἀπο-
λυθῶσιν.

⁶) Τὸ ἀπαρέμφοτον ἐξαργτᾶται ἐκ
τοῦ ἐξυπακουομένου εἰκότος.

⁷) Ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς
τὰ μνήματα καὶ εἰς τοὺς τάφους.

⁸) Κατὰ τὸ Μέγα ἐτυμολογικόν·
"Τροφή λαμβάνεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀ-
γωγῆς καὶ παιδείας, ... Νομίζομεν,
ὅτι ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὴν
ὁμιλίαν καὶ συνουσίαν τῆς ψυχῆς
μετὰ τοῦ σώματος. Μετεχειρίσθη
δὲ λέξιν ἀρμόζουσαν εἰς τὸ σῶμα.
Εὐφυνῶς δ' ὀνομάζει τὰ περὶ τὸ
σῶμα μελετήματα κακὴν τροφήν
τῆς ψυχῆς.

⁹) Ἡ τοιαύτη θεωρία ἀνήκει τῇ
μετεμψυχώσει τῶν Πυθαγορείων,
ὡς παρετήρησεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος·

"Οτι παλαιὸς λόγος, ὁ Ὀρφικός
τε καὶ Πυθαγόρειος ὁ πάλιν ἄγων
τὰς ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα, καὶ πάλιν
ἀπὸ τοῦ σώματος ἀνάγων, καὶ τοῦτο

XXXI. Ἐνδοῦνται¹ δέ, ὥσπερ εἰκός, εἰς τοιαῦτα ἤθη², ὅποι' αὐτ' ἂν καὶ μεμελετηκῇται τύχωσιν ἐν τῷ βίῳ. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες; Οἷον τοὺς μὲν γαστριμαργίας³ τε καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας καὶ μὴ διευλαβημένους⁴ εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη⁵ καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰ-

κύκλῳ πολλάκις, . . . Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 10. Σημειωτέον δ', ὅτι τὰ ἐνταῦθα εἰρημένα ἀντιφάσκοι πρὸς τὰ ἐν Γοργ. 523 B "τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμοωτήριον, ὃ δὴ Τάριον καλοῦσιν, λέγεται, καὶ ἐν Πολιτ. X 614 "τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ. . . τοὺς δὲ ἀδίκους τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, . . . Ἄλλ' οἱ μῦθοι δύνανται νὰ ἦναι ἀντιφατικοί. Ἄλλως παρὰ Πλάτωνι εὐρίσκονται οὐκ ὀλίγαι ἀντιφάσεις, ὥς ἂν παραβάλωμεν τὴν Πολιτείαν πρὸς τοὺς Νόμους. Ὅρα γραμμ. II, 539.

1) Καὶ ἀλλαχόθι ὁ Πλάτων ποιεῖται μνείαν τῆς μεταβάσεως ψυχῶν εἰς ζῷα, ἐν Τιμ. 42, ἐν Φαῖδρ. 249 καὶ ἐν Πολιτ. 620 A "Κατὰ συνήθειαν γὰρ τοῦ προτέρου βίου τὰ πολλὰ αἰρεῖσθαι. Ἰδεῖν μὲν γὰρ ἡνυχὴν ἔφη τὴν ποτε Ὁρφέως γενομένην κύκνον βίον αἰρουμένην, μίσει τοῦ γυναικεῖον γένους διὰ τὸν ὑπ' ἐκείνων θάνατον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικὶ γεννηθεῖσαν γενέσθαι, ἰδεῖν δὲ τὴν Θαμύρον ἀγρόνος ἐλομένην . . .

2) Κατὰ τὸν Heindorf ἡ φράσις κεῖται ἀντὶ τῆς ζῷα τοιούτοις ἡθεοιχωμένα.

3) Γαστριμαργία μὲν εἶναι ἡ περὶ τὴν τροφὴν ἀκρασία, ὕβρις δ' ἡ ἀσέλγεια.

4) Οὕτως ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς χειρογράφοις, παρὰ δὲ τῷ Θεοδώρῳ καὶ μὴ δὲ ἐν ἐν λαβουμένους. Ἐντεῦθεν ὁ Heindorf εἰκάζει, μὴ δὲ ἐν διευλαβημένους. Ἡ εἰκασία αὕτη εἶναι πιθανή, διότι τὸ ὅημα ἀπαιτεῖ ἀντικείμενον, ὥς ἐν Πολιτ. VII 536 A "πάντα τὰ τοιαῦτα διευλαβητέον. . . Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ λάβωμεν ὥς ἀντικείμενον τὰς προηγουμένας αἰτιατικάς, διότι τὸ διευλαβημένους δὲν ἤθελε διαφέρει τοῦ μεμελετεήκotas. Ὅπως δὲ ποτε σημαίνει ἄνευ αἰδοῦς, ἀναιδῶς.

6) Νομίζομεν, ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας μετεμηνχώσεις συνεβάλετο ἡ ποιήσις Σιμωνίδου τοῦ Ἀμοργίνου. Αἰώτι οὗτος εἶπεν, ὅτι ὁ θεὸς ἐδημοῦργησε τὰ διάφορα εἶδη τῶν γυναικῶν ἐκ διαφόρων ζώων, π. χ. τὴν ὄνταρὰν ἐξ ὕψος, τὴν πανούργον ἐξ ἀλώπεκος, τὴν ἀρρόθυμον ἐξ ὄνου κτλ. Φαίνεται δ', ὅτι ἡ παραβολὴ δὲν εἶναι ἐπίνοια τοῦ ἱαμβογράφου, διότι ἡ δημοτικὴ φιλοσοφωμοσύνη πάντων τῶν λαῶν καὶ πάντων τῶν αἰώνων ἔχει παραλήσια Ὅρα γραμμ. I, 234.

κός ἐνδύεσθαι. "Ἡ οὐκ οἶει; Πάνν μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις. Τοὺς 82 δέ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδας καὶ ἀρπαγὰς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἰεράκων καὶ ἱκτίνων¹ γένη. "Ἡ ποῖ ἄν ἄλλοσέ φαρμεν² τὰς τοιαύτας³ ἵεναι; Ἀμέλει⁴, ἔφη ὁ Κέβης, εἰς τὰ τοιαῦτα. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, δηλὰ δὴ καὶ τᾶλλα, ἦ⁵ ἄν ἔκαστα ἴοι κατὰ τὰς αὐτῶν ὁμοιότητος τῆς μελέτης; Ἀῆλον δὴ, ἔφη, πῶς δ' οὐ; Οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι⁶, ἔφη, καὶ τούτων⁷ εἰσὶ καὶ εἰς βέλτιστον τόπον⁸ ἰόντες οἱ τὴν δημοτικὴν⁹ καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν ἐπιτετηδευκότες, ἣν δὴ καλοῦσι σωφορ- Β

¹) Ἰκτίνος εἶναι εἶδος ἰέρακος, τὸ καλούμενον περδικοῖέρακον. Ἐκ τῆς ἡγουμένης περιόδου ἀξυπακούεται τὸ εἰκὸς ἐνδύεσθαι.

²) Πολλοὶ ἐκδύονται προτιμῶσι τὴν εὐκτικὴν φαίμεν, ἥτις εὐρηται ἐν τινι χειρογράφῳ. τῷ Εὐσεβίῳ καὶ τῷ Θεοδορίῳ. Ἀλλ' οἱ νεώτεροι δέχονται τὴν ὀριστικὴν διότι ὁ σύνδεσμος ἄν δύναται γὰ ἀποδοθῇ καὶ τῷ ἀπαρεμφάτῳ ἵεναι ὥς ἐν 103C "αὐτὰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἄν ποτέ φαρμεν ἐθελῆσαι,...

³) Κεῖται ἀντὶ τῆς φράσεως, τὰς τῶν τοιοούτων ψυχὰς.

⁴) Εἶναι μὲν προστακτικὴ τοῦ ἀμελεῖν (μὴ σοι μέλλῃ, μὴ φροντίζῃς), ἀλλὰ περιέπεσον εἰς σημασίαν βεβαιωτικοῦ· πάντως, βεβαίως.

⁵) Εὐρηται καὶ ἡ γραφὴ οἶ, ἣν προσετίμων ἀρχαιότεροι ἐκδύονται. Τὸ ἦ ἀπαντᾷ καὶ μετ' ὀλίγον ἐν 82 D "ἐκεῖνῃ ἐπόμενοι, ἦ ἐκείνῃ ὑφηγεῖται, "Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ἐκαστα, ἐν ἐνὶ δὲ ἐκάστῃ. Ἡ τελευταία γραφὴ εἶναι κανονικωτέρα, διότι ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχὴν. Ἀλλὰ τὸ οὐδέτερον τῆς ἀντωνυμίας δύνα-

ται γὰ ἀποδίδηται καὶ εἰς ὀνόματα θηλυκοῦ γένους, ὥς Πλάτ. ἐν Συμ- ποσ. 196 A "ὁνμέτρον καὶ ἡγρᾶς ἰδέας μέγα τεκμήριον ἡ εὐσχημοσύνη, ὃ δὴ καὶ διαφερόντως ἐκ πάντων ὁμολογούμενως "Ἐρως ἔχει, "Οἱ δεχόμενοι τὴν γραφὴν ἐκαστὴ εὐρίσκονσι δυσκολίαν ἐν τῇ ἐπομένῃ γενικῇ αὐτῶν, ἀλλὰ παρατηροῦσιν, ὅτι τὸ ἐκάστῃ ἔχει περιληπτικὴν σημασίαν.

⁶) Λέγονται εὐδαιμονέστατοι, διότι, ὥς νομίζομεν, δὲν λαμβάνονται ἐνταῦθα ὑπ' ὄψει οἱ φιλόσοφοι.

⁷) Κατὰ τὸν Ast ἡ ἀντωνυμία δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς προτετιμηκότας τὰς ἀδικίας καὶ τυραννίδας καὶ ἀρπαγὰς, ἀλλὰ εἰς τοὺς πορευομένους κατὰ τὰς ὁμοιότητος τῆς μελέτης. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ὀρθή, διότι καὶ ἡ ἐννοια καὶ ἡ ἐγγύτης τῆς προτάσεως τοῦτο ὑποδεικνύει.

⁸) Ἐννοεῖ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ζώων, εἰς ἃ μεταβαίνουσιν οἱ πολιτευόμενοι, ὥς γίνεται δηλὸν μετ' ὀλίγον.

⁹) Λέγει τὴν ἀρετὴν τῶν πολιτευομένων δημοτικὴν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τῶν φιλοσόφων.

σύνην ¹ τε καὶ δικαιοσύνην ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν ἄνευ φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ; Πῇ ² δὴ οὗτοι εὐδαιμονέσονται; "Οἱ τούτους εἰκός ἐστιν εἰς τοιοῦτον ³ πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικόν τε καὶ ἡμερον γένος ἢ που μελιτῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμηκῶν ἢ καὶ εἰς ταυτὸν γε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ γίγνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους ⁴, Εἰκός.

XXXII. Εἰ δέ γε θεῶν ⁵ γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ⁶ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλλ' ἢ τῷ φιλομαθεῖ ⁷ Ἀλλὰ τούτων ⁸ ἕνεκα, ὧ ἐταῖρε Σιμμία τε καὶ

¹) Ἐνταῦθα δὲν σημαίνει τὴν περὶ τὸ σῶμα ἐγκράτειαν, ἀλλὰ τὴν φρόνησιν, ἣν ἔχουσιν οἱ πολιτευόμενοι. Παράδειγμα πολιτικῆς δικαιοσύνης δύναται νὰ ᾦται ὁ Ἀριστοίδης, ὅστις ἄνευ φιλοσοφίας ἐγένετο τοιοῦτος.

²) Παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς πολλαχοῦ ἔχει τροπικὴν σημασίαν πῶς; καὶ εἰς τίνα τὸ ὅρον; Τὸ ἀναφορικὸν τοῦτου εἶναι τὸ ἦ.

³) Ἐπεξηγείται διὰ τῶν ἐπομένων ἐπιθέτων πολιτικὸν καὶ ἡμερον ὡς ἐν 90D "παράγίγνεσθαι τοιούτους λόγους τοῖς αὐτοῖς τοῖς μὲν δοκοῦσιν ἀληθέειν εἶναι, τοῖς δὲ μὴ, καὶ ἐν Νόμ. I, 625 A "Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιούτοις ἦθεσι τέθραφθε νομικοῖς,...

⁴) Μέτριοι εἶναι οἱ μὴ προτιμῶντες τὰς ἀδικίας καὶ τὰς ἀρπαγὰς, οἱ χρηστοί, οἱ ἀγαθοί.

⁵) Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ ἀποθέωσις τῶν φιλοσόφων, οἵτινες μεταβαίνουσιν εἰς τοὺς θεοὺς.

⁶) Ἐπειδὴ τὴν φιλοσοφίαν θεωρεῖ ὡς καθαρμόν, ὁ μὴ φιλοσοφῆσας δὲν εἶναι ὅλως καθαρὸς.

⁷) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλλ' ἢ τῷ

φιλομαθεῖ. Πλὴν ταύτης φέρεται καὶ ἡ γραφὴ οὐδ' ἀλλ' ἢ, ἣν ὁ Heindorf καὶ ὁ Stallbaum ἐθεώρησαν ὡς διόρθωσιν γραμματικῶν τινος. Προτιμᾶται δὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἡ γραφὴ ἀλλ' ἢ, ὡς ὑπὸ τοῦ H Schmidt καὶ Stallbaum Ὁμολογοῦσι μὲν, ὅτι εἶναι ἀνακολονθία, ἀλλ' ἐξηγοῦσι ταύτην παρατηροῦντες, ὅτι ἐγένετο ἐκ συγχύσεως δύο συντάξεων. ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη εἶναι εἰς δὲ θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλλ' ἢ, ἡ δὲ δευτέρα εἰς δὲ γε θεῶν γένος οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλλ' ἢ τῷ φιλομαθεῖ. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Πλάτωνος μόνον οἱ φιλόσοφοι δύναται νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τοὺς θεοὺς, διότι οἱ ἄλλως χρηστοὶ δὲν εἶναι δυνατόν τέλει νὰ καθαρῶσιν. Οὗτοι δὲν εἶναι εὐκόλως νὰ γινώσκωσι, τί εἶναι ἀρετή. Τὸ φιλομαθὲς ἔχει γενικωτέραν σημασίαν τοῦ φιλοσόφου, ἀλλ' ἐνταῦθα θεωροῦνται ὡς συνώνυμα, ὡς δὴ καὶ λέγεται ἐν Πο-

Κέβης, οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ¹ ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἁπασῶν ² καὶ καρτεροῦσι καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς ἑαυτοὺς οὐ τι ³ οἰκοφθορίαν τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὥσπερ οἱ πολλοὶ ⁴ καὶ φιλοχρήματοι, οὐδὲ αὖ ἀτιμίαν τε καὶ ἄδοξίαν μοχθηρίας ⁵ δεδιότες, ὥσπερ οἱ φίλαρχοι ⁶ τε καὶ φιλότιμοι, ἔπειτα ⁷ ἀπέχονται αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἂν πρόποι ⁸, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Κέβης. Οὐ μέντοι μὰ Δία, ἥ δ' ὅς. Τοιγάρτοι Δ τοῦτοις μὲν ἅπασιν ⁹, ὦ Κέβης, ἐκεῖνοι ¹⁰, οἷς τι μέλει τῆς ἐαυ-

λι. II 376 B "Ἀλλὰ μέντοι, εἰπον ἐγώ, τό γε φιλομαθές καὶ φιλόσοφον ταῦτόν; Ταῦτόν γάρ ἔφη...

⁸) "Ἐθηκε πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι ἡ ἀντιωνυμία ἀναφέρεται εἰς πάντα τὰ προηγούμενα.

¹) Φέρεται καὶ ἡ γραφή οἱ ὀρθῶς φιλόσοφοι, ἀλλὰ δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

²) Τὸ ἐπιθετικὸν ἐτέθη μετὰ τὸ σῶμαστικὸν πρὸς μείζονα ἔξαρσιν.

³) "Ἡ κοινή γραφή εἶναι οὐ τι, ἀλλὰ προτιμᾶται τὸ οὐ τι, ὅπερ εὐρηται ἐν πλείστοις χειρογράφοις. Οἰκοφθορία εἶναι ἡ βλάβη τοῦ οἴκου, ἡ πτωχεία

⁴) Τὴν πενίαν καὶ ἐξοχὴν φοβούνται δύο τάξεις ἀνθρώπων. οἱ κοινοὶ ἀνθρώποι καὶ οἱ φιλοχρήματοι. Διότι ἡ ὅλη ὑπαρξὶς τούτων ἐκ τοῦ πλούτου ἐξαριτᾶται. Ὁ φιλόσοφος ὅμως δύναται νὰ ἦναι εὐδαίμων καὶ ἐν τῷ πλούτῳ τῶν ἰδεῶν.

⁵) Μοχθηρία ἐνταῦθα εἶναι ἡ ταπεινὴ κατάστασις. Ἀνῆκει δ' ἡ γυνικὴ καὶ εἰς τὴν ἀτιμίαν καὶ εἰς τὴν ἄδοξίαν. Τὰ πλήθη δὲν τιμῶσι οὐδ' ἔχουσι ἐν ὑπολήψει τοὺς εὐρισκομένους ἐν ταπεινῇ καταστάσει, ὥς οἱ φιλόσοφοι καὶ δι' ὁ Σω-

κράτης. Καὶ ὅμως οὗτος καίπερ ἔχων συνείδησιν τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἄδοξίας, ὅμως δὲν φοβεῖτο τὴν πενίαν

⁶) Εὐτόχως ὁ φιλόσοφος παρατηρεῖ, ὅτι τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης ἔχουσιν ἀνάγκην οἱ φίλαρχοι καὶ οἱ φιλότιμοι. Οἱ μὴ θηρεύοντες ἀρχὰς καὶ ὑπέρτεροι ὄντες μικροφιλομιῶν καταφρονοῦσι τῆς δόξης τοῦ πλήθους.

¹) Τὸ ἔπειτα ἐτέθη, ὥς πολλάκις μετὰ τὰς μετοχάς, ὥς ἐν Πολιτ. I, 636 B "Καὶ ὁ Θρασύμαχος πολλάκις μὲν καὶ διαλεγόμενων ἡμῶν μεταξὺ ὥρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου, ἔπειτα ὑπὸ τῶν παρακαθημένων διεκώλυετο βουλομένων διακοῦσαι τὸν λόγον, καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. I, 3, 11 "Καὶ τὸν Κῆρον φάναι, στὰς ἄν, ὥσπερ οὗτος, ἐπὶ τῇ εἰσούδῃ, ἔπειτα, ὅποτε βούλοιο παρίεναι ἐπ' ἄριστον, λέγοιμ' ἄν. ὅτι οὕτω δυνατόν ἐστι ἀρίστην ἐνυχεῖν σπονδάζει γὰρ πρὸς τινας,...

⁸) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται ἡ φράσις παραδιδόναται ὑταῖς ἑαυτοῦς.

⁹) Ἐννοεῖ τὰς κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμίας, περὶ ὧν εἶπε πρὸ ὀλίγον.

τῶν ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ σώματα πλάττοντες¹ ζῶσι, χαίρουν εἰπόν-
τες οὐ κατὰ ταυτὰ πορεύονται αὐτοῖς² ὥς οὐκ εἰδόσιν, ὅπῃ
ἔρχονται³, αὐτοὶ δὲ⁴ ἡγούμενοι οὐ δεῖν ἐναντία τῇ φιλοσοφίᾳ
πράττειν καὶ τῇ ἐκείνης λύσει⁵ τε καὶ καθαρωμῇ ταύτῃ⁶ τρέ-
πονται ἐκείνῃ ἐπόμενοι, ἢ ἐκείνῃ ὑφηγῆται.

XXXIII. Πῶς⁷, ὦ Σώκρατες; Ἐγὼ ἐρῶ, ἔφη Γιγνώ-
σκουσι γάρ⁸, ἢ δ' ὅς, οἱ φιλομυθεῖς, οὐ παραλαβοῦσα⁹ αὐ-

¹⁰) Οὗτοι εἶναι οἱ φιλόσοφοι, ὥς
γίνεται ὁ δὴλον ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λό-
γου.

¹¹) Ἀντὶ τοῦ σώματος ἐν τοῖς
χειρογράφοις ἀναγινώσκεται σώ-
ματι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ δοτικὴ δὲν ἀρ-
μόζει εἰς τὸ πλάττοντες, πολλοὶ
κριτικοί, ὥς ὁ Wagner καὶ ὁ
Wohlrab, ἐδέξαντο τὴν εἰκασίαν
τοῦ *Asl* σώματι πρῶτοντες.
Κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην ἡ φρά-
σις οἰμαίνει, συμπράττοντες μετὰ
τοῦ σώματος, ὥς παρὰ Θουκυδίδ.
V, 76 "οἱ ἄνδρες οἱ τοῖς Λακεδαι-
μονίοις πρῶτοντες... Τὸ ἀντίθετον
εἶναι ἐναντία τινὶ πρῶττειν
ἐν Συμπλοκῇ, 193 B. Ὁ δὲ Heindorf
εἰκάζει ἀντὶ τοῦ πλάττοντες λατρεύ-
οντες. ὁ Maclure σώματι πι-
λατεύοντες καὶ ἄλλοι ἄλλας
διορθώσεις ἐπενόησαν. Νομίζομεν,
ὅτι μόνον τὸ σώματα δυνάμεθα
νὰ λάβωμεν ἐκ τινος χειρογράφου,
τὸ δὲ πλάττοντες ὀφθαλμῶν. Ἐχει
δὲ καὶ τινὰ εἰρωνεῖαν τὸ πλάττειν,
ἥτις ἀρμόζει ἐν ταῦθα διότι τοὺς
φιλοσοφώματους εἰκονίζει πρὸς πλά-
ττοντας σώματα. Τοῦτο δὲ διαπράτ-
τονται διὰ τῆς τροφῆς, διὰ τῶν γυ-
μνασίων καὶ διὰ τῆς ἄλλης θερα-
πειᾶς. Ἄλλως ἢ φράσις ἀπαντῇ καὶ
ἀλλαχού, Πλάτ. ἐν Τιμ. 42 D "τὸ

δὲ μετὰ τὸν σπύρον τοῖς νέοις παρέ-
δωκε θεοῖς σώματα πλάττειν θνητά,,
ἐν Πολιτ. II, 377 C "τοὺς δ' ἐγκρι-
θέντας (μύθους) πείσομεν τὰς τρο-
φὰς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς
παισὶ, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐ-
τῶν τοῖς μύθοις πολὺν μᾶλλον ἢ τὰ
σώματα ταῖς χειρῶν,, καὶ Πλούταρχ.
ἐν Κοριολ. 32 "τίς ἂν ἄλλος εἴη
τρόπος, ᾧ βοηθοῦσιν ἀνθρώπους
καὶ συνεργοῦσιν (οἱ θεοί); οὐ τὸ
σῶμα δῆλον πλάττοντες ἡμῶν...,,

²) Δηλαδή τοῖς πλάττονσι σώματα,
τοῖς φιλοσοφώματις. Ἡ δοτικὴ ἐξαγ-
τᾶται ἐκ τοῦ ταυτά.

³) Οἱ φιλοσοφώματοι θεραπεύουσι
τὰς ἐπιθυμίας τοῦ σώματος διότι
ἀγνοοῦσι ποῦ πορεύονται.

⁴) Ποιεῖ ἀντίθεσιν τῶν φιλοσοφῶν
πρὸς τοὺς φιλοσοφώματους.

⁵) Ἐκ τῶν ἐπομένων γίνεται δῆ-
λον, ὅτι ἡ φιλοσοφία λύει τὴν ψυ-
χὴν ἀπὸ τοῦ σώματος.

⁶) Εἶναι ἐπίρρημα τοπικόν, οὐ τὸ
ἀναφορικόν ἢ.

⁷) Δικαίως ἀπορεῖ ὁ Κέβης, διότι
μέχρι τοῦδε ὁ Σωκράτης δὲν εἶπε
περὶ τῆς δέσεως τῆς ψυχῆς ἐν τῷ
σώματι.

⁸) Ὁ οὐνδεσμος εἶναι ἐπεξηγημα-
τικός.

τῶν τὴν ψυχὴν ἢ φιλοσοφία ἀτεχνῶς¹ διαδεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην, ἀναγκαζομένην δὲ ὥσπερ διὰ εἰργμοῦ² διὰ τούτου σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα, ἀλλὰ μὴ αὐτὴν δι' αὐτῆς³, καὶ ἐν πάσῃ ἀμαθίᾳ⁴ κυλινδομένην. καὶ τοῦ εἰργμοῦ τὴν δεινότητα⁵ κατιδοῦσα, ὅτι δι' ἐπιθυμίας ἐστίν⁶, ὥς ἂν μά-

¹⁾ Τὸ ὄρημα συνήθως λέγεται ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες παραλαμβάνουσι νέους πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ ἀγωγὴν, ὥς παρὰ Πλάτωνι ἐν Απολογ. 78 "οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἔπειθον", ἐν Πολιτ., VII, 541 "τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν παραλαμβάνοντες ἐκ τῶν νῦν ἡθῶν, ἃ καὶ οἱ γονεῖς ἔχουσι, θρέφονται ἐν τοῖς σφετερείοις τρόποις καὶ νόμοις", Ξενοφ. ἐν Απομν. II, 1, 1 "Ἐλπέ μοι, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαμβάνοντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δέ, ὅπως μὴ ἀντιποιήσεται ἄρχῃς, πῶς ἂν ἐκάτερον παιδεύσει", Καὶ ἐνταῦθα ἡ φιλοσοφία εἰκονίζεται ὥς παιδαγωγὸς τῆς ψυχῆς.

²⁾ Τὸ ἐπίορθημα ἔχει ἐπιτακτικὴν σημασίαν, ὅλως. Καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν 8 C εἶπεν "Ἀλλὰ διειλημμένην γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς",

³⁾ Τὸ δαονόμενον εἶργω δηλοῖ κλείω ἐντός, φυλακίζω. Οὕτω τὸ σῶμα παραβάλλει πρὸς δεσποτικόν, δι' οὗ βλέπει. Τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ Πλάτων ἀναπτύσσει ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐβδόμου βιβλίου τῆς Πολιτείας. Ἡ ἐπομένη δεικτικὴ ἀντιφωνεῖ ἀναφέρεται εἰς τὸ σῶμα.

⁴⁾ Ἄν ἡ ψυχὴ μόνη δι' ἐαυτῆς ἐξήταζε τὰ ὄντα, ἡ ἐξέτασις ἦθελεν εἶναι ἀκριβής. Ἐν τῇ Πολιτείᾳ VII, 514 ὁ Πλάτων παραβάλλει τὰ κα-

λύμματα τοῦ σώματος πρὸς τὰ παραφράγματα τῶν θανατοποιοῶν "παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρφοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θανατοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα ὑπὲρ ὧν τὰ θάνατα δεικνύουσιν",

⁵⁾ Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δεικνύει, ὅτι αἱ διὰ τῶν αἰσθητηρίων γνώσεις δὲν εἶναι ἀκριβεῖς.

⁶⁾ Εἶναι σχῆμα κατὰ πρόληψιν ἀντί, κατιδοῦσα, ὅτι τοῦ εἰργμοῦ ἡ δεινότης δι' ἐπιθυμίας ἐστίν. Ὁ εἰργμὸς εἶναι δεινός, διότι αὐτὸς ὁ δεδμενὸς ἐπιθυμεῖ νὰ ᾔηται τοιοῦτος

⁷⁾ Περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς φράσεως ταύτης μεγάλη διαφωνία ὑπάρχει παρὰ τοῖς φιλολόγοις. Κατὰ τὸν Heindorf ἡ φράσις εἶναι περιγραφικὴ ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ ῥήματος ἐπιθυμεῖται, ὥς παρὰ Θουκυδίδ. I, 73 "εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον ἔσται αἰετὸς προβαλλομένης", ἀντὶ ὀχληρὸν ἔσται. Ἡ ἐπομένη πρότασις κατ' αὐτὸν εἶναι συμπερασματικὴ. Ὁ H. Schmidt νομίζει, ὅτι ἡ ἐρμηνεία αὕτη εἶναι ἡ πιθανωτάτη. Προσσερῶνουσιν ὅμως ὁ Stallbaum καὶ ὁ Hermann ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ ὥς λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ὥστε. Κατὰ δὲ τὸν Stallbaum τὸ δι' ἐπιθυμίας ἐστὶ ἰσοδυναμεῖ τῷ ἐπιθυμεῖται καὶ ὁ ἐπόμενος λόγος εἶναι πлагία ἐρώτησις. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη

- 83 λιστα αὐτὸς ὁ δεδεμένος ¹ ξυλλήπτωρ εἴη τῷ δεδέσθαι ²,—ὅπερ οὖν λέγω ³, γινώσκουσιν οἱ φιλομαθεῖς, ὅτι οὕτω ⁴ παραλαβοῦσα ἡ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἡρέμα παραμυθεῖται ⁵ καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ ἐνδεικνυμένη, ὅτι ἀπάτης μὲν ⁶ μεστὴ ἡ διὰ τῶν ὁμμάτων σκέψεις, ἀπάτης δὲ ἡ διὰ τῶν ὥτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, πείθουσα δὲ ἐκ τούτων ⁷ μὲν

παρέχει τὴν δυσκολίαν, ὅτι τὸ ἄψυχον εἰργμὸς ἐπιθυμεῖ. Ἀλλ' ὁ εἰρημένος ἐρμηνευτὴς παρατηρεῖ, ὅτι τὸ εἰργμὸς κεῖται ἀντὶ τοῦ τὸ εἶργον σῶμα. Εἶναι ὅμως ἀπίθανον, ὅτι ὁ Πλάτων ἔγραψε φράσιν, καθ' ἣν τὸ σῶμα ἐπιθυμεῖ, ἵνα ἡ ψυχὴ συνεργῇ πρὸς δέσμευσιν αὐτῆς. Ἐν τέλει μνημονεύομεν καὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦ Fr. Hermann, καθ' ὃν τὸ δι' ἐπιθυμίας ἐστὶν δὲν εἶναι περιγραφή, ἀλλὰ τὸ μὲν δι' ἐπιθυμίας δηλοῖ τὸ ὄργανον, τὸ δὲ ἐστὶν κεῖται ἀντὶ τοῦ γίγνεται, δηλ. ὁ εἰργμὸς γίγνεται δι' ἐπιθυμίας, δι' ἧς ἡ ψυχὴ εἰς τὸ σῶμα προσδένεται. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν εἶναι πιθανή, διότι τὸ ὡς λαμβάνεται ὡς ἀναφορικὸν καὶ τὸ ἐστὶν κεῖται ἀντὶ τοῦ γίγνεται. Διὰ ταῦτα ἡ τοῦ Heindorf προτιμᾶται ὑπὸ τοῦ H. Schmidt καὶ ἄλλων. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἡ ἐπομένῃ σύνταξις ἡδύνατο νὰ ἔχῃ οὕτως· ὥστε ἂν μάλιστα αὐτὸν τὸν δεδεμένον ξυλλήπτορα εἶναι τῷ δεδέσθαι.

¹) Δηλαδή ἡ ψυχὴ, ἥτις διὰ τῶν ἐπιθυμιῶν βοηθεῖ εἰς τὴν δέσιν αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος.

²) Τὸ συλλήπτωρ συντάσσεται πρὸς γενικὴν, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἀπομν. II, 2, 12 ἵνα γὺν ἀ-

γαθοῦ σοι γίγνηται συλλήπτωρ, καὶ ἐν II, 2, 32 ἄγαθὴ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων... Τὴν αὐτὴν σύνταξιν δέχεται καὶ τὸ συλλαμβάνειν, ὡς παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Σφηξί 733 ἵνα δ' αὖ παρὼν τις... τῶν θεῶν συλλαμβάνει τοῦ πράγματος... Διὰ τοῦτο ὁ Heindorf εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τοῦ δεδέσθαι.

³) Ἐθῆκε τὴν φράσιν ταύτην, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου εἰρημένα.

⁴) Τὸ ἐπίρρημα δὲν προσδιορίζει τὴν ἐγγὺς μετοχὴν, ἀλλὰ τὴν ἔχονσαν.

⁵) Ἐνταῦθα δὲν σημαίνει παρηγορεῖ, ἀλλὰ διὰ λόγων πείθει. Κυρίως δηλοῖ πλησίον τινὸς λέγω, ὅπερ δύναται νὰ γίνῃ ἡ πρὸς παρηγορίαν ἡ πρὸς πειθώ. Ἡ φιλοσοφία ἐπιτυγχάνει νὰ λύσῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, διότι δεικνύει, ὅτι τὰ αἰσθητὰ εἶναι ψευδῆ, δὲν ἔχουσι πραγματικὴν ἀξίαν. Ἀρα δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ τούτων.

⁶) Τὸ ἀπάτης μὲν—ἀπάτης δὲ ἐν τῇ ἠθικῇ λέγεται ἀναφορά.

⁷) Ἀναφέρεται εἰς τὰς αἰσθήσεις. Προσηκόντως δὲ μετεχειρίσθη τὸ ἀναχωρεῖν, διότι ἡ ψυχὴ πρόκειται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἐαυτῆς φύσιν, καθ' ἣν ἐξετάζει τὰ νοητά.

ἀναχωρεῖν, ὅσον¹ μὴ ἀνάγκη αὐτοῖς χρῆσθαι, αὐτὴν δὲ εἰς αὐτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι παρακελευομένη, πιστεῦειν δὲ μηδενὶ ἄλλω ἄλλ' ἢ αὐτὴν αὐτῇ, ὅτι² ἂν νοήσῃ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτὸ καθ' αὐτὸ τῶν ὄντων³. ὅτι δ' ἂν δι' ἄλλων⁴ σκοπῇ ἐν ἄλλοις ὄν ἄλλο⁵, μὴδὲν ἡγεῖσθαι⁶ ἀληθές εἶναι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτον αἰσθητόν τε καὶ ὁρατόν, ὃ δὲ αὐτὴ ὁρᾷ νοητόν τε καὶ ἀειδές. Ταύτη οὖν τῇ λύσει⁷ οὐκ οἰομένη δεῖν ἐναντιοῦσθαι ἢ τοῦ ὡς ἀληθῶς⁸ φιλοσόφου ψυχῇ οὕτως⁹ ἀπέχεται τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων, καθ' ὅσον δύναται, λογιζομένη, ὅτι, ἐπειδάν τις σφόδρα ἡσθῇ ἢ φοβηθῇ ἢ λυπηθῇ ἢ ἐπιθυμήσῃ, οὐδὲν τοσοῦτον¹⁰ κακὸν ἔπαθεν ἀπ' αὐτῶν¹¹, ὧν¹² ἂν τις οἴηθῃ, ὅλον ἢ νοσήσας¹³

¹) Εἶναι αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι, καθ' ὅσον δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταχειρίζηται τὰ αἰσθητήρια.

²) Τὸ πιστεῦειν συντάσσεται πρὸς δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν, ἀνθ' ἧς ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ ἀοριστολογικὴ πρότασις.

³) Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὅτι.

⁴) Δηλαδή δι' αἰσθήσεων ἢ διὰ τοῦ σώματος. Ἀντιτίθεται δὲ πρὸς τὴν φράσιν αὐτὴ καθ' αὐτὴν.

⁵) Ἡ φράσις αὕτη ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν καθ' αὐτὴν. Τὰ αἰσθητὰ δὲν εἶναι ἀεὶ τὰ αὐτά, ἀλλὰ μεταβάλλονται.

⁶) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ παρακελευομένη.

⁷) Ἡ φιλοσοφία ἀποτρέπουσα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν ἡδονῶν οἶονεὶ λύει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, διότι ἐκάστη ἐπιθυμία εἶναι ἥλος, δι' οὗ προσπεροῦνται ταύτην ἐκείνη. Ἡ ἐπομένη ἀρνησις ἀνήκει τῷ ἰδεῖν.

⁸) Ὁ Πλάτων ἀναγνωρίζει, ὅτι

ὑπάρχουσι καὶ ψευδῶς φιλοσοφοῦντες, οἱ οἱ σοφισταί.

⁹) Τὸ ἐπίρρημα ἐτέθη μετὰ τὴν μετοχὴν, ὡς ἐν 61 D "καὶ καθελόμενος οὕτως ἤδη τὰ λοιπὰ διελέγετο".

¹⁰) Δὲν δηλοῖ αὐξήσιν, ἀλλ' ἐλάττωσιν, δηλ. κείται ἀντὶ τοῦ τοσοῦτον μόνον.

¹¹) Δηλαδή τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων. Ἡ ἀπὸ εὐρίσκειται ἐν πᾶσι τοῖς χειρογράφοις καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταβληθῇ εἰς τὴν ἐπὶ ὁ. Διότι τὸ πᾶσιν συντάσσεται μὲν καὶ τῇ ἐπὶ ὁ, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς Ἀπολογίας "πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν", καὶ παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. IV, 6, 6 "πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπαθον ὑπὸ ἐκείνων", ἀλλ' ἐνταῦθα ἀρμόζει ἢ ἀπὸ, διότι δηλοῖ τὴν ἀφορμὴν, ὡς παρ' Ἡροδοτ. II, 54 "ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων".

ὅ ἢ τι ἀναλώσας διὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ὁ¹ πάντων μέγιστόν τε κακὸν καὶ ἔσχατόν ἐστι, τοῦτο πάσχει καὶ οὐ λογίζεται² αὐτό. Τί τοῦτο, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κέβης. "Οὐ ψυχὴ³ παντὸς ἀνθρώπου ἀναγκάζεται ἅμα τε⁴ ἡσθῆναι ἢ λυπηθῆναι σφόδρα ἐπὶ τῷ⁵ καὶ ἡγεῖσθαι, περὶ ὃ ἂν μάλιστα τοῦτο⁶ πάσχη, τοῦτο ἐναργέσιαιόν τε εἶναι καὶ ἀληθέστατον οὐχ οὕτως ἔχον⁷. Ταῦτα δὲ μάλιστα⁸ τὰ⁹ ὁρατά. "Ἡ οὐ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ πάθει μάλιστα καταδεῖται ψυχὴ ὑπὸ σώματος; Πῶς δὴ; "Οὐ ἐκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἦλον ἔχουσα προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ¹⁰ καὶ ποιεῖ σωματο-

¹²) Κατὰ τὸν Vohlrath κεῖται ἀντὶ τοῦ ἀφ' ὧν ἄν τις οἶη θείη κακὸν παθεῖν· νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ γενικὴ δὲν δηλοῖ τὴν ἀφορμὴν, ἀλλ' εἶναι διαιρετική. Διότι ἡ ἀντίθεσις δὲν γίνεται τῶν ἀφορμῶν, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν βλαβῶν, ὥς πάσχει ὁ παραδιδομένος εἰς τὰς ἡδονάς.

¹³) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ τοσοῦτον κακόν. Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι νομίζουσιν, ὅτι βλάπτουσιν αἱ ἐπιθυμίαι, διότι προκαλοῦσι νόσους καὶ δαπάνας. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὅμως ἡ βλάβη εἶναι μεῖζων.

¹⁴) Χάριν ἐμφάσεως προσέταξε τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν τῆς δεικτικῆς.

¹⁵) Δὲν τὸ λογαριάζει, δὲν τὸ καταλαμβάνει.

¹⁶) Παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκδόταις, ὡς παρὰ τῷ Fischer καὶ Wyttenbach, φέρεται καὶ τὸ ἄρθρον, ἢ ψυχὴ, ἀλλ' οἱ νεώτεροι σιγηρῶς ἐκείνοι ἐπὶ χειρογράφων ἐξαλείφουσι τοῦτο. Τὸ ἄρθρον δύναται νὰ λείπῃ, ὥς καὶ μετ' ὀλίγον ἐν 84 A "λογίσαιτ' ἂν ψυχὴν ἀνδρὸς φιλοσόφου",.

⁴) Διὰ τοῦ ἅμα τε — καὶ δηλοῖ τὸ σύγχρονον.

⁵) Εἶναι τὸ αἴτιον τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης. "Ἐν τινι χειρογράφῳ ἀναγινώσκεται ἐπὶ τῷ, ἀλλὰ δικαίως ἀποδοκιμάζεται.

⁶) "Ἐννοεῖ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λύπην.

⁷) Ἐν ᾧ δὲν ἔχει τοιοντοτρόπως, δηλ. τὸ ἀντικείμενον τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης δὲν εἶναι τὸ ἐναργέστατον καὶ ἀληθέστατον.

⁸) "Ἐθηκε τὸ μάλιστα, διότι καὶ ἐκ τῶν ὑπὲρ αἰσθησίων παράγεται ἡδονὴ καὶ λύπη.

⁹) Τὸ ἄρθρον λείπει ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἀλλ' εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ Heindorf. Ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον, δεχόμεθα τὴν προσθήκην. φαίνεται δ', ὅτι ἐξέπεσε τοῦ κειμένου ἕνεκα τῆς καταλήξεως τῆς προηγουμένης λέξεως.

¹⁰) Τὸ ὄμμα δηλοῖ διὰ περόνης προσάπτω, συνάπτω τι. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα δὲν εἶναι ψιλά τῆς φαντασίας ἰνδάλματα, ἀλλὰ λεπταὶ παρατηρήσεις ἐξηγούμεναι ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐ-

ειδῇ δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ¹. Ἐκ γὰρ τοῦ ὁμοδοξεῖν τῷ σώματι καὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν² ἀναγκάζεται, οἶμαι, ὁμότροπός τε καὶ ὁμότροφος³ γίγνεσθαι καὶ οἷα⁴ μηδέποτε εἰς Ἄιδου καθαρῶς ἀφικέσθαι⁵, ἀλλὰ ἀεὶ τοῦ σώματος ἀναπλέα⁶ ἐξίεναι, ὥστε ταχὺ πάλιν πίπτειν⁷ εἰς ἄλλο σῶμα καὶ ὥσπερ πειρομένη ἐμφύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων ἅμοιρος εἶναι τῆς τοῦ θείου⁸ τε καὶ καθαροῦ καὶ μονοειδοῦς συννοσίας. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὁ Κέβης, ὃ Σώκρατες.

λήφθη καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτόρχ ἐν Συμπόσιαι. VIII, 2 "Ὁ γὰρ ἡδονῆς καὶ ἀληθοῦς ἥλος, ὅς πρὸς τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν προσήλοι. μέγιστον κακὸν ἔχειν εἶναι, καὶ ὑπὸ Κλήμεντι, τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν Σιτωμ. II, 107 A καὶ ἄλλων.

1) Ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐξυπακούεται ἡ φράσις ἀληθῆ εἶναι. Τὸ φάναι ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ κρίνειν, δοξάζειν.

2) Καὶ πρὸ τοῦ ἀπαρεμφάτου τούτου ἐξυπακούεται τὸ ἄρθρον.

3) Ἡ λέξις αὕτη ἦτο ἀναγκαία τῷ συγγραφεῖ, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ἐξέρχεται μεστὴ τοῦ σώματος. Ἡ ψυχὴ δὲν τρέφεται ἐκ τῶν αὐτῶν, ἐξ ὧν καὶ τὸ σῶμα, καὶ δὴ μετ' ὀλίγον ἐν 84A ὁ συγγραφεὺς λέγει "τὸ ἀληθές καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεωμένη καὶ ὑπ' ἐκείνου τρεφομένη. Τὸ σχῆμα τοῦ λόγου λέγεται παρὸν ὁμασία, ἣτις ἀπαντᾷ πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν Λάχτη. 188 B "ἐμοὶ μὲν οὖν οὐδὲν ἡθὺς οὐδ' αὖ ἡθὺς ὑπὸ Σωκράτους βασιανίζεσθαι, ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώσιν μου καὶ ἐν Φαίδρ. 262 C "Βού-

λει οὖν ἐν τῷ Αὐοίου λόγῳ, ὃν φέρεται καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς εἵπομεν ἰδεῖν τι ὧν φάμεν ἄτεχρόν τε καὶ ἐντεχνόν εἶναι, καὶ ἐν Θεαιτή 163 C "τὴν ἀξίτητα καὶ βαρύτητα ἀκούειν τε ἅμα καὶ εἰδέναι,.

4) Εὐφρατα καὶ ἡ γραφὴ οἷα, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα χειρόγραφα ἔχουσι τὸ οἷα, ὅπερ δικαίως προτιμᾶται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν.

5) Ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ ἀναγκάζεται.

6) Μεμολυσμένη, ἀκάθαρτος. Τὰ ἐκ τοῦ πλέως οὐκ ἐστὶν εἶναι δικατάληκτα, δηλ. τὰ ἀνάπλεως, ἐκπλεως, ἔμπλεως, κατάπλεως ἐνταῦθα ὅμως τὸ ἐπίθετον εἶναι τρικατάληκτον, ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κύρ. παιδ. I, 3, 5 "ὅτι καταπλέα (ἡ χεῖρ) σοὶ ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο,.

7) Ἐθῆκε τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅπερ κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν σπόρων, ἔνεκα τοῦ ἐπομένου σπειρομένη ἐμφύεσθαι. Αἱ παρατηρήσεις πολὺ συμβάλλονται πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἡθικῆς.

8) Καὶ αἱ τρεῖς γενικαὶ ἐξαριτῶνται ἐκ τῆς συννοσίας.

XXXIV Τούτων τοίνυν ἕνεκα, ὦ Κέβης, οἱ δικαίως φιλομαθεῖς κόσμοι¹⁾ εἰσι καὶ ἀνδρεῖοι, οὐχ ὧν οἱ πολλοὶ ἕνεκά⁸⁴ φασιν²⁾. Ἡ σὺν οὔει; Οὐ δῆτα ἔγωγε. Οὐ γάρ³⁾ ἀλλ' οὕτω λογίσαι⁴⁾ ἂν ψυχὴ ἀνδρὸς⁴⁾ φιλοσόφου καὶ οὐκ ἂν οἰηθείη τὴν μὲν φιλοσοφίαν χρῆναι ἑαυτὴν⁵⁾ λύειν, λυούσης δὲ ἐκείνης αὐτὴν⁶⁾ παραδιδόναι ταῖς ἡδοναῖς καὶ λύπαις ἑαυτὴν πάλιν αὐτὴν καταδεῖν καὶ ἀνήνυτον⁷⁾ ἔργον πράττειν Πηνελόπης⁸⁾ τινὰ ἐναντίως ἰσὺν μεταχειριζομένην⁹⁾, ἀλλὰ γαλήρην τούτων¹⁰⁾ παρα-

¹⁾ Κόσμοι εἶναι οἱ σώφρονες, οἱ τῶν ἡδονῶν ἀπέχοντες, ὥς λέγεται ἐν 68 E "τί δὲ οἱ κόσμοι αὐτῶν; οὐ ταῦτόν τοῦτο πεπόνθασι; ἀκολοῖα τινὲ σώφρονές εἰσιν;,, "Ανδρεῖοι δὲ εἶναι οἱ φιλόσοφοι, διότι ἔχουσι τὸ σθένος, ὅπως παλαίωσι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας.

²⁾ Ἐκ τῆς ἡγουμένης προτάσεως ἐξυπακούεται ἡ φράσις κόσμοι καὶ ἀνδρεῖοι εἶναι. Κατὰ τὸν Πλάτωνα μόνον οἱ φιλόσοφοι εἶναι ἀληθῶς σώφρονες καὶ ἀνδρεῖοι· διότι οἱ ἄλλοι ἀπέχονται τῶν ἡδονῶν, ὅπως μὴ στερηθῶσιν ἄλλων, καὶ ὑπομένουσι τὸν θάνατον φόβῳ μειζόνων κακῶν, ὥς λέγεται ἐν 68 D. Οἱ φιλόσοφοι ὅμως εἶναι κόσμοι καὶ ἀνδρεῖοι, ὅπως μὴ ἀπολέσωσι τὴν μετὰ τοῦ θείου συνουσίαν, ὥς ἄρτι ἐλέγτο.

³⁾ Οὐχὶ βεβαίως ἀλλὰ τοιοῦτο-τρόπως δύναται νὰ σκεφθῇ ἡ ψυχὴ φιλοσόφου, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου.

⁴⁾ Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ τὸ ἀνδρὸς πλεονάζει, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι συγχάνεις ἔθετον τοῦτο, ὥς ἐν 87 B "περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου,, καὶ ἐν

Ἀπολογ. 36 D "τί οὖν πρόπει ἀνδρὶ πένητι εἰσεργεῖν,,.

⁵⁾ Ἐθήκε τὴν αὐτοπαθῆ ἀντιωνμίαν διὰ τὴν αὐτοπάθειαν πρὸς τὸ οἰηθείη καὶ δὲν δύναται νὰ νομίσῃ ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου, ὅτι ἡ μὲν φιλοσοφία πρέπει νὰ λύῃ ἑαυτὴν (δηλ. τὴν ψυχὴν),,.

⁶⁾ Ἡ ἀντιωνμία ἀνέκει τῇ μετοχῇ λυούσης.

⁷⁾ Ἐκ τοῦ ἀνύω παραγομένη ἡ λέξις σημαίνει τὸ ἀτελείωτον.

⁸⁾ Ἡ γενικὴ ἑξαργαῖται ἐκ τοῦ ἐναντίως, ὥς ἐν Εὐθύφρ. 5 D "τὸ ἀνόσιον τοῦ μὲν δόσιον παντός ἐναντίον, αὐτὸ δὲ αὐτῷ ὅμοιον,,. Ἡ Πηνελόπη εἶπε τοῖς μνηστοῖσιν, ὅτι θέλει ποιήσει τὸν γάμον, ὅταν ἐξυφῇ τὸν ἰστὸν καὶ ὑφαίνει μὲν τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα ἀνέλυσεν τὸ ἐξυφανθὲν, ἐν Ὀδυσσ. β, 104. Ἐντεῦθεν ὁ ἰσὺς τῆς Πηνελόπης ἐγένετο παροιμιώδης φράσις.

⁹⁾ Τῶν χειρογράφων ἄλλα μὲν ἔχουσι μεταχειριζομένην, ἀλλὰ δὲ μεταχειριζομένης. Ἐξονοτο δὲ καὶ διορθώσεις, διότι ὁ μὲν Vermehren ἔγραψε μεταχειριζομέναις, ὁ δὲ Peipers μετα-

σκευάζουσα επομένη¹ τῷ λογισμῷ καὶ αἰεὶ ἐν τούτῳ² οὖσα, τὸ ἀληθές καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον³ θεωμένη καὶ ὑπ' ἐκεί-

χειρίζομένη Ἀλλὰ περὶ τῶν διορθώσεων νομίζομεν περιττὸν πάντα λόγον. Ἐκ δὲ τῶν δύο γραφῶν τῶν χειρογράφων τὴν μὲν γενικὴν ἐπεστήριξεν ὁ Ast. τὴν δὲ αἰτιατικὴν ὁ Fischer, ὁ Wittenbach, ὁ Heindorf, ὁ H. Schmidt καὶ πολλοὶ ἄλλοι. "Ἄν μὲν ἡ μετοχὴ ἦναι κατὰ γενικὴν πῶσιν, αὕτη ἀποδίδεται εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ὥς καὶ τὸ λυούσης, ἂν δὲ κατ' αἰτιατικὴν, ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχὴν (αὐτήν). Ἀλλὰ κατὰ τὸν H. Schmidt δὲν δύναται νὰ λεχθῇ τοῦτο περὶ τῆς φιλοσοφίας. Οἱ ἀποδίδοντες τὴν μετοχὴν τῇ φιλοσοφίᾳ λέγουσιν, ὅτι αὕτη μεταχειρίζεται τὴν ψυχὴν ὥσπερ ἰστόν, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι ἡ φιλοσοφία δὲν διαλύει τὴν ψυχὴν, ὥς ἰστόν, ἀλλὰ λύει ταύτην ἐκ τοῦ σώματος, καὶ μόνον τὸ δίκτυον διαλύει, δι' οὗ ἡ ἡδονὴ ταύτην περιβάλλει. Λοιπὸν δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν γενικὴν. ἥτις ἀποδίδεται τῇ φιλοσοφίᾳ. Ἡ ψυχὴ ἐργάζεται κατ' ἀντίθετον τρόπον τῆς Πηγελοπῆς· διότι ἡ μὲν ἡρώϊς ὑφαίνει καὶ τὸ ὑφαινούμενον διαλύει, ἡ δὲ ψυχὴ πεισθεῖσα τοῖς λόγοις τῆς φιλοσοφίας (83 A καὶ "φιλοσοφία, τὴν ψυχὴν ἡρέμα παραμυθεῖται καὶ λύειν επιχειρεῖ,") διαλύει τοὺς δεσμούς τοῦ σώματος, ἀλλὰ παραδιδόμενη ταῖς ἡδοναῖς καὶ ταῖς λύπαις πάλιν ἐγκαταδέει ἐαυτήν. Ἐκ τῆς ἐρμηγείας ταύτης ἐξηγεῖται καὶ ἡ προηγουμένη φράσις ἐν 83 A "ὥς ἂν μάλιστα αὐτὸς ὁ δεδεμένος ξυλλήπτωρ εἴη τῷ δεδεσθαι,," Διὰ

ταῦτα ἐδεξάμεθα τὴν αἰτιατικὴν.

¹⁰) Ἀναφέρεται εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας. Εὐστόχως δ' ὁ φιλόσοφος παραβάλλει ταύτας πρὸς ψυχικὴν τρικυμίαν, ἥ ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου παρασκευάζει γαλήνην.

¹¹) Αἱ μετοχαὶ ἐπομένη καὶ οὖσα ἀποδίδονται εἰς τὴν παρασκευάζουσα ὥς εἰς ὄχημα. Τὸ ἐπεσθαὶ ἐνταῦθα περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πείθεσθαι, ὥς ἐν Κρίτων. 47 D "πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δι' ἡμᾶς ἐπεσθαὶ καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν, ἢ τῇ τοῦ ἐνός,....

¹²) Κατὰ τὸν Fischer καὶ τὸν Grosse ἡ ἀνωθυμία δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν λογισμόν. ἀλλ' εἰς τὴν επομένην φράσιν, τὸ ἀληθές... τρεφομένη.

¹³) Θεωμένη οὐχὶ τὸ δοξαστόν, δηλ. τὰ πολλὰ, ἀπερ' ὑποπίπτουσιν τῇ δόξῃ, ἀλλὰ τὸ ὄντως ὄν, οἷαι αἱ ἰδέαι. Καὶ αἱ δόξαι δύνανται νὰ ἦναι ὀρθαί, ἀλλ' αὐταὶ δραπετεύουσιν, ὥς τὰ ἄγαλματα τοῦ Δαυδάου, μέχρις οὗτου δεθῶσι λογισμῷ αἰτίας, ἥτοι διὰ τῆς ἀναμνήσεως, ὥς λέγει ὁ φιλόσοφος ἐν Μένων. 97 E "Πρὸς τί οὖν δὴ λέγω ταῦτα; πρὸς τὰς δόξας τὰς ἀληθεῖς. Καὶ γὰρ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς, ὅσον μὲν ἂν χρόνον παραμένωσι, καλὸν ἰὸ χροῖμα καὶ πάντα τάγαθὰ ἐργάζονται πολλὸν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλονσι ποραμένειν, ἀλλὰ δραπετεύουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε οὐ πολλοὺ ἄξια εἰσιν, ὥς ἂν τις αὐτὰς δῆσῃ αἰτίας λογισμῷ. Τοῦτο δ' ἐστὶ, Μένων ἐταῖρε, ἀνά

Β νου τρεφομένη ζῆν τε οἶται οὕτω ¹ δεῖν, ἕως ἂν ζῇ, καὶ ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς τὸ ξυγγενές ² καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφικομένη ἀπηλλάχθαι ³ τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης ⁴ τροφῆς οὐδὲν δεινόν ⁵, μὴ φοβηθῇ, ταῦτά γ' ἐπιτηδεύσασα ⁶, ὧ

μνηοις, ὥς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὡμολόγηται. Ἐπειδὴν δὲ δεδιώσι, πρῶτον μὲν ἐπιστῆμαι γίγνονται, ἔπειτα μόνιμοι. Καὶ διὰ ταῦτα δὴ τιμωτέρον ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης ἐστὶ, καὶ διαφέρει δεσφῷ ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης,·

¹) Καὶ νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ ζῇ τοιοῦτοτρόπως, δηλ. ὥς ὁ συγγραφεὺς ἄρτι περιέγραψεν.

²) Ἡ ψυχὴ κατὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι συγγενὴς πρὸς τὸ θεῖον καὶ πρὸς τὰς ιδέας.

³) Ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ οἶται δεῖν.

⁴) Ἄρτι εἶπεν, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου τρέφεται ἐκ τοῦ θείου καὶ τῶν ιδεῶν. Ταῦτα ὅμως δὲν διαλύονται.

⁵) Τῇ φράσει ταύτῃ δίδονται διάφοροι ἐξηγήσεις· κατὰ μὲν τὸν Grosse σημαίνει οὐδὲν θαῦμα, ὅτι δὲν φοβεῖται, κατὰ δὲ τὸν H. Schmelzer ἰσοδυναμεῖ τῇ φράσει οὐ μὴ φοβηθῇ δεινόν τι, ἥτις ἐπεξηγείται διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως τῆς ἀρχομένης ἐκ τοῦ ὅπως Πιθανώτερον ὅμως ὁ Stallbaum ἐξηγεῖ, δὲν ὑπάρχει κίνδυνος, δὲν πρέπει νὰ φοβῇται, μήπως, ὥς ἐν Ἀπολόγ. 28 B “οὐδὲν δὲ δεινὸν μὴ ἐν ἐμοὶ στή,· καὶ ἐν Πολιτ. V, 465 B “οὐδὲν δεινὸν μήποτε ἢ ἄλλη πόλις-διχοστατήσῃ,·

⁶) Περὶ τῆς γραφῆς τῆς φράσεως ταύτης ὑπάρχει διαφωνία παρὰ κριτικοῖς. Κατὰ μὲν τὴν κοινὴν ἀνά-

γνωσιν εἶναι ταῦτα δ' ἐπιτηδεύουσα, τὰ δὲ πλείστα χειρόγραφα ἔχουσι ταῦτα δ' ἐπιτηδεύσασα, ἐν ἐνὶ δὲ λείπει ὁ σύνδεσμος, “Ὅτως τοῦτον ἀποκροῦει ἡ σὺνταξις. Ὁ δὲ Fischer κατὰ τὴν εἰκασίαν, ἣν ἐποίησεν ὁ Stephanus, τὸ δ' ἔτρεφεν εἰς γ'. Τὴν μικρὰν ταύτην μεταβολὴν προτιμῶμεν πάσης ἄλλης διορθώσεως. Ὁ μὲν Heindorf ἔγραψε ταῦτ' ἐπιτηδεύσασα, ὁ δὲ Wyttenbach ταῦτά τ' ἐπιτηδεύσασα θείς τὴν φράσιν μετὰ τὴν λέξιν τροφῆς καὶ ὁ H. Schmidt νομίζει, ὅτι τὸ δὲ τῶν χειρογράφων δυνάμεθα νὰ τρέψωμεν εἰς δ ἢ. Ὡσαύτως ἡ σὺνταξις τῆς φράσεως παρέχει ἀμφισβητήσεις· διότι ὁ μὲν Heindorf συνδέει ταύτην τοῖς ἐπομένοις, δηλ. δὲν ὑπάρχει κίνδυνος, μήπως τοιαῦτα ἐπιτηδεύσασα ἀπολεσθῇ. Νομίζει δ', ὅτι προετίχθη ἡ φράσις, ὅπως ἡ ἔννοια αὐτῆς ἐξαρθῇ. Κατὰ τὸν Ast ὅμως ἡ φράσις συνάπτεται τοῖς ἡγούμενοις, ὅπερ ἡμεῖς θεωροῦμεν πιθανώτερον· διότι τὴν ὑπὸ τοῦ Heindorf προτεινομένην σὺνταξιν ἐνδρασιμον ὀλίγον ἀσυνήθη. Νομίζομεν δ', ὅτι διὰ τῆς φράσεως ταῦτά γ' ἐπιτηδεύσασα ἐπαναλαμβάνει γενικώτερον μετὰ πινος ἐμφάσεως τὴν ἔννοιαν τὴν δηλωθεῖσαν διὰ τῆς φράσεως ἐκ τῆς τοιαύτης τροφῆς.

Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὅπως μὴ¹ διασπασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ² τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἀνέμων διαφυσηθεῖσα καὶ διαπιομένη³ οἴχηται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμῶς ἦ.

XXXV. Σιγή⁴ οὖν ἐγένετο ταῦτα εἰπόντος τοῦ Σωκράτους ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ αὐτός τε πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ⁵ ἦν ὁ Σωκράτης, ὡς ἰδεῖν ἐφαίνετο⁶, καὶ ἡμῶν οἱ πλείστοι. Κέβης δὲ καὶ Σιμμίας σμικρὸν πρὸς ἀλλήλῳ διελεγέσθην. Καὶ ὁ Σωκράτης ἰδὼν αὐτῶν ἤρετο. Τί; Ἔφη, ὑμῖν⁷ τὰ λεχθέντα

¹) Τὸ ὅπως μὴ καὶ ἀλλαχού τίθεται μετὰ φόβου σημαντικὰ ῥήματα ὡς ἐν Εὐθύφρον. 4 Ε "οὐ φοβεῖ, ὅπως μὴ αὐτὸν ἀνόσιον πράγμα τυγχανῆς πράττων,,.

²) Ἡ λέξις παραγομένη οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀπαλλάττειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀπαλλάττεσθαι δηλοῖ ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τιος, ὡς παρὰ Πλάτων. ἐν Πρωταγόρ. 354 Β "ταῦτα δὲ ἀγαθὰ ἐστὶ δι' ἄλλο τι ἢ δι' εἰς ἡδονὰς ἀποτελεντῆ καὶ λυπῶν ἀπαλλαγὰς τε καὶ ἀποτροπὰς,, ἐν Πολιτ. 610 D "ἀπαλλαγὴ γὰρ ἂν εἴη κακῶν., καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. V, 1, 12 "εὐχονται μὲν αἰεὶ ὡς ἄθλιοι ὄντες ἀποθανεῖν, μυρίων δ' οὐδῶν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου, οὐκ ἀπαλλάττονται,,.

³) Τοῦτο λέγει ὁ Ὅμηρος περὶ τῆς ψυχῆς ἐν Ἰλιάδ. Π, 856 "ψυχὴ δ' ἐκ βεθέων παμένη Ἀΐδῳδὸς βεβήκει,, καὶ ἐν X, 362 ἐν Ἰλιάδ. Ψ, 100 παραβάλλει πρὸς καπνόν. Ἐνταῦθα λήγει ὁ κάλλιστος μῦθος.

⁴) Εἰκάζομεν, ὅτι αἱ σοφώταται τοῦ Σωκράτους παρατηρήσεις ἐπὶ νεγκαν τοῖς ἀκροαταῖς κατὰπληξιν καὶ ἐντεῦθεν ἡ σιγή. Διότι ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἀκροαταὶ δὲν ἐ-

οἴγησαν ἐξ ἀπορίας. Τοῦτο συνέβη μόνον τῷ Κέβητι καὶ τῷ Σιμμίᾳ, ἀλλὰ περὶ τούτων λέγει ἀντιθετικῶς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ σύνδεσμος (Κέβης δὲ καὶ Σιμμίας).

⁵) Ἡ φράσις εἶναι πρὸς τινι ἢ πρὸς τινὰ δηλοῖ ἀσχολεῖσθαι περὶ τι, ὡς παρὰ Πλουτάρχ. ἐν Νικ. 5 "ὡς καὶ τότε Νικίου πρὸς δημοσίας χρεῖας τινὰς καὶ ἀσχολλίας ὄντος,, καὶ ἐν Κάτων. 68 "Σιωπῶντος δὲ ἐκείνου πάλιν ἦν πρὸς τῷ βιβλίῳ,,. Εὐστόχως δ' ἐξημενεῖται ὁ Heindorf· αὐτὸς δ' ἦτο προσηλωμένος ἐν τῇ θεωρίᾳ τούτων. Ἄπερ συνεζητήθησαν.

⁶) Ὡς ἐκ τῆς ὁμιλίας ἦτο φανερός. Ἐν τῇ φράσει ὑπάρχει πλεονασμός τις, ὅστις καὶ ἀλλαχού ἀπαντᾷ, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Κύρ. παιδ. V, 4, 11 "Εγὼ δέ γ', ἔφη ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἐπαναθεασόμενος ἦα, ὅποῖός τις ποτε φαίη ἰδεῖν ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων,, καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνιθ. 1709 "Προσέχεται γὰρ οἷος οὕτε παμφαῖς ἀστὴρ ἰδεῖν ἑλαμψε χρυσοανγὲλ δόμῳ,,.

⁷) Ἐθῆκε τὴν ἀντωνυμίαν ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως πρὸς διαστολὴν πρὸς τοὺς ἄλλους, οἵτινες εὐοίγησαν.

μῶν¹ μὴ δοκεῖ ἐνδεῶς λέγεσθαι;² Πολλὰς γὰρ δὴ ἔτι ἔχει
 ὑποψίας καὶ ἀντιλαβὰς³, εἴ γε δὴ τις αὐτὰ μέλλει ἱκανῶς διε-
 ξιέναι. Εἰ μὲν οὖν τι ἄλλο⁴ σκοπεῖσθον, οὐδὲν λέγω εἰ δέ τι⁵
 Δ περὶ τούτων ἀπορεῖτον, μηδὲν ἀποκνήσῃτε καὶ αὐτοὶ εἰπεῖν καὶ
 διελθεῖν, εἴ πῃ ὁμῶν φαίνεται βέλτιον ἂν⁶ λεχθῆναι, καὶ αὐτὸ καὶ
 ἐμὲ συμπαρολαβεῖν, εἴ τι μᾶλλον οἴσθε μετ' ἐμοῦ εὐπορή-
 σειν⁷. Καὶ ὁ Σιμμίας ἔφη· καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, τάλῃθ' σοι
 ἐρῶ. Πάλαι γὰρ ἡμῶν ἐκείτερος ἀπορῶν τὸν ἕτερον προωθεῖ⁸
 καὶ κελεύει ἐρέσθαι διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν μὲν ἀκοῦσαι, ὀκνεῖν δὲ
 ὄχλον παρέχειν⁹, μὴ σοι ἀηδὲς ἢ διὰ τὴν παροῦσαν συμφορὰν.

¹) Τίθεται ἐρωτηματικὸν μετὰ τὴν
 λέξιν λεχθῆναι, ἀλλ' ὁ *Stepha-*
nus ἀφείλε τοῦτο καὶ ὁ *K. Her-*
mann ὑποσηρῶζει τὴν στίξιν (ἐν σε-
 λίδ. 81). Κεῖται μὲν τὸ μῶν ἐν τῷ
 μέσῳ τῆς προτάσεως, ἀλλ' ὑπάρ-
 χονσι καὶ ἄλλα παράλληλα, Πλάτ.
 ἐν Πολιτ. VI. 505 C "Τί δέ; οἱ
 τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὀριζόμενοι μὴν
 μὴ τι ἐλάττωτος πλάνης ἐμπλεοὶ τῶν
 εἰρώων;". "Ἀλλως ἂν ἐστίζομεν τί
 ἔφη, ὁ μὲν τὰ λεχθῆναι; ἔ-
 πρεπε γὰρ ἐξυπακούσωμεν τὸ ὅημα
 ἐκ τῆς ἐπομένης προτάσεως, ἐν τῇ
 κατὰ τὸν *K. Hermann* ἐν τῇ φρά-
 σει τί σοι δοκεῖ ἢ φαίνεται δὲν
 παραλείπεται τὸ ὅημα. Τὸ ἐπόμενον
 μὴ ὁ *Wyttenbach* ἔστρεψεν εἰς πῃ,
 ἀλλ' ἢ διόρθωσις δικαίως ἀπορρι-
 πτεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

²) Ὁ ἐνδοτικὸς ἐπιταθὴ κεῖται ἀντὶ
 παρακειμένου. Φέρεται δ' ἐν τοῖς
 χειρογράφοις καὶ λεχθῆναι, ὅπερ
 προτιμᾶται ὑπὸ τοῦ *Grosse* καὶ
 ἄλλων.

³) Κυρίως δηλοῖ πλάσιμον, περι-
 πίπτει δὲ εἰς τὴν σημασίαν τῆς ἀν-
 τιρρήσεως ἢ ἐνοστάσεως. Τοιαύτην

σημασίαν ἔχει ἡ ἐν τῷ δράματι ἀν-
 τιλαβή. Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ὁ
 Σωκράτης δὲν θεωρεῖ τὸ ζήτημα ὡς
 ἐξηγημένον.

⁴) Μὴ ἀναφερόμενον εἰς τὸ περὶ
 ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζήτημα.

⁵) Ἐν τινι χειρογράφῳ ἀναγινώ-
 σκεται δ' ἔτι, ὅπερ ἐδέξατο ὁ *Hein-*
dorf.

⁶) Λεῖπει ὁ σὺνδεσμος ἐν τοῖς χει-
 ρογράφοις, οὗ ἐπύθησεν ὁ *Ficinus*.
 Τὴν προσθήκην ἐπιδοκιμαζοῦσιν ἔ-
 ξοχοὶ κριτικοί, ὡς ὁ *Cobet var.*
lect. ἐν σελίδ. 100) καὶ ὁ *Madwig*)
Advers. critica I. 174).

⁷) Λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ
 προσηγόμενον ἀπορεῖτον.

⁸) Τὸ χωρίον τοῦτο περιφανῶς
 μαρτυρεῖ, ὅτι οἱ δύο νέοι Θηβαῖοι
 ὑπὸ μεγάλης φιλομαθείας κατέχονται.

⁹) Ὅπως οἱ ἐν συμφοραῖς εὐθι-
 σκόμενοι θεωροῦσιν ὀχληρὰς τὰς
 ἐνοστάσεις, ἀλλ' ὁ Σωκράτης τὸν θά-
 νατον ἔδειξεν ὡς ὄντα ἀπαλλαγὴν
 τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. Οἱ δύο
 νεαροὶ φιλόσοφοι ἠδίκησαν εἰς τὴν
 νοημοσύνην αὐτῶν, ὅτι μετὰ τοὺς εἰ-
 ρημένους λόγους ὠνόμασαν τὸν θά-

Καὶ ὅς ἀκούσας ἐγέλασέν τε ἡρέμα καὶ φησιν¹· βαβαί², ὦ Σιμμία· ἢ που³ χαλεπῶς ἂν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πείσαιμι, Ἐ
ὥς οὐ συμφορὰν ἡγοῦμαι τὴν παροῦσαν τύχην, ὅτε⁴ γε μὴδ'⁵
ὁμᾶς δύναιμι πείθειν, ἀλλὰ φοβεῖσθε, μὴ δυσκολώτερόν⁶ τι
νῦν διάκειμαι ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ. Καί, ὡς ἔοικε, τῶν κύ-
κλων δοκῶ φανλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικὴν⁷, οἷ', ἐπειδὴν
αἰσθάνονται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ἄδοντες⁸ καὶ ἐν τῷ πρό-

ναιον συμφορὰν. Ἡ ἐπομένη πρό-
τασις συνδέεται διὰ τοῦ μὴ, διότι τὸ
ὁ κνεῖν εἶναι φόβου σημαντικόν.

1) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὐχὶ σπα-
νίως συνδέεται ἄριστος μετὰ ἐνε-
σιῶτος, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Κύρ.
ἀναβάσι. V, 8, 6: "Ἐνταῦθα δὴ ἀνα-
γινώσκεις τε αὐτὸν καὶ ἤρεστο, καὶ
ἐν Ἑλλην. II, 1, 15 "Ἀνσάνδρος...
προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων
ἐνιμάχῳ, ὄνομα Κεδρεΐαις, τῇ ὑπε-
ραίᾳ προσβολῇ κατὰ κράτος αἰρεῖ
καὶ ἐξηνδραπόδισεν, Εὐριπίδ. ἐν
Ἰριγέν. ἐν Ταύρ. 16 "Ἐς ἔμπυρ'
ἦλθε καὶ λέγει Κάλχας τάδε,...

2) Ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως. ὡς
παρὰ Πλάτων. ἐν Πολιτ. II, 361 E
"Βαβαί, ἦν δ' ἐγώ. ὦ φίλε Γλαύ-
κιον, ὡς ἔρωμένως ἐκάτερον...
εἰς τὴν κρίσιν ἐκκαθαίρεις τοῖν ἄν-
δροῖν,...

3) Ἰσοδυναμεῖ τῷ ὅν τι π ο υ.

4) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώ-
σκεται ὅ τι, ἀλλ' ὁ Fischer κατὰ
τινα χειρόγραφα ἔτρεψεν εἰς ὅ τε,
ὅπερ ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδόταις.

5) Ὁ σύνδεσμος ὁ ἐν τῷ μ η δὲ
ὑπάρχων εἶναι ἐπιδοτικός. Ὁ Σω-
κράτης περιέμενε παρὰ τῶν Θηβαίων
φιλοσόφων δικαιοτέραν ἐκτίμησιν
τῆς γνηστικῆς αὐτοῦ διαθέσεως.

6) Δύσκολος λέγεται ὁ κατεχόμενος
ὑπὸ ἀναγκάσεως καὶ κακῆς διαθέ-
σεως, ὁ κλαυιάρης, ὡς λέγουσιν οἱ
νεώτεροι. Τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης
κατὰ τὴν ἄρτι εἰρημένην φράσιν τοῦ
Σιμμίου ὁ κνεῖν δὲ ὄχλον παρα-
σχεῖν. Τὸ μὴ φέρεται καὶ πρὸς
ὀριστικὴν, ὡς ἐν 77 D "μὴ ὡς ἀ-
ληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσαν
ἐκ τοῦ σώματος διαφροῇ καὶ δια-
σκεδάννυσιν,...

7) Οἱ κύκνοι ὡς ἱερὰ τοῦ Ἀπόλ-
λωνος πτηνὰ ἔχουσι μαντικὴν δύνα-
μιν καὶ διὰ ταύτην προαισθάνονται
τὸν θάνατον αὐτῶν.

8) Ὅτι οἱ κύκνοι ἄδουσιν, ἐπί-
στενον οὐ μόνον οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ
μεγάλοι ἐπιστήμονες, ὡς ὁ Ἀριστο-
τέλης. Αἱ περὶ τὰ ζῷα ἱστορίαι ἐν
I, 615 (ἐκδ. Bekker) "φθινοὶ δὲ
(οἱ κύκνοι), καὶ περὶ τὰς τελευταῖας
μάλιστα ἄδουσιν ἀναπέπονται γὰρ καὶ
εἰς τὸ πέλαγος καὶ τινες ἤδη πλέον-
τες παρὰ τὴν Διβύην περιέτυχον ἐν
τῇ θαλάττῃ πολλοῖς ἄδουσι φωνῇ
γῶδῃ, καὶ τούτων ἐώρων ἀποθνή-
σκοντας ἐνίους, ..., Θεμίστ. XVIII,
223 "ὥστε οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ
οὕτως ἔχων μὴ ὑπάτην ὑμῖν ταύ-
την ἔσομαι τὴν φῶδην, ὥσπερ οἱ κύ-
κνοι ἄδουσι πρὸ τοῦ θανάτου εἰς

85 σθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλείστα καὶ μάλιστα ¹ ἔδουσι γεγηθότες, ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὐπερ εἰσὶ θεράποντες ². Οἱ δ' ἄνθρωποι διὰ τὸ αὐτῶν δέος τοῦ θανάτου καὶ τῶν κύκνων καταπνέονται ³ καὶ φασιν αὐτοὺς θρηγοῦντας τὸν θά-

τὸν θεόν, οὗ εἰσι πρόστολοι καὶ ὑποφῆται „ Αὐτοὶ ὅμως οἱ ἄρχαιοι ἐξεδήλωσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ῥόδης τοῦ πτηνοῦ, *Αἴλιαν*. ἐν *Ποικίλ. Ιστορ. Α, 11* ¹ "Οτι δέ εἰσι φιλοδοῖ οἱ κύκνοι, τοῦτο μὲν ἤδη τεθρύνηται Ἐγὼ δὲ ἔδοντος κύκνου οὐκ ἤκουσα, ἴσως δὲ οὐδὲ ἄλλος πεπίστευται δ' οὐκ ὅτι ἔδει. Καὶ λέγουσι γε αὐτὸν μάλιστα καὶ ἐκείνον εἶναι τὸν χρόνον εὐφρανότατόν τε καὶ ῥηδαιότατον, ὅταν ἢ περὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου „ Ὁ ἄρχιος κύκνος οἰκεῖ ἐν βορείαις χώραις καὶ κατέρχεται πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς Ἑλλάδος, τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ζωολόγοι δ' ἀσχοληθέντες περὶ τὴν ὀρνιθολογίαν βεβαιοῦσιν, ὅτι τὸ περὶ τῆς ῥόδης τῶν κύκνων δὲν εἶναι μῦθος, ὥς ὁ Ἰσλανδὸς *Paul Vindalinus*, ὅστις μαρτυρεῖ, ὅτι ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ συχνάκις ἠδέως ἤκουσε τοῦ κύκνου ἔδοντος. Τὴν μαρτυρίαν ταύτην ἐπιβεβαίωσεν καὶ ὁ *Friedrich Faber* ἐν τῇ Ὀρνιθολογίᾳ αὐτοῦ (*Kopenhagen 1822*), Παράβαλλ. *I. H. Voss, Mythologische Briefe. II, 112—133*). Σημειωτέον δ' ὅμως, ὅτι ὁ ἦχος τῶν κύκνων ὁμοιάζων πρὸς τὸν τῆς σάλπιγγος καὶ τοῦ κώδωνος δὲν εἶναι ῥόδη, ἀλλὰ πλατάγημα ἐκπεμπόμενον ἐκ τῶν πτερῶν. Οἱ ἄρχαιοι τῷ ἔδειν, ὥς παρατηρεῖ ὁ *H. Schmidt*, ἀπέδιδον ἐντυτέραν

σημασίαν λέγοντες, ὅτι καὶ ὁ τέτις ἔδει Ὀπωοδήποτε ὁ ἦχος οὗτος, καθ' ὁσονδήποτε τρόπον καὶ ἂν παράγεται, εἶναι λίαν εὐχάριτος. Παράβαλλ. *Oken, Allgemeinn. Naturgeschichte* ἐν τόμ. 7, σελ. 132.

¹) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκειται μάλιστα πλην ἐνός ἔχοντος μέγιστα. Τοῦτο κατὰ τὴν σημασίαν δὲν δύναται γὰρ διαφέρει τοῦ μάλιστα. Δικαίως δ' εἰκάζεται, ὅτι πρέπει γὰρ τραπῇ εἰς κάλλι�στα, ὅπερ μᾶλλον ἀρμόζει τῇ προκειμένῃ περιστάσει. Τὴν εἰκασίαν ἐνισχύει ἡ παρατήρησις, ὅτι αἱ λέξεις μάλιστα καὶ κάλλι�στα συχνάκις συγχέονται ἐν τοῖς χειρογράφοις.

²) Οἱ κύκνοι λέγονται θεράποντες τοῦ Ἀπόλλωνος, διότι διερχομένου τοῦ μαρτυρήματα τοῦ θεοῦ. Παράβαλλ. *Cicer. Tusc. I, 30 73*.

³) Πνέονται κατὰ τῶν κύκνων, διηγοῦνται φρενῇ περὶ αὐτῶν. Τὸ ἔημα συνετάχθη πρὸς γενικήν, ὥς τὰ μετὰ τῆς προθέσεως ταύτης συντεθειμένα, οἷα τὰ κατηγορεῖν, καταγνώσκειν, καταψηφίζεσθαι, κατεύχεσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα, ὥς Ἰσοκράτ. Πρὸς Ἀδρ., 396 D ¹ ὁρῶ δ' ὑμᾶς, ὅταν του καταγνῶτε ἱερουσίαν ἢ κλοπὴν οὐ πρὸς τὸ μέγεθος, ὡς ἂν λάβωσι τὴν τιμωρίαν ποιούμενους, ἀλλ' ὁμοίως ἀπάντων θανάτου κατακρίνοντας „

νατον ὑπὸ λύπης ἐξάδειν¹ καὶ οὐ λογίζονται, οὐ οὐδὲν ὄρνειον ἄδει, ὅταν πενήνῃ ἢ ῥιγοῖ² ἢ τινα ἄλλην λύπην λυπηταί, οὐδὲ αὐτῇ³ ἢ τε ἀηδὼν καὶ χελιδὼν καὶ ὁ ἔποψ, ἃ δὴ φασὶ διὰ λύπην θορηνοῦντα ἄδειν· ἀλλ' οὔτε ταῦτα⁴ μοι φαίνεται λυπούμενα ἄδειν οὔτε οἱ κύκνοι. Ἄλλ' ἔτι, οἶμαι, τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες μαντικοὶ τέ εἰσι καὶ προειδότες τὰ ἐν Ἀιδου ἀγαθὰ⁵ ἄδουσι καὶ τέρονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως⁶ ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτός που

¹) Ἐξάδω σημαίνει ψάλλω τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου, ὥς παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν Συμποσ. 161 C “ἐξῆσαι δὲ καὶ τὸν βίον τελευτῶν, καὶ μὴδὲ γενέσθαι κατὰ τοῦτο τῶν κύκνων ἀγεννέστερος... Ἐντεῦθεν παρὰ Πολουβίῳ XXXI 20, 1 ἐξάδειν τὸ κύνειον.

²) Κατὰ τὸν Buttmann τὸ Ἀττικὸν εἶναι ῥιγῶ, ὥς ἐν Γοργ. 517 D.

³) Ἐθῆκε τὴν ἀντωνυμίαν. διότι περὶ αὐτῆς ἐλέγετο, οὐ ἦτο ἡ Πρόκη καὶ οὐ ἐθρήνηι τὸν Ἴων, ὃν ἠγῆσε καὶ παρῆθηκε τῷ ἀνδρὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ, Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 145 “ἀλλ' ἐμέ γ' ἁ στονόεσσι ἄραρεν φρένας, ἃ Ἴων, αἰὲν Ἴων ὀλοφύρεται, ὅρως ἀνυχομένα, Διὸς ἄγγελος,, ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώσιν μου. Εἰς χελιδόνα δὲ μετεμορφώθη ἡ Φιλομήλα. Ἐποψ δ' εἶναι ὁ παρὰ τοῖς νεωτέροις καλούμενος ἀγριοπετεινός, εἰς ὃν μετεμορφώθη ὁ Τηρέας. Τοῦτον περιγράφει ὁ Πανσαν. ἐν Χ. 1 “ὁ δὲ ἔποψ, εἰς ὃν ἔχει λόγος τὸν Τηρέα ἀλλαγῆναι, οὗτος ὄρνις μέγεθος μὲν ὀλίγον ἐστὶν ὑπὲρ ὄρνυγα, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ δὲ οἱ τὰ περὶ αἰς λόφου σχῆμα ἐξήρηται,,

⁴) Δηλαδὴ τὰ ὄρνεα. Ἀξίον σημειώσεως, οὐ ἐνταῦθα ἀναιρεῖ τὸν περὶ Πρόκης καὶ Τηρέας μῦθον, ἐν ᾧ συνήθως ὁ Πλάτων δέχεται αὐτοὺς καὶ διὰ τούτων κυροῖ τὰ φιλοσοφικὰ αὐτοῦ θεωρήματα.

⁵) Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης καὶ ἐξ ἄλλων δήλων γίνεται, οὐ ὁ Πλάτων ἀποδίδει ἀθανασίαν καὶ τοῖς κύκνοις.

⁶) Συνήθως οἱ ἐρμηνεύται ἐξηγοῦσι διὰ τοῦ *magis quam*, μᾶλλον ἢ. Νομίζομεν, οὐ πρέπει νὰ διατηρήσωμεν τὴν κυρίαν σημασίαν τοῦ ἐπιρρήματος, διαφορτικὰ, Διότι δηλοῖ καὶ τὴν ποιότητα, ὥς γίνεται φανερόν καὶ ἐκ τοῦ Ἀλλιανοῦ ἐν Ποικίλ. ἱστορ. 2, 14 “καὶ λέγουσι γὰρ αὐτὸν μάλιστα ἐκείνον εἶναι τὸν χρόνον καὶ ὠδινώτατον, ὅταν ἢ περὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου,, “Ὅπως δὴ ποτε εἶναι διαφορικόν καὶ ὥς τοιοῦτον δέχεται τὸν ἦ, ὥς ἐν Κρίτων. 53 A “Ὅπως σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρσεκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς,, Τὴν αὐτὴν σύνταξιν δέχεται καὶ τὸ διαφέρειν, ὥς παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Κύρ. ἀναβάς. III, 4, 33 “πολὺ γὰρ διέφερον ἐκ τῆς χώρας ὁρμώντες ἀλέξα-

οἶμαι δμοδουλός¹ γε εἶναι τῶν κύκνων καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δε-

σθαι, ἢ πορευόμενοι ἐπιούσι τοῖς πολέμοις μάχεσθαι... .

¹) Κατὰ τὸν Μοῖριν καὶ τὸν Θωμᾶν τὸν Μάγιστρον τὸ μὲν δμοδου-
λός λέγεται Ἀτικῶς, τὸ δὲ σύγ-
δουλος Ἑλληνικῶς. Τινὲς ὅμως
κατὰ τὸν Πολυδεύκη 3, 81 ἄλλως
ἄρῃζον. "Ἐνιοὶ δὲ δμοδουλον μὲν
οἶονται τὸν τῆς αὐτῆς τύχης· οὐν-
δουλον δὲ τὸν τοῦ αὐτοῦ δεσπότου... .
Κατὰ τὸν H. Schmidt ὁ Σωκράτης
ὀνομάζει ἑαυτὸν δμοδουλον τῶν κύ-
κνων, διότι λέγει περὶ τῆς ἀθανα-
σίας τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, δηλ.
βλέπει βλέμμα εἰς τὸ μέλλον καὶ ἄρα
δύναται νὰ ἦται μάντις καὶ δοῦλος
τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὕτω καὶ ὁ Τειρε-
σίας ὀνομάζει ἑαυτὸν δοῦλον τοῦ
θεοῦ ἐν Οἰδίποδ. τυράν. 410 "οὐ
γάρ τι σοὶ ᾧ δοῦλος, ἀλλὰ Λοξίρα... .
Ὁ δὲ Wohlrab παρατηρεῖ, ὅτι τὸν
περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς λοχυρι-
σμὸν λέγει ὄλιγον πρὸ τοῦ θανάτου
καὶ οἱ Ἕλληνες τοῖς θνητοῦσι ἀ-
πέδιδον τὴν προαισθησιν τοῦ μέλ-
λοντος. Τοῦτο εἶναι ἀκριβές, ὥς κα-
ταφαίνεται ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι
(Ἰλιάδ. II, 852 καὶ X, 358 καὶ
Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 39 C, ὅπου ἰδὲ
τὴν σημείωσίν μου)· ἀλλ' ἐπειδὴ
πάντες οἱ θνητοὶ ἠδύναντο νὰ
ἔχωσι τὴν τοιαύτην προαισθησιν, ἄρα
καὶ πάντες ἔπρεπε νὰ ἦναι δοῦλοι
τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλως ἐνταῦθα
δὲν πρόκειται περὶ τῆς κατὰ τὸν θά-
νατον προαισθήσεως, ἀλλὰ περὶ διαρ-
κοῦς μαντικῆς δυνάμεως, ὥς γίνεται
δηλὸν ἐκ τῆς φράσεως καὶ οὐ

χεῖρον ἐκείνων τὴν μαν-
τικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δε-
σπότου Ἡμεῖς κατ' ἄλλους τρό-
πους δυνάμεθα νὰ λύσωμεν τὴν ἀ-
πορίαν· πρῶτον ἐπεγθυμίζομεν τὸ
δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, ὅπερ εἶχε
μαντικὴν δυνάμιν. Πλάτ. ἐν Ἀπολογ.
40 A "ἡ γὰρ εἰδωυῖά μοι μαντικὴ
ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν
χρόνῳ παντὶ πάντῃ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ
πάντ' ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιούμενη, εἰ
μὴ μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν... .
Οὐ μόνον ἡ συνείδησις (τὸ δαιμό-
νιον), ἀλλὰ καὶ τὸ λογικὸν τοῦ ἀν-
θρώπου εἶναι μαντικόν. Κατὰ δύο
τρόπους δύναται τις νὰ προῖδῃ τὸ
μέλλον, ἢ διὰ τοῦ λογικοῦ, ὥς ὁ Σω-
κράτης, ἢ διὰ τῆς θείας ἐπιδρά-
σεως, Σωφocλ. ἐν Οἰδίπ. τυράν.
1086 "εἴτερ' ἐγὼ μάντις εἰμὶ καὶ
κατὰ γνώμην ἴδρις... . ὅπου ἰδὲ τὴν
σημείωσίν μου. Ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις
πρέπει νὰ μνησθῶμεν, ὅτι οἱ Ἀκα-
δημαῖκοι ἔλεγον, ὅτι ὁ Πλάτων τὸν
Φοῖβον καὶ οὐχὶ τὸν Ἀρίστονα εἶχε
πατέρα (ἴδρα Ἑλλήν. γραμμ. II,
494) καὶ διὸ ὁ Σωκράτης εὗρισκετο
ἐν στενῇ σχέσει πρὸς τὸ ἐν Δελφοῖς
μαντεῖον. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γενομέ-
νων ἀνασκαφῶν ἐν τῷ μαντείῳ τῶν
Δελφῶν εὗρέθη ὁ ἀνδριὰς τοῦ φιλο-
σόφου. Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον
ὀνομάζει ἑαυτὸν δμοδουλον τῶν κύ-
κνων "ἥδη δὲ καὶ ὥς μουσικός καὶ
ὥς ἱατρός τῶν ψυχῶν... . Τοῦτο δὲν
φαίνεται ἡμῶν πιθανόν· διότι ἐνταῦθα
πρόκειται περὶ μαντικῆς. Ὅρα, ὅτι
τοῦ καὶ προηγείται ὁ γέ, ἀλλ' ὑπάρ-

σπότου, οὐδὲ δυσθυμότερον ¹ αὐτῶν τοῦ βίου ἀπαλλάττεσθαι.
 Ἄλλα τούτου γε ἔνεκα λέγειν τε χοῆ καὶ ἐρωτῶν, ὅτι ἂν βοῦ-
 λησθε, ἕως ἂν Ἀθηναίων ἔωσιν ἄνδρες ² ἔνδεκα. Καλῶς, ἔφη,
 λέγεις, ὁ Σιμμίας· καὶ ἔγωγέ σοι ἐρῶ, δ' ἀπορῶ, καὶ αὖ ὁδε ³, C
 ἢ οὐκ ἀποδέχεται τὰ ἐρηγμένα. Ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὦ Σώκратες,
 περὶ τῶν τοιούτων ἴσως ὥσπερ καὶ σοί, τὸ μὲν ⁴ σαφές εἰδέναι
 ἐν τῷ νῦν βίῳ ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ παγχάλεπόν τι, τὸ μέντοι αὖ
 τὰ ⁵ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν καὶ
 μὴ προαφίστασθαι ⁶, πρὶν ἂν πανταχῇ σκοπῶν ἀπειρή ⁷ τις,
 πάνυ μαλθακοῦ ⁸ εἶναι ἀνδρός· δεῖν γὰρ περὶ αὐτὰ ἐν γέ τι
 τούτων διαπραξάσθαι, ἢ μαθεῖν, ὅπῃ ἔχει, ἢ εὐρεῖν ἢ, εἰ
 ταῦτα ⁹ ἀδύνατον, τὸν γοῦν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων

χοῖν ὅμοια, ὥς ἐν 92 B "πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἰδὸς γε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι,...

¹) Ὅπως ὁ Πλάτων ἐν παντὶ τῷ διαλόγῳ πειράται, ὅπως εἰκονίσῃ τὸν διδάσκαλον ὅσον οἷον τε εὐθυμον.

²) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ἕως Ἀθηναίων ἔωσιν ἄνδρες ἔνδεκα· ἀλλ' ὁ Heindorf μετ' ἄλλων οὐχὶ ἀτόπως ἐξαλείφει τὸ ἄνδρες. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ χωρίον νοσεῖ. Οὐχὶ δ' ἀπιθάνως ὁ Cobet εἰκάζει ἕως ἂν οἱ ἔνδεκα ἔωσιν (nov. lect. 230).

³) Ἐννοεῖ τὸν Κέβητα. Τὸ ἢ δηλοῖ κατὰ τρόπον. Ἐνταῦθα τὸ ἀποδέχσθαι σημαίνει ἐπιδοκιμάζειν, ὥς ἐν 91 E "πάντας τοὺς ἔμπροσθεν λόγους οὐκ ἀποδέχσθαι, ἢ τοὺς μὲν, τοὺς δ' οὐ, ἢ,...

⁴) Ὅρα, ὅτι ὁ μὲν ἔχει ἀπόδοσιν τὸ μὲν τ ο ι, ὥς ἐν 114 D.

⁵) Πρῶτερον ἀνεγινώσκετο αὐτὰ, ἀλλ' ὁ Cornarius διείλεν εἰς δύο λέξεις, ὅπερ δικαίως ἐκράτησε παρὰ

τοῖς νεωτέροις ἐκδόταις.

⁶) Ἀντὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου ἡδύνατο τὰ θέσθαι τὴν μετοχὴν προαφιστάμενους.

⁷) Πρὶν ἀποκάμῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξετάζῃ εἰς ὅλα τὰ μέρη. Τὸ ἀπαγορεύειν συντάσσεται πρὸς μετοχὴν, ὥς τὰ παραπληροῖαν σημασίας ἔχοντα ὅγματα, ὥς ἐν Ἰλιάδ. Η. 5 "ἐπὶν κεκάμωσιν ἐϋξέστης ἐλάτῃσι πόντον ἐλαύνοντες, καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 1623 "οὐκ ἂν κάμοιμι τὰς κακὰς κτείνων ἀε,...

⁸) Πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι ἡ ἐξέτασις μεταφυσικῶν ζητημάτων εἶναι ματαία φροντίς, ὁ Πλάτων ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι ἡ διλογίαι τούτων ἀρμόζει εἰς μαλθακὸν ἄνδρα. Ἐπειδὴ δ' ἡ φράσις κατ' ἔκτατον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἀρνητικὴν ἀνανδρον εἶναι, ἐθηκε τὸ μὴ οὐχὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ προτάσει, ὥς ἐν 72 D "εἰς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι, ἢ,...

⁹) Δηλαδὴ τὸ μαθεῖν καὶ εὐρεῖν.

λαβόντα καὶ δυσεξελεγκτότατον¹, ἐπιτότου ὁχούμενον ὥσπερ ἐπὶ σχεδίας² κινδυνεύοντα διαπλεῦσαι τὸν βίον, εἰ μὴ τις δύ-
ναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον ἐπὶ βεβαιότερου ὁχή-
ματος³ ἢ λόγου θείου⁴ τινὸς διαπορευθῆναι. Καὶ δὴ καὶ νῦν⁵
ἔγωγε οὐκ ἐπαισχυρήσομαι ἐρέσθαι, ἐπειδὴ καὶ σὺ ταῦτα λέ-
γεις⁶, οὐδὲ ἔμαντὸν αἰτιάσομαι⁷ ἐν ὑστέρω χρόνῳ, ὅτι νῦν
οὐκ εἶπον, ἃ ἐμοὶ δοκεῖ. Ἐμοὶ γάρ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ
πρὸς ἔμαντὸν καὶ πρὸς τόνδε⁸ σκοπῶ τὰ εἰρημένα, οὐ πάνυ
φαίνεται ἱκανῶς εἰρησθαι.

XXXVI. Καὶ ὁ Σωκράτης· ἴσως γάρ, ἔφη, ὦ εἰαῖρε,
Ἐ ἀληθῆ σοι φαίνεται· ἀλλὰ λέγε, ὅπη δὴ οὐχ ἱκανῶς⁹. Ταύτη¹⁰

Τὸ κατηγορούμενον δὲν συμφωνεῖ
πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατ' ἀριθμὸν,
ὡς ἐν Παρμενίδ. 160 Α "ταῦτα δὲ
ἀδύνατον ἐφ' αὐτῇ..."

1) Δὲν λέγει ἀληθέστατον, διότι
τοῦτο ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἶναι ἀδύ-
νατον ἢ παγχάλεπον, ἀλλὰ μόνον τὸ
δυνάμενον δυσκόλως νὰ ἐξελεγχθῇ.

2) Σχεδία εἶναι αὐτοσχέδιως κατα-
σκευασθὲν πλοιάριον. Τὸν ἀνθρώπι-
νον λόγον παραβάλλει πρὸς πλοιά-
ριον, ὅπερ κινδυνεύει νὰ βυθισθῇ ἐν
τῇ θαλάσῃ. Ὁ δὲ βίος παραβάλλε-
ται πρὸς πέλαιος. Ἡ πρόθεσις δη-
λοῖ τὸ μέχρι τέλους.

3) Ὅρα, ὅτι τὸν ἀνθρώπινον λό-
γον παραβάλλει πρὸς σχεδίαν, ἐν ᾧ
τὸν θεῖον πρὸς ὄχημα, ὅπερ εἶναι
ἀσφαλέστερον.

4) Προδήλως ἐννοεῖ λόγον διὰ
θείας ἀποκαλύψεως. Νομίζει τις,
ὅτι ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος προφητεύει
τὴν διὰ τοῦ σωτήρος ἀποκάλυψιν.
Διὰ τοῦτο ἡγέρθη ἡ ὑπόνοια, ὅτι ἡ
φράσις προσετέθη ὑπὸ Χριστιανοῦ

ἢ ὑπὸ Ἰουδαίου. Οὐχὶ προσηκόν-
τως, ὡς νομίζομεν, ὁ Fischer τὸ
διαπορευθῆναι ἔτρεψεν εἰς
διαπορευθῆναι διότι ἐν-
ταῦθα ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ θαλάσ-
σης, ὡς πρὸ ὀλίγου, ἀλλὰ περὶ ξηρᾶς.

6) Ταῦτα εἶναι ἐφαρμογὴ τῆς προ-
ειρημένης γενικῆς παρατηρήσεως.

7) Ἐπειδὴ καὶ σὺ εἰς τοιαύτην
ἐρώτησιν παροτρύνεις.

8) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκρά-
τους ἡ αἰτίασις ἤθελεν εἶναι ματαιία.

9) Πρὸ ὀλίγου, ἐν 84 C, ὁ Πλά-
των εἶπε "Κέβης δὲ καὶ Σιμμία
σμικρὸν πρὸς ἀλλήλους διελεγέσθην..."

10) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακού-
εται ἡ φράσις φαίνεται εἰρη-
σθαι.

11) Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἐνστασις
τοῦ Σιμμίον, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ εἶναι
ἁρμονία τις. Ταύτην ἀνασκευάζει ὁ
Πλάτων, ἀλλ' ὁ Bucher παρατηρεῖ,
ὅτι ἡ ἀνασκευὴ δὲν ἀποδεικνύει τὴν
ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ὅρα εἰσα-
γωγ. ἐν σελίδ. 71.

ἔμοιγε, ἣ δ' ὅς, ἣ δὴ καὶ περὶ ἁρμονίας ἄν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι, ὥς ἡ μὲν ἁρμονία¹ ἄορατόν τι καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαλόν τι² καὶ θεῖον ἐστὶν ἐν τῇ ἡρμωσμένῃ λύρᾳ, αὐτὴ δ' ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ σώματά τε καὶ σωματοειδῆ καὶ ξύνθετα καὶ γεώδη ἐστὶ καὶ τοῦ θνητοῦ ξυγγενῇ. Ἐπειδὴ οὖν ἡ κατάξῃ³ τις τὴν λύραν ἢ διατέμῃ καὶ διαρρήξῃ τὰς χορδάς, εἴ τις δυσχυρίζοιτο⁴ τῷ αὐτῷ λόγῳ, ὥσπερ σύ⁵, ὥς ἀνάγκη ἔτι εἶναι⁶ τὴν ἁρμονίαν ἐκείνην καὶ μὴ ἀπολωλέναι· οὐδεμία γὰρ μηχανὴ ἂν⁷ εἴη τὴν μὲν λύραν

¹) Ταῦτα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ περὶ ψυχῆς εἰρημένα ἐν 80 A "τάδε οὐμβαίνει, τῷ μὲν θεῷ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδέϊ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ αἰεὶ ὡσαύτως κατὰ ταῦτ' ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὐτὸ εἶναι ὁδμα,,.

²) Τὴν ἄοριστον ἀγωννυμίαν ὁ Bekker ἐκλείων ἐν ἀγκύλαις, διότι λείπει ἐν τισι χειρογράφοις, ἀλλ' ἡ γνώμη δὲν ἐκράτησεν, διότι καὶ ἀλαχοῦ τὸ λεξίδιον ἐπαναλαμβάνεται, ὥς ἐν 93 A "οὐδέ μὴ ποιεῖν τι οὐδέ τι πάσχειν,, καὶ ἐν 103 D "ἕτερόν τι πυρὸς τὸ θερμόν καὶ ἕτερόν τι χιόνος τὸ ψυχρόν,,.

³) Ἐν ἐνὶ χειρογράφῳ εὐρῆται κατεάξῃ, δηλ. μετ' αὐξήσεως, ὥς τὸ κατεαγῶ, κατεαγείς, κατεάξαντες. Ἀλλ' ὑπάρχει διαφωρία περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν λέξεων.

⁴) Τὸ ἔῃμα συντάσσεται πρὸς δοτικὴν, σημαίνει δὲ στηρίζομαι ἐπὶ τινος, στερεῶς βεβαιῶ. Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἄνευ τῆς δοτικῆς ἔχει τὴν σημασίαν ταύτην. Ὁ λόγος ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως, ὥς ἀνάγκη κτλ. "Ὅρα, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ὑπόθεσιν ἄνευ ἀπο-

δόσεως. Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ ὑπόθεσις λήγει εἰς τὴν φράσιν πρίν τι ἐκείνην παθεῖν, μεθ' ἣν ὑπάρχει μικρὰ παρένθεσις. Καὶ γὰρ οὖν, ὡς ὠκράτες, οἶμαι ἔγωγε... ἕως ἄν ἡ κατακαυθῇ ἡ κατασαπῇ. Μετὰ τὴν παρένθεσιν ταύτην ἀναλαμβάνει τὴν διακοπεῖσαν περίοδον διὰ τοῦ οὖν, δηλ. ὅρα οὖν πρὸς τοῦτον τὸν λόγον τί φήσομεν, ὅπερ κατ' ἐννοιαν ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδοσιν. Πιθανώτερον ὅμως ὁ K. Hermann δέχεται ἀποσιώπησιν μετὰ τὴν φράσιν πρίν τι ἐκείνην παθεῖν. Ἀπεφύγε τὴν ἀπόδοσιν, ἥτις ἠθέληεν εἶναι ἄτοπον ἂν εἴη. Αἰτιολογεῖ ὅμως τὴν ἀποσιωπηθεῖσαν ἀποδοκίμασιν παρατηρῶν, ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία τις.

⁵) Δηλαδή δυσχυρίζει.

⁶) "Οτι τάχα εἶναι ἀνάγκη γὰρ ὑπάρχει ἀκόμη ἐκείνη ἡ ἁρμονία. Ἐθῆκε τὸν ὥς, διότι ὁ Σιμίας δὲν δέχεται τὴν γνώμην τοῦ δυσχυρίζομένου.

⁷) Εἰς τὸν σύνδεσμον προσκοροῦσιν οἱ κριτικοί, διότι δὲν ἁρμόζει, ἂν ὁ λόγος ἦναι πλάγιος, δηλ. ἂν

ἔτι εἶναι διερωγυῖων τῶν χορδῶν καὶ τὰς χορδὰς θνητοειδεῖς οὐσας ¹, τὴν δὲ ἁρμονίαν ἀπολωλέναι τὴν τοῦ θείου τε καὶ ἀθανάτου ὁμοφυῆ ² τε καὶ ξυγγενῇ προτέραν τοῦ θνητοῦ ἀπολομένην, ἀλλὰ φαίη ³ ἀνάγκη ἔτι πον εἶναι αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν, καὶ πρότερον τὰ ξύλα καὶ τὰς χορδὰς κατασαπῆσθαι, πρὶν τι ἐκείνην παθεῖν — καὶ γὰρ οὗν ⁴, ὦ Σώκρατες, οἶμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι ⁵, ὅτι τοιοῦτόν τι ⁶ μάλιστα ὑπολαμβάνομεν ⁷ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντεταμένου ⁸ τοῦ σώ-

ἀνήκη τῷ διουχυρίζομένῳ· διότι ἐν τιαύτῃ περιστάσει τὸ εἶη τοῦ πλάγιον λόγον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐστὶ τοῦ ὀρθοῦ καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ἄν, ὡς ἐν Φιλήβ. 58 A “ἤκουον... Γοργίου πολλακίς, ὡς ἡ τοῦ πείθειν (δύναμις) πολὺ διαφέρει πασῶν τεχνῶν· πάντα γὰρ ὑφ’ αὐτῇ δοῦλα δι’ ἐκόντων. ἀλλ’ οὐ διὰ βίας ποιοῦσι,, Ξενοφ. ἐν Κύρ. ἀναβάς, VII. 3, 13 “ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταυτιά, ὅτι παντὸς ἀξία λέγοι Σεύθυς· χειμῶν γὰρ εἴη, καὶ οὔτε οἵκαδε ἀποπλεῖν τῷ βουλομένῳ δυνατόν εἴη, . Δύναιται ὅμως ὁ σὺνδοσμος νὰ μείνῃ, ἂν δεχθῶμεν τὴν πρότασιν ταύτην ὡς παρενθετικήν. Ἄν ταύτην δεχθῶμεν, ὡς ποιεῖ ὁ Stallbaum, ὁ ἰσχυρίζομενος ποιεῖ τὴν παρατήρησιν παρενθετικῶς· δὲν εἶναι τροπὸς ἢ μὲν λύρα, ἥτις εἶναι θνητοειδής, νὰ ὑπάρχῃ, ἢ δ’ ἁρμονία, ἥτις εἶναι συγγενής πρὸς τὸ θεῖον, νὰ ἀπολεσθῇ, ἀλλὰ θέλει εἰπεῖ, ὅτι αὕτη εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ πον καὶ πρότερον τὰ ξύλα καὶ αἱ χορδαὶ νὰ κατασαπῶσιν.

¹) Ἡ μετοχή εἶναι ἐναντιωματική· καὶ νὰ ὑπάρχωσιν ἀκόμη αἱ χορδαί, ἐν ᾧ εἶναι θνητοειδεῖς.

²) Ἐχουσιν τὴν αὐτὴν φύσιν.

³) Ὑποκείμενον εἶναι ὁ διεισχυρίζομενος.

⁴) Ἐθηκε τὴν παρενθεσιν, ὅπως δηλώσῃ, διὰ τί εἶπε περὶ ἁρμονίας, διότι καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία τις.

⁵) Ἐχεις σκεφθῇ, ἔχεις παραιτηρήσει, ὡς ἐν Κρατύλ. 45 “οὐ φιλόσοφόν σοι δοκεῖ εἶναι καὶ εὖ ἐντεθυμημένον ὅτι οὕτω μὲν ἂν κατέχοι αὐτούς... Ὁ Fischer εἰκασεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἐν θ ν μ ε ἰ ο θ α ι, ὅπερ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον.

⁶) Ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως, κ ρ ᾱ σ ι ν ε ἰ ν α ι καὶ ἄ ρ μ ο ν ῖ α ν α ὕ τ ῶ ν τ ο ὔ τ ω ν τ ἣ ν ψ υ χ ῆ ν.

⁷) Οἱ Πυθαγόρειοι ἐπίστευον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία τις. Ἐπειδὴ δ’ ὁ Σιμμίας ἦτο Πυθαγόρειος, ἴσως διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη τὸ πρῶτον πρόσωπον. Ὑπάρχουσιν ὅμως οἱ πιστεύοντες, ὅτι ἐννοεῖ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες τοιαύτην γνώμην εἶχον, ὡς λέγεται μετ’ ὀλίγον. Καὶ οἱ Ἐλεᾶται τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον, ὡς δὴ ὁ Παρμενίδης, ὅστις τὰ διάφορα φαινόμενα τοῦ ψυχικοῦ βίου ἐξήγει ἐκ τῆς ἐν τῷ σώματι μίξεως τῆς ὕλης καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ψυχροῦ ἢ τοῦ θερμοῦ. Ὁρα εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 8.

ματος ἡμῶν καὶ συνεχομένον¹ ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὕγρου καὶ τοιούτων τινῶν, κρᾶσιν εἶναι καὶ ἁρμο- C νίαν αὐτῶν τούτων τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἐπειδὴν ταῦτα² καλῶς καὶ μετρίως κρᾶθῇ πρὸς ἄλληλα. Εἰ οὖν τυγχάνει ἡ ψυχὴ οὕσα ἁρμονία τις, δηλὸν ὅτι, ὅταν χαλασθῇ³ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀμέτρως ἢ ἐπιταθῇ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθὺς ἐπάρχει ἀπολωλέναι⁴, καίπερ οὕσαν θειοτάτην, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἁρμονίαι⁵ αἶτ' ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ αἱ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν⁶ ἔργοις πᾶσι, τὰ δὲ λείψανα⁷ τοῦ σώματος ἐκάστου πολλὴν χρόνον παραμένειν, ἕως ἄν ἡ κατακανθῇ ἢ κατασαπῇ—ὄρα οὖν πρὸς τοῦτον τὸν λόγον τί φήσομεν, ἐάν D

¹) Ἡ θεωρία αὕτη ἦτο πολὺ δεδομένη παρὰ τῷ λαῷ, ὡς γίνεται δηλὸν ἐν 92 C "ὅδε (ὁ λόγος) μὲν γὰρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως μετὰ εἰκόνης τινός καὶ εὐπροσπειρίας, ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις, καὶ Ἀριστοτέλ. Περὶ Ψυχ. I, 4 σελ. 407 b "καὶ ἄλλη δέ τις δόξα παραδέδοται περὶ ψυχῆς πιθανὴ μὲν πολλοῖς οὐδεμιᾶς ἦτιον τῶν λεγομένων, λόγους δ' ὥσπερ εὐθύνας δεδωκυῖα, καὶ τοῖς ἐν κοινῷ γινόμενοις λόγοις ἁρμονίαν γάρ τινα αὐτὴν λέγουσιν" καὶ γὰρ τὴν ἁρμονίαν κρᾶσιν καὶ σύνθεσιν ἐναντίων εἶναι καὶ τὸ σῶμα συγκεῖσθαι ἐξ ἐναντίων, Τὴν δόξαν ταύτην, ὡς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Κικέρωνος (Tusc. I, 10 καὶ Acad. II, 39), ἐδέξαντο οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Δικαίρχος καὶ Ἀριστόξενος. Αὕτη ἐκράτησε καὶ παρὰ τοῖς ὕλισταις τῶν νεωτέρων χρόνων.

²) Αἱ δύο αὗται μετοχαὶ προστάχθησαν πρὸς ἀκριβεστέραν ἐξηγήσιν

τῆς κράσεως καὶ ἁρμονίας.

³) Δηλαδή τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὕγρον.

⁴) Τὸ χαλασθαι δηλοῖ χαλαροῦσθαι καὶ εἶναι ἀντίθετον τοῦ ἐπιτελεῖσθαι ὅταν τὸ σῶμα ἡμῶν ὑπερβολικὰ χαλαρωθῇ ἢ τενωθῇ. Ἀντὶ τοῦ ἐπιταθῇ, φέρεται καὶ ἡ γραφή ὑποταθῇ ὅπερ ἐνταῦθα δὲν ἀρμόζει.

⁵) Ἡ ψυχὴ ἀπόλλυται διότι φθείρεται ἡ ἁρμονία καὶ ἡ προσήκουσα κρᾶσις.

⁶) Ἐξυπακούεται τὸ ῥῆμα ἀπόλλυται.

⁷) Δημιουργοὶ εἶναι οἱ τεχνῖται. Τοῦτο δύναται τις κατ' ἐξοχὴν νὰ ἴδῃ ἐν τοῖς ὥρολογίοις τῶν νεωτέρων χρόνων. Τὸ ἄρθρον αἱ ἐν τῇ δευτέρᾳ φράσει (ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν) λείπει παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκδόταις, ἀλλὰ παρέλαβε τοῦτο ὁ Bekker ἐκ τινῶν χειρογράφων.

⁸) Ἐννοεῖ τὰ δοτᾶ.

τις ἀξιοῖ κρᾶσιν οὐσαν¹ τὴν ψυχὴν τῶν ἐν τῷ σώματι ἐν τῷ καλονμένῳ θανάτῳ πρώτῃν ἀπόλλυσθαι.

XXXVII Διαβλέψας² οὖν ὁ Σωκράτης, ὥσπερ τὰ πολλὰ εἰώθει³, καὶ μειδιάσας· δόκαια μέντοι, ἔφη, λέγει ὁ Σιμμίας· Εἰ οὖν τις ὑμῶν εὐπορώτερος⁴ ἐμοῦ, τί οὐκ ἀπεκρίναιτο;⁵· Καὶ γὰρ οὐ φανύλως⁶ ἔοικεν ἀπτομένῳ τοῦ λόγου. Δοκεῖ μέντοι μοι χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως εἶτι πρότερον Κέβητος ἀκοῦσαι, Εἰ τί αὖ⁷ ὁδε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ, ἵνα χρόνον ἐγγενομένου⁸ βουλευσώμεθα⁹, τί ἐροῦμεν, ἔπειτα δὲ¹⁰ ἀκούσαντας ἢ συγχωρεῖν αὐτοῖς¹¹, ἐάν τι δοκῶσι προσάδειν¹². ἐὰν δὲ μὴ¹³, οὕτως¹⁴ ἦδη

¹) Αἰτιολογεῖ τὸ ἀπόλλυσθαι.

²) Παρατηρήσας μετὰ ἑταστικοῦ βλέμματος. Ὁ Σωκράτης παρετήρησεν, ὅτι ἡ αἰσθησις τοῦ Σιμμίον ἐποίησε ζωηρὰν αἰσθησιν, ἣν παῖζων περιῖσται ὅπως ἐνιοχῶσθ.

³) Ἐξυπακούεται τὸ διαβλέπειν.

⁴) Τὸ ἀντίθετον τοῦτον εἶναι τὸ ἄπορος, ὁ ἀπορῶν. Εὐπορος ἐνταῦθα εἶναι ὁ εὐκόλως δυνάμενος νὰ ἀποκριθῇ.

⁵) Ἡ ἐρώτησις δηλοῖ μὲν θαυμασμόν, διὰ τί ἡ πρᾶξις ἐγένετο, ἀλλὰ περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν παρακλήσεως, ὡς ἐν Γοργ. 503 B "εἴ τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας τίς ἐσιν;,,.

⁶) Προοδισορῶν τὸ ἀπτομένῳ. Τὸ ῥῆμα δηλοῖ εἰσέρχεσθαι εἰς τινα συζητήσιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ μετ' ὀλίγον ὁ Σωκράτης λέγει, τί αὖ ὁδε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ, πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ ὑέγειν, μέμφεσθαι, ὡς παρ' Ἡροδότ. V, 92 "ἔσιτωτες ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων ἀπιοντο κατατιώμενοι,,.

⁷) Ἐκ τοῦτον δηλόν, ὅτι καὶ ὁ Σιμμίας ἐνεκάλεσεν.

⁸) Τὸ ῥῆμα συχνάκις οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται ἐπὶ παρεμπιπτοσέως χρόνον, ὡς ἐν Συμποσ. 184 A "οὕτω δὲ ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας πρῶτον μὲν τὸ ἰλιόσκεισθαι ταχὺ αἰσχρὸν νενόμισται, ἵνα χρόνος ἐγγένηται,, καὶ Θουκυδίδ. β, 113 "Καὶ χρόνον ἐγγενομένου μετὰ ταῦτα, Ἀθηναῖοι,, ἐστράτευσαν,,.

⁹) Μετεχειρίσθη τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν, διότι ὑπολογίζει καὶ τοὺς ἀκροατάς.

¹⁰) Ὁ σύνδεσμος ὑπάρχει ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀλλ' ὁ Heindorf ἐξαλείφει αὐτόν, ὡς ἐν Θεαιτ. § 20 "ἐὰν ἄρα σκοποῦμένός τι ὦν ἂν λέγῃς, ἡγήσῃμαι εἰδῶλον καὶ μὴ ἀληθές, εἴτα ὑπεξηρώμην καὶ ἀποβάλλω,, καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. IV, 5, 3 "ἴσως γὰρ ἐλευθέρον φαίνεται σοι τὸ πρᾶττεν τὰ βέλτεστα, εἴτα τὸ ἔχειν τοὺς κωλύοντας τὰ τοιαῦτα ποιεῖν ἀνελεύθερος νομίζεις,,.

¹¹) ἴσως περιέμεναι εἰς ἐνταῦθα ἐνικὸν ἀριθμόν, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἐν

ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. Ἄλλ' ἄγε, ἡ δ' ὅς, ὦ Κέβης, λέγε, τί ἦν ὁ σὲ αὖ θροῶντον¹ ἀπιστίαν παρέχει. Λέγω δὴ, ἡ δ' ὅς ὁ Κέβης. Ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ὁ λόγος εἶναι², καὶ ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, ταυτὸν ἔγκλημα ἔχειν³. οὐ μὲν γὰρ ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ πρὶν εἰς τόδε τὸ εἶδος⁴ ἐλθεῖν, 87 οὐκ ἀνατίθεμαι⁵ μὴ⁶ οὐχὶ πάνυ χαριέντως καί, εἰ μὴ ἐπαχθὲς⁷ ἔστιν εἰπεῖν, πάνυ ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι· ὥς δὲ καὶ

τῇ φράσει ταύτῃ περιλαμβάνει καὶ τὸν Σιμμίαν.

¹²) Ἐὰν φαίνονται, ὅτι κατὰ τι συμφωνοῦσι. Φαίνεται, ὅτι, ὁ Σωκράτης μετεχειρίσθη τὸ ἔρημα τοῦτο, διότι ὁ Σιμμίας ὠνόμασε τὴν ψυχὴν ὁμοσίαν.

¹³) Ὑπὸ τοῦ *Stallbaum* λέγεται ἀνακόλουθον· διότι περιεμένομεν ἡ ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. Νομίζομεν, ὅτι ἤθελεν ἀρθῇ τὸ ἀνακόλουθον, ἂν ὑπῆρχεν, ἡ, ἔὰν μὴ (δοκῶσι προσέδωκεν).

¹⁴) Τὸ οὕτως ἐτέθη, ὅπως ὁ λέγων ἐπαναλάβῃ τὴν ἐννοιαν τῆς προηγουμένης ὑποθέσεως. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τὸ ὑπερδικεῖν σημαίνει συνηγορεῖν, ὡς ὑπερδικοῦ εἶναι οἱ συνηγοροὶ

¹) Θροῶντεν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς εἶναι τὸ ταράττειν.

²) Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ τῷ οὐ προκεχωρηκεῖν.

³) Μοὶ φαίνεται, ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν κατηγόριαν, τὸ αὐτὸ σφάλμα.

⁴) Δηλαδή πρὶν νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα.

⁵) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ἀντίτιθεμαι, ἥτις δικαίως ἀποδοκίμαζεται. Τὸ ἀνατίθεσθαι λέγεται ἐπὶ τῶν πετινόντων καὶ τὰς ψήφους διορθούντων, σημαίνει δὲ τὸ μετα

βουλεύεσθαι καὶ μεταγνώσθαι, ὡς λέγει ὁ Σουῖδας, Πλάτ. ἐν Ἰππάρχ. 229 F "Ἀλλὰ μὴν καὶ ὥσπερ πετινόντων ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅτι βούλει τῶν εἰρημένων, ἵνα μὴ οἷῃ ἐξαπατᾶσθαι,, καὶ ἐν Γοργ. 461 D "καὶ ἐγὼ ἐθέλω τῶν ὁμολογημένων εἰ τί σοι δοκεῖ μὴ καλῶς ὁμολογῆσθαι, ἀναθέσθαι ὅτι ἂν σὺ βούλῃ,, ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου.

⁶) Ἡ μία ἄρρησις ἐτέθη χάριν τῆς ἡγουμένης, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. 2, 4, 2 "Οὐδὲν ἐδύνατο ἀντέχειν μὴ οὐ χαρίζεσθαι... Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 96 "πέισσμαι γὰρ οὐ τοσοῦτον οὐδέν, ὥστε μὴ οὐ καλῶς θανεῖν,, καὶ Πλάτ. ἐν Γοργ. 461 B "ὅτι Γοργίας ἡσχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι τὸν ἑρμηνεύοντα ἄνδρα μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δίκαια εἰδέσθαι,, Τὸ χαριέντως δηλοῖ μετὰ τοῦ ἡν ἀγχίνουσαν.

⁷) Ἄν μὴ ἦναι ἀλαζονικόν, ὀχληρόν νὰ τὸ εἶπω, ὡς ἐν Μένων. 90 A "οὐχ ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολίτης οὐδὲ ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθής, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλής ἀνὴρ,, καὶ Δημοσθέν. Κατὰ Μειδ. 580 "κινδυνεύει τὸ λίαν εὐτυχεῖν ἐνίοτε ἐπαχθεῖς ποιεῖν,,

ἀποθανόντων ἡμῶν ἔτι που ἔσται¹, οὐ μοι δοκεῖ τῇδε². Ὡς μὲν³ οὐκ ἰσχυρότερον καὶ πολυχρονιώτερον ψυχὴ σώματος, οὐ συγχωρῶ τῇ Σιμμίου ἀντιλήψει⁴. δοκεῖ γάρ μοι πᾶσι τούτοις⁵ πάνυ πολλὸν διαφέρειν. Τί οὖν, ἂν⁶ φραίῃ ὁ λόγος, ἔτι ἀπιστεῖς, ἐπειδὴ ὁρᾷς ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου τό γε ἀσθενέστερον ἔτι ὄν; Τὸ δὲ πολυχρονιώτερον οὐ δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι ἔτι σφύζεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ;⁷ Πρὸς δὲ τοῦτο⁸ τόδε ἐπίσκειται, εἴ τι λέγω· εἰκόνας γάρ τινος, ὡς ἔοικεν, καὶ γὰρ ὥσπερ Σιμμίας δέομαι. Ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁμοίως⁹ λέγεσθαι

¹) Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις φέρεται ὁ μέλλων, ἐν ἐνὶ δὲ ὁ ἐνεστώς, ὅστις ὑπὸ τινων προτιμᾶται. "Ὅντως μετ' ὀλίγον 87 E ὑπάρχει ἐνεστώς "ὥς, ἐπειδὴ ἀποθνήσκωμεν, ἔτι που ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἔστιν, .

²) Ἀδηλὸς ἕκτως ἀποδεδεῖχθαι.

³) Ἐπειδὴ ἐνταῦθα περιέμενέ τις ἐναντιωματικὴν πρότασιν, ὁ *Sterphanus* εἰκασε μέντοι, εἰς δὲ ὁ *Fischer* ἔτρεψε τὸν μέν. Ὁ δὲ *Heindorf* νομίζει, ὅτι ἐνταῦθα εἶνα⁴ ἀσύνδετον καὶ δὲν ἀναζητεῖ σύνδεσμον, ὅπως συνδέσῃ τοῖς ἡγουμένοις. Τούναντίον ὁ *Ast* ὁμολογῶν, ὅτι ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη συνδέσεως, ἀνευρίσκει ταύτην ἐν τῷ μέν, ὅπερ ὁ θεωρεῖ ἰσοδύναμον τῷ μέντοι. Ἀλλ' ὁ *H. Schmidt* παραιτεῖ, ὅτι τοιαύτην σημασίαν δὲν ἔχει ὁ μέν. Πολὺ πιθανώτερον ἡδυνάτο τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ὑπῆρχεν ὁ οὐν, ὅστις διὰ τὴν ὁμοφωνίαν ἐξέπεσε τοῦ κειμένου.

⁴) Ἀντίληψις ἐνταῦθα εἶναι ἡ αἰτιολογία, ἡ ἔνστασις.

⁵) Οἱ ἐκδοταί σιωπῶσι περὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦδε τοῦ χωρίου. Ἡμεῖς ἐρμηνεύομεν διότι νομίζω, ὅτι καθ' ὅλα ταῦτα (δηλ. τὴν ἰσχύν καὶ τὸ

πολυχρόνιον) πάρα πολὺ ὑπερέχει ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος.

⁶) Ὅρα, ὅτι ὁ σύνδεσμος ἐτέθη πρὸ τοῦ δήματος, ἀλλὰ τὸ ὑπερβατὸν τοῦτο εὐρηται καὶ ἀλλαχοῦ ἐν 101 E "οὐ δ' εἶπερ εἰ τῶν φιλοσόφων, οἶμαι, ἂν, ὡς ἐγὼ λέγω, ποιοῖς, καὶ ἐν Ἰαπ. μείζον. 299 A "μανθάνω, ἂν ἴσως φραίῃ, καὶ ἐγὼ, . Λόγος ἐνταῦθα εἶναι τὸ λογικόν, ὅπερ προσωποποιεῖ, ὡς ἐν Φιλήβ. 51 C "ἀλλ' εὐθύ τι λέγω, φησὶν ὁ λόγος, καὶ περιφερές, . Ἐνταῦθα ὁ λόγος οἶονεῖ ἐλέγχει τὸν Κέβητα, ὅτι ἀπιστεῖ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς, ἀφ' οὗ τὸ σῶμα, ὅπερ εἶναι ἀσθενέστερον, καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ.

⁷) Κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν διαμένει τὸ ἀσθενέστερον.

⁸) Ἐναντίον τοῦ διουχυρισμοῦ τοῦ λόγου.

⁹) Νομίζω, ὅτι μὲ τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἡδυνάτο τις νὰ εἴπῃ. Ἡ θεωρία τοῦ Κέβητος εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς τοῦ Σιμμίου, διότι εἰκονίζει τὴν ψυχὴν ὡς δημιουργὸν τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ὁ Σιμμίας ἐθεώρησε ταύτην ὡς προϊόν αὐτοῦ παραχθέν ἐκ τῆς

ταῦτα, ὥσπερ ἂν τις περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου πρεσβύτου ἀποθανόντος λέγοι¹ τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἀπόλωλεν ὁ ἀνθρώπος², ἀλλ' ἔστι που ἴσως³, τεκμήριον δὲ παρέχεται⁴ θοῶματιον, ὃ ἡμπείχεται⁵ αὐτὸς ὑφηνάμενος, ὅτι ἐστὶ σῶν καὶ οὐκ ἀπόλωλεν, καὶ εἴ τις ἀπιστοῖ⁶ αὐτῷ, ἀνερωτῶν⁷, πότερον πολυχρονιώτερόν ἐστι τὸ γένος ἀνθρώπου ἢ ἱματίου ἐν χρεῖα τε⁸ ὄντος⁹ καὶ φορομένου, ἀποκριναμένου⁹ δέ τινος, ὅτι πολὺν τὸ τοῦ ἀνθρώπου, οἷοιτο¹⁰ ἀποδεδειχθαι, ὅτι παντός¹¹ ἄρα μᾶλλον ὃ γε ἀνθρώπος σῶς ἐστιν ἐπειδὴ τό γε ὀλιγοχρονιώτερον οὐκ ἀπόλωλεν. Τὸ δ'¹², οἶμαι, ὦ Σιμμία, οὐχ οὕτως ἔχει· σκόπει

συνθέσεως τῶν μερῶν τοῦ σώματος.

¹) Καὶ ἐνταῦθα καὶ μετ' ὀλίγον μεταχειρίζεται εὐκλειήν διὰ τὸ προβληματιῶδες.

²) Ἐθῆκε τὸ ἄφθρον, διότι πρὸ ὀλίγου εἶπε περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

³) Ὁ μὲν Forster εἰκασεν, ὃ δὲ Fischer καὶ ἔτριψε τὸ ἴσως εἰς σῶς, ἀλλ' ἡ διόρθωσις δὲν ἐπιδοκιμάζεται. Τὸ ἔστι ἐνταῦθα δηλοῖ ζῆ, ὥς ἐν 70 B ¹ ὥς ἔστιτε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐν 72 "τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἰναί που,,.

⁴) Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ συνήθως οἱ ἀρχαῖοι τὸ μέσον μεταχειρίζονται, ὥς ἐν Συμποσ. 195 B' ¹ μέγα δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ αὐτὸς παρέχεται,, καὶ ἐν Παρμενίδ. 127 E "ὥστε καὶ ἡγεῖτοσαῦτα τεκμήρια παρέχονται,,.

⁵) Τὸ ἀμπεῖχω εἶναι σύνθετον ἐκ τῆς ἀμφοῖ καὶ ἔχω. Ἡ συνήθης ἀνάγνωσις εἶναι ἡ πιόχητο, ἀλλ' ἐν πολλοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ἡ μπείχετο, ὅπερ προτιμᾶται.

⁶) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκειται ἀπιστιῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ

ἀπιστῶν δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον τῷ ἀνερῶντι, ὃ μὲν Heindorf ἔγραψεν ἀπιστοῖν, ὃ δὲ Bekker ἀπιστοῖ. Αἱ διορθώσεις αὗται ἐκράτησαν παρὰ τοῖς νεωτέροις. Ὁ δὲ Beck διετήρει μὲν τὴν μετοχήν, ἀλλὰ συνεπλήρου ταύτην διὰ τοῦ εἶναι.

⁷) Ὑποκείμενον ἔχει τὸν παρεχόμενον τεκμήριον τὸ ἱμάτιον.

⁸) Διὰ τῶν δύο τούτων μετοχῶν ὑποδηλοῦται, ὅτι τὸ ἱμάτιον δὲν δύναται νὰ ἦναι πολυχρονιώτερον τοῦ ἀνθρώπου.

⁹) Ὡς ἡ μετοχὴ αὕτη ἐτέθη κατὰ γενικὴν ἀπόλυτον, οὕτως ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ ἡ προηγουμένη, δηλ. τινὸς ἀπιστοῦντος αὐτῷ.

¹⁰) Συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνερῶ τῷ διὰ τοῦ δὲ (ἀποκριναμένου δέ).

¹¹) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μᾶλλον. Ἐθῆκε τὸ ἄρα, ὅπως δειξῇ, ὅτι ἐξάγεται συλλογισμός, ἀλλ' οὗτος εἶναι ἡμαρτημένος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κέβητος.

¹²) Ὁ σύνθετος ἐνταῦθα ἔχει ἐναντιωματικὴν σημασίαν, ὥς ἐν Ἀπολογ. 37 A ¹ "ἴσως οὐκ ὑμῖν καὶ

γὰρ καὶ σύ, ἂ λέγων· πᾶς γὰρ ἄν¹ ὑπολάβοι, ὅτι εὐηθες λέγει ὁ τοῦτο λέγων· ὁ γὰρ ὑφάντης οὗτος² πολλὰ καταιργύρας τοιαῦτα ἱμάτια καὶ ὑφηνάμενος ἐκείνων μὲν ὕστερος ἀπόλωλε πολλῶν ὄντων, τοῦ δὲ τελευταίου, οἶμαι, πρότερος, καὶ οὐδέν τι D μᾶλλον³ τούτου ἔνεκα ἀνθρωπός ἐστιν ἱματίου φανλότερον οὐδ' ἀσθενέστερον. Τὴν αὐτὴν δέ, οἶμαι, εἰκόνα δέξαιτ' ἂν ψυχὴ⁴ πρὸς σῶμα, καὶ τις λέγων αὐτὰ⁵ ταῦτα περὶ αὐτῶν⁶ μέτρι' ἂν μοι φαίνοιτο λέγειν, ὥς ἢ μὲν ψυχὴ πολυχρόνιον ἐστι, τὸ δὲ σῶμα ἀσθενέστερον καὶ ὀλιγοχροσιώτερον. Ἀλλὰ γὰρ⁷ ἂν φαίη⁸

ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκιον καὶ τῆς ἀντιβολήσεως ἀπανθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν „.

¹) Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις φέρεται ὁ γὰρ, ὃν διατηροῦσιν οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδοταί. Ὁ *Wohltath* ὁμῶς ἐξαλείφει στηριζόμενος ἐπὶ ἄλλων χειρογράφων. Νομίζομεν, ὅτι ὁ σὺνδεσμος δὲν εἶναι περιττός.

²) Ἀηλαδὴ ὁ ὑφάντης, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος.

³) Οὐχὶ διὰ τοῦτο περισσώτερον, δηλ. ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπος θνήσκει πρὸ τοῦ τελευταίου ἱματίου, τοῦτο δὲν δύναται γὰρ ἦναι αἰτία ὅπως ὁ ἀνθρώπος θεωρηθῇ φανλότερον καὶ ἀσθενέστερον τοῦ ἱματίου. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν *Πρωταγόρ.* 319 C “κἂν πάνυ καλὸς ἢ καὶ πλούσιος καὶ ἰῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται., καὶ Ξενοφ. ἐν *Κύρ. παιδ.* VII 1, 6 “Ὁ δὲ Κύρος ἐννοσῶν ταῦτα οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὡσαύτως ἡγεῖτο „.

⁴) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ καὶ ψυχὴ, ἣν δέχεται ὁ *Heindorf*. Ἡ μὲν ψυχὴ παραβάλλεται πρὸς τὸν ὑφάντην, τὸ δὲ σῶμα πρὸς τὸ ἱμάτιον.

⁵) Ὁ *Heindorf* ἔγραψε ταυτὰ ταυτὰ, ὅπερ δὲν δέχονται οἱ ἄλλοι κριτικοί. Κατὰ τὸν *Stallbaum* ἡ φράσις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα τὴν αὐτὴν εἰκόνα, ἀλλ' εἰς τὰ ἔπομενα. ὥς ἢ μὲν ψυχὴ πολυχρόνιον ἐστι, τὸ δὲ σῶμα ἀσθενέστερον.

⁶) Ἀηλαδὴ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Τὸ μέτρια ἐνταῦθα σημαίνει ἀρμόζοντα, ὥς ἐν *Ἀπολογ.* 39 B “καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν., καὶ ἐν *Πολιτ.* X, 597 E “Τοῦτο ἢ δ' ὅς, ἔμοιγε δοκεῖ μετριώτατ' ἂν προσαγορεύεσθαι, μιμητὴς οὗ ἐκείνοι δημιουργοί „.

⁷) Καὶ οἱ δύο σὺνδεσμοὶ διατηροῦσι τὴν ἑαυτῶν σημασίαν. Ἀλλ' ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ παραλείφεισθαι πρό- τισιν. Κατὰ τὸν *H. Schmidt* ἡ ἐννοια τοῦ χωρίου εἶναι ἡδε· ἡ ψυχὴ διαρκεῖ μακρότερον χρόνον ἢ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἐξήχθη, ὅτι δηλαδὴ, ὅταν θνήσκη ὁ ἀνθρώπος, πρέπει ἔτι γὰρ ὑπάρχει. διότι καταιγίζει πολλά σώματα. Οὐχὶ πολὺ διάφορον εἶναι τὸ ἐν τῇ *Ἀπολογ.* 20 C “ἔγωγ' οὐκ αὐτὸς ἐκαλ-

ἐκάστην τῶν ψυχῶν πολλὰ σώματα κατατρίβειν¹, ἄλλως τε καὶ εἰ πολλὰ ἔτη βιοίῃ· εἰ γὰρ² ὄρει τὸ σῶμα καὶ ἀπολλύοιτο ἔτι ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αἰεὶ τὸ κατατριβόμενον Ε ἀνυφαίνει³, ἀναγκαῖον⁴ μετ' αὐτὴν εἶναι, ὅποτε ἀπολλύοιτο ἡ ψυχὴ, τὸ τελευταῖον ὕφασμα τυχεῖν αὐτὴν ἔχουσαν καὶ τοῦτου μόνου προτέραν ἀπόλλυσθαι· ἀπολομένης δὲ τῆς ψυχῆς, τότε ἤδη τὴν φύσιν⁵ τῆς ἀσθενείας ἐπιδεικνύει⁶ τὸ σῶμα καὶ ταχὺ σαπὲν διοίχοιτο. Ὡστε τοῦτῳ τῷ λόγῳ⁷ οὐπω ἄξιον πιστεύσαντα θαρρεῖν, ὥς, ἐπειδὴν ἀποθάνωμεν, ἔτι που ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἔστιν. Εἰ γὰρ τις καὶ πλέον ἔτι⁸ τῷ λέγοντι ἦ⁹, αἰ σὺν λέ- 88

λυνόμην τε καὶ ἡβρονόμην ἄν, εἰ ἡπιστάμην ταῦτα. Ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι ..., ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώσιν μου.

¹) Ὑποκείμενον εἶναι ὁ λέγων αὐτὰ ταῦτα περὶ αὐτῶν (ψυχῆς καὶ σώματος).

²) Τὸ σῶμα, ὡς δέχεται ἡ ψυχο-λογία, κατ' ὀλίγον ἐν ὥρισμένῳ χρόνῳ φθείρεται καὶ ἀποκαθίσταται.

³) Καὶ ὁ σύνδεσμος οὗτος αἰτιολογεῖ τὴν παραλειφθεῖσαν πρότασιν, ὡς καὶ ὁ προηγούμενος. Ἐκεί μὲν ἡ αἰτιολογία ἦτο γενικωτέρα, ἐνταῦθα δ' αὐτὴ ἀναπτύσσεται δι' ὑποθετικῶν λόγων. Ἡ λογικὴ οὐκ ἀπὸ τὸν *H. Schmidt* εἶναι ἦδε· ἡ ψυχὴ εἶναι μὲν μακροχρονιωτέρα τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ κατατρίβει πολλὰ σώματα, δὲν συναγεται ἐντεῦθεν τὸ ἔξαχθὲν πόρισμα.

⁴) Ἡ πρόθεσις ἐνταῦθα δηλοῖ ἐπαγλήψιν, τὸ ἐκ νέου.

⁵) Ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ συμπέρασμα τῆς διηγήσεως κατατρίβει μὲν ἡ ψυχὴ πολλὰ σώματα, ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον, καὶ αὐτὴ γὰρ ἀπολλύεται πρὸ τοῦ τελευταίου ἐξυφανθέντος σώματος.

⁶) Δηλαδή· οὗ τὸ σῶμα πέφκειν ἀσθενές, οὗ δὲν ἀντέχει εἰς τὸν ὄλεθρον. Μετὰ τὴν λέξιν φύσιν κατὰ τὸν *Heindorf* ἐξέπεσεν ὁ ἄν. δοῖς ἐν οὐδενὶ χειρογράφῳ ὑπάρχει. Κατὰ τὸν *Stallbaum* ὁμοῦς δύνανται γὰρ νοηθῆναι ἔκ τῶν ἡγουμένων.

⁷) Κοινῶς ἐγράφετο ἐπὶ ἰδεῖν οὐκ οὐκ σῶμα, ἀλλ' ὁ *Wyttenbach* ὁ *Heindorf* καὶ ἄλλοι ἔτρεψαν, ὡς ὑπάρχει ἐν τῷ κειμένῳ.

⁸) Ἡ δοτικὴ ἀνήκει εἰς τὸ πιστεῖν οὐκ ἀντα. Λόγος ἐνταῦθα εἶναι ὁ ὀρθός, ὁ πολεμικός, ἰσχυρισμός· οὗ, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ εἶναι πολυχρονιώτερον τοῦ σώματος, ἄρα εἶναι καὶ ἀθάνατον.

⁹) Τὴν φράσιν καὶ πλέον ἔτι καὶ ὁ *Heindorf* καὶ ὁ *Grosse* ἀποδίδουσι τῷ λέγοντι, δηλ. λέγοντι καὶ περισσύτερον ἀκόμη. Νομίζομεν ὁμοῦς, οὗ ὁρθότερον οἱ νεώτεροι συνάπτονται τὴν φράσιν τῷ συγχωρησεί, δηλ. ἂν συγχωρήσῃ καὶ ἀκόμη περισσύτερον εἰς τὸν λόγοντα. Τοῦτο δὲ τὸ πλέον ἔτι ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ δοῦς μὴ μόνον, — ἀλλὰ μὴ δὲν κωλύειν καὶ — ἔτι εἶναι.

γεις¹⁾, συγχωρήσειεν, δοὺς αὐτῷ²⁾ μὴ μόνον ἐν τῷ πρὶν καὶ γενέσθαι ἡμῶς χρόνον εἶναι ἡμῶν τὰς ψυχὰς³⁾, ἀλλὰ μηδὲν κωλύειν⁴⁾, καὶ ἐπειδὴ ἀποθάνομεν, ἐνίων⁵⁾ ἔτι εἶναι καὶ ἔσεσθαι καὶ πολλάκις γενήσεσθαι καὶ ἀποθανεῖσθαι αὐθις⁶⁾. οὕτω γὰρ⁷⁾ αὐτὸ φύσει ἰσχυρὸν εἶναι, ὥστε πολλάκις γιγνομένην ψυχὴν ἀντέχειν⁸⁾ δοὺς δὲ ταῦτα ἐκεῖνο μηκέτι συγχωροῖ⁹⁾, μὴ οὐ ποιεῖν¹⁰⁾ αὐτὴν ἐν ταῖς πολλαῖς γενέσεσιν καὶ¹⁰⁾ τελευτῶσάν γε ἐν τινι

¹⁾ "Ο σύνδεσμος οὗτος φέρεται ἐν τοῖς χειρογράφοις. ἀλλ' ἐξαλείφεται ὑπὸ μεγάλων κριτικῶν, τοῦ Schleiermacher, τοῦ Ueberweg καὶ τοῦ Schanz.

¹⁾ "Ο λόγος ἀποτείνεται πρὸς τὸν Σωκράτη.

²⁾ Ἐπιτρέπει τῷ Σωκράτει ὁ Κέβης, ὅτι αἱ ψυχαὶ ὑπῆρχον οὐ μόνον πρὸ τῆς γενέσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ἐπὶ τινος μετεμψυχώσεως.

³⁾ Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀναγινώσκεται τὰς ψυχὰς, ἐν ἐνὶ δὲ τὴν ψυχὴν, ἥτις προτιμᾶται ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδοτῶν, ὡς τοῦ Fischer καὶ τοῦ Heindorf. Φαίνεται, ὅτι οὗτοι ὠρμήθησαν ἐκ τούτου, ὅτι πολλαχοῦ ὑπάρχει ὁ ἐνικὸς ἀριθμὸς, ὡς ἐν 87 E καὶ 95 B.

⁴⁾ Ἐξαργάται ἐκ τοῦ δοῦς, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον εἶναι.

⁵⁾ Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται ἡ αἰτιατικὴ τὰς ψυχὰς.

⁶⁾ Λέγει ἐνταῦθα ἡ ἀπόδοσις τῆς προηγούμενης ὑποθέσεως, Κατὰ τὸν Heindorf τὸν Stallbaum καὶ τὸν Ast ἡ ἀπόδοσις κεῖται ἐν τῇ φράσει, οὐδενὶ προσήκει θάνατον θάρουντι μὴ οὐκ ἀνοήτως θάροεν. Διότι τὰς προηγούμενας ὑποθέσεις συγκεφαλαιοῖ

διὰ τῆς προτάσεως εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει Ἀλλὰ κατὰ τὸν Karl Hermann (Abhandl. ἐν σελίδ. 84) εἶναι ἀποσιώπησις, διότι ὁ Κέβης δὲν θέλει νὰ ἐλέγῃ τὸν Σωκράτη διὰ τῆς φράσεως οὐδὲν ἂν οἶμαι ἔχειν σε λέγειν, ὅπερ θεωρεῖται πιθανώτερον.

⁷⁾ Ἐθῆκε τὸν γὰρ μετ' ἀπαρεμφάτου, διότι ὁ λόγος εἶναι τοῦ συγχωροῦντος. Ὅρα, ὅτι ἔθῆκε τὴν ἐπομένην ἀντωνυμίαν κατ' οὐδέτερον γένος, ἐν ᾧ ἀποδίδεται εἰς τὴν ψυχὴν. Τοιαῦται μεταβολαὶ τοῦ γένους ὑπάρχουσι πολλαί, ὡς ἐν Μένων. 73 C "Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πάντων ἐστί, πειρῶ εἰπεῖν καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτό φησι Γοργίας εἶναι καὶ οὐ μετ' ἐκείνου, καὶ ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ 109 A.

⁸⁾ Ἡ εὐκτική αὐτῇ καὶ ἡ ἐπομένη φάσι. συνδεδεμένοι διὰ τοῦ δὲ ἀποτελοῦσι τὴν ὑπόθεσιν. Τὸ ἐκείνο προαγγέλλει τὰ ἐπόμενα Ἐθῆκε δὲ τὸ μηκέτι καὶ οὐχὶ τὸ οὐκέτι, διότι εἶναι ὑπόθεσις.

⁹⁾ Ὁ Κέβης φαντάζεται, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐν ταῖς μετεμψυχώσεσι καταπονεῖται καὶ ἐν τέλει θνήσκει.

¹⁰⁾ Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται καὶ ἐνταῦθα τὸ μὴ οὐ.

τῶν θανάτων παντάπασιν ἀπόλλυσθαι, τοῦτον δὲ τὸν θάνατον καὶ ταύτην τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος, ἢ τῇ ψυχῇ φέροι ὅλεθρον, μηδένα φαίη εἶδέναι· ἀδύνατον γὰρ¹ εἶναι ὀτρύνειν αἰσθάνεσθαι ἡμῶν· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐδενὶ προσήκει θάνατον θαρροῦντι² μὴ οὐκ ἀνοήτως θαρρεῖν, ὃς ἂν μὴ ἔχη³ ἀποδείξει, ὅτι ἔστι ψυχὴ παντάπασιν⁴ ἀθάνατόν τε καὶ ἀνώλεθρον· εἰ δὲ μὴ⁵, ἀνάγκην εἶναι αἰετὸν τὸν μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι δεδιέναι ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται.

XXXVIII. Πάντες οὖν ἀκούσαντες εἰπόντων αὐτῶν⁶ ἀηδῶς διετέθημεν, ὥς ὕστερον ἐλέγομεν πρὸς ἀλλήλους, ὅτι⁷ ὑπὸ τοῦ ἔμπροσθεν λόγου σφόδρα πεπεισμένους ἡμᾶς πάλιν ἐδόκουν⁸ ἀναταράξαι καὶ εἰς ἀπιστίαν⁹ καταβαλεῖν οὐ μόνον τοῖς προειρημένοις λόγοις¹⁰, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὕστερον μέλλοντα ἐρηθίσασθαι, μὴ¹¹ οὐθενὸς ἄξιον εἶμεν¹² κριταὶ ἢ καὶ τὰ πράγματα ἄπιστα ἦ.

¹) Ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἔθηκε τὸν σύνδεσμον μετ' ἀπαρεμφάτου.

²) Τὸ θαρρεῖν συνετάχθη πρὸς αἰτιατικὴν, ὥς καὶ παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Κύρ. παιδ. V, 5, 42··· εἴ τις σε τιμῶσιν, ἀντασπάζου καὶ εὐώχει αὐτούς, ἵνα σε καὶ θαρρήσωσιν,···

³) Ὅταν τὸ ἔχειν συντάσσεται πρὸς ἀπαρέμφατον, ἐξηγεῖται διὰ τοῦ δύνασθαι.

⁴) Ἐν τοῖς ἄρτι εἰρημένοις ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἦτο περιωρισμένη.

⁵) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις ἔχει ἀποδείξει. Τὸ ἐπόμενον ἀπαρέμφατον ἐξαργυρεῖται ἐκ τοῦ προσήκει.

⁶) Δηλαδή τοῦ Σιμμίου καὶ τοῦ Κέβητος. Ἡ περιγραφή τῆς αἰσθή-

σεως, ἥτις παρήχθη ἐν τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ διαλόγου εἶναι γραφικωτάτη. Δύναται καὶ γὰρ ὑπόθεσις καλῆς εἰκότος.

⁷) Αἰτιολογεῖ τὸ ἀηδῶς διετέθημεν ἔμπροσθεν λόγος εἶναι ὃ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους εἰρημένους.

⁸) Ὑποκείμενον εἶναι ὁ Σιμμίος καὶ ὁ Κέβης.

⁹) Καὶ οἱ ἔρριψαν εἰς ἀπιστίαν. Ἡ φράσις ἀπαντᾷ οὐχὶ σπανίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὥς ἐν Ἰππ. μελζ. 286 C··· εἰς ἀπορίαν με κατέβαλεν,···

¹⁰) Ἡ δοτικὴ αὕτη καὶ ἡ ἐπομένη φράσις εἰς τὰ ὕστερον μέλλοντα ἐρηθίσασθαι ἀνήκουν εἰς τὴν ἀπιστίαν.

¹¹) Ἐπειδὴ τὸ εἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν ἰσοδυναμεῖ πρὸς φά-

ΕΛ. Νῆ τοὺς θεοὺς¹, ὃ Φαίδων, συγγνώμην γε ἔχω² ὑμῶν. Καὶ γὰρ αὐτόν με νῦν ἀκούσαντά σου τοιοῦτόν τι λέγειν πρὸς ἔμαντον ἐπέχεται³· τίς οὖν ἔτι⁴ πιστεύσομεν λόγῳ; Ὡς γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὢν⁵, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωκεν. Θαυμαστῶς γὰρ μου ὁ λόγος οὗτος ἀτιλαμβάνεται⁶ καὶ νῦν καὶ αἰεὶ, τὸ⁷ ἁρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, καὶ ὥσπερ⁸ ὑπέμνησέ με δηθεῖς, ὅτι⁹

βου σηματικὸν ὄρημα, συνειτάχθη πρὸς τὸ μῆ, ὡς ἐν 70 Α' ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, μὴ, ἐπειδὴν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, μηδαιμοῦ ἔτι ἦ.

¹²) Ὅρα, οὐ ἔθικεν εὐκτικὴν καὶ ὑποιακτικὴν κατὰ τὸν κανόνα τῶν τελικῶν λόγων· ἡ μὲν εὐκτική ἐφέθη ὡς ἐξαρτωμένη ἐκ παρῳχημένου χρόνου, ἡ δὲ ὑποιακτική, διότι ὁ λεγὼν ἀποβλέπει εἰς τὸν ἐξακολουθοῦντα φόβον. Ὁ δευτερός φόβος, ὡς παρατηρεῖ ὁ Wohlfarth, εἶναι γενικώτερος ἢ ὁ πρῶτος, ὅστις περιορίζεται μόνον ἐν τῇ προηγουμένη καταστάσει. Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἑλλην, II, 1, 2 "δεινὸν ἐφαίνεται εἶναι, μὴ τινα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους" Ἑλλήνας διαβολὴν πλοῖται καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοι πρὸς τὰ πράγματα ὦσιν, καὶ Θουκυδίδ., VI, 96 "ἐπτακοσίους λογάδας τῶν ὁπλιτῶν ἐξέκριαν πρότερον... ὅπως τῶν τε Ἐπιπολῶν εἴθοσαν φύλακες καί, ἦν ἐς ἄλλο τι δέη, ταχὺ ξυνοσιώτες παραγίνονται,,"

¹) Ὁ Πλάτων εξαίρει τὴν ἐγερθεῖσαν ἀμφιβολίαν διὰ τῆς ἀναμύξεως τοῦ Ἐχεκράτους, ὃ ὁ Φαίδων διηγείται τὸν διάλογον.

²) Ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ σημα-

σίᾳ τοῦ παρέχειν.

³) Τὸ ἐπέχεται συνήθως συντάσσεται πρὸς δοικτικήν.

⁴) Δηλαδή μετὰ τὴν κατάπτωσιν τοῦ λόγου τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἦτο πιθανώτατος.

⁵) Ἡ μετοχή εἶναι ἐναντιωματική.

⁶) Φαίνεται, ὅτι ἡ μεταφορά ἐλήφθη ἐκ τῶν συλλαμβανόντων τινὰ καὶ μὴ ἀφιέντων τοῦτον. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἐν Παρμενίδ., 130 Ε' "Νέος γὰρ εἰ ἔτι... καὶ οὐ πῶ σου ἀντεῖληπται φιλοσοφία ὥς ἐν ἀντιλήφεται κατ' ἐμὴν δόξαν, οἷς οὐδὲν αὐτῶν ἀτιμάσεις,,"

⁷) Ἐπεξηγεῖ τὸν λόγον. Ὁ Ἐχεκράτης πάντοτε ἐθεώρει τὴν ψυχὴν ὡς ἁρμονίαν διότι ἦτο Πυθαγόρειος. Ὅρα εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 24.

⁸) Κατὰ τὸν H. Schmidt ἔθηκε τὸ ὥσπερ, διότι τὸ ὑπομνησκεῖν λέγεται περὶ ἀνθρώπου, ὅστις ἄγει τινὰ εἰς ἀνάμνησιν. Νομίζομεν, ὅτι ἡ εἰρημένη προσθήκη ἐγένετο, διότι τὸν λόγον ἀπῆλει ἡ συζήτης καὶ δὲν ἐλέχθη πρὸς ὑπόμνησιν.

⁹) Τὸ ὅτι ἐνταῦθα ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν. Ἡ ἀντιφωνμία ταῦτα ἀναφέρεται εἰς τὸ ἁρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν. Εἶναι μὲν τοῦτο ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλὰ περιέχει πολλά.

καὶ αὐτῷ μοι ταῦτα προϋδέδοκτο. Καὶ πάνυ δέομαι πάλιν ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἄλλου τινὸς λόγου, ὅς με πείσει ¹, ὥς τοῦ ἀποθανόντος οὐ συναποθνήσκει ἡ ψυχὴ. Λέγε οὖν πρὸς Διός, πῇ ὁ Σωκράτης μετήλθε ² τὸν λόγον; Καὶ πότερον κακείνος, ὥσπερ ἡμᾶς φηίς, ἐνδηλός τι ³ ἐγένετο ἀχθόμενος ἢ οὐ, ἀλλὰ πρῶτος ἐβοήθει τῷ λόγῳ; Καὶ ⁴ ἱκανῶς ἐβοήθησεν ἢ ἐνδεῶς; Πάντα ἡμῖν διέλθε ὥς δύνασαι ἀκριβέστατα.

ΦΑΙΔ. Καὶ μὴν, ὦ Ἐχέκρατες, πολλάκις θανυμάσας Σωκράτη οὐ πώποτε μᾶλλον ἡγάσθην ἢ τότε παραγενόμενος. Τὸ μὲν οὖν ἔχειν, ὅ,τι λέγοι ἐκεῖνος ⁵, ἴσως οὐδὲν ἄτοπον ⁶. Ἀλλὰ ἔγωγε μάλιστα ἐθαύμασα αὐτοῦ πρῶτον μὲν τοῦτο, ὥς ἡδέως καὶ εὐμενῶς καὶ ἀγαμένως ⁷ τῶν νεανίσκων τὸν λόγον ἀπεδέ-

¹) Ὁ Wohltaut νομίζει, ὅτι ἰσχυρὰ ἐκτικῇ μετὰ τοῦ ἄν. Νομίζομεν, ὅτι ἐνταῦθα ἦτο ἀνάγκη τοῦ μέλλοντος· διότι ὁ Ἐχέκράτης αἰτεῖ βέβαιον λόγον καὶ οὐχὶ πιθανόν.

²) Κυρίως σημαίνει κατεδίωξε τὴν συζήτησιν. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Μένων. 74 D "Εἰ οὖν ὥσπερ ἐγὼ μετῆι τὸν λόγον καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἀεὶ εἰς πολλὰ ἀφικνούμεθα, καὶ ἐν Σοφιστ. 252 B "Ετι τοίνυν ἂν αὐτοὶ πάντων καταγελαστότατα μετίοιεν τὸν λόγον οἱ μὴδὲν ἔδυντες,."

³) Ἡ ἀντιφωνμία ἀνήκει τῷ ἀχθόμενῳ, ὥς ἐν Σοφιστ. 218 A "ἂν δ' ἄρα τι τῷ μήκει πονῶν ἀχθῇ, καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. I, 4, 25 "Καὶ ὁ Κύρος δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπιέναι βούλοιο, μὴ ὁ πατήρ τι ἀχθοίτο καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο,." Ὁ Σωκράτης ἡδύνατο κατὰ τι τὰ δυσσευστῆθαι, διότι οἱ λόγοι αὐτοῦ κατέπεσαν εἰς ἀπιστίαν.

⁴) Ἐνταῦθα ἤρμοζε τὰ θέσθαι τὸ

πότερον.

⁵) Ἡ ἀντιφωνμία προσηκε μᾶλλον τὰ τεθῆ ὥς ὑποκείμενον τοῦ προηγούμενου ἀπαρεμφάτου.

⁶) Δὲν εἶναι ἄτοπον, διότι ὁ Σωκράτης πάντοτε ἦτο εὐπορος περὶ τοὺς λόγους.

⁷) Ἀντίκειται τῷ ταπεινῶς καὶ σημαίνει μεγαλοπρεπῶς. "Ἀν ἄλλως ἐποίει ὁ Σωκράτης, ἤθελε δεῖξει, ὅτι συνεζήτει χάριν ἑαυτοῦ καὶ οὐχὶ χάριν τῆς ὑποθέσεως, ὥς λέγει ἐν Γοργ. 457 C "οὐ ῥᾶδίως δύνανται περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσι διαλέγεσθαι διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτοὺς διαλύεσθαι τὰς συνοουσίας, ἀλλ' ἐὰν περὶ του ἀμφισβητήσωσι καὶ μὴ γῆ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσιν τε καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονεικοῦντας, ἀλλ' οὐ ζητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ,."

ξατο, ἔπειτα ¹ ἡμῶν ὡς ὁξέως ᾗσθητο ², ὃ ἐπεπόνθειμεν ³ ὑπὸ 89 τῶν λόγων, ἔπειτα ὡς εὖ ἡμᾶς ἰάσατο ⁴ καὶ ὥσπερ πεφευγότας καὶ ἡττημένους ἀνεκαλέσατο ⁵ καὶ προύτρεψεν πρὸς τὸ παρέ-
πεσθαί τε καὶ συσκοπεῖν τὸν λόγον.

ΕΧ. Πῶς δὴ;

ΦΑΙΔ. Ἐγὼ ἔρω. Ἐτυχον γὰρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ καθημέρος
B παρὰ τὴν κλίνην ἐπὶ χαμαιζήλου ⁶ τινός, ὃ δὲ ἐπὶ πολλὴ ὑψηλο-
τέρου ⁷ ἢ ἐγώ. Κατανήσας ⁸ οὖν μου τὴν κεφαλὴν καὶ συμπίε-
σας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας—εἰώθει γάρ, ὁπότε τύχοι ⁹, παί-
ζειν μου εἰς τὰς τρίχας—αὐριον δὴ ¹⁰, ἔφη, ἴσως, ὦ Φαίδων,

¹) Ἐν ᾧ προηγείται τὸ π ρ ὠ τ ο ν
μ έ ν, δὲν ἔπεται τὸ ἔ π ε ι τ α, ὡς ἐν
Μένων. 90 Α "Αντος γὰρ ὅδε πρῶ-
τον μὲν ἔστι πατρός· πλουσίον τε καὶ
σοφοῦ Ἀνθεμίονος... ἔπειτα καὶ τὰ
ἄλλα σὺχ' ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι
πολίτης... ἔπειτα τοῦτον εὖ ἔθρεψε,,
Παράβαλλ' ἐν Νόμ. II, 669 Α.

²) Ἡ ὁξεία ἀντίληψις συνήθως
ὑπάρχει ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ.

³) Τὸ ὄρημα λέγεται συχνάκις ἐπὶ
ἐπιδράσεως τοῦ λόγον, ὡς ἐν ἀρχῇ
τῆς Ἀπολογίας "Οὐ μὲν ἡμεῖς, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ
τῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα,, καὶ ἐν
Συμποσ. 215 D "οἶα δὲ πέπονθα
αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτων λόγων καὶ
πάσχω ξυ καὶ νυνί,,. Τὸ αὐτὸ ὅμως
ὄρημα εἶναι ἐν χρήσει καὶ ἐπὶ νικῶν-
των καὶ ἡττημένων καὶ ἐντεῦθεν ἡ
ἐπομένη παραβολή.

⁴) Ἀξίον σημειώσεως, ὅτι τὴν ἀ-
πιστίαν παραβάλλει πρὸς νόσον.

⁵) Τὸ ἀνακαλεῖν λέγεται περὶ τοῦ
στρατηγοῦ, ὅταν οὗτος κελεύει τοὺς
φεύγοντας, ὅπως ἐπανέλθωσι καὶ

ἀγωνισθῶσι πρὸς τοὺς πολεμίους.

⁶) Κατὰ τὸν Τίμαιον "Χαμαιζή-
λος" διφρίον μικρὸν ἢ ταπεινὸν
οκσιμπόδιον,,. Εἶναι δ' ἐπίθεται, εἰς
ὃ ἐξυπακούεται τὸ δ ί φ ρ ο ν.

⁷) Καὶ ἐνταῦθα ἐξυπακούεται τὸ
προηγούμενον οὐσιαστικόν.

⁸) Τρίχας, χαϊδεύσας.

⁹) Ἡ εὐκτική δηλοῖ τὸ πολλάκις
γινόμενον ἐν τῷ παρελθόντι.

¹⁰) Ὡς εἶναι φανερόν, ὡς εἶναι
γνωστόν. Φαίνεται ἡμῖν παράδοξον,
ὅτι ὁ H. Smidt ἐνόμισεν, ὅτι ὁ
Φαίδων θέλει κεῖρε τὰς κόμας, δι-
ότι μέλλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐφη-
βικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν οἱ ἐφηβοὶ
δημοτελῶς ἔκειρον τὰς κόμας. Ἐν-
ταῦθα δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ,
διότι ὁ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους εὐεργε-
τηθεὶς Φαίδων μέλλει νὰ κείρῃ τὰς
κόμας διὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐεργέ-
του, ὡς τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ἀχιλλεύς
ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πατρόκλου ἐν
Ἰλιάδ. Ψ, 141 "οἷας ἀπάνευθε πυ-
ρρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χεῖρην,,.
"Οὐ δὲ πρόκειται περὶ λύπης ἐπὶ
θανάτῳ, γίνεται δὴλον ἐκ τῆς ἐπομέ-

τὰς καλὰς κόμας ἀποκερεῖ. Ἔοικεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες, Οὐκ, ἂν γε ἐμοὶ πείθῃ. Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ. Τήμερον², ἔφη, κἀγὼ τὰς ἐμὰς καὶ σὺ ταύτας, ἔανπερ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευτήσῃ³ καὶ μὴ δυνώμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι⁴. Καὶ ἔγωγ' ἂν, ὁ εἰ σὺ εἴῃ⁵ καὶ με διαφεύγοι ὁ λόγος, ἔνορκον ἂν ποιησαίμην⁶, ὥσπερ Ἀργεῖοι⁷, μὴ πρότερον κομήσειν, πρὶν ἂν νικήσω ἀναμαχόμενος⁸ τὸν Σιμμίον τε καὶ Κέβητος λόγον. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, πρὸς δύο⁹ λέγεται οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς οἶός τε εἶναι. Ἀλλὰ

της φράσεως "κἀγὼ τὰς ἐμὰς καὶ σὺ ταύτας ἔανπερ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευτήσῃ καὶ μὴ δυνώμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι". Ὁ χαριεντισμὸς οὗτος ὑποδεικνύει, ὅτι ὁ Σωκράτης ἔχει πλήρη πεποίθησιν, ὅτι θέλει ἐπαρκέσει εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ζητουμένου.

¹) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις βούλει ποιῶ ὡς ἐν Εὐθύφρ. 14 D καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. 488.

²) Προέταξε τὸ τήμερον, διότι εἶναι ἡ ἀπουδαιότερα ἔννοια τῆς προτάσεως.

³) Προσωποποιεῖ τὸν λόγον, ὡς ἐν Θεαιτήτ. 203 D "ἡμῖν ὁ καλὸς λόγος ἀποδεδρακὼς οἰχέσεται", καὶ αὐτόθι 164 A "Δεῖ γε μέντοι, εἰ σῶσοιμι τὸν πρόσθε λόγον, εἰ δὲ μὴ οἰχεται".

⁴) Τὸ ἀναβιώσκεισθαι συνήθως εἶναι ἀμετάβατον, ἐνταῦθα δὲ μεταβατικὸν καὶ σημαίνει ἀνακαλεῖν εἰς τὸν βίον, ὡς ἐν Κρίτων. 48 C "σκέμματα ἢ τῶν ἐρῶδως ἀποκτινύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄνω".

⁵) Ἐθῆκεν εὐκτικὴν διὰ τὸ προβληματικῶδες. Τὸ σὺ εἶναι κατηγορούμενον, δηλ. ἂν ἐγὼ ἤμην σὺ καὶ

ἠτιώμην ἐν τῷ λόγῳ. Ὁ Σωκράτης ἐξακολουθεῖ τὴν ἡγουμένην μεταφορὰν ὥσπερ πεφηνυγότας καὶ ἠτιμημένους ἀνεκαλέσασατο καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ φράσει, πρὶν ἂν νικήσω ἀναμαχόμενος.

⁶) Ἄν ὁ Σωκράτης ἦτο Φαίδων, ἡδύνατο νὰ θρῃσθῇ, ὅτι δὲν θέλει θρέψῃ κόμην πρὸς δῆλῳσιν πένθους ἐπὶ τῇ ἡττῇ, ὡς ἐποίησαν οἱ ἠττηθέντες Ἀργεῖοι.

⁷) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις ἐποίησαν το ἐγὼ ῥεκουσ. Περὶ τούτου διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος ἐν I, 82 "Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακυράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπανάγκες κομῶντες, ἐποίησαντο νόμον τε καὶ κατάρτην μὴ πρότερον θρέψῃν κόμην Ἀργείων μηδὲ τὰς γυναῖκας σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωσιν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον" οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου ἀπὸ τούτου κομῶντες.

⁸) Ἡ πρόθεσις δηλοῖ ἐπανάληψιν.

⁹) Ὁ Φαίδων φαίνεται διατάζων, ὅπως ἀναδεχθῇ τὸν ἀγῶνα πρὸς δύο, πρὸς τὸν Σιμμίον καὶ τὸν Κέβητα.

καὶ ἐμέ, ἔφη, τὸν Ἰόλεων¹ παρακάλει, ἕως ἔτι φῶς ἔστιν². Παρακαλῶ τοῖνυν, ἔφην, οὐχ ὡς Ἡρακλῆς, ἀλλ' ὡς Ἰόλεως τὸν Ἡρακλῆ³. Οὐδὲν διοίσει, ἔφη.

XXXIX. Ἀλλὰ πρῶτον ἐλβληθῶμέν τι πάθος⁴, μὴ πάθωμεν. Τὸ ποῖον;⁵. Ἦν δ' ἐγώ. Μὴ γενώμεθα⁶, ἣ δ' ὅς, D μισόλογοι⁷, ὥσπερ οἱ μισάνθρωποι γιγνόμενοι· ὡς οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὅτι ἂν τις μεῖζον τούτου κακὸν πάθῃ ἢ λόγους⁸ μισήσας. Γίγνεται δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρόπον μισολογία τε καὶ μισαν-

Τοῦτο ἦτο παροιμία τῶν ἀρχαίων, ὡς γίνεται δηλὸν ἐν Εὐθύδημ. 297 C⁴. Φεύγεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος, καὶ οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. Εἰκότως γ', εἶπον ἐγώ· ἡττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἐτέρου ἡμῶν, ὥστε πολλοὺ δέω μὴ οὐ δύο γε φεύγειν. Πολὺ γάρ ποῦ εἰμι φανιλότερος τοῦ Ἡρακλέους, ὅς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι, σοφιστοῖρά οὔση καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνείσειν, εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖν τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μῆς, καὶ καρκίνῳ τινὶ ἐτέρῳ σοφιστῇ, ἐκ θαλάττης ἀφικμένῳ, ... "τὸν Ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο,, ὅπου ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ "Πρὸς δύο... οὐδ' Ἡρακλῆς"· Ἡρόδοτος δὲ καὶ Ἑλληνικός φασιν, ὡς, ὅτε τὴν ὕδραν Ἡρακλῆς ἀνῆρει, τὴν Ἡραν αὐτῷ καρκίνον ἐφορμήσῃ. Πρὸς δύο δὲ οὐ δυνάμενον μάχεσθαι σύμμαχον ἐπικαλέσασθαι τὸν Ἰόλεων, καὶ ἐντεῦθεν ὀνηθῆναι τὴν παροιμίαν, ...

¹) Ὁ Ἰόλαος ἀντικῶς λέγεται Ἰόλεως. Εἶναι δὲ παράθεσις εἰς τὸ ἐ μ θ. Ὁ Ἰόλαος ἦτο νῖός τοῦ Ἰφικλέους καὶ ἀδελφιδοῦς τοῦ Ἡρακλέους ἀκολουθήσας τῷ ἥρωι, ὅτε οὗτος

ἐτέλει τοὺς ἀθλους. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης λέγει μετὰ μειριοφροσύνης καὶ χάριτος.

²) Λέγει τοῦτο, διότι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔμελλε γὰρ ἀποθάνῃ. "Οὐα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 61 E.

³) Ὁ συνηρημένος τύπος εἶναι σπάνιος.

⁴) Ἐξαγαγὼν τὴν σύστοιχον αἰτιατικὴν ἐκ τῆς ἐξηρημένης προτάσεως προέταξεν ἐν τῇ ἀνεξαρητῇ.

⁵) Ἡ ἀντωνυμία λαμβάνει τὸ ἄνθρωπον, διότι πρὸ ὀλίγου ὠνόμασε τὸ πάθος, ὡς ἐν Εὐθύφρ. 12 D¹. Εἰ γάρ μέρος τὸ ὅσιον τοῦ δικαίου, δεῖ δὴ ἡμᾶς, ὡς ἔοικεν, ἐξευρεῖν τὸ ποῖον μέρος ἂν εἴη τοῦ δικαίου τὸ ὅσιον, ...

⁶) Ἐξαγρᾶται ἐκ τοῦ εὐ λ α β η θ ὦ μ ε ν.

⁷) Οἱ λόγοι τοῦ Σιμμίον καὶ τοῦ Κέβητος παρήγαγον μισολογίαν, ἣν ὁ φιλόσοφος πειρᾶται, ὅπως θεραπεύσῃ. Αἱ ἐνταῦθα παρατηρήσεις καταδεικνύουσιν ἔξοχον παρατηρητικὴν δύναμιν.

⁸) Εἶναι ἐπεξηγήσις τῆς γενικῆς τοῦ τ ο ὕ τ ο ν, ὡς ἐν Θεόγ. 127 B¹. ὡς ἐγὼ οὐκ ἔσθ' ὅτι τούτου μεῖζον ἂν ἔρμαιον ἡγησαίμην, ἢ εἰ οὗτος ἀρέ-

θρωπία. Ἡ τε γὰρ μισανθρωπία ἐνδύεται¹ ἐκ τοῦ σφοδρά
 τινι πιστεῦσαι ἄνευ τέχνης² καὶ ἡγήσασθαι παντάπασί γε³ ἀ-
 ληθῆ εἶναι καὶ ὑγιῆ⁴ καὶ πιστὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ὀλίγον
 ὕστερον εὐρεῖν τοῦτον πονηρὸν τε καὶ ἄπιστον καὶ αὐθις ἕτε-
 ρον. Καὶ ὅταν τοῦτο πολλάκις πάθῃ τις καὶ ὑπὸ τούτων μάλι-
 στα⁵, οὓς ἂν ἡγήσαιο οἰκειοτάτους τε καὶ εἰαιοτάτους, τε
 λευτῶν δὲ θάμὰ προσκρούων μισῇ τε πάντας καὶ ἡγεῖται οὐ-
 δενός⁶ οὐδὲν ὑγιές εἶναι τὸ παράπαν. Ἡ οὐκ ἡσθησάι⁷ οὐ
 τοῦτο γινόμενον; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς,
 αἰσχυρόν;⁸ Καὶ δῆλον, ὅτι ἄνευ τέχνης⁹ τῆς περὶ τ' ἀνθρώπειαν
 ὁ τοιοῦτος χρῆσθαι ἐπιχειρεῖ τοῖς ἀνθρώποις; Εἰ γὰρ που

σκοιτο τῇ σῇ συνουσίᾳ καὶ οὐ ἐθέ-
 λους τούτῳ συνεῖναι, ἔν Εὐριπίδ. ἐν
 Ἡρακλείδ. 297 "Οὐκ ἔστι τοῦδε
 παιδὶ κάλλιον γέρας, ἢ πατρός ἐσθλοῦ
 ἀγαθοῦ πεφυκέναι, καὶ ἐν Μῆδ.
 533 "τί τοῦδ' ἂν εὐρημ' εὐρον εὐ-
 τυχεστότερον ἢ παῖδα γῆμαι βασιλέως.
 φυχὰς γεγώς;,"

¹) Ὑπεισέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν,
 γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ.

²) Τέχνη ἐνταῦθα εἶναι ἡ περὶ τὰ
 ἀνθρώπινα ἐμπειρία, ὡς δὴ καὶ λέ-
 γεται μετ' ὀλίγον.

³) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι γε, ἀλλ'
 ὁ Heindorf στηριχθεὶς ἐπὶ τινων
 χειρογράφων ἔτιπεν εἰς τε καὶ ἡ
 τροπὴ εὐρεῖν ὁπαδοὺς τὸν Asl καὶ
 τὸν Stallbaum. Ἄλλ' οὗτοι εὐρί-
 σκονοι τὴν δυσκολίαν, ὅτι ὁ τις ἔ-
 πρεπε γὰρ ἦναι μετὰ τὸ ἐπίθεται ἀ-
 ληθῆ. Διὰ τοῦτο νομίζομεν, ὅτι πι-
 θανώτερον ὁ H. Schmidt ὑποστη-
 ρίζει τὴν κοινήν γραφὴν παρατηρῶν
 ὅτι τὸ παντάπασι προσδιορίζει
 τὸ ἡγήσασθαι, ὡς τὸ σφοδρά
 τὸ πιστεῦσαι.

⁴) Οἱ πλείστοι τῶν ἐκδοτῶν ἔχου-
 σιν ὕγιῃ, ἀλλ' ὁ Heindorf ἔτι-
 πεν εἰς ὕγιᾶ.

⁵) Κατ' ἐξοχὴν οἱ ἄνθρωποι κα-
 ταλαμβάνονται ὑπὸ μισανθρωπίας,
 ὅταν εὐρωσιν ἀπίστους τοὺς πλη-
 σιοτάτους συγγενεῖς καὶ φιλιότους·
 διότι παρὰ τούτων προσεδόκων κα-
 λὴν λίστιν.

⁶) Εἶναι ἀρσενικοῦ γένους, δηλ.
 ἀνθρώπου, ὡς παρ' Ἀριστοφάν. ἐν
 Πλούτ. 362 "φεῦ ὡς οὐδὲν ἀτε-
 χνῶς ὑγιές ἐστιν οὐδενός... Μετ' ὀ-
 λίγον δέ, ἐν 90 C, εἶναι οὐδετέρου
 γένους.

⁷) Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην φέρε-
 ται ἔν τισι χειρογράφοις οὕτω ἢ
 οὕτω πως. ὅπερ διστήρουν οἱ
 ἀρχαιότεροι ἐκδότες ὡς ὁ Hein-
 dorf.

⁸) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις τοῦ τὸ
 ἐστίν.

⁹) Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα τὴν αἰτίαν
 τῆς μισανθρωπίας ἀποδίδει οὐχὶ τῇ
 φανλότῃ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῇ
 ἀπειρίᾳ τοῦ μισανθρώπου. Ὑπερ-

90 μετὰ τέχνης ἐχρήτο, ὥσπερ ἔχει¹, οὕτως ἂν ἡγήσαιο², τοὺς μὲν χρησιτοὺς καὶ πονηροὺς σφόδρα³ ὀλίγους εἶναι ἐκατέρους, τοὺς δὲ μεταξὺ πλείστους. Πῶς λέγεις; "Εφην ἐγώ. "Ὡσπερ ἡ δ' ὄς, περὶ τῶν σφόδρα σμικρῶν καὶ μεγάλων οἶτι σπανιώτερον εἶναι ἢ σφόδρα μέγαν ἢ σφόδρα σμικρὸν ἐξευρεῖν ἄνθρωπον ἢ κύνα ἢ ἄλλο ὅτιοῦν; "Ἡ αὖ⁴ ταχὺν ἢ βραδὺν ἢ αἰσχροῦν⁵ ἢ καλὸν ἢ λευκὸν ἢ μέλανα; "Ἡ οὐκ ἥσθησαι, ὅτι πάντων τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἄκρα τῶν ἐσχάτων σπάνια καὶ ὀλίγα, τὰ δὲ μεταξὺ ἄφθονα καὶ πολλὰ; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Β Οὐκοῦν οἶτι, ἔφη, εἰ πονηρίας ἀγῶν προτεθεῖη⁶, πάνυ ἂν ὀλί-

θεν γίνεται ὁλον, ὅτι ὁ φιλόσοφος εἶχε μείζονα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐμπειρίαν ἢ ὅσον κοινῶς πιστεύεται.

1) Ὑποκείμενον εἶναι τὰ ἀνθρώπων εἶα ἂν μετεχειρίζετο τοὺς ἀνθρώπους μετ' ἐμπειρίας, καθ' ἃ ἔχουσι τὰ τῶν ἀνθρώπων. Τίς εἶναι ἡ πραγματικότης, ἐξηγεῖ διὰ τῶν ἐπομένων. Τὸ οὕτως ἐξαγγέλλει τὰ ἐπόμενα ἀπαρέμματα.

2) Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἡγήσαιο, ἣτις κατὰ τὸν Heindorf ἠθέλεν εἶναι ὁρθή, ἂν ἐν τῇ ὑποθέσει ὑπῆρχε χρῆτο. Οὗτος ἔτρεψε τὴν εὐκτικὴν εἰς ὀριστικὴν, ὥς ὑπάρχει ἐν πολλοῖς χειρογράφοις.

3) Παρὰ τοῖς φιλολόγοις ἡγέρθη διαφωνία ἂν τὸ σφόδρα ἀνήκῃ τοῖς ἡγουμένοις ἐπιθέτοις, ἢ τῶ ἐπομένῳ ὀλίγους. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐδέχτο ὁ Στοβαῖος, τὸ δὲ πρῶτον ὁ Ficinus διότι, μετέφρασε homines vehementer bonos et malos perpaucos esse. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ Fischer, διότι παρατηρεῖ, ὅτι τοῦτο διδάσκει

τὸ μετ' ὀλίγον οἱ μεταξὺ, δηλ. τῶν μεταξὺ τῶν σφόδρα χρησιτῶν καὶ σφόδρα πονηρῶν. Τοῦτο κυροῖ καὶ τὸ ἀντίστοιχον περὶ τῶν σφόδρα σμικρῶν καὶ μεγάλων. Καὶ ὁ Ast τὴν σύνταξιν ταύτην ὑποστηρίζει. Κατὰ ταύτης ἡγείρεν ἀντίρρησην ὁ H. Schmidt, καθ' ὃν, ἂν ὁ Σωκράτης ἔλεγε, ὅτι οἱ λίαν χρηστοὶ καὶ οἱ λίαν πονηροὶ εἶναι ὀλίγοι, ἠθέλεν εἶναι κατὰ τὴν κοινὴν συνειδησιν καὶ ἄρα δὲν ἠθελε προκαλέσει τὴν ἐπομένην ἐρώτησιν. Τὴν ἀντίρρησην ὁμως ταύτην δὲν εὐρίσκομεν πολὺ λοχυρὰν διότι ὁ συγγραφεὺς ἠθέλησε διὰ τῆς ἐρωτήσεως νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἔννοιαν ἐναργέστερον παραβάλλων πρὸς τοὺς σφόδρα μεγάλους ἢ πρὸς τοὺς σφόδρα μικροὺς. Λοιπὸν τὸ σφόδρα προσδιορίζει τὰ προηγούμενα ἐπίθετα καὶ ἐτέθη μετ' αὐτὰ πρὸς ἔμφασιν.

4) Ἐθῆκε τὸ αὖ, διότι μετέβη εἰς νέον εἶδος παραδειγμάτων.

5) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἰσχροὺς εἶναι ὁ δυνουδής, ὅς ὁ Θεοδίτης.

6) Ἐθῆκεν εὐκτικὴν διὰ τὸ προ-

γους καὶ ἐνταῦθα τοὺς πρώτους¹ φανῆναι; Εἰκὸς γε, ἦν δ' ἐγώ. Εἰκὸς γάρ, ἔφη· ἀλλὰ ταύτη² μὲν οὐχ ὅμοιοι οἱ λόγοι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ σοῦ νῦν δὴ³ προάγοντος ἐγὼ ἐφροσπόμην⁴, ἀλλ' ἐκείνη, ἥ⁵, ἐπειδὴν τις πιστεύσῃ λόγῳ τινὶ ἀληθεῖ εἶναι ἄνευ τῆς περὶ τοὺς λόγους τέχνης, κἀπειτα ὀλίγον ὕστερον αὐτῷ δόξῃ ψευδῆς εἶναι, ἐνίοτε μὲν ὦν, ἐνίοτε δ' οὐκ ὦν, καὶ

βληματώδες. Ἀγὼν πονηρίας ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ δὲν εἶναι πιθανόν νὰ γῇ.

¹) Τοὺς πρωτεύοντας κατὰ τὴν πονηρίαν· δηλ. τὰ ἄκρα εἶναι πολὺ ὀλίγα.

²) "Ἐπρεπε νὰ εἴπῃ οὐ ταύτη... ἀλλ' ἐκείνη· οἱ λόγοι δὲν ὁμοιάζουσι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κατ' ἐκείνον. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης εἶπεν, οἱ πολὺ ὀλίγοι εἶναι οἱ χρηστοὶ καὶ οἱ πονηροί, ἡδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι πολὺ ὀλίγοι λόγοι εἶναι ὅλως ἀληθεῖς καὶ ὅλως ψευδεῖς, ὅπερ δὲν εἶναι ἀκριβές. Θέλων λοιπὸν ὁ φιλόσοφος νὰ ἄρῃ τὴν παρανόησιν ταύτην παρατηρεῖ, ὅτι οἱ λόγοι ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τοῦτο· ὥς οἱ ἄδαῖς τῆς διαλεκτικῆς πλανῶνται περὶ τὴν ἀξίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἀποδείξεων αὐτῆς καὶ ἐν τέλει καταφρονοῦσι ταύτης καὶ γίνονται μισόλογοι, οὕτως οἱ μὴ ἔχοντες πεῖραν τῶν ἀνθρώπων πλανῶνται περὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν καὶ ἐν τέλει γίνονται μισάνθρωποι. Τοῦθ', ὅπερ ὁ Πλάτων εἶπε περὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἔχει κῶρος καὶ ἐξοχὴν περὶ τῶν ἡμετέρων· διότι πολλοὶ ἀποβλέποντες εἰς τοῦτο, ὅτι

τὸ ἐν φιλοσοφικὸν σύστημα καταρτίζεται τὸ ἔτερον, ἀφίστανται τῆς φιλοσοφίας καὶ μισοῦσι ταύτην ὥς μὴ δυναμένην νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα αὐτῆς.

³) Πρὸ ὀλίγον. Παρέσυρε δ' ὁ Κέβης τὸν Σωκράτη εἰς εὐρύτεραν ἐξήγησιν, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ ἀνομοιότης, διὰ τῆς ἐρωτήσεως· Πῶς λέγεις;

⁴) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑπάρχει ποικιλία γραφῶν, ὥς ἐφεσόμενον, ἀλλ' ὁ Heindorf ἔγραψεν ἐφεσόμενον, ὅπερ βραδύτερον ἐβιβαιώθη διὰ τῆς παραβολῆς τῶν χειρογράφων καὶ ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδόταις.

⁵) Ἐπειδὴ λείπει τὸ ῥῆμα τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως, εἶναι ἀνακόλουθον. Τοῦτο ὅμως δυνατόν νὰ εὐρωμην ἐν τῇ ἐπομένῃ ἀνεξαορήτῳ περιόδῳ, δηλ. τελευτῶντες οἱ οὔτοι. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουσι κατ' ἐκείνον τὸν τρόπον, καθ' ὃν οἱ ἄπειροι τῆς διαλεκτικῆς ἀπατηθέντες τελευταῖον νομίζουσιν, ὅτι ἔχουσι γίνεσθαι σοφώτατοι κτλ. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Madwig (*Adversar crit.* I, 372) ἐπειράθη, ὅπως κριτικῶς θεραπεύσῃ τὸ χωρίον, δηλ. ἐξαιλεῖται τὸ ἦ.

αὐτῷς ἕτερος¹ καὶ ἕτερος· καὶ μάλιστα² δὴ οἱ περὶ τοὺς ἀντι-
 C λογικοὺς λόγους³ διατριβάντες οἷσθ' ὅτι τελευτῶντες⁴ οἷονται
 σοφώτατοι γεγονέναι τε καὶ κατανενοηκέναι μόνοι, ὅτι οὔτε
 τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς⁵ οὐδὲ βέβαιον οὔτε τῶν
 λόγων, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ⁶ ἄνω
 καὶ κάτω⁷ στρέφεται καὶ χρόνον οὐδένα ἐν οὐδενὶ μένει. Πάνυ
 μὲν οὖν, ἔφη, ἐγὼ, ἀληθῆ λέγεις. Οὐκοῦν, ὦ Φαίδων, ἔφη,
 D οἰκτιρὸν ἂν εἴη τὸ πάθος, εἴ ὄντιος δὴ τινος ἀληθοῦς καὶ βε-

¹) Δηλαδή ἕτερος λόγος δόξῃ ψευ-
 δὴς εἶναι.

²) Ἐπειδὴ κατέστησε τὸν λόγον
 ἀνεξάρτητον, ἐγένετο τὸ ἀνακόλου-
 θον, περὶ οὗ ἄρτι εἴρηται.

³) Ἐννοεῖ τοὺς λόγους τῶν σοφι-
 στῶν, οἵτινες περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγ-
 ματος ἠδύνατο νὰ εἰπωσιν ὅλως
 ἀντιθέτους θεωρίας. Οἱ διατριβάν-
 τες περὶ τοὺς λόγους τούτων συνή-
 θως πιστεύουσιν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ
 βραδύτερον καταφρονοῦσι τούτων.

⁴) Ἡ μετοχὴ κεῖται ἀντὶ ῥήμα-
 τος. Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν παρα-
 τηρητικὴν δξύτητα τοῦ φιλοσόφου,
 διότι ὄντως οἱ εἰς ἀπιστίαν περιπε-
 σόντες νομίζουσιν, ὅτι ἐγένοντο σο-
 φώτατοι.

⁵) Μετεχειρίσθη τὸ ἐπίθετον τοῦτο,
 ἵνα μετ' ὀλίγον μεταχειρισθῇ (90 E)
 ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔχουσι
 τοιαύτης ιδέας. Οὐχὶ τὰ πράγματα ἢ
 οἱ λόγοι νοσοῦσιν, ἀλλ' οἱ ἀνθρώ-
 ποι. Περὶ τοιούτου τινὸς ἀνθρώπου
 ὁ Σωκράτης ἐν τῷ Κρατύλ. 410 C
 λέγει· “δυσχυρίζεσθαι ὥς τι εἰδῶτα
 καὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὄντων κατα-
 γινώσκειν, ὥς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδενός,
 ἀλλὰ πάντα ὥσπερ κεράμια ἔστ'. καὶ

ἀτεχνῶς οἱ κατάρρω νοσοῦντες ἄν-
 θρωποι, οὕτως οἶεσθαι καὶ τὰ πράγ-
 ματα διακείσθαι, ὑπὸ δυνάμετός τε
 καὶ κατάρρων πάντα τὰ χρήματα
 ἔχεσθαι,,.

⁶) Ἐννοεῖ τὴν παλίσροϊαν τοῦ Εὐ-
 ρίπου. Κατὰ μεταφορὰν λέγεται Εὐ-
 ρίπος ἄνθρωπος καὶ Εὐ-
 ρίπιος ἐκείνος, ὅστις ἀσταθῆς
 ὢν μεταβάλλεται, ὥς τὰ ὕδατα
 τοῦ Εὐρίπου, Αἰσχίν. Κατὰ Κτη-
 οίφ. 483 “Ἐγκαταλιπὼν δὲ κά-
 κεινους (Θηβαίους) καὶ πλείους
 τραπόμενος τροπὰς τοῦ Εὐρίπου,
 παρ' ὃν ἵκει, εἰς μέσον πίπτει τῆς
 τε Θηβαίων ἔχθρας καὶ τῆς Φιλίπ-
 που,,. Ὁ τοιοῦτος παραβάλλεται
 καὶ πρὸς τὸν Πρωτέα, ἐν Ἰων.
 541 E “ἀτεχνῶς ὥς περὶ ὁ Πρω-
 τεὺς παντοδαπὸς γίγναι στρεφόμε-
 νος ἄνω καὶ κάτω,,.

⁷) Ἐνίοτε λείπει ὁ ἐν τῷ μέσῳ
 σύνδεσμος, ὅς παρ' Ἡροδότ. III,
 3 “ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ, Αἰγύ-
 πτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσο, τὰ δὲ
 κάτω ἄνω,, Πλάτ. ἐν Θεαιτήτ. 153
 D “γένοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ἄνω
 καίτω πάντα,,.

βαίον λόγον και δυνατοῦ κατανοῆσαι ¹, ἔπειτα ² διὰ τὸ παρα-
γίγνεσθαι τοιούτοις λόγοις τοῖς αὐτοῖς ³ τοιὲ μὲν δοκοῦσιν ἀλη-
θεῖαν εἶναι, τοιὲ δὲ μή, μὴ ἑαυτὸν τις αἰτιῶτο ⁴, μηδὲ τὴν ἑαυ-
τοῦ ἀτεχνίαν, ἀλλὰ τελευτῶν διὰ τὸ ἀλγεῖν ⁵ ἄσμενος ἐπὶ τοῖς
λόγους ἄφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν ἀπώσαιο ⁶, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν
βίον μισῶν τε καὶ λοιδορῶν τοὺς λόγους ⁷ διατελοῖ, τῶν δὲ ὄν-
των ⁸ τῆς ἀληθείας τε καὶ ἐπιστήμης στερηθεῖ; Νῆ τὸν Δία,
ἦν δ' ἐγώ, οἰκτρὸν δῆτα.

E

XL. Πρῶτον ⁹ μὲν τοίνυν, ἔφη, τοῦτο εὐλαβηθῶμεν καὶ
μὴ παρίωμεν ¹⁰ εἰς τὴν ψυχὴν, ὥς τῶν λόγων κινδυνεύει οὐ-
δὲν ὕγιες εἶναι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ¹¹, ὅτι ἡμεῖς οὐπω ὕγιως
ἔχομεν, ἀλλ' ἀνδριστέον ¹² καὶ προθυμητέον ὕγιως ἔχειν, σοὶ
μὲν οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ ἔπειτα βίου παντὸς ἕνεκα ¹³,
ἐμοὶ δὲ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ θανάτου· ὥς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ 91

¹) Κατὰ τὸν Grosse κεῖται ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ κατανοηθῆναι.

²) Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην ὁ Ste-
phanus προσέθηκε τὴν φράσιν
τοῦ τοῦ ἐκ πεσῶν ἀπορροῖ,
ἀλλ' ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἀπορρίπτεται.

³) Δηλαδὴ οὐχὶ ἄλλους λόγους,
ἀλλ' ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν βέβαιοι
καὶ δυνατοὶ νὰ κατανοηθῶσιν.

⁴) Ἡ γενικὴ τῆς αἰτίας εἶναι
τοῦ οὐδὲν ὕγιες εἶναι δο-
κεῖν τῶν λόγων, ὥς παρατη-
ρεῖ ὁ Heindorf.

⁵) Ὁ ἄπειρος τῆς διαλεκτικῆς ἀλ-
γεῖ διὰ τὴν ἀστάθειαν τῶν πραγμά-
των, ὥς ἄρι εἶπεν.

⁶) Κατὰ τὸν Σωκράτη αἰτία δὲν
εἶναι οἱ λόγοι, ἀλλ' ἡ ἀπειρία τοῦ
περὶ οὐδὲ λόγος.

⁷) Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τοῦς
λόγους, ἀλλ' ὁ Hermann περιέ-
βαλε δι' ἀγκυλῶν.

⁸) Ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐπομένων
γενικῶν. Ἡ βλάβη εἶναι μεγάλη
διότι ὁ τοιοῦτος δὲν μαρτάνει τὴν
ἀλήθειαν τῶν ὄντων.

⁹) Ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς λέ-
ξεις τῆς ἀρχῆς τοῦ ἡγουμένου κε-
φαλαίου, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὸ προ-
κείμενον ἐν τῷ λόγῳ.

¹⁰) Ἄς μὴ ἀφήσωμεν νὰ εἰσχω-
ρήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν.

¹¹) Ἐξυπακούεται τὸ ἐννοῶμεν.

¹²) Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχομεν ἀνδρι-
κὸν θάρρος Ἡ δειλία πρὸς ἐξέτα-
σιν τῶν λόγων εἰκονίζεται ὥς τι θη-
λυπρεπές.

¹³) Ἡ λύσις τοῦ περὶ ἀθανασίας
τῆς ψυχῆς ζητήματος εἶναι μέγας
ὁδηγὸς τοῦ βίου. Πρὸς δὲ καὶ ὁ θνη-
σκων ἔχει συμφέρον νὰ μάθῃ. ἂν
μεταβαίῃ που ἢ συναποθνήσκῃ τῷ
σώματι.

παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι¹ φιλονείκως. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περὶ τοῦ ἀμφισβητῶσιν², ὅπῃ μὲν ἔχει³, περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δέ, ἃ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσιν, τοῦτο⁴ προθυμοῦνται. Καὶ ἐγὼ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον⁵ ἐκείνων διοίσειν· οὐ γὰρ⁶ ὅπως τοῖς παροῦσιν, ἃ ἐγὼ λέγω, δόξη⁷ ἀληθῆ εἶναι προθυμηθήσομαι⁸, εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ⁹ ὅ τι μάλιστα δόξη

¹) Κατὰ τὸν Fischer ἐνταῦθα ἐννοοῦνται οἱ σοφισταί. Οὗτοι ἐφρόντιζον οὐχὶ περὶ τοῦ εἶναι, ἀλλὰ περὶ τοῦ δοκεῖν.

²) Εὐθραται καὶ ἡ γραφὴ ἀμφισβητήσωσι, ἣν προτιμᾷ ὁ Belker, ὁ Heindorf καὶ ἄλλοι. Ὁντως ἀλλαχού ὑπάρχει ἀόριστος, ἐν Ἀπολογ. 29 E "ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβήτησιν καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφῆσιν αὐτὸν οὐδ' ἀπειμῶ, καὶ ἐν Γοργ. 457 D "ἐάν περὶ τοῦ ἀμφισβητήσωσι καὶ μὴ φῇ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ σαφῶς,,"

³) Οἱ σοφισταί δὲν φροντίζουσι, πῶς ὄντως ἔχουσιν οἱ λόγοι, περὶ ὧν οὗτοι ἀπεφάνθησαν. Τοῦτο δ' ἐποίουν, διότι δὲν ἐπίστευον, ὅτι ὑπάρχει ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια. Ὁρα εἰσαγωγὴν μου εἰς Γοργ. ἐν σελίδ. 92.

⁴) Ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην πρότασιν ὅπως ταῦτα δόξει.

⁵) Εἰκονίζει τὴν διαφορὰν ὥς μικράν, ἀλλ' εἶναι μεγάλη. Διότι ὁ Σωκράτης προθυμῆται, ὅπως πείσῃ οὐχὶ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἐαυτόν.

⁶) Ἐπεξηγεῖ τὸ τοσοῦτον μόνον.

⁷) Ὁρα ὅτι πρὸ ὀλίγου μὲν ἔθηκεν ὀριστικὴν, ἐνταῦθα δὲ ὑποτακτι-

κὴν· διότι ἐκεῖ μὲν ἔλεγτο γενικῶς, ἐνταῦθα δὲ περὶ ὀρισμένον προσώπου, ὅπερ προσδοκᾷ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ὥς ἐν Γοργ. 481 A "μηχανητέον, ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῶ δίκην ὁ ἐχθρὸς, ἀλλ' ἐάν τε χερσίοις ἡρακῶς ἢ πολὺ, μὴ ἀποδιδῶ τοῦτο, ἀλλ' ἔχων ἀναλίσκηται... ἐάν τε θανάτου ἀξία ἡδικηκῶς ᾖ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται,,"

⁸) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ προθυμηθήσομαι, ἣτις ἐκράτει παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκδόταις. Τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γραφὴν ἐν τοῖς πρώτοις ἐπεδοκίμασεν ὁ Fischer.

⁹) Ὁ Heindorf ἐπεθύμει, ἵνα ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία γραφῇ ὥς ἐγκλινομένη, δηλ. μοι, ὥς ὑπάρχει ἀλλαχού ἐν 60 C "ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν,," ἐν 63 A "γυν γέ μοι δοκεῖ τι καὶ αὐτῷ λέγειν,," ἐν 77 B "οὐδ' αὐτῷ μοι δοκεῖ,," Ἡ ἐπιθυμία τοῦ εἰρημένον κριτικῶς συμφωνεῖ πρὸς τὸν κανόνα, ὃν εὗρίσκομεν παρὰ τῷ Σχολ. τοῦ Ὁμήρου εἰς Πυλ. I, 676 "ἄλλως τε αἱ πρὸ τῆς αὐτὸς εἰσὶν αἱ ὀρθοτονοῦμεναι, οὐχ αἱ μετὰ τὴν αὐτὸς,," Ἀλλὰ τοῦ κανόνος τοῦτον ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις, ὥς ἐν Συμποσ. 220 E "συν-

οὕτως ἔχειν. Λογίζομαι γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε¹. Θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς²· εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι· εἰ δὲ μηδὲν ἐστὶ τελευτήσαντι³, ἀλλ' οὖν⁴ τοῦτον γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἦτιον τοῖς παροῦσιν ἀηδῆς ἔσομαι ὀδυρόμενος⁵. Ἡ δὲ ἄγνοιά μοι αὕτη οὐ συνδιατελεῖ, κακὸν γάρ ἂν ᾦν⁶, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον⁷ ἀπολεῖ-

δίεωσεν καὶ τὰ ὄπλα καὶ αὐτὸν ἐμέ,, καὶ ἐν Εὐθυδήμ. 273 B "ὁ μὲν παρὰ τὸ μειράκιον ἐκαθέζετο ὁ Εὐθυδήμος, ὁ δὲ παρ' αὐτὸν ἐμέ,,

¹) Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην περιέμενον τὸ ὥδε ἢ τὸ γὰρ μετὰ τὴν φράσιν εἰ μέν. Ἀλλὰ τοιαῦτα ἀσύνδετα ὑπάρχουσι πολλά, ὡς παρὰ Λυσ. Κατ' Ἀλκιβιάδ. 175 "ἢ δεινόν γε, εἰ εἰς μὲν τὴν λύσιν τοῦ σώματος ἔδωκα τὸ ἀργύριον ἐκ τῶν πολεμίων, ἔξῃν ἂν μοι χρῆσθαι αὐτῇ (τῇ ἐλευθερίᾳ) ὅτι ἐβουλόμην· κινδυνεύοντι δὲ μοι περὶ τῆς πατρίδος οὐδὲ πυνθέσθαι παρ' αὐτῆς τὰ ληθῆ ἐκγενήσεται,, καὶ Δημοσθέν. Πρὸς Λεπτίν. 65 "Καὶ γὰρ ἂν ἄλλογον εἶη, μίαν μὲν πόλιν εἰ ἀπώλεσεν ἢ ναῦς δέκα μόνας, περὶ προδοσίας ἂν αὐτὸν εἰσὶν ἡγελλόν οὗτοι,,

²) Ἡ πρότασις αὕτη κεῖται παρενθετικῶς, διεγείρει δὲ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν, ὡς παρὰ Δημοσθέν. Κατὰ Μειδ. 542 "ὥς δ' ἔδυσχεραίον οὗτοι τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐδετέρους ἐπειθεν, ἀπειλήσας καὶ διαλοιορηθεὶς, ἀπελθὼν τί ποιεῖ; καὶ θεάσασθε τὴν κακοήθειαν... Εἰκάζομεν, ὅτι ὁ Σωκράτης λέγει πλεονεκτικῶς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς σοφιστάς, οἵτινες κατεῖχοντο ὑπὸ πλεονεξίας. Τὸ συμφέρον ὅμως τοῦ Σω-

κράτους εἶναι εὐγενές, μετὰ χάριτος δ' ὀνομάζει τοῦτο πλεονεξίαν.

³) Τοῦτο εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰ ἀληθῆ· ἂν ὅμως τίποτε δὲν ὑπάρχῃ μετὰ θάνατον.

⁴) Ἐν ταῖς ἀποδόσεσι τῶν ὑποθετικῶν λόγων οὐχὶ σπανίως τίθεται ὁ οὖν, ὡς ἐν Σοφιστ. 254 C "εἰ μὴ πάσῃ σαφηνείᾳ δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλ' οὖν λόγον γε ἐνδεεῖς μηδὲν γινώμεθα,,

⁵) Ἡ ἀπιστία πρὸς τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἤθελεν ἔχει ἀποτελεσματὸν τὸν ἀπελπισμόν, ἐξ οὗ ὁ ὀδυρμός. Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι φιλόσοφος, ὅς ὁ Σωκράτης, καὶ ἄνευ τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἀθανασίαν δὲν ἤθελε περιπέσει εἰς ὀδυρμοὺς, ὅπερ εἶναι ἀγεννές.

⁶) Ἄν ἡ ἄγνοια διήρκει μέχρι τέλους, ἡδύνατο νὰ ᾦναι κακόν.

⁷) Κατὰ δύο τρόπους δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φράσις αὕτη. Κατὰ πρῶτον δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν, ὅτι ἡ ἄγνοια διὰ τοῦ θανάτου μέλλει νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ θέλει ἐπέλθει βεβαίως. Τὴν τοιαύτην ἐρμηνείαν ἀποκρούει ὁ H. Schmidt, διότι τὸ ὑποτεθὲν ὡς ἀβέβαιον ἐνταῦθα πάλιν ὡς βέβαιον θεωρεῖται· διότι εἶπεν, ὅτι εἰ δὲ μὴ δὲν ἐστὶ τελευτήσαντι. Διὰ τοῦτο ὁ φιλό-

ται. Παρεσκευασμένος δὴ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, οὐ-
C τωσὶ ¹ ἔρχομαι ἐπὶ τὸν λόγον. Ὑμεῖς μέντοι, ἂν ἐμοὶ πείθη-
σθε, σμικρὸν φροντίσαντες Σωκράτους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ
μᾶλλον ². ἂν μὲν τι ὑμῖν δοκῶ ἀληθὲς λέγειν, ξυνομολογή-
σατε· εἰ δὲ μή, παντὶ λόγῳ ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι, ὅπως μὴ
ἐγὼ ὑπὸ προθυμίας ἅμα ἑμαυτὸν ³ τε καὶ ὑμᾶς ἐξαπατήσας
ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ⁴ ἐγκαταλιπὼν οἰχίσσῃμαι.

XLI. Ἄλλ' ἰτέον ⁵, ἔφη. Προῶτόν με ὑπομνήσατε, ἃ ἐλέ-
γετε, ἂν μὴ φαίνωμαι μεμνημένος. Σιμμίας μὲν γάρ ⁶, ὡς

λογος οὗτος δέχεται δευτέραν ἐρμη-
νείαν, καθ' ἣν διὰ τῆς ἐπικειμένης
συζητήσεως πρόκειται νὰ ἀρθῇ ἡ ἄ-
γνοια. Οὕτως ἐννοεῖ τὸν πρὸ τοῦ
θανάτου χρόνον. Νομίζομεν ὅμως,
ὅτι καὶ ἡ ἐρμηνεία αὕτη παρέχει
δυσκολίαν τινά· διότι δὲν εἶναι πι-
στευτὸν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο
νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ἀπολεῖται
ἐπὶ διασκευῆς γνώμης. Τὸ ὅημα
τοῦτο κεῖται καλῶς· ἂν ὁ λόγος ἦναι
περὶ ἐξαφανίσεως τῆς ἀγνοίας διὰ
τοῦ θανάτου. Οὕτω λοιπὸν ὁ Σω-
κράτης λέγει, ὅτι μετ' ὀλίγον θανὼν
θέλει ἀποβάλλει καὶ τὴν ἄγνοιαν, ἂν
οὐ μετὰ θάνατον οὐδὲν ὑπάρχει.

¹) Προδιορίζει τὸ παρεσκευα-
σμένος. Ὁ δὲ τρόπος τῆς παρα-
σκευῆς ἄρτι ἐξεδηλώθη.

²) Ἐξυπακούεται τὸ φροντί-
σαντες ἢ ἀλήθεια εἶναι φιλέω
τοῦ Σωκράτους.

³) Παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκδό-
ταις φέρεται εἰς τὸν, ὅπερ ἐνίοτε
τίθεται καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου προσώ-
που, ὡς ἐν Οἰδίποδ. τυράνν. 138,
ἀλλὰ τὸ εἰς τὸν ὑπάρχει ἐν τοῖς
πλείστοις χειρογράφοις καὶ ἐκράτησε
παρὰ τοῖς νεωτέροις.

⁴) Ἡ καλλίστη αὕτη μεταφορὰ
ἐλήφθη ἐκ τῶν Δήμων τοῦ Εὐπόλι-
δος, ὅστις περὶ τοῦ Περικλέους εἶπε
"Οὕτως ἐκλήλει. καὶ μόνος τῶν ῥη-
τόρων τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς
ἀκροαμένοις". Τοῦτο ὑπὸ τοῦ κω-
μικοῦ λέγεται ὑπὸ πρακτικῇ ἔπο-
ψιν, δηλ. ὁ πολίτευτος ἐκείνος κατέ-
λειπε τοῖς ἀκροαταῖς τὸν πόθον, ἵνα
ἐκτελέσωσι αὐτὸν. Ἐνταῦθα δὲ πρόκει-
ται περὶ θεωρίας, διότι ὁ Σωκράτης
θέλει διεγείρει τοῖς ἀκροαταῖς ἰδέας,
αἵτινες δὲν θέλουσι καταλίπει αὐτοῖς
ἡσυχίαν. Ὁ H. Schmidt παρατη-
ρεῖ, ὅτι ἐνταῦθα ἡ μεταφορὰ εἶναι
ἐνδοχωρότερα· διότι ἡ μέλισσα ἂν οὐ
ἐγκαταλείψῃ τὸ κέντρον ἐν τῇ πληγῇ,
οὐ μόνον ἀρίσταιται, ἀλλὰ καὶ θνή-
σκει, ὡς δὴ ὁ Σωκράτης.

⁵) Μετὰ τὸ προοίμιον ὁ Σωκράτης
εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς κυ-
ρίας ὑποθέσεως. Μετεχειρίσθη δὲ
τὸ παράγωγον ἐκ τοῦ ἰέναι, ὅπερ
εἶναι σύνηθες τῇ εἰσοδῷ τοῦ λόγου,
ὡς ἐν 78 C "ἴωμεν δὴ... ἐπὶ ταῦτα,
ἐφ' ἅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ".

⁶) Ὁ σύνδεσμος εἶναι ἐπεξηγημα-
τικός.

ἐγῶμαι, ἀπιστεῖτε καὶ φοβεῖται, μὴ ἡ ψυχὴ ὅμως¹ καὶ θειότερον καὶ κάλλιον ὢν τοῦ σώματος προαπολλύηται ἐν ἁρμο-
νίας εἶδει² οὕσα· Κέβης δέ μοι ἔδοξε τοῦτο μὲν ἐμοὶ συγ-
χωρεῖν, πολυχρονιώτερόν γε εἶναι ψυχὴν σώματος, ἀλλὰ τόδε
ἄδηλον παντί³, μὴ πολλὰ⁴ δὴ σώματα καὶ πολλάκις κατα-
τρίψασα ἡ ψυχὴ τὸ τελευταῖον σῶμα καταλιποῦσα νῦν⁵ αὐτὴ
ἀπολλύηται καὶ ἢ αὐτὸ τοῦτο θάνατος, ψυχῆς ὄλεθρος, ἐπεὶ
σῶμά γε αἰεὶ⁶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται. Ἄρα ἄλλ' ἢ ταυ-
τὴ ἐστίν, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἃ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκοπεῖσθαι; Συν-
ωμολογείην δὴ ταυτ' εἶναι ἅμφω, Πότερον οὖν, ἔφη, πάντας Ε
τοὺς ἔμπροσθεν λόγους⁷ οὐκ ἀποδέχεσθε, ἢ τοὺς μὲν, τοὺς
δ' οὐ; Τοὺς μὲν, ἐφάτην, τοὺς δ' οὐ⁸. Τί οὖν, ἢ δ' ὅς, περὶ
ἐκείνου τοῦ λόγου λέγετε, ἐν ᾧ ἔφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνη-
σιν εἶναι, καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος ἀναγκαίως ἔχειν⁹ ἄλλοθι

¹) Τὸ ὅμως προεστάθη, ἐν ᾧ
συνήθως τίθεται μετὰ τὴν μετοχὴν,
ὡς ἐν Οἰδίποδι ἐπὶ Κολων. 958
"πρὸς δὲ τὰς πράξεις ὅμως καὶ τη-
λικόσδ' ὦν ἀντιδρᾶν πειράσομαι...
Θουκυδίδ. VIII, 93 "καὶ τετρακόσιοι
ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθο-
ρυβημένοι ξυνελέγοντο... Ἡ σύντα-
ξις ὁμαλῶς ἤθελεν ἔχει ἡ ψυχὴ
κάλλιον ἢν ὅμως προσα-
πολλύηται.

²) Ἐν 86 C εἶπεν ὁ Σιμμίας ὅτι
ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία τις· εἶναι ἐν
εἶδος ἁρμονίας.

³) Ἐκ τοῦ προηγουμένου συγχω-
ρεῖν ἐννοεῖται τὸ φάσκει.

⁴) Κατὰ τὸν H. Schmidt διὰ μὲν
τοῦ πολλὰ ἐννοεῖ τὰ σώματα, εἰς ἃ
ἡ ψυχὴ μετὰ τὸν θάνατον διὰ τῆς
γεννήσεως εἰσέρχεται, διὰ δὲ τοῦ
πολλὰκις τὰ σώματα τὰ ὑπὸ τῆς
ψυχῆς ἐνφραίνόμενα κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τῆς ζωῆς 87 D.

⁵) Ἀναφέρεται εἰς τὴν φράσιν τὸ
τελευταῖον σῶμα καταλι-
ποῦσα.

⁶) Ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ
τοῦ ἐκάστοτε. "Οὕτως τὸ σῶμα καθ'
ἐκάστην φθείρεται καὶ τὸ φθειρόμε-
νον ἀνανεοῦται.

⁷) Ἐννοεῖ τὰς ἀποδείξεις, ἃς εἶπεν
ὁ φιλόσοφος περὶ ἀθανασίας τῆς
ψυχῆς.

⁸) Ἐξυπακούεται τὸ ἀποδεχό-
μεθα.

⁹) Ἰσοδυναμεῖ τῷ ἀναγκαίως
εἶναι, ὡς παρ' Ἀριστοφάν. ἐν
Σφηξ. 260 "Κοῦκ ἔσθ' ὅπως οὐχ
ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον ὕδωρ
ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι,
Ἄφ' οὗ ἡ μάθησις εἶναι ἀνάμνησις,
ἀναγκαίως ἐπεὶ ἡ ψυχὴ προ-
υπῆρχε πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὸ ἀνθρώ-
πινον σῶμα.

92 πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐν τῷ σώματι ἐνδεθῆ-
ναι¹⁾. Ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κέβης, καὶ τότε θανμαστῶς ὡς²⁾
ἐπίσθην ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένω³⁾ ὡς οὐδενὶ λόγῳ. Καὶ
μὴν, ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχω καὶ πάνυ ἂν θαν-
μάζοιμι, εἴ μοι περὶ γε τούτου ἄλλο ποτὲ δόξειεν⁴⁾. Καὶ ὁ Σω-
κράτης· ἀλλὰ ἀνάγκη σοι, ἔφη, ὦ ξένη Θηβαῖε, ἄλλα δοξάσαι⁵⁾,
ἐάνπερ μείνῃ ἥδε ἡ οἴησις, τὸ⁶⁾ ἁρμονίαν μὲν εἶναι σύνθετον
πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἁρμονίαν τινὰ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντε-
Β ταμένων συγκεῖσθαι⁷⁾. Οὐ γάρ που ἀποδέξει γε σαυτοῦ λέγον-
τος⁸⁾, ὡς πρότερον ἦν ἁρμονία συγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι,
ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν συντεθῆναι⁹⁾. Ἦ ἀποδέξει; Οὐδαμῶς, ἔφη,
ὦ Σώκρατες. Αἰσθάνει οὖν, ἡ δ' ὅς, ὅτι ταῦτά¹⁰⁾ σοι συμβαί-

¹⁾ Ὅρα, ὅτι καὶ ἐνταῦθα θεωρεῖ τὸ σῶμα ὡς δεσμὸν τῆς ψυχῆς.

²⁾ Σημαίνει σφοδρῶς. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι λέγουσι *Mire quam*.

³⁾ Ἐκ τῆς προσηγηθείσης γενικῆς ἐξυπακούεται ἡ δοτικὴ αὐτῷ. Πα-ραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Κρίτων. 49 E "Εἰ δὲ ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε. Κριτ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι,

⁴⁾ Δηλοῖ τὸ αὐτό, ὅπερ τὸ ἐμμένειν, ἀλλ' ἔθηκε τὴν φράσιν ταύτην χάριν ποιικιλίας.

⁵⁾ Οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδίδται προε-τίμων τὸ δόξαι, ἀλλὰ τὸ δοξάσαι εὐθρῆται ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις. Ἰωσφ δὲν εἶναι ἀπίθανος ἡ εἰ-κασία τοῦ Heindorf, ὅτι τὸ δοξά-σαι ἐγένετο ἐκ τοῦ δόξαι σοι.

⁶⁾ Ἐπεξηγρεῖ τὴν οἴησιν, ὡς ἐν 94 B "εἰ ὀρθὴ ἡ ὑπόθεσις ἦν. τὸ ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι „

⁷⁾ Τὸ μὲν πρῶτον συνάγεται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, τὸ δὲ δεύ-τερον εἴπεν ὁ Σιμμίας.

⁸⁾ Τὸ ἀποδέχεσθαι συντάσσεται πρὸς γενικὴν καὶ αἰτιατικὴν, ὡς ἐν-ταῦθα ἡδύνατο γὰρ εἶπῃ, ἀποδέξει σαυτοῦ τὸν λόγον. Συχνάκις ὁμοῦς ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πράγματος ἔχομεν μετοχὴν, ὡς ἐνταῦθα, ὡς ἐν 92 E "ἀνάγκη οὖν... μῆτε ἐμμαντοῦ μῆτε ἄλλου ἀποδέχεσθαι λέγοντος, καὶ 96 E "ὅς γε οὐκ ἀποδέχομαι ἐμμαντοῦ οὐδὲ ὡς... δύο γέγονεν „

⁹⁾ Βεβαίως ἡθέλει εἶναι ἄλογον, ἂν ὁ Σιμμίας διουχυρίζετο, ὅτι ἁρ-μονία ὑπῆρχε, πρὶν γίνῃ ἡ σύνθεσις.

¹⁰⁾ Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ὅτι οὐ ταῦτά σοι συμβαίνει λέ-γεσθαι, ἣν ὑποστηρίζει ὁ Wyttenbach καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις ὁ H. Schmidt. Διότι κατὰ τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων, ἣν ἔχομεν ἐν τῷ κειμένῳ, δὲν ἀρμόζει ὁ σύνδεσμος οὐ γὰρ ἀντὶ τούτου περιεμμένον ἀν-τιθετικόν. Κατὰ τὸν Schmidt ὁ σύν-δεσμος ἔχει ὀρθῶς, ἂν διατηρήσω-μεν τὴν κοινὴν γραφὴν. Ἀφ' οὗ ὁ Σιμμίας ὁμολόγησεν ὅτι οὐδόλως

νει λέγειν, ὅταν φῆς μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἰδός γε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δὲ αὐτὴν συγκειμένην ἐκ τῶν οὐδέπω ὄντων; Οὐ γὰρ δὴ ἁρμονία γέ σοι τοιοῦτόν¹ ἐστίν, ὃ ἀπεικάζεις, ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ φθόγγοι² ἔτι ἀνάρμοστοι ὄντες γίνονται, τελευταῖον δὲ πάντων ξυνίσταται ἡ ἁρμονία καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. Οὗτος οὖν σοι ὁ λόγος³ ἐκείνῳ πῶς ξυνάσσεται; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας. Καὶ μήν, ἦ δ' ὅς, πρέπει⁴ γε εἴπερ τῶ

θέλει ἀποδεχθῆ, ὅτι ὑπῆρχεν ἁρμονία πρὶν ὑπάρξωσιν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἐγένετο ἡ σύνθεσις, ὃ Σωκράτης παρατηρεῖ αἰσθάνεσθαι, ὅτι περιπίπτεις εἰς ἀντίφασιν, διότι ἔνθεν μὲν ὁμολογεῖς, ὅτι ἡ ψυχὴ ὑπῆρχε πρὸ τοῦ σώματος, ἔνθεν δέ, ὅτι εἶναι ἁρμονία ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων; Ἡ ἀντίρρησις τοῦ ἐρημνευτοῦ δὲν εἶναι ἀσθενής, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ κοινὴ γραφὴ δὲν ἐκράτησε παρὰ τοῖς νεωτέροις. Τὸ ταῦτα κατὰ τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην φράσιν ὡς πρότερον ἦν ἁρμονία συγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι, ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν ξυντεθῆναι. Ὁ Σωκράτης λοιπὸν λέγει τῷ Σιμμίᾳ, ὅτι συμβαίνει νὰ λέγῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἀρεῖται.

¹) Θεωρεῖται ὡς βραχυλογία ἀντι τοιοῦτον ὅλον ἐκεῖνο, ὃ ἀπεικάζεις. Ἡ ἁρμονία δὲν εἶναι ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιον παραβάλλεις. Ἄλλ' ὁ Heindorf παρατηρεῖ, ὅτι ἴσως τὸ ὃ κείται ἀντὶ τοῦ ἦ καὶ ἐξυπακούεται ἡ αἰτιατικὴ αὐτὴν (δηλ. τὴν ψυχὴν). Κατὰ τὸν Grosse ὁμῶς ἐξυπακούεται μὲν ἡ

αἰτιατικὴ αὐτὴν, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὴν ἁρμονίαν. Νομίζομεν ὅτι τοῦτο εἶναι πιθανώτερον, ὡς δεικνύει ἡ ἐπομένη ἀντιθετικὴ πρότασις.

²) Ἡ ἁρμονία δὲν ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιον παραβάλλει αὐτὴν (τὴν ἁρμονίαν), δηλ. μὲ τὴν ψυχὴν διότι ἡ μὲν ἁρμονία γεννᾶται μετὰ τὴν σύνθεσιν τῶν μερῶν, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ, ὡς δὴ ὁμολόγησεν αὐτὸς ὁ Σιμμίας, προὔπηρχε τοῦ σώματος. Ἄρα ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἁρμονία. Ὅρα εἰσαγωγ. ἐν οὐλῇ. 52.

³) Πρὸ τῆς ἁρμονίας γεννῶνται καὶ οἱ φθόγγοι, ἀλλὰ δὲν εἶναι συνηρμοσμένοι.

⁴) Δηλαδὴ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία τις. Διὰ δὲ τοῦ ἐκεῖνῳ ἐννοεῖται ὃ τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι. Οὗτος λοιπὸν ὁ λόγος πῶς θὰ συμφωνήσῃ μὲ ἐκεῖνον; Οὕτω καταδεικνύει ὁ Σωκράτης, ὅτι οἱ δύο λόγοι εἶναι ἀντιφατικοὶ πρὸς ἀλλήλους.

⁵) Νομίζομεν, ὅτι ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· πρέπει γε συνάδειν, εἰ περ πρέπει ἄλλον τινὰ λόγον ξυνφθόν εἶναι τῷ περὶ ἁρμονίας. Πολλάκις οἱ ἀρχαῖοι θέτουσι τὸν καὶ μετὰ δοτικῆς ἀντὶ ἀπλῆς δοτικῆς. Ἐνταῦθα

ἄλλω λόγῳ ξυμφῶ εἶναι καὶ τῷ περὶ ἁρμονίας. Πρέπει γάρ¹, ἔφη ὁ Σιμμίας, Οὗτος² τοῖνυν, ἔφη, σοὶ οὐ ξυμφῶς· ἀλλ' ὅρα, πότερον αἰρεῖ³ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι ἢ ψυχὴν ἁρμονίαν; Πολὺ μᾶλλον, ἔφη, ἐκείνον⁴, ὃ Σώκρατες. Ὅδε μὲν γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως⁵ μετὰ εἰκότος τινός καὶ εὐπρεπείας⁶, ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις⁷. ἔγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνουδα οὖσιν ἀλαζόσιν⁸, καὶ ἂν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται, εὖ μάλα⁹ ἐξαπατῶσι, καὶ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις

δὲ δὲν ἦτο εὐκολον νὰ τεθῇ δοτικὴ ἔνεκα τῆς προσηγουμένης. Ἀφ' οὗ ὁ Σιμμίας ὡμολόγησεν, ὅτι οἱ δύο λόγοι δὲν συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὰ συμφωνήσωσιν.

¹) Τὸν γὰρ ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν ὡς βεβαιωτικόν.

²) Ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία.

³) Ἀφ' οὗ οἱ δύο λόγοι ἀντιφάσκοι πρὸς ἀλλήλους, ἦτο ὅλως φησαίον νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Σιμμίαν ποῖον ἐκ τῶν δύο προτιμᾷ· διότι ὁ εἰς τούτων δὲν δύναται νὰ μένῃ.

⁴) Ὁ Σιμμίας προτιμᾷ τὸν λόγον, ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἀνάμνησις.

⁵) Ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπόδειξις, ἀλλ' εἶναι εἰκός, δηλ. πιθανόν, οἷα ἔλεγεν ὁ Κόραξ καὶ ἄλλοι ῥήτορες. Ὅρα τὴν ἐμὴν γραμματ. ἐν II, 875. Τὸ εἰκότος ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ὡς ἐν Θεαιτήτ. 162 E "ἀπόδειξιν δὲ καὶ ἀνάγκην οὐδ' ἡντινοῦν λέγετε ἀλλὰ τῷ εἰκότι χρῆσθε, ὃ εἰ ἐθέλοι Θεόδωρος ἢ ἄλλος τις τῶν γεωμετρῶν χρώμενος γεωμετρεῖν ἄξιός οὐδ' ἐνὸς μόνου ἂν εἴη,...

⁶) Εὐπρέπεια εἶναι ἡ διδομένη καλὴ ὄψις εἰς τι, ἡ φαινομένη ὁ-

μοιότης, καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν, Πλάτ. ἐν Εὐθύδημ 305 E "ὁ λόγος) ἔχει εὐπρέπειαν μᾶλλον ἢ ἀλήθειαν", Θουκυδίδ. III, 11 "Αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν οὐδ' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς εἰς τὴν ἀρχὴν εὐπρεπεῖα τοῦ λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύος, τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά", Περὶ ῥόδου. VIII, 109 "Ὁ δὲ Τισσαφέρνης... τὰς διαβολὰς καὶ περὶ τῶν Φοινισσῶν νεῶν καὶ ἄλλων ὡς εὐπρεπέστατα ἀπολογήσεται,...

⁷) Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ διαστειλώσι τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τῆς εὐπρεπείας.

⁸) Γνωρίζω, ὅτι οἱ λόγοι οἱ κάμνοντες τὰς ἀποδείξεις διὰ τῶν πιθανῶν εἶναι μάταιοι, ψευδεῖς, ὡς ἐν Πολιτ. VIII, 560 C "ψευδεῖς δὲ καὶ ἀλαζόνες, οἶμαι, λόγοι τε καὶ δόξαι", Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὸ ἀλαζόν, ὅπως δείξῃ, ὅτι οἱ λόγοι ἔχουσι τι μεγαληγορικόν, ἀλλ' ὅτι εἶναι ψευδεῖς. Κατὰ τὴν σύνταξιν ὅμοιον εἶναι τὸ παρ' Ἡροδότ. IX, 60 "συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρὸντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοις, ὥστε καὶ ταῦτα ἑορακύνειν,...

⁹) Συνήθως τὸ εὖ προηγείται τοῦ

ἅπασιν. Ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος δι' ὑποθέσεως¹ ἀξίας ἀποδέξασθαι εἴρηται. Ἐρρήθη γάρ που οὕτως ἡμῶν εἶναι ἢ ψυχὴ καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, ὥσπερ αὐτῆς ἔστιν ἡ οὐσία² ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὁ ἔστιν³. Ἐγὼ δὲ ταύτην, ὡς ἔμαντὸν πεῖθω, ἱκανῶς τε καὶ Ε ὀρθῶς ἀποδέδεγμαι. Ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς ἔοικε, διὰ ταῦτα μήτε ἔμαντοῦ μήτε ἄλλον ἀποδέχεσθαι λέγοντος, ὡς ψυχὴ ἔστιν ἁρμονία⁴.

XLII. Τί δέ⁵, ἢ δ' ὅς, ὦ Σιμμία, τῇδε; Δοκεῖ⁶ σοι ἁρμονία ἢ ἄλλη τιτὶ συνθέσει⁷ προσήκειν ἄλλως πως ἔχειν ἢ ὡς ἂν ἐκεῖνα ἔχῃ, ἐξ ὧν ἂν συγκέηται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ μὴν⁸ ποιεῖν⁸ τι, ὡς ἐγὼμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο παρ' αὐ⁹ ἂν ἐ-

μᾶλα, εὔρηται ὁμως καὶ τὸ ἐναντίον, ὡς ἐν Φιλήβ. 56 E καὶ ἐν Σοφ. 236 D. Τὸ ἔξαπατῶσι ἐξαπατᾶται ἐκ τοῦ ξύνοιδα. Παρρησιάζεται τὴν ποικιλίαν τῆς συντάξεως.

¹) Τὸ περὶ ἀναμνήσεως εἰρημένον εἶναι μὲν ὑπόθεσις, ἀλλ' ἀξία νὰ ἀποδεχθῇ τις αὐτήν.

²) Ἐκ τῆς προϋπάρξεως τῶν ἰδεῶν ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς πρὸ τοῦ σώματος, ἐν 76 E "οὕτως ὥσπερ καὶ ταῦτα (αἱ ἰδέαι) ἔστιν, οὕτως καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἶναι καὶ πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς,,. Κατὰ τὸν φιλόσοφον τόσον εἶναι βέβαιον, ὅτι ὑπάρχει ἡ ψυχὴ ἡμῶν πρὸ τοῦ σώματος, ὅσον εἶναι, ὅτι προϋπάρχει ἡ οὐσία αὐτῆς, δηλ. αἱ ἰδέαι. Ἀντὶ τῆς γενικῆς τῆς ἀντιωνυμίας ὁ Mudge ἔγραψεν αὐτὴν ἢ, ἀλλ' ἢ ὁ Mudge ἔγραψεν αὐτὴν δὲν εἶρε πολλοὺς ὁπαδοὺς.

³) Κατὰ τὸν Grosse ἡ φράσις

ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὁ ἔστιν εἶναι ἐπεξηγηματικὴ περιγραφὴ τῆς οὐσίας.

⁴) Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ψυχὴ προϋπῆρχε τοῦ σώματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδεχθῇ, ὅτι αὕτη εἶναι ἁρμονία, ἣτις ἀκολουθεῖ τῇ συναρμογῇ τῶν μερῶν τοῦ σώματος.

⁵) Ἐν πολλοῖς χειρογράφοις εὔρηται δαί, ὅπερ δέχονται ἀρχαῖοι ἐκδοταί, ὡς ὁ Fischer καὶ ὁ Wyttenbach. Ἀλλ' ὁ Schanz, ὁ Wohltensbach καὶ ἄλλοι προτιμῶσι τὸν δέ, ὅστις καὶ ἡμῖν ἀρέσκει· διότι ὁ συγγραφεὺς δὲν προτίθεται νὰ δηλώσῃ ἐκπληξιν. Ἐξυπακούεται δὲ ὅτι τὸ τι. Τί δὲ νομίζεις περὶ τοῦ ἐξῆς;

⁶) Δὲν συνδέεται, διότι εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ τῇδε, ἀνθ' οὗ ὁ Heindorf εἰκάζει τὸ δε.

⁷) Ἡ μὲν σύνθεσις εἶναι γένος, ἢ δ' ἁρμονία εἶδος.

⁸) Ἐξαπατᾶται ἐκ τοῦ δοκεῖ προσήκειν.

κεῖνα ἢ ποιῇ ἢ πάσχη. Συνέφη. Οὐκ ἄρα ἡγεῖσθαι γε προσ-
 ἕκει ἁρμονίαν τούτων, ἐξ ὧν ἂν συντεθῇ, ἀλλ' ἐπεσθαι. Συν-
 εδόκει. Πολλοῦ ἄρα ¹ δεῖ ἐναντία γε ἁρμονία κινηθῆναι ἢ φθέ-
 γασθαι ἢ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὐτῆς μέρεσιν. Πολλοὺ
 μέντοι. ἔφη. Τί δέ; Οὐχ οὕτως ἁρμονία ² πέφυκεν εἶναι ἐκά-
 στη ἁρμονία, ὥς ἂν ἁρμοσθῇ; Οὐ μανθάνω, ἔφη. ³ *H* ³ οὐχί,
 Β ἢ δ' ὅς, ἂν μὲν μᾶλλον ἁρμοσθῇ καὶ ἐπὶ πλεόν ⁴, εἴπερ ἐνδέ-
 χεται ⁵ τοῦτο γίγνεσθαι, μᾶλλον τε ἂν ἁρμονία εἴη καὶ πλείων,
 εἰ δ' ἡτιόν τε καὶ ἐπ' ἔλαττον, ἡτιόν τε καὶ ἐλάττω; ⁶. Πάνυ
 γε. ⁷ *H* οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχῆν, ὥστε καὶ κατὰ τὸ σμικρό-
 τατον [μᾶλλον] ⁷ ἐτέραν ἐτέρας ⁸ ψυχῆς ἐπὶ πλεόν καὶ μᾶλ-

⁹) *H* π α ρ ᾰ μετὰ αἰτιατικῆς τί-
 θεται μετὰ τὰ συγκριτικὰ καὶ μετὰ
 τὸ ἔ τ ε ρ ο ς καὶ ἄ λ λ ο ς, ὥς παρὰ
 Θουκυδίδ. IV, 6 "ἡλίον ἐκλείφεις,
 αἱ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν
 χρόνου μνημονεύμενα ξυνέβησαν...
 Πλάτ. ἐν Λάχῃ. 178 Β "ἄλλα λέ-
 γουσι παρὰ τὴν ἐαυτῶν δόξαν..."

¹) Ἀφ' οὗ ἡ ἁρμονία ἀκολουθεῖ
 τοῖς μέρεσι, συνάγεται τὸ συμπέρασμα
 ὅτι πολὺν περισσότερον δὲν δύναται
 νὰ ἐναντιωθῇ. Ἡ ψυχὴ ὅμως ἐναν-
 τιοῦται ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ σώματος.
 Ἄρα δὲν εἶναι ἁρμονία Ἡ αἰτια-
 τικὴ ἐ ν α ν τ ι ᾱ ἀνήκει εἰς τὸ κ ι -
 ν η θ ῆ ν α ι καὶ φ θ έ γ α σ θ α ι.

²) Τὸ οὕτως ἁρμονία εἴ-
 ναι κατηγορούμενον, δηλ. ἐκάστη ἁρ-
 μονία εἶναι τοιαύτη ἁρμονία, ὅποια
 ἁρμοσθῇ.

³) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑπάρχει
 τὸ *H*, ἀλλ' ὁ Heindorf ἐξαλείφει
 τοῦτο. Ὁ Σωκράτης φαίνεται ὡς
 μὴ ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἀπορίαν,
 ἀλλ' ἐξακολουθῶν τὸν λόγον.

⁴) Δηλ. ἂν ἁρμοσθῇ ἐν μείζονι

βαθμῷ.

⁵) Ἄν ἦναι δυνατὸν νὰ γίγη, ἥτοι
 νὰ ἁρμοσθῇ περισσότερον.

⁶) Διὰ τούτων δεικνύει ὁ φιλόσο-
 φος ὅτι ἡ ἁρμονία εἶναι δεκτικὴ
 διαφόρων βαθμῶν, ὅπερ δὲν συμ-
 βαίνει περὶ τὴν ψυχῆν. Τὴν ἀπόδει-
 ξιν ταύτην πειρᾶται, ὅπως ἀντι-
 κρούσῃ ὁ Bucher, διότι πρὸς τοῖς
 ἄλλοις παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἡ μου-
 σικὴ ἁρμονία, ἂν μὴ εἶναι ἁρμονία,
 δὲν εἶναι τελεία. Ὅρα εἰσαγωγ. ἐν
 σελίδ. 72.

⁷) Ἡ λέξις αὕτη δὲν εἶναι ἀναγ-
 καία καὶ ὁ Heusde, ὁ Wyttlen-
 bach καὶ τελευταῖον ὁ Shanz ἐξα-
 λείφουσιν ἢ θέλουσιν ἐν ἀγκύλαις.
 Φέρεται ὅμως ἐν πᾶσι τοῖς χειρογρά-
 φοις καὶ ὑποσηρίζεται ὑπὸ τοῦ Κ.
 Hermann. Νομίζομεν, ὅτι τὸ συγ-
 κριτικὸν τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκαῖον,
 ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα.

⁸) Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην ὁ van
 Heusde, ὁ Heindorf καὶ ἄλλοι
 προσθέτουσι τὴν αἰτιατικὴν ψυχῆν.
 Δύναται μὲν ἡ αἰτιατικὴ νὰ ἐξυπα-

λον ἢ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἥτιον αὐτὸ τοῦτο εἶναι ψυχὴν¹. Οὐδ' ὁπωσπιούν, ἔφη. Φέρε δὴ, ἔφη, πρὸς Διός². λέγεται ψυχὴ³ ἢ μὲν νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετὴν καὶ εἶναι ἀγαθὴν, ἢ δὲ ἄνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακὴν; Καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται; Ἀληθῶς μέντοι⁴. Τῶν οὖν θεμένων ψυχὴν ἀρμονίαν εἶναι τίς τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς⁵, τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; Πότερον ἀρμονίαν αὐτὴν τινὰ ἄλλην⁶ καὶ ἀναρμοστίαν; Καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι⁷, τὴν ἀγαθὴν, καὶ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἀρμονίαν οὕσην ἄλλην ἀρμονίαν, τὴν δὲ⁸ ἀνάρμοστον αὐτὴν τε εἶναι καὶ οὐκ ἔχειν⁹ ἐν αὐτῇ ἄλλην; Οὐκ ἔχω ἔγωγ', ἔφη ὁ Σιμμίας, εἰπεῖν· δῆλον δ', ὅτι τοιαῦτ' ἄντι' ἂν λέγοι ὁ ἑκείνῳ¹⁰ ἐποθέμενος. Ἀλλὰ προσωμολόγηται, ἔφη, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἥτιον ἐτέραν ἐτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι. Τοῦτο δ' ἔστι τὸ ὁμολόγημα¹¹, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἐπὶ πλεον μηδὲ ἥτιον μηδ' ἐπ'

κοιῦται, ἀλλ' ὑπάρχουσι παραδείγματα, ἐν οἷς τίθεται ὡς μετ' ὀλίγον 93 D "μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἥτιον ἐτέραν ἐτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι".

¹) Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ψυχῆν. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ, ἂν καὶ περὶ τὴν ψυχὴν ὑπάρχουσι βαθμοὶ ἐπὶ πλεον ἢ ἐπὶ ἔλαττον, ὡς ἐν τῇ ἀρμονίᾳ. Κατὰ μὲν τὸν φιλόσοφον ἐν τῇ ψυχῇ δὲν ὑπάρχουσι βαθμοί, κατὰ δὲ τὸν Bucher οἱ διάφοροι βαθμοὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ψυχῶν εἶναι διάφοροι βαθμοὶ τῆς ψυχικῆς ἀρμονίας. "Ὅρα εἰσαγωγ. 72.

²) Ἡ ἐπὶ κλήσεις πρὸς τὸν Δία ὑποδηλοῖ τὴν πεποιθήσιν τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀπόδειξιν.

³) Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ τῶν ψυχῶν ἢ μὲν. ἢ δέ.

⁴) Ἐνταῦθα εἶναι βεβαιωτικόν.

⁵) Προσδιορίζει τὰ ὄντα. Ἐκ

τῶν δριζόντων τὴν ψυχὴν ὡς ἀρμονίαν τί θὰ εἴπῃ τις ὅτι εἶναι ἢ ἀρετὴ καὶ ἢ κακία; Κατὰ τούτους ἤθελεν ὑπάρχει ἀρμονία ἐν ἄλλῃ ἀρμονίᾳ καὶ ἀναρμοστίᾳ ἐν ἀρμονίᾳ.

⁶) Δηλαδή παρὰ τὴν ψυχικὴν ἀρμονίαν, παρὰ τὴν ψυχὴν, ἥτις εἶναι ἀρμονία.

⁷) Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο καὶ τὰ ἐπόμενα ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ φήσσει.

⁸) Πρόδηλον, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς κακῆς ψυχῆς.

⁹) Ἐπεξηγεῖ τὸ ἀνάρμοστον εἶναι καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἐν ἑαυτῇ (ἀρμονίᾳ οὕσῃ) ἄλλην ἀρμονίαν.

¹⁰) "Οἱ ἢ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία.

¹¹) Κατὰ τὸν Σωκράτη τὸ ὁμολογήσας, ὅτι δὲν ὑπάρχει ψυχὴ ἐπὶ πλεον ἢ ἐπὶ ἔλαττον προσωμολόγησεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρμονία ἐπὶ πλεον ἢ ἐπὶ ἔλαττον. Ἡ ὁμολογία

ἔλαττον ἐτέραν ἐτέρας ἁρμονίαν [ἁρμονίας] ¹ εἶναι. ² Ἡ γάρ, Πάνν γε. Τὴν δέ γε μὴδὲν μᾶλλον μὴδὲ ἦτιον ἁρμονίαν οὔσαν μήτε μᾶλλον μήτε ἦτιον ἡρμόσθαι ³. ⁴ Ἔστιν οὕτως; ⁵ Ἔστιν. Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήθ' ἦτιον ἡρμωμένη ἔστιν οὔτις ⁶ πλέον ἢ ἔλαττον ἁρμονίας μετέχει ἢ τὸ ἴσον; ⁷ Τὸ ἴσον. Οὐκοῦν ψυχὴ ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον οὐδὲ ἦτιον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο ψυχὴ ἐἴστιν ⁸, οὐδὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἦτιον ἡρμωσται; Οὕτως. Τοῦτο δέ γε πεπονηυῖα οὐδὲν πλέον ἀναρμωστίας οὐδὲ ἁρμονίας μετέχει ἄν; ⁹. Οὐ γὰρ οὐν. Τοῦτο δ' αὖ πεπονηυῖα ἄρ' ἂν τι πλέον κακίας ἢ ἀρετῆς μετέχει ἐτέρα ἐτέρας, εἴπερ ἡ μὲν κακία ἀναρμωστία, ἡ δὲ ἀρετὴ ἁρμονία εἴη; Οὐδὲν πλέον. Μᾶλλον δέ γέ που, ὦ Σιμμία, κατὰ τὸν ὁρθὸν λόγον κακίας οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἁρμονία ἐστίν. Ἀρμονία γὰρ δῆπου ¹⁰ παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὔσα ἁρμονία ἀναρμωστίας οὐποι' ἂν μετάσχοι. Οὐ μέντοι. Οὐδέ γε δῆπου ψυχὴ οὔσα παντελῶς ψυχὴ κακίας ¹¹. Πῶς γὰρ ἔκ γε τῶν προειρημένων; ¹². Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ ¹³ πάντων ζώων ο-

αὕτη ἄγει εἰς τὸ ἀξίωμα, οὐ ἐκάστη ψυχὴ ὡς ἁρμονία μετέχει τῆς ἡθικῆς ἁρμονίας ἐν ἴσῳ βαθμῷ καὶ ἄρα πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ὑπὸ ἡθικὴν ἔποσιν εἶναι ἴσαι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Wohlhab.

¹⁾ Τὴν λέξιν ταύτην θέτουσιν ἐν ἀγκύλαις ὁ H. Schmidt καὶ ὁ Schanz.

²⁾ Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτῶται κατὰ τὸν Fischer ἐκ τῆς φράσεως τοῦτο ἔστι τὸ ὁμολόγημα. Ἐκ τῆς πρώτης ὁμολογίας συνάγεται καὶ αὕτη. Ἀφ' οὗ ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἁρμονία, ἄρα δὲν ἔχει ἁρμωσθῆ καὶ περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον.

³⁾ Ἰσοδυναμεῖ τῇ φράσει μετέχει πλέον ἢ ἔλαττον ἁρμονίας.

⁴⁾ Εἶναι αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι.

⁵⁾ Ἡ μία ψυχὴ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἄλλην δὲν εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ψυχὴ.

⁶⁾ Ἐκ τῆς ἡγουμένης ὁμολογίας συνάγεται, οὐ ἡ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἁρμονίαν, δηλ. ἀρετὴν καὶ κακίαν.

⁷⁾ Ὡς εἶναι δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων.

⁸⁾ Ἐξυπακούεται τὸ μετάσχοι ἂν ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως.

⁹⁾ Ὁ Σιμμίας ὁμολογεῖ, οὐ κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ μετάσχη τοῦλάχιστον ἐκ τῶν εἰρημένων.

¹⁰⁾ Ὅρα, οὐ ἀποδίδει ψυχὰς καὶ τοῖς ζώοις.

μοίως ἀγαθαὶ ἔσονται, εἴπερ ὁμοίως ψυχαὶ ¹ πεφύκασιν αὐτὸ τοῦτο, ψυχαί, εἶναι. "Εμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες Ἡ καὶ Β καλῶς δοκεῖ, ἥ δ' ὅς, οὕτω λέγεσθαι καὶ πάσχειν ἂν ² ταῦτα ὁ λόγος, εἰ ὀρθῇ ἢ ὑπόθεσις ἦν, τὸ ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι; Οὐδ' ὅπωσιοῦν ³, ἔφη.

XLIII. Τί δέ; ἢ δ' ὅς· τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ⁴ ἔσθ' ὅτι ἄλλο λέγεις ἄρχειν ἢ ψυχὴν ἄλλως ⁵ τε καὶ φρονίμον;

¹) Κατὰ τὸν Heindorf καὶ τὸν Schanz ἡ λέξις αὕτη εἶναι ὑποπτος, ἀφ' οὗ πρὸ ὀλίγου εἶπε πᾶσαι ψυχαί.

²) Τὰ μὲν χειρόγραφα ἔχουσι πάσχειν, ὁ δὲ Σιοβαῖος πάσχειν ἂν, ὅπερ ἐδέξαντο σχεδὸν πάντες οἱ ἐκδοταί. Ἄλλ' ὁ Vermehren (Platon. Stud. ἐν σελίδ. 28) ἀπορρίπτει τὸν ἂν διότι μετὰ τὴν προηγουμένην ὁμολογίαν τοῦ Σιμμίου ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐρωτήσῃ δυνητικῶς. Ἄλλως ὁ σύνδεσμος ἔπρεπε νὰ ἀποδίδηται οὐ μόνον τῷ πάσχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ λέγεσθαι. Ὡστε ἂν οὗτος ἦτο ἀναγκαῖος, ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἐν ἀρχῇ, δηλ. καλῶς ἂν. Διὰ τοῦ πάσχειν ταῦτα ἐννοεῖ, ὅτι ὁ λόγος περιπίπτει εἰς αἰτοπον· διότι ἐκ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία, συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἠθικῶς εἶναι ἴσαι, ὅπερ αἰτοπον.

³) Κατὰ τὸν Vermehren (αὐτόθι) ὁ Σιμμίας ἔπρεπε νὰ ἀποκριθῇ καταφατικῶς καὶ οὐχὶ ἀρνητικῶς, ἂν τὸ χωρίον εἶχε τὴν συνήθως δομένην σημασίαν· νομίζεις ὅτι τῇ ἡμετέρᾳ συζητήσει ἠδύνατο νὰ γίνῃ, ὅτι συνέβη. ἂν ἡ ὑπόθεσις ἦτο

ὀρθή, ἥτις τὴν ψυχὴν λέγει ἁρμονίαν; Κατὰ τὸν εἰρημένον ἐρμηνευτὴν ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ· φαίνεται σοι καλὸς ὁ ἰσχυρισμὸς καὶ καλὸν τὸ συμπέρασμα, δεκτοῦ γενομένου ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἦτο ὀρθή, δηλ. ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία; Πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν ἀρμόζει ἡ ἀπόκρισις. Οὐδ' ὅπωσιοῦν καλῶς.

⁴) Ὁ Schleiermacher μετέφρασεν ἐπὶ παντός, ὅπερ ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, δὲν λέγεις, ὅτι ἡ ψυχὴ ἄρχει; Οὕτως ὁ μεταφραστὴς τὴν γενικὴν ἐξήρησεν ἐκ τοῦ ἄρχειν, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν. Διότι ἐν τοῖς εὐρισκομένοις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει ἡ ψυχὴ, τῆς ψυχῆς δὲ καὶ τοῦ σώματος ἄρχει οὐχὶ ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ὁ θεός, ὡς παρατηρεῖ ὁ H. Schmidt. Διὰ τοῦτο ὀρθότερα εἶναι ἡ μετάφρασις τοῦ Ficini καὶ Serran, οἵτινες τὴν γενικὴν λαμβάνουσι ὡς διαιρετικὴν, δηλ. ἐξ ὧν τῶν εὐρισκομένων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δὲν ἄρχει ἄλλο τι, ἀλλ' ἡ ψυχὴ.

⁵) Καὶ δι' ἄλλας αἰτίας καὶ διότι ἔχει φρονήσιν. Τῇ φρονήσει ἀνέκει ἡ ἀρχή.

Οὐκ ἔγωγε. Πότερον συγχωροῦσαν¹ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πά-
θειον² ἢ καὶ ἐναντιουμένην; Λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον καύ-
ματος³ ἐνότος καὶ δίψους ἐπὶ τοῦναντίον ἔλκειν⁴, τὸ μὴ πί-
νειν, καὶ πείνης ἐνούσης, ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν· καὶ ἄλλα μυρία⁵
C που ὁρῶμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα. "H
οὐ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν αὖ ὁμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσ-
θεν⁶ μίποτ' ἂν αὐτὴν ἁρμονίαν γε οὔσαν ἐναντία ἄδειν οἷς⁷
ἐπιτείνοιτο καὶ χαλῶτο καὶ πάλλοιτο καὶ ἄλλο ὅτιοῦν πάθος
πάσχοι ἐκεῖνα, ἐξ ὧν τυγχάνει οὔσα, ἀλλ' ἐπεσθαί⁸ ἐκείνοις
καὶ οὔποι' ἂν ἡγεμονεύειν; Ὁμολογήσαμεν, ἔφη· πῶς γὰρ οὐ;
Τί οὖν; Νῦν οὐ πᾶν τοῦναντίον ἡμῖν φαίνεται ἐργαζομένη ἡγε-
μονεύουσά⁹ τε ἐκείνων πάντων, ἐξ ὧν φησί¹⁰ τις αὐτὴν εἶναι

¹) Τὴν λέξιν ταύτην ὁ Schanz (Nov. Comm. Plat. ἐν σελίδι 150) ἔθηκεν ἐν ἀγκύλαις καὶ τὴν ὅλην φράσιν μετέβαλεν οὕτως· Πότερον τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθειον ἐναντιουμένην; Οὗτος ἀντὶ δύο προτάσεων κατέστησε μίαν, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι τότε δὲν ἔπρεπε νὰ τεθῇ τὸ πότερον.

²) Πάθη ὀνομάζει τὸ δῖρος, τὴν πείναν καὶ τὰ τοιαῦτα.

³) Καῦμα ἐνταῦθα εἶναι ὁ πυρετός· ἢ θερμῇ, ὥς καὶ ἐν Τιμ. 70 D "ἀναπνοὴν καὶ ὀρεσιώνην ἐν τῷ καύματι παρέρχοι",.

⁴) Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς δήλωσιν, ὅτι τὸ σῶμα ἀνθίσταται, ὅπερ ὄντως συμβαίνει.

⁵) "H φράσις θεωρεῖται βραχυλογική, ὥς ἐν τῇ Ἀπολογ. 41 C "ἢ ἄλλους μυριάς ἢ τις εἴποι καὶ ἀνδρας καὶ γυναῖκας", ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώσαί μου. "Ὡς ἔχει ἡ φράσις, δύναιτο νὰ θεωρηθῇ ὡς αἰτιατική τοῦ κατὰ τι.

⁶) Τοῦτο ἐγένετο ἐν 92 E "δοκεῖ σοι ἁρμονία ἢ ἄλλη τινὶ συνθέσει προσήκειν ἄλλως πῶς ἔχειν ἢ ὡς ἂν ἐκεῖνα ἔχειν, ἐξ ὧν ἂν συγκέηται",.

⁷) Ὁ Spalding καὶ ὁ Heindorf θεωροῦσι τὴν φράσιν ἰσοδύναμον πρὸς τὴνδε· ἐναντία ἄδειν τοῦτοις, ἃ ἐπιτείνοιτο καὶ χαλῶτο. Ἀλλ' ὁ K. F. Hermann δὲν δέχεται τὴν ἔλξιν ἐπεξηγῶν τὸ οἷς διὰ τοῦ ἐπιτάμασι, χαλάμασι καὶ πάλμασι.

⁸) Τὸ ἀπαρέμφατον τόδε καὶ τὸ ἐπόμενον ἐξαριθμῶνται ἐκ τοῦ ἡγούμενον ὁμολογήσαμεν.

⁹) Ἡ μετοχὴ αὕτη καὶ ἡ ἐπομένη φέρονται εἰς τὴν προηγουμένην (ἐργαζομένη) ὡς εἰς ῥῆμα "Αφ' οὗ ἡ ψυχὴ ἡγεμονεύει καὶ ἐναντιοῦται τοῖς πάθει τοῦ σώματος, δὲν δύναται νὰ ἦναι ἁρμονία, διότι αὕτη ἀκολουθεῖ τοῖς πάθεσιν ἐκείνων, ἐξ ὧν συνίσταται; Ἐγένετο ἡ ἐνοστασις, ὅτι καὶ τὸ σῶμα ἐνόσκει θεσπίζει τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἰδὲ εἰσαγωγ. ἐν σελίδι. 73.

καὶ ἐναντιούμενη¹ ὀλίγου πάντα διὰ παντός τοῦ βίου καὶ ὁ
δεσπόζουσα πάντας τρόπους, τὰ μὲν² χαλεπώτερον κολάζουσα
καὶ μετ' ἄλγηδόνων³ τὰ τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἱα-
τρικὴν⁴, τὰ δὲ προότερον, καὶ τὰ μὲν ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ νουθε-
τοῦσα ταῖς ἐπιθυμίαις⁵ καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις ὡς ἄλλη οὖσα
ἄλλω πράγματι διαλεγόμενη⁶. Οἷόν πού καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀ-
δυσσεΐᾳ⁷ πεποίηκεν οὗ λέγει τὸν Ὀδυσσεά⁸

᾿σιῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε⁹ μύθο·

τέτλαθι δὴ, κραδίη· καὶ κύντερον¹⁰ ἄλλο ποτ' ἔτιλῃς'. Ε

¹⁰⁾ Ἐρῶνται καὶ ἡ γραφὴ φήσσει, ἥτις δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν.

¹⁾ Τὸ ἐναντιοῦσθαι συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν καὶ δοτικὴν, ὡς παρὰ Θουκυδίδ. II, 40 "Καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς", καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνιθ. 285. "Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄλλο σοὶ πῶ πρᾶγμ' ἐναντιώμεθα...". Ἐν τῇ ἐπομένῃ γε-νικῇ ἐξυπακούεται τὸ δεῖν καὶ ση-μαίνει ο χ ε δ ό ν

²⁾ Διὰ τῆς φράσεως τὰ μὲν—τὰ δὲ ἐπεξηγοῦνται τὰ πάντα. Δύναται δὲ γὰρ ἐξηγηθῆναι διὰ τοῦ ὅτι μὲν—ὅτι δὲ.

³⁾ Ἐν δὲ τῇ Θεραπείᾳ τοῦ σώματος ὑπάρχουσι πολλαὶ ἄλγηδόνες καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸ τέμνειν καὶ κατεῖν, Πλάτ. ἐν Γοργ. 480 C.

⁴⁾ Τὸ πλήρες ἦθελεν εἶναι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἱατρικὴν Πα-ραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Νόμ. VII, 796 D "εἰς τε πολιτείαν καὶ ἰδίους οἶκους", ἀντὶ καὶ εἰς ἰδίους οἶκους.

⁵⁾ Τὸ νουθετεῖν συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν, ἀλλ' αἱ δοτικαὶ ἐπέθη-σαν κατὰ τὸ ἀπειλοῦσαι. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα χωρία, ἐν οἷς ἡ συν-τακτικὴ πτώσις τίθεται οὐχὶ κατὰ τὸ ἐγγύς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πόρρω κεί-

μενον ὄψημα, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. III, 2, 25 "ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόγως διδόναι. οἷς ἂν δέῃ, καὶ τιμὰν καὶ δωρεῖσθαι τῶν στρατενομένων τοὺς ἀξιόους, ἐνθα ἡ αἰτιατικὴ δὲν ἀνήκει εἰς τὸ δω-ρεῖσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ τιμᾶν, Ἰσοκράτ. ἐν Ἀρεοπαγ. 149 "ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν, θαυμάζοντες καὶ ὀμι-λοῦντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύον-τας", ἐνθα ἡ αἰτιατικὴ ἀνήκει εἰς τὸ πόρρω θ α υ μ ᾱ ζ ο ν τ ε ς.

⁶⁾ Ἄν ἡ γνῆχ ἦτο ἀρμονία, δὲν ἡδύνατο γὰρ διαλέγεται πρὸς τὰς ὀρ-μὰς τοῦ σώματος.

⁷⁾ Τὸ χωρίον κεῖται ἐν Ὀδυσσ. γ, 17. "Ὅτε δ' Ὀδυσσεὺς εἶδεν, ὅτι αἱ δοῦλαι ἐπορεύοντο, ὅπως μυχθῶσι μετὰ τῶν μνηστῆρων, ἡ καρδία αὐ-τοῦ ὑλάκει ὡς κύνων ὀρμῶσα, ὅπως τιμωρῇσιν τοὺς ἀσελγείς.

⁸⁾ Οἱ ὀμηρικοὶ στίχοι ἡδύνατο γὰρ εἰσαχθῶσι διὰ τοῦ στι. Ὑπάρ-χει δ' ἡ αἰτιατικὴ (τὸν Ὀδυσσεά), ὡς ἐν Ἰλιάδ. Z, 480, ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου "καὶ ποτὲ τις εἴτη "πατρός γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων" ἐκ πολέμου ἀνιόντα...".

⁹⁾ Ἀόρ. β' τοῦ ἐνέπιω. Ἐπέ-

ἀρ³ οἷε αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι διανοούμενον ὥς¹ ἁρμονίας αὐ-
τῆς οὔσης καὶ οἷας² ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθῶν,
ἀλλ' οὐχ οἷας ἄγειν τε ταῦτα καὶ δεσπόζειν, καὶ οὔσης αὐτῆς
πολὺν θειοτέρου τινὸς πράγματος ἢ καθ' ἁρμονίαν;³ Νῆ Δία,
ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε⁴ δοκεῖ. Οὐκ ἄρα, ὦ ἄριστε, ἡμῶν οὐδαμῇ
καλῶς ἔχει ψυχὴν ἁρμονίαν τινὰ φάναι εἶναι· οὔτε γὰρ ἂν,
95 ὥς ἔοικεν, Ὀμήρου⁵ θείῳ ποιητῇ ὁμολογοῦμεν οὔτε αὐτοῖ
ἡμῶν αὐτοῖς ἔχειν οὕτως ἔφη.

XLIV. Εἶεν⁶ δὴ, ἧ δ' ὅς ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν ἁρμο-
νίας⁷ ἡμῶν τῆς Θηβαϊκῆς Ἰλέα⁸ πως, ὥς ἔοικε, μετρίως γέ-

πληξε τὴν καρδίαν του διὰ λόγον. Καθ' Ἡούχιον· Ὁ Ἡνίπαπε· διὰ λό-
γων ἐπληξε καὶ καθήγατο, ἐλοιδο-
ρησεν, . .

10) Ὁ Ἀναιδέστερον· διότι ὁ κύων
εἶναι σύμβολον τῆς ἀναιδεΐας. Ὁ
Ὀδυσσεὺς λέγει περὶ τῆς περιστά-
σεως, καθ' ἣν ὁ Κύνκλωρ ἔτρωγε
τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ.

11) Τὸ διανοεῖσθαι συντάσσεται γε-
νικῇ μετὰ τοῦ ὥς. ὥς ἐν Κρατύλ.
439 C "διανοηθέντες . . ὥς ἰόντων
ἀπάντων ἀεὶ καὶ ὁρόντων, . .

2) Ὁμαλῶς ἡδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ
συγγραφεὺς, διανοούμενον ἁρ-
μονίαν αὐτὴν εἶναι καὶ οἷαν.

3) Ὁ ὅσον δύναται νὰ παραβληθῇ
πρὸς ἁρμονίαν. Μετὰ τὰ συγκριτικὰ
ἐνίοτε τίθεται ἡ κατὰ μετὰ αἰτια-
τικῆς πρὸς δήλωσιν τοῦ δευτέρου ὅ-
ρου τῆς συγκρίσεως, ὥς παρ' Ἡρο-
δότ. IV, 95 "τὸν Ζάμολξιν τοῦτον
ἐπιστάμενον διαίταν τε Ἰάδα καὶ ἡ-
θεα βαθυτέρα ἢ κατὰ Θρηϊκας, . .
παρὰ Πλάτων. ἐν Πολιτ. II, 359 D
"ἰδεῖν ἐνότια νεαρὸν μεῖζω ἢ κατ'
ἄνθρωπον, . . καὶ παρὰ Ξενοφ. ἐν

Ἀπομν. IV, 4, 24 "τὸ τοὺς νόμους
αὐτοὺς τοῖς παραβαίνουσι τὸς τιμω-
ρίας ἔχειν βελτίονος ἢ κατ' ἄνθρω-
πον νομοθέτου δοκεῖ μοι εἶναι, . .

4) Ὁ Wytttenbach καὶ ὁ Beck
προσέθηκαν τὸ οὐκ πρὸ τῆς ἀντι-
νυμίας, ὅπερ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον·
διότι ὁ Συμμία καταφάσκει τὸ δεύ-
τερον μέρος τῆς ἐρωτήσεως, δηλ.
ταῦτα ποιῆσαι διανοούμενος ὥς αὐ-
τῆς οὔσης οἷας ἄγειν τε ταῦτα καὶ
δεσπόζειν.

5) Διττῶς ἀποδεικνύει ὁ Πλάτων,
διαλεκτικῶς καὶ μυθικῶς, ἧτοι διὰ
τῆς παραδόσεως. Μετεχειρίσθη δὲ
ἐνταῦθα τὸν Ὀμηρον ὥς ἄριστον
γνώστην τῆς ἀνθρωπίνης συνειδή-
σεως.

6) Τὸ εἶεν θέτουσιν οἱ ἀρχαῖοι
μετὰ τὸ τέλος ἐννοίας τινός. Ὅντως
ἐνταῦθα ἔληξε τὸ περὶ ἁρμονίας
ζήτημα.

7) Ὁ ἁρμονία ἦτο θυγάτηρ τοῦ
Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ
γυνὴ τοῦ Κάδμου. Παῖζων δ' ὁ Σω-
κράτης παραβάλλει τὴν περὶ ψυχῆς

γορευ· τί δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὦ Κέβης, πῶς ἰλασόμεθα καὶ τίτι λόγῳ; Σύ μοι δοκεῖς, ἔφη, ὁ Κέβης, ἐξευρῆσθαι· τουτονὶ γοῦν¹ τὸν λόγον τὸν πρὸς τὴν ἁρμονίαν² θαυμασιῶς μοι εἶπες ὥς³ παρὰ δόξαν. Σιμίου γὰρ λέγοντος, ὅτε ἡπόρει⁴, πάννυ ξθαύμαζον, εἴ τι ἔξει τις χρήσασθαι⁵ τῷ λόγῳ αὐτοῦ· πάννυ οὖν μοι ἀτόπως ἔδοξεν εὐθὺς τὴν πρώτην ἔφοδον⁶ οὐ⁷ Β δέξασθαι τοῦ σοῦ λόγον. Ταῦτά δὲ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι καὶ τὸν τοῦ Κάδμου λόγον⁷ εἰ πάθοι. Ὡγαθέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ μέγα λέγε⁸, μὴ τις ἡμῶν⁹ βασκανία περιτρέφῃ¹⁰ τὸν λό-

θεωρίαν τοῦ Σιμίου πρὸς τὴν ἡρωίδα.

⁸) Μετεχειρίσθη τὸ ἔλεα καὶ τὸ ἔλασόμεθα. ἄπερ συνήθως λέγονται περὶ θεῶν διότι καὶ ἡ Ἀρμονία εἶναι ἡρώϊς καὶ ὁ Κάδμος ἡρώς, ὡς παρατηρεῖ ὁ H Schmidt.

¹) Ἀφ' οὗ ὁ φιλόσοφος τὴν θεωρίαν τοῦ Σιμίου παρέβαλε πρὸς τὴν Ἀρμονίαν, δὲν ἐδίστασε νὰ παραβάλλῃ τὴν τοῦ Κέβητος πρὸς τὸν Κάδμον.

²) Ὁ Κέβης ἐκ τῆς ἀποδείξεως κατὰ τῆς ἁρμονίας συνάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ περὶ τῆς δευτέρας ἐνοστάσεως θέλει πραγματευθῆ καλῶς. Πληρέστερον ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, τὸν περὶ ψυχῆς ὡς ἁρμονίας οὐσης, λόγον.

³) Συναπτεῖν τῷ θ α ν μ α σ τ ῖ ὡς ὡς, ἐν 95 A "νέος ὢν θαυμασιῶς ὡς ἐπεθύμησα, καὶ 102 A "θαυμασιῶς γὰρ μοι δοκεῖ ὡς ἑναργῶς, Ὁ Κέβης δὲν προσεδόκα, ὅτι οὕτως ἰσχυρῶς ἐμελλεν ὁ Σωκράτης νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν ἐνοσίαν τοῦ Σιμίου.

⁴) Εἴχεν ἀπορίας ὡς πρὸς τὰς ἀποδείξεις τοῦ Σωκράτους.

⁵) Ἐάν τις δυνήθῃ κατὰ τι νὰ ἀνασκευάσῃ τὸν λόγον αὐτοῦ, ὡς ἐν Ἰλπ. μερίζον 299 B "ἔχεις τι χρῆσθαι τῷ λόγῳ ἢ τί καὶ ἄλλο ἐροῦμεν,.,.

⁶) Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τοῦ πολέμου. Ὁ λόγος ἐνταῦθα παραβάλλεται πρὸς πολεμιστήν, ὡς καὶ παρὰ Στοβ. CXII, 584 "Μετέμει δὲ ἐκ τοῦ παρόντος λόγου, καίτοι πλέον ἴσως τοῦ προσήκοντος ἐνδιατρέψας αὐτῷ, ἐπὶ τὸν εἰρημέμον ὑπὸ σοῦ τελευταῖόν τε καὶ ὥσπερ ἀναγινώσκοντον,.,.

⁷) Οὕτως ὁ Κέβης ὀνομάζει τὴν ἑαυτοῦ ἐνοσίαν.

⁸) Μετ' Ἀττικῆς χάριτος ὁ Σωκράτης ἀποτρέπει τὸν Κέβητα ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου ἐπομιμνήσκων τὴν Νέμεσιν, ὡς ἐν Νόμ. IV, 717 D "κούφων καὶ πινητῶν λόγων βαρυτάτη ζημία· πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα Δίκης Νέμεσις ἄγγελος, καὶ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλ. μαιγ. 1215 "Ἰσχε σιόμα, ὡς μὴ μέγα λέγων μερίζον πάθος, Παράβαλλ. καὶ Ὀδυσ. X, 287.

⁹) Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ

γον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι. Ἀλλὰ δὴ ταῦτα μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ἡμεῖς δὲ Ὀμηρικῶς ἐγγὺς ἰόντες¹ πειρώμεθα, εἰ ἄρα τι² λέγεις. Ἔστι δὲ δὴ τὸ κεφάλαιον, ὧν ζητεῖς ἄξιοις³ ἐπι-
 C δειχθῆναι ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον οὖσαν, εἰ φιλόσοφος ἀνὴρ μέλλων ἀποθανεῖσθαι, θαρρῶν τε καὶ ἡγούμενος ἀποθανῶν⁴ ἐκεῖ εὖ πράξειν διαφερόντως ἢ⁵ εἰ ἐν ἄλλῳ βίῳ βιὸς ἐτελεύτα, μὴ ἀνόητόν τε καὶ ἡλίθιον θάρος θαρρήσει⁶. Τὸ δὲ ἀποφαίνειν⁷, ὅτι ἰσχυρόν τι ἐστὶν ἢ ψυχὴ καὶ θεοειδὲς καὶ ἦν ἔτι πρότερον, πρὶν ἡμᾶς ἀνθρώπους⁸ γενέσθαι, οὐδὲν κωλύειν φῆς πάντα ταῦτα⁹ μνηνεῖν ἀθανασίαν

λ ὁ γ ο ν. Μέχρις ἡμῶν διετηρήθη ἡ βασκανία, ἣτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ φθόνος. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι τὸ θεῖον εἶναι φθονερόν, δηλ. ἀπέδωκαν ἐκείνῳ, ὅ, τι αὐτοὶ εἶχον.

¹⁰) Τὸ ῥῆμα δύναται μὲν νᾶ ἐξηγηθῆ διὰ τοῦ κ ω λ υ σ η ἀλλὰ κυρίως σημαίνει τ ρ ε ψ η εἰς φ υ γ ῆ ν. Ἐξακολουθεῖ δ' ὁ συγγραφεὺς παραβάλλων τὸν λόγον πρὸς πολεμιστήν.

¹¹) Ὁ Ὀμηρος τὸ ε γ γ υ ν εἶναι μεταχειρίζεται ἐπὶ πολεμιστῶν, οὔτινες βαίνουσι κατ' ἀλλήλων πρὸς μονομαχίαν, ὡς ἐν Ἰλιάδ. Α. 496 καὶ Ε, 611

²) Ἀξίον λόγου, σπουδαῖον.

³) Ἡ περίοδος αὕτη δὲν συνδέεται, διότι εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ κ ε φ ᾱ λ α ι ο ν. Ἐνταῦθα συγκεφαλαιοῖ τοὺς λόγους τοῦ Κέβητιος, ὅπως προβῇ εἰς τὴν τελευταίαν ἀπόδειξιν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

⁴) Ἡ μετοχὴ εἶναι χρονική, μετὰ θάνατον. Διὰ τοῦ ε κ ε ῖ δηλοῖ τὸν μέλλοντα βίον.

⁵) Ὁ ἦ εἶναι διαφορικός. Διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως ἐννοεῖ βίον διάφορον τοῦ φιλοσοφικοῦ. Ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ ἔσται εὐδαιμονιέστερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἀντὶ τοῦ ἐν ἄ λ λ ῳ βί ῳ ὁ Heindorf εἰκασεν ἄ λ λ ο ν βί ο ν, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schleiermacher, ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἐκδύονται δὲν ἐπιδοκιμάζουσι τὴν εἰκασίαν.

⁶) Ἡ πρότασις αὕτη ἐξαργυρεῖται ἐκ τῆς φράσεως ἐπιδειχθῆναι ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον οὖσαν.

⁷) Εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ κ ω λ υ ε ι ν.

⁸) Ἡ ἐνωσις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος ἀποτελεῖ τὸν ἀνθρώπον. Τὴν ἐννοίαν ταύτην ἐδήλωσεν ἐν 92 Β οὕτως: "πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπῳ εἶδος γε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι".

⁹) Δηλαδή ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἰσχυρόν, θεοειδὲς καὶ ὅτι ὑπῆρχε πρότερον. Εἶναι δὲ τὸ ὑποκείμενον τοῦ μ η ν ῖ ε ι ν.

μὲν μή, διὸ δὲ πολυχρόνιον τέ ἐστιν ψυχὴ καὶ ἦν που πρό-
τερον ἀμήχανον ὅσον χρόνον καὶ ἦδει ¹ τε καὶ ἔπραττεν πολλὰ
ἅπαντα· ἀλλὰ γὰρ οὐδέν τι μᾶλλον ² ἦν ἀθάνατον, ἀλλὰ καὶ **D**
αὐτὸ τὸ εἰς ἀνθρώπου σῶμα ἐλθεῖν ἀρχὴ ἦν αὐτῇ ὀλέθρου
ὥσπερ νόσος ³· καὶ ταλαιπωρουμένη τε δὴ τοῦτον τὸν βίον
ζῶν ⁴ καὶ τελευτῶσά γε ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ ἀπολλύοιτο.
Διαφέρειν δὲ δὴ φησὶ οὐδέν, εἴτε ⁵ ἅπαξ εἰς σῶμα ἔρχεται εἴτε
πολλάκις, πρὸς γε τὸ ἕκαστον ἡμῶν φοβεῖσθαι· προσήκειν ⁶
γὰρ φοβεῖσθαι, εἰ μὴ ἀνόητος εἴη, τῷ μὴ εἰδότει μὴδ' ἔχοντι
λόγον διδόναι, ὡς ἀθάνατόν ἐστι. Τοιαῦτ' ἅπαντα ⁷ ἐστίν, οἶμαι,
ὧ Κέβης, ἃ λέγεις· καὶ ἐξεπίτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω ἵνα **E**
μὴ τι διαφύγῃ ἡμῶς, εἰ τέ ⁸ τι βούλει, προσθῆς ἢ ἀφέλῃς. Καὶ
ὁ Κέβης· ἀλλ' οὐδὲν ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι, ἔφη, οὔτ' ἀφελεῖν
οὔτε προσθεῖναι δέομαι· ἐστι δὲ ταῦτα, ἃ λέγω.

XLV. Ὁ οὖν Σωκράτης συχρὸν χρόνον ἐπισχών ⁹ καὶ
πρὸς ἐαντίον τι σκεπτάμενος· οὐ φαῦλον ¹⁰ πρᾶγμα, ἔφη, ὧ Κέ-

¹) Ὅτι ἡ ψυχὴ σίθεν ἐν τῷ προ-
τέρῳ βίῳ, γίνεται δηλὸν ἐκ τῶν
ἰδεῶν.

²) Ἐνεκα τῶν ἄρτι εἰρημένων δὲν
ἦτο περισσότερον ἀθάνατος ἡ ψυχὴ.

³) Κατὰ τὸν Σωκράτη ἡ ἔνωσις
τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος εἶναι
νόσος τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ θάνατος εἶναι
ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς νόσου, ὡς μαρτυ-
ρεῖ ὁ τελευταῖος τοῦ φιλοσόφου λό-
γος· ὧ Κριτῶν, τῷ Ἀσκλη-
πιῷ ὁ φεῖλομεν ἁλεκτερυ-
όνα

⁴) Ἡ εὐκυκλὴ αὐτὴ καὶ ἡ ἐπομένη
ἐτέθησαν πρὸς δῆλωσιν, ὅτι εἶναι
ἐξακολουθήσις τοῦ πλαγίου λόγου,
δοσις ἐξαριᾶται ἐκ τοῦ φήσ. Συνή-
θως ἡ τοιαύτη οὐνταξις ἀπαντᾷ μετὰ
ἱστορικὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα

ὁ ἐνεσιῶς ἀντὶ ἱστορικοῦ κεῖται, ὡς
παρατηρεῖ ὁ Wohlrab

⁵) Τὸ εἴτε—εἴτε τίθεται, ὅταν
ὁ λέγων δεικνύῃ ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ
περὶ οὗ ὁ λόγος. Ὅντως ὡς πρὸς
τὸν φόβον τοῦ θανάτου εἶναι ἀδιά-
φορον ἂν ἡ ψυχὴ ἔρχεται ἅπαξ ἢ
πολλάκις εἰς τὸ σῶμα.

⁶) Ἐξαριᾶται ἐκ τοῦ φήσ.

⁷) Ἐθῆκε τὸ ἅπαντα ὅπως δη-
λώσῃ τὸ περίπου

⁸) Ἐξυπακούεται τὸ ἵνα, δηλ.
καὶ ἵνα, εἰ τι βούλει, προσθῆς ἢ
ἀφέλῃς.

⁹) Πολὺν χρόνον ἀργοπορήσας.
Τοῦτο ὑποδηλοῖ τὴν οὐπουδαιότητα
τοῦ ζητήματος.

¹⁰) Δὲν ζητεῖς εὐκόλον πρᾶγμα.

βης, ζητεῖς· ὅλως γάρ δεῖ περὶ γενέσεως ¹ καὶ φθορᾶς τὴν αἰ-
 90 τίαν διαπραγματεύεσθαι. Ἐγὼ οὖν σοι δίδειμι ² περὶ αὐτῶν,
 εἰς βούλην τὰ γε ἐμὰ πάθη· ἔπειτα ἂν τί σοι χορήσιμον φαίνη-
 ται, ὣν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθῶ ³, περὶ ὧν λέγεις, χορήσει.
 Ἀλλὰ μὴν· ἔφη ὁ Κέβης· βούλομαι ⁴ γε. Ἀκουε τοίνυν ⁵ ὡς
 ἐροῦντος. Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Κέβης, νέος ὢν θαυμαστῶς ὡς
 ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἦν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως
 ἱστορίαν ⁶. Ὑπερήφανος ⁷ γάρ μοι ἐδόκει εἶναι, εἰδέναι τὰς αἰ-
 13 τίας ἐκάστον, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ
 διὰ τί ἔστι καὶ πολλάκις ἑμαυτὸν ἄνω κάτω μετέβαλλον ⁸ σκο-
 πῶν πρῶτον τὰ τοιαῦτα, ἃρ' ἐπειδὴ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυ-
 χρὸν ⁹ σηπεδόνα ¹⁰ τινὰ λάβη, ὥς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῶα

¹) Τὸ ἐμπροσθεν ἐξαργτᾶται ἐκ τοῦ αἰτίαν. ἀλλ' ἀντὶ τούτου περιεμένομεν ἀπλὴν γενικὴν Ὑπάρχουσιν ὅμως παράλληλα, ὡς ἐν 96 E "τοῦ οἶσθαι περὶ τούτων τοῦ τὴν αἰτίαν εἰδέναι, καὶ 97 C "τὴν αἰτίαν εὑρεῖν περὶ ἑκάστου",.

²) Τὰ περὶ Σωκράτους λεγόμενα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ βίου αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὅστις τὸ κατ' ἀρχὰς ἠσοχολήθη περὶ τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἰώνων ("Ora Susemihl, *Prodromus Platon. Forschungen* ἐν σελίδ. 14).

³) Ἡ πρὸς μετὰ αἰτιατικῆς δηλοῖ τὴν σχέσιν, δηλ. ὡς πρὸς τὴν πειθῶ τοῦ ζητουμένου.

⁴) Ἐξυπακούεται τὸ δίδεσθαι.

⁵) Τὸ ἀκουε τοίνυν καὶ ἀκουε δὴ τίθενται ἐν ἀρχῇ μακρῶς ἀναπτύξεως, ὡς ἐν *Γοργ.* 532 A καὶ ἐν *Θεαιτῇ.* 201 D.

⁶) Οὕτω λέγει περιγραφικῶς τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἰώνων.

⁷) Ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρεται

ὕπερ ἡ φανος, ἀλλὰ παρὰ τὸν Εὐσεβίω, τῷ Κυρίλλῳ καὶ τῷ Θεοδωρίτῳ ἀναγινώσκεται ὕπερ ἡ φανον, ὅπερ δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν Ὑποκείμενον εἶναι ἡ σοφία, ἣτις ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ εἰδέναι τὰς αἰτίας ἐκάστον, ὡς ἐν *Γοργ.* 462 C "Οὐκοῦν καλὸν σοι δοκεῖ ἡ ἠστορικὴ εἶναι χαρίζεσθαι οἷον τ' εἶναι ἀνθρώποις;... Ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται τὸ ὕπερ ἡ φανος ἐν *Γοργ.* 511 D "ὁδὸς σεμνύνεται ἐοχρηματομένη ὡς ὑπερήφανόν τι διαπραττομένη".

⁸) Τὴν φράσιν ταύτην μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων πρὸς δῆλωσιν συχνῆς μεταβολῆς, ὡς τοῦτο γίνεται ἐν *Εὐρίπῳ*, ὡς λέγεται ἐν 90 C "ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς ὥσπερ ἐν *Εὐρίπῳ* ἄνω καὶ κάτω στρέφεται καὶ χρόνον οὐδένα ἐν οὐδενὶ μένει". Παράβαλλ. καὶ *Γοργ.* 481 E.

⁹) Τὸ ψυχρὸν ὁ G. Spengel (*Gesch. d. Medic. I, 443*) μετέβα-

συντρέφεται; ¹. Καὶ πότερον τὸ αἷμά ² ἐστίν, ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ αἷρ ³ ἢ τὸ πῦρ ⁴ ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δ' ἐγκέφα-

λεν εἰς ὃ γ ὁ ρ, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Wyttenbach. Ἡ διόρθωσις ὅμως δὲν ἐκράτησε. Συμφωνεῖ ὅμως πρὸς τὸν παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτί II, 9 λόγον τοῦ Ἀναξαγόρου "Ζῷα γενέσθαι ἐξ ὃ γ ὁ ρ καὶ θερμοῦ καὶ γεώδους" ὅτερον δὲ ἐξ ἀλλήλων, ὁ Ἀρχέλαος ὅμως, ὅστις ἐγένετο τούτου μαθητὴς καὶ διδάσκαλος τοῦ Σωκράτους, λέγει οὐχὶ ὕγρὸν, ἀλλὰ ψυχρὸν, Διογένης Λαέρτις II, 16 "Ἐλεγε δὲ δύο αἰτίας εἶναι γενέσεως, θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ τὰ ζῷα ἀπὸ τῆς ἰλῆος γεννηθῆναι,,".

¹⁰) Σηπεδὼν ἐνταῦθα εἶναι ζύμωσις τις. Τὴν θεωρίαν ταύτην εὐρίσκομεν ἀνεπιτηγμένην παρὰ Διοδώρ, I, 7 "Ταύτην δὲ (τὴν γῆν) τὸ μὲν πρῶτον τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καταλάμψαντος πῆξιν λαβεῖν, ἔπειτα διὰ τὴν θερμοσίναν ἀναζνυομένης τῆς ἐπιφανείας συνοιδῆσθαι τινα τῶν ὕγρων κατὰ πολλοὺς τόπους, καὶ γενέσθαι περὶ αὐτὰ ὁ π ε δ ὁ ρ ας ὁμέαι λεπτοῖς περιεχομένας, ὅπερ ἐν τοῖς ἔλεσι καὶ τοῖς λιμνάζουσι τῶν τόπων ἔτι καὶ νῦν ὁρασθαι γινόμενον, ἐπειδὴ τῆς χώρας κατεψυγμένης ἄφρω διάπυρος ὁ αἷρ γένηται, μὴ λαβὼν τὴν μεταβολὴν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον, ζωογονουμένων δὲ τῶν ὕγρων διὰ τῆς θερμοσίας τὸν εἰρημένον τρόπον τὰς μὲν νύκτας λαμβάνειν αὐτίκα τὴν τροφήν ἐκ τῆς πιπτούσης ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ὁμίχλης, τὰς δ' ἡμέρας ὑπὸ καύματος στερεοῦσθαι" τὸ δ' ἔοχατον τῶν κνοφουμένων τὴν τελειάν αὔξησιν λα-

βόντων, καὶ τῶν ὁμένων διακαυθέντων τε καὶ περιετραγέντων ἀναφανῆναι παντοδαποὺς τύπους ζῶων...,,.

¹¹) Κατὰ τὸ Μέγα ἐτυμολογικὸν σημαίνει "συνίσταται, πηγνύται,,". Αὐτο εἶναι τὰ οὐνοδαίοντα ζητήματα τοῦ βασιλείου τῶν ζῶων πόθεν ἢ ζωὴ καὶ πόθεν ἢ νοοῦσα ζωή;

¹²) Τοῦτο ἐπρέσβευσεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὡς γίνεται δηλὸν ἐκ τοῦ στίχου "αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιον ἐστὶ νόημα. Νομίζομεν, ὅτι εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ φιλοσόφου ἐπέδρασεν ὁ Ὀμηρος, καθ' ὃν καὶ οἱ ἐν "Αἵδου δέονται αἵματος, ὅπως διανοηθῶσιν. "Ὅρα εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 5 "Ὅτι τὸ αἷμα ἔχει ἵνα ἐπίδραον ἐπὶ τῆς διανοίας (π. χ. ἡ θερμότης ἢ ἡ ψυχρότης αὐτοῦ διαφόρους ἰδέας παρᾶγει), δύναται τις εὐκόλως νὰ κατίδῃ ἐν ἐαυτῷ.

¹³) Παρὰ τοῦ Πλουτάρχου μαρθάνομεν, ὅτι ὁ Ἀναξίμενης εἶχε τοιαύτην γνώμην. Τὰ ἀρέσκ. τοῖς φιλ I, 3 "Ἀναξίμενης ὁ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀέρα ἀπεφήνατο ἐκ γὰρ τούτου τὰ πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἀναλύεσθαι, οἷον ἡ ψυχὴ, φηοῖν, ἢ ἡμετέρα ἀήρ οὐσα συγκατατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀήρ περιέχει,,". Οὐχὶ πολλὰ διάφορα ἔλεγεν ὁ Διογένης. Ἀριστοτέλ. Περί ψυχ. I, 2. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 6.

¹⁴) "Ὅτι τὴν θεωρίαν ταύτην εἶχεν ὁ Ἡράκλειτος, εἰπομεν ἤδη ἐν σελίδ. 7 τῆς εἰσαγωγῆς.

λός¹ ἔστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν καὶ ὁσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνεται² μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης³ λαβούσης τὸ ἡρεμεῖν κατὰ ταῦτα⁴ γίγνεσθαι ἐπιστήμην. Καὶ αὖ τούτων τὰς φθορὰς σκοπῶν καὶ ὅτι τὰ περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμμανιῶ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυῆς⁵ εἶναι ὡς οὐδὲν χρῆμα. Τεκμήριον δέ σοι ἐρῶ ἱκανόν· ἐγὼ γάρ⁶, ἂ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπιστάμην, ὥς γε ἐμμανιῶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν⁷, τότε ὑπὸ ταύτης τῆς σκέψεως οὕτω σφόδρα ἐτυ-

¹) Ἡ θεωρία αὕτη ἀνήκει τῷ Πυθαγόρῃ, Διόγε. VIII, 30 "εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ καρδίας μέχρι ἐγκεφάλου καὶ τὸ μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ μέρος αὐτῆς ὑπάρχειν θυμὸν φρένας δὲ καὶ νοῦν τὰ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, . . Ὁ δὲ Θεόφραστος κατὰ τὸν Πυθαγόρειον Ἀλκμέονα τὸν Κροτωνιάτην παρατηρεῖ ἐν τῷ Περί αἰσθήσε. 26 "ἀπάσας δὲ τὰς αἰσθήσεις συνηγομένης πῶς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, διὸ καὶ πηροῦσθαι κινουμένου καὶ μεταλλάττοντος τὴν χώραν. Ἐπιλαμβάνεσθαι γὰρ τοὺς πόρους, δι' ὧν αἱ αἰσθήσεις . .

²) Ἐνταῦθα περιεμένομεν ὀριστικὴν ἀντ' ἧς ἐθηκεν εὐκτικήν, ὥσει προηγέτο, ἢ τοῦ τῶν μὲν οὐδέεν, ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον τινες, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος εἴη. Περί τούτου ὁ Ἀριστοτέλης παρατηρεῖ ἐν τοῖς Ἀναλυτ. ὑποτέρ. II, 19 σελ. 100 α 3· ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ὥσπερ λέγομεν· ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τοῦ αὐτοῦ γενομένης ἐμπειρία, . . ἐκ δ' ἐμπειρίας ἢ ἐκ παντός ἡρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ . . τέχνης ἀρχὴ καὶ

ἐπιστήμη . .

³) Ἡ μνήμη, ὡς λέγει ὁ H. Schmidt, εἶναι μέρος τῆς δόξης, ἢ δὲ δόξα δὲν εἶναι στερεά, ἀλλὰ μεταβλητή.

⁴) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται τὰ ὑ τ α, ἀλλ' ὁ Heindorf εἰκασε τὰ ὑ τ ἄ, ὅπερ σχεδὸν ἐκράτησε παρὰ τοῖς νεωτέροις. Σημαίνει δ', ὡς ἡ μνήμη καὶ ἡ δόξα γίνονται ἐκ τῶν αἰσθήσεων. Ἀφ' οὗ ὁ συγγραφεὺς πρὸ ὀλίγου ἐθηκεν εὐκτικήν, ἐθεώρησε τὸν λόγον ὡς πλάγιον καὶ ἐντεπῆθεν ἐξηγεῖται τὸ ἀπαρέμφοτον γ ἱ γ ν ε σ θ α ι.

⁵) Ἐφάνην, ὅτι εἰμαι ἀνεπιτήδειος πρὸς ταύτην τὴν ἐξέτασιν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος. Τὸ οὐδὲν χρῆμα εἶναι ἐμφανικώτερον τοῦ οὐδέεις, ὡς ἐν Νόμ. I, 640 C "Ἄθ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν καὶ τοῖτοις ἄρχοντας δεῖ; Κλ. Τί μήν; ὡς οὐδενί γε πράγματι . .

⁶) Μετὰ τὴν λέξιν τεκμήριον τίθεται ὁ ἐπεξηγηματικὸς γάρ.

⁷) Ἐκ τοῦ ἡπιστάμην ἐξυπακούεται τὸ ἐπιστάσθαι.

φλώθην¹, ὥστε ἀπέμαθον καί, ἃ πρὸ τοῦ² ᾧμην εἰδέναι, περὶ ἄλλων τε πολλῶν καὶ διὰ τί ἄνθρωπος αὐξάνεται. Τοῦτο γὰρ ᾧμην πρὸ τοῦ παντὶ δῆλον εἶναι, ὅτι³ διὰ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν· ἐπειδὴν γὰρ ἐκ τῶν οὐρίων⁴ ταῖς μὲν σαρξὶ σάρκες D προσγέγονται, τοῖς δὲ ὀστοῖς ὀστᾶ. καὶ οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτῶν οἰκεία ἐκάστοις προσγένηται, τότε δὴ τὸν ὀλίγον ὄγκον ὄντα ὕστερον πολλὴν γεγενῆσθαι, καὶ οὕτω γίνεσθαι τὸν σμικρὸν ἄνθρωπον μέγαν. Οὕτως τότε ᾧμην οὐ δοκῶ σοι μετρίως⁵;· Ἐμοιγε, ἔφη ὁ Κέβης. Σκέψαι δὴ καὶ τάδε ἔτι. Ὡμην γὰρ ἱκανῶς μοι δοκεῖν, ὅποτε τις φαίνοιτο ἄνθρωπος παραστὰς μέγας σμικρῷ⁶, μείζων εἶναι αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ καὶ ἵππος ἵππου⁷ καὶ ἔτι γε τούτων ἑναργέ- E στερα, τὰ δέκα μοι ἐδόκει τῶν ὀκτὼ πλέονα εἶναι διὰ τὸ δύο αὐτοῖς προσεῖναι⁸, καὶ τὸ δίπληχυν τοῦ πηχναίου μείζον εἶναι

¹) Ἐννοεῖται ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία τὰ ὑ τ α, εἰς ἣν ἀναφέρεται τὸ προηγούμενον ἄ.

²) Δηλαδή πρὶν νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φύσεως.

³) Ἐξυπακούεται τὸ ὁ ἄνθρωπος αὐξάνεται.

⁴) Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ἀπορώτατον, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναται νὰ γίνῃ τι ἢ νὰ φθαρῇ εἰς τὸ μὴ ὄν. Ἐξήγει δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ὁμοιομερειῶν. Πλούταρχ. Τὰ ἀρεσκ. τοῖς φιλοσοφ. I, 3 "Τούτων οὖν γινομένων, ὁμολογητέον ἐστίν, ὅτι ἐν τῇ τροφῇ τῇ προσφερομένῃ πάντα ἐστὶ τὰ ὄντα, καὶ ἐκ τῶν ὄντων πάντα αὖξεται, καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐστὶ τῇ τροφῇ μύρια αἵματος γεννητικά, καὶ νεύρων καὶ ὀστέων, καὶ τῶν ἄλλων, ἃ ἦν λόγῳ θεωρητὰ μύρια. . . ἀπὸ τοῦ οὖν ὁμοῖα τὰ μέρη εἶναι ἐν τῇ τροφῇ

τοῖς γεννωμένοις αὐτοῖς ἐκάλεσε καὶ ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀπεφύηται,».

⁵) Ἐνταῦθα σημαίνει ὁ ρ θ ὤ ς, συννετῶς. ὥς ἐν 87 D. Ἐξυπακούεται τὸ ἀπαρέμφοτον οἷεσθαι.

⁶) Ἡ δοτικὴ ἀνήκει τῷ παραστὰς. Ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ Wyttenbach εἰκασεν αὐτὸν, ὅπερ ἀποδοκιμάζει μὲν ὁ Stallbaum καὶ ὁ H. Schmidt, ἀλλὰ δέχεται ὁ Schanz. Ἡ εἰκασία αὕτη δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀπορριπτέα, διότι καὶ μετ' ὀλίγον ὑπάρχει ἡ γενικὴ ἵππου. "Ἄλλως ἡ δοτικὴ ἐνταῦθα δὲν ἀρμόζει. Κατὰ τὸν H. Schmidt ἡ δοτικὴ δὲν δηλοῖ τὸ μέτρον, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν" δηλ. ὁ μείζων εἶναι τοιοῦτος, διότι ἡ κεφαλὴ εἶναι ὑψηλοτέρα.

⁷) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις μετρίων εἶναι παραστὰς αὐτῷ.

⁸) Ἐθροῖται καὶ ἡ γραφὴ προσεῖναι θ ε ῖ ν α ἰ, ἥτις δὲν προτιμᾶται ὑπὸ

διὰ τὸ ἡμίσει αὐτοῦ ὑπερέχειν. Νῦν δὲ δὴ, ἔφη ὁ Κέβης, τί σοι δοκεῖ περὶ αὐτῶν; ¹. Πόρρω που, ἔφη, νῆ Δία, ἔμὲ εἶναι ² τοῦ οἰεσθαι περὶ τούτων του τὴν αἰτίαν εἰδέναι, ὅς γε οὐκ ἀποδέχομαι ἔμαντοῦ ³ οὐδὲ ὥς, ἐπειδὴ ἐνί τις προσεθῇ ἔν, ἢ τὸ ἐν, ᾧ προσετέθη, δύο γέγονεν, ἢ τὸ προστεθὲν καὶ ᾧ προσε-
⁹⁷ τέθη διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἐτέρου τῷ ἐτέρῳ δύο ἐγένετο· θανμάζω γάρ, εἰ, ὅτε μὲν ἐκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων ⁴ ἦν, ἐν ἄρα ἐκάτερον ἦν καὶ οὐκ ἦσιν τότε δύο, ἐπεὶ δ' ἐπλη- σίασαν ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αἰτία αὐτοῖς ἐγένετο δύο γενέσθαι ⁵, ἢ ξύνδοδος ⁶ τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι. Οὐδὲ γε ὥς ⁷, ἔάν

τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν, ὡς τοῦ Schanz.

¹) Ἐπειδὴ τὰ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους εἰρημμένα συμφωνοῦσι πρὸς τὰ κοινῇ ὁμολογημένα, ἢ ἐνὶ αὐτοῖς αὕτη τοῦ Κέβητος εἶναι ὁλοκή.

²) Ἐξαριθμῶται ἐκ τοῦ ἐξυπακουομένου δ ο κ ε ι. Νομίζω, ὅτι εἶμαι μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ νομίζω, διὸ γνωρίζω τὴν αἰτίαν περὶ τινος ἐκ τούτων. Σημειωτέον δ', ὅτι ἀντὶ τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας εὐρεῖται καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ καὶ ἡ δεικτική ἀντωνυμία τ α ὕ τ η ν. Λέγει τοῦτο, διότι αἱ δεικνύμεναι αἰτίαι ἦσαν δευτερεύουσαι, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης ἐ- ζήτει τὰς πρώτας. Λοιπὸν ὁ φιλό- σοφος ἀπέριψε τὰς θεωρίας τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν καὶ προεβή ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν πείθεται, ὅτι τὰ δύο ἐγέ- νοντο. διότι τὸ ἐν προσετέθη εἰς τὸ ἐν. Ταῦτα δ' ἀπορρίψας ἐφθασεν εἰς τὴν ἰδεολογίαν, καθ' ἣν τὰ δύο ἐγένοντο, διότι μετέχουσι τοῦ ἀγτίου.

³) Τὸ ἀποδέχεσθαι συνετάχθη πρὸς γενικὴν, ὡς καὶ ἐν 92 Α.

⁴) Ὅρα, ὅτι ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐνικόν, ἐκ α- τ ε ρ ο ν α ὕ τ ῶ ν, ὡς παρ' Αἰσχίν. Ι. 137 "ὅσον δ' ἐκάτερον τούτων ἀπ' ἀλλήλων διέστηκε καὶ ὥς πολὺ διαφέρει".

⁵) Ἀηλαδὴ αἰτία τοῦ δύο γενέσθαι. Παρελείφθη τὸ ἄρθρον, ὡς ἐν Κρα- τῴ. 416 C "Φέρε, τί οἶε οὐ εἶναι τὸ αἷον κληθῆναι ἐκάστῳ τῶν ὄντων".

⁶) Εἶναι παρὰθεοις εἰς τὴν αἰτίαν, ἢ δὲ γενικὴ τοῦ π λ η σ ί ο ν ἀ λ- λ ἡ λ ω ν τ ε θ ῆ ν α ι εἶναι ἐπεξηγη- ματικὴ, ὡς ἐν Ἀπολογ. 38 D "ἀλλ' ἀπορία . . . τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ἑμᾶς τοιαῦτα, καὶ ἐν Νόμ. II, 657 B ἢ . . . ζήτησις τοῦ κοινῇ ζητεῖν ἀεὶ μουσικῇ χρῆσθαι".

⁷) Τὸ ὥς λείπει ἐν ἐνὶ χειρο- γράφῳ, ὁ Grosse θεωρεῖ τοῦτο ὑποπτον καὶ ὁ Bekker ἔθηκεν ἐν ἀγκύλαις. Ἀλλ' ἡ ἐξάλειψις τούτου δὲν ἐπιβάλλεται ὑπὸ ἀνάγκης τινός, διότι, ὡς νομίζομεν. προετάχθη, ὡς ἐνίοτε τὸ ἄ ν.

τις ἐν διασχίῳ, δύναμαι ἔτι πείθεσθαι, ὡς αὕτη αὖ¹ αἰτία γέγονεν ἢ σχίσας τοῦ δύο γεγονέναι· ἐναντία γὰρ γίγνεται ἢ² τότε αἰτία τοῦ δύο γίγνεσθαι· τότε μὲν γὰρ οὗτοι συνήγγετο πλησίον Β ἀλλήλων καὶ προσετίθεται ἕτερον ἑτέρῳ, νῦν δ' οὗτοι ἀπάγεται καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀφ' ἑτέρου· οὐδὲ γε, διότι ἐν γίγνεται, ὡς ἐπίσταμαι, ἔτι πείθω ἐμαντιόν, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἐνὶ λόγῳ³, διότι γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς μεθόδου⁴, ἀλλὰ τιν' ἄλλον τρόπον αὐτὸς εἰκῇ φύρω⁵, τοῦτον δὲ οὐδαμῇ προσέμεται⁶.

XLVI. Ἄλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἐκ βιβλίου τινός⁷, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου ἀναγινώσκοντος, καὶ λέγοντος, ὡς ἄρα νοῦς ἔστιν ὁ διακοσμῶν⁸ τε καὶ πάντων αἴτιος, ταύτη δὴ⁹ τῇ αἰτίᾳ C

¹) Μετεχειρίσθη τὸ αὖ ἐπὶ ἐπαυρήσεως παραδείγματος.

²) Ὡς μετὰ τὸ ἄλλος τίθεται ὁ διαφορικός ἢ, οὕτω καὶ μετὰ τὸ ἐναντίος, ὡς ἐν Πολιτ. VII, 523 D "οὐδαμῶν γὰρ ἢ ὅπως αὕτη ἅμα ἐσήμηνε τὸν δάκτυλον τοῦναντίον ἢ δάκτυλον εἶναι, ,

³) Ἐξυπακούεται τὸ πείθω ἐμαντιόν.

⁴) Εἶναι περίφρασις ἀντὶ κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον.

⁵) Κατ' ἀγαθὴν τύχην ἀναμηνύω, ὡς παρ' Ἡσιόδ. ἐν Ἐργ. 60 "Ἡφαιστον δὲ ἐκέλευσε περικλυτοῦ ὅτι τάχιστα γαῖαν ὕδει φέρειν, , Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 450 "τὸν μακρὸν χρόνον ἔφωρον εἰκῇ πάντα, , Παράβαλλ. Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνιθ. 462.

⁶) Ἄλλ' οὗτος ὁ τρόπος (δηλ. τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν) οὐδόλως μοι ἄρεσκει.

⁷) Ἡ σὺνταξις ἔχει οὕτως· Ἄλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἀναγινώσκοντός

τινος ἐκ βιβλίου, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου. Ἐκ Διογένητος τοῦ Λαερτίου II, 6 εἶναι γνωστὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ συγγράμματος "καὶ πρῶτος τῇ ἑλῃ νοῦν ἐπέστησεν, ἀρξάμενος οὕτω τοῦ συγγράμματος, ὃ ἔστιν ἡδέως καὶ μεγαλοφρόνως ἡρμηνευμένον. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἰτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε, , Πλάτ. ἐν Κρατύλ. 400 A "Τί δέ; καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων φύσιν οὐ πιστεύεις Ἀναξαγόρῳ νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι, τὴν διακοσμοῦσαν καὶ ἔχουσαν; , καὶ αὐτόθι 413 C "αὐτοκράτορα γὰρ αὐτόν (τὸν νοῦν) ὄντα καὶ οὐδενὶ μεμυγμένον πάντα φησὶν (Ἀναξαγόρας) αὐτόν κοσμεῖν τὰ πρᾶγματα διὰ πάντων ἰόντα, ,

⁸) Τὸ ὅημα τοῦτο μετεχειρίσθη ὁ Ἀναξαγόρας.

⁹) Ἡ γραφὴ ἡ δὲ, ἥτις φέρεται ἐν πολλοῖς χειρογράφοις, δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν πλείονων ἐκδοτῶν.

ἤσθην τε καὶ ἔδοξέ μοι τρόπον τινὰ εὖ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἰτίον, καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, τὸν γε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτην, ὅπη ἂν βέλτιστα ἔχῃ· εἰ οὖν τις βούλοιο τὴν αἰτίαν εὖρεῖν περὶ ἑκάστου, ὅπη γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι τοῦτο δεῖν¹ περὶ αὐτοῦ εὖρεῖν, ὅπη βέλτιστον αὐτῷ ἐστὶν ἢ εἶναι ἢ ἄλλο οὐκ οὖν
 D πᾶσχειν ἢ ποιεῖν· ἐκ δὲ δὴ τοῦ λόγου τούτου οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ² ἐκείνου καὶ περὶ ἄλλων, ἀλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον³. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χεῖρον⁴ εἰδέναι· τὴν αὐτὴν γὰρ εἶναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. Ταῦτα δὴ λογιζόμενος ἄσμενος εὖρηκέναι ὥμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κατὰ νοῦν⁵ ἔμαντι, τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ μοι φράσεν πρῶτον μὲν, πότερον ἢ γῆ πλατεῖα⁶ ἐστὶν ἢ στρογγύλη⁷, ἐπειδὴ δὲ φρά-

¹) Τὸ ἀπαρέμφοτον τοῦτο καὶ τὰ ἐπόμενα προσηκείν καὶ εἶναι ἐξαριτῶνται ἐκ τοῦ ἡγησάμην. Κατὰ τὸν Σωκράτη ἐπειδὴ πάντων ἄρχει ὁ νοῦς, ὁ θέλων τὰ εὖρη τὴν αἰτίαν, δι' ἣν γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ὑπάρχει, πρέπει τὰ ζητήσῃ τὴν ἰδέαν δι' ἣν ἔλαβε τὴν μορφὴν καὶ τὸν ὁργανισμόν καὶ ὅταν γινώσκῃ ταύτην τὴν ἰδέαν, γινώσκει καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν γεννᾶται καὶ ἀπόλλυται.

²) Κεῖται ἀντὶ αὐτοπαθοῦς ἀντιωρυμίας. Σημειωτέον δ', ὅτι ἐν ἐνὶ χειρογράφῳ εὖρηται καὶ ἡ γραφὴ αὐτοῦ.

³) Ἀφ' οὗ ὁ νοῦς διεκόσμησε τὰ πάντα, ὁ δυνάμενος τὰ εὖρη τὸ ἄριστον γινώσκει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως καὶ ὑπάρξεως.

⁴) Τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χεῖρον εἶναι ἰδέαι συγγενεῖς. Δὲν δύναται τις

τὰ γινώσκῃ τὸ βέλτιστον, ἂν μὴ γινώσκῃ τὸ χεῖρον.

⁵) Κατὰ τὴν ἐμὴν ἐννοίαν. Δὲν εἶναι δ' ἀπίθανον, οὐ ποιεῖ ὑπαινυγμόν καὶ εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἀναξαγόρου. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Φιλήβ. II A "Ὅρα δὴ, ὦ Πρώταρχε, τίνα λόγον μέλλεις παρὰ Φιλήβου δέχεσθαι νυνὶ καὶ πρὸς τίνα τὸν παρ' ἡμῖν ἀμφισβητεῖν, ἐὰν μὴ σοὶ κατὰ νοῦν ἢ λεγόμενος, ἐν Παρμενίδ. 135 B "πάνν γάρ μοι κατὰ νοῦν λέγεις, καὶ παρ' Ἡροδότ. IV, 97 "καὶ ἦν τε κατὰ νόον πρῆξωμεν εὐρόντες Σκύθας, ἐστὶ ἀποδος ἡμῖν, Παράβαλλ. καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ἰστ. 498.

⁶) Οἱ Ἰωνες φιλόσοφοι, ἐξ ὧν πρῶτος ὁ Θαλῆς, εἶπον, οὐκ ἦ γῆ ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ οὐκ εἶναι πλατεῖα, Ἀριστοτέλ. Περί οὐραν. II, 13 "Οἱ δ' ἐφ' ὕδατος κεῖσθαι

σειεν, ἐπεκδιηγῆσεσθαι¹ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, λέγοντα Ἐ
τὸ ἄμεινον² καὶ οἷ αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι· καὶ εἰ ἐν
μέσῳ³ φαίη εἶναι αὐτὴν, ἐπεκδιηγῆσεσθαι⁴, ὥς ἄμεινον ἦν
αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι· καὶ εἴ μοι ταῦτα ἀποφαίνοιτο, παρε-
σκευάσμεν ὥς οὐκέτι ποθεσόμενος⁵ αἰτίας ἄλλο εἶδος. Καὶ δὴ 98

(φασὶ τὴν γῆν). Τοῦτον γὰρ ἀρχαιο-
τατον παρελήφαμεν τὸν λόγον, ὃν
φασιν εἰπεῖν τὸν Θαλῆν τὸν Μιλή-
σιον, ὥς διὰ τὸ πλωτὴν εἶναι μέ-
γουςαν ὥσπερ ξύλον ἥτοι τοιοῦτον
ἔτερον... Ἀναξιμένης δὲ καὶ Ἀ-
ναξαγόρας καὶ Δημόκριτος τὸ πλά-
τος αἴτιον εἶναι φασὶ τοῦ μένειν αὐ-
τὴν, οὐ γὰρ τέμνειν, ἀλλ' ἐπιπομα-
τίζειν τὸν ἄερα τὸν κάτωθεν, ὅπερ
φαίνεται τὸ πλάτος ἔχοντα τῶν σω-
μάτων ποιεῖν,,

¹) Οἱ Πυθαγόρειοι ἔλεγον τὴν γῆν
στρογγύλην, ἥτοι σφαιροειδῆ, διότι
τὴν σφαῖραν ἐθεώρουν ὥς τὸ κάλλι-
στον καὶ τελειότατον πάντων τῶν
οχημάτων, Διογέ. Λαέρτ. VIII, 48
“Τοῦτον (Πυθαγόραν) ὥς Φαβωρί-
νός φησι καὶ τὸν οὐρανὸν πρῶτον
ὀνομάσαι κόσμον καὶ τὴν γῆν στρογ-
γύλην,, “Ο αὐτὸς ἐν VIII, 35 “Καὶ
τῶν οχημάτων τὸ κάλλιστον σφαῖ-
ραν εἶναι τῶν στερεῶν τῶν δὲ ἐπι-
πέδων κύκλον,, Τὴν θεωρίαν ταύ-
την σκώπτει ὁ Ἡρόδοτος ἐν IV, 36
“γελῶ δὲ ὁρῶν γῆς περιόδους γρά-
ψαντας πολλοὺς ἤδη καὶ οὐδένα
νόον ἔχόντας ἐξηγησάμενον, οἱ Ὡ-
κεανὸν τε ῥέοντα γράφουσι περὶ
τὴν γῆν ἔοισαν κυκλωτέρεια ὥς ἀπὸ
τόρνου,, “Εβεβαίωσεν ὅμως αὐτὴν
ἐπιστημονικῶς ὁ Ἀρχιμήδης, ὁ Ἀ-
ριστοτέλης καὶ ὁ Πτολεμαῖος.

¹) Ἡ πρώτη πρόθεσις δηλοῖ προση-
γήκην· οἱ θέλει ἐπεξηγήσει. Τὸ ἀπα-
ρέμφατον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ᾧ μ η ν.
Ἀφ' οὗ ἐμάνθανεν ὁ Σωκράτης τὸ
σχῆμα τῆς γῆς, ἔπειτα ἤθελε μάθει
τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐπρεπε νὰ ἔχη
τοιοῦτον σχῆμα.

²) Ὁ Ἀναξαγόρας ἤθελεν εἰπεῖ,
ποῖον εἶναι τὸ καλλίτερον γενικῶς
καὶ ἐπομένως ἦτο καλλίτερον ἢ γῆ
νὰ ἔχη τοιοῦτον σχῆμα.

³) Τοῦτο ἔλεγον οἱ Ἴωνες φιλό-
σοφοι καὶ οἱ Ἑλεῖται, Cicer. Tusce.
I, 17, 28.

⁴) Καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ἐκ
τοῦ ᾧ μ η ν ἐξαρτᾶται

⁵) Εὐρηνται πολλὰ γραφαί, ὥς
ποτ' ἐσόμενος καὶ ὁ ποθεόμε-
νος, ἀλλ' ἐκράτησε τὸ ποθεσόμε-
νος, ὅπερ κατὰ τὸν Εὐδοκίαν
εἶναι Ἀτικὸν εἰς Ὀδυσ. β, 375 ἐν
σελίδ. 102 “τὸ δὲ ποθέσας ἀντὶ τοῦ
ποθῆσαι δοκεῖ μὲν ποιητικόν, ἔστι
δὲ ἀληθῶς Ἀτικόν, εἴ γε καὶ Πλά-
των ἐν τῷ περὶ ψυχῆς φησι, πα-
ρεσκευασάμεν ὥς οὐκέτι ποθέσας
ἄλλο εἶδος αἰτίας· λέγεται τοίνυν
ἐκατέρως καὶ ποθῆσαι καὶ ποθέσας,,
Εὐρηνται δ' ὁ τύπος καὶ παρὰ τῷ
Ἀτικῶτάτῳ Ἀνσίῳ ἐν λόγ. VIII,
18 “πότερον γάρ, ὅταν ἢ τί μοι
πρᾶγμα, τότε ποθέσομαι τὸν ἐροῦντα
καὶ τοὺς μάρτυρας;,,

καὶ περὶ ἡλίου οὕτω ¹ παρεσκευάσμεν ὥσαύτως πενυσόμενος, καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρον, τάχους τε πέρι πρὸς ἄλληλα καὶ τροπῶν καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων, πῇ ποτε ταῦτ' ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἃ πάσχει ² Οὐ γὰρ ἂν ποτε αὐτὸν ὥμην φάσκοντά ³ γε ὑπὸ νοῦ αὐτὰ κεκοσμηθῆναι ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἰτίαν ἐπενεγκεῖν ἢ διὲ βέλυστον αὐτὰ οὕτως ἔχειν ἐστίν, ὥσπερ ἔχει ἕκαστω ⁴ οὖν αὐτὸν ἀπο-
 98 διδόντα τὴν αἰτίαν καὶ κοινῇ πᾶσι τὸ ἕκαστω βέλυστον ὥμην καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἐπεκδιηγῆσεσθαι ἀγαθόν. Καὶ οὐκ ἂν ἀπεδύμην πολλοῦ ⁵ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῇ ⁶ λαβὼν τὰς

¹⁾ Κατὰ τὸν Κ. F. Hermann τὸ μὲν οὕτω συντάσσεται τῷ παρεσκευάσμεν. τὸ δὲ ὥσαύτως τῷ πενυσόμενος. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι τὰ δύο ταῦτα ἐπιρρηματα στενῶς ἀλλήλοις συνδέονται. ὥς ἐν Γοργ. 460 D "ὥσαύτως δὲ οὕτω καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῇ δητορικῇ ἀδίκως χρῆται,, ἐνθα ὁ ἡμέτερος Κωραῖς παρατηρεῖ "Οὐ πλεονάζει θάτερον τῶν δύο ταῦτοσμήμων ἐπιρρημάτων. "Ὡσπερ γὰρ λέγεται ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ ταῦτο τοῦτο, οὕτω καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐπιρρηματα διπλοῦνται εἰς πλείονα ἔμφησιν,, Παραπλήσια εἶναι τὸ ἐν Πρωταγόρ. 351 D "καὶ αὐθις αὐτὰ ἀνιστὰ ὥσαύτως οὕτως οὐ καθ' ὅσον ἀνιστὰ. κακά;,, καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. I, 1, 4 "Κυρὸς δὲ παραλαβὼν ὥσαύτως οὕτω καὶ τὰ ἐν τῇ Αἰσίᾳ εἶναι αὐτόνομα ὄντα—ἐκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἐκόντων δὲ Ὑρκανίων.,,

²⁾ Τὸ πλήρες ἦθελεν εἶναι ἃ ποιεῖ καὶ πάσχει. εἰς ὃ προτείνει νὰ διορθωθῇ ὁ Köhler. Ἀλλ' ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι ἀναγκαία,

διότι τὸ ἐλλείπον δύναται ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου νὰ νοηθῇ.

³⁾ Ἐπειδὴ ὁ Ἀναξαγόρας ἔλεγεν, ὅτι ὁ νοῦς τὰ πάντα διεκόσμησε, δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ ἄλλην αἰτίαν ἢ τὴν τοῦ βελτίονος. Ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἂν ἔλεγε τὴν τυφλὴν τύχην.

⁴⁾ Ἡ δοτικὴ αὕτη καὶ ἡ ἐπομένῃ καὶ κοινῇ πᾶσι ἀνήκει τῷ ἀποδιδόντα, τὰ δ' ἐπόμενα τὸ ἕκαστω βέλυστον καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἀγαθὸν τῷ ἐπεκδιηγῆσεσθαι. Λοιπὸν ἐπειδὴ ἀπέδιδε τὴν αἰτίαν εἰς ἕκαστον καὶ κοινῶς εἰς ὅλα, ἐστοχαζόμεν, ὅτι θέλει ἐξηγήσει τὸ ἀριστον καὶ τὸ κοινόν ἀγαθὸν δι' ἕκαστον καὶ δι' ὅλα.

⁵⁾ Εἶναι γενικὴ τοῦ τιμμήματος, ὥς παρ' Εὐιχάρμ. Ξενοφ. II, 1, 20 "τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί,, Πλάτ. ἐν Νόμ. V, 728 A "οὐδέ γε, ὅποτιαν χρημάτων τις ἐρᾷ κτᾶσθαι μὴ καλῶς, ἢ δυσχερῶς φέρῃ κτώμενος, δώροισι ἄρα τιμᾷ τότε τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν παντός μὲν οὖν λείπει· τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον καὶ

βίβλους ὡς τάχιστα οἷός τ' ἢ ἀνεγίνωσκον, ἦν' ὡς τάχιστα εἶδειν τὸ βέλτιστον¹ καὶ τὸ χεῖρον.

XLVII. Ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς² ἐλπίδος, ᾧ ἑταῖρε, ᾠχρόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προῶν καὶ ἀναγινώσκων ὁρῶ ἄνδρα³ τῷ μὲν νῶ οὐδὲν χρώμενον⁴ οὐδὲ τινὰς αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον⁵ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα. Καὶ μοι ἔδοξεν ὁμοιότατον πεπονθέναι, ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγων, ὅτι Σωκράτης πάντα, ὅσα πράττει, νῶ πράττει, κἄπειτα ἐπιχειρήσας λέγειν τὰς αἰτίας ἐκάστων, ὧν πράττω⁶, λέγοι πρῶτον μὲν, ὅτι διὰ

καλὸν ἀποδίδεται σ μ ι κ ρ ο υ χ ρ υ - σ ι ο υ „ Δὲν ἡδυνάμην νὰ πωλήσω ἀντὶ μεγάλης τιμῆς τὰς ἐλπίδας, δηλ. ἔτρεφον μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀναξαγόρου.

¹) Ἰσοδυναμεῖ τῷ π ἄ ν σ π ο υ - δ α ἰ ω ς, ὡς παρὰ Δημοσθέν. Πρὸς Αετινὴν § 86 Ἱ Πάνν τοῖνν σπουδῇ τις ἀπήγγειλὲ μοι περὶ τοῦ μηδενὶ δεῖν μηδὲν δίδοναι, μηδ' ἂν οἷτι οὖν πράξῃ, τοιοῦτόν τι λέγειν αὐτοὺς παρεσκευάσθαι „

²) Λέγει, ὅτι ἤθελε μάθει τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χεῖρον· διότι ὁ νοῦς δὲν ἡδύνατο ἄλλως νὰ τάξῃ τὰ ὄντα.

³) Θαυμαστή εἶναι ἡ λαμπρά, ἡ μεγάλη. Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ τῇ ἐ ο τ ε ρ ἡ θ η ν θ α υ μ α σ τ ῆ ς ἐ λ - π ῖ δ ο ς. Τὸ ἀντίθετον εἶναι ἐπ' ἐλ - π ῖ δ ο ς ὁ χ ς ε ἰ σ θ α ι. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷδε ἐξετάζει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐοβέσθη.

⁴) Κατὰ τὸν Heindorf τὸ ἀναρ-θρον κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐνάρθρου. Ἀλλ' ὁ Wyttenbach παρατήρησεν, ὅτι τὸ ἀναρθρον ἐλέγχθη μετὰ τινος χαριεντισμοῦ καὶ καταγέλωτος. Πα-ραπλήσιον εἶναι τὸ παρὰ Σοφοκλ. ἐν

Αἴαντι, 1142 Ἱ ἦδη ποτ' εἶδον ἄνδρ' ἐγὼ γλώσση θρασύν „ Πρὸς τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Μενελάου μετὰ τῆς αὐτῆς πικρίας ὁ Τεῦκρος ἐν στίχ. 1150 λέγει Ἱ ἐγὼ δὲ γ' ἄνδρ' ὀπωπα μωρίας πλέων „ Ἱ Ημεῖς ἐν τοιαύτῃ περιστάσει λέγομεν Ἱ βλέπω ἄνθρωπον.

⁵) Καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐπειράτο, ὅπως ἐξηγήσῃ τὰ τοῦ κόσμου διὰ φυσικῶν νόμων καὶ δὴ διὰ τῆς καλουμένης περιχωρήσεως. Ὁρα Ἱ Ἑλλήν. γραμμ. II, 469. Ἀριστοτέλ. Μετὰ τὰ φυσικ. I, 4 Ἱ μηχανῇ χρη-ταί τῷ νῶ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν, καὶ ὅταν ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε παρέλκει αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μάλλον αἰτιᾶται τῶν γιγνομένων ἢ νοῦν „ Παράβαλ. Πλάτ. ἐν Νόμ. XII, 967 B. Διὰ τοῦτο δικαίως ὁ Νοῦς τοῦ Ἀναξαγόρου παρεβλήθη πρὸς τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεόν τοῦ Εὐριπίδου.

⁶) Ὁ φιλόσοφος ἐξήγει τὰ τοῦ κόσμου μηχανικῶς καὶ δὲν ἔλεγε τὰ πρῶτα αἶτια, ἅπερ ἐξήτει ὁ Σωκράτης.

⁷) Ὁρα, ὅτι πρῶτον μὲν μετεχει-

ταῦτα νῦν ἐνθάδε¹ κάθημαι, ὅτι σύγκειται μου τὸ σῶμα ἐξ ὀστέων καὶ νεύρων², καὶ τὰ μὲν ὀστᾶ ἔστιν στερεὰ³ καὶ διαφυὰς ἔχει χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ νεῦρα οἷα⁴ ἐπιτείνεσθαι D καὶ ἀνίσθαι, περιαμπέχοντα τὰ ὀστᾶ μετὰ τῶν σαρκῶν καὶ δέρματος, ὃ συνέχει αὐτά· αἰωρουμένων οὖν τῶν ὀστέων ἐν ταῖς αὐτῶν ξυμβολαῖς⁵ χαλῶντα καὶ συντείνοντα τὰ νεῦρα κάμπτεσθαι που ποιεῖ⁶ οἷόν τ' εἶναι ἔμὲ νῦν τὰ μέλη, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν συγκαμφθεὶς ἐνθάδε κάθημαι καὶ αὖ⁷ περὶ τοῦ διαλέγεσθαι ὑμῶν εἰέρας τοιαύτας αἰτίας λεγοί, φωνάς τε καὶ ἄερας καὶ ἀκοάς καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα αἰτιώμενος, ἀμελήσας⁸ τὰς ὡς ἀληθῶς αἰτίας λέγειν, ὅτι, ἐπειδὴ Ἀθηναίοις E ἔδοξε βέλτιον εἶναι ἔμοῦ κατανηφίσασθαι, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἔμοι βέλτιον αὖ δέδοκται ἐνθάδε καθῆσθαι, καὶ δικαιότερον παραμένοντα ὑπέχειν τὴν δίκην, ἣν ἂν κελεύσωσιν· ἐπεὶ νῦν

ρίσθη τὸ τρίτον πρόσωπον, εἴτα δὲ τὸ πρῶτον.

¹) Ἐν τῇ φυλακῇ, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.

²) Μετεχειρίσθη μόνον ἐκεῖνα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἅπερ εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς κάθισιν.

³) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ σ τε ρ ρ ᾶ, ὅπερ θεωρεῖται μὲν Ἀττικόν, ἀλλὰ δὲν προσιμᾶται ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν. Διαφναὶ εἶναι αἱ κλειδώσεις τῶν ὀστέων, αἱ συναρμογαὶ τῶν μελῶν, οἷον τὰ γόνατα.

⁴) Δηλαδή ἔχει τοιαῦτα, ὥστε ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνίσθαι. Τὸ ἀνίσθαι σημαίνει χαλαρώνειν, ἀπλώνειν.

⁵) Συμβολή εἶναι ἡ συναρμογή, ἡ κλειδώσις. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐδήλωσε διὰ τοῦ δι α φ ν ἡ.

⁶) Ἡ οὐνιαξίς ἔχει οὐτώσι· τὰ νεῦρα ποιεῖ ἔμὲ νῦν οἷόν τ' εἶναι κάμπτεσθαι τὰ μέλη. Τὸ που λεί-

πει ἔν τοι χειρογράφος καὶ ὁ Heindorf εἰκάζει, ὅτι παρεσιήληθεν ἐκ τοῦ ἐπομένου ποιεῖ.

⁷) Τὸ αὖ κεῖται, διότι ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται ἄλλο εἶδος παραδείγματος.

⁸) Ὅρα, ὅτι παρελείφθη τὸ ἄρθρον τοῦ ν. Διότι τὸ ἀμελεῖν συντάσσεται πρὸς γενικήν. Ἡ παράλειψις τοῦ ἄρθρου συμβαίνει καὶ ἄλλαχού ὡς παρὰ Πλάτων. ἐν Ἀλκιβιάδ. I. 113 C· Ἐμάνικόν γάρ ἐν τῷ νφ ἔχεις ἐπιχείρημα ἐπιχειρεῖν, ὃ βέλτιστε, διδάσκειν ἢ οὐκ οἶσθα, ἀμελήσας μανθάνειν, καὶ παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Κύρ. παιδ. VII, 2, 17· ὅτι πρῶτον μὲν, ἔφην, ἀμελήσας ἐρωτᾶν τὸν θεόν, εἴ τι ἐδεόμεν, ἀπεπειρώμεν αὐτοῦ.

⁹) Ἐνταῦθα μὲν ἔθηκεν ἀόριστον, μετ' ὀλίγον δ' ἐνεσιῶτα (ἦν τιν' ἂν τάττη)· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν πρόκειται

τὸν κύνα¹, ὥς ἐγῶμαι, πάλαι ἂν ταῦτα τὰ νεῦρά τε καὶ τὰ δοτᾶ ἢ περὶ Μέγαρα ἢ Βοιωτοὺς² ἦν, ὑπὸ δόξης φερόμενα τοῦ 99 βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ᾧμην καὶ κάλλιον εἶναι πρὸ τοῦ φεύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν³ ὑπέχειν τῇ πόλει δίκην, ἦντιν' ἂν τάττη. 'Αλλ' αἷτια μὲν τὰ τοιαῦτα καλεῖν λίαν ἄτοπον· εἰ δέ τις λέγοι, ὅτι ἄνευ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχειν καὶ δοτᾶ καὶ νεῦρα καὶ δοῦ ἄλλα ἔχω, οὐκ ἂν οἷός τ' ἦν ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι, β ἀληθῆ ἂν λέγοι· ὥς μέντοι διὰ ταῦτα ποιῶ, ἢ ποιῶ, καὶ ταύτη⁴

περὶ τῆς ἐδικῆς περιστάσεως μετ' ὀλίγον δὲ λέγει γενικώτερον.

¹) Τὸν ὄρκον τοῦτον ποιεῖ ὁ Σωκράτης μετὰ υἱος χαριεντισμοῦ, ὥς καὶ ἐν 'Απολογ. 22, Α "Καὶ νῦν τὸν κύνα, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅπου ἰδὲ τὴν σημειώσάν μου. Καὶ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι μετὰ τῆς αὐτῆς ἐννοίας λέγομεν μὲν τὰ κ α ρ δ α μ α.

²) 'Ονομάζει τὰς δύο πόλεις ὥς ἐγγυτάτας, εἰς αἷς ἡδύνατο νὰ καταφύγῃ, ὥς δὴ καὶ λέγεται ἐν Κρίτων. 53 Β "αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγυτάτα τινα πόλεων ἔλθῃς ἢ Θήβαζε ἢ Μεγάραδε, εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέρω, πολέμιος ἤξεις, ὃ Σώκρατες τῇ τούτων πολιτείᾳ... Εἰς φυγὴν τὸν φιλόσοφον ὦθον οἱ μαθηταί, ὥς δὴ λέγεται ἐν τῷ Κρίτωνι καὶ παραδίδει ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ 'Απολογ. § 23 "τῶν ἐταίρων ἐκκλῆναι βουλευμένων αὐτόν, οὐκ ἐφείπετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκώψαι ἐδόκει, ἐρόμενος, εἴ ποῦ εἰδεῖν τι χωρίον ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ἐνθα οὐ προσβατὸν θανάτῳ...

³) 'Ο Ἀμμόνιος (ἐν σελίδ. 27) διαστέλλει τὰ ῥήματα οὕτως. "Αποδρᾶναι καὶ ἀποφεύγειν διαφέρει. Ἀποδρᾶναι μὲν γὰρ τὸ ἀναχωρεῖσάν τινα ἄδηλον εἶναι ὅπου ἐστίν·

ἀποφεύγειν δὲ μὴ δύνασθαι... 'Η διαφορὰ αὕτη εὐρηταὶ παρὰ Ξενοφῶνι. ἐν 'Αναβάσ. Ι, 4, 9 "οὔτε ἀποδεδράκασιν· οἶδα γὰρ ὅπου ἔχονται· οὔτε ἀποφεύγουσιν· ἔχω γὰρ τρεῖς, ὥστε εἶναι τὸ ἐκείνων πλοῖον... Συνήθως τὸ ἀποδιδράσκειν λέγεται ἐπὶ δούλων, ὥς ἐν Κρίτωνι 52 C "πράττεις τε ἵππερ ἂν δοῦλος φανλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας καὶ τὰς ὁμολογίας;...

⁴) 'Επειδὴ τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι τὰ αὐτὰ, ὁ Ast παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὥς πρὸς τὴν γραφὴν Τρεῖων δὲ κατὰ τὸν Heindorf καὶ τὸ π ρ ἄ τ τ ω εἰς π ρ ἄ τ τ ω ν ἐξηγεῖ *praesertim mente agens*. Τὴν γραφὴν ταύτην δέχεται καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Schanz. 'Αλλὰ τὸ τ α ὕ τ η ὑποστηρίζουσιν ὁ Bekker, ὁ Stallbaum καὶ μετ' αὐτῶν ὁ H. Schmidt. Τούτοις καὶ ἡμεῖς ἠκολονθήσαμεν, διότι τὸ ταύτ η ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπομένην φράσιν τ ῆ τ ο ὕ β ε λ τ ῖ ο τ ο ν α ἱ ρ ε ο κ ι. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος θεωρεῖ ἀνόητον τὸ νὰ διωχυρισθῇ τις, ὅτι ὁ Σωκράτης κάθηται διὰ τὰ δοτᾶ καὶ τὰ νεῦρα καὶ ὅτι πράττει

νῶ πρότιω, ἀλλ' οὐ τῇ τοῦ βελτίστου αἰρέσει, πολλή ἄν καὶ μακρὰ ζαθυμία¹ εἴῃ τοῦ λόγον. Τὸ γὰρ² μὴ διελέσθαι οἷον τ' εἶναι, ὅτι ἄλλο³ μὲν τί ἐστι τὸ αἴτιον τῷ ὄντι ἄλλο δὲ ἐκεῖνο, ἄνευ οὗ τὸ αἴτιον οὐκ ἂν ποτ' εἴῃ αἴτιον· δ⁴ δὴ μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ ὥσπερ ἐν σκοτίῃ, ἀλλοτρίῳ ὀνόματι⁵ προσχωρῶμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ⁶ προσαγορεύειν. Διὸ δὴ καὶ ὁ μὲν⁷ τις δίνην περιτιθεῖς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ⁸ μένειν δὴ

διὰ τοῦ νοῦ καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἐκάστοτε ἐκλογῆς τοῦ ἀρίστου.

¹) Ἀμέλεια, ἀφροντισία τοῦ λόγον, δηλ. ἀνοησία.

²) Αἰτιολογεῖ, διὰ τί ὁ προηγούμενος ἰσχυρισμὸς εἶναι ἀνόητος. Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς τὸ ἀπαρέμφρατον κεῖται ἀπολύτως ἐπὶ ἀναβολῆσεως καὶ ὑπονοεῖται ἡ φράσις, οὐ γελῶσι τὸ ἐστὶ; οὐ πάντες αὐτὸν ἀνδρῶς ἐστὶ; τί δοκεῖ σοι; Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Συμπος. 177 C "τὸ οὖν τοιούτων πέρι πολλὴν σπονδὴν ποιήσασθαι," Ερωτα δὲ μηδένα ποιεῖν ἀνδρῶπων τετολμηκένοι—ἀξίως ὑμνήσαι. Νομιζομεν ὅμως, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη ὑπονοήσεως διότι ἀρκεῖ νὰ λάβωμεν τὸ ἄρθρον ἀντὶ δεικτικῆς ἀντωνυμίας, ὅπερ καὶ ἀλλαγῇ συμβαίνει. Κατὰ τὴν οὐντίαξιν ταύτην σημαίνει διότι τοῦτο εἶναι νὰ μὴ δύναται τις νὰ διακρίνῃ κτλ.

³) Περί τοῦ ζητήματος τούτου πραγματεύεται ὁ Πλάτων καὶ ἐν Γοργ. 467 C καὶ ἐν Τιμ. 46 C "ταῦτ' οὖν πάντα ἔστι τῶν ξυναιτίων, οἷς θεὸς ὑπηρετοῦσι χρῆται τὴν τοῦ ἀρίστου κατὰ τὸ δυνατόν ἰδέαν ἀποτελεῖν· δοξάζεται δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων οὐ ξυναιτία, ἀλλ' αἴτια

εἶναι τῶν πάντων ψύχοντα καὶ θερμαίνοντα πηγνύντα τε καὶ διαχέοντα καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀπεργαζόμενα, .

⁴) Συντάσσεται καὶ πρὸς τὸ ψηλαφῶντες καὶ πρὸς τὸ προσαγορεύειν. Ψηλαφᾶν σημαίνει ἐρευνᾶν διὰ τῶν χειρῶν, ὡς δὴ ποιοῦσιν οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ ἐν σκοτίῃ εὐρισκόμενοι, ὡς παρ' Ἀριστοφάνει, ἐν Εἰρήν. 690 "πρὸ τοῦ μὲν οὖν ἐψηλαφῶμεν ἐν σκοτίῳ τὰ πράγματα, καὶ ἐν Ἑκκλ. 315.

⁵) Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ὀνόματι, εὐρηται δὲ καὶ ἡ γραφὴ ὀμματα, ἣν υποστηρίζει ὁ Reisch (Enarrat. Oed. Col. 142) παρατηρῶν, ὅτι ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὰ μέλη, δι' ὧν ἐν τῷ σκοτίῳ ψηλαφῶμεν. Ἀλλ' ὀρθῶς λέγει ὁ Grosse, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ ὥσπερ. Ὅπως δὲ ποιεῖ ἡ γραφὴ ἀπορρίπτεται ὑπὸ τῶν κριτικῶν.

⁶) Ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν λέγεται, ὅτι ἡ ἀντωνυμία πλεονάζει, ἀφ' οὗ προσηγήθη τὸ ὅ. Οὐχὶ δ' ἀφνωδὸς ὁ Grosse εἶπεν, ὅτι ἡ φράσις κεῖται ἀντὶ ὧς αὐτὸ τὸ αἴτιον, δηλ. ὥστε ἦτο αὐτὸ τὸ αἴτιον. ἐν ᾧ δὲν εἶναι.

⁷) Ἐννοεῖ τὸν Ἑμπεδοκλέα, ὡς

ποιεῖ τὴν γῆν, ὁ δὲ ¹ ὥσπερ καρδόπῳ ² πλατεῖα βάθρον τὸν αἶρα ὑπερέιδει· τὴν δὲ τοῦ ὥς οἶόν τε βέλτιστα αὐτὰ ³ τεθῆναι ὁ δύναμιν οὕτω νῦν κείσθαι, ταύτην οὔτε ζητοῦσιν οὔτε τινα οἶονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν, ἀλλὰ ἡγοῦνται τούτου ⁴ Ἀτλαντα ἂν ποτε ἰσχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον καὶ μᾶλλον ἅπαντα ⁵

γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους *Περὶ οὐραν.* II, 13 ¹ Οἱ δέ, ὥς περ Ἐμπεδοκλῆς, τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν κύκλῳ περιθέουσιν καὶ θάιτον φερομένην τὴν τῆς γῆς φορὰν κωλύειν, καθάπερ τὸ ἐν τοῖς κνάθοις ὕδωρ. Καὶ γὰρ τοῦτο κύκλῳ τοῦ κυάθου φερομένου πολλάκις κάτω τοῦ χαλκοῦ γιγνόμενον ὁμῶς οὐ φέρεται, κάτω πεφνκὸς φέρεσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν „ Κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα λοιπὸν ἡ γῆ δὲν καταπίπτει ἕνεκα τοῦ σιτρεφογυρίσματος τοῦ αἵρος.

²) Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος, ὅστις δηλοῖ τὸ αἴτιον, ἀνήκει τῇ δίνῃ. Διότι καὶ τὸ δινεῖσθαι δέχεται τοιοῦτον προσδιορισμόν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἐν τῷ Πολιτικ. 291 C ³ καὶ μετὰ μοναρχίαν εἴποι τις ἂν, οἶμαι, τὴν ὑπὸ τῶν ὀλίγων δυναστείαν „

⁴) Τὴν θεωρίαν ταύτην εἶχεν ὁ Ἀναξίμενης, ὥς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Εὐσεβίου *Εὐαγγ. Προπαρ.* I, 8 ⁵ „κυλουμένου δὲ τοῦ αἵρος πρότην γεγενῆσθαι λέγει τὴν γῆν, πλατεῖαν μάλα· διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐποχεῖσθαι τῷ αἵρῳ „

⁶) Κάρδοπος εἶναι τὸ σκαφίδιον. Ὡς τοῦτο πλατὺ ὄν δὲν βυθίζεται ἐν τῷ ὕδατι, οὕτω καὶ ἡ γῆ διὰ τὸ πλάτος ἐπιπλέει τοῦ αἵρος. Ὁ Ἀναξίμενης λοιπὸν κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ θέτει ὑποστήριγμα εἰς τὴν γῆν

ὥς εἰς πλατὺ σκαφίδιον. Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωκράτης λέγει μετὰ τινος περιφρονήσεως περὶ τῶν μηχανικῶν ἐξηγήσεων τοῦ κόσμου.

⁷) Δηλαδή ἡ γῆ, ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ αἶρ. Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· τὴν δὲ δύναμιν τοῦ οὕτω νῦν αὐτὰ κείσθαι, ὥς οἶόν τε βέλτιστα τεθῆναι.

⁸) Εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως τοῦ ἐπομένου παραθετικοῦ. Κατὰ τὸν μῦθον ὁ Ἀτλας ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης, ὅστις ἐστήριξε τὸν οὐρανόν, Ἀριστοτέλ. *Περὶ οὐραν.* II, 1 ⁹ Διόπερ οὔτε κατὰ τὸν τῶν παλαιῶν μῦθον ὑποληπτέον ἔχειν, οἱ φασιν Ἀτλαντὸς τινος ἀνὴρ (ἢ οὐρανῷ) προσδεῖσθαι τὴν σωτηρίαν „ Παράβαλλ. καὶ Φιλόστρατ. ἐν *Εἰκόσ.* II, 20 ἐν σελίδ. 843· καὶ Βιργιλ. ἐν *Αἰνείād.* VIII, 136. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον IV, 184 ὁ Ἀτλας εἶναι ὄρος ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου οὐρος τῷ οὐνομά ἐστι Ἀτλας· ἐστὶ δὲ στεῖνόν καὶ κυκλωτέρες πάντη, ὑψηλὸν δὲ οὕτω δὴ ἡ λέγεται καὶ τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. Τοῦτον κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι „

¹⁰) Νομίζομεν, ὅτι τοῦτο λέγει μετὰ τινος εἰρωνείας Διότι κατὰ τὸν Σω-

συνέχοντα ἐξευρεῖν, καὶ ὥς ἀληθῶς ¹ τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον ² ξυν-
δεῖν καὶ συνέχειν οὐδὲν οἴονται. Ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης
αἰτίας, ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μαθητὴς ὁτιοῦν ἡδιστ' ἂν γενοίμην·
ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐστερήθην καὶ οὗτ' αὐτὸς εὗρεῖν οὔτε παρ'
ἄλλου μαθεῖν οἷός τε ἐγενόμην, τὸν δεύτερον πλοῦν ³ ἐπὶ τὴν
D τῆς αἰτίας ζήτησιν ἢ πεπραγμάτευμαι ⁴, βούλει σοι, ἔφη, ἐπί-
δειξιν ποιήσωμαι ⁵, ὦ Κέβης; Ὑπερφνωδὲς μὲν οὖν, ἔφη, ὥς
βούλομαι.

XLVIII. Ἐδοξε τοίνυν ⁶ μοι, ἡ δ' ὅς, μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ

κράτη ὁ Ἀτλας δὲν ἠδύνατο ἅ-
παντα τὰ συνέχει.

¹) Ὁ Heindorf προσκρούσας εἰς
τὸ χωρίον εἰκάζει, ὅτι δύναται τὰ
μεταβληθῇ ὥδι· τὸ δ' ὡς ἀλη-
θῶς δέον ταῦτα καὶ ξυνέ-
χον, τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον, ξυνδεῖν
καὶ ξυνέχειν οὐδὲν οἴονται. Ἡ εἰκα-
σία ὅμως δὲν εὗρεν ὁπαδούς.

²) Δέον ἐνταῦθα σημαίνει τὸ
οκόπιμον. Κατὰ τὸν Σωκράτη τὸν
κόσμον συνέχουσιν οὐχὶ μηχανικὰ
αἶτια, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οκό-
πιμον.

³) Ἡ παροιμία αὕτη ἦτο ἐν χρή-
σει ἐπὶ τῶν ἐπιχειρούντων δεύτερον
πλοῦν ἀσφαλέστερον, ἅφ' οὗ ἀπέ-
τυχον κατὰ τὸν πρῶτον, ὥς λέγει ὁ
Σχολιαστὴς· Ἡ Παροιμία, δεύτερος
πλοῦς, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς τι πρα-
τόντων, παρ' ὅσων οἱ διαμαρτόντες
κατὰ τὸν πρότερον πλοῦν ἀσφαλῶς
παρασκευάζονται τὸν δεύτερον. Ἐ-
μνήσθη δὲ ταύτης καὶ Ἀριστοτέ-
λης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἠθικῶν καὶ
Μένανδρος Κεκυρφάλῳ καὶ Πλο-
κίῳ καὶ Θεοφορομένην, καὶ ὁ Εὐ-

στάθ. ἐν Ὀδυσσ. β ἐν σελίδ. 1453

“δεύτερος πλοῦς λέγεται. ὅτε ἀπο-
τυχὼν τις οὐρίου κόπαις πλήη κατὰ
Πανσανίαν, „ Εὐρηται δ' ἡ παροι-
μία καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν Πολιτικ. 300
C “ Διὰ ταῦτα δὴ τοῖς περὶ ὁτιοῦν
νόμους καὶ συγγραμματα τιθεμένοις
δεύτερος πλοῦς τὰ παρὰ ταῦτα, „
Παράβαλλ. καὶ Φίληβ. 19 C Προσ-
ηκόντως δ' ὁ Πλάτων παρέβαλε τὴν
πλήρη ἐλπίδων πρῶτην ζήτησιν πρὸς
τὸν πρῶτον πλοῦν, ὅστις γίνεται δι'
ἰστίων.

⁴) Σύνταξον οὕτωσί· βούλει σοι
ἐπιδείξιν ποιήσωμαι ἢ πεπραγμά-
τευμαι τὸν δεύτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν
τῆς αἰτίας ζήτησιν; Τὸ ἢ δηλοῖ τίνι
τρόπῳ.

⁵) Κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐπιδείξωμαι.
Ἐπιδείξεις ἐποιοῦν οἱ σοφισταί, ὁ
δὲ Σωκράτης λέγει καὶ περὶ ἐαυτοῦ
μετὰ τινος εἰρωνείας, ὅτι θέλει ποιή-
σει ἐπιδείξιν.

⁶) Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὑπάρ-
χει τὸ προοίμιον τῆς ἰδεολογίας τοῦ
Πλάτωνος. Λέγομεν τοῦ Πλάτωνος,
διότι ὁ Σωκράτης ἡγνῶει τὰς ἰδέας.

ἀπείρηκα τὰ ὄντα¹ σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι, μὴ πάθοιμι, ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι² διαφθείρονται γάρ πον ἔνοι τὰ ὄμματα, ἐὰν μὴ ἐν ὕδατι ἢ τιμ τοιοῦτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐγὼ διενεθήην, καὶ³ ἔδεια, μὴ παντάπασιν τὴν ψυχὴν τυφλω- E
θειν βλέπων πρὸς τὰ πράγματα⁴ τοῖς ὄμμασι καὶ ἐκάστη τῶν αἰσθησέων ἐπιχειρῶν ἅπτεσθαι αὐτῶν. Ἐδοξε δὴ μοι χρῆναι εἰς τοὺς λόγους⁵ καταφυγόντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν⁶. Ἴσως μὲν οὖν ᾧ εἰκάζω τρόπον τινὰ οὐκ ἔοι- 100
κεν⁷. οὐ γάρ⁸ πᾶν συγχωρῶ τὸν ἐν τοῖς λόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις· ἀλλ' οὖν δὴ ταύτῃ⁹ γε ὥρμησα καὶ ὑποθέμενος ἐκάστοτε λόγον, ὅν ἂν κρίνω ἐρρωμενέστατον εἶναι, ἃ μὲν ἄν μοι δοκῇ τούτῳ¹⁰

¹) "Ὅντα ἐνταῦθα εἶναι τὰ πράγματα, τὰ εἰδωλὰ τῶν ἰδεῶν, ὥς γίνεταί δῆλον ἐκ τῶν ἐπομένων. Περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ ἡλίου παρατηρήσεως ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Κικέρων ἐν *Tusc.* I, 30, 73.

²) "Ἐν τισι χειρογράφοις μετὰ τὴν λέξιν σκοπούμενοι φέρεται τὸ π ἄ σ χ ο υ σ ι ν, ὅπερ ἔδέχοντο οἱ ἀρχαιοτέροι ἐκδόται, ἀλλ' ἐξηλείψεν ὁ Bekker.

³) Ἀντὶ προσθετικῆς περιεμένου-
μεν αἰτιολογικὴν πρότασιν.

⁴) Ταῦτα πρὸ ὀλίγου ὠνόμασεν ὄντα.

⁵) Λόγοι ἐνταῦθα εἶναι αἱ ἰδέαι.

⁶) Μοὶ ἐφάνη εὐλογον ἐν ταῖς ἰδέαις νὰ ἐξετάζω τὴν φύσιν τῶν ὄντων.

⁷) Ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι τὸ ἐν τοῖς λόγοις σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα. Τὸ νὰ ἐξετάζω τὰ

πράγματα διὰ τῶν ἰδεῶν ἴσως δὲν ὁμοιάζει κατὰ τινὰ τρόπον μὲ ἐκείνο, πρὸς τὸ ὅποιον παρομοιάζω.

⁸) Διὰ τῆς προτάσεως ταύτης ὁ Πλάτων αἰτιολογεῖ, διὰ τί ἡ προηγούμενη αἰτιολογία δὲν εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβής. Λιότι δὲν συμφωνῶ, ὅτι ὁ ἐξετάζων τὰ ὄντα ἐν ταῖς ἰδέαις ἐξετάζει αὐτὰ ἐν εἰκόνι περισσότερον παρὰ ὁ ἐξετάζων τὰ ὄντα ἐν τοῖς ἔργοις. Καθ' ἡμᾶς λέγει τοῦτο ὁ Πλάτων, διότι οὐχὶ τὰς ἰδέας, ἀλλὰ τὰ ἔργα θεωρεῖ ὡς εἰκόνας. Οὕτω διὰ τῆς προτάσεως ταύτης οἰονεῖ ἐπιδιορθοῦ τὴν προηγούμενην παραβολήν.

⁹) Ἀηλοῖ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ Πλάτων ὥρμησεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἰδεῶν.

¹⁰) Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ ἀσυμφωνία πρὸς τὰς ἰδέας εἶναι τεκμήριον τῆς ἀνυπαρξίας.

συμφωνεῖν, τίθημι¹ ὡς ἀληθῆ ὄντα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὑπάντων², ἃ δ' ἂν μὴ, ὡς οὐκ ἀληθῆ. Βούλομαι δέ σοι σαφέστερον εἰπεῖν, ἃ λέγω· οἶμαι γάρ σε νῦν οὐ μανθάνειν³. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κέβης, οὐ σφόδρα.

B XLIX. 'Αλλ', ἡ δ' ὅς, ὧδε λέγω⁴, οὐδὲν καινόν, ἀλλ' ἅπερ αἰεὶ καὶ⁵ ἄλλοτε καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι λόγῳ⁶ οὐδὲν πέπνυμαι λέγων. Ἐρχομαι γάρ δὴ ἐπιχειρῶν σοι ἐπιδείξασθαι⁷ τῆς αἰτίας τὸ εἶδος, ὃ πεπραγματεύμαι, καὶ εἰμι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ πολυθρόνητα καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων ὑποθέμενος εἶναι τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὐτὸ⁸ καὶ ἀγαθὸν καὶ μέγα καὶ τᾶλλα πάντα· ἃ εἴ μοι δίδως τε καὶ συγχωρεῖς εἶναι ταῦτα⁹, ἐλπίζω σοι ἐκ τούτων τὴν αἰτίαν ἐπιδείξειν καὶ ἀνευρῆσειν, ὡς C ἀθάνατον ἢ ψυχὴν. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Κέβης, ὡς διδόντος σοι οὐκ ἂν φθάνοις¹⁰ περαιίνων. Σκόπει δὴ, ἔφη, τὰ ἐξῆς ἐκείνοις¹¹,

¹) Θεωρῶ, νομίζω, ὅτι εἶναι ἀληθῆ.

²) Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην ἔν τισι χειρογράφοις φέρεται καὶ ἡ φράσις τῶν ὄντων, ἣν παραλαμβάνει ὁ Schanz.

³) Ἐπειδὴ ὁ Πλάτων εἶπε γενικῶς, ἐγένετό πως δύσλητος καὶ ἐπιθυμῆ, ὅπως κατασιῇ σαφέστερος.

⁴) Ἐνταῦθα σημαίνει ἐν νῶ, ὡς ἐν Ἀλκιβιάδ. I, 107 C "Τῶν περὶ ναυπηγίας λέγεις, ὁποίας χρὴ αὐτοὺς τὰς ναῦς ναυπηγεῖσθαι, . . . Τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι σπουδαιότατον, διότι ἐν τούτῳ ὁ Πλάτων ἀναπτύσσει τὴν ἰδεολογίαν αὐτοῦ.

⁵) Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο αἰετς, ἀλλὰ δικαίως προτιμᾶται τὸ αἰεὶ καί, ὅπερ φέρεται ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις.

⁶) Περὶ ἰδεῶν ἐπραγματεύθη ἐν κεφαλαιῷ XIX, εἰς ὃ ἐνταῦθα πα-

ραπέμπει.

⁷) Τὸ ἐπιχειρῶν ἐπιδείξασθαι αἰσιοδυναμεῖ τῷ ἐπιδείξόμενος.

⁸) Ἐννοεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ.

⁹) Καὶ συμφωνεῖς, ὅτι ὑπάρχουσι ταῦτα, δηλ. αἱ ἰδέαι. Ὁ Πλάτων ἔχει συνείδησιν, ὅτι ἡ ὅλη ἀπόδειξις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἰδεολογίας. Ὁ τὰς ἰδέας μὴ δεχόμενος αἶρει τὴν βάσιν τῆς ἀποδείξεως. Ὅρα εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 73.

¹⁰) Στοχαζόμενος, ὅτι παραχωρῶ, ὅτι ὑπάρχουσιν αἱ ἰδέαι, μὴ βραδύνης τὰ ἐκτελέσεως. Ἡ φράσις αὐτὴ εἶναι συνήθης, ὡς παρ' Ἀριστοφάν. ἐν Πλουτ. 485 "Οὐκ ἂν φθάνοιτε τοῦτο πράττοντες, καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. III, 11, 1 "Καὶ ὁ διηγηράμενος, Οὐκ ἂν φθάνοι", ἔφη, ἀκολουθοῦντες; . . .

¹¹) Ἰσοδυναμεῖ τῇ, τὰ ἐχόμενα

ἔάν σοι ξυνδοκῇ ὥσπερ¹ ἔμοί. Φαίνεται γάρ μοι, εἴ τί ἐστιν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν, οὐδὲ δι' ἐν² ἄλλο καλὸν εἶναι ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ· καὶ πάντα δὴ οὕτως λέγω. Τῇ τοιαύτῃ αἰτίᾳ συγχωρεῖς;³ Συγχωρῶ, ἔφη. Οὐ τοίνυν, ἢ δ' ὅς, ἔτι μανθάνω οὐδὲ δύναμαι τὰς ἄλλας αἰτίας τὰς σοφὰς⁴ ταύτας γινώσκειν· ἀλλ' ἔάν τις μοι λέγῃ, διότι καλὸν ἐστὶν ὁτιοῦν, ἢ χρῶμα εὐανθὲς ἔχον⁵ ἢ σχῆμα ἢ ἄλλο ὁτιοῦν⁶ τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἄλλα χαίρειν ἔω, ταράττομαι⁷ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι, τοῦτο δὲ ἀπλῶς καὶ ἀτέχνως⁸ καὶ ἴσως εὐήθως ἔχω⁹ παρ' ἔμμαντῶ, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ

ἐκείνων. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲν ἀρκεῖ μόνῃ ἢ ὑπαρξίς τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμολογία ἄλλον ζητήματος, ὅπερ συνέχεται.

1) Τὸ ἐπίρρημα κεῖται ἀντὶ ἀντινομίας, δηλ. ἃ περ ἔμοί, ὡς παρὰ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίᾳ, ἐπὶ Κολων. 1124· καὶ σοὶ θεοὶ πόροιεν, ὡς ἐγὼ θέλω, αὐτῶ τε καὶ γῇ τῇδε.

2) Δὲν διαφέρει τοῦ, δι' οὗ δ' ἐν ἄλλο. Κατὰ τὸν Πλάτωνα τὸ καλὸν εἶναι καλὸν μόνον διότι μετέχει τῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ.

3) Τὸ συγχωρεῖν συνετάχθη πρὸς δοτικὴν, ὡς καὶ τὸ ὁμολογεῖν ἐν Πολιτ. VI, 490 D· πᾶς μὲν ἀναγκασθήσεται ὁμολογεῖν οἷς λέγομεν, καὶ Ἀποσ. Κατὰ Ἐρατοσθέν. 31· ἐγὼ δὲ τῷ μὲν ἐκείνου τιμήματι οὐ συνεχώρουν.

4) Μετ' εἰρωνείας λέγει περὶ τῶν φυσικῶν ἐξηγήσεων.

5) Ἐπεξηγεῖ τὸ διότι. Μόνον τὸ χρῶμα ἢ τὸ σχῆμα καθ' ἑαυτὸ δὲν δύναται γὰρ ἐξηγήσῃ τὸ κάλλος. Ἐξηγεῖ δὲ τις τοῦτο, ἂν ἀποδείξῃ, ὅτι τοῦτο τὸ χρῶμα ἢ τοῦτο τὸ σχῆμα

ἀπατεῖ ἢ ἰδέα διὰ τι ἀντικείμενον. Ἄρα τὸ ὃν μετέχει τῆς ἰδέας, ὡς ἐξηγεῖ ὁ A. Schmidl Παράβαλλ. καὶ Hegel, Aesthetik. Th II. 410—412.

6) Πλὴν τοῦ χρώματος καὶ τοῦ σχήματος καὶ ἄλλα ἀποτελοῦσι τὸ κάλλος κατὰ τοὺς φυσικοὺς ἐξηγητάς, ὡς γίνεται δηλὸν ἐν Γοργ. 465 B· ἢ κομμωτικῇ, κακοῦργός τε οὖσα καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννὴς καὶ ἀνελεύθερος, σχήμασι καὶ χρώμασι καὶ λειότητι καὶ ἐσθῆσιν ἀπατώσα.

7) Ἐνταῦθα σημαίνει φέρομαι, ἀπορῶ, ὡς ἐν Μένων. 96 B· τοὺς οὖν οὕτω τεταραγμένους περὶ διοντοῦν φαίης ἂν σὺ κενρίως διδασκάλους εἶναι;.

8) Ἀηλοῖ ἄνευ τέχνης, ὡς λέγει ὁ Ἀρποκρατίων· Ἐτεχνῶς περισπωμένως μὲν ἀντὶ τοῦ σαφῶς ἢ βεβαίως ἢ ἀσφαλῶς ἢ φανερώς παροξυνόντως δὲ ἀντὶ τοῦ ἀμελῶς καὶ ἄνευ τέχνης.

9) Τὸ ἔχειν κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ γινώσκειν, ὡς ἐν 71 A· ἴκανῶς οὖν, ἔφη, ἔχομεν τοῦτο.

καλὸν ἢ ἡ ἐκείνου¹ τοῦ καλοῦ εἶτε παρουσία² εἶτε κοινωνία, [εἶτε]³ ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο δυσχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ⁴ πάντα τὰ καλὰ γίνεταί καλὰ. Τοῦτο γὰρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέςτατον εἶναι καὶ⁵ ἐμαντῶ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ, καὶ τούτου⁶ ἐχόμενος ἡγοῦμαι οὐκ
 Ε ἂν ποτε πεσεῖν, ἀλλ' ἀσφαλές εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὀφροῦν ἄλλῳ ἀποκρίνασθαι, ὅτι τῷ καλῷ τὰ καλὰ καλὰ. "Ὡ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ; Δοκεῖ. Καὶ μεγέθει ἄρα τὰ μεγάλα μεγάλα καὶ τὰ μείζω μείζω, καὶ σμικρότητι τὰ ἐλάττω ἐλάττω; Ναί. Οὐδὲ σὺ ἄρ' ἂν ἀποδέχοιο, εἴ τίς τινα φαίῃ ἕτερον ἑτέρου τῇ κεφαλῇ⁷

¹) Δηλαδή τῆς ιδέας τοῦ καλοῦ.

²) Ὁ Πλάτων δὲν λύει τὸ ζήτημα, ἐν τίνι σχέσει εὐρίσκονται αἱ ιδέαι πρὸς τὰ αἰσθητά, δηλ. ἂν ᾖναι ἀληθῆς παρουσία ἢ κοινωνία, ἢ οἰαδήποτε ἄλλη συγγένεια. Καὶ ἐν Παρμενίδ. 133 D λέγει "τὰ παρ' ἡμῖν εἶτε ὁμοιώματα εἶτε ὅπῃ δὴ τις αὐτὰ τίθεται...

³) Ἐν τοῖς πρώτοις ὁ Heindorf παρετήρησεν, ὅτι τὸ χωρίον νοσεῖ καὶ νομίζει, ὅτι ἐξέπεσε λέξις τις, ἴσως ξυγγένεια κατὰ τὸν Creuzer. Ἀλλ' ὁ Daehne καὶ ὁ Ueberweg ἐξαλείφουσι τὸ εἶτε, ὅπερ καὶ ἄλλοι θέτουσιν ἐν ἀγκύλαις. Καὶ ὁ K. Hermann τὴν ἐξάλειψιν ταύτην προτιμᾷ ἀντὶ τῶν πολλῶν διορθώσεων τῶν γενομένων περὶ τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς προτάσεως· διότι ἄλλοι μὲν γράφουσι προσγενομένον, ἄλλοι δὲ προσγενομένου καὶ δὴ ὁ Wyttenbach εἰκάσε προσαγορευομένην. Ἄν τις δεχθῇ τὴν εἰκασίαν ταύτην, ἥ τις εὐφυῶς ἐγένετο, ὁ Σωκράτης δὲν

προσθέτει τρίτον ὁρισμόν, ἀλλ' ἐκδηλοῖ μόνον ἀδιαφορίαν ὡς πρὸς τοὺς δύο ἡγουμένους.

⁴) Ἰσοδυναμεῖ τῇ φράσει διὰ τὸ καλόν, ὡς μετ' ὀλίγον τὸ μέγεθος—διὰ τὸ μέγεθος. Ὁ Σωκράτης δὲν ἐπιθυμεῖ, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν λεπτομέρειαν, ἀλλὰ θεωρεῖ ἱκανὸν διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ καλὸν διὰ τὴν ιδέαν τοῦ καλοῦ γίνεται καλόν.

⁵) Ὁ σύνδεσμος ἐτέθη χάριν τοῦ ἐπομένου· τοῦτο φαίνεται μοι. ὅτι εἶναι ἀσφαλέςτατον καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν μου καὶ εἰς ἄλλον γὰρ ἀποκριθῶ.

⁶) Δηλαδή τοῦ ἀσφαλεστάτου. Προσηκόντως μετεχειρίσθη καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὸ πεσεῖν, διότι σφάλλομαι δηλοῖ σαλεύω γὰρ πέσω.

⁷) Εἶναι βραχυλογία ἀντὶ διὰ τὸ τῇ κεφαλῇ ὑπερέχειν, ὡς μετ' ὀλίγον κεῖται τὸ ἡμίσει ἀντὶ τοῦ διὰ τῷ ἡμίσει αὐτοῦ ὑπερέχειν. Ἡ φράσις δηλοῖ ἂν τις ἤθελεν εἰπεῖ, ὅτι ὁ εἰς εἶναι μεγαλείτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, διότι ὑπερέχει κατὰ τὴν κεφαλὴν.

μείζω εἶναι, καὶ τὸν ἐλάττω τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐλάττω, ἀλλὰ δια-
μαρτύροιο ¹ ἄν, οὗτι σὺ μὲν οὐδὲν ἄλλο λέγεις ἢ οὗτι τὸ μὲν 101
μείζον πᾶν ἕτερον ἑτέρου οὐδενὶ ἄλλῳ μείζον ἐστίν ἢ μεγέ-
θει καὶ διὰ τοῦτο μείζον, διὰ τὸ μέγεθος ², τὸ δὲ ἔλαττον οὐ-
δενὶ ἄλλῳ ἔλαττον ἢ σμικρότητι καὶ διὰ τοῦτο ἔλαττον, διὰ
τὴν σμικρότητα, φοβούμενος ³, οἶμαι, μή τις σοι ἐναντίος λό-
γος ⁴ ἀπαντήσῃ, ἐὰν τῇ κεφαλῇ μείζονά τινα φῆς εἶναι καὶ
ἐλάττω, πρῶτον μὲν τῷ αὐτῷ ⁵ τὸ μείζον μείζον εἶναι καὶ τὸ
ἔλαττον ἔλαττον, ἔπειτα τῇ κεφαλῇ σμικρῷ οὐσῃ ⁶ τὸν μείζω B
μείζω εἶναι, καὶ τοῦτο δὴ τέρας ⁷ εἶναι, τῷ σμικρῷ τινι μέγαν

¹) Τοῦτο ὀφείλει νὰ πράξῃ ὁ Κέ-
βης, ἀφ' οὗ ὡμολόγησεν, οὗτι τὰ αἰ-
σθητὰ εἶναι τοιαῦτα ἐκ τῶν ἰδεῶν.

²) Μέγεθος εἶναι ἡ ἰδέα.

³) Αἰτιολογεῖ τὸ διαμαρτύ-
ροιο ἄν.

⁴) Προσωποποιεῖ τὸν λόγον, ὥς
δεικνύει τὸ ῥῆμα ἀπαντᾶν.

⁵) Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας δὲν δύ-
ναιτο ὁ εἰς νὰ ᾔῃαι μεγαλύτερος καὶ
ὁ ἄλλος μικρότερος. Διότι τοῦτο, ὥς
παρατηρεῖ ὁ H. Schmidt (II, 32),
ἀντίκειται εἰς τὴν λογικὴν ἀλήθειαν,
οὗτι ἡ αὐτὴ αἰτία δὲν δύναται νὰ πα-
ραγάγῃ δύο ἀντιθέτους ἐνεργείας.
"Αἶμα εἶναι ἡμαρτημένη ἡ ἐξήγησις,
οὗτι ὁ μέγας εἶναι μέγας, διότι ὑπερ-
ἔχει κατὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ ὁ μι-
κρός εἶναι μικρός, πάλιν διὰ τὴν
αὐτὴν αἰτίαν. "Οὗτι δ' ἡ παρατήρησις
τοῦ Πλάτωνος εἶναι ὀρθή, γίνεταί
δηλον καὶ ἐξ ἄλλου παραδείγματος,
ὅπερ φέρει ὁ H. Schmidt. Ἐὰν
ὀνομάζω ῥάβδον τινὰ μεγαλειέραν
ἄλλης, ἡ αἰτία δὲν κείται ἐν τῇ ἁκρῇ
ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν οἰκωδῇ ποτε ἄλλῳ

μέρει, ἀλλ' ἐν τῇ διαφόρῳ οἰκᾷ,
ἢν ἡ μία ῥάβδος ἔχει πρὸς τὴν ἰδέαν
τοῦ μεγέθους ἢ ἡ ἄλλη, δηλ. οὗτι ἔ-
χει μείζονα μετοχὴν ἐν τῇ εἰρημένῃ
ιδέᾳ ἢ ἡ ἄλλη.

⁶) Τὸ μικρὸν δὲν δύναται νὰ πα-
ραγάγῃ μέγα· διότι ἀντίκειται εἰς
τὴν λογικὴν ἀλήθειαν, οὗτι αἰτία τις
δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ ἐνεργείαν,
ἣτις ἀντίκειται πρὸς τὴν φύσιν αὐ-
τῆς. Ἐκ μικροῦ οὐδὲν παράγεται
μὲν μέγα φυτόν, τοῦτο ὅμως συμ-
βαίνει οὐχὶ διότι τὸ σπέρμα εἶναι
μικρόν, ἀλλὰ διότι φέρει τὸν ὅλον
ὀργανισμὸν ὑποτετυπωμένον ἐν σμι-
κρῷ.

⁷) Τέρας ὀνομάζεται παρὰ τοῖς
διαλεκτικοῖς τὸ ἀδύνατον, τὸ ἄτοπον,
τὸ παράδοξον, ὥς ἐν Παρμενίδ ¹²⁹
B "εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ θμῶια τις
ἀπέφαιεν ἀνόμοια γινόμενα ἢ τὰ
ἀνόμοια, ὅμοια, τέρας ἄν, οἶμαι, ἦν,,.
Τὸ δ' ἐπόμενον ἀπαρέμφατον ἐξα-
τάται ἐκ τοῦ φ ο β ο υ μ ε ν ο ς, ὅπερ
ἐνταῦθα περιέχει σημασίαν δοξασι-
κοῦ ῥήματος.

τινὰ εἶναι. "Η οὐκ ἂν φοβοῖτο ταῦτα; Καὶ ὁ Κέβης γελάσας ¹ ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἢ δ' ὅς, τὰ δέκα τῶν ὀκτώ δυοῖν ² πλείω εἶναι, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὑπερβάλλειν, φοβοῖτο ἂν λέγειν, ἀλλὰ μὴ ³ πλήθει καὶ διὰ τὸ πλήθος; Καὶ τὸ δίτηχυ τοῦ πηχυαίου ἡμίσει μειζον εἶναι, ἀλλ' οὐ μεγέθει; "Ο αὐτὸς ⁴ γάρ που φόβος. Πάνυ γε, ἔφη. Τί δέ; "Ενὶ ἐνὸς προστεθέντος τὴν προσθεσιν αἰτίαν εἶναι ⁵ τοῦ δύο γενέσθαι ἢ διασχιθέντος ⁶ C τὴν σχίσιν οὐκ εὐλαβοῖτο ἂν λέγειν, καὶ μέγα ἂν βοῶνς ⁷, οὐ οὐκ οἶσθα ἄλλως πως ἕκαστον γιγνόμενον ἢ ⁸ μετασχὸν τῆς ἰδίας οὐδίας ἑκάστου, οὐ ἂν μετάσχη, καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι ἀλλ' ἢ τὴν τῆς δυάδος μετάσχεσιν, καὶ δεῖν ⁹ τούτου μετασχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος, ὃ ἂν μέλλῃ ἐν ἔσεσθαι, τὰς δὲ σχίσεις ταύτας ¹⁰ καὶ προσθέσεις καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας κομψείας ¹¹

¹) Ἐγένετο ζήτημα, διὰ τί γελάσας ὁ Κέβης καὶ δὴ κατὰ μὲν τὸν *Kühn-hardt* ὁ γελάσας ἐν τῇ ἀντιρρήσει τοῦ λόγου ἀνευρίσκει διαλεκτικὸν μηχανήμα, κατὰ δὲ τὸν *H. Schmidt* ἐν τῇ ἀποτίμῃ συνδεδεμένη μετὰ τοῦ τρόπου τοῦ Σωκράτους κεῖται ἡ αἰτία τοῦ γέλωτος. Ἡ δευτέρα αὐτῇ ἐξηγήσεις ἀναντιρρήτως εἶναι ἡ μόνη ὀρθή.

²) Καὶ ἡ δοτικὴ αὐτῇ δηλοῖ τὴν αἰτίαν, ὡς τὸ κεφαλῇ.

³) "Ορα ὅτι ἔθηκε τὸ μὴ μετὰ λεκτικὸν ἔρημα, ὡς ἐν *Πρωτ.* 319 B.

⁴) Δηλαδή τῷ ἄρτι εἰρημένῳ.

⁵) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπομένου λέγειν.

⁶) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται τὸ ὑποκείμενον ἐν ὅς. Καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ αἰτιατικῇ ἐννοεῖται ἡ φράσις αἰτίαν εἶναι τοῦ δύο γένεσθαι.

⁷) Τὸ μέγα β ο α ν λέγεται πρὸς δήλωσιν τῆς βεβαιότητος τοῦ λόγοντος, ὡς παρὰ *Πλουτάρχ.* *Περὶ στωϊκ.* II, 1038 D "ὁ δὲ ἐκ τῆς στοᾶς βοῶν μέγα καὶ κεκραγώς, ἐγὼ μόνος εἰμὶ βασιλεὺς, καὶ ἐν *σελίδ.* 1169 D "μέγα βοῶντες, ὡς ἐν ἔστιν ἀγαθόν,.

⁸) Εἶναι διαφορικὸν τεθὲν διὰ τὸ ἄλλο.

⁹) "Ορα, ὅτι ἔθηκεν ἀπαρέμφατον ἀντὶ ὀρθῆς ἐγκλίσεως μετὰ τοῦ ὅτι, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὑρομεν. Ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τοῦ β ο ὥ η ς. Ἡ ἐπομένη δεικτικὴ ἀντωνυμία δηλοῖ τὴν δυάδα.

¹⁰) Καὶ τὴν ἀντωνυμίαν καὶ τοὺς πληθυντικούς ἀριθμούς, ὡς φαίνεται μετεχειρίσθη πρὸς περιφρόνησιν.

¹¹) "Ο "Ηούχιος ἐξηγεῖ "Ποικίλας λαλίας καὶ πανουργίας, ., Φαίνεται δ', ὅτι ὁ Πλάτων ἐννοεῖ σοφίσματα,

εἴρης ἢν χαίρειν παρὲς ἀποκρίνασθαι τοῖς ἑαυτοῦ¹ σοφωτέ-
ροις· οὐ δὲ δεδιώς ἢν τὸ λεγόμενον² τὴν ἑαυτοῦ σκιάν καὶ τὴν D
ἀπειρίαν³, ἐχόμενος ἐκείνου τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὑποθέσεως⁴,
οὕτως ἀποκρίναιο ἢν; Εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχοιτο⁵,
χαίρειν εἴρης ἢν καὶ οὐκ ἀποκρίναιο, ἕως ἢν τὰ ἀπ' ἐκείνης

ἄπερ ἔχουσιν ἐξωτερικὴν τινα πιθα-
νότητα, ἀλλὰ στεροῦνται ἐσωτερικῆς
ἀποδεικτικῆς δυνάμεως. Παραπλή-
σιον λέγει ὁ Ζήθος παρὰ Πλάτωνι
ἐν *Forc.* 486 C· ἄλλοις τὰ κομρὰ
ταῦτ' ἀφρεῖς σοφίσματα, ἐξ ὧν κε-
νοῖσιν ἐγκαισικῆς δόμοις,...

¹) Καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ
ᾠρᾶσει τὴν ἑαυτοῦ σκιά· με-
τεχειρίσθη τρίτον πρόσωπον τῆς
αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας ἀντὶ τοῦ
δευτέρου, ὡς ἐν 78 B ἀντὶ τοῦ πρώ-
του. Λέγων σοφωτέρους φαίνεται
ἐννοῶν μετὰ τινος εἰρωνείας τοὺς
σοφιστάς.

²) Λεγόμενον εἶναι ἡ παροιμία.
Ἐν σοφιστ. 261 B λέγεται πληρέ-
στερον "σχολῇ πον, τὸ κατὰ τὴν πα-
ροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἂν
ποτε ἔλοι πόλιν, ... Περὶ τῆς παροι-
μίας ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ "Τὴν
ἑαυτοῦ σκιά δέδοικεν" ἐπὶ τῶν σφό-
δρα δειλοτάτων" μέμνηται ταύτης
Ἀριστοφάνης *Βαβυλωνίους*,...

³) Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς
τοὺς σοφωτέρους τοῦ Κέβητος, οἵ-
τινες δύνανται νὰ δίδωσι τὰς ἀρτι-
ελλημμένας ὕλικὰς ἐξηγήσεις. Ὁ
Κέβης θέλει φοβεῖσθαι νὰ ἐξέλθῃ
τῶν ἰδεῶν, ἵνα δόκῃ ἐκτός τούτου δὲν
ἔχει πείραν, ἵνα δίδῃ ἐξηγήσεις, αἵ-
τινες κατὰ τὸν Σωκράτη εἶναι ἡμαρ-
τημέναι.

⁴) Ὑπόθεσις ἐνταῦθα εἶναι αἱ
ἰδέαι, αἵτινες ἐγένοντο βάσεις πρὸς
ἐξηγήσιν τοῦ καλοῦ, τοῦ μεγάλου
καὶ τῶν τοιούτων. Τὴν βάσιν ταύ-
την ἐδήλωσεν ὁ συγγραφεὺς ἐν 100
B "καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων ὑπο-
θέμντος εἶναι τι καλὸν αὐτὸ καθ'
αὐτὸ καὶ ἀγαθὸν καὶ μέγα καὶ τὰλλα
πάντα,...

⁵) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγι-
νώσκεται ἔχοιτο· ἀλλ' ὁ *Madwig*
(*Adv. crit.* I, 372) προϋκτεῖν ἐ-
φοῖτο ἢ ἐφείτο, ὅπερ οἱ νεώ-
τεροι ἐκδίδουσι ἐδέξαντο. Διότι ἐνταῦθα
περιέμενέ τις ῥῆμα δηλοῦν κατα-
πολεμεῖν, προσβάλλειν καὶ διότι τὸ
ἐχόμενος μὲν πρὸ ὀλέων λέ-
ξεων ὁ συγγραφεὺς μετεχειρίσθη ἐν
ἀντιθέτῳ σημασίᾳ. Ἀλλὰ τὸ ἔχε-
σθαι, ὡς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς
γλώσσῃ τὸ πιάγεσθαι, ἔχει δύο ἀν-
τιθέτους σημασίας· εἶναι προσκε-
κολλημένος εἰς τι ἢ καὶ προσβάλλω
τι. "Ὅταν τις πιάγῃ τινά, ὡς ὁ παῖς
τὸν πατέρα ἐν κινδύνῳ, πράττει
τοῦτο ἐξ ἀγάπης, δύναται τις ὁμῶς
νὰ πιάγῃ καὶ ἐπὶ ἐχθρικῆς σημα-
σίας, ὡς ὁ κλαπέις τὸν κλέπτην καὶ
ὁ νομίζων, ὅτι τις λέγει τι ἡμαρτη-
μένον. Τὴν δευτέραν ταύτην σημα-
σίαν ἔχει ἐνταῦθα τὸ ῥῆμα. Ἐτέθη
μὲν τὸ ἐχόμενος ἐν τῇ πρώτῃ σημα-
σίᾳ, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ἐκ προῦ-

ὁρμηθέντα ¹ σκέπαιο ², εἴ σοι ³ ἀλλήλοις συμφωνεῖ ἢ διαφωνεῖ; Ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς ⁴ δέοι σε διδόναι λόγον, ὥσαύτως ἂν διδοίης ἄλλην αὐτὴν ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἥτις τῶν ἄνωθεν ⁵ βελτίστη φαίνεται, ἕως ἐπὶ τι ἱκανὸν ⁶ ἔλθοις, ἅμα δὲ

σεως ἐποίησε τοῦτο ὁ συγγραφεύς. δῶτι ἐπιθυμεῖ νὰ ποιήσῃ ἀντίθεσιν. Ὁ μὲν Κέβης θέλει πείνεσθαι ἀπὸ τὰς ιδέας ὡς τὰς μόνας ἐξηγητικὰς τῶν ζητημάτων, ὁ δ' ἀντίπαλος θέλει προσβάλλει αὐτὴν τὴν βάσιν. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Πλάτων ἐδείξεν, ὅτι αἱ ἄλλαι ἐξηγήσεις ἀποτυγχάνουσι περὶ τὴν ἐφαρμογὴν, ἀλλ' ὁ ἀντίθετος δύναιται νὰ προσβάλλῃ αὐτὴν τὴν ἀρχήν, ἥτοι τὴν ὑπόθεσιν τῶν ιδεῶν.

¹) Οὕτω λέγει τὰς συνεπείας τὰς συναγομένας ἐκ τῆς ὑποθέσεως. Ἡ ἀλήθεια γνώμης τινός, ὡς παρατηρεῖ ὁ H. Schmidt κατὰ δύο τρόπους δύναιται νὰ κυρωθῇ, ἀρνητικῶς καὶ θετικῶς. Τὸ μὲν πρῶτον γίνεται, ἂν τις ὑπερασπίσῃ τὰς φαινομένας ἀντιφάσεις ἐν ταῖς συνεπείαις (τὰ ἀπ' ἐκείνης ὁρμηθέντα). Τὸ δὲ δεύτερον, ἂν τις μετὰ τὴν εἰρημένην ὑπεράσπισιν τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀποφάσεως καθ' ἑαυτὴν βεβαιώσῃ (ἐκείνης αὐτῆς διδόναι λόγον). Τοῦτο δὲ δύναιται νὰ γίνῃ μόνον διὰ τοῦτου, ὅτι ἡ ἰδέα ἀγεται εἰς συνάφειαν πρὸς ἄλλας ὑψηλοτέρας ιδέας (ἄλλην αὐτὴν ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἥτις τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαίνεται, ἕως ἐπὶ τι ἱκανὸν ἔλθοις), π. χ. ἐκ τῆς ιδέας τοῦ καλοῦ ἀνυψοῦται τις εἰς τὴν ιδέαν τοῦ θεοῦ, ὅστις εἶναι τὸ κεφάλαιον πασῶν τῶν ιδεῶν.

²) Ἐθηκεν ἐνδοκίχην ἀντὶ ὑποδοκικῆς ἔνεκα τῆς προηγηθείσης, ὡς ἐν Πολιτ. III, 412 D “τοῦτο γ' ἂν μάλιστα φιλοῖ, ὃ συμφέρειν ἡγοῖτο τὰ αὐτὰ καὶ ἑαυτῷ, ὅταν μάλιστα ἐκείνου μὲν εὐ πράττειντος οὔτε οὐ συμβαίνειν, καὶ ἐν Ἀλκιβιάδ. II, 146 A “φαίης ἂν, ὅποταν ὁρώης,,”

³) Κατὰ μὲν τὸν Wyttenbach ἡ δοκικὴ δηλοῖ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Κέβητος, κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους ἐρμηνευτὰς εἶναι ἡθικὴ δοκικὴ, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κύρ. παιδ. I, 3 17 “Οὕτως ἐγὼ σοι, μῆτερ, τὰ γε δίκαια παντάπασιν ἤδη ἀκριβῶς,,”

⁴) Ἀγλαδὴ τῆς ὑποθέσεως. Ὁ Πλάτων ὁμολογεῖ, ὅτι ὀφείλει τις νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐξετάσῃ τὰς συνεπείας.

⁵) Ἐπειδὴ ὁ Πλάτων ἀνέρχεται ἐκ τῶν μερικῶν εἰς τὰ γενικά, προσηκόντως μετεχειρίζεται τὸ ἐπίρρημα κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Τοπικ. I, 20 “λέγω δὲ ἄνω μὲν τὴν ἐπὶ τὸ καθόλου μᾶλλον (κατηγορίαν), κάτω δὲ τὴν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος,,”

⁶) Τὸ ἐπίθετον τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ἐρυννητής δὲν ἱκανοποιεῖται, ἂν ἐξετάσῃ τὰς ιδέας μεμονωμένως, ἀλλ' ὅτι ἡ ἱκανοποίησις ἐπέρχεται, ὅταν οὗτος φθάσῃ εἰς ἀναγνώρισιν ὁλοκλήρου τοῦ οὐσιώματος τῶν ιδεῶν.

οὐκ ἂν φύροιο ¹, ὥσπερ οἱ ἀντιλογικοὶ ², περὶ τε τῆς ἀρχῆς διαλεγόμενος καὶ τῶν ἐξ ἐκείνης ὠρμημένων, εἴπερ βούλοιο τι τῶν ὄντων εὐρεῖν; Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἴσως οὐδὲ εἰς ³ περὶ τούτου λόγος οὐδὲ φροντίς· ἱκανοὶ γὰρ ὑπὸ σοφίας ⁴ ὁμοῦ πάντα κνκῶντες ὁμῶς ⁵ δύνασθαι αὐτοὶ αὐτοῖς ἀρέσκειν· οὐ ⁶ δ', εἴπερ εἴ τῶν φιλοσόφων, οἶμαι, ἄν, ὡς ἐγὼ λέγω, ποιοῖς ⁷. ¹⁰²
'Αληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὅτε Σιμμίας ἅμα καὶ ὁ Κέβης.

ΕΧ. Νῆ Δία, ὦ Φαίδων, εἰκότως γε ⁸ θαυμασιῶς γάρ μοι δοκεῖ ὡς ⁹ ἐναργῶς τῷ καὶ ἀμικρὸν νοῦν ἔχοντι εἰπεῖν ἐκείνος ταῦτα.

ΦΑΙΔ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἔδοξεν ¹⁰.

¹) Ὁ Madwig τρέπει εἰς φύροις, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz. Καὶ ἡμῖν ἀρέσκει ἡ τροπή, διότι φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν ἐννοεῖ ταραχὴν τοῦ ὑποκειμένου· ἀλλὰ τῶν ζητουμένων, ὡς δεικνύει τὸ μετ' ὁλίγον κνκῶντες.

²) Ἐννοεῖ τοὺς σοφιστάς, ὡς καὶ ἐν 90 B.

³) Εἶναι ἐντονώτερον τοῦ οὐδὲ εἰς.

⁴) Οἱ σοφισταὶ ὄντως ἦσαν πολυμαθεῖς, ὡς δὴ Ἰππίας ὁ Πλεῖστος, διὰ δὲ τὴν πολυμάθειαν ἀνεμίγνον τὰ πάντα μὴ ἀποβλέποντες εἰς ἀρχὰς μηδὲ τὰς ἀντιφάσεις φοβούμενοι, ὡς δὴ ποιοῦσιν οἱ ἄκριτοι.

⁵) Ποιεῖ ἀντίθεσιν εἰς τὸ κνκῶντες· ἂν καὶ τὰ πάντα ἀνακατεύουσιν, ὁμῶς εἶναι εὐχαριστημένοι μὲ ἑαυτούς. Τὸ δύνασθαι ἐκλείσιν ἐν ἀγκύλαις ὁ Hirschig, ᾧ ἡκολούθησε καὶ ὁ Schanz. Φαίνεται περὶ τοῦ τὸ δύνασθαι, ἀφ' οὗ ἐτέθη τὸ ἱκανόν. Νομίζομεν, ὅτι τὸ ἀπαρέμφατον δὲν παρέλκει· διότι ὁ

συγγραφεὺς θέλει νὰ ὑποδηλώσῃ, ὅτι τὸ ὡς ἀδύνατον θεωρούμενον ἐγένετο δυνατόν. Ἀλλὰ καὶ πλεονασμὸς ἂν θεωρηθῇ, ὑπάρχει ἀνάλογον ἐν Νόμ. XI, 929 A "ὄν ἂν θυμὸς ἐπίη... ὃν ἔτεκε τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμῆν ἀπαλλάξαι τῆς αὐτοῦ ξυγγενείας...".

⁶) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς.

⁷) Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· οἶμαι, ποιοῖς ἄν, ὡς ἐγὼ λέγω.

⁸) Διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ Ἐχέκρατους ὁ Πλάτων σκοπεῖ, ὅπως ἐξάρῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς προσηγουμένης συζητήσεως.

⁹) Ἀνέκει εἰς τὸ θαυμασιῶς. Νομίζω, ὅτι ἐναργέστατα καὶ διὰ τὸν ἔχοντα μικρὸν νοῦν εἶπεν ἐκείνος ταῦτα. Προσηκόντως ὁ συγγραφεὺς μετεχειρίσθη τὸ ἐναργῶς, διότι αἱ ἀφρημένα αὐταὶ ἰδέαι ἡδύναντο νὰ ἐκτεθῶσι σκοτεινῶς.

¹⁰) Δηλαδή ὡς θαυμασιῶς ἐναργῶς εἰπεῖν.

ΕΧ. Καὶ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀποῦσι, νῦν δὲ ἀκούουσιν. Ἀλλὰ τίνα δὴ ἦν τὰ μετὰ ταῦτα λεχθέντα;

Ι. ΦΑΙΔ. Ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι¹, ἐπεὶ αὐτῶ ταῦτα συνεχω-
B ρήθη, καὶ ὠμολογεῖτο εἶναι τι ἕκαστον τῶν εἰδῶν² καὶ τού-
των ἅλλα μεταλαμβάνοντα αὐτῶν τούτων τὴν ἐπωνυμίαν
ἴσχειν, τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἠρώτα· εἰ δὴ, ἢ δ' ὅς, ταῦτα οὕτως
λέγεις, ἄρ' οὐχ, ὅταν Σιμμίαν Σωκράτους³ φῆς μεῖζω εἶναι,
Φαίδωνος δὲ ἐλάττω, λέγεις τότ' εἶναι ἐν τῷ Σιμμίᾳ ἀμφοτέρω
καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα; Ἐγώ γε. Ἀλλὰ γάρ, ἢ δ' ὅς,
ὁμολογεῖς⁴ τὸ τὸν Σιμμίαν ὑπερέχειν Σωκράτους οὐχ, ὥς τοῖς
ῥήμασι λέγεται, οὕτω καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχειν; Οὐ γάρ που πε-
φικέναι⁵ Σιμμίαν ὑπερέχειν τοῦτ' αὖ Σιμμίαν εἶναι, ἀλλὰ

¹) Τὸ ῥῆμα ἐνταῦθα κεῖται ἐν ση-
μασίᾳ μὴ ἀπεχούση τοῦ με μ ν ἡ-
σ θ α ι ὥς ἐν Πρωτ. 336 D "μετὰ
δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὥς ἐγώ μαι, Κρι-
τίας ἦν ὁ εἰπών, „

²) Εἴ δ' ἡ μὲν εἶναι αἱ ιδέαι, ἅλ-
λα δὲ τὰ αἰσθητὰ ὄντα, ἅπερ μετέ-
χουσι τῶν ιδεῶν καὶ λαμβάνουσι τὴν
ἐπωνυμίαν τούτων.

³) Εἰκάζομεν ἐκ τοῦδε τοῦ χω-
ρίου, ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο μεσαίου
ἀναστήματος. Ἀφ' οὗ ὁ Πλάτων ἀ-
πέδειξεν, ὅτι τοῖς οὖσι προσήκει
κατηγορούμενόν τι, καθ' ὅσον μετέ-
χουσι τῆς ιδέας, νῦν ἐπιχειρεῖ, ὅπως
ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ ἀντίθετοι ιδέαι ἀπο-
κλείουσιν ἀλλήλας καὶ διὰ τοῦτο
οὐδέποτε ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ δύναν-
ται νὰ χρησιμεύσωσιν ὥς κατηγο-
ρούμενα τῷ αὐτῷ ὄντι. Πρὸς κύρωσιν
τῆς ἀληθείας ταύτης ἐξελέξατο τὸ
μέγεθος καὶ τὴν σμικρότητα. Ὁ
Σιμμίας εἶναι μεῖζων μὲν τοῦ Σω-
κράτους, ἐλάττω δὲ τοῦ Φαίδωνος·
τοῦτο ὁμῶς δὲν δηλοῖ, ὅτι τὸ αὐτὸ

ὄν δύναται νὰ μετὰσχῃ δύο ἀντιθέ-
των ιδεῶν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι ὅν ἐν
παραβολῇ πρὸς μεῖζον καὶ ἔλαττον
δύναται νὰ προσλάβῃ τὴν σμικρό-
τητα ἢ τὸ μέγεθος. Λοιπὸν ὁ Σιμ-
μίας ἔχει δύο ἀντίθετα κατηγορού-
μενα, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι οὐχὶ ἀπό-
λυτα, ἀλλὰ σχετικὰ. Ἐντεῦθεν δη-
λον γίνεται, ὅτι οὐ μόνον αἱ ἀντίθε-
τοι ιδέαι ἀποκλείουσιν ἀλλήλας, ἀλλὰ
καὶ τὰ αἰσθητὰ ὄντα δὲν ἀνέχονται
τὰς ἀντιθέτους ιδέας 102 B "οὐ
μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτε ἐ-
θέλειν ἅμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι,
ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐδέ-
ποτε προσδέχεσθαι τὸ σμικρὸν οὐδ'
ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι, „

⁴) Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι ἐναν-
τιωματικὴ. Διότι περιέχει ἑνотаσιον
κατὰ τοῦ φαινομένου, ὅτι ὁ Σιμ-
μίας μετέχει ἀμφοτέρων τῶν ιδεῶν.
Τοῦτο συμβαίνει διὰ τὸ σχετικὸν μέ-
γεθος καὶ οὐχὶ διὰ τὸ ἀπόλυτον.

⁵) Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαργυρᾷ ἐκ
λεκτικῶ ῥήματος ἐξαγομένον ἐκ τοῦ

τῷ μεγέθει, ὃ τυγχάνει ἔχων· οὐδ' αὖ Σωκράτους ὑπερέχειν, ὅτι Σωκράτης ὁ Σωκράτης ἐστίν, ἀλλ' ὅτι σμικρότητα ἔχει ὁ Σωκράτης πρὸς ¹ τὸ ἐκείνου μέγεθος. Ἀληθῆ. Οὐδέ γε αὖ ὑπὸ Φαίδωνος ὑπερέχεσθαι ² τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστίν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαίδων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα. Ἔστι ταῦτα. Οὕτως ἄρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει ³ σμικρὸς τε καὶ μέγας εἶναι, ἐν μέσῳ ὢν ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν τῷ με- D γέθει ὑπερέχειν τὴν σμικρότητα ὑπέχων ⁴, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχον ⁵. Καὶ ἅμα μειδιάσας· ἔοικα, ἔφη, καὶ ξυγγραφικῶς ⁶ ἔρεῖν, ἀλλ' οὐκ ἔχει γέ που ὥς λέγω. Συνέφη. Λέγω δὲ τοῦδ' ἔνεκα, βουλόμενος δόξαι ⁷ σοὶ ὅπερ ἔμοι. Ἐμοὶ γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτε ⁸ ἐθέλειν ἅμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ

ό μ ο λ ο γ ε ῖ ς. Ἐν τῇ προτάσει ταύτῃ ὁ Πλάτων δίδει τὴν αἰτίαν, διὰ τί τὸ μέγεθος καὶ ἡ σμικρότης δὲν εἶναι ἀπόλυτα, ἀλλὰ σχετικὰ, δηλ. ὁ Σιμμίας δὲν εἶναι μέγας ὥς Σιμμίας, ἥτοι τὸ μέγεθος δὲν ἔχει ὡς ἰδιότητα, ἀλλ' ἐν παραβολῇ.

¹) Ἡ π ρ ὸ ς μετὰ αἰτιατικῆς δη- λοῖ τὴν παραβολήν, δι' ἣν τὸ σχετικὸν μέγεθος.

²) Καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ἀποδίδεται εἰς ἐξυπακουόμενον λεκτικὸν ῥῆμα.

³) Ἰσοδυναμεῖ τῷ ὁ ν ο μ ᾶ ζ ε - τ α ι, ὡς ἐν Θεαιτ. 160 B καὶ παρ' Ἡροδότ. II, 44 "ἱρὸν Ἡρακλέος ἐπωνυμίην ἔχοντος Θεοῖον εἶναι, ..

⁴) Ἡ μὲν κοινὴ γραφὴ εἶναι παρ- ἔ χ ω ν, τὰ δὲ χειρόγραφα ἔχουσιν ὑ π ε ρ ἔ χ ω ν, ἀλλ' ἐκράτησεν ἡ διόρθωσις τοῦ Madwig εἰς ὑ π ἔ - χ ω ν. Κατὰ ταύτην σημαίνει ὁ Σιμμίας ὑποβάλλει τὴν σμικρότητα

αὐτοῦ εἰς τὸ μέγεθος τοῦ Φαίδωνος, ὥστε οὗτος νὰ ὑπερέχη.

⁵) Σύνταξον οὕτως· τῷ δὲ παρ- ἔ χ ω ν τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος ὑπερέχον.

⁶) Κατὰ τὸν H. Schmidt δηλοῖ τὴν μεγάλην ἀκριβείαν, ἣν μεταχει- ρίζονται οἱ ἀνθρωποὶ τῶν δικαστη- ρίων ἐν τοῖς συμβολαίοις. Φαίνεται, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐμειδίασε διὰ τὴν φράσιν ταύτην.

⁷) Ἐπεξηγεῖ τὸ τ ο ῦ δ' ἔ ν ε κ α, ὡς παρ' Ἡροδότ. I, 86 "πυθόμε- νος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδ' ἔνεκεν (ὁ Κύρος) ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρῆν, βουλόμενος εἰδέναι εἴ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυνθῆναι, καὶ ἐν Πρω- ταγόρ. 348 D "ὥς περ καὶ ἐγὼ ἔνεκα τούτου σοὶ ἡδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλῳ τινί, ἡγούμενός σε βέλυστ' ἀν' ἐπισκέψασθαι, ..

⁸) Εἶναι προσωποποιία, ὡς ἐν

ἐν ἡμῖν¹ μέγεθος οὐδέποτε προσδέχεσθαι τὸ σμικρὸν οὐδ' ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι, ἀλλὰ δυοῖν τὸ ἕτερον, ἢ φεῦγειν καὶ ὑπεκχωρεῖν, ὅταν αὐτῷ προσή τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, ἢ προσελθόντος ἐκείνου ἀπολωλέναι, ὑπομένον² δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα οὐκ ἐθέλειν εἶναι ἕτερον ἢ, ὅπερ ἦν, ὥσπερ³ ἐγὼ δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν σμικρότητα, καὶ ἔτι ὢν, ὅσπερ εἰμί, οὗτος ὁ αὐτὸς σμικρὸς εἰμι· ἐκεῖνο⁴ δὲ οὐ τετόλμηκεν μέγα ὅν σμικρὸν εἶναι· ὥς δ' αὐτως⁵ καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν οὐκ ἐθέλει ποτὲ μέγα γίνεσθαι οὐδὲ εἶναι, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων ἔτι ὢν ὅπερ ἦν ἅμα τοῦναντίον γίνεσθαι τε καὶ εἶναι, ἀλλ' ἤτοι ἀπέρχεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ πα-
103 θήματι. Παντάπασι, ἔφη ὁ Κέρης, οὕτω φαίνεται μοι.

Φαίδρ. 230 D "τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδὲν μ' ἐθέλει διάσκειν".

¹) Ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἡ ἰδέα, ἀλλὰ ἡ μετοχὴ τοῦ αἰσθητοῦ ὄντος.

²) Τὰς δύο ταύτας μετοχὰς ὁ Wyttenbach συνέντασσε πρὸς τὸ προηγούμενον ἐναντίον ἐξηγῶν αὐτὸν *cum venerit contrarium, perit expectans et suscipiens contrarium*. Ἀλλ' ὁρθῶς παρετήρησεν ὁ H. Schmidt, ὅτι τὴν τοιαύτην οὐνταξιν κωλύει ὁ δέ. Ἡ οὐνταξις ἔχει οὕτως· οὐκ ἐθέλειν δὲ εἶναι ἕτερον, ἢ, ὅπερ ἦν, ὑπομένον καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα.

³) Ὁ Heindorf ἐνόμизεν, ὅτι τὸ ὥσπερ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπόμενον ὥς δ' αὐτως, ἀλλὰ τὴν τοιαύτην οὐνταξιν δικαίως ἀπέκρουσεν ὁ H. Schmidt· διότι τὴν πρότασιν ταύτην δέον γὰρ συναρῶμεν τοῖς ἡγουμένοις καὶ δὲν ἐπιδοκιμάζομεν τὴν σίξιν τοῦ Schanz καὶ Shmel-

zer, οἵτινες θέτουσι τελείαν στιγμὴν μετὰ τὸ ἦν. Ὁ Σωκράτης φέρει ἐναντὶν ὡς παραδείγμα τῆς προηγουμένης γενικῆς παρατηρήσεως. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν δυσχερεστάτων τοῦ διαλόγου καὶ κατὰ τὸν H. Schmidt δὲν ἐξηγήθη ἱκανῶς. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου δύναται γὰρ διενκολυνθῆ ἐκ τῆς ἀναλόγου φράσεως τῆς ὑπαρχούσης ἐν 103 D "καὶ τὸ πῦρ γὰρ αὐτὸ προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ ἢ πεζεῖναι ἢ ἀπολεῖσθαι, οὐ μέντοι ποτὲ τολμήσειν δεξάμενον τὴν ψυχρότητα ἔτι εἶναι, ὅπερ ἦν". Ἐν τῷ χωρίῳ λοιπὸν ὑπόκειται ἡ ἐννοία, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν δύναται γὰρ δεχθῆ δύο ἀντίθετα κατηγορούμενα ἄνευ ἀλλοιωσεως τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 54.

⁴) Ἀπλῶς τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος. Ἐν τῷ τετόλμηκεν ὑπάρχει προσωποποιία, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐθέλειν.

⁵) Κεῖται ἀντὶ τοῦ ὡσαύτως

LI. Καί τις εἶπε τῶν παρόντων ἀκούσας—δοτις δ' ἦν, οὐ σαφῶς μέμνημαι¹— πρὸς θεῶν², οὐκ ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον τῶν νυνὶ λεγομένων ὁμολογεῖτο, ἐκ τοῦ ἐλάττωτος τὸ μείζον γίνεσθαι³ καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἐλάττω, καὶ ἀτεχνῶς αὕτη εἶναι ἢ γένεσις τοῖς ἐναντίοις⁴, ἐκ τῶν ἐναντίων⁵. Νῦν δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι, διὸ τοῦτο οὐκ ἂν ποτε γένοιτο. Καὶ ὁ Σωκράτης παραβαλὼν⁶ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκούσας· ἀνδρικῶς⁷, ἔφη, ἀπεμνημόνευκας· οὐ μέντοι ἐννοεῖς B τὸ διαφέρειν τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε. Τότε μὲν γὰρ ἐλέγετο ἐκ τοῦ ἐναντίου πράγματος τὸ ἐναντίον πράγμα γίνεσθαι⁸, νῦν δέ, διὸ αὐτὸ τὸ ἐναντίον⁹ ἐαυτῷ ἐναντίον οὐκ ἂν

δ' ἐ, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Κύρ. ἀναβάς, V, 6, 9 «ὡς δ' αὖτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβας».

¹) Φαίνεται, διὸ ὁ Φαῖδων δὲν θέλει τὰ ὀνομάζοντα τὸν εἰπόντα, διότι τὸ ἔπ' αὐτοῦ εἰρημένον ἦτο ἀνόητον.

²) Ἡ ἐπιφώνησις τῶν θεῶν δηλοῖ τὴν πεποιθήσιν τοῦ λέγοντος, διὸ τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι ἀντιφαστικά πρὸς τὰ ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδείξει εἰρημένα.

³) Ἐπεξηγεῖ τὸ ἐναντίον.

⁴) Δηλοῖ τὸ ὀργανικὸν αἷτιον.

⁵) Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐπεξηγεῖται ἡ ἀντιφωνία αὐτῆς.

⁶) Κλίνει τὴν κεφαλὴν, ἵνα ἀκούσῃ. Ποιεῖ δὲ τοῦτο ὁ φιλόσοφος, διότι, ὡς φαίνεται, ὁ ἀντιπῶν τὴν ἐνστασιν ἀπήγγελε βαιῶν τῇ φωνῇ.

⁷) Ἰσχυρῶς, ἀκριβῶς. Τὸ δὲ ἀπομνημονεύειν ἔχει δύο σημασίας, ἢ ἐνθυμεῖσθαι, ὡς παρὰ Πλάτων. ἐν Ἰππ. μείζ., 285 E «ἅπαξ ἀκούσας πενήκοντα ὀνόματα ἀπομνημονεύ-

σω», ἢ καλεῖν εἰς τὴν μνήμην τινός, ἐπενθυμίζειν. Κατὰ τὰς δύο ταύτας σημασίας εἶναι διηρημένοι οἱ μεταφρασταὶ καὶ οἱ ἐξηγηταί. Οἱ μὲν ἀρχαιότεροι, ὡς ὁ Ficini καὶ ὁ Fischer, δέχονται τὴν πρώτῃν σημασίαν, οἱ δὲ νεώτεροι, ὡς ὁ Schleiermacher καὶ ὁ K. Schmidt, τὴν δευτέραν. Ἡ ἐπομένη ὁμῶς φράσις μαρτυρεῖ, διὸ οἱ ἀρχαιότεροι εἶχον δίκαιον· καλῶς μὲν ἐνθυμείσται, ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖ τὴν διαφορὰν. Εἰς τὴν σημασίαν ταύτην ἀρμόζει καὶ τὸ ἀνδρικῶς.

⁸) Οὕτως ἐκ τοῦ κοιμᾶσθαι γίνεσθαι τὸ ἐρηγορέναι καὶ ἐκ τοῦ ἐρηγορέναι τὸ κοιμᾶσθαι.

⁹) Ἐξηγεῖται, ὡς νομίζομεν, ἐκ τῆς ἐπομένης φράσεως· περὶ ἐκείνων αὐτῶν, ὧν ἐνόητων ἔχει τὴν ἐπὶ νουμῖαν τὰ νομαζόμενα, δηλ. εἶναι ἡ μετοχὴ ἐν τῇ ἰδέᾳ, τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος, ὡς ἄρτι ἔλεγεν ὁ συγγραφεύς.

ποτε γένοιτο οὔτε τὸ ἐν ἡμῖν¹ οὔτε τὸ ἐν τῇ φύσει. Τότε μὲν γάρ, ὦ φίλε, περὶ τῶν ἐχόντων τὰ ἐναντία ἐλέγομεν ἐπονομάζοντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων² ἐπωνυμίᾳ· νῦν δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν, ὧν ἐνότιον ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν³ τὰ ὀνομαζόμενα· αὐτὰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἂν ποτέ φραμεν ἐθελῆσαι γένεσιν ἀλλήλων δέξασθαι. Καὶ ἅμα βλέψας⁴ πρὸς τὸν Κέβητα εἶπεν· ἄρα μὴ πον, ὦ Κέβης, ἔφη, καὶ σέ τι τούτων ἐτάραξεν ὧν ὅδε εἶπεν; Οὐδ' αὖ⁵, ἔφη, ὁ Κέβης, οὕτως ἔχω· καίτοι οὔτι⁶ λέγω, ὥς οὐ πολλά με ταράττει. Συνωμολογήκαμεν ἄρα, ἦ δ' ὅς, ἀπλῶς τοῦτο, μηδέποτε ἐναντίον ἑαυτῷ τὸ ἐναντίον ἔσεσθαι. Παντάσαςιν ἔφη.

¹) Ὁ Σιμίας παραβληθεὶς μὲν πρὸς τὸν Σωκράτη ὀνομάζεται μέγας, παραβληθεὶς δὲ πρὸς τὸν Φαίδωνα ὀνομάζεται μικρός, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι μέγας συγχρόνως καὶ μικρός. Διότι τὸ ἐν ἀποκλείει τὸ ἕτερον, ὥς καὶ αἱ ιδέαι αὐταί. Οὕτω καὶ μικρὸν τι δένδρον γίνεται μέγα κατ' ὀλίγον, οὐχὶ διότι ἡ ιδέα τοῦ μικροῦ ἐγένετο ἐν τῷ δένδρῳ συγχρόνως μεγάλη, ἀλλὰ διότι, ὅταν εἰσῇλθεν ἡ ιδέα τοῦ μεγάλου, ὑπεξεχώρησεν ἡ τοῦ μικροῦ.

²) Ἐννοεῖ τὰς ιδέας, ἐξ ὧν τὰ αἰσθητὰ ὄντα λαμβάνουσι τὴν ἐπωνυμίαν.

³) Ὡς ἐν παραδείγματι ἐκ τοῦ μεγέθους ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν ὁ μέγας ἄνθρωπος.

⁴) Ὁ Σωκράτης ἀποβλέπει πρὸς τὸν Κέβητα, διότι πρὸς τοῦτον ἦτο ὁ λόγος, ὃν διέκοψεν ὁ τὴν ἔννοιασιν ποιήσας.

⁵) Ἐν τῷ κειμένῳ ἐδεξάμεθα τὴν κοινὴν γραφὴν, ὥς πολλοὶ ἐκδύται. Ἀντὶ ταύτης ὁ Hermann ἔγραψεν

Ὁ δ', οὐκ αὖ, ὅπερ δὲν ἀρμόζει διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἀκολουθεῖ ὁ Κέβης ὁ δὲ Vermehten εἰκάζει. Οὐ μὰ Δι', ἔφη ὁ Κέβης, ὅπερ πολὺ ἀφίσταται τῶν χειρογράφων. Παρέχει μὲν δυσκολίαν τινὰ τὸ αὖ, ἀλλ' ἐξηγεῖται, διότι ὁ Κέβης πάντοτε εἶχεν ἀμφιβολίας, ὥς δὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἶπεν ἀντίφρασιν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Σωκράτους 61 D. Περὶ τούτου ὁ φιλόσοφος εἶπεν ἐν 63 A· ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ, καὶ οὐ πάνν εὐθέως ἐθέλει πεῖθεσθαι, ὅτι ἂν τις εἴπῃ. Λοιπὸν ὁ Κέβης καίπερ συζητάς ὑπὸ ἀμφιβολιῶν ταραττόμενος, ὅμως ὑπὸ τῆς ἀντιρρήσεως τοῦ ἀγωνήμου δὲν ἐταράχθη.

⁶) Ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναγινώσκεται καὶ τοιοῦτό τι λέγω, ὥς οὐ πολλά με ταράττει, ὅπερ ὑποσημειῖται ὁ Ast· Ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης συνάγεται ἡ ἔννοια· καὶ τοιούτου εἶδους ἀντιρρήσεις λέγω, ὅτι δὲν εἶναι ἱκαναί, ὅπως διεγείρουν ἐν ἐμοὶ ἀμφιβο-

ΛΠ. Ἐν δὴ μοι καὶ τόδε σκέψαι¹, ἔφη, εἰ ἄρα συνομολογήσεις. Θερμόν τι καλεῖς καὶ ψυχρόν; Ἐγώ γε. Ἄρ' ὅπερ χιόνα καὶ πῦρ; Μὰ Δί', οὐκ ἔγωγε². Ἄλλ' ἔτερόν τι πυρός³ Δ τοῦ θερμόν καὶ ἔτερόν τι χιόνος τοῦ ψυχρόν; Ναί. Ἀλλὰ τόδε⁴ γ', οἶμαι, δοκεῖ σοι, οὐδέποτε χιόνα γ'⁵ οὔσαν δεξαμένην τοῦ θερμόν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν⁶, ἔτι ἔσεσθαι, ὅπερ ἦν, χιόνα καὶ θερμόν⁷, ἀλλὰ προσιόντος τοῦ θερμοῦ ἢ πεκχωρήσειν αὐτῷ ἢ ἀπολεῖσθαι. Πάνυ γε. Καὶ τὸ πῦρ γε αὖ προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ ἢ ὑπεξίεναι⁸ ἢ ἀπολεῖσθαι, οὐ μέντοι ποτὲ τοιμήσειν δεξάμενον τὴν ψυχρότητα ἔτι εἶναι, ὅπερ ἦν, πῦρ καὶ ψυχρόν. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ἔστιν ἄρα, Ε ἢ δ' ὅς, περὶ ἔνια ἰὼν τοιούτων, ὥστε μὴ μόνον αὐτὸ τὸ εἶδος⁹ ἀξιοῦσθαι τοῦ ἑαυτοῦ¹⁰ ὀνόματος εἰς τὸν αἰὲν χρόνον,

λίαν. Ἀλλὰ τοιοῦτος λόγος παρὰ τοῦ Κέβητος λεγόμενος ἠθέληεν εἶναι ἄγαν τραχὺς. Κατὰ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γραφὴν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ. Νῦν δὲν ἐισαράχθην πάλιν, διὰ τοῦτου ὅμως, δὲν λέγω, ὅτι δὲν ἔχω πολὺς ἀμφιβολίας.

¹) Ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ ἀποδεικνύει, ὅτι ἐκ δύο ἀντιθέτων ἰδεῶν μόνον μία δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τι αἰσθητὸν ὄν, π. χ. τῷ πυρὶ μόνον τὸ θερμόν καὶ τῇ χιόνῃ μόνον τὸ ψυχρόν ἀποδίδεται, καὶ ὅτι οὐ μόνον αἱ ἀντίθετοι ἰδέαι, ὡς ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐμμέσως ἀντίθετα, ὡς πῦρ καὶ ψυχρόν, χιών καὶ θερμόν ἀποκλείουσι ἀλλήλα.

²) Ἐξυπακούεται τὸ καλῶ.

³) Τὸ ἔτερον συνεισάχθη πρὸς γενικὴν ὡς διαφορικόν.

⁴) Προεξαγγέλλει τὸ ἐπόμενον ἔσοσθαι.

⁵) Ὁ γε ἦτο ἀναγκαῖος, ὅπως δεχθῇ, ὅτι ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον εἶναι χιών δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὸ θερμόν.

⁶) Τοῦτο εἶπεν ἐν 102 Ε "δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν ομικρότητα",.

⁷) Τὴν φράσιν χιόνα καὶ θερμόν ἐκλείσεν ἐν ἀγκύλαις ὁ Hirschig. Νομίζομεν, ὅτι μόνον ἡ φράσις καὶ θερμόν δύναται νὰ ἐγκλεισθῇ, ὡς ποιεῖ ὁ Schanz. Διότι πρότερον δὲν ἦτο χιών καὶ θερμόν, ἀλλὰ μόνον χιών. Ἄν ὅμως ἐγκλείσωμεν τὴν φράσιν ταύτην, πρέπει νὰ ἀπορρίψωμεν καὶ τὴν φράσιν καὶ ψυχρόν, ἣτις ὑπάγεται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν.

⁸) Τὰ ἀπαρέμφατα ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ ἡγουμένου δοκεῖ σοι.

⁹) Μετ' ὀλίγον ἐν 104 Δ, τὸ εἶδος ὀνομάζει ἰδέαν.

¹⁰) Ἡ μὲν κοινὴ γραφὴ εἶναι τοῦ

ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι¹, ὃ ἔστι μὲν οὐκ ἐκεῖνο, ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφὴν αἰεί, διανπερ ἦ. "Εἴ δὲ ἐν τοῖσδε² ὥσως ἔσται σαφέστερον, ὃ λέγω, τὸ γὰρ περιτιόν αἰεί που δεῖ τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνειν, ὅπερ νῦν λέγομεν³. ἢ οὐ; Πάνυ γε. "Ἄρα μόνον τῶν ὄντων, τοῦτο γὰρ ἔρωτῶ, ἢ καὶ ἄλλο τι, ὃ ἔστι
 104 μὲν οὐχ ὅπερ τὸ περιτιόν, ὅμως δὲ δεῖ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦτο καλεῖν αἰεί διὰ τὸ οὕτω πεφυκέναι⁴, ὥστε τοῦ περιτιοῦ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι; Λέγω δὲ αὐτὸ εἶναι οἷον καὶ ἡ τριάς πέπονθε καὶ ἄλλα πολλά. Σκόπει δὲ περὶ τῆς τριάδος· ἄρα οὐ δοκεῖ σοι τῷ τε αὐτῆς ὀνόματι αἰεί προσαγορευτέα εἶναι καὶ τῷ τοῦ περιτιοῦ, ὅντος οὐχ οὐπερ⁵ τῆς τριάδος; "Ἄλλ' ὅμως οὕτω πως πέφυκε καὶ ἡ τριάς καὶ ἡ

αὐτοῦ, ἐν δὲ τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀναγινώσκεται τοῦ ἑαυτοῦ, ὅπερ πρέπει νὰ προτιμηθῇ. Ὑποστηρίζουσι μὲν τὴν κοινὴν γραφὴν ἐπιφανεῖς κριτικοί, ὡς ὁ Heindorf, ὁ Bekker, ὁ Ast καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ δὲν στηρίζονται ἐπὶ ἰσχυροῦ λόγου. Ὁ Heindorf παρατηρεῖ, ὅτι ἄλογος ἦθελεν εἶναι ἡ ἔννοια, ἂν ἐλέγετο, ὅτι οὐ μόνον τὸ γένος πάντοτε κατέχει τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι. "Ἐστὼ, ὅτι ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων παρέχει ἄλογον ἔννοιαν. Ἀλλὰ κατὰ τί ἡ γραφὴ τοῦ αὐτοῦ ἡλλοίωσε τὸ ἄλογον; Κατὰ ταύτην συνάγεται ἡ ἔννοια, ὅτι οὐ μόνον τὸ γένος θέλει νὰ ὀνομάζεται πάντοτε διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος. Δὲν εἶναι ἄλογον, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ λογικὴ μὴλις ἤρξατο ἀναπτυσσομένη, θέλει νὰ κυρώσῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ τὸ εἶδος δύνάται νὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα τοῦ γένους. Πρὸς δὲ ἡ ἐπομένῃ φράσει·

ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι δὲν ἠθέλει ἀρμόζει, ἂν ὑπῆρχε τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος.

¹) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται ἡ φράσις ἀξιοῦσθαι τοῦτον τοῦ ὀνόματος.

²) Ὅρα, ὅτι μεταχειρίζεται πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ἐν ᾧ φέρει μόνον τὸ παράδειγμα τοῦ περιτιοῦ.

³) Δηλαδὴ τὸ περιτιόν.

⁴) Ἡ τριάς πρέπει νὰ ὀνομάζεται καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ περιτιοῦ, ὅπερ εἶναι τὸ γένος, διότι ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα νὰ μὴ ἀποχωρίζεται αὐτοῦ. Τοῦτο δύναται νὰ λεχθῇ περὶ πάντων τῶν εἰδῶν, ὅπερ φύσει δὲν ἀποχωρίζονται τοῦ ὀνόματος τοῦ γένους, π. χ. ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος θηλαστικὸν ὅπερ ἀνήκει τῷ γένει.

⁵) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ὅπερ, ἀλλ' ὁ Heindorf ἐτρεψεν εἰς οὐπερ. ὁ ἐκράτης παρὰ τοῖς ἐκδόταις. Ὁμοιάζει δ' ἡ σύγταξις πρὸς τὴν παρὰ Θουκυδίδ.

πεμπάς καὶ ὁ ἥμιους¹ τοῦ ἀριθμοῦ² ἅπας, ὥστε οὐκ ὦν ὅπερ τὸ περιττὸν αἰ ἐκαστος αὐτῶν ἐστι περιττός. Καὶ αὖ³ τὰ δύο καὶ τὰ τέτταρα καὶ ἅπας ὁ ἕτερος αὖ σίγχος⁴ τοῦ Β ἀριθμοῦ οὐκ ὦν ὅπερ τὸ ἄρτιον. ὅμως ἐκαστος αὐτῶν ἄρτιός ἐστιν αἰ. Συγχωρεῖς ἢ οὐ; Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη. "Ὁ τοίνυν, ἔφη, βούλομαι δηλῶσαι, ἄθρει. "Ἐστὶ δὲ τόδε, ὅτι φαίνεται οὐ μόνον ἐκεῖνα τὰ ἐναντία⁵ ἀλλήλα οὐ δεχόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντα ἀλλήλοις ἐναντία ἔχει αἰ τὰναντία, οὐδὲ ταῦτα ἔοικε δεχομένοις ἐκείνην τὴν ἰδέαν⁶, ἢ ἂν τῇ ἐν αὐτοῖς⁷ οὔσῃ ἐναντία ἢ, ἀλλ' ἐπιούσης⁸ αὐτῆς ἦτοι ἀπολλύμενα⁹ ἢ ὑπεκχωροῦντα. "Ἡ οὐ φήσομεν τὰ τρία καὶ ἀπολείσθαι πρότε- C

VII, 21 "πρὸς ἄνδρας τολμηροὺς ὄντας οἴους καὶ Ἀθηναίους,,.

¹) "Ἐπρεπε γὰρ εἶπῃ τὸ ἥμιου τοῦ ἀριθμοῦ ἅπαν, ἀλλὰ καὶ ἀφομοίωσιν τὸ ἐπίθετον συνεφώνησε παρὰ τὸ γένος τοῦ οὐσιαστικοῦ, ὡς παρὰ Θουκυδίδ. I, 5 "προσπίπτοντες πόλεον αἰτιχίοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις ἡρπαζον καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιῶντο,, καὶ I, 78 "τοῦ πολέμου τὸν παράλογον, ὅσος ἐστὶ,,.

²) Ἀριθμὸς ἐνταῦθα δηλοῖ τὴν ὅλην σειρὰν τῶν ἀριθμῶν, ὡς ἐν Θεαι. 147 E "τὸν ἀριθμὸν πάντα δίχα διελάβομεν,,.

³) Μειχευρίσθη τὸ αὖ, διότι προσέβη εἰς ἄλλο εἶδος παραδειγματικῶν.

⁴) Πάντας τοὺς ἀριθμοὺς διαιρεῖ εἰς δύο σίγχους, εἰς τὸν τοῦ ἀρτίου καὶ εἰς τὸν τοῦ περιττοῦ.

⁵) Ὁ Πλάτων πειρᾶται ἐνταῦθα, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι οὐ μόνον τὰ ἐναντία, τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον, ἀποκλείουσιν ἀλλήλα, ἀλλὰ καὶ ὅσα

ἀντίθετα, ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνο μὲν ἔχει τὸ κατηγορούμενον τοῦ ἀρτίου, τὸ δὲ τρία τὸ τοῦ περιττοῦ, ἀποκλείουσι καὶ ταῦτα ἀλλήλα. Διότι ταῦτα εἶναι ἐμμέσως ἐναντία. Οὕτω τὸ δύο ἀποκλείει τὸ τρία καὶ τὸ τρία τὸ δύο.

⁶) Οὕτω τὸ τρία δὲν δέχεται τὴν ἰδέαν τοῦ ἀρτίου.

⁷) "Ἄλλοτε ἐγράφητο αὐτῇ, ἀλλ' ὁ Heindorf ἔτρεψεν εἰς αὐτοῖς, ὅπερ εὔρηται ἐν τοῖς χειρογράφοις. Ἡ γραφὴ δικαίως ἐκράτησε παρὰ τοῖς νεωτέροις, διότι δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἰδέας.

⁸) Ἡ ὅλη παράστασις ἐλήφθη ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τὰ ἀντίθετα παρίστανται ὡς πολεμισταί, ὡς δεικνύουσι τὰ ῥήματα ἐπιέναι, οὐδέχεσθαι, ὑπομένειν, ὑπεκχωρεῖν, φεύγειν, ἀπέρχεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι.

⁹) Ἐθῆκε μετοχάς, ἐν ᾧ προηγείται τὸ ἔοικε. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς ἀπεῖδεν εἰς τὸ πόρρω κείμενον φάνεται.

ρον καὶ ἄλλο ὅτιοῦν πείσεσθαι, πρὶν ὑπομεῖναι ἕτι τρία ὄντα ἄρτια γενέσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Οὐδὲ μὴν, ἢ δ' ὅς, ἐναντίων γέ ἐστι δυὰς τριάδι¹. Οὐ γὰρ οὖν². Οὐκ ἄρα μόνον τὰ εἶδη τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα³ ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἄλλ' αὐτὰ τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις.

LIPI. Βούλει οὖν, ἢ δ' ὅς, ἐὰν οἱοί τ' ὦμεν, δορισώμεθα⁴, ὅποια ταυτὰ ἐστιν; Πάνυ γε. Ἄρ οὖν, ἔφη, ὦ Κέβης, τάδε εἴη ἄν, ἢ ὅ τι ἂν κατὰσχῃ μὴ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτοῦ⁵ ἰδέαν αὐτὸ ἴσχειν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίου αὐτῷ⁶ αἰετινος; Πῶς λέγεις; Ὡσπερ ἄρτι ἐλέγομεν. Οἶσθα γὰρ δήπου, ὅτι ἂ ἂν ἡ

¹) Τὰ δ' ὅς καὶ τὸ τρία ἀποκλείουσιν ἄλληλα, εἰ καὶ δὲν εἶναι ἐναντία.

²) Ὁ οὐκ ὁρῶντος ἔχει βεβαιωτικὴν σημασίαν.

³) Ὁρῶντες ὁ συγγραφεὺς τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰς ιδέας, αἵτινες εἶναι ἐν ἐμμέσῳ ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας ιδέας. Πᾶσαι αἱ τοιαῦται ιδέαι ἀναγκάζουσι πᾶν, ὅ,τι καταλάβωσιν (ἢ ὅ,τι ἂν κατὰσχῃ), γὰρ ἔχῃ οὐ μόνον τὴν ἐναντίαν ιδέαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐναντίαν, π. χ. τὸ τρία ὡς ἰδέα πᾶσι τοῖς ἀντικειμένοις, ὅσα καταλάβῃ καὶ κατὰ ταύτην τρία ὀνομάζονται, φέρει οὐ μόνον τὴν ιδέαν τῆς τριάδος, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ περὶ τοῦ. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος χρησιμεύει τῷ συγγραφῇ, ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖ ἑμμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὸν θάνατον καὶ τοῦτον ἀποκλείει ἢ δὲν ἐπιτρέπει τοῦτο γὰρ προσέλθῃ.

⁴) Ὁρα, ὅτι εἶθηκε τὴν ἀντωνυμίαν καθ' ἑνὸν ἀριθμὸν, ἐν ᾧ προσηγείται τὸ αἰ.

⁵) Περὶ τὴν γραφὴν τῆς φράσεως ταύτης ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ πολλὴ διαφωνία παρὰ τοῖς κριτικοῖς. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ γραφὴ φέρεται ἐν πλείστοις χειρογράφοις, ἀλλὰ πλήρῃ ταύτης ἀναγινώσκειται ἐναντίου αἰετινος αὐτῷ, ἐναντίου δεῖ αὐτῷ τινος, ἐναντίου δεῖ αὐτό τινος κτλ. Ἀνὲν ὁρμῶζει ἐπαυθὰ γὰρ εἰσελθόμεν εἰς πόας τὰς ἀτραποὺς τοῦ κριτικοῦ λαβυρίνθου, ἀλλ' οὐχ ἤτιον παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ μὲν Heindorf δέχεται τὴν ἄνω γραφὴν, ἀναγινώσκει ὁμῶς αὐτῷ ἀντὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ K. Schmidt ἀναγινώσκει ἀλλὰ καὶ ἐναντίου αὐτῷ δεῖ τινος. Ἡ τελευταία ἀνάγνωσις παρέχει ἀνακόλουθον καὶ δὲν στερεῖται μὲν ὁ Πλάτων ἀνακολούθων, ἀλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον ταῦτα γὰρ ἀδεῖαν ὡς διὰ τοιούτων ἀναγνώσεων. Πρὸς δὲ φαίνεται μοι ἡ ἐννοία τοῦ δεῖ ὅλως ἀνάρμοστος ἐπαυθὰ. Ἡ φράσις σημαίνει ἀναγκάζουσι γὰρ λάβωσι καὶ

τῶν τριῶν ιδέα κατάσχη, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν¹ εἶναι ἀλλὰ καὶ περιτιτοῖς. Πάνυ γε. Ἐπὶ τὸ τοιοῦτον δὴ φράμεν, ἢ ἐναντία ιδέα ἐκείνη τῇ μορφῇ², ἢ ἂν τοῦτο³ ἀπεργάζεται, οὐδέποτε ἂν ἔλθοι. Οὐ γάρ. Εἰσράζειτο δέ γε ἡ περιτιτή;⁴. Ναί. Ἐναντία δὲ ταύτῃ ἢ τοῦ ἀγρίου; Ναί. Ἐπὶ τὰ τρία ἄρα ἢ τοῦ ἀγρίου ιδέα οὐδέποτε ἦξει. Οὐ δῆτα. Ἄμοισα δὴ τοῦ ἀγρίου τὰ τρία Ἄμοισα. Ἀνάγχιος ἄρα ἢ τριάς. Ναί. Ὁ τοῖνον ἔλεγον⁵ ὁρίσασθαι, ποῖα οὐκ ἐναντία τινὶ ὄντα ὁμῶς οὐ δέχεται αὐτὸ⁶ τὸ ἐναντίον, οἷον⁷ νῦν ἢ τριάς τῷ ἀγρίῳ οὐκ οὔσα ἐναντία⁸ οὐδέν τι μᾶλλον αὐτὸ δέχεται, τὸ γάρ

τὴν ιδέαν τινός, τὸ ὁποῖον πάντοτε εἶναι ἐναντίον εἰς αὐτό.

¹) Ἐπειδὴ εἶναι κατηγορούμενον, ἐπρεπε νὰ ἦναι τρία, ἀλλὰ συνεφώνησε πρὸς τὴν προηγουμένην δοτικὴν.

²) Μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ, ἐν ἣ καὶ ἐν 103 E ὁ εἶσι μὲν οὐκ ἐκείνο, ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφήν ἀεὶ..

³) Ἀηλαδὴ τὸ περιτιτὸν εἶναι.

⁴) Ἐξυπακούεται τὸ οὐσιαστικὸν μορφῇ.

⁵) Τὸ ὅημα ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ κελεύειν καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὴν φράσιν βούλει.. ὁρίσωμεθα. Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ὁρίσασθαι, ἀλλ' ὁ Madwig εἰκάζει, ὅτι ἐξέπεσε τοῦ κειμένου τὸ δεῖ. Φαίνεται ὅτι τὴν εἰκασίαν ἐποίησε, διότι ἐν τισι χειρογράφοις φέρεται τὸ δεῖν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν δοθείσαν ἐξηγήσιν τοῦ λέγειν ἢ προσθήκη τοῦ ἀπροσώπου εἶναι περιτιτή.

⁶) Ἡ φράσις αὐτὸ τὸ ἐναντίον μεγάλην δυσκολίαν παρέχει

τοῖς κριτικοῖς καὶ μεταφρασταῖς, ἐξ ὧν ὁ μὲν Bekker τὸ ἐναντίον ἔκλεισε ἐν ἀγκύλαις, ὁ δὲ Schleiermacher τὸ αὐτὸ ἐφρενεν εἰς αὐτὸ καὶ ἐξηγεῖ ποῖα ὄντα, ἐν ᾧ δὲν εἶναι ἀντίθετα εἰς τι, ὁμῶς δὲν δέχονται τὸ ἀντίθετον τούτου. Ὁ H. Schmidt σφύζει τὴν φράσιν παρατηρῶν, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν μεταχειρίζεται αὐτὴν πρὸς δηλώσιν τῆς ιδέας, ἀλλὰ ἢ ἀντιωνυμία αὐτὸς κεῖται οὐχὶ κατὰ τὴν Πλατωνικὴν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σονήθη σημασίαν, ὡς ἐν 103 B.

⁷) Τὰ ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ ἀλλὰ κεῖνται παρενθετικῶς, ὡς παρατηρεῖ ὁ Stallbaum. Τὸ χωρίον δ' Ὀλυμπόδωρος ἐρμηνεύει οὕτως. "Ὁ μόνον τὰ ἐναντία οὐ δέχεται ἀλλήλα ἐπιόντα, ἀλλ' οὐδὲ ὅσα συννοοῖται τῶν ἐναντίων τινὶ ταῦτα δὲ εἰναι ὅσα νῦν ἑαυτοῖς ἐπιφέρει τὸ ἐναντίον, λέγω δὲ ἐναντίον ἐκείνο, ᾧ συννοοῖται, ὅλον τὸ πῦρ τῇ θερμότητι διὸ καὶ ἀεὶ συνεπιφέρει τοῦτο.."

⁸) Ἡ τριάς δὲν εἶναι ἐναντία τῷ ἀγρίῳ, ἀλλὰ τὸ περιτιτὸν, ᾧ ἀνήκει τὸ τρία, εἶναι ἀντίθετον τούτῳ. Λοι-

ἐναντίον αἰε αὐτῷ¹ ἐπιφέρει, καὶ ἡ δυνὰς τῷ περιτῷ καὶ τὸ
 105 πῦρ τῷ ψυχρῷ καὶ ἄλλα πάμπολλα — ἀλλ' ὄρα δὴ, εἰ οὕτως
 ὀρίζει², μὴ μόνον τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον μὴ δέχεσθαι³, ἀλλὰ
 καὶ ἐκείνο, ὃ ἂν ἐπιφέρει⁴ τι ἐναντίον ἐκείνῳ⁵, ἐφ' ὅτι ἂν
 αὐτὸ ἦ⁶, αὐτὸ τὸ ἐπιφέρειν⁷ τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιό-

πὸν εἶναι ἕμμεσος ἐναντιότης, ὥς ἐν
 τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν.

¹) *Ἠγέρθη* τὸ ζήτημα, ποῦ ἀνή-
 κει ἡ δοτικὴ, τῷ ἐναντίον ἢ τῷ
 ἐπιφέρει. Οἱ πλείστοι τῶν ἐρμη-
 νευτῶν ἀποδίδουσι τῷ ῥήματι, ταύ-
 τής δὲ τῆς συντάξεως ἤρξατο ὁ *Fischer*. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦτου
 ἀνάγεται ἡ ἔννοια "Ἐμμεσος ἀντι-
 θεοις (ἡ τριάς) δὲν δέχεται τὴν
 ἄμμεσον ἀντιθέσιν (τὸ ἄρτιον) διὰ
 τοῦτο, διότι ἐκείνη (ἡ τριάς) ταύτη
 πάντοτε τὸ ἐναντίον ἐπιφέρει. Τῇ
 ἐρμηνείᾳ ταύτῃ ἠκολούθησεν ὁ *Stall-
 baum* καὶ ὁ *Ast*. 'Ἄλλ' αὕτη δὲν
 δύναται νὰ ἦναι ὀρθή, ὥς παρατη-
 ρεῖ ὁ *H. Schmidt*. Διότι κατὰ τὸν
Πλάτωνα αἱ ἄμμεσοι ἀντιθέσεις, τὸ
 ἄρτιον, τὸ θερόν καὶ ὁ θά-
 νατος παρίστανται ὥς ἐπιτιθέμε-
 νοι πολεμιοὶ κατὰ τῶν τριῶν ἑμ-
 μέσων ἀντιθέσεων τῆς τριάδος,
 τῆς χιόνος καὶ τῆς ψυχῆς.
 Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ὅμως τοῦ *Fis-
 cher* καὶ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ
 αἱ ἕμμεσοι ἀντιθέσεις, ὥς ἡ τριάς,
 εἰκονίζονται ὥς ἐπιτιθέμεναι. Λοι-
 πὸν ἡ δοτικὴ αὐτῷ δὲν ἀνήκει τῷ
 ἐπιφέρει, ἀλλὰ τῷ ἐναντίον,
 ὥς καὶ αἱ ἐπόμεναι δοτικαὶ πρὸς τὸ
 αὐτὸ ἐπιθετοὶ συντάσσονται, π. χ.
 τὸ πληρὲς τοῦ ἐπομένου παραδείγ-
 ματος εἶναι καὶ ἡ δυνὰς τῷ πε-
 ριτῷ οὐκ οὕσα ἐναντία

οὐδὲν τι μᾶλλον αὐτὸ δέ-
 χεται. 'Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιφέρει
 ἀπαιτεῖ δοτικὴν, ἥτις ἐξυπακούσται,
 δηλ. τοῖς ἀντικειμένους (τοῖς τριοί).
 Κατὰ ταῦτα ἡ δύσκολος αὕτη φρά-
 σις σημαίνει ἡ τριάς δὲν εἶναι ἐναν-
 τία εἰς τὸ ἄρτιον, ὅμως δὲν δέχεται
 αὐτό· διότι αὕτη (ἡ τριάς) φέρει
 τοῖς ἀντικειμένους (ἐφ' ὅτι ἂν ἦ)
 πάντοτε τὸ ἐναντίον ἐκείνῳ (δηλ.
 τῷ ἄρτιῳ). Παράλληλος φράσις κεῖ-
 ται μετ' ὀλίγον ἐν 105 D "Ἡ ψυχὴ
 ἄρα ὅτι ἂν αὕτη κατάσχη, αἰε ἦκει
 ἐπ' ἐκείνο φέρουσα ζωὴν; ..

²) Τὸν ὀρισμὸν ἔδωκε μὲν ὁ Σω-
 κράτης, ἀλλ' ἐδέξατο ὁ Κέβης.

³) "Οὐ τὸ περιτὸν δὲν δέχεται
 τὸ ἄρτιον, εἶναι ὅλως φνοικόν" ἀλλὰ
 καὶ ἡ τριάς δὲν δέχεται τὸ ἄρτιον,
 διότι ἐπιφέρει ἐκείνῳ (ἐφ' ὅτι ἂν
 αὐτῷ ἦ) τὴν ἐναντιότητα.

⁴) Ἐν τῷ μνημονευθέντι παρα-
 δείγματι ἡ τριάς εἶναι ἡ ἐπιφερούσα.

⁵) Ἡ προηγουμένη δοτικὴ ἀνή-
 κει, ὥς εἴρηται, τῷ ἐπιθέτῳ ἐναν-
 τίον, αὕτη ὅμως τῷ ῥήματι.

⁶) Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐν 104 D
 ἐδήλωσε διὰ τῆς φράσεως "Ὁ,τι ἂν
 κατάσχη". Ὁ *Ast* προσκορροῦσας εἰς
 τὸ χωρίον ἐξαλείφει τὴν ἀντιωνυμίαν
 αὐτὸ καὶ τὴν ἐπομένην φράσιν
 αὐτὸ τὸ ἐπιφέρειν, διότι αἱ
 λέξεις αὗται εἶναι περιτταί. 'Ἄλλ' ὁ
H. Schmidt παρατηρεῖ, ὅτι τοῦτο

τητα μηδέποτε δέξασθαι. Πάλιν δὲ ἀναμνησκού· οὐ γὰρ χεῖρον¹ πολλάκις ἀκούειν. Τὰ πέντε τὴν² τοῦ ἀρτίου οὐ δέξεται, οὐδὲ τὰ δέκα τὴν τοῦ περιτοῦ, τὸ διπλάσιον³. Τοῦτο⁴ μὲν οὖν καὶ αὐτὸ ἄλλω⁵ οὐκ ἐναντίον, ὅμως δὲ τὴν τοῦ περιτοῦ οὐ δέξεται· οὐδὲ τὸ ἡμιόλιον οὐδὲ τὰ λοιπὰ τὰ τοιαῦτα, τὸ ἥμισυ⁶, Β τὴν τοῦ ὅλου, καὶ τριτμόριον αὐ⁷ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα⁸, εἰ-

δὲν εἶναι αἰτία ἀποδοχῆς νοθείας. Ὅτι δ' ὁ Πλάτων ἔγραψεν αὐτὸ ὅ, γίνεται ὁ λόγος καὶ ἐκ τοῦ παραλλήλου χωρίου, ἐν 105 D, ἔνθα λέγει· "Ἡ ψυχὴ ἄρα οὕτως αὐτὴ ἢ κατὰσχῃ".

7) Τοῦτο εἶναι ἐπανάληψις τῆς προηγουμένης φράσεως ὅ ἂν ἐπιφέρῃ. Ἐγένετο δ' ἡ ἐπανάληψις ἕνεκα τοῦ ἐπιφαινομένου.

1) Οἱ ἀρχαῖοι οὐχὶ σπανίως θέτουσι τὸ συγκριτικὸν ἀντὶ τοῦ θετικοῦ, ὡς ἐν Πρωταγόρῃ. 310 B "μή τοι νεώτερον ἀγγέλλεις;". Ἀριστοφάν, ἐν Ὀρν. 252 "ἵτε πεισομένοι τὰ νεώτερα", καὶ Ξενοφ. ἐν Οἰκονομ. VII, 25 "πρὸς τὸ φυλάττειν οὐ κακίον ἐστὶ φοβερὰν εἶναι τὴν ψυχὴν".

2) Ἐξυπακούεται τὸ οὐσιαστικὸν ἰδέαν. ἥτις συνάγεται ἐκ τοῦ ἐναντιότῃτα—ἐναντίαν ἰδέαν.

3) Εἶναι παράθεσις εἰς τὸ προηγούμενον δέκα.

4) Δηλαδή τὸ διπλάσιον.

5) Ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν ὁ μὲν Stallbaum ἐπιειράθη ὅπως τὸ χωρίον ἐρμηνεύσῃ ἄνευ διορθώσεως, ὁ δὲ Heindorf εἶκασε καὶ αὐτὸ ἄλλο ἢ ἐναντίον. Ὁρθῶς μὲν ὁ ἐρμηνευτὴς οὕτως κατείδεν, ὅτι τὸ χωρίον δεῖται διορθώσεως. Ἀλλὰ κράτιστοι κριτικοί, ὡς ὁ H. Schmidt καὶ ὁ Schanz, προτιμῶσι γὰρ προσ-

θέωσαι τὸ οὐκ, ὅπερ ὁ Köhler παρέλαβεν ἐν τῇ λατινικῇ αὐτοῦ μεταφράσει. Λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅτι τὸ ἀρνητικὸν μόριον ἐξέπεσε τοῦ κειμένου, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ συνέβη. Ἡ διόρθωσις αὕτη γίνεται πιθανωτέρα, διότι συμφωνεῖ πρὸς τὴν γενικὴν παρατήρησιν τὴν ἀρτί γενομένην ὁρίσασθαι ποῖα οὐκ ἐναντία τινὶ ὄντα ὅμως ἐνδέχεται αὐτό. Κατὰ τὴν γενικὴν παρατήρησιν τὸ εἰδικὸν τοῦτο παράδειγμα δηλοῖ τὸ δέκα, δηλ. τὸ διπλάσιον τοῦ πέντε δὲν εἶναι εἰς ἄλλο ἐναντίον, καὶ ὅμως δὲν δέχεται τὴν τοῦ περιτοῦ ἰδέαν.

6) Ὡς τὸ διπλάσιον εἶναι ἐπεξηγηματικὴ παράθεσις τοῦ δέκα, οὕτω τὸ ἥμισυ ἐπεξηγεῖ τὰ προηγούμενα. Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· οὐδὲ δὲ ἡ—τὸ ἥμισυ καὶ τριτμόριον ὁρίον καὶ πάντα τοιαῦτα δέξεται τὴν ἰδέαν τοῦ ὅλου. Ἐνταῦθα φέρονται δύο σειραὶ κλασμάτων, ἐξ ὧν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τὸ ὅλον διαιρεῖται εἰς δύο $\left(\frac{1}{2}, \frac{3}{2}\right)$, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ εἰς τρία $\left(\frac{1}{3}, \frac{2}{3}, \frac{4}{3}\right)$.

7) Μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ ἕνεκα τοῦ νέου εἶδους τῶν κλασμάτων.

περὶ ἐπει¹ τε καὶ συνδοκεῖ σοι οὕτως. Πάνυ σφόδρα καὶ συνδοκεῖ, ἔφη, καὶ ἔπομαι².

LIV. Πάλιν δὴ μοι, ἔφη, ἐξ ἀρχῆς λέγε. Καὶ μή μοι, ὁ ἂν ἐρωτῶ³, ἀποκρίνου, ἀλλὰ μιμούμενος ἐμέ. Λέγω δὲ παρ' ἡν⁴ τὸ πρῶτον ἔλεγον ἀπόκρισιν τὴν ἀσφαλῆ ἐκείνην ἐκ τῶν νῦν λεγομένων⁵ ἄλλην ὁρῶν ἀσφάλειαν. Εἰ γὰρ ἔροίό με, ᾧ ἂν τί [ἐν τῷ]⁶ σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ τὴν ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ⁷, ὅτι ᾧ ἂν θερμότης, ἀλλὰ κομποτέραν ἐκ τῶν νῦν⁸, ὅτι ᾧ ἂν πῦρ· οὐδὲ ἂν ἔρη, ᾧ ἂν σώματι τί ἐγγένηται, νοσήσει, οὐκ ἐρῶ, ὅτι ᾧ ἂν νόσος, ἀλλ' ᾧ ἂν πυρετός· οὐδ'⁹ ᾧ ἂν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται, περιτιδὲς ἔσται, οὐκ ἐρῶ, ᾧ ἂν περιτιότης, ἀλλ' ᾧ ἂν μονάς, καὶ ἄλλα οὕτως. Ἀλλ' ὅρα, εἰ ἤδη ἱκανῶς οἶσθ' ὅ,τι βούλομαι. Ἀλλὰ πάνυ ἱκανῶς, ἔφη. Ἀποκρίνου δὴ, ἣ δ' ὅς, ᾧ ἂν

⁸) Λιὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦνται τὰ ὁμοειδή. ὡς καὶ διὰ τῆς προηγουμένης τὰ ἀ λ λ α τὰ τ ο ι α ὦ τ ι α.

¹) Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης εἰσῆλθεν εἰς λεπτεπιλέπτους διακρίσεις, δικαίως ἐρωτᾷ τὸν Κέβητα, ἂν ἀκολουθῇ διὰ τῆς διανοίας, *intellectu consequi*, ὡς ἐν Φιλήβ. 45 C.

²) Ὁ Κέβης δὲν ἀποκρίνεται κατὰ σιγάν, ἀλλὰ κατὰ χιαστὸν σχῆμα.

³) Κατὰ τὸν Stallbaum ἡ φράσις κεῖται ἀντὶ τῆς· ὁ ἂν ἐ ρ ω τ ῶ λ έ γ ω ν. Ὁ Σωκράτης ἐπιθυμεῖ, ἵνα ὁ Κέβης μὴ ἀποκρίνηται διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως, δι' ἧς ἐρωτᾷ, ἀλλὰ δι' ἄλλης ἐχοῦσης τὸ ἀναγκαῖον γνῶρισμα, π. χ. τὸ πῦρ ἔχει τὸ γνῶρισμα τῆς θερμότητος.

⁴) Ἡ παρ' αὐτῷ μετὰ αἰτιατικῆς δηλοῖ τὸ ἐναντίον, ὡς ἐν τῇ φράσει πα ρ ἂ τ ὁ ν ν ὁ μ ο ν. Ἡ ἀπόκρισις

αὕτη εἶναι ἀντίθετος πρὸς ἐκείνην, ἣν εἶπεν ἐν 100 E· ἄλλ' ἀσφαλές εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὅτι φρονεῖ ἄλλω ἀποκρίνασθαι, ὅτι τῷ καλῷ τὰ καλὰ καλὰ,,.

⁵) Ὁ προσδιορισμὸς ἀνήκει τῇ μετοχῇ ὁ ρ ῶ ν. Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα δύναιτο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν δευτέραν ταύτην ἀσφαλῆ ἀπόκρισιν, διότι τὰ κατ' αὐτὴν ἀνέπτυξεν ἐν 104 D.

⁶) Τὴν φράσιν ταύτην ἐξηλείφειν ὁ Vögelin, ᾧ ἀκολουθοῦσι οἱ οὐδαῖοι ἐκδίδται, ὡς ὁ Schanz.

⁷) Τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὀνομάζει ἀμαθῆ, διότι δύναιτο νὰ δώσῃ ταύτην καὶ ἄνθρωπος ἀπαίδευτος.

⁸) Πρὸ ὀλίγου τὴν φράσιν εἶπε πληρεστέραν, ἐκ τῶ ν ὦ ν λ ε γ ο μ έ ν ω ν.

⁹) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται ἡ φράσις, ἂν ἔρη.

τί ἐγγένηται σώματι, ζῶν ἔσται; ¹Ω ἂν ψυχὴ¹, ἔφη. Οὐκοῦν, αἰεὶ τοῦτο οὕτως ἔχει; Πῶς γὰρ οὐχί; ἢ δ' ὅς. Ἡ ψυχὴ ἄρα οὐκ ἔστι ἂν αὐτὴ κατὰσχη, αἰεὶ ἦκει ἐπ' ἐκεῖνο φέρουσα ζωὴν; Ἡ-κει μέντοι, ἔφη. Πότερον δ' ἔστι τι ζωῆ ἐναντίον ἢ οὐδέν; Ἔστιν, ἔφη. Τί; Θάνατος. Οὐκοῦν ψυχὴ τὸ ἐναντίον² ᾧ αὐτὴ ἐπιφέρει αἰεὶ οὐ μὴ ποτε δέξεται, ὥς ἐκ τῶν πρόσθεν ὁμολογῆται; Καὶ μάλα σφόδρα, ἔφη ὁ Κέβης.

LV. Τί οὖν; Τὸ μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἀρτίου ἰδέαν τί νῦν δὴ ὠνομάζομεν; Ἀνάστιον, ἔφη. Τὸ δὲ³ δίκαιον μὴ δε-χόμενον καὶ ὃ ἂν μουσικὸν μὴ δέχεται; Ἀμουσον, ἔφη, τὸ δὲ ἑ-ἄδικον. Εἰεν⁴ ὃ δ' ἂν θάνατον μὴ δέχεται, τί καλοῦμεν; Ἀ-θάνατον, ἔφη. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ⁴ οὐ δέχεται θάνατον; Οὔ. Ἀ-θάνατον ἄρα ἡ ψυχὴ; Ἀθάνατον. Εἰεν, ἔφη, τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεδειχθαι⁵ φῶμεν; Ἡ πῶς δοκεῖ; Καὶ μάλα γε ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες. Τί οὖν, ἢ δ' ὅς, ὦ Κέβης; Εἰ τῷ ἀναρτίῳ⁶

¹) Τοῦτο πληρότερον ὁ Πλάτων ἀναπτύσσει ἐν Κρατύλ. 399 D "Οί-μαί τι τοιοῦτον νοεῖν τοὺς τὴν ψυ-χὴν ὠνομάσαντας, ὥς τοῦτο ἄρα, ὅταν παρὰ τῷ σώματι, αἰτιὸν ἔστω τοῦ ζῆν αὐτῷ, τὴν τοῦ ἀναπνεῖν δύναμιν παρέχον καὶ ἀναρτύχον, ἅμα δὲ ἐκλείποντος τοῦ ἀναρτύχοντος τὸ σῶμα ἀπόλλυται τε καὶ τελευτᾷ· ὅθεν δὴ μοι δοκοῦσιν αὐτὸ ψυχὴν καλεῖσθαι,,"

²) Ἀντὶ γὰρ εἶπεν· τὸ ἐναντίον τοῦ τῷ, ὃ αὐτὴ ἐπιφέρει.

³) Ἐθῆκε τὸν δέ, ἐν ᾧ δὲν προ-ηγείται ὁ μὲν, ὥς ἐν Θεαιτήτ. 181 D "δύο δὲ λέγω τοῦτω εἶδη κινή-σεως, ἀλλοίωσιν, τὴν δὲ περιφορᾶν,," καὶ ἐν Κρατύλ. 385 B "Οὐκοῦν εἴη ἂν λόγος ἀληθὴς, ὃ δὲ ψευδής,,"

⁴) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον ὁ συλλογισμὸς ἔχει οὕτωσιν. "Ἡ ἀπό-

δειξις πρόεισιν ἐκ τῶν ὑποθέσεων τοιῷδε συλλογισμῷ· ἡ ψυχὴ ᾧ ἂν παρῇ, ζῶν τούτῳ ἐπιφέρει. Πάν δὲ ὃ ἐπιφέρει τι, ἄδεκτόν ἐστι τοῦ ἐ-ναντίου αὐτῷ. Ἡ ψυχὴ ἄρα ἄδεκτός ἐστι τοῦ ἐναντίου, ᾧ ἐπιφέρει. Τὸ ἐναντίον ἔστιν, οὐ ἐπιφέρει, θάνατος. Ἡ ψυχὴ ἄρα ἄδεκτος θανάτου,,"

⁵) Ἰσως νομίσῃ τις, ὅτι ἐνταῦθα ἡδύνατο νὰ λήξῃ ἡ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπόδειξις. Ἀὐτὴν ἔχει ὅμως οὕτω. Αὐτοῦ ἐδείχθη μὲν, ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ ἡ ψυχὴ, δὲν ἀνέχεται τὸν θάνατον. Ἀνάσταίς τις ὅμως νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἀνοχῆς διὰ τῆς ὑπεκφυγῆς ἢ διὰ τοῦ ὀλέθρου. Διὰ τοῦτο ὑπολείπεται ὅπως ὁ Σωκρά-της ὑποδείξῃ, ὅτι ἐπερχομένου τοῦ θανάτου ἡ ψυχὴ δὲν ἀπόλλυται, ἀλλ' ὑπεκφεύγει.

⁶) Ἀὐτὴν διαφέρει τοῦ περιττοῦ.

106 ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ἄλλο τι τὰ τρία¹ ἢ ἀνώλεθρον ἂν ἦν; Πῶς γὰρ οὐ; Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ ἄθερμον² ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ὅποτε τις ἐπὶ χιόνα θερμὸν ἐπαγάγοι³, ὑπεξήκει ἂν ἡ χιών οὔσα σῶς καὶ ἄτηκτος;⁴ Οὐ γὰρ ἂν ἀπώλετό γε, οὐδ' αὖ ὑπομένουσα ἐδέξατο ἂν τὴν θερμότητα. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ὡσαύτως, οἶμαι, καὶ εἰ τὸ ἀψυκτον⁵ ἀνώλεθρον ἦν, ὅποτε ἐπὶ τὸ πῦρ ψυχρὸν τι ἐπήει, οὔτοι' ἂν ἀποβέννυτο οὐδ' ἀπώλλυτο, ἀλλὰ σὼν ἂν ἀπελθὼν ᾤχετο. Ἀνάγκη, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ⁶ ὧδε, ἔφη, ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν; Εἰ μὲν τὸ ἀθάνατον⁷ καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, ἀθάνατον ψυχῇ, οἷαν θάνατος ἐπ' αὐτὴν ἦ, ἀπόλλυσθαι⁸ θάνατον μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν προειρημένων οὐδέξεται οὐδ' ἔσται τεθνηκυῖα, ὥσπερ τὰ τρία οὐκ ἔσται, ἔφαμεν⁹, ἄρτιον οὐδέ γ' αὖ τὸ περιττόν, οὐδὲ δὴ πῦρ ψυχρὸν οὐδέ γε ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. Ἀλλὰ τί κωλύει, φραίη ἂν τις, ἄρτιον μὲν τὸ περιττόν μὴ γίγνεσθαι ἐπιόντος τοῦ ἄρτίου¹⁰, ὥσπερ ὁμολόγηται, ἀπο-

φαίνεται δ', οἷα ὁ Πλάτων ἐπλάσσει τὴν λέξιν χάριν τῆς ἀποδείξεως.

¹) Ἐπρεπε γὰρ εἶπαι ἄλλο τι ἢ, ἀλλὰ παρενέβαλε τὸ τρία, ὡς ἐν 106 Ε "ἄλλο τι ψυχῇ ἢ, εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὐσα, καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη..."

²) Καὶ ἡ λέξις αὕτη ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Τὸ ἄθερμον δὲν διαφέρει τοῦ ψυχροῦ. Μετεχειρίσθη τὸ εἰ μετὰ τοῦ παρῶν ἡμένου τῆς ὀριστικῆς πρὸς δήλωσιν, οἷα γὰρ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, ἵνα τὸ ἄθερμον ἦναι καὶ ἀνώλεθρον.

³) Ἐπαγάγοι ἔχουσι τὰ πλεῖστα χειρογράφα, ὅπερ δικαίως ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδοταῖς. Ἐν ἐνὶ χειρογράφῳ ἀναγινώσκεται ἐπάγοι, ὅπερ, καθ' ὅσον γινώσκωμεν, μόνον ὁ Hirschliq ἐπιδοκιμαζει.

⁴) Τοῦτο δὲν συμβαίνει, διότι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ἡ ψυχὴ γὰρ ἦναι ἀνώλεθρος

⁵) Εἶναι τὸ ἀκρύωτον, δηλ. τὸ θερμόν

⁶) Ὅ καὶ εἰέθη κατὰ παράλειψιν τοῦ ἀναφορικοῦ, δηλ. ὡς περὶ τοῦ ἀθέρμον καὶ ἀψυκτον

⁷) Τὸ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον κοινῶς θεωροῦνται ὡς συνώνυμα, ἀλλ' ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ἀθάνατον μὲν ὀνομάζει τὸ ἂν θάνατον μὴ δέχηται, ἀνώλεθρον δέ, τὸ οὐκ ἀπόλλυται.

⁸) Λοιπὸν ἡ ψυχὴ δὲν ἀπόλλυται, ἀλλ' ὑπεκχωρεῖ.

⁹) Τὸ ἔρημα κεῖται παρηνθετικῶς.

¹⁰) Ἐδείχθη τοῦτο ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, διότι αἱ ἀντιθέσεις ἀποκλείουσι ἀλλήλας.

λομένου δὲ αὐτοῦ ¹ ἀντ' ἐκείνου ἄρτιον γεγενῆσθαι; Τῷ ταῦτα C
λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοιμεν διαμάχεσθαι ², οἷοι οὐκ ἀπόλλυται τὸ
γὰρ ἀνάρτιον οὐκ ἀνώλεθρόν ἐστιν· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὁμολόγητο ³
ἡμῶν θραδῶς ἂν διεμαχόμεθα, οἷοι ἐπελθόντος τοῦ ἀρτίου τὸ
περιττὸν καὶ τὰ τρία οἴχεται ἀπύοντα ⁴ καὶ περὶ πυρὸς καὶ
θερμοῦ καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἂν διεμαχόμεθα. Ἡ οὐ; Πάνυ
μὲν οὐν. Οὐκοῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῶν
ὁμολογεῖται καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴν ἂν εἴη πρὸς τῷ ἀθά-
νατος εἶναι καὶ ἀνώλεθρος· εἰ δὲ μή ⁵, ἄλλου ἂν δέοι λόγου. D
'Αλλ' οὐδὲν δεῖ, ἔφη, τούτου γε ἕνεκα ⁶· σχολῇ ⁷ γὰρ ἂν τι
ἄλλο φθορὰν μὴ δέχοιτο, εἴ γε τὸ ἀθάνατον ⁸ αἰδῖον ὅν φθο-
ρὰν δέξεται.

LVI. Ὁ δὲ γε θεός ⁹, οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ
τὸ τῆς ζωῆς εἶδος ¹⁰ καὶ εἴ τι ἄλλο ἀθάνατόν ¹¹ ἐστιν, παρὰ πάν-

¹) Καὶ αἱ δύο ἀντιωνυμῶς ἀναφέ-
ρονται εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, δηλ. εἰς
τὸ περιττὸν, ὡς ἐν III B "τάς
δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύ-
την, ὥστε ἐκείνους ἀνθρώπους εἶναι",
καὶ ἐν Εὐθύφρων. 14 D "αἰτεῖν τε
φῆς αὐτοὺς (τοὺς θεοὺς) καὶ διδόν-
ναι ἐκείνους;"; Ὁ Σωκράτης, πα-
ρατηρεῖ, οἷοι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἡ
ἐξῆς ἀντίρρησης· τὸ περιττὸν δὲν γί-
νεται μὲν ἄρτιον, ὅταν ἐπέλθῃ τοῦτο,
δύναται ὁμως νὰ νοηθῇ, οἷοι τὸ πε-
ριττὸν ἀπόλλυται καὶ ἐν τῇ θέσει
τούτου γεννᾶται τὸ ἄρτιον.

²) Τὴν εἰρημνέην ἀντίρρησην ἐκ
τῶν εἰρημνέων δὲν δύναται νὰ κα-
ταπολεμήσῃ ὁ φιλόσοφος.

³) "Οἷοι τὸ ἀνάρτιον δύναται νὰ
ᾖναι ἀνώλεθρον, εἶπεν ὑποθετικῶς
ἐν 105 E.

⁴) Ἰσοδυναμεῖ τῇ φράσει· οὐκ
ἀπόλλυται, ἀλλ' ὑπέξερχονται ὁῶς.

⁵) Ἐξυπακούεται τὸ ὁμολογεῖται.

⁶) Ἡ ἔλλειψις αὕτη εἶναι οὕτω
μικρά, ὥστε ὁ Κέβης δικαίως θεω-
ρεῖ ὡς περιττήν τὴν προσθήκην ἄλ-
λου λόγου.

⁷) Ἀνοκόλως ἄλλο τι δύναται νὰ
μὴ δέχεται φθορὰν, ἂν βέβαια τὸ
ἀθάνατον αἰώνιον ὦν, θέλει δεχθῇ
φθορὰν, δηλ. ὄλεθρον. Ἐν ἄλλαις
λέξεσι πάντα θέλουσιν ἀπολεσθῇ, ἂν
συμβῇ τοῦτο τῇ ψυχῇ.

⁸) Μετὰ τὴν λέξιν ἀθάνατον
ἐν τισι χειρογράφοις φέρεται ὁ σύν-
δεσμος καὶ, ὃν ὁ Heindorf ὑπο-
στηρίζει, ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἐκδοῖαι
δικαίως ἀπορρίπτουσιν, διότι τὸ αἰ-
δῖον ὃν θεωροῦσιν ὡς αἰτίαν, δι'
ἣν τὸ ἀθάνατον εἶναι ἀνώλεθρον.

⁹) Ἡ προηγουμένη παρατήρησις
τοῦ Κέβητος ὑπέμνησεν, οἷοι καὶ οἱ
θεοὶ εἶναι ἀθάνατοι.

¹⁰) Κατὰ τὸν Grosse εἶναι περι-
γραφὴ ἀντὶ αὐτῆς ἡ ζωή, ὅπερ

των ἂν ὁμολογηθῇ μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. Παρὰ πάντων μέντοι νῆ Δί', ἔφη, ἀνθρώπων τέ γε καὶ ἔτι μᾶλλον, ὥς ἐγῶμαι, Ε παρὰ θεῶν. Ὅποτε δὴ ¹ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄλλο τι ψυχὴ ἢ ², εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὐσα, καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη; Πολλὴ ἀνάγκη. Ἐπιόντος ἄρα θανάτου ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον, τὸ μὲν θνητόν, ὥς ἔοικεν, αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τὸ δ' ἀθάνατον σῶν καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται ἀπὸν, ὑπεκχωρήσαν τῷ θανάτῳ³. Φαίνεται, Παντὸς μᾶλλον ἄρα, ἔφη, ὃ Κέβρης, ψυχὴ 107 ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον⁴, καὶ τῷ ὄντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυ-

δὲν εἶναι ὁρθόν. διότι ἡ φράσις δηλοῖ τὴν ἰδέαν τῆς ζωῆς.

¹⁾ Περί τὴν ἐξήγησιν τοῦδε τοῦ χωρίου ὑπάρχει διαφωνία· διότι ὁ K. Schmidt καὶ ὁ Drescher ἐξηγοῦνται καὶ ὅτι ἄλλως εἶναι ἀθάνατον, ὃ δὲ Schleiermacher. εἰς τὸ καὶ ὅτι ἔστιν ἀθάνατον. Ἡ δευτέρα ἐξήγησις ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ διαπρεπεστάτου μεταφραστοῦ τοῦ Πλάτωνος δὲν δύναται νὰ ᾖ ὁρθὴ διὰ τὸν ἀπλοῦς σίτον λόγον, ὅτι οὗτος παραλείπει τὸν σύνδεσμον καὶ, ὅν ἔχοναι πάντα τὰ χειρόγραφα. Πρὸς δὲ ἡ τοιαύτη ἐξήγησις καθίστησι τὴν ἀπόδειξιν ἀσθενεστέραν. Κατὰ τὸν H Schmidt, ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι ὁ θεὸς καὶ ἡ ἰδέα τῆς ζωῆς καὶ ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας εἶναι ἀθάνατον. ὑπὸ πάντων δύναται νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι εἶναι καὶ ἀνώλεθρον.

²⁾ Ἐθῆκε τὸ δὴ πρὸς δήλωσιν ὅτι εἶναι δὲ φανερόν (ἐκ τῶν ἀριεργμένων).

³⁾ Κατὰ τὴν χειρόγραφον ὁ Bekker ἐξήλειψε τὸν ἢ, ἀλλ' οἱ νεώτεροι ὁρθῶς ποιοῦντες διατηροῦσι τοῦτον. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι συνήθης

τῷ Πλάτῳ.

³⁾ Οὕτως ἔδειξεν ὁ Σωκράτης, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἀπόλλυται, ἀλλ' ὑπεκχωρεῖ τῷ θανάτῳ.

⁴⁾ Ἐνταῦθα λήγει ἡ τετάρτη καὶ τελευταία περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀπόδειξις. Ταύτην καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις οἱ πολέμιος πρὸς τὸν Πλάτωνα διακείμενοι ἐκάκισαν καὶ ἔσκωπαν. Ἐκ τοῦ Ὀλυμπιόδωρον (ἐν σελίδ. 150, 18) μανθάνομεν ὅτι ὁ Σιράτων οκώπιων τὴν ἀπόδειξιν ἔλεγεν, ὅτι καὶ ὁ λίθος εἶναι ἀθάνατος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνώλεθρος ὅτι μὴ ποτε προχείρως εἴληπται, ὥς, εἰ ἄδεκτος θανάτου καὶ ταύτη ἀθάνατος, ὅτι καὶ ἀνώλεθρος. Ἀθάνατος γὰρ καὶ ὁ λίθος, ἀλλ' οὐκ ἀνώλεθρος. Ἡ ἀντίρρηση ὅμως τοῦ Σιράτωνος δὲν εἶναι οἰκονομία, διότι ὁ μὲν λίθος εἶναι τι ἄζωον, ἡ δὲ ψυχὴ εἶναι ζῶσα καὶ ζωοδοτεῖρα, ὥς ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι πρὸς τὰς τρίτας (δηλ. πρὸς τὴν τρίτην ἀμφιβολίαν τοῦ Σιράτωνος) ὁρῶν, ὅτι ὑπόκειται καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας ὁμολογεῖται, ὥς ἡ ψυχὴ ζῇ καὶ ζῶν ἐπιφέρει τοῖς σώμασιν, εἴπερ, ἂν

χαὶ ἐν Ἄδου. Οὐκοῦν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐγὼ παρὰ ταῦτα¹ ἄλλο τι λέγειν οὐδέ πη ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. Ἄλλ' εἰ δὴ τι Σιμμίας² ἢ τις ἄλλος ἔχει λέγειν, εὖ ἔχει μὴ κατασιγήσαι. Ὡς οὐκ οἶδα, εἰς ὅτινά τις³ ἄλλον καιρὸν ἀναβάλλοιτο

κατάσχη, ταῦτα γίνεται ἐμφυχα, ὅ ἐστι ζῶντα. Οὐκ ἄρα, ὡς ὁ λίθος, ἀδεκτος θανάτου. (ἐν σελίδ. 151, 12). Ὁ αὐτὸς Σιμμίατος ἐποίησε καὶ ἄλλην ἀποδυαστέραν ἀντίρροπον εἰ-
πὼν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ εἶναι ζωο-
δοτειρα, ἐπὶ τοσούτοις εἶναι ἀθάνα-
τος, ἐφ' ὅσον φέρεται ζώην, ἢ, ὡς
λέγει ὁ Ὀλυμπιόδαρος (ἐν σελίδι
150, 27) "μήποτε, ὡς τὸ πῦρ, ἔστι
ἂν ἢ, ἀφυσκτον, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ,
ἔστι ἂν ἢ, ἀθάνατος, καὶ γὰρ ἐπιφέ-
ρει ζώην, ἔστι ἂν ἢ. Κατὰ τῆς
τοιαύτης ἀντιρροφείας, ἂν ταύτην
ἤκουεν ὁ Πλάτων, ἠδύνατο νὰ ἀντι-
τάξῃ τὴν ἐν τῷ Φαίδρῳ ἀποδείξιν,
καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ὡς ζωοδοτειρα ἔχει
ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως
καί, ὡς αὕτη εἶναι ἄνευ ἀρχῆς, οὕτω
πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἄνευ τέλους
(Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδι 14).
Τῷ Σιμμίατῳ ἠκολούθησαν καὶ
πολλοὶ νεώτεροι ἐπικριταὶ τοῦ Πλά-
τωνος, ὡς ὁ Tennemann καὶ ὁ
Kunhardt, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν
ἐλέγχουσι τὸν συγγραφεὰ ὡς μὴ δυ-
νηθέντα νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀνώλεθρον
ἐπιλέγοντες "Ο,τι ἀκριβῶς ὥφειλε
νὰ ἀποδείξῃ, τοῦτο διὰ δεήσεως
δέχεται... Τὴν ὑποστήριξιν ὁμως
τῆς ἀποδείξεως μετ' ἐξύτητος δια-
νοίας ἀνέλαβεν ὁ H. Schmidt (II,
74). Καθ' ἡμᾶς τὸ τελευταῖον μέ-
ρος τῆς ἀποδείξεως δύναται νὰ πα-
ράσχη τῷ φιλονίκῳ ὅπλα, ἀλλ' ἢ.

ἀσθένεια τῆς ἀποδείξεως ἀναγνω-
ρίζεται καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτω-
νος ἀπὸ τοῦ ἀθανάτου ὁμως μέχρι
τοῦ ἀνωλέθρου δὲν ὑπάρχει μεγάλη
ἀπόστασις. Προσέθηκε δὲ τὸ ἀνώ-
λεθρον, ὅπως προλάβῃ ἀντίρροπον,
περὶ ἧς ὁ Σιμπλίκιος λέγει ἐν Ὑ-
πομν. εἰς Ἀριστοτέλ. Περὶ Ψυχ. II,
69, 6 "Καλῶς γὰρ καὶ τὸ αἰδιον
προστέθεικεν, ὡς ὁ Πλάτων τὸ ἀ-
νώλεθρον ἐν τῷ Φαίδῳ, ἵνα μὴ,
ὡς ὁ Βόηθος, οἰηθῶμεν τὴν ψυ-
χὴν, ὥσπερ τὴν ἐμφυχαίαν, ἀθάνα-
τον μὲν εἶναι, ὡς αὕτην μὴ ὑπομέ-
νουσαν τὸν θάνατον ἐπιόντα, ἐξιστα-
μένην δὲ ἐπιόντος ἐκείνου τῷ ζῶντι
ἀπόλλυσθαι. Παράβαλλ. εἰσαγωγ.
ἐν σελίδ. 73.

¹) Πλὴν τούτων, ἀντίθετα πρὸς
ταῦτα, ὡς ἐν Πολιτ. VI, 506 B
"Πότερον ἐπιστήμην τὸ ἀγαθὸν φη-
εἶναι ἢ ἡδονὴν ἢ ἄλλο τι παρὰ
ταῦτα; καὶ ἐν Λάχῃ. 181 D
"ἐὰν ἔχω τι ἄλλο παρὰ τὰ ὑπὸ τού-
των λεγόμενα."

²) Μετὰ τὴν λέξιν ταύτην ἐν ποι
χειρογράφοις φέρεται καὶ ἡ ἀντιωνυ-
μία ὁ δ ε, ἣν δικαίως ἀπορρίπτουσιν
οἱ νεώτεροι ἐκδόται

³) Ὁ Bekker παρέλαβε τὴν γρα-
φὴν ὄντιν' ἂν τις, ἣν εἶδεν ἐν
τις χειρογράφοις. Ἄλλ' ὁ Stallbaum
εἰκάζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος προσέτεθε ὑπὸ τῶν
γραμματικῶν. Ἐν πλαγίαις ἐρωτη-
σεσι τίθεται εὐκτική ἄνευ τοῦ ἄν,

ἢ τὸν νῦν παρόντα ¹, περὶ τῶν τοιούτων βουλόμενος ἢ τι εἰπεῖν ἢ ἀκοῦσαι. Ἄλλὰ μήν, ἢ δ' ὅς ὁ Σιμμίας, οὐδ' αὐτὸς ἔχω, ὅπῃ ἀπιστῶ ἔκ γε τῶν λεγομένων ². ὑπὸ μέντοι τοῦ μεγέθους περὶ ὧν οἱ λόγοι εἰσὶν, καὶ ³ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθενείαν ἀπιστῶν ⁴, ἀναγκάζομαι ἀπιστίαν ἔτι ἔχειν παρ' ἐμαντιῶ ⁵ περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ μόνον ⁶ γ', ἔφη, ὁ Σιμμίας, ὁ Σωκράτης ἀλλὰ ⁷ ταῦτά τε εὖ λέγεις, καὶ τὰς ὑποθέσεις τὰς πρώτας,

ὥς ἐν Εὐθυδήμῳ. 206 E "οὐκ ἔχω, πῶς ἀμφισβητοῦν."

¹) Ἰσοδυναμεῖ τῇ φράσει ἢ ὅς ν ὕ ν π ά ρ ε σ τ ι. Ἡ ἀναβολὴ δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένη, διότι ὁ φιλόσοφος μετ' ὀλίγον θνήσκει.

²) Ἡ ἔκ μετὰ γενικῆς δηλοῖ τὴν ἀφορμὴν τοῦλάχιστον ἐξ ὧν λέγονται, δὲν δύναιμι νά ἀπιστῶ. Τὸ μέγεθος ὁμως τοῦ ζητήματος ἐμβάλλει ἀπιστίαν.

³) Ὁ οἰνδεσμος συνδέει τὸ ἐμπρόθετον μετὰ τῆς ἐπομένης μετοχῆς.

⁴) Μὴ ἔχων μεγάλην ὑπόληψιν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δύναται νά λύσῃ τόσον μεγάλη ζητήματα. Αἱ τοιαῦται ὁμως αἰτίαι ἀπιστίας εἶναι ἀσθενεῖς καὶ ἀόριστοι.

⁵) Δηλοδὴ χωρὶς νά δηλώσω τὴν ἀπιστίαν μου εἰς ἄλλους.

⁶) Ἡ φράσις συμπληροῦται ἐκ τῶν ἡγουμένων, ἀ ν α γ κ ά ζ η ἔ τ ι ἀ π ι σ τ ι ά ν ἔ χ ε ι ν π ε ρ ι τ ῶ ν ε ἰ ρ η μ ἑ ν ω ν. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Νόμ. VI, 752 A "ΚΑ. Ἀριστία εἴρηκας, ὡς ἔνε· ΑΘ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ δρᾶσω κατὰ δύναμιν οὕτως, καὶ ἐν Μένων 71 B "ἀλλὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς οὐδ' ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν οἶσθα, ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπαγγέλλομεν.

ΣΩ. Μὴ μόνον γε (ἀπαγγέλλης ταῦτα), ὡς εἶπαρε, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλω πῶ ἐνένυχον εἰδοῦι, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ..

⁷) Εἶναι πολὺ παλαιὰ ἡ γνώμη, ὅτι τὸ χωρίον ῥοσεῖ καὶ ἦδη ὁ Cornarius ἔθηκε τὸν ἀλλὰ μετὰ τὴν φράσιν τ α ὕ τ ά τ ε εὖ λέγεις. Τῇ διορθώσει ταύτῃ ἠκολούθησαν οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται, ὡς ὁ Stephanus, Forster, Wytttenbach καὶ Fischer. Ἀλλ' ὁ Ast ἐποίησεν ἄλλην διόρθωσιν τρέφας τὸ εὖ εἰς εἰ καὶ ὁ Hirschig τὴν φράσιν τ α ὕ τ ά τ ε εὖ λέγεις ἔθηκεν ἐν ἀγκύλῃς. ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz. Καὶ ἡμῖν φαίνεται, ὅτι ῥοσεῖ πῶς τὸ χωρίον καὶ ἴσως δὲν εἶναι ἀπίθανος ἡ τοῦ Ast διόρθωσις· διότι δύναται νά ἐξαχθῇ ἡ ἔννοια· ἐὰν λέγῃς ταῦτα (δηλ. ἂν ἀμφιβάλλῃς περὶ τῶν ἄρτι εἰρημένων), πρέπει νά ἐξετάσῃς καὶ τὰς πρώτας ὑποθέσεις, δηλ. τὰς ἀρχάς, ἐξ ὧν ὠρμήθημεν, π χ πρέπει νά ἐξετάσῃς τὴν ὑπαρξίν τῶν ἰδεῶν· ἂν ταύτας κυρώσῃς διὰ τῆς ἐξετάσεως, δὲν δύνασαι νά ἀμφιβάλλῃς περὶ τῶν συμπερασμάτων τῶν ἐξαγομένων ἐξ ἐκείνων τῶν δεδομένων.

καὶ εἰ πισταὶ ὑμῖν εἰσιν, ὁμῶς ἐπισκεπτέαι¹ σαφέστερον· καὶ ἔὰν αὐτὰς ἱκανῶς διέλητε, ὥς ἐγὼμαι, ἀκολουθήσετε τῷ λόγῳ², καθ' ὅσον δυνατὸν μάλιστα· ἀνθρώπων ἐπακολουθήσαι³. καὶ τοῦτο αὐτὸ⁴ σαφὲς γένηται, οὐδὲν ζητήσετε περαιτέρω. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις.

LVII. Ἀλλὰ τόδε γ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, δίκαιον διανοηθῆναι, ὅτι, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἐπιμελείας δὴ⁵ δεῖται οὐχ ὅτι ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν⁶ τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός, καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ⁷ καὶ δόξειεν ἂν δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσει. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντός⁸ ἀπαλλαγὴ⁹, ἔρμαιον¹⁰ ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἅμ' ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν κακίας μετὰ

¹) Περιεμένονεν ἐπισκεπτέον ἢ ἐπισκεπτέα, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς συνέταξε κατὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον πισταί.

²) Θέλετε παρακολουθήσει διὰ τῆς διανοίας, ὥς ἐν Θεαίητι, 185 D "Υπερυν, ὦ Θεαίητε, ἀκολουθεῖς, καὶ ἔστιν ἃ ἐρωτῶ αὐτὰ ταῦτα". Νομίζομεν, ὅτι ὁ Σωκράτης τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Σιμμίου ἀποδίδει τῇ ἀνικανότητι αὐτοῦ, ὅπως παρακολουθήσῃ τῇ συζητήσει.

³) Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης γίνεται ὁ λόγος, ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Σιμμίας.

⁴) Δηλαδή τὸ δυνάμενον κατανοηθῆναι ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

⁵) Ἐκ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὁ φιλόσοφος ἐξάγει ἡθικὰ συμπεράσματα, ἅπερ ὑπὸ πάντων τιμῶνται καὶ δὴ καὶ ὑπ' ἐκείνων, ὅσοι δὲν δέχονται τὰς ἀποδείξεις τοῦ Πλάτωνος. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 76.

⁶) Εἶναι βραχυλογία ἀντί, ἐν ᾧ τοῦτο ἔστιν, ὁ καλοῦμεν τὸ ζῆν ἢ ἐν ᾧ λέγομεν εἶναι τὸ ζῆν, ὥς παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Ἑλλην. V, 1, 10 "ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέκεινα ὡς ἑκατάδεκα σταδίους, ἔνθα ἡ Τριπρυγία καλεῖται", ἐν Οἰκονομ. IV, 6 "πάντας ἅμα συνάγων, πλὴν τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται",.

⁷) Ἀφ' οὗ ἡ ψυχὴ ἐδείχθη, ὅτι εἶναι ἀθάνατος.

⁸) Οὐ μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ παντός, ὅτι ἀνήκει τῷ ἀνθρώπῳ.

⁹) Τὸ ἀπαλλαγὴ παράγεται οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀπαλλάττειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀπαλλάττεσθαι.

¹⁰) Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· "Τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος· ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς τιθεμένων ἀπαρχῶν, ἃς οἱ ὁδοιπόροι κατεσθίουσι. Ταύτας δὲ τῷ Ἑρμῇ ἀφιερροῦσιν ὥς ὅτι καὶ τούτῳ ἐνὶ τῶν ἐνοδίων θεῶν",.

τῆς ψυχῆς· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὐσα, οὐδεμία ἂν
 Δεῖν αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς
 βελτίστην¹ τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο
 ἔχουσα εἰς Ἀίδου ἢ ψυχὴ ἔρχεται πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ
 τροφῆς², ἣ δὴ καὶ μέγιστα λέγεται ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τε-
 λευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκείσε³ πορείας. Λέγεται⁴ δὲ
 οὕτως, ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἕκαστον δαίμων⁵,

¹) Τὸ μὲν πρῶτον ἐπίθετον ἀνα-
 φέρεται εἰς τὴν οἰονδὴν τῆς ἀρετῆς,
 τὸ δὲ δευτερον εἰς τὴν σοφίαν, ἣ
 τὴν φρόνησιν, ὡς λέγει ὁ Πλάτων
 ἐν 114 C "χερὴ... πᾶν ποιεῖν, ὥστε
 ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ
 μετασχεῖν",

²) Παιδεία μὲν εἶναι ἡ ἐκπαίδευ-
 σις, τροφή δὲ ὁ τρόπος τοῦ βίου, ἡ
 ἀνατροφή, ὡς ἐν 84 A "τὸ ἀληθές
 καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεω-
 μένη καὶ ὑπ' ἐκείνου τρεφομένη
 ζῆν τε οἶεται", ἐνθα μετ' ὀλίγον
 λέγει: "ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης τροφῆς
 οὐδὲν δεινόν, μὴ φοβηθῇ". Ἡ παι-
 δεῖα καὶ ἡ τροφή ἀπειράκις συνδέ-
 ονται παρὰ Πλάτωνι, ὡς ἐν Φιλήβ.
 55 D "Οὐκοῦν ἡμῖν τὸ μὲν, οἶμαι,
 δημιουργικόν ἐστι τῆς περὶ τὰ μα-
 θήματα ἐπιστήμης, τὸ δὲ περὶ παι-
 δεῖαν καὶ τροφήν;", ἐν Ἀλκιβιάδ.
 I, 122 B "διηλθον δὲ καὶ τὴν ἄλ-
 λην ἂν σοι τῶν ἀνταγωνιστῶν τρο-
 φὴν τε καὶ παιδείαν, εἰ μὴ πολὺν
 ἔργον ἦν",

³) Ὡς τὸ πορεύεσθαι δέχεται τὸν
 προσδιορισμὸν ἐκεῖσε, οὕτω καὶ ἡ
 πορεία.

⁴) Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον "Τί-
 νες οἱ λέγοντες; Λέγεται γὰρ ταῦτα
 περὶ τῶν ἐν Ἀίδου, φησὶν. Ἡ πρῶ-

τον μὲν αἱ κοιναὶ ἔννοιαι σφύζουσιν
 ἀδιασφραγίστως, δευτερον οἱ θεολό-
 γοι, τρίτον οἱ χρησμοὶ τῶν θεῶν,
 τέταρτον αἱ τελεταί, πέμπτον αὐτοὶ
 παραγενόμενοι οἱ θεοί... Περὶ τοῦ
 μέλλοντος βίου ὁ Πλάτων πραγμα-
 τεύεται ἐν τρισὶ διαλόγοις, ἐνταῦθα,
 ἐν τῷ Γοργία (523) καὶ ἐν τῇ Πο-
 λιτείᾳ (X, 674). Αἱ τοιαῦται παρα-
 στάσεις κατὰ μίμησιν τοῦ Ὅμηρου
 ὀνομάζονται νεκυταί. Αἱ θρη-
 σκευτικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἀλήθειαι ἀπο-
 τελοῦσι τὸ κέντρον τῆς Πλατωνικῆς
 φιλοσοφίας. Ἡ θρησκεία διαφέρει
 τῆς φιλοσοφίας κατὰ τοῦτο, καθ' ὅ-
 σον ἐπὶ ἱστορικοῦ κύρους ἐρεῖδο-
 μένη καί, ὑπὲρ τὴν αὐθαίρετον
 συνείδησιν τοῦ αἰόμου ἐξαιρουμένη,
 ἀνάγει τὸν λόγον εἰς θεῖαν ἀποκά-
 λυψιν καὶ θεῖαν αἰτίαν. Ἡ φιλοσο-
 φία καὶ ἡ θρησκεία, ὡς ἡ θεωρία
 καὶ ἡ παράδοσις, συμπληροῦν ἀλ-
 λήλας. Ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος γι-
 νώσκει, ὅσον ὅλον τε ἄριστα γὰρ συν-
 δέσῃ τὴν παράδοσιν, ἥτοι τὸν μῦ-
 θον μετὰ τῆς θεωρίας αὐτοῦ. Διότι
 οὐνοῖεν, ὅτι αἱ ἀποδείξεις ἄνευ τοῦ
 μύθου ἀποβάλλουσι τὸ ἀντικειμενι-
 κὸν κῶρος. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. εἰς
 Πλάτων. ἐν σελίδ. 38

⁵) Ὁ Μένανδρος παρὰ Κλήμεντι

ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὗτος ¹ ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δὴ τινα τόπον, οἷ δει τοὺς συλλεγέντας διαδικασμένους ² εἰς "Αἰδου πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου, ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ³ ἐκεῖσε πορεύσαι ⁴. Τυχόντας δ' ἐκεῖ, ὧν δει τυχεῖν, καὶ μείναντας, ὧν χρὴ χρόνον, ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμὼν κομίζει ἐν πολλαῖς ⁵ χρόνον καὶ μακραῖς περιόδους "Εστὶ δὲ ἄρα ἡ πορεία

τῷ "Αλεξανδρῷ ἐν Στρωμ. V, 727 λέγει "ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρσαισσι εὐθύς γενομένου μυσταγωγὸς τοῦ βίου,, Καὶ ἀλλαχόθι παρὰ Πλάτῳ λέγεται περὶ τοῦ δαίμονος, ὡς ἐν Πολιτ. X, 617 E "Ψυχαὶ ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρον, οὐχ ὑμᾶς δαίμονα λήξεται, ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἰρήσεσθαι,, καὶ αὐτόθι 620 D "Ἐπειδὴ δ' οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ἡρῆσθαι, ὅσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχου ἐκείνην δ' ἐκάστῳ ὧν εἴλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα συμπέμπειν τοῦ βίου καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἰρεθέντων,,

¹) Ἡ ἀγωνιμία ἐτέθη ἔνεκα τῆς παρεμπροσθέντος προτάσεως, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κύρ. παιδ. VI, 1 "Καλέσας δὲ ὁ Κύρος "Αράσπην Μῆδον (ὃς ἦν ἐκ παιδὸς αὐτῷ ἐταῖρος,,), τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τὴν τε γυναῖκα καὶ τὴν σιολήν,,

²) Ἀφ' οὗ ὑπεβλήθησαν εἰς δίκην, ἀφ' οὗ ἐδικάσθησαν, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἑλλήν. V, 3, 10 "οἱ μὲν γὰρ δὴ φυγάδες ἡξίουν τὰ ἀμφίλογα ἐν ἴσῳ δικαστηρίῳ κρίνεσθαι, οἱ δὲ ἡνάγκαζον ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διαδικάζεσθαι,, Δημοσθέν.

Περὶ Ἀλόννησο. 78 "Οταν δὲ λέγῃ, περὶ τούτων ὡς ἐθέλει διαδικάσασθαι, οὐδὲν ἄλλο ἢ χλευάζει ὑμᾶς, πρῶτον μὲν ἀξιῶν Ἀθηναίους ὄντας πρὸς τὸν ἐκ Πέλλης ὁρμώμενον περὶ τῶν νήσων διαδικάζεσθαι,, Τὸ μὲν μέσον λέγεται ἐπὶ τῶν ὑποδίκων, τὸ δὲ ἐνεργητικὸν ἐπὶ τῶν δικαστῶν, ὡς ἐν Πολιτ. X 614 C "δικαστὰς δὲ μετὰ τούτων καθῆσθαι, οὗς ἐπειδὴ διαδικάσειαν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιάψαντας τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν, τοὺς δὲ ἀδίκους τὴν εἰς ἄριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὀπισθεν σημεῖα πάντων ὧν ἔπραξαν,,

³) Δηλαδή ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ συνελέγησαν.

⁴) Κατὰ τὸν Ἡσύχιον πέμψαι, ἀγαγεῖν.

⁵) Ἐν τῇ Πολιτείᾳ (615 A) ὁ Πλάτων λέγει, ὅτι εἶναι δέκα αἱ περίοδοι, ὧν ἑκάστη διαρκεῖ ἑκατὸν ἔτη. Ἀρα μετὰ χίλια ἔτη ἐπανέρχονται. Μετὰ τὸ τέλος ἑκάστης ἑκατονταετηρίδος ἀκολουθεῖ ἐκ νέου τιμωρία καὶ ἀμοιβή. Φαίνεται, ὅτι ἡ περίοδος ὠρίσθη εἰς ἑνὰ αἰῶνα, διότι τοσοῦτον ἐθεωρήθη τὸ μήκος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

108 οὐχ ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπλὴν οἷ-
μόν φησιν εἰς Ἄιδου φέρειν¹, ἥ δ' οὔτε ἀπλὴ οὔτε μία φαί-
νεται μοι εἶναι². Οὐδὲ γὰρ ἂν ἡγεμόνων ἔδει· οὐ γὰρ πού τις
ἂν διαμάχτοι οὐδαμῶσε μῆς ὁδοῦ οὔσης³. Νῦν δὲ ἔοικε σχί-
σεις τε καὶ περιόδους⁴ πολλὰς ἔχειν· ἀπὸ τῶν ὁσίων⁵ τε καὶ
νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος⁶ λέγω. Ἡ μὲν κοσμία τε
καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἐπεται τε καὶ οὐκ ἀγνοεῖ⁷ τὰ παρόντα· ἡ

¹) Εἰκάζεται, ὅτι ὁ στίχος ἔχει οὐτως· “ἀπλὴ γὰρ οἶμος πάντας εἰς Ἄιδου φέρει”, ἢ “ἀπλὴ γὰρ ἡμῶς οἶμος εἰς Ἄιδου φέρει”. Περὶ τούτου λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς ἐν Τέχν. ῥητορ. II, 40 “Μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ οἶμος κατὰ τὸν Αἰσχύλου εἰς Ἄιδου φέρουσα, καὶ Κλήμ. ὁ Ἀλεξανδρ. ἐν Στρωμ. IF, 492 “οὐκ ἔστιν οὖν κατὰ τὸν Αἰσχύλου Τήλεφον νοεῖν ἀπλὴν οἶμον εἰς Ἄιδου φέρειν”, Διογένης Λαέρτις II, 11 “πρὸς τὸν δυσφοροῦντα ὅτι ἐπὶ ξένης τελευτῇ, Πανταχούθεν, ἔφη, ὁμοία ἐστὶν ἡ εἰς Ἄιδου κατὰβασις”, Δεωνίδ. Ταραντῶν. ἐπιγρ. 63 “Εὐθυμῶς ὦν ἔρεοσε τὴν ἐπ’ Ἀΐδος ἀταρπὸν ἔρπειν οὐ γὰρ ἐστὶ δύσβατος, οὐδὲ σκαληνός, οὐδενός πλέως πλάνης, ἰθεὺς δ’ αὖ μάλιστα καὶ κατακλινῆς ἀπασα κῆκ μεμνηκότων ὁδεύεται”, Παράβαλλ. Cicer. Tusc. I, 43, 104.

²) Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ “Ὁ Σωκράτης διχῇ δαίκνουν φιλοσόφους μὲν ἀπὸ τοῦ δεῖσθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἡγεμόνων· μῆς γὰρ οὐσίας ὁδοῦ μὴ ἂν δεηθῆναι τῶν ἀγόντων· ἱερατικῶς δὲ ἀπὸ τῶν ἐν τριόδοις τιμῶν τῆς Ἑκάτης,.

³) Ἡ μετοχὴ εἶναι ὑποθετικὴ, εἰ

μία ὁδὸς ἦν.

⁴) Κυκλικούς δρόμους, γύρους.

⁵) Ἀντὶ ὁσίων εὐρηται καὶ ἡ γραφὴ θ υ σ ι ὦ ν, ἣτις δὲν ἐπιδοκιμάζεται ἑπὶ τῶν ἐκδοτῶν. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος, ὡς ἄρτι εἴρηται, ἐνοεῖ τὰς ἱερὰς τιμὰς τῆς Ἑκάτης. Ἄλλοι δέχονται τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνος, ὅπερ λέγεται καὶ παρὰ τῷ Ὀλυμπιόδωρ “ἡ διὰ τὰς τῆς Δήμητρος πλάνας” ὡς γὰρ διαφορῶν οὐσῶν τῶν ὁδῶν ἐπλανήθη,.

⁶) Κατὰ μὲν τὸν Grosse παρελείφθη τὸ ἀντικείμενον τοῦ τ ο, κατὰ δὲ τὸν Stallbaum ἐτέθη ἀνευ ἀντικείμενου ὡς ἐν Λάχτι 192 C “τοῦτο τοῖνυν ἔμοι γε φαίνεται ὅτι οὐ πᾶσά γε καρτερίᾳ ἀνδρεία σοι φαίνεται. Τεκμαιρόμαι δὲ ἐνθένδε, καὶ ἐν Κορίνθ. 44 A “οὐ τοῖνυν τῆς ἐπισούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς εἰέρας. Τεκμαιρόμαι δὲ ἐκ τινος ἐνυπνίου,.

⁷) Εἰς τὴν λέξιν προσκρούσας ὁ van Heusde (sp. crit. ἐν σελ. 18. 23) γράφει ἀ γ α ν α κ τ ε ῖ, ὅπερ δὲν ἐδέξαντο οἱ κριτικοί. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ λέξις δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἡθικὴ καὶ φιλοσόφος ψυχὴ ὡς ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τρεφομένη δὲν ἡγνῶει τὰ ἐν τῷ ἄλλῳ βίῳ.

δ' ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος¹ ἔχουσα, διερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶπον², περὶ ἕκκεινο πολὺν χρόνον ἐπιτοημένη³ καὶ περὶ τὸν ὁρατὸν τόπον⁴ πολλὰ ἀντιτείνασα⁵ καὶ πολλὰ παθοῦσα βίᾳ καὶ μόγῃς ὑπὸ τοῦ προσεταιγμένου δαίμονος οἴχεται⁶ ἀγομένη. Ἀφικομένην δὲ διδιπερ⁷ αἱ ἄλλαι, τὴν μὲν ἀκάθαρτον καὶ τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον⁸ ἢ φόνων ἀδίκων ἡμμένην ἢ ἄλλ' ἅτα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἃ τούτων ἀδελφά τε καὶ ἀδελφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην μὲν⁹ ἅπας φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται¹⁰ καὶ οὕτε ξυνέμπορος οὕτε ἡγεμὼν ἐθέλει γίνεσθαι, αὐτὴ δὲ πλανᾶται ἐν πάσῃ ἔχομένη ἀπορία¹¹, ἕως ἂν C

¹) Ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ τῷ ἐπιθυμοῦσᾶ. συντάσσεται πρὸς γενικήν.

²) Περὶ τούτου εἶπεν ἐν 81 B.

³) Τὸ ὄνμα μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἐπὶ τῆς ταραχῆς τῆς παρογομένης ἐκ οφθορῶν ἐπιθυμιῶν, ὡς ἐν 68 C "τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπιτοῆσθαι,,.

⁴) Ἐννοεῖ τὰ μνήματα, ὡς εἶπεν ἐν 81 C.

⁵) Ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσωμάτου ἀντιτείνει, διότι ὁρέγεται τῶν ἡδονῶν, διὰ τοῦ παθοῦσα πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἡ τοιαύτη ψυχὴ τιμωρεῖται καθ' ὁδὸν διὰ τὴν ἀπειθειαν, ὡς οἱ ἀστυφύλακες κολάζουσι τοὺς ἀπειθεῖς, ὅτε τούτους ἀπάγουσιν.

⁶) διὰ τοῦ ζήματος δηλοῦται ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἡ ψυχὴ πορεύεται ἀπαγομένη βίᾳ.

⁷) Ἐπειδὴ τὸ ἐπίσρημα δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ ἐν τῷ περὶ λόγῳ, ὁ μὲν Cobet γράφει οἶπερ, ὁ δὲ Hertlein οἶπερ καί. Ἡ δευτέρα διόρθωσις φαίνεται ἐνδοχωριέτωρ τῆς πρώτης, ἀλλ' ὁ Πλάτων δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένος ποιητικῶν λέξεων.

⁸) Ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμμένην κτλ.

⁹) εἶναι ἐπανάληψις τοῦ συνδέσμου τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ φράσει τὴν μὲν ἀκάθαρτον. Τὸ ἅπας κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἔκαστος (κεκρός). δηλ. πᾶσαι αἱ ψυχαί, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Συμπ. II, 4 "Καὶ γὰρ δὴ μύρω μὲν ὁ ἀλειψάμενος καὶ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος ἐὼς ἔστιν ἅπας ὁμοῖον ὅζει,,. Εὐριπίδῃ ἐν Βάκχ. 70 "σῶμά τ' εὐφημον ἅπας δοιοῦσθαι,,.

¹⁰) Ἡ μὲν ὑπὸ δηλοῖ τὸ πлагίως, ἢ δὲ ἐκ τοῦ ἐκτός τῆς ὁδοῦ, ἐν ἣ μίλλει νὰ ἐντύχη τῷ ἀδίκῳ. Συνέμπορος εἶναι ὁ συνοδοιπόρος.

¹¹) Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως περιγραφικώτερον ἢ ἀπορία εἰκονίζεται ὡς δίκτυον, ὡς παρὰ Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 264 "Ἄνῃρ ἐκείνος, ἡνίκ' ἦν ἐν τῇ νόσῳ, αὐτὸς μὲν ἦδεθ', οἷον εἴχεται ἐν κακοῖς,, Πλάτ. ἐν Γοργ. 522 B "Οὐκοῦν οἷα ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἂν αὐτὸν ἔχουσιν ὅτι χρὴ εἰπεῖν,, καὶ ἐν Φιλήβ. 45 B "οἱ πυρετιόντες καὶ ἐν τοιοῦτοις νοσή-

δή τινες χρόνοι γένωνται ¹, ὧν ἐλθόντων ² ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ ³ πρέπουσαν οἴκησιν ἢ δὲ καθαρώς τε καὶ μειριώς τὸν βίον διεξεληθοῦσα καὶ ξυνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα ὥκησεν τὸν αὐτῇ ἐκάστη τόπον προσήκοντα.

LVIII. Εἰσὶν δὲ πολλοὶ καὶ θαυμαστοὶ τῆς γῆς τόποι, καὶ αὐτῇ οὔτε οἶα οὔτε ὅση δοξάζεται ὑπὸ τῶν περὶ γῆς εἰωθότων ⁴ λέγειν, ὥς ἐγὼ ὑπὸ τινος ⁵ πέπεισμαι. Καὶ ὁ Σιμμίας πῶς ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες; Περὶ γάρ τοι γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα οὐ μέντοι ταῦτα, ἃ σὲ πείθει. Ἡδέως οὖν ἂν ἀκούσοιμι. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σιμμία, οὐχ ἡ Γλαύκου τέχνη ⁶ γέ μοι εἶναι διηγῆσασθαι, ἃ γ' ἔστιν, ὥς μέντοι

μασιν ἐχόμενοι, „ Τὸ πᾶσα ἐνιαυθα δηλοῖ πλήρη. εὐχάτην, ὥς ἐν Πολιτ. IX, 575 A „ ὁ ἔρως ἐν πάσῃ ἀναρχίᾳ καὶ ἀνομίᾳ ζῶν „

¹) Ἐπὶ χρόνου συντηθέστερον λέγεται ἐγγίγνεσθαι καὶ διαγγίγνεσθαι εὖρηται ὁμῶς καὶ τὸ ἀπλοῦν, ὥς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κυρ. παιδ. V, 4, 51 ¹⁴ ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σύρων καὶ Μήδων „ καὶ Λιόδωρ. Σικελ. 20, 109 ¹⁵ ἔπειτα χρόνου γενομένου καὶ τῶν ἔργων ἡδὴ συντέλειαν λαμβανόντων „

²) Φέρεται καὶ ἡ γραφή ἐξελθόντων, ἣτις ἀπορρίπτεται ὑπὸ οἰκονομικῶν κριτικῶν, ὥς τοῦ Stallbaum καὶ Schanz. Ἡ φράσις ὑπ' ἀνάγκης δὲν διαφέρει τῆς ἐξ ἀνάγκης καὶ τῆς δοτικῆς ἀνάγκης, ὥς ἐν Πολιτ. 274 A ¹⁶ καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κινήσεως καὶ γεννήσεως καὶ τροφῆς μίμημα συντίετο τοῖς πᾶσιν ὑπ' ἀνάγκης „

³) Περιεμένομεν ἀντοπαθῇ ἀντιωρμίαν, ἀλλ' ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ παραπλήσια, ὥς ἐν 114 E ¹⁷ κοσμή-

σας τὴν ψυχὴν οὐκ ἄλλοτρίῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ „ Παράβαλλ. καὶ 63 A

⁴) Περὶ τῆς φνσικῆς μορφῆς τῆς γῆς ἐπραγματεύθησαν ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ ὄπαδοί τούτων, ἐξ ὧν ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἐκασταῖος ἐχάραξαν καὶ πίνακας, ὥς λέγομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Γραμματολογίᾳ II, 43.

⁵) Οἱ ἐρμηνευταὶ εἰκάζουσιν, οἷον δὲν ἐννοεῖ ἄλλον τινα φιλόσοφον, διότι διὰ τοιούτων φράσεων δηλοῖ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. Φέρεται καὶ ἡ ἀνάγκωσις πέπυσμαι, ἣτις δικαίως ἀποδοκιμάζεται διότι τὸ πυνθάνεσθαι συντάσσεται πρὸς ἀπρόθετον γενικὴν. Τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γραφὴν ὑποστηρίζει καὶ ἡ ἐπομένη φράσις ἃ σὲ πείθει.

⁶) Τοῦτο ἦτο παροιμία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὥς λέγει ὁ Σχολιαστής: „ Γλαύκου τέχνη ἐπὶ τῶν μὴ ὀρθῶς κατεργαζομένων, ἢ ἐπὶ τῶν πάννυμπος καὶ ἐπιτέχνως ἐργασμένων „ Κατὰ τοὺς νεωτέρους ἐρμηνευτὰς ἡ παροιμία ἐλέγγο ἐπὶ παν-

ἀληθῆ¹, χαλεπώτερόν μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην², καὶ ἅμα μὲν ἐγὼ ἴσως οὐδ' ἂν οἶός τε εἶην, ἅμα δέ, εἰ καὶ³ ἡπιωτάμην, ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμός, ὃ Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγου οὐκ ἐξαρκεῖ⁴. Τὴν μέντοι ἰδέαν τῆς γῆς, οἷαν πέπεισμαι εἶναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς οὐδέν με κωλύει λέγειν. Εἰ ἄλλ', ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ ταῦτα ἀρκεῖ.

Πέπεισμαι τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ἐγώ, ὥς⁵ πρῶτον μὲν. εἰ ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερῆς οὐσα⁶, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε

τός, ὅπερ ἀπῆρτε εὐφρῖναι καὶ ἐπιστήμην περὶ τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτέλεσιν. Οὕτω κατὰ τὸν Fischer ἡ φράσις σημαίνει φαίνεται μοι, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δύσκολον. "Οτι ἡ παροιμία ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, διότι μνημονεύουσι ταύτης καὶ ὁ Διογενειανὸς ἐν Παροιμ. IV, καὶ ὁ Ζηρόβιος II, 91. Ἀλλὰ διὰ τί ἀρὰ γε μετεχειρίσθη ἐνταῦθα ταύτην; Καθ' ἡμᾶς διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ὁ Γλαῦκος ὁ ἐπικαλούμενος Πόντιος ἦτο Ἀνθηδόσιος, δηλ. κατήγετο ἐκ κώμης ἀλιέων παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Πεσὼν δ' οὗτος εἰς τὴν θάλασσαν ἐγένετο θαλάσσιος δαίμων καὶ προστάτης τῶν ἀλιέων καὶ ναυτῶν, ὃν ἐκάλουν πρὸς βοήθειαν ἐν ταῖς καταγίαις. Ἐπειδὴ δ' οὗτος περιήρχετο διαφόρους παραθαλασσίας πόλεις, ἠδύνατο νὰ διηγῇται πολλὰ περὶ διαφόρων χωρῶν, ὥς δὴ οἱ ναῦται πάντων τῶν λαῶν. Εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ δαίμονος ἀπιδόν ὁ Αἰσχύλος ἐποίησε Γλαῦκον τὸν Πόντιον, ὅστις ἀνῆκε τῇ τραγικῇ περιεχόμενος τὰς διαφόρους παραλίους πόλεις ἔμαθε τὴν

ἦταν τῶν βαρβάρων ("Ορα ἐμὴν Γραμμ. I, 441). Κατὰ ταῦτα νομίζομεν, ὅτι ὁ Πλάτων λέγει μοι φαίνεται διὸ ἡ τέχνη τοῦ Γλαύκου δὲν εἶναι ἱκανή, ὅπως διηγηθῇ τὰ κατὰ τὴν γῆν ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἀνήκει τοῖς προηγουμένοις ἀλιεῦσι καὶ ναύταις, ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις. Διότι οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι πλανῶνται, ὥς λέγει μετ' ὀλίγον ἐν 109 C "ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις αὐτῆς λεληθέναι καὶ ὀσεοθαῖ ἄνω ἐπὶ τῆς γῆς οἰκεῖν".

¹) Ἐκ τοῦ διηγησασθαι ἐξεπακούεται τὸ ἀποδεῖξαι.

²) Ὅτι ἡ ἐρμηνεία ἡμῶν δύναται νὰ ᾖ πειθανή. μαρτυρεῖ καὶ ἡ φράσις αὐτῇ, ἐν ἣ δὲν πρόκειται περὶ παροιμίας.

³) Περιεμένομεν καὶ εἰ, ὅπερ ὄντως ὑπάρχει παρ' Εὐσεβίου.

⁴) Λέγει τοῦτο, διότι μετ' ὀλίγον πρόκειται νὰ ἀποθάνῃ.

⁵) Ἐν ᾧ προηγείται τὸ ὥς, δὲν ἀκολουθεῖ ὀρθῇ ἔγκλισις, ἀλλ' ἀπαρέμφατον, ὥς παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Ἑλλην. VI, 5, 42 "ἐλπίζειν δὲ χρῆ, ὥς ἄνδρας ἀγαθοὺς μάλλον ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι".

⁶) Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Grosse νομίζει,

109 ἄερος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης, ἀλλὰ ἱκανὴν εἶναι¹ αὐτὴν ἵσχειν τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἑαυτῷ² πάντα καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν ἰσορροπίαν, ἰσορροπον³ γὰρ πρᾶγμα ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ⁴ τεθὲν οὐχ ἔξει μᾶλλον οὐδ' ἥτιον οὐδαμῶς κλιθῆναι, ὁμοίως δ' ἔχον ἅκλων μενεῖ. Πρῶτον μὲν, ἣ δ' ὅς, τοῦτο πέπεισμαι. Καὶ ὁρθῶς γε⁵ ἔφη ὁ Σιμμίας Ἐτι τοίνυν, ἔφη, πάμμεγά τι εἶναι B αὐτό⁶, καὶ ἡμᾶς⁶ οἰκεῖν τοὺς μέγροι Ἑρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικροῦ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας ἢ βατράχους⁷, περὶ τὴν θάλατταν⁸ οἰκοῦντας, καὶ ἄλλους ἄλλοθι

ὅτι τὸ ἔστιν—περιφερὲς οὐσα ἰσοδυναμεῖ τῷ περιφερῆσθαι. Τὸ περιφερὲς σημαίνει στρογγύλη. Αὐτοὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἢ γῆ μένει ἀκίνητος, ὡς εἵπομεν ἐν σελιδ. 85 τῆς εἰσαγωγ. Παράβαλλ. Πολιτ. X, 616.

¹) Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν ἰσορροπίαν εἶναι ἱκανὴν ἵσχειν αὐτὴν, δηλ. τὴν γῆν. Ἐνταῦθα δύναται τις νὰ ἴδῃ τὰ πρῶτα ἔγρη τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος, ὃν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀπέπτυξεν ὁ Νεύτων. Τὴν θεωρίαν ταύτην εἶπεν ὁ Ἀναξίμανδρος, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Περὶ οὐραν. II, 13 Ἐἰσὶ δὲ τινες, οἳ διὰ τὴν ὁμοιότητά φασιν αὐτὴν μένειν, ὥσπερ τῶν ἀρχαίων Ἀναξίμανδρος· μᾶλλον μὲν γὰρ οὐδὲν ἄνω ἢ κάτω ἢ εἰς τὰ πλάγια φέρεσθαι προσήκει τὸ ἐπὶ τοῦ μέσου ἰδρυμένον καὶ ὁμοίως πρὸς τὰ ἑσχατὰ ἔχον ἅμα δὲ ἀδύνατον εἰς τὰναντία ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν ὥστε ἐξ ἀνάγκης μένειν. Τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Δημόκριτος.

²) Ἡ δοτικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὁμοιότητος, ὡς καὶ τὸ ὁμοίωσις δέχεται τοιαύτην σύνταξιν, ἐν Θεαιτήτ. 176 B ἡ φωνὴ δὲ ὁμοίωσις θεῶν κατὰ τὸ δυνατὸν.

³) Κατὰ τὸν Πούχιον ἰσορροπον ἰσοβαρὲς ἴσον ἐκ μεταφορᾶς τῶν μὴ ἐπεπόντων ζυγῶν καὶ ἰσοσταθμον ἢ ὅμοιον.

⁴) Σύνταξιν οὕτως· ἰσορροπον πρᾶγμα τεθὲν ἐν μέσῳ ὁμοίου τινὸς (ἑαυτῷ).

⁵) Διὰ τοῦ οὐδετέρου γένους δηλοῖ τὴν γῆν.

⁶) Ἐννοεῖ πάντας τοὺς λαοὺς τοὺς οἰκοῦντας ἀπὸ Φάσιδος μέχρι τῶν στηλῶν τοῦ Ἑρακλέους, ἅτινα ἦσαν τὰ δύο ἅκρα τῆς γῆς κατὰ τοὺς Ἑλλήνας ταύτης τῆς περιόδου Οἰτιοὶ τὰς γεωγραφικὰς αὐτῶν γνώσεις ἐξέτειναν διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Ῥωμαίων. Ὁρα τὴν ἐμὴν γραμματολογ. II, 192 καὶ ἐξῆς καὶ 233.

⁷) Τὸ κόμμι ἐνταῦθα εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως μὴ συνάγῃ τις ταῦτα τοῖς ἐπομένοις, ὅπερ ἤθελε δώσει

πολλοὺς ἐν πολλοῖς τοιούτοις τόποις οἰκεῖν. Εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα καὶ παντοδαπὰ καὶ τὰς ἰδέας¹ καὶ τὰ μεγέθη, εἰς ἃ ξυνερουγκέναι τό τε ὕδωρ καὶ τὴν δμίχλην² καὶ τὸν ἄερα· αὐτὴν³ δὲ τὴν γῆν καθαρὰν ἐν καθαροῦ κείσθαι τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧ περ ἐστὶ τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα⁴ ὀνομάζειν τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν⁵. οὐ δὴ ὑποστάθμην⁶ ταῦτα εἶναι καὶ ξυρροεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς. Ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις αὐτῆς λεληθέναι καὶ οἰσθαι ἄνω ἐπὶ τῆς γῆς οἰκεῖν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους⁷ οἰκῶν οἴοιτό τε ἐπὶ τῆς θαλάττης οἰκεῖν καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα τὴν θάλατταν ἡγοῖτο οὐρανὸν εἶναι, διὰ δὲ βραδυτηγῆτά τε καὶ ἀσθένειαν μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφιγμένος μηδὲ ἑωρακὼς εἶη, ἐκδύς καὶ ἀνακύνσας ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσῳ καθαρώτερος καὶ καλλίων τυγχάνει ὢν τοῦ παρὰ σφίσιν⁸, μηδὲ⁹ ἄλλον ἀνηκοῶς εἶη τοῦ ἑωρα-

ἐννοίαν ἄτοπον· διότι οἱ βάτραχοι δὲν οἰκοῦσι περὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ περὶ τέλμα. Σύνταξον λοιπὸν οὕτως· καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν—ἐν σμικρῷ τι μιμορίῳ περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦντας, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας ἢ βατράχους (δηλ. οἰκοῦντας)

⁸) Ἐννοεῖ τὴν μεσόγειον, ἣν ἐν 113 Α λέγει τὴν παρ' ἡμῶν θάλατταν

¹) Ἰδέαι ἐνταῦθα εἶναι αἱ ὄψεις.

²) Καθ' Ἡούχιον· Ὁμίχλη ἢ δμίχλα ἀῖρ παχὺς σκοτεινός, ἀγλὺς ὑδατώδης σκοτία...

³) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κοῖλα.

⁴) Αἰθέρα ὀνομάζει τὴν καθαρὰν ἀτμόσφαιραν, ὥς λέγει ἐν Τιμ. 58 D "ἀέρος τὸ εὐγενέστατον ἐπὶ κλην αἰθρὴ καλούμενος...

⁵) Ὁ Hirschli, ὅους διακρίνε-

ται διὰ τὴν τόλμην αὐτοῦ, ἐκλείσεν ἐν ἀγκύλαις τὴν φράσιν· τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν. Ἄν ἀποκόψωμεν τὴν φράσιν, τὸ ὄνομα τοῦ αἰθέρος ὁ Πλάτων ἀποδίδει τοῖς πολλοῖς καὶ οὐχὶ τοῖς σοφοῖς.

⁶) Ὑποστάθμη εἶναι ἡ τεργία, ὥς λέγει ὁ Ἡούχιος.

⁷) Πέλαγος ὀνομάζεται ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα καὶ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἄκρα τῆς θαλάσσης, ἐν οἷς ἡ εἰρημένη πλάνη δὲν ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ

⁸) Μετεχειρίσθη τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι τὸ εἶ τις. εἰς ὃ ἀναφέρεται, ἔχει περιληπτικὴν σημασίαν, ὥς καὶ τὸ ὅστις.

⁹) Συνδέεται μετὰ τοῦ ἑωρα-

κότος. Ταῦτόν δὴ τοῦτο καὶ ἡμᾶς πεπονθέναι· οἰκοῦντας γὰρ ἔν τινι κοίλῳ τῆς γῆς οἶεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς¹ διὰ τούτου οὐρανοῦ ὄντος τὰ ἄστροι χωροῦνται. Τὸ δὲ² εἶναι ταῦτόν· ὅπ' ἀσθενείας καὶ βραδυτήτος οὐχ οἶους τε εἶναι ἡμᾶς διεξελθεῖν ἐπ' ἔσχατον τὸν ἀέρα· ἐπεὶ, εἴ τις αὐτοῦ ἐπ' ἄκρα ἔλθοι³ ἢ πιτηνὸς γενόμενος ἀναπιῶτο, κατιδεῖν⁴ ἂν ἀνακύναντα, ὥσπερ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς θαλάττης ἰχθύες ἀνακύντοντες ὁρῶσι τὰ ἐνθάδε, οὕτως ἂν τινα καὶ τὰ

κ ὡς εἴη, ἡ δ' ἐπομένη πρότασις δηλοῖ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ ἐν τῷ πνυμένῳ τοῦ πελάγους οἰκῶν ἡδύνατο τὰ ἴδη

1) Η φράσις ἰσοδυναμεῖ τῇ· οἰομένη· διὰ τούτου (τοῦ ἀέρος) οὐρανοῦ ὄντος τὰ ἄστροι χωρεῖν.

2) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται, ὡς ἔχουμεν ἐν τῷ κειμένῳ, ἀλλὰ τὸ χωρίον παρέχει πολλὰ πράγματα τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν ὁ μὲν Heindorf ἔγραψε τὸ δὲ εἶναι τοιοῦτόν, ὁ δὲ Baiter τὸ δὲ δεινότατον, ὁ δὲ Hirschig τὸ δὲ εἶναι αἷτιον καὶ ὁ Vermehren τὸ δὲ αἷτιον εἶναι ταῦτόν. "Οὐ αἰ πλείσται τῶν διορθώσεων εἶναι ἄστοχοι, παντὶ δήλον. Μείζονα ἀξίαν ἔχουσιν αἱ διορθώσεις, ἐν αἷς ὑπάρχει ἡ αἰτία. Αἰτίη ἡ ἐπομένη πρότασις δηλοῖ αἷτιον, ὡς καὶ ἡ ἀνάλογος δειὰ δὲ βραδυτήτά τε καὶ ἀσθενείαν μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφίγμενος μηδὲ ἑωρακὼς εἴη. Ἀλλ' ὁ Asl νομίζει, ὅτι ἡ αἰτία κείται ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν χειρογράφων, ἣν ὁ περασιζεῖ ἐξηγῶν *ejus autem rei eandem esse causam*. Ἡμεῖς

κατ' ἄλλον τρόπον ἐπειράθημεν, ὅπως ἐξηγήσωμεν τὸ χωρίον. Δὲν ἐννοούμεν αἰτίαν, ἀλλὰ πάθος, ὅπερ ἐξάγομεν ἐκ τῆς ἄρτι εἰρημένης φράσεως ταῦτόν δὴ τοῦτο καὶ ἡμᾶς πεπονθέναι.

3) Κατὰ δύο τρόπους ἡδύνατό τις τὰ ἴδη τὸν ἀληθῆ οὐρανόν· ἢ ἂν ἤρχετο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κοίλου, ὡς ὁ ἐν τῷ πνυμένῳ τοῦ πελάγους οἰκῶν ἡδύνατο τὰ ἴδη τοῦτον, ἂν ἤρχετο εἰς τὰ ἄκρα τῆς θαλάσσης, ἢ ἂν ἀνέβαινεν εἰς τὸ ἀνώτατον στροῦμα τοῦ ἀέρος, ὡς οἱ ἰχθύες ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Καὶ τοὺς δύο ὁμοῦς τρόπους θεωρεῖ ὡς προβληματώδεις.

4) Ὅρα οὖν συνείαξε τὸ ἀπαρέμφατον μετὰ τοῦ ἐπεὶ, ὅπερ συμβαίνει ἐνίοτε καὶ ἐν τοῖς ἀναφορικοῖς λόγοις, ὡς ἐν 72 A. Τὸν ἐπόμενον ἂν προσέθηκεν ὁ Stephanus. Τὸ ἀνακύνειν μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων ἐπὶ παραπλησίᾳ περιστάσεως ἐν Φαίδρ. 249 "τοῦτο δὲ ἐστὶν ἀνάμνησις ἐκείνων, ἃ ποτ' εἰδεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ συμπορευθεῖσα θεῷ καὶ ὑπεριδούσα, ἃ νῦν εἶναι φάμεν, καὶ ἀνακύνουσα εἰς τὸ ὄντως ὄν",

ἐκεῖ¹ κατιδεῖν, καὶ εἰ ἡ φύσις ἱκανὴ εἴη ἀνέχεσθαι θεωροῦσα, γινῶναι ἄν, οὐ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθῶς οὐρανός καὶ τὸ ἀληθῶς² φῶς καὶ ἡ ὥς ἀληθῶς γῆ. "Ἦδε μὲν γὰρ ἡ γῆ καὶ οἱ λίθοι¹¹⁰ καὶ ἅπας ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε διεφθαρμένα ἐστὶν καὶ καταβεβρωμένα ὥσπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ, ὑπὸ τῆς ἄλμυς³. καὶ οὔτε φύεται οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλειον, ὥς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν ἐστι, σήραγγες⁴ δὲ καὶ ἄμμος καὶ πηλὸς ἀμύχανος καὶ βόρβοροί εἰσιν, θπον ἄν καὶ ἡ γῆ⁵ ἥ, καὶ πρὸς⁶ τὰ παρ' ἡμῶν κάλλη κρίνεσθαι οὐδ' ὀπωσισιῶν ἄξια. 'Εκεῖνα⁷ δὲ αὐτῶν παρ' ἡμῶν πολλὸν ἄν εἰ πλέον φανείη διαφέρειν. Εἰ γὰρ Β δεῖ καὶ μῦθον λέγειν, ἄξιον ἀκοῦσαι, ὃ Σιμμία, οἷα τυγχάνει τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ⁸ ὄντα. 'Αλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὃ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἄν ἀκούοιμεν.

LIX. Λέγεται τοίνυν, ἔφη, ὃ ἑταῖρε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ⁹ ἰδεῖν, εἴ τις ἄνωθεν θεῶτο¹⁰, ὥσπερ αἱ

¹) Δηλαδή τὰ ὑπὲρ τὸ κοῖλον. Καὶ τὸ ἐπόμενον ἀπαρέμφατον ἐξαργατῆται ἐκ τοῦ ἐπελ.

²) Τὰ πλεῖστα χειρόγραφα ἔχουσιν ἀληθῶς. φέρεται δὲ καὶ ἡ γραφὴ ἀληθινός, ἀλλ' ἐκάζομεν, ὅτι εἶναι ἐπιγεγραμμένη ἐξηγήσεις.

³) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις, διεφθαρμένα ἐστὶν καὶ καταβεβρωμένα.

⁴) Τὴν σήραγγα ὁ 'Ηούχιος ἐξηγεῖ: "ὕψαλον πέτραν ὀρύγματα ἔχουσαν",.

⁵) Εἶτε ἐν τῇ θαλάσῃ αὐτῇ εἶτε ἐν τῇ ἀκτῇ. "Ὀντως αἱ ἀκταὶ ἔχουσι πολλὰ τέλματα καὶ τούτου ἔνεκεν εἶναι νοσηραί.

⁶) Ἡ πρὸς μετὰ αἰτιατικῆς δηλοῖ τὴν παραβολήν, ὥς ἐν Πρωταγόρῃ.

327 D "εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώποις",.

⁷) Ἐννοεῖ τὰ ὑπὲρ τὸ κοῖλον μέρη τῆς γῆς. Μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ πρὸς δῆλωσιν, οὐ ποιεῖ ἄλλην παραβολήν.

⁸) Ἡ φράσις ἀκριβέστερον ἥθελεν ἔχει, τὰ ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ γῆς. φαίνεται δ', ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν προειμίμωσεν τὴν ἀκρίβειαν τῆς φράσεως διὰ τὸ κακόζηλον.

⁹) Ἡ ἀντωνυμία κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ φερόμενα, περὶ ὧν λέγει μετ' ὀλίγον.

¹⁰) Μετεχειρίσθη τὴν εὐκτικήν, διότι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν ὥς προβληματώδες.

δωδεκάσκυτοι ¹ σφαῖραι, ποικίλη, χρώμασιν διειλημμένη ², ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώματα ὥσπερ δείγματα, οἷς δὴ οἱ γρα-
 υφεῖς καταχρῶνται ³. Ἐκεῖ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι
 καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμπροτέρων καὶ καθαρωτέρων ἢ τούτων ⁴.
 τὴν ⁵ μὲν γὰρ ἄλουργγὴ εἶναι καὶ θανυμαστὴν τὸ κάλλος, τὴν δὲ
 χρυσοειδῆ, τὴν δὲ ὄση λευκὴ ⁶ γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν, καὶ
 ἐκ τῶν ἄλλων χρωμάτων συγκειμένην ⁷ ὡσαύτως καὶ ἔτι πλειό-
 νων καὶ καλλιόνων ἢ ὅσα ἡμεῖς ἑωράκαμεν. Καὶ γὰρ αὐτὰ
 διὰ τὰ αὐτὰ καὶ κοῖλα ⁸ αὐτῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔμπλεα ὄντα χρώ-
 ματός τι εἶδος παρέχεσθαι στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρωμά-

¹) Κατὰ τὸν Πλούταρχον ἐν Γνωμ. φιλοσοφ. Π, 6 "Πυνθαγόρας, πέντε σχημάτων ὄντων στερεῶν, ἅπερ καλεῖται τὰ μαθηματικά, ἐκ μὲν τοῦ κύβου φησὶ γεγονέναι τὴν γῆν, ἐκ δὲ τοῦ δωδεκάεδρου τὴν τοῦ παντός σφαῖραν. Πλάτων δὲ καὶ ἐν τούτοις πυθγορῶζει... Παραπλήσιον δέχεται καὶ ὁ Ὀλυμπιόδωρος: "Πῶς δωδεκασκούτω σφαῖρα εἴκεν; ἢ οὔτι μὲν αὐτῆς πρόεισι τὸ δωδεκάεδρον... Καὶ οἱ νεώτεροι ἐρμηνευταὶ πρὸς τὸ δωδεκάεδρον ἀποβλέπουσι. Ἡμεῖς νομίζομεν, οὔτι ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τὸ παρὰ τοῖς παισὶ γνωστότατον ὁ π ι ο ν, ὅπερ ὄντως κατασκευάζουσι διὰ ποικιλοχρόων δερμάτων. Αἰτίοι τὸ μὲν τόπιον ἔχει δέσματα, τὸ δὲ δωδεκάεδρον οὐχί. "Αν δέ τις ἀφείλῃ ἐν δέσμα, ὅπως γίνεται κοῖλον. Πρὸς δὲ τὰ δωδεκάεδρα δὲν ἔχουσι χρώματα.

²) Ἐπεξηγᾷ τὸ ποικίλη. Σημειωτέον, ὅτι παρὰ Στοβαίῳ γράφεται ποικίλοις χρώμασιν, ὅπερ μόνος, καθ' ὅσον γινώσκουμεν, ὁ Heindorf ἐδέξατο.

³) Τὸ σύνθετον κατὰ τὴν οἰμασίαν δὲν διαφέρει τοῦ ἁπλοῦ, ὡς ἐν Φιλήβ. 51 Α "μάντεσι καταχρῶμαι πρὸς τὸ τινας ἡδονὰς εἶναι δοκούσας, οὐσας δ' οὐδαμῶς, καὶ Ἰσοκράτ. ἐν Πανηγυρικ. 6 "τὸ δὲ ἐν καιρῷ ταύταις καταχρῶσθαι καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἐκάστης ἐνθυμηθῆναι καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἐνδιαθεῖσθαι τῶν εὖ φρονοούντων ἴδιόν ἐστιν.,

⁴) Ἰσοδυναμεῖ τῇ φράσει ἢ τὰ ὑτά ἐστιν.

⁵) Δηλαδὴ γῆν, ἥτοι ἐν μέρος τῆς γῆς.

⁶) Ὅσον μέρος τῆς γῆς εἶναι λευκόν, εἶναι λευκότερον ἀπὸ τὸν γύψον ἢ τὴν χιόνα.

⁷) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις, τὴν ἀλλήν γῆν εἶναι.

⁸) Οὐ μόνον τὰ ἐπὶ τῆς γῆς χρώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ κοῖλα, ἐν οἷς ἡμεῖς βιοῦμεν, ἅτε ὕδατος καὶ ἀέρος πεπληρωμένα παρέχουσι χρώματι. Ἀναγινώσκεται καὶ ἔκπλεα, ἀλλ' ἡ γραφὴ δικαίως δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν κριτικῶν.

των¹ ποικίλια, ὥστε ἐν τῇ αὐτῇ εἰδος συνεχές² ποικίλον φαντάζεσθαι. Ἐν δὲ ταύτῃ οὕτῃ τοιαύτῃ ἀνὰ λόγον³ τὰ φνόμενα φνέσθαι δένδρα τε καὶ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς καὶ αὐ⁴ τὰ ὄρη ὡσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον τήν τε λειότητα⁵ καὶ τὴν διαφάνειαν καὶ τὰ χρώματα καλλίω⁶ ὢν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα τὰ ἀγαπώμενα⁷ μόρια σάρδιά τε καὶ ἱάσπιδας καὶ σμαράγδους καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὅτι οὐ τοιοῦτον εἶναι⁸ καὶ ἔτι τούτων καλλίω⁹. Τὸ δὲ αἶτιον τούτου εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι εἰσὶ καθαροὶ καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι οὐδὲ διεφθαρμένοι ὥσπερ οἱ ἐνθάδε, ὑπὸ σηπεδόρος καὶ ἄλμης⁹, ὑπὸ¹⁰ τῶν δεῦρο ξυνερορηκόντων, ἃ

¹) Τοῦ ἀλουργοῦς, τοῦ χρυσοῦ-δοῦς, τοῦ λευκοῦ καὶ τῶν ἄλλων.

²) Τὸ ἐπίθετον κεῖται ἀντὶ ἐπιρρήματος. Ἐξυπακούεται τὸ ἀντικείμενον τοῦ φαντάζεσθαι, δηλ. τὴν γῆν.

³) Ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ἀνὰ λόγον, δηλ. ἐν μιᾷ λέξει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Fischer καὶ Heindorf γράφεται ἐν διαστάσει. Ἡ γραφὴ αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τῆς ἐπομένης φράσεως ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ὁ φιλόσοφος, ὅστις ἐδημιούργησε τὰς ἰδέας, ἐπειράθη, ὅπως καὶ τὸν ὀλικὸν κόσμον ἐξευγενίσῃ.

⁴) Μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ, διότι μεταβαίνει εἰς ἄλλο εἶδος ὄντων.

⁵) Τὰ χειρογράφα ἔχουσι τὴν τελειότητα, ἀλλ' ὁ Stephanus εἰκασε τὴν τελειότητα, ἢ δ' εἰκασία αὐτοῦ ἐπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν. "Οτι ἐνταῦθα περὶ λειότητος πρόκειται, γίνεται δηλὸν ἐκ τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ λέγει τὴν αἰτίαν, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι εἰσὶ

καθαροὶ καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι.

⁶) Ἀγαπώμενα εἶναι τὰ πολλοῦ τιμώμενα, τὰ ἔχοντα μεγάλην ἀξίαν. Διὰ τῶν σαρδίων οἱ ἀρχαῖοι κατεσκεύαζον σφραγίδας καὶ δακτύλια.

⁷) Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, οὐδὲν εἶναι ὅτι μὴ τοιοῦτον εἴη. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Μέρων. 74 D "φῆς οὐδὲν αὐτῶν ὅτι οὐ σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα καὶ ἑναντία ὄντα ἀλλήλοις,, καὶ ἐν Θεαιτή. 170 A "φαιμέν οὐδένα ὄν τινα οὐ τὰ μὲν αὐτὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἄλλων σοφώτερον, τὰ δὲ ἄλλους ἑαυτοῦ,,"

⁸) Ὁ Ficini ἀνέγνω κάλλιον, ὅπερ ἐδέξατο ὁ Bekker, ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἐκδότες προτιμῶσι τὸ καλλίω, ὅπερ φέρεται ἐν τοῖς χειρογράφοις. Τὸ σχῆμα τοῦ λόγου εἶναι κατὰ τὸ νοοῦμενον, διότι ἡ προηγουμένη φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ πάντα.

⁹) Τὴν φράσιν ὑπὸ σηπεδόρος καὶ ἄλμης ἐξαλείφει ὁ Hirschig, ὃ ἀκολουθεῖ ὁ Schanz.

καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις¹ ζώοις τε καὶ φυτοῖς αἰσχυ²
 τε καὶ νόσους παρέχει. Τὴν δὲ γῆν αὐτὴν³ κεκοσμηθῆναι τού-
 τοις τε ἅπασιν καὶ ἔτι χροσφῶ καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις αὖ
 111 τοῖς τοιοῦτοις. Ἐκφανῇ⁴ γὰρ αὐτὰ πεφυκέναι ὄντα πολλὰ
 πλήθει⁵ καὶ μεγάλα καὶ πολλαχού τῆς γῆς, ὥστε αὐτὴν ἰδεῖν
 εἶναι θέαμα εὐδαιμόνων θεατῶν. Ζῶα δ' ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἄλλα
 τε πολλὰ καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐν μεσογαίᾳ οἰκοῦντας,
 τοὺς δὲ περὶ τὸν ἄερα, ὥσπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν⁶, τοὺς
 δ' ἐν νήσοις, ὡς περιορεῖν⁷ τὸν ἄερα πρὸς τῇ ἡπείρῳ οὖσας·
 καὶ ἐνὶ λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὕδωρ τε καὶ ἡ θάλαττά ἐστι πρὸς
 τὴν ἡμετέραν χρεῖαν, τοῦτο ἐκεῖ τὸν ἄερα, ὃ δὲ ἡμῖν ὁ ἀήρ,

¹⁰) Οὕτως ἔχουσι τὰ χειρόγραφα, ἀλλὰ παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ ἀγινώσκειται καὶ ὑπὸ τῶν. ὅπερ ἐδέξατο ὁ Ast. Τοῦναντίον ὁ Wyttenbach ἐξαλείφει καὶ τὴν πρόθεσιν καὶ ὁ Cobet ὀβελίζει δλόκληρον τὴν φράσιν. Ἡμεῖς διειρηλώσαμεν τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων θέσαντες κόμμα, ὡς ποιεῖ ὁ Grosse, μετὰ τὴν λέξιν ἀλμης καὶ θεωρήσαντες ὡς ἀσύνδετον, ὡς ἐν Θεαίτητ. 171 E "τὰ μὲν πολλὰ ἢ δοκεῖ, ταύτη καὶ ἔστιν ἐκάστῳ, θερμά, ξηρά, γλυκέα, πάνθ' ὅσα τοῦ τύπου τούτου,, καὶ ἐν Συμποσ. 186 D "ἔστι δὲ ἔχθιστα τὰ ἐναντιώτατα, ἡνυχρόν θερμῷ, πικρόν γλυκεῖ, ξηρόν ὑγρῷ, πάντα τὰ τοιαῦτα,,. Ἐννοεῖ δ' ὁ συγγραφεὺς τὸ ὕδωρ, τὸν ἄερα καὶ τὴν οὐρανίαν. περὶ ὧν εἶπεν ἐν 109 B "περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα καὶ παντοδαπά, εἰς ἃ ξυνεργονέκναι τὸ τε ὕδωρ καὶ τὴν οὐρανίαν καὶ τὸν ἄερα,,.

¹¹) Τὸ ἄλλοις παρέλκει, ἀλλ' ὁ

Fischer καὶ ὁ Heindorf ἔθηκαν κόμμα μετὰ τὸ ἄλλοις καὶ οὕτως ἐπομένως δοτικὰς ἐθεώρησαν ὡς ἐπεξηγήσιν. Δὲν εἶναι ὁμοῦς ἀναγκαῖα ἢ τοιαύτη στίξεις, διότι συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται τὸ ἄλλος καὶ ἐπὶ ἑτεροειδῶν, ὡς ἐν Γοργ. 473 C "εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων,,. Ξενοφ. ἐν Κύρ ἀναβάσ. 1, 5, 5 "οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα,,.

¹²) Αἰολοὶ κακὴν ὄριν.

¹³) Λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς

¹⁴) Ὁ χροσφός καὶ ὁ ἀργυρός καὶ οἱ πολυτίμοι λίθοι δὲν εἶναι κεκρυμμένοι, ὡς παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐκφανεῖς ὄντες κοσμοῦσι τὴν γῆν.

¹⁵) Τὰ πολλὰ πλήθει εἶναι πλεονασμὸς συνήθης τῷ Πλάτῳ.

¹⁶) Ἐξυπακούεται τὸ οἰκοῦμεν.

¹⁷) Ὡς τὰς νήσους ἡμῶν περιβάλλει ἡ θάλασσα, οὕτως ἐκεῖνας ὁ ἀήρ.

ἐκείνοις¹ τὸν αἰθέρα. Τὰς δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχεν τοιαύ- B
την, ὥστε ἐκείνους² ἀνόσους εἶναι καὶ χρόνον τε ζῆν πολλὸν
πλείω τῶν ἐνθάδε καὶ ὄψει καὶ ἀκοῇ καὶ φρονήσει³ καὶ πᾶσι
τοῖς τοιούτοις⁴ ἡμῶν ἀφεστάναι τῇ αὐτῇ ἀποστάσει, ἥπερ ἀήρ

¹) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώ-
σκεται ἐκείνοις, ὅπερ προτι-
μῶσιν οἱ νεώτεροι ἐκδόται, ἐν ᾧ οἱ
ἀρχαιότεροι ὡς ὁ Fischer καὶ ὁ
Heindorf ἐδέχοντο τὴν ἀνάγνωσιν
τοῦ Στεφάνου· τοῦτο ἐκεῖ. Ἀλλ'
ἡ ἀντίθεσις ἀπατεῖ τὴν ἀντωνυμίαν
καὶ οὐχὶ τὸ ἐπίρρημα.

²) Ὅρα, δι μετεχειρίσθη τὸ αὐ-
τοῖς καὶ ἐκείνοις, ἐν ᾧ πρό-
κειται περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων,
ἀλλὰ παραπλήσια χωρία ὑπάρχουσιν
οὐχὶ ὀλίγα, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 310 D
"Ἀλλὰ καὶ μὰ Δί, ἔφην ἐγώ, ἂν
αὐτῷ διδῶς ἀργύριον καὶ πείθης
ἐκείνον, ποιήσει καὶ σὲ σοφόν.,
καὶ ἐν Εὐθύφρ. 14 D "ἀλλὰ μοι
λέξον, τίς αὐτῇ ἡ ὑπηρεσία ἐστὶ τοῖς
θεοῖς; αἰτεῖν τε φῆς αὐτοὺς καὶ δι-
δόναι ἐκείνοις;.,

³) Σχεδὸν πάντα τὰ χειρόγραφα
ἔχουσι φρονήσει πλὴν ἐνός, ἐν ᾧ
ἀναγινώσκεται ὁ σφρῆσι. Τὴν
χειρὸν ταύτην ἐδέξατο ὁ Heindorf,
δοῦναι παρατηρεῖ, διὸ ὁ Πλάτων δὲν
ἤθελε μνημονεύσει τῆς φρονήσεως
διὰ μιᾶς μόνης λέξεως. Ἀλλ' ὁ Bü-
ckert ἀντιπαρετήρησεν, διὸ μᾶλλον
θαυμαστόν ἦθελεν εἶναι, ἂν δι' οὐ-
δεμιᾶς λέξεως ἐμνημόνευε τῆς ὑπε-
ροχῆς τῆς διανοίας. Ἐνταῦθα ὅμως
γεννᾶται οὐλοδαιότερον ζήτημα. Ἡ-
δύνατο ἄρα γε ὁ Πλάτων, δοῦναι τὴν
ψυχὴν ἐθεώρησεν ἀνεξάρτητον τῆς

ἀρμονίας, ἡδύνατο λέγω, γὰρ εἶπῃ,
διὸ ἡ μόρφωσις τῆς ψυχῆς ἐξαρτᾶ-
ται ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τῆς ἀίμο-
σφαίρας; "Οὐ φυσικὰ αἷτια ἐπιδρῶ-
σιν ἐπὶ τῆς διαπλάσεως, τοῦτο ἦτο
γνωστὸν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰπ-
ποκράτους, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς
ἡμῶν λόγῳ ἐδειξάμεν. Ἡ θεωρία
αὕτη ἦτο μὲν γνωστὴ ἐπὶ Πλάτω-
ρος, ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι, ἂν ὁ φι-
λόσοφος οὗτος ἡδύνατο γὰρ δεχθῇ
αὐτήν. Ὁμολογουμένως ὁ Πλάτων
δὲν νομίζει, διὸ ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ σύν-
ολον αἰσθητῶν καὶ εἰς ἀρμονικὴν
σχέσιν ἡγμένων στοιχείων, ἀλλὰ θε-
ωρεῖ ταύτην ὡς ὑπεραισθητὸν ὄν,
ὅπερ εἶναι ἀπηλλαγμένον ἐξωτερι-
κῶν ἐπιδράσεων. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ὡς
παρατηρεῖ ὁ H. Schmidt, δὲν πρό-
κειται περὶ τῆς ψυχῆς τῆς εὐρισκο-
μένης ἐν τῇ αἵμοσφαίρῃ, ἀλλὰ περὶ
τῆς διαγούσης ἐν τῷ αἰθέρι ἐξ οὗ
καὶ οἱ θεοὶ ἀναπνέουσιν. Τὴν τοιαύ-
την ἐπίδρασιν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων
ἡδύνατο γὰρ ἐπιτρέψῃ. Ἀλλως ἡ
μυρία τῆς φρονήσεως ἦτο ἐνταῦθα
ἀναγκαία, ἵνα μὴ ἡ μετάβασις ἐκ
τῶν αἰσθητῶν πρὸς τοὺς θεοὺς γέ-
νηται ἀπότομος.

⁴) Κατὰ τὸν Heindorf ἂν ὁ Πλά-
των ἔγραφε φρονήσει, δὲν ἡδύ-
νατο γὰρ εἶπῃ καὶ πᾶσι τοῖς
τοιούτοις. Νομίζομεν, διὸ τοῦτο
δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι διὰ τῆς φρά-
σεως ταύτης δηλοῖ τὰς ὑπολειπομέ-

τε ὕδατος ἀφέστηκεν καὶ αἰθὴρ ἀέρος πρὸς καθαρότητα. Καὶ δὴ καὶ θεῶν ἄλση τε καὶ ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι, ἐν οἷς τῷ ὄντι¹ οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ φήμας² τε καὶ μαντείας καὶ αἰσθήσεις³ ὧν θεῶν καὶ τοιαύτας συνουσίας γίνεσθαι αὐτοῖς⁴ πρὸς αὐτούς· καὶ τὸν γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὁρᾶσθαι ἐπ' αὐτῶν ὅσα τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν τούτων ἀκόλουθον⁵ εἶναι.

LX. Καὶ ὅλην⁶ μὲν δὴ τὴν γῆν οὕτω πεφυκέναι καὶ τὰ περὶ τὴν γῆν τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοιλα αὐτῆς κύκλῳ περὶ ὅλην πολλούς, τοὺς μὲν⁷ βαθυτέρους καὶ ἀναπεπταμένους⁸ μᾶλλον ἢ, ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν, τοὺς δὲ βαθυτέρους ὄντας τὸ χάσμα αὐτοῦς⁹ ἑλαττον ἔχειν τοῦ παρ' ἡμῖν τόπου, ἔστι δ' οὗς καὶ βραχυτέρους τῷ βάθει τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. Τούτους δὲ πάντας¹⁰ ὑπὸ γῆν εἰς ἀλλήλους

νας αἰσθήσεις, δηλ. τὴν ὄσφρησιν, τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ἀφήν, καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, τὴν εὐφροσύνην, τὴν κρείσιν καὶ τὴν μνήμην, ὡς ἤδη παρετήρησεν ὁ Fischer. Διότι κατὰ τὸν Ἡσύχιον φρόνησις εἶναι ἡ σύνεσις.

¹) Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λεγόμενα, ὅτι δῆθεν ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τοῖς ἱεροῖς οἰκοῦσι θεοί.

²) Φήμη εἶναι ἡ προφητικὴ φωνή, ἀδέσποτος, προφητικὸς λόγος.

³) Ἐννοεῖ τὰς ἐμφανίσεις τῶν θεῶν εἴτε ἐν ἐγρηγόρει, εἴτε καθ' ὕπνον.

⁴) Τὸ μὲν αὐτοῖς ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὸ δὲ αὐτοῦς εἰς τοὺς θεοὺς.

⁵) Παραπλήσιον, ὅμοιον πρὸς τὴν ἀρετὴν εἰρημένην.

⁶) Τὴν ὅλην γῆν ὁ Πλάτων διαιρεῖ εἰς τρία, εἰς τὸ μέσον, ἐν ᾧ

ἡμεῖς οἰκοῦμεν, εἰς τὸ ἄνω, ἐν ᾧ ὑπάρχει αἰθὴρ καὶ ἡ φύσις εὐγενεστέρα, καὶ εἰς τὸ κάτω, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι τὰ ἔγκοιλα.

⁷) Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακούεται τὸ εἶναι.

⁸) Ἐχοντας μεγαλειέτερον ἀνοιγμα ἐκείνου, ἐν ᾧ ἡμεῖς κατοικοῦμεν, ὡς ἐν Πλάτῳ, Φ., 531 "Πεπταμένως ἐν χερσὶ πύλας ἔχει", εἰσόκει λαοὶ ἔλθωσι προτὶ ἄστυ πεφνυότες, .

⁹) Ἡ ἀντωνυμία ἐνταῦθα παρέλκει, ἀλλὰ παραπλήσιον εἶναι τὸ παρὰ Ξενοφῶντι. ἐν Κύρ. παιδ. I, 3, 15 "πειράσομαι τῷ πάππῳ ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὧν ἱππενός συμμαχεῖν αὐτῷ", .

¹⁰) Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Μετεωρ. I, 3, 15 ἐλέγχει τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνωσι κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους. "Τὸ δ' ἐν Φαίδωνι γεγραμμένον περὶ τῶν

συντετριῆσθαι τε πολλαχῇ καὶ κατὰ στενότερα¹ καὶ εὐρύτερα, καὶ διεξόδους² ἔχειν, ἢ πολὺ μὲν ὕδωρ δεῖν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὥσπερ εἰς κρατῆρας, καὶ ἀενάων³ ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν. πολὺ δὲ πῦρ καὶ πυρὸς μεγάλους ποταμούς, πολλοὺς δὲ ὑγροῦ πηλοῦ καὶ καθαρωτέρου καὶ βορβορωδεστέρου, ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ῥύακος⁴ πηλοῦ ῥέοντες ποταμοί⁵ καὶ αὐτοὺς δ

ποταμῶν καὶ τῆς θαλάττης ἀδυνάτων ἐστίν. Λέγεται γὰρ ὡς ἅπαντα μὲν εἰς ἄλληλα συντίεσθαι ὑπὸ γῆν, ἀρχὴ δὲ πάντων εἷη καὶ πηγὴ τῶν ὑδάτων ὁ καλούμενος Τάρταρος περὶ τὸ μέσον ὕδατος τι πλῆθος, ἐξ οὗ καὶ τὰ ῥέοντα καὶ τὰ μὴ ῥέοντα ἀναδίδωσι πάντα· τὴν δ' ἐπίρρυσιν ποιεῖν ἐφ' ἑκάστα τῶν ρευμάτων διὰ τὸ σαλεῖν αἰεὶ τὸ πρῶτον καὶ τὴν ἀρχήν. Οὐκ ἔχειν γὰρ ἔδραν, ἀλλ' αἰεὶ περὶ τὸ μέσον εἰλεῖσθαι· κινούμενον δ' ἄνω καὶ κάτω ποιεῖν τὴν ἐπίχυσιν τοῖς ρεύμασιν. Τὰ δὲ πολλὰ τοῦ μὲν λιμνάζειν, οἷαν καὶ τὴν παρ' ἡμῖν εἶναι θάλατταν, πάντα δὲ πάλιν κύκλῳ περιάγειν εἰς τὴν ἀρχήν, ὅθεν ἤρξαντο δεῖν, πολλὰ μὲν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, τὰ δὲ καὶ καταντικρὺ τῇ θέσει τῆς ἐκροῆς, ὅσον εἰ ρεῖν ἤρξατο κάτωθεν, ἄνωθεν εἰσβάλλειν. Εἶναι δὲ μέχρι τοῦ μέσου τὴν κάθεισιν· τὸ γὰρ λοιπὸν πρὸς ἄναγες ἦδη πᾶσιν εἶναι τὴν φορὰν· τοὺς δὲ χυμούς καὶ τὰς χροὰς ἴσχειν τὸ ὕδωρ δι' οἷας ἂν τύχωσι ῥέοντα γῆς. Συμβαίνει δὲ τοὺς ποταμούς δεῖν οὐκ ἐπὶ ταῦτόν αἰεὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον· ἐπεὶ γὰρ εἰς τὸ μέσον εἰσρέουσιν, ἀφ' οὗπερ ἐκρέουσιν, οὐδὲν μᾶλλον ρευσσονται κάτωθεν

ἢ ἄνωθεν, ἀλλ' ἐφ' ὁπότερ' ἂν ῥέψῃ κυμαίνων ὁ Τάρταρος, καίτοι τοῦτου συμβαίνοντος γένοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ἄνω ποταμῶν, ὅπερ ἀδύνατον.

¹) Κατὰ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς τὸ στενότερος καὶ κενότερος γράφονται διὰ τοῦ ο, διότι προὑποθέτουσιν ὡς θετικὰ τὸ στενός καὶ κενός. Πρὸς τὴν παρατήρησιν ταύτην τῶν γραμματικῶν συμφωνοῦσι καὶ τὰ χειρόγραφα. Ἐγράφε μὲν δὲ Bekker στενωτέρα, ἀλλὰ δὲν στηρίζεται ἐπὶ τούτων.

²) Αἱ διεξοδοὶ δὲν διαφέρουσι τῶν ὁχετῶν, περὶ ὧν ὁ Πλάτων λέγει ἐν 112 C.

³) Ἀένας λέγεται ἀντὶ τοῦ ἀείναντος ὁ αἰεὶ ῥέων.

⁴) Περὶ τοῦ ῥύακος παραδίδει ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης V, 6 ¹) Καὶ τὸ μὲν πρῶτον (οἱ Σικανοί) ἅπασαν τὴν νῆσον κατὰκουν, καὶ τὴν χώραν ἐργαζόμενοι τὰς τροφὰς εἶχον· ὕστατον δὲ τῆς Αἰτίας ἐν πλείοσι τόποις ἀναφυσήματα πυρὸς ἀνέλσης, καὶ πολλοῦ κατὰ τὴν χώραν ῥύακος ἐκχυθέντος συνέβη φθαρῆναι τῆς γῆς ἐπὶ πολὺν χρόνον. Παραβάλλ. XIV, 59 καὶ Θουκυδίδ. III, 116.

⁵) Κατὰ τὸν Στράβωνα ὁ πηλός

ζύαξ· ὧν δὴ καὶ ἐκάστοις τοὺς τόπους πληροῦσθαι, ὧν¹ ἂν ἐκάστοις τύχη ἐκάστοτε ἢ περιορῶν² γιγνομένη. Ταῦτα δὲ πάντα³ κινεῖν ἄνω καὶ κάτω ὡς περ αἰώραν⁴ τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῇ. Ἔστι δὲ ἄρα αὕτη ἢ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινὰ⁵. Ἐν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς ἄλλως τε μέγιστον τυγχάνει ὅν 112 καὶ⁶ διαμπερὲς τετρημένον δι' ὅλης τῆς γῆς, τοῦτο ὅπερ Ὀμηρος⁷ εἶπε λέγων αὐτὸ

τῆλε μάλ', ἥχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον·
ὃ καὶ ἄλλοθι⁸ καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ⁹ τῶν ποιητῶν

γίνεται ἐκ τακτοῦς πέτρας VI, 413 B ἡ τακτοῦς ἐν τοῖς κρατήροισι τῆς πέτρας, εἴτ' ἀναβληθείσης τὸ ὑπερχυθὲν τῆς κορυφῆς ὑγρὸν πηλὸς εἶσι μέλας, ὧν κατὰ τῆς ὀρεινῆς· εἴτα πῆξιν λαβὼν γίνεται λίθος μυλίας τὴν αὐτὴν φυλάττων χροάν, ἣν ὧν εἶχεν... Ὁ Ficini ὁμῶς παρατηρεῖ, ὅτι ὁ πηλὸς γίνεται ἐκ τέφρας.

1) Ἀπὸ τοῦ ὧν ἂν, ὁ Stallbaum ἔγραψεν ὡς ἂν, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz ἡ διόρθωσις αὕτη καὶ ἡμῖν φαίνεται πιθανή· διότι ἡ ἀντινομία ἐνταῦθα δὲν ἀρμόζει.

2) Ὁ πηλὸς καὶ τὸ πῦρ περιρρέοντα πληροῦσι τοὺς κενοὺς τόπους.

3) Ἐνοεῖ τὰς διεξόδους, τοὺς ποταμούς καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον τοῦ κινεῖν.

4) Αἰώρα εἶναι ἢ κρεμάθρα, δι' ἧς δύο ἄνθρωποι καθήμενοι ἐπὶ τοῦ ἄκρου μοχλοῦ τινος ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται διὰ τοῦ ἀντιρρόπου βάρους. Τὴν ἐνέργειαν ταύτην ὁ Ὀλυμπιόδωρος ὀνομάζει ἀντιταλάτωσιν ἐν σελίδ. 168 τῆς τῶν ὑπογεώων ζευμάτων ἀντιθέσεως αἰτίαν εἶναι φησι τὴν αἰώραν, ἢ εἰσιν ἀντιταλάτωσις, δηλ.

ἀντιστάθμους.

5) Ἔθηκε τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν πρὸς δήλωσιν, ὅτι ἡ περιγραφή γίνεται ὡς ἔγγιστα. Ἡ ἐπομένη πρότασις δὲν συνδέεται, διότι εἶναι ἐπεξηγησις τοῦ τοιάνδε.

6) Συνδέει τὸ ὅν καὶ τὸ τετρημένον. Τὸ διαμπερὲς δηλοῖ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο, πέρα καὶ πέρα.

7) Ἐν Ἰλιάδ. Θ, 14. Τὸ εἶπε λέγων φαίνεται κείμενον κατὰ πλεονασμόν, ἀπαντᾷ δὲ παρὰ τε τοῖς ποιηταῖς καὶ τοῖς καταλογάδην γραψασιν οὐχὶ σπανίως, ὡς παρ' Ἡροδότ. V, 49 Ἀνδῶν δέ, ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης., αὐτόθι V, 18 ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναικας εὐμόρφους ἔλεγον πρὸς Ἀμύντιαν φάμενοι., καὶ Σοφοκλ. ἐν Αἰάντι. 743 Ἐλᾷ γὰρ αὐτὸν τῆδε θῆμέρα μόνη Δίας Ἀθάνας μῆνις.

8) Δηλαδὴ πλὴν τοῦ μνημονευθέντος χωρίου ἐν Θ, 481.

9) Ὡς ὁ Ἡσιόδος ἐν Θεογον. 119. 721 καὶ 807, ἐν Ἀσπίδι. Ἡρακλ. 255. Πίνδαρ. ἐν Πυθ. I, 29. Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 154 καὶ Ἐυριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 1280 καὶ ἐν Μηδ. 1290.

Τάρταρον κεκλήκασι. Εἰς γὰρ ¹ τοῦτο τὸ χάσμα συρρέουσι τε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἐκρέουσιν· γίγνονται δὲ ἕκαστοι τοιοῦτοι, δι' οἷας ² ἂν καὶ τῆς γῆς ῥέωσιν. Ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν τοῦ ἐκρεῖν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰσερεῖν πάντα τὰ ῥεύματα, ὅτι Β πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο ³. Αἰωρεῖται δὴ ⁴ καὶ κυμαίνει ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὁ ἀήρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸ ⁵ ταῦτόν ποιεῖ· ξυνέπεται γὰρ αὐτῷ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπ' ἐκεῖνα ⁶ τῆς γῆς ὁρμήσῃ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπὶ τὰδε, καὶ ὥσπερ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ ῥέον τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐκεῖ ξυναιωρούμενον τῷ ὑγρῷ τὸ πνεῦμα δεινούς τινας ἀνέμους καὶ ἀμηνήανους παρέχεται καὶ εἰοδὸν καὶ ἐξιόν. Ὅταν τε οὖν ⁷ ὑποχωρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ C κάτω ⁸ καλούμενον, τοῖς ⁹ κατ' ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα διὰ τῆς γῆς

¹) Αἰτιολογεῖ, διὰ τί τὸ χάσμα εἶναι οὕτω μέγα.

²) Εἶναι σύμπυξις δύο προτάσεων ἀντί οἷα ἐστὶν ἡ γῆ, δι' ἧς ἂν ῥέωσιν.

³) Τὸ ἐν τῷ Ταρτάρῳ ὑπάρχον.

⁴) Μετεχειρίσθη τὸ δὴ, διότι εἰπεν ἤδη περὶ τῆς αἰώρας.

⁵) Ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑγρὸν. Σημειωτέον, ὅτι τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν αὐτόν, ὅπερ ἔπρεπε γὰρ ἀποδίδηται εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' ὁ Heindorf ἔγραψεν αὐτό, ὅπερ δικαίως ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδοταῖς.

⁶) Ἐννοεῖ τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς γῆς.

⁷) Μετὰ τὸ οὖν φέρεται καὶ ἡ λέξις ὁρμήσαι, ὅπερ ἀρχαιότεροι ἐκδίδουσι ἐδέχοντο· ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἀπορρίπτουσι, διότι λείπει ἐν τοῖς πλείστοις χειρογράφοις.

⁸) Ἐκ τῆς λέξεως ταύτης καὶ ἐκ τοῦ δὴ, ὅπερ μεταχειρίζεται εἰρω-

νικῶς, γίνεται δηλόν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν δέχεται ἄνω καὶ κάτω. Μετεχειρίσθη μὲν οὗτος πρὸ ὀλίγου (III E) τὴν φράσιν κινεῖν ἄνω καὶ κάτω, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι εἶπε κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῆς φράσεως, ὃν ἐνταῦθα εἰρωνεύεται.

⁹) Περὶ τῆς λέξεως ταύτης ὑπάρχει διαφωνία παρὰ τοῖς κριτικοῖς· διότι ὁ μὲν Zeune καὶ ὁ Wyttenbach τρέπουσιν εἰς τότε, ὁ δὲ Ast ἐξαλείφει. Καταφεύγουσι δ' οἱ κριτικοὶ εἰς διορθώσεις, διότι ἡ ἐρμηνεία παρέχει δυσκολίας. Ὁ Heindorf συντάσσει οὕτως· τὰ ῥεύματα εἰσερεῖ διὰ τῆς γῆς τοῖς κατ' ἐκεῖνα καὶ πληροῖ αὐτά. Καὶ οὗτος ὁμοῦς ὁμοιογεῖ, ὅτι ὑπάρχουσι δυσκολίαι ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει, διότι τὸ κκεῖνα χωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς ὀνόματος (τὰ ῥεύματα) καὶ διότι τὸ εἰσερεῖ συντάσσεται πρὸς δοτικὴν. Τὴν δευ-

εἰσορεῖ τε καὶ πληροῖ αὐτὰ ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες· ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν μὲν ἀπολίπη, δεῦρο δὲ ὁρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε¹ πληροῖ αὖθις, τὰ δὲ πληρωθέντα ὄρεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἕκαστα ἀφικνούμενα, εἰς οὓς ἐκάστους² ὁδοποιεῖται, θαλάττας τε καὶ λίμνας καὶ ποταμούς καὶ κρήνας ποιεῖ. Ἐντεῦθεν δὲ πάλιν δυόμενα κατὰ τῆς γῆς, τὰ μὲν μακροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δὲ ἐλάτους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάριταρον ἐμβάλλει τὰ μὲν πολὺν κατωτέρω, ἥ³ ἐπηντιλεῖτο, τὰ δὲ ὀλίγον⁴ πάντα δὲ ὑποκάτω εἰσορεῖ τῆς ἐκροῆς. Καὶ ἔνια μὲν καταντικρὺ, ἥ εἰσορεῖ,

τέραν ἐρμηνείαν αἰρεῖ ὁ *H. Schmidt* μνημονεύων παραλλήλου χωρίου παρ' Ἡροδότ. I, 1 "Φοίνικες τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐπαπικνέσθαι καὶ δὴ καὶ εἰς Ἀργος". Μετῶν ὅμως δυσκολία εἶναι ἢ ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου. Διότι κατὰ τὴν σύνταξιν ταύτην τοῦ μὲν εἰσορεῖ ὑποκείμενον εἶναι τὰ ῥεύματα, τοῦ πληροῖ ὅμως τὸ ὕδωρ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ περιόδῳ. Διὰ τοῦτο αἱρεται ἢ ἀνωμαλία, ἂν δεχθῶμεν ὑποκείμενον πάντων τῶν ἐνταῦθα ῥημάτων τὸ ὕδωρ. Κατὰ ταύτην τὴν σύνταξιν ἢ φράσεις τὰ κατὰ ταῦτα τὰ ῥεύματα εἶναι περιφρασεις, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ I, 110 "τὰ κατὰ τὴν μεγάλην στρατείαν Ἀθηναίων, ἀντὶ ἡ μεγάλης στρατείας Ἀθηναίων." Ἄν δέ τις ἐν τῇ δοτικῇ ἐννοήσῃ τὸ οὐσιαστικὸν μέρεσι ἡ τόποις, δὲν ἀνθιστάμεθα. ῥεύματα δ' ἐνταῦθα εἶναι αἱ κοῖται δι' ὧν ῥέει τὸ ὕδωρ· τὴν σημασίαν ταύτην διέτηρησεν ἡ λέξις μέχρις ἡμῶν. Ὅτιω τὸ χωρίον σημαίνει· τὸ ὕδωρ εἰσορεῖ εἰς ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα καὶ γεμίζει

αὐτά.

¹⁾ Ἡ φράσις αὕτη εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν, τοῖς κατ' ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα.

²⁾ Ἀντὶ τοῦ ἐκάστους ὁ *Mudge* ἔγραψεν ἐκάστοις, ὅπερ δὲν ἐδέξατο οἱ κριτικοί. Ὑποκείμενον τοῦ ὁδοποιεῖται εἶναι τὰ ἐνθάδε πληρωθέντα. Κατὰ τὸν *H. Schmidt* πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ περὶ τῶν δύο τάξεων τῶν ῥευμάτων, δηλ. περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ.

³⁾ Ἐπειδὴ τὸ κατωτέρω εἶναι παραθετικόν, μετεχειρίσθη τὸ ἦ. Τὰ πλείοστα χειρόγραφα ἔχουσι ἐπηντιλεῖτο, ἀνθ' οὗ ὁ μὲν *Hirschig* ἔγραψεν ἐπὶ ἡντιλητο, ὁ δὲ *Heindorf* ἐξηντιλεῖτο. Τὸ ῥῆμα δὲν πρέπει νὰ μεταβληθῇ, διότι λέγεται ἀναφορικῶς πρὸς τὴν προηγουμένην φράσιν, ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες. Διαφωνία ὑπάρχει περὶ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος, διότι ὁ μὲν *Ast* λέγει τὰ ῥεύματα, ὁ δὲ *H. Schmidt* τὸ ὕδωρ.

⁴⁾ Ἐξυπακούεται τὸ κατωτέρω.

ἐξέπεσεν¹, ἔνια δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος· ἔστι δὲ ἡ παντάπασιν κύκλῳ περιελθόντα, ἣ ἅπαξ ἡ καὶ πλεονάκις περιελιχθέντα περὶ τὴν γῆν ὥσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατόν κάτω καθέντα² πάλιν ἐμβάλλει· δυνατόν³ δὲ ἔστιν ἐκατέρωσε μέχρι τοῦ μέσου Ε καθιέναι, πέρα δ' οὐ· ἄναντες⁴ γὰρ ἀμφοτέροισι τοῖς δρεύμασι τὸ ἐκατέρωθεν γίγνεται μέρος.

LXI. Τὰ μὲν οὖν δὴ ἄλλα πολλά τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπά δρεύματά ἐστι· τυγχάνει δ' ἄρα ὄντα ἐν τούτοις τοῖς

¹) Περὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦδε τοῦ χωρίου δυσκολίαν εὐρών ὁ Ast μετέβαλεν αὐτὸ εἰς ἡ ἐξέπενεν εἰσερεῖ, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz. Ὁ εἰρημένος κριτικὸς κατέφυγεν εἰς τὴν διόρθωσιν, διότι ἀποφεύγει ἀμάρτημα, εἰς ὃ περιέπεσαν Γερμανοὶ μεταφρασταί. Οἱ τοὶ ρομίζουσιν, ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ δευτέρας ἐκροῆς τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ Ταγιάρου. Ὁ μὲν Picin μεταφράζει *et alii per contrariam partem elabuntur quam elapsi fuerint*, ὃ δὲ Schleiermacher “καὶ τινες ἐκρέουσι πάλιν ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς αὐτῆς θέσεως, ἐν ἣ ἐνέβαλον, „ Ὅτι ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι ἡμαρτημένη, ἔδειξεν ὁ H. Schmidt, ὅστις παρατηρεῖ, ὅτι κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὕτη ἐπρεπε νὰ τεθῇ τὸ πάλιν πρὸ τοῦ ἐξέπενεν, ὅτι δυσκόλως ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ἀόριστον ἀντὶ τοῦ ἐνεσιῶτος καὶ ὅτι ἡ ἐπομένη φράσις ἔστι δὲ ἡ ἀρμόζει νὰ ἀναφέρηται εἰς πάντας τοὺς ποταμούς καὶ οὐχὶ μόνον εἰς ἐκείνους, οἵτινες τὸ δευτέρον ἐκ τοῦ Ταγιάρου ἐξῆλθον. Λοιπὸν ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ δευτέ-

ρας ἐκροῆς, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη, ὅπως δεχθώμεν τὴν διόρθωσιν τοῦ Ast, περὶ ἧς εἴρηται· διότι κατὰ τὸν H. Schmidt συνάγεται ἡ αὕτη ἔννοια, ἣν παρέχει ἡ διόρθωσις, δηλ. καὶ τινὰ δρεύματα ἐκβάλλουσι καταντικρὺ τῆς χώρας, ἐν ἣ εἰσερέουσι. Διὰ τοῦ ἐξέπενεν ὁ Πλάτων ἐδήλωσε τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ἣν καὶ διὰ τῆς ἐκροῆς. Δὲν εἶπε δὲ ἐκρεῖ χάριν ποιικιλίας.

²) Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ καμφθέντα, ἣτις δὲν προτιμᾶται. Τὰ σύνθετα ἔήματα ἐκ τοῦ ῥημι ἔχουσιν ἀμετάβατον σημασίαν, ὥς τὸ καθήμι, μεθήμι, ἐφήμι, ἀφήμι κτλ., ὑπονοεῖται δ' ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία, ὥς παρ' Ἀριστοτέλ. ἐν ταῖς Περὶ τῶν ζώων ἰστορ. V, 2 “Ὅχρεται μὲν ἡ θήλεια (συγκαθιεύσασα) καὶ διαβαίνουσα, Ἀριστοφάν. ἐν Ἰππ. 430 “Ἐξεμι γάρ σοι λαμπρὸς ἦδη καὶ μέγας καθιεύς „

³) Ἐξυπακούεται τὸ αὐτοῖς.

⁴) Τοῦτο συμβαίνει, διότι ἡ γῆ εἶναι σφαιροειδής. Μετὰ τὸ γὰρ ὁ Heindorf τίθησι τὴν λέξιν πρόσω, ἣν ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz.

πολλοῖς τέτταρ' αἷτα δρύματα ¹, ὧν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξω-
τάτω δέον περὶ ² κύκλῳ ὁ καλούμενος Ὁκεανὸς ἔστιν· τοῦτου
δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως δέων Ἀχέρων, ὃς δι' ἐρήμων τε
τόπων δρεῖ ἄλλων καὶ δὴ καὶ ³ ὑπὸ γῆν δέων εἰς τὴν λίμνην
113 ἀφικνεῖται τὴν Ἀχερουσιάδα, οὗ ⁴ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυ-
χαὶ τῶν πολλῶν ⁵ ἀφικνοῦνται καὶ τινες εἰμαρμένους χρόνους
μείναισι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους, πάλιν ἐκ-
πέμπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις ⁶. Τρίτος δὲ ποταμὸς

¹) Κατὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος συμ-
φωνεῖ πρὸς τὸν Ὅμηρον ἐν Ὀδυσσ.
κ, 508 καὶ λ, 157, ὡς παρετήρησεν
ἤδη ὁ Πρόκλος εἰς Πολιτ. 396.

²) Περὶ τὴν γραφὴν τοῦδε τοῦ χω-
ρίου ὑπάρχει διαφωνία παρὰ τοῖς
κριτικοῖς, εἰς ὧν ὁ μὲν Heindorf
ἔγραψε ὅσον περὶ ξύκλῳ, ὁ
δὲ Ast περὶ ῥέον κύκλῳ καὶ
ὁ Hermann ὅσον περὶ κύκλῳ
Ὁ Ὅμηρος ἐφαντάζετο τὸν Ὁκεα-
νὸν ὡς ποταμὸν περιβάλλοντα τὴν
γῆν Ἐνταῦθα ἡ περὶ μετὰ δοτι-
κῆς δὲν διαφέρει τῆς ἐν, ὡς παρ'
Ὁμήρῳ ἐν Ἰλιάδ. Α, 317 "περὶ
καπνῶ,, ὅπου ἰδὲ τὴν σημεῖωσίν μου.

³) Ἡ σύνθεσις τῶν συνδέσμων
τούτων τίθεται μετὰ τὸ τε, ὅπερ συ-
χνάκις ἔχει τὸ ἄλλος ἢ ἄλλως,
ὅταν προηγῇται γενικώτερος ἰσχυρι-
σμός καὶ ἀκολουθεῖ μερικώτερος
μετὰ τινος ἐμφάσεως, ὡς ἐν Φιλήβ.
61 D "Ἡν ἡμῖν ἡδονὴ τε ἀληθής,
ὡς οἴομεθα, μᾶλλον ἐτέρας ἄλλῃ καὶ
δὴ καὶ τέχῃ τέχνης ἀκριβοτέρα,,
ἐν Σοφιστ. 259 E "τό γε πᾶν ἀπὸ
παντός ἐπιχειρεῖν ἀποχωρεῖν ἄλλως
τε οὐκ ἐμμελές καὶ δὴ καὶ παντάπα-
σιν ἀμούσου τινὸς καὶ ἀφιλοσόφου,,
καὶ ἐν Εὐθύφρ. 61 "ὑπὸ τῶν ἀγα-

θῶν γραφῶν τὰ τε ἄλλα λεγὰ ἡμῖν
καταπεποικίλται καὶ δὴ καὶ τοῖς
μεγάλοις Παναθηναίοις ὁ πέπλος με-
στός τῶν τοιούτων ποικιλιμάτων ἀνά-
γεται εἰς τὴν ἀκρόπολιν,,.

⁴) Ἐθῆκεν ἐπίρρημα δηλοῦν τὴν
ἐν τόπῳ στάσιν, ἐν ᾧ περιεμένομεν
δηλωτικὸν τῆς εἰς τόπον κινήσεως,
ἀλλ' ἀπαντῶσι παράλληλα πολλά,
διότι ὑπόκειται ἡ ἔννοια τῆς διαμο-
νῆς, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ.
VI, 1, 14 "τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅπου
μὲν ἡμεῖς ἐληλύθαμεν, ὅφ' ἡμῶν
ἀνῆλθωται, ὅπου δὲ μὴ ἀφίγμεθα,,
καὶ αὐτόθι V, 4, 15 "ἀπὼν ὁ Ἀσ-
σύριος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὗ
κατέφυγε,,.

⁵) Ἡ γενικὴ αὕτη περιορίζει τὴν
ἐννοιαν τῆς προηγουμένης. Δὲν ἐν-
νοεῖ πάσας τὰς ψυχάς, ἀλλὰ μόνον
τὰς τῶν πολλῶν, οἵτινες περὶ τοῦ
σώματος καὶ τῶν ἡδονῶν φροντί-
ζουσιν." Οὐα 81 D καὶ 108 B. Εἰς
τὴν κατηγορίαν ταύτην δὲν ὑπάγον-
ται αἱ τῶν φιλοσόφων ψυχαὶ 81 A
καὶ 109 B.

⁶) Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (70 C) ὁ
φιλόσοφος εἶπεν, ὅτι οἱ ζῶντες γί-
γνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων.

τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον μέγαν πυρὶ πολλῷ καίόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ μεῖζω τῆς παρ' ἡμῖν θαλάττης¹ ζέουσαν ὕδατος² καὶ πηλοῦ· ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερός καὶ πηλώδης, περιελιττόμενος δὲ Β τῇ γῇ³ ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται καὶ παρ' ἔσχατα τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης οὐ συμμιγνύμενος τῷ ὕδατι· περιελιχθεὶς δὲ πολ- λάκις ὑπὸ γῆς ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ Ταρτάρου. Οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ἐπονομάζουσιν⁴ Πυριφλεγέθοντα, οὗ⁵ καὶ οἱ δῦακες

¹) Ἐννοεῖ τὴν μεσόγειον θάλασσαν.

²) Αἱ γενικαὶ ὕδατος καὶ πη- λος ὁ ἔξαρτῶνται ἐκ τῆς αἰτιατικῆς λίμνης, δηλ. εἶναι δηλωτικαὶ τῆς ὕλης.

³) Ἡ φράσις τῇ γῇ δὲν φέρεται οὔτε παρὰ τῷ Θεοδώρῳ, οὔτε παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ. Ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ Heindorf ἐξήλειψε τὴν φράσιν, ᾧ ἠκολούθησε καὶ ὁ Schanz. Κατὰ τὸν κριτικὸν ἐκείνον ἂν μὴ ἐξαλειφθῇ ἡ φράσις, πρέπει νὰ τραπῇ εἰς τῆς γῆς. Οὕτως ἡ γε- νικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἁλλοσε καὶ σημαίνει *et in alias terrae partes*. Ὁ Heindorf πρὸς κύρω- σιν τῆς γνώμης αὐτοῦ παρατηρεῖ, ὅτι διὰ τῆς γραφῆς τῶν χειρογράφων ἐννοεῖται, ὅτι ἡ περιέλιξις γίνεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐν ᾧ ἡ μνεία τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης ὑποδεικνύει τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς. Τὴν ὑπερβάσιν τῆς γραφῆς τῶν χειρογράφων ἀνέλαβεν ὁ H. Schmidt, ὅστις παρατηρεῖ, ὅτι πάντα τὰ ὕδατα τοῦ Ταρτάρου δι' ὀχτῶν ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ πάλιν κα- τέρχονται, ὥς εἶπεν ὁ Πλάτων ἐν 112 C καὶ D. Τοῦτ' αὐτὸ εἶπε περὶ

τοῦ Ἀχέροντος (ὅς δι' ἐρήμων τε τόπων ῥεῖ ἄλλων καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων) καὶ περὶ τοῦ Κωκυτοῦ (ὅς κατὰ γῆς). Λοιπὸν οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ Πυριφλεγέθων. "Οτι δ' οὗτος ῥεῖ καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, μαρτυρεῖ ἡ ἐπομένη φράσις περιε- λιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ γῆς ἐμβάλλει, ἔνθα τὸ ὑπὸ γῆς ἠθέλεν εἶναι περιττόν, εἰ μὴ ἐποίει ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἡμέτερον χωρίον περιελιττόμενος δὲ τῇ γῇ. Δύναται δὲ νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ Πυριφλεγέθων ἐξικνεῖται εἰς μέρος τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης, ὅπερ διή- κει μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τοῦτο ὑποδεικνύει καὶ τὸ ἐπίθετον ἔσχατα. Οὕτως αἴρεται ἡ παρεμ- βαλλομένη δυσκολία.

⁴) Ἐν τισι χειρογράφοις ἀναγνώ- σκεται ἔτι ὀνομάζουσιν, ὅπερ δικαίως οἱ ἐκδότες ἀπορρίπτουσι, διότι τὸ ἔτι ἐνταῦθα δὲν ἀρμόζει.

⁵) Ἠγέρθη τὸ ζήτημα, ἂν ἡ γε- νικὴ ἀνήκει εἰς τοὺς δῦακας ἢ εἰς τὰ ἀποσπάσματα· τὸ μὲν πρῶτον δέ- χονται οἱ ἀρχαῖοι μεταφρασταί, ὁ Ficini καὶ ὁ Serran, καὶ ὁ ἐρμηνευτὴς Fischer, τὸ δὲ δεύτερον ὁ

ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν, ὅπη ἂν τύχωσι τῆς γῆς¹. Τούτου δὲ αὖ καταντικρὺς ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον² δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται, χρωμα δ' ἔχοντα ὄλον οἶον ὁ Κυανός³, ὃν δὴ ἐπονομάζουσι Στύγιον, καὶ τὴν λίμνην⁴, ἣν ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα. Ὁ δ' ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίος τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἀχερουσιᾷ λίμνῃ ἐξ ἐναντίας⁵ καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον ἐναντίος τῷ Πυριφλεγέθοντι· ὄνομα δὲ τούτου ἔστιν, ὡς οἱ ποιηταὶ λέγουσιν⁶, Κωκυτός.

D LXII. Τούτων δὲ οὕτως πεφυκότων⁷, ἐπειδὴν ἀφίκωνται

Heindorf καὶ ἄλλοι. Νομίζομεν, διὰ ἢ πρώτη συνταξὶς εἶναι πιθανωτέρα, ὡς ὑποστηρίζει ὁ H. Schmidt. Ἀλλ' οὕτω πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ῥυακες ἐνταῦθα εἶναι καὶ τὰ Ἑφαίστεια παρὰ τὴν συνήθη τῆς λέξεως χρῆσιν. Ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία δύναται νὰ στηριχθῇ ἔκ τινος χωρίου Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου V, 6 "Τῆς Αἴτνης ἐν πλείοσι τόποις ἀναφυσήματα πυρὸς ἀνιέσεως καὶ πολλοὺ κατὰ τὴν χώραν ῥυακος ἐκχυθέντος".

¹) Ἐκ τοῦ ἡγουμένου ἔγματος ἐξυπακούεται ἡ μετοχὴ ἀναφυσῶντες.

²) Τὴν λέξιν ταύτην ἐξήλειψεν ὁ Θεοδώρητος, ὅπερ ποιεῖ καὶ ὁ Schanz. Ἀλλ' ὁ Heindorf καὶ ὁ Wyttenbach ἐπεθύμουν, ὅπως γραφῇ πρῶτον εἰς τόπον. Ὅπως οὐδὲ ποτε τὸ πρῶτον ἐνταῦθα δὲν παρέλκει.

³) Λέγεται κυανὸς καὶ κύα-

νος, εἶναι δὲ λίθος ἔχων γεράνιον χρωμα. Ἡ ἐπομένη ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸν τόπον.

⁴) Εἰς τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν ὁ συγγραφεὺς προσέθηκεν ἀνεξάρτητον, ὡς ἐν Νόμ. III, 683 A "εἰς Λακεδαίμονα, ἣν ἡμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κατοικεῖσθαι καὶ Κρήτην ὡς ἀδελφικοῖς νόμοις", καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. ἀνάβας. I, 4, 9 "Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾶέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶων οὐδὲ τὰς περισσότεράς".

⁵) Ἐξυπακούεται τὸ οὐσιαστικὸν μερίδος κατὰ τὸν Grosse.

⁶) Φέρεται καὶ ἡ γραφή φάσκειν, ἣν δὲν προτιμῶσιν οἱ ἐκδοταί.

⁷) Ὁ Πλάτων ἐν 108 C εἶπεν, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ ᾤκησεν τὸν προσήγοντα τόπον. Ἐκ τούτου ὠρμήθη, ἵνα περιγράψῃ τὸν ἄνω τῶν κοίλων κόσμων, τὸν καθ' ἡμᾶς καὶ

οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον, οἱ δ' αἰμάτων ἑκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδικάσαντο οἷ τε καλῶς καὶ δόλως βιώσαντες καὶ οἱ μὴ. Καὶ οἱ μὲν ἂν δόξωσι μέσως¹ βεβιωκέναι, πορευθέντες ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, ἀναβάντες² ἃ δὴ αὐτοῖς δρχήματά ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἀφικνούνται εἰς τὴν λίμνην³, καὶ ἐκεῖ οἰκοῦσιν τε καὶ καθαιρόμενοι⁴ τῶν τε ἀδικημάτων διδόντες δίκας ἀπολύονται, εἴ τίς τι ἡδίκηκεν, τῶν τε εὐεργεσιῶν⁵ τιμὰς φέρονται κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκαστος· οἱ δ' ἂν δόξωσιν⁶ ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μέγεθρα τῶν ἁμαρτημάτων, ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας ἢ φρόνους ἀδίκους καὶ παρανόμους πολλοὺς ἐξεργασμέ-

τὸν ἐν Ἀιδου, ὅπως ὁρίσῃ τὸν τόπον τῆς διατριβῆς τῶν ψυχῶν τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων. Ἀφ' οὗ δὲ περιέγραψε ταῦτα, μεταβαίνει εἰς τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς τιμωρίας.

¹) Δηλ. οὐ διαφερόντως, οὔτε κακῶς οὔτε εὖ βεβιωκέναι.

²) Παρὰ τοῖς πεζογράφοις τὸ ἀναβαίνειν συντάσσεται πρὸς ἐμπρόθετον αἰτιατικήν, ὥς παρὰ Ξενοφῶντος ἐν Κύρ. παιδ. III, 1, 40 ἄναβάντες ἐπὶ τὰς ἀρμαμάζας σὺν ταῖς γυναιξίν ἀπήλυνον εὐφραϊνόμενοι, καὶ VIII, 3, 32 ἄπέλα, ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἔμῶν ἵππον, Ἐνταῦθα δ' ὁ Πλάτων συντάσσει τὸ ῥῆμα, ὥς οἱ ποιηταί, ἐν Πιάδ. Α, 497 ἡερίῃ δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὐλυμπόν τε, Τὰ δρχήματα πρέπει νὰ ὑποτεθῶσι οἰκεδία κατεσκευασμένα πρὸς τοιαύτην χρῆσιν.

³) Ἐννοεῖ τὴν Ἀχερουσιάδα.

⁴) Κατὰ τὸν Σουΐδαν ὁ δὲ Ἀχέρων καθαρσίφ ἔοικε καὶ οὐ κολαστήριφ ῥύπτων καὶ σμήχων τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων.

⁵) Τὰς εὐεργεσίας ἀντιτίθησι πρὸς

τὰ ἀδικήματα, ὥς καὶ ἐν Πολιτ. X. 615 B ἵνα δεκαπλάσιον τὸ ἔκτισμα τοῦ ἀδικήματος ἐκτίνοιεν, καὶ αὐτὸς εἴ τις εὐεργεσίας εὐεργητικότες καὶ δίκαιοι καὶ δοιοὶ γεννότες εἰεν, κατὰ ταῦτα τὴν ἀξίαν κομίζοντο, παραπλήσιον ὑπάρχει παρ' Ὀμήρ. ἐν Ὀδυσσ. X, 374 ὥς κακοεργίης εὐεργεσίῃ μέγ' ἀμείνων.

⁶) Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ὁρίζει τὰ ἁμαρτήματα οὕτως· ὅτι ἐνύστα μὲν τὰ ἄνευ πονηρᾶς ἔξεως ἁμαρτανόμενα, δυσάστα δὲ τὰ ἀπὸ ἔξεως μὲν πονηρᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀντιτεινούσης πρὸς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐπὶ τῇ ἐνεργείᾳ μεταβαλλομένης, ἀνίστα δὲ τὰ ἀπὸ ἔξεως πονηρᾶς καὶ ἀμεταμλήτων. Πολλαχού ὁ Πλάτων μνημονεύει ἀνιάτων ἁμαρτημάτων, ὥς ἐν Γοργ. 525 C οἱ δ' ἂν τὰ ἔοχτα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίστοι γίνονται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίνονται, καὶ οὗτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι δύνανται σὺδέν, αἶε ἀνίστοι ὄντες, Ἰδὲ ἐν Νόμ. IX, 862 E.

νοι ἢ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα τυγχάνει ὄντα, τούτους δὲ¹ ἡ προσήκουσα μοῖρα ῥίπτει εἰς τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὐποτε ἐκβαίνουσιν. Οἱ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, οἷον πρὸς πατέρα² ἢ μητέρα ὑπ' ὀργῆς βιαίον τι
 114 πράξαντες, καὶ μεταμέλον³ αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιώσιν, ἢ ἀνδροφρόνοι τοιοῦτο τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ⁴ ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη, ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, τοὺς μὲν ἀνδροφρόνους κατὰ τὸν Κωκυτόν⁵, τοὺς δὲ πατραλοίας καὶ μητραλοίας κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα· ἐπειδὴν δὲ φερόμενοι γένωνται κατὰ τὴν λίμνην⁶ τὴν Ἀχερουσιάδα, ἐνταῦθα βοῶσί⁷ τε καὶ καλοῦσιν, οἱ μὲν οὖς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ οὖς ὕβρισαν, καλέ-
 Βσαντες δ' ἰκτεεύουσι⁸ καὶ δέονται ἑᾶσαι σφαῖς ἐκβῆναι εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι, καὶ ἔαν μὲν πείσωσιν, ἐκβαίνουσί τε καὶ

¹) Ὅρα, ὅτι ἔθηκε τὸν δὲ ἐν τῷ δεικτικῷ μέρει τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως, ὅπερ συγχάκις ποιεῖ ὁ Ὀμηρος

²) Τὸ πρῶτειν, ποιεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα δέχονται ἐμπρόθετον αἰτιατικὴν πρὸς δήλωσιν τοῦ προσώπου, εἰς ὃ μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἀπομν. IV, 2, 16 "διορισώμεθα πάλιν, πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους δίκαιον εἶναι τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, πρὸς δὲ τοὺς φίλους ἄδικον ..."

³) Ἀφ' οὗ μετεμελήθησαν, ἐν μεταμελείᾳ. Τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα τίθενται κατ' αἰτιατικὴν ἀπόλυτον, ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 24 D "δὴλον γάρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι", παρὰ Θουκυδίδ. IV, 95 "παραστῆ δὲ μηδενὶ ὑμῶν, ὡς ἐν τῇ ἀλλοτριᾷ, οὐ προσήκον κίνδυνον ἀναρπιοῦμεν... Τὴν τοιαύτην σύνταξιν

συνήθως δέχονται τὸ δοκοῦν, δόξον, δεδογμένον.

⁴) Πάλιν ἐνταῦθα ἔθηκε τὸν σύνδεσμον μετὰ τὸ ἀναφορικόν.

⁵) Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κωκυτοῦ, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κύρ. παιδ. VII, 5, 16 "τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί ..."

⁶) Ἐνταῦθα ἡ πρόθεσις δηλοῖ τὸ πλησίον, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Κύρ. παιδ. VIII, 5, 17 "Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι γίνονται κατὰ τὴν Μηδικήν, τρέπεται ὁ Κύρος πρὸς Κναξάρεν, καὶ ἐν Κύρ. Ἀναβάσ., V, 2, 16 "ὁ δὲ Ξενοφῶν σιὰς κατὰ τὰς πύλας, ὅπόσους ἐδύνατο κατεκόλυε τῶν ὀπλιτῶν ἕξω ..."

⁷) Παρατακτικὴ σύνταξις ἀντιβοῶντες καλοῦσι.

⁸) Ὁμοία σύνταξις εἶναι ἐνταῦθα, διότι οὐ συγγραφεὺς ἡδύνατο νὰ εἴπῃ, ἰκτεεύοντες δέονται.

λήγουσι τῶν κακῶν, εἰ δὲ μή, φέρονται αὐθις εἰς τὸν Τάρταρον καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς, καὶ ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν πείσωσιν οὓς ἠδίκησαν· αὕτη γὰρ ἡ δίκη¹ ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῖς ἐτάχθη. Οἱ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφορεόντως² πρὸς τὸ δόσιως βιῶναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ γῇ³ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαιττόμενοι ὥσπερ δεσμοτηρίων, ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οὐ- C κησιν ἀφικνούμενοι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς⁴ οἰκίζόμενοι. Τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφίᾳ⁵ ἱκανῶς κατηρῳάμενοι ἄνευ τε σωμάτων⁶ ζῶσι τὸ παράπαν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους ἀφικνοῦνται, ἅς οὔτε δῆδιον δηλῶσαι οὔτε ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ παρόντι.

LXIII. Ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα χρὴ⁷ ὧν διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία, πᾶν ποιῆν⁸, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν· καλὸν γὰρ τὸ ἄθλον⁹ καὶ ἡ ἐλπίς μεγάλη.

¹) Δίκη εἶναι ἡ τιμωρία. Τοὺς δικαστὰς ὁ Πλάτων ὀνομάζει ἐν Γοργ. 523 E, οἵτινες εἶναι ὁ Μίνως, ὁ Πάρις καὶ ὁ Αἰακός.

²) Ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐξυπακούεται τὸ βιῶναι· δηλ. τὸ πληρεσ εἶναι, οἷον δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως βιῶναι πρὸς τὸ δόσιως βιῶναι.

³) Δηλαδή ἐν τοῖς ἐγκοίλοις τῆς γῆς, ὡς εἶπεν ἐν 109 B.

⁴) Αὕτη κεῖται ὑπεράνω τῶν κοιλωμάτων, ὡς περιέγραψεν ἐν 109 B “αὕτη δὲ τὴν γῆν καθαρὰν ἐν καθαρωῖ κείσθαι τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧ πέρ ἐστι τὰ ἀστρα...”.
⁵) Ὁ Πλάτων ἐν 67 C καὶ 69 C τὴν φιλοσοφίαν ἐθεώρησεν ὡς καθαροῖν τοῦ βίου.

⁶) Κατὰ τὸν Ολυμπιόδορον “Αἱ δὲ καθαρθεῖσαι τελείως εἰς τὸν

ὑπερκόσμον τόπον ἀποκαθίστανται ἄνευ σωμάτων... Περὶ τούτου ὁ φιλόσοφος ἐν 76 C εἶπεν “ἦσαν ἄρα αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπῳ εἶδει, χωρὶς σωμάτων καὶ φρόνησιν εἶχον...”.
⁷) Διὰ τοῦ χρὴ εἰκονίζει τὸ μετέχειν τῆς ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ὡς καθήκον καὶ οὐχὶ ὡς ἔλλειψιν. Ἐκ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ ἐκ τῆς τιμωρίας καὶ ἀμοιβῆς συνάγει ὁ φιλόσοφος τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει καθήκον, ὅπως φρονεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως. Ἐντεῦθεν ἡ μεγίστη τοῦ διαλόγου ἠθικὴ ἀξία. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. ἐν σελίδ. 76.

⁸) Ἰσοδυνάμει τῇ φράσει παντὶ τῷ ὁπποῦ μὴ χανᾶσθαι, ὡς ἐν Γοργ. 479 C “ὅθεν καὶ πᾶν ποιῶσιν, ὥστε δίκην μὴ δίδόναι...”.
⁹) Ἰσοδυνάμει τῇ φράσει παντὶ τῷ ὁπποῦ μὴ χανᾶσθαι, ὡς ἐν Γοργ. 479 C “ὅθεν καὶ πᾶν ποιῶσιν, ὥστε δίκην μὴ δίδόναι...”.

D Τὸ μὲν¹ οὖν τοιαῦτα δισχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν, ὥς ἐγὼ διελέλυνθα, οὐ πρόπει νοῦν ἔχοντι² ἀνδρὶ· οὐ μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἢ τοιαῦτ' ἄττα περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπειπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὕσα³, τοῦτο καὶ πρόπειν⁴ μοι δοκεῖ καὶ ἄξιον κινδυνεύσαι⁵ οἰόμενον οὕτως ἔχειν καλὸς⁶ γὰρ ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπάδειν⁷ ἑαυτῷ· διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλοι μῆκύνω τὸν μῦθον. Ἄλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα θαρρῶ⁸ χρὴ περὶ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἄνδρα.

¹⁾ Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ὄντως χριστιανική. Παράβαλλ. Παῦλ. Πρὸς Κορινθ. 9, 25. Πρὸς Κολοσσ. 1, 5.

¹⁾ Πρὸς τὸ μὲν ποιεῖ ἀντίθεσιν τὸ ἐπόμενον μέντοι.

²⁾ Ὁ Θεοπέσιος Πλάτων δὲν νομίζει, ὅτι λέγει ἀληθῆ καὶ ἀπηκριβωμένα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν πιθανά, ὥς καὶ ἐν Τιμ. 29 C. Ἔαν αὖν — μὴ δυνατοὶ γινώμεθα πάντη πάντους αὐτοὺς αὐτοῖς ὁμολογουμένους λόγους καὶ ἀπηκριβωμένους ἀποδοῦναι, μὴ θανμάσης, ἀλλ' ἂν ἄρα μηδενὸς ἤτιον παρεχόμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρὴ, μεμνημένους, ὥς ὁ λέγων ἐγὼ ὑμεῖς τε καὶ οἱ κριταὶ φύσιν ἀνθρώπων ἐχομεν, ὥστε περὶ τοῦτον τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους πρόπει τούτον μὴδὲν εἶπερα ζητεῖν, . . . Παράβαλλ. καὶ ἐν Φαίδρ. 246 A καὶ ἐν Νόμ. X, 897 D.

³⁾ Τὰ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς θεωρεῖ ὡς φανερά, τὰ δὲ περὶ ἀμοιβῆς καὶ τιμωρίας ὡς πιθανά. Ἡ πιθανότης ὅμως δὲν εἶναι ἀστήρικτος, ἂν τις ἀπὸ τῆς εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ ἐνταῦθα βίου.

⁴⁾ Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξυπακού-

εται τὸ διισχυρίσασθαι. Πρὸς δὲ ἐννοεῖται καὶ δοτική τις, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν K. Hermann ἐκ τῶν ἡγουμένων νοῦν ἔχοντι ἀνδρὶ, κατὰ δὲ τὸν Stallbaum ἐκ τῶν ἐπομένων οἰόμενον οὕτως ἔχειν. Ἡμῖν πιθανώτερον φαίνεται τὸ πρῶτον. Νομίζω, ὅτι ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπον νοήμονα νὰ δισχυρισθῇ τοῦτο καὶ οὐ εἶναι ἄξιον νὰ κινδυνεύσῃ στοχαζόμενος, ὅτι τοῦτο ἔχει τοιοντοτρόπως. Παραπλήσιον εἶναι τὸ περὶ Ξενοφῶν. ἐν Οἰκονομ. 4, 1 "αἱ δοκοῦσι κάλλιστα τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐμοὶ πρόπειον ἂν μάλιστα ἐπιμελομένῳ, ταύτας μοι καὶ αὐτὰς ἐπεδείκνυε καὶ τοὺς πράττοντας αὐτάς, . . .

⁵⁾ Ὁ ταῦτα οἰόμενος κινδυνεύει μὴ διαφρασθῇ.

⁶⁾ Ὁνομάζει τὸν κίνδυνον καλόν, διότι περιέχει καλὰς ἐλπίδας.

⁷⁾ Τὰ ἐνταῦθα εἰρημένα εἶναι οἰοῦναι ἐπὶ τῇ πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ θόβου τοῦ θανάτου, ὥς ἀνέπτυξεν ἐν 77 E.

⁸⁾ Τὸν ἐμπρόθετον προορισμὸν δέχεται καὶ ἀλλαχοῦ τὸ θάραξεν, ὥς ἐν Θεαιτήτ. 148 C "θάραξεν τοῖνυν περὶ σαντῶν, . . .

ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς¹ τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους εἶπασε χαίρειν, ὥς ἄλλοτρίους τε ὄντας, καὶ πλέον θάτερον² ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι³, τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἄλλοτρίῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῆς⁴ κόσμῳ, σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία⁵ καὶ ἐλευθερία καὶ ἀληθεία⁶, οὕτω περιμένει τὴν εἰς Ἀίδου¹¹⁵ πορείαν, ὡς πορευοόμενος, ὅταν ἡ εἰμαρμένη καλῇ. Ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης καὶ οἱ ἄλλοι⁷, εἰς αὐθις ἐν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε· ἐμὲ δὲ νῦν⁸ ἤδη καλεῖ, φραίη δ' ἄν⁹ ἀνὴρ τραγικός, ἡ εἰμαρμένη, καὶ σχεδὸν τί μοι ὥρα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρὸν· δοκεῖ γὰρ δὴ βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν, νεκρὸν λούειν¹⁰.

¹) Ὁ Πλάτων ἐν 64 D ἀνέπτυσεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος ὀλιγωρεῖ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν.

²) Καὶ εὐφημισμὸν οὕτως ὀνομάζει τὸ κακόν, ὡς ἐν Εὐθυδήμ. 280 E "Καλῶς γε, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις. Πλεῖον γὰρ πονοῖμαι, θάτερόν ἐστιν, εἴαν τις χρῆται ὀτρυνὼν μὴ ὀρθῶς πράγματι ἢ εἰς ἑᾶ, καὶ Ἰσοκράτ. ἐν Αἰγινήτ. 389 C "πλὴν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς, αἱ πλείον θάτερον ἐποίησαν, ἀσθενεῖσθαι γὰρ ἦλθον ἐκ Τροίης ἡνός, ὥστ' αὐταὶ θεραπείας ἐδέοντο,,"

³) Τὸ ὑποκείμενον αὐτὸς ἐννοεῖται.

⁴) Εὐρητα ἡ ἀντωνυμία καὶ ψιλουμένη καὶ ὄντως τίθεται ἐνίοτε, ὡς ἐν 63 A, ἡ ἐπαναληπτικὴ ἀντιτῆς αὐτοπαθοῦς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται δασυνόμενη, ἀκολουθοῦμεν τοῦτοις.

⁵) Εἶναι ὄντως ὑψηλὸν τὸ δίδαγμα,

ὅτι τὰς ἀρετὰς ταύτας ὀνομάζει κόσμον τῆς ψυχῆς οἰκεῖον.

⁶) Ἡ ἐλευθερία ὁμοῦ καὶ ἡ ἀληθία ἀποτελοῦσι τὴν ἀρετήν, ἥτις ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὀνομάζεται σοφία. Ταύτης τὸ μὲν πρῶτον μέρος εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ δεύτερον ἡ ἐφαρμογὴ ταύτης ἐπὶ τοῦ βίου πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν γητῶν δεσμῶν. Τὸ οὕτω ἐτέθη ἕνεκα τῆς προηγουμένης μετοχῆς.

⁷) Ἐννοεῖ τοὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου μυημένους φίλους.

⁸) Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἔν τινι χρόνῳ.

⁹) Ὁ φιλόσοφος δὲν ἐννοεῖ ὠρισμένον χρόνον τραγικοῦ τινος, ἀλλὰ λέγει οὕτω, διότι ἡ φράσις ἦτο συνήθης τοῖς τραγικοῖς "Ἀν ἐκεῖνο ἐνόει, ἤθελεν εἰπεῖ κατὰ τὸν τραγικὸν ἢ ὥς φησιν ὁ τραγικός.

¹⁰) Τὴν φράσιν νεκρὸν λούειν ὁ Vermehren νομίζει ἐξαλειπτέαν.

LXIV. Ταῦτα δὴ εἰπόντος αὐτοῦ ὁ Κρίτων· εἶεν, ἔφη, ὦ Β' Σώκρατες· τί δὲ τοῦτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιστέλλεις¹ ἢ περὶ τῶν παίδων ἢ περὶ ἄλλου του, ὅτι ἂν σοι² ποιοῦντες ἡμεῖς ἐν χάριτι μάλιστα ποιοῦμεν³; "Απερ ἂν λέγω, ἔφη, ὦ Κρίτων, οὐδὲν καινότερον⁴. ὅτι ὑμῶν αὐτῶν⁵ ἐπιμελούμενοι ὑμεῖς καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς⁶ καὶ ὑμῶν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε ἅττ' ἂν ποιῇτε, καὶ μὴ νῦν ὁμολογήσητε⁷. εἰ δὲ ὑμῶν μὲν αὐτῶν

διότι παρατηρεῖ, ὅτι οὐδενὶ ἦτο ἀμφίβολον, ἐκ τίνος οὐκ ὀφείλονται τὰ πράγματα. Ἡ αἰτία αὕτη δὲν φαίνεται ἡμῖν ἰσχυρά. Κατὰ τὸν Stallbaum τὸ ἀπαρέμφατον ἐτέθη ὡς ἐπεξηγήσεις, ὡς ἐν Μένων. 76 A "ἀνδρὶ προεβύτη πράγματα προτάταις ἀποκρίνεσθαι", . Τὸ λούειν τοὺς νεκροὺς ἦτο σύνηθες τοῖς ἀρχαίοις, Ὀδυσσ. ω, 44 καὶ Ἡρόδοτ., II, 86. Τὸ ἔθος τοῦτο ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς θρησκείας, διότι ὁ θνήσκων ἤρχετο εἰς πληροτέραν συνάφειαν πρὸς τοὺς θεοὺς. Διὰ τοῦτο ἔπρεπε γὰρ ἦναι καθαρὸς, ὡς καθαρὸς ἔπρεπε τὰ ἦναι ὁ μέλλων γὰρ θύσῃ ἢ προσενέγκῃ σπονδὰς αὐτοῖς, Ἰλιάδ. Z, 266.

¹) Τὸ ἔρημα τοῦτο εἶναι ἐν χρήσει ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐντολῆς τοῦ θνήσκοντος ὡς ἐν 116 B "οἰκείαις γυμνασίαις ἐναντίον τοῦ Κρίτωνος διαλεχθεὶς καὶ ἐπιστείλας ἅτα ἐβούλετο", . Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. I, 7, 11 "Παρήλθε δὲ τις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, φάσκων, ἐπὶ τεύχεος ἀλφειῶν σωθῆναι· ἐπιοτιέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, εἰς σωθῆναι, ἀπαγγεῖλαι τῷ δήμῳ. ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνέλιοντο τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους", .

²) Ἐν ᾧ τὸ ποιεῖν συντάσσεται πρὸς διπλὴν αἰτιατικὴν, ἐνταῦθα συνεισάχθη πρὸς αἰτιατικὴν καὶ δοτικὴν, ἀλλ' ἡ σύνταξις αὕτη ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Ἀπολογ. 30 A "ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ προεβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω καὶ ξένῳ καὶ ἀσπῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς", καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. ἀναβάσ. V, 8, 24 "ἂν οὖν σωφρονῇτε, τὸ ὑπὲρ τὰν ἀντιὰ ποιήσετε", .

³) Δυνάμεθα γὰρ προξενήσωμεν μεγίστην εὐχαρίστησιν.

⁴) Τὸ συγκριτικὸν κεῖται ἀντὶ τοῦ θετικοῦ, ὡς ἐν Εὐθύφρ. 2 A "τί νεώτερον γέγονεν", .

⁵) Τὴν ἐπιμέλειαν ἀναπτύσσει ἐν Ἀπολογ. 29 E "τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται", . Καὶ ἐνταῦθα καταφαίνεται τὸ ἠθικὸν τοῦ Σωκράτους μεγαλεῖον, ὅτι δὲν δίδει προσωπικὰς, ἀλλὰ γενικὰς παραγγελίας περὶ ψυχικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἠθικῆς.

⁶) Φαίνεται, ὅτι ἐννοεῖ τοὺς παῖδας.

⁷) Πλείστοι ἐρμηνευταὶ καὶ μεταφρασταί, ὡς ὁ Heindorf καὶ ὁ Schleiermacher, ἐξηγοῦσι τὸ ὁμολογεῖν διὰ τοῦ ὑποσχεσθαι (promittere), ἀλλ' ὁ ἀρχαῖος μεταφραστὴς Ficini μεταφράζει διὰ τοῦ

ἀμελῆτε καὶ μὴ θέλητε ὥσπερ κατ' ἔχνη¹ κατὰ τὰ νῦν τε εἰρη-
μένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπεροσθεν χρόνῳ² ζῆν, οὐδὲ ἐὰν πολλὰ ὁ-
μολογήσητε ἐν τῷ παρόντι καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον³ ποιή-
σετε. Ταῦτα μὲν τοίνυν προθυμηθησόμεθα, ἔφη, οὕτω ποιεῖν·
θάπτωμεν⁴ δέ σε τίνα τρόπον; Ὅπως ἄν, ἔφη, βούλησθε,
ἐάνπερ γε λάβητέ με καὶ μὴ ἐκφύγω⁵ ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἅμα
ἡσυχῇ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας εἶπεν· οὐ πείθω, ἄνδρες,
Κρίτωνά, ὥς ἐγὼ εἰμι οὗτος Σωκράτης⁶ ὁ νυνὶ διαλεγόμενος
καὶ διατίττων⁷ ἕκαστον τῶν λεγομένων, ἀλλ' οἶεται με ἐκεῖ-

concedere συγγιγνώσκειν, συμφω-
ρεῖν, ὅπερ δικαίως δέχεται καὶ H.
Schmidt. Ὁ Σωκράτης δὲν ἐνδια-
φέρεται τοσοῦτον, ὅπως οἱ ἐταῖροι
αὐτοῦ δεχθῶσι τὰς περὶ ἀθανασίας
τῆς ψυχῆς θεωρίας, ὅσον, ὅπως ἀκο-
λουθῶσι τὰ ἐξ ἐκείνων συναχθέντα
πορίσματα. Ἐπεὶ οὖν δὴλον, ὅτι ὁ
Σωκράτης προτιμᾷ τὸ πρακτικὸν
τοῦ θεωρητικοῦ.

¹) Ἡ φράσις εἶναι συνήθης ἐπὶ
ἐμφύχων, ὥς παρὰ Δουκιαν ἐν τόμ.
IV, σελ. 38 "ἐκείνοις ἔφη, κατὰ
τὰ Χρυσίππου καὶ Ζήνωνος ἔχνη
προΐων". Δέγεται ὁμοίως καὶ ἐπὶ λό-
γων, ἐν Πολιτ. II, 365 D "εἰ μέλ-
λομεν εὐδαιμονῆσαι, ταύτην ἴτεον,
ὥς τὰ ἔχνη τῶν λόγων φέρεται".

²) Ὁ Σωκράτης οὐ μόνον κατὰ
τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ
καθ' ὅλον ἐδίδασκε περὶ παιδείας
καὶ ἀρετῆς.

³) Ὁ δεῦτερος ὅρος τῆς συγκαί-
σεως εἶναι ἢ ἐὰν μὴ ὁ μ ο λ ο γ ῆ-
σ η τ ε, ὥς ἐν Συμποσ. 217 C "οὐ-
δὲν γάρ μοι πλέον ἦν".

⁴) Ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ἀνεγινώ-
σκειτο ὀριστική, ἀλλὰ δικαίως ἐκρά-

τησεν ἡ ὑποτακτική, ἥτις ὑπάρχει
ἐν τοῖς χειρογράφοις. Ἐκ τῆς ἐρωτή-
σεως ταύτης γίνεσθαι δῆλον, ὅτι ὁ
ἀγαθὸς Κρίτων ὀλίγα ἐνόησεν ἐκ
τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου.

⁵) Μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος ποιεῖ
ὑπαινυγμὸν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ
Κρίτωνος, ὅπως φύγῃ ἐκ τοῦ δεσμο-
τηρίου.

⁶) Ὁ Σωκράτης δεικνύει ἀδιαφο-
ρίαν πρὸς τὸν τρόπον τῆς ταφῆς,
διότι ἐπίστευεν, ὅτι τὸ ἐγὼ δὲν εἶναι
τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ ψυχή, ὥς λέγει καὶ
ἐν Πολιτ. XII, 959 A "πεῖθεσθαι
δ' ἐστὶ τῷ νομοθετῇ χρεῶν τὰ τε
ἄλλα καὶ λέγοντι ψυχὴν σώματος εἶ-
ναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν, ἐν αὐτῷ τε
τῷ βίῳ τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἑκα-
στον τοῦτ' εἶναι μηδὲν ἄλλ' ἢ τὴν
ψυχὴν, τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡ-
μῶν ἑκάστοις ἐπεσθαι καὶ τελευτη-
σάντων λέγεσθαι καλῶς εἰδῶτα εἶναι
τὰ τῶν νεκρῶν σώματα, τὸν δὲ ὄντα
ἡμῶν ἕκαστον ὄντως ἀθάνατον εἶναι
ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοῦς
ἄλλους ἀπιέναι δώσοντα λόγον".

⁷) Διευθύνων τὴν συζήτησιν.

Διον εἶναι, ὃν ὄφεται ὀλίγον ὕστερον νεκρόν, καὶ ἐρωτᾷ δὴ ¹, πῶς με θάπτῃ. "Οὐ δὲ ἐγὼ πάλα πολλὸν λόγον πεποίημαι, ὥς, ἐπειδὴν πῶ το φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἰχέσομαι ² ἀπὼν εἰς μακάρων δὴ τινὰς εὐδαιμονίας, ταῦτά μοι ³ δοκῶ αὐτῶ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἅμα μὲν ὑμᾶς, ἅμα δ' ἑμαυτόν. Ἐγγυήσασθε ⁴ οὖν με πρὸς Κρίτωνα, ἔφη, τὴν ἐναντίαν ἐγγυήν ἢ ⁵ ἢν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἡγγυᾶτο ⁶. Οὗτος μὲν γὰρ ἢ μὴν παραμενεῖν ὑμεῖς δὲ ἢ μὴν μὴ παραμενεῖν ἐγγυήσασθε, ἐπειδὴν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἰχέσασθαι ἀπεόντα, ἵνα Κρίτων ῥᾶον φέρῃ, καὶ μὴ ὀρῶν μου ἰδὲ σῶμα ἢ καίόμενον ἢ κατορυπτόμενον ⁷ ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἐμοῦ ὥς δεινὰ πάσχοντος μηδὲ λέγῃ ἐν τῇ ταφῇ, ὥς ἢ προτίθεται ⁸ Σωκράτῃ ἢ ἐκφέρει ἢ κατορύττει. Εὖ γὰρ ἴσθι, ἢ δ' ὅς, ὦ ἄριστε Κρί-

¹) Τὸ δ' ἢ κεῖται μετὰ τινος ἐλαφρᾶς εἰρωνείας. Ἐν τῇ πλαγίᾳ ἐρωτήσῃ ἐθηκεν ὑποτακτικῇν, ὥς ἐν Μένων 92 Ε' ⁴ ἀλλὰ οὐ εἰπέ, παρὰ τινὰς ἔλθῃ Ἀθηναίων,...

²) Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῖ τὴν ἐντεῦθεν ταχέαν ἔξοδον.

³) Τὴν ἀντιωνυμίαν ταύτην ὁ Macl-wig ἐθεώρησεν ἐξαλειπτέαν, τὴν δ' ἐξάλειψεν ἐδέξατο καὶ ὁ Schanz. Φαίνομαι εἰς αὐτόν, ὅτι λέγω ταῦτα ματαίως.

⁴) Τὸ ὄρημα σημαίνει διδόναι ἐγγυήσιν πρὸς τινὰ ὑπὲρ τινος, ὥς παρὰ Δημοσθέν. 899 Β' "πρωτίον ὑμῖν μάρτυρας παρασχέσομαι, ὥς οὐκ ἡγγυησάμην ἐγὼ τὸν Παρμένοντα, ἀλλ' "Αρχιππος,...

⁵) Ὁ διαφορικός ἢ εἰσὶν διὰ τὸ ἐναντίαν, ὅπερ ἔχει τοιαύτην σημασίαν. Περὶ τῆς ἐνταῦθα μνημονομένης ἐγγυήσεως ὁ Πλάτων λέγει ἐν Ἀπολογ. 38 Β' "Πλάτων δὲ

ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελύουσί με τριάκοντα μῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι,...

⁶) "Ἦθελε τὰ ἐγγυηθῇ. Ἡ ἐγγυήσις δὲν ἐδόθη. διότι ὁ φιλόσοφος κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

⁷) Ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔκαιον ἢ κατώρυσσον τοὺς νεκρούς. Κατὰ τὰς διαφορικούς δ' ἐποχὰς προετιμᾶτο ὁ εἶς ἢ ὁ ἄλλος τρόπος, μέχρις οὗτου ὁ χριστιανισμός ἐξήλειψε τὴν καθυσιν.

⁸) Καὶ τὰ τρία ὅρηματα εἶναι συνήθη ἐπὶ τῶν νεκρῶν. Τὸ προτίθεσθαι δηλοῖ τὴν δημοσίαν πρόθεσιν τῶν νεκρῶν ὡς παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάβ. 604 "νύμφην τ' ἄνυμφον παρθένον τ' ἀπάρθεον λούσω προθῶμαι θ',... Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας τίθεται καὶ τὸ ἐνεργητικόν, ὡς παρ' Ἡροδότ. V, 8 "τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασιν τὸν νεκρόν,...

των, τὸ μὴ καλῶς ¹ λέγειν οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο ² πλημμελές, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς ³. Ἀλλὰ θαρροῖν τε 116
 χρὴ καὶ φάναι τοῦμόν σῶμα θάπτειν, καὶ θάπτειν ⁴ οὕτως,
 ὅπως ἂν σοι φίλον ᾖ καὶ μάλιστα ἡγῇ νόμιμον εἶναι.

LXV. Ταῦτ' εἰπὼν ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά ⁵ τι
 ὡς λουσομένος, καὶ ὁ Κρίτων εἶπετο αὐτῷ, ἡμᾶς δ' ἐκέλευε
 περιμένειν. Περιεμένομεν οὖν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ⁶ διαλεγόμενοι
 περὶ τῶν εἰρημένων καὶ ἀνασκοποῦντες, τοτὲ δ' αὖ ⁷ περὶ τῆς

¹) Ἐνταῦθα δηλοῖ ὁ ρ θ ὦ ς. Ὁ Κρίτων ἀμαρτάνει, διότι ῥήματα, ἅπερ ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ περὶ τοῦ σώματος, μεταχειρίζεται περὶ τοῦ Σωκράτους.

²) Καθ' ἑαυτό. Μετὰ τὸ ἐπόμενον ἐπίθετον ἐξυπακούεται τὸ ἐστὶ ἢ ὄν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέφωμεν εἰς π λ η μ μ ε λ ε ῖ, ὡς ἐποίησεν ὁ Schaefer. Εἴπομεν, ὅτι δύναται νὰ νοηθῇ τὸ ἐστὶ, διότι τὸ ὅτι παραλείπεται ἐν τῇ φράσει εὐ ῖ σ θ ι ἢ εὐ ῖ σ τ ε, ὡς παρὰ Πλάτων. ἐν Ἀπολογ. 20 D "εὐ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ,, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. V 1, 14 "εὐ δ' ἴστε, ὅταν ὑμῶν ἐγὼ ἄρχω, εὐχομαι οὐδὲν ἥτιον ζῆν ὑμᾶς ἢ καὶ ἐμάντόν,,.

³) Αἱ ἡμαρτημένα φράσεις εἰσάγουσι κακὰς παραστάσεις εἰς τὰς ψυχάς.

⁴) Συνήθως οἱ ἐρμηνευταὶ ἐξαρτῶσιν ἐκ τοῦ χρὴ, ἀλλ' ὁ H. Schmidt ἐκ τοῦ φάναι. Ἡμεῖς προτιμῶμεν τὸ ἀπαρέμφατον νὰ λάβωμεν ἀντὶ προστατικῆς. Ὡποσθητοὶ δὲν ἀρμόζει νὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ χρὴ διότι ἀφ' οὗ εἶναι καθήκον τοῦ Κρίτωνος, δὲν θέλει θάψει, ὡς ἀρέσκει αὐτῷ.

⁵) Ἐνεκα βραχυλογίας παρέλειψε τὸ κινήσεως σημαντικὸν ῥήμα ἦε ι, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ προσδιορισμός. ὡς παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλείδ. 59 "χῶρεν τί μοχθεῖς ταῦτ'; ἀνίστασθαί σε χρὴ ἐς Ἄργος, οὗ σε λεύσιμος μένει δίκη,, Οἴκημα εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν καλούμενον δωμάτιον, ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν Θεάγ. 130 D "ἐπεδίδουν δὲ ὅποτε σοι συνείην, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ μόνον οἰκίᾳ εἶην, μὴ ἐν αὐτῷ δὲ οἰκήματι,, καὶ παρ' Ἡροδότ. V, 51 "ὅτε δὴ Κλεομένης... ἦε ἐς ἕτερον οἶκημα,,.

⁶) Μεταξὺ μας, δηλ. ἄνευ τοῦ Σωκράτους.

⁷) Ἐθηκε τὴν φράσιν ταύτην, ὥστε προηγέτο τοτὲ μὲν ἀνασκοποῦντες. Ἐνῶστε ὑπάρχει καὶ τὸ ἐναντίον, δηλ. ὑπάρχει τοτὲ μὲν καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τοτὲ δέ, ὡς παρὰ Στοβαῖο (XV, 590 "Πολλὰ δὴ καὶ ἄλλα ἐν τῷ ζῆν πρεσβύτη ἀνδρὶ παρομαρτεῖ καὶ ἐπίπονα" τοτὲ μὲν συνεχεῖς νόσοι καὶ δίαίτα πάντως νοσώδης, εἰ καὶ μηδὲν παρὲς λατροῦ δεόμενον, ἐκείνον δὴ τὸν λεγόμενον εὐδαίμονα εἶναι καταναλίσκει,,.

εὐμφορᾶς διεξιόντες, ὅση ἡμῶν γεγονυῖα εἴη, ἀτεχνῶς ἡγούμενοι, ὥσπερ πατρὸς στερηθέντες, διάζειν ὄρφανοὶ τὸν ἔπειτα βίον. Ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο, καὶ ἠνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ παι-
 Β δία¹ — δύο γὰρ αὐτῷ υἱεῖς μικροὶ ἦσαν, εἷς δὲ μέγας — καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες² ἀφίκοντο, ἐκείναις ἐναντίον³ τοῦ Κρίτωνος διαλεχθεὶς τε καὶ ἐπιστείλας, αἷτα ἐβούλετο⁴, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά ἀπιέναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἦκεν παρ' ἡμῶν. Καὶ ἦν ἤδη ἔγγυς ἡλίου δυσμῶν. Χρόνον γὰρ πολλὸν διέτριψεν ἐνδον. Ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος καὶ οὐ πολλὰ
 C μετὰ ταῦτα διελέχθη. Καὶ ἦκεν ὁ τῶν ἑνδεκα ὑπηρέτης καὶ στὰς παρ' αὐτόν· ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ καταγνώσομαι σοῦ⁵, ὅπερ ἄλλων καταγινώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουνσι καὶ καταρῶνται, ἐπειδὴν αὐτοῖς παραγγέλλω⁶ πίνειν τὸ φάρμακον ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων⁷, σὲ δὲ ἐγὼ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ⁸ γενναιότατον καὶ πρῶτατον καὶ ἀριστον ἄνδρα ὄντα τῶν πρόποτε δεῦρο ἀφικομένων, καὶ δὴ καὶ νῦν εὖ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐμοὶ χαλεπαίνεις, γινώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους⁹, ἀλλὰ ἐκείνοις. Νῦν οὖν, οἶσθα γὰρ ἂν ἦλθον ἀγγέλλων¹⁰,

¹) Περί τούτων ὁ Πλάτων λέγει καὶ ἐν τῇ Ἀπολογία 34 D.

²) Ἐννοεῖ τὴν Ξανθίππην καὶ τὰς συγγενεῖς ἢ φίλας.

³) Δηλαδή παρόντος τοῦ Κρίτωνος.

⁴) Προσηκόντως ἀπέφυγεν ὁ συγγραφεὺς νὰ μνημονεύσῃ οἰκιακῶν ὑποθέσεων.

⁵) Τὸ κατ'αγινώσκειν συντάσσεται πρὸς αἰματικὴν καὶ γενικὴν προσώπον, ὡς παρὰ Πλάτων ἐν Νόμ. I, 625 E "ἄνοιαν δὴ μοι δοκεῖ καταγνῶναι τῶν πολλῶν ὡς οὐ μανθάνοντων... Τὴν αὐτὴν οὐνταξιν δέχονται τὸ καταδικάζειν, καταρηφῆζεσθαι καὶ καταχειροτονεῖν.

⁶) Ἐν τισι χειρογράφοις φέρεται

ὁ ἀόριστος παραγγείλω, ὅστις δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν κριτικῶν.

⁷) Ἐννοεῖ τοὺς ἑνδεκα.

⁸) Καθ' ὃν ὁ Σωκράτης ἦτο ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ.

⁹) "Ὅτι εἶναι οἱ κατήγοροι, πρό-
 δηλον.

¹⁰) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται ἀγγέλλων, ἀλλ' ὁ Heindorf, ὁ Schanz καὶ ἄλλοι προτιμῶσι τὸ ἀγγέλλων. Φέρεται ὁμοῦ καὶ ἐνεστώτως ἐν τοῖς κινήσεως σημαντικοῖς ῥήμασι, ὡς παρὰ Πλάτων ἐν Κρίτων. 43 C "ἀφίγμαι — ἀγγελίαν φέρων χαλεπὴν,, καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1172 "τί δ' αὖ τόδ' ἄχθος βασιλέων ἦκεις φέρων,,.

χαῖρέ τε καὶ πειρῶ ὥς ῥᾶστα φέρειν τὰ ἀναγκαῖα ¹. Καὶ ἅμα D
 δακρύσας μεταστρεφόμενος ἀπῆει. Καὶ ὁ Σωκράτης ἀναβλέ-
 ψας πρὸς αὐτόν· καὶ σύ, ἔφη, χαῖρε, καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιή-
 σομεν. Καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς· ὥς ἀσιτεῖος ², ἔφη, ὁ ἄνθρωπος·
 καὶ παρὰ πάντα ³ μοι τὸν χρόνον προοῖει ⁴ καὶ διελέγετο ἐνί-
 στε καὶ ἦν ἀνδρῶν λῶστος καὶ νῦν ὥς γενναίως με ἀποδα-
 κρύνει. Ἄλλ' ἄγε δῆ, ὦ Κρίτων, πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγ-
 κάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται ⁵, εἰ δὲ μή, τριψάτω ὁ ἄν-
 θρωπος ⁶. Καὶ ὁ Κρίτων· ἄλλ' οἴμαι, ἔφη, ἔγωγε, ὦ Σώκρα- E
 τες, ἔτι ἥλιον εἶναι ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ⁷ καὶ οὐπω δεδυνκέναι. Καὶ
 ἅμα ἐγὼ οἶδα καὶ ἄλλους πάνυ ὀψὲ πίνοντας ⁸, ἐπειδὴν παραγ-
 γελθῇ αὐτοῖς, δειπνήσαντιός τε καὶ πίνοντας εὖ μάλα ⁹, καὶ ξυγ-

¹) Τὰ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλ-
 λόμενα.

²) Δὲν ἦτο ἀγροῖκος, ἀλλὰ κομ-
 πρὸς περὶ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λό-
 γους.

³) Κατὰ τὰς τριάκοντα ἡμέρας,
 καθ' ἃς ὁ φιλόσοφος διέμεινε ἐν τῷ
 δεσμωτηρίῳ.

⁴) Ὁ ὑπηρέτης ἐποίει ἐκουσίας
 ἐπισκέψεις, αἵτινες εἶναι τεκμήριον
 φιλοφροσύνης.

⁵) Τὸ δηλητήριον ἐλάμβανον τρι-
 βοντες τὰ σπέρματα τοῦ κωνείου.
 Φαίνεται δ', ὅτι ἔσχε τὸ ὄνομα ἐκ
 τοῦ κωνοειδοῦς σχήματος. Ὅντως
 τοιοῦτον ἔχει ἡ παρ' ἡμῶν καλου-
 μένη δρεακοντρία δηλ. φυτὸν δη-
 λετηριῶδες ἀνήκον τῷ δράκοντι.
 Εἰκάζομεν, ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ κώ-
 νειον, ὅπερ κατὰ τὸν Μάϊον βλέπο-
 μεν πολὺ ἐν τοῖς ἀγροῖς τῆς Ἀτ-
 τικῆς.

⁶) Δηλαδή ὁ μέλλον διδόναι τὸ
 φάρμακον.

⁷) Ὁ Στέφανος ἀνέγνω ἐν τοῖς
 ὄρεσιν, ὅπερ διετήρησε καὶ ὁ
 Wyttenbach, ἀλλ' οἱ νεώτεροι κρι-
 τικοὶ ἀναγινώσκουσιν, ὥς ἐν τῷ κει-
 μένῳ. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μαν-
 θάνομεν τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ Σω-
 κράτης ἐπὶ τὸ κῶνειον

⁸) Ἐξυπακούεται τὸ κῶνειον. Ἐν-
 ταῦθα ἐγείρεται μοι ἡ ἀπορία, ἂν τὸ
 ὀψὲ λογίζεται ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ
 ἡλίου ἢ ἀπὸ τῆς παραγγελίας τοῦ
 ὑπηρείου. Νομίζομεν πιθανώτερον
 τὸ δεύτερον· διότι ἄλλως δὲν ἦδελε
 προσιεθῇ ἐνταῦθα ἡ φράσις, ἐπει-
 δ' ἂν παραγγέλθῃ αὐτοῖς.

⁹) Προσδιορίζει τὸ εὖ. Διὰ τῆς
 φράσεως ταύτης, ὥς νομίζομεν, δη-
 λοῖ, ὅτι ἔφαγον καὶ ἔπιον οὐχί βια-
 στικά. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι ἐν τοι-
 αύτῃ περιστάσει λέγομεν ἔπιον
 καλὰ καλὰ.

γενομένους γ' ἐπίους ὧν¹ ἂν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες. Ἀλλὰ μηδὲν ἐπεῖγον· ἔτι γὰρ ἐγγωρεῖ². Καὶ ὁ Σωκράτης· εἰκότως γ', ἔφη, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοί³ τε ταῦτα ποιοῦσιν, οὓς⁴ σὺ λέγεις, οἷονται γὰρ κερδαίνειν ταῦτα ποιήσαντες, καὶ ἔγωγε ταῦτα
 117 εἰκότως⁵ οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν ὀλίγον ὕστερον πῶν ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν⁶ παρ' ἐμαυτῷ γλιχόμενος τοῦ ζῆν καὶ φειδόμενος οὐδενός· ἔτι ἐνότος⁷. Ἀλλ' ἴθι, ἔφη, πιθοῦ καὶ μὴ ἄλλως ποίει⁸.

¹) Εἶναι γένους θηλυκοῦ· διότι τὸ συγγίγνεσθαι λέγεται ἐπὶ συνουσίας μετὰ γυναικός, ὡς ἐν Πολιτ. I, 329 C.

²) Κεῖται ὡς ἀπρόσωπον, ἔξεσι, εἶναι ἐπιτετραμμένον, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Οἰκονομ. VIII, 16 "Οὐ γάρ, ἔφη, ἐγγωρεῖ, ὅταν χειμᾶζι ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάσῃ. οὔτε μαστεύειν, ὅτου ἂν δέη. οὔτε δυστραπέλως ἔχον διδόναι", καὶ ἐν Ἑλλην. II, 2, 21 "οὐ γὰρ ἔτι ἐνεγώρει μένειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ".

³) Μετεχειρίσθη τὴν ἀντιωνμίαν ταύτην πρὸς δήλωσιν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἴστανται ἡθικῶς μικρὰν αὐτοῦ.

⁴) Ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρεται οὓς, ὁ δὲ Stephanus ἀνέγνω ἅ, ὅπερ δικαίως ἀπορρίπτεται.

⁵) Ὁ Σωκράτης τὴν παράτασιν τοῦ βίου δὲν ἐθεώρει ὡς κέρδος, ἀλλ' ὡς ζημίαν. Διότι κατ' αὐτὸν ἡ ἐννοια τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος εἶναι νόσος ἐκείνης.

⁶) Θέλω κατασιτῇ γελοῖος εἰς τὸν ἑαυτὸν μου. Ἡ φράσις εἶναι συνήθης τοῖς ἀρχαίοις, ὡς παρὰ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 465 "Σοὶ δ' εἰ δοκῶ

νῦν μῶρα δρωῶσα τυγχάνειν, σχεδόν τι μῶρῳ μωρίαν ὀφλισκάνω", καὶ παρὰ Δημοσθέν. ἐν Ὀλυμπιακ. I, 18 "ὑμεῖς δὲ ὅσῳ χεῖρον ἢ προσήκε κέχρησθε τοῖς πράγμασι, τοσούτῳ πλείονα αἰσχύνῃν ὀφλήκατε".

⁷) Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ἐν ὀν-
 τος, ἀνθ' ἧς ἐν ἐνὶ χειρογράφῳ ἀναγινώσκεται ὄν το σ, ὅπερ παρέλαβεν ὁ Heindorf. Φαίνεται, ὅτι ἐν τῇ κοινῇ γραφῇ ὑπόκειται ἡ παροιμιώδης φράσις, ἣν φέρεται ἐν Ἡσιόδ. Ἐργ. καὶ Ἡμέρ. 367 "Μεσοσῶθι φεῖδεσθαι, δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ". Οὕτω σημαίνει καὶ φειδομενος τῆς ζωῆς, ἐν ᾧ τίποτε δὲν ὑπάρχει πλέον ἐξ αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη σημασία εἶναι κατὰ τοῦτο κακὴ, καθ' ὅσον ὁ Σωκράτης τὸ φεῖδεσθαι τῆς ζωῆς θεωρεῖ ὡς τι ἀγαθὸν καθ' ἑαυτὸ καὶ ἀναγκαῖον, καὶ νομίζει μόνον ὡς περιττόν, ὅτι τοῦτου ἐγένετο ἐναρξίς βραδέως, ὡς παρατηρεῖ ὁ H. Schmidt. Νομίζομεν ὁμῶς, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐννοια εἶναι δύναται νὰ ἀρθῇ διότι ὁ φιλόσοφος θέλει θεωρήσει ἑαυτὸν γελοῖον, διότι ἐπιθυμεῖ τὴν ζωὴν καὶ ἔτι περισσότερον, διότι φεῖδεται αὐτῆς, ἐν ᾧ πλέον

LXVI. Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας ἔνευσε τῷ παιδί¹ πλησίον ἐσιῶντι. Καὶ ὁ παῖς ἐξεληθὼν καὶ συχνὸν² χρόνον διατρίψας ἦκεν ἄγων τὸν μέλλοντα διδόναι τὸ φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τειριμμένον. Ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον· εἶπεν³, ἔφη, ὦ βέλτιστε, σὺ γὰρ⁴ τούτων ἐπιστήμων, τί χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη, ἢ πίνοντα περιέμεναι⁵, ἕως ἄν σου βάρος ἐν τοῖς σκέλεσι γένηται, ἔπειτα κατακεῖσθαι· καὶ οὕτως αὐτὸ ποιήσει⁶. Καὶ ἅμα ὠρεξε τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει. Καὶ ὅς λαβὼν καὶ μάλα ἱλεως⁷, ὦ Ἐχέκρατες, οὐδὲν τρέσας⁸ οὐδὲ διαφθεύρας οὔτε τοῦ χρώματος⁹ οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ', ὥσπερ εἰώθει, ταυρηδὸν¹⁰ ὑποβλέψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον· τί λέγεις,

τίποιτε ἐξ αὐτῆς δὲν ὑπάρχει. Κατὰ ταύτην τὴν ἐξήγησιν ὁ Σωκράτης δὲν ἐπιδοκιμάζει τὴν φειδῶ τῆς ζωῆς. Ἄν δεχθῶμεν τὴν γραφὴν ὅτι οὐδὲν εἶναι κατηγορούμενον, ὥς ἐν τῇ φράσει οὐδ' ἐν εἰμι.

²) Παρὰ τῷ Πλάτῳ ἡ φράσις ἀπαντᾷ συχνάκις καὶ δηλοῖ θερμὴν παράκλησιν, ὥς ἐν Κρίτων. 45 A καὶ 46 A.

¹) Φαίνεται, ὅτι ὁ παῖς ἀνῆκε τοῖς ἀκολούθοις τοῦ Κρίτωνος, περὶ ὧν εἶπεν ἐν 60 C.

²) Εἰκάζομεν, ὅτι ὁ παῖς κατὰ συνεννόησιν μετὰ τοῦ Κρίτωνος διέτριψε πολὺν χρόνον, ἵνα μὴ ὁ φιλόσοφος θάνη ταχέως.

³) Ὁ Μοῖρις παρατηρεῖ· Ἐἴπεν, Ἀττικῶς· ἄγε δὴ, Ἑλληνικῶς, Ἄνταται ὅμως κατὰ τὸν Fischer γὰρ ἐξηγηθῇ· καλῶς, ὅτι τὴν κύλικα φέρεται.

⁴) Περιεμένομεν ἐνταῦθα τὸ εἰπεῖν δὴ, ἀλλ' ἐνίοτε ὁ γὰρ προτάσσεται τοῦ αἰτιατοῦ, ὥς παρὰ Πλάτ.

ἐν Συμποσ. 204 C· Ἐἴπεν δὴ, ὦ ξένη, καλῶς γὰρ λέγεις τοιοῦτος ὢν ὁ ἕρως τίνα χρεῖαν ἔχει τοῖς ἀνθρώποις; καὶ ἐν 213 E· Ἐἴπεν δὴ, ἄνδρες, δοκεῖτε γάρ μοι νῆφειν· οὐκ ἐπιτρεπτόν ἐστὶν ἡμῖν, ἀλλὰ ποιεῖν,.

⁵) Καὶ τότε τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὸ ἐπόμενον ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ χρόνου. Περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ κωνελίου ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάν. εἰς Βατραχ. 126 παρατηρεῖ· ἀπὸ τῶν ποδῶν γὰρ οὗτος ὁ θάνατος ἄρχεται, πρῶτους αὐτοὺς ἀποψύχων,.

⁶) Καὶ τοιοντοτρόπως μόνον του θέλει ἐνεργήσει. Ὁ Stephanus ἔγραψε ποιήσεις, ὅπερ δικαίως ἀπορρίπτεται.

⁷) Εἶναι τὸ παρὰ τοῖς ἔπειτα λεγόμενον ἱλαρός.

⁸) Χωρὶς γὰρ φοβηθῇ, γὰρ πτοηθῇ.

⁹) Αἱ γενικαὶ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ οὐδ' ἐν.

¹⁰) Δηλαδὴ παρατηρῶν μὲ ἀκίνητον βλέμμα, ὥς ποιοῦσιν οἱ ταῦροι. Τοῦτο ὑποδηλοῖ τὴν ἀταραξίαν τοῦ θνήσκοντος φιλοσόφου. Κατὰ τὴν

ἔφη, περὶ τοῦδε τοῦ πάματος¹ πρὸς τὸ ἀποσπεῖσάι τι; Ἐξεστὶν ἢ οὐ; Τοσοῦτον ἔφη, ὃ Σώκρατες, τριβόμεν, ὅσον οἰόμεθα μέτριον² εἶναι πιεῖν. Μανθάνω, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' εὐχεσθαι
 C γέ³ που τοῖς θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρή⁴, τὴν μετοίκησιν⁵ τὴν ἐνθέρδε ἐκέῖσε εὐτυχῇ γενέσθαι· ἢ δὴ καὶ ἐγὼ εὐχομαί τε καὶ γένοιτο ταύτῃ. Καὶ ἄμ' εἰπὼν ταῦτα ἐπισχόμενος⁶ καὶ μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιεν. Καὶ ἡμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπεικῶς οἰοί τε ἦσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν⁷, ὥς δὲ εἶδο-

παρατήρησιν τὴν φερομένην ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ ἀειμνήστου Γαζή· Ἰσοδυναμεῖ τῷ τῆς συνηθείας ἀγριοκυιτάζω. Εὐτυχῶς δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὄημα τοῦτο, διότι ἂν ὁ Σωκράτης ἐβλεπεν ἀγρίως τὸν δίδοντα τὸ κώνειον, ἥθελε διαφθεῖσαι οὐ μόνον τὸν πρὸ ὀλίγου γεγόμενον ἔπαινον τοῦ ὑπηρετοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ· διότι τὸ ἄγριον βλέμμα ὑποδηλοῖ ὀργὴν κατὰ τοῦ ἀφαιρουμένου τὴν ζωὴν, ἣν ὁ φιλόσοφος ἐθεώρει νόσον τῆς ψυχῆς.

¹) Ὑπὸ τοῦ Cobet καὶ τοῦ Schanz προτιμᾶται ἡ διὰ τοῦ ω γραφή, εἰ καὶ τὰ χειρόγραφα παρέχουσι τὴν λέξιν διὰ τοῦ ο γεγραμμένην. Ὁ πρῶτος κριτικὸς μεταβάλλει τὴν στίξιν οὕτως· πᾶμα τος; ἀποσπεῖσάι τι νι ἔξεστιν ἢ οὐ;

²) Ἐνταῦθα δηλοῖ ἱκανόν. Ἄρα δὲν ἐπιτρέπει τῷ Σωκράτει διὰ τὴν ἀνεπάρεκειαν τοῦ κωνείου, ἵνα ποιήσῃ σπονδὴν.

³) Προσηκόντως ἔθηκε τὸν γέ. Ἄφ' οὗ δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ποιήσω σπονδὴν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εἶναι τὸ νὰ εὐχηθῶ εἰς τοὺς θεούς.

⁴) Ἐξυπακούεται τὸ εὐχεσθαι.

⁵) Ἰσως οὐχὶ ἀτόπως ὁ Cobet

ἔγραψε μετοίκαισιν, διότι αὕτη ἐγένετο βίη καὶ οὐχὶ ἐξ ἐλευθέρως θελήσεως τοῦ μετοικοῦντος.

⁶) Κατὰ μὲν τὸν Grosse ἐξυπακούεται τὸ ἀντικείμενον τὴν κῆλιν κα, ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν, κατὰ δὲ τὸν K. Hermann ἡ φράσις τὴν ἀναπνοὴν ἐν ἑαυτῷ. Οὕτως ἥθελε σημαίνει τὸ παρὰ τοῖς νεωτέροις καλούμενον μονορροῦφι. Νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωμεν ἀντικείμενον, διότι τὸ μέσον ἔχει ἐν ἑαυτῷ τοῦτο, δηλ. κρατήσας τὸν ἑαυτὸν τον, μὴ κινήθεις. Οἱ δυσαρτέτως πίνοντες ποτὸν τι δὲν κρατοῦσιν ἑαυτούς, ἀλλὰ κινεῖνται καὶ πίνουσι πολλάκις. Ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς προηγουμένης κατ' ἐννοίαν. Οὕτως ὁ ἀριστοτέλης φιλόσοφος ἀριστα ἀπεικόνισε τὰ κατὰ τὴν πόσιν τοῦ κωνείου, ὅπερ μαρτυροῦσι τὸ ψυχικὸν οὐένος τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

⁷) Ἐως τότε μόλις ἤμεθα ἱκανοὶ νὰ κρατήσωμεν ἡμᾶς αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ δακρύωμεν. Παραπλησία σύνταξις εἶναι παρὰ Σοφοκλ. ἐν Φιλοκλήτ. 349· οὐ πολὺν χρόνον μ' ἐπέσχον μὴ με ναυστολεῖν ταχύν.

μεν πίνοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι ¹, ἀλλ' ἐμοῦ γε βίῃ ² καὶ αὐτοῦ ἀστακίᾳ ἐχώρει τὰ δάκρυα, ὥστε ἐγκαλυψάμενος ³ ἀπέκλειον ἐμᾶυτόν· οὐ γὰρ ⁴ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμᾶυτοῦ τύχην, οἷον ⁵ ἀνδρὸς ἐταίρου ἐστερημένος εἶην· Ὁ δὲ Κρίτων ἔτι D πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἷός τ' ἦν κατέχειν τὰ δάκρυα, ἐξανέστη· Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος ⁶ κλαίων καὶ ἀγανακτῶν οὐδένα ὄντινα ⁷ οὐ κατέκλασε τῶν παρόντων πλὴν γε αὐτοῦ Σωκράτους· Ἐκεῖνος δέ· οἶα, ἔφη, ποιεῖτε, ὦ

¹) Ἐξυπακούεται ἡ φράσις, οἷον ἢ ἐμὲν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν.

²) Οὕτως ἔχουσι τὰ πλεῖστα χειρογράφα πλὴν ἑνός, ἐν ᾧ ἀναγινώσκεται ἐμοῦ γε αὐτοῦ βίῃ καὶ ἀστακίᾳ. Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη δὲν ἐκράτησε παρὰ τοῖς ἐκδόταις. Κατὰ τὸν Ἀστ. ἐνταῦθα γίνεται λόγος οὐ μόνον περὶ τοῦ Φαίδωνος, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων τοῦ Σωκράτους, ὡς ὑποδεικνύει ὁ καί. Ἡ γενικὴ ἐμοῦ αὐτοῦ ἐξαριᾶται ἐκ τοῦ βίῃ, ὡς εὐρηται καὶ ἀλλαχοῦ συντεταγμένον, παρὰ Θουκυδίδ. I. 43· «Κερκυραίους τοῦδε μήτε ξυμμάχους δέχεσθαι βίῃ ἡμῶν», καὶ Πλούταρχ. ἐν Καίσαρ 719· «τὴν μὲν Ἰουλίαν βίῃ τῶν δημάρχων ἀράμενον τὸ πλῆθος εἰς τὸ Ἀρεῖον ἤνεγκε πεδίον». Σημειώτεον, οἷον ὁ H. Schmidt τὸ αὐτοῦ ἐξαριᾶ ἐκ τοῦ δάκρυα. Τὸ ἀστακίᾳ σημαίνει ῥύθην, κρουνηδόν.

³) Καλύψας τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ ἱματίου, ὡς παρὰ Χαρτίωνι I. 3, 5· «ταῦτα εἰποῦσα ἀπεστράφη καὶ συγκαλυψαμένη δακρύων ἀφῆκε πηγὰς».

⁴) Αἰτιολογεῖ τὸ ἐμᾶυτόν.

⁵) Ἰσοδυναμεῖ τῷ ὅτι τοιοῦτου, ὡς παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Κύρ. παιδ. VII, 3, 13· «Ὁ μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆε κατοικιτίρων τὴν τε γυναῖκα, οἷον ἀνδρὸς στεροῖτο, καὶ τὸν ἄνδρα, οἷαν γυναῖκα καταλιπὼν οὐκέτι ὄφοιτο».

⁶) Θρηνησας μεγαλοφώνως. Ὁ Ἀπολλόδωρος εἶχε μὲν τὴν καρδίαν ἀγαθὴν καὶ τρυφερὰν, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν ἀσθενῆ.

⁷) Κεῖται ἀντὶ τοῦ πάντας κατέκλασε. Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται κατέκλασε, ὅπερ δικαίως δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν. Τὸ κατέκλασε κυρίως σημαίνει κατασυντρίβω, μεταφορικῶς δὲ διεγείρω τὴν συμπάθειαν, τὴν λύπην, ὡς ἐν Ὀδυσσ. δ, 481 καὶ 538· «αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ». Πλούταρχ. ἐν Περικλ. 37· «ἡ παροῦσα δυστυχία τῷ Περικλεῖ περὶ τὸν οἶκον, ὡς δίκην τινὰ δεδωκότι τῆς ὑπεροφίας καὶ τῆς μεγαλαυχίας ἐκείνης, ἐπέκλασε τοὺς Ἀθηναίους», καὶ Ἠλυδώρ. IX, 11· «εἴ πως εἰς ἔλεον ἐπικλασθεῖεν». Καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ

θανυμάσοι. Ἐγὼ μέντοι οὐχ ἥκιστα ¹ τούτου ἕνεκα τὰς γυναῖ-
 Ε κας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῦν ², καὶ γὰρ ἀκή-
 κοα, ὅτι ἐν εὐφημίᾳ ³ χρόνῳ τελευτῶν. Ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε
 καὶ καρτερεῖτε. Καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ἡσυχύνθημεν τε καὶ ἐπέ-
 σχομεν τοῦ δακρύνειν, ὃ δὲ περιελθὼν, ἐπειδὴ οἱ βαρύνεσθαι
 ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίθη ὕπτιος· οὕτω γὰρ ⁴ ἐκέλευεν ὁ ἄνθρω-
 πος. Καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμα-
 κον ⁵, διαλιπὼν χρόνον ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη,
 κἄπειτα σφόδρα πύσας αὐτοῦ τὸν πόδα ἤρειτο, εἰ αἰσθάνοιτο.
 118 ὁ δ' οὐκ ⁶ ἔφη. Καὶ μετὰ τοῦτο αὐθις τὰς κνήμας· καὶ ἐπα-
 νιών ⁷ οὕτως ἡμῶν ἐπεδείκνυτο, ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πηγνύοιτο ⁸.

ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως λέγομεν
 ἔ τ σ ά κ ι σ ε ν ἢ κ α ρ δ ι ά μ ο υ.

¹) Διὰ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν.

²) Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὸ
 ὄρημα, ὅπερ κυρίως λέγεται ἐπὶ δυσ-
 μουσίας ἐν τῇ μουσικῇ. Ἐπειδὴ δ' ὁ
 Σωκράτης τὴν φιλοσοφίαν ἐθεώρει
 ὡς μουσικὴν, τὰ δάκρυα καὶ οἱ θρή-
 νοι εἶναι πλημμελήματα ἐν τῇ φιλο-
 σοφικῇ μουσικῇ.

³) Οἱ θύοντες καὶ οἱ παριστάμε-
 νοι κατὰ τὴν θυσίαν ὤφειλον νὰ λέ-
 γωσιν εὐφήμους λόγους ἢ νὰ σιω-
 πῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ θάνατος
 ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπαφήν πρὸς
 τὸ θεῖον, εἶναι ἀνάγκη τὸ αὐτὸ νὰ
 γίνηται, ὡς ἡξίουσι οἱ Πυθαγόρειοι
 κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον ἐν σελ.
 171 "ὅτι ἐν εὐφημίᾳ τελευτῶν ἡξί-
 ουν οἱ Πυθαγόρειοι ὡς ἀγαθοῦ τε
 καὶ ἱεροῦ τοῦ πράγματος ὄντος...
 Παραπλήσιον λέγει ὁ Εὐριπίδης,
 ἀλλ' ἐξ ἄλλης αἰτίας ὀρμώμενος ἐν
 ἀποσπάσμ. 2 τοῦ Κρεσφόντου "Ε-
 χερὴν μὲν ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους
 τὸν ζῶντα θρηγεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται

κακά· τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόγων
 πεπαιγμένον χαίροντας, εὐφημοῦντας
 ἐκπέμπειν δόμων...

⁴) Αἰτιολογεῖ μόνον τὸ ὕ π τ ι ο ς,
 διότι περὶ τῶν ἄλλων παραγγελ-
 μάτων εἶπεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
 117 Α.

⁵) Τὴν φράσιν οὗ τ ο ς ὁ δ ο ὺ ς
 τὸ φ ά ρ μ α κ ο ν ὡς περιττὴν ἐξ-
 αλείφουσιν ὁ Forster ὁ Wytten-
 bach καὶ ὁ Schanz διότι πρό
 ὀλίγου ὁ συγγραφεὺς ὠνόμασε τὸν
 ἄνθρωπον.

⁶) Ἡ ἄρρησις ἀνήκει τῷ ἐννοου-
 μένῳ ἀπαρεμφάτῳ αἰ σ θ ά ν ε σ θ α ι.

⁷) Κατὰ τὸν Fischer σημαίνει
 ἐ π α ν ε ρ χ ό μ ε ν ο ς π ρ ό ς ἡ μ ᾶ ς,
 ὅπερ δὲν δέχονται οἱ ἄλλοι ἐρμηνευ-
 ταί· διότι οὗτοι νομίζουσιν, ὅτι ση-
 μαίνει π ρ ο χ ω ρ ῶ ν δι ά τ ἡ ς χ ε ι-
 ρ ό ς. "Οτι ἡ δευτέρα ἐξηγήσις εἶναι
 ὀρθή, παντὶ ὀφείλει.

⁸) Ὁ Αἴλιαν, ἐν Ποικίλ. ἱστορ.
 IV, 23 παρατηρεῖ "κωνεῖον δ' ἄν-
 θρωπος πιὼν κατὰ τὴν τοῦ αἵματος
 πῆξιν καὶ ψύξιν ἀποθνήσκει..."

Καὶ αὐτὸς ¹ ἤπτετο καὶ εἶπεν, ὅτι, ἐπειδὴν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχόσεται. "Ἦδη οὖν σχεδὸν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον ² ψυχόμενα, καὶ ἐκκαλυψάμενος, ἐνεκεκάλυπτο ³ γάρ, εἶπεν. ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγγετο· ὃ Κρίτων, ἔφη, τῷ 'Ασκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυνόνα ⁴. 'Αλλὰ ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε. 'Αλλὰ ταῦτα, ἔφη, ἔσται, ὁ Κρίτων· ἀλλ' ὄρα, εἴ τι ἄλλο λέγεις ⁵. Ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν ἐκινήθη ⁶ τε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξ-

¹) Ἐπειδὴ ὁ Forster ἐνόμизεν, ὅτι ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸν Σωκράτη καὶ ἐπειδὴ ἡ γνώμη αὕτη ἦγεν εἰς ἀμηχανίαν, ἔτρεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Φίλιππος. Οἱ νεώτεροι ὁμῶς δὲν δέχονται τὴν διόρθωσιν, διότι κατὰ τὸν Heindorf ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸν ὑπερήτην τῶν ἑνδεκα καὶ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους παρόντας.

²) Ὁ μὲν Μοῖρις παρατηρεῖ· "ἦτρον τὸν ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν τόπον 'Αττικῶς ὑπογάστριον' Ἑλληνικῶς,, ὁ δὲ Τίμαιος "ἦτρον· ὁ μεταξὺ ὀμφαλοῦ τε καὶ αἰδοίου τόπος,,

³) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχεν ἔθος, ἵνα κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ θανάτου καλύπτωσι τὸ πρόσωπον, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. παιδ. VIII, 7, 28 "Ταῦτ' εἰπὼν (ὁ Κύρος) καὶ πάντας δεξιωσάμενος συνεκάλυπτο καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν,,. Φαίνεται, ὅτι τοῦτο ἐποίουν, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς κακῆς ὄψεως, ἣν παρέχουσιν οἱ θνήσκοντες. 'Αλλ' ὁ Schneidewitz εἰς Αἴαντ. ἐν στίχ. 246, ὅπου ἰδὲ τὴν σημείωσίν μου, νομίζει ὅτι ὁ Σωκράτης ἐκ λύπης διὰ

τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον. Μάτην λοιπὸν ὁ Πλάτων διὰ μακρῶν ἐπειράθη, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι οἱ φιλόσοφοι ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον καὶ ὁ διδάσκαλος τούτου ἔδειξεν ἐκ παντὸς τρόπου ἀσυνήθη ἀπαρξίαν. Ὁ Σωκράτης ἀπεκαλύφθη, ὅπως δώσῃ τὴν τελευταίαν παραγγέλιαν τῷ Κρίτῳ. Τούτου γενομένου πάλιν ἐκαλύφθη, ὡς γίνεται ὅλον ἐκ τῆς φράσεως ὁ ἄνθρωπος ἐξεκαλύψεν αὐτὸν.

⁴) Οἱ νόσου τινὸς ἀπαλλασσόμενοι ἔθνον τῷ 'Ασκληπιῷ ἀλεκτρυνόνα. 'Ἐπειδὴ δ' ὁ Σωκράτης ἐθεώρει τὸν θάνατον ὡς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς νόσου, τοιαύτην θυσίαν τῷ Κρίτῳ παραγγέλλει. Ὡς οἱ ὀρίτοις ἐν τῷ ἐπιλόγῳ συνεκεφαλαίου τὴν ὄλην ὑπόθεσιν. οὕτως ὁ Σωκράτης διὰ τῆς τελευταίας παραγγελίας εἶπε τὴν ὄλην αὐτοῦ θεωρίαν τὴν ἐν τῷ διαλόγῳ ἀναπτυσσομένην.

⁵) 'Εὰν δίδῃς ἄλλην τιὰ παραγγέλιαν.

⁶) Εἶναι οἱ σφαδασμοὶ τοῦ θανάτου.

εκάλυψεν αὐτόν, καὶ ὅς¹ τὰ ὄμματα ἔστησεν· ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων συνέλαβε² τὸ σιόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

LXVII. Ἦδε ἡ τελευτή, ᾧ Ἐχέκρατες, τοῦ εἵταιρον ἡμῶν ἐγένετο ἀνδρός, ὡς ἡμεῖς³ φαίμεν ἄν, τῶν τότε⁴, ὧν ἐπειράθημεν⁵, ἀρίστου καὶ ἄλλως⁶ φρονησιωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

¹) Δηλαδή ὁ Σωκράτης. Διὰ τοῦ ἔσθης οὐ δηλοῖ, ὅτι ἐποίησεν ἀκινήτους, ὅπερ εἶναι οὐκ ἐπὶ τοῦ θανάτου. Γίνεται ὅμως χρῆσις τοῦ ἑήματος καὶ ἐπὶ μαρίας, ὡς παρὰ Χαρτί. III 9, 57 " καὶ οὕτως περ ἐμμανῆς γενομένη στήσασα τοὺς ὀφθαλμούς ἀνέκραγε,.

²) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι τὸ συγκελεῖν καὶ συναρμόζειν. Τὸ καθήκον τοῦτο ἀνήκει τοῖς πληροιστάτοις τῶν συγγενῶν καὶ φαίνεται ἡμῶν ἄπορον, ὅτι ἐπέτρεψε τοῦτο ἡ Ξανθία. Ὁ Σωκράτης ὅμως δὲν ἀνῆκε τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀλλ' ὀλοκλήρῳ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. Διὰ τοῦτο ἤρμωσε ὁ φιλόσοφος καὶ οὐχὶ συγγενῆς νὰ τελέσῃ τὸ τελευταῖον καθήκον.

³) Λέγει ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν εἵταιρων τοῦ Σωκράτους. Μετεχειρίσθη δ' εὐκτικῇ μετὰ τοῦ ἄν πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν τῆς ὀρισιότητος, ὡς ἦτο σύνηθες τοῖς κομποῖς Ἀθηναίοις.

⁴) Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται, ὡς ἔχομεν ἐν τῷ κειμένῳ, ἀλλ' ὁ μὲν Wytttenbuch ἔγραψε τῶν πρώτων, ὁ δὲ Bernhardt τῶν ὧν τότε καὶ ἄλλοι ἄλλως. Αἱ διορθώσεις γίνονται, διότι

οἱ κριτικοὶ προσκρούουσιν εἰς τὸ ὅτι. Οἱ τότε εἶναι οἱ σύγχρονοι ὡς παρ' Ἡροδοτ. I, 23 "Ἀρίονα—κιδαρφδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ Πλάτ. ἐν Ἐπιστ. VII, 324 E "Σωκράτη—οὐκ ἂν ἀσχυνόμην εἰπὼν δικαιοτάτου εἶναι τῶν τότε, "Επειδὴ ὅμως ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους δὲν παρελθὲ πολλὸς χρόνος. ἡ λέξις παρὲς δυσκολίαν. Κατὰ τὸν Stallbaum ὅμως αὕτη τίθεται καὶ ἐπὶ χρόνου οὐχὶ πρὸ μακροῦ παρελθόντος.

⁵) Ἡ φράσις αὕτη ἐτέθη πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ὁ Φαίδων ἀποφεύγει τὰς παραβολὰς.

⁶) Τὴν λέξιν ταύτην ὁ μὲν Bischehoff ἔτρεψεν εἰς ἄλλων, ὁ δὲ Schanz ἔθηκεν ἐν ἀγκύλαις καὶ ὁ Ἡούχιος ἐξηγεῖ "καὶ ἀνευ τούτων, "Ὅπως ὁποῖτε ἡ γνώμη τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους ἐκνέωθη ὑπὸ πάντων τῶν αἰώνων καὶ πάντων τῶν λαῶν, ὅσοι τιμῶσι τὴν σοφίαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. Ὁ θάνατος δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀμυνθῇ τὴν αἴγλην τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ κατέλιπε τὸ κλέος ἀφθιτον καὶ τὴν δόξαν ἀνεμέσητον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΥΡΓΕΙΟΝ

ΑΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΟΤΙ ΜΟΥ
ΗΜΟΝ

ΗΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερόνικας